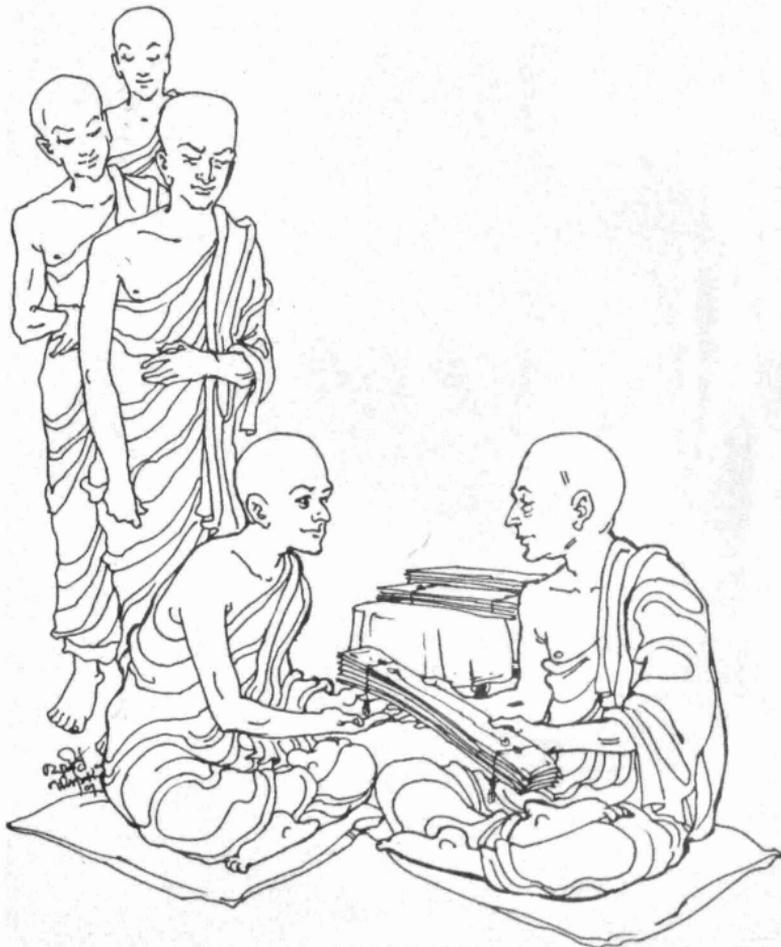

ජාතකට්ඨ කථා

තුන්වෙනි කොටස

(සිංහල පරිවර්තනය)

III

ප්‍රකාශනය

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය

ජාතකට්ඨ කථා තුන්වෙනි භාගය

පාලි අට්ඨකථා සිංහලට පරිවර්තනය කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය යටතේ, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ ඉල්ලීම පරිදි, ජාතකට්ඨකථා තෙවැනි කොටස සිංහලට පරිවර්තනය කරන ලද්දේ පූජ්‍ය පල්ලේගම සමීත හිමියන් විසිනි. උන්වහන්සේ රුහුණු විශ්ව-විද්‍යාලයේ කුලපති රෝහණ පාර්ශ්වයේ මහානායක, පණඩිතාවාර්ය අතිපූජ්‍ය අත්කුඩාවේ රාහුල මහාස්ථවිර පාදයන් වහන්සේගේ ජ්‍යෙෂ්ඨ ශිෂ්‍යවරයාණෝය. 1971 දී පැවිදි බිමට පත් සමීත හිමියෝ 1976 දී මහනුවර උපෝසතාගාරයේ දී "අධිශීල සබ්බසාන" උපසම්පදාවෙන් උපසම්පදා වූහ. 1986 දී කැළණිය විශ්ව-විද්‍යාලයෙන් ශාස්ත්‍රවේදී පාලි උපාධිය ලැබූ ඒ 1984 දී දැරෙනපති විදුම් ලදහ. "සමීත හිමියෝ" ඒ සඳහා විදුම් ලදහ. 1987 දී උන්වහන්සේ සමීත හිමියෝ රජමහා විද්‍යාලයේ ආචාර්යවරයන් ලෙස පත්විය. උන්වහන්සේ, විහන්සේ, සමීත හිමියෝ විද්‍යාලයේ පාලි බෞද්ධ අධ්‍යයන අංශයේ අධ්‍යක්ෂ ආචාර්යවරයන් ලෙස පත්විය. උන්වහන්සේගේ දකුණු විශාරදය, නිරවුල් ස, බස පැහැදිලිය, ව්‍යක්තය ධර්ම කරුණු පිළිබඳ අවබෝධය ඉතා උසස්ය. ශාස්ත්‍රීය සේවය මෙන්ම ආගමික සේවය ද උන්වහන්සේගේ කර්තව්‍යයෝය.

අර්ථකථාවාර්ථය බුද්ධසෝම ස්ථවිර පාදයන් විසින් විරචිත

ජාතකටඨි කථා

තුන්වෙනි කොටස

(සිංහල පරිවර්තනය)

සිව්වෙනි - අටවෙනි නිපාත

බුද්ධශාසන අරමුදලේ භාරකාර මණ්ඩලයේ අනුග්‍රහයෙනි.

අර්ථකථාවාර්ය බුද්ධඝෝෂ ස්ථවිර පාදයන් විසින් විරචිත

ජාතකටඨි කථා

තුන්වෙනි කොටස

(සිංහල පරිවර්තනය)

(4-8 නිපාත)

සිංහල පරිවර්තනය

පලලෙඟම සමිත හිමි

ප්‍රකාශනය

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය

125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදීමාල, දෙහිවල.

දුරකථන: 2734256 ෆැක්ස්: 21736737

අර්ථකථාවාදීය බුද්ධිසෝම ස්ථවිර පාදයන් විසින් විරචිත

ජාතකටඨි කථා

තුන්වෙනි කොටස
(සිංහල පරිවර්තනය)

ප්‍රථම මුද්‍රණය 2008

ISBN 978-955-1604-21-9

පරිගණක අකුරුකරණය
උපමාලි කුලසේකර - කටුගස්තොට.

පිටකවරය
සුසිල් ජයශාන්ත පෙරේරා - මහරගම.

මුද්‍රණය
අපිත් ප්‍රින්ටර්ස්
85/4, පරණ කැස්බෑව පාර, ගංගොඩවිල නුගේගොඩ.
දුරකථනය: 2517269

ප්‍රකාශනය

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය
125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදීමාල, දෙහිවල.
දුරකථන: 2734256, 2728468, 2726234 ෆැක්ස්: 2736737
විද්‍යුත් තැපෑල: bcc456@sltnet.lk
www.buddhistcc.com

ප්‍රස්තාවනා (අටියකථා)

පාළි භාෂාව මධ්‍යතන ඉන්දු ආර්ය සූර්ව අවධියට අයත් ප්‍රාකෘත විශේෂයක් බවත්, එම ප්‍රාකෘතය වූ කලී එකල උත්තර භාරතයේ ඒ ඒ ප්‍රදේශවල පැවති පොදු ජනයාගේ කථා ව්‍යවහාරය බවත්, පිළිගත් විද්වත් මතයයි. ප්‍රාකෘත ව්‍යවහාරය පොදු ජනතාවගේ හා ශ්‍රමණ සම්ප්‍රදාය ගරු කළ චින්තකයන්ගේද භාෂා මාධ්‍යය විය. එය උත්තර භාරතයේ පැතිරී ගිය ඉන්දු යුරෝපීය භාෂා ව්‍යවහාරයෙන් ජනිත වූවක් සේ සැලකිය යුතුය. මෙම ප්‍රාකෘත ව්‍යවහාරයේ ලිඛිත සාධක අනුව මූල අවස්ථාවක් සේ පෙනෙන පාළි භාෂාව උත්තර භාරතයේ කිසියම් විශේෂ ප්‍රදේශයක කථා ව්‍යවහාරයේ මාධ්‍යයක් විය.

1. පාළි භාෂාව ක්‍රි.පූ. 6 වැනි 7 වැනි සියවස්වල කොසොල් රට පැවති කථා ව්‍යවහාරය පදනම් කොට ඇති වූවෙකැයි ද එය නොයෙක් ජනපදවල ජනයාගේ පොදු භාෂා මාධ්‍යය වී යැයි ද මහාවාර්ය ඊස් ඩේවිඩ්ස් තුමා පවසයි.
2. පාළිය උප්පිනීති ප්‍රදේශයේ භාෂාව යැයි වෙස්ටර් ගාඩ් සහ ඊ කුන් සහ ඔටෝ ප්‍රොන්කේ වැනි විචාරකයෝ පවසති.
3. පාළිය මගධයේ කථා ව්‍යවහාරයයි යන බුද්ධසෝම නිමියන්ගේ මතය මහාවාර්ය ගෛගර් තුමා අනුමත කරයි.
4. බුදුරජාණන් වහන්සේ මූලදී කොසොල් රට බසින් දහම් දෙසන්නට ඇතැයි සලකන චින්තර්තීට්ස් පාළි ත්‍රිපිටකයේ භාෂාව පැරණි මගධ ව්‍යවහාරය බව පදනම් කොට වෙනත් ප්‍රදේශ ව්‍යවහාරයන්ගේ සම්මිශ්‍රනයද ඇතිව ගොඩනැගුණු බෞද්ධයන්ගේ සාහිත්‍යයීක භාෂාවකැයි පවසයි.
5. බුදුන් වහන්සේ ධර්ම ප්‍රචාරයේ යෙදුනු පන්සාළිස් වසින් වැඩි කොටසක් කොසොල් මගධ ප්‍රදේශවල සැරිසැරූ බව බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ පෙනෙන බැවින් පාළි භාෂාව කොසොල් මගධ දෙරට

කථා ව්‍යවහාරය පදනම් කොටගෙන බිහි වූවාක් සේ සැලකීමට පුළුවන් බව ඊ කුන් නම් විචාරකයා පෙන්වා දෙයි.

මෙම විග්‍රහයන් ශාස්ත්‍රීය වශයෙන් වැදගත් වන අතර විශේෂයෙන් සැලකිය යුත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ මතයයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ ආකල්ප විග්‍රහ වන්නේ මජ්ඣිම නිකායේ අරණ විභංග සූත්‍රයෙනි. මෙම සූත්‍රයෙන් පෙන්වන්නේ උන්වහන්සේ භාෂා මාධ්‍යයෙහි අනවශ්‍ය ලෙස දැඩිව එල්බ ගත් ශාස්ත්‍රාචරයෙකු නොවන බවයි. එකම දෙය විවිධ ජනපදවල නාම කීපයකින් හඳුන්වනු ලබන කල ඒ එක නාමයක් දැඩිව අල්ලා නොගෙන ඒ ඒ ලෙසට ව්‍යවහාර කළ යුතු බවත් ලෝක ව්‍යවහාරය නොඉක්මවිය යුතු බවත් අරණ විභංග සූත්‍රයෙහි උගැන්වෙයි.

බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසුව ත්‍රිපිටකය සංගීත වූ භාෂාව වන පාළි භාෂාව ථේරවාදීන්ගේ ආගමික භාෂාව විය. එය සමස්ත ත්‍රිපිටකය පුරා රැඳී ගියේය. ථේරවාදීන්ගෙන් බිඳී ගිය මහායානිකයෝ බුද්ධ ධර්මය සංස්කෘතයට පෙරළා ගත්හ. ඔවුන්ගේ සංස්කෘත සාහිත්‍යය දියුණුවීමත් මුස්ලිම් ආක්‍රමණ වැනි ආක්‍රමණත් මහායානික දර්ශනය විශ්ව විද්‍යාල මගින් රට මුළුල්ලෙහි බෙදා හැරීමත්, මහායානිකයන් ආමීස පූජා යන්ත්‍ර, මන්ත්‍ර ආදියෙන් පෘථග්ජන ප්‍රසාදය දිනාගැනීමත්, හික්‍ෂු විනය නීති ලිහිල් ලෙස මහායානිකයන් විසින් සකස් කිරීමත් ආදිය නිසා බුද්ධ ධර්මයත් පාළි භාෂාවත් බුද්ධජන්මභූමියෙන් අතුරුදහන් විය. එය ශ්‍රී ලංකාදීපයේ තහවුරු විය.

හෙළඅටුවා

සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් දෙසිය පන්තිස් වැන්නෙහි අශෝක අධිරාජයාගේ දායකත්වයෙන් පැලලුප් නුවරදී තුන්වන සංගායනාව පැවැත්වීය. මොග්ගලීපුත්තනිස්ස මහ රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රහතන් වහන්සේලා දාහක් සම්බන්ධ වෙමින් මෙම සංගායනාව පවත්වා ඇත. සාහස්සිකා නමින් හඳුන්වන මෙම සංගායනාව නව මසකින් සම්පූර්ණ විය.

තෘතීය සංගායනාවසානයේ දඹදිව ථේරවාදාවරිය පරම්පරාවේ අවසන් පුරුෂයා වූ මොග්ගලීපුත්තනිස්ස මහ රහතන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය

මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේ විසින් තෘතීය සංගායනාවේදී තෝරා බේරා ගෙන සංග්‍රහ කළ, ථේරවාදී ත්‍රිපිටකය ශ්‍රී ලංකාවට ගෙන එන ලදී. මිහිඳු හිමියන් විසින් ලක්දිවට ගෙන එන ලද පාළි ත්‍රිපිටකය මහා අර්ථස්ථ රහතන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ කොට ඇති සිංහල හික්කුන් වහන්සේලා උගත්හ. පාළියෙන් තිබූ ත්‍රිපිටකයේ ගැටලු තැන් සිංහල ජනතාවට පැහැදිලි කර දීම අවශ්‍ය විය. බුද්ධ කාලයේ සිට වාචනා මාර්ගයෙන්, ආචාර්ය පරම්පරා වලින් පැවත ආ අර්ථ විවරණ ක්‍රම මිහිඳු හිමියන්ගෙන් සිංහල හික්කුන් වහන්සේලා උගෙන ත්‍රිපිටකයේ ගැටලු තැන් හෙළ බසින් අරුත් විවරණය කළහ. හෙළවුවා නමින් මේවා හඳුන්වයි.

අටුවා වනාහි ත්‍රිපිටකයට අයත් පොත් වලට ලියා ඇති ව්‍යාධ්‍යාන සංග්‍රහ සමූහයයි. අටුවාවල පරමාර්ථය පෙළෙහි ඇති දුරවබෝධ වචන සහ ධර්මයේ ගැඹුරු තැන් විස්තර කිරීමත් අවශ්‍ය තැන්වලදී විස්තරාර්ථ සැපයීමත්ය. මෙම පරමාර්ථයෙන් ලියන ලද හෙළවුවා නම්,

මහා අර්ථකථා
 කුරුන්දි අර්ථකථා
 පච්චරිය අර්ථකථා නම් වේ.

හෙළ අටුවා අතුරින් ප්‍රමුඛ ස්ථානය දරුවේ මහා අර්ථකථාව හෙවත් මූල අර්ථ කථාවයි. බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ අර්ථ කථා සියල්ලටම පාහේ ශරීරය කරගෙන ඇත්තේ මෙම අටුවාවයි. තුන් පිටකයටම අයත් අර්ථ කථාවන්හි මහා අර්ථකථාව ගැන සඳහන් වන බැවින් එය තුන්පිටකයම අළලා සකස් වූහු හෙළවුවාවක් වශයෙන් සැලකිය හැකිය. එක්තු විෂය අතින් සෙසු හෙළවුවාවන්ට වඩා පරිපූර්ණ වී තිබුණ මහා අර්ථකථාවේ ලක්දිව සිදුවූ දේ පිළිබඳව බොහෝ වෘත්තාන්ත ද සඳහන්ව තිබුණ බව සිතා ගත හැකිය.

මහා පච්චරිය අර්ථකථාවට එම නම ලැබුනේ පච්චරියක් හෙවත් පහුරක් උඩදී එය ලියන ලද බැවිනි. කුරුන්දිවේලු විහාරයේදී ලියන ලද හෙයින් කුරුන්දි අටුවා නම් විය.

මෙම ප්‍රධාන හෙළවුවාවන්ට අමතරව තවත් අටුවා කීපයක් දක්නට ඇත. අන්ධ අර්ථකථාව එයින් එකකි. දකුණු ඉන්දියාවේ කාක්ඛ්විපුර

(කොන්ජිවරම්) යෙහි පැවති අටුවාවයි. එය ආන්ධ්‍රා භාෂාවෙන් ලියා ඇතැයි සැලකේ.

බුද්ධසෝම හිමි

දඹදිව බෝමැටිට නුදුරු සෝම නම් ග්‍රාමයේ බමුණු කුලයක උපත ලද බුද්ධසෝම වාදයෙහි දක්ෂ වූ රේචන නම් මහා තෙරපාණන් වෙත පැවිදි වූ බව ප්‍රචලිත මතයයි. බුද්ධසෝම මහාබෝධී මණ්ඩපයට දකුණුදිග බමුණුගම උපන් බව සද්ධම්මසංගන නම් පොතෙහි සඳහන් වේ. බෝමැටිට නුදුරෙහි සෝම නම් වූ ගමේ උපන් බව බුද්ධසෝමසුඡ්ඡන්දි නම් කථාවේ ද සඳහන් වේ. මෙවැනි විවිධ කරුණු විමර්ශනයෙන් පසුව බුද්ධසෝම ජන්ම භූමිය මොරණ්ඩබේටක නම් ගම බව පිළිගෙන ඇත. ආන්ධ්‍ර දේශයේ ගුන්දුර් දිස්ත්‍රික්කයේ පාල්නාඩි තලුන් පෙදෙසේ "කෝටනේමලි පුරිගුන්ඩුපු පල්ලි" යන ලඟ පිහිටි ගම් දෙක මොරන්ඩබේටක යැයි පැවසේ. උන්වහන්සේ උපන් පෙදෙස මොරන්ඩබේටක යැයි විසුද්ධි මග්ගයෙන් පෙනේ. මජ්ඣිමනිකායටීඨ කථාවේ කර්තෘ සංදර්ශක ගාථාවක මයුර සුත්ත පටිඨන හෝ මයුර රූප පටිඨන සඳහන් වන බැවින් එතුමා එහි විසූ බව ද සිතිය හැකිය.

ව්‍යාකරණ විෂයෙහි ද දර්ශන ශාස්ත්‍රයෙහි ද වෛදික ග්‍රන්ථ විෂයෙහි ද ඉතිහාස පුරාවිද්‍යා විෂයෙහිද කාය ව්‍යවච්ඡේද විද්‍යාවන් හිද ලක්ෂණ ශාස්ත්‍රයෙහිද පැතිරී ගිය බුද්ධි ප්‍රභාවයක් එතුමා කෙරෙහි පැවති බව පැහැදිලිය. බුද්ධසෝම හිමියන් ලංකාවට පැමිණීමට පෙර ඤාණෝදය නම් ධර්ම ප්‍රකරණයන් අත්පසාලිනි අටුවාවන් දඹදිව දී කළ බවද සඳහන්ය. බුද්ධෝසෝම හිමියන් කලින් සර්වාස්ති වාදියෙකු ව සිට පසුව ථේරවාදී වූ බව ඇතැම් විචාරකයන්ගේ පිළිගැනීමයි.

බුද්ධසෝම හිමියන් ලක්දිවට පැමිණියේ අනුරාධපුරය රාජධානිය කරගත් මහානාම රජ දවසය. බුද්ධවර්ෂ 953-975 අතර කාලයේය. උන්වහන්සේ ලංකාවට වඩින විට අවිච්ඡාද සංහිතා කීපයක්ම මේ දිවියනේ පැවති බවත් ඒවා හෙළ බසින්ම උගත් බවත් මෙයින් සමහරක් ග්‍රන්ථ ස්වරූපයෙන්ද සමහරක් පූර්වාචාරීන්ගේ මතවාද ඇතුලත් වූ න සාහිත්‍යය වශයෙන්ද පැවති බවත් ආචාර්ය අදිකාරම් මහතා පවසයි.

මිහිඳු හිමියන් දවසම ආරම්භ වූ සිංහල අටුවා කථා වසර 700ක පමණ කාලයක් සිංහල ත්‍රිපිටකය හෙළි පෙහෙළි කරමින් පැවතියහ. ත්‍රිපිටක පාළියට සිංහල අටුවා ලියා ඇති බව දඹදිව විසූ රේවත හිමියන්ද දැන ගැනීමෙන් සිංහල අටුවා පාළියට පරිවර්තනය කිරීම, බුදුදහම විරජ්ජායී වීමට හේතුවක් යැයි උන්වහන්සේ ද සලකා හෙළවුවා පාළියට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා බුද්ධඝෝෂ හිමියන් ලක්දිවට එවන්න ඇතැයි සැලකිය හැකිය.

බුද්ධඝෝෂ හිමියන් මෙහි පැමිණ බුදුන් වදාල දෙලක්ෂ පන්සැත්තෑ දහස් දෙසියපනස් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවක් ඇති ආගමයට තුන්ලක්ෂ එක්සැටදහස් සත්සියපනස් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවක් පමණ අටුවා කථා ලියා ආගමයෙහි පහත් නැගූ සේකැයි දත යුතු යැයි පූජාවලියේ සඳහන්ව තිබේ.

සංස්කාරකයෙකු හා අනුවාදයකු වශයෙන් බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ කාර්යය වූයේ තමන් ඉදිරියෙහි වූ හෙළවුවාවන්හි අන්තර්ගත වූ විවරණ වෙනස් කිරීම නොව, ඒවා සකස් කිරීම සහ අවශ්‍ය ස්ථාන පිඬු කරමින්, අවශ්‍ය ස්ථාන විස්තරාර්ථ දක්වමින්, විධිමත්ව සුගමව පාළි භාෂාවට නැගීමයි. බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ට අවධිකථා සකස් කරන්නට මහාවිහාරයෙන් ඉඩ ලැබී ඇත්තේ මහාවිහාර වාවනා 'මාර්ගයට විරුද්ධ මත ඒවායේ ඇතුළත් නොවිය යුතුය' යන කොන්දේසිය ද සහිතවය.

"මහා අවධිකථාව ශරීරය කොටගෙන මහාපච්චරිය කුරුන්දි ආදී විශ්‍රැතඅර්ථ කථාවන්හි යම් විනිශ්චයක් වේද එහි යුක්තාර්ත සහ ඇතුළත් වන්නා වූ ස්ථවිර වාදයද අන්තොහරිමින් සංවර්ධනය හොඳින් ආරම්භ කරන්නෙමු."

තව ද එම අර්ථ කථාවලින් භාෂාන්තරය පමණක් අන්තර් විස්තර තැන් පිඬුකොට සියලුම විනිශ්චයන් ඇතුළත් කොට කිසිම තන්හි යුත් අන් නොඉක්මවා සංවර්ණනය කරන්නෙමු යි බුදුගොස් හිමියෝ පවසති.

බුද්ධඝෝෂ හිමියන් විසින් කරන ලද අවධිකථා සියල්ලම මිහිඳු මාහිමියන් විසින් ලක්දිවට ගෙන එන ලදුව මහා විහාරිකයන් විසින් ආරක්ෂා කරනු ලැබූ හෙළවුවාවන්හි පාළි අනුවාද බවත් මහා අවධිකථාවේ සාරය ගෙන පාළි අවධිකථා රචිත බවත් මෙම අවධිකථාවල සඳහන් වේ.

මේ අනුව බුදුගොස් හිමියන්ගේ කාර්යය වූයේ බුදුසමය පිළිබඳව අමුතුවෙන් පොත් ලිවීම නොව එතෙක් හෙළවුවාටත්හි ආ කරුණු විධිමත්ව හා සුගමව පාළි භාෂාවට නැගීම වෙයි. පාළි අටුවා පොත්වලින් අඩකටත් වඩා සපයා ඇත්තේ බුදුගොස් හිමියන් විසිනි. බෞද්ධ අට්ඨකථාවාරීන් අතුරෙන් එතුමා ශ්‍රේෂ්ඨතමයායි. එතුමාගේ ජීවන චරිතය වටා විවිධ ජනප්‍රවාද ගෙහි ඇත්තේ ඒ නිසාමය. එතුමා මෙලොව පහළ වූයේ බුදුන්ගේ පර්යාප්ති ශාසනය දීර්ඝ කාලයක් නිර්මලව පවත්වාගෙන යාම සඳහා පාළි අට්ඨකථා ලිවීමටමය යන ජන ජනප්‍රවාදයක් ද ඇත.

අටුවා විස්තරය

විනය පිටකය

	පෙළ	අටුවාව	කර්තෘ	කාලය
උභය විභංග	1 පාරාජිකා පාලි	1 ආණා දෙසනා සමන්තපාසාදිකා	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
	2 පාචිත්තිය පාළි	2 යථාපරාධ සාසන විනය අට්ඨකථා		
බන්ධක	3 වුල්ල වග්ග පාළි	3 සංවරාසංවර කරා		
	4 මහාවග්ග පාළි			
පරිවාර	5 පරිවාර පාළි			
		හික්කුපාතිමොක්ඛ කච්ඛා විතරණි	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
		හික්කුණි පාතිමොක්ඛ (මාතිකට්ඨ කරා)		

අභිධර්ම පිටකය

1 ධම්මසංගණිප්පකරණ	1 පරමත් දේසනා	අත්සාලිනී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
2 විභංගප්පකරණ	2 යථාධම්ම සාසන	සම්මොහ විතොදනී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
	3 නාමරූප පරිච්ඡේද කරා			
3 කරාවත්තූප්පකරණ			බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
4 පුද්ගලපඤ්ඤාප්පකරණ				
5 ධාතුකරාප්පකරණ	පරමත්දීපනී			
6 යමකප්පකරණ	පඤ්චප්පකරණට්ඨකරා			
7 පවිඨානප්පකරණ				

සුනු පිටකය

1 දීඝනිකාය	1 වොහාරා දේශනා	සුමංගල විලාසිනී	බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
2 මජ්ඣිමනිකාය	2 යථානුලෝමසාසන	පපඤ්ච සුදනී	බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
3 සංයුක්තනිකාය	3 දිට්ඨි විනිවේශන කථා	සාරත්ථපකාසිනී	බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
4 අංගුත්තරනිකාය		මනෝරථපුරණී	බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
5 බුද්දක නිකාය					
1	බුද්දකපාඨ පරමත් ජොතිකා		බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
2	ධම්මපද ධම්මපදධා කථා		බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
3	උදාන පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
4	ඉතිවුත්ත පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
5	සුත්තනිපාත පරමත් ජොතිකා		බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
6	විමානවත්ථු පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
7	ජෙන වත්ථු පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
8	ජේර ගාථා පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
9	ජේරී ගාථා පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
10	ජාතක ජාතකවිධකථා		බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
11	නිද්දේස (වුල්ල-මහා)	සද්ධම්ම ජොතිකා	උපසේන ආචාර්ය	6වන	ශ.ව.
12	අපදාන (ජේර-ජේරී)	විසුද්ධ ජන විලාසනී	මහානාම ආචාර්ය	7වන	ශ.ව.
13	පටිසම්භිදා මග්ග	සද්ධම්මජපකාසිනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
14	බුද්ධවංස	මදුරත්ථපකාසිනී	බුද්ධදත්ත හිමි	5වන	ශ.ව.
15	වරියාපිටක	පරමත් දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
		විසුද්ධ මග්ග	බුද්ධසෝම හිමි	5වන	ශ.ව.
නෙත්තිජපකරණ නෙත්ති අවිධකථා			ධර්මපාල ආචාර්ය	5වන	ශ.ව.
චතුසාණවාරපාළි චතුසාණවාර අවිධකථා			ආනන්ද චන්රතන	8වන	ශ.ව.

බුද්ධසෝම හිමියන් විසින් පාළියට නොනගන ලද අවිධ කථා පාලියට නගන ලද්දේ බුද්ධදත්ත ධම්මපාල උපසේන සහ මහානාම තෙරවරුන් විසින්ය.

බුද්ධදත්ත හිමි

බුද්ධසෝම හිමියන්ගේ සමකාලීනයෙකි. මධුරත්ථ විලාසිනී නම් බුද්ධවංශ අටුවාව උත්වභන්සේ ලියා ඇත.

උපසේන හිමි

සද්ධම්මපෝතිකා නම් නිද්දේශ අටියකථාව මහාපරිචේනවාසී උපසේන හිමියන් විසින් කරන ලදී.

මහානාම හිමි

පටිසම්භිදාමග්ග අටියකථාව වන සද්ධම්මප්පකාසනිය මුන්වහන්සේ විසින් ලියන ලදී.

ධම්මපාල හිමි

පරමත්ථදීපනී අටියකථා - උදාන - ඉතිවුත්තක - විමානවත්ථු - ප්‍රේතවත්ථු - ථෙර ථෙරී ගාථා අටියකථා මුන්වහන්සේ ලියන ලදී.

මෙම අටියකථාවන් උගෙන ඒවා ආරක්ෂා කළ අය අටියකථීකා නමින් හඳුන්වා ඇත. අටියකථාවරියා යනු අටියකථා සම්පාදනය කළ ආචාර්යවරයෝය. ආචරිය වාද, ආචරිය මත, ආචරිය වාද යන නම්වලින් කියවෙන්නේ අටියකථාවන් මැයි.

අටියකථාවන් පිළිබඳ විවිධ විවේචන හා මතවාද උගතුන් අතර පවතී. මෑතකාලීන වියතුන් අතුරින් අග්ගමහාපණ්ඩිත පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමියෝ එවැනි විවේචකයෙකි. උන්වහන්සේගේ අටුවා පරීක්ෂණ නම් පොතෙන් එවැනි විවේචන ඉදිරිපත් කර ඇත. අටුවාකථා බුදුන් වහන්සේගේ දේශනා නොවන බව කවුරුත් පිළිගනිති. අටුවාවාරීන් වහන්සේලා අතරද විවිධ මතභේද තිබූ බව දක්නට ඇත. වසර හත්අට සියයක් ගෙන ආ ලිඛිතව නොතිබූ අර්ථ කථා සාහිත්‍යයට එවැනි දේ ඇතුළත් වන්නට පහසුකම් තිබේ. මිහිඳු හිමියන් විසින් ගෙන එන ලද පාළි විවරණ මහාවිහාරික හික්කුන් විසින් සිංහලට පරිවර්තනය කොට එම හෙළටුවා පස්වන සියවසේ බුද්ධඝෝෂ හිමියන් විසින් නැවත පාළි භාෂාවට පරිවර්තනය කළ බව පිළිගත් සම්ප්‍රදායයි. මේ තැන්වලදී එම මතිමතාන්තර ඇතුළත් වන්නට ඇති බව සිතිය යුතුය.

මහාවිහාරීය සම්ප්‍රදාය එකකි. අභයගිරි ජේතවන පරම්පරා හිද එවැනි සම්ප්‍රදායන් පැවතුණු බවට සැකයක් නැත. ස්වකීය පාරම්පරික මතවලට පටහැනි සූත්‍ර ධර්මයන් පෙළෙහි ඇති බව දැන දැනත් සිය මතය

තහවුරු කරනු සඳහා ඒවා මදකිනිදු වෙනස් නොකර, ඉවත් නොකර, සංගායනාවලදී පැවති තත්ත්වයෙන්ම ත්‍රිපිටකය රැකගෙන ඒම ගැන මහාවිහාරීය පරම්පරාවට බෞද්ධයාගේ ප්‍රණාම පූර්වක ගෞරවය හිමිවිය යුතුය.

මේ අන්දමින් පැවතගෙන ආ අවධිකථා අපේ හාමුදුරුවරු තවත් වර්ෂ සිය ගණනක් තම ආරාමවල පොත්ගුල්වල තබා පුස්තකාලවල තැන්පත්කොට උදේ සවස සුවද දුම් අල්ලා ධර්ම ගෞරවයෙන් ධර්ම රත්නය රැකගෙන ආහ. අනගාරික ධර්මපාලතුමාගේ ජාතික ආගමික වැඩපිළිවෙළ ආරම්භ වීමෙන් පසුව එතුමාගේම පවුලේ නෑයන් විසින් අවධිකථා මුද්‍රණය කිරීමේ වැඩපිළිවෙළ ආරම්භ කර ඇත. ඒ ධර්මපාලතුමා විසින් ඇතිකරන ලද ආගමික ප්‍රබෝධයේ එක් ආභාෂයකි. 1916 ජූලි 05 දින ත්‍රිපිටක මුද්‍රණසභා නම් ආයතනයක් සයිමන් ඇලෙක්සැන්ඩර් හේවාචිතාරණ මහතුන්ගේ මැදහත්වීමෙන් කොල්ලුපිටියේ පාම් හවුස්හි පිහිටුවා ඇත. 1929 ජූනි 29 දින මෙම ත්‍රිපිටක සභාවේ රැස්වීමක් කොළඹ ඩික්මන් පාරේ තක්සලාහිදී පවත්වා තිබේ. මෙම රැස්වීමට අති පූජ්‍ය හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල මහා නාහිමියන්ද, රත්මලානේ ශ්‍රී ධම්මානන්ද ධර්මාලෝක නායක හිමියන්ද ප්‍රධාන පණ්ඩිත ධර්මධර භික්ෂූන් වහන්සේලා 25 නමක් සහභාගී වූ බව සඳහන් වේ. අනගාරික ධර්මපාලතුමා ප්‍රධාන සාසනමාමක පිරිස්ද මෙම රැස්වීමට සහභාගී වී ඇත. මෙම නායක පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේලා එක් එක් අටුවා ග්‍රන්ථ සංස්කරණය භාරගත් බවද සඳහන් වේ.

සවිමන් හේවාචිතාරණ මහතාගේ අභාවයෙන් පසුව සෝමලතා හේවාචිතාරණ ළමාතැනී විසින් ත්‍රිපිටක මුද්‍රණය සඳහා අරමුදල පිහිටුවීය. එම අරමුදල මගින් හේවාචිතාරණ අවධිකථා ග්‍රන්ථ සමූහය මුද්‍රණය කර ඇත. ආගම ධර්මය, ඉතිහාසය, පුරාවිද්‍යාව, සාහිත්‍යය ආදී ශ්‍රී ලංකා සංස්කරණ විවිධ ක්ෂේත්‍රයන් පර්යේෂණාත්මක අධ්‍යයනවලට යොමු කරමින් ශාස්ත්‍රීය පොතපත සපයා සංස්කෘතිය පිළිබඳව අවබෝධයක් ජනනාවට ලබාදීමේ අරමුණින් 1845 දී ආරම්භ කළ ශ්‍රී ලංකා රාජකීය ආසියාතික සමිතියේ සිංහල අවධිකථා සිංහලට පරිවර්තනය කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය මගින් පොත් දහයක් මුද්‍රණය කිරීම මහඟු කාර්යයකි.

අභාවයට යන පැරණි බෞද්ධ පොත්පත් හා අලුතින් ලියැවෙන බෞද්ධ පොත්පත් මුද්‍රණය කරවීමත් ඉංග්‍රීසි බෞද්ධ පොත්පත් සිංහලට

පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කිරීමත් පරපුරෙන් පරපුරට බුද්ධ ධර්මය ගෙන යාමත් බෞද්ධ සංස්කෘතියේ ආරක්ෂාවත් සඳහා පිහිටුවා ඇති අප ආයතනය වන බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය මගින් බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටකයේ පුනර්මුද්‍රණය නිමවීමෙන් පසු අවිධිමත්ව සිංහලට පරිවර්තනය කොට මුද්‍රණය කිරීමට ප්‍රතිපත්ති සකස් කරන ලදී. සිංහලෙන් මුද්‍රණය අවසන් කොට අටුවා කථා ඉංග්‍රීසියට පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කිරීම අපේ අදහසයි.

“කථා පවත්තිනී” නම් පාඨයක් ත්‍රිපිටකයේ අංගුත්තර නිකායේ සඳහන් වෙයි. ධර්මදේශකයා පෙළක් අටුවාවක් දැනී නම් දහම් අසන්නා පෙළක් අටුවාවක් දැනී නම් දහම් දෙසන්නාත් අසන්නාත් දෙදෙනාම පෙළක් අටුවාවක් දැනීම එම ධර්ම දේශනාව සාර්ථක දේශනාවක් වන බව මෙහි සාමාන්‍ය අදහසයි. තථාගත ධර්මය වඩාත් ප්‍රකට වීම විවෘත වීම එහි පැවැත්මට හා උත්තරීතර භාවයට හේතුවන බව සඳහන්ය. මෙම කරුණු පිළිබඳ විමසිලිමත් වනවිට අවිධිමත්ව පරිවර්තනයේ හා මුද්‍රණයේ අවශ්‍යතාව වඩාත් පැහැදිලි වන්නේය. එයට අමතරව විශ්ව විද්‍යාලවල පාළි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශවල උසස් අධ්‍යාපනය ලබන ශිෂ්‍යයන්ට විෂය නිර්දේශානුකූල අවිධිමත්ව සිංහල පරිවර්තන නොමැතිකමේ බාධාවද, එම ගුරු ශිෂ්‍ය දෙපිරිසටම මේ මගින් දුරු කිරීමද අපේ පරමාර්ථයකි.

අපගේ ඉල්ලීමද පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත වැළඹිටියාවේ කුසලධම්ම නාහිමියන්ගේ අනුශාසනාවද අනුව අටුවා කථා සිංහලට පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කරවීමේ භාරදුර කර්තව්‍යය ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ වර්තමාන ආගමික අමාත්‍යාංශය මගින් ඉතාම කෙටි කාලයක් තුළ අවසන් කිරීම සඳහා අපට පවරන ලදී. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක පුනර් මුද්‍රණය මගින් අප දැක්වූ ආදර්ශයත් ගොඩනැගූ විශ්වාසයත් මෙයට හේතු වූ බව නිසැකය. මෙම කාර්යය අපට පැවරීම පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ ගරු ජනාධිපතිතුමන්ට, ගරු අගමැතිතුමන්ට, ගරු බුද්ධශාසන නියෝජ්‍ය ඇමතිතුමන්ට, ආගමික අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් මහතාට සහ අමරහේවා මද්දුම මහතාට ද අපේ කෘතඥතාවය, පුණ්‍යානුමෝදනාපූර්වකව පළකරමු.

අටුවා පරිවර්තනයේදී ආමිෂ ලාභයම නොව ශාසනික සේවයම සලකා එක් එක් පොත භාරගෙන මැනවින් සිංහලට පරිවර්තනය කරදුන් පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේලාට ද, උගත් ගිහි මහතුන්ට ද අපගේ

කෘතඥතාව හිමිවේ. සිංහල අටුවා පරිවර්තන සමීක්ෂණය කළ උගත් ගිහි පැවිදි දෙපිරිසටම අපගේ කෘතඥතාව හිමිවේ.

අටුවා කථා පරිවර්තන කාර්යය සම්බන්ධීකරණය කරමින් කටයුතු කළේ විජිතනන්ද සරත්චන්ද්‍ර මහතාය. එම ග්‍රන්ථාවලිය මුද්‍රණය කරවීමේ කාර්යය භාරවූයේ අප ආයතනයේ මුද්‍රණ කටයුතු අධ්‍යක්ෂ පාලිත ලියනගේ මහතාටය. මෙම මහත්වරු දෙපළම ඉතා උනන්දුවෙන් මෙම කටයුතුවල නියැලීම පිළිබඳව එම මහත්වරුන්ටද මාගේ කෘතඥතාවය පළවේ. මෙයට අමතරව මෙම කාර්යයට හොඳහිතීන් අවංකව සහාය දුන් සියලු දෙනාටම පින් පුරවමින් ආසිරි පතමිහ.

මෙයට,

ශාසනස්ථිතිකාමී,

කිරම විමලජෝති ස්ථවිර,

අධ්‍යක්ෂක, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය,

නැදිමාල, දෙහිවල.

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ අවිධිමත් පරිවර්තක මණ්ඩලය

පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත අම්බලන්ගොඩ ශ්‍රී සුමංගල නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත යටගම ධම්මපාල අනුනායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත ආඥාවල දේවසිරි නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත තුඹුල්ලේ ධම්මානන්ද නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත යාලේගම වන්දකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මැදලයන්ගොඩ විජයකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත වටගෙදර විමලබුද්ධි හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත විදුරුපොල ආනන්ද හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත හත්තොටුවේ ඉන්දරනත හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත පල්ලේගම සමිත හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මාවනානේ සෝමිත්ද හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත බලපිටියේ සිරිසිවලි හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත බමුරුගම ධම්මවංස හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මැදගම්පිටියේ විජිතධම්ම හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත පත්තල සුමේධ හිමිපාණන් වහන්සේ

- රාජකීය පණ්ඩිත කීර්ති නාරම්පනාව මහතා
- ශාස්ත්‍රවේදී ඇන්.එච්. පෙරේරා මහතා
- පණ්ඩිත ජේ.පී. නිමල්ලාල් රංජන් මහතා
- පණ්ඩිත ටී.ජී. ජයතිලක මහතා
- පණ්ඩිත ඒ.ඇම්.ඩී.වයි. සරත්චන්ද්‍ර අමරතුංග මහතා
- පණ්ඩිත බී.ඇම්.පී. බාලසූරිය මහතා
- පණ්ඩිත සෝමරත්න ගම්ලත් වෙලගෙදර මහතා
- පණ්ඩිත දයා ගුණසේකර මහතා
- පණ්ඩිත ඩබ්ලිව්. ඇල්.පී. ධර්මදාස මහතා
- පණ්ඩිත ජිනදාස ගොඩකන්ද මහතා
- පණ්ඩිත ලසිත් නලන්ත මහතා
- පණ්ඩිත පී.ඇල්.කේ. පෙරේරා මහතා

සම්බන්ධීකරණය:- විජිතනන්ද සරත්චන්ද්‍ර මහතා

**බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ
අවධිකථා පරිවර්තක සමීක්ෂණ මණ්ඩලය**

1. පූජ්‍ය මැදගම්පිටියේ විජිතධම්ම හිමිපාණන් වහන්සේ
(පේරාදෙණිය ශ්‍රී ලංකා විශ්වවිද්‍යාලයේ කථිකාචාර්ය)
2. පූජ්‍ය කොටියාගල උපරතන හිමිපාණන් වහන්සේ
(කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ කථිකාචාර්ය)
3. පූජ්‍ය මැදලයන්ගොඩ විජයකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ. (ශාස්ත්‍රපති)
4. පූජ්‍ය ඇස්වත්තේ රේවත හිමිපාණන් වහන්සේ. (ශාස්ත්‍රපති)
5. හේමවන්ද්‍ර දිසානායක මහතා. (ශාස්ත්‍රවේදී)
6. පණ්ඩිත දයා ගුණසේකර මහතා (රාජ්‍ය භාෂා දෙපාර්තමේන්තුව)
7. පණ්ඩිත ඒ ලසිත් නලන්ත මහතා (රාජ්‍ය භාෂා දෙපාර්තමේන්තුව)
8. පණ්ඩිත සිරිමෙවන් සේනක මහතා (ශාස්ත්‍රවේදී)
9. අභිධර්මාචාර්ය බුද්ධික විජේසිංහ මහතා (ශාස්ත්‍රවේදී-විද්‍යාවේදී)

උපකාරානුස්මෘති

ස්වකීය ළාබාල වියේ දී ම ධර්ම ප්‍රචාරයෙහි නිරත ව, දීර්ඝ කාලයක් මුළුල්ලේ ලෝකයේ විවිධ රටවල සංචාර කොට, එම කාර්යය ම වෙනත් අයුරකින් ඉටු කිරීමෙහි ලා, උත්සුක ව ක්‍රියා කිරීම් වශයෙන් පාලි අට්ඨකථා සිංහලට නැගීමේ සත්කාර්යයට ද, පිළිපත් අතිපූජ්‍ය කිරිම විමලජෝති ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේගේ ඇරයුමෙන් මේ ජාතකට්ඨ කථාවෙහි තෙවන භාගය පරිවර්තනය කිරීමට භාර ගතිමු. මේ කාර්යයේ දී මා ගත් ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයකි. ඒ අතරින් පාඨකයන්ට වඩාත් වැදගත් වන කාරණයක්-දෙකක් පමණක් මෙහි ලා සඳහන් කරමි. එයින් පළමු කරුණ නම්, ඒ ඒ කථා වස්තූන්හි එන, ජාතක පාළියට අයත් ගාථා පරිවර්තනය යි. හැකිතාක් දුරට, අටුවාවේ පිහිට නො ලබා ම, මම ඒවා සිංහලට නගන්නට උත්සාහ දැරුවෙමි. මේ හේතුව නිසා ම අටුවාවට අනුගත නො වන තැන්, ගාථා පරිවර්තනය කළ දක්නට ලැබීම, අරුමයක් නො වේ. එසේ නමුත් අටුවා පරිවර්තනයේ දී අටුවාචාරීන් වහන්සේගේ අදහස්, ඒ වූ පරිද්දෙන් ම දැක්වීමට වැයම් කෙළෙමි. ඊට නිදසුන් දැක්විය යුතු යැයි, මෙහි දී මම අදහස් නො කරමි. පාඨකයන්ට එවැනි තැන් පහසුවෙන් මුණ ගැසෙන බැවිනි. තව ද කිය යුතු කරුණකි, එනම් යම් යම් ජාතකකථාවල දී ජාතක පාළියේ නො එන ගාථා, ඒ ඒ කථාවට අදාළ ව අටුවාචාරීන් වහන්සේ ඇද ගනිති. මේ උපුටා ගැනීම් උන්වහන්සේ සිදු කරනුයේ පිටක සාහිත්‍යයෙනි. ජාතක ගාථාවලට අංක යෙදීමේ දී ඒ උපුටාගත් ගාථාවලට ද, මම අවිශේෂයෙන් අංක යෙදුවෙමි. එපමණක් නො ව ජාතක ගාථාවලට අරුත් සපයන ආකාරයෙන් ම, ඒ ඒ තැනින් ඇදගත් ගාථාවලට ද, අරුත් කියන්නට උත්සාහ ගතිමි. මෙහි ලා මාගේ කාර්යභාරය ගැන මීට වඩා කියන්නට මෙහි අවකාශ මද බැවින් මෙපමණෙකින් නවතිමි.

මේ කටයුත්තෙහි ලා නන් වැදෑරුම් ආකාරයෙන් මට උදව් උපකාර කළ සත්පුරුෂයෝ කිහිප දෙනෙකි. ඒ අතර මුලින් ම මට පාලිය උගන්වා වදාළ, ශ්‍යාමෝපාලි වංශික මහානිකායේ ශ්‍රී රෝහණ පාර්ශ්වයේ මහානායක ධුරන්ධර, රුහුණු විශ්වවිද්‍යාලයේ කුලපති, රාජකීය පණ්ඩිත, සාහිත්‍ය සූරී

අතිපූජ්‍ය අත්තුඩාවේ ශ්‍රී රාහුලාභිධාන මාගේ ආචාර්යයන් වහන්සේ හක්ති පුණාමයෙන් යුක්ත ව සිහිපත් කරමි. එසේ ම පහසුකම් සපයා දීම් වශයෙන්, මට නත් අයුරින් උපකාර කළ, කිරිබත්ගොඩ ඊරියවැටියේ ශ්‍රීරත්න විහාරධිකාරී, පූජ්‍ය බුරුමයේ ව්‍යුමුනි හිමියන් ද, ගෞරවයෙන් සිහිපත් කරමි. මාගේ අතින් ලියූ එක ද ජාතක කථාවක්වත් මෙහි නැත. මා සිංහලෙන් කියාගෙන යද්දී, ඒවා අඩු නැතිව පිටපත් කොට දුන්, මාගේ ශිෂ්‍ය පිරිස බොහෝ ය. ඒ අය අතර ශාස්ත්‍රපති, කෝංගල පඤ්ඤාලෝක, නේපාලේ විනිත, බංගලිදේශයේ උත්තමාලංකාර ව්‍යුසාර, බෝධිරත්න යන හිමිවරු ද, පොතෙන් හරි අඩක් පමණ ලියා දුන්, එම්. වික්‍රා ස්වර්ණාකුමාරි මහත්මිය ද, ලිලියන් කරුණාවතී මාපලගම, නිල්කා ප්‍රියදර්ශනී, නිලිකා දිල්හානි හේමවන්ද, ගිහානි මංගල විමලසේන යන ශිෂ්‍ය ශිෂ්‍යාවෝ ද වෙති. වෙනත් උදව් උපකාර කළ ඒ. ජයවර්ධන, සමරකෝන් යන මහත්වරු ද ඇතුල් ව, මේ හැමදෙනා ම පුණ්‍යානුමෝදනා පූර්වක ව සිහිපත් කරමි.

පල්ලේගම සමීත හිමි

ශ්‍රී රත්න විහාරය,
 ඊරියවැටිය, කිරිබත්ගොඩ.
 2007.09.20

ජාතකධර්මකථාවෙහි ව්‍යූහය හා එහි ක්‍රමවේදය

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාළ ශ්‍රී මුඛ පාළියක් ලෙසින් බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය තුළ සම්භාවනාවට පාත්‍ර වූ ජාතක පාළියට ලියැවුණු අටුවාව වූ කලී, ජාතකධර්ම කථා නම්. පාලි අටුවා අතුරෙන් අතිවිශාල අර්ථ කථාව මෙය යි. මෙහි අන්තර්ගත ජාතක ප්‍රමාණය ගණනින් 547 කි. මේ ජාතක සමූහය 'නිපාත' විසිදෙකක් තුළ සංගෘහිත වී ඇත. මෙයින් අධර්ම නිපාතය දක්වා 'වග්ග' වෙන් කිරීමක් දැකිය හැකි ය. පණණාසක වර්ගීකරණයක් ද, ඒකක නිපාත වර්ණනාවෙහි පමණක් හමුවේ. පණහට පාලියෙන් කියනුයේ 'පණණාසක' යනුවෙනි. ඒ අනුව පණණාසකයට ජාතක 50 ක් අයත් වේ. ජාතකධර්ම කථාවෙහි ඒකක නිපාත වර්ණනාවේ පඨම-මජ්ඣම-උපරිම වශයෙන් පණණාසක තුනක ජාතක කථා 150 ක්, සංග්‍රහ වී ඇත. දුක නිපාත වර්ණනාවෙහි ජාතක 100ක් ඇතත්, එහි පණණාසක භේදයක් නැත. තික නිපාත වර්ණනාවෙහි ජාතක 50 කි. මෙසේ වතුක්ක නිපාතයේ ජාතක 50 ක් ද, පඤ්චක නිපාතයේ ජාතක 25 ක් ද, ඡක්ක නිපාතයේ ජාතක 20 ක් ද, සත්තක නිපාතයේ ජාතක 21 ක් ද, අධර්ම නිපාතයේ ජාතක 10 ක් ද, නවක නිපාතයේ ජාතක 12 ක් ද, දසක නිපාතයේ ජාතක 16 ක් ද, ඒකාදසක නිපාතයේ ජාතක ජාතක 9 ක් ද, ද්වාදසක නිපාතයේ ජාතක 10 ක් ද, තේරස නිපාතයේ ජාතක 10 ක් ද, පකිණ්ණක නිපාතයේ ජාතක 13 ක් ද, විසති නිපාතයේ ජාතක 14 ක් ද, තිංසති නිපාතයේ ජාතක 10 ක් ද, වත්තාළීස නිපාතයෙහි ජාතක 5 ක් ද, පඤ්ඤාස නිපාතයෙහි ජාතක 3 ක් ද, සධර්ම නිපාතයෙහි ජාතක 2 ක් ද, සත්තති නිපාතයේ ජාතක 2 ක් ද, අසීති නිපාතයේ ජාතක 5 ක් ද, මහා නිපාතයේ ජාතක 10 ක් ද වශයෙන් සංග්‍රහ වී ඇත.

වග්ග

'වග්ග' යනු සමානයන්ගේ සමූහය, පංතිය, කැලැසිය යන අර්ථයන්හි වැටේ.¹ එකකට වඩා වැඩිවූ අවස්ථාවන්හි වග්ග යන්න භාවිතා කළ අවස්ථා

කොතෙකුත් පාලියෙහි හමුවේ. සය දෙනකුගේ කණ්ඩායමක් 'ඡබ්බග්ගා' යනුවෙන් බුදුරදුන් වදාළ අවස්ථාවක් මඤ්ඤිම නිකායේ එයි.² සූත්‍ර හා ගාථා කාණ්ඩ වශයෙන් බෙදීමේ දී භාවිතා කරන අවම ක්‍රමයක් ලෙසින් වග්ග භාජනීය ක්‍රමය, පාලියෙහි ලා ප්‍රකට ය. සාමාන්‍යයෙන් වග්ගයකට කථා හෝ සූත්‍ර හෝ දහයක් ඇතුළත් වේ. මෙය නියමයක් නොවන බැවින්, අඩු-වැඩි වීම් කොතෙකුත් දක්නට ලැබේ. ජාතක අටුවාවේ ඒකක නිපාතයේ පටන් ඡක්ක නිපාත වර්ණනාව දක්වා වග්ගයකට කථා දහයක් වශයෙන්, සංග්‍රහ වී තිබෙනු දැකිය හැකි ය. එහෙත් පඤ්චක නිපාතයේ අවසාන වර්ගයට ඇත්තේ කථා පසෙකි. එනම් අර්ධ වර්ගයකි. එබැවින් එය 'අඩු වග්ග' යනුවෙන් නම්කොට ඇත. ඒකක නිපාතයට වග්ග 15 කි. එසේ ම දුක නිපාතයට වග්ග 10 ක් ද, තික නිපාතයට වග්ග 5 ක් ද, චතුක්ක නිපාතයට වග්ග 5 ක් ද, පඤ්චක නිපාතයට වග්ග 3 ක් ද, ඡක්ක නිපාතයට වග්ග 2 ක් ද, සත්තක නිපාතයට වග්ග 2 ක් ද, අට්ඨක නිපාතයට 1 ක් වග්ගයක් ද අයත් වේ. ඉතිරි නිපාතවලට වග්ග ක්‍රමයක් නැත. මේ අනුව ජාතක අටුවාවේ ඇති මුළු වග්ග ගණන 43 කි. මේ හැම වග්ගයකට ම විශේෂ නමක් යොදා ඇත. මේ නම් යෙදීම ද විශේෂ ක්‍රමයකට අනුගත ව කළ බවක් පෙනෙන්නට නැත. වග්ගයන්ට, මේ නම් තැබීම ගැන වඩාත් සැලකිල්ලෙන්, පරීක්ෂාකාරීව බැලූවොත්, අවම වශයෙන් ක්‍රම හතකටවත් අනුගත ව එය සිදුකළ බවක් පෙනේ. එය මෙසේ දක්විය හැකි ය. (1) වග්ගයට අයත් ජාතක දහය අතුරෙන් මුල්ම ජාතකයේ නමින් වග්ගය නම් කිරීම. ඒකක නිපාතයේ වග්ග අතුරෙන් 1-3-4-8-10-11-13-14 යන වග්ග අටක්, දුක නිපාතයේ 3-4-5-8-9 යන වග්ග පසක්, තික නිපාතයේ 1-4 යන වග්ග දෙකත්, චතුක්ක නිපාතයේ 2-3 යන වග්ග දෙකත්, පඤ්චක නිපාතයේ 1-2 යන වග්ග දෙකත්, ඡක්ක නිපාතයේ 1 වග්ගයත්, සත්තක නිපාතයේ වග්ග දෙකත්, අට්ඨක වග්ගයත් යන මේ වග්ග 23 මේ ක්‍රමයට අනුව නම් කොට ඇත. (2) වග්ගයේ පළමු ජාතකයේ ආරම්භක ගාථාවේ මුල් පාදයේ එන වචනයකින් හෝ වචන කිහිපයකින් හෝ වග්ගය නම් කිරීම. ඒකක නිපාතයේ 2-5-6-7-9-12 යන වග්ග සයත්, දුක නිපාතයේ 1-2-6-10 යන වග්ග සතරත්, තික නිපාතයේ 3-5 යන වග්ග දෙකත්, චතුක්ක නිපාතයේ පළමු වග්ගයත් මේ ක්‍රමය යටතේ නම්කොට ඇත. (3) වග්ගයේ ප්‍රථම ජාතක කථාවේ එන ප්‍රධාන වර්තවල ඒකක නාමයෙන් වග්ගය නම් කිරීම. ඒකක නිපාතයේ 15 වන වග්ගයත්, ඡක්ක නිපාතයේ 2 වන වග්ගයත්, චතුක්ක නිපාතයේ 4 වන කෝකිල වග්ගයත් මේ ක්‍රමයට අනුව නම්කොට ඇත. මෙහි සඳහන් කෝකිල වග්ගය සුවි පත්‍රයේ සඳහන් ව ඇත්තේ,

'කෝකාලික වග්ග' නමිති.³ (4) වග්ගයේ මුල්ම ජාතකයේ 'නිමිත්ත' මුල්කොට ගෙන වග්ගය නම් කිරීම. දුක් නිපාතයේ මුල්ම වග්ගය නම්කොට ඇත්තේ, එකී ක්‍රමයට අනුගතව ය. (5) වග්ගයේ පළමු ජාතකයේ ආරම්භක ගාථාවේ, කොතැනක හෝ එන වචනයක් මුල් කොටගෙන වග්ගය නම් කිරීම. දුක් නිපාතයේ සත්වන වග්ගය නම්කොට ඇත්තේ ඒ න්‍යාය මත පිහිටා ය. (6) වග්ගයේ අවසාන ජාතකයේ ආරම්භක ගාථාවේ කොතැනක හෝ එන වචනයක් මුල්කොට ගෙන වග්ගය නම් කිරීම. තික නිපාතයේ 2 වන කෝසිය වග්ගය එවැන්නකි. එහෙත් මෙය සියම් ජාතකයට කථාවේ 'පඳුම' වග්ගය ලෙසින් නම්කොට ඇත.⁴ (7) වග්ගයේ පළමු ජාතකයට පාදක වූ වෙනත් ජාතකයක නාමයෙන්, වග්ගය නම් කිරීම, චතුක්ක නිපාතයේ පස්වැනි වග්ගය නම්කොට ඇත්තේ මේ න්‍යායෙහි පිහිටා ය. වග්ග ගැන කිය යුතු වූ කරුණු තව බොහෝ වෙනත්, ජාතකයට කථාව සම්බන්ධයෙන් මෙකී කරුණු ප්‍රමාණවත් ය.

ජාතක හා ජාතක නාම

බුදුරදුන්ගේ පූර්ව උපත් කථා ජාතක නමින් හැඳින්වේ. බුදුරදුන් වදාළ එවන් උපත් කථා, පිටක සාහිත්‍යයේ ද ඇත.⁵ ජාතක පාළියේ එන ගාථාවන්ට අර්ථකථනය කරන අටුවාවාරීන් වහන්සේ ජාතක වර්ණනාවට පෙරාතුව සවිස්තර නිදාන කථාවක් දක්වති. සුමේධ කථාවෙන් ඇරඹෙන මෙය I දුරෙ නිදාන II අවිදුරේ නිදාන III සනතිකේ නිදාන යන කොටස් තුනෙකින් පරිමිත වේ. එහි සනතිකේ නිදානයෙහි බුදුරදුන් වදාළ සූත්‍ර කිහිපයක් මෙන් ම, ජාතක කිහිපයක් ගැන ද විස්තර දක් වේ.⁶ කෙසේ වෙතත් ජාතක පාළියේ එන සියලු ම ගාථා බුද්ධ දේශනා නො වන බවට ජාතකයට කථාවම සාක්ෂි දරයි. ඒ ගාථාවලින් වැඩි හරියක් ඒ ඒ ජාතකවල දී බෝ සතුන් ප්‍රකාශ කළ ඒවා ය. ඉතිරියෙන් වැඩි කොටසක්, ඒ ඒ ජාතකවල විවිධ වර්ග විසින් ප්‍රකාශිත ඒවා ය. බුදුරදුන් වදාළ ගාථා 'අභිසම්බුද්ධ ගාථා' යන සුවිශේෂ නාමයෙන් ජාතක අටුවාව හඳුන්වා දෙයි, ඊට නිදසුන් ලෙස වණඡුපථ ජාතකයේ එන ජාතක පාළියට අයත් එක ම ගාථාව.⁷ දඹහපුපථ ජාතකයේ 11 වන ගාථාව⁸, වෙකිය ජාතකයේ එන 14-15 ගාථා⁹, සෙරිවාණිප ජාතකයේ එන ගාථාව¹⁰, යන මේ ගාථා දක්විය හැකි ය. මෙවැනි අභිසම්බුද්ධ ගාථා ජාතකවල කොතෙකුත් හමු වේ. කරුණු මෙසේ වුවත්, ජාතක පාළියේ එන සියලු ගාථා බුදුරදුන් ගෙනහැර දක්වා වදාළ ඒවා බව, සාම්ප්‍රදායික පිළිගැනීම බැවින්, බුද්ධ දේශනා ලෙස සැලකේ.

ජාතක පාළියේ එන ඉහත කී සියලු ගාථා ජාතක අටුවාවේ ද අන්තර්ගත ය. ජාතක කථා ගොඩනැගෙනුයේ ජාතක පාළියේ ඒ ඒ ජාතකය යටතේ දක්වන ලද ගාථාව හෝ ගාථා පදනම් කොටගෙන ය. මෙසේ මේ ජාතක දේශනා කිරීම වූ කලී ගෞතම බුදුරදුන් විසින් පමණක් කළ කාර්යයක් නොව, අර්ථෝත්පත්ති නිමිතිකොට ජාතක දේශනා කිරීම හැම බුදු කෙනකුත් ම නො පිරිහෙලා ඉටුකළ කාර්යයක් බව කියැවේ¹¹. නවාංග ශාස්ත්‍රෑ ශාසනය බුද්ධ විෂයට ඇතුළත් වන බැවිනි.

බෝසත් චරිතය ජාතක කථාවලට පාදක වී ඇති බැවින් බොහෝකොට ජාතකවලට නම් දී ඇත්තේ, පූර්ව භවයන්හි බෝසතුන්ගේ නාමය මුල්කොට ගෙන ය. වෙස්සන්තර¹²-ගුත්තිල¹³-චුල්ල ධම්මපාල¹⁴ යන ජාතක ඊට නිදසුන් ය. බෝසතුන් තිරිසන් ආත්මභාවයක් ලබා සිටි ඇතැම්විටෙක, බොහෝකොට විශේෂ නමක් වේ නම්, එම නමින් ජාතක කථාව නම් කෙරේ. නන්දිය මීගරාජ¹⁵- කුණ්ඩිල¹⁶ යන මේවා එවැනි ජාතක කථා වේ. එවැනි විශේෂ නමක් නැති කල්හි, ජාති නාමය ජාතක නාමය වී ඇති අවස්ථා කොතෙකුත් මුණ ගැසේ. නිදසුන් ලෙස ජවසකුණ¹⁷- වට්ඨක¹⁸ - ගිජකු¹⁹ යන ජාතක දැක්විය හැකි ය. විටෙක බෝසතුන්ගේ වාසස්ථානය මුල්කොට ගෙන ජාතක නාමය සැකසේ. පුච්චන්ද්‍ර ජාතකය²¹ එවැන්නකි. ජාතක දේශනා කෙරෙනුයේ කිසිවක් හෝ කිසිවකු නිමිතිකොට වීම, අවශ්‍යයෙන් ම සිදුවන්නකි. විටෙක ඒ නිමිත්ත ජාතක නාමයට මුල් වේ. ඊට නිදසුන් ලෙස කෝකාලික²² - රාජෝවාද²³ යන ජාතක දැක්විය හැකි ය. ජාතකයට පාදක වූ මුඛ්‍ය කාරණය ප්‍රධාන කොටගෙන, ජාතක නම් කළ අවස්ථා ද ඇත. ධජ විහේඨ²⁴ - බන්තිවාදී²⁵ යන ජාතක එම න්‍යාය මත පිහිටා නම්කොට ඇත. ඇතැම්විටෙක ජාතකයට නමක් වැටෙනුයේ ඉතා පුදුම සහගත අන්දමකට ය එනම් ජාතකයේ කොතැනක හෝ එන වචනයක් අල්ලා ගෙන, එයින් ජාතක නාමය සකසා ගැනීම යි. බාවේරු²⁶ - කුමමාස පිණ්ඩ²⁷ - යන ජාතක ඒ ක්‍රමයට නම් ගෙන ඇත. ජාතක කථාවේ එන අවසේස චරිතයක් ජාතක නාමයට යොදාගත් අවස්ථා ද ඇත. සුමංගල²⁸ හා ගංගමාල²⁹ යන ජාතක එවැනි ඒවා ය. ජාතක ආරම්භයේ දැක්වෙන ගාථා පාදයේ එන වචනයකින් නම් කළ ජාතක ද ඇත. ටුස³⁰ - සුවච්ඡ³¹ යන ජාතක ඊට නිදසුන් ය. ජාතකයට අදාළ ගාථාවල කොතැනක හෝ සඳහන් වන වචනයකින් ජාතක නාමය සකසා ගත් අවස්ථා ද ඇත. බෝසතුන්ගේ ප්‍රකාශයට මුල්කොට ගෙන ද ජාතක නම් ලබා ඇත. අට්ඨාන ජාතකය³² එවැන්නකි. මෙහි දී බෝසත් තෙමේ ලොව කිසිදු සිදු නො වන

කාරණා දහතුනක් ගාථා එකොළසකින් දක්වයි. සිදු නොවන යන අර්ථය දීමට මෙහි අටධාන යන්න යොදා තිබේ. බෝසතුන්ගේ පරම සතුරාගේ නමින් ද, ජාතක නම් කෙරේ. චේතිය³³ - ජමබුක³⁴ යන මේවා එකී ක්‍රමයට නම් කළ ජාතක ය. විටෙක බෝසතුන්ගේ නෑයකුගේ නමින් ද ජාතක නම්කොට තිබෙනු දැකගත හැකි ය. මනෝජ³⁵ ජාතකය එවැන්නකි. ඉහත කී හැම නාමයක් ම ජාතක යන්නත් සමග සමාස කොට ජාතක නාම සාදා තිබේ. එහෙත් ජාතක නාමය නො ලැබූ, ජාතක ගණයේ ලා සැලකෙන කථා තුනක් පමණ ජාතක අටුවාවේ එයි. ඒවා ජාතක පාළියේ දී ද ජාතක නාමය නො ලබයි. අටුකථා සුවිසේ ද, ජාතකවල ද එකම ස්වරූපයෙකින් ඒවා සටහන් වේ. නිදසුන් ලෙස, 'සබ්බ සංභාරක පඤ්ඤා නිට්ඨිතො'³⁶, 'හදුහපඤ්ඤා නිට්ඨිතො'³⁷, 'අමරාදේවී පඤ්ඤා නිට්ඨිතො'³⁸ යන කථා දක්විය හැකි ය. මේ අතර ජාතක දෙකක් ලෙසින් සුවිසේ දක්වා ඇති කථා යුගලයක්, අදාළ අටුවාවේ දී තනි වාක්‍යයකින් වෙනත් ජාතක දෙකකට යොමුකොට ඇත. එහි දු එක් කථාවක් සඳහන්කොට ඇත්තේ ජාතක යන්න රහිතව ය.³⁹

ජාතක ගණන

ජාතක සම්බන්ධයෙන් සුවිශේෂ අවධානය යොමු කළයුතු තවද කරුණෙකි. එනම් ජාතක සංඛ්‍යාවෙහි ඇති විෂමතාවයි. ජාතක පාළියෙන් එම අටුවාවෙන් ඉදිරිපත් කොට ඇති ජාතක ගණන 547 කි. සුමංගල විලාසිතිය එම ගණන 550 ක් බව කියයි.⁴⁰ පන්සිය පණස් ජාතක පොත යැයි නම්කොට ඇතත්, සිංහල ජාතක පොතේ අන්තර්ගතයෙහි ඇත්තේ ද ජාතක 547 කි. මේ ජාතකවල ද විවිධ ව්‍යාකූලතා ඇත. ඇතැම් ජාතකයකට නම් කිහිපයකි. 'කිනනරී' ජාතකයට ඒ නම හැරුණුකොට, කුණඩලී (සීහළ) කුණඩලික (සායාම) කණඩරී (ඉංග්‍රිසි) යනුවෙන්, තවත් නම් තුනෙකි. ඒ අනුව ඒ ජාතකයට නම් සතරකි⁴¹. පක්කගොධ⁴² - කාකාති⁴³ යන ජාතකවලට නම් දෙක බැගින් තිබේ. ජාතක පාළියත්, ජාතක අටුවාවත් අතර පවා, ජාතක නාමවල වෙනස්කම් ඇත. අටුවාවේ එන කාකාති ජාතකය, ජාතක පාළියේ දක්වා ඇත්තේ කාකවතී ජාතක යනුවෙනි.⁴⁴ එකම ජාතකයට නම් කිහිපයක් ඇතුවා මෙන් ම, එකම නමින් ජාතක කිහිපයක් ද ඇත. සීලවිමංස නමින් ජාතක සතරකි.⁴⁵ මෙයින් ජාතක තුනක ම ආරම්භක ගාථාව එකක් ම වේ. එසේ ම කථා තුනක ම වර්තමාන කථා ද, එකිනෙකට බෙහෙවින් සමාන ය. වටක - ගොධ - කාක යන නම්වලින් ජාතක තුන බැගින් ද,

පලාස - කපොත යන නම්වලින් ජාතක දෙක බැගින් ද, අමබ - තිත්තිර යන නම්වලින් ජාතක සතර බැගින් ද දක්නට ලැබේ. ජාතකයක් තුළ වෙනත් ජාතකවල නම් ද, සුලබව හමු වේ. ජාතකයක දී තවත් ජාතක ගැන සඳහන් කරනුයේ, බොහෝ කොට එහි වර්තමාන කථාව තවත් ජාතකයක, වර්තමාන කථාවට සමාන බව දැක්වීම සඳහා ය.⁴⁶ කලාතුරකින් විශේෂ සිද්ධියක් සිහිපත් කිරීමට ය.⁴⁷ එහෙත් එකම කාරණයක් නිමිති කොටගෙන, ඊට නිදසුන් පිණිස ජාතක ගණනාවක නම් ඉදිරිපත් කෙරෙන ජාතක ද, ඉතා කලාතුරකින් මුණ ගැසේ. චුලල ධම්මපාල ජාතකය⁴⁸ එවැන්නකි. එහි ජාතක සතරක නම් සඳහන් වේ. මේ විස්තරය මෙසේ දක්වන ලද්දේ, අවිශේෂ කරුණකට මග පාදාගන්නා අවයෙනි. එනම් ජාතක කථා අතරක දක්වන ලද අන්‍ය ජාතක නාමයන් අතුරෙහි, විශේෂ අවධානයට ලක්විය යුතු ජාතක පහක් දැක්වේ. 1. කුණාල ජාතකයෙහි එන කරණ්ඩක ජාතකය⁴⁹, 2. දීසිති කෝසල ජාතකයෙහි එන සංසභේදක ජාතකය⁵⁰, 3. අරඤ්ඤ ජාතකයෙහි එන චුලල නාරද කසසප ජාතකය⁵¹, 4. මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකයෙහි එන මහා මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකය⁵², 5. වකුපෝසථික ජාතකයෙහි එන පුණණක ජාතකය⁵³ යනු ඒ ජාතක පහ යි. මේ කථා පහ අතුරෙන් එකද ජාතකයක්වත් ජාතක පාළියේ හෝ, ජාතක අටුවාවේ නො එයි. සිංහල ජාතක පොතේ ද⁵⁴, ජාතක අටුවා ගැටපදයේ ද⁵⁵, රාජමුරාරි පඬිතුමාගේ ජාතක ගාථා සන්නසේ ද⁵⁶, මේ ජාතක ගැන කිසිදු තොරතුරක් හෝ යටත් පිරිසෙයින් ජාතක නාමයක්වත් සඳහන් නො වේ. ඒ ඒ ජාතකවල අපර නාමයන් අතරේ ද, මේ ජාතක පහේ නම් නැත. මෙයින් කරණ්ඩක ජාතකය ගැන සඳහන් වන පිටුවේ පාදක සටහනක් යොදන ජාතකධර්ම කථාවේ සංස්කාරකවරයා 'එය සමුග්ග ජාතකය'⁵⁷ විය යුතු යැ'යි දක්වයි. මේ ප්‍රකාශයට පදනම් වන්නට ඇතැයි අනුමාන කළ හැකි, ප්‍රකටව පෙනෙන සාමාන්‍ය කිහිපයක්, කුණාල ජාතකයෙන් සොයා ගැනීම එතරම් ම දුෂ්කර කටයුත්තක් නොවේ. 'කරණ්ඩක' යන වචනයේ අර්ථය කරඬුව යනු යි. 'සමුග්ග' යන්නෙහි අර්ථය ද එය ම වේ. සමුග්ග ජාතකයෙහි, රුමත් කුලදුවක් පැහැරගෙන ගොස්, ඇය සිය අඹුකමට ගෙන, ඇයගේ රැකවරණය අපේක්ෂාවෙන්, ඇයව කරඬුවක දමා එය ගිල, තම බිරිඳ වන ඒ කුලදුව තම බඩ තුළ තබා රැක බලාගත් දානව රකුසකු ගැන තොරතුරු දැක්වේ. තව ද කුණාල ජාතකයෙහි දැක්වෙන ගාථා අතරින් එකක අවසන් පාදය 'දානවංච පාදයනතරසසිතා' යන්න යි. මේ ගාථා පාදයෙන් පමණක් වුවත්, දානව රකුසාගේ දාරාහරණය හා රක්ෂණය (අඹුව පෝෂණය කිරීම හා රැකගැනීම) ගැන සිහිපත් වෙයි. මෙබඳු පූර්ණ රක්ෂාවරණයක් යටතේ වුවද,

රකුසාට සිය බිරිඳ බලාගත නො හැකි විය. අවසර ලත් වහා ඇය වරදෙහි බැඳුණා ය. කුණාල ජාතකයේ ඉහත කී ගාථා පාදයට අරුත් දක්වන අටුවාචාරීන් වහන්සේ 'කුතොනු ආගව්ඡථ හො තයො ජනා' යන ගාථා පාදයෙන් අටුවා අරඹති. එම ගාථා පාදය වූ කලී සමුග්ග ජාතකයේ ආරම්භක ගාථාවේ මුල් පාදය යි. එයින් පසු දක්වා ඇති අදාල අටුවා විස්තරය ද, මුළුමනින් ම, අල්ප මාත්‍රයකින්වත් වෙනස් නොවී, සමුග්ග ජාතකයේ එන රකුසු කථාන්තරයට ගැළපේ. මේ හේතුවත් නිසා 'කරණ්ඩක ජාතකය යනු සමුග්ග ජාතකය මැ'යි කියා, කෙනෙකුට හැඟී ගියහොත්, එය කිසිසේත් පුදුමයට කරුණක් නොවේ. එහෙත් එය ජාතක දෙකක් වන්නට ද බැරිකමක් නැත. හේතුව සුලු වෙනස්කම් සහිතව එකම කථාව ජාතක දෙකක නම් දෙකකින් දක්වා තිබීම යි. නිදසුන් ලෙස අසංකිය⁵⁸ හා ජාගර⁵⁹ යන ජාතක දක්විය හැකි ය. ගාථාවක් හෝ ගාථා පදයක් හෝ අටුවා කොටසක් හෝ දක, ඒ මත ම පිහිටා 'මය අසවල් ජාතකයේ කොටසකැ'යි නිශ්චිත නිගමනයකට පැමිණීම එතරම් ප්‍රඥාගෝචර නො වන්නකි. වෙසෙසින් ම එය ජාතක අටුවාව වැනි කෘති සම්බන්ධයෙන් යෝග්‍ය නො වේ. මක්නිසාද ? ජාතකවල අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් සිදුව ඇති සම්මිශ්‍රණ, බහුල ලෙස දක්නට ඇති බැවිනි. ගාථා පාදයක් පමණක් නොව, ඇතැම් ජාතකයක එන සියලුම ගාථා වෙනත් ජාතකයක උපුටා දක්වා ඇති අවස්ථා ජාතක අටුවාවෙන් හමු වේ. මීගපෝතක ජාතකයේ⁶⁰ ඇති ගාථා ගණන සතකි. ඉන් පළමු ගාථාවේ මුල්පාද දෙක හා තවත් වචනයක දෙකක සුලු වෙනස්කමක් හැර, අන් සියල්ල ම සෝමදත්ත ජාතකයෙහි⁶¹ පෙනේ. ජාතක දෙකේ ම, අදාල ගාථා හා සම්බන්ධ අටුවාවන්හි ද, බොහෝදුරට සමානතා ඇත. ජාතක කථා දෙකේ ද වෙනස්කම් ඇත්තේ එක් ප්‍රධාන වර්තයක නමේ පමණි. මේ හේතුවත් නිසා කරණ්ඩක ජාතකය යනු, සමුග්ග ජාතකය විය හැකි යැ'යි අනුමාන කළ හැකි වුවත්, ඒ සම්බන්ධ ස්ථිර නිගමනයකට එළඹීමට එය කැලම ප්‍රමාණවත් නොවේ ය, යනු මගේ වැටහීමයි.

ඉහතින් දක්වන ලද සුවිශේෂ ජාතක අතුරෙන්, දෙවැන්න සංඝභේදක ජාතකය යි. දීඝිති කෝසල ජාතකය වර්තමාන-අතීත යන කථා දෙකම නැති ජාතකයකි. එහි ඇත්තේ කතාවට අදාල ගාථා සහ ඊට සම්බන්ධ අටුවාව සහිත සෙසු කොටස් ය. එහි වර්තමාන හා අතීත කථා විස්තර වශයෙන් සංඝභේදක ජාතකයේ දැක්වෙන බව අටුවාචාරීන් වහන්සේ නිර්දේශ කෙරෙති. මෙහි එන 'ආවිභවිසසනති' යන ක්‍රියාපදය අනාගත කාලික බැවින්, ජාතක වර්ණනාව තිබිය යුතු වන්නේ, තික නිපාතයේ

දීසිති කෝසල ජාතකයෙන් ඉදිරියට ඇති, ජාතකයන් අතරේය. එහෙත් වෙස්සන්තර ජාතකය තෙක් ඇති ජාතක අතර සංඝභේදක නමින් ජාතකයක් නැත. දීසිති කෝසල ජාතකයට මුලින් ද එනමින් ජාතකයක් නො එයි. තික නිපාතයේ ම ජාතක නාමය අතින් කිසියම් සමානතාවක් දක්වන 'සංචිභේදක'⁶² නමින් ජාතකයක් එයි. එහි සැබෑවට ම ඇත්තේ එකී සමානතාව පමණි. දීසිති කෝසල කථාව විනය මහාවග්ග පාළියේ කොසමබකධකයෙන්⁶³ දතහැකි වුවත්, දීසිති කෝසල ජාතකයේ වර්තමාන හා අතීත කථාවස්තු, අටුවාවේ නිර්දේශයට අනුව, සංඝභේදක ජාතක අන්තර්ගතයෙන් නො දත හැකි ව තිබේ. ඒ ජාතකය අතුරුදන්ව ඇති බැවිනි. චූලලනාරද කසසප ජාතකය ද, ජාතක අටුවාවෙන් ගිලිහී ගිය තවත් ජාතකයකි. චූල්ල හෝ චූල(ළ) යනුවෙන් පටන් ගන්නා ඇතැම් ජාතකවලට චූලල වෙනුවට මහා එකතු වී ජාතක සකස් වී ඇති බව පෙනේ. එබඳු ජාතක අටක් ජාතක අටුවාවේ එයි. පඳුම-පලෝභන-ධම්මපාල-බොධි-සුඛ-සුතසෝම-හංස-ජතක වශයෙනි.

විශාලත්වය සලකාගෙන ද, මහා යන්න යෙදෙන බව පෙනේ. ජාතක අටුවාවේ මහා යන්නෙන් ඇරඹෙන ජාතක සංඛ්‍යාව 25 කි. ඒ අතරින් මහා උම්මග්ග - මහා වෙස්සන්තර යන ජාතක, එකී අර්ථයෙන් 'මහා' යන්න යෙදෙන ලද ජාතක වේ. චූල්ල යනුවෙන් හඳුන්වන හැම ජාතකයට ම මහා යන්නෙන් ජාතකයක් නැත. චූල්ල යන්නෙන් ඇරඹෙන ජාතක ගණන 15 කි. ඒවා අතරින් සෙට්ඨි - කාලිංග - ධනුගගහ - නාරද - කුණාල - නන්දිය යන ජාතක සයට 'මහා' යන්න එකතු වී සෑදුණු ජාතක නැත. මෙහි දී සැලකිය යුත්තේ නම්, චූල හෝ චූලල යන්නෙන් ඇරඹෙන ජාතක 15 අතර චූලල නාරද කසසප නමින් ජාතකයක් නොමැති වීමයි. එහෙත් මහා නාරද කසසප⁶⁴ නමින් ජාතකයක් මහා නිපාතයේ දී අපට හමු වේ. නම්වල ඇති සාමාය හැරුණු කොට මේ ජාතක දෙක අතර ඇති නැකමක් ගැන, කිසිවක් කිය නො හැකි ය. චූලල නාරද⁶⁵ නමින් ද ජාතක කථාවක් ඇත. එහි 'කසසප' නමින් ද ප්‍රධාන වර්තයක් එයි. ඒ අනුව ඉහතින් දැක් වූ නාමයන් අතර වූ නැකමට වැඩි තරම් වූ සබඳතාවක් චූලල නාරද හා චූලල නාරද කසසප යන ජාතක අතර ඇති බව කය සම්බන්ධයෙන් මඳක් විමසා බැලීම වටී යැයි හැගේ. එය දේශනා කොට ඇත්තේ චූලලකුමාරිකාවක විසින් කරන ලද පෙළඹවීමක් නිමිති කොටගෙන ය. චූලල නාරද ජාතකයේ නිමිත්ත ද එයම ය. අරඤ්ඤ ජාතකයේ අතීත කථාව, චූලල නාරද ජාතකයේ අතීත කථාව තරම්ම විශාල හා විස්තර සහිත වුවත්, ජාතක දෙකේ ම

ඇත්තේ එක ම අතීත කථාව ය. මේ අන්‍යෝන්‍ය සමාන්‍යත්වය නිසා අරඤ්ඤ ජාතකයෙහි එන චූලල නාරද කසසප ජාතකයත්, චූලල නාරද ජාතකයත් දෙකක් නොව එක ම ජාතකය යැයි කියන්නට තරම් එකිනර නො වෙමු. එහෙත් එය තවදුරටත් විමසිය යුතු බව නම්, කිය යුතුව ඇත.

අද දක්නට ඇති ජාතකටය කථාවෙන් ගිලිහී ගිය සේ, අනුමාන කළ හැකි තවත් කථාවකි, මහා මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකය. දැනට ජාතක අටුවාවේ මහා යන්නෙන් ඇරඹෙන ජාතක වර්ණනා අතර මෙය නො පෙනේ. එකම නමින් ජාතක කිහිපයක් ඇති ඇතැම් අවස්ථාවක, ඒ අතරින් වෙසෙස් කොට දැක්විය යුතු ජාතකවලට මහා යන්න යොදා භාවිතා කළ තැන් ගණනාවකි. කපි-මංගල-මෝර-සුක-පදුම-කණ්භ යන මේ ජාතකවලට 'මහා' එකතු වී සැදුණු ජාතක දක්නට ලැබේ. මිත්තවිඤ්ඤ නමින් ජාතක දෙකක් ද, මිත්තවිඤ්ඤ නමින් ජාතකයක් ද ජාතකටය කථාවෙහි දැක්වේ. මෙකී ජාතක තුන ම මහා මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකයට සබඳකම් දක්වන බැවින්, ඉන් එකක් බවට පත්වීමේ සම්භාවිතාව මහා මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකයෙන් ගිලිහී යයි. මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකයෙහි එන සඳහනට අනුව, එහි වර්තමාන කථාවස්තුව මහා මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකයෙහි පහළ වන්නේ යැයි පැවසේ. 'පහළවන්නේ' ය, යන්න සඳහා පාලියෙන් යොදා ඇති ක්‍රියාපදය වනාහි 'ආචිභවිසසනි' යන්න යි. එය භවිසසනනි විභක්ති බැවින් අනාගත අර්ථ යි. ඒ අනුව මහා මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකය අයත් වන්නේ චතුකක නිපාතයේ 'වණණාරොහ' වග්ගයෙන් ඉදිරියට ඇති වග්ගයකට හෝ නිපාතයකට ය. අටුවාවාරීන් වහන්සේ අටුවාකරණයේ දී යොදාගෙන ඇති එක් ක්‍රමවේදයකි, ඉදිරියට හා පසුපසට විහිදුවනු ලබන යොමුකිරීම්. ඉහතින් දක්වන ලද්දේ ඉදිරියට කළ යොමුවකි. පසුපසට විහිදුවනු ලබන යොමුවකදී, 'විප්ථාරිකමෙව'⁶⁶, 'සදීසමෙව'⁶⁷, 'කපීකමෙව'⁶⁸, 'විප්ථාරිතං'⁶⁹, 'ආගතමෙව'⁷⁰ යනාදී අතීතකාලික කිතක පද භාවිත කෙරේ. එහෙත් චතුකක නිපාතයේ කෝකාලික ජාතක⁷¹ ආරම්භයේ 'මෙහි වර්තමාන කථාපුවත තකකාරිය ජාතකයේ දී දක්වන ලදී, (විප්ථාරිතං) යනුවෙන් සඳහන් වේ. ඉහත දක්වන ලද ක්‍රමයට අනුව, තකකාරිය ජාතකයේ එන එම විස්තරය අප සෙවිය යුත්තේ කෝකාලික ජාතකයට මුලිනි. එහෙත් සැබවින්ම එය ඇත්තේ ඊට අගහි, එනම් තෙරසක නිපාත වර්ණනාවේ ය.⁷² තවත් කරුණක් නම් තික නිපාත වර්ණනාවේ අවසන් වග්ගයේ එන, කාමච්චාප ජාතකයේ,⁷³ 'මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'පුප්ථ රතත' ජාතකයෙහි පහළවන්නේ යැ'යි දැක්වේ. මේ ප්‍රකාශයට අනුව එකී ජාතකය තිබිය යුත්තේ තික නිපාතයට ඉදිරියෙනි.

එහෙත් එය අපට මුණගැසෙනුයේ ඒකක නිපාත වර්ණනාවේ අවසන් වගය තුළදී ය.⁷⁴ මේ තත්ත්වය යටතේ, ඒ ඒ ජාතකයට කරුණු දක්වීමේ දී, අටුවාවාරීන් වහන්සේ අනුගමනය කළ ක්‍රමවේදය වූ කලී, ඒ වනවිට නිමා කළ ජාතක වර්ණනාවන් ගැන කරන ප්‍රකාශවල දී, අතීත කිතක නිපාත පද යොදා ගනිමින් 'විස්තර කරන ලදී', 'වැනිය', 'කියන ලදී', 'දක්වන ලදී' යන මෙවැනි අදහසක් දෙන වචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමත්, ඉදිරියේ දී නිම කරන්නට අපේක්ෂා කරන ජාතක වර්ණනාවන් සම්බන්ධයෙන් කරන ප්‍රකාශවල දී අනාගත අර්ථයේ 'පහළ වන්නේ ය' වැනි ක්‍රියා රූපයක් යොදා ගැනීමත් යැයි සැක කළ හැකිව තිබේ. මේ කාරණය නිසා 'මහා මිත්තවිදුක ජාතකය' 'වණණාරෝහ' වගයෙන් ඉදිරියේ වර්ණිත වූවක් යැයි, නිශ්චිතව ම කීම උගහට ය. එසේ වුවත් ඒකක නිපාතයේ මිත්තවිදුක ජාතක යුගලයෙන් පළමුවැන්නෙහි⁷⁵ 'මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව දසක නිපාතයෙහි එන මහා මිත්තවිදු ජාතකයෙහි දක්වෙන්නේ යැ'යි සටහනක් ඇත. එසේනම්, මේ ජාතකය සංග්‍රහ වී ඇත්තේ ස්ථිරව ම දසක නිපාතයේ විය යුතු ය. දසක නිපාත වර්ණනාවේ ජාතක 16 ක් සංග්‍රහ වී ඇත. එම සංග්‍රහය තුළ මහා මිත්තවිදුක නමින් ජාතකයක් නො එයි. එසේ ද වුවත් දසක නිපාතයේ මුල් ම ජාතකය වන චතුද්වාර ජාතකයේ⁷⁶ අතීත කථාවෙහි 'මිත්තවිදුක' නමින් වර්තකයක් නම්, දක්නට ලැබේ. එපමණකින් එය 'මහා මිත්තවිදුක ජාතකය යැ'යි කීමට උත්සාහ නො ගන්නේ, එසේ කිරීම එක්තරා විදියක අසාධාරණයක් හා සාහසික ක්‍රියාවෙකැයි හැඟෙන බැවිනි. කෙසේ වුවත් එය තවදුරටත් විමසිය යුතු ව ඇති බව නම් කිය යුතු ය.

සොයා ගැනීමට දුෂ්කර ඒවා ලෙසින් මා දක් වූ ජාතක කථා අතර පස්වැන්න 'පුණණක' ජාතකය යි. මේ කථාව ගැන සටහන් වනුයේ 'වතුපෝසථික' ජාතකයේ ය. එහි ඇත්තේ එක් වාක්‍යයක් පමණි. එබැවින් එයින් පුණණක ජාතකය ගැන හෝච්චාවක්වත් දැනගත නො හැකි ය. ඉහත සඳහන් ජාතක කථා පස හැරුණුකොට 'පඤ්ඤාස' නමින් ජාතකයක් ගැන සඳහනක් 'පලාස' ජාතකයෙන් පෙනේ.⁷⁷ මෙය ද ජාතක අටුවාවේ වර්ණනා නො වන්නකි. එබැවින් එය ද විමසිල්ලට භාජනය කළ යුත්තකි. මේ අනුව කථා කිහිපයක් ජාතක අටුවාවෙන් ගිලිහී ගිය බව පෙනේ. රචකයා නො දත් කථාවන් වෙනත් ජාතකවල සඳහන් නොකරන බැවිනි.

ජාතක වර්ණනා ආරම්භය

සෑම ජාතකයක් ම ඇරඹෙනුයේ එක ම පටිපාටියකට අනුව ය. එනම් එම ජාතකයට අදාළ ගාථා අතුරෙන් පළමු වැන්නෙහි කොටසකිනි. මෙහි දී බහුල ලෙස යොදාගත් ක්‍රමය වනුයේ, පළමු ගාථාවේ මුල්පාදයෙන් ජාතකය ඇරඹීම යි. එයින් මහත් අභිරුචියක් දක්වා ඇත්තේ, මුල් පාදයේ අඩෙකින් කථාව පටන් ගැනීමට යි. ජාතක අටුවාවේ වැඩිමනත් ජාතක ප්‍රමාණයක්, ඒ අයුරින් ඇරඹී ඇත. ගාථාවේ එන මුල් ම පදයෙන්, මුල් ම වචනයෙන් ආරම්භ කළ ජාතක ද, කොතෙකුත් දැකගත හැකි ය. එසේ වුවත් මුල් ම ජාතකයේ ආරම්භය මේ සියලු ක්‍රමයන් ඉක්මවා යන්නකි. බැහැරින් උපුටාගත් ගාථා හැරුණුකොට මුල් ම ජාතකයට ඇත්තේ එක් ගාථාවක් පමණි. එහි පළමු පාදය 'අපණණකං ධානමෙකෙ' යනු යි. සාමාන්‍ය ක්‍රමය නම්, මේ පාදය ම හෝ එහි මුල් අර්ධය හෝ එයින් කොටසක් ජාතක ආරම්භයට යෙදීම යි. එහෙත් එහි යොදා ඇත්තේ 'අපණණකං' යන මුල් ම වචනය 'ධම්ම දෙසනං' යන තපසුරීඝ සමාස පදය හා නැවත සමාස කොට, ජාතක පාළියේ අන් කිසිදු ජාතකයක නො එන පරිද්දෙන්, ගාථාවට සම්බන්ධයක් නැති, 'ඉමං තාව' යන වචන දෙකක් මුලට යෙදීමෙනි. එය මේ පළමු ජාතකය නිසා යෙදූ යෙදුමක් බව පෙනී යයි.⁷⁸ ඒ අතර පරොසක ජාතකය සුවිශේෂ එකකි.⁷⁹ එය ඇරඹෙනුයේ ගාථා කොටසකින් නොව සම්පූර්ණ ගාථාවෙනි. එයින් අනතුරුව මෙය වර්තමාන-අතීත කථා වස්තු අතින් ද, අටුවා කිරීම් වශයෙන් ද, පූර්වාපර සන්ධි ගැළපීම අතින් ද, 'පරෝසතසස ජාතකය' වැනි යැයි කියා තිබේ. වෙනසකට ඇත්තේ 'කධායෙය්‍යං' යන පදය පමණෙකැයි ද, එහි දැක්වේ. පොතේ එසේ දක්වා ඇත්තේ 'පරොසතකෙඤ්චති' යන පදය ද වෙනස් ය. කෙසේ වෙතත් ඇතැම් ජාතකයක්, ගාථා කොටස සහිත එක් වැකියකින් ම නිමාවට පත් වේ.⁸⁰ ජාතකයට අදාළ අන් කිසිදු අංගයක් එහි නැත.

දේශිත ස්ථානය හා නිමිත්ත

ආරම්භයෙන් පසු, වර්තමාන කථාවස්තුවට පෙර, ජාතක දේශනාව දේශනා කළ හෙවත් වදාළ ස්ථානය ගැන කියැවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ජාතක කථාවස්තු වැඩිපුර ප්‍රමාණයක් දේශනා කොට ඇත්තේ සැවැත්තුවර ජේතවනාරාමයේ දී ය. මුළු ජාතක කථා ගණන වන 547 න්, ජාතක කථා 439 ක් ම දෙවරම් වෙහෙර දී වදාළ ඒවා ය. ඉතිරි ජාතක ප්‍රමාණය 108 කි. ඉන් හරි අඩක් එනම් ජාතක 54 ක් රජගහ තුවර වේච්චනාරාමයේදීත්,

ඉතිරිය විවිධ ස්ථානවලදීත් දේශනාකොට ඇත. දේශිත ස්ථානයෙන් අනතුරුව, දේශනාව සිදු කෙළේ කවරකුට, කුමක් සදහාදැයි යන්න ප්‍රකට කෙරෙන නිමිත්ත පැහැදිලි කරයි. විවිධ හේතූන් මත ජාතක දේශනා සිදුකොට ඇති බැවින් ඒවා කාණ්ඩ කොට දැක්වීම ඉතා අසීරු ය. එසේ ම සංකීර්ණ ය. කෙසේ වෙතත් වැඩිපුර ජාතක ප්‍රමාණයක් දේශනාකොට ඇත්තේ හික්කුන් අරබයා ය. එය ගණනින් ජාතක 283 කි. එක් හික්කුවක් නිමිති කොටගෙන දෙසා ඇති වැඩිම ජාතක ගණන 51 කි. ඔහු 'දේවදත්ත' ය. 'ආනන්ද තෙරුන් වෙනුවෙන් ජාතක 14 ක් ද, සැරියුත් තෙරුන් වෙනුවෙන් ජාතක 10 ක් ද, කෝකාලික තෙරුන් වෙනුවෙන් ජාතක 8 ක් ද, මුගලන් හා රාහුල හිමිවරුන් වෙනුවෙන් ජාතක 2 බැගින් ද, දේශනාකොට ඇත. පඤ්චක නිපාත වර්ණනාවේ එන 'වණණාරෝහ' ජාතකය⁸¹ අගසවු දෙනම අරබයා වදාළ එකකි. මෙසේ දේවදත්ත-කෝකාලික දෙනම වෙනුවෙන් ද, දෙසු 'ජමබුබාදක'⁸² - අන්ත⁸³ යනුවෙන් ජාතක දෙකක් එයි. විවිධ හිමිවරුන් වෙනුවෙන් වදාළ ජාතක ගණන 193 කි. හික්කුණින් වෙනුවෙන් ද ජාතක 3 ක් වදාරා ඇත. සෙසු ජාතකයන් විවිධ කරුණු හා විවිධ පුද්ගලයන් නිමිතිකොට දේශනා කළ බව පෙනේ. එයින් ජාතක 11 ක් කොසොල් රජු නිසාත්, ජාතක 5ක් අජාසත් රජු නිසාත් වදාරා ඇත. අනේපිඬු සිටුතුමා වෙනුවෙන් ද ජාතක 5 ක් දේශනාකොට ඇත. සත්ත්ව-පුද්ගලයන් හැරුණුකොට නිශ්චිත කාරණයක් මුල්කොට දෙසා ඇති ජාතක ගණන 30 කි. සමක්‍රීයන් පෙරුම් දම් සිහිපත් කෙරෙමින්, මේ ජාතක තිහම දේශනාකොට ඇත්තේ පාරමිතා වෙනුවෙනි. විටෙක ප්‍රකට සූත්‍රාන්තයක් නිමිති කොටගෙන ජාතක දේශනාව ඇරඹේ. සුමංගල ජාතකය⁸⁴ දෙසා ඇත්තේ 'රාජෝවාද' සූත්‍රය නිමිති කොටගෙන ය. එපරිද්දෙන් 'මූලපරියාය' සූත්‍රය නිමිති කොට 'මූලපරියාය' ජාතකයන්⁸⁵, 'සකුණෝවාද' සූත්‍රය අරබයා 'සකුණගසි' ජාතකයන්⁸⁶, 'මෙතත' සූත්‍රය අරබයා 'අරක' ජාතකයන්⁸⁷, 'කිංසුකෝපම' සූත්‍රය අරබයා 'කිංසුකෝපම' ජාතකයන්⁸⁸, 'ජනපද කලාණි' සූත්‍රය අරබයා 'තේලපත්ත' ජාතකයන්⁸⁹, 'මහා මංගල' සූත්‍රය අරබයා 'මහා මංගල' ජාතකයන්⁹⁰, 'දළුන ධම්ම' සූත්‍රය අරබයා 'ජවනභංස' ජාතකයන්⁹¹, වදාරා ඇත. ශික්ෂාපද මූලික කොටගෙන ද, ජාතක දේශනා පවත්වා ඇත. මණිකණ්ඩ⁹² - බ්‍රහ්මදත්ත⁹³, - අට්ඨසේන⁹⁴ යන ජාතක තුනම දේශනා කොට ඇත්තේ 'කුටිකාර' ශික්ෂාපදය මුල් කොටගෙන ය. 'පෙසුඤ්ඤ' ශික්ෂාපදය නිමිති කොට වදාළ එකකි, සඤ්චේද ජාතකය⁹⁵. ගඤ්චර ජාතකය⁹⁶ 'හේසජ්ජ සනතිධිකාර' ශික්ෂාපදය නිමිතිකොට වදාරා ඇත. විවිධ මාතෘකා යටතේ ද, ජාතක දේශනා කළ බව පෙනේ.

නිදසුන් ලෙස බන්ධනාගාරයක් නිමිතිකොට බන්ධනාගාර ජාතකයන්⁹⁷, බ්‍රහ්මයකු නිසා බක බ්‍රහ්ම ජාතකයන්⁹⁸, බල්ලකු අරබයා සුනඛ ජාතකයන්⁹⁹ වදාරා ඇත. මීට අමතරව තවත් නන්වැදෑරුම් මාතෘකා ඔස්සේ වදාළ ජාතක, ජාතකටයී කථාවේ පැතිර පවතී. ජාතක කථාවක නිමිත්ත සම්බන්ධයෙන් මේ විස්තරය ප්‍රමාණවත් යැයි හැඟේ. ජාතක කථා වස්තුවක වර්තමාන කථා පුවත දිග හැරෙනුයේ, මේ නිමිත්ත ඔස්සේ ය.

වර්තමාන හා අතීත කථා

ජාතක කථාවකින් කියැවෙන්නේ පූර්ව බෝසත් වර්ත බැවින්, ජාතකයක මුඛ්‍ය අංගය එහි අතීත කථාව වන බවට සැකයක් නැත. එහෙත් ඒ අතීත කථාවට පසුබිම ගොඩනගනුයේ, එහි එන වර්තමාන කථාවෙහි, ප්‍රධාන කථා පුවතට පරිසරය සැකසීමෙන් හා මගපෑදීමෙන්, ඊට වර්තමාන කථාවෙන් ලැබෙන පිටුබලය ඉමහත් ය. එබැවින් වර්තමාන කථාව ජාතක දේශනාවකට අත්‍යවශ්‍යම අංගයකි. එය සැබෑවක් නම්, සිය ගණනක් ජාතකවල වර්තමාන කථා අතුරුදන් ව ඇත්තේ ඇයිදැයි, ප්‍රශ්නයක් මතු වේ. අතීත කථා ගණනාවකට එක් වර්තමාන කථාවක් මුල්විය හැකි ය. එබඳු අවස්ථා කොතෙකුත් ජාතක අටුවාවෙන් දිස් වේ. එවැනි ප්‍රස්ථාවන්හි දී අදාළ ජාතක කථාවේ ආරම්භයේදී ම 'මෙහි වර්තමාන කථාව අසවල් ජාතකයෙන් දතයුතු යැ'යි, එයින් ඉදිරියට හෝ පසුපසට පාඨකයා මෙහෙයවයි. එය සිදුකරන ආකාරය, මේ ලිපියේ ම මීට ඉහතින් දක්වා ඇත. වර්තමාන කථාව පමණක් නොව, සමහර ජාතකයක අතීත කථාව ද නැත. ඒ දෙක ම අසවල් ජාතකයෙහි දක්වා ඇතැයි කිය, ජාතකයට අදාළ ගාථා හා එහි අටුවාව පමණක් දක්වා ඇත. හිරි ජාතකය¹⁰⁰ එවැන්නකි. අටුවාකරුවාගේ මේ යොමු කිරීම්වල සුලු සුලු අඩුපාඩු ද, නැතුවා ම නො වේ. ඇතැම් කථාවක දී 'මෙහි වර්තමාන කථාව මීට පෙර දක්වන ලදී' යන්න පමණක් කියයි. එහෙත් එය කිනම් ජාතකයක සඳහන් වන්නක් ද, යන බව නො දක්වයි. බුහා ඡන්ත ජාතකය¹⁰¹ එවැන්නකි. එහෙත් වඩා විමසිල්ලෙන් පරීක්ෂාකාරීව බලතොත්, අටුවාවාරීන් වහන්සේ එසේ යොමුකිරීම් සිදු කරනුයේ, අදාළ ජාතකයට සමීපව, ඊට මුලින් ඇති ජාතක සම්බන්ධයෙන් බව පෙනී යයි. තවත් විටෙක 'මෙහි වර්තමාන කථාව යට විස්තර කරන ලදී, මේ එහි සැකෙවින් දැක්වීමෙකැ'යි කියා එතැනට අදාළ කොටස පමණක් දක්වයි. ජම්බුක ජාතකය¹⁰² එවැන්නකි. ඇතැම් ජාතකයක වර්තමාන කථාව හා අතීත කතාව යැ'යි කියා, කථා දෙකක් නැත. කථා

දෙකක් වශයෙන් දක්වන්නට උත්සාහ ගෙන ඇත්තේ, ඇත්තේ එක ම කථාවකි. රථලට්ඨ¹⁰³ - කුන්තිනී¹⁰⁴ යනු එවැනි ජාතක දෙකකි. ඇතැම් ජාතකයක ඇත්තේ එකම වාක්‍යයකි. එහි වර්තමාන - අතීත කථා, ජාතක ගාථා හා අටුවා කිසිවක් නැත. 'මෙහි විස්තර අසවල් ජාතකයෙන් දත යුතුයැ'යි යෝජනා කොට, ජාතකය අවසන් කරයි. බජ්ජොපණක¹⁰⁵ හා දේවතාපඤ්ඤ¹⁰⁶ යන ජාතක ඊට නිදසුන් ය. මේ ජාතක දෙකේ ම ආරම්භක ගාථා කොටස ශේෂ වී ඇත. විටෙක එක ම වර්තමාන කථාව, ජාතක තුනක නිර්දේශ කෙරේ. සුවණණකකටක¹⁰⁷ - බණ්ඩහාල¹⁰⁸ - චූලලහංස¹⁰⁹ යන ජාතකවලට මුල්වී ඇත්තේ එක ම වර්තමාන කථාවකි. ඇතැම් ජාතකයක වර්තමාන කථාව අතිශයින් ම ව්‍යාකූල ය. එහි යම් තරමකින් සඳහන් වන තොරතුරු මුළු ජාතක කථාව ම කියවා බැලීමෙන්වත්, නිශ්චයකට පැමිණීම අපහසු ය. එවැනි අවස්ථාවල දී, ඒ ඒ වර්තයන්ට අදාළ ව, ත්‍රිපිටක සාහිත්‍යයේ කොහේ හෝ තැනෙකින්, විස්තර සපයාගත යුතු වේ. එවැන්නකි, ගන්ධාර ජාතකය¹¹⁰ මෙහි වර්තමාන කථාවෙන් කියැවෙන විස්තරය, තත්වාකාරයෙන් දතහැකි වන්නේ, විනය මහාවග්ග පාළියේ හේසජ්ජකඛ්ඛකයේ පිළිඤ්චවජ්ජ කථාවෙනි.¹¹¹

ජාතකයක වැදගත් ම කථාව, එහි අතීත කතාව යි. 'ජාතක කථා' යැයි, කවුරු කොතැනක දී කථා කළත්, එසේ සඳහන් කරනුයේ සමස්ත ජාතක කථාවේ අතීත කථා ප්‍රවෘත්තිය ගැන යි. එසේ වුවත් ඇතැම් ජාතකයක වර්තමාන කථාවක් ඇත්තේ, අතීත කථාවෙහි කථාවක් නැති තරම් ය. වට්ටක ජාතකය¹¹² එවැන්නකි. ඇතැම් ජාතකයක අතීත කථාව, අන්ද මන්ද වී ඇත. කාක ජාතකය¹¹³ එවැන්නකි. එහි දී අටුවාවාචීන් වහන්සේ, මෙහි වර්තමාන කථාව යට කියන ලද කථාව වැනි යැ'යි කියති. ඒ අනුව ඊට මුලින් ඇති ජාතකයේ වර්තමාන කථාව ආදේශ කර ගැනීම අපහසු නො වේ. අනතුරුව අතීත කථාව අරඹති. එය ද එකම වාක්‍යයකින් අතරමග නවතා දමන උන්වහන්සේ 'ඉතිරි සියල්ල විස්තර කළයුතුව ඇතැ'යි කියති. මෙය කෙසේ කළ හැක්කක් දැ'යි නො හැඟේ. එතැන් පටන් මහා අලස බවකින් යුතුව තවත් එක් වාක්‍යයකින් සුලු විස්තරයක් කරන එතුමා, ඊළඟ වාක්‍යයෙන් අනතුරුව ගාථා හා ඒවාට අටුවා දැක්වීම අරඹයි. මුල සිට අනුපිළිවෙළින් ජාතක කථා කියවාගෙන එන තැනැත්තකුට, මේ ජාතකයට ඉතාමත් ම සමාන ජාතකයක්, පඤ්චක නිපාත වර්ණනාවේ දී හමු වේ. එය කපෝත ජාතකය යි.¹¹⁴ එහි සිට ගණන් ගතහොත් විසිවැනි ජාතකය, කාක ජාතකය යි. කපෝත ජාතකයේ කථාව මතකයේ ඇත්තකුට

මිසක්, අන් අයකුට කාක ජාතකය තේරුම් ගැනීම උගහට ය. ඇතැම් ජාතක දෙකක ඇත්තේ, ජාතක නාමයේ හා ඇතැම් වර්තවල නාමයන්හි වෙනස්කම් පමණෙකි. වෙනත් වෙනස්කම් වෙනොත්, ඒ සුළු වශයෙනි. මිගපෝතක¹¹⁵ හා සෝමදත්ත¹¹⁶ යන ජාතක ඊට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය. මේ දෙක ම එකම ජාතකයකි. ජාතක දෙකේ වර්තමාන කථාවලත් කිසිදු වෙනසක් නැත. එක් කථාවක ප්‍රධාන වර්තය මුච්චෙකි. උගට විශේෂ නමක් නැත. අනෙක් ජාතකයේ එන, ඒ හා සමාන වර්තය ඇතෙකි. උගේ නම සෝමදත්තය. මේ සතුන් දෙදෙනාම ලොකු එවුන් නොව පැටවු ය. මිගපෝතක ජාතකයෙහි ඇති ගාථා ගණන 7 කි. සුලු වෙනස්කම් සහිත ව ඒ ගාථා 7 ම සෝමදත්ත ජාතකයේ එයි. අටුවාවල ද සමානතා බොහෝ ය. ඇතැම් ජාතක කථාවකට එකකට වඩා, අතීත කථා ඇති බවක් පෙනී යයි. මස්භක ජාතකය¹¹⁷ට අතීත කථා දෙකකි. අතීත කථා 4 ක් ඇති කථාවකි, බක බ්‍රහ්ම ජාතකය.¹¹⁸ කුමභකාර ජාතකයෙහි¹¹⁹ ද ප්‍රධාන කථාවට ඒකාබද්ධව අතීත කථා 4 කි. මේ ජාතකයේ එන අතීත කථා අතුරෙන්, තෙවන කථාව විදේහ රටේ මියුලු නුවර 'නිමි' රජතුමා හා සම්බන්ධ වූවකි. මස් පෙත්තකට කුළුල් කාගන්නා පක්ෂි සමූහයක් දුටු රජතුමා, එයින් කරුණු වටහාගෙන සියලු සම්පත් අතැර ගොස්, එනම් අභිනිෂ්ක්‍රමණය කොට, පව්වේක බෝධි ඥානය උපදවා ගත්තේ ය. මේ කථාව වර්ත පමණක් වෙනස් ව සිලවීමස ජාතකයේ¹²⁰ අතීත කථාවෙහි එයි. ධුමකාරී¹²¹ හා ඉන්ද්‍රිය¹²² ජාතකයන්ට ද, අතීත කථා දෙක බැගින් ඇත.

බොහෝ ජාතකවල අතීත කථා ඇරඹෙනුයේ වර්තමාන කථාව පාදක කොටගෙන ය. දම්සභාවට රැස් වූ හික්කුන්ගේ අයැදුමෙනි. එහි දී හික්කුහු වර්තමාන කථාවෙන් පැන නැගුණු කරුණු ගැන සාකච්ඡා කෙරෙති. එවිට එතැනට වඩින බුදුරජාණන් වහන්සේ 'කායනුඤ්ඤා භික්කවෙ එතරහි කථාය සනතිසිනනා?' 'මහණෙනි, ඔබ හැම දුන් කවර නම් කථාවක් කරමින් හුන්නාහු ද' යි හික්කුන්ගෙන් විචාරති. අභිගයින් ජනප්‍රිය වූ මේ ක්‍රමය, සිය ගණන් ජාතකවලින් පෙනේ. හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු, ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැනගන්නා බුදුහු, ඔවුන්ගේ ම අයැදුමෙන් හෝ, ස්ව කැමැත්තෙන් හෝ දම් දෙසති. මෙය සාමාන්‍ය සිරිතයි. ජාතකට කථාවේ අපණණක¹²³ - වණණුපට¹²⁴ - සේරිවාණිජ¹²⁵ යන මුල් ජාතක තුනේ ම එවැන්නක් නැත. එපමණෙක් නොව, අතීත කථා ආරම්භයේ දී ම 'අතීත බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජජං කාරෙනෙත' යන මේ කාලාර්ථයේ සත්තම් යෝගය සහිත යෙදුම සියගණන් ජාතකවල හමු වේ. එය මේ දක් වූ අයුරෙන් ම

පළමුකොට දක්නට ලැබෙන්නේ බරාදිය ජාතකයෙනි.¹²⁶ මෙය පසළොස්වන ජාතකය යි. මුල් ජාතක 14 තුළ එම යෙදුම නැත.

ගාථා

ජාතකටය කථාවෙහි එන ගාථා සම්බන්ධයෙන් හැදින්වීමක්, මීට ඉහතින් 'ජාතක හා ජාතක නාම' ශීර්ෂය යටතේ දක්වා ඇත. ජාතක කථාවල එන සමස්ත ගාථා ගැන සාකච්ඡා කිරීම, මෙහි අභිප්‍රාය යි. ජාතක කථාවක ගාථා යෝජනය හා නිපාත අතර සබඳතාවක් පෙනේ. අප මෙහි දී වෙසෙසින් මතක තබා ගතයුතු කරුණක් ඇත. එනම් වග-පණණාසක-නිපාත වර්ගීකරණයන් වූ කලී අටුවාවාරීන් වහන්සේගේ කාර්යයන් නො වන බවයි. ඒ හැම එකක් ම සංගායනා කාරක තෙරුන් වහන්සේගේ ව්‍යායාමයන් බව, සාම්ප්‍රදායික විශ්වාසය යි. කෙසේ වෙතත් ඒකක නිපාතයේ ඇති සෑම ජාතකයකටම ඇත්තේ එක් ගාථාවකි. විටෙක ගාථා එකහමාරක් තිබෙනු දකිය හැකි වුවත්, ඒවා සැලකෙනුයේ පාද සයේ ගාථා වශයෙනි. ඒකක නිපාතයේ තැන තැන එවැනි ගාථා සහිත ජාතක කථා වස්තු දකිය හැකි ය. නිදසුනක් ලෙස 'කාලකණණි' ජාතකය¹²⁷ දක්විය හැකි ය. මේ න්‍යායට අනුව දුක නිපාතයේ ජාතකයකට තිබිය යුත්තේ ගාථා දෙක බැගිනි. එවැනි ජාතක 97 ක්, දුක නිපාතයේ දක්වේ. එහෙත් ජාතක තුනක් ඒ න්‍යායයෙන් පිට පැන තිබේ. සියලු නිපාත අතරින් නියමිත ගාථා ප්‍රමාණයෙන් යුතු නිපාත ඇත්තේ තුනකි. ඒ ඒකක-තික-වතුකක යන නිපාත යි. ඇතැම් ජාතකවල සියගණන් ගාථා ඇත. විදුර ජාතකයෙහි ගාථා ගණන 323 කි.¹²⁸ මහා උමමග ජාතකයෙහි ගාථා 313 කි.¹²⁹ මහා වෙස්සන්තර ජාතකයෙහි ගාථා 794 කි.¹³⁰ ජාතකටය කථාවේ එක් ජාතකයක එන ගාථා වෙනත් කථාවල උපුටා දක්වා ඇති අවස්ථා බොහෝ ය. රථලට්ඨි¹³¹ ජාතකයේ එන 3-4 ගාථා මණිකුණ්ඩල ජාතකයෙහි¹³² 4-5 අංක යටතේ නැවත යෙදී ඇත. මස්තක ජාතකයේ¹³³ මුලින් ම දක්නට ලැබෙන ගාථාව දසක නිපාතයේ මහා ධම්මපාල ජාතකයෙන්¹³⁴ උපුටා ගත්තකි. කේසව ජාතකයේ¹³⁵ මුල් ගාථා දෙක නැවත බක බ්‍රහ්ම ජාතකයේ¹³⁶ 8-9 අංක යටතේ යෙදී ඇත. පුටභතත ජාතකයේ¹³⁷ එන්නේ ගාථා දෙකකි. ඒ දෙක ම පක්කගෝධ ජාතකයේ¹³⁸ 2-3 අංක යටතේ දක්වේ. මෙසේ එක් ජාතකයක එන ගාථා වෙනත් ජාතකවලට පිවිසගැනීම් ගැන නිදසුන් කොතෙකුත් ඇත.

ජාතක අර්ථකථා හා එහි ක්‍රමවේදය

ජාතක කථාවක වර්තමාන හා අතීත යන කථා දෙක ම, අර්ථ කථාවට ම අයත් ය. ජාතක ආරම්භයේ එන ගාථාව කොතැනක දී, කුමක් සඳහා, කවුරුන් විසින් කාට කියන ලද්දක් දැයි, ජාතක පාළියේ නො දැක්වේ. ඒ සියලු විස්තර දැනගත හැකි වන්නේ ජාතක අටුවාවෙනි. ජාතක පාළියේ දහස් ගණනක් වූ ගාථාවන්ට අර්ථ යෝජනා කිරීම, විවරණ සැපයීම වූ කලී, ලේසිපහසු කටයුත්තක් නො වන බව විවාර බුද්ධිය ඇති, කවරකුට වුව ද පැහැදිලි කාරණයකි. අද පවතින සියලුම අට්ඨකථාවන් අතුරෙන් අති විශාලම දැවැන්ත අට්ඨකථාව වනාහී ජාතක අටුවාව යි. මෙය බුද්ධඝෝෂ තෙරුන්ගේය යනු සාම්ප්‍රදායික පිළිගැනීමයි. එහෙත් ඒ ගැන විවිධ අර්ථ දැක්වීම් හා මතභේද ගණනාවකි. ඒ ගැන සාකච්ඡා කිරීම මෙහි අභිප්‍රාය නොවේ. එහෙත් මුල් ජාතකවල දී, ජාතක කථාකරුවා යම් යම් ආධුනික ලක්ෂණ ප්‍රකට කරයි. ඒ ගැන මදක් හෝ දැක්වීම පාඨකයන්ගේ අවධානයටහා අවබෝධයට රුකුළක් වේ යැයි හඟිමි. පළමු අපණණක ජාතකයේ විස්තර කෙරෙන ආකාරයට 'බුදුරජාණන් වහන්සේ ජාතක කථාව දේශනා කරනුයේ හවාන්තරයෙන් වැඩී ගිය කාරණා ප්‍රකට කරමින් ය. ඒ බව 'හවනතරෙන පච්චජනනං කාරණං පාකටං අකාසි'¹³⁹ යන වාක්‍ය බණ්ඩයෙන් පෙනේ. මේ ප්‍රකාශය මෙසේම අටවැනි ජාතකය හැර මුල් වගගය පුරාවටත්, දෙවන වගගයේ මුල් ජාතක තුනෙන් දක්නට ලැබේ. මුල් වගගයේ අටවන ජාතකය වූ ගාමණී ජාතකය¹⁴⁰ වර්තමාන-අතීත කථා දෙක ම නැති, ඒවා අන් ජාතකයකට යොමු කළ එකකි. ඉහත සඳහන් පාලි වාක්‍යය අවසන් වශයෙන් දක්නට ලැබෙනුයේ, 'කණ්ඨින' ජාතකයේ¹⁴¹ දී ය. මෙහි ආ එම වාක්‍යයෙන් අනතුරුව, අටුවාවාරීන් වහන්සේ 'මින්පසු (ජාතක දේශනාවට ආරාධනා කිරීම් වශයෙන් වූ) හික්කුන්ගේ ඉල්ලීමත්, හවාන්තරයෙන් වැසුණු කථාවත්, නො කියා (අතීතං ආහරි) අතීත කථාව වදාළ සේකැයි, යන මෙය පමණක් දක්වමුයි, කියති, මෙයින් පෙනී යන්නේ මේ හවාන්තර කථාව මුලදී කෙසේ වෙතත්, පසුව අනවශ්‍ය කොටසක් සේ, අටුවාවාරීන් වහන්සේ සැලකූ බව යි. එසේ ම මුල් ජාතකවල, එනම් මුල සිට ජාතක කථා 13 ක, එක් එක් කථාවක අවසානයේ '.....ද්වේ වත්තනි කපේඨා අනුසුඛං සමෙඨා..' යනුවෙන් කොටසක් එයි. 13 වන කණ්ඨින ජාතකයේ දී 'මින් ඉදිරියට එකී කොටස නොකියා හරින බව, අටුවාවාරීන් වහන්සේ කියති. එපමණක් නොව, මුල් ජාතක පහේ පූර්වපර සුඛි ගළපා ජාතක අවසන් කිරීමේ දී, '.....අහමෙව අහොසිනති දෙසනං නිට්ඨපෙසි' යන මේ වාක්‍ය බණ්ඩය දක්නට ලැබේ. එහෙත් සවැනි ජාතකයේ පටන් ජාතක කථා නිමාව දකිනුයේ

'අහමෙව අහොසිනති' යන කොටසින් පමණි. 'දෙසනං නිට්ඨපෙසී' යන්න මුල් කථා පහෙන් පසු ගිලිහී ඇත. 'මුල් වග්ගයේ සචෑති ජාතකය වන දේවධර්ම ජාතකයෙන්'¹⁴² ඇරඹෙන ජාතක නිමා කිරීමේ, 'අහමෙව අහොසිං' යන මේ ක්‍රමය ද, අනුක්‍රමයෙන් අහෝසී වී ගොස් 'අහමෙවාති' යන්නෙන් ජාතක අවසන් කිරීමේ නවතම ක්‍රමයක් ඇරඹේ. මෙය ප්‍රථමයෙන් දක්නට ලැබෙනුයේ තෙවන වග්ගයේ පළමුවැන්න වන, කුරුංගම්ග¹⁴³ ජාතකයේ දී ය. ජාතකට කථාවේ වැඩි ම ජාතක කථා ප්‍රමාණයක් අවසන් කොට ඇත්තේ, මේ ක්‍රමයෙන් බැවින් ජාතක නිමා කිරීමේ වඩාත් ජනප්‍රිය ක්‍රමය මේ යැයි, කිය හැකි ය. මේ සුදු කරුණෙන් දෙකෙන් වුවත්, ජාතක කථාකරුවාගේ ආධුනික බව පෙනී යයි. එහෙත් එක් පැත්තකින් බලනවිට, විනය හා සුත්‍ර අටුවා කිරීමේදී වෙනම ක්‍රම වේදයකුත්, ජාතක අටුවා කිරීමේ දී වෙනම ක්‍රමවේදයකුත් අනුගමනය කිරීම නිසා ජාතක අටුවාවේ පෙනෙන මේ ආධුනික ස්වරූපය එතරම් ගණන් ගතයුත්තක් සේ, නො පෙනේ.

ජාතකට කථාව එකම අටුවාවාරීන් වහන්සේ කෙනකුගේ ව්‍යායාමයක් සේ කෙසේවත් නො පෙනේ. ඇතැම් ජාතක කථාවක වර්ත නිරූපන, සිද්ධි හා අවස්ථා පෙළගැස්වීම් අතින් කතුවරයාගේ ප්‍රතිභාව, තර්ක බුද්ධිය හා නිර්මාණශීලිත්වය, මැනවින් කැපී පෙනේ. නිදසුන් ලෙස දසණණක¹⁴⁴ - දරිමුඛ¹⁴⁵ - ගංගොල¹⁴⁶ යන කථා වස්තු දූක්ඛිය හැකි ය. ඇතැම් ජාතක කථා පරීක්ෂා කරනවිට, එහි රචකයා නිර්මාණශීලිත්වය අතින් කෙතරම් දුර්වල ද යන්නත්, කථා ශරීරය හා කථාවක අන්තර්ගතය සම්බන්ධ ප්‍රයෝගයන්හි, ඔහු තුළ ඇති ආධුනික බවත්, කථා කලාව හා බැඳුණු විෂයානුබද්ධ ඥානයේ උභනතාවත්, සාහිත්‍ය සේවනයෙහි ලා තමා තුළ ඇති පරිචය හීන භාවයත්, අනෙකකු නොව ඔහු ම ඔප්පු කරයි. මෙකී කාරණය සනාථ කරනු වස් ඒ කතුවරයාගේ ම ජාතක කථාවස්තු දෙකක්, මෙහි ඇද දක්වමි. ඉන් පළමුවැන්න, ඒකක නිපාතයේ අටවන වරණ වග්ගයේ එන, අසංකිය ජාතකය යි.¹⁴⁷ අනෙක, සත්තක නිපාත වර්ණනාවෙහි දෙවන ගණ්ඨර වග්ගයේ දූක්ඛෙන, ජාගර ජාතකය යි.¹⁴⁸ ජාතක දෙක ම දේශනා කරනුයේ, සෝවාන් වූ ආර්ය ශ්‍රාවක උපාසකයකු අරබයා ය. අසංකිය ජාතකයේ එන අතීත කථාව සැකෙවින් මෙසේ ය. හිමවතෙහි වෙසෙන කිසියම් තවුසෙක් ලුණු ඇඹුල් සේවනය පිණිස ජනපදයට පිවිස, ජනපද වාරිකාවේ හැසිරෙමින් ගැල්වල බඩු පටවාගෙන වෙළෙඳමේ යන, ගැල්කරුවන් පිරිසක් සමග ගමන්කොට, ගැල් සමූහය රාත්‍රී කාලයෙහි

කිසියම් කැලෑබඳ පෙදෙසක නවාතැන් ගත් පසු, ඔවුන්ට නුදුරු තැනෙක, සක්මන් කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. ගැල්කරුවන් නිදිගත් පසු ඔවුන්ගේ වස්තුව පැහැරගැනීමේ අවියෙන්, එහි පැමිණි පන්සියයක් සොරු, ගැල් සමූහය වටකොට, පිරිස නිදියන තෙක් බලා සිටිය හ. ගැල්කරුවෝ වහා නින්දට වත්හ. තවුසා තවම සක්මනේ ය. සොරු තම කටයුත්තට ඉඩහසර බලමින්, තවුසා නිදියන තෙක් බලා සිටියහ. තවුසා ද, මුළු රෑ පුරා සක්මනෙහි යෙදුනේ ය. රෑ පහන් වන්නට කිට්ටුව, සිය අදහස අත්හළ සොරු, හඬ නගා ගැල් පිරිස අමතා, 'පින්වත් ගැල්කරුවනි, අද මේ තවුසා නො වන්නට, නොපට සිදුවන හානිය ඉතා වශාල ය. එබැවින් මොහුට මහත් සේ සත්කාර කරවූ යැ'යි කියා, තම තමන්ගේ අත්වල තිබූ දඬු මුගුරු ආදිය, ඒ ඒ තැන්වල ම දමා යන්නට ගියහ. ගැල්කරුවෝ ද, හොඳටම එලි වූ පසු අවට ඇවිද බලා, සොරුන් දමා ගොස් තිබුණු විවිධ ආයුධ ආදිය දැක, බියට පත් ව, තවුසා වෙත ගොස්, 'ස්වාමීනි, ඔබ සොරුන් දුටුවෙහි දෑ'යි ඇසූ හ. එසේය දුටුමි.' 'එපමණ සොරුන් දැකත්, බියක් තැති ගැනීමක් ඇති නොවූයෙහි ද?' 'බිය හටගන්නේ ධනය ඇති අයට ය. මට ධනය නැත. එබැවින් මම කුමට බිය වෙමිදෑ'යි, තවුසා කීය. අනතුරුව තවුසා ගැල්කරුවන්ට ධර්මදේශනා කෙළේ ය. ජාතක කථාව මෙපමණෙකි. අසංකිය ජාතකයේ වර්තමාන කථාවත්, අතීත කථාවත්, ජාගර ජාතකයේ වර්තමාන කථාවත්, මෙය ම ය. ජාතක දෙකේ ඒ මේ කථා අතර ඇත්තේ ඉතා සුලු වෙනස්කම් කිහිපයක් බව, ඕනෑ කෙනෙකුට ඒවා කියවා බැලීමෙන් ම තේරුම්ගත හැකිය.

කැලය මැද හුදකලා වූ පිරිසක් කොල්ලකෑමට, ආයුධ ගත් පලපුරුදු සොරුන් පිරිසක්, රෑ පහන් වනතුරු තැන් තැන්වල බලා සිටීම පුදුම සහගත ය. ඔවුන් එසේ බලා සිටියේ, පිරිස නිදියන තෙක් ය. පිරිස කලින්ම නිදාගත් බව, කථාවේ කියැවේ. පිරිසෙන් වෙන්ව නුදුරෙහි සක්මන් කළ තවුසා, සොරුන්ට බලපෑ ඊළඟ ප්‍රශ්නය විය. ආයුධවලින් සන්නද්ධ වූ සොරුන් පන්සියයකට තනි පුද්ගලයකු කළ බලපෑම මඳි නැත. ඊටත් වඩා ඔහු නිකම්ම පුද්ගලයකු නොව තවුසෙකි. අනෙක තමන් කරන්නට ගිය වැඩය වැරදුනහොත්, අතේ ඇති ආයුධ විසිකර දමා යන සොරුන් ඇත්තේ, කිනම් ලෝකයකදැයි, විමසා බලන්නට තරම් වටිනා කරුණකි. ඊටත් වඩා පුදුමය නම්, තමන්ට මේ සා විශාල පාඩුවක් සිදුකළ තවුසා ගැන, සොරුන් දක් වූ ප්‍රතිචාරය යි. ඔවුහු ගැල්කරුවන් අවදිකොට ඔවුන් ඉදිරියෙහි තවුසා ගැන වර්ණනා මුඛයෙන් කථාකොට, තවුසාට සැලකිය යුතු අන්දම ගැන

ද, ගැල්කරුවන්ට මනා ලෙස උපදෙස් ද දුන්හ. ආදර්ශයට ගැනීමට තරම් වටිනා සොරුන් පිරිසකි. ගැල්කරුවන්ද අමුතු ජාතියේ පිරිසක් බව පෙනේ. තවුසාගේ වටිනාකම සොරුන්ට පමණවත්, ගැල්කරුවන්ට තේරුම් ගිය බවක් පෙනෙන්නට නැත. එසේ තේරුම්ගත් එක් අයකු හෝ, ගැල්කරුවන් අතර සිටියා නම්, අඩුම තරමේ ඔහුවත්, තවුසා වෙත ගොස්, කරුණු විමසනවාට සැකයක් නැත. සොරුන්ගේ උපදේශයෙන් පසු, ගැල්කරුවන් නැවත නිදන්නට ඇත. සොරුන් දමා ගිය දෑ ඔවුන්ට දක්නට ලැබුනේ, හොඳට එළි වූ කල්හි, අවට ඇවිදින්නට ගිය පසු ය. ගැල්කරුවන්ට සිදුවන්නට ගිය මහා විපතක් ගැන සොරුන් කී නමුත්, ඒ ගැන තඹේකට ගණන් නො ගත් ගැල්කරුවෝ, උදේ ඇවිදිනවිට කලින්දා රැ සොරුන් නැවතී සිටි තැන්වල දමාගොස් තිබූ, ඔවුන්ගේ උපකරණ දෑක, මහත් සේ බියට පත්වූහ. ඔවුන්ට තවුසා සිහිවූයේ එතැනදී ය. ගැල්කරුවෝ තවුසාගෙන් සොරුන් ගැන අසති. තවුසා සොරුන් ගැන දැනසිටි බවක්, කපාවේ නො දැක්වෙතත්, තවුසා එය දැන සිටි බව කියයි. 'ඔබ සොරුන් ගැන දැන සිටියා නම්, ඒ බව අපට නො කීවේ මන්ද'යි ඇසිය යුතුව තිබුණත්, ගැල්කරුවන් තවුසාගෙන් අසන ලද්දේ 'එපමණ සොරුන් පිරිසක් දැකත්, ඔබට බියක්, තැනිගැනීමක් ඇති නොවූයෙහිද'යි යන වැඩකට නැති ප්‍රශ්නයකි. එය වැඩකට නැති, හිස් ප්‍රශ්නයක් වන්නේ තවුසකු ළඟ සොරුන්ට ප්‍රයෝජනවත් දෙයක් නැති බව, ප්‍රකට කරුණක් නිසා ය. ගැල්කරුවන්ගේ එම ප්‍රශ්නයට තවුසා දෙන පිළිතුර දාර්ශනිකය. ධර්මානුකූලය. තවුසාගේ පිළිතුර වූයේ 'සොරුන් දුටුවිට බිය හටගන්නේ, ධනය ඇති අයට ය. මම නිර්ධනයෙක්මි. මම කුමට බිය වෙමිද?' යනුයි. මෙය කෙතරම් ධර්මානුකූල පිළිතුරක් වුව ද, ප්‍රස්තාවෝචිතව බලන කල්හි එය ගැල්කරුවන්ගේ කෝපය ඇවිස්සීමට තරම් වූ පිළිතුරකි. මන්ද, ගැල්කරුවන්ගේ රැකවරණය හා මගපෙන්වීම යටතේ, ඔවුන් සමග පැමිණි පුද්ගලයකු 'හොරු පැන්නට මට මොකෝ, මගේ ළඟ සල්ලි තියෙනවයැ, මිල-මුදල්-වස්තුව තියෙන්නේ ඔයගොල්ල ගාවනේ කියා පිළිතුරු දුනහොත්, සැබෑවටම ඇතිවන තත්ත්වය කුමක්ද? කෙසේ වෙතත්, ගැල්කරුවන් පිරිස කිසිදු අමුත්තක් නැතිව, හොඳින් බණ ඇසූ බව කපාවෙන් පෙනේ. බණ ඇසූ ඔවුහු, තවුසාට මහත් සේ සත්කාර සම්මාන පූජා පැවැත්වූහ.

මෙයින් මා පෙන්වන්නට උත්සාහ කළේ ජාතක කථාවත් නිර්දය ලෙස විවේචනයට ලක් කිරීම නොවේ. ජාතක අටුවාව ඒක කර්තෘක කෘතියක් නොවන බවත්, ඇතැම් දුර්වල රචකයන්ගේ කෘති, ඉතා පහළ මට්ටමක

පවතින බවත් ය. ඇතැම් රචනා දුර්වල යැයි කියා, ඊට කරුණු නො දක්වා මගහැර යන්නට හැකියාවක් කැලම නැත. එසේනම් 'ඉතා ශ්‍රේෂ්ඨ යැ' යි කිය හැකි නිර්මාණ ජාතක කථා අතර නැද්ද? කොතෙකුත් ඇත. ජාතක කථා විශ්ව සාහිත්‍ය කෘතියක් ලෙස සම්භාවනාවට පාත්‍ර වී ඇත්තේ, එවැනි මනුෂ්‍යත්වය විවරණය කෙරෙන, පුරුෂාර්ථයන් ඉස්මතු කොට දක්වන, හුදු විනෝදාස්වාදය පමණක් නොව, ජීවිතයක සාධනීය ලක්ෂණ ප්‍රකට කෙරෙන උසස් සාහිත්‍ය රස-භාවයන්ගෙන් අනූන, ග්‍රන්ථ රත්නයක් නිසයි. ජාතක අටුවාවේ එන සමහර ජාතක කථා, බුදුරදුන් විසින් ම වදාළ ඒවා ය. ඒ අනුලෝමයකි. ඇතැම් කථා ඉන්දියාව හා ඒ අවට රටවල ප්‍රචලිතව තිබූ, අතිශයින් ජනප්‍රිය ජනකථා ය. නිදසුනක් ලෙස බරපුත්ත ජාතකයේ¹⁴⁹ එන කථාවස්තුවේ බොහෝ කොටස් සමග, 'අරාබි නිසොල්ලාසයේ එන ගව-කොටඵ වස්තුව'¹⁵⁰ ගැළපේ. කසිරට කුලද්‍රවක බලහත්කාරයෙන් සිය අශ්‍රීව කොටගෙන, ඇය විශාල කරඬුවක තබා, සිය කුස තුළ තැන්පත් කොට රැ කබලා ගත්, දානව රකුසකු ගැන කථාවක් සමුග්‍ර ජාතකයේ¹⁵¹ එයි. මේ බෙහෙවින් සමාන කථා සෝමදේවයන්ගේ කථාසරිත් සූගරය¹⁵² කෘතියේත්, අරාබි නිසොල්ලාසයේත්¹⁵³ දක්වේ. සංස්කෘත සාහිත්‍යයේ ආදි කාව්‍යය ලෙස සම්භාවනාවට පාත්‍ර වූ රාමායනය, ජාතක කථාවක් ආශ්‍රයෙන් ලියැවුනක් බව, හදුන්න ආනන්ද කෞශල්‍යායන හිමියෝ, ජාතකයන්ගෙන් උපුටාගත් ගාථා, සංස්කෘතයට නඟා ඇති අයුරු සංසන්දනය කරමින් දක්වති.¹⁵⁴ ඇතැම් ජාතක කථා විශ්ව සාහිත්‍යයට අයත් කථා බව 'අරාබි නිසොල්ලාසය', 'රිසොප්ගේ උපමා කථා', 'රාමායනය', 'මහා භාරතාඛ්‍යානය', 'පඤ්ච නනත්‍රය', 'හිතෝපදේශය', 'කථාසරිත් සාගරය', 'ශ්‍රීමිස් සොහොයුරන්ගේ සුරංගනා කථා' ආදී වූ ලෝක ප්‍රකට සාහිත්‍ය කෘති හා ඒවා සංසන්දනය කිරීමෙන් පෙනී යයි.

ඇතැම් ජාතක කථා, නූතන නවකථා ලක්ෂණ හා කෙටිකථා ලක්ෂණ පිළිබිඹු කෙරෙන බව විචාරකයන්ගේ අදහස යි. 'නූතන නවකථාවක හා ජාතක කථාවක වස්තුව එකිනෙකට වෙනස් වන්නේ, ඔවුන් දෙදෙනා අතින් ඒවා හැඩගැසෙන අන්දමින්දැයි සිතමි. දෙදෙනාම නිරූපනය කරනුයේ ජීවිතය යි' යනුවෙන් ජාතක කථා සම්බන්ධයෙන් සිය අදහස් දක්වන සුප්‍රකට නවකථාකරුවකු වන කේ. ජයතිලකයෝ කියති.¹⁵⁵ එබඳු උසස් ගණයේ ජාතක කථාවලින් පෙනී යනුයේ, අපූර්ව කථාවස්තූන් නිර්මාණය කිරීමේ, ප්‍රතිභා සම්පත්තියෙන් අනූන රචකයන්, ජාතක කථාකරුවන් අතර සිටි බව යි. ජාතක කථා දේශනාවේ පරමාර්ථය, පශ්චාත්තන ජනතාවගේ

සාරධර්ම වර්ධනය යි. බෝසත් වරින් හුවා දක්වමින්, ගුණ දහමින් පරිපූර්ණ ආදර්ශ සම්පන්න ධර්මිෂ්ඨ සමාජයක් ගොඩනැගීමෙන්, මනුෂ්‍ය සංහතියටත්, සත්ත්ව ප්‍රජාවටත්, පරිසරයටත් යහපතක්, ශාන්තියක් ඇති කරලීම, ජාතක කථාකරුවාගේ අභිප්‍රාය වූවාට, කිසිදු සැකයක් නැත. එහෙත් සියලු ජාතක කථාකරුවන්, ඒ අදහස ඒ වූ පරිද්දෙන්ම සිත්හි දරා කටයුතු කළ බවක්, පෙනෙන්නට නැත. නිදසුන් ලෙස අධ්‍යාත්ම ජාතකය¹⁵⁶ දැක්විය හැකි ය. මෙහි ප්‍රධාන වර්තය රජතුමාය. මුළු කථාව පුරාවට ඔහු කරන එකද හොඳ වැඩක් නැත. ඔහු කල්ගත කරනුයේ සුදු කෙළීමෙනි. පුරෝහිතයා සමග සුදු කෙළින ඔහු, ආත්මලාභය අපේක්ෂාවෙන් ධූර්තයකුට මුදල් ගෙවා, ඔහු ලවා පුරෝහිත බිරිය දූෂණය කරවයි. ඒ අසරණ තැනැත්තියට අවසානයේ දී රජුගේ ක්‍රියාව නිසා ම, උන්හිටි තැන් අහිමි වී, මගට බසින්නට සිදුවිය. ඇය දඬුවම් ද වින්දාය. බමුණාට ද සිදු වූ පාඩුව ඉතා විශාල ය. මෙසේ යහතින් ජීවත් වූ පවුලක් නිර්දය ලෙස විනාශ මුඛයට යැවූ රජතුමා, ස්වකීය අරමුණු සිත් වූ පරිද්දෙන් ම ඉටුකොට ගත්තේ ය. මේ කථාවේ රජතුමා කරන ක්‍රියා ඇත්තේ කිහිපයකි. සියල්ල අවසානයේ කරුණු කියා, එනම් ධර්මය දේශනාකොට, බමුණාගේ හිත හැදීම හැරුණුකොට, ඔහු කරන අන් සියල්ල දුෂ්චරිත ය. මේ ධර්මදේශනාවේ දී ද ඔහු කරනුයේ තමාගේ සියලු නපුරු වංචනික ක්‍රියා සඟවාගෙන, සියලු වැරදි අසරණ බමුණු බිරිය වෙත පැටවීමත්, මුළුමහත් කාන්තා පරපුර නින්දාවට පත්කිරීමත්ය. මේ සියල්ල බුදුදහමට පටහැනි ය. එබැවින් රජුගේ බණ ද වැදිබණය. 'දුසිරිත දනන් දෙන ඔවා වැද්දන් කියන බණ වැනි'¹⁵⁷ යන්නෙන් එය වඩාත් පැහැදිලි වේ. මෙහි ඇති මහා පුදුමය නම්, රජුගේ වර්තය බෝසත් වර්තය වීමයි. පෘථග්ජන භාවය නිසා බෝසතකුගෙන් ඕනෑම වරදක් විය හැකි යැ'යි, මෙහිදී කෙනෙකුට කිය හැකිය. එහෙත් ඒ වැරදි, පශ්චාත්තන ජනතාවට ආදර්ශයක් වන්නේ කෙසේ ද? මේ කථාව එවකට ඉතා ජනප්‍රිය කථාවක් විය යුතුය. ජාතක කථාකරුවා එය ජාතක කථාවක් ලෙස ගොඩනගන්නට ඇත. එහි ප්‍රධානම වර්තය වීමත්, රජකු වීමත් යන කරුණු දෙක ම එම වර්තය බෝසතුන්ට ආරෝපණය කිරීමට හේතු වූ බවට සැකයක් නැත. එහෙත් බෝසත් වර්තයක තිබිය යුතු වූ ම ගුණාංගයන් වන වර්තවත් බව, ආදර්ශ සම්පන්න බව, ගුණගරුකකම හා ධර්මානුකූලත්වය ගැන, මේ ජාතකකරුවා අබමුල් රේණුවක තරම්වත් සිතා නැති බව, සක්සුදක් සේ පැහැදිලි ය.

ඇතැම් ජාතක කථාකරුවකුට තමා දත් ඉතා ජනප්‍රිය කථාවක් ජාතක කථාවක් බවට පෙරළාගෙන යද්දී, කථාවේ ඇති රසවත් බව හා ආකර්ෂණය නිසා බෝසතුන් අමතකව ගිය අවස්ථා ඇත. ජාතක කථාවක බෝසත් වර්තය නොමැති වුවහොත්, එය තවදුරටත් ජාතක කථාවක් නොවන බැවින්, කෙසේ හෝ බෝසතුන් කථාවට සම්බන්ධ කරන්නට, ගොස්, බෝසතුන් රූකඩ වර්තයක් බවට පත්කළ ජාතක කථා කිහිපයක්, ජාතක අටුවාවේ එයි. එවැන්නකි, ඉල්ලීස ජාතකය.¹⁵⁸ ඒ අතර ඇතැම් ජාතක කථාවකින් දෙන පණිවුඩය ඉතා උසස් ය. සර්ව ව්‍යාප්ත ය. සර්වකාලීන ය. සාර්වත්‍රික ය. ප්‍රතිභා පූර්ණ වූත්, කථා කලාවේහිලා මනා පරිචයක් හා කුශලතාවක් ඇති රචකයකුගේ ශ්‍රේෂ්ඨ නිර්මාණයකි, නළුනිකා ජාතකය.¹⁵⁹ එය ඉතා සැකෙවින් මෙහි දක්වමි. හිමාල වනයෙහි උග්‍ර ලෙස තපස්කම් කරන තරුණ තාපසයෙක් විය. ඔහු කිසිදා මිනිස් පියසට ගොස් නැත. එබැවින් කවදාවත් ස්ත්‍රියක් දැක නැත. ඔහුගේ උග්‍ර තපසින්, ශක්‍රයාගේ අසුන කම්පා විය. ඔහුගේ අසුන ඔහුට අහිමි වන්නට යන සේය. ශක්‍රභාවය ලැබීමේ අභිලාෂයක් තවුසා තුලම නැත. එහෙත් ඔහුගේ තපස, ශක්‍රයා තැති ගත්වන්නට සමත් විය. ඒ නිසා ම ශක්‍රයා තවුසාගේ ශීලය බිඳහෙළන්නට කල්පනා කෙළේ ය. එය කළහැක්කේ තරුණියක ලවා ය. ඒ සඳහා ඊට ගැළපෙන රූපපුවකින් යුතු කුලවත් යුවතියක් තෝරාගත යුතු විය. කසීරට රජතුමාට ඉහත කී සියලු සුදුසුකම්වලින් යුතු, සොඳුරු දියණියක් වූවාය. ශක්‍රයා තමාගේ කාර්යයට තෝරා ගත්තේ ඇයයි. පළමුකොට ශක්‍රයා කසී රටට වැස්ස නැවැත්වීය. වසර තුනකින් වැසි නොවට බැවින්, මහත් නියංසායක් ඇතිවිය. දුකට පත් රටවැස්සෝ, රජමාලිගය වටකොට උද්ඝෝෂණය කළහ. වැසියන් සැනසූ රජතුමා, වැස්ස ලබාගැනීමේ අටියෙන් පෙහෙවස් සමාදන්ව සිල් රකින්නට පටන් ගත්තේ ය. දිනක් රාත්‍රී කාලයේ රජු ඉදිගේ පෙනී සිටි ශක්‍රයා, වැසි නො වසින්තේ රජුගේ අදහැමි කමක් නිසා නොවන බවත්, හිමවතෙහි වෙසෙන උග්‍ර තපස් වර්යා ඇති තවුසකු වැහිවලාකුළු දෙස රවා බැලීම, නියඟයට හේතු වූ බවත් කීගේ ය. 'වැසි ලබන්නට නම්, කුමක් කළ යුතුද'යි විවාළ රජතුමාට, ඒ සඳහා ගතයුතු සියලු ක්‍රියාමාර්ගයන් කියා දී, ශක්‍රයා අතුරුදන් විය. පසුදා සිය එකම දියණිය ළඟට කැඳවූ රජතුමා, 'ඔබ කෙසේ හෝ මේ තවුසාගේ සිල් බිඳිය යුතු යැ'යි බල කෙළේ ය. කුමරිය පළමුව පියරජුගේ යෝජනාවට අකැමති වූවාය. එවිට රජ, පීඩාවට පත් අසරණ ජනයාද, මුළු රටද, මේ මහා උවදුරින් බේරාගැනීම, රජකුගේ යුතුකම බවත්, ඒ නිසා ම පියකු විසින් දුවණියකට,

නොකළ යුතු යෝජනාවක් කරන්නට සිදු වූ බවත්, හැඟීම්බරව සිය දියණියට පැහැදිලි කොට දුන්නේ ය. රට-ජාතිය ගැන පියරජුගේ ඇති මාමකත්වය ගැන, ගැඹුරින් සිතා බැලූ කුමරිය, එකී කටයුත්තට කැමැත්ත පළ කළාය. සන්නාහ සන්නද්ධ හට පිරිසක් සමග, වැද්දන්ගේ මාර්ගෝපදේශකත්වය යටතේ, කුමරිය හිමවතට පිටත් කළ රජතුමා, ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තුවෙන් රජමැදුරට වී බලා සිටියේ ය. තරුණ තවුසා වෙතට තනිවම එළඹුණු කුමරිය උපකුමරියට, ඔහු වරදට පොළඹවා ගැනීමට සමත් වූවාය. තම පියා හැර අන් කිසිවකු ඉන් පෙර නො දුටු තරුණ තවුසා, වෙස් ගෙන පැමිණි මේ තරුණියගේ අමුතු ස්වරූපය ගැන පළමුව බියට පත්විය. තරුණියගේ මායම්වලට ධවටුණු ඔහු වරදට හසු වූ මුත්, තමා කළ ඒ කාර්ය අසරණ ලෙඩකු වෙනුවෙන් කළ වෛද්‍ය ප්‍රතිකාරයක් විනා, ඉන් එහා ගිය යමක් ගැන කිසිත් නොදන්නේ ය. තම අරමුණ ඉටු කොටගත් නළුනිකා කුමරිය, නුවර බලා පිටත් වූවා ය. ශීලය බිඳගත් අසරණ තවුසා දුක්ඛිත තත්වයට පත්විය. අහිංසක තරුණ යුවලක් බිඳිලට දුන් ශක්‍රයා, ඒ මගින් ස්වකීය අභිප්‍රාය ඉටුකර ගැනීමෙන් අනතුරුව, කසිරටට වැසි ලබා දුන්නේ ය. රජතුමා හා රටවැස්සෝ, වැසි ලැබීමෙන් අමන්දානන්දයට පත්වූහ. මේ කථාව කෙතරම් ආදර්ශ සම්පන්නද? ආත්මාර්ථකාමීත්වයෙන් හා බල ලෝභයෙන් මුසපත් වූ අය, සිය සැපත වෙනුවෙන් අන් ජීවිත කෙතරම් විපතේ හෙළත් ද? මෙහි ධර්මලිකාර වංචනිකයෝ කී දෙනෙක් සිටිද්ද? එබඳු අයට කී දෙනෙක් ධර්ම ඇද්ද? තරුණ තවුසාගෙන් පටන් ගනිමු. ඔහු ද ධර්ම ඇත. තරුණිය පැමිණියේ තමා විපතක හෙළන්නට බව, ඔහු නොදන සිටියේය. ඇගේ මෙහෙයවීමෙන් ඔහු කෙළේ ලෙඩකට පිළියමක් යැයි, ඔහු ධර්ම සිටියේය. තරුණිය ද ධවටුණු තැනැත්තියකි. සිය පියාගේ රාජ්‍ය බලය ආරක්ෂා කරදීමට තම නිර්මල රාජකීය චරිතය බිලිදුන් ඇය, සිය පියාගේ දේශපාලන කපටිකම් තේරුම් නො ගත්තාය. ඇය සිතා සිටියේ, තමා රට-ජාතිය වෙනුවෙන් මහ මෙහෙයක් කළ විරවරියක ලෙසිනි. රටේ ජනතාවද ධවටුණු පිරිසකි. රට හා රටේ ජනතාව වෙනුවෙන්, තම එකම දුටුණිය පාවා දුන් රජා, ජනතාවට විරයෙකි. එහෙත් රජු කෙළේ තම රාජ්‍ය බලය තහවුරු කොටගෙන, එය ආරක්ෂා කරගැනීම පමණෙකි. එහෙත් රජු ද ධර්ම ඇත. රජු සිතා සිටියේ නියඟයට එකම හේතුව, සැබෑවටම තවුසා බව යි. එපමණක් නොව ශක්‍රයා තමා වෙත පැමිණියේ ස්වකීය ශීලයේ අනුභව නිසාත්, තමාට අසරණ වූ අවස්ථාවෙහි පිහිටවීමටත් කිය, රජතුමා සිතා සිටියේ ය. එය එසේ නොවන බව අපි

දැනීමු. කෙසේ වෙතත් කාගෙ-කාගේත් වැඩ, කොයි ක්‍රමයකින් හෝ ඉටු වූ මුත්, අහක සිටි අසරණ තරුණ යුවලකගේ ජීවිත, එයින් විනාශයට පත් වූ බව නම් සැබෑවකි.

බලය කේන්ද්‍ර කොටගත් මේ තත්ත්වය කිනම් රටකට වුවත්, කුමන ජාතියකට - ජන වර්ගයකට - සමාජයකට වුවත්, මොන කාලෙකට වුවත්, සර්ව සාධාරණ ය. හැමෝටම පොදු ය. බලවත් රටවල් ස්වකීය බලය වර්ධනය කරගැනීමට හෝ තහවුරු කරගැනීමට හෝ, තම බලය අත් අයට පෙන්වීමට හෝ, දුර්වල-නොදියුණු තුන්වන ලෝකයේ රටවලට අත පොවයි. සහ සබඳතා පවත්වයි. ආධාර කරන්නට මෙන්, පැමිණෙයි. කල් ගතවන විට බලවත් ජාතීන්ගේ නියෝග මත දුප්පත් රටවල අධ්‍යාපනය - සෞඛ්‍යය - යටිතල පහසුකම් සහ දේශපාලන තත්ත්වයන් පවා, ක්‍රියාත්මක වෙයි. දුප්පත් රටවල පාලකයෝ ඔවුන් ගන්නා සියලු තීන්දු-තීරණ, රටේ හා රටේ ජනතාවගේ උන්නතිය සඳහා බව කියති. ජනතාවද ඔවුන්ගේ බහට රැවටී, එය පරම සත්‍යය කොට සිතති. බලවත් රටවල් පාලකයන්ට කියන්නේ ද, පාලකයන් ජනතාවට කියන දේමය. අවසානයේ දී බලන කල, ජනතාවත් පාලකයින් තුන් කවුරුත් එකතු වී එතෙක් කල් ඉටුකොට තිබෙන්නේ, ලොව බලවත් රටවල අයගේ ඕනෑ එපාකම් ය. ඒ වනවිට බලවතා පමණක් ජයග්‍රහණය කොට, අන් සියලු දෙනා රැවටුණු හෝ බිලිවුණු පිරිසක් බවට, පත් වී හමාරය. මෙය ඉහත සඳහන් ජාතක කථාවෙන් කදිමට විවරණය කෙරේ. ශක්‍රයාගේ භූමිකාව ලොව බලවතුන්ගේ භූමිකාවම නො වේ දැයි, විමසා බැලීම වටී.

ජාතක අටුවාකරණයෙහි ක්‍රමවේදයන් ගැන සැලකීමේ දී, ජාතක ගාථාවල එන පදවලට අරුත් පැවසීම වනාහි, සුවිශේෂ ය. ඒ සඳහා අටුවාවාරීන් වහන්සේ අවම තරමින් ක්‍රම සයක් අනුගමනය කෙරෙති. 1. තෝරාගත් පාලි පදයන් වෙත වෙනම ගෙන ඒවාට සරල ලෙස, සැකෙවින් අරුත් පැවසීම. 2. ඒ තෝරාගත් පදවල විවිධ අරුත් ඇත්නම් ඒවා පැහැදිලි කොට, ඒ අතරින් කිනම් අර්ථයක් මෙහි වාච්‍ය වේදැයි, දැක්වීම. 3. වචන ගැන නොතකා හැර, ගාථාවේ හෝ ගාථාවල සමස්ත අර්ථය සරලව පැහැදිලි කිරීම. 4. පළමු හා තෙවන යන ක්‍රම දෙක ම, එක්ව යොදාගෙන අර්ථ විවරණ ඉදිරිපත් කිරීම. 5. අර්ථ පැහැදිලි කිරීම. 6. අවශ්‍ය විටෙක ව්‍යාකරණ විභාග දැක්වීම යනුවෙනි. මෙහි දී මාගේ පහසුව තකා මෙහි දැක්වූ පළමු ක්‍රමය 'අර්ථකථන ක්‍රමය' ලෙසින්, තෙවන ක්‍රමය 'විවරණ ක්‍රමය' ලෙසින්,

සිව්වන ක්‍රමය 'අර්ථකථා හා විවරණ ක්‍රමය' ලෙසින් නම් කරමි. අටුවාවාරීන් වහන්සේගේ මේ ක්‍රමෝපායයන්, මෙසේ වර්ගීකරණය කොට දක්වන්නට උත්සාහ දැරුවත්, මේ සියලු ක්‍රමවේදයන් එකට මිශ්‍රව යෙදී ඇති තැන් එමට ය. ජාතක අටුවාවේ පළමු ජාතකයේ එන එකම ගාථාවට දක්වා ඇති අටුවාවෙන් ම¹⁶⁰ එය කදිමට පැහැදිලි වේ. අටුවාවාරීන් වහන්සේ පළමු ක්‍රමය වන අර්ථකථන ක්‍රමය, ආරම්භ කරනුයේ 'තඤ්ඤා' යනුවෙනි. නිදසුන් ලෙස කණවේර ජාතකයේ¹⁶¹ අවසන් ගාථාවේ අටුවාව බලන්න. එහි මෙසේ දැක්වේ. 'තඤ්ඤා අසඤ්ඤානති, අකතසංසගං. විරසඤ්ඤානති, විරකත සංසගෙන. නිමිනිති, පරිවතෙතසි'..... යනුවෙනි. තෙවන ක්‍රමය වන විවරණ ක්‍රමය, ආරම්භ කරනුයේ 'තසසඤ්ඤා' යන්නෙනි. නිදසුන් ලෙස ආසංක ජාතකයෙහි¹⁶² අවසන් ගාථාවේ අටුවාව ඇද පෙන්වමි. තසසඤ්ඤා - යනනාමා අහං අසමි, තං එතං ආසංකධාතොව මම නාමනති. තං සුඤ්ඤා රාජා බොධිසත්තසස සනතිකං ගතඤ්ඤා වඤ්ඤා වඤ්ඤා, හනෙන තුමහාකං ධීතා ආසංකා නාමාති ආහ'..... යනුවෙනි. සිව්වන ක්‍රමය වන අර්ථකථා හා විවරණ ක්‍රමය ඉහත කී ක්‍රම දෙකේ මිශ්‍රනයකි. මෙහිදී විවරණය මුලින් අර්ථකථා කොටස අතින් යොදා ගැනේ. මේ ක්‍රමය හමුවනුයේ ඉතා කලාතුරකිනි. නිදසුන් ලෙස 'කුමභකාර' ජාතකයේ¹⁶³ 6-7 යන ගාථා දෙකට දක්වා ඇති අටුවාව පරීක්ෂා කරන්න. මෙහි විස්තර කළ ක්‍රම තුනම ස්ථිර වශයෙන් ම යෙදෙනුයේ ජාතකයේ එන, ජාතක පාළියට අයත් ගාථාවකට හෝ ගාථාවලට අනතුරුව ම ය. ඉහත සඳහන් ක්‍රම අතුරෙන් දෙවන ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක වන්නේද, 'තඤ්ඤා' යන්නෙන් ඇරඹෙන පළමු ක්‍රමය තුළම තන්හි තන්හි යැයි කීවොත්, එය වඩාත් උචිතයැයි කල්පනා කරමි. මක්නිසාද යත්, ඉහත සඳහන් ක්‍රමයන් සියයට සියයක් වන සේ වෙන්කොට දැක්වීම, කිසිසේත් කළ නො හැක්කක් වන බැවිනි. දෙවන ක්‍රමයට නිදසුනක් ලෙස ධුමකාරී ජාතකයේ¹⁶⁴ එන ගාථාවක වචනයකට දක්වූ අර්ථ විවරණයක් පරීක්ෂාකොට බලමු. 'මකසඤ්ඤා' යනු ඒ වචනය යි. එහි අටුවාව මෙසේ ය. 'මකසඤ්ඤාති' මකයෙහි උපද්දතා පිළිතා, සෙසමකකිකාරී මකසගහණෙනෙව ගතිතා' යනුයි. මෙහි තේරුම 'මකසඤ්ඤා' යනු මදුරු උවදුරෙන් පෙළුණු යන අර්ථයි. 'මකස' යන්නෙන් සෙසු මැස්සන් ද අර්ථවත් වේ යනුයි. සුලසා ජාතකයේ¹⁶⁵ එන තවත් නිදසුනකි. එහි එන පළමු ගාථාවට අයත් අටුවාවෙහි 'කායුර' යන වචනය ගැන මෙසේ සඳහන් වේ. 'තඤ්ඤා කායුරනති ගීවාය පිළනධනපසාධනං, න කේයුරං', යනු යි. එහි අර්ථය 'මෙහි කායුර යනු ගෙල පලඳින ආභරණයකි. එසේ නැතිව බාහු වළල්ලක් නොවේ' යන්නයි. තව ද නිදසුනකි. ගංගමාල ජාතකයේ¹⁶⁶ අවසන්

ගාථාවේ එන 'මුනිං' යන්නෙහි අටුවාව මෙසේ ය. 'තඝ්ඵ මුනිනහි අගාරිකානාගාරික සෙකධාසෙකක පච්චෙක මුනිසු පච්චෙක මුනිං' යනුයි. එහි තේරුම 'මෙහි මුනි යනු අගාරික-අනගාරික-සේධ-අසේධ-පච්චෙක යන මුනිවරුන් අතුරෙන් පසේ මුනිවරයකු' යන අර්ථ යි. එකකට එකක් වෙනස් වූ නිදසුන් තුනක් ඉදිරිපත් කිරීමෙන් මෙහි ලා, මා අදහස් කෙළේ ඒ සියල්ල දෙවන ක්‍රමයෙහි ඇතුළත් කළ හැකි බව යි.

පස්වන ක්‍රමයේ දී සිදුවනුයේ අර්ථ පැහැදිලි කිරීම සඳහා බැහැරින් කරුණු උපුටා ගැනීමයි. අටුවාවාරීන් වහන්සේ ස්වකීය අර්ථකථනයන් සඳහා, විටෙක ග්‍රන්ථවලින් ගාථා මෙන් ම, පාඨද උපුටා ගැනීම කොතෙකුත් කරති. තුණ්ඩිල ජාතකයේ¹⁶⁷ පස්වැනි ගාථාවට අරුත් සපයද්දී, එහි එන 'අකඤ්ඤවො' යන්න පැහැදිලි කරමින් 'ඉතිවුතතක පාළියෙන්'¹⁶⁸ කොටසක් උධෘත කොට දක්වා ඇත. එහි ම එන 'න කදාවි ජිජජති' යන්න අටුවා කරද්දී, 'ධම්ම පදයේ'¹⁶⁹ පුළුඵ වගගයේ ගාථා තුනක් ද, එහිම සයවැනි ගාථාව අටුවා කිරීමේ දී 'ධම්මපදයේ' තවත් ගාථා සතරක්ද, උපුටා දක්වා ඇත. ගන්ධාර ජාතකයේ¹⁷⁰ එන දසවැනි ගාථාව 'මහා මංගල' සූත්‍රයෙන්¹⁷¹ ගත්තකි. කුමමාස පිණ්ඩ ජාතකයේ¹⁷² 3-6 ගාථා 'විමාන වස්තුවෙන්'¹⁷³ ඇද ගත්තකි. එහිම 'නිධිකණ්ඩ' සූත්‍රයෙන්¹⁷⁴ ගත් ගාථාර්ථයක් ද වේ. අපණණක ජාතකයෙහි¹⁷⁵ 'මජ්ඣිම' නිකායෙන්¹⁷⁶ ගත් කොටසක් බහා ඇත. එහිම ආරම්භයෙහි 'සංයුතත' නිකායෙන්¹⁷⁷ කොටසක් උපුටාගෙන ඇත. එහි ම 'අංගුත්තර' නිකායෙන්¹⁷⁸ ගත් කොටසක්ද ඇත. සඤ්ජීව ජාතකයෙහි¹⁷⁹ 'දීඝ' නිකායෙන්¹⁸⁰ ගත් උධෘතයක් හමු වේ. මේ දක්වූ සියලු උපුටා ගැනීම් 'සූත්‍ර පිටකයෙනි.' ජාතක අටුවාවට, යම් යම් කොටස් 'විනය පිටකයෙන්'ද ගෙන ඇත. සුවණණහංස ජාතකයෙහි¹⁸¹ 'පාවිත්තිය පාළියෙන්'¹⁸² ගත් ශික්ෂාපදයක් ඇතුළත්කොට ඇත. එසේම ගගග ජාතකයේ¹⁸³ 'චූලලවගග පාළියෙන්'¹⁸⁴ ගත් කොටසක් එයි. මේ උපුටා දැක්වීම්වලදී, එක් පිටක ග්‍රන්ථයකින් එක් නිදසුනක් පමණක් දක්වන්නට උත්සාහ කෙළෙමි. එසේ නොමැතිනම්, මෙවැනි නිදසුන් සිය ගණනක් ජාතක අටුවාවෙන් සොයාගත හැකිය. මෙවැනි උධෘත බහුල ලෙස දක්නට ලැබෙනුයේ, ගාථා පදයන්ට දක්වා ඇති අටුවාවල නොව ඉන් බැහැරවය.

අටුවා ක්‍රමවේදයෙහි සවැනි ක්‍රමය වනාහි අවශ්‍ය තත්හිදී, ගාථා පදයන්හි ව්‍යාකරණ ලක්ෂණ පැහැදිලි කිරීමයි. බරපුත්ත ජාතකයේ¹⁸⁵ සිව්වැනි ගාථාවෙහි එන 'යනනු' යන වචනයට අටුවා කිරීමේදී 'තඝ්ඵ

යනනි, කරුණයේ පව්වනනං, නුති, අනුසසවයේ නිපාතෝ යනුවෙන් දක්වා ඇත. එහි තේරුම, 'මෙහි යං' යනු කරන විභක්ති අර්ථයෙහි ප්‍රථමා විභක්තිය යි. 'නු' යනු අනුශ්‍රව අර්ථයෙහි නිපාත පදයකි' යනුයි. අටුවාකරුවෝ පඨමා විභක්තියට 'පව්වනන' යැයි කියති. කුක්කු ජාතකයෙහි¹⁸⁶ සත්වැනි ගාථාවට අර්ථ සැපයීමේදී 'න කඳුමො න රජො න වාරිලිමපති' යන්නට අරුත් දක්වා, ඉන් අනතුරුව එහි ව්‍යාකරණ විභාගය පැහැදිලි කරමින් 'භුමමයෝ වා එතිනා පව්වනනානි' යනුවෙන් මේ පද (කුඳුමො - රජො - වාරි) එනම් ප්‍රථමා විභක්තියන මේ පද තුන, සත්තම් අර්ථයෙහි යෙදී ඇති බව දක්වයි. අටුවාකරුවෝ 'භුමම' යනුවෙන් සත්තම් විභක්තිය හඳුන්වති. දඹහපුපඵ ජාතකයේ¹⁸⁷ දෙවන ගාථාවෙහි එන 'සභායමනුධාව' යන්නට අර්ථ දැක්වීමෙන් පසුව 'මෙහි 'ම' කාරය සන්ධි සඳහා යෙදුනෙකැයි කියා ඇත. මෙය ම වෙනත් තැනෙක මීට වෙනස් ක්‍රමයකට දක්වා ඇතත්, අර්ථයෙහි වෙනසක් කොහෙත්ම නැත. එය සඳහන්ව ඇත්තේ අට්ඨසේන ජාතකයේ¹⁸⁸ පස්වැනි ගාථාවට කළ අරුත් දැක්වීමේදී ය. එහි 'යාවකමාගතෙ' යැයි වචනයක් එයි. ඒ වචනය ගැන අටුවා විස්තරයේ 'යාවකමාගතෙති, මකාරො ව්‍යඤ්ජන සන්ධිවසෙන චුතෙතා', 'යාවකමාගතෙ යන්නෙහි 'ම'කාරය ව්‍යඤ්ජන සන්ධි වශයෙන් කියන ලදී' යනුවෙන් දැක්වේ. බිඤ්චට මකාරාදේශ වීමේ දී, ඉහත දක් වූ ක්‍රම දෙකට ම ව්‍යාකරණ විභාග දක්වා ඇති අවස්ථා, ජාතක අටුවාවේ කොතෙකුත් සඳහන් වේ. සුසීම ජාතකයේ¹⁸⁹ සිව්වැනි ගාථාවේ 'වොහං' යනුවෙන් පදයක් දැක්වේ. ඒ ගැන අටුවාවෙහි මෙසේ සඳහන්කොට ඇත. 'වොති' නිපාතමතනං' යනුවෙනි. මෙහි 'වො' යනු නිපාත මාත්‍රයකි, යන්න එහි අර්ථ යි. එම ජාතකයෙහි ම, එම ගාථාවේම 'නරෙසු' යනුවෙන් පදයක් සඳහන් වේ. ඊට අටුවා දක්වා ඇත්තේ 'නරෙසු ගච්ඡතිති' සමීපධෝ භුමමච්චනං යනුවෙනි. එහි අර්ථය 'නරෙසු ගච්ඡති' යන මෙහි, නරෙසු යනු සමීපාර්ථයෙහි සත්තම් විභක්තිය යි යනු යි. ආදිත්ත ජාතකයේ¹⁹⁰ තෙවන ගාථාවේ එන 'ධම්ම ලඳධසස' යන වචනයට අටුවා කොට ඇත්තේ 'උපයොගයෝ වා සාමීච්චනං කඤ්චාපෙසු අපො වෙදිතබ්බො' යනුවෙනි. දුතියා අර්ථයෙහි ඡට්ඨි විභක්තිය යොදා, මෙහි අර්ථ දතයුතු යැයි යනු, එහි අර්ථයි. දුතියා විභක්තියට 'උපයෝග' යන්නත්, ඡට්ඨි විභක්තියට 'සාමී' යන්නත්, අධ්‍යක්ථාවල යෙදේ. තවත් බොහෝ ව්‍යාකරණ විභාග, ජාතක අටුවාවේ ඇතත්, මෙපමණක් සෑහේ යැයි, කල්පනා කරමි. තවද එක් කාරණයක් මෙහි ලා සිහිපත් කළ යුතු යැයි, හඟිමි. එය නම් විවිධ සමාසයන්ට අයත් සමාස පද, ජාතක අටුවාවෙහි දක්වා ඇති බවයි. එහෙත්

ඒවා අසවල් සමාසයට අයත් යැයි, වෙන්කොට දැක්වීමක් හෝ, ඒවා සමාස බව හෝ, අටුවාව නො දක්වයි. ඊට ද එක ම නිදසුනක් දක්වමි. සිරිකාලකණණි¹⁹¹ ජාතකයෙහි 13 වන ගාථාවෙහි 'ඩංසසිරිංසනා ව' යනුවෙන් පදයක් එයි. ඒ පදයට අටුවා කරද්දී මෙසේ ද දක්වා ඇත. එනම් 'ඩංසා ව සිරිංසනා ව - ඩංසසිරිංසපා තසමිං ඩංසසිරිංසපෙ' යනුවෙනි. මෙය ද්වන්ද්ව සමාස බව හෝ, අඩුම තරමින් සමාස බව හෝ අටුවාව නො දක්වයි.

අටුවා දේශනා

යම් යම් පද, ඇතැම් අවස්ථා, විශේෂ සිද්ධි, ධර්මකාරණා, නිමිති කොටගෙන, ඒවා ප්‍රධාන කොටගෙන, අටුවාචාරීන් වහන්සේ විසින් කරනු ලබන තරමක් දීර්ඝ විස්තර විවරණ, මෙහි ලා මම 'අටුවා දේශනා' නමින් හඳුන්වමි. ජාතක කථා සියල්ල අටුවා දේශනා නමින් හැඳින්විය හැකි වුවද, අටුවාචාරීන් වහන්සේ විසින් ධර්මානුකූලව කරනු ලබන විවරණයන් බැවින් මම එසේ හඳුන්වමි. මීට ඉහතින් දක් වූ ක්‍රමවේදයන්ට අතිරේක වූ ක්‍රමයක් ලෙසින් ද, මෙය හැඳින්විය හැකි ය. මෙතැන් සිට ඊට නිදසුන් දක්වමි. 'දරිමුඛ ජාතකයේ'¹⁹² 'තෙතානු පොරාණා' යනුවෙන් පටන්ගෙන, ලොව උම්මත්තකයෝ අටදෙනෙකැයි දක්වා ඇත. ඒ මෙසේය, 1. කාම උම්මත්තකයා - ලෝභයෙහි වසඟයට පත් තැනැත්තා, 2. ක්‍රෝධ උම්මත්තකයා - විභංසාවෙහි වසඟයට පත් තැනැත්තා, 3. දිට්ඨි උම්මත්තකයා - විපර්යාසයෙහි වසඟයට පත් තැනැත්තා, 4. මෝහ උම්මත්තකයා - මෝඛකමෙහි වසඟයට පත් තැනැත්තා, 5. යක්ෂ උම්මත්තකයා - යකුන්ගේ වසඟයට පත් තැනැත්තා, 6. පින් උම්මත්තකයා - පිතේ වසඟයට පත් තැනැත්තා, 7. සුරා උම්මත්තකයා - සුරාවෙහි වසඟයට පත් තැනැත්තා, 8. ව්‍යසන උම්මත්තකයා - ශෝකයෙහි වසඟයට පත් තැනැත්තා යනුවෙනි. එම ජාතකයෙහිම 'නිරය යැ'යි, මවුකුසට ද නමක් ඇති බව කියැවේ. එහි විශේෂ නාමය වූ කලී 'වතුකුට්ටික නිරය'යි. අනුවණයාගේ මවුකුස පිළිසිඳ ගැනීම, බිහිසුණු ස්වරූප ඇති, දරුණු උපත් ඇති කරන, නිරයකට පිවිසීම හා සමාන ය. ආස්වාද රහිත ස්ථානයක් බැවින් මවුකුස නිරය යැයි, දක්වන ලදී. අවිච්චියෙහි උපත් කෙනකුට ඉදිරියට හා වටේට දිවීමට පහසුකම් ඇත. එහෙත් මවුකුසෙහි නව මසක්, දස මසක් පුරාවට, ඒ මේ අත යන්නට සතර අතින්ම ඉඩක් නැත. ඉතා කරදර සහිත ඉඩකඩක් ඇති බැවිනි. සතර පැත්තෙන් ම, හතරට ගැලී වී, එහි හිඳිය

යුතු ය. එබැවින් එය 'චතුකුට්ටික නිරය' නම් වේ, යනුවෙනි. තුන්ධිල ජාතකයෙහි¹⁹³ 'පාප' වර්ගීකරණයක් දැක්වේ. ඒ මෙසේ ය. 'පාපය' දහදිය-කුණු හා සමාන බැවින්, එය පැරණි පඬිවරුන් විසින් 'සේදමල' යැයි කියන ලදී. 1. සිත දුෂ්‍ය කරන බැවින්, එය එක් අයුරකින් පාපයකි. 2. පව්වු ශීලයන් - පව්වු දෘෂ්ටියන් අනුව, එය දෙයාකාරයකින් ද පාපයකි. 3. ත්‍රිවිධ දුශ්චරිත අනුව, තෙවදැරුම් පාපයකි. 4. සතර අගතිය අනුව, සිව් වැදැරුම් පාපයකි. 5. සිතට කරදර පමුණුවන කරුණු පහ අනුව, පස් වැදැරුම් පාපයකි. 6. අගරු වශයෙන්, සවැදැරුම් පාපයකි. 7. අසද්ධර්ම වශයෙන්, සත් වැදැරුම් පාපයකි. 8. සම්මා දිට්ඨි ආදී වූ කරුණු අටට සමාන්තරව, මිච්ඡාදිට්ඨි ආදී වශයෙන් ඇති කරුණු අට අනුව, අටවැදැරුම් පාපයකි. 9. තෙවර බැඳීමට හේතුවන කරුණු අනුව, නව වැදැරුම් ය. 10. අකුශල, කර්මපථ වශයෙන්, පාපය දස වැදැරුම් ය. මෙසේ රාග-දෝෂ-මෝහ වශයෙන්, ඒකවිධ-ද්විවිධ ත්‍රිවිධ ආකාරයෙන් ගත් කල, පාපය විවිධාකාරයෙන් බෙදා දැක්විය හැකි අකුශල ධර්මයකි. මෙසේ මේ සියලු පාපයන් සිරුර ඇසුරුකොට ඇති, ඩාදිය හා කුණු වැනි යැයි පඬිවරුන් විසින් දක්වන ලදී, යනුවෙනි. ලෝකයෙහි කිසිදා තෘප්තියට පත් නො වන වස්තු 16ක් ගැන තොරතුරු සත්තුභස්ත ජාතකයෙහි¹⁹⁴ එයි. ඒ මෙසේ ය.

1. කෙතරම් ඇල-දොල-ගංගා ගලා පැමිණි මුත්, ඒවායින් සාගරය සෑහීමට පත් නොවේ.
2. දර-තෘණ-පරඩැල් යන මේවා කෙතරම් දූවූ මුත්, එයින් ගින්නක් තෘප්තීමත් නොවේ.
3. කෙතරම් රාජ්‍ය ලැබුනත්, රජෙක් එයින් සෑහීමට පත් නොවේ.
4. පව්කම්චලින්, මෝඩයෙක් තෘප්තියන් පත් නොවේ.
5. මෙමුද්‍රන ධර්මයෙන්, ආභරණවලින්, දරුවන් ලැබීමෙන් යන මේ කරුණු තුනෙන්, ස්ත්‍රියක් තෘප්තියට පත් නොවේ.
6. වේද මන්ත්‍රයන්ගෙන්, බමුණෙක් තෘප්තියට පත් නොවේ.
7. ධ්‍යාන වඩන්නෙක්, විභරණ හා සමාපත්තිවලින් සෑහීමට පත් නොවේ.
8. රැස් කළ දෙය දන් දීමෙන්, සේබ පුද්ගලයෙක් තෘප්තියට පත් නොවේ.
9. අල්පේච්ඡ පුද්ගලයෙක් ධුක්ඛාංග ගුණයන්ගෙන්, සෑහීමට පත් නොවේ.
10. අරඹන ලද විරියය ඇත්තෙක්, විරියාරම්භනයන්ගෙන්, තෘප්තියට පත් නොවේ.
11. ධර්ම සාකච්ඡාවලින්, ධර්ම කථිකයෙක් සෑහීමට පත් නොවේ.
12. විශාරදයෙක් පිරිස්වලින්, තෘප්තියට පත් නොවේ.
13. සැදුහැවතෙක් සංඝ උපස්ථානයෙන් සෑහීමට පත් නොවේ.
14. දායකයෙක් පරිත්‍යාගයෙන්, තෘප්තියට පත් නොවේ.
15. පණ්ඩිතයෙක් ධර්ම ශ්‍රවණයෙන්, සෑහීමට පත් නොවේ.
16. සිව්වණක් පිරිස් තරාගත දර්ශනයෙන්, සෑහීමට පත් නොවේ, යනුවෙනි. පාලියෙහි එන සංඛ්‍යා පදයක් වන 'නිරබ්බුද' යන්න ගැන විවරණයක් බක බුග්ම

ජාතකයේ¹⁹⁵ එයි. ඒ මෙසේ ය, වර්ෂයන්ගේ දහයේ ඒවා දහයක්, සියයකි. සියයේ ඒවා දහයක්, දහසකි. දහසේ ඒවා සියයක්, ලක්‍ෂයකි. ලක්‍ෂ සියයක්, කෝටියකි. කෝටි ලක්‍ෂ සියයක්, ප්‍රකෝටියකි. ප්‍රකෝටි ලක්‍ෂ සියයක්, කෝටි ප්‍රකෝටියකි. කෝටිප්‍රකෝටි ලක්‍ෂ සියයක්, නහුනයකි. නහුන ලක්‍ෂ සියයක්, නින්නහුනයකි. දක්‍ෂ ගණිතඥයකුට ගණන් කළහැකි සංඛ්‍යාව, මෙපමණකි. එය ඉක්මවා යාම බුද්ධ විෂයකි. ඒ අනුව නින්නහුන ලක්‍ෂ සියයක් අඛණ්ඩ නම් වේ. අඛණ්ඩ විස්සක් නිරඛණ්ඩ නම් වේ. නිරඛණ්ඩ ලක්‍ෂ සියයක් අහහ නම් වේ, යනුවෙනි. මෙහි දැක් වූ සංඛ්‍යා අතර නහුන යන්න ප්‍රකට සංඛ්‍යාවකි. එහි ප්‍රමාණය ඇතැම් කෝෂ ග්‍රන්ථවල¹⁹⁶ දක්වා ඇත්තේ දසදහස යනුවෙනි. පාලි-සිංහල ශබ්ද කෝෂයෙහි,¹⁹⁷ අටුවා මතයත්, දස දහස යන්නත් යන දෙක ම නැත. අටුවා මතයම පමණක් පිළිගන්නා ධර්මසමය සිංහල ශබ්දකෝෂය¹⁹⁸ 'නහුන' යන්න ඉලක්කමෙන් දක්වනොත්, එය එකයි බිත්ඳු විසිඅටක් වන බව කියයි.

ජාතක අටුවාවේ සුසීම ජාතකයෙහි¹⁹⁹ 'කාලික-අකාලික' විචරණයක් දක්වේ. ඒ මෙසේ ය. බඹසර වැස මරණයට පත්වීම වනාහි, දෙවන-තෙවන ආත්ම භාවයන්හි විපාක දෙන බැවින් 'කාලික' නම් වේ. රජසැප වූ කලී, මේ ආත්මයේදීම කම්සුව ලබාදෙන බැවින් 'අකාලික' නම් වේ, යනුවෙනි. අනෝම වූ අලාමක වූ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ බුද්ධ ඥාණය දුටු බැවින් පසේ බුදුවරු 'අනෝමදසසි' යන නම ලබති යි, කුම්මාස පිණ්ඩ ජාතකයේ²⁰⁰ එයි. 'ආදිත්ත' ජාතකයෙහි²⁰¹ සිව්වන ගාථාවේ පළමු පාදය 'දානඤ්ච යුද්ධඤ්ච සමානමාහු', යනු යි. එහි අටුවාව ඉතා විසිතුරු ය. එහි එන විචරණය මෙසේ ය. වස්තුව අවසන් වේ යැයි, යන බියෙන් පෙළෙන්නාට, දානය වලංගු නැත. ජීවිතය ගැන බියෙන් පෙළෙන්නාට, යුද්ධය වලංගු නැත. ජීවිතශාව අත්හැර යුද්ධයට පිවිසුණු තැනැත්තා ම, යුධ කිරීමෙහි හැකියාව ලබයි. සම්පත් කෙරෙහි ආශාව දුරුකළ දායකයාම, දන් දීමේ හැකියාව ලබයි. මේ නිසා ම දන් දීමත්, යුද්ධ කිරීමත් සමාන කොට කියති, යනුවෙනි. එහිම බුහුම වර්ශාව සම්බන්ධයෙන් විග්‍රහයක් දක්වේ. ඒ මෙසේ ය.

1. බුදුසමයෙන් බාහිර වූ සමයයන්හි, මෙවුන්දම් සෙවීමෙන් වැළකීම පමණක්, 'හීන බුහුම වර්ශාව' නම් වේ. එයින් රජ කුලයේ උපත ලබයි.
2. ධ්‍යානයේ උපචාර මාත්‍රයක් උපදවා ගැනීම, 'මධ්‍යම බුහුමවර්ශාව'යි. එයින් බඹලොව උපදින්නා 'විසුජ්ඣකි' නම් වේ.

1. දෙවිලොවක උපත ලැබීම අපේක්‍ෂා කොටගෙන, බුදුසසුනෙහි සිල් රකින්නකුගේ බුහුමවර්ශා ශීලය 'හීන බුහුමවර්ශාව' නම් වේ. පිරිසිදු සිල්වකකුගේ සමාපත්ති උපදවා ගැනීම,

'මධ්‍යම බ්‍රහ්ම වර්ශාව' නම් වේ. 3. පිරිසිදු ශීලයෙහි පිහිටා, විදසුන් වඩා රහත්ඵලයට පත්වීම, 'උත්තම බ්‍රහ්මවර්ශාව' නම් වේ, යනුවෙනි. කාන්තාර සම්බන්ධයෙන් කරන ලද වර්ගීකරණයක් අපණ්ණක ජාතකයේ²⁰² එයි. ඒ මෙසේ ය. කාන්තාර වූ කලී පස් වැදෑරුම් ය. 1. වෝර කාන්තාර, 2. වාළ කාන්තාර, 3. නිරුදක කාන්තාර, 4. අමනුෂ්‍ය කාන්තාර, 5. අප්පහක්ඛ කාන්තාර වශයෙනි. 1. සොරුන්ගේ ග්‍රහණයට නතු කරගත් මාර්ග ඇති කාන්තාර, වෝර කාන්තාර නම් වේ. 2. සිංහ ආදී වූ නපුරු වන සතුන්ගේ ග්‍රහණයට යටත් වූ කාන්තාර, වාළ කාන්තාර නම් වේ. 3. නෑමට හෝ බීමට හෝ ජලය නැති කාන්තාර, නිරුදක කාන්තාර නම්. 4. අමනුෂ්‍යයන් විසින් අරක් ගන්නා ලද කාන්තාර, අමනුෂ්‍ය කාන්තාර නම් වේ. 5. අල වර්ග-පලා වර්ග ආදී ආහාරයන්ට සුදුසු ද්‍රව්‍යයන්ගෙන් තොර වූ කාන්තාර, අප්ප හක්ඛ කාන්තාර නම් යනුවෙනි. එහි ම 'පට්පදා' ගැන විස්තරයක් මෙසේ දක්වේ. පට්පදා දෙකකි. 1. සුක්ක පට්පදා, 2. කණ්හ පට්පදා යනුවෙනි. 'මෙයින් සුක්ක පට්පදාව, 'අපරිහානි පට්පදා' නම් වේ. කණ්හ පට්පදාව 'පරිහානි පට්පදා' නම් වේ. සුක්ක පට්පදාවට පිළිපත් අය නො පිරිහී, යහපතට පැමිණෙති. කණ්හ පට්පදාවට පිළිපත් අය පිරිහීමට පත්ව, විපතට වැටෙති, යනුවෙනි.

වණ්ණපඨ ජාතකයේ²⁰³ 'මුනි' වර්ගීකරණයක් දක්වේ. ඤාණයෙන් සමන්විත පුද්ගලයා මුනි යැයි කියනු ලැබේ. මුනිවරු කිහිප දෙනෙකි. 1. අගාරිය මුනි, 2. අනගාරිය මුනි, 3. සේඛ මුනි, 4. අසේඛ මුනි, 5. පච්චේක මුනි, 6. මුනිමුනි වශයෙනි. 1. ධර්මාවබෝධයෙන් යුතුව එනම් ධර්මය දැනගෙන, ගිහිභාවයේ උපරිම ඵලය ලබාගත් තැනැත්තා, 'අගාරිය මුනි' නම් වේ. ධර්මය දැනගෙන පැවිද්දෙහි උපරිම ඵලය ලබාගත් තැනැත්තා, 'අනගාරිය මුනි' නම් වේ. 3. සතර මග - සතර ඵලයන්ට පත් වූ උතුමන් අතුරෙන්, රහත් ඵලයට පත් වූ උතුමා හැර, සෙසු සත් දෙනාගෙන් ඕනෑම පුද්ගලයෙක්, 'සේඛ මුනි' නම් වේ. 4. 'අසේඛ මුනි' යනු රහතන් වහන්සේ ය. 5. පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'පච්චේක මුනි' නම් වේ. 6. 'මුනිමුනි' යනු බුදුරජාණන් වහන්සේ ය, යනුවෙනි. 'දේවධර්ම ජාතකයෙහි²⁰⁴ 'හිරි-ඔත්තප්ප' විවරණයක් එයි. එහි මෙසේ දක්වේ. මෙහි 'හිරි' යනු කායාදී දුශ්චරිතයන්ට ලජ්ජා වීම යි. ඒවාට ම බියවීම 'ඔත්තප්ප' නම් වේ. මෙහි දක් වූ ලජ්ජාව, තමා මුල් කොටගෙන හට ගන්නකි. පවට බිය වීම, අනුන් මුල්කොට හටගන්නකි. ලජ්ජාව, තමා ප්‍රධාන කොටගෙන පවතී. ඔත්තප්පය, ලෝකයා ප්‍රධාන කොට පවතී. හිරි, ලජ්ජාව ස්වභාව කොට ඇති අතර,

ඔත්තප්ප, බිය ස්වභාව කොට ඇත්තේ ය. හිරි, යටහත් පැවතුම් සලකුණු කොට ඇති අතර, ඔත්තප්ප, වරදට තැති ගැනීම් හා බිය දැකීමින් වාසය කිරීම, සලකුණු කොට ඇත්තේ ය. ලජ්ජාව, සිය සන්තානය තුළ ගොඩ නැගෙන්නේ කරුණු සතරක් මුල් කොට ගෙන ය. ඒ මෙසේ ය, 1. උපත ගැන සිතා බැලීමෙන්, 2. වයස ගැන සිතා බැලීමෙන්, 3. දක්ෂතාව ගැන සිතා බැලීමෙන්, 4. උගත්කම ගැන සිතා බැලීමෙන් යන මේ කරුණු අනුව ය. 1. පව් කිරීම වූ කලී, ජාති සම්පන්නයන්ගේ ක්‍රියාවක් නොව, පහත් ජාති ඇති, කෙටුල් ආදීන්ගේ ක්‍රියාවකි. ජාති සම්පන්න වූ අයට එවැනි කටයුතු නුසුදුසු යැයි, සිතා බලා පර පණ නැසීම් ආදිය නො කරන්නා, තමා තුළ ලජ්ජාව උපදවා ගනී. 2. පව් කිරීම වනාහි ළාබාල දරුවන්ගෙන් සිදු වන්නකි. ළදරු විය ඉක්ම වූ, නිසි වියට එළඹී අයට එය තරම් නොවේ යැයි, සිය වයස ගැන සිතා බලා, පරපණ නැසීම් ආදිය නො කරන්නා තමා තුළ ලජ්ජාව උපදවා ගනී. 3. පව් කිරීම වූ කලී, ශූරයන්ගේ නොව දුර්වලයන්ගේ ක්‍රියාවෙකැයි ද, එය අප වැනි සුරු-විරු කම් ඇති දක්ෂයන්ට නො හොබී යැයි ද සිතා පර පණ නැසීම් ආදිය නො කරන්නා, තමා තුළ ලජ්ජාව උපදවා ගනී. 4. පව්කිරීම වනාහි අදබාල මෝඩයන්ගේ ක්‍රියාවෙකි. උගත් පණ්ඩිතයන්ට එය නුසුදුසු යැයි, සිය උගත්කම ගැන සලකා බලා, පරපණ නැසීම් ආදිය නො කරන්නා, තමා තුළ ලජ්ජාව උපදවා ගනී. මේ අනුව ලජ්ජාව වූ කලී, තමා තුළින් හට ගන්නකි. ඔත්තප්පය, බැහැරින් හටගන්නේ කෙසේද? පව්කම් කරන්නා සිව් පිරිස් මැද ගර්භාවට පාත්‍ර වේ. ඊට බියෙන් ඔහු පව්කම් නො කරයි. ලජ්ජාව, තමා අධිපතිකොට ඇත්තේ කෙසේද? මෙලොව තමා අධිපති කොට ඇති, තමා ජ්‍යෙෂ්ඨ කොට ඇති, ඇතැම් කුලපුත්‍රයෙක් තමා වැනි සැදහැයෙන් සසුන් වත්, බහුශ්‍රැත, ධූතාංගවාදී වූ තැනැත්තකුට, පව්කම් කිරීමට තරම් නොවේ යැයි, සිතා බලා පවින් වැළකේ. මෙය 'අත්තාධිපතෙය්‍ය' නම් වේ. ඔත්තප්පය, ලෝකාධිපතෙය්‍ය වන්නේ කෙසේ ද? මෙලොව ඇතැම් කුල පුත්‍රයෙක්, ලෝකයා අධිපති කොට, ජ්‍යෙෂ්ඨ කොට සිතා, පවින් වැළකේ. ඔහු ලොව වෙසෙන සෘද්ධිමත් මහණ බමුණන් හා දෙවියන් සාකච්ඡා කොටගෙන, පවින් වැළකේ. එබැවින් ඔත්තප්පය, 'ලෝකාධිපතෙය්‍ය' නම් වේ. 'හිරි'ය, ලජ්ජාව උපදවන්නකි. 'ඔත්තප්ප'ය, බිය උපදවන්නකි. මෙහි බිය යනු අපායට ඇති බියයි. එබැවින් හිරි-ඔත්තප්ප යන කරුණු දෙක ම පව් දුරු කිරීමෙහි ලා ප්‍රකට ය. මෙලොව ඇතැම් කුල පුත්‍රයෙක් මළ මුත්‍රාදිය කරමින් හිඳින විට, ලජ්ජා විය යුතු කිසියම් කරුණක් දක, ලජ්ජාවට පත් වන්නේද? එය

නිසැනිය කොට සිතන්නේ ද, එපරිද්දෙන් තමා තුළ ලජ්ජාව ඇති තැනැත්තා, එය සැලකිල්ලට ගෙන පවිකම් නො කරයි. ඇතැම් පුද්ගලයෙක් අපායගාමී වීමට බියෙන් පවිකම් නො කරයි. 'හිරි'ය, පහත් පැවැතුම් සලකුණු කොට ඇත්තකි. ඔත්තජපය, වරදට තැති ගැනීම් හා බිය දකිමින් වාසය කිරීම, සලකුණු කොට ඇත්තකි. එබැවින් මේ කරුණු දෙක ම, පවි දුරු කිරීමෙහි ලා වැදගත් ය. ඇතැම් පුද්ගලයෙක් ස්වකීය ජාතියේ මහත්තත්වය ගැන ද, ස්වකීය ශාස්තෘවරයාගේ මහත්තත්වය ගැන ද, තම දායාද මහත්වය ගැන ද, සමුත්මවාරිත්ගේ මහත්වය ගැන ද, යන මේ සිව් වැදැරුම් කරුණු ගැන සලකා බලා, යටහත් පැවතුම් ලකුණු කොට ඇති ලජ්ජාව, උපදවාගෙන පවිකම් නො කරයි. ඇතැම් පුද්ගලයෙක් අත්තානුවාද භය, පරානුවාද භය, දඬුවමට ඇති භය, දුගතියට ඇති භය යන මේ කරුණු සතර නිසා, වරදට තැති ගැනීම් හා බිය දකිමින් වාසය කිරීම, සලකුණු කොට ඇති, ඔත්තජපය උපදවාගෙන පවිකම් නො කරයි, යනුවෙනි.

මේ දේවධර්ම ජාතකයෙහි ම 'ලෝක' විග්‍රහයක් දැක්වේ. ලෝක යන්න නත් වැදැරුම් ය. 1. සංඛාර ලෝකය, 2. සත්ත ලෝකය, 3. ඔකාස ලෝකය, 4. බන්ධ ලෝකය, 5. ආයතන ලෝකය, 6. ධාතු ලෝකය වශයෙනි. සියලු සත්ත්වයෝ ආභාරයෙන් ජීවත් වෙති යි, එක් ලෝකයක් ගැන සදහන් වේ. අටධාරස (18) ලෝක, අටධාරස ධාතු යනුවෙන් දක්වා ඇති මෙය 'සංඛාර ලෝක' නම් වේ. බන්ධාදි ලෝකයන් ද එහිම ඇතුළත් වේ. මෙලොව-පරලොව-දෙවිලොව-මිනිස්ලොව යන ව්‍යවහාරයන්හි, සත්ත්ව ලෝකය ගැන කියැවේ. එක ඉරක් එක සඳක් ඇති, ලෝක ධාතුව 'ඔකාස ලෝක' නම් වේ. ආයතන ලෝක හා ධාතු ලෝක සංඛාර ලෝකය තුළම අත්තර්ගත ය, යනුවෙනි. එහි ම 'දේව' වර්ග කිරීමක් ද එයි. දෙවිවරු ත්‍රිවිධ ය. 1. සම්මුති දේව, 2. උප්පත්ති දේව, 3. විසුද්ධි දේව යනුවෙනි. මේ අතුරෙන් මහා සම්මතකාලයේ පටන් ලෝකයා විසින් දේව යැයි සම්මත බැවින්, රාජ කුමාරාදීන් 'සම්මුති දේව' නම් වේ. දෙවිලොව උපන් අය, 'උප්පත්ති දේව' නම් වෙති. 'විසුද්ධි දේව' නම් රහතන් වහන්සේ ය, යනුවෙනි. කට්ඨහාරි ජාතකයේ²⁰⁵ පුත්‍ර ප්‍රභේදයක් දැක්වේ. පුත්තු සතර දෙනෙකි. 1. අනුජ, 2. බෙන්තජ, 3. අන්තේවාසික, 4. දිත්තක යනුවෙනි. මේ අතරින් තමාගෙන් උපන් පුතා 'අනුජ පුත්ත' නම්. යහන මත, පලග මත, ළය මත තබා වඩන පුත්‍රයා 'බෙන්තජ පුත්ත' නම්. තමන්ගෙන් ශිල්ප උගෙන ගන්නා ශිෂ්‍යයා 'අන්තේවාසික පුත්ත' නම්. පෝෂණය සඳහා දෙන ලද පුත්‍රයා

'දින්තක පුත්ත' නම් යනුවෙනි. චුල්ල නාරද ජාතකයේ²⁰⁶ 'චුල්ල කුමාරිකා' යන පදය ගැන විවරණයක් එයි. චුල්ල කුමාරිකා යනු මහත සිරුරක් ඇති ගැහැණු ළමයකු යැයි, නො සිතිය යුතු ය. සිරුරින් මහත් වුවත්, කෙසඟ වුවත්, පඤ්ච කාමරාගයෙන් අධික ගැහැණු ළමයා, 'චුල්ල කුමාරිකා' යැයි කියනු ලැබේ. 'ආවටටනී' 'මහාමායා' යන වචන දෙක ගැන විග්‍රහයක් චුල්ල පළෝහන ජාතකයේ²⁰⁷ එයි. කාම නමැති දියසුලියෙන් ඇද ගන්නා බැවින්, ස්ත්‍රීහු 'ආවටටනී' නම් වෙති. කෙළවරක් නැති මායම්වලින් යුක්ත බැවින්, ස්ත්‍රීහු 'මහාමායා' නම් වෙති යි, එහි සඳහන් වේ. මෙවැනි විසිතුරු විවරණයන් ජාතකධර්මකථාව පුරාවට දක්නට ලැබේ. මේ දැක්වූයේ ඒ ඒ නිපාතයෙන් ගත්, නිදසුන් කීපයකි.

විවිධ සිරිත්

ජාතක කථාවලින් නිරූපනය කෙරෙන සමාජයේ ඕනෑ එපාකම්, සිරිත් විරිත් හා අදහස්, රැවටිලි හා කපටිකම්, කායික සහ මානසික ව්‍යාකූලතා ජාතක අටුවාවෙහි එමට ඇත. ඒ ගැන යම් තරමකින් හෝ මෙහි ලා සාකච්ඡා නො කළහොත්, එය බලවත් අඩුවක් සේ පෙනෙනු ඇත. මේ උත්සාහය ඒ අඩුව පිරිමසාලීමට ය. පැසුණු කෙස් කළු කිරීමත්, සුදු කෙස් ගලවා දැමීමත් යන, මැදිවියේ ස්ත්‍රී පුරුෂයන්ගේ මේ වැඩ පිළිවෙළ මෑතක ආරම්භ වූවක් නොවේ. එය බුද්ධ කාලය දක්වා දිවෙන සිරිතක් බව අම්බ ජාතකයෙන්²⁰⁸ පෙනේ. පැසුණු කෙස් කළු කිරීම සඳහා, එකල නීල එල ආදිය පාවිච්චි කළ බව අටුවාව කියයි. රාජ මුරාරි පඬිතුමාගේ²⁰⁹ අදහස, ඒ සඳහා පාවිච්චි කොට ැඅන්නේ 'බෙරු' කොළ බව යි. බෙරු යනු indigo යන පැලෑටිය බව²¹⁰ බව සඳහන් වේ. එහෙත් නීල එල යන්නෙන් ඇඟෙනුයේ ගෙඩි වර්ගයකි. එයින් කොළ වර්ණයක් නො කියැවේ. නමුත් ආදි ශබ්දයක් එහි යෙදී ඇති බැවින් කොළ ද ගන්නට බැරිකමක් නැත. කෙසේ වෙතත් අටුවාවාරීන් වහන්සේ දක්වන 'නීලඑල' බෙරුම දැයි කිය නො හැකි ය. වරදකට හසු වූවකුට එකල රජුගෙන් ලැබෙන දඬුවම් විවිධ ය. රජයෙන් ලැබෙන දඬුවම්වලින් බෙරෙන විධික්‍රම, එදා අද කියා වැඩි වෙනසක් නැති බව, තවසාර ජාතකයෙන්²¹¹ පෙනේ. එහි සිච්චන ගාථාවෙන් හා එහි අටුවාවෙන් එම විධික්‍රමයන් නිර්දේශ කෙරේ. ඒවා මෙසේ ය. 1. මන්ත්‍ර ජපකිරීමෙන්, 2. සාකච්ඡා මාර්ගයෙන්, 3. ප්‍රිය වචන කථා කිරීමෙන්, 4. වැරදි ගෙවීමෙන්, 5. පරමපරාවේ වැදගත්කම කියාපෑමෙන් වශයෙනි. මේ හැම ක්‍රමයක් ම විධිමත් ව ක්‍රියාවේ යෙද වූ අයුරු අටුවාවෙන් විස්තර

කෙරේ. මන්ත්‍ර ජල්පනයෙන් සතුරන්ගේ මුව ගොළුකොට, ඒ මගින් ජයග්‍රහණය කිරීම 1 වන ක්‍රමය යි. දෙවන ක්‍රමය, උසස් පුද්ගලයන් ලවා, සාකච්ඡා මාර්ගයෙන් අරමුණු ඉටුකර ගැනීම යි. ප්‍රියවචන කථාකොට, සිත් දිනා ගැනීමෙන්, දඬුවමින් මිදීම, තෙවන ක්‍රමයයි. සිව්වන ක්‍රමය, විනිශ්චයකාරයින්ට අලලස් දීම බව අටුවාව කියයි. එහෙත් 'අනුපදානෙන්' යන්නෙන් වන්දි ගෙවීම යන අදහස දී ගන්නට බැරිකමක් නැත. අවසාන ක්‍රමය, ප්‍රවේණි කථාව යි. එනම් තමාගේ පරම්පරාවේ වැදගත්කම කීම, ඇත දුර නැකම් ඇත්නම්, ඒවා මතුකොට දැකවීම, එකම මූලයකින් දෙපාර්ශ්වය ම පැවත එන බව අඟවා, ඒ මගින් දඬුවමින් මිදිය යුතු පිළිවෙළ, අටුවාවෙන් පැහැදිලි කෙරේ. මේ ගාථාවෙන් හා අදාළ අටුවාවෙන්, මේ පැහැදිළි කරනුයේ දඬුවම්වලින් බේරීමට කුට උපක්‍රම යොදාගත යුතු ආකාරයන් නොව, එවකට යොදාගෙන තිබූ ආකාරයන් බව, අවධාරණය කළයුතුව ඇත. සමාජගත වංචනික ක්‍රියාවලට උඩගෙඩි දීමක්, මෙහි කැලම නැත. දඬුවම් ජාතකයේ²¹² දසවැනි ගාථාවේ, දෙවන පාදය 'විවාදෙන ධනකඛයා' යන්නයි. මෙහි අර්ථය දබරය-කලහය-විවාදය යන මේවා නිසා, ධනය විනාශ වේ, යනු යි. ඊට අටුවා සපයන අටුවාවාරීන් වහන්සේ රතන - රමුරන් ආදියේ ද විනාශය මේ නිසා ම සිදුවේ යැයි, කියති. දෙදෙනකුගේ විවාදයේ දී පරාජිතයා, ඒ පරාජය නිසා ම, ධන භානියට පත් වේ. ජයග්‍රහකයා, සිය ජයග්‍රහණය හේතුවෙන් සංග්‍රහ කරන්නට ගොස්, ධන භානියට පත් වන බව, අටුවාව කියයි. එපමණක් නොව දබර කලහ නිසා, මිනිසුන්ට විනිශ්චය සොයා දුවන්නට සිදු වේ. සමහරු නීති විශාරදයින් විනිශ්චයකරුවන් වෙත එළඹෙති. මේ ක්‍රියාවලියේදීත්, ඔවුන්ටම පාඩු විඳින්නට සිදු වේ. දඩ ගෙවීමෙන්, ගාස්තු ගෙවීමෙන් ඇතමුන් ද, ජයග්‍රහණය නිමිත්තෙන් කරන වියදම්වලින් තවත් සමහරුන් ද, ස්වකීය ධනයෙන් පිරිහෙන අතර, එයින් සිදුවන කාරිය, රාජ්‍ය භාණ්ඩාගාරය තර විමත්, රජයට වාසි සැලසීමත් යැයි, යනු අටුවා මතය යි.

අටුවා යුගයට පෙර හා ඊට සමාන්තරව මනුෂ්‍ය ජීවිතයට එරෙහි වූ, මිනිසුන්ගේ මරණයට තුඩුදෙන, කරුණු රැසක් ගැන තොරතුරු, ජාතක කථාවල එයි. නිදසුන් ලෙස සත්තුභස්ත ජාතකය²¹³ දැක්විය හැකි ය. එහි මෙසේ දැක්වේ. මෙලොව සතුන්ට මරණයට කාරණා බොහෝ ය. මුහුදේ ගිලී මැරෙති. මුහුදේ වැටී, නපුරු මාලුන් විසින් කන ලදුවද මැරෙති. නදින්හි වැටීද මියෙති. කිඹුලන් විසින් අල්ලා ගන්නා ලදුව ද මැරෙති. ගස්වලින් වැටී ද මියෙති. උල් ඇනීම නිසා ද, විවිධ ආයුධවලින්

පහරකෑමෙන් ද, වස-විෂ කා-බී ද, ගෙල වැල ලා ගැනීමෙන් ද, ප්‍රපාතයෙන් පැනීම නිසා ද, අධික ශීතල නිසා ද, විවිධ රෝග කරණ කොටගෙන ද, විවිධ උවදුරු නිසා ද මැරෙති. මෙසේ බොහෝ අය විවිධ හේතූන් නිසා මිය යති යි අටුවාව පැහැදිලි කරයි. මරණයට හේතුවිය හැකි මේ කරුණු අතරින්, යටත් පිරිසෙයින් එක් කරුණක් ලංකාවට අදාළ නැත. රචකයා මෙලොව සතුන්ට යෑ යි කීවත් ඔහු දන්නා, අසා හා දැක පුරුදු කරුණුවලට පමණක්, අදහස් සීමාවීම හෝ වැළැක්විය හැකි කරුණකි. තොරතුරු කායඝණය හා සන්නිවේදන ක්‍රමෝපායයන් නිසා, මිනිස් ජීවිතයට එරෙහිව ලොව ඇති බරපතල කාරණා අද බොහෝ උදවියට දැනගැනීම පහසු ය. එහෙත් ඉපැරණි යුගයේ දී, රටවල් අතර ජාත්‍යන්තර සබඳතා ගොඩනැගුනේ රටේ රජතුමා හරහා ය. එය ද දේශපාලන හා වාණිජ කටයුතු සම්බන්ධයෙන් සීමිත ඕනෑ එපාකම් ප්‍රමාණයක් ඉටුකර ගැනීම සඳහා ය. මේ හේතූන් නිසා ම, මෙවැනි අවස්ථාවල දී රචකයා, වඩාත් හුරුපුරුදු කරුණු ඉදිරිපත් කරන්නට පෙළඹේ. ඉහත සඳහන් හේතු අතර ලංකාවට අදාළ හෝ වන කාරණය අධික ශීතලත් මිය යාම යි. මේ කරුණු පහට එදා මිනිස් ජීවිතයට කිබු තර්ජන කෙතරම් සීමා සහිත දැයි යපන, පැහැදිලි වේ. පොහොයට සිල් ගැනීමේ සිරිත මුල් ම ජාතකයේ පටන්, ජාතක කරා බොහෝ ගණනක සඳහන් වේ. නිදසුන් ලෙස ගඬාර-සස-ගංගමාල-ආදීපය යන ජාතක දැක්විය හැකි ය. බණ ඇසීමේ සිරිත ද, සත්තුහස්න ජාතකය ඇතුළු ජාතක කරා ගණනාවකම සඳහන් වේ. දන් දීමේ සිරිත ද බොහෝ ජාතක කරාවල දැක් වේ. 'අසදීස දානය' ජාතක කරා බොහෝමයකට පැදන වී ඇති අතර, 'වෙස්සන්තර ජාතකය'²¹⁴ දානය වෙනුවෙන් ම කළ දේශනාවකි.

අදත් ගා ඇස් ඇතිබැම සැකසීම කාන්තාවන් පෙර පටන් සිදුකළ දෙයකි. අදත් පාවිච්චි කරමින් ඇසිපිය හා ඇස්බැම පිත්සලක් උපයෝගී කොටගෙන සැකසීමේ සිරිත, කාන්තාවන් අනුගමනය කළ බව පරන්තප ජාතකයෙන්²¹⁵ පෙනේ. ගණිකා වෘත්තිය ලොව කාන්තාවන්ගේ පැරණිතම රැකියාව සේ සැලකේ. එය එවකට පහත් ක්‍රියාවක් සේ හෝ සැලකුණු අතර, රාජරාජ මහාමාත්‍යාදීන්ගේ ගෞරවාදරයට ද පාත්‍ර වූ ගණිකාවන් ගැන තොරතුරු, කොතෙකුත් පෙරදිග සාහිත්‍යාගතවලින් මෙන්ම, බෞද්ධ සාහිත්‍යයෙන් ද හෙළි වේ. ගණිකාවන් අතුරෙන් උසස් ම තත්වයට පත් වූවන්, නගරකෝමිනියන් බව පෙනේ. රටේ උසස්ම නිලධාරීන්ගේ පවා, ගරු බුහුමනට පාත්‍ර වූ, එවැනි කාන්තාවන්ට අසීමිත බලතල හා අසීමිත

ධන සම්පත් ද, තිබූ බව පෙනේ. බෞද්ධ සාහිත්‍යයට අනුව රජුන් පවා ගණන් නො ගෙන ක්‍රියා කළ නගර ශෝභිතියන් සිටි බව පැහැදිලි ය. 'අම්බපාලිය' ද එවැන්නියක් බව, දීඝ නිකාය²¹⁶ කියයි. එහෙත් තමා යෙදෙනුයේ පහත් රැකියාවක ය යන හැඟීමෙන් යුතුව විසූ, නගර ශෝභිතියන් දෙදෙනකු ගැන තොරතුරු සුලසා²¹⁷ හා කණවේර²¹⁸ යන ජාතකවල එයි. ගණිකාවන් තම රැකියාව ගැන කලකිරුණු සිද්ධි, ථේරගාථාවල ද හමු වේ. එහෙත් එය ඔවුන්ගේ ජීවිතවල පසුකාලීනව ඇති වූ පෙරළියක් ලෙස ගැනීම, වඩාත් උචිත ය.

දශරාජ ධර්මයව එකලාව වැරදිකරුවකුට දඬුවම් දෙන රජෙක්, ක්‍රියා කළයුතු ආකාරය සුමංගල ජාතක²¹⁹ අටුවාවෙන් නිර්දේශ කෙරේ. එහි මෙසේ දැක්වේ. 'පොළොවට අධිපති රජෙක් නම්, 'මම බලවත් ක්‍රෝධයෙන් මැඩුනෙමැ'යි දැන, අෂ්ට වස්තුක ප්‍රභේදගත දණ්ඩණය අනුත් වෙනුවෙන් නො පණවන්නේ ය. මක්නිසාද? කෝපයට පත් තැනැත්තා අෂ්ට වස්තුකය. සොළොස් වස්තුක කොට, අස්ථානයේ එනම් නිකරුණේ, සිය රජකමටත් නො ගැළපෙන සේ 'මොහුට මෙපමණක් දඩ ගසවූ, මොහුට මේ මේ දඬුවම් දෙවූ', යනුවෙන් අනුන්ට බොහෝ දුක් පමුණුවන්නේ ය.' මේ ප්‍රකාශය අනුව, පෙර රජුන් විසින් අනුගත වූත්, අනුමත වූත්, දඬුවම් දීමේ පටිපාටියක් තිබූ බව පෙනේ. එහි දී ශාරීරික දඬුවම් පමණක් නොව, දඩ ගැසීම් ආදිය ද, සිදු කළ බව, අටුවාව කියයි. මෙය තවදුරටත් විස්තර කරන අටුවාවාරීන් වහන්සේ, මෙසේ කියති. 'යම්දිනෙක රජතුමා වූදිනයා කෙරෙහි කෝප නො වී, මධ්‍යස්ථ හැඟීම් ඇතිකොට ගන්නේ ද? එවිට වූදිනයා සම්බන්ධ අපරාධ ගැන, කරුණු විමසා, පරීක්ෂාකාරීව සොයා බලයි. එසේ පරීක්ෂා කරන ඔහු, 'මෙය මේ තැනැත්තාගේ දෝෂයෙකැ'යි දැන, තෙමේ ම ඒ ගැන නුවණ මෙහෙයවා බලා, අනතුරුව ඒ අපරාධකරුවාට වරදට ගැළපෙන පරිද්දෙන්, අෂ්ට වස්තුක හේතුවක් නම්, කහවණු අටක් ද, සොළොස් වස්තුක හේතුවක් නම්, කහවණු සොළසක් ද, වශයෙන් දඩ ගසමින්, කළ වැරද්දට අනුරූප ව දඬුවමක් නියම කරයි, යනුවෙනි. මේ අනුව පූර්ණ බලතල ඇති රජවරුන් පවා, ඉතාමත් සාධාරණව, සතර අගතියෙන් තොරව, පසළොස්වක නොවී, ඉපැරණි නීතිරීතිවලට ගරු කරමින්, යුක්තිය පසිඳලීමේ අධිකරණ කටයුතු, සිදුකළ බව පෙනේ.

ස්නානය කිරීමේදී මෙකල සබන් පාවිච්චි කරන්නාක් මෙන්, එකල මැටි වර්ග ඒ සඳහා යොදා ගත් බව ඉන්ද්‍රිය ජාතකයේ²²⁰ පෙනේ. වතුර නා අවසන් වූ පසු, සිරුර තෙත මාත්තු කොට, විලවුන් වර්ග හා වත්සුණු ඇඟේ තැවරීම ද, එදා සිට පැවතෙන සිරිතක් බව, බරපුත්ත ජාතකයෙන්²²¹ පැහැදිලි වේ. අකුරු කියැවීමෙන් ඇරඹෙන ශාස්ත්‍ර ඉගෙනීම, බොහෝකොට සිය රටේ දී ම සිදුකොට ඇත. එය සිය නිවසේ දී ම හෝ, ගුරු ගෙදර දී හෝ සිදු කෙරේ. වැඩිදුර ඉගෙනීමත්, විශේෂයෙන් ශිල්ප හැදෑරීමත් යන මේ කාරණා දෙකට, දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා සොයා යාම සිරිත යි. කලාතුරකින් එකම ගුරුවරයා වෙත, ශිල්ප ශාස්ත්‍ර දෙකම උගෙනීමට ශිෂ්‍යයන් ගිය බව පෙනේ.²²² දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා උසස් අධ්‍යාපනයෙහි විශේෂඥයෙකි. ඔහු අකුරු කියැවීම් ආදී, ප්‍රාථමික අධ්‍යාපනයෙහි නියැලුණු තැනැත්තකු බවට තොරතුරු අප්‍රකට ය. ප්‍රසිද්ධ අධ්‍යාපන ආයතනයක් වන තක්ෂිලාවෙහි, ශිල්ප-ශාස්ත්‍ර දෙකම උගැන්වූ බව පෙනේ. තක්ෂිලාවෙහි විසූ දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා, ත්‍රිවේදය ඉගැන්වූ බවට ඇති තොරතුරු ඉතා අල්ප ව අතර, ශිල්ප ඉගැන්වූ බවට තොරතුරු ජාතක කථාවල එමට ඇත. නිදසුනක් ලෙස දක්වතොත්, ජාතකධා කථා තෙවන භාගයේ පමණක්, ජාතක කථා 126 ක් ඇත. එයින් ජාතක 31 ක තක්ෂිලාව ගැන සඳහන් වේ. එහි වේදය ඉගැන් වූ අවස්ථා ගැන කියැවෙන ජාතක ඇත්තේ දෙකක් පමණි. බුහා ජත්ත ජාතකයේ²²³ තක්ෂිලාවේ දිසාපාමොක් ඇදුරිදුගෙන් ත්‍රිවේදයත්, ශිල්ප 18 කුත් ඉගෙන ගත් කුමරෙකු ගැන, තොරතුරු එයි. ඉහත සඳහන් ජාතක 31 න්, ජාතක 28 කම, ශිල්ප ඉගැන්වීම් ගැන පමණක් විස්තර දැක් වේ.

එකල වෙළෙඳමේ යන උදවිය, පෙර සතුන් මරා, දෙවියන්ට බිලිපුජා කොට, ස්වකීය ආරක්‍ෂාව අයැද සිට, ගමන ගොස් නිරුපද්‍රිතව ආපසු පැමිණ, නැවතත් බිලිපුජා සිදුකරන පොරොන්දුව පිට, සිය ගමන යති. කරදරයකින් තොරව, සියලු කටයුතු ඉටු කොටගෙන, පෙරළා පැමිණි ඔවුහු, දේවතානුභාවයෙන් සියල්ල ඉටු වූ බව සිතා, දෙවියන්ට වූ පොරොන්දුවෙන් මිඳෙනු වස්, බොහෝ ප්‍රාණඝාතයන් කොට, බිලිපුජා කෙරෙහි. මෙය එකල දඹදිව පැවති සිරිතක් බව, ආයාචිත හත්ත ජාතකයෙන්²²⁴ පෙනේ.

මනුෂ්‍යයන්ගේ මානසික ව්‍යාකූලතා ගැන ද, මීට ඉහතින් සඳහන් කෙළෙමි. ඊට නිදසුන් කොතෙකුත් ඇතත්, ලිපියේ දීර්ඝ භාවය වළකනු

රිසියෙන්, මානසික ව්‍යාකූලතා ගැන සඳහන් වන ජාතක කීපයක් ගැන, හැඳින්වීමක් පමණක් සිදුකිරීම, මෙහිලා වඩාත් උචිත යැයි කල්පනා කරමි. දසණ්ණක ජාතකයේ²²⁵ එන මද්දව රජුගේ මානසික රෝගය, අදද ස්ත්‍රී පුරුෂයන්ට බහුලව වැළඳෙන්නකි. බන්තිවාදී ජාතකයේ²²⁶ කලාබු රජුගේ ලිංගික ඊර්ෂ්‍යාවත්, ඒ නිසා ම ඔහු තවුසාටත් තමාටත් සිදු කළ හානිය, අතිශයින් බරපතල ය. චුල්ල ධම්මපාල²²⁷ - ධුමකාරී²²⁸ - පරන්තප²²⁹ යන ජාතකවල ද, විවිධාකාරයේ මානසික රෝගීහු සිටිති. කුඩා කල දී පෙර හවය ගැන කීමක්, කුම්මාස පිණ්ඩ ජාතකයේ²³⁰ එයි. මෙය අද ලෝකයේ ම ජනප්‍රිය මාතෘකාවකි. රාජ්‍යය පැහැරගැනීම සඳහා, 'උදය' රජු මරා දැමීමට කල්පනා කළ, යුවරජුගේ මානසික ව්‍යාකූලතාව, ගංගමාල ජාතකයෙනුත්,²³¹ ධර්මය වෙනුවෙන් මතක දානයක් දුන් අම්මාගේ කථාව, කව්වානි ජාතකයෙනුත්²³² පැහැදිලි කෙරේ. සිය කිඳුරගත ගැන සිතා, ලෙඩ වූ කිඳුරාගේ කථාවෙන්, මානසික රෝග හටගන්නේ මිනිසුන්ට පමණක් නො වන බව පෙනේ. එය සඳහන් වන්නේ අට්ඨ සඤ ජාතකයේ²³³ ය. සුසීම ජාතකයේ²³⁴ අගමෙහෙසියගේ ලෙඩවීමත් 'සුසීම' රජුගේ අනභිභවයත්, මානසික ප්‍රශ්න මිස, අන් කිසිවක් නොවේ. සමස්තයක් ලෙස මුළු ජාතකට කථාව ම ගතහොත්, එහි දැක්වෙන රෝගවලින් සියයට වැඩි ප්‍රමාණයක් ඇත්තේ මානසික රෝග බව, ඉදුරාම පැවසිය හැකි ය.

ජාතක පොතේ එන කථාවල සඳහන් වන වංචනික ක්‍රියා අපමණ ය. ඉන් වැඩි කොටසකට දායකත්වය ලබා දී ඇත්තේ, තාත්තාවන් ය. ස්වකීය ආශාවන් ඉටුකර ගැනීමේ අරමුණෙන්, වංචාවෙන් රවටා, තම සේවා දායකයකු පෝරකයට යැවූ, නගරශෝභිතියක් ගැන තොරතුරු, කණවේර ජාතකයේ²³⁵ එයි. වංචාවෙන් කුකුළකු රවටා මරා මස් කැමට උත්සාහ කළ, බැලලියකගේ කථාවක් කුක්කුට ජාතකයේ²³⁶ සඳහන් වේ. ආත්මලාභය තකා, සිය සැමියා සිතා මතා ම රවටා මරුමුවට පත්කළ, කුමරියකගේ කථාවක්, චුල්ල ධනුග්ග ජාතකයේ²³⁷ පළ වේ. සරත්චන්ද්‍රයන්ගේ සුප්‍රසිද්ධ 'මනමේ' නාටකයට පදනම් වී ඇත්තේ, මේ ජාතකය යි. සිය සොර සැමියා නිසා අවස්ථා කිහිපයක දී තම සැමියා රැවටූ බිරිඳක් ගැන, සත්තුහස්ත ජාතකයේ²³⁸ දැක්වේ. සිය අදහස් මුදුන්පත් කරගැනීමේ අටියෙන්, සිය සැමියා රැවටූ අගමෙහෙසියක සම්බන්ධ තොරතුරු, සුසීම ජාතකයේ²³⁹ එයි. පරන්තප ජාතකයේ²⁴⁰ රාජ දේවිය සිය චරිතය හා ජීවිතය රැක ගැනීමේ අදහසින්, සිය පෙම්වතා ලවා, සැමියා මැරවූවා ය. සිය නැන්දනිය ගෙදරින් පන්නා දැමීම සඳහා, බොහෝ වංචනික ක්‍රියා සිදුකළ තරුණියක් ගැන

විස්තර, කවිවානි ජාතකයේ²⁴¹ දැක්වේ. රැවටීමකින්, සිය ජීවිතයත් වස්තුවත් රැකගත් කාන්තාවකගේ, හව දෙකක කථා පුවත් දෙකක් ගැන විස්තර, සුලසා ජාතකයෙන්²⁴² පෙනේ. තමන්ගේ බඩ රැකගැනීම සඳහා තම ස්වාමියා විපතට හෙළා, සිවලකු ගැන තොරතුරු මනෝජ ජාතකයේ²⁴³ එයි. රාජ්‍ය බලය තමාට නතුකර ගැනීම සඳහා, සිය පියා ඝාතනය කිරීමට උත්සාහ කළ රජ කුමරකු ගැන, මුසික²⁴⁴ හා උප්ප²⁴⁵ යන ජාතකවල විස්තර කෙරේ. බේබදු පිරිසක් විසින් මහලු කාන්තාවකට සුරා පොවා, මත් කරවන ලදුව, වංචා සහගතව ඇයට අයත් උතුරු පැටවකු මරා කෑමට ගන්නා ලද උත්සාහයක්, තුණ්ඩිල ජාතකයෙන්²⁴⁶ පෙනේ. වැඩිහිටි මුවන් විසින්, ළපටි මුව පැටවුන්ට උගන්වනු ලබන රැවටිලි හා වංචනික ක්‍රියා, 'මිගමායා' යනුවෙන් හැඳින්වේ. මේ සියල්ල උගන්වනුයේ, දිවි රැක ගැනීමේ උපක්‍රමයන්, මුව පැටවුන්ට පුහුණු කිරීම සඳහා ය. මේ 'මිගමායා' විවිධාකාර ය. ඒ සම්බන්ධ විස්තරයක් තිපල්ලපාමිග ජාතකයේ²⁴⁷ එයි. විවිධ වංචනික ක්‍රියාවන් ගැන බොහෝ තොරතුරු ජාතක අටුවාවේ කොතෙකුත් ඇති නමුත්, මෙහි ලා මෙපමණක් සෑහේ යැයි හඟිමි.

විශේෂ යෙදුම්

ජාතක අටුවාවේ ඊටම ආවේණික යැ යි, කිය හැකි සුවිශේෂ යෙදුම් රැසක් හමු වේ. ඒවා ඉතා විචිත්‍ර ය. ඉන් කිහිපයක් පමණක්වත් මෙහි ලා විමසා නො බැලුවහොත් එය අඩුවකි. 'වල්ලියා පළිබුදෙධා' සහ 'වල්ලියා පාදෙ පළිබුජ්ඣිත්වා' යන මේ යෙදුම, අර්ථ දෙකක යෙදේ. කිසියම් ආශාවක් ඉටුකර ගැනීම සඳහා සිතමතා පමාවීම හා යමක් ලබා ගැනීමේ අරමුණින් කිසියම් තැනෙක රැඳීම, මින් අර්ථවත් වේ. අර්ථ දෙකක් ලෙස දැක්වුවත්, ඒ අතර සැබවින් ම ඇත්තේ ඉතා සුලු වෙනසකි. මෙය වඩාත් පැහැදිලි වීමට නම්, මේ යෙදුම යොදා ඇති අවස්ථාවන්²⁴⁸ සමග සසඳ බැලිය යුතුව ඇත. එබඳු විමසීමකට මෙහි ලා අවකාශ මඳ බැවින් යෙදුම් පමණක් සඳහන් කරන්නට යන්න දරමි. 'අයං මෙ පවචාමිතතසස පිට්ඨිං පසසිත්තුං කාලොති'²⁴⁹ සහ 'දිට්ඨා මෙ පවචාමිතතසස පිට්ඨිති'²⁵⁰ යන මේ පාඨ දෙක දෙවිධියකින් දක්වා ඇතත්, යෙදුම එකක්ම වේ. මේ යෙදුම සුවිශේෂී එකකි. බැලූ බැල්මට මෙහි අර්ථය 'මේ මාගේ සතුරාගේ පිට බලන්නට කාලය'යි, වැනි අදහසක් ගම්‍ය වේ. එවැනි අදහසක් මෙහි කැලම නැත. එහෙත් මෙය සිංහලේ ප්‍රකට යෙදුමකට, නෑකම් කියන බව පෙනේ. එනම් 'මේ මාගේ සතුරා පිටුදකින්නට සුදුසු කාලයයි, යන යෙදුම ය. සැබෑවටම පාලි

යෙදුමේ අර්ථය එයයි. මෙහි දී විමසා බැලිය යුතු කාරණය නම්, පළමුව පාලි යෙදුම බලා සිංහ යෙදුම සැකසුනා ද? නැතහොත් සිංහලය අනුව ගොස්, පාලි යෙදුම සැකසුනාද? යන්න යි. 'කිං සකකා අහං ජානාමිති, නලාටෙ සිංගං ඛන්ධිත්වා වරිත්තුං'²⁵¹ යනු ජාතක අටුවාවේ එන තවත් අපුරු යෙදුමකි. මේ වාක්‍යයේ මුල් කොටස යෙදුමට අයත් නැත. මුල් කොටස මෙහි යොදන ලද්දේ වඩාත් හොඳින්, යෙදුම පැහැදිලි කරගැනීම සඳහා ය. මෙහි වචනාර්ථය ගතහොත්, එයින් කියැවෙන්නේ 'කිමෙක්ද? මම දනිමි'යි, නළලෙහි අගක් බැඳ හැසිරිය හැකි ද?' වැනි අදහසකි. අද්භූත හඬවල් කීපයක් අසා, බියට පත් රජෙක් බමුණන්ගේ උපදෙස් මත, සතුන් මරා, යාගයක් කිරීමට සැරසෙයි. රජුගේ මේ ප්‍රාණසාතය පිළිකුල් කළ බමුණු තරුණයෙක්, රජු එයින් මුදා ගනු වස්, බෝසත් තවුසා වෙත එළඹ, ඔහුගෙන් එම අද්භූත ශබ්දවල අර්ථය දැනීදැයි අසයි. තවුසාද, තමා එහි අර්ථය දන්නා බව කියයි. එවිට තරුණයා තවුසා අමතා 'ඔබ එසේ දන්නෙහි නම්, ඒ බව රජුට නො කියන්නේ මන්දැ'යි ප්‍රශ්න කරයි. ඉහතින් දැක් වූ පාලි පාඨය ඊට තවුසා තරුණයාට දෙන පිළිතුරයි. එහි සිංගං, යනු අගයි. මෙහි අර්ථය ඒ 'අග' යන්නම නොවේ. සතුන්ගේ අං වලින්, විශේෂයෙන් කුහර සහිත අංවලින්, හොරණූ සෑදීම සිරිතකි. ඒවා ප්‍රයෝජන දෙකකට යොදාගත් බව පෙනේ. ඉන් එකක්, වාදක මණ්ඩලවල ප්‍රයෝජනයට යොදා ගැනීම යි. අනෙක, සන්නිවේදන කටයුතු සඳහා යොදා ගැනීම යි. අතීතයේ පටන් අණබෙරයෙන් සිදුකළ කාර්යයම, හොරණූවෙන් සිදුකළ බව පෙනේ. 'අසවල් මාධ්‍ය ආයතනය, දැන් දැන් රජයේ හොරණූව වී ඇත' යන මේ ආදී නිතර ඇසෙන වාග් ප්‍රයෝගයන්ගෙන්, ඒ බව කදිමට පැහැදිලි වේ. දැනුම්වත් කළයුතු කරුණු ද, හොරණූවද ගෙන ජනතාව අතරට යන තැනැත්තා තමාගේ පහසුව සඳහා, හොරණූවට තුළක් යොදා, එය සිය නළලේ, නළලේ පටක් මෙන් බැඳ, හොරණූව සිය පපුව සම්පයෙහි රැඳෙන සේ, එල්ලා ගනී. මේ කරුණු සලකා බලනවිට, තවුසාගේ ඉහත සඳහන් ප්‍රකාශය මැනවින් පැහැදිලි වේ. මෙහි දී තවුසා තරුණයාට කියනුයේ 'මා එය දන්නා බව ප්‍රකාශ කරමින් නළලේ හොරණූවක් බැඳගෙන, ඇවිදින්නට, කාටනම් පුළුවන් ද? යන අදහස යි.

'හොතු සිකඛාපෙමි හනති'²⁵² යන මේ යෙදුම ද, ජාතක අටුවාවේ නො මදව යෙදෙන්නකි. මෙහි වචනාර්ථය, 'වේවා ! ඔහුට උගන්වමි'යි' යනු යි. එහෙත් මේ යෙදුමෙන් අපේක්ෂා කෙරෙනුයේ, 'හොඳයි, (මම) තට පාඩමක් උගන්වන්නෙමැ'යි' යන මේ සිංහලේ ලිඛිත භාෂාවේ මෙන් ම,

කට වහරේද, නිතර බහුලව යෙදෙන යෙදුම යි. 'ජම්බුදීපං උත්තංගලං කඛා'²⁵³ යන්න තවත් සුලබ යෙදුමකි. මෙහි අවුල ඇත්තේ මැද වචනයේ ය. එහි වචනාර්ථය නගුල ඔසවා, නගුල ඉවත්කොට, යනු යි. නංගල යනු නගුලයි. උ+නංගල = උත්තංගල වී ඇත. මෙයින් කියැවෙන්නේ බෝසතුන් දන් දුන් ආකාරය යි. දන් දීමට නගුලක් සම්බන්ධ වන්නේ කෙසේ දැ'යි, ආධුනිකයකුගේ විමතියට ද, හේතු වන්නට බැරකමක් නැත. කෙසේ වුවත්, ඉහත ඇති යෙදුමේ නියම අර්ථය නම්, 'මුළු දඹදිව ජනයාගේ සියලු කටයුතු (වැඩ) තවත්වා දමා 'ඔවුන්ට ආහාර සැපයූ බවයි. අනුන්ගෙන් සියලු දේ ලැබේ නම්, ජනතාව කිසිදු රැකියාවක් කළයුතු නොවේ. මුළු දඹදිව ජනතාව ම බෝසතුන්ගේ දානයෙන් යැපුනු බව කීම, එකී ප්‍රයෝගයේ අපේක්ෂාව යි. 'දෙවනගරං පුරයිංසු'²⁵⁴ යන මෙය ද, ජාතක අටුවාවේ එන ප්‍රකට යෙදුමකි. මෙහි අර්ථය 'දේව නගරය පිරවූහ' යනු යි. මෙය යහපත් මිනිසුන්ගේ ක්‍රියාවක් ලෙස, අටුවාව පෙන්වා දෙයි. එවිට මිනිසුන් කුමක් යොදා ගනිමින්, දෙවි නුවර පුරවන ලදදැ'යි, පැනයක් මතු වේ. වචනාර්ථය කෙසේ වෙතත්, මෙහි අදහස යහපත් ජීවිත ගතකළ මිනිස්සු මැරී ගොස්, දෙව්ලොව උපන්න, යන්න යි. මේ යෙදුම යොදා ඇති, ඕනෑම තැනකින් අර්ථ තුනක් ගම්‍ය වේ. 1. එයින් කියැවෙන උදවිය දැහැමි ජීවිත ගත කළ බව, 2. මියගිය බව, 3. දෙව්ලොව උපත් බව යනු එම කරුණු ය. විශේෂ යෙදුම් යටතේ මා මෙතෙක් පැහැදිලි කරන්නට උත්සාහ ගත්තේ රූපීයට අනුරූප වූ, භාෂා රීතියට අයත්, ජාතක අටුවාවේ එන ප්‍රයෝගයන් කිහිපයකි.

ව්‍යාකූල වූ ස්ථාන

ජාතක අටුවාවේ එන ඇතැම් විචරණයන්හි, අදහස් අවුල් වී ඇති සෙයක් පෙනේ. තෝරා ගත් එවැනි තැන් කිහිපයක් ගැන විමසා බැලීම, මෙහි අරමුණ යි. පළමුකොට අම්බ ජාතකයේ²⁵⁵ එන විචරණයකට ඔබේ අවධානය යොමු කරමි. තවුසකුට අයත් අඹ වනයකි. තවුසා බැහැර ගිය විටෙක අඹ වනයට වැදුණු, සොරු කණ්ඩායමක් අඹ කඩාගෙන, ගස්වලටද හානි පමුණුවා පැන යති. ඒ අතර අහම්බෙන් එහි පැමිණි සිටු දියණිවරු සිව්දෙනෙක්, අඹ වනයෙහි සැරිසරමින් සිටියහ. ආපසු පැමිණි තවුසා, සිය අඹ වනයට වූ හානිය දැක, ඉහත කී තරුණියන් සිය ග්‍රහණියට ගෙන, 'මේ පමණ හානියක් මට සිදු කෙළේ තොප නොවේ දැ'යි කියමින් බණින්නට පටන් ගත්තේ ය. තරුණියෝ වෝදනාව ප්‍රතිකේෂප කළහ. එය නො පිළිගත් තවුසා 'තෙපි මෙතැනින් මිදී යන්නට සිතන්නහු නම්, තම-

තමන්ගේ නිදොස් බව ගැන දිවුරවු යැයි, ඇලා ලවා, ශපථ කරවීය. තරුණියන් සිවුදෙනාගේ ප්‍රකාශවල අනුවාදය, මෙහි අනුපිළිවෙළින් දක්වමි.

1. යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ පැහැර ගත්තා නම්, ඇය පැසුණු කෙස් කළු කරන, සුදු කෙස් අඩුවෙන් ගලවන, මහල්ලකුට අයත් වේවා. 2. යම්.....නම්, ඒ තැනැත්තිය උපතින් විසි වයස් හෝ, පන්විසි හෝ, වයස තිහට අඩු සැමියකු ලබාවා. 3. යම්.... නම්, ඇය අභිසාරිකාවක්ව, තනිවම දිගුමග්‍ර යන්නට සිදුවේවා. නියම කරගත් තැනදී පවා, සැමියකු නො දක්වා. 4. යම්.....නම්, අබරණින්, මනා වස්ත්‍රයෙන්, මල්දම්වලින්, සඳුන් කල්කයෙන්, අලංකාර වූ නමුත්, තනි යහනේ නිදන්නට සිදුවේවා. මේ දිවිවිම් සතර අතුරෙන් දෙවැන්න හැර, සෙසු ඒවා බැඳු බැල්මට ම ඉතා නපුරු, ඉතා බරපතල දිවිවිම් බව, ඕනෑ කෙනෙකුට පැහැදිලි ය. මෙහි දැක් වූ දෙවැනි දිවිවිම, සැබවින් ම ගැටළු සහගත ය. මෙහිලා අටුවාවාරීන් වහන්සේගේ අදහස විමසා බැලීම ඉතා වැදගත් ය. උන්වහන්සේ මෙසේ කියති. 'ස්ත්‍රීහු නම්, පසළොස්-සොළොස් වියේදී පුරුෂයන්ට ප්‍රිය වෙති. යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ පැහැර ගත්තා නම්, ඇය එවැනි යොවුන් වියේ සැමියකු නො ලබා, උපතින් වසර විස්සක් හෝ, විසිපහක් හෝ, වසර තිහට එකකින් දෙකකින් අඩු හෝ, වයසට පත් වුවද, සැමියකු නොලබාවා' යනුවෙනි. පහසුව සඳහා එකී අටුවාව කොටස් තුනකට හිස් කොට, බලමු. අටුවාවේ මුල් කොටසට අනුව ළාබාල වියේ යුවතියන්ට පුරුෂයන්ගේ මනාපයක් ඇති බව, කවදාටත් සත්‍යයකි. අප මතක තබාගත යුත්තක් නම්, මේ කොටසින් කථා කෙරෙනුයේ ළාබාල පුරුෂයන් ගැන නොව, එබඳු ස්ත්‍රීන් ගැන බව ය. මැද කොටසේ ඇති 'එවැනි යොවුන් වියේ සැමියකු නො ලබා' යන්නෙන් ඇඟවෙන්නුයේ, මුලින් කථා කොට ඇත්තේ, 'පුරුෂයාගේ ළාබාලකම්' ගැන බවයි. තෙවන කොටසින් ඇඟවෙන්නුයේ, 'වයස විසිනවයේදී වත්, ඇය සැමියකු නො ලබාවා' යන අදහසයි. මේ ප්‍රකාශය අනුව වසර තිහේදී ඇය ශාපයෙන් මිදේ. එවිට විවාහය සඳහා ඇයට බාධාවක් නැත. අටුවාවේ ඇති මේ අවුලෙන්, පැහැදිළිවම පෙනී යන්නේ, අටුවාවාරීන් වහන්සේ 'දෙවැනි දිවිවිම' පටලවාගෙන ඇති බව යි. මේ පටලැවීමට ප්‍රධාන හේතුව ලෙස පෙනෙනුයේ පාලි ගාථාවේ එන 'ජාතියා' යන පදය යි. එහි අර්ථය 'උපතින්' යනු යි. එය පුරුෂයාගේ උපතින් ද, එසේ නැතහොත් ස්ත්‍රීයගේ උපතින්දැයි, විමසා බැලීම මේ අවුල ලිහා ගැනීමට හේතුවනු ඇත. මෙහි 'පුරුෂයාගේ උපතින් වසර විස්සක, එනම් අවුරුදු විස්සක සැමියකු ලබාවා' යන්න, ශාපයක් ලෙස ගතහොත්, එය අපූරු ශාපයකි. එබඳු ශාපයකට

අකමැති වන ගැහැණියක, පියවි ලෝකයෙන් නම්, සොයා ගැනීම උගහට ය. ස්ථිරව ම එය ශාපයක් නොව, ආශිර්වාදයක් වින බැවිනි. භාරතය ළමා විවාහවලට ප්‍රකට දේශයකි. ඉපැරණි වාරිත්‍රානුකූලව ළමා විවාහ සිදු කළත්, ඔවුන්ට සැබෑ විවාහ ජීවිත ගතකිරීමට අවසර ලැබෙන්නේ, වසර 18 න් හෝ 20 න් පසුව ය. අටුවාවේ අග කොටස අනුව උපරිමයෙන් වයස ගතහොත්, වසර තිහේ දී, ඇයට විවාහයට බාධාවක් නැත. සෙසු කරුණියන්ගේ ශාපයන් හා බලන කළ, දෙවැන්නියගේ ශාපය සැබවින්ම ශාපයක් ද?

ඉහත සඳහන් කරුණු අනුව, 'ජාතියා' යන්නෙන් හැඟවෙනුයේ, 'පුරුෂයාගේ උපතින්' නො වන බව, පෙනී යයි. එසේ නම් එය 'ස්ත්‍රියගේ උපතින්', විය යුතු ය. 'ස්ත්‍රියගේ උපතින් වසර විස්සක් වන සැමියකු' යන්නෙන් අදහස් කෙරෙනුයේ, ඇගේ උපන් දිනයට සාපේක්ෂව වසර විස්සක පුරුෂයකු, එනම් ඇයට වඩා වසර විස්සකින්, වියපත් සැමියකු යන තේරුම යි. මේ අනුව ගාථාවට අරුත් සපයන්නේ නම්, මෙසේ පැවසිය හැකි ය. 'යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ සොරකම් කළා නම්, ඇය ඇට වඩා වසර විස්සකින් හෝ, වසර විසිපහකින් හෝ, වසර විසිඅටකින්-විසි නවයකින් හෝ, වියපත් සැමියකු ලබාගා යනුවෙනි. සත්‍ය වශයෙන් ම මෙය බරපතල ශාපයක් නො වන්නේ ද? සුහතු ජාතකයේ²⁵⁶ 'මබාදෙවසම් අධිවඤ්ඤා' යනුවෙන් ගාථා පදයක්, පළමු ගාථාවේ ම දක්නට ලැබේ. එම ජාතකයට අනුව බඹදක් රජතුමා, සිය ජීවිතය රැකගනු වස්, කැලේ නුග ගසෙක වෙසෙන යකකු හා ඇතිකොට ගත්, පොරොන්දු සම්මුතියකට අනුව, බත් පාත්‍රයක් රැගත් මිනිසකු බිලි පූජා පිණිස, යකෂ භවනය වෙත, දිනපතා පිටත් කොට හරින්නට බාර ගත්තේ ය. දිනෙක බෝසත් තෙමේ, යකා වෙත බත් පාත්‍රය රැගෙන ගියේ ය. නුග ගස වෙත එළඹී බෝසත්තුමා, ගාථාවකින් යකුට පූජාව පිළිගන්නට ආරාධනා කරයි. ගාථාවේ අර්ථය මෙසේ ය. මෙහි (මේ නුග ගසෙහි) අධිගෘහිත වූ මබාදෙවය, එළියට එන්න. රජතුමා ඔබ සඳහා, මසවුලෙන් යුතු බතක් එවී ය. එය අනුභව කරව, යනු යි. මුලින් මවිසින් දක්වන ලද්දේ, මේ ගාථාවේ තෙවන පාදය යි. එහි වචන මෙසේ වෙන් කළ හැකි ය. මබාදෙව+අසම් අධිවඤ්ඤා යනුවෙනි. 'මබාදෙව' යනු යකාගේ නමයි. එය මෙහි ආලපනාර්ථයෙහි යෙදී ඇත. 'අසම් අධිවඤ්ඤා' යනු 'මෙහි (මේ නුග ගසෙහි) අධිගෘහිත වූ' යන අර්ථයි. මබාදෙව+අසම් යන වචන දෙක සන්ධි වූ විට 'මබාදෙවසම්' කියා සිටී.

මෙහි ඇති සන්ධිය අටුවාවාරීන් වහන්සේට නො පෙනී ගිය සෙයක් පෙනේ. එබැවින් 'මබාදෙවසම්' යනුවෙන් සත්තමී විභක්තියෙන් දක්වා ඇත්තේ 'නුග ගසෙහි', යන අර්ථය විය යුතුයැයි, කල්පනා කළ අටුවාවාරීන් වහන්සේ ගාථාවට කළ අටුවාවෙහි 'මබාදෙවසම්. අධිවසෙවති, මබාදෙවොති වටරුකෙබා වුවවති', 'මබාදෙවසම්. අධිවසෙව' යන මෙහි මබාදෙව යැයි, නුග ගසට කියනු ලැබේ' යනුවෙන් අරුත් දක්වති.

'කුමමාස පිණඩ' ජාතකයෙහි²⁵⁶ සන්වැනි ගාථාවෙහි 'කොසලාධිප' යනුවෙන්, වචනයක් එයි. එය බඹදන් රජුට කළ ආමන්ත්‍රණයකි. 'කොසොල් රටේ අධිපති'ය, යන අර්ථයෙන් 'කොසලාධිප' කියා, කොසොල් රජු ඇමතීම ප්‍රකට ය. එහෙත් මේ ඇමතුම යොදා ඇත්තේ කොසොල් රජුට නොව, බරණැසට අධිපති බඹදන් රජුට ය. බඹදන් රජුගේ අග මෙහෙසිය කොසොල් රජුගේ දියණිය යි. අපව්වස් සාමඤ්ඤ තද්ධිතයට අනුව කෝසල රාජ දියණියට 'කෝසලා' යැයි, කිය හැකි ය. බඹදන් රජුම සිය අගමෙහෙසිය, 'සුකොසලෙ' කියා ඇමතු අවස්ථාවක්, මේ ජාතකයෙහි ම 14 වන ගාථාවෙහි එයි. එබැවින් කෝසලාවගේ අධිපතියා වන රජතුමා, 'කොසලාධිප' කියා ඇමතීමෙහි දෝෂයක් නැත. 'සුජා' නමි වූ සිය මෙහෙසිය නිසා, සක්දෙව්භූට 'සුජමපති' කියන්නාක් මෙනි. 'කොසලාධිප' යන්නට දී ඇති අටුවා විවරණය, පහත දක්වමි. 'තස් කොසලාධිපාති න සො කොසලරට්ඨාබ්පො, කුසලෙ පන ධමම අධිපතිං කඛා විහරති, තෙන තං ආලපනතී එවමාහ. කුසලාධිප කුසලජ්ඣාසයාති අපො' යනුවෙනි. එහි අර්ථය මෙහි 'කොසලාධිප' යන්න අනුව ඔහු කොසොල් රටේ අධිපතියා නොවේ. කුසල ධර්මයන් ප්‍රධාන කොට ගෙන ඔහු වාසය කරයි. එබැවින් එසේ ඔහු අමතමින් කිය. කුසලට අධිපති, කුසල් අදහස් ඇති යන අර්ථයි' යනුයි. රජු පිනට-දහමට කැමැති බව සම්බන්ධයෙන් ගැටළුවක් නැත. රජුගේ ඊට ඇති ලැදියාව ජාතකය පුරාවට පෙනේ. කුසලයෙහි දක්‍ෂයා, 'කුසලාධිප'ය. අටුවාවෙන්ද ඒ අදහස් පිළිගත් බව ඉහත දැක් වූ ඡේදයෙන් ද පෙනේ. කුසලයෙහි දක්‍ෂයාට 'කොසල' කියා ද කිය හැකි ය. එවිට කොසල+අධිප > කොසලාධිප යනු කවරෙක් ද?

ජාතක කථා අතර සුවිශේෂී ජාතකයකි. කුණාල ජාතකය.²⁵⁷ එහි ආරම්භයේ පටන්, විශේෂතා ඇත. ගාථාවක කොටසකින් ජාතක ඇරඹෙන බව මීට ඉහතින් කියා ඇත. එහෙත් මෙය ඇරඹෙන්නේ පාඨයක පළමු පදයෙනි. ජාතක පාළියේ පවා, මේ ජාතකයට ඇත්තේ, ගාථාවලට වඩා

'ධර්ම පාඨ'ය. මෙහි එන එක් ධර්ම පාඨයක 'පාතාලමීච දුපපුරා' යනුවෙන් වාක්‍ය බණ්ඩයක්²⁵⁸ දක්නට ලැබේ. එම වාක්‍ය කොටස ම, එහි ගාථාවකද එයි. අටුවාවාරීන් වහන්සේ එයින් ඊට දක්වන ලද, අටුවාව මෙසේ ය. 'පාතාලමීවාහි, යථා මහා සමුද්දෙ පාතාලං දුපපුරං, එවමෙනාපි මෙටුනෙන විජායනෙන අලංකාරෙනාති, තීහි දුපපුරා. තෙනෙනවාහ තිණණං හිකඛවෙ ධම්මානං අතිකෙකා මාතුගාමොති ආදි' යනුයි. මෙහි අර්ථය 'පාතාලමීච යනු, යම්සේ මහ සමුදුරෙහි ඇති, පාතාලය පිරවිය (සෑහීමට පත් කිරීමට) නො හැකි ද? එසේ ම ඇය ද (ස්ත්‍රිය ද) මෙවුන්දම් සේවනයෙන්, (දරුවන්) බිහි කිරීමෙන්, අබරණවලින් යන මේ කරුණු තුනෙන් සෑහීමට පත් නොවේ. එබැවින් මෙසේ වදාරා ඇත. 'මහණෙනි, කාන්තාවක් කරුණු තුනෙකින් තෘප්තිමත් නො වේ', ආදි වශයෙනි.' කාන්තාවන් සම්බන්ධයෙන් දැක්වූ මේ කරුණු තුන ම කාව්‍යයේබරයේ ද²⁵⁹ එයි. ජාතක අටුවාවේ සංස්කාරකවරයා, අටුවාවට උපුටාගෙන ඇති, 'තිණණං හිකඛවෙ..... යන කොටස අංගුත්තර නිකායේ තික නිපාතයේ එන්නක් බව කියයි.²⁶⁰ එසේ කීම සාධාරණ ය. එහෙත් අංගුත්තර නිකායේ තික නිපාතයේ එවැන්නක් නැත. මෙවුන්දම් සෙවීමෙහි තෘප්තිමත් නොවීම සම්බන්ධ දේශනාවක් තික නිපාතයේ එයි. ඒ මෙසේය. 'තිණණං හිකඛවෙ පටිසෙවනාය නත්ථී, තිතති. කතමෙසං තිණණං, සොපපසස හිකඛවෙ පටිසෙවනාය නත්ථී, තිතති. සුරාමෙරය පානසස.....මෙටුනධම්ම සමාපතතියා.....නත්ථී, තිතති'²⁶¹ යනුවෙනි. මෙහි අර්ථය මෙසේ දැක්විය හැකිය. මහණෙනි, කරුණු තුනක් සේවනය කිරීමෙහි ඇතිවීමක් නැත. නිදා ගැනීමෙන්, රහමෙර පානයෙන්, මෙවුන්දම් සෙවීමෙන් සෑහීමකට පත් වීමක් නැත, යනුයි. මෙහි ලා කාන්තාවන්ගේ විශේෂත්වයක් නැත. එහෙත් කාන්තාවන් සම්බන්ධ තෘප්තියට පත් නොවන කාරණා දෙකක් අංගුත්තර නිකායේ, දුක නිපාතයේ එයි. ඒ මෙසේ ය. 'දව්නනං හිකඛවෙ ධම්මානං අතිකෙකා අපපට්ඨානො මාතුගාමො කාලං කරොති, කතමෙසං දව්නනං මෙටුනධම්ම සමාපතතියා ච විජායනසස ව'²⁶² යනුවෙනි. මෙහි අර්ථය පහත දැක්වේ. මහණෙනි, කරුණු දෙකක් සම්බන්ධයෙන් නො පසුබටව සිට, එහෙත් තෘප්තියට පත් නොවී, කාන්තාවන් කලුරිය කරයි. ඒ කරුණු දෙක කවරේ ද? මෙවුන්දම් සෙවීමෙහි හා (දරුවන්) වැදීමෙහි ය, යනුයි. අබරණින් සෑහීමට පත් නොවීමක් ගැන මෙහි නො දැක්වේ. එවැන්නක් තබා 'අලංකාර' යන වචනයවත් අංගුත්තර නිකායේ ඉහතින් දැක්වූ නිපාතවල, එනම් දුක-තික යන නිපාතවල නැත.

ජාතකවල එන සුවිශේෂී කියමන්

සදාකාලික වටිනාකමකින් යුතු, ඕනෑම සමාජයකට පැහෙන, ඕනෑම ජන වර්ගයක උන්නතියට හේතුවන ධර්මානුකූල අදහස්, උපදේශ කොතෙකුත් ජාතක කථාවල එයි. බෝසතුන්ගේ මුවට නංව, බුදුරදුන් වදාළ ගාථා දෙකක් පකකගෝධ²⁶³ - පුටහතත²⁶⁴ යන ජාතකවල එයි. අලුත් විවාසක් යුවලකට දුන්, මේ උපදේශය කුමන ජාතියකට, කුමන රටකට, කුමන කාලයකට නො ගැළපේ දැයි, සිතාබැලීම වටී. කිසියම් අහේතුවකට නො ගැළපෙන විවාහයක් සිදු කොටගෙන, පරිසරය, ඥාතීන්, සංස්කෘතිය හා සාරධර්ම යන මේ කුමක් හෝ නිසා අනභිවේශයෙන්, සිතින් දුක් විඳිමින්, හුළුලමින් දිවි ගෙවීමක්, බුදුසමයෙන් නිර්දේශ නො කෙරේ. ඒ වූ නමුත්, සුලු අමනාපයක හේතුවෙන් ඉවසීම නැතිකමින්, විඳ දරාගැනීමේ හා ඔරොත්තු දීමේ හැකියාවක් නොමැතිකම නිසා, ක්ෂණිකව විවාහය කඩාබිඳ දමා පැන ගොස්, බුද්ධියට නොව හැඟීම්වලට මුල්තැන දී, බටහිර සංකර සිරිත්වලට ගැති වී, ඊට නතු වී, වාහන මාරු කරන්නාක් මෙන්, සිදුකරන විවාහයන් ද, බුදුසමයෙන් අනුමත නො කෙරේ. ජාතක අටුවාවෙන් විවාහකයන්ට නිර්දේශ කෙරෙන, ගිහි ජීවිතය සම්බන්ධයෙන් කෙතරම් සුක්ෂම ලෙස, සානුකම්පිතව, විමර්ශනශීලීව බලා ඇද්දැයි, පැහැදිලි කෙරෙන, එම සදුපදේශ මෙසේ ය.

නමෙ නමකසස භජේ භජනං - කිව්වානුකුබ්බසස කරෙය්‍ය කිව්වං
 නානාත්කාමසස කරෙය්‍ය අත්ථං - අසමභජනනමපි න සමභජෙය්‍ය

වජේ වජනනං වනථං න කයිරා - අපෙනවිතෙනන න සමභජෙය්‍ය
 දිජො දුමං බීණඵලංව කුන්ධා - අඤ්ඤං සමෙකෙබ්බය්‍ය මහානී ලොකො

අර්ථය :

නමයශීලී වන්නාට නමයශීලී වන්න. (සිය) ඇසුර ප්‍රිය කරන්නාගේ ඇසුර ප්‍රිය කරන්න. තමාට අයහපත කරනු කැමැත්තාට, යහපත නො කරන්න. සිය අවශ්‍යතාවන් ඉටු නො කරන්නාගේ, අවශ්‍යතාවන් ඉටු කරන්නට නො යන්න.

(තමා) අත්හරින්නා අත්හැර දමන්න. (ඉන්පසු ඔහු හෝ ඇය ගැන) ආශාවක්වත් තබා නො ගන්න. අමනාප සිතින් එකතු නො වන්න. ගෙඩි

නැති ගසක් හැර යන කුරුල්ලකු මෙන්, අනෙකකු ගැන මැනවින් සොයා බලන්න. ලෝකය විශාල ය.

මෙහි වෛර කිරීමට හෝ පලි ගැනීමට දුන් උපදෙසක් නැත. අඩුපාඩු හදාගත නො හැකිනම්, සිතින් දුක් විඳිමින් නො ඉඳ (වනථං න කයිරා) වෙන්න, හොඳ කෙනකු සොයා ගැනීමට දී ඇති උපදේශය කෙතරම් අසුරු ද? ලෝකය විශාල ය. මේ විශාල ලෝකය තුළ කොතෙකුත් යහපත් උදවිය සිටිතිද, 'මැනවින් සොයාබලා එවැන්නකු හෝ එවැන්නියක හෝ, තෝරා ගන්න යැ'යි කීම වූ කලී, බලාපොරොත්තු කඩකොටගෙන, ජීවිතය ගැන කලකිරී, දිවියෙන් සමුගන්නට තරමට හිත කඩා වැටුණු අසරණයන්ට මොන තරම් නම්, සහනයක් ද? බලාපොරොත්තු දැන්වීමක් ද?

ඉගෙනීම හා සම්බන්ධ වූ සදාතනික වටිනාකමින් යුතු උපදේශයක් මූසික ජාතකයේ²⁶⁵ එයි. බෝසත් මුවෙන් ඉදිරිපත් වී ඇති ඒ අනුශාසනාව මෙසේ ය.

සබ්බං සුත මධියෙ ථ හීන මුක්කට්ඨ මජ්ඣමං.
සබ්බසස අත්ථං ජානෙය්‍ය නව සබ්බං පයොජයෙ
හොති තාදිසකො යත්ථ අත්ථාවහං සුතං.

අර්ථය :

පහත් - මධ්‍යම - උසස් යන සෑම දේ ම ඉගෙන ගන්න. ඒ හැම දේකින් ම කළ හැකි දේ ද, දැන ගන්න. දැනගත් සියල්ල ක්‍රියාත්මක නො කරන්න. උගත් දැයින් ප්‍රයෝජන ගැනීමට අවස්ථාවක් කවදා හෝ එළඹෙන්නේ ය.

මෙහි වඩාත් ම වැදගත් කොටස වන්නේ, ගාථාවේ සිව්වන පාදයයි. එහි 'නව සබ්බං පයොජයේ' යනු දැනගත් සියල්ල ක්‍රියාත්මක නො කළ යුතු බව යි. සියල්ල ඉගෙන ගන්නා කළ, ඊට හොඳ-නරක යන දෙකම ඇතුළත් වේ. නරක-නපුරු දේවල් කිරීමට බුදුසමයෙන් අනුබල නො ලැබේ. එහෙත් බේරී යාමට, අතවරවලින් මිදීමට ජීවිතාරක්‍ෂාවට උගත්, එවැනි දෑ ප්‍රයෝජන ගැනීමට අවස්ථාවක්, ජීවිතයේ කෙදිනක හෝ එළඹිය හැකි ය. මහායාන හික්‍ෂුන්, වන සතුන් ආදින්ගෙන් ආරක්ෂා වීම සඳහා ආත්මාරක්‍ෂක සටන් හදාරන්නාක් මෙනි.

'සීලවිමංස' ජාතකයේ²⁶⁶ 'සීලමෙව සුතා සෙයොතා' යනුවෙන් දේශනාවක් එයි. 'උගත්කමට වඩා ශීලය ම උතුම් ය', යනු එහි තේරුම යි. ශීලය යනු හැදිවිචකම යි. හැදිවිචකමෙන් තොර, උගත්කමෙන් වැඩක් නැතැයි, 'සීලෙ අනුපෙතසස සුත්තනොයා න විජජති' යනුවෙන් වදාරා ඇත. මිනිසා විවිධ ජාති-කුල-ගෝත්‍රවලට අයත් වුවද, ශීලය ඒ සියල්ල වෙනස්කොට, සම තත්වයට ඔවුන් පත් කරයි. උගත්කම රැකියාවට සුදුසුකමක් වන අතර, දන්නා අයගේ පමණක් සැලකිල්ලට භාජන වේ. ශීලය රැකියාවට මෙන් ම, සියලු දෙනාගේ සැලකිල්ලට පිළිගැනීමට ද හේතු වේ. උගත්කම මෙලොව යම් ප්‍රමාණයක ප්‍රතිලාභයට හේතුවිය හැකිය. එහෙත් එය ද ස්ථිර නැත. ශීලය මෙලොව මෙන් ම, පරලොව ප්‍රතිලාභයට ද ස්ථිරව ම හේතු වේ. 'පරලෝ සැප පිණිස, උගත්කම ද, ජාතිය ද, නැයින් ද හේතු නොවේ. තම පිරිසිදු ශීලයම පරලෝ සැප ගෙන දේ යැ'යි, එම ජාතකයේ ම දැක්වේ. අවම ශීලය රක්තා සිල්වතාගෙන් පවා, ලෝකයාට යහපතක් මිස, හානියක් කැලම සිදු නොවේ. උගත්කමෙන් කෙතරම් ඉහළ තැනක ජීවත් වුවත්, අවම තරමින් ඔහු පස් පවින්වත් වැළකී නැතිනම්, ඔහුගෙන් අනුන්ට හානියක් නොවේ යැයි, සහතික විය හැකි ද? 'ගංගමාල' ජාතකයේ ද²⁶⁷ ඉතා වටිනා ආපතෝපදේශ කිහිපයක් එයි. නිකම් ලැබෙන කෝටි ගණනකට වඩා, ධනදිය මහන්සියෙන් උපයා ගත් අඩමස්ස වටී, යනු ඉන් එකකි. මේ ජාතකයේ 'කාමය' හා සම්බන්ධ මහාර්ඝ කියමනක් ඇත. එනම්, 'දිට්ඨං මෙ කාමසස මූලං, අයං හි සංකමෙපතතසස වඩඪති'²⁶⁸ යන්න යි. 'මවිසින් කාමයේ මූලය දක්නා ලදී. එය වූ කලී සිතන සිතන තරමට, වර්ධනය වන දහමකි' යනු එහි අර්ථයි.

'ඉල්ලීම්' වනාහි බොහෝවිට කෝපය, අමනාපය, පිළිකුල උපදවන්නකි. ඉල්ලන ආකාරයේ ද, වෙනස්කම් ඇත. ඉල්ලීම පහත් දෙයක් මිස, උසස් වැඩෙකැයි, නො සැලකේ. අයිතිවාසිකම් ඉල්ලීම වූ කලී, තමාට අයත දෙයක් ඉල්ලීමකි. එබැවින් එය වෙනම කතාවකි. අනුන්ගෙන් යමක් ඉල්ලන්නා, එය කරනුයේ සිය ආත්මාභිමානය, ආත්ම ශක්තිය, පෞරුෂය බිත්දුවට බස්සාගෙන ය. හිඟාකන සියලු දෙනා, එවැනි අය වෙති. ඕනෑම කෙනකු අමනාප කරගැනීමට ඇති ලේසි ම, පහසු ම මග, ඔහුගෙන් හෝ ඇයගෙන් හෝ, දිය නොහැකි යමක් ඉල්ලීම යි. එවැනි සිද්ධියක් 'මණිකණ්ඨ' ජාතකයේ²⁶⁹ එයි. කුමන ගණයකට අයත් ඒවාදැ'යි පැහැදිලි නැති නමුත්, බොහෝ රටවල මිනිස්සු විදි බැස ඉල්ලීම් පුවරු අත්හි දරාගෙන, නොකා නොබී නිරතුරුව ඉල්ලති. පාරවල්වල මොවුන් නැති දවසක් නැත. කෙසේ

වෙනත්, මේවා ගිහියන්ගේ පුරුදු මිස, පැවිද්දන්ට අයත් නොවන ක්‍රියා බව, 'අට්ඨිසේන' ජාතකයේ²⁷⁰ දැක්වේ. ඒ මෙසේ ය. 'යාවනාහි නාමෙසා කාමභොගිනං ගිහීනං ආවිණණා, න පබ්බජනානං', 'ඉල්ලීම් නම් වූ මේ කාරණය, කාමභෝගී ගිහියන්ගේ පුරුද්දක් මිස, පැවිද්දන්ගේ කාර්යක් නොවේ', යනු යි. මහා සංඝයා ලෝකයාගේ පිංකෙත් බැවින් ඔවුන් උදෙසා සිටීම පැවිද්දන්ගේ සිරිතයි. ඒ බව 'උද්දිසස අරියා තිට්ඨනති-එසා අරියාන යාවනා'²⁷¹ යන්නෙන් පැහැදිලි වේ. මෙවැනි සුවිශේෂී ප්‍රකාශන ජාතක කථාවන්හි කොතෙකුත් ඇතත්, තවදුරටත් කරුණු දැක්වීමට, මෙහි ලා අවකාශ මඳ වන බැවින්, මෙතෙකින් ඊට විරාමය තබමි.

විවිධ තනතුරු

විවිධ තනතුරුවල ආරම්භයත්, ජාතක කථාවන්හි දක්නට ලැබේ. විශේෂ ආරක්ෂක කටයුතු භාර උසස් රාජ්‍ය නිලධාරී තනතුරෙහි ආරම්භය 'සේනකේතු' ජාතකයෙන්²⁷² පෙනේ. බෝසතුන් කෙරෙහි දෙවිදකුන්ගේ වෛරයේ ආරම්භය 'සේරිවාණිජ' ජාතකයෙහි²⁷³ දැක්වේ. මහා සම්මත රාජ පරම්පරාවේ ආරම්භය ගැන, විස්තර ජාතක දෙකක දී හමුවේ. 'මන්ධාතු' ජාතකයට²⁷⁴ අනුව, ප්‍රථම කල්පයෙහි මුල් ම රජ මහා සම්මත නම්. එතැන් සිට අනුපිළිවෙළින් මහ සම්මත රජුගේ පරම්පරාව, මෙසේ දැක්විය හැකි ය. මහ සම්මත රජුගේ ඇවෑමෙන් ඔහුගේ පුත් රෝජ > වරරෝජ > කල්‍යාණ > වර කල්‍යාණ > උපොසථ > මන්ධාතු ආදී වශයෙනි. මීටත් වඩා වැඩි විස්තරයක්, මේ රාජ පරම්පරාව ගැන ම, කරුණු සටහන් වී ඇති 'වේනිය' ජාතකයේ²⁷⁵ එයි. කල්පස්ථායී ප්‍රාතිහාර්ය සතරක් ගැන තොරතුරු, නළපාන ජාතකයේ²⁷⁶ විස්තර කෙරේ. මේ සතර, මේ කල්පය අවසානය තෙක්, වෙනස් නොවී පවතින බව, එහි සඳහන් වේ. ඒ සතර මෙසේ ය. 1. සඳේ ඇති සස ලාංඡනය, මෙහි ආරම්භය 'සස' ජාතකයෙන්²⁷⁷ පෙනේ. 2. 'වට්ටක' ජාතකයේ²⁷⁸ එන ගින්න මැඩ පැවැත්වූ ස්ථානය, කිසිකලෙක ගින්නෙන් නො දැවේ. 3. ඝට්ඨකාරගේ නිවෙස පිහිටි ස්ථානය,²⁷⁹ කල්පය පවතින තුරු වැස්සෙන් නො තෙමේ. 4. කොසොල් රට නළපාන ගමේ, නළපාන පොකුණ අවට ඇති, බටගස්වල පමණක්, බටගසක් පාසා තනි සිදුරක් ව, මේ කප පවතිනතුරු දක්නට ලැබේ. සිරියහන, ශ්‍රී යහන් ගබඩාව, සිරි සයනය යන මේ වචන සාහිත්‍ය කෘතිවල නිබඳ ව හමු වේ. මෙහි ආරම්භය 'සිරි කාලකණ්ණි' ජාතකයේ²⁸⁰ සටහන් වී ඇත. නඩු විසඳීම සඳහා, විවිධ

වූ නීති එකතුකොට, එය නීති පොතක් වශයෙන් සම්පාදනය කොට, ඒ පොත බලා, ඊට අනුරූපව නඩු විසඳීමක් සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු, 'තුණ්ඩිල' ජාතකයේ²⁸¹ දැක්වේ. මෙය එහි ආරම්භය යැයි, අටුවාවාරීන් වහන්සේ නො දක්වනත්, ස්ථිරවම මෙය එවැනි නීති ග්‍රන්ථයක් ගැන සඳහන් වන, පැරණිතම අවස්ථාවකි. පැරණි රජුන් විසින් එවැනි නීති පොත් සම්පාදනය කොට තිබූ බව, 'කුක්කු' ජාතක²⁸² අටුවාවේ ද සඳහන් වේ. යම් යම් ස්ථානවල ආරම්භයන් ද, ජාතක අටුවාවේ එයි. දද්දර පුර, උත්තර පඤ්චල නුවර, සිංහපුර (සිංගප්පුරුව) හස්තිපුරය, අස්සපුර යන මේ බෞද්ධ සාහිත්‍යයෙහි හා පෙරදිග ඉන්දියානු සාහිත්‍යයෙහි සුප්‍රසිද්ධ නගරයන්හි ආරම්භය, 'වේනිය' ජාතකයේ²⁸³ සඳහන් වී ඇත.

උපමා

ජාතක අටුවාවේ ඉතා කදිම උපමා ප්‍රයෝගයන්, සුලබව දක්නට ලැබේ. පශ්චාත්කාලීන සාහිත්‍යාන්තරයන්හි, ඒවා කොතෙකුත් යොදාගෙන ඇති බව ප්‍රකට ය. ඒ අතර පසුකාලීන හා නූතන සාහිත්‍යයෙහි දකනට නැති හා විරලව දක්නට ඇති උපමා කිහිපයක්, මෙහිලා සඳහන් කරනු කැමැත්තෙමි. විවර හෝ සැසඳීම්වලින් තොරවම මෙහි ඒවා ඉදිරිපත් කරමි. 'සුදු කෙළ දහසක් පරාද වූවන් සේ, 'දබහ පුපළු' ජාතකය.²⁸⁴ 'නැවක් ගිය පාරක් වැනි ය', 'දසණණක ජාතකය.²⁸⁵ ඇඹුල් ඇතිල්ලීමෙන්, තඹ භාජනයක පැල්ලම් හරින්නාක් මෙන්', 'මුහුදු මත දැලක් එලන්නාක් මෙන්', 'සන්තුහස්ත' ජාතකය.²⁸⁶ සුළඟින් වෙන්ව ගිය වලාකුලක් පරිද්දෙන්', 'විණාවක බමර තත මෙන්' 'උක් යන්ත්‍රයක උක් අඹරන්නාක් මෙන්' මහා කපි ජාතකය.²⁸⁷ 'ගිහි ජීවිතය, ගෙඩිවලින් පිරි අඹ ගසක් වැනිය, පැවිදි දිවිය, ගෙඩි නැති අඹ ගසක් බඳු ය', 'රාහුගෙන් මිදුණු සඳමඩල මෙන්', 'කුමහකාර' ජාතකය.²⁸⁸ 'ගින්නෙහි හෙළෑ බිජුවට මෙන්, 'දළහ ධමම' ජාතකය.²⁸⁹ අලංකාර කරන ලද ඵෙරාවණ හස්තිරාජයා පිටට නැගි, සක්දෙව් රජු මෙන්, සිර මැදිරියක සිර කළ සිරකරුවකු වැන්න', 'කුඩුවක දමන ලද කුකුලකු වැන්න', අසුවී වළක ගිලුණු ගම් උගරකු වැනි', 'දෙකට නැමී, නැති වූ කාසියක් සොයන්නියක මෙන්', 'සුසීම' ජාතකය.²⁹⁰ 'මුහුණ, බිඳුන කිකිළි බිත්තරයක් වැන්න', 'කය, විවර කළ වැසිකිළියක් වැන්න', 'වේනිය' ජාතකය.²⁹¹ 'රන් නළයක සිංහ තෙල් පුරවන්නාක් මෙන්, 'හිම ගැබක් පළා පුන්සඳ මඩල මතුකොට, පෙන්වන්නාක් මෙන්', 'අපණණක' ජාතකය.²⁹²

විශේෂ පද යෝජනා

අටුවාකරණයෙහි ලා අටුවාවාරීන් වහන්සේගේ නිපුණතාව, උන්වහන්සේ ඒ සඳහා යොදා ගත් විවිධ ක්‍රමෝපායයන් හා උපක්‍රම මෙන් ම විධික්‍රම ගැන ද, වෙනම ම මාතෘකාවක් යටතේ කථා කළ යුතු වුවත්, මේ ලිපියේ ම නොයෙක් තන්හි විවිධ මාතෘකා තුළ, ඒ සම්බන්ධයෙන් කරුණු දක්වා ඇති බැවින්, තවදුරටත් ඊටම උත්සාහ නො ගෙන, ජාතක පාළියට සාධාරණය ඉෂ්ට කිරීමේ දී, අටුවාවාරීන් වහන්සේ ගත් සුවිශේෂී ක්‍රියා මාර්ගයක් ගැන, මෙහි ලා අවධාරණය කරන්නට යන්න දරමි. ජාතක පාළියේ එන ඇතැම් ගාථාවක සමහර වචන හෝ පද ගැන, අටුවාවාරීන් වහන්සේගේ ප්‍රසාදයක් නැති බව පෙනේ. එවිට උන්වහන්සේ ඒ අයෝග්‍ය පදයට වඩාත් යෝග්‍ය පද, වඩාත් විදුහුරු පදයන් නිර්දේශ කෙරෙහි. නිදසුන් ලෙස 'සත්තුහස්ත' ජාතකයේ²⁹³ 9 වැනි ගාථාවේ එන 'වෙතතනං' යන්නට 'වෙතනං' යන්න, යෝජනා කොට ඇත. විටෙක අටුවාවෙන් යෝජනා කෙරෙන පදය, බෙහෙවින් අර්ථාන්විත වුවද, එය යොදාගත් විට, එයින් ඡන්දසට බාදා ඇති වේ. 'අට්ඨසේන' ජාතකයේ²⁹⁴ තෙවන ගාථාවේ එන පළමු පාදය 'යො වෙ යාවනජීවානො' යන්න යි. මෙහි 'යාවනජීවානො' යන පදය, අප පාඨයක් කොට සිතන අටුවාවාරීන් වහන්සේ, ඒ සඳහා 'යාවන ජීවමානො' යන පදය යෝජනා කෙරෙහි. එය වඩාත් අර්ථ පූර්ණ වුවත්, ඒ පදය ආදේශ කළහොත්, ගාථාවේ ඡන්දසට හානි වේ. අකුරු අටේ අනුෂ්ටුප ඡන්දය මෙහි යෙදී ඇති බැවිනි. 'සුසීම' ජාතකයේ²⁹⁵ සිව්වැනි ගාථාවෙහි දෙවැනි පාදයේ මූල 'සාමට්ඨපසසං' යනුවෙන් වචනයක් දක්නට ලැබේ. මෙහි විදුහුරු වදන 'සමමට්ඨපසසං' විය හැකි යැයි අටුවාව කියයි. 'දීසිතිකෝසල' ජාතකයෙහි²⁹⁶ තුන්වන ගාථාවෙහි මුල් පාදයේ 'නාඤ්ඤං සුවරිතං' යනුවෙන් වචන දෙකක් එයි. එහි වඩාත් යෝග්‍ය වූත්, විදුහුරු වූත් යෙදුම ලෙස 'නාඤ්ඤං සුවරිතා' යන්න අටුවාව නිර්දේශ කරයි.

පොදු කරුණු

නූතන රහස් පරීක්ෂක නවකථාවල එන ආකාරයේ, නුවණ මෙහෙයා සිදුකළ සමීක්ෂණ, ජාතක පාලියේ එමට ඇත. බුදුරදුන්ගේ ප්‍රඥා පාරමිතාව ප්‍රකට කිරීම සඳහා ම, දේශනා කොට ඇති ජාතකවල, යථෝක්ත ආකාරයේ පර්යේෂණ විධි ක්‍රමයන්ට නිදසුන් කොතෙකුත් ඇත. එයින් 'මහා උම්මග්ග' ජාතකය²⁹⁷ විර ප්‍රසිද්ධියක් උසුලයි. එතරම් ප්‍රකට නො වුවත්, 'සත්තුහස්ත'²⁹⁸ - 'සුවණණ කකකටක'²⁹⁹ - 'නළපාන'³⁰⁰ - 'දේවධර්ම'³⁰¹ යන ජාතකයන්හි ද,

විස්මය දනවන, රහස් පරීක්ෂණ ක්‍රමවේදයන්, දක්නට ලැබෙන බව කිය යුතුව ඇත.

ජාතක කථාවලට පසුකාලීනව කොටස් එකතු වූ අවස්ථා ඉදහිට දක්නට ලැබේ. 'ගන්ධාර' ජාතකයේ³⁰² අවසානයේ යෙදී ඇති කොටසක් ජාතකයට අපහසුවෙන් බද්ධ කළ බවක් හැඟී යයි. ජාතකට කථාවේ සංස්කාරකවරයා, එකී කොටසට වරහන් යොදා එයින් නො නැවතී, එහි අධෝ ලිපියෙහි 'මේ කොටස කිසිවකු විසින් පසුකලෙක යොදන ලද, අධික පාඨයක් ලෙස හැඟේ යැ'යි කියයි. 'ඉන්ද්‍රිය' ජාතකයෙහි³⁰³ 'සො සරභංගසථා නාම අහොසි තසස්', යනුවෙන් කොටසක් ඇතුළත් කොට ඇත. එහි අධෝ ලිපියෙහි 'එම කොටස තමා විසින් යෙදූ බවත්, ඊට හේතුව ඒ කොටස තිබූ තැනින්, ගිලිහී ගොස් තිබීම බවත්, සංස්කාරකවරයා නිවේදනයක් නිකුත් කරමින් කියා සිටී.

සමෝධානය

මෙයට කොටස් දෙකක් ඇතුළත් ය. ඉන් පළමුවැන්න, ජාතක ධර්මදේශනාව පවත්වා, එය නිමාවට පත්කිරීමයි. එය, සථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා, සචානි පකාසෙත්වා ජාතකං සමෝධානෙසි', 'බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍ය ප්‍රකාශ කොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක', යනුවෙන් දක්වා ඇත. මේ වාක්‍යය, නාමයේෂ ජාතක කීපයේත්, තවත් අතලොස්සක් ජාතකවලත් හැර, සෙසු සියලුම ජාතකයන්හි අවසානයේ එයි. දෙවැන්න, පූර්වාපර සන්ධි ගැළපීමයි. බොහෝවිට ඉහත දැක්වූ වාක්‍යයෙන් පසුව දක්නට ලැබෙන්නේ එය යි. විටෙක පූර්වාපර සන්ධි ගැළපීම, එක ම කෙටි වාක්‍යයකට සීමා වේ.³⁰⁴ කෙටි වාක්‍ය දෙක-තුනකින් පූර්වාපර සන්ධි ගැළපීම වඩාත් ජනප්‍රිය ක්‍රමය යි. ඇතැම් වර්තයන් සම්බන්ධයෙන් පූර්වාපර සන්ධි ගැළපීමක් සිදු නොවේ. ඇතැම් ජාතකයක ජාතක නාමය අයත් වර්තයට ද, එවැන්නක් නැත. 'පරන්තප' ජාතකය³⁰⁵ එවැනි එකකි. මෙහි ලා කිය යුතු විශේෂ කරුණ නම්, ඇතැම් ජාතකයක පූර්වපර සන්ධි ගැළපීම, ගාථාවලින් ඉදිරිපත් කිරීමයි. සුවණණ කකකටක³⁰⁶ - මහා උමමගග³⁰⁷ - කුණාල³⁰⁸ - හිස³⁰⁹ - කුරුධර්ම³¹⁰ - මහාපදුම³¹¹ - මහා නාරද කසසප³¹² යන ජාතක ඊට නිදසුන් වේ.

පාලි ජාතකට කථාවත් සිංහල පන්සිය පණස් ජාතක පොතත්, භාෂා දෙකකින් ලියැවී ඇති එකම පොතක් නොවේ. සිංහල ජාතක පොත,

ජාතක අටුවාවේ හුදු අනුවාදයක් නො වන බැවිනි. ජාතක අටුවාවෙන් ගිලිහී ගිය කොටස් මෙන් ම, අමුතුවෙන් එකතු කළ කොටස් කොතෙකුත් සිංහල ජාතක පොතේ ඇත. එහෙත් සමස්තයක් වශයෙන් ගෙන, සිංහල ජාතක පොත පාලි ජාතක අටුවාවේ ඡායානුවාදයක් යැයි, කිය හැකිය. සිංහල ජාතක පොත ගැන විවරණයක් කිරීමට මේ ප්‍රස්ථාව නොවන බැවින්ද, එය වෙනම ම අධ්‍යයනය කළයුතු, ස්වාධීන ලක්ෂණවලින් හෙබි, සංවර්ධනය කරන ලද මාහැඟි සාහිත්‍ය කෘතියක් වන බැවින් ද, නිදසුන් ආදිය දැක්වීමට උත්සාහ නො කරමි. ජාතකටයී කථාවේ ව්‍යුහය හා එහි ක්‍රමවේදය පැහැදිලි කිරීම, මෙහිලා මාගේ එකම අභිප්‍රාය විය. එය, ජාතක අටුවාව ගැන ශාස්ත්‍රීය පර්යේෂණයක නියැලෙන අයට, මෙපෙන්වීමක් වන බැවිනි. අන් අයට අවබෝධයට හා දැනීමට රුකුලක් වන බැවිනි. සමස්තයක් වශයෙන් ජාතක අටුවාව ගෙන, ඊට විවරණයක් කළ බැවින්, ජාතක කථාවක සැලැස්ම වෙනම ඉදිරිපත් නො කෙළෙමි. එය අඩුවක් බැවින්, ඉතා සංකේපයෙන් එය මෙහි දක්වමි. ජාතක කථාවකට අංග 7 කි. ඒ මෙසේ ය. 1. ආරම්භය, 2. ස්ථානය හා නිමිත්ත, 3. වර්තමාන කථාව, 4. අතීත කථාව, 5. ගාථා, 6. අටුවාව, 7. නිමාව (සමෝධානය) යනුවෙනි. මෙහි 'ගාථා' යන්න අතීත කථාවට පසුව දක්වා ඇති බැවින්, සැබවින් ම එය එසේම යැයි, කෙනකු සිතන්නට ඉඩ ඇත. ඇතැම් කථාවක එසේ යෙදී ඇත්ත්, බොහෝ කථාවල අතීත කථාවෙහි තන්හි තන්හි ගාථා යෙදී ඇත. ජාතක කථාවක සැලැස්මේ සවැනි අංගය 'අටුවාව'යි. ජාතක පාළියෙන් ගත් ගාථා පාඨ හැරුණු කොට, සමස්ත ජාතක කථාවම අටුවාවට අයත් ය. එහෙත් සවැනි අංගයේ දැක්වෙන 'අටුවාව' යනු ජාතක පාළියෙන් ගත් ගාථාවලට හා පාඨවලට දක්වන ලද අර්ථ විවරණ යැයි දත යුතු ය.

(මවිසින් පරිවර්තනය කරන ලද ජාතකටයී කථා තෙවන භාගයට, ප්‍රස්තාවනාවක් එක් කිරීමට මුලදී අදහස් නො කෙළෙමි. සාමාන්‍යයෙන් එය යෙදෙන්නේ මුල් කාණ්ඩයට වන බැවිනි. එහෙත් 'පොතේ පූර්ණත්වයට එය අත්‍යවශ්‍ය අංගයකැ'යි කියමින් මා දිරිමත් කළ අපගේ ශිෂ්‍යවරයකු වන, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයන අංශයේ සහාය කථිකාචාර්ය අරුණ කේ. ගමගේ මහතාත් මෙය පළ කිරීමට පූර්ණ අනුග්‍රහය දැක් වූ පණ්ඩිත විජිතනන්ද සරත්චන්ද්‍ර මැතිතුමාත් මෙහිලා පුණ්‍යානුමෝදනා පූර්වකව සිහිපත් කරමි.)

සැ.යු.

මෙහි පාදක සටහන්වලට යොදාගෙන ඇති, ජාතකට්ඨ කථා සියලුම කාණ්ඩ සයිමන් හේවාචිතාරණ ත්‍රිපිටක භාරයේ පොත් බව කරුණාවෙන් සලකන්න.

සංකේත :

බු.ජ.ත්‍රි. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා
පු.මු. පුනර් මුද්‍රණය (නැදිමාලේ බෞද්ධ සංස්කෘතික
මධ්‍යස්ථානයේ පුනර් මුද්‍රණ)

පාදක සටහන්

1. පාලි-සිංහල ශබ්ද කෝෂය - මධිතියවෙල සිරි සුමංගල හිමි, කොළඹ, 1965
2. අරියපරියෙසන සුතන, ඔපමම වග්ගය මජ්ඣිම නිකාය 1 420 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි. පු.මු. බු.ව. 2549
3. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, විදුරුපොල පියතිසස මාහිමි සංස්කරණය, සයිමන් හේවාචිතාරණ ත්‍රිපිටක මුද්‍රණ, කොළඹ, 1931
4. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො 249 පිටුවේ අධොලිපි බලන්න. 1928
5. සට්ඨකාර සුත්‍රය, රාජවග්ගය, මජ්ඣිම නිකාය II 404-418 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි. පු.මු. බු.ව. 2549
6. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 73-90 පිටුව, ඩී. පියතිසස මාහිමි සංස්කරණය, ස.හේ.ත්‍රි.මු. කොළඹ, 1921.
7. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො 101 පිටුව
8. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො 235 පිටුව
9. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො 325 පිටුව
10. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො 105 පිටුව

11. බුද්ධවංස පාළි, සංඥාපනය, බු.ජ.ත්‍රි. පු.මු.බු.ව. 2549
12. ජාතකට්ඨ කථා, සත්තමො භාගො, 420-527 පිටු, 1939
13. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 177-183 පිටු, 1928
14. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 123-126 පිටු.
15. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 190-193 පිටු.
16. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 201-205 පිටු.
17. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 18-19 පිටු.
18. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 249-251 පිටු.
19. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 219-221 පිටු.
20. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 231-232 පිටු.
21. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 24-26 පිටු.
22. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 72-73 පිටු.
23. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 76-78 පිටු.
24. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 213-216 පිටු.
25. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 28-31 පිටු.
26. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 87-89 පිටු.
27. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 287-294 පිටු.
28. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 311-315 පිටු.
29. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 315-321 පිටු.
30. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 84-87 පිටු.
31. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 47-50 පිටු.
32. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 337-340 පිටු.
33. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 322-326 පිටු.
34. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 78-80 පිටු.
35. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 225-227 පිටු.
36. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 358 පිටුව.
37. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 359 පිටුව.
38. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 359 පිටුව.
39. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසො භාගො, 182 පිටුව.

40. දීඝනිකායට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 19 පිටුව, සිරිදෙවමිත්ත නාහිමි සංස්කරණය, ස.හේ ත්‍රි.මු, කොළඹ, 1918
41. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 92 පිටුව.
42. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 76 පිටුව.
43. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 65 පිටුව.
44. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 65 පිටුව.
45. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 70 පිටුව.
ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 134 පිටුව.
ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 313 පිටුව.
ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 301 පිටුව.
46. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 9 පිටුව.
47. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 123 පිටුව.
48. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 123 පිටුව.
49. ජාතකට්ඨ කථා, ඡට්ඨමො භාගො, 287 පිටුව.
50. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 147 පිටුව.
51. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 102 පිටුව.
52. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 308 පිටුව.
53. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසො භාගො, 54 පිටුව.
54. පන්සිය පණස් ජාතක පොත්වහන්සේ, ඇම්.ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 2005.
55. ජාතක අටුවා ගැටපදය, සර් ඩී.බී. ජයතිලක සංස්කරණය, ස.හේ.ත්‍රි.මු. කොළඹ, 2003.
56. ජාතක කථා සන්තය, සන්මිණ යන්ත්‍රාලයේ මුද්‍රණය, වැලිගම, 1929.
57. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසො භාගො, 33-36 පිටු.
58. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 281-283 පිටු.
59. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 285-287 පිටු.
60. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 149-150 පිටු.
61. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 274-276 පිටු.
62. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 104-105 පිටු.

63. කොසමබකකඩකය, මහාවග්ග පාළි II, බු.ජ.ත්‍රි. පු.මු. 2005.
64. ජාතකට්ඨ කථා, සතතමො භාගො, 194-229 පිටු.
65. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසෝ භාගො, 204-208 පිටු.
66. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 150 පිටුව.
67. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 112 පිටුව.
68. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 28 පිටුව.
69. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 72 පිටුව.
70. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 56 පිටුව.
71. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 72 පිටුව.
72. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසෝ භාගො, 223-231 පිටු.
73. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 311-312 පිටු.
74. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 418-419 පිටු.
75. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 308 පිටුව.
76. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසෝ භාගො, 44 පිටුව.
77. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 145 පිටුව.
78. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 90 පිටුව.
79. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 347-348 පිටු.
80. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 45 පිටුව.
81. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 132 පිටුව.
82. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 308 පිටුව.
83. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 309 පිටුව.
84. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 311 පිටුව.
85. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 184 පිටුව.
86. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 42 පිටුව.
87. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 43 පිටුව.
88. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 189 පිටුව.
89. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 334 පිටුව.
90. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසෝ භාගො, 98 පිටුව.
91. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසෝ භාගො, 199 පිටුව.

92. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 201 පිටුව.
93. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 56 පිටුව.
94. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 246 පිටුව.
95. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 104 පිටුව.
96. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 256 පිටුව.
97. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 100 පිටුව.
98. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 252 පිටුව.
99. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 176 පිටුව.
100. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 136 පිටුව.
101. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 80 පිටුව.
102. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 78 පිටුව.
103. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 73 පිටුව.
104. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 93 පිටුව.
105. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 137 පිටුව.
106. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 106 පිටුව.
107. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 206 පිටුව.
108. ජාතකට්ඨ කථා, සතතමො භාගො, 111 පිටුව.
109. ජාතකට්ඨ කථා, ඡට්ඨමො භාගො, 185 පිටුව.
110. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 256 පිටුව.
111. පිලිඤ්චවළ කථා, භේසජ්ජකඛන්ධකය, මහාවගග පාළි 2, 540 පිටුවේ සිට ඉදිරියට.
112. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 219 පිටුව.
113. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 221 පිටුව.
114. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 157 පිටුව.
115. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 149 පිටුව.
116. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 274 පිටුව.
117. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 210-213 පිටු.
118. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 252-256 පිටු.
119. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 265-271 පිටු.

120. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 70-71 පිටු.
121. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 283-285 පිටු.
122. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 327-333 පිටු.
123. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 90 පිටුව.
124. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 99 පිටුව.
125. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 103 පිටුව.
126. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 143 පිටුව.
127. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 308-310 පිටු.
128. ජාතකට්ඨ කථා, සතතමො භාගො, 295-420 පිටු.
129. ජාතකට්ඨ කථා, සතතමො භාගො, 229-295 පිටු.
130. ජාතකට්ඨ කථා, සතතමො භාගො, 420-527 පිටු.
131. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 74 පිටුව.
132. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 107 පිටුව.
133. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 211 පිටුව.
134. ජාතකට්ඨ කථා, චතුඤ්චා භාගො, 82 පිටුව.
135. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 100 පිටුව.
136. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 255 පිටුව.
137. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 147 පිටුව.
138. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 75-76 පිටු.
139. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 92 පිටුව.
140. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 124 පිටුව.
141. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 139 පිටුව.
142. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 122 පිටුව.
143. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 155 පිටුව.
144. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 236-239 පිටු.
145. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 166-172 පිටු.
146. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 315-321 පිටු.
147. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 281-283 පිටු.
148. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 285-287 පිටු.

149. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 193-197 පිටු.
150. ගව-කොටඵ වස්තුව, එක්දහස් එක් රැය, 11 පිටුව, ඩබ්.ඒ. සිල්වා අනුවාදය, 1 වැනි කාණ්ඩය, කොළඹ, 1945.
151. ජාතකධර්ම කථා, වතුපොභාගො, 33-36 පිටු.
152. කථාසරිත් සාගරය, 132-164 පිටු, ඩේවිඩ් කරුණාරත්න, ඇම්.ඒ. ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1964.
153. එක්දහස් එක් රැය, 1 වැනි කාණ්ඩය, ඩබ්.ඒ. සිල්වා අනුවාදය.
154. 'සාරදා' ශාස්ත්‍රීය සගරාව, ශ්‍රී ලංකා විද්‍යාලංකාර වි.වි. 2 වන කලාපය, 115 පිටුව, අධ්‍යාපන.
155. 'අභිඤා' මංගල කලාපය, ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර වි.වි. 17 පිටුව.
156. ජාතකධර්ම කථා, පඨමො භාගො, 247-252 පිටු.
157. ලෝකෝපකාරය, 89 වන පද්‍යය 45 පිටුව, අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ, 1978.
158. ජාතකධර්ම කථා, පඨමො භාගො, 293-300 පිටු.
159. ජාතකධර්ම කථා, ඡ්ඨමො භාගො, 70-83 පිටු.
160. ජාතකධර්ම කථා, පඨමො භාගො, 97-98 පිටු.
161. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 42-45 පිටු.
162. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 174-178 පිටු.
163. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 265-271 පිටු.
164. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 283-285 පිටු.
165. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 308-311 පිටු.
166. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 315-321 පිටු.
167. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 204 පිටුව.
168. අග්‍රාප්‍රසාද සුත්ත, පඤ්චම වග්ග, ඉතිවුත්තක පාළි 438 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි, පු.මු.
169. පුපඵවග්ගය, 11-13 ගාථා, බාල වග්ගය, 7,8,10 ගාථා, දණ්ඩ වග්ගය, 2 ගාථාව, ධම්මපද පාළි, ගුණපාල මලලසේකර සංස්කරණය, ස.ලං.බෞ. කොළඹ, 1966.
170. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 260 පිටුව.

171. මංගල සුත්ත, චූළල වග්ගය, සුත්ත නිපාත, 80 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි, පු.මු.
172. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 290 පිටුව.
173. ගුත්තිල විමාන, පාරිච්ඡන්තක වග්ග, විමාන වස්සු පාළි, 70-76 පිටු, බු.ජ.ත්‍රි, පු.මු.
174. නිධිකණ්ඩ සුත්ත, 10, ගාථාව, බුද්දක පාඨ, ගුණපාල මලලසේකර සං, සං.ලං.බෞ, ත්‍රි.භා, කොළඹ, 1965.
175. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 97 පිටුව.
176. මහා සීහනාද සුත්ත, සීහනාද වග්ග, මජ්ඣිම නිකාය 1, 164-198 පිටු, බු.ජ.ත්‍රි, පු.මු.
177. සමය සුත්ත, දේවනා සංයුතත, සතුලලපකායික වග්ග, සංයුතත නිකාය 1, 48 පිටුව.
178. එකධම්ම පාළි, 1 වග්ගය, 1 සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය, 1,62 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි, පු.මු.
179. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 426 පිටුව.
180. සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රය, සීලකඛන්ධ වග්ග, දීඝ නිකාය 1, 82 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි, පු.මු.
181. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 400 පිටු.
182. පඨම සිකඛාපදං, ලසුන වග්ග, භික්ඛුනී විභංගය, පාවිතතිය පාළි, 136 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි, පු.මු.
183. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 11 පිටුව.
184. බුද්දක වස්සුකඛන්ධකය, චූළලවග්ග පාළිය, 104 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි, පු.මු.
185. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 196 පිටුව.
186. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 225 පිටුව.
187. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 234 පිටුව.
188. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 248 පිටුව.
189. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 279 පිටුව.
190. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 335 පිටුව.
191. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 183 පිටුව.
192. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 169-170 පිටු.

193. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 204 පිටුව.
194. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 240 පිටුව.
195. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 253 පිටුව.
196. පාලි-සිංහල අකාරාදිය, 259 පිටුව, පො.බුද්ධදත්ත නාහිමි, ඇම්.ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 1960.
197. පාලි-සිංහල ශබ්දකෝෂය, 316 පිටුව, ම.සුමංගල නාහිමි, ඇම්.ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1965.
198. සිංහල ශබ්දකෝෂය 2, 889 පිටුව, ඒ.පී. ද සොයිසා, කොළඹ, 1967
199. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 278 පිටුව.
200. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 289 පිටුව.
201. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 335 පිටුව.
202. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 93-94 පිටු.
203. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 102 පිටුව.
204. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 119 පිටුව.
205. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 124 පිටුව.
206. ජාතකට්ඨ කථා, චතුර්ථො භාගො, 205 පිටුව.
207. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 233 පිටුව.
208. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 96 පිටුව.
209. ජාතක කථා සන්නය, 223 පිටුව, සත්මිණ යන්ත්‍රාලයේ මුද්‍රණය, වැලිගම, 1929.
210. පාලි-සිංහල අකාරාදිය, 279 පිටුව, පො. බුද්ධදත්ත නාහිමි.
211. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 142 පිටුව.
212. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 235-236 පිටු.
213. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 242 පිටුව.
214. ජාතකට්ඨ කථා, සතතමො භාගො, 420-527 පිටු.
215. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 297 පිටුව.
216. මහා පරිනිබ්බාන සුත්ත, 101-102 පිටු, මහා පරිනිර්වාණ ධර්මය, බඹරැන්දේ සිරිසිවලි හිමි, 1962.
217. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 309 පිටුව.

218. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 43 පිටුව.
219. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 313 පිටුව.
220. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 327 පිටුව.
221. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 194 පිටුව.
222. ජාතකට්ඨ කථා අට්ඨාන ජාතකය තතියො භාගො 337 පිටුව.
223. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 80 පිටුව.
224. ජාතකට්ඨ කථා, පයමො භාගො, 151 පිටුව.
225. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 236-239 පිටු.
226. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 28-31 පිටු.
227. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 123-126 පිටු.
228. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 283-285 පිටු.
229. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 294-299 පිටු.
230. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 288-316 පිටු.
231. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 315-321 පිටු.
232. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 299-303 පිටු.
233. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 306-307 පිටු.
234. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 276-280 පිටු.
235. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 42-45 පිටු.
236. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 186-187 පිටු.
237. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 153-157 පිටු.
238. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 239-246 පිටු.
239. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 277-280 පිටු.
240. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 294-299 පිටු.
241. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 299-303 පිටු.
242. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 308-311 පිටු.
243. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 225-227 පිටු.
244. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 150-153 පිටු.
245. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 84-87 පිටු.
246. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 201-205 පිටු.

247. ජාතකධර්ම කථා, පඨමො භාගො, 144-147 පිටු.
248. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, දඹභ පුළුඵ ජාතකය 233 පිටුව.
249. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, මහා කපි ජාතකය 262 පිටුව.
250. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, ලටුකික ජාතකය 122 පිටුව.
251. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, අට්ඨසද්ද ජාතකය 304 පිටුව.
252. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, සුලසා ජාතකය 308 පිටුව.
253. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, ජ්ජය්භ ජාතකය 89 පිටුව.
254. ජාතකධර්ම කථා, පඨමො භාගො, ආයාචිතභත ජාතකය 151 පිටුව.
255. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 95-97 පිටු.
256. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 287-294 පිටු.
257. ජාතකධර්ම කථා, ඡට්ඨමො භාගො, 249-288 පිටු.
258. ජාතකධර්ම කථා, ඡට්ඨමො භාගො, 260 පිටුව.
259. කාව්‍යශේධර, 10 සර්ගය, 49 කවිය, රත්මලානේ ධර්මාරාම නාහිමි සංස්, කැලණිය, 1966.
260. ජාතකධර්ම කථා, ඡට්ඨමො භාගො, 266 පිටුවේ, අධෝලිපි බලන්න.
261. 6 වන සූත්‍රය, 3.3.1., අංගුත්තර නිකාය, 464 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි. පු.මු.
262. 10 වන සූත්‍රය, 2.2.6, අංගුත්තර නිකාය 150 පිටුව, බු.ජ.ත්‍රි. පු.මු.
263. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 75-76 පිටු.
264. ජාතකධර්ම කථා, දුතියො භාගො, 147 පිටුව.
265. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 153 පිටුව.
266. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 135 පිටුව.
267. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 315-321 පිටු.
268. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 318 පිටුව.
269. ජාතකධර්ම කථා, දුතියො භාගො, 201-203 පිටු.
270. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 246-249 පිටු.
271. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 248 පිටුව.
272. ජාතකධර්ම කථා, තතියො භාගො, 165 පිටුව.
273. ජාතකධර්ම කථා, පඨමො භාගො, 104 පිටුව.
274. ජාතකධර්ම කථා, දුතියො භාගො, 220 පිටුව.

275. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 322 පිටුව.
276. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 153 පිටුව.
277. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 39 පිටුව.
278. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 187 පිටුව.
279. ඝට්ඨකාර සුත්ත, රාජවගග, මජ්ඣිම නිකාය 2, 404-418 පිටු,
බු.ජ.ත්‍රි. පු.මු.
280. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 185 පිටුව.
281. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 205 පිටුව.
282. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 225 පිටුව.
283. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 326 පිටුව.
284. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 235 පිටුව.
285. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 236 පිටුව.
286. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 241 පිටුව.
287. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 263 පිටුව.
288. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 266 පිටුව.
289. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 274 පිටුව.
290. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 277,279 පිටු.
291. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 324 පිටුව.
292. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 92 පිටුව.
293. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 245 පිටුව.
294. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 248 පිටුව.
295. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 279 පිටුව.
296. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 148 පිටුව.
297. ජාතකට්ඨ කථා, සතතමො භාගො, 295-420 පිටු.
298. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 239-246 පිටු.
299. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 206-209 පිටු.
300. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 151-153 පිටු.
301. ජාතකට්ඨ කථා, පඨමො භාගො, 116-122 පිටු.
302. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 259 පිටුව.

303. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 328 පිටුව.
304. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 147 පිටුව.
305. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 294-299 පිටු.
306. ජාතකට්ඨ කථා, තතියො භාගො, 209 පිටුව.
307. ජාතකට්ඨ කථා, සත්තමො භාගො, 400 පිටුව.
308. ජාතකට්ඨ කථා, ඡට්ඨමො භාගො, 288 පිටුව.
309. ජාතකට්ඨ කථා, පඤ්චමො භාගො, 29 පිටුව.
310. ජාතකට්ඨ කථා, දුතියො භාගො, 267 පිටුව.
311. ජාතකට්ඨ කථා, චතුසො භාගො, 188 පිටුව.
312. ජාතකට්ඨ කථා, සත්තමො භාගො, 229 පිටුව.

පටුන

ජාතකය

පිටුව

04. සතරවෙනි නිපාත වර්ණනාව

පළමුවෙනි විවර වර්ගය		
4.1.1	වූලකාලිංග ජාතකය	1
4.1.2	මහාඅසසාරෝභ ජාතකය	9
4.1.3	එකරාජ ජාතකය	14
4.1.4	දද්දර ජාතකය	18
4.1.5	සීලවිමංසන ජාතකය	21
4.1.6	සුජාතා ජාතකය	24
4.1.7	පලාස ජාතකය	27
4.1.8	ජවසකුණ ජාතකය	31
4.1.9	ජවක ජාතකය	33
4.1.10	සයා ජාතකය	37
දෙවෙනි පුවමන්ද වර්ගය		
4.2.1	පුවමන්ද ජාතකය	41
4.2.2	කස්සපමාදිය ජාතකය	44
4.2.3	බන්තිවාදී ජාතකය	48
4.2.4	ලෝහකුම්භි ජාතකය	53
4.2.5	මංස ජාතකය	58
4.2.6	සස ජාතකය	62
4.2.7	මතරෝදන ජාතකය	67
4.2.8	කණවේර ජාතකය	70
4.2.9	තිත්තිර ජාතකය	77
4.2.10	සුවිච්ඡ ජාතකය	80

තෙවැනි කුට්ඨසක වර්ගය

4.3.1	කුට්ඨසක	ජාතකය	85
4.3.2	දද්දභ	ජාතකය	89
4.3.3	බ්‍රහ්මදත්ත	ජාතකය	94
4.3.4	චම්මසාටක	ජාතකය	97
4.3.5	ගෝධ	ජාතකය	100
4.3.6	කක්කාරු	ජාතකය	103
4.3.7	කාකාති	ජාතකය	108
4.3.8	අනනුසෝවිය	ජාතකය	111
4.3.9	කාලබාහු	ජාතකය	116
4.3.10	සීලවීමස	ජාතකය	119

සිව්වෙනි කෝකිල වර්ගය

4.4.1	කෝකාලික	ජාතකය	122
4.4.2	රථලටඨී	ජාතකය	125
4.4.3	පක්කගෝධ	ජාතකය	128
4.4.4	රාජෝවාද	ජාතකය	132
4.4.5	ජම්බුක	ජාතකය	136
4.4.6	බ්‍රහ්මජත්ත	ජාතකය	139
4.4.7	පීඨ	ජාතකය	144
4.4.8	ථූස	ජාතකය	147
4.4.9	බාවෙරු	ජාතකය	153
4.4.10	වීසය්හ	ජාතකය	157

පස්වෙනි සුළු කුණාලි වර්ගය

4.5.1	කින්තරී	ජාතකය	161
4.5.2	වානර	ජාතකය	162
4.5.3	කුන්තිනී	ජාතකය	164
4.5.4	අම්බ	ජාතකය	167
4.5.5	ගජකුම්භ	ජාතකය	170
4.5.6	කේසව	ජාතකය	173
4.5.7	අයකුට	ජාතකය	178
4.5.8	අරඤ්ඤ	ජාතකය	180
4.5.9	සන්ධිභේද	ජාතකය	183
4.5.10	දෙවතාපඤ්ඤ	ජාතකය	186

05. පස්වෙනි නිපාත වර්ණනාව

පළමුවෙනි මණිකුණ්ඩල වර්ගය		
5.1.1	මණිකුණ්ඩල	ජාතකය 187
5.1.2	සුජාත	ජාතකය 190
5.1.3	චේතසාධ	ජාතකය 193
5.1.4	උරග	ජාතකය 198
5.1.5	ඝත	ජාතකය 205
5.1.6	කාරණේඨිය	ජාතකය 208
5.1.7	ලටුකික	ජාතකය 211
5.1.8	චුල්ලධම්මපාල	ජාතකය 216
5.1.9	සුවණ්ණාමිග	ජාතකය 221
5.1.10	සුසන්ධි	ජාතකය 227

දෙවෙනි වර්ණාරෝහණ වර්ගය		
5.2.1	වණ්ණාරෝහ	ජාතකය 231
5.2.2	සීලවිමංස	ජාතකය 235
5.2.3	හිරි	ජාතකය 238
5.2.4	ධජ්ජෝපණකි	ජාතකය 240
5.2.5	අහිකුණ්ඩික	ජාතකය 241
5.2.6	ගුම්බිය	ජාතකය 244
5.2.7	සාලිය	ජාතකය 247
5.2.8	තවසාර	ජාතකය 249
5.2.9	මිත්තවින්දක	ජාතකය 252
5.2.10	පලාස	ජාතකය 255

තෙවැනි අර්ධ වර්ගය		
5.3.1	දීසිතිකෝසල	ජාතකය 258
5.3.2	මිගපෝතක	ජාතකය 261
5.3.3	මූසික	ජාතකය 264
5.3.4	චුල්ලධනුග්ගහ	ජාතකය 270
5.3.5	කපෝත	ජාතකය 277

06. සයවෙනි නිපාත වර්ණනාව

පළමුවෙනි ආචාර්ය වර්ගය

6.1.1	ආචාර්ය	ජාතකය	281
6.1.2	සේනහෙතු	ජාතකය	286
6.1.3	දරිමුඛ	ජාතකය	292
6.1.4	නේරු	ජාතකය	303
6.1.5	ආසංක	ජාතකය	306
6.1.6	මිගාලෝප	ජාතකය	313
6.1.7	සිරිකාලකණ්ණි	ජාතකය	316
6.1.8	කුක්කුට	ජාතකය	326
6.1.9	ධම්මද්ධජ	ජාතකය	329
6.1.10	නන්දියමිගරාජ	ජාතකය	333

දෙවෙනි සේනක වර්ගය

6.2.1	බටුපුත්ත	ජාතකය	339
6.2.2	සුවි	ජාතකය	349
6.2.3	තුණ්ඩිල	ජාතකය	355
6.2.4	සුවණ්ණකක්කටක	ජාතකය	363
6.2.5	මය්හක	ජාතකය	369
6.2.6	ධජවිහෙඨ	ජාතකය	375
6.2.7	භිසපුස්ඵ	ජාතකය	381
6.2.8	විසාස	ජාතකය	384
6.2.9	වට්ටක	ජාතකය	387
6.2.10	කාක	ජාතකය	390

07. සත්වෙනි නිපාත වර්ණනාව

පළමුවෙනි කුක්කුට වර්ගය

7.1.1	කුක්කු	ජාතකය	393
7.1.2	මනෝජ	ජාතකය	397
7.1.3	සුතනු	ජාතකය	402
7.1.4	ගිජ්ඣ	ජාතකය	410

7.1.5	දබ්‍හපුප්ඵ	ජාතකය	412
7.1.6	දසණ්ණක	ජාතකය	418
7.1.7	සත්තුභස්ත	ජාතකය	425
7.1.8	අවිධිසෙන	ජාතකය	437
7.1.9	කපි	ජාතකය	443
7.1.10	බකබුන්ම	ජාතකය	446

දෙවෙනි ගන්ධාර වර්ගය

7.2.1	ගන්ධාර	ජාතකය	453
7.2.2	මහාකපි	ජාතකය	461
7.2.3	කුම්භකාර	ජාතකය	468
7.2.4	දළ්හධම්ම	ජාතකය	478
7.2.5	සෝමදත්ත	ජාතකය	484
7.2.6	සුසීම	ජාතකය	487
7.2.7	කෝටිසිම්බලි	ජාතකය	495
7.2.8	ධුමකාරී	ජාතකය	499
7.2.9	ජාගර	ජාතකය	502
7.2.10	කුම්බසපිණ්ඩ	ජාතකය	507
7.2.11	පරන්තප	ජාතකය	519

08. අටවෙනි නිපාත වර්ණනාව

කච්චායන වර්ගය

8.1.1	කච්චානි	ජාතකය	528
8.1.2	අට්ඨසද්ද	ජාතකය	536
8.1.3	සුලසා	ජාතකය	545
8.1.4	සුමංගල	ජාතකය	550
8.1.5	ගංගමාල	ජාතකය	557
8.1.6	වෙනිය	ජාතකය	570
8.1.7	ඉන්දිය	ජාතකය	580
8.1.8	ආදිත්ත	ජාතකය	591
8.1.9	අට්ඨාන	ජාතකය	597
8.1.10	දීපි	ජාතකය	603

ජාතකධර්ම කථා තුන්වෙනි කොටස

නමෝ තසසු භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසසු

ඒ භාග්‍යවත් වූ අරහත් වූ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට
නමස්කාරය වේවා !

විවරවග්ගය

4.1.1

චූල්ලකාලිංග ජාතකය

"විවරථ ඉමාසං ද්වාරං" යන මේ ගාථා කොටසින් ඇරඹෙන ඇරඹෙන ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම වෙහෙරේ වැඩ වෙසෙමින් පරිබ්‍රාජිකාවන් සිව්දෙනෙකුගේ පැවිද්ද අරඹයා වදාළ සේක.

විසාලා මහනුවර සන්දහස් සත්සිය හතක් ලිච්චවී රජදරුවෝ වූහ. ඒ සියලුදෙනා ප්‍රශ්න ඇසීම්, නැවත නැවත විචාරීම් ස්වභාවකොට ඇත්තාහු වූහ. එක්දිනෙක පත්සියයක් වාදයන්හි දක්ෂ වූ නිගණ්ඨයෙක් විසාලා මහනුවරට පැමිණුනි. ලිච්චවීහු ඔහුට සංග්‍රහ කළ හ. අනතුරුව එබඳුම වූ දැනුම් ඇති, නිගණ්ඨ කාන්තාවක් ද එ පුරට පැමිණුනි. රජවරු මේ දෙදෙනා එකිනෙකා හා වාද කරවූ හ. දෙදෙනා ම සමාන දක්ෂකම් දැක්වූ හ. ඉක්බිති ලිච්චවීන්ට මෙබඳු සිතිවිල්ලක් ඇති විය. 'මොවුන් දෙදෙනාගේ එකතුවෙන් පුතෙක් උපන්නේ වී නම්, ඔහු දක්ෂයෙක් වන්නේය වශයෙනි. මෙසේ සිතා ලිච්චවීහු මේ දෙදෙනා විවාහ කරවා, එක් ව වසන්ට සැලැස්වූ

හ. අනතුරුව ඔවුන්ගේ විවාහයෙන් පිළිවෙළින් දැරියෝ සිව් දෙනෙක්ද, එක් පිරිමි දරුවෙක් ද ඉපදුන හ. 'සවජා', 'ලෝලා', 'අවවාදකා', 'පටාවාරා' යනු දැරියන්ගේ නම් වේ. පුතාගේ නම 'සච්චක'ය. මේ පස්දෙනා ම නිසිවියට පත් ව, මව් පසින් වාද පන්සියක් ද පියපසින් වාද පන්සියක්දැයි, වාද දහසක් උගත් හ. සිය දියණියන්ට ඔවදන් දෙන දෙමාපියෝ 'දියණිවරුණි, කිසියම් ගිහියෙක් නුඹලා වාදයෙන් පරදවන්නේ නම්, ඔහුට බිරින්දන් වවු. පැවිදි උතුමකුට පැරදුනහොත් උන්වහන්සේ ළම පැවිදි වවු,'යැයි පැවසූ හ. පසුකලෙක මව්පියවරු කලුරිය කළ හ. ඔවුන් මළ පසු, සච්චක නිගණ්ඨයා විසාලාවේ ම වෙසෙමින් ලිච්ඡවීන්ට ශිල්ප ඉගැන්වීමේ නිරත විය. ඔහුගේ සොයුරියෝ දඹ අත්තක් ගෙන වාද පිණිස නගරයක් පාසා හැසිරෙමින් සැවතට පැමිණ නගර දොරටුවෙහි පොළොවෙහි පස් හාරා දඹ අත්තක් සිටුවා, 'යමෙක් අප හා වාදකිරීමට පොහොසත් වේ නම්, ගිහියකු වුවත් පැවිද්දකු වුවත්, ඔහු මේ පස් ටික පයින් විසුරුවා දමා, දඹ අත්ත පාගාවා'යි එතැනට රැස් ව සිටි දරුවන්ට දන්වා හික්ෂාව පිණිස ක්‍රවරට පිවිසුණ හ.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරණුවෝ විහාරස්ථානයේ නොහැමදු තැන් හැමද, හිස් කළවලට පැන් පුරවා තබා, ගිලනුන්ටද උපස්ථාන කොට, මදක් දවල් වී සැවතට පිඬු පිණිස පිවිසි සේක්, ඉහත කී දඹ අත්ත දැක, අසල සිටි දරුවන්ගෙන් විවාරා ඒ ගැන දැන ඔවුන් ලවාම පස් විසුරුවා, දඹ අත්ත ද පැහවූ සේක. 'මේ දඹ අත්ත සිට වූ අය, දිවා ආහාරයෙන් පසු, ජේතවනාරාමයෙහි දොරකොටුවට පැමිණ මා හමුවිය යුත්තාහු යැ'යි දරුවන්ට කියා දී, නූවරට පිවිසි තෙරහු දහවල් දානයෙන් පසු විහාර දොරකොටුවෙහි වැඩසිටිය හ. ඉහත කී පරිබ්‍රාජිකාවෝ ද දිවා ආහාරයෙන් පසු අත්ත සිටවූ තැනට පැමිණ, එය පාගා පස් විසුරුවා තිබෙනු දැක, 'මෙය කවරකුගේ ක්‍රියාවක්දැ'යි අසා දරුවන්ගෙන් තොරතුරු දැන නැවත නගරයට පිවිස, මහජනයා ද රැස් කරවා ගෙන වෙහෙරට ගොස් දොරකොටුවේ දී තෙරුන්වහන්සේ මුණගැසී උන්වහන්සේ සමග දහසක් නයින් වාද කළ හ. වාද දහසෙන් ම තෙරුන්වහන්සේ ජයගත් හ. 'වෙනත් යමක් දනිත් දැ'යි තෙරුන්වහන්සේ විවාළ කල්හි, 'හිමියනි, වෙනත් කිසිවක් අපි නොදනිමු'යැයි පරිබ්‍රාජිකාවෝ පැවසූ හ.

'මම ඔබගෙන් යමක් විවාරමී'යි තෙරුන් වහන්සේ කී කල්හි, ස්වාමීනි, විමසනු මැනවි, දන්නා යමක් වෙතොත් කියන්නෙමු'යි පරිබ්‍රාජිකාවෝ

පැවසූ හ. තෙරුන් වහන්සේ 'එක යනු කීමෙක්දැ'යි විවාළ සේක. ඇලා එය නො දන් හ. තෙරුන් වහන්සේ එය විසඳූහ. එවිට පරිබ්‍රාජිකාවෝ 'හිමියනි, ජය ඔබට ය. පරාජය අපට යැ'යි කීහ. දැන් තෙපි කුමක් කරන්නෙහුදැ'යි තෙරුන් වහන්සේ ඇසූහ. ඊට පිළිතුරු දෙන පරිබ්‍රාජිකාවෝ 'ස්වාමීනි, අපට අවවාද දෙන අපේ දෙමාපියෝ, ගිහියෙකුට පරාජය වුවහොත්, ඔහුට බිරියන් වන ලෙසත්, පැවිද්දකුට පරාජය වුවහොත්, ඔහු ළඟ පැවිදි වන ලෙසත් අවවාද කළ හ.' එබැවින් හිමියනි, අපට පැවිද්ද දෙනු මැනවැ'යි කීහ. ස්ථවිරතුමා ද ඊට කැමති ව ඇලා උප්පලවණ්ණා තෙරණිය ළඟ පැවිදි කරවීය. ඒ සියලුදෙනා නොබෝ කලෙකින් ම රහත් වූ හ.

ඉක්බිති එක් දිනක් දම් සභාවේදී හික්ෂුහු "ඇවත්නි, සැරියුත් තෙරණුවෝ පරිබ්‍රාජිකාවන් සිව් දෙනෙකුට උපකාරකයෙක් ව ඔවුන් රහත් බවට පැමිණ වූ සේකැ"යි යන මේ කථාව සාකච්ඡා කරමින් හුන් හ. ඒ අතර දම්සභාවට පැමිණි බුදුරජාණන් වහන්සේ "මහණෙනි, දැන තෙපි කුමන කථාවක් කරමින් සිටියාහුදැ"යි විචාරා දැන, "මහණෙනි, සැරියුත් තෙරණුවෝ ඇලාට උපකාරකයෙක් වූයේ, දැන් මතු නො ව, පෙර ද උපකාරකයෙක් ව ඇලා රජ මෙහෙසි තනතුරෙහි තැබූහ"යි වදාරා ඒ අතීත පුවත මෙසේ ගෙන හැර දැක්වූ හ.

අතීතයෙහි "කලිඟු" රට "දන්ත" පුරයෙහි කලිඟු රජු රජ කරන කල්හි "අස්සක" රටේ "පෝතලී" නුවර අස්සක නම් රජෙක් රාජ්‍යය කරවීය. කලිඟු රජ ප්‍රබල යුධ සේනාවකින් යුක්ත වූ අතර, තෙමේ ද ශක්ති, සම්පන්නයෙක් විය. ඔහු තමා හා විරුද්ධ ව නැගී සිටිය හැක්කකු නො දුටුවේය. එනිසා යුද්ධකාමියෙක් වූ ඔහු තමා හා පිළිමල් ව සටන් වැදිය හැකි රජෙකු සොයන ලෙස ඇමතියන්ට කී ය. ඇමතිවරු " මහරජතුමනි, එක් උපායක් ඇත. ඔබගේ උසස් රූ සපුවෙන් හෙබි දියණිවරුන් සිව්දෙනා සරසා තිරවලින් ආවරණය කරන ලද යහනක හිඳුවා, රාජ පුරුෂයන් විසින් පිරිවරන ලදු ව ගම් නියම්ගම් රාජධානිවල සැරිසරන්නට සලස්වනු මැනවි. එහි දී යම් රජෙක්, ඒ කුමාරිකාවන් සිය අන්තඃපුරයට ගැනීමට කැමති වන්නේද? අපි ඔහු සමග යුද්ධ කරන්නෙමු"යි ප්‍රකාශ කළහ. රජ ඔවුන් කී ලෙස කරවීය. නමුත් කුමාරිකාවන් ගිය ගිය රටවල රජවරු මේ උපාය දැන, යුද කරන්නට බියෙන්, ස්වකීය නගරවලට පිවිසෙන්නට, කුමරියන්ට ඉඩ නො දුන් හ. නුවරින් පිටත කුමරියන්ට

නවාතැන් ගන්නට සැලැස් වූ, ඒ ඒ රජවරු ඔවුනට තැගි බෝග යවා මිතුරු බව තහවුරු කොට ගත්හ. මෙසේ මේ කුමරියන් පිරිවරා ගත් කණ්ඩායම මුළු කණ්ඩායම මුළු දඹදිව හැසිර, අස්සක රටේ පෝතලී නුවරට පැමිණුනි. අස්සක රජ ද නුවර දොරටු වස්වා සෙසු රජුන් මෙන්, පිට නුවරට තැගි යැවී ය. අස්සක රජුට පණ්ඩිත වූත්, දක්ෂ වූත්, උපායෙහි කුසලතා ඇති, "නන්දිසේන" නම් ඇමතියෙක් විය. මේ ගැන කල්පනා කළ ඔහු, "මේ රාජ දුටුණියන්ට මුළු දඹදිව ඇවිද විරුද්ධ රජෙකු සොයා ගැනීමට නො හැකි විය. මෙසේ වුවහොත් දඹදිව රජුන්ගෙන් හිස් වූවක් වනු ඇතැ"යි සිතා "මම කාලිංගයා සමග යුද කරන්නෙමි"යි සනිටුහන් කොටගෙන නුවර දොරටුව වෙත ගොස්, දොරටුපල්ලා අමතා කුමාරිකාවන්ට දොරටුව විවර කොට පිවිසීමට ඉඩදෙන ලෙස පවසමින් මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේය.

1. විවරට ඉමාසං දවාරං - නගරං පවිසිතුං මයා
 අරුණා රාජස්ස සිහෙන - සුසිටෙධන, සුරකඛිතං, නන්දිසෙනෙනාති

මැලාට නුවරට ඇතුළු වීම සඳහා දොරටුව හරි වූ. පුරුෂ සිංහයෙකු වූ මැනවින් හික්මුණු නන්දිසේන නම් වූ මා විසින් 'අරුණ' රජුගේ රාජ්‍යයට ආරක්ෂාව යොදන ලදී.

මේ ගාථාවේ "අරුණරාජස්ස" යනු 'ඒ රජු රාජ්‍යයෙහි පිහිටි කල්හි' යන අර්ථයි. රටේ ම නාමයක් වශයෙන් ගෙන කාලිංග යන නම යෙදුවාක් මෙන්, 'අස්සක' යන නාමය යොදන ලදී. එසේ වුවද කුල පරම්පරාවෙන් ඔහුට ලැබුණු නම 'අරුණ'ය. එබැවින් අරුණ රාජස්ස යැයි, කී ය. 'සිහේන' යනු "පුරුෂ සිංහයා විසින්", යනු යි. සුසිටෙධන යනු 'ගුරුවරුන් විසින් මැනවින් අනුශාසනා කරන ලද', යන අර්ථයි. 'නන්දිසේන' යනු "නන්දිසේන නම් වූ මා විසින්" යනු යි.

ඔහු මෙසේ කියා දොර විවර කරවා, කුමාරිකාවන් කැටුව ගොස් අස්සක රජුට පෙන්වා "රජතුමනි, සුරූපී වූ මේ රාජ කුමාරිකාවන් අභිෂේක කොට මෙහෙසියන් කර ගත මැනව. ඔබ බිය නො වන්න. යුද්ධයක් ඇති වුවහොත්, මම එය බලා ගන්නෙමි"යි පැවසී ය. අනතුරුව කුමරියන් සමග පැමිණි රාජ පුරුෂයන්ට කතා කොට "තෙපි තොපගේ රජුට මෙහි වූ සියලු විස්තර කියවූ" යැයි පිටත්කොට හැරීය. ඒ රාජ පුරුෂයෝද ගොස්

කලිඟු රජුට සියලු තොරතුරු කීහ. කලිඟු රජ "අස්සකයා ස්ථිර වශයෙන් ම මාගේ බලය ගැන නො දැනී යැ"යි පවසා එකෙණෙහි ම මහත් වූ බලඇණියක් ගෙන යුද පිණිස නික්මුණි. නන්දියෙන් ද ඔහුගේ පැමිණීම දැන, තම රටේ රාජ්‍ය සීමාවෙන් මෙපිටට නො එන ලෙසත්, රාජ්‍ය සීමාවට එපිටින් නවතින ලෙසත්, එහිදී ම යුද්ධය සිදුවන බවත් දන්වා කලිඟු රජුට ලිපියක් යැවී ය. ලිපිය කිය වූ කලිඟු රජ ඔහුට අයත් රාජ්‍ය සීමාවේ, පිරිස සමග නැවතුණි. මේ අතර අස්සක රජ විරුද්ධ පිරිසට මුහුණ ලා ස්වකීය රාජ්‍ය සීමාවෙහි කඳවුරු බැඳ සිටියේය.

එකල බෝසත් තෙමේ සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදිව ඉහත කී රජුන් දෙදෙනාගේ රාජ්‍ය සීමාවන් මැද පන්සලක් සාදාගෙන වෙසේ. එය දැනත් කලිඟු රජ "ඉමණයෝ නම් යමක් කමක් දත් අය වෙති. එබැවින් මේ යුද්ධයේ ප්‍රතිඵලය කුමක් වන්නේ ද? කවරෙක් ජය ගනී ද? කාට පරාජය දැයි, යන මේ කරුණු තවුසාගෙන් අසා දැනගන්නෙමි"යි නිශ්චය කොටගෙන, වෙස් වලාගෙන තවුසා කරා ගොස් වැඳ, එකත්පස් ව හිඳ, පිළිසඳර නිමවා මෙසේ කීය. "ස්වාමීනි, කලිඟු හා අස්සක යන රජවරු එකිනෙකාට එරෙහිව යුද කරනු කැමති ව තම තමන්ගේ රාජ්‍ය සීමාවල කඳවුරු බැඳ සේනා සහිත ව වෙසෙති. මේ රජවරුන් අතුරෙන් කවරෙකුට ජය වේ ද? පරාජය කවරෙකුදැ"යි විචාළේය. "පින්වත, ජය අසවලාට ය. පරාජය අසවලාටයැ යි මම නො දනිමි. එසේ වුවත් සක්දෙව් රජ හෙට මෙහි එන්නේ ය. මම ඔහුගෙන් අසා ඒ ගැන කියන්නෙමි"යි තවුසා කීය.

පසු දා බෝසතුන්ට උවටැන් පිණිස සක්දෙව්දු පැමිණියේ ය. තවුසා ද සක්දෙව්දුගෙන් ඉහත කී කාරණය විචාළේය. "නිමියනි, කලිඟු රජ ජය ගන්නේ ය. අස්සකට පරාජය හිමි වන්නේ ය. ඊට මේ මේ පෙර නිමිති පෙනේ"යි සක්දෙව්දු ප්‍රකාශ කළේය. ඊළඟ දිනයේ දී අසපුවට පැමිණි කලිඟු රජ, යුද්ධය ගැන සක්දෙව්දුගේ අදහස තවුසාගෙන් විමසා සිටියේ ය. ජයග්‍රාහකයා තමා බව දැනගත් කලිඟු රජ එයින් සතුටින් ඉපිල ගොස්, පෙරනිමිති ගැන නො විමසා ම ආපසු ගියේ ය. මේ සිද්ධිය දැනගත් අස්සක රජ නන්දියෙන් ඇමතියා කැඳවා "කාලිංගයා ජය ගන්නේ ය, අපි පැරදෙන්නෙමු, මීට කුමක් නම් කළ යුතු"දැයි කීය. "මහරජතුමනි, ජය පරාජය කවරෙකුට දැයි යන්න, ඕනෑ කෙනෙක් දැන ගන්නාවේ. ඔබතුමා ඒ ගැන කිසිවක් නො සිතනු මැනවැ"යි රජු අස්වසා, බෝසතුන් වෙත එළඹී නන්දියෙන් බෝසතුන්ට වැඳ එකත්පස් ව සිට "ස්වාමීනි, මේ

යුද්ධයෙන් කවරෙක් දිනන්නේ ද? කවරෙක් පරිදින්නේ දැ"යි විචාළේ ය. එවිට තවුසා "කලිඟ රජ දිනන්නේ ය, අස්සක රජ පරදින්නේ යැ"යි කිය. "ස්වාමීනි, දිනන්නාගේ හා පරදින්නාගේ පෙරනිමිති කවරේ" දැයි නන්දිසේන ඇසී ය. තවුසා පිළිතුරු දෙමින් "පින්වත, ජයග්‍රාහකයාගේ ආරක්‍ෂා දේවතාවා මුළුමනින් සුදු වෘෂභයෙකි. පරාජිතයාගේ ආරක්‍ෂා දේවතාවා, මුළුමනින් කළු වෘෂභයෙකි. ඔවුන් දෙදෙනා අතර ද යුද්ධයක් ඇති වේ. ඔවුන් අතරින් සුදු වෘෂභයා ජය ගනු ඇතැයි" පැවසීය.

මේ විස්තර දැනගත් නන්දිසේන ආපසු ගොස් තම රජුට සහය පිණිස පැමිණ සිටි දහසක් පමණ මහා යෝධයන් කැඳවාගෙන නුදුරු තැනෙක වූ පර්වතයක් මුදුනට ගෙන ගොස් මෙසේ කීය. "පින්වතුනි, අපගේ රජුට ජීවිතය පුදන්නට තොපට හැකිද?" "ස්වාමීනි, එසේ" යැයි ඒ පිරිස නන්දිසේනට උත්තර දුන්හ. "එසේ වී නම් තෙපි මේ පර්වත මුදුනෙන් ප්‍රපාතයට පතිවු" යැයි නන්දිසේන කීය. ඔවුහු පතින්නට සූදානම් වූහ. ඒ වැළකු නන්දිසේන "මෙසේ දිවි පුද කිරීමෙන් රජුට යහපතක් නො වේ. වඩාත් යෝග්‍ය රජු වෙනුවෙන් නො නැවතී, පසු නො බැස යුද කිරීම" යැයි පැවසී ය. හට පිරිස එය පිළිගත්හ.

ඉක්බිති සංග්‍රාමය ආරම්භ වූ කල්හි, කලිඟ රජ මම "දිනන්නෙමි"යි යන නිශ්චයට බැසගෙන සිටියේය. ඔහුගේ බල සේනාවද එම නිශ්චයේම පිහිටා සිටිය හ. එබැවින් යුද ඇදුම් පවා නො ඇඳ වෙනවෙන ම කණ්ඩායම් වී තමතමන්ට රිසි පරිද්දෙන් පිටත් වූහ. පරාක්‍රමයෙන් ක්‍රියා කළයුතු තන්හි දී පවා එසේ නො කළ හ. මේ අතර රජවරු දෙදෙනා ද අසුන් පිට නැඟ ඔවුනොවුන් අබිමුවට යුද පිණිස නික්මුණ හ. ඔවුන්ගේ ආරක්‍ෂා දේවතාවෝ රජවරුන් දෙදෙනාට මුලින් ගමන් කළ හ. එම ආරක්‍ෂක දේවතාවෝ යුද කරන ආකාරයක් පෙන්වා එකිනෙකාට ළං වූහ. රජු දෙදෙනාට පමණක් මේ වෘෂභයන් පෙනෙන අතර, සෙසු අය නො දකිති. මෙවිට සිය රජු වෙතට ගිය නන්දිසේන "දේවයිනි, අපගේ ආරක්‍ෂක දේවතාවා ඔබ වහන්සේට පෙනේදැ"යි රජුගෙන් ඇසී ය. රජ "එසේ යැ"යි පිළිතුරු දුනි. "පෙනෙනුයේ කුමන අයුරෙන්දැ"යි නැවත නන්දිසේන රජුගෙන් ඇසී ය. රජ පිළිතුරු දෙමින් "කාලිංගයාගේ ආරක්‍ෂා දේවතාවා මුළුමනින්ම සුදු වෘෂභයෙකි. අපගේ ආරක්‍ෂක දේවතාවා වෙහෙසට පත් කළු පැහැති වෘෂභයෙකි"යි පැවසීය. "මහරජතුමනි, ඔබවහන්සේ බිය නො වනු මැනවි. අපි දිනන්නෙමු, කාලිංගයා පරදින්නේ ය. ඔබවහන්සේ අසුපිටින් බැස මේ

ආයුධය ද ගෙන, යුද පුහුණුව ලැබූ එම අසුගේ බඩට වම් අතින් පහරක් ගසා වේගවත් කොට, එම අසු ද, මේ යෝධයන් දහස ද සමඟ වේගයෙන් ගොස් කාලිංගයාගේ ආරක්‍ෂක දේවතාවා වන සුදු ගොනා ආයුධයෙන් ගසා මරණු මැනවි. එවිට දහසක් මණ වූ අපි ආයුධ දහසකින් එක්විට පහර දෙන්නෙමු. මෙසේ කාලිංගයාගේ ආරක්‍ෂා දේවතා නැසෙන්නේ ය. එවිට කාලිංගයාට පරාජයත්, අපට ජයග්‍රහණයත් නියත" යැයි නන්දිසේන පැවසීය.

එය පිළිගත් රජ නන්දිසේනගේ උපදෙස් පරිදි පිටත්ව ගොස් සුදු ගොනාට පහර දුන්නේ ය. ඇමතියෝ ද දහස් ගණන් ආයුධවලින් පහර දුන් හ. කලිඟු රජුගේ ආරක්‍ෂක දේවතාවා එහි ම මැරී වැටුණි. පැරදුණු කලිඟු රජුබැස පලා ගියේය. ඒ දුටු දහසක් පමණ වූ ඇමතියෝ "කාලිංගයා පලා යේ" යැයි උස් හඬින් සෝෂා කළහ. මරණ බයෙන් බියට පත්ව පලා යන කලිඟු රජ ඉහත කී තවුසාගේ අසපුව සමීපයේ දී තවුසාට බණිමින් මේ ගාථාව කීවේය.

2. නො ඉවසිය හැකි දේ ඉවසන කාලිංගයන්ට ජය අත්වේ. පරාජය නමැති විපත අස්සකයන්ට ය. තවුසාණෙනි, ඔබගේ වචන එසේ ය. සෘජු ප්‍රතිපත්ති ඇත්තෝ බොරු නො කියති.

මෙහි 'අසඤ්ඤාසංහිතං' යනු 'ඉවසිය නොහැකි ඉවසීමට දුෂ්කර දෑ ඉවසීමට සමත් යන්න'යි. 'ඉවෙච්ච තෙ භාසිතං' යනු 'කුට තාපසය, මෙසේ තා විසින් අල්ලස් ගෙන, පැරදෙන රජුට දිනන්නේ යැයි ද, දිනන රජුට පරදින්නේ යැයි ද, කියන ලදි යන්නයි. 'උජ්ජ භූතා' යම් කෙනෙක් කයින්, වචනයෙන්, මනසින් සෘජු වූවාහුද? ඔවුහු එසේ බොරු නො කියති යන අර්ථයි.

මෙසේ ඒ කලිඟු රජ තවුසාට බණිමින් ආපසු හැරීවත් නො බලා පලා ගොස්, නුවරට ම පැමිණියේ ය. ඉක්බිති දින කිහිපයකට පසු සක් දෙවිඳු තවුසාට උපස්ථාන පිණිස අසපුවට පැමිණියේ ය. සක් දෙවිඳුන් සමඟ කථා කරන තවුසා මේ තෙවැනි ගාථාව කීයේ ය.

3. ශක්‍රය, දෙවියෝ වූ කලී මුසාවාදය ඉක්ම වූවෝ වෙති. ඔවුන් අතර සත්‍යය පරම ධනය වේ. දේවරාජය, ඔබ කියූ දෙස මුසාවකි. 'මසවා' නම් වූ මහා ඉන්ද්‍රය, කුමක් නිසා බොරු කීවෙහි ද?

මෙහි 'තං තේ මුසා භාසිතං' යනු 'ඔබ විසින් මට යමක් කියන ලද්දේ? එය අරුත් බිඳහෙලන මුසාවකි. තා විසින් කුමන කරුණක් නිසා මෙසේ බොරු කියන ලදීද? යන අර්ථයි.

ඒ ඇසූ ශක්‍රයා සතරවෙනි ගාථාව කිය.

4. බ්‍රාහ්මණය, 'දෙව්වරු පුරුෂ පරාක්‍රමයට ඊර්ෂ්‍යා නො කෙරෙති'යි කියනු ඔබ අසා තිබෙනවා නොවේද? ආත්ම දමනය ද මනසේ එකඟ වූ සමාධිය ද, සුදුසු කල්හි එකාවන් ව නැගී සිටීම ද දැඩි චීර්යය ද පුරුෂ පරාක්‍රමය ද, අස්සකයන්ට විය. එහෙයින්ම විජයග්‍රහණය ද ඔවුනට ම හිමි විය.

"බ්‍රාහ්මණය, කිමෙක්ද? ඒ ඒ තන්හිදී වචන කතා කරන කල්හි, 'දෙව්වරු පුරුෂ පරාක්‍රමයට ඊර්ෂ්‍යා නො කෙරෙති'යි යන මෙය ඔබ විසින් නො ඇසූ විරු ද? "දමො" යනුවෙන් මෙහි දී අදහස් කෙරෙනුයේ අස්සක රජු චීර්යයෙන් උපදවා ගත් ආතම දමනය යි. "මනසො අදෙජෙකො" යන්නෙන් අදහස් කෙරෙනුයේ ජයග්‍රහණය සඳහා චීර්යය කරන කාලයේ දී, අස්සක රජුගේ සහ ඔහුගේ සහවරයන්ගේ සමගි සම්පන්න බව හා එකාවන් ව, එක් අරමුණෙක සිත පිහිටුවා ගෙන කටයුතු කිරීම යි. "අවාගගතා" යන්නෙන් මෙහි දී අර්ථවත් වන්නේ "කලිඟු රජුගේ මිනිස්සු කොටස් වශයෙන් වෙන් ව පසු බැස්සාහු ය." එසේ පසුබැසීමෙකින් තොර ව සමගි සම්පන්නව එක්සිත් ව කටයුතු කිරීම යි. එසේ කටයුතු කරන්නන්ගේ චීර්යයත් පුරුෂ පරාක්‍රමයත් ස්ථිර ය. ඒ කාරණය නිසා ම අස්සකයන්ට ජය අත් විය.

කලිඟු රජු පලා ගිය පසු, අස්සක රජ එහි තැන තැන දමා ගොස් තිබූ දෑ ද, සතුරු පිරිසෙන් පැහැරගත් දෑද, ගෙන්වාගෙන සිය නුවරට ගියේ ය. මේ අතර නන්දියේන ඇමතියා "ඔබගේ දූවරුන් සතරදෙනාට පිය උරුමයෙන් ලැබිය යුතු දායාද වහා අප වෙත එවනු මැනවි. එසේ නො කරන්නේ නම් කළ යුතු දේ දනිමි"යි කියා කලිඟු රජුට හසුනක් යැවී ය. එම හසුන කිය වූ කලිඟු බියෙන් තැනි ගෙන දියණිවරුන්ගේ දායාද අස්සක රජුට අස්සක රජුට යැවී ය. එතැන් පටන් රජවරු සමගි සම්පන්න ව විසූ හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙන හැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා කලිඟු රජුගේ දියණිවරු නම්, මේ තරුණ භික්ෂුණිහු වෙති. නන්දියේන ඇමතියා නම්, සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. තවුසා වනාහි 'මම ම' යැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.1.2

මහා අස්සාරෝහ ජාතකය

"අදෙයොසු දදං දානං" යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවසන සේක්, අනඳ තෙරුන් අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාව යට කියන ලදී. බුදුරජාණන් වහන්සේ "මහණෙනි, පැරණි පඬිවරු වූ කලී, තමන්ට උපකාරී වූවනට පෙරලා උපකාර කළාහුයැ'යි වදාරා මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක්වූ හ.

අතීතයෙහි බෝසත් තෙමේ බරණැස් රජුව ඉපදී, දැහැමින් සෙමෙන් රාජ්‍ය කරවයි, දන්දෙයි, සිල් රකියි. දිනෙක ඔහු පසල් දනව්වක කොලාහලයක් සංසිඳුවන්නෙමි යි, සේනාව ද පිරිවරාගෙන ගොස්, එහි දී පරාජයට පත් විය. ඉන් පසු අසු පිටට නැගගත් රජතුමා, පලා ගොස් එක් පිරිසර ගමකට පැමිණියේ ය. ඒ ගමේ රාජ්‍ය සේවකයෝ තිස් දෙනෙක් වෙසෙති. ඔවුහු උදෑසනම ගම මැද රැස් ව ගමේ දියුණුව ගැන කටයුතු කෙරෙති. ඒ අවස්ථාවේ දී රජතුමා සන්නාහ සන්නද්ධව අසුපිට නැගී, රාජාභරණවලින් යුක්ත ව ගම් දොරටුවෙන් ගම තුළට පිවිසියේ ය. ගම් වැසියෝ "මේ කිමෙක්දැ"යි බියට පත් ව, දිවැ ගොස් තම තමන්ගේ ගෙවල්වලට පැන ගත් හ. ඔවුන් අතර සිටි, එක් අයෙක් සිය නිවෙසට ගොස්, රජු පැමිණෙනු දැක, නාඳුනන කවරෙක්ද? රාජ පුරුෂයෙක් ද? නැතහොත් සොරෙක්දැ"යි ඇසීය. "මිත්‍රය, මම රාජපුරුෂයෙක්මි"යි රජ කීය. "එසේ නම් එනු මැනවැ"යි කියා රජු ගෙදරට කැඳවා ගෙන ගොස්, තමාගේ පුටුවෙහි රජු හිඳ වූ, ඒ පුරුෂයා තම සොඳුරට කථා කොට, "සොඳුර, මෙහි එනු මැව, මාගේ යහළුවාගේ දෙපා සෝදු මැනවැ"යි කීය.

අනතුරුව ඔහු තම බිරිය ලවා රජුගේ පා සෝදවා, තම ශක්ති පරිද්දෙන් ආහාර ද දෙවා, "මොහොතක් විඩා අරිනු මැනවැ"යි යහනක් ද සකසා දුනි. රජ එහි සැතපුනේ ය. ඉක්බිති ඒ පුරුෂයා රාජකීය අශ්වයාගේ සන්නාහය මුදා, මදක් ඇවිද්දවා වතුරද පොවා, පිටෙහි තෙල් ගා පිරිමැද, කෑමට තණකොළ ද දුන්නේ ය.

මෙසේ ඒ රජතුමා දි තුක් හතරක් ආගන්තුක සත්කාර ලැබ, "මා දැන් යා යුතු යැ"යි කී කල්හි, රජුගේ මිතුරා රජුට ද, ඔහුගේ අසුට ද, කළ යුතු සියලු සංග්‍රහ කෙළේ ය. රජතුමා ආහාර අනුභව කොට, පිටත් වීමට සූදානම් වී, සිය මිතුරාට මෙසේ කීය, "මිතුර, මගේ නම මහා අස්සාරෝහ" ය. මගේ නිවෙස පිහිටා ඇත්තේ අගනුවර මැද ය. යම් විදියකින් ඔබ කිසියම් කටයුත්තකට නගරයට පැමිණිය හොත්, දකුණු වාසල් දොරටුවෙහි සේවයේ නියුතු දොරටුපාලයාගෙන්, "මහා අස්සාරෝහගේ ගෙය කොහි දැයි? විමසන්න, එවිට දොරටුපල්ලා ඔබට මා මුණගස්වනු ඇතැ"යි පවසා සමු ගෙන නික්ම ගියේ ය. මේ අතර රජුගෙන් වෙන් වූ බල සේනාව, රජු සොයා ගත නො හැකි ව නගරයෙන් පිටත කඳවුරු බැඳ සිටින කල්හි, රජු එනු දැක, පෙරගමන් ගොස් පිරිවරා ගත්තේ ය. රජතුමා එම පිරිසද කැටුව දකුණු වාසල් දොරටුව වෙත ගොස්, දොරටු පල්ලා කැඳවා රැස් ව සිටි ජනතාව මදක් ඇත්කොට, ඔහුට පමණක් ඇසෙන සේ මෙසේ උපදෙස් දුන්නේ ය. දරුව, කිසියම් විටෙක පසල් දනවු වැසියෙක් ඔබ හමුවට පැමිණ, "මහා අස්සාරෝහගේ ගේ කොහි දැ"යි විමසුවහොත් ඔහු මා ළඟට කැඳවා ගෙන එන්න, එවිට මසුරන් දහසක් ඔබට හිමි යැ"යි පැවසී ය.

මෙසේ බලාපොරොත්තුව සිටිමුත් දනවු වැසියා, රජු හමුවට නො පැමිණියේ ය. ඔහුගේ පැමිණීම පමා වන කල්හි, රජතුමා ඔහුගේ ගමේ අයබදු වැඩි කෙළේ ය. එසේ කළ ද, ඔහු නො පැමිණියේ ය. මෙසේ දෙ වන හා තෙ වන වරට ද, බදු වැඩි කෙළේ ය. එදා ඔහු නො පැමිණියේ ය. මේ අතර දනවු වැසියාගේ ගමේ මිනිස්සු ඔහු හමුවට පැමිණ "උතුමාණෙනි, ඔබේ මිතුරා වන අශ්වාරෝහකයා පැමිණි දින පටන් අපි බදු බරින් පෙළෙමු. දැන් දැන් හිස ඔසවා ගැනීමට පවා අපොහොසත් වෙමු. කරුණාකර ඔහු වෙතට ගොස්, මේ බව කියා බදු බරින් අප මුදනු මැනව'යි කීහ. දනවු වැසියා ඔවුනට පිළිතුරු දෙමින් "මැනව, මම එහි යන්නෙමි. එසේ වුවත් හිස් අතින් යා නො හැක. මගේ මිතුරාට දරුවෝ දෙදෙනෙකි. ඔවුන්ට ද මිතුරාගේ බිරිඳට ද මිතුරාට ද හදින පොරවන

වස්ත්‍ර ද, පළඳනා ද සකස්කොට දෙන මෙන්, ගම්වැසියන් ගිවිසවා ගත්තේ ය. පසු ව ගම්වැස්සෝ ඒ සියලු පඬුරු ඔහුට ගෙනැවිත් දුන්හ.

දනවු වැසියා ඉහත කී තැගි ද, තමාගේ ගෙදර පිසු කැවුම් ද රැගෙන නුවරට ගොස්, දකුණු වාසල දොරටුවේ දී දොරටුපල්ලා මුණගැසී, සිය මිතුරා ගැන කරුණු විමසා, දොරටුපල්ලා හා සමග එහි ගියේ ය. එහි දී දොරටුපල්ලා "ඔබතුමාගේ යහලුවා කැවුම ආවෙමු"යි රජුට දන්වා යැවී ය. ඒ ඇසූ රජතුමා වහා අසුනින් නැගිට "මගේ මිතුරා ද ඔහු සමග පැමිණි අය ද වහා කැඳවා ගෙන එන්නැ"යි පණිවුඩයක් යැවී ය. එයින් නො නැවතුණු රජතුමා පෙරගමන් කොට, තම මිතුරා දැක ඔහු වැළඳගෙන කීමෙක් ද? යහලුව, මගේ සොයුරිය (ඔබේ බිරිඳ) දරුවනුත් සමග සැපෙන් වෙසේ දැ"යි, විමසා දැන මිතුරාගේ අතින් අල්ලාගෙන, උඩුමහල් තලයට ගොස්, සේසත යට රාජාසනයෙහි මිතුරා වාඩි කරවා, අගමෙහෙසිය කැඳවා, "මගේ මේ යාලුවාගේ පා සෝදනු මැනවැ"යි කීය. මෙහෙසිය ද ඔහුගේ පා සේදුවා ය. ඇය පා සෝදනවිට රජතුමා රන් කෙණ්ඩියෙන් පැන් වත් කෙළේ ය. දේවිය ඉන් අනතුරුව දෙපා තෙත මාත්තු කොට, තෙල් ගැල්වූවා ය. මේ සියලු සත්කාරයන්ගෙන් පසුව, රජතුමා සිය මිතුරා අමතා, "හිතවත, අපට කැමට යමක් ගෙනාවේදැ"යි ඇසී ය. "එසේ යැ"යි පිළිතුරු දුන්, මිතුරා පසිම්බුවෙන් කැවුම් ගෙන දැක්වී ය. රජතුමා ඒවා රත්තැටියක තබා, ඔහුට ද එයින් ම සංග්‍රහ කොට, "මාගේ යාලුවා ගෙනෙන ලද කැවිලි කනු මැනවැ"යි රජමෙහෙසියට ද, ඇමතියන්ට ද, දෙවා තෙමේ ද කැවේ ය. මේ සංග්‍රහයෙන් පසු මිත්‍රයා, ගෙනෙන ලද සෙසු පඬුරු ද රජුට පිරිනැමී ය.

ඉක්බිති රජතුමා සිය මිතුරාට සැලකිල්ලක් වශයෙන්, තම කසිසඵ බැහැරකොට, මිතුරා විසින් ගෙනෙන ලද වස්ත්‍ර යුගලය හැඳ ගත්තේ ය. රජමෙහෙසිය ද, තම කසි සඵවත් ආභරණත් වෙනුවට, මිතුරා ගෙනෙන ලද සඵවකුත්, ආභරණත් පැළඳ ගත්තා ය. අනතුරුව රජකුට සුදුසු රාජභෝජන තම මිතුරාට අනුභව කරවා, එක් ඇමතියකු කැඳවා "මාගේ මේ මිතුරා කැවුම ගොස්, මට කරන සේවාවේ ආකාරයෙන් ම ඔහුගේ රැ වුල කපා සුවද පැනින් නහවා ලක්‍ෂයක් අගනා කසි සඵවත් හඳවා රජකුට සුදුසු රාජකීය ආභරණ පළඳවා කැඳවා ගෙන එව"යි රජ ඔහු පිටත්කොට යැවී ය. ඇමතියා ද එය එසේම කෙළේ ය. ඉන් පසු රජතුමා නුවර බෙර හසුරුවා, ඇමතියන් රැස්කොට සේසත් මැද දී සිය මිතුරා පැළඳ සිටී, රන් සිරියල් තුල බැහැර කෙට, රාජ්‍යයෙන් භාගයක් ඔහුට පිරිනැමී ය. එතැන්

පටන් රජතුමා හා සිය මිතුරා යන දෙදෙනා ම එක් ව කැම බිම ගැනීමත් සමාන ආකාරයෙන් ම සයය කිරීමත් කෙරෙහි. මේ දෙදෙනා අතර ඇති වූ විශ්වාසය කිසිවකු විසින් නො බිඳිය හැකි ලෙස, ස්ථිරත්වයට පත් විණි. ඉක්බිති රජතුමා සිය මිතුරාගේ අඹුරුවන් ද රජවාසලට කැඳවා, ඇතුළු නුවර මාලිගාවක් සාදා ඔවුන්ට දුන්නේ ය. මෙසේ ඔවුහු සියලු දෙනා සමග ව සතුටින් යුතු ව රාජ්‍යය කරවූ හ.

ඉක්බිති මේ වැඩ පිළිවෙළ ගැන කිපුණු ඇමතිවරු, රජතුමාගේ පුත්‍රයා කැඳවා ඔහුට මෙසේ කීය. "කුමරුනි, රජතුමා එක් ගෘහපතියකුට රජයෙන් අඩක දී, ඔහු සමග එක් ව අනුභව කරයි, පානය කරයි, සයනය කරයි, තම දරුවන් ලවා ද ඔහුට වන්දවයි. ඔහු විසින් රජුට කළ උපකාරයක්වත් අපි නො දනිමු. රජ මේ කරන්නේ කුමක් ද? ඇමතිවරු විදියට, අපි මේ ගැන ලජ්ජා වෙමු. මේ බව රජතුමාට කියනු මැනව" යනුවෙනි. මෙය ඇසූ රාජ කුමාරයා, "යහපතූ"යි කියා පිළිගෙන, ඇමතිවරුන් කියූ සියල්ල රජුට දන්වා, "මහරජතුමනි, මෙසේ නො කරනු මැනවැ"යි කීය. එවිට රජතුමා, "පුත, පසුගිය කාලයේ යුදයෙන් පැරදුණු මම, කොහි විසුයෙමිදැයි කියා දන්නෙහිදැ"යි රජතුමා ඇසීය. "නො දනිමි" "මම මගේ මේ මිතුරාගේ ගෙදර නිරෝගීව වැස, පසු ව අවුත් රජය කරන්නට පටන් ගත්තෙමි. මෙසේ මට උපකාර කළ ඔහුට කුමන සම්පතක් නො දෙමිද?" මෙසේ කියූ බෝසත් රජතුමා, "පුත, යමෙක් නො දිය යුත්තකුට යමක් දේ ද? දිය යුත්තකුට නො දේ ද? ඔහු විපතකට පත් වූ විට, කිසිදු උපකාරයක් නො ලබයි" මෙසේ කියා, මේ කරුණ තවදුරටත් ප්‍රකට කරවමින්, රජතුමා මෙසේ ද ප්‍රකාශ කළේය.

අදෙයොසු දදං දානං - දෙයොසු නපපවෙච්ඡති
 ආපාසු ව්‍යාසනං පනෙනා - සහායං නාධි ගච්ඡති

යමෙක් නො දිය යුත්තන්ට දන් දෙමින්, දිය යුත්තන් කෙරෙහි නො දේද? ආපදාවන්හි දී විපතට පත්, ඒ පුද්ගලයා පිහිට වන්නකු නො ලබයි.

නාදෙයොසු දදං දානං - දෙයොසු යො පවෙච්ඡති
 ආපාසු ව්‍යාසනං පනෙනා - සහාය මධි ගච්ඡති

යමෙක් නො දිය යුත්තන් කෙරෙහි "දන් නො දෙමි"යි දිය යුත්තන්

කෙරෙහි, පරිත්‍යාග කෙරේද? ආපදාවන්හි දී, විපතට පත් ඒ පුද්ගලයා පිහිට වන්නකු ලබයි.

සඤ්ඤාග සමෙහාග විසෙස දසසනං
අනරිය ධමෙමසු සයෙසු නසසති
කතඤ්ඤ ව අරියෙසු ව අඤ්ඤසෙසු ව
මහස්ථලො හොති අණුමපිතාදිසි

කෙනෙකුගේ ගුණවත්කම් හඳුනාගත හැක්කේ එක් ව කටයුතු කිරීමෙන් හා එක් ව විසීමෙනි. පහත් ස්වභාව ඇත්තවුන් කෙරෙහි හා කපටියන් විෂයෙහි, කරන ලද පරිත්‍යාගයන් ප්‍රතිඵල රහිත ය. ආර්යයන් කෙරෙහි ද, ආර්ය මාර්ගයන්හි ගමන් කරන අය කෙරෙහි ද, කරන ලද අල්ප මාත්‍ර වූ ද, පරිත්‍යාගය මහත්ඵල වේ.

යො පුබ්බෙ කත කල්‍යාණො - අකා ලොකෙ සුදුකකරං
පච්ඡා කසිරා නවාකසිරා - අවචනනං පුජනාරහොති

යමෙක් පෙර දී උපකාරකයෙක් වී නම්, ඔහු ලොව දුෂ්කර කටයුත්තක් කළ කෙනෙකි. පසු ව එවැන්නක් කළත් නො කළත් ඔහු පුජාවට සුදුසු ම ය.

මෙහි "අදෙයොසු" යනු "පෙර උපකාර නො කළ අය කෙරෙහි" යන අර්ථයි. "දෙයොසු" යනු "උපකාර කළවුන් කෙරෙහි" යන අර්ථ යි. "නපපවෙච්ඡති" යනු "ඇතුළු කොට නො ගනී, නො දේ" යන අර්ථ යි. "ආපාසු" යනු ආපදාවන්හි යන අර්ථයි. "ව්‍යසනං" යනු 'දුක්'ය. "සඤ්ඤාගමෙහාගවිසෙසදසසනං" යනු 'යමෙක් මිතුරකු සමග එක් ව කටයුතු කිරීමෙන් හා එක් ව විසීමෙන්, 'මට මේ සියල්ල මොහු විසින් කරන ලදැයි ගුණ විශේෂයන් හඳුනා ගැනීම යි. මේ සියල්ල මොහු විසින් කරන ලදැයි ගුණ විශේෂයන් හඳුනා ගැනීම යි. පවිටු ස්වභාවය ආත්මකොට ඇති බැවින්, පවිකාර කපටි පුද්ගලයන් කෙරෙහි කළ පරිත්‍යාගයන් විනාශ මුඛයට පත්වේ", යන අර්ථයි. 'අරියෙසු' යනු 'තමන්ට කළ උපකාරය හඳුනා ගන්නා තැන්පා විසින්, නිර්මල උත්තමයන් කෙරෙහි' යන අර්ථ යි. 'අඤ්ඤසෙසු' යනු 'ඒ කළගුණ සිහිකිරීම් වශයෙන් ම සෘජු වූත්, අවංක වූත්, උතුමන් කෙරෙහි' යන අර්ථයි. 'අණුමපි' යනු 'අල්ප මාත්‍ර වූ' යන අර්ථ යි. 'තාදිසු' යනු 'යම් එබඳු ආර්ය වූත්, සෘජු වූත්, පුද්ගලයෝ වෙත් ද? ඒ උතුමන් කෙරෙහි, අල්ප වශයෙන් කරන ලද දේ, මහත්ඵල ද, මහත් සේ

පුළුල් වුවක් ද, ඉමහත් බැබළීමක් ගෙන දෙන්නක් ද වේ. මනා වූ කෙතක වපුල බීජ මෙන්, නො නැසේ. වෙනත් පවිටකු විෂයෙහි බහුල කොට පුදන ලද දේ වුවත්, ගින්නෙහි හෙළන ලද බීජ මෙන් නැසේ ය යන අර්ථ යි. මෙසේ ද කියන ලදි.

5. ගින්නෙහි හෙළා බීජයක් යම් සේ දැවී යා ද? නො වැඩේ ද? එසේ අසන්නපුරුෂයා විෂයෙහි කරන ලද දේ දැවී යයි. නො වැඩේ.

6. උසස් පැවතුම් ඇති, සිල්වත් කළගුණ දන්නා පුද්ගලයා විෂයෙහි කළ දෑ, මනා වූ කෙතක වපුල බීජ මෙන්, නො නැසේ.

මෙහි 'පුබ්බෙ කතකලායාණො' යනු 'මූලින් ම උපකාර කළ පුද්ගලයා' ය. 'අකා' යනු 'කෙළේ ය' යන අර්ථ යි. 'එනම්, ලොව ඉතා දුෂ්කර කාර්යයක් කෙළේ ය', යන අර්ථ යි. 'පවඡාකයිරා' යනු 'ඔහු පසු ව වෙනත් කිසියම් උදව්වක් කළත්, නො කළත්, මුල දී කළ උදව්ව නිසා ම අතිශයින් පූජාර්භ වේ. සියලු සත්කාර සම්මානයන්ට සුදුසු ය' යන අර්ථයි.

රජතුමාගේ මේ කථාව අසා සිටි ඇමතිවරුන් රාජතුමාගේ එතැන් පටන් රජුට විරුද්ධ ව කිසිවක් නො කියන්නට වගබලා ගත් හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා දනවු වැසියා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. බරණැස් රජතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.1.3

ඒකරාජ ජාතකය

'අනුත්තරේ කාමගුණෙ සම්ඥේ' යන මේ ගාථා කොටසින් ඇරඹෙන මේ ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සමයෙහි කොසොල් රජුගේ එක්තරා සේවකයෙකු අරබයා වදාළ සේක.

මෙහි වර්තමාන කතා පුවත 'සෙයාංස' ජාතකයේ දී, කියන ලදී. එහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ 'අනර්ථයෙන් අර්ථය සලසා ගත්තේ, ඔබ පමණක් නොවේ. 'පැරණි පඬුවරු පවා, තමා කරා පැමිණි විපත, සැපතක් කරගත් හ'යි වදාරා මේ අතීත කතාව ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

පෙර බරණැස්පුර බරණැස් රජුට සේවය කරන එක් ඇමතියෙක් මාලිගාව තුළදී නපුරු වචන කතා කළේය. එය සියැසින් දුටු රජතුමා, ඔහු රටින් පිටුවහල් කළේය. 'ඔහු 'දබ්බසේන' නම් වූ කොසොල් රජුට සේවය කළේ යැ'යි, යන මේ සියල්ල, 'මහා සීලව' ජාතකයේ දී විස්තර කරන ලදී.

ඒ අනුව දබ්බසේන රජතුමා දිනක් මාලිගාවේ උඩුමහල් තලයෙහි ඇමතියන් ෧෭ද සිටි, බරණැස් රජු අල්වාගෙන, ආරක්ෂිත පැසෙක දමා, උතුරුවාසල් දොරටුවෙහි එළිපත්තට ඉහළින්, හිස පහතට සිටින සේ එල්වී ය. මෙහි දී අත්අඩංගුවේ පසුව බරණැස් රජතුමා තමාට සතුරුකම් කරන, දබ්බසේන රජු කෙරෙහි මෙමතිය වඩා, කසිණ අරමුණක් ගෙන, ධ්‍යාන ඉපදවී ය. එවිට ඔහුගේ බැඳුම් ඉබේ ම ගිලිහිණි. අනතුරුව රජතුමා අහසෙහි ම පලක් බැඳ, වාඩි වී හුන්නේ ය. මේ අතර දබ්බසේන රජුගේ සිරුරෙහි දහඩිය නැගුණි. දැවිල්ලක් ද හට ගත්තේ ය. ඔහු 'දැවෙමි දැවෙමි'යි කියමින් බිම වැතිරී, ඒ මේ අතට පෙරලෙන්නට විය. අනතුරුව රජතුමා සම්පයෙහි සිටි අයගෙන්, තමාට සිදු වී ඇති මේ දාහය ගැන කරුණු විමසීය. "මහරජතුමනි, ඔබවහන්සේ ඉතා දැහැමි රජකු වන බරණැස් රජු හිස යටිකුරු කොට එල්ලා නිරපරාධයේ වද දුන්නෙහි ය. මේ එහි ප්‍රතිඵලය යැ"යි ඔවුහු කීහ. එවිට රජ "එසේ වී නම්, වහා ගොස් ඔහු මුදවූ" යැයි අණ කෙළේ ය. රාජපුරුෂයෝ එහි ගියවිට බරණැස් රජු අහසෙහි පලක් බැඳ හිඳිනු දැක, ආපසු හැරීවිත්, දබ්බසේන රජුට ඒ බව කීවු හ. ඒ ඇසූ දබ්බසේන රජතුමා වහ වහා එතැනට ගොස්, බරණැස් රජුට වැඳ, තමා කළ වරදට සමා කරවාගෙන, අනතුරුව මේ පළමුවැනි ගාථාව කීවේ ය.

අනුත්තරෙ කාම ගුණෙ සම්දෙධ
භුක්ඛාන පුබ්බඛ වසී එකරාජා
සොදානී දුගෙහ නරකමහි බිතෙතා
නපජනෙ වණණිබලං පුරාණ නහි

ඒක රාජ වූ බෝසත් තෙමේ, පෙර උසස් වූ ද, සමාද්ධිමත් වූ ද, කම්සැප විද විසී ය. ඔහු දැන් විෂම වූ නරකයෙහි (විපතෙහි) වැටුණත් පෙර පැවති වර්ණයත්, බලයත්, අත් නො හරියි.

මෙහි 'වසී' යනු 'වාසය කළේ ය' යන්නයි. 'ඒකරාජ' යනු 'බෝසතුන්ට නමින් කරන ලද, ආමන්ත්‍රණය'යි. 'සෝදානි' යනු 'ඒ ඔබ දැන්' යන අර්ථ යි. 'දුග්ගෙ' යනු 'විෂම ස්ථානයෙහි', යන අර්ථ යි. 'නරකමහි' යනු 'වළෙක', යන අදහස යි. එල්ලන ලද ස්ථානය සඳහා මෙය කියන ලදි. 'තපප්පභෙ වණණබලං පුරාණං' යනු 'මෙබඳු නපුරු තැනෙක දමන ලද්දේ වුවත්, පෙර පැවති වර්ණයත්, බලයත්, අත් නො හරිතිදැ'යි විචාරයි යන අර්ථයි.

එය අසා බෝසත් තෙමේ, පහත දැක්වෙන ගාථාවන් ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

2. 'දබ්බසේන' රජතුමනි, මගේ තපසත්, ඉවසීමත් පෙර සිට පතන ලද්දකි. එය ලැබුවා වූ මම, දැන් ඒ පෙර පැවති වර්ණයත් බලයත් කුමක් නිසා හැරපියමීද?

3. යසස් ඇත්තාණෙනි, නුවණැත්තාණෙනි, නො ඉවසිය හැකි දේ, ඉවසන්තාණෙනි, සියල්ල මුළුමනින් නිමා විය. උදාරත්වයත්, කීර්තියත්, කලින් ම ලබන ලදි. එබැවින් පුරාණ වර්ණයත්, බලයත් අත් නො හරිමි.

4. රජතුමනි, නො ඉවසිය හැකි දේ, ඉවසිය හැකි මම, ඔබ විසින් ඇතිකළ දුකෙන්, රාජ්‍ය සුවය දුරුකොට, ධ්‍යානසුවය කරණ කොට ගෙන, එම දුකක් දුරුකොට වසමි. උභයාර්ථයෙහි ශාන්ත වූ (නිවුනා වූ) වෙසෙසින් සංසිදුණු සිත් ඇත්තෝ, සැප දුක් දෙකේහි උපේක්ෂා වෙති.

මෙහි 'බනනී' යනු 'ඉවසීම'යි. 'තපො' යනු 'තපස් රැකීම'යි. 'සමුප්පට්ඨා' යනු 'කැමතිවන ලද, පතන ලද' යන අර්ථයි. 'දබ්බසේන' යනු 'රජුට නමින් ඇමතීම'යි. 'තංදානි ලද්ධාන' යනු 'එම ප්‍රාර්ථනාව ලැබ දැන මම' යන අර්ථ යි. 'ජභෙ' යනු 'මම කුමන කරුණක නිසා දුරු නො කෙරෙමි ද? යමෙකුට දුකක් හෝ දොම්නසක් හෝ වේ ද? ඔහු එය දුරු

කරන්නේ යැයි දක්වයි. 'සබ්බං කිරෙව පරිනිට්ඨිතානී' යනු 'මුල පටන් නමාගේ සම්පත් දක්වමින් කිය. මා විසින් කළ යුතු සියලු කටයුතු දාන, ශීල හා පොහෝ කටයුතු මුලදී ම නිමවන ලදී' යන මෙය කියන ලද්දේ වේ. 'යසසසිතං පඤ්ඤාවනතං විසයා' යනු 'පරිවාර සම්පත්තින් නිසා, 'යසසසි' යන්නත්, ප්‍රඥා සම්ප්‍රදාය නිසා, 'පඤ්ඤාවනත' යන වචනයත්, නො ඉවසිය හැකි දේ ඉවසන නිසා, 'විසයා' යන වචනයත් අර්ථවත් වේ. මෙසේ මේ වචන තුන ම ආමන්ත්‍රණයෙහි වේ. මෙහි යෙදී ඇති 'න' කාරය නිපාතයකි. ව්‍යඤ්ජනයන්ගේ සිලුටුතාව අපේක්‍ෂාවෙන් 'න' කාරයේ බිංදුව යොදන ලද බව, තේරුම් ගත යුතු ය. 'යසොව' යනු 'කීර්තිය ද' යන අර්ථයි. 'ලද්ධා පුරිමං' යනු 'පෙර නො ලද විරූ යමක්, පුර්මයෙන් ලැබ', යන අර්ථයි. 'උළාරං' යනු 'මහත් බව'යි. කෙලෙස් 0෨6 ව පැවැත්වීමෙහි ලා මෙහි භාවනාවෙන් ධ්‍යාන ඉපදවීම සඳහා ම කිය. 'නප්පජහෙ' යනු 'මෙබඳු වූ කීර්තියක් ලැබ, කුමන කරුණක් නිසා, පුරාණ වර්ණයත්, බලයත් අත්හරිමිද?' යන අර්ථ යි. 'දුකෙබන' යනු 'ඔබ විසින් සාදන ලද වළෙහි දැමීමේ දුකෙන්, මාගේ රජ සැප දුරුකොට', යන අර්ථයි. 'සුබෙත වා තං දුකබං' යනු 'ධ්‍යාන සුවයෙන් හෝ, ඒ දුක දුරුකොට', යන අර්ථ යි. 'උභයත්ථ සනෙතා' යනු 'මා මෙන් ශාන්ත වූ, යම් කෙනෙක් වෙද් ද, ඔවුහු මේ කියන ලද කොටස් දෙක්හිම නිවුණු ස්වභාවයෙන් මධ්‍යස්ථ වූවාහු ය.' යන අර්ථයි. 'සුබෙ ව දුකෙබ ව භවනති තුල්‍යා' යනු 'දුක සැප දෙක්හි ම වෙනසකට පත් නො වී, එක්බඳු වෙන්', යන අර්ථ යි. වෙනසකට පත් නො වෙති, යනුයි.

මේ අසා දබ්බසේන රජ බෝසතුන් සමා කරවාගෙන, 'ඔබතුමාගේ රාජ්‍යය ඔබම කරවනු මැනවී, මම ඔබගේ සතුරන් පිටුවහල් කරවන්නෙමි'යි කියා, ඒ දුෂ්ට ඇමතියාට, රජ අණින් දඬුවම් කරවා, පිටත් ව ගියේ ය. බෝසත් තෙමේ ද රාජ්‍යය ඇමතියන්ට බාර දී, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, දිවි ඇති තෙක් වැස, මිය ගොස් බඹලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ජාතක කථා ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එකල්හි දබ්බසේන රජ නම් ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ ය. බරණැස් රජ වූ කලී මම වෙමියි' ද වදාළ සේක.

4.1.4

දද්දර ජාතකය

'ඉමානි මං දද්දර නාපයනති' යන මේ ගාථා කොටස දැක්වෙන ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සේක, එක් කිපෙනසුලු හික්කුචක් අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වත්මන් කතා පුවත ඉහතින් කියන ලදී. එකල්හි දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුන් අතර සිදු කෙරුණු සාකච්ඡාවට ඉහත සඳහන් කිපෙනසුලු හික්කුච මාතෘකා විය. එවිට එහි පැමිණි බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, තෙපි කුමන කතාවක් කරමින් සිටියාහුදැ'යි විචාරා, ඉහත සඳහන් 'ඒ හික්කුච ගැන යැ'යි කරුණු දැන, එම හික්කුච එතැනට ම කැදවා, 'මේ කිපෙනසුලු බව ඇත්තක්දැ'යි ඔහුගෙන් විමසූ සේක. ඊට පිළිතුරු දෙන ඒ හික්කුච, එය සත්‍ය බව පිළිගත්තේ ය. එවිට සුගතයන් වහන්සේ හික්කුන් අමතා "මහණෙනි, මොහු කිපෙනසුලු වූයෙ දැන් මතු නො වේ, පෙර ද එසේ ම යැ'යි වදාරා 'පෙර පඬිවරු මොහුගේ ක්‍රෝධභාවය නිසා, උතුම් නාග රාජ භවයෙහි උපත ලබා සිටියත්, වසර තුනක් කසලින් පිරුණු අපිරිසිදු භූමියක විසුභ'යි වදාරා මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍ය කරවන කල්හි, බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේ, හිමවත් පෙදෙසෙහි 'දද්දර' පර්වත ප්‍රාන්තයේ දද්දර නාග බවනෙහි රාජ්‍ය විචාරණ, දද්දර රජුට පුත් ව උපන්නාහ. 'මහා දද්දර' යනු එතුමාගේ නම යි. බෝසතුන්ගේ කණිටු සොයුරු 'චුල්ල දද්දර' නම් විය. චුල්ල දද්දර කුමරා සැබැවින්ම කිපෙනසුලු ය. පරුෂය. ඔහු සෙසු නාග මානවකයන්ට බණිමින්, පහරදෙමින් හැසිරෙයි. ඔහුගේ පරුෂභාවය මැනවින් තේරුම් ගත් නා රජ ඔහු නාග බවනසෙන් පිටමං කිරීමට අණ කෙළේ ය. මහා දද්දර කුමරා සිය සොයුරා ලවා පියා සමා කරවාගෙන රාජ ආඥාව වළක්වා ගත්තේ ය. දෙවන වරට ද, රජතුමා කණිටු කුමාරයාට කීපුණේ ය. දෙවන වතාවට ද බෝසත් කුමරා පියා සමා කරවා ගත්තේ ය. තෙවන වතාවේ දී, කණිටු කුමාරයා කෙරෙහි කීපුණු පිය මහා රජතුමා, බෝසත් කුමරාට කතා කොට, 'නො හික්මුණු මොහු අවස්ථා දෙකකදී ම රැක ගත්තේ ය. දඬුවම ද වළක්වාලීය. එබැවින් තෙපි දෙදෙනා ඔ මේ නාග භවනෙන් වහා නික්මෙහු. තෙපි බරණැසට ගොස් අපිරිසිදු භූමියක

තෙවසරක් කල් ගෙවවු යැ'යි නා ලොවින් පිටමං කළේ ය. සොහොයුරෝ දෙදෙනා ද, එම දඬුවමට යටත් ව පිටත් ව ගොස් පියා කී තැන ම විසූ හ.

අපිරිසිදු ගවර වළෙක දඬුවම් ජීවිතය ඇරඹූ සොහොයුරෝ දෙදෙනා ගොදුරු ගැනීම සඳහා, වතුර වළෙන් මතු පිටට පැමිණ ගොදුරු සොයන කල්හි, එහි පැමිණි ගම්දරුවෝ පිරිසක් නාගයන් දෙදෙනා දැක මැටි කැට, ගල්, දඬු ආදියෙන් දමා ගසමින්, "කළල් වූ හිස් ඇති, උල් වූ නගුටු ඇති, දිය නයින් වැනි වූ, මොවුන් මොක්කුන් දැ"යි යනාදී නින්දිත වචන කියමින්, බණින්නට පටන් ගත්හ. එවිට චුල්ල දද්දර නම් වූ නාග කුමාරයා, සිය සැඩපරුෂ කම නිසා ම ගම්දරුවන්ගේ එම අවමානය නො ඉවසන්නේ සිය වැඩිමල් සොහොයුරා අමතා, 'සොහොයුර, මේ ගම්දරුවෝ අප කෙරෙහි උග්‍ර විෂ ඇති බවක් නො දැන, අපට පරිභව කෙරෙහි. මොවුන්ගේ අවමානය ඉවසා දරා ගැනීමට මම අපොහොසත් වෙමි. නාසයෙන් විෂ වාතයක් පිඹ ඔවුන් විනාශ කරන්නෙමි'යි කීය. මේ අදහස ප්‍රකාශ කරමින්, ඔහු පහත දැක්වෙන මේ පළමු ගාථාව ප්‍රකාශ කළේ ය.

ඉමානි මං දද්දර තාපයනති
වාවා දුරුතනානි මනුසස ලොකෙ
මණඩුක භකෙඛා උදකනතසෙච්චි
ආසිච්චිසං මං අච්චිසා සපයනන තී

දද්දර අයියණ්ඩිය, මිනිස් ලොව, මැඩියන් කන්නේ ය. ජලය කෙළවර වසන්නේ ය. යන මේ පුරු වචන දැඩි විෂ ඇති මා නැවීමට පත් කරයි. 'විෂ රහිත මේ ගම්දරුවෝ' ඉහත කී අයුරෙන් අපට පරිබව කෙරෙහි.

'තාපයනති' යනු 'දුකට පත් කෙරෙහි' යන්න යි. 'මණඩුකභකඛා උදකනතසෙච්චි' යනු 'මැඩියන් අනුභව කරන්නෝ ය. ජලය කෙළවර වසන්නෝ යැ'යි කියමින් 'මේ විෂ රහිත ගම්දරුවෝ' යන අදහස යි. 'මං ආසිච්චිසං' යනු 'විෂ සහිත මට' යන්න යි. 'සපයනති' යනු 'අවමන් කෙරෙහි' යන අර්ථයි.

බාල සොහොයුරාගේ වචනය ඇසූ, මහ දද්දර නම් වූ බෝසත් තෙමේ, පහත එන ගාථා ප්‍රකාශ කළේය.

- 2. සිය රටින් තෙරපන ලදු ව වෙනත් ජනපදයකට ගිය තැනැත්තා එහි දී අසන්ට ලැබෙන නපුරු වචන රැස්කර තැබීමට කොටුවක් කරන්නේ ය.
- 3. යම්තැනෙක දී පුරුෂයකු ජාතිය අනුව හෝ, හැදියාව අනුව හෝ, නො හඳුනත් ද? නන්තාඳුනන ජනයා අතර වෙසෙන්නෙක් එහිදී මානයක් ඇතිකොට නො ගන්නේ ය.
- 4. විදේශයක වාසය කරන්නා වූ, අතීතයින් නුවණ ඇති, රන් හා සම්වන පුද්ගලයෙකු විසින් වුව ද, මෙහෙකරුවෙකුගේ නමුත් තර්ජනය ඉවැසිය යුතු ය.

මෙහි 'දුරුභතානං නිධෙනවෙ' යනු 'යම්සේ ධාන්‍ය රැස්කිරීම සඳහා මහත් වූ කොටුවක් කොට, එය පුරවා තබා, ප්‍රයෝජනයක් ඇති වූ විටෙක එම ධාන්‍ය පරිහරණය කෙරේද? එපරිද්දෙන් විදේශයකට ගිය තැනැත්තා, පරිපූර්ණ පණ්ඩිතයෙක් වුව ද, නපුරු වචන රැස්කොට තැබීම සඳහා මහත් වූ කොටුවක් ඉදි කරන්නේ ය. ඉන් පසු ව එම කොටුවෙහි, එම නපුරු වචන තැත්පත් කොට තබා, නැවත තමාට බලය ලැබුණු පසු, කළ යුතු දේ කරන්නේය' යනුයි. 'ජාතියා විනයෙන වා' යනු 'මොහු රජ කුමරෙකි, බමුණෙකි, සිල්වතෙකි, බහුශ්‍රැතයෙකි, ගුණසම්පන්නයෙකි, යනුවෙන් හෝ, මෙසේ යම් ජාතියක් ගැන හෝ, හික්මීමක් ගැන හෝ, නො දනිති', යන අර්ථයි. 'මාන' යනු මෙබඳු වූ මට පහත් ව්‍යවහාරයෙන් කථා කෙරෙහි, සත්කාර නො කෙරෙහි, ගරු නො කෙරෙහි, බුහුමන් නො කෙරෙහි', යන අදහස යි. වසමඤ්ඤනතෙ ජනෙ යනු 'තමාගේ ජාති ගෝත්‍ර නො දන්නා වූ, ජනයා සමීපයේ වාසය කරන්නෙක්' යන්නයි. 'වසතො' යනු 'වසන්නකු විසින්' යන්නයි. මෙයම පාඨය වේ.

මෙසේ ඔවුහු එම කුණු වළෙහි තෙවසක් විසූහ. අනතුරුව පියරජතුමා ඔවුන් කැඳවී ය. එතැන් පටන් ඔවුහු නිහතමානීවම කටයුතු කළ හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතිකය නිමවා වදාළ සේක. ධර්ම දේශනාව අවසානයේදී කිපෙනසුලු හික්කුව අනාගාමී ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා වුල්ල දද්දර, මෙදා කිපෙනසුලු හික්කුවයි. මහා දද්දර වනාහී 'මම වෙමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.1.5

සිලවිමංසන ජාතකය

'නඪී ලොකෙ රහො නාම' යන මේ ගාථා කොටස සඳහන් වන ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වාසය කරන සේක, පාප කර්මයකට නිග්‍රහ කිරීමක් අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව එකොළොස් වැනි නිපාතයෙහි දක්නට ලැබෙන්නේ ය. මෙය එහි කෙටි විස්තරයකි. ජේතවනාරාමයෙහි වෙසෙන පන්සියයක් හික්කුහු රැ මැදියම කාමචිතර්කයක් සම්බන්ධයෙන් කල්පනා කරමින් උන් හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දිවා රැ මුළුල්ලේ එක් ඇසක් ඇත්තෙක් එම ඇස රකින්නාක් මෙන් ද, එක් පුතකු ඇත්තෙක් එම පුතා රකින්නාක් මෙන් ද, වලගය රක්නා වූ සෙමර මුවෙකු මෙන් ද, නො පමාව නිරතුරු ව සිය ශිෂ්‍ය හික්කුන් ගැන සොයා බලන සේක. බුදුරජාණන් වහන්සේ රාත්‍රී කාලයෙහි, දිවැසින් ජේතවනය දෙස බලන සේක, සක්විති රජකුගේ මාළිගාව තුළ සිටින සොරකු වැනි වූ ඒ හික්කු ව දැක, ගඳකිළිය විවරකොට, අනඳ තෙරුන් කැඳවා මෙසේ වදාළ සේක. 'ආනන්දයෙනි, විශ්‍රාම ශාලාවේ ඇතුල් කෙළවර හික්කුන් කැඳවා, ගඳකිළි දොරටුවෙහි අසුනක් පණවන්නැ'යි වදාළ හ. උන්වහන්සේ ද එසේ කොට, එය බුදුරදුන්ට දැනුම් දුන් හ. තථාගතය් වහන්සේ පණවන ලද ආසනයෙහි වැඩ හිඳ සියලු දෙනාට පොදුවේ කථාකොට, මහණෙනි, පුරාණ පඬිවරු 'පච්චි කිරීමෙහි රහසක් නම් නැතැ'යි පවී නො කළහ යි වදාරා එහි සිටි හික්කුන්ගේ ඉල්ලීමට අනුව මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප මහ බෝසතාණන් වහන්සේ බමුණු කුලයක ඉපිද නිසි වියට පත් වූයේ, එම බරණැස් නුවරම දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමාගේ ළඟ පන්සියයක් මානවකයන්ට ප්‍රධානව ශිල්ප උගනිති. මේ ඇදුරුතුමාට තරුණ වියට එළඹී දුවණියක් සිටියාය. දිනෙක ඇදුරුතමා මෙසේ සිතී ය. 'මාගේ ශිෂ්‍ය වූ මේ මානවකයන්ගේ සීලය විමසා බලා සිල්වතෙකුටම ඇය පාවා දෙන්නෙමි' යනුවෙනි. මෙසේ සිතූ ඇදුරුතුමා එක් දිනෙක මානවකයන් අමතා 'දරුවෙනි, මට තරුණ වියට එළඹී දුවණියක් ඇත. ඇයට විවාහයක් කරදීමට මම බලාපොරොත්තු වෙමි. එම විවාහය සඳහා අලුත් වස්ත්‍ර හා ආභරණ සොයා ගත යුතු ව ඇත. එබැවින් තෙපි තොපගේ නැයන්ට නො

පෙනෙන සේ වස්ත්‍ර හා අභරණ සොරකම් කොට මෙහි ගෙන එවූ කිසිවකුට නො පෙනෙන්නට ගෙනා දෑ පමණක් ගනිමි. පෙනී පෙනී ගෙන ආ දැයක් වෙතොත්, එය නො පිළිගනිමි'යි කීය. ඒ ශිෂ්‍යයෝ ද 'මැනවැ'යි පිළිගෙන එතැන් පටන් වස්ත්‍ර, සඵ, පිළි පළඳනා ආදිය රැගෙන යෙහි. ගුරුවරයා සිසුන් ගෙනා ගෙනා දෑ, වෙන් වෙන් කොට තැබුවේ ය. බෝසතුන් කිසිවක් ගෙනාවේ නැත. මෙය දැනගත් ආචාර්යවරයා බෝසත් සිසුවාගෙන් 'දරුව, නුඹ වනාහි කිසිවක් නො ගෙනාවෙහි දැ'යි ඇසී ය. 'එසේය ඇදුරුතුමනි'යි, ඔහු කීය. 'ඒ කුමක් නිසා ද?' 'ඔබවහන්සේ කිසිවකුට පෙනෙන්නට ගෙන ආ දෑ නොගන්නහු ය. මම වනාහි පවි කිරීමෙහි රහසක් නො දකිමි'යි, ප්‍රකාශ කරමින් බෝසත් තෙමේ මේ ගාථා දෙක කීය.

නඬී ලොකෙ රහො නාම - පාපකමමං පකුබ්බනො
පසසනති වන භුතානි - තං බාලො මඤ්ඤති රහො

පවිකම් කරන්නාට ලොවේ රහසක් නම් නැත. අනුවණයා 'රහසකැ'යි සිතා සිටියත්, එය වන දෙවියෝ දකිති.

අහං රහො න පසසාමි - සුඤ්ඤං වාපි නච්ඡනි
යත් අඤ්ඤං න පසසාමි - අසුඤ්ඤං හොති කමමයා ති

මම ලොවැ රහස් කියා දෙයක් නො දකිමි. ලොවැ හිස්තැනක් කියා තැනැත්ද නැත. එබන්දක් යම්තැනෙක නැති බැවින්, මවිසින් එය 'අශුන්‍ය යැ'යි කියන ලදී.

මෙහි 'රහො' යනු 'සැඟවුණු ස්ථානයක්' යන්න යි. 'වනභුතානි' යනු 'වනයෙහි උපන් සත්ත්වයෝ, යන්න යි. 'තං බාලො' යනු 'මවිසින් කළ ඒ පවිකම 'රහසෙකැ'යි අනුවණයා සිතයි යන්නයි. 'සුඤ්ඤං වාපි' යනු 'සත්ත්වයන්ගෙන් යම් තැනක් ශුන්‍ය වන්නේ ද, හිස් වන්නේ ද, එබඳු තැනක් නැතැ යි කීය', යන අර්ථයි.

සිසුවාගේ මේ කියමන් ඇසූ ගුරුතුමා ඔහු කෙරෙහි පැහැදී, 'පුත, මාගේ ගෙදර ධනය නැත. මම මාගේ දුවණිය ශීලයෙන් යුක්ත පුද්ගලයකුට, ප්‍රදානය කරනු කැමැත්තෙන්, මාගේ මේ සියලු සිසුවන් පරීක්ෂා කිරීමට

මෙසේ කෙළෙමි. ඒ අනුව මාගේ දියණියට ඔබම සුදුසු යැයි කියා, දුව සරසා බෝසතුන්ට පාවා දුන්නේය. අනතුරුව සෙසු මානවකයන්ට කථා කළ ඇදුරුතුමා 'තොප විසින් මෙහි ගෙනෙන ලද, සියලු දෑ තොපගේ ගෙවල්වලට ම ගෙන ගොස්, ඒවා තිබූ තැන්වල ම තබවු' යැයි කිය.

බුදුරජාණන් විහන්සේ මහණෙනි, මෙසේ මේ දුසිල් මානවකයෝ, තම තමන්ගේ දුසිල් බව නිසා ම, ඒ දු කුමරිය නො ලැබූහැයිද, 'නුවණැති මානවකයා වූ කලී, ස්වකීය සිල්වත් බව නිසා ම ඇය හිමිකර ගත්තේ යැයි වදාරා පහත දැක්වෙන ගාථා දෙක ද දේශනා කළ සේක.

3. දුජ්ජච්ච - සුජච්ච - නන්ද - සුබුවච්ජකච්චජ්ජ - අද්ධුවසීල යන මේ ශිෂ්‍යයෝ බලාපොරොත්තු තබාගෙන සිටි නමුත්, 'ස්ත්‍රී ප්‍රතිලාභ' නම් වූ ස්වභාවය අත්හළහ.

4. සියලු ධර්මයන්ගේ පරතෙරට ගිය, ටෛර්යයෙන් යුක්ත වූ සත්‍යයෙහි චීර්යය වඩන යමෙක් උතුම් ගුණධර්ම රක්ෂා කෙරේද? ඒ සිල්වත් බ්‍රාහ්මණයා එය (ඒ ස්ත්‍රී ප්‍රතිලාභය) කෙසේ නම් අත් හරී ද?

මෙහි 'දුජ්ජච්ච' යනු 'දුජ්ජච්ච ආදී කොට ඇති, මානවකයෝ සදෙනෙක් වෙති. ඔවුන්ගේ නම් මෙහි ගත්තේ ය. සෙසු අයගේ නම් ගණන් නො ගෙන, සියලු අය පොදුවේ ගෙන, 'තෙ ධම්මං ජනුමන්ඤ්ඤා' යනුවෙන් කී ය. මෙහි 'තෙ' යනු ඒ සියලු ම මානවකයෝ වෙති. 'ධම්මං' යනු 'ස්ත්‍රී ප්‍රතිලාභ' නම් වූ ස්වභාවය යි. 'ජනුමන්ඤ්ඤා' යනු බලාපොරොත්තු අත්හළ හ' යන අදහස යි. මෙය ම පාඨය වේ. මෙහි 'ම' කාරය වනාහි ව්‍යාඤ්ජන සන්ධි වශයෙන් දක්වන ලදී. මෙය ද කියන ලද්දේ වේ. ඒ සියලුම මානවකයෝ, ඒ ස්ත්‍රීය බලාපොරොත්තු වීම නිසා ද, තම තමන්ගේ දුසිල් බව නිසා ද, ඒ ස්ත්‍රී ප්‍රතිලාභ ස්වභාවය අත්හළ හ. 'බ්‍රාහ්මණො ච' යනු 'අනෙක් සීල සම්පන්න බ්‍රාහ්මණයා යන්න යි. 'කථං ජනෙ' යනු 'කචර කරුණක් නිසා, ඒ ස්ත්‍රී ප්‍රතිලාභය අත්හරින්නේ ද' යන්න යි. 'සබ්බ ධම්මානං' යන මෙතැන දී 'ලොකික වූ පංචගීලය, දස ගීලය, ත්‍රිවිධ සුවර්තය යන මේවා සබ්බ ධම්ම නම් වේ. ඔහු ඒ සියලු ධර්මයන්ගේ පරතෙරට ගියේ ය' යන, අර්ථයි. එබැවින් 'පාරගු' නම් වේ. 'ධම්මං' යනු 'කලින් කියන ලද ආකාරයේ ම ධර්මය'යි. 'යො අනුපාලෙති' යනු 'රකී' යන අදහස යි. 'ධිනිමා' යනු 'සිල් රක්ෂා කිරීමේ ටෛර්යයෙන්, යන අදහසයි.

'සවච නිකකමො' යනු 'සත්‍ය ස්වභාව වූ කලින් කියන ලද, ශීල ධර්මයෙහි යෙදීමේ විරියයෙන් යුක්ත වූ' යන අදහසයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, එතැන සිටි පන්සියයක් හික්කුහු රහත් ඵලයෙහි පිහිටිය හ. එදා දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා නම්, සැරියුත් තෙර විය. පණ්ඩිත මානවකයා වූ කලී මම ම වෙමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.1.6

සුජාතා ජාතකය

'කිං අණඩකා' යන මේ ගාථා කොටස ඇතුළත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, මල්ලිකා දේවිය අරඛයා වදාළ සේක. එක් දිනෙක රජු හා මල්ලිකා දේවිය අතර, සිරියහන් ගැබ සම්බන්ධයෙන් විවාදයක් ඇතිවිය. සමහරු මෙය 'මඟුල් ඇඳ ගැන වූ විවාදයකැ'යි කියති. මල්ලිකා දේවිය ලඟ ඇති බව, වත්, කිපුණු රජුට අමතක විය. මේ කලහයෙන් පසු මල්ලිකා දේවිය, 'රජු මා සමඟ අමනාප වූ බව, බුදුරජාණන් වහන්සේ නො දන්නා සේකැ'යි, ඒ ගැන සිතමින් සිටියා ය. එසේ වුව ද තථාගතයන් වහන්සේ, රජු දේවිය හා කිපුණු බව දැන, ඔවුන් සමඟි කරන්නට අදිටන් කොටගෙන, එක් පෙරවරුවෙක හැඳ පොරවා, පා සිවුරු ගෙන, පන්සියයක් හික්කුන් ද කැට්ට සැවැත් නුවරට පිවිසි සේක්, රජ මාලිගාවට වැඩි සේක. රජතුමා බුදුරජුන් දැක ඉදිරියටවිත්, පාත්‍රය අතින් ගෙන මාලිගාව ඇතුළට වැඩමවා පණවන ලද අසුනෙහි වැඩහිඳුවා, බුද්ධප්‍රමුඛ මහා සඟනට පැන් පිළිගැන්වී ය. අනතුරුව රජතුමන් දානය බෙදන්නට සුදානම් වූ කල්හි, බුදුරජාණන් වහන්සේ පාත්‍රය අතින් වසා, 'මහරජතුමනි, රාජ දේවිය කොහිදැ'යි ඇසූහ. 'ස්වාමීනි, කුමක් විමසන සේක්ද? ඇය රජ ඉසුරින් මත් වී උඩඟු ජයගනට වී සැප සේ වෙසෙයැ'යි කීය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ රජු අමතා 'රජතුමනි, ඔබ ම රාජ සම්පත්, යසස්, තනතුරු ලබා දී, මල්ලිකාව ඔසවා තබා, ඇයගෙන් වූ ප්‍රමාදදෝෂය, නො ඉවසීම නම්, අයුතුයැ'යි වදාළ

සේක. බුද්ධ වචනයට ගරුකළ රජතුමා, වහා මල්ලිකා දේවිය කැඳවීය. ඇය බුද්ධප්‍රමුඛ මහා සගනට දන් පිළිගැන්වූවාය. දානයෙන් පසු ව බුදුරජාණන් වහන්සේ රජුට හා දේවියට ඔවුනොවුන් හා සමගි සම්පන්නව විසිය යුතු බව, දේශනා කොට සමගියේ රසය වර්ණනාකොට, ධර්මදේශනාව නිමවා, පෙරළා වැඩි සේක. එතැන් පටන් රජ හා දේවිය සමගියෙන් යුතු ව විසූහ.

අනතුරුව දම්සභාවට රැස් වූ හික්කුන් අතර ඉහත කී සිදුවීම මුල් කොටගෙන සාකච්ඡාවක් ඇති විය. 'ඇවැත්නි, බුදුරජාණන් වහන්සේ එක වචනයකින් ම රජ පවුල සමගි කරවූ සේකැ'යි මේ සාකච්ඡාව මෙසේ සිදුවෙද්දී එතැනට වැඩි, බුදුරජාණන් වහන්සේ 'සාකච්ඡා කරනුයේ කුමක් සම්බන්ධයෙන්දැ'යි අසා දැන, 'මහණෙනි, මම එක් වචනයකින්ම පිරිසක් සමගි සම්පන්න කරවූයේ දැන් මතු නොව අතීතයේදීත්, එසේ කෙළෙමැ'යි වදාරා, හික්කුන්ගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බුන්මදන්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ රජුට අර්ථයෙන්, ධර්මයෙන් අනුශාසනා කරන ඇමතියා විය. ඉක්බිති එක් දිනක් රජතුමා සීමැදුරු කවුළුව විවරකොට රාජාංගනය අවට බලමින් සිටියේ ය. ඒ වේලාවේ දී පලා කොළ වෙළෙන්දකුගේ දියණියක් වන සුරූපී නව යොවුන් වියේ සිටි, තරුණියක් දෙබර (මසන්) පැසක් (කුඩයක්) හිස තබා ගෙන, 'දෙබර ගන්න, දෙබර ගන්න' යැයි කියමින් මිදුල ඉදිරිපිටින් යයි. ඇයගේ කටහඬ අසා, ඇ කෙරෙහි බැඳුණු සිත් ඇති රජතුමා, සේවකයකු ඇ වෙත පිටත්කොට යවා, ඇය අස්වාමික (අවිවාහක) බව දැන, වැඩිදුරටත් විස්තර විමසා බලා, ඇය රජවාසලට කැඳවා, අගමෙහෙසි තනතුරෙහි තබා, මහත් වූ යස ඉසුරු ඇට ප්‍රදානය කෙළේ ය. ඇය ද රජුට ඉතාම ප්‍රියමනාප තැනැත්තියක් වූවා ය. පසුකලෙක එක් දිනක් රජතුමා, ඉදුණු දෙබර, රන් තැටියක බහා, එකින් එක කමින් සිටියේ ය. ඇය නමින් 'සුඡාතා' නම් වූ, ඉහත කී අගමෙහෙසිය රජු සම්පයට පැමිණියා ය. රජු දෙබර වළඳනු මඳක් බලා සිටි, සුඡාතා දේවිය 'මහරජතුමෙනි, ඔබතුමා වළඳන ඔය ගෙඩි වර්ගය කිනම් දැ'යි මෙසේ විමසුවාය.

කිං අණධිකා ඉමෙ දෙවනිකඛිතතා කංස මලලකෙ
උපලොහිතකා වගු - තමෙහ අකබාහි පුච්ඡතො

රජකුමනි, රන් තැටියක තබන ලද, රතු පැහැති වූ සුන්දර වූ, මේ ගෙඩි වර්ගය මොනවාද? විමසන මට ඒ ගැන කියනු මැනවි.

මෙහි 'කිං අණඩකා' යනු 'මේ ගෙඩි කීනම් වේ ද?' යන අර්ථයි. ගෙඩිවල වටකුරු ස්වභාවය නිසා 'අණඩකා' යැයි කිය. 'කංසමලලකේ' යනු 'රන් තැටියෙක' යන අර්ථයි. 'උපලොහිතකා' යනු 'රතු පැහැති', යන අර්ථයි. 'වගගු' යනු 'සුන්දර-පිරිසිදු', යන අර්ථයි.

මෙයින් රජකුමා සුජාතාව කෙරෙහි කිපී, 'එම්බල, දෙබර වෙළෙන්දිය, පලාකොළ වෙළෙන්දකුගේ දුවක වන තී, තිගේ කුලසන්නක වූ දෙබර, නො හඳුනන්නෙහි දැ'යි බැන මෙසේ ද කීවේ ය.

2. දේවිය, හිස මුඩු කොට ගෙන, රෙදිකඩක් හැඳ සිටි, තී පෙර උකුලට අත තබා ගෙන, යම් ගෙඩි වර්ගයක් කඩා රැස් කෙළෙහි ද? මේවා වූ කලී, එසේ වූ තිගේ කුල සන්නක වූ දෙබර ගෙඩි වේ.

3. ඇය උඩඟුකමෙන් දැවේ. රජ මැදුරෙහි නො ඇලේ. රජසැප විදීමට ඇයට භාග්‍යයක් ද නැත. දෙබර ගෙඩි රැස් කෙරෙන මෑගේ ගෙදර යම් තැනෙක ද? එහි ම මෑ නැවත ගෙන යවූ.

මෙහි 'භණ්ඩු' යනු 'මුඩු හිසෙන්' යන්නයි. 'නතතකවාසිනී' යනු 'දිරාගිය රෙදිකඩක් හැඳ' යන්නයි. 'උවඡංගහඡාපවිනාසී' යනු 'කැලයට පිවිස, කෙක්කකින් අත්ත නමා, කඩන කඩන ගෙඩි අතින් ගෙන, උකුලේ රෙදි පොටෙහි දැමීම් වශයෙන්, උකුලේ තබන ලද අත් ඇති වැ ගෙඩි කඩා රැස් කරයි, එකතු කරයි' යන්න කිය. 'තසසා නෙ කොලියං එලං' යනු 'යමක් අපි දැන් මෙහි දී අනුභව කරමුද? ඒ මේ දෙබර ගෙඩි ඉහත කී ලෙස නෙලා රැස් කරන්නා වූ, ඒ ඔබගේ කුල සන්නක වූ ගෙඩි වර්ගය යැ'යි යන අර්ථයි. 'උඩධයහනෙ න රමනී' යනු 'මේ පහත් ගති ඇත්තිය, මේ රජ මැදුරෙහි වසමින්, ලෝ කුඹුවෙක, (රන් වූ ලෝහ සැළියකැ) බහාලන ලද්දියක මෙන් දැවේ, සිත් නො අලවයි යන අර්ථයි. 'භොගා' යනු 'රාජ සම්පත්තිය. එම රාජ සම්පත්තීහු අවාසනාවන්ත මෑය, පිටමං කෙරෙහි' යන අදහස යි. 'යඡං කොලං පවිසසනී' යනු 'යම් තැනක ගොස් නැවත දෙබර ගෙඩි ම රැස්කොට විකුණමින්, ජීවිකාව කරන්නේ ද, එහි ම ඇය ගෙන යවූ' යි කියයි.

මේ ගැන දැනගත් බෝසත් තෙමේ, 'මා හැර අන්කිසිවෙක් මොවුන් සමගි කරන්නට සමත් නො වන්නේ යැ'යි කල්පනා කොට, රජුට කරුණු පෙන්වා දැනුවත් කොට, 'මැය රජගෙයින් බැහැර නො කෙරෙන තැනට කටයුතු කරන්නෙමි'යි සිතා, මේ ගාථාව කී ය.

4. මහරජතුමනි, සමෘද්ධියට පත් ගැහැනියකගේ, මෙ බඳු වූ ප්‍රමාද දෝෂයෝ වෙත් ම ය. දේවයිනි, මේ සුඡාතාවට සමාවුව මැනව. රාජෝත්තමය, ඇයට නො කිපෙනු මැනව.

'මහරජතුමනි, යසසට පැමිණි කාන්තාවක මෙබඳු වූ ප්‍රමාද දෝෂයෝ ඇත්තාහු ම වෙති. නැත්තාහු නො වෙති. එවැන්නියක මෙබඳු වූ, උසස් තැනක තබා, දැන් මෙවැනි වරදකට නො ඉවසා සිටීම නම්, ඔබතුමාට නුසුදුසු ය. එබැවින් දේවයිනි, සුඡාතාවට සමාවුව මැනව, ඇයට නො කිපෙනු මැනව'. 'රටේසහ' යනු 'උතුම් රාජ රථය හිමි කරුවා ය. එනම් රාජෝත්තමයා ය' යන අර්ථයි.

රජතුමා ඇමතිතුමාගේ එම වචනයෙන් දේවියගෙන් වූ වරද ඉවසා සමාව දී, ඇය පෙර සිටි තනතුරෙහි ම තැබී ය. එදා පටන් දෙදෙනාම සමගි සම්පන්න ව විසූ හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා බරණැස් රජු නම් දැන් කොසොල් රජතුමාය. සුඡාතාව වූ කලී, මේ මල්ලිකා දේවිය යි. ඇමතියා වනාහි 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.1.7

පලාස ජාතකය

'අවෙතනං බ්‍රාහ්මණ' යන මේ ගාථා කොටස දැක්වෙන මේ ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් මංවකයේ වැද හෙව, අනඳ තෙරුන් අරබයා වදාළ සේක. අනඳ තෙරිඳු අද රාත්‍රී භාගයේ දී,

අලුයම් සමයේ දී 'බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාත්තාභ'යි දැන, 'මම ද රහත් නො වූවෙක්මි. රහත් වීම සඳහා තවදුරටත් කළ යුතු දේ ඇත්තෙක්මි. මාගේ ශාස්තෘවරයාණන් වහන්සේගේ පිරිනිවන් නොබෝ වේලාවකින් වන්නේ යැ'යි ද, 'අවුරුදු විසිපහක් මුළුල්ලේ සිදු කළ බුද්ධෝපස්ථානය නිෂ්ඵල වන්නේයැ'යි ද, සිතමින් ශෝකයෙන් පීඩාවට පත් ව උද්‍යාන ගෘහයේ දොරගුල් කණුවේ එල්ලී, හදින් හැඩිය. බුදුරජාණන් වහන්සේ අනඳ තෙරුන් පෙනෙන්නට නැති බැවින් හික්කුන් අමතා, 'මහණෙනි, ආනන්ද කොහිදැ'යි විචාළ සේක. අනතුරුව අනඳ හිමියන්ගේ ක්‍රියාව ගැන තොරතුරු දැන ගත්, බුදුරජාණන් වහන්සේ අනඳ තෙරුන් කැඳවා, 'ආනන්දය, ඔබ පෙර කළ පින් ඇත්තෙකි. වහ වහා විරයය කරන්න. කෙලෙස් දුරු කරන්න. සිතේ කුහුල් ඇති කොට නොගන්න. මේ භවයේදී ඔබ විසින් මා උදෙසා කළ උවදාන මොන ම හේතුවක් නිසා වත් නිෂ්ඵල නො වන්නේය. ඒ තබා පෙර රාහදී කෙලෙස් සහිත ව ඔබ කටයුතු කළ කාලයේදීවත්, මට කළ උවදාන නිෂ්ඵල නො වියැ'යි වදාරා මේ අතිත කථාව ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදක් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ බරණැස්ට නුදුරු ව රුක් දෙවියෙක් ව උපන්නේ ය. එකල බරණැස්පුර වාසීන්ට දෙවියන් සම්බන්ධ වූ සැණකෙළි මංගල්‍යයක් විය. නිතර බලි පූජා විදි අනුගමනය කරන මිනිසුන්ගේ කණ්ඩායම් තැන තැන විය. ඉක්බිති එක් දුප්පත් බමුණෙක් මම ද එක් දෙවියකු පෝෂණය කරන්නෙමි. පුදන්නෙමි'යි මෙසේ සිතා එක් උස්බිමෙක පිහිටි මහත් වූ කැල ගසෙක යට භූමිය සමතලා කොට, තණකොළ ඉවත්කොට, ගස වටේට වැලි අතුරා, මැනවින් හැමද, සුවද කුඩු තවරන ලද දෙඅත් සලකුණු ගසෙහි තබා, මල්මාලා හා සුවද දුමෙන් පූජා පවත්වා, පහනක් දල්වා 'සුවසේ සැතපෙනු මැනවැ'යි රුක් දෙවියාට කියා, ගස වටා පැදකුණු කොට හැටි යයි. ඊලඟ දිනයේ උදෑසනින් ම ගස වෙත යන බමුණා, 'සැප විහරණය මැනවින් කෙළෙහි දැ'යි රුක් දෙවියාගෙන් විචාරයි. මෙසේ මේ සිරිත පවත්නා කල්හි, දිනෙක රුක් දෙවියා, 'මේ බමුණා ඉතා උනන්දුවෙන් කැපවීමෙන්, මට සේවය කරයි. කුමට එසේ කෙරේදැයි, මොහුගෙන් විමසා බලා, ඔහුගේ බලාපොරොත්තු ඉටුකර දෙන්නෙමි'යි සිතුවේ ය. එදින බමුණා පූජාවට පැමිණ ගස වටේ අමිදින කල්හි, ඒ වෘක්‍ෂ දේවතාවා මහලු බමුණු වෙසක් ගෙන, ළං වී බමුණාට මෙසේ කිය.

අවෙනතං බ්‍රාහ්මණ අසසුණන්තං
 ජානො අජානන්ත මීමං පලාසං
 ආරඬා විරියො ධ්‍රැවං අප්පමනෙතා
 සුඛසෙය්‍යං පුච්ඡසි කිසස හෙතු ති,

බමුණ, සිත් පිත් ද නැති, ඇහුමකන් දීමට ද බැරි, යමක් තේරුම්ගත නොහැකි, මේ කැල ගස ඔබ හඳුනන්නෙහි ය. ස්ථිර වශයෙන් ම අරඹන ලද වීර්යය ඇත්තෙහි ය. අප්‍රමාදී වූවෙහි ය. ඒ ඔබ කුමක් නිසා ගසෙන් සැප විභරණය විචාරහිද?

මෙහි 'අසසුණන්තං' යනු 'සිත් පිත් නැති බැවින් ඇහුම්කන් දීමට නො හැකි, යන අර්ථයි. 'ජානො' යනු 'ඔබ හඳුනන්නෙක් ව' යන අර්ථයි. 'ධ්‍රැවං අප්පමනෙතා' යනු නිරතුරුව අප්‍රමාදී වූයේ' යන අර්ථයි.

මේ ඇසු බමුණා මහලු තැනැත්තාට මෙසේ පැවසීය.
 2. මේ මහා ගස ඇද පලාත්වල ද ප්‍රසිද්ධ ය. සම බිමෙක පිහිටියේ ය. දෙවියන්ට විසීමට සුදුසුකම් ඇත්තේ ය. එබැවින් මේ කැල ගස ද මෙහි යම්තාක් දෙව්වරු වෙත් නම්, ඔවුන් ද ධනය ලබනු පිණිස නමස්කාර කරන්නෙමි.

මෙහි 'දුරෙ සුතො' යනු 'බමුණ මේ ගස ඇත ප්‍රදේශවල ප්‍රසිද්ධ ය. ප්‍රකට ය. සමීපයෙහි ප්‍රකට නැත යන අර්ථයි. 'බ්‍රහ්මාච' යනු 'විශාල' යන අර්ථ යි. 'දෙසෙ ධීතො' යනු 'උස් වූ සම බිමෙක පිහිටියේ ය යන අර්ථයි. 'භුතනිවාසරූපො' යනු 'දෙවියන් නිවසන ස්වභාවය ඇති යන්නයි. ඒකාන්තයෙන් ම මෙහි මහේශාකාස දෙව්වරු විසූවාහු වන්නේ යැයි, යන අදහසයි. 'තෙ ව ධනයස හෙතු' යනු 'මේ ගසට ද මෙහි නිවැසි දෙව්වරුන්ට ද නිකරුණේ නො ව ධනය හේතු කොට ගෙන නමස්කාර කරන්නෙමි' යන අදහසයි.

මේ ඇසු වෘක්ෂ දේවතාවා බමුණා කෙරෙහි පැහැදී, 'බමුණ, මම මේ ගසෙහි පහළ වූ දේවතාවා වෙමි. බිය නො වන්න. ඔබට ධනය ලබා දෙන්නෙමි'යි කියා ඔහු අස්වසා, තමාගේ විමන්දොර ඉදිරියෙහි අහසෙහි මහත් වූ දේවානුභාවයෙන් පෙනී සිට, මේ ගාථා දෙක පැවසීය.

3. 'බමුණ, කළගුණ දන්නා වූ, ඒ මම ඊට අනුව සලකා බලමින්, ශක්ති පරිද්දෙන් ඔබට උපකාර කරන්නෙමි. සත්පුරුෂයන්ගේ සම්පයට ඇවිදිනුන් ඔබ ගත් වෙහෙස කෙසේ නම් හිස් වූවක් වන්නේ ද?

4. තිඹිරි ගසට එපිටින් යම් පුලිල ගසෙක් වේද? ඒ ගසේ මුල වටකොට පෙර කල යාග වශයෙන් තැන්පත් කළ, හිමිකරුවකු නැති අතිවිශාල නිධානයක් වළ දමා ඇත. ඔබ යන්න, එය උඩට ගෙන පරිභෝග කරන්න.

මෙහි 'යථානුභාව' නම් 'ශක්ති පරිද්දෙන් බලය අනුව' යන තේරුම යි. 'කතඤ්ඤා තං' යනු 'ඔබ විසින් මට කරන ලද ගුණය දන්නා වූ මම එම ගුණය සිය සතන්හි ඇති බව ප්‍රකට කරමින්, කෘතඥතාව දක්වමින්' යන අර්ථ යි. 'ආගමම' යනු 'පැමිණ' යන අර්ථ යි. 'සතං සතාසෙ' නම් 'සත්පුරුෂයින්ගේ සම්පයෙහි' යනුයි. 'මොසානි පරිඵුද්ධානි' නම් 'සැප සනීප විමසීම් වශයෙන් වූ ඔබගේ වාචික වෙහෙස මහන්සියත්, හැමදීම් වැඩකිරීම් ආදී වශයෙන් වූ ඔබගේ කායික වෙහෙස මහන්සියත්, කෙසේනම් නිෂ්ඵල වන්නේ ද? යනු යි. 'යො නිඤ්ජුරුකඛසස' යනු 'තිඹිරි ගසට එපිටින් යම් ඒ පුලිල ගසක් පිහිටා ඇත්තේ දැයි යනුවෙන්, විමන් දොරැ සිටගෙන ම අත දිගුකොට පෙන්වයි යන අදහසයි. 'පරිවාරිතො' යනු 'ආදී කාලයන්හි ඒ පුලිල ගසේ මුල වටකොට, යාග වශයෙන් තැන්පත් කරන ලද, වටේට තබන ලද, යන අර්ථයි. 'පුබ්බ යඤ්ඤා' යනු 'පූර්ව ස්වාමීවරුන්ට අයත් වූ' යන අදහසයි. 'උළාරො' යන්න 'නිධාන අන්තර්ගත කළගෙඩි ගණනින් බොහෝ බැවින් ද, මහත් බැවින් ද කියන ලදී. 'නිබාත' යන්න 'පොළොව හාරා තබන ලද බැවින්' කියන ලදී. 'අදායාදො' යන්න 'හිමිකරුවන් දැන් නැති බැවින් කියන ලදී. මෙහි කියන ලද අදහස නම්, අර ගස මුල වටේට ගැට්ටෙන් ගැට්ට එකිනෙක ගැටෙන පරිද්දෙන්, නිධන් සහිත කළගෙඩි ලෙසින්, අස්වාමික වූ, ඒ මහ නිධානය පොළොව යට තැන්පත් කොට ඇත. 'ඔබ යන්න, එය මතුකොට ගන්න' යන මෙය යි.

ඒ දේවතාවා මෙසේ ද පවසා, 'බමුණ, ඔබ මේ නිධානය ගොඩ ගැනීමට උත්සහවත් වීමෙන්, වෙහෙසට පත්වන්නෙහි ය. එබැවින් ඔබ ගෙදර යන්න. මම ම ඒ නිධානය ඔබගේ ගෙදරට රැගෙන ඇවිත්, අසවල් තැන නිධන් ගත කරන්නෙමි. ඔබ මේ ධනය දිවි ඇති තෙක්, පරිභෝග කරමින්, දන් දෙන්න. සිල් රකින්න යැ'යි බමුණට අවවාද දී, ඒ ධනය ස්වකීය ආනුභාවයෙන් දුප්පත් බමුණාගේ ගෙදර තැන්පත් කළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා බමුණා නම් අනඳ තෙර විය. වාසෂ දේවතාවා නම් 'මම වීම්'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.1.8

ජවසකුණ ජාතකය

'අකරමහස තෙ කිවම' යන මේ ගාථා කොටස ඇතුළත් වන ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වාසය කරන සේක, දෙව්දකුන්ගේ කළඟුණ නො දන්නා කම අරබයා වදාළ සේක. දිනෙක දම්සභාවේ දී දෙව්දකුන්ගේ මේ ක්‍රියාපිළිවෙළ, හික්කුන්ගේ විවේචනයට ලක් විය. එම අවස්ථාවේදී එතැනට වැඩි, බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන්ගේ සාකච්ඡාවට බඳුන් වූ කරුණ ගැන දැන, 'මහණෙනි, දෙව්දකුන් අකෘතඥ වූයේ, දැන් මතු නො ව, පෙර ද එසේ වී යෑ'යි වදාරා, මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, අප මහා බෝසත් තෙමේ, හිමවත් පෙදෙසෙහි කොට්ටෝරු කුරුල්ලෙක් වී උපන්නේ ය. ඉක්බිති එක්දිනෙක එම වන පියසේ ම මස් කමින් සිටි එක් සිහයෙකුගේ උගුරෙහි ඇට කැබැල්ලක් හිර විය. ඒ හේතුවෙන් උගේ බෙල්ල ඉදිමුනේ ය. ගොදුරු ගැනීමට ද නො හැකි විය. වේදනාවද ඉතා දරුණු විය. මේ අතර ඉහත කී බෝසත් කුරුල්ලා ගොදුරු සොයමින් කැලේ සැරිසරන විට, ලෙඩ වූ සිංහයා දුටුවේ ය. අනතුරුව සිංහයා සමීපයෙහි තිබූ ගසෙක, අතුපතර සැඟවුණු කුරුල්ලා, 'යහලුව, ඔබ කුමක් නිසා දුක් විඳිදෑ'යි විමැසීය. සිංහයා සියලු විස්තර කෝට්ටෝරුවාට පැවසී ය. එවිට 'හිතවත, ඔබගේ උගුරෙහි හිර වී ඇති, ඇට කැබැල්ල ඉවත් කිරීමට මා පොහොසත් වුවත්, ඔබ මා ආහාරයට ගනිති යි, යන බියෙන් මුව තුළට පිවිසෙන්නට පසුබාමී'යි කුරුල්ලා පැවසීය. එවිට සිංහයා 'හිතවත, බිය නො වන්න මම ඔබ නො කමි. මා සුවපත් කොට ජීවිතය රැක දෙනු මැනවැ'යි කීය. ඒ වචන පිළිගත් බෝසත් කුරුල්ලා, සිංහයා බිම හොවා, 'මොහු කුමක් කෙරේදෑ'යි කියා කවුරු දනිත් දැයි, සිංහයා සම්බන්ධයෙන්

සැක සිතා, උගේ මුව වසන්තට නො හැකි වන පරිද්දෙන්, උඩු තොලත් යටි තොලත් හිර වෙන ලෙස, දඬු කැබැල්ලක් තබා අනතුරුව සිංහයාගේ මුව තුළට ඇතුල් විය. අනතුරුව සිය හොටයේ තුඩින්, උගුරේ හිර වුණු ඇට කැබැල්ලට පහර දුන්නේය. එය තිබූ තැනින් ඉවත් ව පහළට වැටුණි. අනතුරුව කුරුල්ලා වහා සිංහයාගේ මුවෙන් එළියට පැන ගත්තේ ය. එසේ පැන ගන්නවාත් සමග ම, සිංහයාගේ මුව හිරවන සේ තබන ලද දඬු කැබල්ලද, මුදා හරිමින් ම අසල තිබූ ගසක් වෙත පියඹා ගොස්, අතු පතර සැඟවුණේ ය. සිංහයා සුවපත් විය. ටික කලකට පසු, එක් දිනෙක කුළුම්මකු මරා ගත් සිංහයා, උගේ මස් කන්නට පටන් ගත්තේ ය. එවිට එතැනින් පියඹා යන බෝසත් කුරුල්ලා, එය දුටුවේ ය. 'තමා කළ උපකාරයට සිංහයා කුමන ප්‍රතිචාරයක් දක්වන්නේ දැ'යි විමසා බැලීමට මෙය ඉතා කදිම අවස්ථාවෙකි'යි සිතා බැඳු, කුරුල්ලා මස් කමින් සිටි සිංහයාගේ හිසට ඉහළින් පිහිටි, අත්තක වාඩි වී සිංහයාට කථාකොට මෙසේ කීවේය.

අකරමහසතෙ කිව්වං - යං බලං අනුවමහසෙ
 මගරාජා නමොත්තච්ඡු - අපි කිඤ්චි ලභාමසෙති

'සිංහරාජය, ඔබට නමස්කාර වේවා ! මගේ මුළු ශක්තියෙන් ඔබ වෙනුවෙන් කාර්යයක් කරන ලදි. (ඒ වෙනුවෙන්) අපට යමක් ලැබේ ද?'

මෙහි 'අකරමහස තෙ කිව්වං' යනු 'පින්වත් සිහ රදුනි, ඔබගේ එක් කටයුත්තක් කෙළෙමු' යන අර්ථයි. 'යං බලං අනුවමහසෙ' යනු 'අපට යම් බලයක් වී ද? ඒ බලයෙන් කිසිවක් අඩු නො කොට එයින් සේවය කෙළෙමු' යන අර්ථයි.

ඒ අසා සිංහයා පිළිතුරු වශයෙන්, කුරුල්ලාට මෙසේ කීය.

2. නිතර රෝග ක්‍රියාවන් කරන්නා වූ, රුධිර භක්ෂණයෙහි යෙදෙන, මාගේ දත් අතරට වැද සිටත්, තව ම ජීවත් වේ නම්, එය ද ලොකු දෙයකි.

සිංහයාගේ පිළිතුර අසා සිටි කුරුල්ලා, මෙසේ පැවසී ය.

3. කළගුණ නො දත්, අනුන් ට උදව් නො කරන, උපකාර වූවෙකුට පෙරළා උපකාර නො කරන, පුද්ගලයෙක් වේද, යමෙකු කෙරෙහි කෘතඥතාවක් නැද්ද? ඔහුගේ ඇසුර නිරර්ථක ය.

4. යමෙකුගේ ඉදිරියේ කළ උපකාරයෙන්, මිතුරු දහමක් ඇති නොවේ නම්, (නො ලැබේ නම්) ඔහුට ඊර්ෂ්‍යා නො කොට පරිභව නො කොට හිමින් සිරුවේ එතැනින් ඉවත් වන්නේ ය.

මෙහි 'අකතඤ්ඤාං' යනු 'කළගුණ නො දත්' යන අර්ථ යි. 'අකතතාරං' යනු 'යම් කිසිවක් නො කරන' යන අර්ථයි. 'සමමුඛවිණේණ' යනු 'අභිමුඛෙහි කරන ලද ගුණයෙන්' යන්න යි. 'අනුසුයාමනකෙකාස' යනු 'ඒ පුද්ගලයාට ඊර්ෂ්‍යා නො කරමි යි අක්‍රෝශ පරිභව නො කරමි යි, සෙමෙන් ඒ පුද්ගලයා වෙතින් ඉවත් වන්නේ ය' යන අර්ථයි.

මෙසේ ඒ බෝසත් කුරුල්ලා සිංහයා හමුවෙහි මේ අදහස් පවසා එතැනින් ඉවත් ව පියඹා ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා සිංහයා නම් දේවදත්ත විය. බෝසත කුරුල්ලා වූ කලී 'මම ම විමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තවදුරටත් පැහැදිලි කළ සේක.

4.1.9

ජව ජාතකය

'සබ්බං ඉදං වරිමවතං' යන මේ ගාථා කොටස ඇතුළත් වන ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවීරම වැඩ වසන සේක, 'ජබ්බග්ගිය' හිඤ්ඤන් අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව විනයෙහි, විස්තර වශයෙන් දක්වා ඇත. මෙහි එය සැකෙවින් දක්වනු ලැබේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ එම හිඤ්ඤන් හයදෙනා ළඟට කැඳවා, 'මහණෙනි, ඔබ මිටි අසුනක හිඳ, උස් අසුනක හුන් කෙනෙකුට දහම් දෙසුවහුදැ'යි ඇසූහ. 'එසේය ස්වාමීනි'යි කියා, එය පිළිගත් ඒ හිඤ්ඤන්ට, කළ වරදට නිග්‍රහ කළ, බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'මහණෙනි, තොප මාගේ ශ්‍රී සද්ධර්මයට අගෞරව කිරීම අසුතු ය. පැරණි පඬිවරු වූ කලී, මිටි අසුක හිඳ, දහමින් බැහැර වූ අන් ශාස්ත්‍රයක්

වුව ද, ප්‍රකාශ කිරීම, ගැරහීමට ලක් කළහ'යි වදාරා මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍ය කරවන කල්හී, බෝසත් තෙමේ සැඩොල් කුලයක ඉපිද, නිසි වියට එළඹියේ විවාහ දිවියට ඇතුල් විය. පසු කලෙක ඔහුගේ බිරිය ගැබ්බර ව, අඹ කෑමේ දොළඳුකකින් පෙළුණාය. දිනක් ඇය සිය සැමියා අමතා, 'හිමියනි, අඹ කෑමට ආසාවක් ඇතැ'යි පැවසුවා ය. 'සොඳුර, මෙකල අඹ සොයා ගත නො හැක. අන් කිසි ඇඹුල් එලයක් ගෙනෙන්නෙම්දැ'යි සැමියා ඇසී ය. 'ස්වාමීනි, අඹ ලැබුනොත් මම තවදුරටත් ජීවත් වන්නෙමි. නො ලැබුනොත් මාගේ දිවි නො රැකේයැ'යි බිරිඳ පැවසුවා ය. මෙය ඇසූ බෝසත් තෙමේ ඇ කෙරෙහි තදින් බැඳුන සිත් ඇති ව කෙසේ නම් අඹ සොයන්නේ දැ'යි කල්පනා කරන්නට විය. මේ කාලයේ දී බරණැස් රජුගේ මඟුල් උයනෙහි ගෙඩිවලින් පිරුණු අඹ ගසක් විය. බෝසත් තෙමේ එය දැන ගෙන, 'එතැනින් අඹ ගෙඩියක් ගෙනැවිත්, සිය බිරිඳගේ දොළඳුක සංසිඳුවන්නෙමැ'යි සිතා, රාත්‍රී කාලයෙහි උයනට ඇතුල්ව, අඹ ගසට නැග, කළුවරේ ම අඹ සොයමින්, අත්තෙන් අත්තට ගියත්, අඹ ගෙඩියක් සොයා ගත නො හැකි විය. මුළු රැ පුරාවට ම ඔහු මේ කටයුත්ත කරගෙන ගියේ ය. ඒ අතර ම රැ පහත් විය. එවිට ඔහු මෙසේ සිතී ය. යම් විදිහකින් මා දැන් ගසෙන් බැස යන්නට සූදානම් වුවහොත්, 'සොරෙකැයි' සිතා, අල්වා ගනු ඇත. ඒ නිසා රැ වනතෙක් මෙහිම සිට, පැනගන්නෙමි'යි එක් අතු දෙබලකට නැග සැඟ ව සිටියේ ය.

එකල බරණැස් රජතුමා පුරෝහිත බමුණා වෙතින් මන්ත්‍ර උගනියි. මේ කටයුත්ත සිරිත් පරිදි කෙරෙනුයේ මඟුල් උයනේ දී ය. රජතුමා උයනට පිවිස, ඉහත කී අඹ ගස මුල උස් අසුනක් තබවා, එහි හිඳ සිය ගුරුතුමා වන පුරෝහිත බමුණා මිටි අසුනක හිඳුවා ඔහුගෙන් මන්ත්‍ර උගනියි. බෝසත් තෙමේ ගස උඩ හිඳ, මෙසේ සිතී ය. මේ නො දැහැමි රජ උස් අසුනක හිඳ මන්ත්‍ර උගනියි. මේ නො දැහැමි බමුණා ද මිටි අසුනක හිඳ මන්ත්‍ර උගන්වයි. නො දැහැමි වූ මම ද, ගැහැණියකගේ වචනයකට ජීවිතය ද, නො තකා අඹ ගෙන යන්නට අවුත්, මෙහි හිඳිමි. මේ අනුව අපි තිදෙනා ම අධාර්මිකයෝ වෙමු. මෙසේ සිතූ බෝසත් තෙමේ, ගසින් බසින්නට තීරණය කොට බිමට නැමුණු එක් අත්තක එල්ලී, රජුත් පුරෝහිතයාත් අතරමැදට පැන්නේ ය. අනතුරුව ඔහු මෙසේ ද කීය. 'මහරජතුමනි, මම විනාශ වූයෙමි.

ඔබ මුළු වූවෙකි. පුරෝහිතයා මළ කැන්තෙකි' මේ ඇසු රජතුමා 'ඔබගේ ප්‍රභේදිකාව අපට නො වැටහේ. එබැවින් කුමන කරුණක් නිසා, එසේ කියේ දැ'යි ප්‍රශ්න කළ රජුට, පිළිතුරු වශයෙන් බෝසත් තෙමේ මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

**සබ්බං ඉදං වරිමවතං - උභො ධම්මං නපසසරෙ
උභො පකතියා වුතා - යො වාය මනතජ්ඣායති**

යමෙක් මන්ත්‍ර (පුරාණ සමාජ ධර්ම) උගන්වයි ද? වෙනත් යමෙක් එය හදාරා ද? මේ දෙදෙනා ම, ඒ ධර්මය නො දකිත්. දෙදෙනා ම ඒ ධර්මයෙන් බැහැර වූවාහු වෙති. මේ සියලු දෑ ස්ථිර වශයෙන් ම ලාමක ය.

මෙහි 'සබ්බං ඉදං වරිමවතං' යනු 'අප තිදෙනා විසින් ම කරන ලද, ලාමක වූ ද, සීමාව ඉක්ම වූ ද, මේ සියලු කටයුතු අධාර්මික ය යන්නයි. මෙසේ සොරකමට බට තමා ද මන්ත්‍රයන්හි අගෞරව කළ, ඔවුන් දෙදෙනාටද ගර්භා කොට නැවත ද, ඔවුන් දෙදෙනාට දොස් තබමින්, 'උභො ධම්මං න පසසරෙ' යනාදිය කිය. එහි 'උභො' යනු ගෞරවයට සුදුසු වූ පුරාණ ධර්මය, ඒ අයුරෙන් ම, පුද්ගලයෝ දෙදෙනෙක් නො දකිත්ද? ඔවුහු වෙති. එබැවින් ඔවුහු ධර්ම ප්‍රකෘතියෙන් බැහැර වූවාහු වෙති. පළමුකොට උපන් බැවින් ධර්මය 'පකති' (ප්‍රකෘති) නම් වේ. ඒ මෙසේ ද කියා ඇත.

'ඒකාන්තයෙන් ලොව මුලින්ම පහළ වූයේ ධර්මය යි. අධර්මය පහළ වූයේ පසු ව ය.'

'යොවායං' යනු 'යමෙක් මිටි අසුනක හිඳ මන්ත්‍ර උගන්වා ද? යමෙක් උස් අසුනක හිඳ එය උගනී ද?' යන මේ අදහස යි. ඒ අසා බමුණා මේ ගාථාව කිය.

2. පිරිසිදු රසකාරක සහිත ව, මස් සමග ඇල්හාලේ බත්, බොජුන් වශයෙන් අනුභව කරමි. එබැවින් ඍෂිවරුන් විසින් සේවනය කරන ලද, මේ ධර්මය ඇසුරු නො කෙළෙමි.

'පින්වත, මම වනාහි මේ රජුට අයත් ඇල්හාලේ බත් ද, නොයෙක් ආකාරයෙන් මස් සකසා පිරිසිදු ව, විවිධ අයුරෙන් රසකාරක ද, මිශ්‍රකොට

අනුභව කරමි. එනම්, උදර පෝෂණයෙහි ඇලී, ඉහත කී භෝජනය අනුභව කරමි. විමසන ලද ගුණයන් කරණ කොටගෙන, සෘෂිවරුන් විසින් ඇසුරු කළ දහම්, මම ඇසුරු නො කරමි' යනුයි. ඒ අසා අනෙක් තැනැත්තා (බෝසත් තෙමේ) මේ ගාථා දෙක කීය.

3. ලෝකය විශාල ය. මෙහෙත් ඉවත් ව යනු මෙහි ජීවත්වීමට වෙනත් අය (ඕනෑ තරම්) සිටිති. (ඔබ) ගත කළ අදහැමි ජීවිතය ගලෙකින් (ගසා) කළයක් (විනාශ කරන්නාක් මෙන්) තා නො නසාවා.

4. බමුණ, (අදහැමින් ඔබ ලබාගත්) ඒ කීර්ති ලාභයට ද, ධන ලාභයට ද, අපායෙහි වැටීමට හේතුවන අධර්ම වරණයෙන් යුතු, යම් පැවැත්මක් වේ නම්, එයට ද නින්දා වේවා !.

මෙහි 'පරිබ්බජා' යනු 'මෙයින් අත් තැනකට යව', යන අදහසයි. 'මහා' යනු 'මේ ලෝකය නම්, මහා එකෙකි' යන අදහසයි. 'පවනනඤ්ඤාපි' නම් 'මේ දඹදිව වෙනත් ප්‍රාණීහු ද වෙසෙති. එක ම රජු මොහු පමණක් නොවේ යනු යි. 'අසමා කුමභම්ව' යනු 'ගලෙකින් ගසා, කළයක් බිඳින්නාක් මෙන්, යන අදහස යි. වෙනත් තැනකට නො ගොස්, මෙහි වෙසෙමින් යම් අධර්මයක හැසිරේ' යන මෙය කියන ලද්දේ වේ. 'අධර්මයෙහි ඇලී ධර්මයට අගෞරව කිරීම, ගලකින් ගසා කළයක් බිඳින්නාක් මෙනි. එසේ නො කරව' යන අදහසයි. 'ධිරඤ්ඤා' යන ගාථාවේ අර්ථය සැකෙවින් මෙසේ ය. 'බමුණ, ඔබගේ යම් බඳු වූ කීර්ති ලාභයක් වේ ද, යම් ධන ලාභයක් වේ ද? එයට නින්දා වේවා! අපි එය ගරහමු. කුමක් නිසා ද? ඔබ විසින් මේ ලාභය වූ කලී මතුවට, අපායයන්හි වැටීමට හේතුවන, දැනුදු නො දැහැමි හැසිරීමෙන් ගොඩ නගා ගත්, ජීවිත වෘත්තිය නිසා ය. එය යම් බඳු වූ වෘත්තියක් ද? මේ වෘත්තියෙන්, මත්තෙහි නපුරු දුක් විඳීමට හේතු වන, මේ අධර්ම වරණයෙන් නිරයට වැටෙන්නේ නම්, එම වෘත්තියෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක් ද? එබැවින් එය මෙසේ කියමි යන අදහසයි.

ඉක්බිති ඔහුගේ දැහැමි කතාවට පැහැදුණු, රජතුමා පින්වත් පුරුෂය, ඔබ කුලයෙන් කවරෙක් දැයි ඇසී ය. පිළිතුරු ලෙසින් 'දේවයන් වහන්ස, මම සැඬොලෙක්මි'යි ඔහු කීය.

"පින්වත, යම් විදියකින් ඔබ කුලින පුද්ගලයෙක් වූයේ නම්, ඔබට

මාගේ රාජ්‍යය පවරා දෙන්නෙමි. එසේ වුවත්, මෙතැන් පටන් මම දවල් කාලයට පමණක් රජ වෙමි. ඔබ රාත්‍රී කාලයෙහි රජු යැ'යි පවසා, රජතුමා තම ගෙල පැළැදි මල්දම්, ඔහුගේ බෙල්ලෙහි පලඳවා, ඔහු නගරාධිපතිවරයා බවට පත් කෙළේ ය. රත්පැහැති මල්දම්, නගරාධිපතිවරුන්ගේ ගෙල පැළඳීම ආරම්භ වූයේ, එදා සිට ය. එනම් එතැන් සිට පැවතෙන සිරිතකි. එතැන් පටන් රජතුමා, සැඩොල් තරුණයාගේ අවවාදයෙහි පිහිටා, ගුරුවරයා කෙරෙහි ගෞරවයෙන්, මිටි අසුනක හිඳ මන්ත්‍ර උගත්තේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා රජු නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. සැඩොල් පුත්‍රයා වනාහි, 'මම් ම වේදැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.1.10

සයහ ජාතකය

'සසමුද්දපරියායං' යන මේ ගාථා කොටස දැක්වෙන ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වෙසෙන සමයෙහි, කලකිරුණු හික්කුචක් අරබයා වදාළ සේක. ඒ හික්කුච වූ කලී, සැවතෙහි පිඬු පිණිස හැසිරෙන විට, සුරූපී වූ එක් ස්ත්‍රියක දැක, ඉන් සිත කලකිරී, සසුතෙහි අනභිරතියක් (නො ඇල්මක්) උපදවාගෙන විසී ය. එය දැන ගත් සෙසු හික්කුහු, ඉහත කී හික්කුච බුදුරදුන් හමුවට කැඳවා ගෙන ගිය හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ සසුතෙහි කලකිරුණු බව ඇත්තක්දැ'යි ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එසේ යැ'යි, හික්කුච උත්තර දුන්නේ ය. 'මහණ, ඔබ කලකිරුණේ කුමක් නිසා දැ'යි, ඇසූ මෙම පැණයට පිළිතුරු ලෙසින්, ඒ හික්කුච තම සිත් තැවුලට හේතු වූ සියල්ල, බුදුහිමි ඉදිරියෙහි පැහැදිලි කෙළේ ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔබ නිවන් පමුණුවන මෙබඳු සසුනක මහණ ව, කුමන අභාගායක් නිසා, සිත කලකිරවා ගත්තෙහිද? පෙර පඬුවරු තමන්ට ලැබුණු පුරෝහිත තනතුරු පවා ප්‍රතිකෂේප කොට, පැවිදිබව කැමති වූහ'යි වදාරා, මේ අතීත කතාව මෙසේ දැක්වූ හ.

අතීතයෙහි බරණැස බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ පුරෝහිත බ්‍රාහ්මණ බිරියගේ කුස පිළිසිඳ ගත්තේ ය. මේ බෝසත් බ්‍රාහ්මණ කුමාරයාත්, බඹදන් රජුගේ පුත් කුමාරයාත් යන දෙදෙනා ම එක ම දිනයක උපන් හ. එදා රජතුමා ඇමතියන් අමතා අප රට තුළ මාගේ පුත්‍රයා හා එදා ම උපන් කවර දරුවෙක් හෝ ඇද්දැයි විමසීය. එහිදී පුරෝහිතයාගේ පුත් කුමරුන් ද එදින ම උපන්නකු බව ඇමතියන් වෙතින් දැනගත් රජතුමා, පුරෝහිතයාගේ කැමැත්ත මත, ඒ කුමරුවා ද රජගෙට ගෙන්වා, කිරි මව්වරුන් ලවා, කුමාරවරුන් දෙදෙනා ම මාලිගය තුළ ම තබා, පෝෂණය කරවී ය. මේ කුමාරවරුන් දෙදෙනාගේ ම ආභරණ ද, කෑම බීම ආදියද එකක් ම විය. පසු ව නිසිවිට එළඹී ඔවුහු දෙදෙනා එක්ව ම තක්ෂිලාවට ගොස්, සියලු ශිල්ප හදාරා නිමා කොට, පෙරළා පැමිණිය හ.

අනතුරුව රජතුමා සිය පුත්‍රයාට මහා යසස් සහිතව යුවරජ තනතුර ප්‍රදානය කළේ ය. එතැන් සිට වුව ද, බෝසත් තෙමේ රාජ පුත්‍රයා සමඟ ම එකට කෑම බීම නිදීම කරයි. මොවුන් දෙදෙනා තුළ වැඩුණු විශ්වාසය දැඩි ද, ස්ථිර ද විය. පසුකලෙක පියාගේ ඇවෑමෙන් රජ පැමිණී යුවරජතුමා, මහත් සම්පත් අනුභව කළේය. දිනක් ඒ සම්බන්ධව බෝසත් තෙමේ, 'මාගේ මිත්‍රයා රජය කරව යි සුලු මතක් කිරීමෙකින්, පුරෝහිත තනතුර මට' පවරනු ඒකාන්ත ය. එසේ වුව ද මේ ගිහි ගෙයි විසීමෙන් මට කවර ප්‍රයෝජනයක් ද? එබැවින් පැවිදි ව බවුන් වඩන්නෙමි'යි සිතුවේ ය. මෙසේ සිතූ බෝසත් කුමරා, මවුපියන් වැඳ පැවිද්දට අවසර ගෙන, මහත් සම්පත් හැර දමා, තනිවම නික්ම ගිමවතට පිවිස, මනරම් බිම්කඩෙක පන්සලක් තනාගෙන, ඍෂි පැවිද්දෙන් පැවිදිව, අභිඥාවන් ද සමාපත්තීන් ද උපදවා ගෙන ධ්‍යාන සුවයෙන් විසී ය.

එකල්හි රජතුමා 'තම මිත්‍රයා තමා හමුවට නො එන්නේ මන්දැයි, ඔහු සිහිකොට 'ඔහු පෙනෙන්නට නැත්තේ කුමක් නිසාද? ඔහු කොහි ගියේදැ'යි ඇමතියන්ගෙන් විමසී ය. ඇමතිවරු, ඔහු පැවිදිව වන ලැහැබ් සහිත රමණීය භූමි භාගයක වේසෙන බව රජුට දැනුම් දුන්හ. රජතුමා තම මිතුරා වසන තැන විමසා දැන, 'සය්හ' නම් වූ තම ඇමතියකු කැඳවා, 'යව, මාගේ මිතුරා මෙහි වහා කැඳවාගෙන එව, ඔහුට පුරෝහිත කම දෙන්නෙමි'යි මගසලකුණු කියා දී, පිටත්කොට යැවී ය. 'යහපතැ'යි පිළිගත් 'සය්හ' නම් ඇමතියා බරණැසින් නික්ම පිළිවෙළින් පසල් ගමට පැමිණ

එහි කඳවුරු බැඳ තම පිරිස එහි නවත්වා, එතැන් සිට වැද්දන් සමග බෝසතුන් වසන වන ගැබට ඇතුල් ව, බෝසතුන්ගේ පන්සල සොයා ඇවිදින්නට පටන් ගත්තේ ය. අවසානයේ දී පන්සල සොයාගෙන එහි ලගා වූ, ඔහුට පන්සල් දොරටුවේදී ම රන්පිළිමයක් සේ වැඩහිදින බෝසතාණන් වහන්සේ දක්නට ලැබුණි. ඉන් සතුටු වූ ඇමැතියා බෝසතුන් වැඳ, එකත්පස් ව හිඳ, පිළිසඳර කථාකොට මෙසේ පැවසී ය. 'ස්වාමීනී, අපේ රජතුමා ඔබතුමාට පුරෝහිත තනතුර ප්‍රදානය කිරීමට අපේක්‍ෂාවෙන්, ඔබේ පැමිණීම බලාපොරොත්තුව සිටී' යනුවෙනි. මෙය ඇසූ බෝසත් තෙමේ, 'ඇමැතිතුමනි, පුරෝහිත තනතුර නොව, කාසි-කෝසල ඇතුළු දඹදිව රාජ්‍යය ම හෝ, සක්විති රජකම හෝ දුන්නත් එය පිළිගැනීමට නො යන්නෙමි. 'පට්ඨවරු වූ කලී, තමන් අත්හළ කෙලෙස් නැවත ගැනීම, ඉවත දමන ලද කෙල මෙන්, සලකති'යි පවසා මේ ගාථා ප්‍රකාශ කළේය.

ස සමුද්ද පරියායං - මහිං සාගර කුණ්ඩලං
න ඉවෙඡ සහනිඤ්ඤාය - එවං සයහ විජානහි

සමුදුර වටකොට සිටි, සමුදුරට කුණ්ඩලාභරණයක් වැනි වූ, මහපොළොව නින්දා සහගතව ම නො කැමති වෙමි. සයහ, මෙසේ දනුව.

2. 'බමුණ, ඒ යසස් ලාභයටත් ධන ලාභයටත්, නින්දා වේවා! අපායෙහි වැටීමට හේතු වන අධර්ම වරණයෙන් යම් පැවැත්මක් වේ නම්, එයට ද නින්දා වේවා!

3. ඉදින් පාත්‍රයක් ගෙන, අනගාරික ව කැන කැන යම්ද? අධර්මයෙන් සොයා ගන්නා දැයට වඩා එම ජීවිකාව ම උතුම් ය.

4 ඉදින් ලෝකයෙහි අනෙකකුට හිංසා නො කරමින්, පාත්‍රයක් ගෙන අනගාරිකව, කැන කැන ඇවිදීමද? එය රාජ්‍යයකට වඩා උතුම් ය.

මෙහි 'සසමුද්ද පරියායං' යන්නෙහි 'පරියාය නම් පිරිවරා ගැනීම'යි, කියන ලදී. 'සමුදුර වටකොට සිටි වක්‍රවාල පර්වතය සමග හෝ, සමුද්‍ර සංඛ්‍යාත පිරිවර සමග' යන අර්ථයි. 'මහිං සාගරකුණ්ඩලං' යනු 'සාගරය මැද දිවයිනක් වශයෙන් පිහිටි බැවින්, එයට කුණ්ඩලාභරණයක් වී යැ'යි යන අර්ථයි. 'නිඤ්ඤාය' යනු ධ්‍යාන සුවයෙන් යුත් පැවිද්ද හැර දමා, වස්තුව

ගත්තේ ය යන මේ නින්දාවෙන් යන අර්ථ යි. 'සයහ' යන නමින් ඔහු අමතයි යනුයි. 'විජානති' යනු 'ධර්මය දනුව' යන අදහසයි. 'යාචුතති විනිපාතෙන්' යනු පුරෝහිත තනතුර වශයේ ලද්දා වූ ද, ධ්‍යාන සුවයෙන් තමා පහතට ඇද දමන සුළු, විනිපාතයෙන් යුක්ත වූ ද, කීර්ති ලාභ - ධන ලාභ වෘත්ති ය යි. මෙතැනින් පිට ව ගොස් ඉසුරු මදයෙන් මත් වූවහුගේ අධර්ම වරණයෙන් යුතු පැවැත්මට නින්දා වේවා යන අර්ථයි. 'පතනමාදාය' නම් 'හික්‍ෂා පාත්‍රය රැගෙන' යනුයි. 'අනාගාරො' නම්, 'මම අනගාරික ව අත් නිවෙස්හි හැසිරෙන්නෙමි' නම්, යනු යි. 'සායෙවජ්චිකා' නම් 'මාගේ එම දිවි පැවැත්ම ම උතුම් ය. ශ්‍රේෂ්ඨ ය යනුයි. 'යාවාධමෙමන' යනු 'අධර්මයෙන් යමක් සෙවීමයි. මෙසේ ද කියන ලද්දේ වේ. අධර්මයෙන් යම් සෙවීමක් වේ නම්, ඊට වඩා මේ ජීවිකාවම සුන්දරතරය යනුයි. 'අහිංසයං' යනු 'හිංසා නො කෙරෙමින්' යන අදහසයි. 'අපිරජෙජන' යනු 'මෙසේ අනුන්ට හිංසා නො කොට කබලක් අතින් ගත් මගේ ජීවිකාව රාජ්‍ය ලාභයකටත් වඩා උතුම් ය' යන අදහසයි.

මෙසේ නැවත නැවත ආයාචනා කරනු ලැබුවත් හෙතෙම එය ප්‍රතික්‍ෂෙප කෙළේ ය. සය්හ නමැත්තා ද, ඔහුගෙන් යහපත් ප්‍රතිචාරයක් නො ලැබ, ඔහුට නමස්කාර කොට, පිටත්ව රජු වෙතට ගොස්, බෝසතුන්ගේ නො පැමිණීම සැල කෙළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය පැහැදිලි කොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, ඉහත කී කලකිරුණු හික්‍ෂුව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එහි සිටි තවත් බොහෝ දෙනා සෝවාන් ආදී මාර්ග ඵලවලට පත් වූ හ. එකල්හී, රජතුමා වූ කලී, ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ ය. සය්හ ඇමතියා නම් සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. පුරෝහිත පුත්‍රයා වනාහී, 'මම ම වූයෙමැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

පළමුවන විවර වර්ගය (කාලිංග වර්ගය) යි.

4.2.1

ප්‍රවීණතා ජාත්‍යන්තර

'උදෙසාගේ වෙර' යන මේ ගාථා කොටස ඇතුළත් ජාත්‍යන්තර කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වේච්චනාරාමයේ දී මහ මුගලන් තෙරුන් ඇරැඹ වදාරන ලදී. මුගලන් තෙරණුවෝ එක් කලෙක රජගහ නුවර සමීපයේ, කැලැබද කුටියක වාසය කෙරෙහි. දිනක් එක් සොරෙක් නගරයෙහි වාසල් දොරටුව සමීප ගමක, එක් ගෙයක බිත්ති මුල්ලක් බිඳ, එම ගෙයින් අතේ ගෙන යාහැකි පමණක්, වටිනා වස්තු සොරකම් කොට ගෙන, පලා යන අතර මුගලන් තෙරුන්ගේ පන්සලට පිවිස, 'මෙතැන මට කදිම ආරක්ෂිත ස්ථානයකි'යි සිතා පන්සල තුළ ම වැද හොත්තේ ය. එවිට තෙරුන් වහන්සේ තම සයනය ඉදිරිපිට වැටී නිදන ඔහු දැක ඔහු කෙරෙහි සැක කොට, 'සොරුන් සමග එක්ව විසීම වූ කලී නුසුදුසු ක්‍රියාවකැ'යි කල්පනා කොට, ඔහු වෙත ගොස්, 'මෙහි නො නිදව'යි බැහැර කළේ ය. ඒ සොරා ද පියවර සටහන් පමණක් ඉතිරි කොට තබා, සෙස්ස ගෙන පලා ගියේ ය. ඉහත කී ගමේ මිනිස්සු පන්දම් දල්වාගෙන සොරාගේ පා සලකුණු අනුව, පන්සලට පැමිණ, සොරා ඇවිදුපු තැන් ද, සිටි තැන් ද, වාඩි වූ හා නිදා ගත් තැන් ද, විමසා බලා, ස්ථිර වශයෙන් ම 'ඔහු මෙතැනින් පැන ගියා විය යුතු යැ'යි ඒ මේ අත ඇවිද, සොරා සොයා ගත නොහැකි ව, ආපසු හැරී ගියහ. ඊට පසු දින මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ, පෙරවරුයෙහි රජගහ නුවර පිඬු පිණිස හැසිර, ඉන් අතතුරුව වේච්චනාරාමයට වැඩ, සොරා ගැන පුවත බුදුරජාණන් වහන්සේට සැල කළහ. එවිට උන්වහන්සේ 'මොග්ගල්ලානය, සැක කළ යුතු තැන, එසේ කළේ ඔබ පමණක් නොවේ. පෙර පඬිවරු පවා එසේ කළහ'යි, වදාරා මුගලන් තෙරුන් විසින් ආරාධනා කරන ලදුව මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ නාගරික සුසාන භූමියෙහි පිහිටි, එක් කොසඹ ගසක වෘක්ෂ දේවතාවෙක් ව උපන්නේ ය. ඉක්බිති එක් දවසක් වාසල් දොරටුව සමීප ගමක, සොරකමක් කළ සොරෙක් ආරක්ෂාව සඳහා, එම සුසාන භූමියට පැන ගත්තේ ය. සුසාන භූමියෙහි ඉහත කී කොසඹ ගස සමීපයෙහි, බෝගසක් ද විය. එම බෝ ගසෙහි ද වෘක්ෂ දේවතාවක් විසී ය. සොහොන්

බිමට පැමිණි සොරා, කොසඹ ගස මුල සොර බඩු පොදිය තබා, එහිම වැද හොත්තේ ය. මෙකල සොරෙකු අසු වූ විට, උල තැබීම සිරිතකි. එම උල තැබීමෙහි දී උල වශයෙන් භාවිත කෙරෙනුයේ බහුල වශයෙන් ම කොසඹ ගසකි. එනිසා කොසඹ ගසෙහි සිටි දේවතාවා, බිම නිදන සොරා දෙස බලා, 'යම් විදියකින් ගමේ මිනිස්සු මෙහි අවුත් සොරා අල්ලාගෙන, මා වෙසෙන මේ කොසඹ ගසේ ම අතු සිද දමා, ගසේ මුදුන උල්කොට, උල තබන්නට සැරසුනහොත්, කොසඹ ගස විනාශ වන්නේ ය. එබැවින් 'මොහු මෙතනින් පලවා හරින්නෙමු'යි සිතා නිදන සොරාට කතාකොට මේ ගාථාව කීය.

උදෙහි වොරං සෙසි - කො අඤ්ඤා සුපිනෙන තෙ
 මාතං ගහෙසුරාජානො - ගාමෙ කිංඛිස කාරකනති

අත්සතු දේ පැහැර ගන්නා තැනැත්ත, නැගිටුව, නිදින්නේ කුමටද? නිදා ගැනීමට තට කවර සෙතක්ද? රජවරු ගමේ නපුරුකම් කළ තා අල්ලා නො ගනින්නවා.

මෙහි 'රාජානො' යනු 'රාජ පුරුෂයන්' සඳහා කියන ලදී. 'කිංඛිසකාරකං' යනු 'දරුණු වූද සාහසික වූද සොරකම් කළ' යන අර්ථයි.

මෙසේ ඔහුට කියා, 'රාජ පුරුෂයන් තෝ අල්ලා ගැනීමට පෙර අත්තැනකට යව'යි, බියට පත්කොට පලවා හැරියේ ය. ඔහු පලා ගිය කල්හි, ඇසතු (බෝ) ගසේ සිටි දේවතාවා, මේ දෙවන ගාථාව කී ය.

2. 'ගමේ නපුරුකම් කළ සොරකු (රාජ පුරුෂයෝ) අල්ලා ගනිනි' යන යමක් වේ නම්, එහි ලා වනයෙහි හටගෙන ඇති කොසඹ ගසක වෙසෙන දෙවියාට ඇති ප්‍රශ්නය කුමක්ද?

මෙහි 'වනෙ ජාතසස කිට්ඨතො' යනු 'වනේ ඇති කොසඹ ගස එහි ම හටගත්තකි. දේවතාවා වනාහි එහි ම උපන් බැවින් ගසේ ව්‍යවහාරයෙන් ම ඇමතී ය', යන අර්ථයි.

ඒ අසා කොසඹ ගසේ වෙසෙන දෙවියා, මේ ගාථාව කී ය.

3. ඇසතු දේවය, මගෙන් සොරාගේත් වෙනස නුඹ නො දනිති ද? රජවරු ගමේ සොරකම් කළ, සොරකු අසු වූ විට, ඔහු අල්ලා ගෙන, කොසඹ හුලෙක උල තබති. මගේ සිත ඒ කාරණයෙහි සැක කෙරේ.

මෙහි 'අසසඝ' යනු කලින් කී ආකාරයටම එහි උපන් දේවතාවා ඇමතීමයි. 'මම වොරසස වනතරං' නම්, 'මගේ ද, සොරාගේ ද එක් ව නො වසන කාරණා' යනු යි. 'අපෙපනති නිමබසුලසමිං' යනු 'මෙකල රජවරු සොරකු අසු වූ විට, කොසඹ හුල අවුණති' යන අර්ථයි. 'තසමිං මෙ සංකෙන මනො' යනු 'එම කරුණෙහි ලා මගේ සිත සැක උපදීයි. ඉදින් රජවරු මොහු උලෙහි අවුණන්නාහු ද? එවිට මාගේ විමානය නැසෙන්නේ ය. අනතුරුව අත්තක එල්වන්නේ ය. එයින් මාගේ විමාය කුණු ගඳ ගසන තැක් වන්නේ ය. එම නිසා මම ඔහු පලවා හැරියෙමි' යි යන අර්ථයි.

මෙසේ ඒ දෙව්වරුන් ඔවුනොවුන් හා සංවාද කරන අතරතුරේ සොරා විසින් පැහැර ගන්නා ලද බඩුවල හිමිකරුවෝ, අන්වල පන්දම් දරා සොරා ගිය මග සොයමින් සොහොන් බිමට පැමිණ, පියටර ලකුණු අනුව සොරා නිදිගත් සරානය දැක, එතැන සිටි අන් අයට කරාකොට 'පින්වතුනි, සොරා මෙතැනින් පැන ගොස් ඇත. දැන් අපට ඔහු අල්ලා ගත නො හැක. යම් විදියකින් ඔහු අල්ලා ගැනීමට හැකි වූයෙමු නම්, මේ කොසඹ ගසේම උල තබා, මෙහිම අත්තක මිනිය එල්ලා තබා යන්නෙමු' යි කියා, ඒ මේ අත ඇවිද සොයා බලා, සොරු අල්ලාගත නොහැකි ව ආපසු ගියහ. ඔවුන්ගේ ඒ වචන ඇසූ, ඇසතු දෙවියා මේ ගාථාව කීය.

4. සැක කළ යුතු දෑ, සැක කරන්නේ ය. නො පැමිණි බිය රක්තේ ය. නො පත් බිය හේතු කොටගෙන, නුවණැත්තා දෙලොවම විමසා බලයි.

මෙහි 'රකෙබය්‍යානාගතං භයං' යනු 'මෙලෝ පරලෝ වශයෙන් නො පැමිණි යන තේරුම යි. ඒ අතරින් පවිටු මිතුරන් දුරු කරන්නා මෙලොව රකියි. ත්‍රිවිධ දුශ්චරිත බැහැර කරමින් පරලොව රකියි. 'අනාගතභයා' යනු 'අනාගතයේ දී පැමිණිය හැකි බිය හේතු කොටගෙන, ඒ භයට බිය වෙමින්, යන අර්ථයි. පණ්ඩිත පුරුෂයෙක් පවිටු මිතුරු ඇසුර සිදු නො කරයි. තිදොරින් දුසිරින් නො කරයි. 'උහො ලොකෙ' යනු 'මෙසේ පවට බිය වෙන හේ, මෙලෝ පරලෝ යන දෙලොව ගැන, යන අර්ථයි. 'අවෙකබති' යනු 'බලයි' යන අර්ථයි. එසේ බලන්නා මෙලොව බිය හේතු

කොටගෙන පවිටු මිතුරන් වර්ජනය කරයි. පරලොව බිය හේතු කොටගෙන පවිකම් නො කෙරේ යනුයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා ආසතු දෙවියා වූ කලී, සැරියුත් තෙරණුවෝය. කොසඹ දෙවියා නම් මම ම වූයෙමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.2.2

කස්සපමන්දිය ජාතකය

'අපි කස්සපමන්දිය' යන ගාථා කොටස ඇතුළත් මේ ජාතක කථාව, බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩ වසන සේක, එක් මහලු හිඤ්චක අරබයා වදාළ සේක. සැවැත්නුවර විසූ එක් කුලපුත්‍රයෙක් කාමයන්හි ආදීනව දැක කළකිරී, බුදුරදුන් සමීපයෙහි පැවිදි ව කමටහන් අනුව භාවනා වඩා, නොබෝ කලකින්ම රහත්භාවයට පත්විය. පසු කලෙක උන්වහන්සේගේ මව කල්‍යාණිය කළා ය. මෑණියන්ගේ අභාවයෙන් අනතුරුව, සිය පියා හා මලඤ්චන් සසුනෙහි පැවිදි කරවා, දෙවර්ෂිහි වාසය කරන්නට සලස්වා අනතුරුව එළැඹි වස් කාලයෙහි විවර ආදී ප්‍රත්‍ය පහසුකම් නිසා, ඒවා සුලබව ලැබිය හැකි, එක් ගමක වස් වසන්නට තෙරුන්වහන්සේ තීරණය කළහ. ඒ අනුව තිදෙනාම එහි වස් එළඹ, වස් අවසන්හි නැවත ජේතවනාරාමය බලා ගමන් ඇරඹූහ. මේ ගමනේදී ඉහත කී රහතන් වහන්සේ ජේතවනාරාමය සමීප වෙත් ම, සිය මලඤ්චන් වන තරුණ සාමණේරයන් අමතා 'ඔබ පියා වන මහලු තෙරුන්ට විඩා හරින්නට අවකාශ ලබා දී, උන්වහන්සේ සෙමෙන් සෙමෙන් කැඳවාගෙන එන්න. මම පළමුකොට එහි ගොස් ආවාස ගෙය පිරිසිදු කරන්නෙමි'යි පවසා වහ වහා දෙවර්ෂ බලා වැඩම කළහ. මේ අතර මහලු තෙරුන් වහන්සේ සෙමෙන් සෙමෙන් වඩිති. සාමණේර තෙමේ, 'ස්වාමීනි, ඉක්මන් කරන්න ඉක්මන් කරන්නැ'යි කියමින් වද කරමින් බලහත්කාරයෙන් මෙන්, තෙරුන් වහන්සේ කැඳවාගෙන එයි. ඊට අකමැති වූ මහලු තෙර, 'නුඹ මා යටත්කොට ගන්නට සැරසේදැ'යි සාමණේරයන් කෙරෙහි රොස්ව, ආපසු හැරී ගොස්, නැවත මුල සිට එන්නට

පටන් ගත්තේ ය. මෙසේ මේ දෙදෙනා කෝලාහල කරමින් සිටින අතරතුරේ රෑ විය. අඳුරු වැටුණි. කලින් වෙහෙරට පැමිණි රහත් තෙර නම, 'අනෙක් දෙදෙනා මෙතුඩක් නො පැමිණියේ කුමක් නිසාදැ'යි මග බලමින් සිට රෑ වනතුරු නො පැමිණි නිසා, පන්දමක් දල්වා ගෙන පෙරමගට යන අතරේදී කලුවරේ ම ඉදිරියට එන දෙනම දැක, 'මෙපමණ පමා වූයේ කුමක් නිසාදැ'යි මලඤ්චන් වන සාමණේරනයන්ගෙන් ඇසීය. ඊට පිළිතුරු දෙමි මහලු තෙර සිදු වූ සියල්ල පැවසී ය. ඒ ඇසූ රහතන් වහන්සේ, ඔවුන් දෙදෙනා අස්වසා සෙමෙන් පන්සලට කැඳවාගෙන ආහ. මේ නිසා රහත් තෙර නමට බුදුරදුන් උදෙසා උවටැන් කිරීමට යාමට නො හැකි විය. පසුදින බුදුරදුන් වෙත ගිය රහත් තෙරනම වැඳ එකත්පස්ව සිටි කල්හී, බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ඔබ මෙහි පැමිණියේ කෙදිනදැ'යි විමසූ සේක. 'ස්වාමීනි, ඊයේ පැමිණියෙමි'. 'ඊයේ පැමිණි ඔබ බුද්ධෝපස්ථානයට පැමිණියේ අද ද?' ඊට පිළිතුරු දෙන රහත් තෙරනම 'ස්වාමීනි, එසේයැ'යි පවසා සියලු විස්තර බුදුරදුන් හමුවෙහි පැවසී ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ මහලු තෙරුන්ට ගරහා මොහු මෙබන්දක් කළේ, දැන් මතු නො ව, පෙරත් එසේ කෙළේ යැයි පවසා තවදුරටත් විස්තර කරමින්, 'මොහු විසින් මෙවර ඔබ වෙහෙසට පත්කරන ලද්දෙහිය. පෙරදී පඬුවරුන් පිරිසක් වෙහෙසට පත් කරන ලදැ'යි වදාරා, රහත් තෙරුන්ගේ ඉල්ලීම මත ඊට සම්බන්ධ අතීත කතා පුවත, මෙසේ විස්තර කළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍ය කරවන කල්හී, බෝසත් තෙමේ 'කාසි' නම් නියමී ගම බ්‍රාහ්මණ පවුලක ඉපදුනි. ඔහු තරුණ වියට එළඹෙත් ම මව කලුරිය කළා ය. අනතුරුව හෙතෙම මවගේ ආදාහන කටයුතු නිමවා, මාස එකභාමාරක් ඇවෑමෙන් ගෙදර ඇති සියලු ධනය දන් දී, සිය පියා හා කනිටු සොයුරා ද ගෙන, හිමාලය පෙදෙස්හි, දෙවියන්ගෙන් ලැබුණු වැහැරි සිවුරු පිළිගෙන, ඍෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, පිඩු සිඟීමෙන් ද අල වර්ග හා පලවැල වලින් ද, යැපෙමින් රමණීය වන ලැහැබක විසුචේ ය. වැසි කල හිමාල වනයෙහි නො කඩවා ඇදහැලෙන වැසි වැටෙන්නට පටන් ගනියි. එකල අල භාරන්නට නො හැකි ය. එසේ වුව ද පලවැල හා කොළවර්ග නිබදව ගසයට වැටෙයි. තවුසෝ මෙවැනි වැසි සමයන්හි දී හිම වනින් බැහැර ව මිනිස් පියසට වදිති. එකල බෝසත් තෙමේ ද, සිය පියා සහ මලඤ්චන් රැගෙන ගම් වැද, එහි මදකලක් වැස නැවත හිමාල වනයෙහි ගස් වැල්, මල්වලින් හා ගෙඩිවලින් පිරියන කල්හී, ඉතිරි දෙදෙනාත් කැඳවාගෙන, හිමාලයෙහි තමන්ගේ අසපුව බලා එන්නට

පිටත් විය. අසපුවට නුදුරුවේදී, හිරු බැස යනු බලා, සෙසු දෙදෙනාට කතා කොට, 'ඔබ දෙදෙනා සෙමෙන් සෙමෙන් පැමිණෙවු, මම කල්තියා ගොස් අසපුව පිළිවෙළක් කරන්නෙමි'යි කියා ඔවුන්ගෙන් වෙන්ව අසපුව කරා ගියේ ය. ඉතිරි දෙදෙනාගෙන් කුඩා තවුසා මහලු තවුසා සමග ගමන් කරන අතර 'ඉක්මන් කරන්න, ඉක්මන් කරන්න යැ'යි කියමින් ඉඟටියට නියෙන් අනින්නාක් මෙන්, බලහත්කාරයෙන් ගෙන යන්නට උත්සාහ කෙළේ ය. එවිට මහලු තවුසා 'තට උවමනා අයුරින් කටයුතු කිරීමට මට නො හැකි යැ'යි, කියා ආපසු හැරී ගොස්, මුල සිට එන්නට පටන් ගත්තේ ය. මෙසේ ඔවුන් අඩදබර කරන අතරෙහි, හිරු බැස ගොස් අවට අඳුරු විය.

බෝසත් තෙමේ ද, පන්සල හැමද, පැන් ගෙනැවිත් තබා රැ බෝ වූ නිසා, පන්දමක් දල්වාගෙන, සෙස්සන් එන පෙරමඟට යන කල්හි, ඔවුන් එනු දැක 'මෙපමණ වේලාවක් කුමක් කළානුදැ'යි ඇසී ය. කුඩා තවුසා සිය පියා කළ දේ, සොයුරාට පැවසී ය. බෝසත් තෙමේ ඒ දෙදෙනා ම සෙමෙන් කැඳවාගෙන ගොස්, අසපුවට පිවිස තවුස් පිරිකර ඒ ඒ තැන තබා, සිය පියා නභවා පාවල තෙල් ගල්වා, පිට ද සම්බාහනය කොට, අඟුරු කබලක් ළංකොට, ඇඟ ද උණුසුම් කෙළේ ය. අනතුරුව ඒ වනවිට වෙහෙස දුරු කොටගෙන සුවසේ සිටින පියාගේ ළඟින් වාඩි වී, පියා අමතා මෙසේ කී ය. 'පියාණෙනි, තරුණ අය, මැටිබඳුන් වැනි ය. මොහොතකින් බිඳී යයි. එක්වරක් බිඳුණු විට නැවත පැහිය නොහැක. එබැවින්, ඔවුන් දොස් කිව්වත්, පරිභව කළත්, වැඩිමහලු උදවිය විසින් ඉවසිය යුතු ය'. මෙසේ පැවසූ බෝසත් තෙමේ පියාට අවවාද වශයෙන් මේ ගාථාවන් ද පැවසී ය.

**අපි කසසප මන්දියා - යුවා සපති හනතිවා
සබ්බතනං ඔමතෙ ධීරො - පණ්ඩිතො තං තිතිකබ්භි**

කාශ්‍යපය, බාල භාවය නිසා යෞවනයා නින්දා කෙරේ. පහර දීම හෝ කෙරේ. නුවණැත්තා ඒ සියල්ල ම ඉවසයි. පණ්ඩිතයා එය විඳ දරා ගනිය.

**සපේ සනෙතා විවදනති - බිපපං සන්දියරෙ පුන
බාලා පතතාව හිජජනති - න තෙ සමථ මජ්ඣ ඉ**

ඉදින්, සත්පුරුෂයෝ විවාද කළත්, නැවත වහා සන්ධානගත වෙති.

මෝඩයෝ මැටි පාත්‍ර වැනි වෙති. මැටි පාත්‍ර වහා බිඳෙයි. නැවත සන්ධි කළ හැකි නො වේ:

එතෙ භියොහා සමායනති - සන්ධි තෙසං න ජරති
යො වාධිපනතං ජානාති - යො ච ජානාති දෙසිතං

යමෙක් (තමා තුළ උපන්) ද්වේෂය හඳුනා ගනී ද? යමෙක් දේශනාව දනීද? ඔවුහු වහා සමගි වෙති. ඔවුන්ගේ සන්ධානය නො නැසේ.

එසාහි උතතරීතරො - භාරවාහො ධුරන්ධරො
යො පරෙසාධි පතතානං - සයං සන්ධාතු මරහති ති

යමෙක් ද්වේෂයෙන් මඩනා ලද, අන් අය සමගි කරන්නට සමත් වේ නම්, ඔහු වනාහි උත්තරීතර පුද්ගලයෙකි. බර උසුලන්නෙකි. ධුරන්දරයෙකි. (පිරිසකට නායකත්වය දෙන්නෙකි)

මෙහි 'කස්සප' යනුවෙන් සිය පියා නමින් අමතයි. 'මන්දියා' යනු 'ලා බාල කම නිසාත්, තරුණකම නිසාත්' යන අර්ථයි. 'යුවා සපති හනතිවා' යනු 'තරුණයෙක් බැන්නත්, පහර දුන්නත්', යන අර්ථ යි. 'ධිරෝ' නම් 'පවට නින්දා කළ තැනැත්තා' යනු යි. ප්‍රඥාවට ද 'ධි' යැයි කියනු ලැබේ. (ඒ අනුව) 'ධිර' යනු ඒ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ පුද්ගලයා ය යන අර්ථයි. එය වනාහි ප්‍රඥාවන්තයාට යොදන තවත් වචනයකි. 'ධිරො' යන්න එම අර්ථ දෙකෙන්ම යුක්ත ය. බාල දරුවන් විසින් කළ ඒ සියලු වැරදි, වැඩිමහලු වූත්, ධිර වූත්, පණසිත තෙමේ ඉවසයි. උසුලයි. කරුණු පෙන්වා දෙයි. 'සන්ධියරෙ' යනු නැවත මිත්‍රභාවයෙන් සමගි කරනු ලැබෙත්. සම්බන්ධ කරනු ලැබෙත්' යන්නයි. 'බාලා පතතාව' යනු බාලයෝ වූ කලී, මැටි පාත්‍ර මෙන් වහා බිඳෙති යන අර්ථයි. ' නතෙ සමථමජ්ඣගා' යනු 'ඒ බාලයෝ සුලු විවාදයක් කොට, ඉන් හටගත් වෛරය සන්සිඳවා ගත නො හැකි වෙත්, සන්සිඳීම නො ලබත්, යන අර්ථයි. 'එතෙ භියොහා' යනු 'මේ දෙ පිරිස වෙන් වූ වත්, නැවතත් එක් වෙති, යන අර්ථයි. 'සන්ධි' යනු මිත්‍ර සන්ධානය යි. 'තෙසං න ජරති' යනු 'එම දෙපිරිසේ සන්ධානය නොනැසේ යන අර්ථයි. 'යොවාධිපනතං' නම්, 'යමෙක් තමා තුළ වූ පීඩාව ඉක්මවා, තමා විසින් අනෙකා කෙරෙහි කළ වැරද්ද තේරුම් ගනී ද?' යනු යි. 'දෙසනං' යනු 'යමෙක්, ඒ වරද තේරුම් ගත්තකු විසින් කරන ලද, අඩුපාඩු පෙන්වා

දීම, පිළිගැනීමට තරම් අවබෝධයක් ඇත්තේද? යන අර්ථයි. 'යො පරෙසාධිපනනාතං' යනු 'යමෙක් ද්වේෂයෙන් යටපත් කරන ලද්දා වූ ද, එයින් ම මඩනා ලද්දා වූ ද, සිත් ඇති, අපරාධ කරුවන්ගේ' යන අර්ථයි. 'සයං සන්ධාතු මරහති' යනු 'ඔවුන් සමාව නො යදින කල්හි වුවත්, 'සොඳුරු තැනැත්ත, එනු මැනවි. මේ උද්දේශය (කියා දීම) ගනුව, අර්ථ කථාව අසව, භාවනාවේ යෙදෙව, වෙන්ව වෙසනුයේ කවර හෙයින් දැ'යි මෙසේ තමා සමගිය ඇති කරන්නට සුදුසු වේ. මිතුරු බව ඇති කෙරේ' යන අර්ථයි. 'එසො' නනම් 'මෙබඳු වූ මෙමිත්‍රී විහරණ ඇත්තා, උත්තරීතර පුද්ගලයෙකි' යන අර්ථයි. 'මිත්‍රත්වය නමැති බර, මිත්‍ර දූරය, ඉසිලීම් වශයෙන් 'භාරවාහ' යන වචනයත් 'ධුරුකර' යන වචනයත් අර්ථවත් වේ' යන අදහසයි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ සිය පියාට අවවාද දුනි. ඔහු ද එතැන් පටන් දැමුනෙක් ව, අතිශයින් දමනය වූවෙක් විය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එකල පිය තවුසා වනාහි, මේ මහලු තෙරුන් වහන්සේය. කුමා තවුසා නම්, සාමණේරයාය. පියාට අවවාද දුන් තැනැත්තා නම් 'මම ම විමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.2.3 බන්තිවාදී ජාතකය

'යො තෙ හතො ච පාදෙව' යන මේ ගාථා කොටස සඳහන් වෙන ජාතක කථාව වූ කලී බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම දී කිපෙනුසුලු එක් හික්කු කෙනෙකුන් අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව කලින් කියන ලද්දකි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ හික්කුව කැඳවා, 'මහණ, ඔබ කුමක් නිසා ක්‍රෝධයට අවකාශයක් නැති මේ බුද්ධ ශාසනයෙහි පැවිදි ව ක්‍රෝධ කෙරෙහි ද? පැරණි පඬිවරු සිරුරට දහස් ගණනින් පහර වදින කල්හිත්, අත්-පා-කන්-නාසා සිදින කල්හිත්, අනුන්ට ක්‍රෝධ නො කළහ යි' වදාරා මේ අතිත කථාව ගෙන හැර දැක්වූ සේක.

පෙර බරණැස කාසි රට 'කලාබු' නම් රජෙක් රාජ්‍යය කරවීය. එකල බෝසත් තෙමේ අසුකෙළක් සම්පත් ඇති, බමුණු කුලයක ඉපිද, නමින් 'කුණ්ඩක කුමාරයා' යැයි ප්‍රසිද්ධව විසී ය. තරුණ වියට පත් වූ ඔහු කණ්ඩලාවෙහි දී, සියලු ශිල්ප උගෙන, සිය මව්පියන් ද රැක බලාගෙන විසීය. මව්පියන්ගේ අභාවයෙන් පසු, මේ තරුණයා තමාට අයත් වූ ධනස්කන්ධය දෙස බලා, මාගේ මව්පියවරු මේ ධනය නො ගෙන ම පරලොව ගියාහු ය. නමුත් මා මේ සියල්ල රැගෙන යා යුතුයැයි සිතා, ඒ සියලු ධනය විවේශ්‍ය දාන (අඩුපාඩු සොයා බලා දෙන දන්) වශයෙන්, යමෙක් යම් දානයකට සුදුසු ද? එය ඔහුට දී, මේ ක්‍රමයෙන් සිය ධනය නිමවා, හිමවතට ගොස් පැවිදි විය. එතැන් පටන් පලවැලෙන් යැපුණු මේ තවුසා හිමවත බොහෝ කලක් වැස, ලුණු-ඇඹුල් සේවනය සඳහා, දිනක් මිනිස් වාසයට පිවිසියේ ය. අනුපිළිවෙලින් බරණැසට පැමිණී ඔහු, රජුගේ උයනෙහි නවාතැන් ගත්තේ ය. ඊලඟ දිනයෙහි නුවර පිඬු පිණිස හැසිරුණු කාපසකුමා, සෙන්පති නිවෙස වෙත පිණ්ඩපාතය සඳහා එළඹුණි. ඔහුගේ යහපත් ඉරියව් ගැන පැහැදුනු සෙන්පතිකුමා, සිය මැදුරට කැඳවා තමා වෙනුවෙන් පිළියෙළ කරන ලද හෝජන තවුසාට වළඳවා, නැවත පැමිණෙන ලෙසට ගිවිසවාගෙන ඉහත කී රාජකීය උද්‍යානයේම වාසය කිරීමට සැලැස්වී ය.

ඉක්බිති එක් දවසක් සුරාවෙන් මත් වූ, 'කලාබු' රජතුමා නාවිකාංගනාවන් පිරිවරාගෙන, මහත් වූ යස ඉසුරෙන් මගුල් උයනට ගොස්, මගුල් ගල් තලාවෙහි යහනක් සකස් කරවාගෙන, ප්‍රියමනාප වූ එක් අගනකගේ උකුල මත හිස තබා, නිදා ගත්තේ ය. ගායනයෙහි වාදනයෙහි හා නර්තනයෙහි ඉතාම දක්ෂ වූ, නාටක ස්ත්‍රීහු එම ගීත ආදියෙන් රජු පිනවූහ. සක්දෙව්දුට මෙන්, මහත් සම්පත්වලින් කිසිදු අඩුවක් රජුට නො වීය. සිටි අයුරෙන්ම රජතුමා නින්දට වැටුණි.

ඉක්බිති ඒ ස්ත්‍රීහු, 'අපි ගී ආදියෙන් රජු සතුටු කිරීමට උත්සාහ ගන්නෙමු. එහෙත් නින්දට වත් රජුට එයින් එලය කිමැ'යි සිතා, සියල්ල නවතා විණා ආදි වූ තුර්ය භාණ්ඩ ඒ ඒ තැන තබා, උයනෙහි ඇවිදින්නට පටන් ගත් හ. උයනෙහි ඇති මල් පලතුරු, තුරුලතා ආදියෙහි සිත් අලවා, අතිශයින් සතුටු වූහ. එකල බෝසත් තෙමේ, ඒ උයනෙහි මලින් පිරුණු එක් සල්ගසක් මුල පැවිදි සුවයෙන් කල් ගෙවමින්, උතුම් ඇත් රජකුගේ විලාශයෙන් වැඩසිටියේ ය.

ඉක්බිති ඒ ස්ත්‍රීහු උයනෙහි ඇවිදින කල්හි, තවුසා දැක, සමීපයෙහි සිටි අනෙක් ස්ත්‍රීන් අමතා 'ආර්යාවෙනි, අර ගස මුල පැවිද්දෙක් සිටියි. රජු පිබිඳෙන තෙක් තවුස්තුමා වෙත ගොස්, මොන මොනවත් අසමින් හිඳින්නෙමුදැ'යි කතිකාකොට, එතැනට ගොස් වැද, වට්ට වාඩි වී, 'අපට කිවයුතු යමක් කියනු මැනවැ'යි තවුසා අමතා කීහ. තවුස්තුමා ද ඒ අඟනුන්ට දහම් දෙසී ය.

මේ අතර රජු ළඟ සිටි කාන්තාව සිය උකුල සොලවා රජු පිබිඳවූවා ය. පිබිඳුණු රජු, සෙසු කතුන් නො දැක, 'මෙහි සිටි වසලියන් කොහිදැ'යි ඇසීය. එවිට ස්ත්‍රීය 'මහරජතුමනි, ඔවුහු සියලුදෙනා එක් තවුසෙකු පිරිවරා හිඳිති'යි කීවා ය. කිපුණු රජ කඩුව ගෙන, 'ඒ කුට ජට්ටියාට පාඩමක් උගන්වන්නෙමි'යි, වේගයෙන් එතැනට ගියේ ය.

ඉක්බිති ඒ ස්ත්‍රීහු රජු කෝපයෙන් එනු දැක, ඔවුන් අතර සිටි රජු වඩාත් කැමති, රජුට වඩාත් ප්‍රිය කාන්තාව යොදවා, රජු අතින් කඩුවද ගෙන, ඔහු මඳක් සංසිඳවූහ. එතැනට පැමිණි රජ, බෝසතුන් සමීපයෙහි සිට 'ශ්‍රමණය, තොපට කිනම් වාදීදැ'යි නඇසීය. 'මහරජ, මම ඤාන්තිවාදී වෙමි'යි, තවුසා කීය. 'ඔබ කියන ඤාන්තිය කුමක්දැ'යි රජ ඇසීය. 'බණිත කල්හින්, පහර දෙන කල්හින්, පරිභව කරන කල්හින්, නොකිපීමැ'යි තවුසා කීය. එවිට රජ, 'තට ඤාන්තිය ඇති බව දැන් ම විමසා බලන්නෙමි'යි වධකයා කැඳවීය. වධකයා ද සිරිත් පරිදි පොරවත්, කටු කසයත් රැගෙන, කහ පැහැති වස්ත්‍ර හැඳ, රත්මල්මාලා පැළඳ, ඉදිරියට පැමිණ, රජුට වැඳ 'කුමක් කළයුතුදැ'යි ඇසීය. එවිට රජ, 'මේ දුෂ්ට සොර තවුසා අල්ලා, බිමට ඇඳ දමා, කටු කසයෙන් තළා, ඉදිරිපසටත්, පසුපසටත්, දැලවරටත් යන පැති හතරටම, කස පහර දෙදහසක් දෙව'යි අණ කෙළේ ය. වධකයා කී ලෙසම කෙළේ ය. කස පහර හේතු කොටගෙන බෝසතුන්ගේ හමේ සිවිය ද, සම ද, මස ද, පැලී ලේ වැගිරිණි. නැවත රජ, 'හික්කුළු දැන් තොප කිනම් වාදීදැ'යි ඇසීය. 'මහරජතුමනි, මාගේ ඤාන්තිය වූ කලී සම තුළ තිබෙන්නක් සේ ඔබ සිතන බව පෙනේ. මම තවමත් ඤාන්තිවාදී වෙමි. මාගේ ඤාන්තිය ඔබට දැකිය නොහැකි ය. එය මාගේ හදවත තුළ පිහිටා ඇතැ'යි තවුසා කීය. එවිට එහි සිටි වධකයා, 'රජතුමනි, දැන් කුමක් කෙරෙමිදැ'යි ඇසීය. 'වධකය, මේ කුට ජට්ටියාගේ අත් දෙක කපව'යි කීය. වධකයා ද පොරව ගෙන මස් කපන කොට මත තබා, තවුසාගේ අත් දෙක කපා දැමී ය. නැවත රජුගේ අණින් පා දෙක ද එසේ ම කපා දැමී ය.

තවුසාගේ අත් පා කෙළවරින්, සිදුරු වූ ලාකඩ කළයකින් ලාකඩ වැගිරෙන්නාක් මෙන්, රුධිරය ගලා එන්නට විය. නැවත රජ, 'තොප කිනම් වාදීදැ'යි, තවුසාගෙන් විමසීය. මහරජතුමනි, 'මම ඤාන්තිවාදී වෙමි. ඤාන්තිය ඇත්තේ මාගේ අත්පාවල යැ'යි ඔබ සිතන සෙයක් පෙනේ. ඤාන්තිය වූ කලී මා තුළ ගැඹුරු ම තැනෙක පිහිටියෙකැ'යි, තවුසා පිළිතුරු දුනි. අනතුරුව රජ වධකයා අමතා, 'තවුසාගේ කන් දෙක හා නාසය කපව'යි අණ කෙළේය. තවුසාගේ මුළු ඇඟම ලෙයින් වැකී ගියේ ය. නැවතත් රජ 'දැන් තොප කිනම් වාදීදැ'යි ඇසීය. මහරජතුමනි, මම ඤාන්තිවාදී වෙමි. මාගේ ඤාන්තිය හදවතේ ගැඹුරු තැන පිහිටි එකක් මිස, එය කන්, නාස් ආදී ඉන්ද්‍රියයන්හි පිහිටියක් නො වේ යැ'යි තවුසා පිළිතුරු දුනි. එවිට රජ, 'කුට ජට්ටිය, තාගේ ඤාන්තියත් ඔසවාගෙන හිඳ ගනුව'යි කියා බෝසතුන්ගේ හදවතට පා පහරක් දී නික්ම ගියේ ය.

රජු ගිය කල්හි, ඔහුගේ සේනාපතියා බෝසතුන් වෙත පැමිණ සිරුරෙන් වැගිරෙන ලේ පිසදමා, බෝසතුන්ගේ අත්, පා, කන්, නාසාදිය සඵලක් ඵලා, එහි තබා, ඉතා ප්‍රවේසමෙන් බෝසතුන් සඵල මත වාඩිකරවා, උන්වහන්සේට නම්කාර කොට, එකත්පසෙක හිඳ 'ස්වාමීනි, ඔබතුමා කිපෙන්නේ නම්, ඔබට අපරාධ කළ රජුට කිපෙනු මැනව. අන් අයට නො කිපෙනු මැනව' කියමින් මේ ගාථාව පැවසී ය.

යො තෙ හඤ්ච පාදෙව - කණණ නාසඤ්ච ඡෙදයි
තස්ස කුජ්ඣ මහාවීර - මා රට්ඨං විනසස ඉදනති

මහා වීරයාණනි, යමෙක් ඔබගේ අත්, පා, කන්, නාසා කැප්පවිද? ඔහුට කිපෙනු මැන. මේ රට නො නසනු මැනව.

මෙහි 'මහා වීර' යනු 'මහා වීරියය ඇත්තාණෙනි', යන අර්ථයි. 'මා රට්ඨං විනසස ඉදං' යනු 'නිරපරාධ වූ මේ කාසි (කසී) රට විනාශ නො කරනු මැනව, යන අර්ථයි.

ඒ අසා බෝසත් තෙමේ මේ ගාථාව කීය.

2. යමෙක් මාගේ අත්, පා, කන්, නාසා සිඳුවාපී ද? ඒ රජතුමා බොහෝ කලක් ජීවත් වේවා! මා වැන්නෝ නො කිපෙති.

මෙහි 'මාදීසා' යනු මා හා සමාන ක්‍ෂාන්ති බලයෙන් යුක්ත වූ පඬිවරුන් 'මොහු මට බැන්නේ ය, නපුරු වචන කීයේ ය, පරිභව කෙළේ ය, පහර දුන්නේ ය, සිඳ බිඳ දැමූයේ යැයි නො කිපෙති' යනුයි.

මේ අතර උයනින් නික්මුණු රජු බෝසතුන්ගේ ඇස් හමුවෙන් බැහැර වෙනවාක් සමග ම, යොදුන් දෙලක්ෂ සතළිස් දහසක් සන වූ, මේ මහා පොළොව පාප්ප ගා අලවන ලද රෙදිකඩක් මෙන් පැලී විවර විය. අවිචයෙන් පැමිණි ගිනිදැල්, රජපවුලට අයත් රතුපැහැති සඵවකින් වසා ගත්තාක් මෙන්, රජු වැළඳ ගත්තේ ය. මෙසේ ඔහු උයන් දොරටුවේ දී ම, පොළොව තුළට වැද, අවිච මහ නිරයට වැටුණි. බෝසත් තෙමේ එදින ම, කලුරිය කෙළේ ය. රාජපුරුෂයෝ ද, නුවර වැස්සෝ ද සුවඳ - මල් - පහන් ගත් අත් ඇති ව, උයනට පිවිස, බෝසතුන්ගේ ආදාහන කටයුතු සිදු කළ හ. ඇතැම් අය 'බෝසත් තෙමේ හිමාලයට ගියේ යැ'යි කියති. එය නො විය හැක්කකි. පහත දැක්වෙනුයේ මේ සම්බන්ධයෙන් බුදුරදුන් වදාළ ගාථා දෙකකි.

3. අතීත කාලයෙහි ඉවසීම වර්ණනා කරන ශ්‍රමණයෙක් විය. කසී රජ, ඉවසීමෙහි පිහිටි ඔහු ඡේදනය කරවීය.

4. නිරයෙහි වැටුණු කසී රජ, යම් දුකක් විඳිද? (ඔහුගේ) ඒ නපුරු ක්‍රියාවේ විපාකය අතිශයින් කටුක විය.

මෙහි 'අතීතමදධානං' යනු 'ඉක්ම ගිය කාලයෙහි' යන අර්ථ යි. 'බන්තිදීපනෝ' යනු 'ඉවසීම නම් වූ ක්‍ෂාන්තිය වර්ණනා කිරීම'යි. 'අඡේදයි' යනු 'මැරෙව්වේය' යන අර්ථ යි. ඇතැම් තෙරවරු බෝසතුන්ගේ අත් පා නැවත සිරුරට සවි වූ බවක් කියති. එහෙත් එය නො වූවකි. 'සමපපිනෝ' යනු 'පිහිටියේ' යන අර්ථයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ කිපෙනසුලු හික්‍ෂුව අනාගාමී විය. එහි සිටි බොහෝ අය සෝවාන් ආදී ඵලයන්ට පත් වූහ. එදා කලාබු රජු නම්, දේවදත්ත විය. සෙන්පතියා නම් සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. ක්‍ෂාන්තිවාදී තාපසයා වූ කලී, 'මම ම විමි' යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.2.4

ලෝහකුම්භි ජාතකය

'දුප්ඡ්චිතං' යන මේ ගාථා කොටස සඳහන් වන ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම දී, කොසොල් රජු අරඹයා වදාළ සේක. කොසොල් රජතුමා දිනක් රාත්‍රී කාලයේ දී නිරයෙහි වෙසෙන සතුන් සතර දෙනකුන්ගේ, ශබ්ද සතරක් ඇසී, බියට පත්විය. එකෙක් 'දු' යන්න පමණක් කීය. දෙවැන්නා 'ස' යන්නක් ද, තෙවැන්නා 'න' යන්නක් ද, සිව්වැන්නියාන 'සො' යන්නක් ද කීහ. මේ සිව්දෙනා වූ කලී පෙර හවයක සැවැත් නුවර දී පරදාර සේවනයෙහි යෙදුණු රාජ පුත්‍රයෝ වූහ. ඔවුහු අනුන්ගේ රැකවරණයෙහි සිටි කාන්තාවන්ට දූෂණ අපරාධ කොට, සෙල්ලක්කාර ව ජීවත් වෙමින්, බොහෝ පවිකම් සිදුකොට, මැරීගොස් සැවැත්නුවර අසල, ලෝකුඹු සතරක ඉපිද, අවුරුදු සැටදහසක් එහි පැසෙමින් සිට, දණක් උඩටවිත්, ලෝකුඹු මුවවිට දැක, 'අපි කවදා නම්, මේ දුකෙන් මිඳෙන්නෙමුදැ'යි සතර දෙනා ම, මහත් සේ හඬනගා අනුපිළිවෙළින් කැගැසූ හ. ඔවුන්ගේ ශබ්දය ඇසූ රජතුමා, මරණ හයෙන් බියපත්ව හිඳගෙන ම රැය පහන් කෙළේය. අරුණෝදයේ දී, සිරිත් පරිදි බමුණෝ පැමිණ රජුගෙන් 'සැප සේ නිදා ගත්තේ දැ'යි විචාළ හ. 'ආචාර්යවරුනි, අපට සැප නින්දක් කොයින් ද? ගත වූ රාත්‍රියේ දී මම මෙබඳු බියකරු ශබ්ද හතරක් ඇසීමි'යි රජතුමා පැවසී ය. ඒ ඇසූ බමුණෝ අත් සැලූ හ. ඒ දුටු රජතුමා 'කිමෙක් ද? ආචාර්යවරුනි, එය හයානකදැ'යි, ඇසී ය. 'එයට පිළියම් කළ හැකිද? නො හැකි දැ'යි තවදුරටත් ඇසී ය. 'දේවයිනි, ඒකාන්තයෙන් ම මෙයට පිළියම් කළ නොහැකි ය. එහෙත් අපි ඉතා හොඳින් ඉගෙනගත් අය නිසා පිළියම් කිරීම බැරැරුම් නො වේ යැ'යි බමුණෝ පැවසූ හ. 'ඇදුරුවරුනි, කුමක් කොට උවදුරු බැහැර කරවූ ද?' 'රජතුමනි, මීට කළ යුතු ප්‍රතිකර්මය අතිවිශාල ය. පහසුවෙන් නො කළ හැක්කකි. 'සර්ව චතුෂ්ක' යාගය සිදුකොට උවදුරු බැහැර කරන්නෙමු'යි බමුණෝ කීහ. එවිට රජතුමා 'එසේ නම් වහා ඇතුන් සතර දෙනකුන් ද, අසුන් සතර දෙනකුන් ද, ගොනුන් සතර දෙනකුන් ද, මිනිසුන් සතර දෙනකුන් ද, කැටකිරිල්ලන්ගේ පටන් සියලු වර්ගවලින් සිව්දෙනා බැගින් ප්‍රාණින් රැස්කොට, 'සර්ව චතුෂ්ක' යාගය සිදුකොට මට යහපත කරවුයැ'යි පැවසීය. 'යහපතැ'යි උත්තර දුන් බමුණෝ, රජවාසලෙන් විවිධ දෑ ගෙන

ගොස්, යාගාවාටය සකස් කළ හ. බොහෝ සතුන් ද යාග කණුවෙහි බැඳ තැබූහ. 'බොහෝ මාලු හා මස් අනුභව කරන්නෙමු. බොහෝ ධනය ද ලබන්නෙමු'යි, බමුණෝ උත්සාහවත් වූහ.

තවදුරටත් 'දේවයිනි, යාගය සඳහා මේ මේ දේ ලැබීමට අවශ්‍යයැ'යි කියමින්, බමුණෝ නැවත නැවත මාලිගාවට එති. මේ දුටු මල්ලිකා දේවිය රජු වෙත එළඹ 'මහරජතුමනි, මේ කීමෙක් ද? මෙ තරම් උනන්දුවෙන් බමුණන් රජවාසල අවට සැරි සරන්නට හේතුව කුමක්දැ'යි ඇසුවා ය. එවිට රජතුමා 'ඔබට රජ වාසල කටයුතු සෙවීමට වේලාවක් කොයින් ද? අප විඳින දුක රජඉසුරින් මත් වූ ඔබට නො පෙනේ යැ'යි කීය. 'කීමෙක්ද මහරජතුමනි, ඔබේ දුක අපට ද කියනු මැනව.' 'දේවිය, කෙනකු විසින් නො ඇසිය යුතු මෙබඳු වූ, ශබ්ද හතරක් මා විසින් අසන ලදි. මා ඇසූ ඒ ශබ්ද ගැන බමුණන්ගෙන් විචාළෙමි.' එවිට බමුණෝ 'මහරජතුමනි, ඔබගේ රාජ්‍යයට හෝ, සම්පත්වලට හෝ, ජීවිතයට හෝ, අනතුරක් ඇති බව පෙනී යයි, ඉන් මිඳෙන්නට යාගයක් කළ යුතු ව ඇත. එබැවින් අපි ඔබ වෙනුවෙන් සර්වචතුෂ්ක යාගයක් සිදුකොට සෙත් කරන්නෙමු'යි පැවසූ හ. ඔවුහු මගෙන් අවසර ගෙන යාගාවාටයක් තනවා, යාගය සඳහා අවශ්‍ය යම් යම් දෑ වෙනුවෙන් නිතර මෙහි පැමිණෙති'යි රජතුමා කීය. එවිට මල්ලිකා දේවිය 'කීමෙක් ද, දේවයිනි, ඔබ ඇසූ ශබ්දයන්ගේ පලාපල දෙවියන් සහිත වූ මේ ලෝකයේ අග්‍ර වූ බ්‍රාහ්මණයාගෙන් විචාළෙහි දැ'යි ඇසුවා ය. 'දේවිය, ඒ උතුමා කවරෙක් ද?' 'රජතුමනි, ඒ ශ්‍රමණ හවත් ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේ ය.' 'දේවිය, උන්වහන්සේගෙන් මේ ගැන අසන්නට මට බැරි විය.' 'එසේ වී මී රජතුමනි, දැන්මම ගොස් විචාළ මැනවැ'යි මල්ලිකා දේවිය රජු උනන්දු කළාය. රජතුමා දේවියගේ මෙම වචන අසා උදෑසන ආහාරය ගත් විගසම රාජකීය රථයට නැග දෙවරමට ගොස් බුදුරජුන් වැඳ, 'ස්වාමීනි, බුදුරජාණන් වහන්ස, ගෙවීගිය රාත්‍රියෙහි මම මෙබඳු ශබ්ද හතරක් ඇසීමි. පසුව උදෑසන ඒ ගැන බමුණන්ට සැලකෙළෙමි. දැන් 'ඔවුහු එකතු ව යාග කොට සෙත් කරනු පිණිස යාගාවාටයක් ඉදි කෙරෙති'යි සියලු විස්තර පැවසී ය. 'ස්වාමීනි, ඒ ශබ්ද ඇසීමෙන් අපට කුමක් වන්නේ දැ'යි වදාරනු මැනවැයි ඉන්පසු රජ කීය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ, මහරජ, ඔබට මින් සිදුවන දෙයක් නැත. දුක්විඳින නිරිසතුන්ගේ ශබ්ද කිහිපයක් ඔබ ශ්‍රවණය කළ බව පෙනේ. මේ ශබ්ද, මෙලෙසම ශ්‍රවණය කළ පළමුවැන්නා ඔබ නොවේ. පෙර රජවරුද මෙසේම ශ්‍රවණය කළහයි ද, අනතුරුව ඔවුහු බමුණන්ගේ උතුමන්ගේ කථා අසා, එය අත්හළහයි ද,

අනතුරුව ඒ උතුමෝ එම රජවරුන්ටත්, රටවැසියන්ටත්, ඉහත කී ශබ්දයන්ගේ අර්ථ වටහා දී, සියල්ල විසඳ, හැමදෙනාට ම සෙන සැලසු හ'යි, වදාරා කොසොල් රජුගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව මෙසේ ගෙනහැර දැක්වූහ.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරන කල්හි, බෝසත් තෙමේ කසී රට එක් බමුණු කුලයක ඉපිද, නිසිවියට පත්ව, කාමයන් අත්හැර සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදිව ධ්‍යාන හා අභිඥා උපදවා, ධ්‍යාන සුවයෙන් හිමාල වනයේ රමණීය වනලැහැබක වාසය කරයි.

එකල්හි බරණැස් රජතුමා නිරි සතුන් සහර දෙනෙකුගේ, ඉහත කී ආකාරයේ ම ශබ්ද සහරක් ශ්‍රවණය කොට, බියෙන් තුස්ත ව ඉහත කී න්‍යායයෙන් ම බමුණන් විසින් රජුට කරුණු කියා, 'සර්ව චතුෂ්ක' යාගයෙන් උවදුරු දුරු කිරීමට උත්සාහ ගන්නා ලදී. රජුගේ පුරෝහිතයා ද සෙසු බමණන් සමග යාගාවාටයේ කටයුතුවලට සම්බන්ධ වී ක්‍රියා කෙළේ ය. විශාල සත්ත්ව පිරිසක් ද යාගස්ථම්භය වෙත පමුණුවා තිබුණි.

එකල බෝසත් තෙමේ මෙන් වඩමින් වාරිකාවේ යෙදෙද්දී, දිවැසින් ලෝකය බලනවිට, මේ කරුණ දුටුවේ ය. අනතුරුව 'අද ම මම රටේ රජු වෙත ගොස් රජුටත්, මහ ජනතාවටත්, සෙන සලසන්නෙමි'යි, සෘද්ධි බලයෙන් අහසට පැන නැගී, බරණැස් රජුගේ උයනට බැස, එහි මඟුල් ගල් තලාවේ රන්රුවක් මෙන් වැඩ හුන්නේ ය.

එදින පුරෝහිත බමුණාගේ ප්‍රධාන අතවැසියා, පුරෝහිත බමුණාට කතාකොට 'ආදුරුකුමනි, අපේ වේදයන්හි එකකු මරා තවකකුට සෙත් කිරීමක් නැහැ නොවේදැ'යි විමසී ය. එවිට පුරෝහිතයා 'නුඹ රජුගේ ධනය රකින්නට උත්සාහ ගන්නෙහි ද? අපි මේ අවස්ථාවෙන් ප්‍රයෝජන ගෙන, බොහෝ මස්මාංස ද කන්නෙමු, ධනය ද ලබන්නෙමු, තොප කට පියාගෙන හිඳුව'යි ඔහු වැළකී ය. දෙටු අතවැසියා ද, 'කරුණු මෙසේ නම්, මම මොවුන්ට සහය නො වන්නෙමි'යි එතනින් නික්ම රජුගේ උයනට ගියේ ය. එහිදී, ඔහුට අහම්බෙන් මෙන්, බෝසතුන් මුණගැසිණි. වහා එතනට ගිය ඔහු, බෝසතුන්ට වැඳ, පිළිසඳර කතාකොට, එකත්පස්ව වාඩි විය.

බෝසත් තෙමේ තරුණයා අමතා 'කිමෙක්ද මානවකය? 'රජ දැහැමින් රාජ්‍ය කෙරේදැ'යි විමසී ය. 'ස්වාමීනි, රජ දැහැමින් රාජ්‍යය කෙරේ. එහෙත්

පසුගිය දිනෙක රාත්‍රී, ශබ්ද සතරක් ශ්‍රවණය කොට, බියපත් වූ රජතුමා බමුණන්ගෙන් ඒ ගැන විමසා, ඔවුන්ගේ මෙහෙයවීමෙන්, සර්ව චතුෂ්ක යාගය කිරීමට පෙළඹුණේ ය. තවද, රජු තිරිසනුන් සාතනය කොට, තමාට සෙත් කර ගැනීමට කැමති වන බවක් පෙනේ. විශාල සත්ත්ව පිරිසක් යාගස්තම්භය වටා එක්රොක් කොට ඇත. කිමෙක්ද? ස්වාමීනි, රටවැස්සාට ද, රජුට ද, ඉහත කී ශබ්දයන්ගේ අර්ථ වටහා දී, විශාල සත්ත්ව පිරිසක් මරණයෙන් මුදවා ගැනීමට ඔබ වැනි සිල්වතුන්ට නො වටනේ ද?' 'මානවකය, රජතුමා අප නො හඳුනයි. අපිදු, ඔහු නො හඳුනමු. එහෙත් ඔබ කී ශබ්දයන්ගේ අර්ථ මැනවින් දැනීමු. යම් විදියකින් රජතුමා, අප වෙත එළඹ විචාරන්නේ නම්, නිූසක ලෙස රජුට කරුණු කියන්නෙමු'යි තවුසා කීය. 'එසේ විනම් ස්වාමීනි, මොහොතක් මෙතනම වැඩහිදිනු මැනවි. මම රජු කැටුව එන්නෙමි. මානවකය, ඉතා මැනව'යි තවුසා එය අනුමත කෙළේ ය. එතනින් වහා පිටත් වූ මානවකයා රජු කරා ගොස්, සියලු පුවත් දන්වා රජ කැඳවාගෙන තවුසා වෙතට ආයේ ය.

රජතුමා බෝසතුන් වැද, එකත්පස්ව හිද, 'ස්වාමීනි, මෙය සත්‍යයක්ද? අපට අසන්නට ලැබුණු ශබ්දයන්ගේ අර්ථ ඔබවහන්සේ දන්නා සේක්දැ'යි ඇසීය. 'එසේය මහරජතුමනි', 'එසේනම ස්වාමීනි, කියනු මැනව'. 'මහරජතුමනි, මේ ශබ්ද නැඟ සත්ත්වයෝ සතර දෙනෙකි. පෙර ආත්ම භාවයකදී අනුන් විසින් රක්තා ලද, පරිස්සම් කළ වස්තුවට හානි සිදුකොට, බරණැස් නුවර සීමා කෙළවර, ලෝ කුඹු හතරක ඉපිද, පල් වූ කර්කශ ලෝ දියෙහි, පෙණ දමමින් පැසීමට ලක් ව, අවුරුදු තිස් දහසක් ලෝ කුඹුවේ යට ජීවත් ව සිට, ලෝ කුඹුවේ උඩට අවුත්, වසර තිස් දහසකට වරක්, ලෝ කුඹුවේ මුහුණත දැක, වටපිට බලා, නිරි සත්තු සතර දෙනා, ගාථා සතරක් පැවසීමට කැමති වුව ද, උඩට පැමිණි ඒ සුලු වේලාව ඇතුළත, මුළුමනින් කියාගත නො හැකිව, ඒ ඒ ගාථාවේ මුල් අකුර පමණක් හඬ නගා කියා, නැවත ලෝ කුඹුවල ම ගිලුණාහු වෙති. ඒ සතරදෙනා අතුරෙන්, 'දු' යන්න පමක් කියා, ලෝ කුඹුවේ ගිලුණු පළමු සත්ත්වයා කියන්නට සිතා සිටී, සම්පූර්ණ ගාථාව මෙසේ ය.

දුස්චිතං අච්චිඛං - යෙ සනෙත න ද දම්භසෙ
 විජජමානෙසු භොගෙසු - දීපං නා කම්භ අතතනො ති

(අපි) නරක ජීවිකාවෙන් ජීවත් වූයෙමු. තිබූ කල්හී නො දුන්නෙමු. සම්පත් ඇතිකල්හී, ස්වකීය යහපතට යමක් නො කෙළෙමු.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ තමාගේ ඥානයෙන් ඉහත සඳහන් ගාථාව සම්පූර්ණකොට, කීවේ ය. සෙසු ගාථා ද, එසේ ම ය. සතුන් සතර දෙනා අතුරෙන්, දෙවැන්නා කීමට කැමති වූ ගාථාව මෙසේ ය.

2. නිරයෙහි පැසෙන අපට, මුළුමනින් වසර හැටදහසක් පිරුණි. මෙය කවදා අවසන් වන්නේ ද?

තෙවැන්නා කීමට කැමති වූ ගාථාව මෙසේ ය.

3. නිදුකාණෙනි, මගෙන් ඔබෙන් පෙර කළ පව්, කෙළවරක් නැත. කොතැනින් අවසන් වන්නේ දැයි අන්තයක් ද, නො පෙනෙන්නේ ය.

සිවුවැන්නා කීමට කැමති වූ ගාථාව මෙසේය.

4. ඒ මම ඒකාන්තයෙන් ම, මෙතනින් ගොස් මිනිස් ජීවිතයක් ලැබ, පරිත්‍යාගශීලී ව සීල සම්පන්න ව බොහෝ වූ කුසල් කරමි.

මෙහි 'දුෂ්ඡීතං' යනු 'ත්‍රිවිධ දුශ්චරිත කරමින් තරක ජීවිතයක් ගෙවීම ලාමක දිවිපැවැත්ම නම් ඔහු ද 'තරක ජීවිකාවෙන් ජීවත් වුනෙමු'යි ඒ සඳහා ම කී ය' යන අර්ථයි. 'යෙ සනෙත න ද දම්භසෙ' යනු 'ඒ අපි දිය යුතු දේ, පිළිගැනීමට අය සිටියදීත්, දන් නො දුන්නෙමු'යි යන අර්ථයි. 'දීපං නාකම්භ' යනු 'සිය පැවැත්මට යමක් නො කෙළෙමු'යි යන අර්ථයි. 'සඛ්ඛසො' යනු 'සියලු ආකාරයෙන්' යන අර්ථයි. 'පරිපුණ්ණානි' යනු 'අඩුත් නැති වැඩිත් නැති', යන අර්ථයි. 'පච්චමානානං' යනු 'මේ නිරයෙහි පැසෙන අපට' යන අර්ථයි. 'නඤ්ඤා අනෙතා' යනු 'අපගේ මිදීම නම් අසවල් කාලයේ වන්නේ යැයි මෙබඳු කාල පරිච්ඡේදයක් නැත' යන අර්ථයි. 'කුතො අනෙතා' යනු 'කුමන කරුණක් කෙළවරක් පෙනෙන්නේදැයි' යන අර්ථයි. 'න අනෙතා' යනු 'අන්තය දකින කැමැත්තවූන්ට දුකේ කෙළවරක් නො පෙනෙන්නේ ය' යන අර්ථයි. 'තදාහි පකතං' යනු 'නිදුකාණෙනි, එකල වෙසෙසින් සිදු කළ පව්, ඔබෙන් මගෙන් ඉතා බහුලය' යන අර්ථයි. 'තථා හි පකතං' යනු ද පාඨයකි. 'යමක් නිසා පව් කරන ලද ද? ඒ කාරණය නිසා ඔහුට විපාකයේ කෙළවරක් දක්නට නො හැකිය යන අර්ථයි. 'මාරිස' යන මේ වචනය 'මා හා සමාන තැනැත්ත' යන ප්‍රියමනාප ඇමතුමයි. 'නුත' යනු 'ඒකාන්තයෙන් යන අර්ථයේ නිපාතයෙකි'. ඒ මම මෙතනින්

ගොස්, මිනිස් අත්බවෙක උපත ලබා පරිත්‍යාගශීලීව, සීල සම්පන්නව, ඒකාන්ත වශයෙන්ම බොහෝ කුසල් කරන්නෙමි'යි යන මෙය මෙහි අර්ථයයි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ එක් එක් ගාථාව කියා 'මහරජකුමනි, ඒ නිරි සත්ත්වයා මේ ගාථාව පරිපූර්ණ කොට කියන්නට කැමති වුවත් තමාගේ පාපයේ මහත්භාවය නිසා එසේ කිරීමට අපොහොසත් විය. මෙසේ ඔහු තමාගේ ම කර්ම විපාකය විඳිමින්, මහ හඬින් කෑ ගැසීය. රජකුමනි, ඔහුගේ ශබ්දය ඇසීමෙන් ඔබට වන විපතක් නැත, එබැවින් ඔබ බිය නොවන්න'යි, රජු දැනුම්වත් කෙළේ ය. අනතුරුව රජකුමා මහා සත්ත්ව සමූහයා විසුරුවා හැර, රන් බෙර හසුරුවා, යාගාචාර්ය ද බිඳ දැමීමටවිය. බෝසත් තෙමේ මහජනයාට යහපත සලසා, කිහිප දිනක් එහි ම වැස, අනතුරුව හිමවතට ගොස්, ධ්‍යානයෙන් නො පිරිහී මෙලොව හැර බබලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ, මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා පුරෝහිත මානවයා නම්, සැරියුත් තෙරණුවෝය. තවුසා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.2.5

මංස ජාතකය

'එරුසා වත තෙ වාචා' යන මේ ගාථා පදයට අයත් ජාතකය බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම වැඩ වසද්දී, සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ විසින්, විරේක බෙහෙත් පානය කළ හිඤ්ඤන් පිරිසකට දෙන ලද, රසවත් පිණ්ඩපානයක් නිමිති කොටගෙන, වදාළ සේක. එකල්හි ජේතවනාරාමයේදී, කිසියම් හිඤ්ඤ පිරිසක් විරේක බෙහෙත් පානය කළ හ. උන්වහන්සේට රසවත් පිණ්ඩපානයක් ඇවැසි නිසා, ගිලානෝපස්ථායකයේ, 'රස බත් ගෙනෙන්නෙමු'යි, සැවැත් නුවරට පිවිස කෑම විකුණන ගෙවල් ඇති විදියේ, පිඬු පිණිස හැසිරුණු මුත් රස බත් නො ලැබ, ආපසු හැරී ආහ. මේ අතර සැරියුත් තෙරණුවෝ දවල් වී පිඬු පිණිස පිවිස, ඉහත කී ගිලානෝපස්ථායක හිඤ්ඤන් දැක, 'කිමෙක් ද? ඇවැත්නි, වේලාසනින් ම ආපසු හැරුණාහුදැ'යි

විවාල සේක. ඔවුහු සිදු වූ සියල්ල සැරියුත් තෙරුන්ට කීහ. ඉක්බිති සැරියුත් තෙරණුවෝ 'එසේ වී නම්, මා සමග එවු' යි, කියා ඒ පිරිසත් සමග ඉහත කී වීදියටම වැඩි සේක. එහි දී මිනිස්සු පාත්‍රා පුරව පුරවා, රස බත් පිළිගැන්නූහ. උපස්ථායක හික්කුහු වෙහෙරට පැමිණ, ගිලනුන්ට දානය දුන්හ. ගිලන් හික්කුහු ද ඒ රස බත් වැළඳූහ.

ඉක්බිති එක් දවසක් හික්කුහු දම්සභාවෙහි කතා කරමින් සිටිය හ. 'ඇවැත්නි, විරේක බෙහෙත් පානය කළ හික්කුන්ට වැළඳීම සඳහා, රස බත් සොයා ගිය උපස්ථායක හික්කුන් හිස් අතින් එනු දැක, සැරියුත් තෙරණුවෝ, ඔවුන් කැටුව ගොස්, බත් විකුණන ගෙවල් ඇති වීදියෙහි, පිඩු පිණිස හැසිර රස පිණ්ඩපාත බොහෝ සෙයින් ලැබ, ගිලනුන් සඳහා එවූ හ යි, යන මේ පුවත හික්කුන්ගේ කතාවට පාදක විය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ එතනට වැඩ, 'මහණෙනි, කවර නම් කතාවක යෙදී සිටියාහුදැ'යි විචාරා, එය දැන, 'මහණෙනි, සැරියුත් තෙරණුවෝ මෙවර උසස් දානයක් ලැබූ හ. උන්වහන්සේ පෙර ද, මෘදු වචන ඇති, ප්‍රිය වචන කතා කරන, දක්ෂ වූ පඬිවරුන් ලැබූ හ යි වදාරා මේ අතීත කරුව ගෙන හැර දැක් වූ සේක.

අතීතයේ බරණැස් නුවර බබ්බදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ සිටුපුතෙක් ව උපන්නේ ය. කිසියම් දිනක එක් මුව වැද්දෙක් බොහෝ මස් ලැබ, කරත්තයක පුරවාගෙන, විකිණීම සඳහා නගරයට පැමිණියේ ය. එදා බරණැස් නුවර වැසි, සිටු පුත්‍රයෝ සතර දෙනෙක්, නුවරින් නික්ම, එක් මංසන්දියකදී, තම තමන් ඇසූ දුටු දේවල් සම්බන්ධයෙන් කතා කරමින්, වාඩි වී සිටියහ. ඔවුන් අතුරින් එක් සිටුපුතෙක්, ඉහත කී මස් කරත්තය එනු දැක, 'මම ඔය වැද්දා ලවා මස් කැල්ලක් ගෙන්වා ගන්නෙමිදැ'යි සිය යහලුවන්ගෙන් ඇසී ය. 'යනු මැනව, ගොස් ඔහු ලවා ගෙන්වා ගන්න යැ'යි, මිතුරෝ කීහ එවිට ඉහත කී සිටුපුත්‍රයා කරත්තය වෙත ගොස්, 'බොල, වැද්දෝ, මට මස් කැල්ලක් දෙවැ'යි කීය. එවිට වැද්දා 'අනුන්ගෙන් යමක් ඉල්ලනවිට, ප්‍රිය වචනයෙන් කතා කළ යුතුය. ඔබේ කතාවේ හැටියට, ඊට ගැලපෙන මස් කැබැල්ලක් ලැබීමට සුදුසුයැ'යි කියා මේ ගාරාව කීවේ ය.

එරූසා වත තෙ වාචා - මංසං යාවනකො අපී
කිලොම සද්දි වාචා - කිලොමං සමම දදාමී තෙති

මිතුර, ඔබ යාවකයෙකි. ඔබේ වචන එකහෙලා ම පරුෂ ය. (පරුෂ වචන වනාහි දලඹුව හා සමාන ය) දලඹුව වැනි වචන කතා කරන ඔබට, දලඹුවෙහි මස් කැල්ලක් දෙමි. (දලඹුව යනු පෙනහැල්ල ය)

මෙහි 'කිලොමසදිසී' යනු 'පරුෂ බව නිසා දලඹුව හා සමාන ය' යන අර්ථයි. 'කිලොමං සමම දදාමී තෙ' යනු 'ඒකාන්තයෙන් මෙය ගනුව, ඔබගේ වචනවලට ගැලපෙන්නට දලඹුව දෙමිසි කියා නීරස වූ දලඹු කැබැල්ලක් වෙන්කොට දුන්නේ ය යන අර්ථයි.

ඉක්බිති වෙනත් සිටුපුත්‍රයෙක් කලින් කතා කළ සිටුපුත්‍රගෙන් 'ඔබ කුමක් කියා ඉල්ලීදැ'යි විචාළේ ය. 'බොල' කියා කතා කෙළෙමි යි ඔහු කිය. එවිට දෙවනුව කී සිටුපුත්‍රයා, 'මම ද මස් කැල්ලක් ඉල්ලා ගන්නෙමි'යි කියා වැද්දා ළඟට ගොස්, 'අයියේ, මට මස් කැල්ලක් දෙනු මැනවැ'යි කිය. එවිට වැද්දා 'ඔබට ඔබේ කතාවට ගැලපෙන මස් කැල්ලක් ලැබෙයැ'යි කියා මේ ගාථාව කිය.

2. ලෝකයේ 'සොයුර' යන මේ ඇමතුම මනුෂ්‍යත්වයේ අංගයකැස්, කියනු ලැබේ. 'මිතුර, එම අංගයට සුදුසු වචන ඇති ඔබට ඊට ගැලපෙන මස් කොටසක් දෙමි'.

මෙලොව මිනිසුන්ට අංග හා සමාන වන බැවින් 'සොයුර', 'සොයුරිය' යන ඇමතුම් ගැන 'එතං අංගං' යැයි කියන ලදි. එබැවින් ඒ වචන ඔබගේ ශරීරාංග හා සමාන ය. ඒ වචනයට ගැලපෙන මස් කොටසක්ම ඔබට දෙමි, යන අදහස යි.

මෙසේ කියා, මළ සතාගේ ඇඟෙන් මස් කොටසක් කපා ඔහුට දුන්නේ ය. එම සිටුපුත්‍රයාගෙන් තෙවැනි සිටුපුත්‍රයා 'ඔබ කුමක් කියා මස් ඉල්ලීදැ'යි ඇසී ය. 'අයියේ කියා කීවෙමැ'යි ඔහු පිළිතුරු දුනි. එවිට තෙවැනි සිටුපුත්‍රයා ද, 'මමත් ඔහුගෙන් මස් කැල්ලක් ඉල්ලා ගන්නෙමැ'යි කියා, ගොස් 'පියාණෙනි, මට මස් කැල්ලක් දෙනු මැනවැ'යි කිය. වැද්දා 'ඔබේ වචනයට අනුරූප වූ මස් කොටසක් ඔබට ලැබෙයැ'යි පවසා මේ ගාථාව කිය.

3. මිතුර, පුත්‍රයෙක් 'පියාණනි', කියා කතා කරමින්, පියාගේ හද කම්පා කෙරේ ද? එබඳු හෘදයාංගම වචන ඇති ඔබට හදවතේ මස් දෙමි.

මෙසේ කියා හදවතේ මසුන් ඇතුළුව, තවත් මිහිරි රසැති මස්, වෙන් කොට ඔහුට දුනි. ඔහුගෙන් සිව්වැනි සිටු පුත්‍රයා, 'ඔබ කුමක් කියා කතා කෙළෙහි දැ'යි ඇසී ය. එවිට තෙවැන්නා 'පියාණෙනි, කියා කීවෙමු'යි කීය. සිව්වැන්නා ද, 'මමත් මස් කැල්ලක් ඉල්ලා ගන්නෙමු'යි කියා, වැද්දා වෙත ගොස්, 'හිතවත මට මස් කැල්ලක් දෙන්නැ'යි කීය. එවිට වැද්දා, 'ඔබේ වචනයට සුදුසු, මස් කොටසක් ඔබට ලැබේයැ'යි පවසා මේ ගාථාව කීය.

4. මිතුර, යමකුට ගමේ යාලුවෝ නැද්ද? ඔහුට එම ගම කැලයක් බදුය. සියල්ලට සුදුසු වචන ඇති, ඔබට මේ සියලු මස් දෙමි.

යම් පුරුෂයකුට ගමෙහි, සැප දුක් දෙකේහි සහ, ගමන් මඟක දී වශයෙන් සහායක ගණයෙහිලා ගැණෙන, මිතුරෙක් නැද්ද, එය ඔහුට මිනිස් වාසයෙන් තොර කැළයක් වැනිය. මෙසේ ඔබගේ මේ වචන 'සියල්ලට සමාන'ය. එනම්, තමා සන්නක වූ සියලු සම්පත් හා සමානය යන අදහස යි. එබැවින් මා සන්නක වූ, මේ සියලු ම මස් සහිත, කරත්තය ඔබට දෙමි යනුයි.

මෙසේ කියා 'යහලුව, එනු මැනව, මේ මුළු මස් කරත්තය ම ඔබේ ගෙදරට ගෙන ගොස් දෙන්නෙමි කී ය. සිටුපුත්‍රයා වැද්දාත් සමග කරත්තය පදවාගෙන ගොස්, තමාගේ ගෙදරට පැමිණ, මස් ඊක බාගෙන වැද්දාට ද, සත්කාර සම්මාන කොට වැද්දාගේ අඹුදරුවන් ද, සිය නිවසට කැඳවා ගෙන අවුත්, වැදි භාවයෙන් ඔවුන් හැම දෙනා මුදා, තමාගේ ම පවුලේ අය බවට පත් කරගෙන, පහසුවෙන් වසන්නට මඟ සලසා, ඔහු සමග නො බිඳෙන මිතුරුකමින් වෙළී, දිවි ඇති තෙක් සමග ව විසී ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ජාතක කතාව ගෙනහැර දක්වා, එය නිමවා වදාළ සේක. එකල වැද්දා නම් සැරියුත් තෙර විය. සියලු මස් හිමි වූ සිටු පුතා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.2.6

සස ජාතකය

'සතක මෙ රොහිතා මව්ජා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වාසය කරද්දී, සියලු දැයින් සපිරි පිරිකර පූජාවක්, නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. සැවැත් නුවර එක් කෙළෙඹි පුත්‍රයෙක් බුද්ධ ප්‍රමුඛ මහ සඟනට සියලු පිරිකරින් සපිරි, දානයක් සකසා, නිවෙස ඉදිරිපිට මණ්ඩපයක් තනවා, බුදුපාමොක් මහ සඟනට ආරාධනා කොට, සරසන ලද මණ්ඩපයෙහි පනවන ලද, උතුම් ආසනයන්හි වඩා හිඳුවා, නොයෙක් මිහිරි රසැති ප්‍රණීත දානයක් පූජාකොට, නැවත ඊට පසුදාත්, ඊට පසුදාත්, වශයෙන් සතියක් මහ දන් පවත්වා, සත් වැනි දින බුද්ධ ප්‍රමුඛ පන්සියයක් හික්කුන් වහන්සේට, සියලු පිරිකරින් සපිරි දානයක්, පූජා කෙළේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ බත් කිස අවසන, අනුමෝදනා දේශනාව වදාරන සේක්, 'උපාසකය, මේ ඔබ විසින් අතිශයින්ම ප්‍රීති විය යුතු වෙලාවකි. මේ දානය වූ කලී, පෙර පඬිවරුන්ගේ වංශයට අයත් වූවකි. පැරණි පඬිවරු වනාහී ළඟට පැමි යාවකයන්ට, ජීවිත ආසාව අත්හැර ඇඟ මස් පවා, දන් දුන් හ'යි වදාරා ඔහුගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව වදාළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදත් රජතුමා රාජ්‍යය කරවන කල්හී, බෝසත් තෙමේ සා ජාතියේ ඉපිද, කැලයෙහි වාසය කරයි. මේ කැලයෙහි එක් පැත්තකින් පර්වතයක් ද, තවත් පැත්තකින් නදියක් ද තවත් පැත්තකින් පසල් ගමක් ද විය. සාවාට වඳුරෙක් ද, සිවලෙක් ද, දිය බල්ලෙක් ද වශයෙන් මිතුරන් තිදෙනෙක් වූහ.

මේ නුවණැති සත්ත්වයෝ සතර දෙනා එක් ව වසමින් තම තමන්ගේ ගොදුරු බිම්වලින් ගොදුරු ගෙන සැඳෑ සමයෙහි. එකට එක් වෙහි. එහි දී, සාවා සිය මිතුරන් අමතා, 'දන් දිය යුතු ය, සිල් රැකිය යුතු ය, පොහොයට සිල් සමාදන් විය යුතු යැ'යි ඒ තිදෙනාට අනුශාසනා කරමින් අවවාද වශයෙන් බණ කියයි. සෙසු අය ද, ඒවා පිළිගෙන තම තමන්ගේ නිවෙස්වලට පිවිස, වාසය කරති.

මෙසේ කාලය ගතවන කල්හී, දිනෙක බෝසත් තෙමේ අහස දෙස

බලා, හඳ දැක 'හෙට පොහෝ දිනය යැ'යි දැන, මිතුරන් තිදෙනා කැඳවා, මෙසේ කී ය. 'යහලුවනි, හෙට පොහෝ දිනය යි. ඔබ තිදෙනා හෙට සිල් සමාදන් ව පොහෝ කටයුතු සිදු කළ යුතු ය. සිල් සමාදන් ව දුන් දානය මහත් ඵල ය. එබැවින් යාවකයන්, ඔබ වෙත පැමිණියහොත් තමා කෑ යුතු අහරින් කොටසක්, ඔවුන්ට දී කෑ යුතු යැ'යි කීය. යහලුවෝ ද මැනවැ'යි පිළිගත්හ. අනතුරුව ඔවුහු සිය නිවෙස් වලට ගිය හ.

ඊට පසුදා මේ මිතුරන් අතරින් දිය බල්ලා, උදෑසන ම 'අහරක් සොයන්නෙමි'යි නිවසින් පිටත් ව ගං ඉවුරට ගියේ ය. එදින එක බිලී බාන්නෙක්, රතු පැහැති මාලුවන් සත් දෙනෙකුන් ගොඩට ගෙන, වැලෙක අමුතා ගංඉවුරට ගෙන ගොස්, එහි වැලි යට සඟවා තබා, නැවත මසුන් ඇල්ලීම සඳහා ගඟ පහළට ගියේ ය. මේ අතර දිය බල්ලා මාලු ගඳ ඉව කොට, වැලි මෑත් කොට, මාලුන් දැක, එය ඉවතට ගත්තේ ය. අනතුරුව 'මෙයට හිමිකරුවෙක් ඇත්තේ දැ'යි, තුන්විටක් හඬ නගා කෑ ගැසී ය. වටපිට බලා අයිතිකරුවකු නො දැක, මාලු වැල කටින් ඩැහැගෙන තමා වසන ගුලට ගෙනවුත් සුරැකි ව තබා, 'නිසි වෙලාවට අනුභව කරන්නෙමි'යි තමාගේ සීලය ආවර්ජනා කරමින් වැද හොත්තේ ය.

සිව්ලා ද, පොහෝ දින උදේ නිවසින් නික්ම, ගොදුරු සොයමින් ගොස්, එක් ගොවියකුගේ කුටියට ඇතුළු විය. ගොවියා එහි නො සිටියේ ය. එනමුත් ලොකු මස් කුට්ටි දෙකක් ද, මළ තලගොයකු ද, දී කිරි කළයක් ද එහි විය. ඒ දුටු සිව්ලා 'මේවාට හිමිකරුවෙක් ඇත් දැ'යි තෙවරක් මහ හඬින් ඇසී ය පසුව කිසිවකු නො දුටු ඔහු පළමුකොට කිරි කළය වටා, එල්ලා ගෙන යාම සඳහා බැඳ තිබූ ලණුව අහරින්, හිස යවා, එය බෙල්ලෙන් ඔසවා ගෙන, මස් කුට්ටි දෙක සමග තලගොයා ද, කටින් ඩැහැගෙන තමන්ගේ නිවසට ගෙනැවිත් තබා, 'නිසි වේලාවට අනුභව කරන්නෙමි'යි, තම සීලය සිහි කරමින් වැද හොත්තේ ය.

වඳුරා ද, උදෙන් ම වනයට පිවිස, අඹ වල්ලක් කඩා ගෙනැවිත්, තමා වසන තැන තබා, 'නිසි කලට කරන්නෙමි'යි, තම සීලය ගැන ම සිතමින් සිටියේ ය. මේ අතර බෝසත් සාවා, කෑම කන වේලාවට ම නික්ම, 'කොළ ටිකක් කරන්නෙමි'යි, තමාගේ නිවහනෙහි ම, වැඳ හෙව මෙසේ සිටී ය. 'මා වෙතට යාවකයන් පැමිණියහොත්, ඔවුන්ට තණකොළ දිය නො හැකි ය. සහල් තල ආදිය ද, මා ලග නැත. පැමිණෙන කෙනෙකුට

ඇඟ මස් දන් දෙන්නෙමි යනුවෙනි. ඔහුගෙ සිල් තෙදින් සක් දෙවිදුගේ පඩි ඇඹුල් සලසුන (පඩුපුල් අසුන) උණු විය. 'ඒ කීමෙක් දැ'යි විමසන සක් දෙවිදු මේ කාරණය දැන ගෙන, 'සා රජු විමසන්නෙමි'යි, සිතා මහලු බමුණු වෙසක් ගෙන, පළමු කොට, දිය බල්ලාගේ නවාතැනට ගියේ ය. ඒ දුටු දිය බල්ලා 'බමුණ, කුමට පැමිණියෙහි දැ'යි ඇසී ය. එවිට ශක්‍රයා 'පඬිකුමනි, කිසියම් ආභාරයක් ලැබේ නම්, සිල් සමාදන් ව මහණකම් කරන්නෙමි'යි කී ය. එවිට 'යහපතැ'යි කී දිය බල්ලා, අහර දෙන්නට පොරොන්දු වී, ඔහුට මේ ගාථාව කීවේ ය.

සත්ත මෙ රොහි තා මචජා - උදකා ඵල මුඛහතා
 ඉදං බ්‍රාහ්මණ මේ අපටී - එතං භුක්ඛා වනෙ වසාති

'බමුණ, වතුරෙන් ගෙන ගොඩ දමන ලද, 'රේ' මසුන් සත් දෙනකුන් මා ළඟ ඇත. ඒවා අනුභවකොට වනයේ වසනු මැනවි.'

මෙහි 'ඵලමුඛහතා' යනු 'ජලයෙන් ගෙන පොළොවෙහි තබන ලද ගොඩ දමන ලද, කිසිවකු විසින් ගොඩට ගන්නා ලද', යන අර්ථ යි. 'එතං භුක්ඛා' යනු 'මා සන්නක වූ මත්ස්‍යාභාරය පිස, අනුභව කොට මහණදම් කරමින් රමණීය රුක් මුලෙක වැඩහිඳිමින්, මේ වනයෙහි වසනු මැනවි', යන අර්ථ යි.

එවිට බමුණා 'දැන් කල් වැඩි ය, පසු ව ගන්නෙමැ'යි කියා, හිවලා වෙතට ගියේ ය. සිවලා ද 'බමුණ, කුමට මෙහි ආවේදැ'යි ශක්‍රයාගෙන් ඇසී ය. ආ කාරණය පැවසීමෙන් පසු සිවලා ද, තමා ලග ඇති දෑ බමුණාට දෙන්නට පොරොන්දු වී, මෙසේ ද පැවසී ය.

දුස්ස මෙ බ්‍රෙහ්මපාලස්ස - රතනි භත්තං අපාභතං
 මංස සුලා ව දෙව ගොධා - එකඤ්ච දධිවාරකං
 ඉදං බ්‍රාහ්මණ මේ අපටී - එතං භුක්ඛා වනෙ වසාති

'බමුණ, ගොවියා සඳහා, රැ බතට ගෙනෙන ලද මස් කුට්ටි දෙකක් ද, තලගොයකු ද, දී කිරි කළයක් ද, යන මේවා මා ළඟ ඇත. ඒවා අනුභව කොට වනයෙහි වසනු මැනවි.'

මෙහි 'දුසසමෙ' යනු 'මට නුදුරෙහි, යම් ඒ ගොවියෙක් වෙසේ ද? ඒ ඔහුට', යන අර්ථ යි. 'අපාහතං' යනු 'එළවන ලද, ගෙන එන ලද', යන අර්ථ යි. 'මංසසුලා ව දෙව ගොධා' නම්, 'අඟුරු මත පුදුස්සන ලද මස් පෙති දෙකක් ද, එක් තලගොයකු ද යනු යි. 'දඩ්චාරකං' යනු 'දී කිරි කළඟෙටියක්', යන අර්ථයි. 'ඉදං' යනු 'මා ළඟ මෙපමණක් ඇත' යන අර්ථයි.

'මේ සියල්ල කැමති ලෙසින් ගින්නෙන් පිස, අනුභව කොට සිල් සමාදන් ව රමණීය ගසක් මුල හිඳ මහණ දම් කරමින් මේ වන ලැහැබෙහි වසනු මැනවි' යන අර්ථයි.

බමුණා 'දැන් කල් වැඩි ය, පසු ව එන්නෙමැ'යි කියා, වදුරා හමුවට ගියේ ය. වදුරා ද 'කුමට පැමිණියේ දැ'යි ප්‍රශ්න කොට, සියල්ල දැන ගෙන, 'දානය සඳහා අඹ වල්ල දෙන්නෙමි'යි පොරොන්දු වී, මේ ගාථාව කීය.

අමබපකෙකාදකං සීතං - සීතවජායං මනොරමං
ඉදං බ්‍රාහමණ මෙ අපී - එතංභුඤා වනෙ වසාති

'බමුණ, අඹ ගෙටියක් ද, සිසිල් ජලය ද සිත්කලු වූ සිසිල් සෙවන ද, යන මේවා, මා අවට ඇත. ඒවා පරිභෝග කොට වනයෙහි වසනු මැනවි'.

මෙහි 'අමබපකකං' යනු 'මිහිරි අඹ ගෙටියකි'. 'උදකං සීතං' යනු 'නදියේ සිසිල් ජලය'යි. 'එතං භුඤා' යනු 'බමුණ, මේ අඹගෙටිය අනුභව කොට, සිසිල් පැන් පානය කර, සිත් සේ රමණීය වූ රුක් මුල්හි හිඳිමින් මහණදම් කරමින්, මේ වන ලැහැබෙහි වසනු මැනවි', යන අදහස යි.

බමුණා 'දැන් කල් වැඩි ය පසු ව ගන්නෙමැ'යි කියා, සාවා ළඟට ගියේ ය. ඔහු විසින් ද, බමුණා තමා වෙත පැමිණි කාරණය අසා දැන, අතිශයින් සතුටට පත් විය. 'බමුණ, කැම සොයා මා වෙතට පැමිණීමෙන් ඔබ කළේ, ඉතාම යහපත් දෙයකැ'යි පැවසූ සාවා, 'අද මම කිසිදිනක නො දුන් වීරු දනක්, ඔබට දෙන්නෙමි, ඔබ වනාහි සිල්වතෙකි. පරපණ නො නසන්නෙකි. එබැවින් යනු මැනවි, ගොස් දර ටිකක් කඩා ගිනි ගොඩක් ගසා, අඟුරු සකසා, මට දන්වනු මැනවි, එවිට මම ජීවිත ආශාව අත්හැර දමා, ගිනි මැදට පනින්නෙමි. අනතුරුව මාගේ ශරීරය මැනවින් පිළිස්සුණු

පසු, ඔබතුමා ඒ මස් අනුභව කොට මහණදම් කරනු මැනව'යි ඔහු සමග කථා කරමින් මේ ගාථාව කීය.

න යසසස තිලා අඤ්චි - න මුගගා නපි තණ්ඩුලා
මේනා අග්ගිනා පකකං - මමං භුක්වා වනෙ වසාති

'බමුණ, තල-මුං-සහල් යන මේවා, සාවකුට නැත. මේ ගින්නේදරෙන් මා පුළුස්සා අනුභවකොට, වනයෙහි වසනු මැනව.'

මෙහි 'මමං භුක්වා' යනු 'ගිනි මොළවන්න යැයි මම කියමි. මේ ගින්නෙන් පුළුස්සන ලද මා අනුභව කොට, මේ වනයෙහි වසනු මැනවි, එක සාවකුගේ සිරුර එක් මිනිසකුට සැහේ ය, යන අදහස යි. 'මේ සියල්ල ම කැමති ආකාරයකින් අනුභව කොට, පෙහෙවස් වැස සිත්කලු රුක්මුලෙක හිඳ, මහණදම් පුරමින් මේ වනලැහැබෙහි වසනු මැනව' යන අර්ථයි.

ශක්‍රයා සාවාගේ කථාව අසා, තම ආනුභාවයෙන් එක් ගිනිඅගුරු ගොඩක් මවා, බෝසතුන්ට ඒ බව දැන්වී ය. එවිට සාවා සිය තණකොළ යහනින් නැගිට, එහි ගොස් 'ඉදින් මගේ මේ ලෝම අතර සත්තු වෙන් නම්, ඔවුහු නො මැරෙත්වා'යි තෙවරක් සිය සිරුර සොලවා, මුළු ඇඟම දානයට යොමු කොට, ගිනි ගොඩට පැන්නේ ය. පියුම් රැසකට පතින රාජ හංසයෙක් මෙන් සතුටු සිත් ඇති, ඒ සාවා ගිනි අගුරු ගොඩ වෙතට වැටුණි. ඒ ගින්න බෝසතුන්ගේ ඇඟේ ලොම් ගසක්වත්, රත් කරන්නට අපොහොසත් විය. හිම ගුළකට වැදුණු සෙයක්, සාවාට දැනුණි. අනතුරුව සක්සෙවිඳු ඇමතු සාවා, 'බමුණ, ඔබ දැල් වූ ගින්න ඉතා සීතල ය. මගේ ඇඟේ ලොම් ගසක්වත්, රත් කිරීමට එය අපොහොසත් විය. ඒ කුමක් නිසා දැ'යි ශක්‍රයාගෙන් ඇසී ය. එවිට ශක්‍රයා 'පඬිතුමනි, මම බමුණෙක් නො වෙමි. සක්දෙවිඳු නම්, මම වෙමි. ඔබ විමසනු සඳහා පැමිණියෙමි'යි කීය. එවිට සාවා 'සක්දෙව්වරුනි, ඔබ පමණක් නො ව ලෝවැසි සියලු ම දෙනා මා ගැන විමසා බැලුවත් මවිසින් දිය නො හැකි යමක්, ඔවුහු නො දැකිති'යි බෝසත් තෙමේ සිංහනාද කෙළේ ය.

ඉක්බිති සක්දෙවිඳු සාවා අමතා, 'සා පඬිතුමනි, ඔබේ ගුණවත් බව කල්පය පුරා පවතිවා'යි කියා, පර්වතය තුළින් පර්වත සාරය ගෙන, සඳමඬලෙහි සාවාගේ සලකුණ ඇඳ, බෝසතුන් අමතා, ප්‍රශංසා කොට ඒ

වනලැහැබෙහි, ඒ තණකොළ යහනෙහි ම සාවා හොවා, තම දෙවිලොව බලා නික්ම ගියේ ය. ඉක්බිති ඒ යහලුවෝ සතර දෙනා සමගි ව සතුටු සිතින් සිල් පුරමින්, පොහෝ කටයුතු කරමින්, ජීවත් වී කම් වූ පරිද්දෙන් මිය පරලොව ගිය හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී සියලු පිරිකර සහිත ව දන් දුන් දායකයා වන, ගෘහපතිතුමා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එකල දිය බල්ලා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. සිවලා වූයේ, මුගලන් තෙරණුවෝ ය. වදුරා නම් සැරියුන් තෙරණුවෝ ය. ශක්‍රයා නම්, අනුරුද්ධ තෙරණුවෝ ය. සස පණ්ඩිත වූයේ 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා, වදාළ සේක.

4.2.7

මතරෝදන ජාතකය

'මතමතමෙව රොදථ' යන මේ ගාථා කොටස සඳහන් වන ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව, බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම දී, සැවැත් නුවර වැසි එක්තරා කෙළෙහි පුත්‍රයෙකු අරබයා වදාළ සේක. ඉහත කී කෙළෙහි පුත්‍රයාගේ සහෝදරයා, දිනෙක මිය ගියේ ය. ඒ මරණයෙන් ශෝකාකූල වූ ඔහු, නො කා නො බී පමණක් නො ව නෑම, සැරසීම ආදිය ද ප්‍රතික්‍ෂෙප කොට, දිනපතා සොහොනට ගොස්, සොවින් තැවෙමින් හඬයි. දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ අලුයම ලොව බලා වදාරණ සේක්, ඔහුගේ සෝවාන් ඵලයට පත්වීමට ඇති, උපනිශ්‍රය සම්පත් දැක, 'මොහුට පෙර කළ පින් මතක් කොට දී, ශෝකය දුරුකොට, සෝවාන් ඵලයට පත් කරවීම සඳහා පිහිටවීමට, මා හැර අන් කෙනෙක් නැතැ'යි කල්පනා කොට, 'මොහුට අවශ්‍යයෙන් ම මා විසින් උදව් කළ යුතු යැ'යි සිතූ සේක. පසුව ඊළඟ දිනයේ දී, සවස් වරුවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ තවත් තෙර කෙනකුන් ද සමඟ, කෙළෙහි පුත්‍රයාගේ ගෙදරට වැඩි සේක. බුදුරදුන් වැඩි බව අසා,

වහා අසුනක් පණවා, 'ඇතුළට වඩිනු මැනවැ'යි කෙළෙහි පුත්‍රයා බුදුරජාණන් වහන්සේට ආරාධනා කෙළේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ගෙනුළුට පිවිස, අසුනෙහි වැඩහුන් සේක. එවිට කෙළෙහි පුත්‍රයා බුදුරදුන්ට වැද, එකත්පස් ව හුන්තේ ය. අනතුරුව 'ගෘහපතිය, ඔබ කුමක් නිසා දුක් වන්නේ දැ'යි බුදුරදහු ඇසූ හ. එවිට කෙළෙහියා 'ස්වාමීනි, මගේ සහෝදරයා මළ දා සිට දුකින් කල් ගෙවෙමි'යි කී ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ඇවැත්නි, සියලු සංස්කාර ධර්මයෝ අනිත්‍යයහ. බිඳිය යුතු සියල්ල බිඳේ. ඒ ගැන සිතමින් වෙහෙසිය යුතු නො වේ. පැරණි පඬිවරු පවා නැසියන් මළ කල්හි, 'බිඳිය යුතු දෑ බිඳේ යැ'යි සිතා, ශෝක කළහ'යි වදාරා ඔහුගේ ඉල්ලීමට අනුව මේ අතීත කථාව වදාළ සේක.

අතීතයේ දී බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ අසු කෙළක් ධනය ඇති, සිටු කුලයක උපන්නේ ය. ඔහුගේ තරුණ වියේ දී ම මව්පියෝ කලුරිය කළ හ. දෙමාපියන් මළ පසු, බෝසතුන්ගේ සහෝදරයා පවුල පාලනය කෙළේ ය. බෝසත් තෙමේ, සිය සොයුරාගේ ඇසුරෙහි වැඩේ. පසු කලෙක රෝගයකින්, එම සොයුරා ද මළේ ය. මුළු පවුල ම බලා හදා ගත් ඒ සොයුරාගේ, අභාවය ඉවසිය නො හැක්කක් විය. මළ ගෙදරට රැස් වූ ඥාති මිත්‍රාදීහු, හිස මත දැන් බැඳගෙන හඬති. වැළපෙති. ඒ කිසිවකුට තම පියවි සිහියෙන්, සිටින්නට නො හැකි විය. එසේ වූ මුත් බෝසත් තෙමේ, මෙතෙක් තමාට උපකාර කළ සිය සොයුරාගේ අභාවයේ දී නො වැලපී, මනා සිහියෙන් කටයුතු කෙළේ ය. රැස් ව සිටි අය, ඒ දැක 'පින්වතුනි, මොහු දෙස බලවු, තම සොයුරා මළේ යැ'යි කියා, මොහුගේ මුහුණෙහි දුක්මුසු පෙනුමක්වත් නැත. අතිශයින් ම තද හිතක් ඇත්තෙකි. දෙදෙනාට අයත් දේපළ, තනි භුක්තියට ඇති කැමැත්ත නිසා, ඔහු සොයුරාගේ මරණයට කැමතියැ'යි කිය, බෝසතුන්ට නින්දා කළ හ. සොයුරාගේ මරණයේ දී නො හැඬීම ගැන ළඟ නෑයෝ පවා, බෝසතුන්ට දොස් කීහ.

බෝසත් තෙමේ ඔවුන්ගේ කතාව අසා, 'පින්වතුනි, තෙපි තොපගේ අන්ධ බාල, භාවය නිසාත් අටලෝදහම් නො දන්නා නිසාත්, 'මගේ සොයුරා මළේ යැ'යි හැඬුවෙහු ය. මම ද කවදා හෝ මැරෙන්නෙමි. තොප ද එසේ ය. අපි සියලු දෙනා ම කෙදිනක හෝ මැරෙන්නෙමු. අප නො හැඬිය යුත්තේ කුමක් නිසා ද? සියලු සංස්කාර ධර්මයෝ අනිත්‍යය හ. එක් අයුරකින් කිසිදිනෙක නො පවතී. සිය ස්වභාවයෙන් දිගට ම පැවතිය හැකි එක ද

සංස්කාරයක් නැත. අන්ධ, බාල උදවිය නොදන්නාකම නිසා, අටලෝ දහම් අවබෝධ කොට නො ගෙන හඬන කල්හි, මම කුමට හඬන්නෙම් දැ'යි කියා, මේ ගාථා ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

මත මතමෙව රොදථ හිතං රොදථ යො මරිසසති
සබ්බෙව සරීර ධාරිනො අනුපුබ්බෙන ජහිනති ජීවිකං.

මැරෙන මැරෙන තරමට හඬවූ ද? යමෙක් මැරෙන්නේ ද? ඔහු වෙනුවෙන් නො හඬවූ. සිරුරු දරන සියල්ලෝ ම කුමයෙන් දිවි අත්හරිති.

2. දෙවියෝ ද, මිනිස්සු ද, සිව්පාවෝ ද, පක්ෂි සමූහයා ද, උරගයෝ ද, සර්පයෝ ද, සිය සිරුරෙහි අයිතිය අහිමි ව එහෙත්, ජීවිත ආශාවෙන් යුතුව ම සිය ජීවිත අත්හරිති.

3. මිනිසුන් කෙරෙහි, අපේක්ෂා කොට ඇති සැප දුක් දෙක මෙසේ වෙනස් වේ. අස්ථිරය. හැඬීම්, වැලපීම්, නිරර්ථක ය. ශෝක රාශිය කුමට තොප මැඬි ද?

4. ලොල් වූ, සොඬ වූ මතු දියුණුවට යමක් නො කළ, අනුවණ වූ, නොකටයුත්තේ දක්ෂ වූ, වැඩකට නැති, ධර්මයෙහි අදක්ෂ වූ යමෙක් වෙද්ද, ඔවුහු 'ධෛර්ය සම්පන්නයා අනුවණයෙකු'යි සිතති.

මෙහි 'මතමතමෙව' නම්, 'මළ මළ උදවිය' යනු යි. 'අනුපුබ්බෙන' යනු 'තම තමාගේ මරණ වාරය පැමිණි කල්හි, පිළිවෙළින් යන අර්ථයි. 'ජහනති ජීවිකං' යනු 'සියලු දෙනා එකට ම නො මැරෙති. ඉදින් එසේ වන්නේ නම්, ලෝකයේ පැවැත්ම සිදෙන්නේ ය යන අර්ථයි. 'හොගිනො' යනු 'මහත් වූ දරණ වැල් සහිත සත්ත්වයෝ ය. 'රමමානාව' යනු 'ඒ ඒ තත්හි උපත ලද දේව ආදී වූ, මේ සියලු සත්ත්වයෝ, තම තමා උපත් ලෝකයේ ඇලී ගැලී කලකිරීමකින් තොරව ම ජීවිත අත්හරිති යන අර්ථ යි. 'එවං වලිතං' යනු 'මෙසේ හවනුයෙහි නො වෙනස්ව එක්වත් ව නො පවතින බැවින් වලනය වේ. එක් අයුරක පැවැත්මක් නැත යන අර්ථ යි. 'කිංවොසොකගණාහිකීරො' යනු 'කුමන කරුණක් නිසා, ශෝක රාශිය තොප මඬිද? වසාගෙන පැතිරේද යන අර්ථ යි. 'ධුතතා සොණධා අකතා' යනු 'ස්ත්‍රී ලොල් - සුරා ලොල් - සුදු ලොල් අය යි. සුරාසොඬ ආදීහු ගිජු

අය වෙති. දියුණුවට යමක් නො කළ අය, අශීක්ෂිතයෝ වෙති. 'බාලා' යනු මෝඩකමින් යුතු අනුවණයෝ ය. 'සුරා අයෝනිනෝ' යනු 'නුවණ මෙහෙයා වැඩ කළ නො හැකි සුරකම පමණක් ඇති අය යි. සුදුසු වැඩක යෙදිය නොහැකි කම නිසා 'අයෝග්‍ය' යන නම ලැබූ අය යි. 'අයෝගිනෝ' යන්නට 'අයෝධිනෝ' කියා ද පාඨයක් වේ. 'කෙලෙස් මැර සමග යුද කිරීමට අසමත්' යන අර්ථ යි. 'ධීරං මඤ්ඤනති බාලොති යෙ ධමසස අකොවිදා' යනු 'මෙබඳු ගිජුකම් ඇති පුද්ගලයෝ, අටලෝදහම් තේරුම් ගත නොහැකි අය ය.' සුලු දුකක් ඇති වූ විට පවා, හඬා වැළපෙමින් අටලෝදහම් තතු ලෙස නොදත් ඔවුහු නැයන් මළවිටත් නො හඬන, ධීර ගුණැති නුවණ ඇති මා ගැන 'මේ අනුවණ යා නො හඬා යැ'යි සිතති' යන අදහසයි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ ඔවුන්ට දහම් දෙසා, ඒ සියලු දෙනාගේ ම ශෝකය දුරු කෙළේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී කෙළෙහි පුත්‍රයා සෝවාන් ඵලයට පත් විය.

එකල්හී මහජනයාට දහම් දෙසා, ඔවුන්ගේ ශෝකය දුරු කළ පටිතුමා වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.2.8

කණුවෙර ජාතකය

'යනනං වසනනසමයෙ' යන මේ ගාථා කොටස සඳහන් වන ජාතක දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩවසන කල්හී, ගිහි කල බිරිය විසින් පොළඹවන ලද හිඤ්ඤ කෙනකුත් අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'ඉන්ද්‍රිය' ජාතකයෙහි දැක්වෙන්නේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉහත කී හිඤ්ඤව අමතා, 'ඔබ මීට පෙර ද මැය නිසා ම

කඩු පහරින් හිස ගැසුම් කා මරණය ලැබුවෙහි යැ'යි වදාරා මේ අතීත කථාව ගෙන හැර දැක් වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බබ්බදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, බෝසත් තෙමේ, කසී රට එක් ගමක එක් ගෘහපතියකුගේ ගෙදර ඔහුට පුත් ව උපන්නේ ය. ඔහුගේ උපත සිදු වූයේ 'සොර' නැකතකිනි. එනිසා ම නිසි වියට පත් වූ දා සිට ම, ඔහු සොරකමට වැටී, එයින් ජීවත් වන්නේ, ප්‍රසිද්ධ සොරකු බවට පත් විය. සොරකමෙහි සුරයකු වූ ඔහු, ඇතකුට හා සමාන කාය බලයෙන් යුක්ත වූයේ ය. ඔහු අල්ලා ගැනීමට කිසිවෙක් සමත් නො වීය. හේ එක් දවසක් එක් සිටුවෙයක බිත්ති මුල්ලක් බිඳ, බොහෝ ධනය පැහැර ගත්තේ ය. මෙබඳු සොරකම්වලින් කැළඹුණු නගරවැසියෝ, රජු වෙත එළඹ, 'දේවයන් වහන්ස, එක් මහා සොරෙක් මෙතුවර කොල්ලකයි. ඔහු අල්ලා ගනු මැනවැ'යි ආයාචනා කළ හ. රජ සොරා ඇල්ලීම සඳහා එතුවර නගරාධිපතිට අණ කෙළේ ය.

අනතුරුව නගරාධිපති තුමා, රාත්‍රී කාලයන්හි ඒ ඒ තන්හි කාණ්ඩ වශයෙන් ආරක්ෂක පුරුෂයන් යොදා, බඩුත් සහිතව ම ඒ සොරා අල්ලා ගත්තේ ය. අනතුරුව රජු වෙත ඉදිරිපත් කෙළේ ය. නගරාධිපතිතුමා සොරාගේ දෙ අත් පසුපසට තබා තදින් බඳවා, බෙල්ලෙහි රතු වද මල් මාලාවක් පලඳවා හිසෙහි ගඩොල් කුඩු විසුරුවා, රැගෙන යමින් සතර මංසන්ධිවල දී කසවලින් තළවමින්, රළු හඬ ඇති පණාබෙර (වද බෙර) වයමින්, සොරා වදක ස්ථානයට ගෙන ගියේ ය. 'මෙතුවර ගෙවල් කොල්ලකෑ සොරා අල්ලා ගත්තේ යැ'යි මුළු නුවර ම කැළඹුණි. මෙසමයෙහි බරණැස් නුවර දහසක් මිල අයකරන 'සාමා' නම් වූ ප්‍රසිද්ධ ගණිකාවක් වූවා ය. රජු සමග ද ලග ඇසුරක් පවත්වන ඇයට පන්සියයක් වර්ණ දාසියන් (ස්වාමී දුවගේ අණින් ගණිකා වෘත්තියෙහි යෙදෙන දාසියන්) පිරිවර විය. මරණය සඳහා සොරා විදිය දිගේ ගෙන යන අවස්ථාවේ දී, සාමා සිය ප්‍රාසාදයෙහි උඩු මහල්තලයේ ජනේලයක් විවෘතකොට පාර දෙස බලා ගෙන සිටියා ය. එවිට වද දෙමින් ගෙන යනු ලබන සොරා ඇයට දක්නට ලැබුණි. දුටුමතින් ම සොරා රුමතකු බව ද, දුටුවත් පැහැදෙන ප්‍රසාද ගුණයෙන් යුතු අභිශය ශෝභා සම්පන්නයෙකු බව ද, ඇයට වැටහිණි. සොරාගේ ශරීරය සියලු පිරිස් අභිබවා දෙව් රුවක් මෙන්, පෙනෙන්නට විය. දැකීම් මාත්‍රයෙන් ම සාමාගේ සිත සොරා වෙත බැඳුණි. 'කවර හෝ උපායකින් මම, ඔහු මුදවා ගෙන, මාගේ ස්වාමියා බවට පත් කරගන්නෙමි'යි ඇය තරව ඉටා ගත්තා

. මෙසේ සිතන ඇයට කදිම උපායක් සිහියට නැගුණි. ඉක්බිති තමාගේ වැඩකාරියට කථා කළ සාමා, ඇය අතේ දහසක මුදල් පොදියක් තබා, නගරාධිපතිවරයා වෙතට අල්ලස් වශයෙන් යැවී ය.

මේ සමග ම නගරාධිපතිතුමාට සැල කරනු සඳහා පණිවුඩයක් ද සිය සේවිකාවට උගන්වා යැවීමට, සාමා අමතක නො කළා ය. නගරාධිපතිවරයා වෙත ගිය සේවිකාව, ඉහත කී පඬුරු ඔප්පු කොට, 'නගරාධිපති තුමනි, ඔය සොරා සාමාවගේ සහෝදරයා ය. ඔහුට පිහිටවීමට සාමාව හැර අන් කිසිවකු නැත. ඔබතුමා මේ පඬුරු ගෙන, ඔහු මුදනු මැනවැ'යි ආයාචනා කළා ය. එවිට නගරාධිපතිතුමා, 'මොහු ප්‍රසිද්ධ සොරෙකි, ඔය කියන අයුරින් ඔහු මුදා හැරිය නො හැකි ය. ඒ වෙනුවට දිවි තොර කරනු සඳහා වෙනත් මිනිසකු ලබා දෙන්නේ නම්, සොරා රථයක සඟවා සාමා වෙත එවිය හැකි යැ'යි කීයේ ය. මේ සියලු විස්තර සේවිකාව තම ස්වාමී දුටු වට වහා සැල කළා ය.

මෙදින ම එක් සිටු පුතෙක් සාමාව සොයා පැමිණියේ ය. ඔහු සාමා ගැන වහ වැටී සිටියෙකි. එනිසා ඔහු දිනපතා ම ඇයට දහසින් බැඳී පියල්ලක් දෙයි. සැඳෑ සමයේ දහසක මුදල් පොදියකුත් රැගෙන, සාමාගේ මැදුරට පැමිණී ඔහුට දුක්මුසුව වැතිර සිටී, ඇය දක්නට ලැබුණි. ඇය වෙතට ගිය සිටු පුත්‍රයා, මුදල් පොදියකුත් ඇයගේ උකුල මත තිබෙනු දුටුවේ ය. මුදල් පොදිය උකුල මත තිබූවාගෙන ම, ඇය මහ හඬින් හඬන්නට පටන් ගත්තා ය. එවිට සිටු පුත්‍රයා 'මේ කීමෙක්දැ'යි කියා, කලබලයට පත් විය. 'ස්වාමීනි, අද මරණයට රැගෙන ගිය සොරා, මාගේ සහෝදරයා ය. පහත් වැඩ නිරත වී යැ'යි මා සමීපයට ඔහු නො එයි. එහෙත් ඔහු මාගේ සහෝදරයා ම ය. 'මම නගරාධිපති තුමාගෙන් සොයුරා මුදන ලෙස ඉල්ලා සිටියෙමි. එවිට ඔහු 'දහසක් මුදල් ලැබෙතොත් සොරා මුදා හරින්නෙමි'යි හසුනක් එවී ය. 'මා මේ දුක් වන්නේ දහසක මුදල් මා ලග ඇතත්, මේවා රැගෙන නගරාධිපතිවරයා වෙතට යාමට, මට නො හැකි නිසා යැ'යි සාමා හඬමින් කීවා ය. සාමා කෙරෙහි දැඩි ආදරයකින් බැඳුණු සිටු පුත්‍රයා, 'මම මුදල් ගෙන ගොස් දෙන්නෙමි'යි, ඇයට පොරොත්තු විය. එවිට සාමා කතා කොට, 'එසේ වී නම්, ඔබ ගෙනා මුදල් ම රැගෙන යනු මැනවැ'යි කීවා ය.

සිටු පුත්‍රයා ද මුදල් රැගෙන නගරාධිපතිතුමාගේ නිවසට ගොස්, ඔහුට මුදල් භාර දී, විස්තර ද කීයේ ය. නගරාධිපති තුමා ද, සිටු පුත්‍රයා

සඟවා තබා, සොරා මුදා ගෙනැවිත් ආවරණය කරන ලද රියක හිඳුවා, සාමා වෙත යැවී ය. ඊට පසු නගරධිපතිතුමා 'මොහු රටේ ප්‍රසිද්ධ සොරෙකි. බොහෝ අය හඳුනන්නෙකි. එබැවින් බොහෝ රැ වන තෙක් සිට, මිනිසුන් ගෙවල් දොරවල් වසා, අගුලු ලා ගත් කල්හී, සොරා වෙනුවට මෙහි පැමිණ සිටින මේ පුරුෂයා මරවන්නෙමි'යි සිතා, කල් ගතකොට, රැ වූ පසු, පාර තොට මිනිසුන්ගෙන් හිස් වූ කල්හී, සිටුපුත්‍රයා මහත් රැකවරණය මැද, වධක භූමියට කැඳවා ගෙන ගොස්, කඩුවකින් බෙල්ල කපා, සිරුර හුල තබබවා නුවරට පැමිණියේ ය.

එදා පටන් සාමා අන් පුරුෂයන්ගේ අතින්, කිසිදු මුදලක් නො ගනී යි, සොරා සමග ම සිත් අලවා වෙසෙ යි. දිනක් සොරා මෙසේ සිතී ය. 'යම් විදියකින් මැය වෙනත් පුරුෂයෙකු කෙරෙහි, පිළිබඳ සිත් ඇති කොට ගතහොත්, මා මරා, ඔහු සමග සිත් අලවා, වෙසෙනු ඒකාන්ත ය. සිය මිතුරා මරණයට කැප කළ අතිශයින් ම මිත්‍රදෝහී වූ, මැය සමග මෙහි නො වැස, වහා මෙතැනින් පලා යා යුතුය.

එහෙත් හිස් අතින් යා නො හැකි ය. මැගෙන් ආහරණ පොදියකුත් ගෙන යා යුතුය, යනුවෙනි. මෙසේ සිතා ඇයට කතා කළ සොරා, 'සොඳුර, අපි වූ කලී කුඩු කළ කුකුළන් මෙන්, නිරතුරුව ගේ තුළට ම වී සිටීම නුසුදුසු ය. දිනෙක උයන් කෙළියෙහි යෙදී, සතුටු වන්නෙමු දැ'යි කීය. ඇය ද 'යහපතැ'යි පිළිගෙන, කැම බීම ආදී අවශ්‍ය සියල්ල පිළියෙල කොටගෙන, සියලු අබරණින් සැරසී, ඔහු සමග ආවරණය කරන ලද, රථයක නැගී උයන්කෙළි සඳහා පිටත් වූවා ය.

ඔහු ද එහි දී සාමාව සමග කෙළිදෙලෙන් වැස, 'මේ වූ කලී මට පලා යාමට සුදුසු වේලාව යැ'යි කල්පනා කොට ඇ සමග රතීමතින් ඇලී විසීමට කැමති බව අඟවමින්, එක් වදමල් පඳුරක් අස්සට පිවිස, වැළඳ ගන්නාක් මෙන්, තදින් ග්‍රහණය කොට ගෙන, ඇය සිහිසුන්කොට බිම හොවා, ඇය පැලදී සියලු අබරණ මුදා, ඇගේ ම උතුරු සඵවෙහි පොදි බැඳගෙන, එය තම පිටේ එල්ලාගෙන උයන් වැට පැන, පලා ගියේ ය.

ඇය ද මඳ වේලාවකින් පියෙවි සිහිය ලැබ, හුන් තැනින් නැගීට වහා ගෙදර අවුත්, පිරිවර ස්ත්‍රීන්ගෙන් තම ස්වාමී පුත්‍රයා ගැන විමසුවාය. 'උත්තමාවිය, අපි ඔහු ගැන කිසිත් නො දනිමු'යි, එම ස්ත්‍රීහු පැවසූ හ.

එවිට සාමාව 'එකක් එකට ම මාගේ ස්වාමි පුත්‍රයා මා මළා යැ'යි සිතා, බියට පත් ව මෙහෙන් පලා ගියා විය යුතු යැ'යි, කනස්සලු සහගත ව, තම යහන් ගැබට පිවිස, 'යම් දිනෙක මගේ ප්‍රිය සැමියා නැවත මට මුණ ගැසේ ද, එදාට අලංකෘත වූ මේ සිරියහනෙහි සැතපෙන්නෙමි, එතෙක් මට මේ බිම වඩාත් හොඳ යැ'යි සිතා, ඇඳ ලඟ බිම වැතිරුණා ය.

එතැන් පටන් ඇය තමා ඉතාම ප්‍රියකරන සඵ පවා, ප්‍රතිකේෂප කළා ය. කැම බිම ද සීමා කළා ය. සුවඳමල් විලවුන් පිළිකෙවු කළා ය. ඉන්පසුව 'කෙසේ හෝ කුමන උපායක් යොදා හෝ, මාගේ ආර්ය පුත්‍රයා සොයා, නැවත කැඳවා ගන්නෙමි'යි තීර ව ඇය අදිටන් කර ගත්තා ය. අනතුරු ව, තැන තැන ගොස් නැටුම් පෙන්වන නාට්‍ය කණ්ඩායමක්, සිය මැදුරට කැඳවා ගත්, සාමා ඔවුන්ට රන් කාසි දහසක් තෑති කොට, සංග්‍රහ කළාය. එවිට නාට්‍යකරුවෝ 'උත්තමාවිය, අපි ඔබ වෙනුවෙන් කුමක් කෙරෙමුදැ'යි විමසූහ. එවිට සාමා ඔවුන් අමතා 'ඔබ සැම මේ රටේ නො යන' තැනක් තැන. මින්පසු ගම් නියමිගම්, රාජධානි යන මේ විවිධ ස්ථානවල නාට්‍ය පෙන්වන අවස්ථාවලදී, එතැනට රැස් වූ පිරිස් ඉදිරිපිට, පළමුකොට 'මේ ගීතය ගයන්නැ'යි කියා, ප්‍රථමයෙන් ගීතයක් නළුවන්ට පුරුදු කළා ය. නැවත ඔවුන් ඇමතු ඇය, 'ඔබ හැම විසින්, මේ ගීතය ගයනවිට මාගේ ආර්ය පුත්‍රයා, යම් විදිහකින් එම පිරිස අතරෙහි සිටියහොත්, නිසැකව ම ඔහු ඔබ වෙත අවුත් කතා කරන්නේ ය. එවිට මා නො මළ බව, ඔහුට කියනු මැනවි, එසේ කියා ඔහු කැඳවා ගෙන එවූ, යම් විදිහකින් එන්නට අදිමදි කරතොත්, නො වරදවා මා වෙත ලිපියක් එවන්නට කියවු.' මෙසේ කරුණු පහදා දී මඟ වියදම් ද දී, නළුවන් පිරිස පිටත් කළා ය.

මෙසේ ඒ නළු පිරිස බරණැසින් නික්ම ඒ ඒ තන්හි නාට්‍ය පෙන්වමින් ගොස්, එක් පසල් ගමක රඟ දැක්වීම සඳහා නතර වූහ. මේ කතා පුවතට සම්බන්ධ සොරා ද, සාමා වෙතින් පලා අවුත්, මේ ගමේ ම පදිංචිව සිටියේ ය. නාට්‍ය බලන්නට රැස් වූ පිරිස අතර ඔහු ද විය. නාට්‍යකරුවෝ රැඟුම ආරම්භයේ දී ම, සාමාගෙන් ඉගෙන ගත්, ගීතය ගැයූහ.

යනතං වසනත සමයෙ - කණා වෙරෙසු භානුසු
 යාමං බාහාය පිලෙසි සාතං ආරොග්‍ය මබ්‍රවිති

වසන්ත කාලයෙහි හිරුරැස් වැටුණු වද ගස් අතර දී, ඔබ බාහු බලයෙන් සාමාට රිදවී ද? ඇය (දැන්) නිරෝගී බව, ඔබට (කියන්නැයි) කීවා ය.

මෙහි 'කණාවෙරෙසු' යනු 'වද ගස් අතර'ය. 'භානුසු' යනු 'රතු පැහැති මල්වල පැහැයෙන් ප්‍රභාමත් වූ' යන අර්ථයි. 'සාමං' යනු එසේ නම් කිරීම'යි. 'පිළෙසි' යනු 'කාම රතියෙන් රමයට කැමති ව වැළඳ ගන්නා අයුරෙන් ක්‍රීඩා කෙළේ' ය' යන අර්ථයි. 'සා තං' යනු 'ඒ සාමා දැන් නිරෝගී ය. ඔබ වනහි ඇය මළා ය, යන හැඟීමෙන් බියපත්ව පලා ගියෙහි ය. ඇතම නිරෝගී භාවය ප්‍රකාශ කළා ය. කීවා ය. දැනුම් දුන්නා ය' යන අර්ථයි.

සොරා මෙය අසා නලවකු වෙත එළඹ, 'ඔබ, සාමා ජීවතුන් අතරැයි කියහිද? මම එය නො පිළිගනිමි'යි, ඔහු සමඟ කතා කෙරෙමින්, මෙසේ කියේ ය.

2. පින්වත, යම් සේ සුළඟක් පර්වතයක් රැගෙන යන්නේ ද? සුළඟක් පර්වතයක් රැගෙන යේ නම් මුළු පොළොවත් රැගෙන යන්නේ ය. යම් තැනක දී මළ, ඒ සාමා සිය නිරෝගී බව මට කීවා ය යනු, විශ්වාස නො කරන්නෙමි.

'පින්වත් නළුවාණෙනි, මේ වනාහි නො ඇදහිය යුත්තෙකි. යම් සුළඟක් තණපත් රැගෙන යන්නාක් මෙන්, පර්වතයක් ඔසවා ගෙන යන්නේ නම්, මුළු පොළොවමත් ගෙන යන්නේ ය. එය එසේ විශ්වාස කරන්නේ නම්, මෙය ද එසේම ය. එනම් සාමා යම් තැනකදී මළා ය. යම් තැනැත්තියක් මළා නම්, ඇ ඇගේ නිරෝගී බව මට කීවා ය යනු කිනම් කරුණක් නිසා අදහම්නෙමි ද? මළ අය කිසිවෙකුට පණිවුඩ නොඑවති' යන අර්ථයි.

ඔහුගේ මේ වචන අසා, ඉහත කී නළුවා මෙසේ පැවසී ය.

3. ඇ නො මළා ය. ඇ වෙන අයකු නො පතයි. එක් සැමියෙකු ඇති ඇය, ඔහු ම අපේක්ෂා කරයි.

මෙහි 'තමෙව අභිකංඛති' යනු 'අත් පුරුෂයකුට නො කැමති ය. ඔහුට ම කැමති ය. ඔහු ම අපේක්ෂා කෙරේ, ප්‍රාර්ථනා කෙරේ යන අර්ථයි.

මේ ඇසු සොරා, ඇය ජීවත් වුවත් නැතත්, 'මට ඇගෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැතැ'යි කියා, මේ ගාථාව කියේ ය.

4. සාමා දිගු කලක් ඇසුරු නො කළ මා, දිගු ඇසුරකට පත් වුවකු බවට ද, නිත්‍ය නො වූ මා නිත්‍ය සැමියා බවට ද, පරිවර්තනය කළා ය. සාමා මා වෙනුවට අනිකකු, වෙනස් කොට ගන්නී ය. (එබැවින්) මම මෙතැනින් තවත් ඉතා ඇතට යන්නෙමි.

මෙහි 'අසඤ්ඤා' යනු 'ඇසුරු නො කළ', යන අර්ථයි. 'විරසඤ්ඤා' යනු 'බොහෝ කලක් කළ ඇසුර'යි. 'නිමිති' යනු 'පරිවර්තනය කළා ය යන තේරුම යි. 'අධුවං ධුවෙන' යනු 'නිත්‍ය සැමියකු නො වන මා, නිත්‍ය සැමියා කර ගැනීමට නගරාධිපතිට දහසක් මිල ගෙවා, මා මුදා ගත්තා ය.' යන අර්ථ යි. 'මයාපි සාමා නිමිතෙය්‍ය අඤ්ඤං' යනු 'සාමා මා ද වෙනස් කොට, අන් සැමියකු ගන්නී'ය, යන අර්ථයි. 'ඉතො අහං දුරතරං ගමිසසං' යනු 'මා යම්තැනක සිටියොත්, පණිවුඩයක් එවන්නට හෝ, මා ගැන තොරතුරු දැන ගන්නට හෝ, ඇයට නො හැකි වේ ද? එබඳු වූ ඉතා දුර තැනකට, මම යන්නෙමි' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කියූ සොරා 'එබැවින් මම මෙතනින් වෙනත් තැනකට ගිය බව ඇයට දන්වවු'යි කියා, නළු පිරිස බලා සිටිද්දී ම වහා සුදානම් ව වේගයෙන් පලා ගියේ ය. නළුවෝ සාමා වෙත පැමිණ, ඔහු කළ ක්‍රියාව ඇයට පැවසූ හ. ඉන් අතිශයින් කනස්සලු භාවයට පැමිණි ඇය, තමා මෙතෙක් කාලය ගත කළ ආකාරයෙන් ම, ඉතා දුකසේ කල් ගෙවීවා ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍ය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. කලකිරුණු හික්කුව ධර්ම දේශනාව කෙළවරදී, සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා සිටු පුත්‍රයා නම්, මේ හික්කුව ම විය. සාමා නම්, මේ හික්කුවගේ ගිහි කල බිරිය යි. සොරා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.2.9

නින්තිර ජාතකය

'සුසුඛං වත ජීවාමි' යන මේ ගාථා කොටස සඳහන් වන ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ කොසඹෑ නුවර බිඳිරිකාරාමයේ වාසය කරන සේක්, රාහුල තෙරුන් අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'තිපල්ලඝ' ජාතකයෙහි විස්තර වශයෙන් දක්වන ලදී. දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුන් විසින් 'ඇවැත්නි, රාහුල ශික්ෂාකාමී ය. යමක් දැන ගැනීමෙහි කුකුස් ඇත්තේ ය. අවවාද දීමට ද ඉතා පහසු යැ'යි ඒ රාහුල තෙරුන්ගේ ගුණ කථා කරමින් සිටිද්දී, බුදුරජාණන් වහන්සේ එතැනට වැඩ 'මහණෙනි, ඔබ සැම කුමන කථාවකින් යුක්තව සිටියාහුදැ'යි විචාරා කරුණු දැන, දැන් පමණක් නො ව, පෙර ද, රාහුල ශික්ෂාකාමී ය. යමක් දැන ගැනීමට කුකුස් ඇත්තේ ය. අවවාද කිරීමට ද සුදුස්සෙකි'යි වදාරා මේ අතීත කථාව දේශනා කළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරන කල්හි, බෝසන් තෙමේ බ්‍රාහ්මණ කුලයෙහි ඉපිද සුදුසු වියේ දී තක්සිලාවට ගොස්, එහි දී සියලු ශිල්ප උගෙන, එතැනින් නික්ම අවුත්, පසුකලෙක හිමාල පෙදෙසේ දී, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව අභිඥා ද, සමාපත්ති ද, උපදවා ධ්‍යාන සුවයෙන් රමණීය වනලැහැබක දිගුකලක් වැස, ලුණු-ඇඹුල් සේවනය සඳහා, එක්තරා පසල් ගමකට ගියේ ය. එහිදී මිනිස්සු ඔහු දැක සිත් පැහැද, කැලයෙහි පන්සලක් තනවා දී, සිවුපසයෙන් උපස්ථාන කරමින් පහසුවෙන් විසීමට සැලැස්සූහ.

එකල ඒ ගමේ එක් කුරුලු වැද්දෙක්, සේවවුවකු අල්ලාගෙන මැනවින් පුරුදුකොට, කුඩුවක ඇතිදැඩි කරයි. ඔහු කැලයට උග ගෙන ගොස් හඬ නගන්නට සලස්වා, අනතුරුව එම ශබ්දයට ළංවූ වටුවත් අල්ලාගෙන, එයින් ජීවිකාව කරගෙන යයි. දිනක් ඒ වටුවා 'මා නිසා මගේ බොහෝ නෑයෝ නෑසෙති, එය මට මහත් පාපයකි'යි සිතා නිහඬ ව සිටියේ ය. වැද්දා වටුවා නිහඬ බව දැක, උණ පතුරකින් උගේ හිසට පහර දුනි. වටුවා දුකෙන් පීඩිතව හඬලයි. මෙසේ ඒ කුරුලු වැද්දා තම වටුවා නිසා, සෙසු වටුවන් අල්ලා ගෙන, ජීවිකාව ගෙන ගියේ ය.

දිනක් ඒ වටුවා මෙසේ සිතී ය. 'මගේ නෑයන් වන වටුවන්, මැරීම සඳහා චේතනාවක් මට නැත, එහෙත් පාපකර්මය මා වෙහෙසයි, මා ශබ්ද නො නගන්නේ නම්, වටුවෝ නො පැමිණෙති. මගේ හඬ නිසා ම පැමිණෙති. පැමිණි පැමිණි එවුන් අල්ලාගෙන, මරණයට පත් කරන වැද්දා, එයින් ජීවිකාව ගෙන යයි, මෙයින් මට පවක් වේ ද? නො වේ ද?' යනුවෙනි. මෙසේ සිතා වටුවා එතැන් පටන් 'කවරෙක් නම්, මාගේ මේ සැකය දුරුකරන්නේ දැ'යි, ඊට සුදුසු පඬිවරයකු සොයමින් සැරිසරයි. ඉක්බිති එක් දවසක් ඒ කුරුලු වැද්දා බොහෝ වටුවන් අල්ලා ගෙන, පැසෙක දමා වතුර ටිකක් බීමට බෝසතුන්ගේ අසපුවට ගියේ ය. වැද්දා වටු කුඩුව ද ඉහත කී පැස ද, බෝසතුන් සමීපයෙහි තබා, පැන් බී, වැලි මත්තෙහි නිදන්ට පටන් ගත්තේ ය. මේ අතර වටුවා ඔහු නිදනු දැක, 'මගේ සැකය මේ තවුසාගෙන් විමසන්නෙමි, ඊට පිළිතුරු ඔහු දනිතොත් කියන්නේ' යැයි සිතා, කුඩුවේ සිට ම තවුසාගෙන් මෙසේ ප්‍රශ්න කෙළේ ය.

**සුසුඛං වත ජීවාමී ලභාමී වෙව භුඤ්ජතුං
පරිපඤ්ච ච තිට්ඨාමී කානු භනෙන ගතී මමනති**

ස්වාමීනි, ඒකාන්තයෙන් මම මනා සැපයෙන් ජීවත් වෙමි, කෑම ද ලබමි, එහෙත් කරදර සිතින ජීවත් වෙමි, එසේ වූ මාගේ පර ලෝ ගමන කෙසේ විය හැකි ද?

මෙහි 'සුසුඛං වත' යනු 'හිමියනි, මම මේ වැද්දා නිසා ඉතා සැපයේ ජීවත් වෙමි' යන අර්ථයි. 'ලභාමීවෙව' යනු 'කෑමකි කෑම බීම ආදිය ද අනුභවයට ලබමි' යන අර්ථයි. 'පරිපඤ්ච ච තිට්ඨාමී' යනු 'එසේ වුවත් මගේ හඬ අසා ආ ආ නෑයෝ නැසෙති, මම මේ කරදරයෙහි වැටී සිටිමි', යන අදහසයි. 'කානුභනෙන' යනු 'හිමියනි, එසේ වූ මාගේ පර ලෝ ගමන සහ උදාවන තත්වය කුමක් වන්නේ දැයි, විචාළේ ය', යන අර්ථයි. බෝසත් තෙමේ පිළිතුරු දෙමින් මෙසේ කී ය.

2. පක්ෂිය, ඒකාන්තයෙන් ඔබේ සිත පවට නො නැමේ, පවෙහි නො යෙදුණු යහපත් තැනැත්තකුගේ ඇඟේ පවින නො ගෑවේ.

මෙහි 'පාපසස කම්මනො' යනු 'ඉදින් ඔබේ සිත පවිකම් සඳහා', යන තේරුම යි. 'න පණමති' යනු 'පවි කිරීමට නතු වූයේ, එයට නැමුනේ,

එයට බරවූයේ, නො වෙයි' යන අර්ථයි. 'අව්‍යාවටසස' යනු 'මෙසේ ඇති කල්හි, පවි කිරීම සඳහා යොමු නො වුණු, උත්සහ නො කළ, යහපත් සත් පුරුෂයකු වන ඔබගේ', යන අර්ථ යි. 'පාපං න උපලිපපති' යනු 'පවි නො ගැවෙයි' යන අර්ථයි.

ඒ අසා වටුවා මෙසේ කීය.

3. 'අපේ නෑයෙක් හිඳින්නේ යැ'යි, බොහෝ පක්‍ෂීහු පැමිණෙති. 'මා කළ කර්මය නිසා පවක් සිදුවේ දැ'යි, එහිලා මගේ සිත සැක කෙරේ.

'හිමියනි, ඉඳින් මම හඬ නො නගන්නේ නම්, මේ වටු රැළ නො පැමිණෙන්නා හ. මා ශබ්ද කරන කල්හි, අපගේ නෑයෙක් හිඳින්නේයැ'යි මේ වටු රැළ බොහෝ කොට පැමිණෙති. වැද්දා ඒ පැමිණි නපැමිණි වටුවත් මරණයට පත් කරන්නේ ය. මා හේතු කොට ගෙන, මා නිසා ම ඒ පාණානිපාත කර්මය පැහැයේ, සිදුවේ, ලබයි. එහි දී මා නිසා කළ පවි බැවින් ඒ පාපය මට වේ දැ'යි, මෙසේ මගේ සිත සැක කෙරේ. කුකුසට පත් වේ, යනු යි.

ඒ අසා බෝසත් තෙමේ මෙසේ කීය.

4. ඉඳින් සිත ද්වේෂ සහගත නො වේ නම්, ඒ නිසා ප්‍රාණසාතය සිදු නො වේ. අල්ප උත්සාහ ඇති යහපත් පුද්ගලයකුගේ සිරුරෙහි පවි නො ගැවේ.

ඉඳින් ඔබේ සිත පවෙන් දුෂිත නො වේ, එයට නතු නො වේ, එයට නො නැවේ, එයට බර නො වේ. එසේ ඇති කල්හි, වැද්දා විසින් ඔබ හේතු කොට ගෙන කළ පාප කර්මය ඔබ ස්පර්ශ නො කරයි, නො ඇලෙයි, පවෙහි අල්පෝත්සුක වූ, එහි නො ඇලුණු, යහපත් පිරිසිදු සත්පුරුෂයකු වූ ඔබට, පර පණ නැසීමේ චේතනාවක් නොමැති බැවින්, ඒ පාපය නො ගැවෙයි. එහි ඔබේ සිත නො ඇලෙයි, යනුයි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ වටුවා දැනුම්වත් කෙළේ ය. වටුවා ද බෝසතුත් නිසා කුකුස් නැත්තෙක් විය. මේ අතර වැද්දා අවදි වී, බෝසතුත් වැද, කුඩුවක් ගෙන යන්නට හියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දම් දෙසුම ගෙන හැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා වටුවා නම් රාහුල තෙරණුවෝ ය. තාපසයා වූ කලී 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.2.10

සුවච්ඡ ජාතකය

'සුවච්ඡං වත නචච්ඡි' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවාරාමයෙහි වැඩවසන සේක, එක් කෙළෙඹි පුත්‍රයකු අරඹයා වදාළ සේක. එක් දිනක් ඔහු තම ණය බඩු එකතු කිරීම සඳහා, සිය බිරියත් කැටුව කිසියම් ගමකට ගියේ ය. එහි දී ඊට බඩු එකතු කොට 'පසු ව කරත්තයක් රැගෙන විත් ඒවා ගෙන යන්නෙමි'යි සිතා කිසියම් ගෙදරක එම බඩු තැබී ය. අනතුරුව ආපසු එන ගමනේ අතරමග දී ඔවුන්ට එක් පර්වතයක් දක්නට ලැබුණි. එවිට බිරිද සිය සැමියා අමතා 'හිමියනි, මේ පර්වතය රත්තරං වුවහොත්, ඔබතුමා එයින් ටිකක් මටත් දෙනවාදැ'යි ඇසුවාය. එවිට සැමියා 'නි කවුද? තීට කිසිවක් නො දෙමි'යි කීවේය. 'රත් පර්වතයක් ලැබුණත්, ඉන් මඳක්වත් මා වෙනුවෙන් කැප නො කරන මොහු ඉතා තද සිත් ඇත්තෙකැ'යි සිතූ ඇය රිදුණු සිත් ඇති ව නිහඬ වූවා ය. මෙසේ ගමන් කරන මේ අඹුසැමි යුවල ක්‍රමයෙන් දෙවරම් වෙහෙර සමීපයට පැමිණියහ. එහිදී පැන් බීම සඳහා පත්සලට ඇතුළු වූ ඔවුහු සිත් සේ පැන් බී, එන්නට සූදානම් වනවිට, ඇතින් වැඩහිඳින බුදුරජාණන් වහන්සේ දුට හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ද, අලුයම ලොව බලා වදාරද්දී, සෝවාන් වීමට තරම් වූ ඔවුන්ගේ පින්එල දැක, ඔවුන්ගේ පැමිණීම අපේක්ෂාවෙන් ම, ගඳකිළි පිරිවෙණෙහි එසේ වැඩසිටි සේක. මේ අතර බුදුරජාණන් දුටු අඹුසැමි දෙදෙනා, සවණක් ගණ බුදුරැසින් හෙබි තථාගතයන් වහන්සේ වෙත පැමිණ, උන්වහන්සේට වැඳ එකත්පස්ව, හිඳගත්හ. ඔවුන් සමග පිළිසඳර කථා කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'ඔබ දෙපල කොහි ගියාහුදැ'යි විචාළ සේක. 'හිමියනි, අපි පැරණි ණය එකතු කරන්නට කිසියම්

ගමකට ගියෙමු'යි ඔවුහු කීහ. එහි දී කාන්තාව ඇමතු, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇගෙන් මෙසේ ඇසූ සේක. උපාසිකාවනි, ඔබේ සැමියා ඔබට හිතවත්ව කටයුතු කෙරේ ද? ඔබට උපකාර කෙරේ ද? 'ස්වාමීනි, මම සැමවිට ම මොහු කෙරෙහි, සෙනෙහසින් කටයුතු කරමි. එහෙත් මා ගැන සෙනෙහසක් ඔහුට නැත. අද අප එනවිට පර්වතයක් දැක, 'එය රන් පර්වතයක් වී නම්, එය ඔබට අයත් නම්, එයින් ටිකක් මට දෙනවා දැ'යි මම මාගේ මේ සැමියාගෙන් ඇසුවෙමි. එවිට ඔහු තී කවුද? තීට කිසිවක් නොදෙමි'යි මට සැරවිය. මොහු එසේ ගල් හිතක් ඇත්තෙකැ'යි සියල්ල විස්තර කොට ඇය කීවා ය. එය අසා සිටි බුදුරජාණන් වහන්සේ 'උපාසිකාවනි, දැන් ඔහු එසේ කීවත්, කිසියම් දිනක කළගුණ සිහිපත් කොට ඔබට සියලු යස ඉසුරු ලබාදේ දැ'යි වදාරා අතීත සිදුවීමක් ද, සිහිපත් කළ හ. පසුව ඒ අඹුසැමි දෙදෙනාගේ අයැදුමෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ අතීත කථාව වදාළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප මහා බෝසත් තෙමේ ඒ රජුගේ සියලු කටයුතු භාර ඇමතියා විය. කිසියම් දිනෙක රජතුමා රාජ සභාවට පැමිණෙන තම පුතණුවන් දෙස බලා 'මොහු මා ළඟ ම හිඳිමින් මට ද්‍රෝහිකම් කෙරේ. ඒ බැවින් මොහු රජයෙන් ඇත්කර තැබිය යුතු යැ'යි සිතා, ඔහු කැඳවා 'පුතණුවනි, මම මෙහි ජීවත් වනතාක්, ඔබට මෙහි වසන්නට අවසර නැත. කොහේ හෝ ජීවත්ව සිට, මාගේ ඇවෑමෙන් මෙහි අවුත් රජය භාරගෙන කරවයි පැවසී ය. යුවරජු වන මේ පුත් කුමාරයා ද 'යහපතැ'යි කියා පිළිගෙන, පියරජතුමාට වැඳ, තම දෙටු බිරිය ද, කැටුව නුවරින් නික්ම පසල් දනව්වක මහා වනයෙහි, අතු මඩුවක් සාදාගෙන, පලවැලවලින් දිවි ගෙවන්නට පටන් ගත්තේ ය. පසු කලෙක පියමහරජු මිය ගියේ ය. දිනපතා නැකැත් යෝග විමසන, යුවරජුට සිය පියා මියගිය බව පෙනී ගියේ ය. අනතුරුව සිය බිරිඳත් සමඟ වහ වහා සිය නුවර බලා එන්නට පිටත් විය. මේ එන අතරමග දී අසල තිබූ පර්වතයක් දුටු, රාජදේවිය සිය සැමියා අමතා 'යුවරජතුමනි, මේ පර්වතය-රත්තරන් වුවහොත්, එයින් ටිකක් මට දෙන්නනහි දැ'යි ඇසුවාය. එවිට යුවරජතුමා 'තී කවුද? තීට කිසිවක් නො දෙමි'යි කීවේ ය. මේ වචනවලින් සිත තරක් වූ දේවිය 'මම මොහු කෙරෙහි සෙනෙහසින් අත් නො හැර එකට ම වන ගත වූවෙමි. එසේ වූ මට මොහු දැන් සලකනුයේ මෙසේ ය. මෙවැනි ගල් හිතක් ඇති, මොහු රජවීමෙන් පසු මට කුමන යහපතක් කෙරේ දැ'යි, නො සතුටු සිත් ඇති ව දුකට පත් වූවා ය.

නුවරට පැමිණි ඔහු රජ වී ඉහත කී දේවිය, අග මෙහෙසි තනතුරෙහි තැබී ය. ඇය කෙරෙහි රජු දැක් වූ සැලකිල්ල මෙ පමණක් ම විය. මීට වැඩි වූ සත්කාර සම්මානයක් ඇයට හිමිවූයේ නැත. ඇය මාලිගය තුළ ඇති බවක් වත්, රජ නො සැලකී ය. දිනක් බෝසත් තෙමේ 'මේ රාජ දේවිය රජුට බොහෝ උපකාර කළ තැනැත්තියකි. දුක ගණන් නො ගෙන රජු හා වනගත ව විසුවා ය. එසේ වූ ඇය අමතක කළ මේ රජා අන් අඟනන් සමග සිත් අලවා වෙසේ. එබැවින් මැයට හිමි සියලු යසඉසුරු ලබාදීමට කටයුතු සැලකිය යුතු යැ'යි සිතා, කිසියම් දිනෙක මෙහෙසිය වෙත එළඹ 'මහා දේවිය, අපට ඔබතුමියගෙන් බත් පිඩක්වත් නො ලැබුණි. අප කෙරෙහි මෙසේ සලකනුයේ හිතේ මාදු බවක් නැති නිසාවත් දැ'යි ඇසී ය. එවිට දේවිය 'පුතණුවනි, ඔබට යමක් දීමට නම් පළමු ව මට තිබිය යුතු ය. මා ළග කිසිවක් නැති ව කුමක් නම් ඔබට දෙන්නෙම් ද? රජතුමා ද, මට කිසිවක් නොදේ යැ'යි දුක් වූවා ය. එවිට බෝසත් තෙමේ 'මහා දේවිය කිමෙක් ද? ඔබට මේ කථාව රජු ඉදිරියෙහි පැවසිය හැකිදැ'යි ඇසී ය. 'එසේ ය, පැවසිය හැකි ය.' 'එසේ වී නම්, හෙට රාජසභාවේ දී මේ ගැන මම ඔබෙන් විමසන්නෙමි. එවිට ඔබතුමිය, මේ කථාව මෙසේ ම කියනු මැනවැ'යි කීය. 'එසේ ය, පුතණුවනි, සියලු විස්තර මම රජු ඉදිරියෙහි පවසන්නෙමැ'යි රාජදේවිය පිළිගත්තා ය.

පසුදින රාජසභාවට පැමිණි බෝසත් තෙමේ, රජු සමීපයෙහි වාඩි වී හුන් දේවිය දෙස බලා, එතැනට පැමිණ, රජුට වැද අවසර ගෙන, රාජදේවියට මෙසේ කීය. 'උත්තමාවිය, අපි ඔබතුමියගෙන් කිසිදු තෑග්ගක් නො ලැබීමු.' 'පුතණුවනි, අපට ඇතොත් ඔබට දිය හැකි ය. අපට කිසිවක් නැති කල කුමක් දෙම් ද? රජතුමාගෙන් ද, මට ලැබෙන කිසිවක් නැතැ'යි පැවසූ ඇ වනගතව සිට ආපසු එද්දී සිදු වූ සිද්ධිය, රාජ සභාව හමුවෙහි, නො පැකිල විස්තර කළාය.

තවදුරටත් කථා කළ ඇය, 'පුතණුවනි, අතිශයින් ම මට ලැබිය යුතු වූ දේවත්, රජතුමා නො දේ යැ'යි කියා මේ ගාථාව ද පැවසූහ.

සුචජං වත නවචජ් - වාචාය අදදං ගිරිං
 කිංහි තසස චජනතසස - වාචාය අද ද පබ්බතනති

පර්වතය වචන මාත්‍රයෙන්වත්, නො දෙන්නා වූ (ඔහු) ඒකාන්තයෙන්

දිය හැකි දේ පවා, නො දුන්නේ ය. එබඳු වචන මාත්‍රයක් දීමෙන් ඔහුට කවර හානියක් ද? එසේ වචනයකින්වත් පර්වතය නො දුන්නේ ය.

මෙහි 'සුවච්ඡං වන' යනු 'පහසුවෙන් දිය හැකි දේ පවා' නො දුන්නේ ය යන අර්ථ යි. 'අදදං' යනු 'වචන මාත්‍රයෙන්වත්, නොදෙන්නේ යන අර්ථ යි. 'කිං හි තසස චජනතසස' යනු 'මා විසින් ඉල්ලන ලදුව වචන මාත්‍රයක් නො දිය හැකි ඔහුට කුමක් නම්, පරිත්‍යාග කළ හැක්කේ ද යන අර්ථයි. 'වාචාය අදද පබ්බතං' යනු 'ඉදින් මා විසින් යදින ලද මොහු මට වචනයෙන් පමණක් වත්, රන්මුවා වූ ඒ පර්වතය නො දුන්නේ ය. වචන මාත්‍රයෙන් වත් නො දුන්නේය' යන අර්ථයි.

ඒ අසා රජතුමා මෙසේ කිය.

2. කරන දේ කියන්නේ ය. නො කරන දේ නො කියන්නේ ය, නො කොට කියන දෑ පඬිවරු හඳුනති.

පණ්ඩිත පුරුෂයෙක් යමක් කයින් කරන්නේද? එය වචනයෙන් කියන්නේ ය. යමක් නො කරන්නේ නම්, එය නො කියන්නේ ය. දෙනු කැමැත්තා දෙමි යි කියන්නේ ය. නො දෙනු කැමැත්තා එසේ නො කියන්නේ ය යන අදහස යි. මක්නිසාද, යමෙක් දෙමි යි කියා, පසුව නො දේ ද? කරන දේ කීම මුසා බිණීමකි. පණ්ඩිතවරු මුසා හඳුනති. 'මම දෙන්නෙමි' යන වචන මාත්‍රය පමණක් කියා නො දේ ද? නොදුන් දෙයක් වචන මාත්‍රයෙන් පමණක් දුන්නේ ද? ඒ වචනය කල් ඇතිවම ලැබුවක් වන්නේ ය. මෙසේ ඔහුගේ මුසාබස් පඬිවරු හඳුනති. වචන මාත්‍රයෙන් තුටු වන්නෝ මෝඩයෝ ය.

ඒ අසා රාජ දේවිය රජුට වැදගෙන, මෙසේ කීවා ය.

3. රාජපුත්‍රය, ඔබ සත්‍යයෙහි ද ධර්මයෙහි ද පිහිටා සිටියෙහි ය. විපතට පත් ඒ ඔබේ සිත සත්‍යයෙහි ඇලේ ද? ඒ ඔබට නමස්කාර වේවා!

මෙහි 'සච්ච ධමෙම' යනු 'සත්‍ය වචනයෙහි ද, ස්වභාව ධර්මයෙහි ද', යන අර්ථයි. 'බ්‍යසනං පරතතා' යනු 'රටින් තෙරපා දැමීම නම් වූ ඒ ඔබේ ව්‍යසනයට පත් වූ සිත සත්‍යයෙහි ම ඇලේ' යන අර්ථ යි.

මෙසේ දේවිය රජු ගැන කළගුණ කථාව ඇසූ, බෝසත් තෙමේ ඇයගේ ගුණ ප්‍රකාශ කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

4 යම් බිරිඳක් සිය සැමියා දිළිඳු කල්හි, දිළිඳු ව වෙසේ ද? හිමියා පොහොසත් කල්හි, ඊට අනුරූපව වෙසේ නම්, ඇය කීර්තිමත් තැනැත්තියකි. ඉසුරුමතකුගේ ඒ කාන්තාව වූ කලී, ඉතා උතුම් බිරිඳකි.

මෙහි 'කිත්තිමා' යනු 'කීර්තිමත්', යන අර්ථ යි. 'සාහසස පරමා' යනු 'යම් දිළිඳු සැමියකුගේ දිළිඳු කාලයේ දී තමා ද දිළිඳු තැනැත්තියක් ව ඔහු අත් නොහරීද?' යන අර්ථ යි. 'අඩස්සස' යනු පොහොසත් කාලයෙහි ඊට අනුරූපව සැමියා අනුව පවතී ද? සමාන සැප දුක් ඇතිව වෙසේ ද? උතුම් බිරිය නම්, ඇය ම වේ', යන අර්ථ යි. 'සහිරසාසසස' යනු 'රන් රුවන් සහිතව ඉසුරුමත් බවෙහි පිහිටි අයකුට බිරියෝ වෙත් නම්, එය පුදුමයක් නො වේ' ය න අර්ථ යි.

මෙසේ පැවසූ බෝසත් තෙමේ, 'මහරජකුමනි, මේ දේවිය ඔබ දුක්විදි කාලයෙහි, ඔබ හා සමග වනගතව සමාන ව දුක් විදිමින්, කල්ගත කළාය. ඒ නිසා ඇයට සම්මාන දක්වන්නට වටී ය'යි, දේවියගේ ගුණ වර්ණනා කෙළේ ය.

රජකුමා බෝසතුන්ගේ ගුණ වැණුම අසා, දේවියගේ ගුණවත්කම් සිහිකොට, බෝසතුන් අමතා, 'පඬිකුමනි, ඔබකුමාගේ කථාවෙන් දේවියගේ අපමණ ගුණ මට සිහිපත් වියැ'යි, පවසා දේවියට සියළු යසඉසුරු පරිත්‍යාග කෙළේ ය. බෝසතුන්ට ද දේවියගේ ගුණ කීම නිසා, රජුගෙන් මහත් පුද සැලකිලි ලැබුණි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවාසනයේ දී, දම්පතිය යුවල සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියහ.

එදා බරණැස් රජකුමා නම්, මේ කෙළෙහි පුත්‍රයා ය. දේවිය නම්, මේ උපාසිකාව ය. පණ්ඩිත ඇමතියා වූ කලී, 'මම ම වීම්'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

දෙවැනි පුවමන්ද වර්ගය යි.

4.3.1

කුට්ඨසක ජාතකය

'මනුසසසෙසව තෙ සීසං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක, මහ කසුප් තෙරුන්ගේ පන්සල දැවූ තරුණ මහණ කෙනකුන් අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාව රජගහ නුවර සිදු වූවකි. එකල කාශ්‍යප තෙරුන් වහන්සේ රජගහ නුවර කැලැබද විහාරයක වෙසෙති. ළාබාල සාමණේර දෙනමක් උන්වහන්සේට උපස්ථාන කෙරෙති. උපස්ථායක දෙනමගෙන් එක් නමක් සැබැවට ම තෙරුන්වහන්සේට උපස්ථාන කිරීමට කැමති ය. අනෙක් නම අකීකරු ය. ඔහු අනුන් කළ යහපත් දෑ තමන් කළ බව හඟවන්නකි. එබැවින් කීකරු සාමණේර නම තෙරුන්ට උදෑසන මුහුණ සේදීම සඳහා උණු ජලය සකස් කළ පසු, අකීකරු නම් එය තමාගේ මැඩක් මෙන් හඟවා, තෙරුන් වෙත ගොස් 'ස්වාමීනි, උණු ජලය සකස් කෙළෙමි, මුහුණු සෝදා ගත මැනවැ'යි ආරාධනා කරයි. අනෙක් නම උදෑසන නැගිට පන්සල් බිම හැමද වතාවත් ආදිය සිදු කළ පසු, කපටි නම තෙරුන් වහන්සේ ලැගුම් ගෙයින් එළියට එන වේලාවේදී, අතෙහි ඉඳලක් දරාගෙන මුළු පන්සල ම තමා හැමදු බව හඟවමින් තෙරුන් අවට හැසිරේ. දිනක් වත්පිළිවෙත් පුරන සාමණේර නම, 'මේ කපටි තැනැත්තා මා කළ සියල්ල, ඔහු කළ බව හඟවා, කටයුතු කරයි. එබැවින් මොහුගේ කපටිකම එළිදරව් කළ යුතු යැ'යි, සිතා ගත්තේ ය.

දිනක් පිණ්ඩපාතේ ගොස් ආපසු වැඩි කාශ්‍යප තෙරුන් වහන්සේ දානය වළඳ, මඳක් සැතපුණු සේක. ඒ අතර වත් පුරන හිමිනම තෙරුන් වහන්සේ සඳහා නාන ජලය රත් කරමින් සිටියේය. නිසි පමණට ජලය රත් වූ පසු, භාජනයේ ජලය ස්වල්පයක් තිබෙන්නට හැර ඉතිරි සියල්ල නාන කොටුවේ පිටත තැබුවේ ය. මේ අතර කපටි නම වහා අවදි ව උදුන සමීපයට ගොස්, ලිප මත තිබූ ජල බඳුනෙන් දුම් නගිනු දැක, 'තෙරුන්ට නෑම සඳහා ජලය සකසා නාන කොටුව තුළ තබා ඇතැ'යි, සලකා වහා තෙරුන් වෙත ගොස් 'ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ සඳහා උණු වතුර සකසා, නාන කොටුවේ තබා ඇත. එහි ගොස් නානු මැනවැ'යි, ආරාධනා කෙළේය. තෙරුන්වහන්සේ ද, නෑම සඳහා සුදානම් වී නාන කොටුවට ඔහුන් සමග ම වැඩ, එහි ජලය නොමැති බව දැක, 'ජලය කොහිදැ'යි ඔහුගෙන් විමසූහ.

මෙහි දී වහා ක්‍රියාත්මක වූ කපටි ම ගිනිහල් ගෙට ගොස්, ලිප මත තිබූ වතුර භාජනයට කිණිස්ස දැමී ය. එවිට කිණිස්සේ කෙළවර භාජන පතුලේ වැදී හඬක් නැඟුණි. ඔහු ලජ්ජාවට පත් විය. එදා සිට ඔහුට 'කිණිසි හඬා' යැයි නමක් පටබැඳුණි. පසුව වත් ගරුක හිමිනම කොටුවෙන් පිටත තබා තිබුණු උණු ජලය, කොටුව තුළට ගෙනවිත් සකස්කොට, මහකසුප් තෙරුන්ට නෑම සඳහා ආරාධනා කෙළේ ය. කාශ්‍යප තෙරුන් වහන්සේ පැත් සනහා, සිදු වූ දේ සම්බන්ධ වත් නො හික්මුණු සාමණේරයා සම්බන්ධවත් මැනවින් සිතා බලා, සවස උවටැන් පිණිස පැමිණි සාමණේර දෙනම අතුරෙන්, බොරු කී තැනැත්තා අමතා 'ඈවැන්නි, මහණකු විසින් තමා කළ දේ ම කියන්නට වටී. නො කළ දේ කීම දැන දැන බොරු කීමකි. මින් පසු එසේ නො කරව'යි, අවවාද කළ සේක. අවවාදයෙන් කිපුණු හිමි නම, පසු දා තෙරුන් සමග පිණ්ඩපාතයේ නො ගියේ ය. තෙරුන් වහන්සේ අනෙක් නම සමග වැඩිය හ. මේ අතර තෙරුන්ගේ දායක නිවෙසකට ගිය, 'කිණිසි හඬා' ගෙදර අය 'තෙරුන් කොහිදැ'යි විමසූ විට, ලෙඩ වී පත්සලේ ඉන්නා බව පැවසී ය. එවිට ගෙදර අය 'හිමියනි, තෙරුන්ට අප කුමක් සකසා දිය යුතු දැ'යි, ඈසූ විට 'මේ මේ දේ අවශ්‍ය යැ'යි කියා, තමා කැමති දේ ලබාගත් හිමිනම තමාට රිසි තැනකට ගොස්, අනුභව කොට විහාරයට ගියේ ය.

ඊට පසු දා තෙරුන් වහන්සේ ඉහත කී නිවෙසට වැඩියහ. එවිට ගෙදර අය, 'ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේගේ අසනීපය කෙසේ ද? ඊයේ විහාරයේ ම වැඩසිටි ඔබවහන්සේට, අසවල් හිමි ම අතේ කැමැති කැමැති ආහාර එව්වෙමු. ඒවා වැළඳු සේක් දැ'යි විමසූ හ. එවිට තෙරුන් වහන්සේ නිශ්ශබ්දව ම වැඩ හිඳ, දානය වළඳ විහාරයට වැඩි සේක. සවස උවටැන් සඳහා තමා වෙත පැමිණි කුඩා දෙනමගෙන්, බොරුකාර හිමියන් අමතා තෙරුන් වහන්සේ 'ඈවැන්නි, ඔබ ඊයේ අසවල් ගෙදරට ගොස්, තෙරුන්වහන්සේට මේ මේ දේ අවශ්‍ය යැ'යි කියා ඒවා ලබාගෙන, ඔබ අනුභව කළා නො වේ ද? යම් යම් දේ ඉල්ලීම හික්මුවකට නො වටී. නැවත මෙ බඳු අනාවාර කටයුතු නො කරව'යි අවවාද කළ සේක. මේ අවවාදයෙන් තෙරුන් වහන්සේ කෙරෙහි වෛර බැඳගත්, ඒ හිමි නම 'මොහු පෙරදිනක වතුර ටිකක් නිසා, මා සමග කලහ කෙළේ ය. අද දායක ගෙදරකින් බත් ටිකක් කෑවේ යැ'යි, එය ඉවසිය නො හැකි ව යළි යළිත් කලහ කරයි. මීට කළ යුතු දේ මම දනිමි'යි, කෝපයෙන් වෙවුලන්ට විය. පසුදා තෙරුන් වහන්සේ පිණ්ඩපාතයේ වැඩිකල්හී, ඉහත කී නො හික්මුණු හිමිනම,

පොල්ලක් ගෙන වෙහෙරෙහි වූ සියලු පරිභෝග වස්තු බිඳ දමා, පන්සල ගිනි තියා පලා ගියේ ය. ඔහු තමා කළ අවැඩ නිසා ම ජීවමාන මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයෙක් ව, කෙටිවූ වි මැරී ගොස්, අවිච්චි මහා නිරයෙහි උපන්නේ ය. ඔහු විසින් කළ අනාවාරය රටේ ප්‍රචලිත ව ගියේ ය. මේ අතර කිසියම් හික්කු පිරිසක් රජගහ නුවර සිට සැවත් නුවරට වැඩ, ජෙතවනාරාමයෙහි සුදුසු තැනක සිය පා සිවුරු ආදිය තැන්පත් කොට තබා, බුදුරදුන් වෙත ගොස් වැද, එකත්පස්ව හුන් හ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔවුන් සමග පිළිසඳර කථා කොට 'ඔබ සැම කොහි සිට පැමිණියාහු දැ'යි, විචාළ සේක. 'ස්වාමීනි, රජගහනුවර සිට පැමිණියෙමු.' 'ඔබට අවවාද දෙන ආචාර්යවරයා කවරෙක් ද?' 'ස්වාමීනි, අප ඇදුරුතුමා මහකසුප් තෙරණුවෝ ය.' 'මහණෙනි, කස්සප තෙරහු සැප සේ වෙසෙත් ද?' 'ස්වාමීනි, එසේ ය, තෙරුන් වහන්සේ සැපෙනි. එහෙත් උන්වහන්සේගේ එක් ගෝලයෙක් උන්වහන්සේගේ අවවාදයෙන් කිපී, තෙරුන් නැති විටෙක පන්සලේ බඩු ආදිය පොඩි කොට දමා, පන්සලට ගිනිතියා පලා ගියේ යැ'යි, ඒ හික්කුහු බුදුන්වහන්සේට සිද්ධිය විස්තර කොට පැවසූ හ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, මෙබඳු වූ බාලයන් සමග එක් ව විසීමට වඩා තනිව ම විසීම උතුම් යැ'යි, වදාරා ධම්මපදයෙහි එන මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

වරං වෙ නාධිගචෙජයාං - සෙයාං සදීස මතතනො
 එකචරියං දළහං කයිරා - නඤ්චී බාලෙ සහායතා

තමාට වඩා උසස් හෝ තමා හා සමාන ගුණැතියකුගේ ඇසුර නො ලැබේ නම්, තනි ව විසීම වඩාත් සුදුසු ය. අනුවණයන් ඇසුරු නො කළ යුතු ය.

මෙසේ වදාරා නැවත ඒ හික්කුන් ඇමතු බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, ඔබ ඔය කී මහණ දැන් පමණක් නො ව, පෙර ද ගෙවල් වැනසුවේ ය. දැන් පමණක් නොව පෙර ද, අවවාද දායකයාට කිපුණේ යැ'යි, වදාරා එහි සිටි හික්කුන්ගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, බෝසත් තෙමේ වඩුකුරුලු ජාතියෙහි ඉපිද නිසිවියට පත් ව තමාට මනාප වූ පරිද්දෙන් නො තෙමෙන ලෙස කුඩුවක් සාදාගෙන, හිමාල ප්‍රදේශයෙහි වෙසේ. ඉක්බිති

එක් වදුරෙක් වැඩිකල නො කඩවා වැසි වැසින දිනක සිතලෙන් පීඩිත ව දත් ඇඳි එකට හැපෙන සේ වෙවුලමින්, බෝසත් කුරුල්ලාගේ කුඩුව සමීපයෙහි හිඳගෙන හුන්නේ ය. ඒ දුටු බෝසත් තෙමේ වෙහෙසට පත් වූ, ඒ වදුරා සමග කථා කරමින් මෙසේ කීය.

2. වානරය, නුඹේ හිස ද, අත් පා ද, මිනිසකුගේ වැනි ය. එසේ නම් කවර කරුණක් නිසා ඔබට නිවෙසක් නැත්තේ ද?

මෙහි 'වණණන' යනු 'කරුණක් නිසා', යන අර්ථයි. 'අගාරං' යනු 'කුමන කරුණක් නිසා, ඔබට නිවෙසක් නැත්තේ දැ'යි, විචාළේ ය, යන අර්ථ යි.

මෙය අසා සිටි වදුරා මේ ගාථාව කීවේ ය.

3. වඩු කුරුල්ලාණෙනි, මාගේ හිස ද, අත් පා ද, මිනිසකුගේ වැනි ය. මිනිසුන් අතර 'ප්‍රඥාව ශ්‍රේෂ්ඨ යැ'යි කියා ද, ඒ ප්‍රඥාව මට නැත.

මෙහි 'සිංහිල' යනු 'වඩු කුරුල්ලාට නම කියා ඇමතීම'යි. 'යාහු සෙට්ඨා මනුසෙසසු' යනු 'මිනිසුන් අතර 'යමක් ශ්‍රේෂ්ඨ යැ'යි කියත් ද? ඒ විචාර බුද්ධිය මට නැත. හිස-අත්-පා-කාය බලය යන මේ ආදිය ලෝකයේ අපමණ ව ඇති නමුත් විචාර බුද්ධිය ම ශ්‍රේෂ්ඨ ය. එය මට නැත. ඒ නිසා මට ගෙයක් ද නැත' යන අර්ථයි.

මේ ඇසූ බෝසත් තෙමේ මේ ගාථාව කීය.

4. ස්ථීරව නො පිහිටි සිත් ඇති, ලඝු සිත් ඇති, මිත්‍රද්‍රෝහී වූ, නිත්‍ය සීලයෙන් බැහැර වූ, තැනැත්තාට සත්‍යයෙන් ම සැපයක් නැත.

5. වදුරාණෙනි, ඒ ඔබ උපායශීලීව වැඩ කරන්න. දුසිල් බව දුරු කොට සිත-වාත දෙකෙන් රැකිය හැකි කැදැල්ලක් තනන්න.

මෙහි 'අනවට්ඨිතචිත්තසස' යනු 'මනා ව නො පිහිටි සිත් ඇති', යන අර්ථයි. 'දුබ්භිනො' යනු 'මිත්‍ර ද්‍රෝහියාට'ය. 'අදුබ්‍රවසීලසස' යනු 'සියලු කල්හී, සිල් නො රකින්නාට'ය. 'සො කරසසානුභාවංඤං' යනු 'මිතුරු

වදුරාණෙනි, ඒ ඔබ ප්‍රඥාව ඉපදවීම සඳහා, ආනුභාවයත් ශ්‍රීලයත් අනුව, උපායත් යොදන්න', යන අර්ථ යි. 'විනිවතනසසු සීලියං' යනු 'තමාගේ දුසිල් බව නමැති ස්වභාවය ඉක්මවා සිල්වත් වන්න' යන අර්ථ යි. 'කුටිකං' යනු 'සිතලෙන් සහ වාතයෙන් ආරක්ෂා වියහැකි ලෙස තමාගේ කුඩුව, කැඳැල්ල, වාසස්ථානය, සාදාගන්න' යන අර්ථ යි. මේ ඇසූ වදුරා 'මොහු නො තෙමෙන සේ තනා ගත් කුඩුවක හිඳින නිසා මට නින්දා කෙරේ යැ'යි සිතා, 'තවදුරටත් නුඹට ඔය කුඩුවෙහි හිඳින්නට ඉඩ නො දෙමැ'යි කියා වඩු කුරුල්ලා අල්ලා ගැනීමට පැත්තේ ය. බෝසත් කුරුල්ලා එකෙණෙහි ම ඉවතට පැන අත් දෙසකට පියඹා ගියේ ය. වදුරා කුඩුව කඩා සුණුවිසුණු කොට දමා, යන්නට ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා වදුරා නම් අද මේ විහාරය ගිනි තැබූ තැනැත්තා ය. වඩු කුරුල්ලා වූ කලී, 'මම ම විම'යයි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.2

දද්දහ ජාතකය

'දද්දහායති හදදනෙත' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවසන සේක,

අන්‍ය තීර්ථකයන් අරබයා දේශනා කළ සේක. තීර්ථකයෝ දෙවිරම් වෙහෙර සමීපයෙහි, ඒ ඒ තැන කටු මැසිවල නිදා ගනිති. පංච තාපයෙන් ශරීර තවති, විවිධ වූ මිථ්‍යා තපස්කම් කෙරෙති. දිනක් හික්කුහු බොහෝ දෙනෙක් ඉහත කී තපස්වින් දැක, බුදුරදුන් වෙත ගොස් 'ස්වාමීනි, අන්‍ය තීර්ථක මහණ බමුණන්ගේ මුත සමාදානයෙහි සාරයක් ඇත් දැ'යි, විමසූ හ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, ඔවුන්ගේ මුත සමාදානයෙහි හරයක් හෝ, විශේෂයක් හෝ නැත. පරීක්ෂා කොට බලන කල්හී ඔවුන්ගේ වෙහෙසර

වූ ගමන්මග කාන්තාර මාර්ගයක් වැනි ය. බියට පත් සාවාගේ නිෂ්ඵල දිවිල්ල වැනි යැයි, වදාළ සේක. එවිට එහි සිටි හික්කු පිරිස 'ස්වාමීනි, සාවාගේ කථාව අපි නො දනිමු, එය වදාළ මැනවැයි ඉල්ලා සිටිය හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බුන්මදන්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ සිංහ ජාතියෙහි ඉපිද, තරුණ වියට පත් වී, වනයෙහි වෙසේ. එකල බටහිර මුහුදු සමීපයෙහි, අතරින් පතර බෙලි ගස් ඇති, තල් වනයක් විය. කැලයෙහි වෙසෙන එක් සාවෙක් බෙලි ගසක් සමීපයෙහි වූ තල් ගසක් මුල නිදන්තට පුරුදු වී සිටියේ ය. දිනක් උෟ ගොදුරු ගෙන තල් ගස යට හාන්සි වී, මෙසේ කල්පනා කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. 'ඉදින් මේ මහපොළොව යම්දිනෙක පෙරළෙන්නට පටන් ගත්තොත්, කොහේ කියා යන්නෙම් ද? යනුවෙනි. උෟ මෙසේ සිතද්දී ම, බෙලිගෙඩියක් තල්කොළයක් උඩට වැටුණි. ඒ ශබ්දයෙන් තැනිගත් සාවා 'ඒකාන්තයෙන් ම මහපොළොව පෙරළෙන්නේ යැයි වහා නැගිට පසු නො බලා දුවන්නට පටන් ගත්තේ ය. මරණ භයෙන් අතිවේගයෙන් දුවන උෟ දුටු, වෙනත් සාවෙක් 'පින්වත, කුමකට බියෙන් මෙසේ පලා යේ දැයි විමසී ය. එවිට පළමු සාවා 'මාගෝ' ප්‍රශ්න නො අසවයි කියමින් ම දිවිවේ ය. දෙවනු කී සාවා ද, 'ඔබ බිය වූයේ කුමකට දැයි නැවත නැවතත් අසමින්, උෟ පසු පිස ම දිවිවේ ය. පළමු සාවා, පසුපසින් එන්නාගේ ප්‍රශ්න කිරීමෙන් මිඳෙන්නට බැරි තැන, පසුපස නො බලමින් ම 'මහපොළොව පෙරළේ' යැයි කියමින් දිවී ය. ඉන් බියට පත් වූ, දෙවනු කී සාවා ද, මෙතෙක් දිවූ අයුරෙන් ම දිගටම දුවන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ අතර තවත් සාවෙක්, මොවුන් දෙදෙනා දුවනු දුටුවේ ය. කිසිදු ප්‍රශ්නයක් නො අසා ම, උෟ ද පළමු දෙදෙනාට එකතු විය. මෙසේ ඊක වේලාවකින් දුවන හා රංචුව දහසක් පමණ විය. ඔවුන් දුටු එක් මුවෙක් ද, කණ්ඩායමට එකතු විය. මෙසේ එක් උෟරෙක් ද, එක් ගෝතෙක් ද, මීහරකෙක් ද, ගවරෙක් ද, කඟවේතෙක් ද, ව්‍යාඝ්‍රයෙක් ද, සිංහයෙක් ද, ඇතෙක් ද, රංචුවට එකතු වූහ. මොවුන් එකතු වූයේ පොළොව පෙරළෙන බව, අසා දැනගැනීමෙන් පසු ය. මෙසේ අනුක්‍රමයෙන් යොදුනක් පමණ දිගට මහා සත්ත්ව බලකායක් විය.

බෝසත් තෙමේ, පලා යන මේ පිරිස දැක වහා ඔවුන් නවත්වා 'කුමකට බියෙන් දුවන්නාහු' දැයි විමසීය. පොළොව පෙරළෙන බැවින් දුවන බව ඔවුහු කීහ. එවිට බෝසත් සිංහරාජයා 'මහපොළොව පෙරළෙන

බවක් කිසිදා අසා නැත. එකක් එකටම කිසියම් දෙයකට මොවුන් බිය වී ඇත. මා මෙහි දී මැදිහත් නො වුනොත් මේ සියලු දෙනා නැසෙති. එබැවින් මේ හැමට ජීවිත දානය දෙන්නෙමැයි, සිංහ ලීලාවෙන් පර්වත පාදය ඉදිරියට ගොස්, තෙවරක් සිංහනාද කෙළේ ය. මෙයින් බියපත් වූ, තිරිසන් සත්තු සියලු දෙනා ආපසු හැරී එකට එක්ව පොදි ගැසුණාහු ය.

සතුන් ළඟට ගිය සිංහයා, ඔවුන් අතරට පිවිස, 'බිය වූයේ කුමකට'දැයි ඔවුන්ගෙන් ඇසීය. පොළොව පෙරළෙන නිසා දිවූ බව ඔවුන්ගේ පිළිතුර විය. එවිට සිංහයා කථා කොට, 'පොළොව පෙරළෙනු මුලින් ම දුටුවෙ කවුදැයි ඇසී ය. 'ඒ බව දන්නේ ඇතුන් යැයි එකෙක් කීය. සිංහයා ඇතුන්ගෙන්, ඒ බව ඇසුවත්, ඔවුහු 'අපි නො දනිමු, මෙහි සිටින සිංහයෝ දනිති'යි කීහ. සිංහයෝ ද, තමන් නො දන්නා බවත් ව්‍යාසුයන් ඒ සම්බන්ධව දන්නා බවත්, පැවසූ හ. ව්‍යාසුයෝ ද ඒ ගැන දන්නේ තමන් නො ව, කඟචේනන් බව කීහ. ඔවුහු ද, ගවරුන් දන්නා බව කීහ. මෙසේ මීහරක්ගෙන් ද, ගෝනුන්ගෙන් ද, උෟරන්ගෙන් ද, මුවන්ගෙන් ද, සාවුන්ගෙන් ද, ප්‍රශ්න කළ සිංහ රාජයා අවසානයේ දී, පළමු කී සාවා ළඟට පැමිණියේ ය. 'යහලු සාවාණෙත්, නුඹ පොළොව පෙරළෙනු දුටුවේ ද?' 'එසේ ය. ස්වාමීනි, මම දුටුවෙමි'. 'දුටුවේ කොහි දී ද?' 'බටහිර සමුද්‍ර සමීපයෙහි බෙලිගස් සහිත වූ තල් වනයෙහි මම ජීවත් වෙමි. මම එහි බෙලිගස්ක් සමීපයෙහි වූ තල්ගස්ක් මුල හාත්සි වී, 'මේ මහ පොළොව පෙරළෙන්නට පටන්ගත්තොත්, කොහේ කියා නම්, යන්නෙම් දැයි සිතමින් සිටියෙමි. ඒත් එක්කම පොළොව පෙරළෙන ශබ්දය ඇසුණි. මම වහා නැගිට දුවන්නට පටන් ගත්තෙමැයි, සාවා උත්තර දුන්නේ ය.

සිංහයා මදක් කල්පනා කෙළේ ය. 'එකක් එකටම තල් කොළයක් මතට 'දද්දහ' යන හඬින් බෙලි ගෙඩියක් වැටෙන්නට ඇත. ඒ ශබ්දයට බිය වූ මේ හාවා, 'පොළොව පෙරළේ යැයි, යන හැඟීමෙන් පලා දුවන්නට ඇත. මම එය වූ සැටියෙන් ම දැන ගන්නෙමැයි, තීරණය කළ සිංහරාජයා, රැස් ව සිටි පිටිස අමතා, 'මම මේ හාවා කියන තැනට ගොස්, මෙහි ඇත්ත නැත්ත ඇති සැටියෙන් බලා එනතුරු, තෙපි මෙතැනට ම වී හිඳිවූ යැයි, කියා ඉහත කී සාවා ද කැටුව, උෟ තම පිට උඩ හිඳුවා ගෙන, සිංහ වේගයෙන් තල් වනය වෙත දිවූ ගියේ ය. එහි දී සිංහයා සාවාට කථාකොට එම තා සිටි තැන පෙන්වවැයි සාවාට කීය. එවිට සාවා 'අනේ ස්වාමීනි, මෙය මට කළ නො හැක්කකැ'යි බියෙන් වෙච්චන්නට පටන් ගත්තේ ය.

'එව, බිය නො වෙව, මම ද නා සමග එන්නෙමි, මට තැන පෙන්ව ව'යි සිංහයා පැවසී ය. මෙහි දී බියට පත් සාවා බෙලිගස වෙත යන්නට නො හැකි ව ඇතින් සිට, 'ස්වාමීනි, අර තිබෙන්නේ 'දද්දභ' යන හඬ ඇසුණු තැන යැ'යි යනුවෙන් ස්ථානය දක්වා, මෙසේ ද කීවේ ය.

දඳු භායනි හඳුනෙන - යසමිං දෙසෙ වසාමහං
අහමෙපතං නජානාමි - කීමෙතං දඳුභායනි

ඔබට යහපතක් වේවා! මම යම්තැනෙක විසුවෙමි ද? එහි 'දද්දභ' යන ශබ්දයක් ඇති විය. 'ඒ කුමක් දැ'යි, මම නො දනිමි. මේ අමුතු ශබ්දය කුමක් ද?

මෙහි 'දඳුභායනි' යනු 'දද්දභ යනුවෙන් ශබ්ද කෙරේ', යන අර්ථ යි. 'හඳුනෙන' යනු 'ඔබට යහපතක් වේවා!' යන අර්ථයි. 'කීමෙතං' යනු 'මම යම් තැනෙක වෙසෙමි ද, එහි අමුතු ශබ්දයක් ඇති විය. එහි දී, 'දද්දභ' යන ශබ්දය පමණක් ඇසුවෙමි. 'මේ අමුතු ශබ්දය කුමක්දැ'යි කියා හෝ, 'කුමන කාරණයක් නිසා එබඳු ශබ්දයක් ඇති වී දැ'යි කියා හෝ, මම නම් නො දනිමි', යන අර්ථයි.

සාවා මෙසේ කී කල්හි, සිංහරාජයා බෙලිගස මුලට ගොස් තල් අත්ත යට සාවා නිදා ගත් ස්ථානයේ ම, තල් අත්ත උඩට වැටුණු බෙලිගෙඩිය තිබෙනු දැක, මෙය කිසිසේත් පොළොව පෙරළීමක් නො වන බව තත්වාකාරයෙන් දැන, සාවා වෙත ගොස්, උඟ සිය පිට මත තබා ගෙන, සිංහ වේගයෙන් වහා සත්ත්ව පිරිස වෙත ගොස්, ඔවුන් ඉදිරියෙහි සියලු විස්තර පවසා, 'තෙපි කිසිවකට බිය නො වවු' යි, සියලුදෙනා, අස්වසා, පිටත් කෙළේ ය. යම් විදියකින් එදා බෝසතුන් නො වන්නට, සෑම දෙනාට ම මුහුදට පැන නැසෙන්නට ඉඩ තිබුණි. බෝසතුන් නිසා, සියලු දෙනාගේ ජීවිත බේරුණි.

2. 'දද්දභ' යන ශබ්දය නගමින් වැටුණු, ඒ බෙලිගෙඩියේ නාදය අසා, සාවා දිවී ය. සාවාගේ වචනය අසා, බියට පත් මෘග සේනාවෝ ද ඒ අනුව දිවුහ.
3. අනුන්ගේ සෝභාව අනුව යන, ප්‍රමාදය මුල්කොට ඇති, ඒ

අනුවණයෝ, නුවණැති භාවයට පත් නොවී, අනුන්ගේ වචන උසස්කොට සිතන්නාහු වෙති.

4. යම් නුවණැති අයෙක්, සිල්වත් කෙනෙක්, ප්‍රඥාවෙන් කෙලෙස් සංසිද්ධිමෙහි ඇලුණු කෙනෙක්, වෙන් නම්, ඔවුහු පාපයෙන් දුරින් දුරු වන්නා හ. ඔවුහු අනුන්ගේ වචනවලට වහල් නො වන්නෝ වෙති.

ඉහත සඳහන් ගාථා තුන බුද්ධ දේශිත ඒවා වේ.

මෙහි 'බෙලුවං' යනු 'බෙලි ගෙඩියකි', යන අර්ථයි. 'දඤ්භං' යනු 'මෙසේ ශබ්ද කරන', යන තේරුම යි. 'සන්තතතා' යනු 'තැති ගත් අය', යන අර්ථ යි. 'මිඛවාහිනී' යනු 'නොයෙක් දහස් ගණන් මෘග සේනාව' යන අර්ථ යි. 'පද විඤ්ඤාණං' යනු 'විඤ්ඤාණ පදවියට, සොත විඤ්ඤාණ කොටසට නො පැමිණ' යන අර්ථ යි. 'නෙ භොතනි පරපතනියා' යනු 'ඔවුහු අනුන්ගේ සෝභාව අනුව යන, එයම ඉතා උසස් කොට හඟින්නා වූ, අද බාල පෘථග්ජනයෝ විඤ්ඤාණ පදයට නො පැමිණි බැවින්, අනුන්ගේ වචනයට තකු වන්නෝ වෙති. අනුන්ගේ වචන විශ්වාස කොට, ඒ ඒ දේ කෙරෙහි', යන අර්ථයි. 'සිලෙන' යනු 'ආර්ය මාර්ගයට පැමිණෙන, ශීලයෙන් යුක්ත වූ', යන අර්ථ යි. 'පඤ්ඤා යුපසමෙ රතා' යනු 'ආර්ය මාර්ගයට අනුගත ප්‍රඥාවෙන්, කෙලෙස් සංසිද්ධිමෙහි ඇලුණු', යන අර්ථයි. 'ආරකා විරතා ධීරා' යනු 'පවිකම්චලින් බැහැර වූ, එහි නො ඇලුණු පඬිවරු'ය. 'න භොතනි' යනු මෙබඳු වූ ඒ සෝවාන් උතුමෝ, පවින් වෙන් වූ බැවින් කෙලෙස් සංසිද්ධිමෙහි ඇලුණු බැවින්, මාර්ග ඥානයෙන් ප්‍රතිවේධ කළ දහම් ඇතිව, අනුන් කී පමණින් එක්වර ම නො අදහති. ග්‍රහණය කොට නො ගනිති. කුමක් නිසා ද? ස්වකීය අවබෝධය නිසා ය. එහෙයින් මෙසේ කියන ලදී.

5. විවිධ ඇදහිලි බැහැර කළ, නිවන් දන්නා වූ, බැඳුම් සිද දැමූ, ඉපදීම නැසූ, වැමැරු ආශා ඇති, යම් පුරුෂයෙක් වී නම්, ඔහු ඒකාන්තයෙන් ම උතුම් පුරුෂයෙකි. (ධම්මපද - අරහත්ත වග්ග)

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා සිංහරාජයා වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.3

බ්‍රහ්මදේව්‍ය ජාතකය

'දේවයං යාවනකො රාජා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් වන ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ අළුවු නුවර අග්ගාලව වෛතාස ස්ථානයේ දී, 'කුට්ඨකාර ශික්‍ෂාපදය' නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව මීට පෙර 'මණිකණ්ඨ' ජාතකයෙහි දක්වා ඇත. ඒ අනුව බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්‍ෂුන් අමතා, 'මහණෙනි, තෙපි ඉල්ලීම් බහුලව, අවශ්‍යතා බහුලව වාසය කරවුදැ'යි විමසූ සේක. එවිට ඒ හික්‍ෂුහු 'ස්වාමීනි, එසේ යැ'යි එය පිළිගත්හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔවුන්ට ගරහා 'මහණෙනි, පෙර පඬිවරු, රජතුමා ඕනෑම දෙයක් දීමට කැමතිව සිටිද්දීත්, කොළවලින් සෑදූ කුඩයකුත්, තනිපට වහන් සඟලකුත්, අත්‍යවශ්‍යව සිටියත්, හිරි ඔතප් බියෙන්, පිරිස් මැද එය නො පවසා, රහසිගතව රජුට ඒ බව දැනුම් දුන් හ'යි වදාරා මේ අතීත කථාව වදාළ සේක.

අතීතයෙහි 'කපිල' රට, 'උත්තර පංචාල' නගරයෙහි පංචාල රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, බෝසත් තෙමේ එක් නියං ගමක බමුණු පවුලක ඉපිද, නිසි වියට පත්ව තක්ෂිලාවට ගොස් සියලු ශිල්ප උගෙන, පසුකලෙක තවුස් පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, හිමවතෙහි ආහාර සිඟීමෙන් වනමුල් පලවැලින් යැපෙමින් බොහෝ කලක් වැස, ලුණුඇඹුල් සෙවීම සඳහා මිනිස් වාසයෙහි සැරිසරනුයේ, උත්තර පංචාල නුවරට පැමිණියේ ය. එහි දී රජුගේ උයනෙහි නැවතී, පසුදා පිඬු පිණිස නුවරට පිවිස, ක්‍රමයෙන් රාජවාසල වෙත පැමිණියේය.

රජතුමා මේ තවුසාගේ හැසිරීම් පැවතීම් දැක පැහැදී, උඩු මහල් තලයෙහි ඔහු හිඳවා රජ බොජුන් වළඳවා, තවදුරටත් උයනෙහි ම රඳවා ගැනීමට කැමති කර ගත්තේ ය. තවුස්තුමා දැන් නිබදව රාජ මාලිගයෙන්ම දානය ගනී. මෙසේ වස්සානය නිමාවන තෙක් ම සිට, ඉන්පසු නැවත හිමාලයට යනු කැමැති ව, මෙසේ සිතී ය. 'මහමග ගමන් කරන මට, තනිපට පාවහන් යුගලකුත් කොළවලින් සාදන ලද කුඩයකුත් ඇත්නම් මනාය, ඒවා රජුගෙන් ඉල්ලා ගන්නෙමි' යනුවෙනි. මෙසේ සිතූ තවුසා, එක් දිනක් තමා වෙත පැමිණි රජතුමා, තමාට නමස්කාර කොට එක්ත්පස්ව

හිඳිනු දැක, ඉහත කී භාණ්ඩ රජුගෙන් ඉල්ලීමට සිතූ මුත් 'අනුන්ගෙන් යමක් ඉල්ලීම හැඬීමක් වැනිය. ඉල්ලන්නෙකුට නැතැ යි කීමද, හැඬීමක් වැනිය. මා හඬනු මෙහි සිටින පිරිස දුටුවහොත්, එය ද හොඳ නැත. ඒ නිසා මෙහිදී අප දෙදෙනා ම නො හඬා පසුව කිසිවකු නැති තැනක දී, ඇවැසි දේ රජුගෙන් රහසිගත ව ඉල්ලා ගන්නෙමු'යි නිශ්ශබ්ද විය.

වික වෙලාවකට පසුව තවුසා රජතුමාට කථාකොට එතුමා රහසිගත ව හමුවීමට අවශ්‍ය බව කීවේ ය. එවිට රජතුමා අවට සිටි රාජපුරුෂයන් ඉවත් කරවී ය. එවිට ද බෝසත් තවුසා 'ඉදින් මා ඉල්ලුවිට රජතුමා ඒවා නො දුන්නොත්, අප අතර ඇති මිතුරුකම එයින් ම ඉවර වේ, එම නිසා කිසිවක් නො ඉල්ලන්නෙමි'යි තීරණය කොට, අවශ්‍ය දේ කියාගත නො හැකිව 'මහරජතුමනි, මම එය පසු ව ඔබතුමාට කියන්නෙමි. එබැවින් දැන් ආපසු යනු මැනවැ'යි රජු පිටත්කොට යැවී ය. නැවත අන්දිනෙක රජතුමා තවුසා වෙත පැමිණියේ ය. එදා ද සිදු වූයේ පළමු කී දේම ය. මෙසේ තවුසාගේ මේ උත්සාහයට ම දොළොස් වසක් ගත වීණි.

අවුරුදු දොළොසකට පසුව රජතුමා මෙසේ සිතී ය. 'මේ උතුම් තාපසතුමා 'රහසක් පවසන්නෙමු'යි කියා උත්සාහවත් වී, පිරිස ඉවත් වූ පසු කිසිවක් කියා ගැනීමට අපොහොසත් වේ. වසර දොළහක් ම උත්සාහ ගත්තත් තවම එය කියාගත නො හැකිව සිටින සෙයක් පෙනේ. එකත් එකට ම බොහෝ කාලයක් බ්‍රහ්ම වර්යාවෙහි යෙදුණු එතුමාට තපසෙහි කලකිරී සම්පත් විඳීමට කැමැත්තක් ඇති වීම නිසා මාගේ රජය අපේක්ෂා කරන බවක් පෙනේ. මාගෙන් රාජ්‍යය ඉල්ලාගැනීමට ආත්ම ශක්තියක් නොමැතිකම නිසාම ඔහු නිශ්ශබ්ද වේ. ඒ නිසා මම දැන් මේ මොහොතේදී ම රාජ්‍යය ආදීකොට ඇති, ඔහු ඉල්ලන සියල්ලම ඔහුට දෙන්නෙමි'යි තීරණය කර ගත්තේය. අනතුරුව උයනට ගිය රජතුමා තවුසාට වැද එකත්පස්ව, වාඩි විය. තවුසා ද පුරුදු පරිදි රහස කීමට සූදානම් වී පිරිස ඉවත් වූ පසු, කිසිවක් කියාගත නො හැකිව නිශ්ශබ්ද විය. එවිට රජතුමා 'ස්වාමීනි, ඔබතුමා දොළොස් අවුරුද්දක් මුළුල්ලේ එක ම රහසක් කීමට උත්සාහ කළ නමුත්, කිසිවක් කියාගත නො හැකි වූවෙහි ය. එබැවින් අද මම ඔබතුමාට මාගේ මේ රජය ප්‍රධානකොට ඇති, සියල්ල ම පවරා දෙමි. එම නිසා බිය සැක නැති ව ඔබතුමා කැමති ඕනෑම දෙයක් ඉල්ලනු මැනවැ'යි කීය. ඒ ඇසූ තවුසා 'මහ රජතුමනි, යමක් ඉල්ලුවොත් එය දිය හැකි දැ'යි, ඇසී ය. 'එසේ ය, ස්වාමීනි', 'එසේ වී නම් රජතුමනි, නිතර

මහමග යන මට, තනිපට වහන් සඟලකුත් කොළවලින් සැදූ කුඩයකුත් ලැබේ නම් මැනවැ'යි තවුසා කිය. ඒ ඇසූ රජතුමා 'ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේට දොළොස් අවුරුද්දක් ගත වූයේ මේ ඉල්ලීමට දැ'යි, ඇසී ය. 'රජතුමනි, එසේ ය'. 'ස්වාමීනි, මෙසේ කෙළේ කුමක් නිසා ද?' 'මහරජතුමනි, කෙනෙකුගෙන් යමක් ඉල්ලීම හැඬීමක් වැනිය. ඉල්ලුවට නැතැ'යි කෙනෙකුගෙන් යමක් ඉල්ලීම හැඬීමක් වැනි ය. ඉල්ලුවට නැතැයි කීම ද, හැඬීමකි. යම් විදියකින් මා ඔබගෙන් යමක් ඉල්ලා, එය දිය නො හැකි වුවහොත්, අප දෙදෙනාගේම හැඬීම අවට සිටින අය දකිති. මේ හේතුව නිසා එය රහසින් ඉල්ලන්නට සිතුවෙමි'යි කරුණු පැහැදිලි කළ බෝසත් තවුසා, මේ ගාථා තුන ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

දවයං යාවනකො රාජ - බ්‍රහම දතෙන නිගවජනි
 අලාභ ධනලාභං වා එවං ධම්මා හි යාවනා

බඹදත් රජතුමනි, ඉල්ලන්නකුට ධන ලාභය හෝ අලාභය හෝ යන දෙකට පැමිණීමට සිදු වේ. යාඥාව වූ කලී මෙබඳු ස්වරූප ඇත්තේ ය.

2. පංචාලයට අධිපති රජතුමනි, යාඥාව හැඬීමකැ'යි කියති. යමෙක් එය ප්‍රතික්‍ෂෙප කෙරේ ද? එය ප්‍රතිරෝදනය (පෙරළා හැඬීම)යි කියති.
3. එබැවින් රැස් වූ පංචාල වැසියෝ, මාගේ හැඬීමත්, ඔබගේ පෙරළා හැඬීමත් නො දකිත්වා යන හැඟීම නිසා 'පෞද්ගලික හමුව' කැමති වෙමි.

මෙහි 'රාජ බ්‍රහ්මදත්ත' යන වචන දෙකෙන් ම රජු අමතයි. 'නිගවජනි' යනු ලබයි, හිමිකර ගනී, යන අර්ථයි. 'එවං ධම්මා' යනු 'මෙ බඳු ස්වභාව ඇත්තේ ය', යන අර්ථයි. 'ආහු' යනු පඬිවරු කීහ, යන අර්ථයි. 'පංචාලාභං රටේසහ' යනු 'පංචාලයට අධිපති රජතුමනි', යන අර්ථයි. 'යො යාවනං පවඤ්චානි' යනු 'යමෙක් වනාහී යම් යදියකුට නැතැ යි, ප්‍රතික්‍ෂෙප කෙරේ ද?' යන අර්ථ යි. 'තමාහු' යනු 'ඒ ප්‍රක්‍ෂෙප කිරීම'යි. 'පටිරොදනං' යනු 'ප්‍රකාශ කළ බව කියති', යන අර්ථයි. 'මා මදූසංසු' යනු 'මෙතැනට රැස් වූ ඔබගේ පංචාල රටවැසියෝ, හඬන මා නො දකිත්වා යන අදහසයි.

මේ ඇසූ රජතුමා, බෝසතුන්ගේ ගෞරව ලක්‍ෂණය කෙරෙහි, පැහැදී වරයක් දෙමින්, මෙසේ පැවසී ය.

4. බමුණ, ඔබතුමාට ගොනකු සමග රතු පැහැති දෙනුන් දහසක් දෙමි, උතුමෙක්, උතුම් වූ ඔබේ දැහැමි ගාථාවන් අසා කෙසේ නම්, පරිත්‍යාගයක් නො කරන්නේ ද?

මෙහි 'රෝහිණීනං' යනු 'රතු පැහැති', යන තේරුම යි. 'අරියෝ' යනු 'ආචාර සම්පන්න', යන අර්ථ යි. 'අරියස්ස' යනු 'ආචාර සම්පන්නයකුට', යන අර්ථ යි. 'කථං න දජෙස්' යනු කුමන කරුණක් නිසා නො දෙන්නෙමි ද?' යන අර්ථ යි. 'ධම්මයුත්තා' යනු 'කාරණා සහිත', යන අර්ථයි.

බෝසත් තෙමේ 'මහරජතුමනි, මම වනාහි වස්තුකාමය බලාපොරොත්තු වන්නෙක් නො වෙමි. ඉල්ලූ දෙය පමණක් මට දෙනු මැනවැ'යි කියා, වහන් සඟලන් කුඩයන් ලබා ගෙන, 'මහරජතුමනි, අප්‍රමාදිව කටයුතු කරනු මැනවි, දන් දෙනු මැනවි, සිල් රකිනු මැනවි, පෙහෙවස් සමාදන් වනු මැනවැ'යි, මෙසේ රජුට ඔවදන් දී, තවදුරටත් සිය උයනෙහි සිටින ලෙස රජු ඉල්ලා සිටිද්දී ම, එය නො තකා, හිමාලය කරා ම ගියේ ය. එහි දී අහිඤාවන් හා සමාපත්ති උපදවා ගෙන, ජීවත්ව සිට පසුකලෙක මැරී, බඹලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. 'එදා රජ නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. තාපසයා වූ කලී, 'මම ම වීම්'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.4

වමමසාටක ජාතකය

'කල්‍යාණරූපො වතයං' යන මේ ගාථා කොටස අයත්වන ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම වැඩිවසන සේකි. 'වමම සාටක' නම් වූ පරිබ්‍රාජකයකු අරබයා වදාළ සේක. ඉහත කී පරිබ්‍රාජකයා හදින

පොරවන සියලු වස්තු සමින් ම සාදන ලද බැවින්, ඔහුට 'වම්ම සාටක' යන මේ නම ව්‍යවහාර කෙරේ. එක්දිනක් මේ පිරිවැජ්ජා සිය ආරාමයෙන් නික්ම, සැවැත්තුවර පිඬු පිණිස හැසිරෙනවිට, එළු ගාලක එළුවන් පොරකනු දැක, එතැන නැවතී ඒ දෙස බලා සිටියේ ය. පිරිවැජ්ජා දුටු එක් එළුවෙක් ඔහුට පහරදෙනු රිසියෙන් මඳක් පසුපසට ගියේ ය. ඔලුව ද බිමට නැඹුරු කෙළේ ය. එළුවාගේ මේ හැසිරීම දුටු පිරිවැජ්ජා, 'මේ එළුවා මට ගෞරව දක්වන සෙයක් පෙනේ යැ'යි සිතා, සිටි තැනින් ඉවත් නොවී, එතන ම සිටියේ ය. එළුවා ද, වැර යොදා වේගයෙන් ඉදිරියට හඹා අවුත් පිරිවැජ්ජාගේ කලවා ප්‍රදේශයට පහර දී, ඔහු බිම හෙළිය. නැති ගෞරවයක් ඇතැයි සිතා, මහත් හානියක් සිදුකරගත්, මේ පිරිවැජ්ජාගේ කථාව හික්කු සංඝයා වහන්සේ අතර ද, පැතිර ගියේ ය. ඒ හික්කුහු දම්සභාවේදී මේ ගැන සෙසු අය සමග කථා කරමින් හුන්න. ඒ අතර බුදුරජාණන් වහන්සේ, එතැනට වැඩ 'සාකච්ඡා කරමින් සිටියේ කුමක් ගැන දැ'යි හික්කුන්ගෙන් අසා, සියලු තොරතුරු දැන, 'මහණෙනි, ඔය පරිබ්‍රාජකයා නැති දෙයක් ඇතැ'යි සිතා හානියක් කරගත් පළමු අවස්ථාව මෙය නො වේ. පෙර ද එසේ විනාශයට පත් වූයේ යැ'යි වදාරා මේ අතීත කථාව මෙසේ ගෙන හැර දැක් වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් තුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ එක් වෙළෙඳ කුලයක ඉපිද, වෙළෙඳම රැකියාව කොටගෙන වෙසේ. එකල එක් 'වම්මසාටක' පරිබ්‍රාජකයෙක් බරණැස පිඬු පිණිස ඇවිදීමත් අවුත්, එළුවන් පොරවදින තැනක නැවතුනි. එහි දී එක් එළුවෙක් ඔහු දැක පහරදෙනු සිතා ඔලුව බිමට නමාගෙන පස්සෙන් පස්සට ගියේ ය. මේ දුටු පරිබ්‍රාජකයා 'මු මට ගෞරව කෙරේ යැ'යි කල්පනා කොට සිටි තැනින් ඉවත් නො වී, එතැන ම සිට ගෙන, 'මෙපමණ වූ මිනිසුන් අතරෙහි අපගේ ගුණ හදුනා ගන්නේ එක් එළුවෙක් පමණක් නො වේ දැ'යි, ඇදිලි බැඳගෙන සිටගෙන ම මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

කලාණරූපො වතයං වතුප්පදො
 සුහදාකො චෙව සුපෙස ලොව
 යො බ්‍රාහ්මණං ජාති මනතුප පනනං
 අපවායති මෙණ්ඩවරො යසසී ති

යශස් ඇති (බැටළුවන්ට ප්‍රධාන වූ) මේ උතුම් එළුවා ජාති සම්පන්න වූ, මන්ත්‍ර උගත් බමුණාට බුහුමන් දක්වා ද, ඒ මේ සිව්පාවා ඒකාන්තයෙන්

ඉතා යහපත්, ඉතා හොඳ ප්‍රියශීලී සතෙකි.

මෙහි 'කලතාණරූපො' යනු 'යහපත් ජාති ඇත්තෙකි', යන අර්ථයි. 'සුපෙසලො' යනු 'ඉතාමත් ප්‍රියශීලී ය' යන අර්ථ යි. 'ජාති මනතුපපනනං' යනු 'ජාතියෙන් හා මන්ත්‍රයන්ගෙන් සම්පූර්ණ වූ' යන අර්ථ යි. 'යසසසී' යනු 'වර්ණනා කිරීමකි.'

මේ අවස්ථාවේ අසල තිබූ කඩයක වාඩි වී හුන්, බෝසත් වෙළෙඳකුමා, පරිබ්‍රාජකයාගේ ඉහත කී අදහස් ප්‍රතික්‍ෂේප කරමින්, මෙසේ කීවේ ය.

2. බමුණ, එළුවාගේ දර්ශන මාත්‍රයෙන්, උභ විශ්වාස නො කරනු මැනවි. දැඩිසේ පහර දීමේ අදහසින් පසු බැස, (අනතුරුව) තදින් පහර දෙන්නේ ය.

මෙහි 'ඉතතර දසසනෙන' යනු 'දර්ශන මාත්‍රයෙන්', යන අදහස යි.

මෙසේ මේ පණ්ඩිත වූ වෙළෙඳකුමා කථාකරමින් හුන් අතරතුරේදී ම එළුවා වේගයෙන් ඉදිරියට අවුත්, පරිබ්‍රාජකයාගේ කලවා පෙදෙසට පහර දී, ඔහු එතැන ම බිම හෙළා, ඉවත් ව ගියේ ය. පරිබ්‍රාජකයා වේදනාවෙන් වැලපෙමින් බිම වැතුරුනේ ය. පසුව මේ කාරණය නිමිති කොටගෙන, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ගාථාව ච්ඡාළ සේක.

3. කලවා ඇටය බිඳුණි. තවුස් පිරිවර (බිම) වැටුණි. බමුණාගේ සියලුම බඩු මුවටු පොඩි විය. (දැන්) තවුසා නැසුණි. 'වහා දුවවු' යැයි, කියමින් දැන් බැඳගෙන හඬයි.

'මහණෙනි, ඒ පරිබ්‍රාජකයාගේ කලවා ඇටය බිඳුණි. තවුස් පිරිකර ගිලිහුණි. ඔහු බිම පෙරළෙන කල්හී, ඔහුගේ සියලු උපකරණ බඩු පොඩි විය. හේ දැන් ඔසවා වටේ සිටි පිරිස අමතා, 'වහා ඉදිරියට දුවවු, කාපසයා නැසේ' යැයි කියමින් කඳුළු සලයි. හඬයි. වැලපෙයි යනුයි.

පසුව කුවාල ලත් පරිබ්‍රාජකයා මේ ගාථාව කීය.

4. යම් සේ මෝඩ වූ මම, අද එළුවා විසින් පහර දෙන ලදුව නැසුනෙමි. යමෙක් නො පිදිය යුත්තකුට පසසා ද? ඔහු විපතට පත්ව හෝනේ ය.

මෙහි 'අසුජං' යනු 'නො පිදිය යුත්තකු', යන අර්ථයි. 'යථා භමජ්ජ' යනු 'යම් සේ මම අද අසත්පුරුෂයන් හා එක්වීම නිසා එළුවකු විසින් දැඩි ලෙසි පහර දෙන ලදුව මෙහි ම මරණු ලැබුවෙමි ද?' යන අදහසයි. 'දුමමති' යනු 'අනුවණයා ය. 'මෙසේ යමෙක් අසත්පුරුෂ සමාගමයක් කරන්නේ ද? ඔහු ද මා මෙන් දුක් අනුභව කරන්නේය යන අර්ථයි.

මෙසේ ඒ පරිබ්‍රාජකයා වැළපෙමින් සිට, එතැන ම ජීවිතක්‍ෂයට පත්විය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා පරිබ්‍රාජකයා නම්, මෙදා තැනැත්තා ම ය. පණ්ඩිත වෙළෙඳකුමා වූ කලී 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.5

ගෝඨ ජාතකය

'සමණංතං මඤ්ඤාමානො' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක, එක් කුහක හික්‍ෂු කෙනකුන් අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව මීට පෙර දක්වන ලදී. ඒ අනුව හික්‍ෂුන් වහන්සේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතට, ඉහත කී කුහක හික්‍ෂු නම කැඳවා ගෙනවිත් 'ස්වාමීනි, මොහු කුහකකම් කරන්නෙකැ'යි පැවසූහ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්‍ෂුන් අමතා 'මහණෙනි, මොහු දැන් පමණක් නො ව, පෙර ද කුහක කම් කෙළේ යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ තලගොයෙක් ව, ඉපිද නිසි වියට පත්ව මනා ලෙස වැඩුණු ශරීර ඇතිව කැලයෙහි වාසය කරයි. මේ කැලයෙහිම අසපුවක් තනාගෙන, එක් දුස්සීල තාපසයෙක් ද වෙසේ. මේ දෙදෙනාම එකිනෙකාට නුදුරෙන් ජීවත් වූහ. එක්දිනක් බෝසත් තෙමේ, ගොදුරු සොයමින් ඇවිද ගොස් ඒ තවුසා දැක, 'මොහු සිල්වතකු විය යුතු යැ'යි සිතා, අසපුව සමීපයට ගොස් තවුසාට වැද, ආපසු හැරී සිය නවාතැනටම ගියේ ය. කිසියම් දවසක දායක ගෞරවින්, මේ කපටි තවුසාට රසවත් මස් වෘත්තයක් සහිත දානයක් ලැබුණි. එය අනුභව කළ තවුසා 'මේ කිනම් මස් වර්ගයක් දැ'යි අසා, තලගොයි මස් බව දැන, එහි රස තෘෂ්ණාවෙන් ඇලී, 'මාගේ අසපුවට නිතර පැමිණෙන තලගොයා මරා රිසි පරිද්දෙන් උයාගෙන අනුභව කරන්නෙමැ'යි සිතා, ඊට අවශ්‍ය කුළුබඩු ආදිය ද, ගිතෙල්, දී කිරි ආදිය ද රැස් කළේ ය. මේ සියල්ල රැස්කොට තබා, පොල්ලක් කඩා ගෙනවිත් එහි කහපාට රෙදි ඔතා, එය කිසිවකුට නො පෙනෙන පරිද්දෙන් සඟවා තබා, බෝසතුන්ගේ පැමිණීම අපේක්ෂා කරමින්, අසපු දොරටුවෙහි උපශාන්ත ලීලාවෙන් වාඩි වී, බලා හුන්නේ ය.

මේ අතර තලගොයා අසපුව වෙත පැමිණියේ ය. එහෙත් තවුසාගේ ඉරියව් දෙස විපරමින් බැලූ උෟට, තවුසාගේ දූෂිත පෙනුම සිත් ගත්තේ නැත. 'ඒකාන්තයෙන් මොහු තල ගොයි මස් කන්නෙක් විය යුතු යැ'යි සිතා, තවුසා පරීක්ෂාවට ලක් කිරීම සඳහා යටි සුලඟෙහි සිට, ඉව අල්ලා බැලූ තලගොයා, තවුසා තලගොයි මස් කෑ බව ස්ථිරවම දැන ගත්තේ ය. ඒ නිසා උෟ තවුසා වෙත නො එළඹ ආපසු හැරී යන්නට ගියේ ය. මේ අතර තවුසා ද, තලගොයා නොපැමිණෙන බව දැන, පොල්ල ද අතට ගෙන, උෟ සොයා ගියේ ය. අතරමග දී තලගොයා බියෙන් දිවයනු දුටු, තවුසා අත තිබූ පොල්ලෙන් උෟට දමා ගැසුවේ ය. පහර උෟට නො වැදුණ මුත් පොල්ල උගේ වලිගය ළඟ පතිත විය. එවිට තවුසා 'ආත්! වැරදුණේ යැ'යි කීය. ඒ ඇසූ බෝසත් තෙමේ තවුසා අමතා, 'ඔබට මෙර වැරදුණත් අපාය නම්, කිසිවිටෙක නො වරදී යැ'යි කියා, වහා පලා ගොස්, සක්මන් මලුව සමීපයෙහි තිබූ කුඹසට පිවිස, වෙනත් සිදුරකින් හිස එළියට දමා තවුසා සමග සංවාදයේ යෙදෙමින් මෙසේ පැවසී ය.

සමණං තං මඤ්ඤමානො - උපගඤ්ඤං අසඤ්ඤානං
 සො මං දණ්ඩන පාහාසී - යථා අසසමාණො තථා

අසංවර වූ ඔහු ශ්‍රමණයකු යැයි සිතා ළඟට පැමිණියෙමි. යම්සේ ඔහු ශ්‍රමණයෙක් නො වූයේ ද? එසේම ඔහු මට දණ්ඩකින් පහර දුන්නේ ය.

කිනෙක ජටාහි අමෙමධ - කිනෙක අජ්නසාටියා
අබහනතරං තෙ ගහණං - බාහිරං පරිමජ්ජසී

අනුවණය, ජටා මඩුල්ලෙන් ඔබට ඇති ප්‍රයෝජනය කුමක් ද? අදුන් දිවිසමෙන් ඇති වැඩේ කුමක් ද? ඔබේ ඇතුළත කෙලෙසුන්ගෙන් ගහණ ය. කුමට බාහිර සන්තර්පනය කරයි ද? (ධම්මපද)

මෙහි 'අසඤ්ඤාතං' යනු 'කායාදියෙන් අසංවර වූ අශ්‍රමණයකු වූ ඔහු වෙත 'මේ ශ්‍රමණයෙකැ'යි එනම්, පවි සංසිදුවූවකුට සමාන බැවින් 'ශ්‍රමණයෙක් යැ'යි, හඟිමින් එළඹියෙමි', යන අර්ථ යි. 'පාහාසී' යනු 'පහර දුන්නේ ය' යන අර්ථයි. 'අජ්නසාටියා' යනු ඒකාංශ කොට පොරවන ලද අදුන් දිවිසමෙන් ඔබට ඇති අර්ථය කුමක් ද?' යන අදහස යි. 'අබහනතරං තෙ' යනු ඔබගේ සිරුර ඇතුළත විෂ පිරු ලබුගෙඩියක් වැනි ය. කෙලෙසුන්ගෙන් පිරී ඇත', යන අර්ථයි. 'බාහිරං' යනු 'හුදු බාහිර සිරුර ම පිරිමදිහි ද? එය ඇතුළතින් කර්කශ වූ පිටතින් වටකුරු වූ ඇත්බෙටි, අස්බෙටි වැනි වේ' යන අර්ථයි.

තලගොයාගේ මේ ප්‍රකාශය අසා සිටි තවුසා මෙසේ කී ය.

3. තලගොයාණෙනි, නවතින්න. මෙහි එනු මැනවි. ඇල්හාලේ බත් අනුභව කරනු මැනවි. මා ලග තෙල් ද, දුණු ද, තිප්පිලි ද, යන මේවා බොහෝකොට ඇත.

මෙහි 'පහුතං මය්හ පිපඵලී' යනු 'හුදෙක් ඇල්හාලේ බත් සමග තෙල්-දුණු පමණක් නොව පෙරමිකායම් ආදී ආහාර දිරවන දෑ ද, ඉඟුරු-ගම්මිරිස්-තිප්පිලි ආදී වූ කුළුබඩු ද, මා ළඟ බොහෝ සේ ඇත. ඒවායින් මිශ්‍ර කරන ලද, ඇල් හාලේ බත් අනුභව කිරීමට එනු මැනවි' යන අර්ථයි.

මෙය අසා සිටි තලගොයා වන, බෝසත් තෙමේ මෙසේ පැවසී ය.

4. මම පුරුෂයන් සියදෙනකුන් පමණ විශාල වූ කුඹසට නැවත පිවිසෙමි. තෙල්-ලුණු ඇති බව, වර්ණනා කළත් තිප්පිලි ආදී වූ, ඒවා මට අගුණ ය.

මෙහි 'පවෙකබාමි' යනු 'පිවිසෙන්නෙමි' යන අර්ථයි. 'අහිතං' යනු 'ඔබගේ ඒ කුළුබඩු සංඛ්‍යාත තිප්පිලි මට අහිතකර ය. එය මට අගුණ ය' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කියූ තලගොයා තවුසා අමතා, 'බොල, කුට ජටිලය, ඉදින් නුඹ මෙහි වසන්නෙහි නම්, ගොදුරු ගමේ මිනිසුන්ට තා සොරකු බව කියා, ඔවුන් ලවා තවුස් බවින් තෙරපා හරින්නෙමි. එබැවින් 'වහා මෙතැනින් පලා යව'යි, තවුසාට තර්ජනය කෙළේ ය. කපටි තවුසා වහා එතැනින් පැන ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා කපටි තවුසා නම්, මේ කුහක හික්කුවයි. තලගොයා නම්, 'මම ම වීම්'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.6

කක්කාරු ජාතකය

'කායෙන යො නාවහරෙ' යන මේ ගාථා කොටස අයත්වන ජාතක කථාව, බුදුරජාණන් වහන්සේ වේඵවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක්, දෙවිදන් තෙරුන අරබයා වදාළ සේක. දෙවිදන් තෙර සංඝ ඡන්දය සිදුකොට, සංඝ පිරිසක් ද කැටුව ගොස් වෙන් ව කටයුතු කරද්දී, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ නියෝගයෙන් එහි වැඩම කළ අගසවු දෙනම, එම හික්කු පිරිසට කරුණු වටහා දී, නැවත ඔවුන් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතට ම, කැඳවාගෙන ආහ. මෙසේ තම ශ්‍රාවක පිරිස තමන් අත්හැර ගිය පසු, එය දරාගත නො හැකි වූ දෙවිදන් තෙරුන්ගේ මුවින්, උණු ලේ වැගුරුණි. අනතුරුව හික්කුහු ධර්ම සභාවේ දී මේ සිද්ධිය ගැන කථා කරමින් හුන් හ.

එවිට එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හිසසුන් කථා කරමින් හුන් කරුණු, ඔවුන්ගෙන් අසා දැන, 'මහණෙනි, දෙව්දත් මුසා බස් කියා පිරිස් බිඳවූයේ, දැන් පමණක් නොවේ. පෙර ද එසේ කෙළේ ම යැ'යි, වදාරා අතින් සිද්ධිය මෙසේ විස්තර කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රජය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ තව්තිසා දෙව්ලොව දේව පුත්‍රයෙක් ව උපන්නේ ය. මෙකල බරණැස් නුවර මහත් සැණකෙළියක් පැවතුණි. බොහෝ නාගයෝ ද, ගුරුලෝ ද 'භූමමධ්‍ය' (පොළොව ආශ්‍රිත ව ජීවත්වන) දෙවියෝ ද රැස්ව උත්සවය නැරඹූහ. තව්තිසා දෙව්ලොවින් ද, දේව පුත්‍රයෝ සතරදෙනෙක් 'කක්කාරු' නම් වූ දිව්‍යමය මල්වලින් සාදන ලද මල් වළලු පැළඳ, උත්සවශ්‍රීය බැලීමට පැමිණිය හ. ඒ මල්වල සුවඳ නගරයේ දොළොස් යොදුනක් තෙක් ප්‍රදේශය පුරා, එකම සුවඳක් වන සේ, පැතිර පැවතුණි. මේ සුවඳ ආඝ්‍රාණය කළ මිනිස්සු 'මේ සුවඳ මල් කවුරුන් විසින් පළඳන ලද ඒවාදැ'යි, සොයමින් ඒ මේ අත විමසන්නට වූහ. මල් පැළඳ සිටි, දේව පුත්‍රයෝ මිනිසුන් තමන් සම්බන්ධව සොයන බව තේරුම් ගෙන, රජ මාලිගයේ සම්පයට අවුත්, රාජාංගනයට කෙළින් අහසෙහි මහත් වූ දේවානුභාවයෙන් පෙනී සිටියහ. මහජනයා වහා එතැනට රැස්විය. රජතුමාද යුවරජ ආදී සෙසු නිලධාරීහු ද, එම ස්ථානයට රැස්වූහ. අනතුරුව ඔවුහු දෙවිපුත්‍රන් අමතා, 'ස්වාමිනි, ඔබ කවර දේව ලොවකින් මෙහි පැමිණියහු දැ'යි විමසූහ. 'අපි වූ කලී තව්තිසාවේ සිට පැමිණියෙමු'. 'කුමක් සඳහා මෙහි පැමිණියාහු ද?' 'සැණකෙළි සිරි බලනු රිසියෙන් මෙහි පැමිණියෙමු.' ඔබ පැළඳ සිටින, ඔය මල් වර්ගය කිනම් වේ ද?' 'දිව්‍යමය කක්කාරු (කැකිරි) මල් නම් මේවා ය.' 'ස්වාමිනි, ඔබ සැම පැළඳ සිටින මල් අපට දෙනු මැනවි. ඒ වෙනුවට වෙනත් කක්කාරු මල් තව්තිසාවෙන් ම සොයාගත මැනවැ'යි මිනිස්සු කීහ.

එවිට දේව පුත්‍රයෝ පිරිස අමතා, 'පින්වතුනි, මේ දිව්‍යමය මල් මහානුභාව සම්පන්නය. මේවා සුදුසු වන්නේ දෙවියන්ට පමණි. මිනිස් ලොව නුවණ මඳ වූ, ලාභක වූ, පහත් දේ රුවි කරන, ඊට ඇලුණු දුස්සීලයන්ට මේවා නුසුදුසු ය. දෙවියන් කෙරෙහි ඇති ගුණයන්ගෙන් සම්පූර්ණ වූ, සිල්වත් මනුෂ්‍යයෝ වෙත් නම්, ඔවුහු මේ මල් පැළඳීමට සුදුසු වෙතැ'යි පැවසූහ. ඒ දෙවියන් අතර සිටි ප්‍රධාන දේව පුත්‍රයා එවිට, මිනිසුන් අමතා මේ ගාථාව පැවසී ය.

කායෙන යො නාමහරෙ - වාචාය න මුසා භණෙ
යසො ලදොධා න මජ්ජිමනිකා - ස වෙ කක්කාරු වරහනිති

යමෙක් කයින් සොරකම් නො කෙරේ ද? බොරු නොකියා ද, යශස් ලැබ මක් නොවේ ද? ඒකාන්තයෙන් ඔහු මේ දිව්‍යමය කැකිරි මල්වලට සුදුසු ය.

යමෙක් කයින් අනුන් සන්තක වූ තණ සුලක් වත් හැර නො ගන්නේ ද? දිවි ගියත් වචනයෙන් මුසාබස් නො කියන්නේ ද යන මෙය දේශනාවේ හරය යි. සිත-කය-වචන යන තිදොරින් යමෙක් දස අකුසල කර්මපථ නො කෙරේ ද? මෙහි අදහස එය යි. 'යශසින් ලබන ලද' යන්නෙහි අදහස වූ කලී, 'ඉසුරුමත් බව ලැබ යමෙක්, එම ඉසුරු මඳයෙන් මත්ව, සිහි විකලයෙන් පවිකම් නො කෙරේද? මෙකී ගුණවලින් යුත්, එබඳු පුද්ගලයා ඒකාන්තයෙන් ම මේ දිවමල් ලැබීමට සුදුසු ය. ඒ නිසා යමෙක් මේ ගුණයන්ගෙන් යුක්ත ද? ඔහු මේ මල් ඉල්ලා සිටීමට සුදුසු ය. අපි ඔහුට ඒවා දෙන්නෙමු' යන අදහස යි.

ඒ අසා, එහි සිටි පුරෝහිතයා 'මේ කියන ගුණ අතුරෙන් එකදු ගුණයක් වත් මට නැත. එබැවින් මුසාබස් කියා, මේ මල් ඉල්ලාගෙන පැලඳ ගන්නෙමි. එවිට මහජනයා අතර මා ගුණවතකු ලෙස ප්‍රසිද්ධ වේ යැ'යි සිතුවේය. ඊට පසු ඔහු සියලුදෙනාට ම ඇසෙන සේ හඬ නගා 'මම ඔබ කියන ඔය ගුණවලින් යුක්ත වූවෙක්මි'යි පවසා ඒ දෙවියන්ගෙන් මල් ඉල්ලා ගෙන පැළඳ ගත්තේ ය. මෙසේ පළමු දේව පුත්‍රයාගෙන් මල් ඉල්ලාගත් පුරෝහිතයා, අනතුරුව දෙවැනි දේව පුත්‍රයාගෙන් ද, මල් ඉල්ලුවේ ය. එවිට දෙවැන්නා මෙසේ කීය.

2. දැහැමින් ධනය රැස් කරන්නේ ද? වංචාවෙන් ධනය හැර නො ගන්නේ ද? සම්පත් ලැබ පමා නො වන්නේ ද? ඔහු ඒකාන්තයෙන් දිව්‍යමය කැකිරි මල්වලට සුදුසු ය.

දැහැමින්, එනම් පිරිසිදු ආච්චයෙන් රන්-රිදී ආදී වූ සම්පත් රැස් කරන්නේ ද? කපටිකමින්, එනම් වංචාවෙන් ධනය හැර නො ගන්නේද? වස්ත්‍රාභරණ ආදී සම්පත් ලැබ, පමා නොවන්නේ ද, එබඳු තැනැත්තා, මේ මල්වලට සුදුසු ය යනුයි.

මේ ප්‍රකාශය අසා සිටි පුරෝහිතයා 'ස්වාමීනි, ඔබ කී කරුණුවලින් සමන්විත වූ මම, ගුණවතෙක්මි. එබැවින් මට මල් දෙනු මැනවැ'යි කියා, ඒ මල් ලබාගෙන පැළඳ ගත්තේ ය. අනතුරුව ඔහු තෙවන දිව්‍ය පුත්‍රයාගෙන් ද මල් ඉල්ලී ය. එවිට තෙවන දේවපුත්‍රයා මේ ගාථාව කිය.

3. යමකුගේ සිත නො කෙලෙසුනේද? ශ්‍රද්ධා සම්පන්න ද? රාගාධික නො වේ ද? මිහිරි දෑ තනිවම නො බුදින්නේ ද? ඔහු ඒකාන්තයෙන් දිව්‍යමය කැකිරි මල්වලට සුදුසු ය.

යම් පුද්ගලයෙකුගේ සිත නො කෙලෙසුනේ ද? එනම් පඩු පොවන ලද කල්හි මෙන්, වහා නො ඇලේ ද? තිර පෙමින් යුක්ත වේද යන අර්ථයි. මෙහි දැක්වෙන ශ්‍රද්ධාව හා අවිරාගී බව යනු කර්මය හෝ විපාකය හෝ විශ්වාස කළ පුද්ගලයාගේ වචනය අසා එය අදහා මද වශයෙන්වත් නො ඇලේ ද, එසේම නොබිඳේ ද? එය යි. යමෙක් යාවකයන් හෝ අන් අය හෝ සමච සැලකිය යුතු පුද්ගලයන් හෝ, බැහැරකොට තනිවම, මිහිරි රසවත් බොජුන් අනුභව නො කෙරේද? ඔවුන්ට ද ආහාර බෙදා දී, තමනුත් භුක්ති විඳී ද? ඔහු මේ දිවමල්වලට සුදුසු ය යන අදහසයි.

මෙය අසා සිටි පුරෝහිතයා 'මම ඔය කියන සියලු ම ගුණවලින් යුක්ත වූවෙක්ම'යි කියා, ඒ දේව පුත්‍රයාගෙන් ද, මල් ලබාගෙන ඒවා පැළඳගෙන සිව්වැනි දේව පුත්‍රයාගෙන් ද මල් ඉල්ලා සිටියේ ය. එවිට සිව්වැන්නා මෙසේ කිය.

4. යමෙක්, ඇති තැන හෝ නැති තැන, සන්පුරුෂයන්ට පරිභව නො කෙරේ ද? කී දේ කරන්නේ වේ ද? ඔහු ඒකාන්තයෙන්ම දිව්‍යමය කැකිරි මල් ලැබීමට සුදුසු ය.

යම් පුද්ගලයෙක් මුහුණ ඉදිරිපිට හෝ, නැති තැන හෝ ශීලාදී ගුණ ඇති, සන්පුරුෂයන්ට, එනම් උතුම් වූ පණ්ඩිත පුරුෂයන්ට ගරහාද? පරිභව කෙරේද, යනුයි. යමෙක් වචනයකින් යමක් කියා ද? කයින් එය ම කරයි ද, ඒ තැනැත්තා මේ මල්වලට සුදුසු ය යන අදහස යි.

පුරෝහිතයා මේ ප්‍රකාශය අසා 'ස්වාමීනි, මම ඔබ කී සියලු ගුණයන්ගෙන් සමන්විතයෙක්ම'යි කියා ඔහුගෙන් ද, මල් ලබාගෙන පැළඳ

ගත්තේ ය. මෙසේ මේ ස්ථානයට පැමිණ සිටි, දිව්‍ය පුත්‍රයෝ සතර දෙනා ම තම තමන්ගේ මල් වළලු පුරෝහිතයාට දී, දිව්‍යලෝකයට ම ආපසු ගියාහු ය. ඔවුන් යනවාත් සමග ම, පුරෝහිතයාගේ හිස තුළ මහත් වේදනාවක් හට ගත්තේ ය. මේ වේදනාව හිසට ඉතා තියුණු උලකින් අනිත්තාක් මෙන් විය, යකඩ පට්ටමකින් හිස තද කරන්නාක් මෙන් විය. දරුණු වේදනාවෙන් පෙළුණු ඔහු, ඒ මේ අත පෙරළෙමින් මහ හඬින් හඬන්නට පටන් ගත්තේ ය. 'කුමක් නිසා දුක් විදී දැ'යි අවට සිටි පිරිස පුරෝහිතයාගෙන් විමසූ කල්හි, පුරෝහිතයා ඔවුන් අමතා, 'මම මා තුළ නැති ගුණ ම ඇතැ'යි මුසාබස් කියා, දේව පුත්‍රයන් රවටා, මේ මල් ඉල්ලා ගත්තෙමි. මට අනුකම්පා කොට, මාගේ හිසෙන් මේවා බැහැර කළ මැනවැ'යි එම පිරිසෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය. ඔවුහු ද පුරෝහිතයාගේ හිසෙන් මල් වළලු බැහැර කරන්නට උත්සාහ ගත් නමුදු එය නො හැකි වූහ. ඒවා යකඩ පටියකින් බඳින ලද්දක් මෙන් සිරුරට ඒකාබද්ධ වී තිබුණි.

ඉක්බිති ඒ පිරිස ඔහු ඔසවා ගෙන ඔහුගේ නිවෙස වෙත, ගෙන ගිය හ. එහිදී ද පුරෝහිතයා කෑගසමින් හඬමින් ම කල්ගත කෙළේ ය. මෙසේ දින සතක් ම ගත වීණි. මේ අතර රජතුමා රාජසභාවේ දී ඇමතිවරුන් අමතා, 'මේ දුස්සීල බ්‍රාහ්මණ පුරෝහිතයා මැරෙන්නට යයි. ඒ ගැන අපි කුමක් කරමු දැ'යි විමසී ය. 'දේවයන් වහන්ස, අපි නැවත සැණකෙළියක් ආරම්භ කරමු. එවිට දේවපුත්‍රයෝ නැවත පැමිණෙන්නා හ. ඔවුන් ලවා ප්‍රශ්නය විසඳ ගනිමු'යි, ඇමතිවරු පිළිතුරු දුන් හ. ඒ අනුව නැවත වතාවක් උත්සව සැණකෙළි ආරම්භ විය. දේව පුත්‍රයෝ ද නැවත පැමිණ මුළු නුවර ම එක ම සුගන්ධයෙන් සුවදවස් කරමින් රජමිදුලට රැස් වූහ.

මහජනයා ද දුස්සීල බ්‍රාහ්මණයා ඔසවාගෙන එතැනට අවුත් දෙවිපුතුන් ඉදිරියෙහි තැබීය. එහිදී ඒ පුරෝහිතයා දෙවිපුතුන්ට කථාකොට 'ස්වාමීනි, මට ජීවිත දානය දෙනු මැනවැ'යි කීය. සියල්ල තේරුම් ගත් දිව්‍යපුත්‍රයෝ 'ලාමක වූ දුස්සීල පවිකාරයකුට නුසුදුසු වූ මේ මල් ඔබ මුසාවාද කියා, වංචාවෙන් ලබාගත්තෙහිය. එහි ප්‍රතිඵල ආස් පනාපිටම දැන් ලැබී ඇතැ'යි කියා, පුරෝහිතයාට පිරිස් මැද දී ම, ගර්භා කොට ඔහුගේ හිසෙන් මල් වළලු බැහැරකොට, රැස්ව සිටි මහජනයාට දී ඔවදන් දී, ස්වකීය දිව්‍ය ලෝකය බලා පිටත් ව ගිය හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනය ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා පුරෝහිත බ්‍රාහ්මණයා නම්, මෙදා දේවදත්ත ය. දෙවිපුතුන් අතරින් අවසන් තිදෙනා පිළිවෙළින් කාශ්‍යප-මුගලන්-සැරියුත් යන තෙරවරු ය. පළමුවැන්නා වන, ජ්‍යෙෂ්ඨ දිව්‍යපුත්‍රයා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.7

කාකාති ජාතකය (කාකවතී ජාතකය)

'වාතිවායං තතො ගජොධා' යන මේ ගාථා කොටස අයත්වන ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, කලකිරුණු එක් හික්කු කෙනකුන් අරබයා වදාළ සේක. එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ හික්කුව කැඳවා 'මහණ, ඔබ කලකිරුණු කථාව ඇත්තක්දැ'යි විමසූ සේක. 'එසේය, ස්වාමීනි'. 'කලකිරීමට හේතුව කුමක් ද?' 'හිමියනි, රාහික සිතුවිලි මා පෙළ යි.' 'මහණ, ස්ත්‍රීහු නම් රැකිය නො හැක්කෝ ය. පැරණි පඬිවරු පවා ඊට අපොහොසත් වූ හ. පෙර එක් තැනැත්තෙක් සිය බිරිය සමුදුර මැද, ඉඹුල් වනයක වූ විමානයක තබා, රැක ගන්නට උත්සාහ කළ නමුදු, නො හැකි වී යැ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, නිදසුන් ලෙස මේ අතීත කථාව, ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, එතුමාගේ අග මෙහෙසියගේ කුසෙහි, බෝසත් තෙමේ උපන්නේ ය. බෝසත් කුමරා නිසිවිටට පැමිණ, සිය පියාගේ ඇවෑමෙන් රජකමට පත්විය. මේ රජතුමාගේ අගමෙහෙසිය වනාහී, 'කාකාති' නම් වූවාය. ඇය දෙවගනක් මෙන් රූමත් ය. මෙතෙක් පැවසුයේ, බෝසතුන් ගැන කෙටි විස්තරයකි. මෙහි සම්පූර්ණ කථාවස්තුව, 'කුණාල' ජාතකයෙහි දැක් වේ. ඒ අනුව එකල එක් ගුරුළු රජෙක් මිනිස් වෙස් ගෙන, රජ මාලිගයට පැමිණ, බෝසත් රජු සමග දාදු ක්‍රීඩා කරන්නට පුරුදු වී සිටියේ ය. ගුරුළු රජුගේ මේ ගමනාගමනය නිසා, ඔහුන් රජුගේ අගමෙහෙසියත් අතර නො මනා සම්බන්ධයක් ඇති විය. අගමෙහෙසිය ගැන පිළිබඳ සිතක් ඇති කොටගත් ගුරුළු රජා, දිනක් රජුගේ

පමාවක් ප්‍රයෝජනයට ගෙන, අගමෙහෙසිය වසංකොට ගෙන, ගුරුළු ගම්මානයට රැගෙන ගියේ ය. ඉන්පසු ඔහු ඇය සමග අඹු-සැමියන් ලෙස සතුටින් කල්ගත කෙළේ ය. මේ අතර රජතුමා සිය දේවිය මාලිගය තුළ නො දැක, ඇ ගැන විමසා බලන ලෙස 'නටකුවේර' නම් වූ ගාන්ධර්වයාට නියෝග කෙළේ ය. මේ ගාන්ධර්වයා විවිධ හැකියා ඇත්තෙකි. රජුගේ නියෝග ලත් නට කුවේරයා ඉහත කී ගුරුළු රජු ගැන සැක කොට, මැනවින් පරීක්ෂා කොට බලා, එක් විලෙක 'ඒරක' වනයෙක්හි (ඒරක යනු තෘණ විශේෂයකි) ඔහු නිතර ලැගුම් ගන්නා බව, දැන ගන්නේ ය. දිනක් එහි සැඟවී සිටි නට කුවේරයා, එහි පැමිණි ගුරුළු රජුගේ පියාපත් අතර සැඟ වී, ඔහුට නො දැනෙන සේ, ගුරුළු හචනයට ම ගියේ ය. එහි දී කෙසේ හෝ ගුරුළු රජු හචනින් බැහැර යන තෙක් බලා සිට මෙහෙසිය වෙත ගොස්, ඇගේ සිත් දිනා ඇ සමග නො මනා ලෙස හැසුරුණේ ය. එහි කීපදිනක් ගතකළ නට කුවේරයා ගුරුළු හචනයට ගිය ආකාරයෙන් ම ආපසු පැමිණියේ ය. සිරිත් පරිදි ගුරුළු රජා ද, කිසිදු අමුත්තක් නැතිව බරණැස් රාජ්‍යයට පැමිණ රජු හා දූ කෙළියෙහි යෙදෙයි. එක්දිනක් රජුත් ක්‍රීඩා කරන අතරතුරේ දී, නටකුවේරයා සංභීතඥයකු වන බැවින්, ඔහු තමාගේ විණාව ද රැගෙන, ක්‍රීඩා මණ්ඩපයට විත් රජු සමීපයෙහි සිටගෙන, ගීතයක ආකාරයෙන් මේ ගාථාව ගායනය කෙළේ ය.

වාතිවාසං තතො ගජොධා - යථ මේ වසති පියා
 දුරෙ ඉතොහි කාකාති - යථමෙ නිරතො මනො

යම් තැනක මාගේ ප්‍රියාව වාසය කරයි ද? මේ සුවද එතැනින් හමන්නේ ය. යමක කෙරෙහි මාගේ සිත ඇලී පවතී ද? ඒ 'කාකාති' දේවිය මෙතැනින් දුර ප්‍රදේශයක වේ.

මෙහි 'ගජොධා' යනු 'දිව්‍යමය සුවද විලවුන් තැවරූ ඇගේ සිරුරෙහි සුවද යි'. 'යථමෙති' යනු 'යම් ගුරුළු විමතක මාගේ ප්‍රියාව වසා ද? එතැන දී ඇය හා කළ රමණය නිසා, මොහුගේ කයේ රැඳී පැමිණි ඇගේ සුවද හමයි', යන අදහසයි. 'දුරෙ ඉතො' යනු 'මෙතැනින් දුර පෙදෙසක', යන අර්ථ යි. මෙහි 'හි' යන්න නිපාතයකි. 'කාකාති' යනු 'කාකාති දේවිය'යි. 'යථ මෙ' යනු 'යම් තැනැත්තියක කෙරෙහි, මාගේ සිත නිරත වී ද? ඇලුණේ ද?' යන අර්ථයි.

මේ ගීතය අසා සිටි ගුරුළු රජා, මෙසේ පැවසී ය.

2. කෙසේ සමුදුර තරණය කෙළේ ද? 'කේබුක' නදියත් සත් සමුදුරත් කෙසේ එතෙර වීද? ඉඹුල් විමනට නැගුනේ කෙසේ ද?

ඔබ මේ දඹදිව සමුදුරත්, ඊට ඉදිරියෙන් ඇති 'කේබුක' නම් නදියත්, පර්වත අතර පිහිටි සිත් සමුදුරත්, කෙසේ නම් තරණය කෙළේ ද? කවර උපායකින් සත් සමුදුරෙන් එතෙර ව, ඊටත් එහා ඇති අපේ භවය වූ ඉඹුල් රූකට නැගුනේ ද? යනුයි.

මෙය අසා සිටි නට කුවේරයා නැවත මෙසේ කීය.

3. ඔබ සමග ම සමුදුර තරණය කෙළෙමි. කේබුක නදියත්, සත් සමුදුරත් තරණය කෙළේ ඔබ සමගම ය. ඉඹුල් ගසට ද ඔබ සමගම නැගුනෙමි.

මෙහි 'තයා' යනු 'තා උපකාරී කොටගෙන තාගේ පියාපත් අතර හිද, මම මේ සියල්ල කෙළෙමි' යන අර්ථයි.

ඉන්පසු ගුරුළු රජ මේ ගාථාව කීවේ ය.

4. යම් තැනක දී මම ම බිරිදට සොර සැමියකු ගෙනාවෙමි ද? ආපසු ගෙන ගියෙමිද? ඒ කිසිවක් නො තේරුණු මට නින්දා වේවා! මාගේ විශාල කයට ද නින්දා වේවා!

මෙහි 'ධිරසු මං' යනු 'තමාට ගරහමින් කී ය' යන අර්ථයි. 'අවෙනනං' යනු 'මහ සිරුරක් ඇති බැවින් සැහැල්ලු බව හෝ, බර බව හෝ, නො දැනීමෙන් වූ අවේතනික ස්වභාවය'යි. 'යත්' යනු 'යම් හෙයකින්' යන අර්ථ යි. මෙසේ ද කියන ලද්දේ වේ. මම මාගේ බිරියගේ සොර සැමියා වූ මේ ගාන්ධර්වයා, පියාපත් අතර තබාගෙන ආවෙමි, ආපසු ගෙන ගියෙමි, එබැවින් මට නින්දා වේවා! යනු යි.

මෙසේ තමාට ම නින්දා කරගත් ගුරුළු රාජයා, වහා පිටත් ව ගොස්, අගමෙහෙසිය රැගෙන විත්, ආපසු රජුට ම බාර දුන්නේ ය. නැවත ඔහු කිසිදා එහි නො පැමිණියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී ඉහත කී කලකිරුණු හික්කුට සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා නට කුවේරයා නම්, කලකිරුණු හික්කුට ය. රජතුමා වූ කලී, 'මම ම විම'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.8

අනුනුසොවිය ජාතකය

'බහුනං විජ්ජති භොති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, බිරිය මළ, එක් කෙළෙහි පුත්‍රයකු අරබයා වදාළ සේක. ඒ කෙළෙහි පුත්‍රයා සිය බිරිය මළ දා සිට නො නායි, අනුභව නො කරයි, සිය කර්මාන්තය ද අත්හළේ ය. මුළුමනින් ශෝකී ජීවිතයක් ගත කළ ඔහු, ඇගේ සොහොනට ගොස්, වැලපෙමින් කාලය ගතකරයි. එහෙත් ඇත කඳු මුදුනක දිලෙන පහනක් මෙන්, ඔහු තුළ සෝවාන් විමට තරම් වූ පෙර කළ පිනක් තිබුණි. බුදුරජාණන් වහන්සේ අලුයම ලොව බලා වදාරන සේක, ඔහුගේ පින් ඵල දැක, 'මොහුගේ ශෝකය දුරුකොට සෝවාන් ඵලය ලබා දීමට, මා හැර අන් කෙනකු නැතැ'යි, සලකා 'ඔහුට පිහිට වන්නෙමැ'යි සිතා, එය අත්‍යවශ්‍ය කාරණයක් සේ සලකා, සවස් වරුවෙහි තවත් තෙර කෙනකුත් සමග, කෙළෙහි පුත්‍රයාගේ නිවෙස වෙත වැඩි සේක. කෙළෙහි පුත්‍රයා බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩි බව අසා, වහා පෙර ගමන් ගොස්, සියලු සත්කාර සම්මාන දක්වා, අසුනක් පනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ එහි වඩා හිඳුවා, තෙමේ ද එකත්පස් ව හිඳ ගත්තේ ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහු අමතා මෙසේ කී සේක. 'උපාසකය, ඔබගේ චිත්ත පීඩාව කුමක් නිසා හට ගත්තක් ද?' 'ස්වාමීනි, මගේ බිරිය මළා ය, ඇ ගැන සිහි කෙරෙමින් ශෝක කෙරෙමි'. 'උපාසකය, බිඳෙන දේවල් කවදා නමුත් බිඳේ. එසේ ඒවා බිඳුණු කල්හි, ඒ ගැන කිසිත් නො සිතිය යුතු ය, පෙර පඬිවරු ද එසේ කළ හ'යි, වදාළ සේක. මේ අතීත කථා වස්තුව, දස වැනි නිපාතයෙහි 'චුල්ල බෝධි' ජාතකයෙහි, විස්තර වන්නේ ය. මේ එහි කෙටි විස්තරයකි.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, බෝසත් තෙමේ ඔවුණු කුලයක ඉපිද නිසි වියට එළඹ තක්ෂිලාවට ගොස් එහි දී සියලු ශිල්ප මනාව උගෙන, පෙරළා මවුපියන් වෙත පැමිණියේ ය. මේ ජාතකයෙහි බෝසත් තෙමේ කුමර බඹසර රකින්නෙකි. දිනක් බෝසතුන්ගේ මවුපියෝ තම පුතුට කාර බැඳීම සඳහා ඊට සුදුසු තරුණියක සොයන්නට තීරණය කළ හ. එවිට බෝසත් තෙමේ සිය මවුපියන්ට කථා කොට, තමා තුළ විවාහ වීමේ අදහසක් හෝ, ගිහිගෙයි විසීමේ අදහසක් හෝ නොමැති බවත්, මව්පියන් නැතිකලෙක පැවිදි වන්නට අදහස් කරන බවත්, එකඟෙළා කියා සිටියේ ය. පසුව මවුපියන්ගෙන් බෙරෙන්තට බැරි ම තැන, රනින් තරුණ ස්ත්‍රී රූපයක් මැනවින් කරවා 'මෙවැනි කුමාරිකාවක ලැබුනොත් ඇය හා විවාහ වන්නෙමි'යි බෝසත් තෙමේ පැවසීය. මෙය ඔහු සිය විවාහය නො කෙරෙන්නට යෙදූ උපායකි.

එහෙත් බෝසතුන්ගේ දෙමාපියෝ, ඉහත කී රන්රුව ආවරණය කළ රථයක නංවා, එය රැගෙන යනු පිණිස පිරිසක් ද යොදා ඔවුන් අමතා 'තෙපි මුළු දඹදිව පුරා මෙය රැගෙන යවු, මිනිසුන් රැස්ව සිටින තැන්වල රන් රුව ප්‍රදර්ශනය කරවු. යම් තැනක දී මේ රන්රුව හා සමාන බ්‍රාහ්මණ කුමරියක දුටුවොත්, මේ රන් රුව ඇයගේ දෙමාපියන්ට තැබී කොට, ඇය කැඳවාගෙන එවු'යි, කියා මහත් පිරිවරක් සහිතව රථය පිටත්කොට යැවූ හ. මෙකල කසී රට නියම්ගමෙක අසූ කෙළක් ධනය ඇති, එක් බ්‍රාහ්මණ පවුලක සම්මිල්ල භාසිනී නම් වූ දූ කුමරියක් වූවා ය. ඇය බඹලොවින් වුත ව විත්, මෙහි ඉපිද සිටි පින්වත් තැනැත්තියකි. වයස සොළොසක් වනවිට දී, ඇය ඉතා රුමත්, ප්‍රසාදය ඇති කරවන සුලු, මනා වූ අඟපසඟින් සම්පූර්ණ, දිව්‍ය අප්සරාවක බඳු රූප සම්පත්තියෙන් යුක්ත වූවා ය. එහෙත් අල්ප මාත්‍රයකින්වත්, රාගික සිතක් කිසිදා ඇතිකොට නොගත් ඇ, බ්‍රහ්මචාරී දිවිපෙවෙතක් ගත කළා ය. මේ අතර රන් රුව රැගෙන ගමින් ම යන පිරිස, 'සම්මිල්ල භාසිනී' වෙසෙන ගමට අනුක්‍රමයෙන් පැමිණිය හ. එහි දී ගම්වැසියෝ රන් රුව දැක, 'සම්මිල්ල භාසිනී' කුමරිය මේ රථයෙහි කුමක් කෙරේදැ'යි පුදුමයට පත්ව, ඒ ගැන අවට සිටි අයගෙන් ප්‍රශ්න කළ හ. මේ ඇසූ, රථය ගෙන ආ නියෝජිත පිරිස, ඒ මිනිසුන්ගෙන් කුමරිය සම්බන්ධයෙන් විස්තර අසා දැන, ඒ නිවෙසට ගොස්, සියලු විස්තර ඔවුන්ට කියා, රන් රුව ඔවුන්ට දී, කුමාරිකාව ඉල්ලූ හ. එවිට කුමරිය මව්පියන් අමතා, තමා කිසිදා විවාහය අපේක්ෂා නො කළ බවත්, දෙමාපියන් නැති කලෙක, පැවිදි වීමට සිතා සිටි බවත්, පැවසුවා ය. 'අප නැති කල, නුඹ

තනිවම කුමක් කරන්න දැයි, කියා ඇයගේ දෙමාපියෝ ඇගේ එම අදහස තරයේ ප්‍රතිකේෂප කළහ. එසේ කොට රන්රුව පිළිගෙන, කුමරිය පෙරහැරකින් කැඳවා ගෙනගොස්, මඟුල් උත්සව සිදුකොට, 'සම්මිල්ල භාසිනිය'ගේ අකමැත්තෙන් ම, ඇය බෝසතුන්ට විවාහ කොට දුන් හ. මෙසේ විවාහ දිවියට පත් වූ ඉහත කී දම්පති යුවල, එක ම යහන් ගැබක, එක ම යහනක සැතපුන ද රාගික හැඟීමකින්වත් ඔවුනොවුන් දෙස, කිසිදිනෙක නො බැලූ හ. එක් කාමරයක වෙසෙන හිඤ්ඤන් දෙනමක මෙන් ද, බමුණන් දෙදෙනකු මෙන් ද, ඔවුහු දෙදෙනා එක තැන, වාසය කළ හ.

පසු කලෙක බෝසතුන්ගේ මව්පියවරු කලුරිය කළ හ. බෝසත් තෙමේ ඔවුන්ගේ අවසන් කටයුතු සිදුකොට, සම්මිල්ල භාසිනිය ළඟට කැඳවා, 'සොඳුර, මේ ගෙදර මට අයත් රන් මිල කෝටි අසූවක් ද, ඔබ මෙහි ගෙනා කෝටි අසූවක් දැයි යන මේ මෙපමණ වූ ධනය, සියල්ල ම දැන් ඔබට ම භාර ය. මේවා ඇතුළු මට අයත් සෙසු සියල්ලම අදින් පසු ඔබට ම අයත් ය. ඒවා ඔබ කැමති ලෙස පරිහරණය කරනු මැනවි, මම පැවිදි වන්නෙමි'යි කීය. එවිට කුමරිය 'ආර්ය පුත්‍රය, ඔබ පැවිදි වූ කල්හි, මෙහි ජීවත් වීමෙන් මට පලක් නැත. ඔබ අතහැර දැමීමට ද, මට නො හැකි ය. ඔබතුමා පැවිදි වන්නේ නම්, මම ද පැවිදි වන්නෙමි'යි කීවා ය. පසුව මේ දෙදෙනා ම එකතු ව අලුයම ලූ කෙළපිඩක් මෙන් සලකා තම සියලු ධනය දන් දී, සෙසු සියලු සම්පත් හැර දමා, හිමාලයට පිවිස දෙදෙනා ම, තවුස් පැවිද්දෙන් පැවිදි වී, වන පලවැල හා අල වර්ග අනුභව කරමින්, එහි බොහෝ කලක් වැස ලුණු-ඇඹුල් සේවනය කිරීම පිණිස, හිමවතින් බැස අවුත්, අනුපිළිවෙළින් බරණැසට ළඟා වූවාහු රාජකීය උයනෙහි ලැගුම් ගත්හ.

ඔවුන් එහි වෙසෙන අතරතුරේ දී, දිනක් නිසරු ආහාර නිසා ම, සියුමැලි පරිබ්‍රාජිකාවට 'ලේ අතිසාරය' නම් වූ දරුණු රෝගයක් වැළඳුණි. රෝගයට ගැළපෙන නිසි බෙහෙත්, නො ලැබීම නිසා ඇය, අතිශයින් දුර්වල වූවා ය. එදින බෝසත් තෙමේ පිඬු පිණිස පිටත් වීමට සූදානම් වී, අසනීප තැනැත්තිය තනිකර ද, යා නොහැකි බැවින්, ඇය ද වත්තන් කොට ගෙන තුවර දොරටුව දක්වා කැටුව ගොස්, කිසියම් ශාලාවක තිබූ ලැල්ලක් මත, ඇය හොවා තබා තනිව ම, පිඬු පිණිස තුවර පිවිසියේ ය. ඔහු ඉහත කී ශාලාවෙන් නික්මෙනවාත් සමග ම, ඇය කලුරිය කළා ය. මෙය සැළ වූ වහා ම මහජනයා එතැනට රැස් විය. ඔවුහු පරිබ්‍රාජිකාවගේ

අසමාන රූ සිරි දැක වටකොට ගෙන හඬන්නට වැලපෙන්නට වූහ. මේ අතර බෝසත් තෙමේ, පිණ්ඩපාතය ද ගෙන, ආපසු ශාලාවට පැමිණියේ ය. එහි දී පරිබ්‍රාජිකාව මළ බව දැක, 'බිඳෙන සැම දේ කවදා නමුත් බිඳේ. සියලු සංස්කාර ධර්මයෝ අනිත්‍ය වෙති. මෙයි ඒ ස්වභාව ධර්මයේ ප්‍රතිඵලයකැයි සිතා, මළ සිරුර තිබූ ලැල්ල මත ම පැත්තකින් වාඩි වී පිණ්ඩපාතය අනුභව කොට, සිය මුව ද සෝදා ගත්තේ ය. මේ දුටු මහජනයා 'ස්වාමීනි, මේ පරිබ්‍රාජිකාව ඔබගේ කවරියක් දැයි, බෝසතුන් ගෙන් විමැසී ය. 'ඇය මාගේ ගිහි කල බිරිය'යි. 'ස්වාමීනි, අපට ද මේ මරණය ඉවසිය නො හැකි ය. එබැවින් අපි හඬමු. වැලපෙමු. එහෙත් ඔබතුමා කුමක් නිසා නො හඬා හිඳී ද?' 'පින්වතුනි, ජීවමාන කාලයේ ඇය හා සම්බන්ධයක් තිබුණු මුත්, පරලොව ගිය ඇය හා මාගේ කිසිදු සම්බන්ධයක් නැත. ඇය වෙනත් ලොවකට ගියා ය. ඉතින් මම කුමට හඬමිදැ'යි, බෝසත් තෙමේ රැස්ව සිටි පිරිසට දහම් දෙසමින් මෙසේද පැවසී ය.

**බහුතං විජජති හොති - තෙහි මෙ කිං හවිසසති
තසමා එවං නසොවාමි - පියං සමමිලලහාසිනිං.**

ඒ පින්වතිය, දැන් මළවුන් අතර ය. මියගිය අය සමග මට කුමන සම්බන්ධයක් ද? එබැවින් ප්‍රිය වූ ඒ 'සමමිල්ල හාසිනී' ගැන ශෝක නො කරමි.

2. යම් යම් දෑ තමාට අහිමි වී ද? ඒ ඒ දෑ ගැන සිතා, ශෝක කරන්නේ ය. මුළුමනින් මාරයාගේ වසගයට නතු වූ මා ගැන, මම ශෝක කරන්නෙමි.
3. සිටියකු, හුන්නකු, නිදාගන්නකු, වැදහොත්තකු නැත. ඇසිපිය හෙළන ඇසිල්ලේ පවා, වයස ගෙවී යයි.
4. එහි ලා තමා ස්ථීර ලෙස ආයු ගෙවා දැමීමෙහි යෙදී සිටි කල්හී, වෙන්වීම නිසැක කල්හී, ඇති දේට දයාව දැක්විය යුතු ය. මළවුන් ගැන ශෝක නො කළ යුතු ය.

මෙහි 'බහුතං විජජති' යනු 'මේ පින්වතිය අප හැර දමා, වෙනත් බොහෝ වූ මළවුන් අතරට එක් වූවා ය. එහි දක්නට ඇත, එහි දක්නට ලැබේ' යන අර්ථයි. 'තෙහි මෙ කිං හවිසසති' යනු 'ඒ මළවුන් සමග වසන

ඇය හා මා අතර දැන් කුමන සම්බන්ධයක් නම්, වන්නේ ද? මළවුන් සමග වැඩිපුර සබඳකම් පවත්වන්නියක වශයෙන් ඇය මට කවර නම්, පිටුබලයක් වන්නී ද? දැන් ඇය මාගේ කවුද? බිරිය ද? නැතහොත් සොහොයුරිය ද?' යන අර්ථයි.

'තෙහි මෙකං' යනුවෙන් ද පාඨයක් වේ. 'ඒ මළවුන් සහ මේ සිරුරත්, මට එකක් ම වන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'තස්මා' යනු 'යම් හෙයකින් මළවුන් අතරට එක් වූ ඇය, මාගේ කවරියක හෝ නො වේ ද? එබැවින් ඇ ගැන ශෝක නො කරමි' යන අර්ථයි.

'යං යං තස්ස' යනු 'ඇ ගැන ශෝක වන අයට, යම් යම් සබඳතා ඇති බවක් නො පෙනේ. එබන්දක් නැත, එහෙත් ජනයා ඒකාන්ත වශයෙන් ප්‍රාණය නිරුද්ධ වූ ඇගේ, ඒ ඒ අංගයන් අනුව ශෝක කරන්නේ ය', යන අර්ථයි. 'යස්ස' යනුවෙන් ද පාඨයක් ඇත. 'යම්කුට යම් යම් දෑ පෙනේ ද? ඒ අනුව ඔහු ශෝක කරන්නේ ය' යන අර්ථයි. 'මච්චුචසං පතතං' යනු 'එසේ ඇති කල්හී, නිරතුරු මාරයාගේ වසඟයට යන්නා වූ ද, ගියා වූ ද, තමා ගැන ම ශෝක කරන්නේ ය, ඒ හේතුවෙන් ඔහුට ශෝක නො කරන කාලයක් නො වන්නේ ය' යන අර්ථයි. තෙවන ගාථාවෙහි 'න හෙව ධීතං නාසීතං න සයානං න පදාගුං' 'ආයු සංස්කාරය, කිසියම් සතකු අනුගමනය කරන්නේ ය', යනු පාඨයේ ම කොටසකි. එහි 'පදාගුං' යනු 'බිම පෙරළෙමින් වැද හොත්තකු, යන අර්ථයි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම් 'මේ සත්ත්වයෝ සිටි ඉරියව්හි ප්‍රමාදව වෙසෙති. ආයු සංස්කාරයෝ වනාහී, දිවා රෑ දෙක්හි සියලු ඉරියව්හි අප්‍රමාදිව' ස්වකීය ක්‍ෂය වීමේ කාර්යයෙහි නිරතව ක්‍රියා කෙරෙති' යන අර්ථයි. 'යාවපාති නිමමිසති' යනු 'මේ වූ කලී එකල ව්‍යවහාර ක්‍රමය යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අදහස යි. 'යම් විටෙක ඇස් හරි ද? ඇස් වසා ද? ඒ ක්‍රියාව තුළ ද මෙසේ අල්පමාත්‍ර කාලයක වයස් ගතවීමක් වේ. වයස් තුන අතුරෙන්, ඒ ඒ වයස පිරිහෙනු මිස නො වැඩේ', යන අර්ථ යි. 'තස්මානනි වතපපදෙධා' යනු 'එහි දී, ඒකාන්තයෙන් සිය ආයු විදින කල්හී' යන අර්ථයි. ඒ මෙසේ ද කියන ලදී. 'ඒකාන්තයෙන් ඔහු මෙසේ ආයු විදින කල්හී, 'මේ ආත්මය යැ' යි යන සංඛ්‍යාවට වැටුණු ආත්මභාවය 'පදා' නම් වේ. එය වයසින් අඩකි. අපරිපූර්ණ කොටසකි. මෙසේ එහි දී, මේ ආත්මභාවයෙහි උපන් අයගේ යම් ඒ වෙන්වීමක් වේ නම්, එය නිසැක වූවකි. එසේ වෙන්වීම නිසැක කල්හී, එනම්, සැක නැති කල්හී, ජීවත්වන සෙසු අය එනම්, නො මැරී

ඉතිරි ව ජීවත් වන්නවුන්ට දයාව දැක්විය යුතු ය. මෙෙහි කළ යුතු ය. මේ සත්ත්වයා නිරෝගී වේවා! ක්‍රෝධ නැත්තේ වේවා! මෙසේ ඔහු කෙරෙහි මෙෙහියි වැඩිම කළ යුතු ය. යම් ඒ මෙලොව හැර යාමක්, පහ වීමක්, මරණයට පත්වීමක් වේ ද? ඒ ගැන ශෝක නො කරන්නේ ය. ඒ අනුව ශෝක කිරීම නො කළ යුතු ය,' යන අර්ථයි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ ගාථා හතරකින් සසර අනිත්‍ය බව දක්වමින් පැහැදිලි කරමින්, දහම් දෙසී ය. ඒ ඇසු මහජනයා, අනතුරුව පරිබ්‍රාජිකාවගේ අවසන් කටයුතු සිදු කෙළේ ය. බෝසත් තෙමේ ඉන්පසු නැවත හිමාලයට ගොස් ධ්‍යාන හා අභිඤ්චන් උපදවා, ජීවත්ව සිට මරණින් මතු, බලලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දම් දෙසුම සිදුකොට, සත්‍ය ප්‍රකාශ කොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී කෙළෙහි පුත්‍රයා සෝවාන් විය. එදා 'සම්මිල්ල භාසිනී' නම්, රාහුල මාතාව ය. තවුසා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.9

කාළබාහු ජාතකය

'යං අනනපාණසස' යන මේ ගාථා කොටස අයත් වන ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේඵ්වනාරාමයෙහි වැඩ වාසය කරන සේක, ලාභ සත්කාරයෙන් පිරිහුණු දෙව්දතුන් අරබයා දේශනා කොට වදාළ සේක. දෙව්දත් තෙරුන් විසින් කිසිදු හේතුවක් නැතිව, බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි වෛර බැඳ, දුනුවායන් යොදා, උන්වහන්සේ ඝාතනය කිරීමට ගත් උත්සාහයත්, ඒ සඳහාම නාළාගිරි ඇතු යෙදවීමෙන් සිදු කළ අපරාධයත්, ඉතා ප්‍රකට ය. මේ හේතු නිසා ම මිනිස්සු දෙව්දතුන්ට, එතෙක් කළ සියලු සත්කාර අත්හළ හ. රජතුමා ද ඔහුගේ ඇසුර ප්‍රතික්‍ෂේප කෙළේ ය. ලාභ සත්කාරයෙන් පිරිහුණු දෙව්දත් තෙර, ඒ ඒ පවුල්වලට කල්තියා දැනුම් දී,

දානය ඉල්ලා ගෙන කැමේ තත්වයට වැටුණි. මේ සිද්ධිය හික්කුහු දම්සභාවේදී සාකච්ඡා කරමින් හුන් හ. එවිට එහි වැඩිම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, හික්කුහුගෙන් ඔවුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ගැන විමසා සිටි සේක. එවිට ඒ හික්කුහු බුදුරජුන්ට උත්තර දෙමින් 'හිමියනි, අලුතින් ලාභ ඉපදවීමට ගිය දෙව්දත් තෙර, එතෙක් ලැබූ ලාභ ද, නැතිකොට ගත්තේ යැ'යි පැවසූහ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, දෙව්දතුන්ට මෙසේ වූ පළමු අවස්ථාව මෙය නො වේ. පෙර ද එසේ වී යැ'යි වදාරා නිදසුන් ලෙස මේ අතීත කරුව වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර ධනංජය රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි බෝසත් තෙමේ, ගිරවෙක්ව ඉපිද 'රාධ' නමින් ප්‍රකට විය. මහත් පිරිවර ඇති, පිරිපුන් සිරුරකින් හෙබි ඔහුට 'පොඨපාද' නමින් බාල සොයුරෙක් ද විය. දිනක් එක් වැද්දෙක් ඉහත කී ගිරවු දෙදෙනා අල්ලාගෙන ගොස්, බරණැස් රජුට තෑගි කෙළේ ය. රජතුමා ගිරවුන් දෙදෙනා ම එක් රන් කුඩුවෙක බහා, රන් තැටිවල මිපිඬු පුරවා, ඒවා කවමින් ද, සකුරු පැන් පොවමින් ද, ගිරවුන් දෙදෙනාට මහත් සේ සත්කාර කරමින්, පෝෂණය කෙළේ ය. මෙසේ ගිරවු දෙදෙනා මහත් වූ ලාභ සත්කාරයට ද, ඉමහත් කීර්තියට ද පත් වූහ. මේ අතර වෙනත් වැද්දෙක් විශාල කළු වඳුරකු අල්ලාගෙන ඌයට 'කාළබාහු' යන නම යොදා රජවාසලට ගෙනැවිත් රජුට තෑගි කෙළේ ය. පසුව පැමිණි නිසා, ඌයට එනම් කාළබාහුට ලාභ සත්කාර වැඩිපුර ලැබුණි. ගිරවුන්ට තිබූ සැලකිල්ල ටිකෙන් ටික අඩු වී ගියේ ය. 'තාදී' (අටලෝ දිගමින් කම්පා නො වන) ගුණයෙන් යුතු වූ බෝසත් තෙමේ, උපේක්ෂාවෙන්, කිසිත් නො කියා සියල්ල ඉවසා සිටියේ ය. එහෙත් ඔහුගේ බාල සොයුරා තාදී ගුණයෙහි නො පිහිටා සිටි බැවින්, වඳුරාගේ ඉසුරුමත් බව නො ඉවසමින්, සිය වැඩිමහල් සොයුරා අමතා, සොයුර, පෙර මේ රජමැදුරෙහි මිහිරි රසැති කෑම බීම ආදිය, අපට ම ලැබුණි. දැන් දැන් ඒ සියල්ල කාළබාහුවා හිමිකර ගනියි. එසේ අපට ධනංජය රජුගෙන් සැලකිල්ල නො ලැබෙන්නේ නම්, මෙහි හිඳිමෙන් පලක් නැත. එබැවින් අපි මෙතැනින් පිට ව කැලයට ගොස් එහි සුවසේ වසමු'යි කියා, ඒ අදහස මෙසේ ගාථාවකින් ද පැවසී ය.

යං අනන්‍යාණසස පුරෙ ලභාම - තඤ්ඤානි සාධා මිගමෙව ගවජ්ඣි
 ගච්ඡාමදානි වනමෙව රාධ - අසකකතා වසම ධනඤ්ජයානි

පෙර අපි රජුගෙන් ආහාරපාන ලැබුවෙමු. ඒ සියල්ල දැන් වඳුරාට ලැබේ. රාධයිනි, ධනංජය රජුගේ සත්කාරයෙන් බැහැර වූ, අපි දැන් කැලයට ම යමු.

මෙහි 'යං අනන්‍යාභිසංසං' 'යම් ආහාරපාන වර්ගයක් මේ රජුගේ සම්පයෙන් යනුවෙන් උපයෝග අර්ථයේ ස්වාමි විභක්තිය මෙහි යෙදී ඇත. 'ධනංජයාය' යනුවෙන්, කරණාර්ථයෙහි සම්ප්‍රදානය යෙදී ඇත. 'ධනංජය රජු කරණකොට ගෙන', යන අර්ථයි. 'අසකකතාවසම' යනු 'ආහාරපාන නො ලබමු. මොහු විසින් සත්කාර නො කරන ලද්දේ වෙමු', යන අර්ථයි.

මේ ඇසූ 'රාධ' සිය සොයුරාට මෙසේ කිය.

2. ලාභ-අලාභ, අයස-යස, නින්දා-ප්‍රශංසා, සැප-දුක යන මේ ධර්මයෝ මිනිස් වර්ගයා විෂයෙහි අනිත්‍ය වෙති. පොඨ්ඨපාද, ශෝක නො කරව. කුමට දුක් වෙහි ද?

මෙහි 'යසො' යනු 'ඉසුරුමත් බව හා පරිවාර සම්පත්තිය'යි. 'අයසො' යනු 'එයින් තොර බව'යි. 'එකෙ' යනු 'මේ අටලෝ දහම් යන අර්ථයි. 'මනුජෙසු අනිච්චා' යනු 'උසස් ලාභයට හා යශසට හිමිව සිට පසුකලෙක අල්ප වූ ලාභ හා අල්ප වූ සත්කාර හිමි වීම'යි. හැම කල්හීම, ලාභ ලබන්නෙක් නැත. යශස් ආදිය සම්බන්ධව ද ක්‍රමය, මෙසේ ම ය.

ඒ ඇසූ 'පොඨ්ඨපාද' වඳුරා කෙරෙහි ඇති කොට ගත්, ඊර්ෂ්‍යාව බැහැර කරගැනීමට, අපොහොසත් ව මෙසේ පැවසී ය.

3. රාධයනි, අනාගත අර්ථයන් දන්නා වූ, ඔබ ඒකාන්තයෙන් ම පණ්ඩිතයෙකි. රජ පවුලෙන් තෙරපන ලද, හීන වූ වඳුරකු කෙසේ නම් දකින්නෙමු ද?

මෙහි 'කථං' යනු 'කවර නම් උපායකින්,' යන අර්ථයි. 'දකඛිසාම' යනු 'දකින්නෙමු ද' යන අර්ථ යි. 'නිදධාපිතං' යනු 'ඉවත් කරන ලද, බැහැර කරන ලද', යන තේරුම යි. 'ජමමං' යනු 'ලාමක' යන අර්ථයි.

මේ ප්‍රකාශය අසා සිටි 'රාධ' මෙසේ පැවසී ය.

4. 'කාළ බාහු' නම් වඳුරා කන් සැලීම ද, බැම හැකිලීම ද, රාජ කුමරුවන් බිය වැද්දීම ද කරයි. එබැවින් ආහාරපාන වලින් ඇත්වීමේ ක්‍රියාවලිය උතුරු කරයි.

මෙහි 'භායයනෙ කුමාරෙ' යනු 'රාජ කුමරුවන් බියට පත් කරයි', යන අර්ථයි. 'යෙනාරකා යසසති' යනු 'යම් කරුණෙකින් මොහුගෙන් ආහාරපාන දුරස් වේ ද? තමා ම ඒ කටයුත්ත කරන්නේ ය. නුඹ ඒ ගැන නො සිතව', යන අදහස යි.

කාළබාහුවා ද වැඩි දවසක් යන්නට පෙර, කන් සෙලවීම් ආදියෙන් රාජ කුමාරවරුන් බිය ගැන්වී ය. බියට පත් රාජ කුමාරවරු අසරණව මහ හඬින් කෑ ගැසූ හ. එවිට රජතුමා, 'ඒ කීමෙක් දැ'යි, රාජ පුරුෂයන්ගෙන් කරුණු විමසා බලා දැන, 'වහා ම වඳුරා මාලිගයෙන් ඉවත් කරවු' යැයි, රාජ පුරුෂයන්ට අණ කෙළේ ය. මෙසේ වැඩිකල් නොයාදීම වඳුරා ලාභ සත්කාරයෙන් පිරිහුණි. ඒත් එක්කම ගිරවුන්ට නැවත මහත් සත්කාර ලැබෙන්නට පටන් ගත්තේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා 'කාළබාහු' නම් වඳුරා, අද දේවදත්ත ය. පොට්ටපාද නම් වූ ගිරවා, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. 'රාධ' වූ කලී, 'මම ම විමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.3.10

සිලවීමංස ජාතකය

'සිලං කිරෙව කලයාණං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම වැඩ වාසය කරන සේක්, 'සිල වීමංසක' බමුණා අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවත්, අතීත

කථාවත් යන කථා වස්තු දෙක ම කලින් දක්වන ලදී. මේ ජාතක කථාවේදී බෝසත් තෙමේ බරණැස් රජුගේ පුරෝහිතයා විය. එතුමා තමන්ගේ ම සීලය පරීක්ෂා කරමින් දින තුනක දී රන් පුවරුවකින් කහවණුව බැගින් ගත්තේ ය. ආරක්ෂක පුරුෂයෝ ඔහු සොරකු බව කියා රජුට දැක් වූ හ. එවිට බෝසත් තෙමේ රජු ඉදිරියේ සිට මේ ගාථාව පැවසී ය.

සීලං කිරෙව කල්‍යණං - සීලං ලොකෙ අනුත්තරං
පසස සොරවිසො නාගො - සීලවාති න හඤ්ඤති ති

ලොව ශීලය වූ කලී යහපත් දෙයකි. ශීලය අනුත්තර ය. බලනු මැනවි, 'විෂසෝර නාගයා සිල්වතෙකැ'යි සිතා නසනු නො ලැබේ.

මේ පළමු ගාථාවෙන් බෝසත් තෙමේ ශීලය වර්ණනා කොට පැවිදිවනු සඳහා රජුගෙන් අනුමැතිය ලබාගෙන පැවිදි වීමට ගියේ ය. මේ අතර එතුමාට කිසියම් දිනෙක මස් කඩයකින් මස් පෙත්තක් ඩැහැගත් එක් උකුස්සකු දක්නට ලැබුණි. මස් පෙත්තක් ඩැහැගෙන අහසට නැගුණු උකුස්සා දුටු, වෙනත් කුරුල්ලෝ රංචු පිටින් උභ වටකොට ගෙන, නියවලින් ද, හොටවලින් ද, කොටන්නට පටන් ගත් හ. දුක ඉවසාගත නො හුණු උකුස්සා මස් පෙත්ත අත් හළේ ය. වෙනත් කුරුල්ලෙක් එය ඩැහැගත්තේ ය. සෙසු කුරුල්ලෝ උකුස්සා අනහර මස් පෙත්ත ඩැහැගත් කුරුල්ලා පසුපස ම ලුහුබැඳ ගිය හ. මෙසේ යම් යම් කුරුල්ලෙක් මස් පෙත්ත ගනී ද? ඒ ඒ කුරුල්ලා පසුපස සෙස්සෝ ලුහුබැඳ ගොස් හිංසා කරන්නට වූහ. යම් යම් කුරුල්ලෙක් මස් පෙත්ත අත් හළේ ද? උභ නිදුකින් අහසේ පියඹා ගියේ ය. බෝසත් තෙමේ ඉහත කී සිදුවීම පරීක්ෂාවෙන් බලා සිට 'කාමය වූ කලී මස් පෙත්තක් වැනි ය. එය ගත් ගත් සතා දුකට වැටේ, අත් හළ කෙනාට සැප ලැබේ යැ'යි, නුවණින් සලකා බලා මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

2. යම් තාක් උභ ලඟ කිසියම් ආහාරක් වී ද? ඒ තාක් සෙසු උකුස්සෝ එකතුව, උභ හපා කෑහ. ලොව කිසිවක් නැත්තාට හිංසා නො කෙරෙති.

යම් තාක් කල් මේ උකුස්සාගේ මුවෙහි මස් පෙත්තක් වී ද? ඒ තාක් කල් මෙලොව අන් උකුස්සෝ, උභ සපා කෑහ. මස් පෙත්ත අත් හළ කල්හී, කිසිදු අහරක් තමා වෙත නැති කල්හී, බැඳුම් ඇති විය හැකි කිසිවක් තමා

ලඟ නැති කල්හි, ඒ කුරුල්ලාට සෙසු කුරුල්ලෝ හිංසා නො කෙරෙති, යන අදහස යි.

අනතුරුව බෝසත් තෙමේ නුවරින් නික්ම යනවිට අතරමග දී රැ වූ බැවින්, එක් ගමක කිසියම් නිවෙසක නැවතුනේ ය. එම නිවසේ 'පිංගලා' යන නමින් යුතු දාසියක් වූවා ය. ඇය, ඇ සමග හිතවත්කම් පෑ එක් පුරුෂයකුට, හොර රහසේ තමා කරා, අසවල් වේලාවට පැමිණෙන ලෙස, කිසිවෙකුට නො පෙනෙන පරිද්දෙන් සන් කළා ය. නමුත් ඇගේ ඒ ක්‍රියාව බෝසතුන්ට රහසක් නො විය. රැ වූ විට ඒ දාසිය සිය භාමිපුතූන්ගේ පා සෝදා, සෙසු මෙහෙවර නිමකොට, ගෙදර අය නිදන තෙක් විමසිල්ලෙන් බලා සිටියා ය. අනතුරුව, ගෙදර අය නින්දට වැටුණු පසු, ඇය ඵලිපත්ත මත වාඩි වී, සිය හිතවත් පුරුෂයාගේ පැමිණීම අපේක්ෂාවෙන්, පාර දෙස බලා සිටියා ය. දැන් එයි, දැන් එයි, කියා බලා සිටි මුත්, පළමු යාමය ඉක්ම ගිය ද, ඉහත කී පුරුෂයා නො පැමිණියේ ය. මෙසේ රාත්‍රියේ මධ්‍යම යාමය ද ඉකුත් විය. අලුයම් වේලාවේ දී, ඔහු සිකුරට ම පැමිණේ යැයි, ඇය සිතා සිටි මුත්, එය ද ඉටු නො වූ කල්හි, සුන් වූ ආසා ඇතිව, නැගිට ගොස් නිදා ගත්තාය. මේ සියල්ල දුටු බෝසත් තෙමේ, මේ දාසිය තම 'සොර සැමියා පැමිණේ යැ'යි මෙතුවක් කල් ආසාවෙන් බලා සිටියා ය. ඔහු නො පැමිණෙන බව තීරව දැනගත් පසු ආසාවෙන් බැහැර වූ ඇය දැන් සුවසේ නිද යි. ආසාවෙන් නම් සැමවිට ම දුක් ඇති කෙරෙති. ආසාවෙන් බැහැර වීම, සැප ගෙන දේ. මෙසේ සිතූ බෝසත් තෙමේ, මේ ගාථාව පැවසී ය.

3. ආශාව දුරු කළ තැනැත්තිය සැප සේ නිදයි. ඉටු වූ ආශාව සැපයකි. ආශාව නිරාශාව බවට පත් කොටගත් 'පිංගලා' සුව සේ නිද යි.

මෙහි 'ඵලවති' යනු 'යම් ආශාවක ඵලය ලබන ලද ද?' එය ඒ ඵලයේ සැපය වන බැවින් 'සුඛ' නිම් වේ. නිරාශාව ඇති කොටගෙන, ආශාව බැහැර කොට ගෙන, ආශාව සිදු දමා, ආශාව දුරු කොට' යන අර්ථ යි. 'පිංගලා' යනු 'ඒ පිංගලා නම් වූ දාසිය, දැන් සුවසේ නිදයි' යන අර්ථයි.

මෙසේ ඒ බෝසත් තෙමේ, ඊට පසු දින ඒ ගමෙන් පිටත්ව ගොස්, අත පෙදෙසක වූ ආරණ්‍යයකට පිවිසුනේ ය. ආරණ්‍යය තුළ දී ධ්‍යානයට

සමච්ඡි හුන්, තවුසකු දුටු ඔහු, 'මෙලොවත් පරලොවත් ධ්‍යාන සුවය වැඩි තරම් වූ, අන් සුවයක් නැතැ'යි සිතා, මේ ගාථාව පැවසී ය.

4. මෙලොවත් පරලොවත් සමාධියට වඩා, උතුම් දෙයක් නැත. සමාහිත සිත් ඇත්තා, අනුන්ටත් තමාටත් හිංසා නො කරයි.

මෙහි 'සමාධි පරො' යනු 'සමාධියට වඩා උතුම් වූ අන් සැපයක් නම් නැත' ය අදහස යි.

මෙසේ කැලයට පිවිසි බෝසත් තෙමේ එහි දී, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, ධ්‍යාන හා අභිඤ්චන් උපදවා, ජීවත්ව සිට දිවි කෙළවර, මරණින් මතු බඹලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා තවුසා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

තෙවන කුට්ඨසක වර්ගය යි.

4.4.1

කෝකලික ජාතකය

'යො වෙ කාලෙ අසමපතෙන' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩවාසය කරද්දී, කෝකලිකයා අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'තක්කාරිය' ජාතකයෙහි දක්වන ලදී. එහි අතීත කථාව පහත දැක්වේ.

අතිතයෙහි බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ඒ බඹදත් රජුගේ ඇමැතියෙක් විය. රජතුමා 'බහුභාණී' (බොහෝ කොට කථා කරන) තැනැත්තෙක් විය. බෝසත් තෙමේ රජුගේ මේ දුර්වලතාව බැහැර කරන්නට බොහෝ උත්සාහ ගත්තේ ය. ඊට උපායක් සිතමින් සිටි එක්දිනක, ඔහු රාජකීය උද්‍යායට අහම්බෙන් මෙන් ගියේ ය. රජු හුන් තැන අඹගසක් තිබුණි. එහි රජුට ඉහළින් තිබූ අත්තක කාක් කුඩුවකි. එක් කෙටිලියක් ඒ කුඩුවේ හොරෙන් බිත්තරයක් දමා පැන ගියා ය. මේ ගැන කිසිත් නො දත් කැවිඬිය කොවුල් බිත්තරය තමාගේ කොට සිතා රැක්කා ය. පසුකලෙක නිසි වේලාවට බිත්තරයෙන් පැටවෙක් නික්මුණි. මේ අතර කැවිඬිය 'පැටවා තමාගේ ම යැ'යි සිතා, කෑම සොයා ගෙනවුත් මුව තුඩින් ඒවා උඟට කවමින් පෝෂණය කළා ය. අවාසනාවන්ත වූ මේ පැටියා තම පියාපත් මෝරන්නට, සකස් වන්නට කලින් ම කොවුල් හඬ නැගී ය. අකාලයේ නාද කළ, මේ අසරණ පැටවාගේ හඬ ඇසූ කැවිඬිය කලබල වී 'කුඩා කල දී ම අමුතු හඬ නගන මූ, ලොකු වූ විට කුමක් නම් නො කෙරේ දැ'යි අමනාපව හොටෙන් ඇන, පැටවා මරා කුඩුවෙන් එලියට ඇද දැමුවා ය. මළ කොවුල් පැටියා රජුගේ පාමුලට වැටුණි. ඒ දුටු රජතුමා බෝසත් ඇමතිතුමා අමතා 'මේ මොකදැ'යි විමසී ය. රජතුමාගේ වාචාලකම දුරුකිරීමට උපායක් සොයමින් සිටි, ඇමැතිතුමා 'මේ ඊට කදිම අවස්ථාවෙකැ'යි සතුටුව 'මහරජතුමනි, බොහෝකොට කථාකරන වාචාල උදවිය මේ බඳු විපාක ලබති, රජතුමනි, මේ කොවුල් පැටවා කැවිඬිය විසින් පෝෂණය කරන ලදුව, පියාපත් ඇඳෙන්නට පෙරාතුව ම නොකල්හි, කොවුල් හඬින් හැඬලී ය. එවිට කැවිඬිය 'මේ මගේ පුතකු නො වේ යැ'යි සිතා, මුවතුඩින් ඇන මරා, බිම හෙළවා යැ'යි උත්තර දුන්නේ ය. තවදුරටත් කථා කළ, ඇමැතිවරයා 'රජතුමනි, මිනිසුන් හෝ වේවා, තිරිසනුන් හෝ වේවා, කවුරුත් නමුත් වාචාල උදවිය මේ බඳු වූ දුක් ලබති'යි කියා, මේ ගාථා පැවසී ය.

යො වෙ කාලෙ අසම්පතෙත - අතිවෙලං පභාසති
 එවං සො නිහතො සෙති - කොකිලායිව අනුජො

යමෙක් ඒකාන්තයෙන් නිසි වේලාවට පෙර, කල් ඇතිව කතා කෙරේ ද? ඔහු කෝකිලාවගේ පුතා මෙන් නැසුනේ, මෙසේ හෝනේ ය.

- 2. හලාහල විසක් මෙන් නපුරු වචන යම් සේ, එම මොහොතෙහි ම විපතට හෙළා ද? ඉතා තියුණු ආයුධය වුව, එතරම් නපුරු නොවේ.
- 3. එබැවින් කල්හි ද, නොකල් හි ද, පණ්ඩිත තෙමේ වචනය රක්තේ ය. සිය ආත්මය හා සමාන කෙනකු ලඟ දී වුවත්, වැඩිපුර කථා නො කරන්නේ ය.
- 4. ප්‍රඥාව පෙරදැරි විවක්‍ෂණ පුද්ගලයා සුදුසු කල්හි, ප්‍රමාණවත්ව කථා කරන්නේ ය. ඔහු ගුරුලෙක් උරගයකු බැහැ ගන්නාක් මෙන්, සියලු සතුරන් ග්‍රහණය කොට ගනී.

මෙහි 'කාලෙ අසම්පතෙත' යනු 'තමා කථා කළ යුතු කාලය නො පැමිණි කල්හි', යන අර්ථ යි. 'අතිවේලං' යනු 'වේලාව ඉක්මවා වැඩිපුර ප්‍රමාණයක් කථා කිරීම'යි. 'හලාහලමමිව' යනු 'හලාහල විෂ වැනි ය' යන්න යි. 'නිකටෙය' යනු 'ඒ මොහොතෙහි ම, අල්පමාත්‍ර කාලයක් තුළ', යන අර්ථ යි. 'තසමා' යනු 'යම් හෙයකින් තියුණු ආයුධයටත් හලාහල විෂටත් වඩා වැඩි වේගයෙන් නපුරු වචන විපතට හෙළයි' යන අර්ථ යි. 'කාලෙ අකාලෙව' යනු 'කථා කිරීමට සුදුසු කල්හි හා නුසුදුසු කල්හි' යන අර්ථ යි. 'වාචං රකෙඛයා' යනු 'සිය ආත්මය හා සමාන තමන්ගේ ම පුද්ගලයකු ලඟ දී වුවත් වැඩි වේලාවක් කථා නො කරන්නේ ය.' යන අර්ථ යි. 'මතිපුබ්බො' යනු 'ප්‍රඥාව පෙරදැරි කොටගෙන කථා කිරීම කරණ කොටගෙන ඔහු මතිපුබ්බ නම් වේ' යන අර්ථ යි. 'විවක්ඛණො' යනු 'ඤාණයෙන් විචාරා අර්ථය අවබෝධ කරගන්නා පුද්ගලයා විවක්‍ෂණ නම් වේ. 'උරගං ඉව' යනු 'උරගයකු මෙන්' යන අර්ථයි. මෙසේ ද කියන ලදී. ගුරුලෙක් යම් සේ සමුදුර කළඹා විශාල දරණ වැලක් ඇති උරගයකු බැහැ ගනී ද? අල්ලා ගනී ද? එසේ ගෙන එකෙණෙහි ම, උභ ඉඹුල් ගසකට ගෙන ගොස් මස් කයි ද? එපරිද්දෙන් ම ප්‍රඥාව පෙරටු කොට ඇති, යම් විවක්‍ෂණ පුද්ගලයෙක් කථා කිරීමට සුදුසු කල්හි ප්‍රමාණවත් ව කථා කෙරේ ද? ඔහු සියලු පසම්තුරන් සිත් ගනී, ග්‍රහණය කොට ගනී, තමාගේ වසගයෙහි පවත්වයි, යන අදහසයි.

රජතුමා බෝසතුන්ගේ මේ දම්දෙසුම මැනවින් අසා, එතැන් පටන් 'මිත්තාණි' (ප්‍රමාණවත්ව කථා කරන්නෙක්) විය. එපමණක් නොව එතුමා බෝසත් ඇමැතිතුමන්ට මහත් වූ යශස් සම්පත් ද පිරිනැමුවේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක, තවද එදා කොවුල් පැටවා නම්, මෙදා කොකාලිකයා ය. පණ්ඩිත වූ ඇමැතියා නම්, 'මම ම විමි යි' බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.4.2

රථලංකී ජාතකය

'අපි හනඬා හතො බුදුනි' යනු ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක, කොසොල් රජුගේ පුරෝහිතයා අරඬයා වදාළ සේක. එක්තරා දවසක මේ පුරෝහිතතුමා සිය රථයට නැගී, රජුගෙන් තමාට ලැබී භුක්ති විඳින ගමෙහි, ඇවිදින්නට හා ගම පරීක්ෂා කරන්නට ගියේ ය. අබලන් වූ පටු මාවතක, ඉතා අපහසුවෙන් කරත්තය දක්කාගෙන යන පුරෝහිතතුමාට, ඉදිරියෙන් එන ගැල් සාත්තුවක් මුණගැසුණි. ඔහු තමාගේ රථය නතරකොට, ඉදිරියට පැමිණී ගැල්කරුවන්ට කථාකොට, 'නුඹලාගේ රථ වහා ඉවතට ගනිවු' යැයි හඬ ගා කීයේ ය. ගැල්කරුවන් ඔහුගේ කීම ගණන් නො ගන්නා බව දුටු විට, කිපුණු ඔහු තම කෙවිටෙන් ඉදිරියේ ම තිබූ රථයේ බඳින ලද ගොනුන්ට පහර දුන්නේ ය. එවිට රථයේ වියගසේ වැදුණු කෙවිට, උඩට මතු වී අවුත් පුරෝහිතයාගේ නළලෙහි වැදී නළල ගෙඩි ගැසුණි. වහා රථය ආපසු හරවා ගත් ඔහු රජවාසල වෙත පැමිණ, ගැල්කරුවන් තමාට පහර දුන් බව, රජුට පැමිණිලි කෙළේ ය. වහා ක්‍රියාත්මක වූ රජතුමා, ගැල්කරුවන් තමා වෙත ගෙන්වා යුක්තිය පසිඳන කල්හී, වරදකරුවා පුරෝහිතයා ම බව අවබෝධ කොට ගෙන, ගැල්කරුවන් නිදොස් කොට පිටත් කෙළේ ය.

එක්දිනක් දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්සුහු, රජුගේ පුරෝහිතයා ගැල්කරුවන් සමග නඩු කියන්නට ගොස් පරාද වූ ආකාරය ගැන කථා

කරමින් හුන හ. ඒ අතර එතැනට පැමිණි බුදුරජාණන් වහන්සේ, එවේලෙහි සාකච්ඡා කළ කරුණු හික්කුන්ගෙන් අසා දැන, ඔවුන් අමතා, 'මහණෙනි, මේ පුරෝහිතයා දැන් පමණක් නො ව පෙර ද, මෙවැනි දේ කෙළේ යැ'යි මේ අතීත කථාව දේශනා කළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බුහුමදත්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ඒ රජුගේ අධිකරණ ඇමැතියා විය. දිනක් රජුගේ පුරෝහිත තුමා රථයට නැගී ගමනක් යනවිට, ගැල්කරුවන් පිරිසක් මුණගැසී ඉහත කී ආකාරයෙන් ම, අනුන්ට පහරදීමට ගොස් තමා ම, තුවාල කර ගත්තේ ය. සිද්ධිය පෙර පරිදි ම විය. රජතුමා ද ගැල්කරුවන් රාජසභාවට වහා පමුණුවා නඩු විභාගයක් නො කොට ම ගැල්කරුවන් සතු සියලු ධනය රාජසත්තක කරන මෙන් අණ කෙළේ ය. මේ අවස්ථාවේ වහා නැගී සිටි අධිකරණ ඇමතිවරයා, 'රජතුමනි, සමහරු අනුන්ට පහර දී, තමාට පහර දුන් බව කියති. එබැවින් විභාග නො කොට වරදකරුවන් කිරීම අයුතු ය. විශේෂයෙන් රජතුමා විසින් එසේ කිරීම, කිසි සේකු නො හොබී යැ'යි පවසා, මේ ගාථාවන් ද ප්‍රකශ කෙළේ ය.

අපි හනඬා හතො බුදුනි - ජෙඬා ජිතොති භාසති
පුබ්බ මකඛාසිනො රාජ - එකදඬුං න සඤ්ඤෙහෙ

ඇතැමෙක් පහර දී 'පහර ලදිම'යි කියයි, පැරදී 'දිනුවෙමි'යි කියයි. රජතුමනි, මුලින් ඇවිත් කියන තැනැත්තා එකභෙලා විශ්වාස නො කරනු මැනවි.

තසමා පණ්ඩිත ජාතියො - සුණෙය්‍ය තෙරසසපි
උභින්නං වචනං සුඬා - යථා ධමෙමා තථාකරෙ

එබැවින් පණ්ඩිත පුරුෂයා අනෙකාට ද, ඇහුම්කන් දෙන්නේ ය. දෙදෙනාගේ ම වචන අසා, යුක්තියට අනුව ක්‍රියා කරන්නේ ය.

අලසො ගිහී කාම භොගී න සාධු - අසඤ්ඤාතො පබ්බජිතො න සාධු
රාජාන සාධු අනිසම්මකාරී - යො පණ්ඩිතෙ කොධනො තං න සාධු

කම් සැප විදින අලස ගිහියා හොඳ නැත. අසංවර පැවිද්දා ද හොඳ නැත. විමසා බලා කටයුතු නො කරන රජු ද හොඳ නැත. යම් පණ්ඩිතයෙක් කිපෙනසුලු ද, එය ද හොඳ නැත.

නිසමම බතතියෝ කයිරා - නානි සමම දිසමපති
නිසමමකාරිනෝ රඤ්ඤා - යසො කිතතිඤ්ඤා වඩ්ඪතී ති

රජතුමා විමසා බලා කටයුතු කරන්නේ ය. දිසාපති නම් වූ රජ අපරික්‍ෂාකාරී ව කටයුතු නො කරන්නේ ය. විමසා බලා කටයුතු කරන රජුගේ යසස (පරිවාර සම්පත්තිය) ද කීර්තිය ද වැඩේ.

මෙහි 'අපි හතථා' යනු 'ඇතැමෙක් විහිත් හානි සිදු කොටගෙන අනෙකෙක් පහර දුන්නේ යැයි කියයි. ප්‍රකාශ කරයි' යන අර්ථයි. 'පෙථා ජතෝ' යනු 'තමා ම පරාද වී මම දිනුවෙමි යි කියයි' යන අර්ථ යි. 'එතදඤ්ඤා' යනු 'රජතුමනි, පළමුව රජමැදුරට විත් පැමිණිලි කරන්නාගේ, එනම් මුලින් කියන්නාගේ වදන් ඒකාන්ත කොට විශ්වාස නො කරන්නේ ය, ඔහුගේ වචනය එකහෙළා නො පිළිගන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'තසමා' යනු 'යම් හෙයකින් මුලින් ම පැමිණ කියන්නාගේ ඒකාන්ත වචන නො ඇදහිය යුතු ද? එහෙයින්', යන අර්ථ යි. 'යථා ධමෙමා' යනු 'නියම විනිශ්චයක පිහිටා සිට එසේ කරන්නේ ය' යන අර්ථයි. 'අසඤ්ඤාතෝ' යනු 'කායාදියෙන් අසංවර වූ දුස්සීලයා'ය. 'තං ත සාධු' යනු පණ්ඩිත වූ ඒ නුවණැති පුද්ගලයාට පක්‍ෂග්‍රාහී වීම නිසා, දැඩි කෝප සංඛ්‍යාත යම් තරහක් ඇති වී නම්, එය නුසුදුසු ය', යන අර්ථයි. 'නානිසචච' යනු 'පරික්‍ෂා නො කොට', යන අර්ථ යි. 'දිසමපති' යනු 'දිසාවන්ට ස්වාමී වූ මහරජතුමනි', යන අර්ථ යි. 'යසො කිතති ච' යනු 'ඉසුරුමත් බව, පරිවාර සම්පත්තිය හා කීර්ති ශබ්දය ද වැඩේ,' යන අර්ථ යි. බෝසතුන්ගේ මේ වචන ඇසූ රජතුමා නැවත නඩුව ධර්මානුකූල ව, විනිශ්චය කෙළේ ය. අනතුරුව වැරදිකරුවා පුරෝහිත බමුණා බව දැන, විත්තිකාර පිරිස නිදොස් කොට, පිටත්කර හැරියේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ජාතකය මෙසේ ගෙනහැර දක්වා, නිමා කළ සේක. තව ද එදා පුරෝහිත බමුණා නම්, මෙදා තැනැත්තා ම ය. පණ්ඩිත ඇමතියා වූ කලී, 'මම ම වීම්' යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.4.3

පක්කගෝධ ජාතකය (ගොධ ජාතකය)

'තදෙව මෙ කංච' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවීරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, එක්තරා කෙළෙඹි පුත්‍රයකු අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව මීට ඉහත 'සුවච්ඡ' ජාතකයෙහි දී විස්තර කරන ලදී. ඒ අනුව ණය එකතු කොට ගෙන ආපසු පැමිණෙන, මේ අඹු-සැමි දෙදෙනාට අතරමග දී කිසියම් වැද්දකුගෙන් ආහාර වශයෙන් පිළිස්සු තලගොයකු ලැබුණි. පසුව ජලාශයක් සමීපයෙහි නැවතුණු සැමියා, සිය බිරිඳට කථාකොට, ඇය පැත්තේ ගෙන ඒමට පිටත්කොට යවා, පැළහු තලගොයි තනිව ම ගිල දැමුවේ ය. එසේ කොට දිය රැගෙන පැමිණි සිය බිරිඳට, 'සොඳුර, ඔබ දියට ගිය අතරේ දී තලගොයා පැන ගියේ යැ'යි පැවසීය. එවිට ඔහුගේ බිරිඳ, 'ස්වාමීනි, පිසු තලගොයා පැන ගියේ නම් මොනවා කරන්නද? එන්න, අපි යමු'යි කීවාය. මෙසේ ගමන් කළ මේ දෙදෙනා ක්‍රමයෙන් ජේතවනාරාමයට ළඟා වූහ. දෙවීරම් වෙහෙස අසල නැවතුණු ඔවුහු, ජේතවන පොකුණෙන් පැත්තේ බි මුණ කට සෝදා, නැවත ගමනට සුදානම් වන විට, අසල වැඩ හුන් බුදුරජුන් දැක, වහා උන්වහන්සේ වෙත ගොස් සමීපයෙහි හිඳ ගත්හ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ අඹු-සැමි දෙදෙනා අතුරෙන් බිරිය අමතා 'උපසිකාවනි, ඔබේ ස්වාමි පුරුෂයා ඔබට හිතවත් ද? ස්තේහ ඇත්තේ ද? උපකාර වේ දැ'යි අසා වදාළ සේක. 'ස්වාමීනි, මා නම් මොහුට හිතවත් ය. ආදරේ ය. එහෙත් ඔහු තුළ නම්, මා කෙරෙහි ආදරයක් නැතැ'යි, බිරිඳ කීවා ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇය අස්වසමින්, 'මොහු ඔබට දිගට ම මෙසේ සලකා යයි, නො සිතන්න. යම් දිනෙක ඔබේ ගුණ සිහිකරන ඔහු ඔබට සියලු යස-ඉසුරු දෙනු ඇතැ'යි වදාරා ඔවුන් වෙනුවෙන් මේ අතීත කථාව ද දේශනා කළ සේක.

මෙහි අතීත කථාව ද වර්තමාන කථාව හා සමාන වෙයි. මෙහි අඹු-සැමි දෙදෙනා, රාජ පුත්‍රයෙක් හා ඔහුගේ මෙහෙසිය වෙති. රාජපුත්‍රයා තම පියා වන මහරජුගේ නියෝගයෙන් කැළයේ දිගුකලක් සිය මෙහෙසිය සමග ජීවත්ව සිට, පියාගේ ඇවෑමෙන් බරණැස බලා පිටත්ව ගියේ ය. මෙසේ ගමන් කරන මේ අඹු-සැමි දෙදෙනාට වන මැද දී, වැද්දකු මුණ ගැසුණි. ඉතා වෙහෙසට පත් මේ යුවල දුටු වැද්දා, ඔවුන් කෙරෙහි අනුකම්පා

උපදවා, අනුභවය සඳහා පුළුස්සන ලද තලගොයකු ඔවුන්ට දුන්නේ ය. රජ දුවණිය තලගොයා ද වැලකින් එල්ලා ගෙන, වතුරක් ඇති තැනක දී අනුභව කරන්නට තීරණය කොට ගෙන, සිය සැමියා සමඟ නැවත මගට පිළිපැන්නා ය. අතරමග දී එක් විලක් දුටු ඔවුහු, ඒ අසල පිහිටි බෝ ගසක් මුලට ගොස්, හිඳ ගත් හ. එහි දී රාජ පුත්‍රයා සිය බිරිය අමතා, සොඳුර, ආහාර ගැනීමට පෙර, ඔබ විලට ගොස් අත-පය-මුහුණ-කට සෝදා ගෙන, නෙලුම් කොළයකට පැන් ද රැගෙන, එනු මැනවැ'යි කියා පිටත් කෙළේ ය. ඇය ද 'මැනවැ'යි පිළිගෙන තලගොයා බෝ අත්තක එල්ලා, විලට ගියා ය. ඇය පැන් ගෙන අතරතුරේ දී රාජ පුත්‍රයා තලගොයා වලිගය දක්වා ම, තනිව ම කා, නඟුවේ කෙළවර පමණක් අතේ තබාගෙන බිම බලා ගෙන හුන්නේ ය. පැන් රැගෙන ළඟට පැමිණි බිරිඳ දෙස බැලූ රාජ පුත්‍රයා, 'සොඳුර, ඔබ දියට ගිය පසු තලගොයා බිමට පැන දිව ගොස්, කුඹසකට රිංගුවේ ය, උඟ පසුපස එළවාගෙන ගිය මට අල්වා ගැනීමට හැකි වූයේ උගේ වලිගය පමණි. අහිත් වලිගය කඩා ගත් උඟ කුඹස ඇතුළට වැද, නොපෙනී ගියේ යැ'යි කීවේය. එවිට බිරිඳ 'ස්වාමිනි, පිළිස්සූ තලගොයා පැන දුවන්නේ නම්, මොනවා කරන්න ද? එන්න, අපි, අපේ ගමන පිටත් වෙමු'යි කීවාය. මෙසේ ගමන් ඇරඹූ ඔවුහු, අනුක්‍රමයෙන් බරණැසට ළඟා වූහ. එහි දී රාජාත්වයට පත් වූ රාජ පුත්‍රයා, සිය බිරිය අඟ මෙහෙසිය බවට පත් කෙළේ ය. එහෙත් ඇයට ඔහුගෙන් ලැබුණු වෙනත් සත්කාර සම්මානයක් නම් නැත.

බෝසත් තෙමේ මේ රජුගේ ඇමතියෙක් විය. ඔහු රජුගේත් දේවියගෙන් තතු මැනවින් දැනී. ඒ නිසා ම දේවිය කෙරෙහි අනුකම්පා කොට, ඇයට හිමි සම්පත් ලබා දිය යුතු යැයි තීරණය කළ මේ ඇමතිතුමා, රාජ සභාවේ දී ම, එනම් රජු සම්පයේ දී ම දේවිය අමතා 'ආර්යාවනි, අපට ඔබතුමියගෙන් කිසිවක් නො ලැබුණි. අප දෙස නො බලන්නේ කුමක් නිසාදැ'යි කීය. එවිට අඟමෙහෙසිය 'පුතණුවනි, රජතුමාගෙන් මට ද ලැබෙන දෙයක් නැත, ඉතින් ඔබට කුමක් දෙන්නද? අප වනගතව සිට නුවර බලා එන කල්හී, වැද්දකුගෙන් තැගි වශයෙන් ලැබුණු පිළිස්සූ තලගොයා, තනිවම ගිල දැමූ රජතුමා, දැන් මට කුමක් නම් ලබා දේ' දැයි කීවා ය. එය අසා සිටි ඇමතිවරයා 'උත්තමාවිය, එසේ නො කියනු මැනවි, රජතුමා කිසිවිටෙක එබන්දක් නො කරන්නේ යැ'යි, කීවේ ය. එවිට රාජදේවිය පුතණුවනි, එය ඔබ නො දැනී. එය දන්නේ රජුත් මාත් පමණකැ'යි පවසා මේ ගාථාව කීවා ය.

තදෙව මෙ ත්වං විදිතො චනමජෙක්ඛ රටෙසහ
යසස තෙ බගගබන්ධසස සනනදධසස තිරිටිනො
අසසත් දුම සාධාය - පකකා ගොධා පලායථා ති

රජතුමනි, වන මැද දී කඩුවෙන් හා සන්නාහයෙන් සන්නද්ධ ව
වල්කොල හැඳ සිටි දා සිට, ඇසතු අත්තෙහි එල්ලන ලද පැළඟු තලගොයා
පලාගිය දා සිට, මා විසින් ඔබ තේරුම් ගන්නා ලද්දෙහි ය.

මෙහි 'තදෙව' යනු එකල සිට මොහු මට කිසිවක් නො දෙන්නෙකි,
මා වෙනුවෙන් කිසිවක් නො කරන්නෙකැයි, මෙසේ ඔබ ගැන දන්නා ලදී.
අන් අය ඔබේ ස්වභාවය නො දනිති' යන අර්ථ යි. 'බගගබන්ධසස' යනු
'කඩුවෙන් සැරසුණු' යන අර්ථයි. 'තිරිටිනො' යනු 'පට්ටා වස්ත්‍ර හැඳ සිටි'
යන අර්ථයි. (මෙය කැලයේ සිට එන කල්හි සිඳු වූවකි) 'පකක' යනු
'අඟුරුවලින් පිළිස්සූ' යන අර්ථ යි. 'ගොධා පලායථ' යනු 'මෙසේ රජු කළ
වැරදි පිරිස මැද දී ප්‍රකට කොට කීවා ය', යන අර්ථ යි.

ඒ ඇසූ බෝසත් තෙමේ රාජදේවිය අමතා 'උත්තමාවිය, ඔවුනොවුන්
අතර අමතාපකම් තබා ගෙන කෙසේ නම්, එක් ව ජීවත් වෙහි ද? එසේ
ගෙවන ජීවිතය අඹු-සැමි දෙදෙනාගේ ම අපහසුවට, ලනැවිල්ලට හේතු
වේ, එබැවින් කුමක් නිසා තවදුරටත් මෙහි වෙසේ දැ'යි කියා, දේවියට
උපදේශ වශයෙන් මේ ගාථා දෙක පැවසී ය.

න මෙ නමනතසස හජෙ හජනං
කිච්චානු කුබ්බසස කරෙය්‍ය කිච්චං
නානත් කාමසසි කරෙය්‍ය අත්ථං
අසමහ ජනනමපි න සමහ ජෙය්‍ය

අවනත වන්නාට, අවනත වන්න. ඇසුර ප්‍රිය කරන්නා, ඇසුරු
කරන්න. තමා ගැන සොයා බලන්නාගේ කටයුතු, සොයා බලන්න. තමාට
අයහපත කරන්නාට, යහපත නො කරන්න. තමාගේ ඕනෑ එපාකම් ඉටු
නො කරන්නාගේ ඕනෑ-එපාකම්, ඉටු නො කරන්න.

වජේ වජ්‍යනං වනථං න කයිරා
 අපෙන විතෙනන න සමභජෙය්‍ය
 දිජො දුමං බිණඵලංව ඤ්ඤවා
 අඤ්ඤං සමෙකෙබ්‍ය්‍ය මහාහි ලොකො

තමා හැර දමන්නා, අත් හරින්න, (ඔහු ගැන) ආශාවක්වත් සිතේ රදවා නො ගන්න. සිතේ අමනාපයෙන් නො ඇල්මෙන්, සේවය නො කරන්න. ලෝකය විශාල ය. ගෙඩි නොමැති ගසක් හැරදමන කුරුල්ලකු මෙන්, වෙනත් කෙනකු ගැන විමසා බලන්න. (අනිකකු තෝරා ගන්න.)

මෙහි 'නමෙ නමනහසස' යනු 'යමෙක් තමා කෙරෙහි මෘදු සිතින් නැමේ ද? පෙරළා ඔහුට නැමෙන්නේ ය', යන අර්ථ යි. 'කිවචානුකුබ්බසස' යනු 'තමාගේ වැඩක් යෙදුණු විට එය ඉටු කර දෙන්නාට', යන අර්ථයි. 'අනඤ්ඤාමසස' යනු 'අවැඩ කරන්නාට', යන අර්ථ යි. 'වනථංන කයිරා' යනු 'තමා අත් හළ කල්හී, ඔහු කෙරෙහි ආශාව - සෙනෙහස - ඇල්ම නො කරන්න', යන අර්ථයි. 'අපෙනවිතෙනන' යනු 'අමනාපෙන් නො ඇලුණු සිතින්, යන අර්ථයි. 'න සමභජෙය්‍ය' යනු 'එක් නො වන්නේ ය' යන අර්ථයි. 'අඤ්ඤං සමෙකෙබ්‍ය්‍ය' යනු 'අනෙකකු සොයා බලන්නේ ය. යම් සේ කුරුල්ලෙක් ගස ඵල රහිත බව දැන, වෙනත් ඵල හරිත ගසක් කරා යා ද? එසේ ඇලුම් රහිත පුරුෂයා තේරුම් ගෙන, වෙනත් සෙනෙවිත්තයකු වෙත එළඹෙන්නේ ය' යන අදහසයි.

බෝසතුන්ගේ මේ කථාව අසන්නට අසන්නට, රජතුමාගේ සිත දේවිය කෙරෙහි වඩාත් සමීප වන්නට විය. දේවියගේ නොයෙක් ගුණ සිහිකළ රජතුමා සිය දේවිය අමතා, 'සොඳුර, මෙපමණ කලක් ඔබ ගැන නො සලකා හැරීම සම්බන්ධයෙන් සිත් අමනාප කොට නො ගන්න. පඬිවරයකුගේ උතුම් කථාවක් නිසා, ඔබේ ගුණ වඩ වඩා මට සිහි විය. මගේ වැරදි මෙතෙක් ඉවසා සිටි ඔබට, මගේ මේ මුළු රාජ්‍යය ම දෙමි'යි කියා, මේ ගාථාව ද ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

සො තෙ කරිසසාමි යථානුභාවං
 කතඤ්ඤානං බතතියෙ පෙකබ්‍යා නො
 සබ්බඤ්ඤව තෙ ඉසසරියං දදාමි
 යසසිසසසී තසස තුවං දදාමි

දේවිය, ඔබේ කෘතඥ බව තේරුම් ගත්, ඒ මම ශක්ති පරිද්දෙන් ඔබට යුතුකම් ඉටු කරන්නෙමි. ඔබට සියලු ඉසුරු දෙමි. ඔබ යමකුට යමක් දීමට රිසි වෙහි ද? ඒවාද දෙමි.

මෙහි 'සො' යනු 'ඒ මම', යන අර්ථ යි. 'යථානුභාවං' යනු 'ශක්තිය හා බලය අනුව', යන අදහස යි. 'යසසිවජසි' යනු 'ඔබ යමකුට යමක් දීමට රිසි ද? ඔහුට මේ රාජ්‍යය ආදී කොට ඇති සියල්ල දෙමි' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කියා රජතුමා දේවියට සියලු යස-ඉසුරු දුන්නේ ය. තමාට දේවියගේ ගුණ සිහිපත් කරවූයේ මොහු යැයි සලකා, පණ්ඩිතවූ ඇමතිතුමාට ද, මහත් යස-ඉසුරු තෑගි කිරීමට, රජතුමා අමතක නො කෙළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කථාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශ කොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, දම්පති යුවල සෝවාන් ඵලයට පත් වූහ. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ පූර්වාපර සන්ධි ගලපමින් ඵදා අඹු-සැමි යුවල නම්, මෙදා අඹු-සැමි යුවල ම ය. ඵදා පණ්ඩිත ඇමතිවරයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.4.4

රාජෝවාද ජාතකය

'ගවඤ්ඤව කරමානානං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, රජුට කරන ලද අවවාදයක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව සකුණ ජාතකයෙහි දක්නට ලැබෙන්නේ ය. ඒ අනුව බුදුරජාණන් වහන්සේ මහරජු අමතා 'රජතුමනි, පෙර රජදරුවෝ පඬිවරුන්ගේ දේශනා අසා, දැහැමින් රජය කරවා අවසන දෙවිලොව ගියාහු යැ'යි වදාරා, රජුගේ අයැදුමින් මේ අතීත කථා වස්තුව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ බමුණු කුලයක ඉපිද, නිසි වියට පත් වූයේ, උගත යුතු වූ සියලු ශිල්ප ඉගෙන ගෙන, තවුස් පැවිද්දෙන් පැවිදිව අභිඥා හා සමාපත්ති ද උපදවාගෙන, හිමාලයෙහි රමණීය වූ බිම්කඩෙක අසපුවක් සාදා ගෙන, වනමුල් පලවැලින් ජීවත් වෙයි. එකල රජතුමා තමාගේ කිසියම් අඩුපාඩුවක්, වැරැද්දක් ඇත්දැයි සොයමින් ස්වයං පර්යේෂණයෙහි යෙදෙමින් කල්ගත කරයි. එක්දිනක් රටේ ජනතාව තමාගේ අගුණ කතා කෙරේදැයි විමසා බැලීමට තීරණය කරගත් රජතුමා, රට පුරා ම දූතයන් යොදවා ඒ ගැන මැනවින් සොයා බැලී ය. අනතුරුව තමාගේ දොස් දකින්නකු රට තුළ නැති බව දැනගත් නමුත්, ඉන් සැහීමට පත් නොවූ රජතුමා වෙස්වලාගෙන, ජනපද වාරිකාවෙහි යෙදෙන්නට අදිටන් කර ගත්තේ ය. මේ වාරිකාවෙන් පසුව රට තුළත් ඉන් බැහැරවත් තමාට දොස් නගන්නෙකු නොමැති බව තේරුම් ගත් ඔහු, තමාගේ ගුණ පමණක් දකින ඒ ගැන කතාකරන රටවැසියන් ගැන සතුටු වී, තම රටට අයත් හිමාල වන පෙදෙසෙහි වත් තමාගේ දොස් දකින්නකු ඇත්දැයි සිතා, ඒ ගැන සෙවීමට හිමාල වනපෙතට පිවිසියේ ය. කාලයේ සැරිසරන රජතුමාට බෝසත් තවුසාගේ අසපුව ඇස ගැසුණි. අසපුව වෙත ගිය රජතුමා, පළමුකොට බෝසතුන්ට නමස්කාර කොට, පිළිසඳර නිමා කර එකත්පස් ව, හිඳ ගත්තේ ය.

බෝසත් තාපසයා කාලයෙන් ගෙනෙන ලද ඉඳුණු නුගගෙඩි රජතුමාට අනුභව කිරීමට දුන්නේ ය. මේ නුගගෙඩි මිහිරි ය, සාරයෙන් පිරිපුන් ය. හකුරු රසයෙන් යුක්ත ය. ඒවා රජුට දුන් තවුසා රජු අමතා, 'පින්වත, මේ නුග ගෙඩි අනුභව කොට පැන් පානය කරනු මැනවැ'යි කීය. රජතුමා ද එසේ කොට, 'ස්වාමීනි, මේ නුග ගෙඩි අභිශයින් රසවත් ය. ඉතා මිහිරි ය. ඊට හේතුව කුමක් දැ'යි තවුසාගෙන් පිළිවිසී ය. එවිට තවුසා පිළිතුරු දෙමින් 'පින්වත, එසේය, ඒකාන්තයෙන් මේ රටේ රජතුමා දැහැමියකු විය යුතු ය. රජු දැහැමින් රාජ්‍යය කරවන කල්හි, සැමදේ ම සඵල වේ. යටත් පිරිසෙයින් ගස්වැල් වල ගෙඩි පවා මෙසේ වේ. රජවරු අදැහැමි කල්හි, සියල්ල අයහපත් වේ. තෙල්-මිපැණි ආදිය පමණක් නොව මනමුල් පලවැල පවා අමිහිරි වේ. නිසරු වේ. හුදෙක් මුළු රට ම නිසරු වේ. තවද රජු දැහැමි වනවිට මුළු රට ම සරු වේ යැ'යි, උත්තර දුන්නේ ය. තමා රජු බව නො හැඟ වූ රජතුමා 'ස්වාමීනි, එසේ වීනම් එකත් එකටම අපේ රජතුමා දැහැමියකු විය යුතු යැ'යි කීයා, තවුසාට වැද පිටත්ව බරණැසට ගොස්,

'තවුසාගේ වචන විමසා බැලිය යුතු යැ'යි, තීරණය කොට අධිර්මයෙන් රට පාලනය කිරීමට පටන් ගත්තේ ය.

වික කලකට පසු රජතුමා නැවත වතාවක් තවුසා බැහැදැකීමට, හිමවතට ගියේ ය. පෙර පරිදිම තවුසා රජුට නුග ගෙඩිවලින් සංග්‍රහ කෙළේ ය. නුග ගෙඩි තිත්ත බව වහා රජුට වැටහුණි. සැණෙකින් කෙළත් සමග නුග ගෙඩිය කටින් ඉවතට දැමූ රජතුමා, 'ස්වාමීනි, ඉතා රසවත් වූ නුග ගෙඩිවලට කුමන විපතක් වී දැ'යි තවුසාගෙන් විමසීය. එවිට බෝසත් තෙමේ 'පින්වත, ඒකාන්තයෙන් රජු අදැහැමියකු විය යුතු ය. එසේ නොමැති නම් මෙය කෙසේවත් සිදු නො විය හැකිය. රජවරු අදැහැමි කල්හී, සියල්ල නො පිට පෙරළේ යැ'යි කියා, මේ ගාථා දේශනා කෙළේ ය.

ගවං වෙ තරමානානං - ජ්මහං ගවජනි පුංගංවො
සබ්බා ගාවී ජ්මහං යනති - නෙතෙන ජ්මහං ගතෙ සති

යම් සේ නදිය තරණය කරන ගවයන් අතුරෙන්, ප්‍රධාන ගවයා ඇදව යේ ද? නායකයා ඇදේට යනවිට සෙසු ගවයෝ ද ඇදේටම යෙති.

එවමෙව මනුසෙසසු - යො හොති සෙට්ඨ සමමනො
සො වෙ අධමමං වරති - පගෙව ඉතරාපජා
සබ්බං රට්ඨං දුකබ්බං සෙති - රාජා වෙ හොති අධමමකො

එපරිද්දෙන් මිනිසුන් අතර යමෙක් ශ්‍රේෂ්ඨ ද? යම් විදියකින් ඔහු අධිර්මයෙහි හැසිරේ නම්, සෙසු ප්‍රජාව ද එසේම වේ. යම් විදියකින් රජ අධාර්මික වේ ද? එවිට මුළු රට දුකට වැටේ.

ගවං වෙ තරමානානං උජු ගවජනි පුංගංවො
සබ්බා ගාවී උජුංයනති - නෙතෙන උජුගතෙසති

ඉදින් නදිය තරණය කරන ගවයන් අතුරෙන් ප්‍රධාන ගවයා, ඍජුව යේ ද? නායකයා ඍජුව යන කල්හී, සෙසු ගවයෝ ද, ඍජුවම යෙති.

එවමෙව මනුසෙසුසු යො හොති සෙධ්‍ය සමමනො
සොවෙපි ධමමං වරති පගෙව ඉතරා පජා
සබ්බං රට්ඨං සුඛං සෙති රාජාවෙ හොති ධම්මිකො

එපරිද්දෙන් මිනිසුන් අතර යමෙක් ශ්‍රේෂ්ඨ ද? යම් හෙයකින් ඔහු ධර්මයෙහි හැසිරේ නම්, සෙසු ප්‍රජාව ද එසේ ම වේ. ඉදින් රජ දැහැමි වේ ද? එවිට මුළු රට ම සුවපත් වේ.

මෙහි 'ගවං වෙ තරමානානං' යනු 'නදිය තරණය කරන ගවයන් අතුරෙන්', යන අර්ථයි. 'ජම්භං' යනු 'ඇඳ-වක්' යන අර්ථයි. 'නෙතෙන' යනු 'නායකත්වය ගෙන ගමන් කරන ගව ජ්‍යෙෂ්ඨ වූ ප්‍රධාන ගවයා' යන අර්ථයි. 'පගෙව ඉතරා පජා' යනු 'සෙසු සත්තු පළමුවැන්නා අනුව අධර්මයෙහි හැසිරෙති' යන අර්ථයි. 'දුක්ඛං සෙති' යනු 'හුදෙක් වැදහෙවීම ම නොව සිවු ඉරියව්විම දුක් විඳි', යන අර්ථයි. 'අධම්මිකො' යනු 'ඉදින් රජ ජ්‍යාදියෙන් අගතියට ගමන් කිරීම් වශයෙන් අධාර්මික වේ', යන අර්ථ යි. 'සුඛං සෙති' යනු 'ඉදින් රජ අගතියට යාම අත්හැර, දැහැමි වේ ද? එවිට මුළු රට ම සිවු ඉරියව්විම සැපයට පත් වේ' යන අදහස යි.

මෙසේ බෝසතුන්ගේ දහම් ඇසූ රජතුමා තමා රටේ රජු බව එතුමාට දන්වා, 'ස්වාමීනි, මුල දී නුග ගෙඩි මිහිරි කළ මම ම, පසුව ඒවා තිත්ත රස කෙළෙමි. එබැවින් නැවත වරක් මම ඒවා මිහිරි රසයට පත් කරන්නෙමැ'යි කියා, බෝසතුන් වැඳ, පෙරළා නුවරට ගොස්, දැහැමින් රාජ්‍යය විචාරා සියල්ල යථා තත්වයට පත් කෙළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මය දේශනා කොට ජාතිකය නිමවා වදාළ සේක, තවද එදා රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. තාපසයා වූ කලී, 'මම ම වීම්'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.4.5

ජම්බුක ජාතකය

'මහා පවඩ්ඨකායො සො' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක ධර්මදේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේළුනාරාමයේ දී, දෙවිදකුන් අරඹයා දේශනා කළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව, මීට ඉහත දී දක්වන ලදී. මේ එහි කෙටි විස්තරයකි. දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ සැරියුත් තෙරුන් අමතා, 'සාරිපුත්‍රය, එදා ඔබ දුටු දෙවිදන් තෙර කුමක් කෙළේ දැ'යි විචාළ සේක. ඊට පිළිතුරු දෙන සැරියුත් තෙරණුවෝ, 'ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ අනුකරණය කෙරෙමින් ඔහු විජ්නිපත මා අතට දී, නික්ම ගොස් වැදහොත්තේ ය. ඉන් කිපුණු කෝකාලිකයා දෙවිදකුන් වෙත දිවගොස් නිදන දෙවිදකුන්ගේ පපුවට දණිස්සෙන් ඇත්තේය. මෙසේ දෙවිදන් ඔබවහන්සේ අනුකරණය කරන්නට ගොස් දුක ම ලැබුවේ යැ'යි කීය. ඒ ඇසූ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'සාරිපුත්‍රය, දෙවිදන් තෙමේ දැන් පමණක් නො ව පෙරද මා අනුකරණය කරන්නට ගොස් දුක් වින්දේ යැ'යි, වදාරා සැරියුත් තෙරුන්ගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව වදාළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ සිංහ ජාතියෙහි ඉපිද හිමාලයෙහි කිසියම් ගුහාවෙක වාසය කරයි. දිනක් මේ සිංහයා මීමකු මරා මස් කා පැන් බී පෙරළා එන විට ඒ දැක බියට පත් වූ එක සිවලෙක් පලා යන්නට උත්සාහ කොට එය නො හැකි ව උඩුබැලි අතට බිම පෙරළුණේ ය. ඒ දුටු සිංහයා 'මේ කිමදැ'යි විචාළේ ය. එවිට සිවලා 'ස්වාමීනි, මම ඔබට උපස්ථාන කරන්නට කැමැත්තෙමි'යි කීය. 'එසේ නම් මා සමග එව'යි, සිංහයා සිවලා ද කැටුව සිය නවාතැනට ගොස්, එදා සිට දිනපතා මස් ගෙනැවිත් දෙමින් සිවලා පෝෂණය කෙළේය. කලකට පසු මෙසේ සිංහයාගේ ඉදුල් කා විශාල වූ සිරුරක් ඇති සිවලාට මහත් මානයක් සිත්හි හට ගත්තේ ය. වහා සිංහයා වෙත ගිය ෭෦ 'ස්වාමීනි, මම මෙතෙක් කල් නිරතුරුව ඔබට පළිබෝධයක්, කරදරයක් වීමි. ඔබ නිතර නිතර මස් ගෙනවුත් මා පෝෂණය කෙළෙහි ය. අද ඔබතුමා මේ ගුහාව තුළ ම හිඳිනු මැනව. මම ගොස් එක් ඇතකු මරා, මස් කා ඔබට ද ගෙනෙන්නෙමි'යි, ගර්වයෙන් කීය. එවිට සිංහයා සිවලා අමතා, 'නුඹ ඊට උත්සාහ නො ගනුව, නුඹ ඇතුන් මරා මස් කන ජාතියක උපන්නකු නො

වේ. ඇතුන් වනාහී විශාල-දැවැන්ත ගරීර ඇති සත්ත්ව විශේෂයකි. මම නුඹට ඇතකු මරා දෙන්නෙමි. එබැවින් මා කියන්නට විරුද්ධ නොවී, කියන දේ කරව'යි කියා මේ ගාථාව කිය.

බ්‍රහා පවඩඨකායො සො - දීඝ දායොව ජම්බුක
නඤ්ඤං නමහි කුලෙ ජාතො - යත් ගණහනති කුඤ්ජරනති

සිවල, ඇතා විශාල සතෙකි. වැඩුණු කයක් ඇත්තෙකි. දිගු දළ ඇත්තෙකි. යම් ජාතියක සත්තු ඇතුන් අල්ලා ගනිද් ද? නුඹ එබඳු කුලයක නූපන්නෙකි.

මෙහි 'බ්‍රහා' යනු 'විශාල', යන තේරුම යි. 'පවඩඨකායො' යනු 'උස්ව වැඩුනු කය ඇත්තෙකි', යන අර්ථ යි. 'දීඝදායො' යනු 'දිගු දළ ඇත්තෙකි, ඒ දළවලින් තොප වැන්නවුන්ට පහර දී, මරණයට පමුණුවයි' යන අදහස යි.

'යත්' යනු 'යම් සිංහ කුලයක ඉපදුණු අය, උතුම් මදැතකු අල්ලා ගනිද්ද? නුඹ එහි නූපන්නෙකි, සිවල් පවුලේ උපන්නෙකි' යන අර්ථ යි.

මෙසේ සිංහයා පුන පුනා වළකද්දීත් සිවලා ගුහාවෙන් නික්ම තෙවරක් සිවල් හඬ නගා, අසල තිබූ පර්වත මුදුනකට නැග්ගේ ය. එහි සිට පර්වත පාමුල බලන උෟට, ඒ අසල සිටි එක් කළු පැහැති ඇතකු දුටුවේ ය. 'එකහෙලාම ඇතාගේ කුම්භස්තලයට පැනිය යුතු යැ'යි තීරණය කළ සිවලා, මහත් වේර යොදා ඇතු මතට පැන්න නමුදු, පෙරළී ගොස් ඇතු පාමුල වැටුනේ ය. එවිට ඇතා ඉදිරි පයක් ඔසවා සිවලා පාගා දැමුවේ ය. ඇත් පාදයට යට වූ සිවල් හිස සුණුවිසුණු වී ගියේ ය. මෙසේ සිවලා කෙදිරි නො ගා ම මීයපරලොව ගියේ ය. ඇතා ද කුංචනාද කරමින් කැලෑ වැදුනේ ය. බෝසත් සිංහයා පර්වත මුදුනට නැග, විපරම් කොට සිදුවූ විපත බලා, 'සිවලා තමාගේ ම මානය හේතු කොටගෙන විනාශයට පත් වූයේ යැ'යි කියා, මේ ගාථා තුන ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

අසීහො සීහ මානෙන - යො අනනානං විකුබ්බති
කුටුඬුව ගජ මාසජ්ජ - සෙනි භූමහා අනුජුජනං.

සිංහ ව නූපත් යමෙක් සිංහ හැඟීමෙන්, තමා කෙරෙහි සිංහ ලීලාව මවාපායි ද? ඔහු ඇතාට ළංව කෙදිරිගාන සිවලා මෙන්, බිම හොවී.

යසසීනො උතතම පුගගලසස
සඤ්ජාත බන්ධසස මහබ්බලසස
අසමෙකබ්බි පාම බලුප පනතිං
සංසොති නාගෙ න හතොව ජමබුකො

යශස් ඇත්තා වූ විශාල සිරුරකින් හෙබි, මහා බලැති උතුම් පුද්ගලයෙකුගේ ශක්තිය - බලය හා උත්පත්තිය, නො විමසා බලා ඇතුගෙන් මැරුම් කෑ ඒ සිවලා හෝතේ ම ය.

යොවීධ කම්මං කුරුතෙ පමාය
ථාමබලං අතතනි සං විදිත්වා
ජප්පෙන මනෙනන සුසාසිතෙන
පරිකබ්බ වා සො විපුලං ජිනාතිති

යමෙක් මේ ලෝකයේ තමා තුළ වූ ශක්තිය හා බලය තේරුම් ගෙන, තරම දැන ක්‍රියා කෙරේ ද? ජපයෙන් ද, මන්ත්‍රණයෙන් ද, සුභාෂිතයෙන් ද, පරීක්ෂාකාරී වූ හේ, මහත් වූ ජයග්‍රහණයක් ලබයි.

මෙහි 'විකුබ්බති' යනු 'පරිවර්තනය කරයි', යන අර්ථ යි. 'කුටුඬුව' යනු 'සිවලා මෙන්', යන අර්ථ යි. 'අනුජුජනං' යනු 'කෙදිරිගාන' යන අර්ථයි. මෙසේ ද කියන ලදී. යම් සේ මේ සිවලා මහත් වේදනාවට පත් ව කෙදිරිගාමින් බිම හොවී ද? එසේ යම් වෙනත් දුබලයෙක් බලවතකු සමග සටන් කෙරේ ද? ඔහු ද එබඳු ම වේ' යන අර්ථයි. 'යසසීනො' යනු 'ඉසුරුමත් බවින් යුතු', යන අර්ථ යි. 'උතතම පුගගලසස' යනු 'කාය බලයෙන් හා ඤාණ බලයෙන් යුත් උතුම් පුද්ගලයෙකුගේ, යන අර්ථ යි. 'සඤ්ජාතබන්ධසස' යනු 'මනා හැඩහුරුකම්වලින් යුතු මහා දේහයක් ඇති', යන අර්ථයි. 'මහබ්බලසස' යනු 'මහත් ශක්තිය ඇති', යන අර්ථයි. 'ථාම බලුපපනති' යනු 'මෙබඳු වූ සිංහයාගේ 'ථාම' සංඛ්‍යාත බලයත්, 'සිංහ

ජාති' සංඛ්‍යාත උපතභ්' නො දැන, එනම් කාය ශක්තියත් ඤාණ බලයත් සිංහ උපතත් දැන, යන අර්ථයි. 'සසෙති' යනු 'තමනුත් ඔහු හා සමාන යැයි, හඟින මේ සිවලා ඇතු විසින් නසනු ලැබ, මරණ මංවකයේ නිදයි', යන අර්ථයි. 'පමාය' යනු 'පමණ දැන පරික්‍ෂා කොට බලා', යන අර්ථයි. 'පමාණා' යනු ද පාඨයකි. තමාගේ පමණ දැනගෙන, එනම් යමෙක් තමාගේ පමණ දැන කටයුතු සිදු කෙරේද? යන අර්ථයි. 'ථාමබලං' යනු 'ථාම' සංඛ්‍යාත බලය යි. එනම් කාය ශක්තියත් ඤාණ බලයත්' යන අර්ථ යි. 'ජපෙපන' යනු ජපයෙන් ද ප්‍රාර්ථනාවෙන් ද යන අර්ථ යි. 'මනෙනන' යනු 'අන් පඬිවරුන් සමග මන්ත්‍රණය කොට සිදු කිරීමෙන්, යන අර්ථ යි. 'සුභාසිතෙන' යනු 'සත්‍යාදී ගුණයන්ගෙන් යුතු, නිවැරදි වචනයෙන්', යන අර්ථයි. 'පරිකබවා' යනු 'පරික්‍ෂාකාරී වූ', යන අර්ථයි. 'සො විපුලං ජිනාති' යනු 'යමෙක් මෙබඳු වේ ද? එනම් කිසියම් ක්‍රියාවක් කරන්නා තමාගේ ශක්තියත් බලයත් දැන, ජප මන්ත්‍ර වශයෙන් පිරිසිදු තේරුම් ගෙන, යහපත් වචන කතා කරමින්, ඒ ක්‍රියාව කෙරේ ද? ඔහු විශාල වූ ද, මහත් වූ ද, ජයග්‍රහණයක් ලබයි, නො පිරිහෙයි' යන අදහස යි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ, මේ ගාථා තුනෙන් මෙලොව කටයුතු සිදු කළයුතු ආකාරය ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එදා සිවලා නම්, දේවදත්ත ය. සිංහයා වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.4.6

බ්‍රහ්‍මචරිත ජාතකය

'තිණං තිණනති ලපසි' යන මේ ගාථාව අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙව්රම් වෙහෙර වැඩිවාසය කරන සේක්, එක්තරා කුහක හික්කු කෙනෙකුන් අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව මීට පෙර කියන ලදී. එහි අතීත කථා පුවත මෙසේ ය.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, අප බෝසත් තෙමේ ඒ රජතුමාට අර්ථයෙන් හා ධර්මයෙන් අනුශාසනා කරන ඇමතිවරයා විය. දිනක් බරණැස් රජතුමා මහත් වූ සේනාවක් ගෙන, කොසොල් රජුගේ රටට වැද සැවැත් නුවරට පිවිස, යුදකොට ඒ නුවරත්, රජුත් අල්ලා ගත්තේ ය. කොසොල් රජුට 'ජත්ත' නමින් පුත් කුමරෙක් විය. ඔහු මේ යුද්ධය පවතිද්දී වෙස්වලාගෙන නුවරින් පිට ව ගොස්, 'තක්ෂිලා' නුවරට පිවිසුණි. එහි නැවතුණු ඔහු ත්‍රි වේදයත් අටළොස් ශිල්පත් උගෙන තක්ෂිලාවෙන් නික්ම, එකල පැවති ආගම් ද වෙනත් ශිල්ප ශාස්ත්‍ර ද ඉගෙන ගනිමින් ගමින් ගම ගොස් අවසානයේ දී, එක් පසල් ගමකට පැමිණියේ ය. මේ අතර තාපසවරු පස්දෙනෙක් එවකට එම ගම අසල පන්සලක් තනාගෙන, තවුස් දම් පුරමින් ජීවත් වූහ. ඉහත කී රාජකුමාරයා ඒ තවුසත් වෙත එළඹ, 'මොවුන්ගෙන් කිසිවක් උගත යුතුයැ'යි සිතා, ඔවුන් සමීපයෙහි පැවිදි වී, ඔවුන් දත් සියල්ල උගත්තේ ය. පසුකලෙක මේ රාජකීය තවුසා තවුස් පිරිසෙහි නායකයා විය. ඉක්බිති එක් දවසක් තවුස් පිරිවර ඇමතු ඔහු, 'පින්වත් තවුසනි, නුඹලා කුමක් නිසා, මධ්‍යම දේශයට නො යවු දැ'යි විචාළේ ය. 'ස්වාමීනි, මධ්‍යම දේශයෙහි මිනිස්සු නම් පණ්ඩිතයෝ වෙති. ඔවුහු අපගෙන් ප්‍රශ්න අසති. අප ලවා අනුමෝදන් කරවති. මංගල පාඨ අප ලවා කියවති. ඒවා අපට නො හැකි වුවහොත් ඊට ඔවුහු ගරහති. අපි ඊට බියෙන් එහි නො යමු'යි සෙසු තවුසෝ පිළිතුරු දුන් හ. එවිට නායක තවුසා 'පින්වත් තවුසනි, තෙපි කිසිදේකට බිය නො වවු, මම ඒ සියල්ල කරන්නෙමි'යි කීය. මෙසේ එහි යන්නට තීරණය කරගත් ඔවුහු සියලු දෙනා තම තමාට අයත් විවිධ වූ තවුස් පිරිකර ද ගෙන පිටත් ව ගොස්. පිළිවෙළින් බරණැස් නුවරට පැමිණුහ හ.

බරණැස් රජතුමා ද කොසොල් රජු තමාගේ අත්අඩංගුවට ගෙන, එහි පාලනයට තමාගේ නියෝජිතයකු තබා, එහි වූ ගෙන යා හැකි වටිනා සම්පත් සියල්ල ද රැගෙන, බරණැසට ගොස් තම රාජකීය උද්‍යානයෙහි තමා අයත් කොටගත් ඒ සියලු වස්තුව, විශාල ලෝහමය සැළියක බබා, රහසිගත ව නිදන්කොට තබා, රජවාසලයට ගියේ ය.

මෙසේ බරණැස් නුවරට පැමිණි ඉහත කී තාපසවරු බරණැස් රජුගේ උයනෙහි රාත්‍රිය ගතකොට, ඊට පසු දා නගරය තුළ පිඬු සිඟා ගිය හ. මෙසේ පිඬු සිඟීමෙහි යෙදුණු ඔවුහු, අනුක්‍රමයෙන් රජමැදුරට පැමිණිය හ. රජතුමා ඔවුන්ගේ ඉරියව් ගැන පැහැදී, උඩුමහල් තලයට කැඳවා, ඔවුන්

එහි හිඳුවා කැඳ හා වෙනත් කැ යුතු දේ දීමෙන් ආදරයෙන් ඔවුන්ට සලකා, බත සකස් වනතුරු, විවිධ ප්‍රශ්න ඔවුන්ගෙන් ඇසී ය. 'ජත්ත' නම් වූ මේ නායක තවුස්තුමා රජුගේ සිත් ගනිමින්, ඒ සියලු ප්‍රශ්න ඵ්සඳ, අනතුරු ව බත් කිය නිමවා අවසානයේ දී, විසිතුරු අනුමෝදනාවක් ද කෙළේ ය. ඊට අතිශයින් පැහැදුණු රජතුමා, ඒ සියලු දෙනා ම, සිය උයනෙහි නැවතීම සඳහා කැමති කරවා ගත්තේ ය. ජත්ත තවුසා නිදන් ගන්නා මන්ත්‍ර දත්තෙකි. ඔහු එහි වෙසෙමින් 'මෙ රජු විසින් මාගේ පියාගේ ධනය, කොතැනක සඟවා තබන ලද දැ'යි මන්ත්‍ර ජපකොට බලා, එය තමා වෙසෙන උයනෙහි ම නිදන්කොට ඇති බව, දැනගත්තේ ය. ඉන්පසු ඔහු 'මම මේ ධනය ද, අත්පත් කොටගෙන මට අයත් රජය ද, සතු කර ගන්නෙමි'යි සිතා, සෙසු තවුසන් අමතා, 'පින්වතුනි, මම කොසොල් රජුගේ පුතා වෙමි. මේ බරණැස් රජු විසින් අපගේ රජය පැහැර ගන්නා ලදි. මම වෙස් වලාගෙන සැඟව ගොස්, මෙ පමණ කලක් දිවි රැක ගත්තෙමි. දැන් කුලසන්නක ධනය මෙහි ඇත. මම ඒවා රැගෙන ගොස්, මට අයත් රජය ද ආපසු ගන්නෙමි. එවිට තොපි කුමක් කරන්නෙහු දැ'යි විමසීය. මේ ඇසූ තවුසෝ 'ස්වාමිනි, අපි සියලු දෙනා ම ඔබ සමග එන්නෙමු'යි කීහ.

තවුසන්ගේ අදහස පිළිගත් ජත්ත තවුසා, මහත් වූ සම් මලු රැසක් සකසා එදින රාත්‍රී කාලයෙහි පොළොව සාරා, ධනය පුරවන ලද නිදන් සැළිය ගොඩට ගෙන, සියලු සම්පත් සම් මලුවල පුරවා, සැළිය තණකොළවලින් පුරවා, තිබූ තැන ම එය තැන්පත් කොටතබා, ඉහත කී වස්තුව ද, පත්සියයක් වූ තම ශිෂ්‍ය තවුසන් ද වෙනත් කුලිකාර මිනිසුන් ද, රැගෙන පලා ගියේ ය. සැවතට පැමිණි ඔහු, බරණැස් රජුගේ නියෝජිතයා අත්අඩංගුවට ගෙන, රජය ද තමාගේ ග්‍රහණයට නතු කොටගෙන, ප්‍රාකාර-අවටාල ආදිය පිළිසකර කරවා, නැවත කිසිදු රජකුට පැහැර ගත නො හැකි වන සේ, සියල්ල තරකොට රාජ්‍යත්වයට පත් විය.

මේ අතර බරණැස් රජතුමා, තාපසවරුන් උයනෙහි තිබූ නිදන් වස්තු පැහැරගෙන පලා ගිය බව, කෙසේ හෝ දැන ගත්තේ ය. වහා උයනට ගිය ඔහු, නිධානය විවරකොට බලා, තණ කොළවලින් පිරුණු සැළිය දැක, අහිමි වූ ධනය ගැන ශෝක කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. ඔහුගේ සිහිය අවුල් විය. රජවාසලට පැමිණි ඔහු 'තණකොළ තණකොළ' කියමින්, එය ම නිතර මුමුණමින්, සිහිමද ව කල්ගෙවන්නට පටන් ගත්තේ ය. කිසිවකුට රජුගේ ශෝකය තුනී කරන්නට, නො හැකි විය. මේ තත්වය

මැනවින් තේරුම් ගත් බෝසත් ඇමතිතුමා, 'අපගේ රජතුමා මහත් වූ ශෝකයෙන් නන්දොඩවමින් හැසිරෙයි. ඔහුගේ ශෝකය දුරු කරන්නට මා හැර අන් සමතකු නැත. එබැවින් මොහුගේ සිත තුළ වූ ශෝකය මුලිකුපුටා දමන්නෙමි'යි, සිතී ය. පසුදිනෙක රජවාසලට ගිය ඇමතිතුමා, වැළපෙන රජු ළඟ හිඳිමින් මේ ගාථාව කී ය.

**තිණං තිණනති ලපසී - කොණු තෙ තිණමාහරී
කිනනු තෙ තිණ කිවච්චී - තිණමෙව පභාසසීති**

'තෘණ තෘණ' යැයි කියති, කවරෙක් ඔබගේ තෘණ හැර ගත්තේ ද? කීමෙක් ද? තෘණ ගැන ම කියනුයේ, තෘණවලින් ඔබට ප්‍රයෝජනයක් වේ ද?

මෙහි 'කිනනු තෙ තිණකිවච්චී' යනු 'කීමෙක් ද? ඔබට තෘණවලින් කළයුතු වැඩක් වේ ද?' යන අර්ථයි. 'තිණමෙව පභාසසී' යනු 'ඔබ වනාහී හුදෙක් 'තෘණ-තෘණ' යැයි ඒ ගැන ම කියති, 'අසවල් තෘණ වර්ගය යැ'යි නො කීවේ ය. පළමු කොට 'අසවල් වර්ග ඒ ගැන ම කියති', 'අසවල් තෘණ වර්ගය යැ'යි නො කීවේ ය. පළමුකොට 'අසවල් වර්ගය යැ'යි තෘණ වර්ගය කියනු මැනව. අපි ඒවා ගෙනෙන්නෙමු. තවද ඔබට ඉන් වැඩක් නැති නම්, නිකරුණේ නන් දෙඩවීම නවත්වනු මැනව', යන අදහසයි.

ඒ ඇසූ රජතුමා අනතුරුව මේ ගාථාව කීය.

**ඉධාගමා බ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරීනා බ්‍රහ්මසුකො
සො මෙ සබ්බං සමාදාය තිණං නිකබ්භප ගච්ඡති**

උසස් වූ, බහුශ්‍රැත වූ, ඡත්ත නම් වූ, බ්‍රහ්මචාරියෙක් මෙහි පැමිණියේ ය. ඔහු මගේ සියලු දේ ගෙන (ඒ වෙනුවට) තණකොළ බතා තබා ගියේ ය.

මෙහි 'බ්‍රහ්මා' යනු 'උස් වූ', යන අර්ථයි. 'ඡත්තො' යනු 'ඔහුගේ නම'යි. 'සබ්බං සමාදාය' යනු 'සියලු ධනය ගෙන' යන අර්ථයි. 'නිකබ්භප ගච්ඡති' යනු සැළවිල තෘණ පුරවා තබා, ගියේ යැයි දක්වමින් මෙසේ කිය'

යන අදහස යි. රජතුමාගේ වදන් ඇසූ, බෝසත් තෙමේ මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

එවෙනං හොති කතතබ්බං අපෙපන බහුමිච්ඡතා
සබ්බං සකසස ආදානං අනාදානං තිණසසච
තිණසස වාටිසු ගතො - තඤ්ඤා පරිදෙවනාති

සුඤ්ඤ දැයිත් බොහෝ දෑ කැමැත්තා විසින් මෙය ම කළ යුතු ය, එනම් තමන්ගේ සියල්ල ගැනීමත්, (අනුන්ගේ තණ පතක්වත් නො ගැනීමත් ය. සැළිවල තණකොළ බහා ගියේ ය. කුමට ඒ ගැන වැලපේ ද?

අල්ප වූ තෘණවලට වඩා බොහෝ ධනය කැමැත්තා විසින්, මෙසේ මෙය කළ යුතු වේ. ඒ කවරේ ද? පියා සත්තක ධනය මුළුමනින් ගැනීමත්, නො ගත යුතු ව තිබූ තෘණ නො ගැනීමත් ය. මහරජතුමනි, මෙසේ ඒ උස් වූ ජන්ත තමැත්තා ගතයුතු වූ තම පියා සතු වූ ධනය ගෙන, නො ගත යුතු වූ තෘණ සැළිවල බහා තබා ගියේ ය.

ඒ ගැන කුමට වැලපේ ද? යන අදහසයි.
ඒ ඇසූ රජතුමා මේ ගාථාව කීය.

සීලවෙනනා නකුබ්බනති බාලො සීලානි කුබ්බති
අනිච්චසීලං දුස්සීලං - කිං පණ්ඩිච්චං කර්සසතිති

සිල්වත්තු (මෙබඳු දෑ) නො කෙරෙති. මෝඩයා එසේ කරයි. නිත්‍ය සීලයක් නැති, දුස්සීලයාගේ පණ්ඩිත බව කුමට ද?

මෙහි 'සීලවෙනනා' යනු 'යම් සිල්වත් බ්‍රහ්මචාරී කෙනෙක් වෙද් ද? ඔවුහු මෙබඳු දෑ නො කෙරෙති, යන අර්ථයි. 'බාලො සීලානි කුබ්බති' යනු 'අනුවණ දුරාවාරී පුද්ගලයා වූ කලී, මෙබඳු වූ තමාගේ අනාවාර ලක්ෂණ පළ කෙරේ', යන අර්ථයි. 'අනිච්චං සීලං' යනු 'ස්ථිර නැති, දිගු කලක් නො පවතින සීලයෙන් යුතු' යන අර්ථයි. 'දුස්සීලං' යනු 'දුස්සිල් බව'යි. 'කිං පණ්ඩිච්චං කර්සසති' යනු 'මෙබඳු පුද්ගලයා බොහෝ ඇසූ පිරු තැනින් ගොඩනගා ගත් පාණ්ඩිතයෙන් කුමක් කරන්නද? කුමක් ලබන්නේ ද? ඔහුට ම විපතක් කරගන්නේ යැයි, රජතුමා ඔහුට ගරහමින් එසේ කියා,

බෝසතුන්ගේ ගාථාවෙන් ශෝකය දුරුකොට ගෙන, දැහැමින් රාජ්‍යය කරවිය' යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එදා 'බ්‍රහ්‍ය ජන්තයා' නම් මේ කුහක හික්කුවයි. පණ්ඩිත වූ ඇමතිවරයා වූ කලී 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.4.7

පීඨ ජාතකය

'න තෙ පීඨ මදාසිමගා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් විහාරයෙහි වැඩවාසය කරන සේක, එක්තරා හික්කු කෙනකුන් අරඹයා වදාළ සේක. දිනක් එකී හික්කුව කිසියම් දනවිවක සිට ජේතවනාරාමයට පැමිණ පාසිවුරු කිසියම් තැනක තැන්පත්කොට තබා, බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත ගොස් වැද අවුත්, එහි සිටි සාමණේර හිමිවරුන්ගෙන්, 'ඇවැත්නි, මේ සැවැත්තුවර හික්කුන්ට උපකාර කරන ප්‍රධාන තැනැත්තා කවුදැ'යි ඇසී ය. ඊට පිළිතුරු දෙන සාමණේර හිමිවරු 'ඇවැත්නි, 'අනාථපිණ්ඩික මහ සිටුතුමාත්, විශාඛා මහ උපාසිකාවත් හික්කුන්ට නිතර මහත් සේ උපකාර කෙරෙති. ඔවුහු අපට මවුපියන් වැනි යැ'යි කීහ. මේ ඇසූ ඒ හික්කු නම පසු දා පාන්දරම, හැමදෙනාට ම පෙර අනේපිඬු සිටුතුමාගේ ගෙදරට ගියේ ය. මෙතරම් උදෙණි පිඬුසිඟා යන සිරිතක් කැල ම නැති බැවින්, කිසි කෙනෙක් ඔහු දෙස නො බැලූ හ. එවිට එතැනින් කිසිවක් නො ලැබූ, ඒ හික්කුව විශාඛා උපාසිකාවගේ නිවසට ගියේ ය. අවේලාවෙහි පැමිණි ඔහුට, එතැනින් ද කිසිවක් නො ලැබුණි. මෙසේ තැන තැන ඇවිද ගිය ඒ හික්කු නම, නැවත ආපසු එන ගමන් ඒ ඒ ගෙවල්වලට ගියත්, ඒ වනවිට කැඳත් බකුත් පිරිනමා අවසන් වී තිබුණි. නිරාහාරව ම පන්සලට පැමිණි හික්කුව 'ශ්‍රද්ධාවක් නැති අප්‍රසන්න පවුල් දෙකකට, මේ පන්සලේ හික්කුහු සැදැහැවත් පවුල් දෙකකැ'යි

කියති'යි මෙසේ අනේපිඬු සිටුවනුමාටත්, විශාබා මහ උපාසිකාවටත්, පරිභව කරන්නට පටන් ගත්තේය. පසුදිනක මේ සිද්ධිය මාතෘකා කොටගෙන හික්කුහු දම්සභාවෙහි, ඒ ගැන කථා කරමින් හුන් හ. එවිට අදාළ හික්කුච කැඳවා 'එකී සිද්ධිය සත්‍යයක්දැ'යි ඔහුගෙන් ඇසූ සේක. එවිට ඒ හික්කුච 'එසේය ස්වාමීනි, එය සත්‍යයකි'යි උත්තර දුන්නේ ය. 'මහණ, ඔබ කුමට කිපුනෙහිද? බුද්ධ කාලයට පෙර, තාපසවරු පවා ගෙවල්වලට ගොස් කිසිවක් නො ලද මුත් කෝප නො ගත්තාහුයැ'යි, වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ මේ අතීත කථා පුවත දේශනා කළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බුන්මදන්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, අප බෝසත් තෙමේ බමුණු කුලයක ඉපිද, නිසිවියට පත් වූයේ තක්ෂිලාවට ගොස් සියලු ශිල්ප හා ශාස්ත්‍ර උගෙන, පසුකලෙක හිමවනට ගොස්, එහි දී තවුස් පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, බොහෝ කලක් එහි ම වැස, කිසියම් දිනෙක නගරයට පිඬු පිණිස පැමිණියේ ය. මෙකල බරණැස්නුවර සිටි ප්‍රධාන සිටුවරයා සැදැහැවතෙකි. ප්‍රසන්න පුද්ගලයෙකි. මේ අතර නුවරට පැමිණි බෝසත් තෙමේ, සැදැහැවත් පවුල් ගැන සොයා බලා, සිටුවනුමා ගැන අසා දැන, එතුමාගේ නිවසට පිඬු පිණිස ගියේ ය. ඒ වනවිට සිටුවනුමා ගෙදර සිටියේ නැත. රාජකාරි සඳහා රජවාසලට ගිය බැවිනි. සිටුවැදුරෙන් කිසිවක් නො ලද තවුස්තුමා, හිස් අතින් ම ආපසු හැරී යන්නට ගියේ ය. රාජකාරි නිමවා සිය නිවසට පැමිණෙන සිටුවනුමාට අතරමග දී, තවුසා මුණගැසිණි. තවුසා දුටු සිටුවනුමා තවුසාට වැඳ, සිය නිවසට එතුමා කැඳවා ගෙනගොස්, පා සෝදා වඩා හිඳවා, කැඳ-බත්-කැවිලි ආදියෙන් සංග්‍රහකොට, කැම ගන්නා අතරතුරේ දී කිසිවක් නො විමසා දානයෙන් පසු, තවුසාට වැඳ එකත්පසෙක හිඳ, 'ස්වාමීනි, අපේ ගෙදරට පිඬු පිණිස පැමිණ, කිසිදු සත්කාර සම්මානයක් නො ලැබ, ගිය යාවකයකු හෝ දැහැමි මහණ බමුණකු හෝ නැත. එහෙත් අද ඔබතුමා අපගේ දරුවන් විසින් නොදුටු බැවින්, අසුනක් හෝ කැමක්-බිමක් හෝ පා සේදීමක් හෝ කැඳබතක් හෝ, නො ලැබ ම ගියෙහි ය. ඒ වූ කලී, අපගේ දෝෂයකි. එබැවින් ඒ දෝෂයට සමාව ගන්නට වටීයැ'යි කියා, මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

නතෙ පියදායිමහා - න පාණං නපි භොජනං
 බ්‍රහමචාරී බමසසු මෙ - එතං පසසාමී අවචයනති

බ්‍රහ්මචාරී තාපසතුමනි, (අපි) ඔබට පුටුවක් නො දුන්නෙමු, පානයකුත්, බෝජනයකුත් නො දුන්නෙමු. මෙය මාගේ වරදක් ලෙස දකිමි. සමාවුව මැනවි.

මෙහි 'ත තෙ පීඨමදාසිමහා' යනු 'ඔබට පුටුවක්වත් දෙවන්නට නො හැකි විය', යන අදහසයි.

මේ ඇසූ බෝසත් තෙමේ මේ ගාථාව කිය.

නෙවාහිසජ්ජාමී න වාපි කුපෙප
නවා පි මෙ අපපිය මාසි කිඤ්චි
අපොපි මෙ ආසි මනො විතකෙකා
එතාදිසො නුන කුලසස ධමෙමා

(මම) ඇලුම් නො කරමි. නො කිපෙමි. මට අප්‍රිය වූ කිසිවක් ද නැත. එසේ ද වුවත්, මෙය මොවුන්ගේ කුලසිරිතක් විය යුතු ය යන, කල්පනාව මාගේ සිත්හි ඇති විය.

මෙහි 'නෙවාහිසජ්ජාමී' යනු 'නො ඇලෙමි' යන අර්ථයි. 'එතාදිසො' යනු 'එකාන්තයෙන් මේ පවුල මේ බඳු ස්වභාව ඇත්තේ ය. මෙය කිසිවෙකුට කිසිවක් නො දෙන පරම්පරාවක් වන්නේ යැ'යි, මෙසේ මාගේ සිතේ අදහසක් ඇති විය' ය න අර්ථයි. එම ප්‍රකාශය අසා සිටි සිටුවකුමා, මේ ගාථා දෙක පැවසී ය.

එසමහාකං කුලෙ ධමෙමා පිතුපිනාමහොසදා
ආසනං උදකං පජ්ජං සබ්බෙනං නිපදාමසේ

අසුන් - පැන් - පා ගල්වන තෙල් යන, මේ සියල්ල පිරිනමමු. මෙය මුතුන් මිත්තන් කාලයේ සිට පැවතෙන, අපේ සදාකාලික වූ කුලදහමකි.

එසමහාකං කුලෙ ධමෙමා පිතු පිනාමහොසදා
සකච්චං උපතිට්ඨාම - උනතමං විය ඤාතකං

උතුම් නැයකුට මෙන් සකසා උපස්ථාන කරමු. මෙය මුතුන් මිත්තන් කාලයේ සිට පැවැතෙන අපේ සදාකාලික වූ කුලදහමකි.

මෙහි 'ධමමො' යනු 'ස්වාභාව'යි. 'පිතුපිතාමනෝ' යනු පියවරුන් හා මුත්තනුවරුන් සන්නක වූ, යන අර්ථ යි. 'උදකං' යනු 'පා සෝදන ජලය'යි. 'පජජං' යනු 'පා ගල්වන තෙල්'ය. 'සබ්බෙතං' යනු මේ සියල්ල'යි. 'නිපදාමසෙ' යනු 'නි' 'ප' යන මේවා උපසර්ග වේ. 'පිරිනමමු' යන අර්ථයි. 'දෙමු යි කියන ලද්දේ වේ. මෙතැන් පටන් සත්වෙති කුල පරම්පරාව දක්වා අපේ වංශය දායක වංශයෙකැයි දක්වයි' යන අර්ථයි. 'උනනමං විය ඤාතකං' යනු 'අපි දැනුම් ශ්‍රමණයකු හෝ බමුණකු හෝ දැක, මෑණියන්ට මෙන් ද, පියාණන්ට මෙන් ද, සකසා සියතින් උපස්ථාන කරමු, යන අර්ථයි.

බෝසත් තෙමේ මෙසේ කීපදවසක් බරණැස් සිටුවනුමාට බණ කියමින්, එහි ම වැස පසුව නැවත හිමාලයට ම ගොස් එහි දී අභිඥාවන් ද, සමාපත්ති ද, උපදවා ගෙන සතුවන් වීසී ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසන ඉහත කී හික්කුච සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ පූර්වාපර සන්ධි ගළපමින්, එදා බරණැස් සිටුවරයා නම්, අනඳ තෙරුන් ය. තාපසයා වූ කලී 'මම ම වීම්'යි වදාළ සේක.

4.4.8

ප්‍රිය ජාතකය

'විදිතං පුසං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාවස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේඵවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක, අජාසත් කුමරු අරබයා වදාළ සේක. අජාසත් කුමරා මවුකුසට වත් කල්හී, ඔහුගේ මව වන කෝසල රාජදේවියට 'බිම්බිසාර' රජතුමාගේ දකුණු උරහිස පලා ලේ බොත්තට දොළදුකක් හටගත්තේ ය. දේවිය ඉන් මහත් පීඩාවක් වින්දාය.

ඇය ඉවසිය ම හැකි තැන, තම පරිවාර කාන්තාවන්ට දොළඹුක ගැන කීවා ය. එසේ කීවේ ද, එම කාන්තාවන් නැවත නැවත ප්‍රශ්න කිරීම නිසාවෙනි. කෙසේ හෝ රජතුමා ද, දේවියගේ දොළඹුක ගැන දැනගෙන, වහා නිමිති පාඨකයන් වාසලට කැඳවා, දේවියට හටගත් දොළඹුක ගැන සියලු විස්තර ඔවුන්ට කියා, එහි පලවිපාක ඔවුන්ගෙන් විමසීය. එවිට නිමිති පාඨකයෝ මැනවින් සිතා බලා, 'දේවයිනි, දේවිය කුස ඔත් දරුවා කෙදිනක හෝ, ඔබතුමා මරා රාජ්‍ය පැහැර ගන්නේ යැ'යි එකඟව ප්‍රකාශ කළ හ. ඒ ඇසූ රජතුමා 'ඉදින් මගේ ම පුතා මා මරා රජය ගන්නේ නම්, එහි ඇති වරද කුමක්දැ'යි කියා තියුණු ආයුධයක් ගෙන තම දකුණු උරහිස පලා රන්තැටියකට ලේ ගෙන, සිය දේවියට පෙවීය. ඉන්පසු රජදේවිය 'ඉදින් මගේ කුසට පැමිණි දරුවා පීතෘ ඝාතකයෙක් වේ නම්, එබඳු දරුවකුගෙන් මට කවර ප්‍රයෝජනයක් දැ'යි සිතා, ගබ්සා කිරීමේ අදහසින් සිය පරිවාර කාන්තාවන් ලවා, තම බඩ මිරිකවා ගත්තාය. මෙය දැනගත් රජතුමා වහා දේවිය කැඳවා, 'සොඳුර, මගේ ම පුතා මා මරා රජය පැහැර ගන්නේ නම්, ඊට කම් නැත. මම මැනවි. මින්මතු මෙවැනි දේ නො කරනු මැනවැ'යි කීය. එතැන් පටන් රජදේවිය උයනට ගොස් හොර රහසේ, රජුට දැන නො ගන්නට සිය දරුගැබ මිරිකවා ගැනීම දිගටම කළා ය. කෙසේ හෝ දේවියගේ මේ වැඩපිළිවෙළ ද රජතුමා දැනගත්තේ ය. ඉන්පසු රජතුමා දේවියගේ උයන් ගමන ද නවතා දැමී ය. මෙසේ අනුක්‍රමයෙන් දරු ගැබ ද මෝරන්නට විය. පිරිපුන් ගැබ ඇති රාජදේවිය නිසිකල පුතකු වැදුවා ය. මේ පුත් කුමරාට නම් තබන දිනයේ දී දරුවා උපදින්නට පෙර පටන් ම, පියාට සතුරු වූ බැවින්, 'අජාසත්තු' යැ'යි නම් තබන ලදී. මෙසේ අජාසත් කුමරා පිරිවර සහිත ව ආරක්ෂා විධිවිධාන යටතේ වැඩෙනුයේ; සියලු දෙනාගේ ප්‍රසාදයට පත් විය. එක්දිනක බුදුරජාණන් වහන්සේ රජමැදුරට වැඩ, පන්සියයක් හික්කුන් පිරිවරා බුද්ධ ලීලාවෙන් වැඩහුන් සේක. එහි දී රජතුමා බුද්ධප්‍රමුඛ හික්කු සංඝයා වහන්සේට, ප්‍රණීත වූ ආහාර පානවලින් සංග්‍රහකොට රිසි සේ වළඳවා, දානයෙන් පසු බුදුන් වැඳ එකත්පසෙක වාඩි වී, බණ ඇසීමට සුදානම් විය. මේ අතර එක් සේවිකාවක් අජාසත් කුමරු සරසා, වඩාගෙන විත්, වාඩි වී සිටි රජු අතට දුන්නා ය. රජතුමා ද මහත් සෙනෙහසින් පුතා වඩාගෙන, උකුල මත හිඳවා පුත්‍ර ප්‍රේමයෙන් පුතා ගැන ම ආදරයෙන් හුන් බැවින් තම හිත නිසි සේ දහමට යොමුකර ගැනීමට අපොහොසත් විය. රජුගේ මේ පමාව දුටු බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'මහරජතුමනි, තම පුතුන් ගැන සැක සිකු පෙර රජවරු, ඔවුන්ට රජයෙන් බැහැර ව, වසන්නට සලස්වා තමන්ගේ ඇවෑමෙන් පැමිණ, රජකම

බාරගන්නා ලෙස දැනුම් දී රටින් ද, ඔවුන් නෙරපූ හයි, වදාරා රජුගේ අයැදුමින්, මේ අතීත කථාවක්වුව ද, ගෙනහැර දක්වා වදාළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බුන්මදන්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, තෙමේ තක්ෂිලා නුවර දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා ලෙස ඉපිද, බොහෝ රාජ කුමාරවරුන්ට ද, බමුණු කුමාරවරුන්ට ද, ශිල්ප හා ශාස්ත්‍ර ඉගැන්වීමෙහි නිරතව කල්ගෙවී ය. ඉගෙනගන්නා සිසුන් අතර, බරණැස් රජතුමාගේ පුතා ද සිටියේ ය. සිය වයසින් සොළොස් වියේ දී ඇදුරුතුමා ළඟට පැමිණි රජකුමරා, ත්‍රි වේදය ද, සෙසු සියලු ශිල්ප ද උගෙන පරිසමාප්තියට පත් ව පෙරළා සිය නුවරට යනු පිණිස දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමාගෙන් ඊට අවසර ඉල්ලා සිටියේ ය. අංග විද්‍යාවට අනුව සිය සිසුවා පරීක්ෂණයට භාජනය කල ඇදුරුතුමා, 'මොහුට මොහුගේ ම පුතාගෙන් අනතුරක් ඇති බව පෙනී යයි. මම මගේ ආනුභාවයෙන් එය දුරුකොට ලත්තෙමි'යි, සිතා බරණැස් රාජකුමාරයා අමතා, 'පුතණුවනි, ඔබ පිටත්ව යන්න, ගොස් රජකම භාරගන්න. ඔබගේ ආරක්ෂාවට මම ඔබට ගාථා සතරක් පද බැඳ දෙන්නෙමි. ඉන් පළමු ගාථාව, ඔබගේ පුත්‍රයාට වයස අවුරුදු සොළොසක් පිරුණුවිට, ඔහු සමග එකට හිඳ ආහාර ගන්නා විට දී, ඔහුට ඇසෙන සේ ගායනා කරන්න. දෙවැන්න, පුතණුවන් සමීපයේ හිඳිනාවිට රාජසභාවේ දී, ඔහුට ඇසෙන සේ ගායනා කරන්න. ඔබ උඩුමහල් තලයට පිය නගනවිටෙක, පියගැටපෙළ මුදුනේ ඔබේ පුතා සිටිනු දුටුවහොත්, තුන්වැනි ගාථාව ගායනා කරන්න. සතරවැන්න, සිරියහන්ගැබට පිවිසෙන විටෙක, සිතෙහි සැකයක් හට ගත්තොත්, එලිපන මත දී ගායනා කරන්නැ'යි මෙසේ උපදෙස් දී, ඉහත සඳහන් ගාථා සතර ද ඔහුට උගන්වා පිටත්කොට යැවී ය. රාජකුමාරයාද ඒ සියලු උපදෙස් මැනවින් පිළිගෙන ගුරුතුමාට වැඳ අවසර ගෙන, සිය රට බලා පිටත් ව ගොස්, මුලින් යුවරජකමට පත්ව, සිය පියාගේ අභාවයෙන් පසු මහරජු බවට පත්විය. රාජ්‍යත්වයට පත්ව නොබෝ කලකින්, රජුට පුත්‍ර ලාභයක් ද, හිමිවිය. සොළොස් වියට පත්වූ රාජපුත්‍රයා කිසියම් දිනෙක උයන්කෙළි පිණිස සපිරිවරින් නික්මෙන සිය පියා වන මහරජුගේ සිරි සම්පත් දැක, පියා මරා රජවීමට තරයේ ඉටාගෙන, ඒ බව තමාට හිතේසිවන්න වූ තමාගේ ම, උපස්ථායක පුරුෂයන්ට දැනුම් දුන්නේ ය. කුමරුගේ පරිවාර පුරුෂයෝ ද, 'යහපති කුමරුනි, මහලු කල දී ලැබෙන රජසැපින් කම් නැත. එබැවින් කිසියම් උපක්‍රමයකින් මහරජු මරා, රජය පැහැර ගැනීම සුදුසු යැ'යි කීහ. අනතුරුව කුමාරයා, පියාට වස දී ඝාතනය කිරීමට තීරණය කොට, පියා සමග රාත්‍රී භෝජනයට වාඩි විය. කුමරුගේ

ඉරියව් ගැන සැක උපදවා ගත් රජතුමා, කෑම බඳුනට අත නො තබා ම මේ ගාථාව කිය.

විදිනං පුසං උඤ්ජරානං - විදිනං පන තණඩුලං
පුසං පුලං විචජ්ජතා - තණඩුලං පන බාදරෙ ති

මීයන්ට දහස්යා හැදිනිය හැකි ය. සහල් ද හැදිනිය හැකි ය. මහත් වූ පොත්ත බැහැරකොට (මීයා) සහල් ඇටය කන්නේ ය.

මෙහි 'විදිනං' යනු 'ගණ කළුවර අඳුරේ වුවත්, දහයියා, දහයියා වශයෙනුත්, සහල්, සහල් වශයෙනුත් මීයන්ට දතහැකි ය. ප්‍රකටව පෙනේ යන අර්ථයි. මෙහි වනාහී ලිංග විචර්යාසයෙන් 'පුසං' 'තණඩුලං' යනුවෙන් කියන ලදි. 'බාදරෙ' යනු මීයෝ දහයියා ඉවත් කොට සහල් ම කති යන අදහස යි. මින් හඟවන ලද්දේ මේ අදහස යි. එනම් 'පුත් කුමරුවනි, යම් සේ මීයන්ට අඳුරේ වුවත්, දහයියා ඒ අයුරෙනුත්, සහල් ඒ අයුරෙනුත් ප්‍රකටව පෙනේ ද? එසේ ඔවුහු දහයියා බැහැරකොට, සහල් පමණක් කති. එසේ ම මම ද ඔබ මහා විෂක් ළඟ තබාගෙන හිඳින බව පැහැදිලිය' යන අර්ථයි.

'මා කරන්නට ගිය ක්‍රියාව පියරජතුමා, තේරුම් ගන්නා සේ යැ'යි සිතූ, රාජකුමාරයා මහත් බියට පත්ව, පියතුමාගේ අහර බඳුනට විෂ මුසු කිරීමට අපොහොසත් ව, වහා නැගිට රජුට වැද, නික්ම ගියේ ය. තම සහවරයන් වෙත දිවැ ගිය කුමාරයා භෝජන ශාලාවේ දී, සිදු වූ සියල්ල නො වළඟා ඔවුන්ට පැහැදිලි කෙළේ ය. 'අද කරන්නට ගිය ක්‍රියාව පියා දැනගත් නිසා, දැන් අපි කුමක්කොට ඔහු මරන්නෙමු දැ'යි කුමරා තම හිතවතුන්ගෙන් ඇසී ය. ඉන්පසු ඔවුහු සියලුදෙනා, එදා පටන් උයනට යමින් එමින් රහසේ, කිසිවකුට නෑසෙන පරිද්දෙන්, කණට කණ ළංකොට කුමන්ත්‍රණය කරමින්, ඊළඟට කළයුතු උපායක් ඇත. එනම් ඔබ කඩුවකින් සැරසී පියරජතුමා රාජසභාවේ හිඳිනා කල්හි, ඇමැතිවරුන් අතර සිට, රජුගේ පමාවක් බලා, කඩුවෙන් ඇත ඔහු මැරිය යුතු යැ'යි සහවරයෝ කුමරුට උපදෙස් දුන් හ. කුමාරයා ද ඔවුන්ගේ මේ තීරණය පිළිගෙන, පසු දා රාජසභාවට ගොස්, කඩුවද සූදානම් කොටගෙන, ඔබ මොබ බලමින් රජුට පහරදීමට අවකාශයක්. අපේක්ෂා කරමින් සිටියේ ය. ඒ මොහොතේ දී ම රජතුමා මේ දෙවැනි ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

යා මනනතා අරඤ්ඤසමිං - යා ච ගාමෙ නිකණණිකා
යඤ්ඤවතං ඉතිච්චිච - එතමපි විදිතං මයා

කැලයේදීත්, ගමේදීත් ඉතා රහසිගතව කරන ලද, යම් කුමන්ත්‍රණයක් වේද? එය ද මෙසේ මෙසේ යැයි කියා මා විසින් දන්නා ලදී.

මෙහි 'අරඤ්ඤසමිං' යනු 'උයනේ දී' යන අර්ථ යි. 'නිකණණිකා' යනු 'කණට ලංකොට මන්ත්‍රණය කිරීම'යි. 'යඤ්ඤවතං ඉතිච්චි ච' යනු 'ඒ යමක්ද? එනම් මට පහරදීමට අවස්ථාවක් සෙවීම'යි. මින් පවසන ලද්දේ මේ අදහස යි. එනම් 'පුත් කුමරුවනි, ඔබ ඔබගේ උපස්ථායකයින් සමග උයනේ දී හා ගමේ දී කණට ලංකර මට පහරදීම සඳහා, යම් මන්ත්‍රණයක් කෙළෙහි ද? ඒ සියල්ල මා විසින් දන්නා ලදී' යන අර්ථයි.

මේ ඇසූ කුමාරයා 'මාගේ වෛර වේතනාව, පියරජු විසින් දැනගන්නා ලදැයි එතැනින් වහා පලාගොස්, සියලු විස්තර තම සහවරයන්ට කීවේ ය. විස්තර දැනගත් ඔවුහු, තවත් හත්අට දවසකට පසු, කුමාරයා මුණගැසී 'කුමරුවනි, ඔබගේ වෛරය පියරජු තේරුම් ගෙන ඇතුළුවාට සැකයක් නැතැයි, ඔබතුමා සිතන නමුත්, ඒ සිතීවිල්ල ඔබට ඇති වූ සැකයක් පමණි. එයින් දුර්වල නො වී, කෙසේ හෝ ඔහු මරනු මැනවැ'යි කීහ. මේ ප්‍රකාශයෙන් සිත දැඩි කරගත් කුමාරයා, පසු දිනෙක කඩුවකුත් ගෙන උඩුමහලට නගින පඩිපෙළ මුදුනේ, රජතුමාගේ යහන්ගැබ ඉදිරිපිට සිටියේ ය. මේ අතර පඩිපෙළ නැගගෙන, ඉහළට පැමිණි රජතුමා සෝපානය මුදුනේ දී, මේ තෙවැනි ගාථාව කිය.

ධමමෙන කිරජාතසස - පිතා පුතතසස මකකටො
දහරසෙසව සනතසස - දනෙනහි එලමච්ඡ්ඤාති

වඳුරු පියෙක් ස්වභාව ධර්මයෙන් උපන් වඳුරු පුතාගේ, බීජ කෝෂය, ලාබාල අවදියේ දී ම සිය දත්වලින් සිඳ දමයි.

මෙහි 'ධමමෙන' යනු 'ස්වභාවයෙන්', යන අර්ථයි. 'පුතතසස මකකටො' යනු 'වඳුරු පියා පුතා වන වඳුරු පැටියාගේ' යන අර්ථයි. මින් හඟවන ලද්දේ මේ අදහස යි. 'යම් සේ කැලයේ උපන් වඳුරෙක් තමාගේ රජකම පැහැර ගැනීම ගැන, සැක කොට තරුණ වඳුරු පැටියාගේ බීජ

කෝෂය, දත්වලින් හපා, පුරුෂභාවය නසයි ද? එසේ රාජායට ලොල් වූ තාගේ, බිජ උපුටා දම්මවා, පුරුෂ භාවය නසන්නෙමි' යන අදහස යි.

මේ ඇසූ කුමාරයා 'පියතුමා සුදානම් වන්නේ, මා අල්ලා ගැනීම සඳහා යැ'යි බියට පත් ව පලාගොස්, පියතුමා තමාට තර්ජනය කළ බව, සිය උපස්ථායකයන්ට දැනුම් දුන්නේ ය. මෙයින් අඩමසකට පසු, නැවත ඒ උපස්ථායක පිරිස, කුමරු අමතා 'කුමාරයාණෙනි, ඔබ යා මරන්නට ගත් උත්සාහය, ඔහු දැනගත්තේ නම්, මෙපම කලක් නිකම් බලා සිටින්නේ නැත. ඔබේ ක්‍රියාව පියා හඳුනා ගත් බව ඔබ තර්කානුසාරයෙන් ගොඩ නගා ගත්, හිස් මතයක් පමණි. එබැවින් ඔබේ අභිප්‍රාය වෙනස් නො කළ මැනවැ'යි කීහ. මෙයින් දිරිමත් වූ රජකුමරා කිසියම් දවසක කඩුවකුන් ගෙන, උඩුමහල් තලයෙහි ඇති, රජුගේ සිරියහන් ගැබට පිවිස, 'පියරජු මෙහි ඇතුල්වන විට ම ඔහුට පහර දෙන්නෙමි'යි, සැඟව ඇඳ යටට වී හොත්තේ ය. රජකුමා රාත්‍රී භෝජනය අනුභව කොට, පිරිවර ජනයා ද පිටත්කොට යවා, 'සැතපෙන්නෙමි'යි සිතා, සිරියහන් ගැබට යනු පිණිස පිටත් ව ගොස්, එලිපත්ත මත සිට සිච්චැනි ගාථාව කීවේ ය.

යමෙතං පරිසප්පසී - අජකාණොව සාසපෙ
යො වායං හෙට්ඨතොසෙසි - එතමපි විදිතං මයා

අබ හේතක කණ වූ එළුවකු දඟලන්නාක් මෙන්, මොහු ඇඳ යට භෝතේ ද? මා විසින් ඒ කාරණය ද, දන්නා ලදි.

මෙහි 'පරිසප්පසී' යනු 'බියෙන් ඒ මේ අත පෙරළෙයි' යන අර්ථයි. 'සාසපෙ' යනු 'අබ කෙතක', යන අර්ථයි. 'යොපායං' යනු 'යම් බඳු වූ මොහු, යන අර්ථයි. මින් හඟින ලද්දේ මේ අදහස යි. එනම් 'නුඹ අබ කෙතකට වැදුණු එළුවකු මෙන්, බියෙන් ඒ මේ අත පෙරළෙන්නෙහි ය. පළමු ව වස ගෙනාවෙහි ය. දෙවනු ව, කඩුපහර දෙනු කැමති ව පැමිණියෙහි ය. තෙවනු ව, කඩුවක් ගෙන පියගැටපෙළ මත සිටියෙහිය. දැන් මා මැරීම සඳහා ඇඳ යට හොත්තෙහි ය. මේ සියල්ල මම දනිමි. දැන් මම නුඹ අත් නො හරිමි. නුඹ අල්ලා රාජාඥා කොට මරවන්නෙමි'යි මෙසේ රජු නො දැනුවත්ව ම මෙන්, ඒ ඒ ගාථාවෙන් ඒ ඒ අර්ථ කුළුගැන්විණි.

රජකුමරු 'මාගේ සියලු උත්සාහයන්, පියරජු විසින් දැන ගන්නා ලදැ'යි, අතිශයින් බියට පත්ව 'දැන් මට මරණයෙන් මෙපිට ගැලවීමක් නැතැ'යි කල්පනා කොට, ඇඳ යටින් එළියට අවුත් කඩුව බිම දමා, රජුගේ පාමුල වැටී, 'පියරජකුමනි, මට සමාවනු මැනවැ'යි කියා, වැඳ වැටුනේ ය. මෙසේ තමා ළඟ මුනින් වැටුණු සිය පුත්‍රයා දෙස බලා, රජකුමා 'කිසිවෙක් මගේ කටයුතු නො දනී යැ'යි නුඹ සිතා සිටි මුත්, ඒ කිසිවක් මට රහසක් වූයේ නැතැ'යි කියා, ඔහුට තර්ජනය කොට දම්වැල්වලින් ඔහු බඳවා බන්ධනාගාර ගතකොට, රැකවල් යෙදවීය. ඒ මොහොතේ දී ම රජුට සිය ගුරුකුමා වන දිසාපාමොක් ඇදුරුකුමාගේ ගුණ සිහි විය. පසුකලෙක රජකුමා මියපරලොව ගියේ ය. එකුමාගේ ආදාහන කටයුතුවලින් පසු ව, ඉහත කී කුමාරයා බන්ධනාගාරයෙන් නිදහස්කොට, රාජ්‍යත්වයෙහි පිහිටුවන ලදී.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, 'මහරජකුමනි, පැරණි පඬිවරු සැක කළ යුතු දැයෙහි ම සැක ඉපිදවූහ'යි වදාරා ඉහත කී කරුණු ම, නැවත රජුට සිහිගැන් වූ සේක. එහෙත් රජකුමා ඒවා ගණනකට ගත්තේ නැත. බුදුරජාණන් වහන්සේ ජාතකය නිමවා, එදා තක්ෂලාවෙහි දිසාපාමොක් ඇදුරුකුමා නම් 'මම ම යැ'යි, වදාළ සේක.

4.4.9

බාවෙරු ජාතකය

'අදසසනෙන මොරසස' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, ලාභ සත්කාරයෙන් පිරිහුණු තීර්ථකයන් අරබයා වදාළ සේක.

බුදුරජුන් පහළවීමට පෙර තීර්ථකයන්ට ලාභ සත්කාරවලින් හිගයක් නොවී ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වූ කල්හී, ලාභ සත්කාරයෙන් පිරිහුණු තීර්ථකයෝ හිරු අබියස කදෝපැනියන් වැනි වූ හ. දිනක් හික්කුහු

දම්සභා මණ්ඩපයේ දී මේ ගැන කථා කරමින් හත්හ. එවිට එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් අසා දැන, 'මහණෙනි, ගුණවතුන් නැති තැන ගුණ රහිත උදවිය ලාභසත්කාර ලබති. ගුණවතුන් පැමිණි කල්හි, එතෙක් ලැබූ ලාභසත්කාරයෙන් ඔවුහු පිරිහෙති'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ මොණර ජාතියෙහි ඉපිද, තරුණ වයසට එළඹ දුටුවත් පහදවන රූප ශෝභාවකින් යුතුව, වනයේ කෙළිදෙලෙන් වාසය කරයි. මෙකල කිසියම් වෙළෙඳ පිරිසක් 'දිසා කපුටකු' ද ගෙන නැවක නැගී 'බැවේරියා' රටට වෙළෙඳමේ ගිය හ. (නැවක් දිසාව සොයාගත නො හැකි ව අතරමං වූ විට, කුරුල්ලකු මුදා හැරීම සිදු කෙරේ. කුරුල්ලා ඉහළ අහසට නැගී, අවට නිරීක්ෂණය කොට බලා, ගොඩබිමක් පෙනේ නම්, ඒ දෙසට පියඹා යයි. ගොඩබිමක් දක්නට නොමැති කල්හි, නැවත නැවටම පැමිණෙයි. දිසාව සොයා ගැනීමට යොදා ගන්නා පක්ෂියා කපුටෙක් වී නම්, උඟට 'දිසා කපුටා' යැයි කියනු ලැබේ. මෙකල බැවේරියාවේ කුරුල්ලන් නැත. නැව බැවේරියාවට පැමිණි කල්හි, දසතින් වෙළෙන්දෝ එතැනට රැස් වූහ. පැමිණි පැමිණි උදවිය කුඩුවේ සිටි කපුටා දැක, 'හිතවතුනි, කුඩුවේ සිටින මේ සතා දෙස බලවු. උගේ ඇඟ පැහැපත් ය. ගෙල කෙළවර හොටකි. ඇස්දෙක මැණික් යුගලයක් වැනි යැ'යි කපුටා ගැන ම වර්ණනා කරන්නට පටන් ගත්හ. අනතුරුව නැවේ සිටි වෙළෙන්දන් හමුවට ගිය ඔවුහු 'මහත්වරුනි, අපට මේ කුරුල්ලා දෙනු මැනවි. මු අපට ප්‍රයෝජනවත් ය. ඔබට වෙනත් එකෙකු ඔබගේ රටින් සොයාගත හැකි නොවේ දැ'යි කීහ. එවිට වෙළෙන්දෝ 'අපට මුදල් ගෙවන්නේ නම්, කපුටා දෙන්නෙමු'යි කීහ. මුදල් දී කපුටා ලබා ගැනීමට තීරණය කළ, නුවරවැසියෝ කහවණු පහකට කපුටා ඉල්ලූ නමුත්, වෙළෙඳුන් ඊට අකැමති වූ බැවින්, අනුක්‍රමයෙන් ගණන වැඩිකොට, කහවණු සියයක් ගෙවා කපුටා ලබාගෙන, 'මු අපට බෙහෙවින් ප්‍රයෝජනවත් සතෙකි. එබැවින් මේ ගනුදෙනුව අප දෙගොල්ලන්ගේම මිත්‍රත්වයට හේතු වන්නකි'යි ස්තූති මුඛයෙන් පැවසූහ.

ඉක්බිති කපුටා මිල දී ගත් රටවැස්සෝ, උඟ රන් කුඩුවක දමා නන් වැදෑරුම් මස් මාංසයන්ගෙන් ද, විවිධ පලතුරුවලින් ද, පෝෂණය කළ හ. මෙසේ වෙනත් කුරුල්ලන් නොමැති රටේ, දශවිධ අසත්ධර්මයන්ගෙන් යුතු කපුටා ලාභසත්කාරයට පාත්‍ර විය. ඊලඟ වතාවේ බැවේරියාවට

වෙළෙන්දෝ පැමිණෙද්දී, බෝසත් මොණර රාජයා ද කැටුව ආහ. අසුර ගසන කල්හි හඬලන්නටත්, අත්පොළසන් දෙන විට නටන්නටත්, මේ මොණරා පුරුදුව සිටියේ ය. නැව රටට පැමිණි කල්හි, මහජනයා නැව අවට රැස් විය. මොණරා නැව් තව්ටුවේ ඉදිරි කෙළවරේ සිට පියාපත් විදහා, මිහිරි හඬින් නාද කරමින්, නටන්නට පටන් ගත්තේ ය. නුවරවැස්සෝ ඒ දැක, අතිශයින් සතුටට පැමිණ, 'මහත්වරුනි, හැම අතින්ම පියකර වූ, මැනවින් හික්මවන ලද, මේ පක්ෂී රාජයා අපට දෙනු මැනවැ'යි ආයාචනා කළහ. වෙළෙන්දෝ ඊට පිළිතුරු දෙමින්, 'අපි මීට පෙර අවස්ථාවේ දී, කපුටකු ගෙනාවෙමු. නුඹලාට උෟ අත්‍යවශ්‍ය විය. මෙවර මොණර රාජයකු ගෙනාවෙමු. උෟ ද ඕනෑ කරන බව, දැන් දැන් පෙනී යයි. නුඹලාගේ රටට කුරුල්ලකු නම්, ගෙන එන්නට හැටියක් නැතැ'යි, අමනාපයෙන් මෙන් පැවසූහ. ඒ අසා සිටි රටවැස්සෝ, වෙළෙඳුන් අමතා, 'මහත්වරුනි, එසේ නො කියනු මැනවි. නුඹලාට නුඹලාගේ රටේ දී, මෙවැනි වෙනත් කුරුල්ලකු අල්ලාගැනීම, අපහසු නො වන්නක් බව අපි දනිමු. එසේ හෙයින් මුදල් ගෙන මේ මොණර රාජයා අපට දෙනු මැනවැ'යි කියා, ක්‍රමයෙන් ගණන වැඩි කරමින් ගොස්, කහවණු දහසකට මොණරා මිලදී ගත් හ.

සතුටට පත් මිනිස්සු සත්රුවනින් අලංකාරවත්ව විසිතුරු කරන ලද කුඩුවක, මොණරා දමා මස්මාංශ, පළතුරු, මීපිඬු, හකුරු පැන් ආදියෙන් උෟ පෝෂණය කළහ. මෙසේ බැවේරියාවට පැමිණිදා පටන් මොණරාට කිසිවකින් අඩුපාඩුවක් නො විය. නමුත් එදා පටන් කපුටා ලාභ සත්කාරයෙන්, පිරිහෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. දැන් උෟ දෙස බලන කෙනෙක්වත් නැත. සමහරු කපුටා දැකීම ද අප්‍රිය කෙරෙහි. මෙසේ කැමෙන් බිමෙන් හිඟ පාඩුකම් ඇති වූ කපුටා, කෑගසමින් පියඹා ගොස් කාන්තාර භූමියකට සේන්ද්‍ර විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කථා වස්තුව මෙසේ දේශනා කොට, මේ ගාථා ද වදාළ සේක.

අදසසනෙන මොරසස - සිබිනො මඤ්ජු භාණිනො
 කාකං තඤ්ඤ අපුජෙසුං - මංසෙන ච එලෙනව

හිස මත ශිඛාවක් ඇති, මිහිරි නාද ඇති, මොණරකු නො දුටු අය, මස්වලින් හා පලවැලින් කපුටකු පිදුහ.

යදාව සර සමපනෙනා - මොරො බාවෙරු මාගමා
අථ ලාභොව සකකාරො - වායසසස අභායථ

යම්දිනෙක මිහිරි නද ඇති, මොණරෙක් බැවේරියාවට ගියේ ද? එකල්හි ලාභ සත්කාරයෙන් කපුටා පිරිනුණි.

යාව නුපජ්ජති බුද්ධො - ධම්මරාජා පභංකරො
තාව අඤ්ඤා අපුජෙසුං - පුපු සමණ බ්‍රාහ්මණො

ධර්මරාජ වූ ලොව බබුලුවන බුදුරජු පහළවීමට පෙර, වෙනත් බොහෝ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෝ පිදුම් ලැබූහ.

යදා ව සර සමපනෙනා - බුද්ධධම්මං අදෙසයි
අථ ලාභොව සකකාරො - තිත්ථියානං අභායථා

බ්‍රහ්මස්චර ඇති, බුදුරජාණන් වහන්සේ යම්කලෙක දහම් දෙසූ සේක් ද? එකල්හි තීර්ථකයන්ගේ ලාභ සත්කාරයෙන් පිරිනුණි.

මෙහි 'සිබිනො' යනු 'ශිබාවෙන් යුත්' යන අර්ථයි. 'මඤ්ජුභාණිනො' යනු 'මධුර ස්වර ඇති', යන අර්ථයි. 'අපුජෙසු' යනු 'පිදුහ' යන අර්ථයි. 'එලෙන ච' යනු 'නොයෙක් පලවැලෙන්' යන අර්ථයි. 'බාවෙරුමාගමා' යනු 'බැවේරියාවට ආවේය' යන අර්ථයි. 'පාවෙරු' යනු ද පාඨයකි. 'අභායථ' යනු 'පිරිනුණි' යන අර්ථයි. 'ධම්ම රාජා' යනු 'නව ලොවතුරු දහමින් ලොව රංජනය කරන බැවින්, ධර්මරාජ නම් වූ' යන අර්ථයි. 'පභංකරො' යනු 'සත්වලෝක හා අවකාශ ලෝක යන ලෝකයන් ආලෝකමත් කළ බැවින් 'පභංකර' නම් වේ යන අර්ථයි. 'සරසමපනෙනා' යනු 'බ්‍රහ්ම ස්චරයෙන් යුතු' යන අර්ථයි. 'ධම්මං අදෙසයි' යනු 'වතුරාර්ය සත්‍යය දේශනා කෙළේ ය යන අර්ථයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ, මෙසේ මේ ගාථා සතර දේශනා කොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එදා කපුටා නම්, නිගණ්ඨනාථ පුත්‍රයා ය. මොණර රාජයා වූ කලී 'මම ම වීම්'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.4.10

විසයන ජාතකය

'අදාසි දානානි' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, අනේපිඬු සිටුතුමා අරඛයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව මීට පෙර 'බදිරංගාර' ජාතකයෙහි දක්වන ලදී. ඒ අනුව බුදුරජාණන් වහන්සේ අනාඨපින්දික සිටුතුමා අමතා 'ගෘහපතිය, අහසේ හිඳිමින් දන්දීම වළක්වන සක්දෙව් රජු පවා ගණන් නො ගෙන, පෙර පඬුවරු දන් දීම නො කඩවා කළහ'යි පවසා, සිටුතුමාගේ අයැදුමින් මේ අතීත කථා පුවත වදාළ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බුන්මදන්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ අසුකෙළක් ධනය ඇති, 'විසය්‍ය' නම් සිටුවරයා ව උපන්නේ ය. නිති පන්සිල්හි පිහිටා කටයුතු කරන, ඔහු දන් දීමෙහි වෙසෙසින් ඇලී කල්ගෙවයි. එතුමා විසින් ඉදිකරවන ලද දානශාලා, නුවර වාසල් දොරටු සතරේ ද, නගරය මැද ද, තම මැදුර ඉදිරිපිට දැයි මෙසේ ස්ථාන හයක ක්‍රියාත්මක විය. මේ දන්සැල්වල දිනපතා යාවකාදීන්ට මහදන් පැවැත්වේ. එක් දන්සැලකට එක්දිනෙක වැයවන මුදල කහවණු ලක්ෂ හයකි. දන්සැල් හයේම සැකසෙන ආහාරත් සිටුතුමා උදෙසා නිමවන භෝජනයත් එකක් ම විය. සිටුතුමා වෙනුවෙන් සැකසෙන භෝජනයෙහි, දන්සැල්වල භෝජනයට වඩා කිසිදු අමුත්තක් නැත. මෙසේ සිය පෞද්ගලික කටයුතු සියල්ල නවතා දමා මුළු දඹදිවම ප්‍රකටවන අයුරෙන් දන්දෙන, සිටුතුමාගේ එම මහා දානයේ ආනුභාවයෙන් ශක්‍රයාගේ හවන කම්පිත විය. පඬු ඇඹුල් සලසුන රත්විය.

එවිට සක්දෙව් තෙමේ 'මා මේ අසුනින් පහ කරන්නට උත්සාහ ගන්නේ කවරෙක් දැ'යි කියා, සලකා බලනුයේ, මහදන් දෙන සිටුවරයා දැක, මේ 'විසය්‍ය' නමැත්තා මුළු දඹදිව පතළ කෙරෙමින්, තම සියලු වැඩ නවතා දමා මහදන් දෙයි. මොහු විසින් දානය කරණ කොටගෙන මා මේ තනතුරෙන් පහකොට දමා, ශක්‍රභාවය අත්පත් කරගන්නට, උත්සාහ දරන බවක් පෙනේ. එබැවින් මම 'මොහුගේ ධනය වනසා දමා දිළිඳු බවට පත්කොට, දානය ඇනහිටින තත්වයට පත් කරන්නෙමි'යි සිතා විසය්‍ය සිටුතුමාගේ සියලු ධනයත් ධාන්‍යයත් තෙල් මීපැනි ආදියත්, යටත් පිරිසෙයින්

දැයි දස් කම්කරු පිරිස පවා, මුළුමනින් අතුරුදන් කෙළේ ය. මේ අතර දාන ශාලාවන්හි, කටයුතු වල නිරතව සිටි අය, වහා සිටුවරයා වෙත පැමිණ 'ස්වාමීනි, දන්වැට අතරමග නැවතුනි. දාන උපකරණ ද ඒ හා සම්බන්ධ වෙනත් දේපල හා බඩු භාණ්ඩ ද, අස්ථාන ගතවී ඇත. දන්සැල්වල කිසිදෙයක් මේ වනවිට පෙනෙන්නට නැත. දැන් අපි කුමක්නම් කරමුදැ'යි කීහ. එවිට සිටුකුමා ඔවුන්ට කරුණාන්විතව කථා කොට, 'හිතවතුනි, දන්දීම නො නවත්වා දිගටම පවත්වාගෙන යවු. ඒ සඳහා අවශ්‍ය සියලු උපකරණ සිටු මාලිගයෙන් රැගෙන යවු'යි කියා, සිය බිරිය වන සිටුදේවිය කැඳවා, 'සොඳුර, අපගේ දානය නො නවත්වා දිගටම පවත්වාගෙන යාමට කටයුතු යොදනු මැනව'යි කීය. ඇය ද මුළු ගේ සොයා බලා, අඩ මස්සක ධනයක් වත් නො දැක, වහා සිටුකුමා වෙත පැමිණ 'ස්වාමීනි, අපේ ඇඳුම්-කැවුම් හැර, අන් කිසිවක් පෙනෙන්නට නැත. මුළු ගෙයම හිස් යැ'යි පැවසුවා ය. අනතුරුව මැදුරෙහි වූ සත්රුවන් ගබඩා, දෙදෙනාම එක් වී විවෘතකොට බැලූ නමුත්, එහි වූ සියල්ල ද අතුරුදන් වී තිබුණි. මෙසේ සිටුවරයාත් සිටුදේවියත් හැර, දැසි-දස් කම්කරුවන්ගේ පටන්, සෑම දේකින් ම සිටුමාලිගය හිස් විය.

මද වේලාවකට පසු බෝසත් සිටුකුමා සිය බිරිය අමතා 'සොඳුර, දන්දීම නවතා දැමීම, කෙසේවත් නො කළ හැකි ය. එබැවින් මුළු ගේ පුරා නැවත කිසිවක් ඇන්දැ'යි සොයා බලනු මැනවැ'යි කීය. ගේ තුළ මුළුමනින් පිරික්සා බැලූ මුත් දේවියට, කිසිවක් ඉන් සොයාගත නො හැකි විය. එහෙත් කිසියම් තණකොළ කපන්නකු විසින්, මාලිගා දොරටුවෙහි අමතකව දමා ගොස් තිබූ, දැකැත්තක් ද, කඳක් ද තණකොළ මිටි බඳින රැහැනක් ද යන මේ උපකරණ දක්නට ලැබී, ඒවා ගෙනවුත්, සිය සැමියාට පෙන් වූ සිටු බිරිය, 'ස්වාමීනි, මේවා හැර අන්කිසිවක් මෙහි පෙනෙන්නට නැතැ'යි කීවාය. එවිට බෝසත් තෙමේ 'සොඳුර, මෙපමණ කලකට මා විසින් තණකොළ කැපීමක් නම්, සිදුකොට නැත. එහෙත් දැන් ඉතින් තණ කොළවත් කපා ගෙනවුත් ඒවා විකුණා සුදුසු පරිද්දෙන් දන් දෙන්නෙමි' කියා 'දානය කඩ වේ යැ'යි බියෙන් ඉහත කී උපකරණත් ගෙන, නුවරින් නික්ම තණ විටියකට ගොස්, තණකොළ කපා මිටි දෙකක් බැඳ, 'මින් එක් තණකොළ මිටියක් විකුණා ලබන මුදල අප දෙදෙනාගේ ජීවිකාවට සෑහේ. ඉතිරි මිටියෙන් ලැබෙන මුදල ගෙන දන් දෙන්නෙමි'යි සිතා, තණකොළ මිටි දෙක කදේ එල්ලාගෙන අවුත්, ඒවා නගර වාසල් දොරටුවෙහි තබා, විකුණා එයින් මසුරන් කිහිපයක් ලැබ, ඒ මුදලෙන් කොටසක් යාවකයන්ට දන් දී, සිය නිවස බලා යන්නට සුදානම් වූ මුත්, තමා වටකොට ගත් යාවකයන්ගේ

ඉල්ලීම් ඉවතලිය නොහි, තමා සන්තක වූ ඉතිරි මුදල ද, දානය සඳහා ම වැයකොට, හිස් අතින් ගෙදර ගොස්, එදා දවස සිය බිරිය සමග නිරාහාරවම ගත කෙළේ ය. මේ ආකාරයෙන්ම දින හයක් ගත විණි. සත්වැනි දවසේ තණකොළ රැගෙන එන, ඉතා සියුමැලි පුද්ගලයකු වන සිටුකුමාගේ නළලෙහි, හිරු රැස් පතිත වනවාත් සමග ම සතියක් නිරාහාරව සිටි බැවින් ඇස් බමන්නට විය. සිහි එළවා ගත නො හුණු, ඔහු තණමිටි විසුරුවා ගෙන බිම ඇද වැටුණි. මේ අතර සක්දෙව්දු සිටුවරයාගේ කටයුතු විමසමින් හැසිරේ. එබැවින් ඒ මොහොතේම එතැනට පැමිණි ඔහු අහසේ සිටිමින්, සිටුකුමා අමතා මේ ගාථාව කීවේය.

අදාසි දානානි පුරෙ විසයා
 දදතො ව තෙ බය ධමෙමා අහොසි
 ඉතො පරඤ්ච න දදෙයා දානං
 තිට්ඨෙය්‍යුං තෙ සංයමනතසස භොගා ති

'විසය්හ', ඔබ පෙර දන් දුන්නෙහි ය. දීමෙන් වස්තුව නිමා විය. ඉදින් මින් මතු දන් නො දෙන්නේ නම්, දනයෙන් වැළකුණු ඔබට සම්පත් ඇති වන්නේ ය.

පින්වත් පසය්හ, ඔබ මින් පෙර ඔබේ ගෙයි තිබුණු ධනය යොදා සිය කටයුතු නවතා දමා, මුළු දඹදිව වැස්සන්ට දන් දුන්නෙහි ය. එසේ දන් දෙන්නා වූ ඔබගේ සම්පත් ගෙවී ගියේ ය. අවසන් විය. සියලු වස්තුව ක්‍ෂය විය. මින්පසු දන් නො දෙන්නේ නම්, එනම් කිසිවකුට කිසිවක් නො දෙන්නේ නම්, සම්පත් දන් දීමෙන් වැළකුණු, ඔබගේ ඒ වස්තුව තිබූ අයුරෙන් රැකෙන්නේ ය යන අර්ථයි.

මෙසේ ප්‍රකාශ කළ ශක්‍රයා 'මෙතැන් පටන් දන් නො දෙන්නෙමි'යි මට පොරොන්දුවක් දෙව. එවිට 'මම ඔබට සම්පත් ලබා දෙන්නෙමි'යි කීය. බෝසත් තෙමේ ඔහුගේ වචන අසා, 'ඔබ කවරෙක් දැ'යි ඇසීය. 'මම ශක්‍රයා වෙමි.' ශක්‍රයා නම් තෙමේ ම දන් දී, සිල් සමාදන් ව, පෙහෙවස් රැක, සත්වත් පද පුරා ශක්‍රත්වයට පැමිණි කෙනෙකි. එහෙත් නූඹ වනාහි තමාගේ ඉසුරු රැක ගැනීමට අනුන්ගේ දන් වැළැක්වුවෙකි. ඔබ කෙළේ පහත් වැඩෙකැ'යි කී, සිටුකුමා මේ ගාථා තුන ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

අනරිය මරියෙන සහසස නෙනත
සුදුග්ග තෙනාපි අකිචච මාහු
මාවො ධනං තං අනුදෙවරාජ
යං භොග හෙතු විජහෙමු සදධං

දහසක් තෙත් ඇති, දෙව් රජුනි, දුප්පත් වුවත්, 'උතුමකු විසින් පවි
නො කළ යුතුයැ'යි කියත්. සම්පත් නිසා ශ්‍රද්ධාව ඉවතලන්නට සිදු වේ නම්,
ඒ ධනයෙන් මට කම් නැත.

යෙන එකො රථොයාති - යාති තෙනපරො රථො
පොරාණං නිහිතං වතතං - වතත තඤ්ඤෙව වාසව

යකුය, එක් රථයක් යම් මගෙකින් යේ ද? වෙනත් රථයක් වුවත්, ඒ
මගින් ම යේ. එබැවින් මාගේ පෙර පටන් පවත්වා ගෙන ආ, දන්වැට තව
තවත් දියුණු වේවා.

යදිහෙසාති දසසාම - අසනෙන කිං දදාමසෙ
එවං භුතාපි දසසාම - මාදානං පමදාමහසෙති

ඉදින් යම් දෙයක් ඇත්නම්, ඒවා දන් දෙන්නෙමු. නැති කල කුමක්
දෙමුද? මේ තත්වයේ සිටත්, දන් දෙන්නෙමු. දානයට පමා නොවෙමු.

මෙහි 'අනරියං' යනු 'ලාමක පවිකම්' යන අර්ථයි. 'අරියෙන' යනු
නිර්මල පැවතුම් ඇති, උතුමකු විසින්' යන අර්ථයි.

'සුදුග්ගතෙන' යනු 'ඉතා දුප්පතකු විසින් වුවත්', යන අර්ථයි.
'අකිචචමාහු' යනු 'නො කළ යුතු දේ, බුද්ධාදී වූ ආර්යයන් වහන්සේ
වදාරති. ඔබ වනාහි මා පහත් මගට ඇද දමන්නෙහි ය' යන අර්ථයි. 'වො'
යනු නිපාතයකි. 'යං භොග හෙතු' යනු 'යම් ධනයක් පරිභෝග කිරීම
සඳහා, අපි දන් දීමට ඇති ශ්‍රද්ධාව දුරු කරමු නම්, අත් හරින්නෙමු නම්, ඒ
ධනය මට උචමනා නැත. අපට ඒ ධනයෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැත' යන
අර්ථයි. 'රථො' යනු 'කිසියම් වාහනයකි. මින් කියන ලද්දේ මේ අදහසයි.
එනම්, එක් රථයක් යම් මගෙකින් යා ද? අන් රථයක් වුවත්, මුල් රථය ගිය
මග මේ යැ'යි, ඒ මගින්ම යේ' යන අර්ථ යි. 'පොරාණං නිහිතං වතතං'
යනු 'ම විසින් පෙර සිට පවත්වා ගෙන ආ දන් වැට මා සිටිනා තාක් කල්

පවතීවා. එය නො නවතීවා' යන අර්ථයි. 'එවංභූතාපි' යනු 'මෙසේ තණකොළ විකුණා හෝ, අපි යම්තාක් ජීවත් වෙමු ද? ඒතාක් දන් දෙන්නෙමු. කුමන කරුණක් නිසාවත්, දානයෙහි පමා නො වෙමු. නො දෙන්නා, දානයෙහි පමාව ගැන සිහි නො කරයි. නො සලකයි. මම වනාහි ජීවතුන් අතර සිටිද්දී, දානය අමතක කරන්නට නො කැමැත්තෙමි. එහෙයින් දන් දෙන්නෙමි' යන අර්ථයි.

මෙසේ දානයෙන් සිටුතුමා වැළැක්විය නො හැකි බව දුටු, සක්දෙව්දු 'ඔබ දන් දෙන්නේ කුමක් අපේක්ෂාවෙන් දැ'යි ඇසී ය. 'මම ශක්‍රත්වය හෝ බ්‍රහ්මත්වය පතමින් දන් නො දෙමි. මාගේ එකම අපේක්ෂාව බුද්ධත්වයයි. සිටුතුමා මෙසේ කී විට ශක්‍රයා ඒ අසා සතුටු ව, තම අතින් සිටුතුමාගේ පිට පිරිමැද්දේ ය. එවේලේ ම අහරක් අනුභව කළාක් මෙන්, ඒ මොහොතේ දී බෝසතුන්ගේ ශරීරය සන්තර්පනයට පත් විය. එසේ ම ශක්‍රයාගේ ආනුභාවයෙන් සියලු වස්තුව, පෙර පරිද්දෙන් ම ලැබුණි. අනතුරුව සක්දෙව් රජ 'මහ සිටුවරය, ඔබ මෙතැන් පටන් දිනපතා දොළොස් දහසක් වියදම් කරමින්, දන් දෙනු මැනවැ'යි කියා, සිටු මැදුර තුළ අපමණ ධනය පුරවා, සිටුතුමා ගෙදර පිටත්කොට යවා, දෙව්ලොව ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ, මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තවද එදා සිටු බිරිය නම්, රාහුල මාතාවයි. 'පසස්' සිටුතුමා වූ කලී 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

සිව්වැනි කෝකිල වර්ගය යි.

4.5.1

කින්නරී ජාතකය

(කුණ්ඩලී ජාතකය, කුණ්ඩලික ජාතකය, කණ්ඩරී ජාතකය)

'නරානමාරාමකරාජු' යන මේ ගාථා කොටස අයත් මේ ජාතක කථාවේ, විස්තර කථා 'කුණාල' ජාතකයෙහි දැක්වෙන්නේ ය.

4.5.2

වෘතර ජාතකය

'අසකඛිං වත අතනානං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේළුවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක්, වදහිංසාවකට උත්සාහ දැරූ දෙව්දකුන් අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව මීට පෙර විස්තර කරන ලදී.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ හිමාල වනයෙහි වදුරු කුලයක ඉපිද නිසිවියට පත්ව, නදියක් සමීපයෙහි වාසය කරයි. මේ නදියෙහි එක්තරා කිඹුලෙක් සිය බිරිය වන කිඹුලිය සමග ජීවත් වෙයි. ගැබ්බර ව හුන් කිඹුලියට නදිය අසල ජීවත්වන වදුරාගේ හදවත කන්නට දොළඳුකක් ඇතිවිය. ඇය ඒ බව සිය සැමියා වන, කිඹුලාට කීවාය. වදුරා මරා හදවතේ මස් උපුටා සිය බිරියට දීමට ඉටා ගත් කිඹුලා ඊට උපායක් කල්පනා කොට බලා, බෝසත් වදුරා වෙත ගොස්, ඔහුට කථාකොට 'මිත්‍රය, මෙහි එනු මැනවි. මේ ගඟට මැදි වූ දූපතක් ඇත. එහි බොහෝ අඹගස් ඇත. එබැවින් ඇති පදම් අඹ කෑ හැකි යැ'යි කීය. එවිට වදුරා 'හිතවත, කැමැත්ත ඇති නමුත්, මම එහි කෙසේ නම් යන්නෙමිදැ'යි ඇසී ය. 'මම මගේ පිට උඩ, නුඹ හිඳුවා ගෙන, එහි ගෙන යන්නෙමි'යි කියා කිඹුලා, තම මිතුරා ඊට එකඟ කර ගත්තේ ය. කිඹුලාගේ සිතේ වූ නපුරු අදහස් ගැන කිසිත් නොදත් අසරණ වදුරා, එක්විට ම කිඹුලාගේ පිටට පැන, හරි-බැරී ගැසී හිඳ ගත්තේ ය. වදුරා පිට තබාගෙන ඉදිරියට පිනා ගිය කිඹුලා මද දුරක් ගොස්, ක්‍රමයෙන් වතුරෙහි ගිලෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. ඉන් කලබලයට පත්වූ වදුරා, 'පින්වත, මේ කිමද? නුඹ දියේ ගිලෙන්නේ ඇයිදැ'යි ඇසුවේය. 'මම තා මරා තගේ හද මස් ගෙන, මගේ බිරියට කන්නට දෙන්නෙමි, තා රැගෙන යන්නේ ඒකට ය.' 'මෝඩ කිඹුලෝ, මගේ හද මස් ඇත්තේ පපුව තුළ යැ'යි නුඹ සිතති ද?' 'වදුරාණෙනි, එසේ වී නම්, එය ඇත්තේ කොතන ද?' 'අර පෙනෙන උදුම්බර ගසේ එල්ලෙන මගේ හදවත නුඹට නො පෙනේ ද?' 'ඇත්තයි, මට මැනවින් පෙනේ, ඉතින් එය මට දෙන්නෙහි ද?' 'එසේය, මම එය නුඹට දෙමි'යි වදුරා කීය. මේ ඇසූ මෝඩ කිඹුලා වදුරා පිට තබාගෙන ගොස් නදියේ ඉවුර බස්සවා, ඌත් කැටුව ඉහත කී රුක මුලට ගියේ ය. බෝසත් තෙමේ වහා ගස උඩට නැග ගෙන, මෙසේ කීය.

අසකබ්බං වත අතභානං උදධාතුං උදකා ථලං
නදානාභං පුන කුසභං වසං ගවජාමි වාරිජ

කිඹුලාණෙනි, ඒකාන්තයෙන් මම වතුරෙන් ගොඩට පැන ගන්නට සමත් වීමි. දැන් මම නැවත නුඹට හසු නො වෙමි.

- 2. ගඟෙන් එතෙර ඇති අඹ-දඹ-පනා (කොස්) යන මේවායින් වැඩක් නැත. මේ දිඹුල් ගෙඩි මට උතුම් ය.
- 3. යමෙක් ඉදිරිපත් වූ කාරණා වහා හඳුනා නො ගනී ද? ඔහු සතුරන් අතට පත් වේ. අනතුරුව පසුතැවිලි වේ.
- 4. යමෙක් ඉදිරිපත් වූ කාරණා වහා හඳුනා ගනී ද? ඔහු සතුරු උවදුරින් මිදේ. පසුතැවිලි ද නො වේ.

මෙහි 'අසකබ්බංවත' යනු 'ඒකාන්තයෙන් සමතෙක් වීමි', යන අර්ථයි. 'උදධාතුං' යනු 'පැන ගන්නට' යන අර්ථයි. 'වාරිජ' යනු 'කිඹුලාට ආමන්ත්‍රණය කිරීමයි. 'යානි පාරං සමුදදසස' යන මෙහි 'සමුදද' නාමයෙන් දක්වා ඇත්තේ නදිය යි. යම් නදියක එතෙරට ගොස් කැ යුතු ගෙඩිවලින්, ප්‍රයෝජනයක් නැතැයි කියයි. 'පවජා ව අනුතපපති' යනු 'ඉදිරිපත් වූ කරුණු වහා තේරුම් නො ගන්නා, සතුරන් අතට පත් වෙයි. අනතුරුව පසුතැවිලි වේ' යන අර්ථයි.

මෙසේ ඒ වදුරා ගාථා හතරකින් ගැටළුවක් ඇති වූ විට කටයුතු සිදුකළ යුතු ආකාරය කියා, වනලැහැබට පැන ගත්තේය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතිකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එදා කිඹුලා නම්, දේවදත්තයා ය. වදුරා වූ කලී 'මම ම වීමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.5.3

කුන්තිනී ජාතකය

'අවසිමහා තවාගාරෙ' යන මේ ගාථා කොටස අයත් මේ ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක, කොසොල් රජතුමාගේ මාලිගාවේ විසූ කොස්වාලිහිණි කිරිල්ලක අරබයා වදාළ සේක. රජතුමාගේ දූත මෙහෙවරෙහි යෙදුණු මේ කිරිල්ලට, පැටවූ දෙදෙනෙක් ද වූ හ. දිනක් රජතුමා ඇය කිසියම් දූත ගමනක පිටත්කොට යැවී ය. ඇය මැදුරෙන් නික්මුණු කල්හි, රාජ කුමාරවරු කුරුලු පැටවුන් සමග සෙල්ලම් කොට, අත්වලින් මිරිකනු ලැබීමෙන් උන් දෙදෙනා මරණයට පත් කළහ. ආපසු පැමිණි කිරිල්ල, මළ පැටවුන් දැක 'මාගේ පුතුන් මැරුවේ කවුදැ'යි ඇසුවා ය. එහි සිටි අය ඇයට සියලු විස්තර කීහ. මේ රජමැදුරෙහි කණුවෙක බැඳ ඇතිදැඩි කරන ඉතා දරුණු බිහිසුණු ව්‍යාඝ්‍රයෙක් සිටියේ ය. කිසියම් දිනෙක කුඩා රාජ කුමාරවරු, ඉහත කී ව්‍යාඝ්‍රයා බැලීම සඳහා උභවෙත ගියහ. ඒ දුටු කිරිල්ල 'මාගේ දරුවන් මැරූ පලිය මම මොවුන්ගෙන්, ඒ අයුරෙන් ම ගන්නෙමැ'යි තරව අදිටන් කොටගෙන, රාජ කුමාරවරුන් ව්‍යාඝ්‍රයාගේ පාමුලටම කැඳවාගෙන ගියා ය. ව්‍යාඝ්‍රයා තමා වෙත පැමිණි දරුවන් ලේ පෙරමින් කා දැමුවේය. එය බලා සිටි කිරිල්ල, සිය අදහස ඉටුවීමෙන් මහත් සතුටට පත් ව, වහා හිමවතට පලා ගියා ය. මේ කාරණය දැනගත් හික්කුහු, ඒ ගැන දම් සභාවේදී සාකච්ඡා කරමින් හුන්හ. ඒ අතර එතැනට වැඩි, බුදුරජාණන් වහන්සේ එම තොරතුරු හික්කුන්ගෙන් විමසා දැන, 'මහණෙනි, මේ කිරිල්ල දැන් පමණක් නො වී පෙර ද, මේ වැනි දෑ කළා යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර, අප බෝසත් තෙමේ බරණැස් රජු ව ඉපිද, දැහැමින් සෙමෙන් රාජ්‍යය කෙළේ ය. මේ රජතුමාට ද දූත මෙහෙවර කරන කොස්වාලිහිණි කිරිල්ලක් වූවා ය. ඉතිරි සියලු විස්තර වර්තමාන කථා පුවතට සමාන ය. මේ අතීත කථාවේ ඇති විශේෂත්වය නම්, රාජ කුමාරවරුන් ව්‍යාඝ්‍රයා ලවා මැරවූ කිරිල්ල 'රාජ කුමාරවරුන් මරණයට පත් කළ පසු මට තවදුරටත් මෙහි වාසය කරන්නට නො හැකි ය. එබැවින් රජුට ද නො දන්වා, හොර රහසේ ම මාලිගයෙන් පිට වන්නෙමි'යි, තීරණය කළාය. නැවත සිය අදහස වෙනස් කොටගෙන, රජතුමා වෙත එළඹ, එකත්පසෙක හිඳ ගත්, කිරිල්ල 'ස්වාමිනි, ඔබතුමාගේ නො සැලකිල්ල

නිසා, රාජකුමාරවරු මාගේ දරුවන් විනාශ කළහ. එයින් කෝපයට පත් මම, පලිගැනීම එම පිළියම ලෙස සිතා, ඔබේ දරුවන් මරණයට පත් කළෙමි. දැන් මට තවදුරටත් මෙහි වසන්තට සිත් නො දේ යැයි, මේ ගාථාව කීවාය.

අවසිඹහා නවාගායෙ - නිවචං සකකත පුජ්නා
ඤ්ඤාදානිමකරි - හඤ්ඤා රාජ වජ්ජාමහංනති

රජකුමනි, අපි ඔබකුමාගේ රජ මැදුරෙහි, නිරතුරු පූජා සත්කාර ලබා විසුවෙමු. එහෙත් මම දැන්, මින් පිටත් ව යමි. මේ තත්වය ඇති කෙළේ ඔබම ය.

මෙහි 'ඤ්ඤාදානිමකරි' යනු 'හසුනක් දී මා පිටත් කොට යවා, සිය පමාව නිසා, මාගේ දරුවන් රැකදීමට නො හැකි වීමෙන්, දැන් මාගේ මේ ගමනට මග පෑදුවේ, ඔබ ම ය', යන අර්ථ යි. 'හඤ්ඤා' යනු 'ඒකාන්ත අර්ථයේ නිපාතයකි. 'රාජා' යනු බෝසතුන් ඇමතීම යි. 'වජ්ජාමහං' යනු 'මම හිමවතට යමි' යන අර්ථ යි.

ඇයගේ ඒ අදහස අසා සිටි, රජකුමා මේ ගාථාව කීය.

2. යමෙක් ඒකාන්තයෙන් තමාට කළ නපුරට, පෙරළා නපුරක් කළ කල්හි, මෙසේ ඒ වෛරය සංසිද්දේ. (එබැවින්) කිරිල්ල, නුඹ නො යව, (මෙහිම) වසව.

යො යම් පුද්ගලයෙක් අනුන් කළ නපුර, කතකිබ්බිසෙ එනම් සිය දරුවන් මැරීම ආදී වූ දරුණු ක්‍රියා කළ පසු, නැවත තමා විසින් ඒ පුද්ගලයාට පෙරළා, පටිකිනෙපටිකිබ්බිසෙ එවැනි ම නපුරක් කළ කල්හි, 'මා විසින් පලිගන්නා ලදැයි, ඔහු දනී. එවනතං සමමති වෙරං එවිට ඒ වෛරය සංසිද්දේ. මෙපමණකින්ම ඒ වෛරය සංසිද්දනා වේ. වසකුනතිනී මාගමා එබැවින් කිරිල්ල, නුඹ නො යනු, මෙහි ම වසව, යන අදහස යි.

ඒ අසා කිරිල්ල, මේ තෙවැනි ගාථාව කීවාය.

න කතසසච කතතාව - මෙතනි සන්ධියතෙපුන
හදයං නානා ජානාති - ගච්ඡඤ්ඤාව රථෙසභා

රජතුමනි, නපුර කළ තැනැත්තාගේත්, ඊට පලිගත් තැනැත්තාගේත්, නැවත මෙමතියක් ඇති නො වේ, හදවත ද ඊට ඉඩ නො දේ, එබැවින් ස්ථිරව ම යම්.

මෙහි 'න කතසසච කතතා ව' යනු 'අවැඩ කළ, යහපත මැඩ පැවැත්වූ, පීඩා කළ පුද්ගලයාගේ ද, යන අදහස මෙහිදී විභක්තියෙන් අර්ථවත් කොට, යමෙක් පෙරළා පළිගත්තේ ද? ඒ ඔහුගේ ද යන මේ පුද්ගලයන් දෙදෙනාගේ, නැවත මිත්‍රභාවයක් නම් ඇති නොවේ. නො පෑහේ යන අර්ථ යි. 'හදයං නානුජානාති' යනු 'ඒ කාරණය නිසා මෙහි විසීමට මාගේ හදවත ඉඩ නො දේ' යන අර්ථ යි. 'ගච්ඡඤ්ඤාව රථෙසභ' යනු 'රජතුමනි, එම නිසා මම, ස්ථිරව ම යන්නෙමි' යන අර්ථයි.

කිරිල්ලගේ තීරණය ඇසූ රජතුමා, මේ ගාථාව කියේ ය.

කතසසච වෙච කතතාව - මෙතනි සන්ධියතෙපුන
ධීරානං නො ව ඛාලානං - වස කුනතිනි මාගමා

යමක් කළ තැනැත්තාගේ ද, ඊට පෙරළා කටයුතු කළ තැනැත්තාගේ ද, මෙමතිය (බිඳුනත්) නැවත පෑහේ. ඒ උතුමන් අතරේ මිස, බාලයන් අතර නො වේ. එබැවින් කිරිල්ල, නො යනු, (මෙහිම) වසව.

කතසසංචච යමක් කළ තැනැත්තාගේ ද, ඊට විරුද්ධ ව වැඩ කළ තැනැත්තාගේ ද, මෙතනි සන්ධියතෙ පුන මෙමතිය නැවත වැඩේ. පෑහේ. ධීරානං නොව ඛාලානං ඒ උතුමන් අතරේ මිස, බාලයන් අතරේ නො වේ. උතුමන්ගේ මිතුරු බව බිඳුනත් නැවත පෑහේ. බාලයන් අතර, එක් වරක් බිඳුණු මිතුරුදම බිඳුණා ම වේ. වස කුනතිනි මාගමා එබැවින් කිරිල්ල, නො යනු, මෙහි ම වසව යන තේරුම යි.

රජතුමාගේ ඉල්ලීමට පිළිතුරු දෙන කිරිල්ල 'රජතුමනි, ඔබ කී දේ සත්‍යය වුවත්, මට මෙහි විසීමට සිත් නො දේ යැ'යි, කියා රජුට නමස්කාර කොට, අහසට පැන හිමාලය වෙත පියඹා ගියා ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාරා, එකල ලිහිණි කිරිල්ල නම්, මෙකල ලිහිණි කිරිල්ල ම බවත්, බරණැස් රජතුමා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි ද වදාළ සේක.

4.5.4

අම්බ ජාතකය

'යො නිලියං මණ්ඩයති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක්, අඹ උයනක් රක්තා වූ එක් තෙර කෙනකුත් අරබයා වදාළ සේක. මහලු විශේ දී පැවිදි වූ ඉහත කී තැනැත්තා දෙවරම අසල වූ අඹ වනයක, පන්සලක් තනාගෙන වාසය කරයි. අඹගස් රැකීම, තම කාර්යය කොටගත් ඔහු, ඉදී වැටුණු අඹ, තෙමේ ම අනුභව කරන අතර, ඉදහිට හිතවත් අයට ද දෙයි. ඇතැම් අවස්ථාවක දී, තෙරුන් පිඬුසිඟා ගිය විටෙක, උයනට පැන ගන්නා සොරු අඹ කඩා කා තවත් කොටසක් පැහැරගෙන ද යති. එවන් අවස්ථාවක 'අවිරවති' නදියෙහි දිය නැමට ගිය සිටු දියණිවරු සතර දෙනෙක්, ස්නානයෙන් අනතුරුව, ඒ මේ අත ඇවිදිමින්, අනුක්‍රමයෙන් ඉහත කී අඹවනයට පැමිණියහ. ඒ අතර පිඬු පිණිස ගොස් ආපසු පැමිණි මහලු හික්‍ෂුව උයනට වූ හදිය දැක, සිටු දියණිවරුන් දෙස බලා 'තොප විසින් මාගේ අඹ කුමක් නිසා, විනාශ කරන ලද දැ'යි ඇසී ය. ඊට පිළිතුරු දෙන සිටුදියණිවරු, 'ස්වාමීනි, අපි මේ දැන් මෙහි පැමිණියෙමු. ඔබතුමාගේ අඹවලට වගකිය යුත්තේ අපි නො වෙමු'යි, කීහ. 'එසේ නම් තොපට ඒ ගැන දිවිරිය හැකි ද?' 'එසේය ස්වාමීනි, අපි ඔබගේ අඹ, නො ගත් බවට දිවුරන්නෙමු'යි ඇලා කීහ. අනතුරුව තරුණියන් ලවා දිවිර වූ, තෙර නම ඇලා ලජ්ජාවට පත්කොට, ඔවුන් උයනින් තෙරපා දැමීය. හික්‍ෂුවගේ මේ ක්‍රියාව ගැන ඇසූ, සෙසු හික්‍ෂුහු දම්සභාවේදී, ඒ සිද්ධිය මාතෘකා කොටගෙන සාකච්ඡා කරමින් හුන්හ. ඒ අතර එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ, හික්‍ෂුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් අසා දැන, 'මහණෙනි, ඔහු මෙවැන්නක් සිදු කළ, පළමු අවස්ථාව මෙය නො වේ, පෙර ද මෙසේ කෙළේ යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා වස්තුව දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බුන්මදන්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ සක් රජව උපන්නේ ය. එකල එක් කපටි ජට්ටියෙක්, බරණැස් නුවර සමීපයෙහි නදියක් අසල, අඹ වනයක අසපුවක් සාදාගෙන, අඹ වනය රකිමින් වාසය කරයි. වැටුණු අඹ තෙමේ ම කන අතර, ඉඳහිට හිතවතුන්ටද දෙමින් නොයෙක් වැරදි දිවි පැවතුමින් කල්ගත කරයි.

මෙකල එක් දිනක් ශක්‍රයා 'ලෝකයේ මවිපියන්ට උවටැත් කරන්නෝ, වැඩිහිටියන්ට සලකන්නෝ, දන් දෙන්නෝ, සිල් රකින්නෝ, පෙහෙවස් සමාදන් වන්නෝ, පැවිදිව මහණදම් රකින්නෝ කවරහුද? අනාවාරයේ යෙදෙන්නෝ, කවරහුදැ'යි, ලොව විමසා බලනුයේ අඹ උයන රකින අනාවාරී වූ ඉහත කී ජට්ටියා දැක, 'මේ කුට ජට්ටියා 'කසිණ පරිකර්ම' ආදී වූ ස්වකීය ශ්‍රමණ ධර්මයන් අමතක කොට, අඹ වනයක් රකිමින් කල්ගත කරයි. එබැවින් මොහු සංවේගයට පත් කරන්නෙමි'යි සිතා, ජට්ටියා පිඬු පිණිස පිටත්ව යනු බලා, තම ආනුභාවයෙන් ගස්වල අඹ බිම හෙළා, සොරුන් පැහැර ගත්තාක් මෙන්, කොට පිටත් ව ගියේ ය. එදින බරණැසින් නික්මුණු, සිටු දියණිවරු සිව්දෙනෙක් ඒ අඹවනයට ඇතුළු වූහ. පසුව උයනට පැමිණි කුට ජට්ටියා ඔවුන් දැක 'නොප විසින් මාගේ අඹ, පැහැරගෙන කන ලදැ'යි ඔවුන්ට කරදර කෙළේ ය. 'ස්වාමීනි, අප ආවේ දැන් ය. අපි ඔබේ අඹ නො කෑවෙමු' 'එසේ නම් ඒ ගැන දිවුරවු. එසේ කළහොත්, නොපට මෙහෙන් යා හැකිය. නැතහොත්, ආපසු යන්නට නො ලැබේ යැ'යි, ජට්ටියා තරුණියන්ට තරවටු කෙළේ ය. දිවුරන්නට එකඟ වූ ඒ තරුණියන් අතුරෙන් පළමුවැන්නිය 'ස්වාමීනි, එසේ යැ'යි ජට්ටියාට පිළිවදන් දී, දිවුරා මේ ගාථාව කීවාය.

යො නීලියං මණ්ඩයති සණ්ඩාසෙන විහඤ්ඤති
තසස සා වසමනේතු, යා තෙ අමෙබ අවාහරීති

යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ පැහැර ගන්නා නම්, ඇය පැසුණු කෙස් කළුකරන, සුදු කෙස් අඩුවෙන් ගලවන මහල්ලකුට අයත් වේවා!

යො යම් පුරුෂයෙක් පැසුණු කෙස් කළු කරනු සඳහා, නීල එල යන නම් ඇති ගෙඩි ආදිය යොදා සාදා ගත්, කළුපාටින් කෙස් සරසා ද, නීලියං මණ්ඩනි කළු පැහැති කෙස් අතර ඇති, උඩට නැගුණු සුදුකෙස් අඩුවකින් ගලවා, ඉවත් කිරීමට වෙහෙසේ ද, සණ්ඩාසෙන විහඤ්ඤති කරදර වේද?

තසස එබඳු වූ මහල්ලකුගේ වසඟයට සාවසමතෙව්නි ඇය පත් වේවා!
ඔබේ අඹ සොරා ගත් තැනැත්තියට, එවැනි සැමියකු ලහකු යා තෙ
අමෙබ අවාහරී ලැබේවා! යන අදහසයි.

තවුසා පළමුවැන්නිය පැත්තකට කොට, දෙවැන්නිය ලවා ශපථ
කරවීය. ඇය දිවුරමින් මෙසේ කීවාය.

විසං වා පඤ්ච විසං වා - උෟනතිං සංව ජාතියා
තාදිසා පතිමා ලද්ධා - යා තෙ අමෙබ අවාහරී

යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ සොරකම් කළා නම්, ඒ තැනැත්තියගේ
උපතින් විසි වයස් හෝ, පන් විසි වයස් හෝ, තිහට අඩු හෝ සැමියකු
ලබාවා!

ස්ත්‍රීහු නම්, පසළොස්-සොළොස් වියේ දී පුරුෂයන්ට ප්‍රිය වෙති.
යාව යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ අවාහරීං පැහර ගන්නා නම්, ඇය එබඳු
යොවුන් වියේදී සැමියකු නො ලබා, ජාතියා විසංවා පඤ්චවිසංවා උපතින්
වසර විස්සක් හෝ විසිපහක් හෝ උෟනතිංසංවා තිහට එකකින් දෙකකින්
අඩු හෝ වයසට පත් වුවද, තාදිසා එනම් වයස් ගතවීත් ාපතිං මෙලද්ධා
සැමියකු නො ලබාවා! යන අර්ථයි.

අනතුරුව තෙවැන්නිය දිවුරමින් මෙසේ කීවාය.

දීසං ගච්ඡතු අද්ධානං - එකිකා අභිසාරියා
සංකෙනෙ පති මාද්දස - යා තෙ අමෙබ අවාහරී

යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ හැර ගන්නා නම්, ඇයට අභිසාරිකාවක් ව
තනිවම දිගු මග යන්නට සිදු වේවා. නියම කරගත් තැන දී පවා සැමියකු
නො දැකීවා!

යා තෙ අමෙබ අවාහරී යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ පැහැර ගත්කී
නම් ඇය සැමියකු සොයන්නියක් ව, ඔහුගේ සම්පයෙහි වෙසෙසින් ඇලීමට
කැමැති බැවින් 'අභිසාරිකා' යන නම ලැබ එකිකා තනිවම හුදකලා ව ම,

ගව් දෙගව් පමණ වූ දුරුමග යේවා. එසේ ගොස් නමුත්, එනම් 'අසවල් තැනට එව'යි කියා නියම කරගත් තැනට ගියත්, ඒ සැමියා දක්නට නොලැබේවා! යන අර්ථයි. සංකෙතෙ තං පතිං මා අදදසාති

ඊළඟට සිව්වැන්නිය, දිවුරමින් මෙසේ කීවාය.

අලංකතා සුවසනා මාලිනී වන්දනුසසදා
එකිකා සයනෙ සෙනු යා තෙ අමෙබ අවාහරී

යම් තැනැත්තියක් ඔබේ අඹ ගත්තී නම්, ඇය අබරණින්, මනා වස්ත්‍රයෙන්, මල්දම්වලින්, සඳුන් කල්කයෙන් අලංකෘත වූ නමුත්, ඇයට තනි යහනේ නිදන්නට සිදු වේවා!

මෙහි අර්ථය ඉතා පැහැදිලි ය. තවුසා තරුණියන් අමතා 'තොප විසින් ඉතා බැරැරුම් වූ ශපථයන් මෙහි දී කරන ලදී. එබැවින් 'අඹ කන ලද්දේ වෙනත් කෙනකුත් විසින්දැයි හඟිමි, දැන් නුඹලාට මෙහෙත් යා හැකි යැ'යි කියා ඔවුන් පිටත්කොට හැරියේ ය. අනතුරුව බිහිසුණු ස්වරූපයක් මවාගෙන එතැනට පැමිණි ශක්‍රයා, කුට තවුසා බියපත් කොට, උයනෙන් පලවා හැරියේය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තවද එදා කුට ජට්ටියා නම්, මේ අඹ උයන රකින මහල්ලා ය. එදා සිටු දියණිවරු නම්, මෙදා සිටු දියණිවරුම ය. සක්දෙව්වරු වූ කලී 'මම ම විමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.5.5

ගජකුම්භ ජාතකය

'වනං යදග්ගි දහති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක. අලස වූ එක් හික්කු කෙනකුත් අරබයා වදාළ සේක. සැවැත් නුවර වැසි

කුලපුත්‍රයකු වන ඔහු, සසුනට ශක්තියක් වෙමින් පැවිදි ව, සිටි නමුත් ස්වභාවයෙන් ම අලසයෙකි. උද්දේස - පරිපුච්ඡා - යොනියෝමනසිකාර ආදී වූ, විනයානුකූල අංග ද, වත්-පිළිවෙත් ආදියද, යන මෙකී දැයින් පරිබාහිර වූ ඔහු, නිවරණයන්ගෙන් මඩනා ලදු ව, හිදිම් සිටිම් ආදී වූ සිව් ඉරියව්හි පවා, මන්දගාමී ස්වභාවයක් දැරුවේ ය. ඔහුගේ මේ අලස භාවය දම්සභාවේ රැස්ව සිටි, හික්කු පිරිසට මාතෘකාවක් විය. දම්සභාවට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන්ගෙන්, ඉහත කී අලස හික්කු නමගේ, තොරතුරු හා හීන විරියය සහ කුසීතකම ගැන, සියල්ල අසා දැන, 'මහණෙනි, මොහු අලසයෙක් වූයේ, දැන් පමණක් නො වේ, පෙර ද එසේ වී යැ'යි, මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ රජතුමාගේ ඇමැතියෙක් ව සිටියේ ය. බරණැස් රජ ස්වභාවයෙන් ම අලසයෙකි. බෝසත් ඇමැතිතුමා රජුගේ කුසීතකම, රජුට අවබෝධ කරවීම සඳහා උපායක් සොයමින් සිටියේ ය. මෙසේ කල්ගත වෙද්දී, කිසියම් දිනක රජතුමා ඇමැති ගණයා පිරිවරාගෙන උයනට පිවිස එහි සැරිසරමින් සිටින විට, 'ගජකුම්භ' යන නම් ඇති, එක් අලස පුද්ගලයකු දුටුවේ ය. ඔහු දුටු රජතුමා බෝසතුන් අමතා 'මිත්‍රය, මේ කවරෙක් දැ'යි ඇසී ය. බෝසත් තෙමේ ඊට පිළිතුරු දෙමින් 'මහ රජතුමනි, මොහු නමින් ගජකුම්භ නම් වූ අලස පුද්ගලයෙකි. මෙවැනි උදවිය මුළු දවසට ම අඟලකට දෙකකට වඩා, දුර ගමන් නො කරති'යි, ප්‍රකාශ කෙළේ ය. අනතුරුව ගජකුම්භයා වෙතට හැරුණු බෝසත් තෙමේ, ඔහු සමග කතා කරමින් 'පිංවත් ගුජකුම්භය, ඔබ මෙසේ මෝඩයකු සේ ගාටමින් යනවිට, මේ කැලයෙහි ලැව්ගින්නක් ඇති වුවහොත් කුමක් කෙරෙහිදැ'යි, විචාරමින් මේ ගාථාව කීය.

වනං යදග්ගි දහනි - පාවකො කණ්ඨ වනනනී
 කථං කරොස පචලක - එවං දැධ පරකකමො

අලසය, යම්විටක 'පාවක' නම් වූ ද 'කෘෂ්ණ වර්තිනී' නම් වූ ද ගින්න මේ වනය දවයි ද? එවිට ගාටමින් යන නුඹට කුමක් සිදු වේ ද?

මෙහි 'යදග්ගි' යනු 'යම් විටෙක ගින්නක්' යන අර්ථයි. 'පාවකො කණ්ඨ වනනනී' යනු 'ගින්නට කියන තවත් නම් දෙකකි. 'පචලකො' යනු

'එනම් අලසයා ඇමතිමයි. ඔහු වැනි වැනි ගමන් කරයි. නිතර නිදිකිරා වැටෙයි. ඒ නිසා ඔහුට 'පවලක' යැයි කියනු ලැබේ. 'දැඩිපරකකමො' යනු 'මද විරියය ඇති' යන අර්ථයි.

ඒ ඇසූ ගජකුම්භයා මෙසේ කීවේ ය.

2. බොහෝ රුක් සිදුරු හා පොළෝ විවර ඇත, ඒවා තුළට පැන ගන්නට බැරි වුවහොත්, අපට මැරෙන්නට සිදු වේ.

'පඬිතුමනි, අපට මීට වඩා වේගයෙන් ගමන් කළ නො හැකිය. මේ කැලයෙහි රුක් සිදුරු ද, පොළෝ විවර ද, බොහෝකොට ඇත. අපි ඒවාට පිවිසෙමු. එය නො හැකි වුවහොත් මැරෙන්නට සිදු වේ.'

මේ ප්‍රකාශය අසා සිටි, බෝසත් තෙමේ මේ ගාථා දෙක කීවේ ය.

යො දැඩිකාලෙ තරහි - තරණියෙව දැඩිහි
සුකච පණණව අකකමම - අපං හඤජති අත්තතෙ

යමෙක් සෙමින් කළ යුත්තක්, වේගයෙන් කෙරේ ද? වහා කළ යුත්තක්, සෙමින් කෙරේ ද? ඔහු විසඳි කොළයක් මඬින්නාක් මෙන්, තම යහපත සිදු දමයි.

යො දැඩිකාලෙ දැඩිතරණියෙව තාරයි
සසිව රතතිං විහජං තසසපො පරිපුරහිති

යමෙක් සෙමින් කළ යුත්ත, සෙමින් කෙරේ ද, වහා කළ යුත්ත, වහා කෙරේ ද? ඔහු රාත්‍රිය බෙදා දක්වන, වන්ද්‍රයා වැනි ය. ඔහුගේ කටයුතු සාර්ථක වේ.

මෙහි 'දැඩිකාලෙ' යනු 'යම් යම් කටයුතු සෙමින් කිරීමට සුදුසු කල්හි, වහ වහා ඉතා වේගයෙන් කෙරේ යන අදහස යි. 'සුකචපණණා' යනු 'යම්සේ සුළඟින් හා අවිචන් විසඳුණු තල්පතක්, ශක්තිමත් පුරුෂයෙක් පාගා සිඳින්නේ ද? සුණුවිසුණු කරන්නේ ද? එපරිද්දෙන් ඔහු, තමාගේ යහපත දියුණුව විනාශ කරයි', යන අර්ථයි. 'දන්ධෙති' යනු 'පමා වෙයි, පමාවට හේතුවන දෑ ම කෙරෙයි', යන අර්ථයි. 'තාරයි' 'ඉක්මණින් කළ

යුතු දෑ, වහා යුග කෙරේ', යන අර්ථ යි. 'සසීව රතනිං විහජං' යනු 'යම්සේ සඳ පුරපස දී, රාත්‍රිය බබුළුවා, අවපස පළමු රාත්‍රියේ සිට, ආලෝකය අඩු කරමින් ගොස්, නැවත දවසින් දවස වැඩි කෙරේ ද? එසේ ඒ පුරුෂයාගේ දියුණුව වර්ධනය වේ යැයි කියන ලදී' යන අර්ථයි.

රජතුමා බෝසතුන්ගේ වචන අසා සිට, එතැන් පටන් අනලස් ව ක්‍රියා කරන්නට පුරුදු විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තවද එදා ගජකුම්භයා නම්, මේ අලස හික්සුවයි. පණ්ඩිත වූ ඇමැතිවරයා වූ කලී 'මම ම විම'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.5.6

කේසව ජාතකය

'මනුසසිඤ්ඤං ජහිත්වාන' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කර්ම වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක, විශ්වාස කටයුතු හෝජනයක් අරබයා වදාළ සේක. අනේපිඬු සිටුතුමාගේ නිවසෙහි නිරතුරුව පන්සියයක් තෙරුන්ට දානය සැපයේ. එම නිවස සැමදා හික්සුන්ට පැන් පොකුණක් වැනි ය. කසාවතින් බැබළුණි. සිල් සුවදින් පිරි ගියේ ය. කිසියම් දිනෙක රටේ රජතුමා නුවර පැදකුණු කරමින් ඇවිදින විට, අනේපිඬු සිටුතුමාගේ නිවසේ හික්සුන් දැක, 'මහ සඟනට දන් දිය යුතු යැ'යි සිතා, එදින ම විහාරයට ගොස්, බුදුරජුන් දැක වැද, පන්සියයක් මහ සඟනට දිනපතා දන් පිරිනැමීමට, නියම කර ගත්තේ ය. එතැන් පටන් රජගෙදර දානය දිනපතා පැවැත්තේ ය. දානයට පිරිනැමෙන බත වූ කලී ප්‍රණීත වූද වසර තුනක් පැරණි වූද, සුවද හැල් සාලෙන් සකසන ලද්දකි. එහෙත් රජගෙදර විශ්වාසයෙන් සෙනහසින් සියතින් දන් බෙදන්නෙක්, දායකයෙක් නැත. රජුගේ අණින් සේවකයෝ දන් බෙදති. එබැවින් හික්සුහු එහි හිඳ වළඳන්නට කැමැති නොවෙති. රජමැදුරෙන් විවිධ රසයෙන් යුතු දානය පිළිගෙන, තමතමන්ගේ හිතවත් දායක ගෙවල්වලට ගොස්, ඒ බත දායක

ගෙදර අයට දී, ඒ දායකයන් විසින් දෙන ලද ආහාරය, කටුක වුවත් ප්‍රණීත වුවත් වළඳති. මේ අතර කිසියම් දිනක රජතුමාට බොහෝ පලතුරු තැගි වශයෙන් ලැබුණි. සේවකයන් කැඳවූ රජතුමා ඒ පළතුරු, හිඤ්ඤාව පිළිගන්වන ලෙස නියෝග කෙළේ ය. දන්හලට ගිය සේවකයෝ, එහි එකද හිඤ්ඤ කෙනකුන්වත් නොදැක ඒ බව රජුට දැන්වූ හ. ඒ ඇසූ රජතුමා 'දැන් දන් වළඳන වේලාව නේදැ'යි ඇසීය. එවිට සේවකයෝ 'එසේය රජතුමනි, එහෙත් හිඤ්ඤු මෙහෙන් දානය ලබාගෙන හිතවතුන්ගේ ගෙවල්වලට ගෙන ගොස් ඒවා ඔවුන්ට දී, ඔවුන් දෙන කුමන හෝ ආහාරයක් වළඳති'යි කීහ. රජතුමා මේ පුවත අසා 'අපේ දානය ඉතා ප්‍රණීතය. කුමන කරුණක් නිසා, එය නොවළඳ වෙනෙකක් වළඳන්ද? මේ ගැන බුදුරදුන්ගෙන් විමසන්නෙමි'යි තීරණය කොටගෙන, බුදුරදුන් හමුවට ගොස් වැඳ, උන්වහන්සේට සියලු විස්තර පැවසී ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහරජතුමනි, හෝජනය නම්, විශ්වාසය පරමකොට ඇත්තකි. ඔබේ මැදුරෙහි විශ්වාසයෙන් යුතු ව ළඟට පමුණුවා දන්දෙන, සෙනහසින් යුතු දායකයන් නොමැති නිසා, හිඤ්ඤු මෙසේ කරති. එබැවින් රජතුමනි, විශ්වාසය හා සමාන අන් රසයක් නැත. අවිශ්වාසිකයකු විසින් දෙන ලද වතුමධුර වුවත්, විශ්වාසිකයකු විසින් දෙන ලද, මෝරු ටිකක් පමණුවත් නො වටී. රජතුමනි, පෙර රජකු විසින් අසනීපයෙන් පීඩිත වූ පඬිවරයකුට වෛද්‍යවරුන් පස්දෙනකුත් ලවා, බෙහෙත් කරවන ලද නමුත් එයින් සුවයක් නොලද බැවින්, සිය විශ්වාසවන්තයින් ළඟට ගොස් ලුණු රහිත බොඬහමු - ඌරු හැල් යන මේවායින් තැනූ, කැඳ ද, දියෙන් තෙමන ලද ලුණු රහිත කොළ ටිකක් ද, අනුභව කොට ඔහු නිරෝගී බවට පත් වී යෑ'යි වදාරා රජුගේ ඇරයුමෙන් මේ අතීත කර්ම වදාළ සේක. අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍ය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ කසිරට බමුණු කුලයක උපන්නේ ය. ඔහුගේ දෙමාපියෝ ඔහුට 'කප්ප කුමාර' යැයි නම් තැබූ හ. නිසිවිට පත් ඔහු, තක්ෂිලාවට ගොස් සියලු ශිල්ප උගෙන, පසුකලෙක සෑමි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, තවුස්දම් රැක්කේ ය. මෙකල 'කේසව' නම් වූ තවුසෙක්, පන්සියයක් තවුසන් පිරිවරන ලදුව, එම පිරිසට නායකත්වය දෙමින් හිමාලයෙහි වාසය කරයි. බෝසත් තවුසා ද, ඔහු වෙතට ගොස් පන්සියයක් පිරිසෙහි ප්‍රධාන ශිෂ්‍යවරයා ව කටයුතු කෙළේ ය. ඔහු නායක තවුසාට හිතවත් ව, සෙනහසින් යුතු ව, තවුස්දම් පිරුවේය. ඒ අනුව නායක තවුසාත් බෝසත් තවුසාත් යන දෙදෙනා ම, ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ඉතා විශ්වාසයෙන් යුතු ව විසූ හ.

පසුකලෙක සෙසු තවුසන් පිරිවරා ගත් කේසව තවුසා, ලුණු-ඇඹුල් සෙවීම සඳහා මිනිස් වාසයට පිටත් ව ගොස්, ක්‍රමයෙන් බරණැස් රජුගේ රාජකීය උයනට පිවිස, එදින එහි වැස, පසුදා පිඬු පිණිස නුවරට ඇතුළුව රජදොරටුව වෙතට පිවිසියේ ය. රජතුමා තවුස් පිරිස දැක, වහා ඔවුන් මාලිගාවට කැඳවා, එහි දී ඔවුන්ට දානය පිළිගන්වා නුවර වසන තාක් කල්, සිය උයනෙහි නවාතැන් ගන්නා බවට ඔවුන් පොරොන්දු කරවා ගත්තේ ය. වැසිකාලය නිමා වූ පසු, නායක තවුසා රජු හමු වී නැවත හිමවතට යන්නට අවසර පැතී ය. එවිට රජතුමා 'තාපසතුමනි, ඔබ දැන් මහලු ය. එබැවින් තරුණ තවුසන් පිටත්කොට යවා, ඔබතුමා අප සමග වසනු මැනවැ'යි, ඉල්ලා සිටියේ ය. කේසව තවුස්තුමා රජුගේ ඉල්ලීම පිළිගෙන, දෙටු අතවැසියා සමග, සෙසු අය හිමවතට පිටත්කොට යවා, තෙමේ නැවතුනේය. කප්ප නම් වූ බෝසත් තවුසා හිමවතට ගොස්, සෙසු අය සමග තවුස්දම් පුරන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ අතර කේසව තවුසා කප්ප තවුසාගෙන් වෙන් ව විසීමට නො හැකිව, ඒ ගැන කලකිරී ඔහු දකිනු රිසි වී, නිදි නැති ව, ඔහු ගැන සිතමින්, කල් ගෙවී ය. නිසි ලෙස නිදි නො ලැබීම නිසාත්, ආහාර මනා ලෙස නො දිරවීම නිසාත්, නායක තවුසාට ලේ අතිසාරය වැළඳිණි. රෝගය බරපතල විය. වේදනාව ඉතා දරුණු විය.

තවුසාගේ රෝගී බව ඇසූ රජතුමා, ඔහුට ප්‍රතිකාර කිරීම සඳහා, වෛද්‍ය පරම්පරා පහක් යෙදවීය. එහෙත් රෝගය එසේ ම ය. අවසානයේ දී කවුසා රජු අමතා, 'කිමෙක්ද? රජතුමනි, ඔබතුමා මාගේ මරණය කැමැත්තෙහි ද? නැතහොත්, ජීවත්වීම කැමැත්තෙහිදැ'යි ඇසී ය. 'ස්වාමීනි, ඔබ නිරෝගී ව ජීවත් වනු දැකීමට මම රිසියෙමි'යි රජතුමා කීය. 'එසේ නම් වහා මා හිමවතට පිටත්කොට හරිනු මැනවැ'යි, තවුසා රජුගෙන් ඉල්ලීය. එය පිළිගත් රජතුමා 'නාරද' නම් වූ සිය ඇමැතිවරයා ද, වැද්දන් පිරිසක් ද, සහිත ව තවුසා හිමවතට පිටත්කොට හැරියේ ය.

නාරද ඇමතියා තවුසා හිමවතට ඇරලා, පෙරලා නුවරට පැමිණියේ ය. කප්ප තවුසා දුටුමනින් ම, කේසව තවුසාගේ මානසික රෝගය සුව විය. උකටලී බව දුරු විය. කප්ප තවුසා තම ගුරුතුමාට තැම්බීමකින් තොර, ලුණුත් නැති, වතුර ඉසින ලද, කොළ ටිකක් ද, බොඩි හමු - උරු හැල් යන මේවායින් සාදන ලද කැඳ ටිකක් ද, පිළිගැන්වීය. මේ කටුක ආහාරයෙන් ම තවුසාගේ ලේ අතිසාරය සුව විය. කිහිප දිනකට පසු,

රජතුමා කේසව තවුසාගේ තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා, නාරද ඇමැතියා හිමාලයට පිටත්කොට යැවී ය. හිමාලයට පැමිණි ඇමැතියා කේසව තවුසා නිරෝගී ව හිඳිනු බලා 'ස්වාමීනි, කුල පහක වෙදැදුරන් බෙහෙත් කොටත්, සුව නො වුණු ඔබතුමා පහසුකම් කිසිත් නැති, මෙහිදී කෙසේනම් සුවය ලැබී ද? කප්ප තවුස්තුමා ඔබතුමාට කෙසේ පිළියම් කෙළේ දැ'යි විචාරමින් මේ ගාථාව කීවේ ය.

මනුසසිඤ්ඤං ජහිත්වාන - සබ්බ කාම සමිදධිනං
කථං නු භගවා කෙසි - කප්පසස රමති අසසමෙ

තමා කැමැති සියලු ම දැයින් සපිරි, රජු අත්හැර කෙසේ නම්, පින්වත් කේසව තවුසා කප්ප තවුසාගේ අසපුවෙහි සිත් අලවා වෙසේ ද?

මෙහි 'මනුසසිඤ්ඤ' යනු 'මිනිසුන්ට ප්‍රධාන වූ බරණැස් රජතුමා' ය. 'කථංනු භගවා කෙසි' යනු 'කවර නම් හේතුවක් නිසා මේ අපගේ පින්වත් කේසව තාපසතුමා, කප්ප තවුසාගේ අසපුවෙහි සිත් අලවා වෙසේ ද? යන අර්ථයි.

මෙසේ වෙනත් කෙනකු සමග සාකච්ඡා කරන්නාක් මෙන්, ඇමැතිවරයා කේසව තවුසාගේ සිත් අලවා විසීමට හේතු වූ කරුණු විමසී ය. ඒ ඇසූ කේසව තවුසා මෙසේ කීවේය.

සාධුනි රමණියානි - සනති වකඛා මනොරමා
සුභාසිතානි කප්පසස - නාරදරමයනති මනති

නාරදය, කප්ප තවුසාගේ රමණිය වූ සුභාමිත වචන මිහිරි ය, වනපෙන ද, සිත්කලු ය. මේ හැම මා සතුටු කරයි.

මෙහි 'වකඛා' යනු ගස් ය. පෙළෙහි 'රුකඛා' යනුවෙන් ලියා ඇත. 'සුභාසිතානි' යනු 'කප්ප විසින් කියන ලද සුභාමිත වචන මා සිත් ගනී' යන අර්ථයි. කේසව තවුසා මෙසේ ද කියා තවදුරටත් කථා කරමින් 'ඉහත කී අයුරෙන් මා සතුටු කර වූ කප්ප තවුසා, ලුණු නැති, තැම්බීමකින් ද තොර, වතුර ඉසින ලද කොළ ටිකක් ද, බොඩුහමු හා ඌරු හැල් මුසු කළ කැඳ ටිකක් ද, මට අහර ලෙස දුන්නේ ය. එයින් මාගේ සිරුරෙහි වූ

අසනීපය සංසිද්ධි නිරෝගී වූයෙමි යි, කිය. ඒ අසා සිටි නාරද ඇමැතියා මෙසේ පැවසුවේ ය.

සාලීනං ඔදනං භුඤ්ජේ සුවිමංසුප සෙවනං
කථං සාමාකනීවාරං - අලොඡ්ඤං ඡාදයනති තනති

(ඔබ මින් පෙර) පිරිසිදු වූ මස් සහිත, ඇල් හාලේ බත් අනුභව කෙළේ ය. (දැන්) කෙසේ නම් ලුණුත් නැති, බොඩහමු - උෟරු හැල් යන ධාන්‍ය වර්ග ඔබට රුචි වේ ද?

මෙහි 'භුඤ්ජ' යනු 'අනුභව කෙළේ ය' යන අර්ථය යි. මේ වචනය 'භුඤ්ජ' යනුවෙන් ද, ගැනීමට සුදුසු ය. 'ඡාදයනති' යනු 'රුචි කෙරේ, පිනවයි, සතුටු කරයි' යන අර්ථය යි. මෙහි බිත්දුව ගාථා බත්ධනයේ පහසුව සඳහා යොදන ලද්දකි. මින් කියන ලද්දේ, පහත දැක්වෙන අදහස යි. එනම්, ඒ ඔබ රජ ගෙදර දී රජුට යෝග්‍ය ව සාදන ලද, පිරිසිදු මස් සහිත ඇල්හාලේ බත් අනුභව කෙළෙහි ය. කෙසේ නම්, මේ බොඩ හමු-උෟරු හැල් යන ධාන්‍ය වර්ග ලුණුත් නැතිව ඔබ පිනවා ද? සතුටු කෙරේ ද? කෙසේ නම්, මේවා ඔබට රුචි වේ ද? යන අර්ථයයි.

ඒ ඇසූ කේසව තවුසා මෙසේ උත්තර දුන්නේ ය.

සාදුටං යදිවා සාදුං - අපපංවා යදිවා ඛනුං
විසසට්ඨො යත්භුඤ්ජයා - විසසාප පරමාරතා

විශ්වාසයෙන් යුතු ව, යම් තැනක දී මිහිරි හෝ අමිහිරි හෝ, මඳක් හෝ ගොඩක් හෝ, යමක් අනුභව කරන්නේ ද? විශ්වාසයෙන් ලැබෙන දේ, උතුම් රසයයි.

මෙහි 'යදිවාසාදුං' යනු 'ඉදින් අමිහිරි හෝ වේවා', යන අර්ථයයි. 'විසසට්ඨො' යනු නිසැක ව විශ්වාසයෙන් යුතු ව' යන අර්ථයයි. 'යත්භුඤ්ජයා' යනු 'යම් නිවෙසක එසේ විශ්වාසවත්තව අනුභව කරන්නේ ද, ඒ හෝජනය කුමක් වුවත් එය මිහිරි ම ය' යන අර්ථයයි. 'විසසාපපරමාරතා' යනු 'විශ්වාසය වූ කලී, ඉතා උතුම් ය. එබැවින් විශ්වාසය උතුම් රසයයි. විශ්වාසය හා සමාන අන් උතුම් රසයක් නැත. විශ්වාසයක් නැත්තකු විසින්

දෙන ලද වතුමධුර වූවත්, විශ්වාසවන්තයකු විසින් දෙන ලද ඇඹුල් කැඳ තරම් නො වටී' යන අදහස යි.

නාරද ඇමතිවරයා තවුසාගේ වචන අසා, රජු හමුවට ගොස් සියලු විස්තර ඔහුට පැවසී ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එකල රජතුමා නම්, අනඳ තෙරණුවෝ ය. නාරද ඇමතියා නම්, සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. කේසව තවුසා නම්, බක බ්‍රහ්මයා ය. කප්ප තවුසා වූ කලී, 'මම ම විමි' යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.5.7

අයකුට ජාතකය

'සබ්බාසසං කුටං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවීරම් වෙහෙර වැඩවසන සේක, ලෝවැඩ උදෙසා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'මහා කණ්ඞ' ජාතකයෙහි දැක්වේ. මෙහි අතීත කථාව පහත පළ වේ.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ රජුගේ අගමෙහෙසියගේ කුසෙහි ඉපිද නිසිවියට පත් වූයේ, ශිල්ප සියල්ල ද උගෙන, සිය පියාගේ ඇවෑමෙන් රජකමට පත් ව, දැහැමින් රාජ්‍යය කරවී ය. දේවාල උත්සව පවත්නා කිසියම් දිනෙක, මිනිස්සු එළු බැටළු ආදී සතුන් මරා දෙවියන්ට බිලිපූජා කෙරෙහි. බෝසත්තුමා 'පරපණ නො නැසිය යුතු යැ' යි, නියෝග කොට අණබෙර පතුරුවාලීය. එවිට බිලි පූජා කෙරෙහි ලොල් වූ, යක්කු ඒවා නො ලැබීම නිසා, බෝසතුන් කෙරෙහි කීපී, හිමාලයෙහි සියලුදෙනා රැස් ව, බෝසත් රජු මැරීම සඳහා එක් යකකු යෙදවූ හ. ඒ යකෂයා කොතක් පමණ වූ ගිනිගෙන දැවෙන

මහත් වූ යකුළක් දරාගෙන විත්, බෝසතුන්ට පහර දී මැරීම සඳහා, මාන බලමින් රැ මැදුම් යම, බෝසතුන්ගේ යහන මත සිටියේ ය. මේ මොහොතේ දී ශක්‍රයාගේ ආසනය උණුවිය. ඒ 'කුමක් නිසා සිදු වූවක් දැ'යි, විමසා බලන සක්දෙව්දුට සියල්ල තත් වූ පරිද්දෙන් වැටහී ගියේ ය. අනතුරුව වහා වජ්‍රායුධය දරාගත් සක්දෙව්දු, රජුගේ යහන්ගැබට ඇතුළු වී, යකාට ඉහළින් අහසෙහි රැදී සිටියේ ය. මේ අතර එතැනට පැමිණි රජතුමා යකා දැක, 'කිමෙක්ද? මේ යක්‍ෂයා මෙහි රැදී සිටිනුයේ, මා රැකීමට ද? නැතහොත් මා මැරීමට දැ'යි, කල්පනාකොට යකා සමග සංවාදයේ යෙදෙමින්, මේ ගාථාව කීය.

සබ්බායසං කුට මතිපපමාණං
 පග්ගාහි යො තිට්ඨසි අනතලිකෙබ්බ
 රක්ඛාය මං ත්වං විහිතොනු සජ්ජ
 උදාහු මෙ වායමසෙ වධායාති

අති විශාල වූ, මුළුමනින් අයෝමය වූ කුළක් (යකුළක්) ඔසවා ගෙන, ඒ ඔබ දැන් අහසෙහි සිටිනුයේ, මා රැක්මෙහි නියුතුව ද? නැතහොත් ඔබ මා මැරීමට යන්න දරහි ද?

මෙහි 'විහිතො නුසජ්ජ' යනු (විහිතොන+ආසි+අජ්ජ) 'දැන් නියුතුවෙහි ද?' යන අර්ථයි.

මෙහි දී සිදු වූ විශේෂය නම්, බෝසතුන්ට යක්‍ෂයා දැකගත හැකි වූ නමුත්, ශක්‍රයා දැකගත නො හැකි වීමයි. මේ අතර ශක්‍රයාට බිය වූ යකා බෝසතුන්ට පහර දී ගත නො හැකි ව, බලා සිටියේ ය. ඔහු බෝසතුන්ගේ කථාව අසා මහරජතුමනි, මම ඔබ රැකීමට නො සිටියෙමි. මා අත ඇති මේ යකුළෙන් පහර දී, ඔබ මරා දැමීමට මෙහි පැමිණියෙමි. එහෙත් මෙහි සිටින මේ සක්දෙව්දුට ඇති බිය නිසා, ආ කාර්ය කරගැනීමට අපොහොසත් ව, සිටියෙමි යි කියමින්, මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

2. රජතුමනි, රකුසන්ගේ දූතයා වන මම, ඔබ විනාශ කිරීම සඳහා එවන ලද්දේ වෙමි. දෙවියන්ට අධිපති වූ ඉන්ද්‍ර නම් වූ ශක්‍රයා, ඔබ ආරක්ෂා කරයි. එබැවින් මම ඔබේ හිස නො පලමි.

මේ ඇසු බෝසත් රජතුම මේ ගාරා දෙක ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

3. ඉදින් දෙවියන්ට 'ඉහු' වූ හෙවත් ප්‍රධාන වූ, 'මසවා' නම් වූ ද 'සුජම්පති' නම් වූ ද, ශක්‍ර දිව්‍ය රාජයා මා රකි. ඒකාන්තයෙන් සියලු පිසාවයෝ හඬන්වා රකුසු ප්‍රජාවට මම බිය නො වෙමි.

4. සියලු කුම්භාණ්ඩයෝ ද, පාංශු පිසාවයෝ ද, කැමැති සේ හඬන්වා! හිෂක පිරිස විශාල වුවත්, ඒ පිසාවයෝ මා හා යුධයට ප්‍රමාණවත් නො වෙති.

මෙහි 'රකබසියා පජාය' යනු 'රාක්‍ෂස ප්‍රජාවයි, රකුසු පරම්පරාව', යන අර්ථයි. 'කුම්භණ්ඩා' යනු 'කළගෙඩි තරම් වූ අණ්ඩකෝෂ හා උදර ඇති යක්‍ෂ විශේෂයකි. 'පංසුපිසාවකා' යනු 'කසළ ගොඩවල්හි වෙසෙන පිසාවයෝ ය. 'නාලං' යනු 'පිසාවයෝ නම්, මා සමග යුද්ධයට අසමත් වෙති යන අර්ථ යි. 'මහති සා විහිංසිකා' යනු 'ඒ යක්‍ෂයෝ රැස් ව, යම් බිහිසුණු ස්වභාවයක් දක්වත් ද? එය ඉතාමත් බිහිසුණු ය. නමුත් එය මට දර්ශන මාත්‍රයක් පමණි. මම ඊට බිය නො වෙමි' යන අර්ථයි.

ඉන්පසු ශක්‍රයා ඉදිරිපත් වී, යක්‍ෂයා පලවා හැර, බෝසතුන්ට අවවාද දී, තවදුරටත් 'මහරජතුමනි, බිය නො වනු මැනවි, මෙතැන් පටන් ඔබ රැකගැනීම, මට අයත් කාර්යකි'යි කියා සිය හවනට පිටත් ව ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දම් දෙසුම ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එදා ශක්‍රයා නම්, අනුරුද්ධ තෙරණුවෝ ය. බරණැස් රජ වූ කලී 'මම ම විමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.5.8

අරඤ්ඤ ජාතකය

'අරඤ්ඤා ගාමමාගමම' යන මේ ගාරා කොටස අයත් ජාතක ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩව්‍යාසය කරන සේක්, ටුල්ල කුමාරිකාවක විසින් කරන ලද පොළඹවා ගැනීමක් අරබයා,

දේශනාකොට වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව 'චුල්ල නාරද කස්සප' ජාතකයෙහි දැක්වේ. එහි අතීත කථා පුවත මෙසේ ය.

අතීතයෙහි බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ බමුණු කුලයක ඉපිද, නිසි වියට එළැඹියේ තක්ෂිලාවට ගොස්, ශිල්ප උගෙන පෙරළා පැමිණ, විවාහ වී පුතකු ද ලැබ, යහතින් ජීවත් විය. නො කල්හි බිරිඳ මිය ගියා ය. අනතුරුව බමුණා පුතා ද රැගෙන, පිටත්ව ගොස්, ඍෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි වී, හිමාල වනයෙහි සුවසේ විසී ය. ඔහු දිනපතා සිය පුතා අසපුවෙහි තබා පලවැල නෙලීමට යයි. දිනක සොරුන් කණ්ඩායමක් පසල්ගමක් කොල්ල කා මිනිසුන් ද, බලහත්කාරයෙන් ගෙන යන කල්හි, ඔවුන් අතර සිටි එක් තරුණියක් ඔවුන්ගෙන් පැන ගොස්, ඉහත කී අසපුවට වැද, එහි හුන් තවුස් කුමරා පොළඹවා ගෙන, ඔහු සීල හේදයට පත් කළා ය. ඉන් නො නැවතුණු ඇ, අසපුව හැර දමා තමා සමග යන්නට එන ලෙස, කුමරුට ඇවිටිලි කළා ය. සිය පියාට නො දන්වා, අසපුවෙන් පිට ව යන්නට, කුමරු අකමැති විය. 'එසේ නම් පියා පැමිණි පසු, ඔහුගෙන් අවසර ගෙන එනතෙක්, මම අතරමග රැඳී සිටින්නෙමි'යි කියූ ඇය කී ලෙස ම, සැඟව සිටියා ය. මේ අතර තවුස්තුමා අසපුවට පැමිණි බැවින්, ඔහු වෙත ගිය තවුස් කුමරා, සිය පියාට මෙසේ කීවේ ය.

අරඤ්ඤා ගාම මාගමම - කිං සීලං කිං චතං අහං
පුරිසං තාත සෙවෙය්‍යං - තං මෙ අකබාහි පුච්ඡන්තො

පියාණෙනි, මම වනයෙන් නික්ම ගමට ගොස්, කෙබඳු ස්වභාවයෙන් යුතු, කෙබඳු පැවැත්මෙන් යුතු, තැනැත්තකු ඇසුරු කරන්නෙමි ද? විචාරණ ලද මට එය කියනු මැනවී.

මෙහි 'අරඤ්ඤා ගාමමාගමම' යනු 'පියාණෙනි, මම මේ අරණින් පිටත්ව, වාසය සඳහා මිනිස් පියසකට ගියවිට, එනම් එම වාසභූමියට පැමිණ, කුමක් කරමි ද?' යන අර්ථ යි.

මීට පිළිතුරු දෙන පියා, ඔහුට අවවාද වශයෙන්, මේ ගාථා තුන ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

යො තං විසසාසයෙ තාත - විසසාසඤ්ච ධමෙයාතෙ
සුසසුසීච තිතිකඛීච - තං භජෙහි ඉතො ගතො

පුත, යමෙක් ඔබ විශ්වාස කරන්නේ ද? ඔබේ ඇසුර කැමති වන්නේ ද? යමෙක් ඔබට ඇහුම්කන් දීමට කැමති වන්නේ ද? යමෙක් ඔබට වරදට සමාව දෙන්නේ ද? නුඹ මෙහෙත් ගියපසු, එබන්දකු ඇසුරු කරව.

යසස කායෙන වාචාය මනසානඨී දුක්කටං
ධරසීච පතිට්ඨාය තං භජෙහි ඉතො ගතො

යමකුගේ කයින්, වචනයෙන්, මනසින්, නපුරක් සිදු නො වේද? මෙහෙත් ගියපසු, පියා වැනි වූ ඔහු කෙරෙහි පිහිටා, ඇසුරු කරව.

භළිඤ්ජරාගං කපිචිතතං පුරිසං රාග විරාගිනං
තාදිසං තාත මා සෙචි නිම්මනුසසම්පි චෙ සියා

පුත, පඩු පැහැය මෙන් වූ, අස්ථිර සිත් ඇති, වඳුරකුගේ මෙන් සසල වූ සිත් ඇති, විටින් විට ඇලෙන, නො ඇලෙන සිත් ඇති එබන්දකු, ඇසුරට මිනිසකු සොයාගත නො හැකි වන්නේ නමුදු, සේවනය නො කරන්න.

මෙහි 'යො තං විසසාසයෙ' යනු 'යම් පුරුෂයෙක් ඔබ අදහන්නේ ද? සැක නො කරන්නේ ද?' යන අර්ථයි. 'විසසාසඤ්ච ධමෙයාතෙ' යනු 'යි. මෙකී ස්වකීය හැඟීමෙන් ඔබ කෙරෙහි විශ්වාසයට පැමිණ, සැක නො කරන්නේ ද? වරදට සමාව දෙන්නේ ද?' යන අර්ථයි. 'සුසසුසී' යනු 'යමෙක් ඔබේ විශ්වාසවන්ත, වචන ඇසීමට කැමති වේද?' යන අර්ථයි. 'තිතිකඛී' යනු 'යමෙක් ඔබ විසින් කරන ලද වැරද්ද ඉවසා ද?' යන අර්ථයි. 'තං භජෙහි' යනු 'එබඳු පුරුෂයකු ඇසුරු කරන්නේ ය, භජනය කරන්නේ ය', යන අර්ථ යි. 'ධරසීච පතිට්ඨාය' යනු 'යම් සේ ඔහුගේ ළෙහි තබා වඩන ලද, තමාගේම පුතුව මෙන්, යමෙක් ඔබට කටයුතු කෙරේද? පියා වැනි වූ එබඳු පුරුෂයකු ඇසුරු කරන්න', යන අර්ථයි. 'භළිඤ්ජරාගං' යනු 'පඩු පැහැය මෙන්, අස්ථිර සිත් ඇති', යන අර්ථයි. 'කපිචිතතං' යනු 'වඳුරාගේ සිත මෙන් වහා වෙනස් වන සිත් ඇති', යන අර්ථයි. 'රාගවිරාගිනං' යනු 'මොහොතින් මොහොත ඇලෙන, නො ඇලෙන සිත් ඇති' යන අර්ථයි.

'නිමමනුසසමපි වෙසියා' යනු 'මුළු දඹදිවි තලෙහි ම, කාය දුශ්චරිතාදියෙන් තොර, මිනිසකු සොයාගත නො හැකි වන්නේ නම්, එසේ වුවහොත්, ඉහත කී ආකාරයේ ලඝු සිත් ඇති අය, ඇසුරු නො කරව, මිනිස් පියසෙහි මුළුමනින් සොයා, යට කියන ලද ගුණයන්ගෙන් සපිරි මිනිසකු සොයා, ඔහු ඇසුරු කරන්නෙහි' ය, යන අර්ථයි.

මේ අසා තවුස් කුමාරයා 'පියාණෙනි, මම මේ ගුණවලින් යුතු මිනිසෙකු, කොයින් ලබන්නෙමි ද? එබැවින් මම මෙහෙත් නො යමි. ඔබේ ළඟ ම වසන්නෙමි'යි, කියා නැවතුණි. ඉක්බිති තවුසා තම පුතාට, කසිණ භාවනාවට අවැසි දේ උගැන්වීය. පසුව මේ දෙදෙනා ධ්‍යානයෙන් නො පිරිහී ජීවත් ව සිට, දිවි කෙළවර බලලොව උපන් හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දෙසුම ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එදා පුත්‍රයා ද, මෙදා අයම ය. පිය තවුසා වූ කලී 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.5.92

සන්ධිභේද ජාතකය

'තෙව ඉඤ්ච සාමඤ්ඤං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාවස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, පිසුණාවාවා ශික්‍ෂාපදය අරබයා දේශනාකොට වදාළ සේක. එක්කලෙක බුදුරජාණන් වහන්සේ, ජබ්බග්ගිය හික්‍ෂුන් කේලාමි කියමින් හැසිරෙන බව අසා, ඔවුන් කැඳවා 'මහණෙනි, තෙපි හික්‍ෂුන්ගේ දබරයට හේතුවන, කලහයට හේතුවන, විවාදයට කරුණු වන කේලාමි කීමෙහි යෙදී සිටිවුද? මෙය සත්‍යයක්දැ'යි ඇසු සේක. එවිට එය සත්‍යයක් බව, ජබ්බග්ගිය හික්‍ෂුහු පිළිගත්හ. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔවුන් අමතා, 'මහණෙනි, කේලම් කීම වනාහී නො තිබුණු කලහයන් හටගැනීමටත්, ඇති දබරයන් වැඩි වීමටත්, හේතු වේ යැ'යි, වදාරා ඒ හික්‍ෂුන්ට ගරහා, 'මහණෙනි, කේලම් වූ කලී, තියුණු ආයුධයක් වැනි ය. ඉතා දැඩි

විශ්වාසවන්ත භාවයක් වුවත්, මොහොතකින් සිදු දැමීමට කේලම සමත් වේ. එබඳු කේලාම් උපයෝගී කොටගෙන, අනුන්ගේ මිතුරු බව සිදු දමන තැනැත්තා, සිංහයන් ගොනුන් වැනි යැයි, වදාරා මේ අතීත කරාව, දේශනාකොට වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ එම රජුට පුත් ව ඉපිද නිසි වියට පත්ව, තක්ෂිලාවට ගොස් ශිල්ප උගෙන, පියාගේ ඇවෑමෙන් රජකම ලැබී, දැනුමින් රාජ්‍යය කරවී ය. එකල එක් ගොපල්ලෙක් කැලෑබද ගාල්වල හරකුන් ඇතිදැඩි කරයි. දිනක් ගාලේ සිට හරක් රැගෙන එන ඔහුට, එක් ගැබ්බර දෙනක් ගෙන ඒමට අමතක විය. කැලේ තනි වූ ඒ දෙන එක් සිංහ දේනුවක් සමග මිතුරු වූවා ය. මේ දෙදෙනා ම දැඩිසේ මිතුරු ව, එකට ම හැසිරෙති. පසුකලෙක සිංහදේනුව සිංහ පැටියකු ද, එලදෙන වසු පැටවකු ද වැළඳුහ. ඒ පැටව් දෙදෙනා ද මැණිවරුන්ගෙන් ලැබූ ආභාසයෙන් මිතුරු ව එකටම විසූහ.

දිනක් එක් වැද්දෙක් කැලයට පිවිස, ඉහත කී තිරිසන් සතුන්ගේ මිතුරුකම දැක, එය තම සිත්හි දරාගෙන කැලයෙන් සපයාගත් තම බඩු ද, රැගෙන බරණැස් නුවරට ගොස් තමා කැලයෙන් රැගෙන ආ දේවල්, රජුට පිරිනැමුවේ ය. රජතුමා වැද්දා කෙරෙහි සතුටුව 'හිතවත, නුඹ කැලයේ ඇවිදිනවිට, දක්නා ලද අසිරිමත් දෙයක් ඇද්දැ'යි ඇසීය. 'දේවයන් වහන්ස, එක් සිංහයකු හා මිත්‍රව වෙසෙන ගොනකු දුටිමි. ඔවුන් ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ඉතම විශ්වාසයෙන් යුතුව, එකටම හැසිරෙනු දුටිමි. ඒ හැර වෙන අමුතු දෙයක් නැතැ'යි වැද්දා කීය. එවිට රජතුමා 'මිත්‍රය, ඔබ කී සතුන් දෙදෙනා අතරට වෙනත් සතකු එක් වුවහොත්, ඔය මිතුරුකම වැඩිකල් නො පවතී. එවැනි අවසරාවක් දුටුවොත්, වහා මට කියව'යි වැද්දාට දැනුම් දුන්නේ ය. 'දේවයිනි, එසේ යැ'යි කී වැද්දා, මාලිගාවෙන් පිට ව ගියේ ය. නොබෝ කලකට පසු කැලයට ගිය වැද්දාට ඉහත කී සිංහ - ගො මිතුරන් දෙදෙනාට ළංව සිටි සිවලකු දක්නට ලැබුණි. ඒ දුටු වැද්දා 'මෙය වහා රජතුමාට දැන්විය යුතු යැ'යි අදිටන් කොටගෙන, නුවර බලා නික්මුණි. මේ අතර මිතුරන් දෙදෙනාට සමීප වූ සිවලා, 'මම සිංහ මස් ද, හරක් මස් ද, හැර සෙසු සියලු මස්, අනුභව කොට ඇත්තෙමි. දැන් මම මොවුන් හේදකොට, දෙදෙනාගේ ම මස් කන්නෙමි'යි ඉටා ගත්තේ ය. ඊළඟට ඔවුනොවුන් වෙත ගිය සිවලා, 'ඔබට විරුද්ධ ව ඔබේ මිතුරා මෙසේ කීවේ යැ'යි යනාදි වශයෙන් කේලාම් කියා, ටික කලකින් ම සිංහයා හා ගොනා හේද කරවා,

එකිනෙකා මරා ගන්නා තත්වයට, පත් කෙළේ ය. මේ අතර රජු හමුවට පැමිණි, වැද්දා 'දේවයන් වහන්ස, සිංහ-ගොං මිතුරන් දෙදෙනා අතරට තවත් සතෙක් එළඹ සිටී යැ'යි කීවේ ය. 'ඒ කිනම් සතෙක් ද?' 'ස්වාමීනි, ඒ සිවලෙකි. 'එසේ නම්, ඒකාන්තයෙන් ම උග සිංහ ගොං දෙදෙනා මරණයට පත් කරන්නේ යැ'යි කී රජතුමා ඔවුන් මළ පසු, මම එතැනට පැමිණෙන්නෙමි. එබැවින් ඒ බව සොයා බලා, මට දැනුම් දෙව'යි, වැද්දාට කීය. පසුදිනෙක වැද්දා පැමිණ මිතුරන් දෙදෙනා මළ බව, රජුට පවසා රජුත් කැටුව එතැනට ගියේ ය. එතැනට පැමිණි රජුට සිවලා, විටින්විට සිංහයාගේ මසුන්, ගව මසුන්, සතුටු සිතින් යුතු ව කා දමනු දක්නට ලැබිණි. ඒ දුටු රජතුමා රථයෙහි සිටගෙන, රියැදුරා සමග කථා කරමින්, මෙසේ පැවසී ය.

නෙව ඉන්ද්‍රිය සාමඤ්ඤං නපි භකෙවසු සාරථී
 අථසස සන්ධි හෙදසස පසස යාව සුවිනතිනං.

රියැදුර, (සිංහ-ගව දෙදෙනාගේ) බිරියන් අතර ද, සමානකමක් නැත. කෑම ද සමාන නැත. එසේ වුවත් (ඔවුන්) බිඳවීමට උත්සාහ ගත් සත්ත්වයාගේ සිතිවිලි දෙස බලව. (පිරිමි සතුන් දෙදෙනකුගේ කලහයට හේතුවනුයේ, එක්කෝ බිරින්දන් ය. නැතහොත් ආහාර ය. මෙහි දී කලහයට හේතුව වූයේ, ඒ දෙකම නො ව කැදර සතකුගේ සිතිවිල්ල යි.)

2. යම් තැනෙක හිඳ සිවල්ලු ගව මසුන් සිංහ මසුන් කත් ද? එම මාංසය ම තියුණු කඩුවක් මෙන්, කේලමක් බවට පත් විය. (සිවලා විසින් කේලාම් කියන ලද්දේ, මස් නිසාවෙනි.)
3. රියැදුර, යම් කෙනෙක් මිතුරන් කොටවන කේලමකුගේ වචන නො පිළිගනින් ද? ඒ අය දෙවිලොව ගිය මිනිසුන් මෙන්, සැප ලබන්.

මෙහි 'නෙව ඉන්ද්‍රිය' යනු 'මිතුරු රියැදුර, මේ දෙදෙනාගේ ම ගැනු සත්තු එක සමාන නො වෙති. සිංහයා සිංහ දේනුවක් සේවනය කරයි. ගොනා ගවදෙනෙක් සේවනය කරයි', යන අර්ථයි. 'න භකෙබසු' යනු 'සිංහයා එක් ආහාර වර්ගයක් ගනී. ගොනා වෙනෙකක් අහරකොට නො ගනී', යන අර්ථයි. 'අථසස' යනු 'මෙසේ කලහ කිරීමට කිසිදු හේතුවක් නැතත්, මිතුරන් කොටවන, දෙදෙනාගේම මස් කන්නෙමි'යි සිතා ඔවුන් මැරවීමට අදහසක්

ඇතිකොට ගත්, මේ දුෂ්ට සිව්ලාගේ සිතිවිල්ල බලව', යන අර්ථයි. 'යත්' යනු 'යම් සිතිවිල්ලක් කේලමකට පෙරළෙන කල්හි, සිව්ල්ලු හරක්මස් හා සිංහමස් කති. මස් අපේක්ෂාවෙන් කියූ කේලම, තියුණු කඩුවක් මෙන්, මිත්‍රභාවය විනාශකොට දැමීමක් බවට පරිවර්තනය කෙළේ යැ'යි දක්වයි. 'යයිමං' යනු 'යහලු රියැදුර, මේ දෙදෙනාගේ මළ සිරුරු දෙස බලන්න, යමෙක් මිතුරන් කොටවන කේලමකුගේ කේලම් බාරගනී ද, ඔහු මේ ඉරණමට පත් වේ. මෙසේ මරණයට පැමිණේ' යන අර්ථයි. 'සුත්ත මෙධනති' යනු 'සැප විඳි, සැප ලබයි', යන අර්ථයි. 'නරා සගගතාරිව' යනු 'දෙව්ලොව ගොස් දෙව්සැප විඳින මිනිසුන් මෙන්, ඔවුහු සැප විඳිති' යන අර්ථයි. 'නාව බොධෙනති' යනු 'සත්‍ය සේ විශ්වාස නො කරති. එබඳු වචන අසා, ඊට දොස් නගා සිටි එළවාගෙන, මිතුරුකම ද රැකගෙන, පෙර සිටි තත්වයට පත්වේ', යන අර්ථ යි.

රජතුමා මේ අදහස් ප්‍රකාශකොට, සිංහයාගේ කේශර සහිත සම ද, නියපොතු ද දන් ද ගෙන්වාගෙන, පෙරළා නගරයට ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තවද එකල රජතුමා වූ කලී මම ම විමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන්වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

4.5.10

දේවතාපඤ්ඤා ජාතකය

'හනති හතෙහි පාදෙහි' යන මේ ගාථා කොටසින් ඇරඹෙන දේවතා ප්‍රශ්න උම්මග්ග ජාතකයෙහි සවිස්තරව දැක්වෙයි.

පස්වැනි වූලකුණාල වර්ගය යි.

චතුක්ක නිපාත වර්ණනාව නිමියේ ය.

5.1.1

මණිකුණ්ඩල ජාතකය

'ජනො රථසසමණිකුණ්ඩලෙ ච' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන කල්හි, කොසොල් රජුගේ අන්තඃපුරයෙහි සියලු කටයුතු භාර, දුෂ්ට ඇමැතියකු අරඬයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා පුවත මීට ඉහත දක්වන ලදී.

මේ ජාතකයට අනුව බෝසත් තෙමේ බරණැස් රජු ව ඉපිද සිටියේ ය. ඉහත කී කොසොල් රජුගේ දුෂ්ට ඇමැතියා කොසොල් රජු කැටුව කසීරටට අවුත්, එම රට බලහත්කාරයෙන් අල්වාගෙන, අනතුරුව බරණැස් රජු ද, අත්අඩංගුවට ගෙන බන්ධනාගාරයෙහි සිරකොට තබන්නට සැලැස්වීය. බන්ධනාගාර ගත වූ බරණැස් රජතුමා එහි දී ධ්‍යාන වඩා, අහසෙහි පලක් බැඳ වාඩි වී, හුන්තේ ය. මේ දුටු සතුරු රජු වන කොසොල් රජුගේ සිරුර පුරා, දාහයක් ඇති විය. ඔහු වරණ රජු වෙත එළඹ මේ ගාථාව කීවේ ය.

ජනො රථසස මණිකුණ්ඩලෙච
පුනෙනච දාරෙච තපෙච ජනො
සබ්බෙසු භොගෙසු අසෙසිනෙසු
කසමා න සනතපපසි සොක කාලෙති

රථය, අශ්වයන්, මිණිකොඩොල් අහිමි විය. එසේ ම දරුවන් ද අහුවන් ද, අහිමි විය. සියලු සම්පත් ඉතිරි නො කොට හැර ගන්නා ලදී. (මේ හේතුවත් නිසා) ශෝක කළ යුතු කාලයෙහි, කුමක් නිසා සන්තාපයට පත් නො වෙති ද?

මෙහි 'ජනො රථසස මණිකුණ්ඩලෙ ච' යනු 'මහරජතුමනි, ඔබගෙන් (ඔබට අයත්) රථය, අසුන්, මිණිකොඩොල් යන මේවා පැහැර ගන්නා ලද යන අර්ථ ය. 'රපෙ ච මණිකුණ්ඩලෙ ච' යනුවෙන් ද, පාඨයක් ඇත යන අර්ථයි. 'අසෙසිනෙසු' යනු 'ඉතිරි නො කොට' යන අර්ථයි.

මේ ඇසු බෝසත් රජතුමා මේ ගාථා දෙක, පිළිතුරු වශයෙන් පැවසී ය.

2. සියල්ල කැමැත්තාණෙනි, සම්පත් පළමුකොට සත්ත්වයා හැර දමයි. ඊටත් පෙරාතුව සත්ත්වයා සම්පත් හැර දමයි. සම්පත් වූ කලී, සැමදා පවතින්නක් නො වෙයි. ඒ නිසා ශෝක කළ යුතු කල්හි, මම ශෝක නො කරමි.

3. පසම්තුරාණෙනි, සඳ උදා වෙයි. ක්‍රමයෙන් පිරිපුන් වෙයි. පසු ව ගෙවී යයි. හිරු පොළොව ආලෝකවත් කොට බැස යයි. මෙසේ මා විසින් ලෝකධර්මයෝ අවබෝධ කරන ලද හ. එබැවින් ශෝක කළයුතු කාලයෙහි මම ශෝක නො කරමි.

මෙහි 'පුබ්බව මචචං' යනු 'සම්පත් මුල දී ම, එනම් පළමුකොට ම සත්ත්වයා අත්හරී, සත්ත්වයා ද, ඒ සම්පත් ඊටත් කලින් අත්හරී යන අර්ථයි. 'කාමකාමී' යනු සතුරු රජු ඇමතිම යි. කාම වස්තූන්ට ආශා කරන්නා 'කාමකාමී' නම් වෙයි. වස්තුව නම්, ලොව සදාකල්හි පවතින්නක් නො වෙයි. පොහොසතූන් වස්තුව නැති වූ කල්හි, ජීවත් වුවත්, දුප්පත්තු වෙති. විටෙක වස්තුව ඉතිරි කොට, මිනිස්සු පරලොව යති. එබැවින් සෙසු අයට, ශෝකය දනවන කාලයක් වුවත්, එම කාලයෙහි මම 'ශෝක නො කරමි', යන අර්ථ යි. 'විදිතා මයා සත්තක ලොකධම්මා' යන මෙය සතුරු රජු අමතා කියන්නකි. පින්වත් පසම්තුරාණෙනි, ලාභ-අලාභ අයස-යස ආදී ලෝකධර්මයෝ මා විසින් අවබෝධ කරගන්නා ලදහ. යම් සේ සඳ උදා වෙයි ද? දිනෙන් දින පිරේ ද? නැවත දිනෙන් දින ගෙවී යා ද? යම් සේ හිරු, අඳුර දුරු කෙරෙමින් ලොව මහත් වූ ප්‍රදේශයක් ආලෝකවත් කොට, නැවත සවස් වනවිට, අස්තයට යා ද? එනම් නොපෙනී යා ද? එපරිද්දෙන් සම්පත් ඇති වෙයි. නැති වෙයි. ඒ ගැන ශෝක කිරීමෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක් ද? එබැවින් ශෝක නො කරමි.' යන අර්ථයි.

මෙසේ බෝසත්තුමා සතුරු රජුට දහම් දෙසා, නැවත ඔහුගේ ක්‍රියාවට ගරහමින් මෙසේ ද, කී ය.

අලංසා ගිහි කාමභෝගී නසාදු
 අසඤ්ඤානො පබ්බජ්ඣනන න සාදු
 රාජා න සාදු අනිසම්මකාරී
 යො පණ්ඩිතො කොටතො තං නසී

කාමභෝගී අලස ගිහියා හොඳ නැත. අසංචර පැවිද්දා ද හොඳ නැත. අපරීක්ෂාකාරී රජු ද හොඳ නැත. යම් පණ්ඩිතයෙක් කිපෙනසුලු වෙයි නම්, ඔහු ද හොඳ නැත.

නිසම්ම බතතියො කයිරා
 නානි සම්ම දිසම්පති
 නිසම්මකාරීතෙ රඤ්ඤා
 යසො කිතති වඩ්ඪති

දිසාවන්ට අධිපති රජතුමා, පරීක්ෂාකාරීව ක්‍රියා කළ යුත්තේ ය, අපරීක්ෂාකාරී ව ක්‍රියා නො කළ යුතු ය. නුවණින් පිරික්සා බලා කටයුතු කරන රජුගේ යශස ද, කීර්තිය ද වැඩේ.

මේ ගාථා දෙක ම මීට ඉහතින් විස්තර කරන ලදී. මේ දේශනාවෙන් පසු සතුරු රජතුමා, බෝසතුන් සමා කරවාගෙන, රජය නැවත ඔහුට පවරා, සිය රටට පෙරළා ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දම්දෙසුම ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එකල කොසොල් රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. බරණැස් රජතුමා වූ කලී, 'මම ම වීම්'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

05.1.2

සුජාත ජාතකය

'කිනනු සනතරමානොව' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වෙසෙන සේක, පියා මළ කෙළෙහි පුත්‍රයකු අරබයා වදාළ සේක. ඒ කෙළෙහි පුත්‍රයා සිය පියා මළ කල්හි, වැලපෙමින් කල්ගත කරයි. ශෝකය බැහැර කරගැනීමට ඔහු අපොහොසත් විය. මේ අතර බුදුරජාණන් වහන්සේ සෝවාන් වීමට තරම් වූ ඔහුගේ උපනිශ්‍රය සම්පත් දැක, තවත් තෙර කෙනකුත් සමග සැවැත් නුවරට පිඬු පිණිස වැඩ, ඉහත කී කෙළෙහි පුත්‍රයාගේ නිවෙසට පැමිණ පණවන ලද අසුනක වැඩ හුන් සේක. කෙළෙහි පුත්‍රයා බුදුරදුන් වෙත එළඹී වැද, එකත්පස් ව හිඳ ගත්තේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහු අමතා, 'උපාසකය, ඔබ ශෝකයෙන් පසු වෙහිදැ'යි ඇසූ සේක. 'එසේය, ස්වාමීනි,' උපාසකය, පැරැණි උතුමෝ පඬිවරුන්ගේ බණ අසා සිය පියා මළ කල්හිත්, ශෝක නො කළාහු යැ'යි වදාරා, කෙළෙහි පුත්‍රයා විසින් ආරාධනා කරන ලදුව, මේ අතීත කථා පුවත දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ කිසියම් කෙළෙහි පවුලක උපන්නේ ය. ඔහු 'සුජාත' කුමාරයා නමින් ප්‍රකට විය. ඔහුගේ තරුණ වියේ දී, සිය පියාගේ පියා වන මුත්තණුවන් මිය ගියේ ය. මුත්තාගේ වියෝව පියාට ඉවසිය නො හැක්කක් විය. මුත්තා මළ තැන් පටන්, ශෝකයෙන් පීඩිත වූ පියා, ආදාහන මලුවට නිතර යයි. දිනක් ඔහු ආදාහන මලුවෙන් සිය පියාගේ ඇටකටු ගෙදර ගෙනැවිත්, වත්තේ කොණක මැටිවලින් ස්ථූපයක් සාදා, එහි ඇටකටු තැන්පත් කොට, එතැනට නිතර යමින් ද, මල් පූජා කරමින් ද, සෑය වටේ යමින් ද, වැලපේ. එපමණක් නො ව ඔහු කෑම ද, නෑම ද, සැරසීම ද, රැකියාව ද යන මේ සියල්ල අත්හැර දැමුවේ ය. මේ දුටු බෝසත් තරුණයා, 'මගේ මුත්තා මළ දා සිට ශෝකයෙන් පීඩිතව හැසිරෙයි. ඔහු දැනුම්වත් කොට, ශෝකයෙන් මුදා ගන්නට, මා හැර අන් කිසිවෙක් සමත් නො වේ, එබැවින් කිසියම් උපායකින්, ඔහුගේ ශෝකය දුරු කරන්නෙමි'යි ඉටා ගත්තේ ය. මේ අතර අල්ලපු ගමේ, ගොනකු මළ බව දැන ගත්, සුජාත කුමාරයා තණ කොළ මිටියක් ද, වතුර භාජනයක් ද, රැගෙන එහි ගෙස් තණකොළ, මළ ගොනාගේ

මුව ළඟ තබා 'කන්ත කන්ත යැ'යි කියයි. අනතුරු ව වතුර ගොනාගේ මුවට ළංකොට 'බොන්න බොන්න යැ'යි කියයි. එතැනට පැමිණි මිනිස්සු එය දැක, 'යහලු සුජාතයෙනි, කිමෙක් ද, උමතු වූවෙහි ද? මළ ගොනකුට දිය හා තණවලින් ඇති කාර්ය කුමක් දැ'යි විවාළ හ. සුජාත ඊට කිසිදු පිළිතුරක් නො දුන්නේ ය. ඉන් පසු ඒ මිනිස්සු සුජාතාගේ පියා හමුවේ, පුතාගේ අමුතු ක්‍රියා සියල්ල නො වළභා කිහ. එය අසා සිටි කෙළෙඹියාගේ පිතෘ ශෝකය පහ විය. ඒ වෙනුවට පුත්‍ර ශෝකයක් හට ගත්තේ ය. අනතුරුව ඔහු වේගයෙන් පුතා ළඟට පැමිණ, 'පුත සුජාතයෙනි, තුඹ පණ්ඩිතයකු නො වේ ද? කුමන කරුණක් නිසා, මළ ගොනකුට තණ හා ජලය දේ දැ'යි, කියා මේ ගාථා දෙක පැවසීය.

කිනනු සනතරමානොව ලායිඤා හරිතං තිණං
 බාද බාදති විලපි ගතසතතං ජරගභවං

වහ වහා කොළ පැහැති තණකොළ කපා ගෙනවුත්, පණ්ඩිය මහලු ගොනකුට කව, කව යි කියමින් නන්දොඩවනුයේ කුමක් නිසා ද?

නහි අනෙතන පාණෙන මතො ගොණෙ සමුට්ඨහෙ
 ක්කුඤ්ච කුච්ඡං විලපසි යථා තං දුමමති තථා ති

ආහර පානයෙන් මළ ගොනකු නැගිටුවාලිය නො හැකි ය. තුඹ මෝඩයකු මෙන්, තේරුමක් නැති දේකට වැලපෙහි

මෙහි 'සනතරමානොව' යනු 'නන් දොඩවයි', යන අර්ථයි. 'ගතසතතං ජරගභවං' යනු 'පහ වූ ජීවිත ඇති, මහලු ගොනකු', යන අර්ථයි. 'යථාතං' යන මෙහි 'තං' යනු නිපාතයෙකි. 'යථා දුමමති' යනු 'මද නුවණ ඇත්තෙක් යම් සේ නන්දොඩවයි ද? එසේ නැතිදේකට, හිස් දේකට නන්දොඩවයි', යන අර්ථයි.

මෙය අසා සිටි බෝසත් කුමරා, මේ ගාථා දෙක කීවේ ය.

3. හිස ද අත්-පා ද වලගය ද පෙර පරිදි ම ඇත. කන් දෙක ද පෙර පරිදිම ය. එබැවින් ගොනා නැගිටී යැයි, සිතමි.

4. මුත්තාගේ හිස-අත්-පා යන මේවා නො පෙනේ. එබැවින් නුවණ මඳ වූයේ, මැටි ස්ථූපයකට හඬන ඔබට නො වේද?

මෙහි 'කටෙව' යනු 'පෙර, යම්සේ තිබුණේ ද දැනුදු එසේ ම තිබේ ය' යන අර්ථ යි. 'මඤ්ඤ' යනු 'මුග්ගේ හිස ආදිය, එසේ ම ඇති බැවින් මේ ගොනා නැගිටින්නේ යැයි හඟිමි', යන අර්ථයි. 'නෙවයාකසස සීසං' යනු 'මුත්තාගේ හිස හෝ අත්-පා හෝ නො පෙනේ' යන අර්ථ යි. 'පිටඨිපාදා න දිසසරෙ' යනු ද පාඨයකි. 'නනු කචඤ්ඤව දුමමති' යනු 'මම හිස ආදිය දකිමින් මෙසේ කරමි, ඔබට කිසිවක් නො පෙනේ. දර සැයෙන් ඇටකැබලි ගෙනවුත්, ස්ථූපයක් සාදාගෙන හඬයි. ඒ අනුව මට වඩා සියදහස් ගුණයෙන්, නුවණ මඳ වූයේ ඔබට යි. නැසෙනසුලු සංස්කාරයෝ බිඳෙති. එහිලා කවර වැලපිමි ද?' යන අර්ථයි.

මේ අසා සිටි බෝසතුන්ගේ පියා, 'මගේ පුතා පණ්ඩිතයෙකි. මෙලෝ පරලෝ කටයුතු දනී. මා දැනුම්වත් කිරීම සඳහා ඔහු මේ ක්‍රියාව කෙළේ යැ'යි අවබෝධ කොටගෙන, 'පුත, සුජාත පණ්ඩිතයෙනි, සියලු සංස්කාර ධර්මයෝ අනිත්‍ය වෙකැයි, මා විසින් දැන් අවබෝධ කරගන්නා ලදි. මෙතැන් පටන් ශෝක නො කරන්නෙමි. පියකුගේ ශෝකය දුරුකරන පුතෙක් නම්, ඔබ වැන්නකු විය යුතු යැ'යි, කියා සිය පුතුට ස්තූති කරමින්, මෙසේ කී ය.

5. ගිතෙල් ඉසින ලද ගින්නක් මෙන් ශෝකයෙන් දැවුණු මා ඒකාන්තයෙන් පැන් ඉසින්නාක් මෙන් නිවා දැමී ය.

6. යමෙක්, සොවින් පෙළුණු මගේ පීතෘ ශෝකය දුරු කෙළේ ද? ඔහු ඒකාන්තයෙන්, මා හදෙහි ඇති තිබූ ශෝක නමැති හුල උදුරා දැමී ය.

7. දරුව, ඔබට ඇහුම්කන් දුන් මම, ඉදිරු හුල් ඇත්තේ වෙමි. ශෝකය දුරු කෙළෙමි, නො කැළඹෙමි, දුක් නො වෙමි, නො හඬමි.

8. යම් කෙනෙක් අනුකම්පා දක්වන් ද? අනුන් ශෝකයෙන් වළකන ඒ නුවණැත්තෝ, එසේ කෙරෙති. සුජාත මෙ පියකු වැනි ය.

මෙහි 'නිබ්බාපයෙ' යනු 'නිවා දැමී ය', යන අර්ථයි. 'දරං' යනු 'ශෝක පීඩාව'යි. 'සුඡාකො පිතරං යථා' යනු 'යම් සේ මගේ පුතා වන සුඡාත, සිය නුවණින් පියා වූ මා සොවින් වළකී ද? එසේ අන් නුවණැත්තෝ ද අන් අය සොවින් වළකත්', යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. කෙළෙහි පුත්‍රයා දේශනාව අවසානයේ දී, සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ, එදා සුඡාත නමින් ඉපිද සිටියේ, තමන් වහන්සේ බව ද, වදාළ සේක.

5.1.3

වෙනසාධ ජාතකය¹

'නයිදං නිවචං භවිතබ්බං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ 'භග්ග' රට 'සුංසුමාර ගිරියෙහි 'භේසකලා' වනයෙහි වාසය කරන සේක්, 'බෝධිරාජ' කුමාරයා අරඹයා වදාළ සේක. 'උදේන' රජුගේ පුතා වන බෝධිරාජ කුමාරයා, එකල සුංසුමාර ගිරියෙහි වාසය කෙළේ ය. එක්දිනක් මැනවින් ශිල්ප හදාළ වඩුවකු තමා වෙතට කැඳ වූ ඔහු කිසිම රජ කෙනෙකුට නැති විදිනේ ප්‍රාසාදයක් තනවා, එය 'කෝක නද' නමින් නම් කෙළේ ය. පහසු සැදීමෙන් අනතුරුව එහි විභූතිය දුටු, බෝධිරාජ කුමාරයා තවත් එවැනි ප්‍රාසාදයක් ඉදි කෙරේ ය, යන බියෙන් හා ඊර්ෂ්‍යාවෙන් වඩුවාගේ ඇස් උපුටා දැම්මවී ය. මේ ක්‍රියාව දින කිහිපයක් ඇතුළත මහා සංඝයා අතර ද ප්‍රකට විය. දම්සභාවෙහි රැස් වූ හිඤ්ඤ, බෝධිරාජ කුමාරයාගේ කර්කශ බව, නපුරුකම, සාහසිකත්වය ගැන කථා කරමින් හුන් හ. එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හිඤ්ඤගෙන්, සාකච්ඡා කළ කරුණු ගැන අසා දැන, 'මහණෙනි, බෝධිරාජ කුමාරයා කර්කශ නපුරු සාහසික පුද්ගලයකු වූයේ, දැන් පමණක් නොවේ. පෙර ද ඔහු

¹ ධොනසාධ ජාතකං

දරුණු බිහිසුණු පුද්ගලයෙක් ව, රජවරුන් දහසකගේ ඇස් උගුල්ලවා, ඔවුන්ගේ ම මසින් බිලිපුජා කරවී යැයි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත දේශනාකොට වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ තක්ෂිලාවෙහි දිසාපාමොක් ඇදුරු ව, ඉපිද සිටියේ ය. දඹදිව බොහෝ රාජ කුමාරවරු ද, බමුණු කුමාරවරු ද, එතුමාගෙන් ශිල්ප උගත්හ. ඒ අතර බරණැස් රජුගේ පුත් වූ, බ්‍රහ්මදත්ත කුමාරයා ද ඇදුරිඳු වෙතින්, ත්‍රිවේදය උගත්තේ ය. මේ කුමාරයා ස්වභාවයෙන් ම කර්කශ පරුෂ සාහසික පුද්ගලයකු විය. බෝසත් ඇදුරුතුමා අංග විද්‍යාවට අනුව බලා කුමරාගේ තත්වය ඇති සැටියෙන් තේරුම්ගෙන 'පුතණුවනි, නුඹ සැබවින්ම කර්කශ ය. පරුෂය. සාහසික ය. එබන්දකු ගේ ඉසුරුමත් බව වැඩි කලක් නො පවතී. බිඳුණු නැවකට මුහුදේ දී පිහිටක් නැතිවාක් මෙන් යස ඉසුරු අහිමි වූ තැනැත්තාට ද, කිසිදු පිහිටක් නැත. එබැවින් ඔබේ චරිත ලක්ෂණ වහා වෙනස් කරගත යුතු යැයි අවවාද දෙමින්, මෙසේ ද කීය.

නයිදං නිවචං භවිතබ්බං බ්‍රහ්මදත්ත
බෙමං සුභිකචං සුඛතාව කායෙ
අඤ්චවයෙ මා අහු සමපමුළොහා
හිනන පලවො සාගරසෙසව මජ්ඣෙකං

බ්‍රහ්මදත්තය, ක්ෂේමභාවය, සුභික්ෂා භාවය, ශරීර සුවභාවය යන මේවා, සැරදා පවතින දේවල් නො වේ. බිඳුන නැවකට මුහුදු මැද දී පිහිටක් නැත්තේ යම් සේ ද, වස්තුව අහිමි වූ කල්හි ද, එසේ ය. එබැවින් මෝඩයෙක් නො වෙව.

යානි කරොති පුරිසො තානි අත්තනි පසසති
කලයාණකාමී කලයාණං පාපකාරීව පාපකං
යාදිසං වපතෙ බීජං තාදිසං හරතෙඵලං

පුරුෂයෙක් යම් දෙයක් කරයි ද, ඔහු ඒවා තමා කෙරෙහිම දකී. යහපත කරන්නා යහපත දකී. අයහපත කරන්නා අයහපත දකී. යම් බඳු බීජයක් වපුරයි ද? එබඳු ම ඵලයක් ලබයි.

මෙහි 'සුඛතා ව කායෙ' යනු 'පුත්‍ර බ්‍රහ්මදත්තය', 'කේම යැයි කියා හෝ 'සුභික්‍ෂ යැයි කියා හෝ, කයේ සුව පහසුව කියා හෝ, යමක් වේ ද? මේ සියල්ල සත්ත්වයන්ට නිරතුරු ව හැමකල්හිම, නො ලැබේ. මේවා අනිත්‍ය බැවින්, නැසෙනසුලු ය' යන අර්ථයි. 'අඤ්චයෙ' යනු 'ඒ ඔබ අනත්‍යතාවයට අනුව වස්තුව නැති වූ කල්හි, තමා ගේ ධනය විනාශ වීමෙන් පසු ව, යම් සේ බිඳුන නැවක් ඇති මිනිසෙක් මුහුද මැද දී, පිළිසරණක් නො ලැබෙන කල, සිහි එළවා ගත නොහැකි වේ ද? එසේ සිහි මුළා නො වෙව', යන අදහස යි. 'තානි අහනනි පසසති' යනු 'ඒ කර්මයන්ගේ විපාක විඳිමින්, ඒවා තමා කෙරෙහිලා බලයි', යන අර්ථයි.

පසුකලෙක ශිල්ප ඉගෙනීම නිමා කළ බ්‍රහ්මදත්ත කුමාරයා, සිය ගුරුවරයාට වැඳ අවසර ගෙන, පෙරළා බරණැසට ගොස්, තම පියරජුට ශිල්ප දක්වා, යුවරජ තනතුර ද ලැබ, පසුව පියාගේ ඇවෑමෙන්, රාජ්‍යත්වයට පත්විය. මේ නව රජතුමාට 'පිංගිය' නමින් පුරෝහිතයෙක් විය. ඔහු ද රජු මෙන් ම කර්කශ නපුරු සාහසික පුද්ගලයකු විය. යසඉසුරට ලොල් වූ ඔහු, දිනක් 'මම මේ රජු ලවා මුළු දඹදිව ම රජවරුන් යටත් කොට, ඔහු මුළු දඹදිව එක ම රජු බවට පත් කරන්නෙමි, එවිට මා ද මුළු දඹදිවේ ම, එක ම පුරෝහිතයා බවට අත් වේ යැයි සිතා, තම 'සිතැති රජුට දන්වා සිය මතය ඒත්තු ගැන්වී ය. රජතුමා ද පැකිලීමකින් තොර ව එය පිළිගත්තේ ය. මද කලකට පසු රජතුමා මහත් සේනාවක් ගෙන නික්ම, සමීප රාජ්‍යයේ රජු ද, බලය ද අල්ලා ගත්තේ ය. අනතුරුව බ්‍රහ්මදත්ත රජතුමා, දහසක් පමණ වූ යටත් රජවරුන් ද, කැටුව තක්‍ෂිලා රාජ්‍යය අල්ලා ගැනීමේ අටියෙන් ඒ නුවර බලා පිටත් විය. බෝසත් ඇදුරුතුමා, ඒ වනවිට තක්‍ෂිලා නනගරය ප්‍රතිසංස්කරණය කොට, කිසිවකුටත් නො බිඳිය හැකි පර්ද්දෙන් ශක්තිමත් කොට තැබුවේ ය.

මේ අතර බරණැස් රජතුමා 'ගංගා' නදිය ඉවුරෙහි, මහත් වූ නුග ගසක් මුල කඳවුරු බැඳ තිරවලින් වට කරවා, උඩුවියන් බඳවා, යහනක් සකසවා, නවාතැන් ගෙන හුන්නේ ය. දඹදිව සියලු රජුන් ජය ගත්තත්, තක්‍ෂිලාව යටත්කොට ගැනීමට අපොහොසත් වූ බරණැස් රජතුමා පුරෝහිතයා කැඳවා 'ඇදුරුතුමනි', අපි රජවරුන් ඇතුළු විශාල සේනාවක් පිරිවරාගෙන මෙහි පැමිණියත්, තක්‍ෂිලාව අල්ලා ගැනීමට, නො හැකි වූයෙහු, දැන් කුමක් කළ යුතු දැයි ඇසී ය. 'මහරජතුමනි, මේ රජවරුන් සියලු දෙනාගේ ඇස් ගලවා මරණයට පත්කොට, ඔවුන්ගේ බඩවල් පලා පංච

මධුර මාංස (සිරුරෙහි පස් තැනෙක පිහිටා ඇති මිහිරි රසැති මස්) ගෙන මේ නුග ගසේ හිඳින දේවතාවාට බිලිපුජා කොට, බඩවැල් ගස වටේ ඔහා එම රජදරුවන්ගේ ලේ එකතුකොට, එයින් අත් තෙමා ගසේ කඳෙහි අත් සලකුණු තබා පුජා පවත්වමු. එවිට නො පමා ව අපට ජය අත්වන්නේ යැ'යි පුරෝහිතයා පිළිතුරු දුන්නේ ය.

මේ සියල්ල අසා සිටි රජතුමා, බිලි පුජාව සිදුකිරීමට එකඟ විය. පසුව තිරවලින් වටකරන ලද ස්ථානයක, බල සම්පන්න මල්ල යෝධයන් යොදවා, එක්කෙනා බැගින් රජවරුන් ඇතුළට කැඳවා, නිලයක් අල්ලා සිහිවිසංඥ කොට ඇස් ගලවා මරා, අවශ්‍ය කොටස් ගෙන, ඉතිරි කොටස් නදියේ පාකර හරින්නට, රජතුමා නියෝග කෙළේ ය. මේ අයුරෙන් පුරෝහිතයාගේ උපදෙස් අනුව බිලිපුජාව සිදුකොට, බිලිපුජා බෙරහඬ පතුරුවා, පුජාවෙන් අනතුරුව යුද්ධය පිණිස සියලුදෙනා නික්මුන හ. මේ අතර හදිසියේ ම යුද්ධසේනාව වෙත කඩා වැදුණු 'අජ්ජසාත' නම් වූ යකෙක්, රජුගේ දකුණු ඇස උගුල්ලාගෙන, පැන ගියේ ය. මහත් වූ වේදනාවෙන් පීඩිත වූ රජතුමා, ගමන අතහැර ආපසු පැමිණ, කලින් හුන් නුග ගස මුල පණවන ලද අසුනෙහි උඩු අතට වැද හොත්තේ ය. මේ මොහොතේ දී ම, කිසියම් ගිජුලිහිණියෙක් මස් සහිත වූ එක් පැත්තක තියුණු උලක් ඇති, ඇට කැබෙල්ලක් හොටින් ගෙන, ඉහත කී නුග ගසේ රජුට කෙළින්, ඉහළින් තිබූ අත්තෙක හිඳ, එය කන්නට පටන් ගත්තේ ය. ටික වේලාවකින් මස් කා අවසන් කළ ගිජුලිහිණියා, මස්කටුව අත්හළේය. යකඩ හුලක් වැනි ඇට කැබෙල්ල, රජුගේ වම් ඇස සුණු විසුණු කරමින්, ඇඳ වැටුණි. එසැණින් රජුට දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමාගේ වචන සිහි විය. 'ඒ අපේ ගුරුතුමා 'බිජයට අනුව එලය හටගන්නාක් මෙන්, සත්ත්වයෝ කර්මානුරූපව විපාක විඳිති'යි කියන ලද්දේ, මා වැටී සිටින තත්වය දැක, විය යුතු යැ'යි කියමින්, වැලපුණු රජතුමා මේ ගාථා දෙක පැවැසී ය.

3. යම් පවක් කරන ලද ද? එය පසුතැවීමට හේතුවේ. එකල 'පාරාසරිය' (නම් වූ මාගේ ගුරුතුමා) 'නුඹ පවී නො කරව'යි යමක් කියේ ද? මේ වූයේ ඒ ගුරුතුමා කී දේ ම ය.

4. 'පිංගිය' බමුණ, මම සඳුන් කල්ක ආලේප කොට සැරසුණු, රජුන් දහසක් යම් තැනෙක දී, සාතනය කෙළෙමි ද? අතු අතර විහිදී ගිය ඒ මේ ගස, මට පිහිටක් නො වී ය. ඒ දුක ම ආපසු මා කරා පැමිණියේ ය.

මෙහි 'ඉදං තදාවරියවචො' යනු 'මේ ඒ ගුරුතුමාගේ වචනය යි' යන අර්ථයි. 'පාරාසරියො' යනු 'දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමාගේ ගෝත්‍ර නාමය යි' 'පවජාකතං' යනු 'තා විසින් යම් පවක් කරන ලද ද? පසුව එය ම තා තවන්නේ ය. වෙහෙසන්නේ ය. එබැවින් ඒ පව නො කරවයි අවවාද කෙළේ ය. මම වනාහි ඔහුගේ අවවාද අනුගමනය නො කෙළෙමි යි', යන අර්ථයි. 'අයමෙව' යනු 'නුග ගස පෙන්වමින් වැලපෙයි', යන අර්ථයි. 'වෛතසාධො' යනු 'පැතිරුණු අතු ඇති' යන අර්ථයි. 'යමහි සාතයිං' යනු 'යම් ගසක් මුලදී රජුන් දහසක් මැරුවේම් ද?' යන අර්ථයි. 'අලංකතෙ වෘන්සාරලිතෙත' යනු 'රාජාභරණවලින් අලංකාර වූ රත්සඳුන් කල්ක ආලේප කළ, ඒ රජුන් යම්තැනෙක දී මම සාතනය කෙළෙමි ද? ඒ මේ ගස, දැන් මට කිසිදු රැකවරණයක් ලබාදීමට, අපොහොසත් වේ යැ' යි යන අර්ථයි. 'තමෙව දුකඛං' යනු මා විසින් අනුන්ගේ ඇස් ගැලවීමෙන්, යම් දුකක් ඇති කරන ලද ද? ඒ දුක මා වෙතට, ඒ අයුරෙන් ම පැමිණියේ ය. 'දැන් අපගේ ඇදුරුතුමාගේ වචනය මස්තකප්‍රාප්ත වී යැ' යි සිය අග මෙහෙසිය සිහිපත් වී මෙසේ පැවසුවේය.

5. උඩට නැගුණු මුරුංගා අත්තක් වැනි වූ, මාගේ බිසව, සඳුන් අලෙවි දුන් සිරුරක් ඇත්තී ය. 'උබ්බරි' නම් වූ ඇය නො දැක ම, මම මරණයට පත් වන්නෙමි. එය මට මීට වඩා දුකක් වන්නේ ය.

මගේ රන්වන් බිරිය වන 'උබ්බරි' මුරුංග ගසක මන්ද මාරුතයෙන් සැලෙන, ලෙලදෙන ශෝභාවෙන් යුතු මුරුංගා අත්තක් වැනි ය, එබඳු නාරි ලාලිතයෙන් ඇය ශෝභමාන ය. ඇස් අහිමි වූ බැවින් දැන් මම, ඒ මාගේ උබ්බරි බිසව නො දැක ම, මරණයට පත් වන්නෙමි. ඇය දැක ගන්නට බැරි වීම, මට මේ මරණ දුකටත් වඩා, වැඩි දුකක් වන්නේ ය, යන අදහස යි.

රජතුමා මෙසේ වැලපෙමින් ම මැරී ගොස් නිරයෙහි උපන්නේ ය. ඉසුරට අතිශයින් ලොල් වූ පුරෝහිතයා රජු ආරක්ෂා කරගැනීමට අපොහොසත් වූනා පමණක් නො ව, සිය ඉසුරුමත් බව ද රැක ගත නො හැකි වූයේ ය. රජු මියැදෙනවාත් සමග ම යුද්ධ සේනාව ද විසිර ගිය හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එදා රජතුමා නම්, මෙදා බෝධිරාජ කුමාරයා ය. 'පිංගිය' නම්, දේවදත්තා ය. දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

5.1.4

උරග ජාතකය

'උරගොව තවං ජිණණං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර දී, පුතා මළ කෙළෙඹි පුත්‍රයකු අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව, මීට ඉහත දී දක්වන ලද, බිරිය මළ තැනැත්තාගේ හා පියා මළ තැනැත්තාගේ කථා වස්තුව හා සමාන ය. මේ කථා පුවතේ දී ද, බුදුරජාණන් වහන්සේ කලින් දක්වන ලද කථාවල දී මෙන්, කෙළෙඹි පුත්‍රයාගේ නිවෙසට වැඩ, පණවන ලද අසුනෙහි වැඩහුන් සේක. එහි දී කෙළෙඹි පුත්‍රයා බුදුරජුන් වෙත පැමිණ උන්වහන්සේට නමස්කාර කොට, එකත්පස්ව හිදගත්තේ ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ, ඔහු අමතා 'කිමෙක් ද ඇවැත්නි, ඔබ ශෝක කරති දැ'යි, ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එසේ ය. මාගේ පුතා මළ දා පටන් ශෝක කරමි.' 'ඇවැත්නි, බිඳෙන දේවල්, කවදා නමුත් බිඳේ. නැසෙන දේවල් ද, කෙසේ හෝ නැසේ. මෙය එකකුට පමණක්, එක ගමකට පමණක් සිදුවන්නක් නො වේ. අප්‍රමාණ වක්‍රවාළවල, තුන් හවයන්හි නො මැරෙන, විනාශ නො වන, කිසිවක් නැත. ස්වකීය ස්වභාවයෙන් පවතින්නට හැකියාව ඇති, ස්ථිර වූ එකඳු සංස්කාර ධර්මයක් නම් නැත. සියලු සත්ත්වයෝ මරණය ස්වභාවකොට ඇත්තා හ. සංස්කාරයෝ නැසෙනසුලු වෙති. මෙය මැනවින් තේරුම් ගත් පැරැණි පඬිවරු පවා, දරුවන් මළ කල්හි, 'නැසෙන දේවල්, කවදා නමුත් නැසේ යැ'යි, දැන ශෝක කළාහු යැ'යි, වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, කෙළෙඹි පුත්‍රයාගේ ආරාධාවෙන්, මේ අතීත කථා ප්‍රවෘත්තිය ගෙනහැර, දැක් වූ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ බරණැස් නුවර වාසල් දොරටුව සමීපයේ, බමුණු කුලයක ඉපිද යුග දිවියට ඇතුළත් ව, ගොවිතැන් කටයුතු කරමින් ජීවත් වූයේ ය. ඔහුට පුතෙක් ද දුවක් ද වශයෙන් දරුවෝ දෙදෙනෙකි. සිය පුත්‍රයා තරුණයකු බවට පත් වූ කල්හි, බෝසත් තෙමේ ඔහුට සමාන කුලයකින් බිරියක ගෙනැවිත්, පාචා දුන්නේ ය. මෙසේ බෝසතුන්ගේ පවුලේ ජීවත් වූ පිරිස ගෙදර සිටි දාසියන් ඇතුළු ව, භයදෙනෙක් වූහ. ඔවුහු සියලු දෙනා ඉතා සතුටින් එකිනෙකාට ප්‍රියමනාප ව, විසූ හ. සිරිතක් වශයෙන් බෝසත් තුමා පවුලේ සෙසු අයට, දන් දීමටත් සිල් රැකීමටත් පොහෝ කටයුතු කිරීමටත්, නිතර උපදෙස් දෙයි. ඊට අමතර ව, මරණය සියල්ලට ම උරුම ධර්මයක් බවත්, ඒ ගැන සලකා, හැකි සෑම විට ම 'මරණානුස්සති' ය වැඩිය යුතු බවත්, ලොව සියලු සතුන්ගේ මරණය ස්ථිර එකක් වන අතර, ජීවිතය අස්ථිර බවත්, තම පවුලේ අයට කියා දුන් බෝසත්තුමා, සියලු සංස්කාර අනිත්‍ය වන බැවින් ද, ඒවා ගෙවෙන-විනාශවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වන බැවින් ද, 'සෑම දෙනා දිවා රැ නො පමා ව කටයුතු කළ යුතු යැ'යි, අනුශාසනා කෙළේ ය. පවුලේ සෙසු උදවිය, බෝසතුන්ගේ අවවාද පිළිගෙන, අප්‍රමාදී ව මරණානුස්සති භාවනාව වඩති.

ඉක්බිති එක් දවසක් බෝසත් තෙමේ, සිය පුත්‍ර සමග කුඹුරට ගොස් සීසායි. පියා සීසාන අතරතුර, පුතා, කුණු එකතුකොට ඒවා පුළුස්සන්නට පටන් ගත්තේ ය. එම ගිනිගොඩට නුදුරෙන් තිබූ, තුඹසක නාගයෙක් ජීවත් වෙයි. දුමෙන් වේදනාවට පත් නයා තරහෙන් කිපී, තුඹසින් නික්ම අවුත් අවුත් 'මා වේදනාවට පත්කළ තැනැත්තා මොහු යැ'යි යන හැඟීමේ, දළ සතර ම වදින සේ බමුණු කුමාරයාට දෂ්ට කෙළේ ය. එසැණින් ඔහු මැරී වැටුනේ ය. කරකැවී බිම ඇදවැටුණු සිය පුතා දුටු බෝසත් තෙමේ, වහා ගොනුන් අතහැර දමා පුතු වෙතට දිවූ ගොස් බලා, පුතා මරණයට පත් වී ඇති බව තේරුම් ගෙන, ඔහු සිය දැනින් ඔසවා ගෙන, කිසියම් ගසක් මුල බිම හොවා, වස්ත්‍රයකින් වසා දැමී ය. බෝසත්තුමා මේ සියල්ල සිදු කළත්, නො හැඬීය. නොවැලපුනේ ය. බිඳෙන දේවල්, කවදා නමුත් බිඳේ. මැරෙන අය ද මැරෙති. සියලු සංස්කාරයෝ මරණය උරුම කොට ඇත්තාහු යැ'යි යන අනිත්‍යභාවය ම සලකා, නැවත කුඹුර සි සාන්තට පටන් ගත්තේ ය.

කුඹුර සි සාමීන් සිටි බෝසත්තුමාට, ඒ අසලින් ගමන් කරන අසල්වැසියකු දක්නට ලැබිණි. ඔහුට කථා කළ, බෝසත් තෙමේ 'පුතණුවෙනි,

නුඹ අපගේ ගෙවල් පැත්තට යන්නෙහි දැ'යි ඇසීය. 'එසේ ය, පියාණෙනි' 'එසේ නම්, අපේ ගෙදරට ගොස්, මාගේ බිරිඳ වන බැමිණියට 'අද කුඹුරට කෑම ගෙනෙනා විට, පෙර මෙන් දෙදෙනෙකුට නො ව, එක් අයකුට පමණක් ආහාර ගෙනෙන්නැ'යි, කියනු මැනවි. එපමණක් නො ව, වෙනදා මෙන් කෑම අතට දී, දාසිය පමණක් නො එවා, සතර දෙනා ම සුදුවත් හැඳ, සුවඳ-මල් ගත් අත් ඇති ව, පැමිණෙන්නට කියනු මැනවැ'යි, බෝසත් තෙමේ තම අසල්වැසියාගෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය. අසල්වැසියා ද 'යහපතැ'යි කියා පිළිගෙන බෝසත් බමුණුතුමාගේ ගෙදරට ගොස්, බමුණා කී පරිද්දෙන් ම සියලු දෑ කෙළේ ය. එවිට බැමිණිය කථා කරමින් 'පුත, මේ පණිවුඩය නුඹට දුන්නේ කවුදැ'යි ඇසුවා ය. 'උත්තමාවිය, පණිවුඩකරු ඔබේ සැමියා යැ'යි අසල්වැසියා පිළිතුරු දුන්නේ ය. මෙයින් ම බැමිණිය සිය පුත්‍රයා මියගිය බව තේරුම් ගත්තා ය. නමුත් ඒ ගැන ඇයට කම්පන මාත්‍රයක්වත්, ඇති නො වී ය. මෙසේ වඩනා ලද සිත් ඇති ඇය, සුදුවත් හැඳ සුවඳ මල් ආදිය ගත් අත් ඇති ව, ආහාර ද සකසාගෙන සෙසු අය ද කැටුව, කුඹුර වෙත ගියා ය. මේ සිව්දෙනා අතුරෙන් අඩන - වැලපෙන එක් අයකුවත්, කිසිවකුට දැකගත නො හැකි විය. බෝසත් බමුණා සිය පුත්‍රයාගේ මළසිරුර හොවා ඇති, ගස් සෙවනෙහි ම හිඳ, ආහාර අනුභව කෙළේ ය. ආහර ගැනීමෙන් අනතුරු ව, සියලු දෙනා ම එකතු වී දරගොඩ ගසා විතකයක් සකස්කොට, මළසිරුර එහි තබා, සුවඳ-මල් ආදියෙන් පූජා පවත්වා, සිරුර ආදාහනය කළ හ. කිසිදු කෙනකුගේ ඇස්වල එකදු කඳුළු බිංදුවක්වත් නො වී ය. ඒ සියලු දෙනා ම, මරණානුස්සති භාවනාව පුරුදු පුහුණු කළ අය බැවිනි. මේ අතර මේ පස්දෙනාගේ ශීල තේජසින් සක්දෙව්දුගේ අසුන රත් විය.

'සිය අසුන උණු වූයේ කුමක් නිසා ද? මා මෙතැනින් පහ කරන්නට උත්සාහ ගනුයේ කවරෙක් දැ'යි විමසන, ශක්‍රයා ඉහත කී බ්‍රාහ්මණ පවුලේ ඇත්තන්ගේ සිල් තෙදින්, එසේ වූ බව තේරුම්ගෙන, පැහැදුණු මනසින් යුතු ව, ඔවුන් හමුවට යන්නටත්, ඔවුන් ඉදිරියේ ශ්‍රේෂ්ඨ දේශනාවක් පවත්වන්නටත් පමණක් නො ව, ඔවුන්ගේ නිවෙස සත්රුවනින් පුරවන්නටත්, අදිටන් කරගත්තේ ය. එසේ කිරීම ඉතා යෝග්‍ය කටයුත්තක් යැ'යි සැලකූ, සක්දෙව් රජ වහා ගොස් ආදාහනය සිදුවන ස්ථානයේ පසෙකට වී බලා සිට, බමුණුතුමා සමීපයට විත් 'පුත්‍රය, ඔබ කුමක් කෙරෙහිදැ'යි ඇසුවේ ය. 'ස්වාමීනි, මිනියක් දවමු'යි බමුණා කී ය. 'ඔබ මේ දවන්නේ මිනිසකු නොව ඔබ විසින් මරණ ලද සතකු යැ'යි සිතා

සිටියෙමි.' 'නැත ස්වාමීනි, මම මිනිසකු ම ආදාහන කරමි.' 'එසේ වී නම් මේ ඔබේ තරහකාරයකු විය යුතු ය.' 'නැත ස්වාමීනි, මේ මගේ ම අතිජාත පුත්‍රයා ය.' 'එසේ නම් ඔහු අප්‍රිය පුත්‍රයකු විය යුතු ය.' 'නැත ස්වාමීනි, මේ මාගේ ප්‍රාණ ප්‍රිය එක ම පුතා ය' 'එසේ නම් ඔබ නො හඬන්නේ මන්ද?' 'සක්දෙව්දුගේ මේ පැනයට පිළිතුරු දෙන බෝසත් බමුණා නො හැඬීමට හේතුව දක්වමින් මෙසේ කිය.

උරගොව තවං ජිණ්ණං හිත්වා ගව්ඡති සංතනුං
එවං සරීරෙ නිබ්බාගෙ පෙනෙ කාලකතො සති

දිරු හැව හැරයන උරගයකු මෙන්, සත්ත්වයා සිය සිරුර හැර යයි. මෙසේ ශරීරයේ ජීවිතිඤ්ඤා හැරගිය කල්හි, මෙලොව හළ කල්හි, කඳුරිය කළ කල්හි,

ඛය්‍යමනිනා න ජානාති - ඤාතිනං පරිදෙවිතං
තසමා එතං නසොවාමි - ගතො යො තසස යාගති

සොහොනේ ගින්නෙන් දැවෙන සත්ත්වයා නැයින්ගේ වැලපීම් ගැන, කිසිත් නො දනී. එබැවින් මොහු ගැන ශෝක නො කරමි. ඔහුගේ ගතිය යම් සේ ද? එසේ ඔහු ගියේ ය.

මෙහි 'සංතනුං' යනු 'සිය සිරුර යි' 'නිබ්බාගෙ' යනු 'ජීවිතිඤ්ඤා නැති බැවින් හෝග රහිත කල්හි', යන අර්ථයි. 'පෙන' යනු 'පරලොචට පෙරළා ගිය කල්හි', යන අර්ථයි. 'කාලකතෙ' යනු 'වැඩ කළ කාලය අවසන් වූ කල්හි', යන අර්ථයි. මින් කියන ලද්දේ මේ අදහස යි. එනම් 'ස්වාමීනි, දිරු හැව ඉවත දමා, ඒ දෙසවත් නො බලා, ඒ ගැන අපේක්ෂා රහිතව, අත්හැර දමා යන උරගයකු මෙන්, මගේ පුතා සිය සිරුර හැරදමා යයි. ඔහුගේ සිරුරෙහි ජීවිතිඤ්ඤා රහිත වූ කල්හි, එනම් නිර්හෝග වූ කල්හි, ඒ මගේ පුතා මෙලොවෙන්, පරලොචට පෙරළා ගිය කල්හි, මළ කල්හි, ඒ ගැන කම්පා වීමෙන් හෝ වැලපීමෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක්ද?' යන අර්ථ යි. 'උලකිත් අනිමිත් දවනු ලබන ඔහුගේ සිරුරට, සැප දුක් නො දැනේ. එසේ ම සිය නැයින්ගේ වැලපීම් ගැන ද, නො දනී. මම, මේ කරුණු අනුව ඔහු ගැන ශෝක නො කරමි. ඔහුගේ ගතිය යම්සේ ද? ඔහු ඒ අනුව ගියේ ය', යන අර්ථ යි.

ශක්‍රයා බෝසතුන්ගේ වචන අස සිට, බැමිණිය දෙසට හැරී 'මෑණියනි, මළ තැනැත්තා, ඔබගේ කවුද?' 'ස්වාමීනි, දසමසක් කුසේ තබා රැකගත් පසු ව, කිරි පොවා, අත්-පා-මුහුණ-කට ආදිය පවා සකසා, හදා වැඩු මගේ ම පුතා ය.' 'මෑණියනි, දරුවාගේ පියා පුරුෂයකු බැවින් නො හැඳුවාවේ. එහෙත් මවු කෙනකුගේ හදවත මෘදුය. එබැවින් ඔබ නො හඬන්නේ කුමක් නිසා ද? සක්දෙව්දුගේ මේ පැනයට පිළිතුරු දෙන බමුණු මාතාව, මෙසේ කීවා ය.

3. කැඳවීමෙකින් තොර ව ඔහු මෙහි ආවේ ය. නො දන්වා මෙහෙත් ගියේ ය. පැමිණියේ යම් සේ ද? එසේ ගියේ ය. එහි ලා කුමන වැලපීම් ද?

2-4-6-8-10 යන මේ ගාථාවන් සමානය. (මේ ගාථාව මේ අංක යටතේ යොදන්න.)

මෙහි 'අනවහිතෝ' යනු 'පුතණුවනි, මා විසින් මොහු පරලොව සිට මෙහි කැඳවන ලද්දකු නො වේ', යන අර්ථ යි. 'ආග' යනු 'අපේ ගෙට පැමිණියේ ය', යන අර්ථ යි. 'ඉතෝ' යනු 'මේ මිනිස්ලොවින් පිට ව යනවිට ද, මගේ අනුදැනීමකින් තොර ව ම ගියේ ය', යන අර්ථ යි. 'යනාගතෝ' යනු 'මෙලොවට එනවිට තමාගේ කැමැත්තෙන් පැමිණියේ යම් ඉස් ද? එසේ ම පෙරළා ගියේ ය. 'තස්' යනු 'ඔහුගේ පරලොව ගමන ගැන, කුමට වැලපීම් ද?' යන අර්ථ යි.

මින් අනතුරුව ශක්‍රයා මළ තැනැත්තාගේ, සොයුරිය අමතා 'දියණියනි, මේ මරණකාරයා, ඔබේ කවුද?' 'ස්වාමීනි, ඒ මගේ සොයුරා ය.' 'දියණියනි, සොයුරියෝ නම්, සිය සොයුරන් කෙරෙහි අභිශයින් හිතේසිවන්න වෙති. එබැවින් ඔබ කුමක් නිසා, නො හඬා ද?' ඇය ශක්‍රයාගේ එම පැනයට පිළිතුරු දෙමින් මෙසේ කීවා ය.

5. හැඬීමෙන් කෙටිවු වේ. මගේ හැඬීමෙන් (ඔහුට) ලැබෙන ප්‍රතිඵලය කුමක් ද? අපගේ නෑයින් - මිතුරන් - සහාදයින් ගැන, නො ඇල්ම වර්ධනය කිරීම වඩාත් සුදුසු ය.

6. මෙහි 'සවෙ' යනු 'ඉදින් මම සොයුරා මළ කල්හි, හඬන්නෙමි නම්, මගේ සිරුර කෘශ වන්නේ ය. මගේ හැඬීමෙන් සොයුරාට වැඩක් නම්,

නො වන්නේ යැ'යි කරුණු දක්වයි. 'තසසා මෙ' යනුවෙන් 'ඒ මගේ හැඬීමෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක් ද? කුමන ආනිසංසයක් වන්නේ ද? ඉන් සිදුවන්නේ අවැඩක් පමණකි'යි දක්වයි. 'ඤාතිමිත්තා සුභජානං' යනු 'ඤාති-මිත්‍ර-සුභදයන්ගේ' යන අර්ථයි. 'ඤාතිමිත්තසුභජානං' යනු ද පාඨයකි. 'හියෙන නො' යනු 'අපගේ යම් ඤාති-මිත්‍ර-සුභද කෙනෙක් හෝ ඊට වැඩි කෙනෙක් හෝ වෙද්ද? ඔවුන් කෙරෙහි, නො ඇල්ම වඩන්නේ ය', යන අර්ථයි.

ඉක්බිති ශක්‍රයා නැගණියගේ කථාව ඇසීමෙන් පසු මළ බමුණු තරුණයාගේ බිරිය වෙත එළඹ 'දියණියනි, මරණකරු ඔබගේ කවුද ?' 'ස්වාමීනි, ඒ මාගේ සැමියා ය'. 'ස්ත්‍රීහු, සැමියා මළ කල්හි, වැන්දඹුවෝ වෙති. ඉතින් අනාථ වූ ඔබ කුමක් නිසා හඬා ද? ඇය ද, නො හැඬීමට කරුණු දක්වමින් මෙසේ පැවසුවා ය.

7. යම් සේ ළදරුවෙක් බැස යන සදට හඬා ද? යමෙක් මළ තැනැත්තකු අනුව ශෝක කෙරේ ද? මේ දෙක ම එක හා සමාන ය.

8. යම් සේ කිසි තැනෙක වෙසෙන, සුදුසු නුසුදුසුකම් හා ලැබියහැකි බව හෝ, නො ලැබිය හැකි බව, නො දන් ළදරුවෙක් මවගේ ඇකයේ හිඳ, පුන්පෝදා-පුන්සඳ අහසේ බැස යනු බලා, 'මෑණියනි, මට සඳ මිනෑ යැ'යි පුන පුනා කියමින් හඬයි ද? යමෙක් මළ තැනැත්තකු වෙනුවෙන් ශෝක කරයි ද? හඬයි ද? ඔහුගේ හැඬීමත් එවැනි ම තත්වයකි. (දෙදෙනාගේ ම හැඬීම එක හා සමාන ය.) මගේ සැමියා මියගොස් ය. දැන් අපට ඔහු නො පෙනේ. ඔහුගේ සිරුර උල්වලින් අනිමිත් දවනු ලැබුවත්, ඒ කිසිවක් ගැන ඔහු නො දනී, යන අර්ථයි.

බිරිඳගේ මේ කථාව අසා සිටි ශක්‍රයා, දාසිය වෙතට හැරී 'මෑණියනි, මේ මියගිය තැනැත්තා ඔබගේ කවුදැ'යි ඇසී ය. 'උතුමාණෙනි, ඔහු මාගේ ස්වාමියෙකි.' 'එසේනම් ඔබ ඔහුගෙන් පීඩාවට, පහරදීමට ලක් වූ තැනැත්තියක් විය යුතු ය. ඒ හේතුව නිසා 'මොහු මළ එක හොඳ යැ'යි සිතා, නො හඬහි ද?' 'ස්වාමීනි, එසේ නො කියනු මැනව, ඔබ කියූ කාරණය මොහුට නුසුදුසු ය. මාගේ ආර්යපුත්‍රයා, ක්‍ෂාන්ති-මෙමුඛි-දයා යන මේ ගුණාංගයන්ගෙන් පරිපූර්ණ අයෙකි. හරියට මගේ කුසෙන් වැදූ පුතකු වැනි ය.' 'එසේ නම් කුමක් නිසා නො හඬා දැ'යි සක්දෙවිඳු ප්‍රශ්න කෙළේ ය.

ඊට උත්තර සපයන දාසිය, තමාගේ නො හැඬීමේ හේතුව, මෙසේ ප්‍රකාශ කළා ය.

9. බිඳුන කළයක් යළි සන්ධි කළ නො හැකි වන්නේ යම් සේ ද? මළ කෙනකු වෙනුවෙන් ශෝක කිරීම ම ද එසේ ය.

ඔසවාගෙන යනු ලබන දිය කළයක් බිම වැටී, සත්කඩකට බිඳුණි. නැවත එහි කැබලි පිළිවෙළින් තබා සන්ධිකොට, කලින් තිබූ තත්වයට පත් කළ නො හැකි ය. යමෙක් මළ කෙනකු වෙනුවෙන් ශෝක කෙරේ ද? ඔහුගේ ශෝක කිරීම ද, එබඳු ම වේ. ශෝක කිරීමෙන් මළ තැනැත්තා නැවත ජීවත් කරවීමට නො හැකි වන නිසා, මෙසේ කියන ලදී. සෘද්ධිමතකු සිය ආනුභාවයෙන්, බිඳුන කළය ප්‍රකෘතිමත් කොට, නැවත දිය පිරවීමට හැකිකම, ලබාදුන්නේ වී නමුත්, සෘද්ධි බලයෙන්වත් මළ තැනැත්තකු යළි ජීවත් කරවිය නො හැකි ය. 2-4-6-8-10 යන ගාථාවන්හි අර්ථය අංක දෙක ගාථාව යටතේ දක්වන ලදී.

ශක්‍රයා සියලු දෙනාගේ දැහැමි කථා අසා, පැහැදී 'ඔබ සැමදෙනා විසින් අප්‍රමාදී ව, 'මරණානුස්සති' භවනාව වඩන ලද බව පෙනේ. මෙතැන් පටන් ඔබ සැමදෙනා සියතින් වැඩ නො කරනු මැනවි, මම වූ කලී සක්දෙව්දු වෙමි. මම නුඹලාගේ ගෙයි අප්‍රමාණ සත්රුවන් ගොඩ ගසන්නෙමි. එයින් නුඹලා දන් දෙවූ, සිල් රකිවූ, පොහෝ දා සමාදන් වෙවූ, අප්‍රමාදී ව කටයුතු කරවූ'යැයි ඔවුන්ට අවවාද දී, කී අයුරින් ම සියලු කටයුතු සිද්ධකොට, පෙරලා දෙව්ලොවට ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍ය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, කෙළෙඹි පුත්‍රයා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා දාසිය නම් 'බුද්ධජ්ඣත්තරා' උච්චිය ය. බමුණු දියණිය නම්, 'උත්පලවණ්ණා' ය. අකාලයේ මියගිය පුත්‍රයා නම්, 'රාහුල' කුමාරයා ය. බමුණු මාතාව නම් 'බේමා'ය. බ්‍රාහ්මණ පියතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

5.1.5

සහ ජාතකය

'අකොකුකු සොවනති රොදනති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවීරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, කොසොල් රජුගේ එක් ඇමතියකු අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාපුවත කලින් දක්වන ලද්දකි. එම කථාවට අනුව රජතුමා, තමාට උපකාරී වූ ඇමතිවරයාට මහත් සය-ඉසුරු දී පසුව කේලමුත්තේ වචන පිළිගෙන ඒ ඇමතිවරයා බන්ධනාගාර ගත කරවී ය. සිරගෙදර සිටියත්, ඉහත කී ඇමතිවරයා එකදිගට හිඳගෙන භාවනාකොට, සෝවාන් මාර්ගය ඉපිදවීය. රජතුමා ඔහුගේ ගුණය හා තත්වය ගැන සලකා බන්ධනාගාරයෙන් ඔහු නිදහස් කෙළේ ය. නිදහස ලැබූ ඔහු මල්-සුවඳ ආදිය ගෙන බුදුරදුන් හමුවට ගොස්, උන්වහන්සේට නමස්කාර කොට, හිඳ ගත්තේ ය. ඉක්බිති බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ඔබට කරදරයක් වූයේ නොවේ දැ'යි, ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එසේය, නමුත් එයින් මට යහපතක් සිදුවිය. මම එහි දී සෝවාන් මාර්ගය උපදවා ගතිමි.' 'උපාසකය, විපතීන් සැපතක් උපදවා ගත්තේ ඔබ පමණක් නො වේ. පෙර පඬුවරු පවා එසේ කළහ'යි, දේශනාකොට වදාළ බුදුහු, ඇමතිවරයාගේ අයැදුමින් මේ අතීත කථාව දේශනා කළහ.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ අග මෙහෙසියගේ කුසෙහි රජුට පුත් ව උපන්නේ ය. ඔහු 'සහ' කුමාරයා යැයි ප්‍රසිද්ධ විය. මේ කුමරා පසුකලෙක තක්ෂිලාවට ගොස් ශිල්ප උගෙන, සිය පියාගේ ඇවෑමෙන් රාජ්‍යත්වයට පත්විය. දැහැමින් රාජ්‍යය විවෘත ඔහුගේ රාජ සභාවට අයත්, එක් ඇමතිවරයෙක් කිසියම් දෝහි ක්‍රියාවක් කෙළේ ය. ඔහු ගැනත් ඔහුගේ ක්‍රියාව ගැනත් විමසා, මැනවින් අවබෝධ කොටගත් රජතුමා, ඔහු රටින් පිටුවහල් කෙළේ ය. මෙකල සැවැත්නුවර 'ධංක' නම් රජෙක් රාජ්‍යය කරවීය. තෙරපන ලද ඇමතිවරයා 'ධංක' රජුගේ ළඟට ගොස්, ඔහු පහදවාගෙන එහි සේවය කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. බරණැස් රජු ගැන ගනු කේලාම් කියා, බරණැස් රාජ්‍යය ආක්‍රමණය කිරීමට ධංක රජු කැමති කරවා ගත් මේ දෝහි ඇමතිවරයා ටික කලකින් ම, බරණැස් රජු අල්ලා යටත්කොට ගෙන, රාජ්‍යය ද පැහැරගෙන බෝසත් රජුට මාංවු දමා, බන්ධනාගාර ගතකරවී ය.

එහිදී බෝසත් රජතුමා භාවනාකොට ධ්‍යාන උපදවා ගෙන අභසෙහි පලක් බැඳ වාසිවී හුන්නේ ය. මෙය දුටු ධංක රජුගේ ඇඟ පුරා දැවිල්ලක් ඇතිවිය. බෝසතුන්ගේ ඉදිරියට ගිය ධංක රජතුමා රන් කැඩපතෙක තබන ලද පිපුණු රන් පියුමක් වැනි වූ බෝසත් රජුගේ මුහුණ බලා එතුමාගෙන් මෙසේ ප්‍රශ්න කෙළේ ය.

**අඤ්ඤා සොවනනී රොදනනී - අඤ්ඤා අසසුබොජනා
පසණණ මුඛ වණණසී - තසමා පචිත න සොවසීති**

සත රජතුමනි, වෙනත් අය (මෙවැනි අවස්ථාවන්හි දී) ශෝක කෙරෙති. හඬති. තවත් අය කඳුළු පිරි මුහුණින් කල් ගෙවති. ඔබගේ මුහුණේ ස්වභාවය ප්‍රසන්න ය. කුමක් නිසා ශෝක නොකරති ද?

මෙහි 'අඤ්ඤා' යනු 'ඔබ හැර සෙසු මිනිස්සු' යන අර්ථයි. මීට පිළිතුරු සපයන බෝසත් රජතුමා, ශෝක නො කිරීමේ හේතු මෙසේ දැක්වී ය.

2. ධංක රජතුමනි, ශෝකය වූ කලී, නැති වූ දෙය නැවත ලබාදෙන්නක් නොවේ. තමා වෙත නො පැමිණි සැපයක්, ළඟාකොට දෙන්නක් ද නොවේ. ශෝකයෙහි සහායක බවක් නැත. එබැවින් ශෝක නො කරමි.

3. ශෝක කරන්නා පඬු පැහැ වේ. ඔහුට ආහාර රුචිය ද නැති වේ. ශෝක නමැති හුලෙන් පීඩාවට පත් ඔහු ගැන, සතුරෝ සතුටු වෙති.

4. ගමේ හෝ කැලයේ හෝ, බැවුමක හෝ සමතලා බිමක හෝ සිටි මා වෙතට ඉහත කී විපත් නො පැමිණේ ද? එවැනි උසස් තැනකට මම පත්විමි.

5. යමකුගේ හුදු ආත්මය, සියලු කැමැති රසයන් ගෙනදීමට ප්‍රමාණවත් නො වේ ද? මුළු පොළොව ද, ඔහුට සැප ගෙන නො දේ.

මෙහි 'නාබහනීතහරො' යනු 'නැති වූ දෙය ලබාදෙන්නක් නොවේ' යන අර්ථයි. 'නාබහනීතාහරො' යනුවෙන් ද පාඨයක් ඇත. ශෝකය නම්, නැති වූ දෙය, ඉක්මගිය දෙය, නිරුද්ධ වූ අස්ථංගත වූ දෙය, නැවත

ළංකොට නො දේ. 'දුතියතා' යනු සහාය බවක්, එනම් නැති වූවක් ලබාදීමට හෝ, නො පැමිණී යමක් පමුණුවාලීමට හෝ, ශෝකය කිසිවකුට සහාය නොවෙයි. ඒ කරුණ නිසා මම ශෝක නොකරමි'යි, කියයි. 'සොචං' යනු 'ශෝක කරන්නා'ය. 'සලලවිදධසස රූපපතො' යනු 'ශෝක හුලෙන් පීඩාවට පත් තැනැත්තා ගැන, එයින් පෙළෙන්නා ගැන ඔහුගේ සතුරෝ, 'අපගේ පසම්තුරා පිටුදැක්කෙමු'යි සතුටු වෙති' යන අර්ථයි. 'ධීතං මං නාගමීසසති' යනු 'යහලු ධංක රජතුමනි, මේ ගම් ආදී වූ යම්කිසි තැනෙක සිටියා වූ මා කරා, පඩුපැහැ ගැන්වීමක් හෝ, කෙටිවූ විමක් හෝ මේ ආදී වූ ශෝකය මුල්කොට ගත් විපතක් නො පැමිණෙන්නේය යන අර්ථයි. 'එචං දිඨ්ඨ පඤා' යනු 'යම් සේ එබඳු විපතක් නො පැමිණෙන්නේද? එලෙස මා විසින් ධ්‍යාන වඩන ලදී. 'මෙය අටලෝ දම් වැඩීමකි'යි ද ඇතමෙක් කියති' යන අර්ථයි. පෙළෙහි 'නමතතං නාගමීසසති' යනුවෙන් ගාථා පාදයක් දක්නට ඇතත් අට්ඨකථාවල එබන්දක් නැත. අවසන් ගාථාවෙහි කැමැති වන ලද, පතන ලද, ධ්‍යාන සුඛ සංඛ්‍යාත සියලු කාමරස ලබාදේ යන අර්ථයෙන් 'සබ්බකාම රසාගරො' යන්න යොදා ඇත. ඉන් කිය ලද්දේ මෙයයි. එනම් යම් රජකුට අන් යහලුවන් හැර තමාගේ හුදු ආත්මය, සියලු කැමැති රස ලබාදීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ ද? ධ්‍යාන සුඛ සංඛ්‍යාත සියලු කාම රස ලබාදීමට අසමත් ද? ඒ රජුට මුළු පොළොවම ලැබුණත් සැපත ළං නොවේ. කාමයෙන් ආතුර වූ පුද්ගලයාට සැපයක් නම් නැත. යමෙක් වනාහී කෙලෙස් දැවිල්ලෙන් තොර ධ්‍යාන සුවය උපදවා ගැනීමට සමත් වේද? ඒ රජ, සැප ඇත්තෙක් වේ' යන අර්ථයි. මේ ගාථාවේ 'යසසත්ථා නාලමෙකොති' යනුවෙන් ද පාඨයක් ඇතත්, ඊට අර්ථයක් ඇති බවක් නො පෙනේ.

මෙසේ බෝසතුන්ගේ මේ අදහස් අසා සිටි ධංක රජතුමා, බෝසතුන් සමා කරවාගෙන, රාජ්‍යය නැවත ඔහුටම පවරා දී, සිය රට බලා ගියේය. බෝසත් රජතුමා ද සිය රජය ඇමතිවරුන්ට පාවා දී, හිමාලයට ගොස් සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව ධ්‍යානයෙන් නො පිරිහී ජීවත් ව සිට, කෙළවර මැරී බ්‍රහ්මලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තවද එදා ධංක රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේය. සහ රජතුමා වූ කලී 'මම ම වීමි'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

5.1.6

කාරණධිය ජාතකය

'එකො අරකොක' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවසන සේක, දම් සෙනෙවි සැරියුත් තෙරුන් අරබයා වදාළ සේක. සැරියුත් තෙරණුවෝ වනාහි තමන් වහන්සේ වෙතට පැමිණි මුව වැද්දන්, මාලු මරන්නන් ඇතුළු දුටු දුටු අයට 'තෙපි සිල් ගනිවු' යැයි කියමින් ඔවුන්ට සිල් දෙති. තෙරණුවන්ට ඇති ගෞරවය නිසාත්, උන්වහන්සේගේ වචනය ප්‍රතිකෂේප කිරීමට නො කැමැති නිසාත්, ඒ උදවිය සිල් ගනිති. එහෙත් සිල් ආරක්ෂා නො කොට තම තමන්ගේ පුරුදු කටයුතුවල ම නිරත වෙති. තෙරණුවෝ තම සද්ධි විහාරික හික්කුන් අමතා 'ඇවැන්නි, මේ මිනිස්සු මා වෙතින් සිල් ගත් හ. එහෙත් 'ගත් සිල් නො රකිති'යි කීහ. එවිට හික්කුහු 'ස්වාමීනි, අකැමැති අයට සිල් නො දෙනු මැනවි. ඔවුහු ඔබවහන්සේගේ කථාව ඉක්මවා යන්නට නො කැමැති නිසා, සිල් ගනිති. එබැවින් මෙතැන් පටන් එවැනි අයට සිල් නො දෙනු මැනවැ'යි ඉල්ලා සිටියහ. මෙයින් සැරියුත් තෙරණුවෝ නො සතුටු සිත් ඇත්තෝ වූහ. දම් සභාවෙහි දී හික්කුහු මේ ගැන සාකච්ඡා කරමින් හුන්හ. ඒ අතර එතැනට වැඩි බුදුහු හික්කුන්ගෙන් සාකච්ඡා කරමින් හුන් කරුණු ගැන අසා දැන, 'මහණෙනි, සැරියුත් තෙර මෙබඳු දෑ දැන් පමණක් නො ව, පෙර ද කෙළේ යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථාපුවත ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ බමුණු කුලයක ඉපිද නිසිවියට එළඹ, තක්ෂිලාවේ දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමාගේ ප්‍රධාන අන්තේවාසිකයා විය. 'කාරණධිය' යනු බෝසතුන්ගේ එකල නාමය'යි. දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා කෙවුල් ආදී වූ දුටු දුටු අයට ඔවුන්ගේ ඉල්ලීමකින් තොරව ම, 'සිල් ගනිවු, සිල් ගනිවු' යැයි කියමින් ඔවුන්ට සිල් දෙති. ඔවුහු ද සිල් ගත්තත් ආරක්ෂා නො කෙරෙති. ඇදුරුතුමා මේ බව සිය ගෝලයන්ට කීය. එවිට ගෝලයෝ 'ස්වාමීනි, ඔබතුමා ඔවුන්ගේ අකමැත්ත පිට සිල්දෙයි. ඔවුන් සිල් බිඳින්නේ ඒ නිසාවෙනි. එබැවින් අද පටන් ඉල්ලා සිටින අයට පමණක් සිල් දෙනු මැනවි. නො ඉල්ලන අයට නො දෙනු මැනවැ'යි කීහ. මේ කථාවෙන් ගුරුවරයාගේ සිත කලකිරුණේය. එසේ වුවත්, දුටු දුටු අයට සිල් දෙන එක නැවැත්තුවේ නැත.

එක්දිනක් කිසියම් ගමකින් ඇදුරුතුමා වෙත පැමිණි මිනිස්සු කණ්ඩායමක් බ්‍රාහ්මණ පාඨ කියවා ගැනීම සඳහා ආරාධනා කළහ. එවිට ඇදුරුතුමා කාරණධිය නම් වූ සිය ප්‍රධාන ගෝලයා කැඳවා 'පුත, බ්‍රාහ්මණ පාඨ කියවන ගෙදරට යන්නට මට ඉඩයක් නැත. නුඹ මේ පන්සියයක් මානවකයන් රැගෙන එහි ගොස්, ගිය කාරිය නිමවා නුඹලාට ලැබෙන දෑ ද, අපට දෙන්නට කියා දුන් දෑ ද, රැගෙන එව'යි කීය. මෙසේ සිය ගුරුවරයාගේ නියෝගය අනුව පිරිස ද කැටුව පිටත්ව ගිය කාරණධිය මානවකයා, ගිය කටයුතු නිමවා ආපසු එන ගමනේ දී, එක් දිය කඳුරක් දැක 'අපේ ගුරුතුමා ඉල්ලීමකින් තොර ව දුටු දුටු අයට සිල් දෙයි, එහෙත් අද පටන් ඉල්ලන අයට පමණක් සිල් දෙන්නට වැඩ සලස්වන්නෙමි'යි සිතා, සුවසේ වාඩිවී හුන් සිය මිතුරු පිරිස අතරින් නැගිට ගොස් විශාල ගල්ගෙඩියක් ඔසවා දියකඳුරට විසිකෙළේය. නැවත නැවතත් නො නවත්වා මේ ක්‍රියාව දිගට ම කරගෙන ගියේ ය. මේ දුටු සෙසු මානවකයෝ 'ඇදුරුතුමනි, ඔබ මේ කුමක් කෙරෙහි දැ'යි දෙටු ශිෂ්‍ය නායකයාගෙන් විමසූ හ. ඔහු ඊට කිසිදු උත්තරයක් නො දුන්නේ ය. එවිට ශිෂ්‍ය පිරිස වහා ගොස්, දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා හමුවී, සියලු විස්තර එතුමාට දැනුම් දී, එතුමන් සමග කාරණධිය ගල විසිකරන තැනට පැමිණියහ. දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා වහා කාරණධිය වෙත ගොස්, ඔහුට කථා කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

එකො අරඤ්ඤ ගිරිකඤ්ඤායං
 පගග්ගා පගග්ගා සීලං පවෙජ්ඣධිසී,
 පුනපුනං සනතරමානරුපො
 කාරණධිය කොනු තවයිධිසො ති,

කාරණධිය, නුඹ කැලයෙහි තනි ව ම ගල් රැගෙන ගිරි කඳුරට විසිකරහි. මෙය වහ වහා නැවත නැවත කරන බව පෙනේ. මෙයින් නුඹට ඇති ප්‍රයෝජනය කවරේද?

මෙහි 'කොනු තවයිධිසො' යනු 'ගිරි කඳුරට ගල් විසිකිරීමෙන් නුඹට ඇති ප්‍රයෝජනය කවරේ ද?' යන අර්ථයි.

ඒ අසා සිටි කාරණධිය, ගුරුවරයාට එතුමාගේ අඩුපාඩු පෙන්වා දෙන අටියෙන් මෙසේ කීය.

2. මම වනාහි සයුර විසින් සේවනය කරන ලද මේ පොළොව, කඳු හා පර්වත ද, බිඳහෙළා අත්ල මෙන් සම කරන්නෙමි. එම නිසා ගිරිකඳුරට ගල් විසි කරමි.

මෙහි 'අභංගිමං' යනු 'මම වනාහි මේ මහපොළොව' යන අර්ථයි. 'සාගරසෙවිතනනං' යනු 'සිව් සයුරු කෙළවර කොට ඇති සාගරයන් විසින් සෙවිනා ලද', යන අර්ථයි. 'යථාපිපාණි' යනු 'අත්ල මෙන් සම කරන්නෙමි', යන අර්ථයි. 'විකිරිය' යනු 'බිඳ හෙළා' යන අර්ථයි. 'සානුනි ව පබ්බතානි ව' යනු 'පස්කඳු හා ගල් පර්වත' යන අර්ථයි.

කාරණධියගේ මේ පිළිතුර අසා සිටි දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා නැවත මෙසේ කීවේ ය.

3. කාරණධිය, මිනිසෙක් තනිව ම මේ මහපොළොව අත්ල මෙන් සම කිරීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. දැදුර වෙනුවෙන් ගන්නා මේ උත්සාහයට ම, ජීව ලෝකය අත්හරින්නට සිදුවේයැයි හඟිමි.

මෙහි 'කරණායමෙකො' යනු 'තනිව සිදු කිරීමයි. එසේ කිරීමට නො හැකි වේ යැයි දක්වයි. 'මඤ්ඤාමිමඤ්ඤාව දරිං ජංගිසං' යනු 'පොළොව තිබුණාවේ, මේ එකම කඳුරැළිය පිරවීමට දරා වෙහෙස වෙනුවෙන් උත්සාහ කිරීමෙන්, එනම් ගල් සොයමින්, උපායයන් සිතමින් ම ඔබ මේ ජීව ලෝකය අත්හරින්නෙහි ය. මරණයට පත්වන්නෙහි ය' යන අර්ථයි.

මේ කථාව අසා සිටි කාරණධිය මානවකයා මෙසේ පැවසී ය.

4. බ්‍රාහ්මණතුමනි, ඉදින් මේ එක මිනිසෙක් පොළොව සම කිරීමට සමත් නො වේ ද? එපරිද්දෙන් ඔබ ද නානා දෘෂ්ටිගත ඒ මේ මිනිසුන් ග්‍රහණයට නො ගන්නෙහිය.

ඉදින් මේ එක මිනිසෙක් 'භූත ධර' නම් වූ මේ මහපොළොව සම කරන්නට අපොහොසත් වේ ද? සමත නො වේ ද? එපරිද්දෙන් ම ඔබ, නානා දෘෂ්ටිගත මේ දුසිල් මිනිසුන් ග්‍රහණය කොට නොගන්නෙහි ය. මේ අයුරින් 'සිල් ගනිවු' යැයි කියමින් තමාගේ වසඟයට නො ගන්නෙහිය.

පණ්ඩිත පුරුෂයෝ ම 'ප්‍රාණසාතය අකුසල් යැ'යි ගරහති. මෙහි දී සසරින් මිදෙනු කැමැති අය, කුසල් හැඟීම් ඇත්තාහු නම් වෙති. එසේ නො වන අය, ඔබ කෙසේ නම් අවනත කරගන්නෙහි ද? එබැවින් දුටු දුටු අයට සිල් නො දී ඉල්ලන අයට පමණක් සිල් දෙනු මැනවි' යන අර්ථයි.

මේ අසා සිටි ඇදුරුතුමා 'මේ කාරණ්ඩිය සුදුස්සක්ම කියා යැ'යි, කල්පනාකොට එවක් පටන් එසේ නො කරන්නට අදිටන්කොට ගෙන, එසේ ම ඊට තමාගේ එකඟත්වය ප්‍රකාශ කරමින් මෙසේ පැවසුවේ ය.

5. කාරණ්ඩිය, එය එසේ ම ය. මිනිසකු විසින් මේ පොළොව සම කරනු ලැබිය නොහෙන්නේ යම් සේ ද මිනිසුන් යහපත් කිරීම ද එසේ ය. පින්වත් ඔබ මට යහපතක්ම කීවෙහිය.

මෙහි 'සමායං' යනු 'සම කිරීමට' යන අර්ථයි.

මෙසේ ඇදුරුතුමා සිය ගෝලයා වන මානවකයාට ස්තුති කළේ ය. ගෝලයා ද ගුරුවරයාට කරුණු අවබෝධ කරවා නිවෙසට කැඳවාගෙන ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තවද, එදා ඇදුරුතුමා නම් සාරිපුත්ත තෙරණුවෝ ය. කාරණ්ඩිය පඬිතුමා වූ කලී 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

5.1.7

ලටුකික ජාතකය

'වඤ්ඤාමි තං කුසුප්පං සට්ඨිභාය නං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේළුචනාරාමයෙහි වැඩවසන සේක් දෙව්දකුන් අරබයා වදාළ සේක. එක් දවසක දම්සභාවට රැස් වූ හික්කුහු

ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේළුවනාරාමයෙහි වැඩවසන සේක් දෙව්දත්තුන් අරඹයා වදාළ සේක. එක් දවසක දම්සභාවට රැස් වූ හික්කුහු දෙව්දත්තුන් තෙරුන්ගේ කර්කශ බව, නපුරුකම, සාහසිකත්වය ගැන හා සතුන් කෙරෙහි කරුණා මාත්‍රයක්වත් ඔහු තුළ නැති එක ගැන කථා කරමින් හුන්හ. එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ, හික්කුහුන්ගේ කථාව සම්බන්ධයෙන් සියලු තොරතුරු ඔවුන්ගෙන්ම අසා දැන, 'මහණෙනි, දෙව්දත්තුන් අකරුණාවන්තයෙක් වූයේ දැන් මතු නොවේ. පෙරද ඔහු කරුණාව නැත්තෙක් වූයේ යැයි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ඇත් කුලයක ඉපිද තරුණ වියට පැමිණි කල්හි, ප්‍රසාදය එළවන රූපශ්‍රීයෙන් යුතු ආරෝහ පරිණාහ දේහ සම්පත්තියෙන් යුක්ත වූවෙක් විය. ඇතුන් අසුදහසක් පිරිවරකොට ඇති මේ හස්ති රාජයා උන් සියලුදෙනාගේ නායකයා වී, හිමාල වනපෙතෙහි වාසය කෙළේ ය. මෙකල එක් කැට කිරිල්ලක් ඇතුන් ගමන් කරන මාර්ගය සම්පයෙහි බිම, කුඩුවක් සකසා එහි බිත්තර කිහිපයක් දැම්මාය. ටික දවසකින් මේරූ බිත්තර බිඳගෙන කුරුලු පැටව් නික්මුණ හ. පියාපත් නො වැඩුණු උන්ට පියඹා යන්නට නො හැකිය. පැටවුන් සිටි පෙදෙසින් ගමන් කරමින් සිටියේ ය. සිය පිරිවර සමග ඇත්රාජයා ඒ පෙදෙසට ළං වනු දුටු කැටකිරිල්ල, 'මේ ඇත් රජා මාගේ දරුවන් තළා මරා දමන්නට බැරි නැත. එබැවින් මම මගේ දරුවන් රැකගැනීම සඳහා, දැහැමි රැකවරණයක් ඇත් රජුගෙන් ඉල්ලා සිටිමි'යි තීරණය කොටගෙන, සිය පියාපත් දෙක එක්කොට ඇත් රජුට නමස්කාර කොට, ඔහු ඉදිරියේ සිට මෙසේ කීවාය.

වන්දාමි නං කුඤ්ජර සට්ඨිභාය නං
 ආරඤ්ඤකං යුඨ්පතිං යසසසිං
 පකෙබ්භි නං පඤ්ජලිකං කරොමි
 මා මෙ වධි පුතතකෙ දුබ්බලායා හි

ඇත් රජුනි, මම ඔබට වදිමි. කැලයෙහි උපන්, දැනුම් තේරුම් ඇති, ඇත්රැළට නායක වූ, යශස් ඇත්තා වූ ඔබට, පියාපත්වලින් නමස්කාර කරමි. දුර්වල තැනැත්තියක වූ මාගේ දරුවන්ට හිංසා නො කරනු මැනවි.

මෙහි 'සට්ඨිභායනං' යනු වසර සැටකින් ගෙවන බලයක් ඇති, යන

අර්ථයි. 'යසසසිං' යනු 'පිරිවර සහිත', යන අර්ථයි. 'පකෙබ්හි තං පඤ්ඤාලිකං' යනු 'මම පියාපත්වලින් ඔබට නමස්කාර කරමි' යන අර්ථයි.

බෝසත් ඇතා 'කැට කිරිල්ල, බිය නොවනු මැනවි. මම ඔබේ දරුවන් රකින්නෙමි'යි කියා කුරුලු කුඩුව කෙළින් සිටගෙන, එය කකුල් සතරට මැදිකොට ගෙන, ඇත් රැළේ සෙසු සතුන් දැලෙන් දෙපසින් පිටත්කොට යැවී ය. අනතුරුව කැටකිරිල්ල අමතා 'අපගේ ඇත් රැළට පිටුපසින් එක් තනි අලියෙක් පැමිණේ. උඟ අපේ වචනය අනුගමනය නො කරයි. උඟ මෙතැනට පැමිණි කල්හි, උඟට ද යාඥාකොට, දරුවන් ආරක්ෂා කර ගන්නැ'යි උපදෙස් දුන් ඇත්රාජයා, සිය පිරිවරත් සමග එතැනින් පිටව ගියේ ය. ටික වේලාවකට පසු සිය කුරුලු කුඩුව දෙසට තනි අලියා එනු දුටු කැට කිරිල්ල, උගේ ඉදිරියට පෙරගමන් කොට පියාපත් දෙක එක්කොට, උඟට නමස්කාරකොට මෙසේ කීවාය.

2. ඇතාණෙනි, මම ඔබට වදිමි. කැලයෙහි උපන්, තනිව හැසිරෙන, පර්වත සානුවෙහි ගොදුරු ගන්නා ඔබට, පියාපත්වලින් නමස්කාර කරමි. දුබල තැනැත්තියක වූ මාගේ දරුවන්ට හිංසා නො කරනු මැනව.

මෙහි 'පබ්බතසානුවොරං' යනු 'ගල් පර්වත වල ද, පස් පර්වතවල ද ගොදුරු ගන්නා වූ', යන අර්ථ යි.

කැට කිරිල්ලගේ ආයාචනය අසා, තනි අලියා මෙසේ ඇයට උත්තර දුන්නේ ය.

3. කැට කිරිල්ල, තිගේ දරුවන් මම විනාශ කොට දමන්නෙමි. තී දුබල ය. එසේ වූ තී මට කුමක් කරන්නෙහි ? තී වැනි ලක්ෂයක් වුවත් මම මගේ වම් පයින් පොඩිකොට දමන්නෙමි.

මෙහි 'වයිසසාමි තෙ' යනු 'තී කුමක් නිසා මගේ ගමන්මගෙහි තිගේ දරුවන් තැබුවෙහි ද? එබැවින් තිගේ දරුවන් විනාශ කරන්නෙමි'යි කිය, යන අර්ථයි. 'කිං මෙ කුචං කාහසි' යනු 'මහත් බලැති මට දුබල තී කුමක් කරන්නෙහි ද? යන අර්ථයි. 'පපොථයෙයෟං' යනු 'මම වනාහී තී වැනි කැට කිරිල්ලන් ලක්ෂයක් වුවත්, වම් පයින් කුඩුකොට දමන්නෙමි. දකුණු පය ගැන කවර කථා ද?' යන අර්ථයි.

ගියේ ය. මේ අතර එතැනින් වහා ඉවතට පැන ගත් කැට කිරිල්ල, ගසෙක අත්තක හිඳ, 'තනි අලියෝ, දැන් නුඹ ගර්ජනා කරමින් යව, නමුත් කිහිප දවසකින් නුඹට මාගේ තරම බලාගත හැකිය. කාය බලයට වඩා ඤාණ බලය මහත් බව තට පෙන්වන්නේ'යි අලියාට තර්ජනය කරමින් මෙසේ කීවාය.

නහෙව සබ්බසු බලෙන කීවං
බලං හි බාලසස වධාය හොති
කරිසසාමි තෙ නාගරාජා අනසං
යො මෙවධී පුත්තකෙ දුබ්බලායා

සෑම තැනක දී ම ශරීර ශක්තියෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැත. කුඩා සතකුගේ වුවත් බලය නපුරක් කිරීමට ප්‍රමාණවත්ය. ඇත්රජුනි, දුබල වූ මාගේ දරුවන්ට, යමෙක් හිංසා කෙළෙහි ද? ඒ නුඹට මම අතර්ථයක් කරන්නෙමි.

මෙහි 'බලෙන' යනු 'කාය බලයෙන්', යන අර්ථයි. 'අනසං' යනු 'හානියක්' යන අර්ථයි. 'යො මෙ' යනු 'යම්බඳු වූ තෝ, දුබල වූ මගේ දරුවන්ට හිංසා කෙළෙහි ද?, මැරුවෙහි ද?' යන අර්ථ යි.

මෙසේ අලියාට තර්ජය කළ කැට කිරිල්ල, දින කිහිපයක් ඇතුළත දී එක් කපුටකුට උවටැන්කොට උෟ හා මිතුරු වූවා ය. කැට කිරිල්ල කෙරෙහි පැහැදුණු කපුටා 'නුඹට මා විසින් කළ යුතු උදව්ව කුමක්දැ'යි, ඇසීය. 'ස්වාමීනි, අසවල් තනි අලියාට, ඔබේ හොටෙන් ඇත ඇස්දෙක අන්ධ කරන්නෙහි නම්, මම ඔබට ආශීර්වාද කරන්නෙමි. මට ඔබෙන් වෙන කිසිදු උපකාරයක් අවශ්‍ය නොවේ යැ'යි, කැට කිරිල්ල කපුටාට පැවසුවා ය. ඒ කාරිය ඉටුකිරීමට කපුටා ඇයට පොරොන්දු විය. ඊළඟට එක් නිල් මැස්සකුට උවටැන් කළ, කැට කිරිල්ල අූ කෙරෙහි පැහැදුණු නිලමැස්සාගෙන් ද ඉල්ලීමක් කළාය. ඒ අන්ධ වූ අලියාගේ ඇස්වල ඉහඳ තබන ලෙසට ය. නිලමැස්සා ද ඊට කැමැත්ත පල කෙළේ ය. උගෙන් සමුගත් කැට කිරිල්ල එක් මැඩියකුට උවටැන් කොට උගේ සිත් දිනාගෙන, අන්ධ අලියා පැන් සොයා ඉබගාතේ යනවිට, උෟට ඉදිරියෙන් නාද කරමින් පර්වත මුදුනක් වෙත අලියා කැඳවාගෙන ගොස්, පර්වත මුදුනට අලියා

පැමිණි පසු, පර්වතයේ ප්‍රපාතයට ලම්භකව සිට හඬ නගන මෙන්, මැඩියාගෙන් ඉල්ලා සිටියාය. මැඩියා ද ඊට එකඟ විය.

ඉක්බිති තමා බාරගත් කටයුත්ත ඉටු කිරීමට ඉඩ හසර බලමින් සිටි කපුටා කිසියම් දිනෙක රැක සිට, අලියාගේ ඇස් දෙකට කොටා උග්‍ර අන්ධ කෙළේ ය. නිලමැස්සා අන්ධ වූ ඇස් මත ඉහඳ තැබී ය. පණුවන් කැමෙන් හටගත් වේදනාවෙන් මැඩුණු අලියා පිපාසාවෙන් පීඩිත ව පැන් සොයමින්, ඒ මේ අත ඇවිද්දේ ය. මේ අවස්ථාව ප්‍රයෝජනයට ගත් මැඩියා පර්වතයේ සිට හඬ තැලීය. මැඩියන් ඇත්තේ ජලාශ අසල වන බැවින්, අලියා එහි පැන් ඇති බව නිශ්චය කොටගෙන පර්වතයට නගින්නට පටන් ගත්තේ ය. පැන් ගැන ආසාවෙන් ම අලියා පර්වත මුදුනට ළඟා විය. එවිට මැඩියා පර්වත මුදුණින් ප්‍රපාතය දෙසට නැඹුරු වී, නැවත නාද කෙළේ ය. අන්ධ අලියා ප්‍රපාතයට අහිමුවීමට පා තබනවාත් සමග ම, ප්‍රපාතයට පෙරළී ගොස් පර්වත පාදයට වැටී ජීවිතක්‍ෂයට පත්විය. උග්‍ර මළ බව දුටු කැට කිරිල්ල, තම පසම්තුරා පිටුදැකීම ගැන තුටු පහටු ව අලියාගේ ඇඟ මත නැගී සක්මන් කරන්නට පටන් ගත්තාය. මේ සිද්ධියෙන් ටික කලකට පසුව කැට කිරිල්ල ද මිය ගියාය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, කිසිවිටෙක කිසිවකු සමග වෛර නො කළ යුතුය. මෙසේ සත්තු හතරදෙනෙක් එකට එකතු වී මෙබඳු බලසම්පන්න ඇතකු මරණයට පත් කළහ'යි වදාළ සේක.

කාකඤ්ච පසස ලවුකිකං මණඩුකං නිලමකඛිකං
එතෙ නාගං අසාතෙසුං යසස වෙරසස වෙරිනං
තසමා නකයිරාථ අපපියෙනපි කෙනවී

බලන්න, කවුඩෙක් ද, කැට කිරිල්ලක් ද, මැඩියෙක් ද, නිල මැස්සෙක් ද, යන මොවුහු ඇතකු මැරූහ. වෛරීන්ගේ වෛරයක හැටි බලන්න. එබැවින් අප්‍රිය වූ කිසිවකු සමග හෝ වෛර නො කරමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉහත සදහන් ගාරාව දේශනාකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක.

මෙහි 'පසස' යනු 'අනියම් ඇමතුමකි, එහෙත් හිඤ්ඤන් සදහා දේශිත බැවින් 'මහණෙනි, බලවු' යන්න මෙහි අර්ථයි. 'එතෙ' යනු 'මේ සතරදෙනා

එකතු වී යන අර්ථයි. 'අසාතෙසුං' යනු 'උග මැරූහ', යන අර්ථ යි. 'පසස වෙරසස වෙරිනං' යනු වෛරිත්ගේ වෛරයක ස්වභාවය බලවූ' යන අර්ථයි. එදා තනි අලියා නම්, දේවදත්ත ය. ඇත්රංචුවේ නායක ඇත්රාජයා වූ කලී මම ම වීම්'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

5.1.8

චූල්ල ධම්මපාල ජාතකය

'අහමෙව ලුසියා භුනහතා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේළුවනාරාමයෙහි වැඩවසන සේක, දෙවිදතුන්ගේ නපුරු ක්‍රියාවක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. වෙනත් ජාතක කථාවල දෙවිදත් තෙමේ බෝසතුන්ට තැති ගැනීම් මාත්‍රයක්වත්, ඇති කිරීමට සමත් නො වී ය. එහෙත් මේ චූල්ල ධර්මපාල ජාතකයෙහි වනාහි මාස හතක් වයසැති බෝසතුන්ගේ අත්-පා සහ හිස ද, සිඳුවා 'අසිමාලක' බවට පත් කෙළේ ය. 'දද්දර' ජාතකයෙහි දී බෝසතුන්ගේ බෙල්ල අඹරවා මරවා මස් ගෙන උඳුනෙහි පිස කෑවේ ය. 'කෞන්තිවාදී' ජාතකයෙහි දී බෝසතුන්ට කසපහර දෙදහසකින් කළවා, අත්-පා-කන්-නාසා කප්පවා ජටාවෙන් ඇද, උඩුබැලි අතට පෙරළා පපුවට පයින් ඇන යන්නට ගියේ ය. බෝසත් තෙමේ එදා ම මරණයට පත්විය. 'චූල්ල නන්දිය' ජාතකයේ දී ද 'මහාකපි' ජාතකයේ දී ද, දෙවිදත් බෝසතුන් මරණයට පත් කෙළේ ය. මෙසේ දෙවිදත් බොහෝකලෙක සිට ම බෝසතුන්ට වද දෙමින් අවුත් බුද්ධ කාලයේ දී ද, වද දීමට උත්සාහ කෙළේ ම ය. දිනක් දම් සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුහු 'ඇවැත්නි, දෙවිදත් තෙමේ බුදුරදුන් මැරීම සඳහා විවිධ උපක්‍රම යොදයි. විටෙක ඒ සඳහා දුනුවායන් යෙදවීය. තවත් විටෙක ගල් පෙරළුවේය. රා පොවා නාලාගිරි ඇතු බුදුරදුන් ඉදිරියට මෙහෙයවී යැ'යි මේ ආදී කථාවන් කරමින් හුන් හ. එවිට එතැනට පැමිණි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් අසා දැන, 'මහණෙනි, දැන් පමණක් නොව, දෙවිදත් පෙර ද මට වද දීමට උත්සාහ කෙළේ ම ය. එහෙත් මේ හවයේදී මට තැති ගැනීම් මාත්‍රයක්වත් ඇති කිරීමට ඔහු අපොහොසත් විය. එසේ වූ නමුත්, පෙර දෙවිදත් තෙමේ සිය පුතු වන මා

ජීවිතක්‍ෂයට පත්කොට 'අසීමාලක' තත්වයට ද පත් කෙළේ යැයි මේ අතීත කථාපුවත දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර 'මහා ප්‍රතාප' නම් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ රජුගේ අගමෙහෙසිය වන 'වන්ද්‍රා' දේවියගේ කුසෙහි ඉපිද 'ධර්මපාල' නමින් ප්‍රකට විය. රාජදේවිය සත්මසක් වූ කුමරු සුවද දියෙන් නහවා අලංකාරකොට, නළවමින් සිටියා ය. මේ අතර දේවිය සිටි යහන්ගැබට රජතුමා පිවිසියේ ය. දරු සෙනෙහසින් ඉපිල සිටි රාජදේවිය පුතු නළවමින් හුන් අතර, රජු දුටු නමුත් හුන් තැනින් නො නැගිට්ටාය. මෙය දැඩි සේ සිතට ගත් රජතුමා 'මැය දැනට ම පුතා නිසා මානයක් උපදවා ගෙන සිටින බව පෙනේ. ඇය මා තඹේකට ගණන් නො ගත්තාය. පුතා ළදරු කල මෙසේ නම්, වැඩුණු කල මා මනුෂ්‍යයෙකු ලෙසවත් ගණන් නො ගනු ඇත. එබැවින් දැන් ම ම මේ කුමරා මරවන්නෙමි'යි සිතුවේ ය. වහා ආපසු හැරුණු රජතුමා ඉක්මණින් රාජ සභාවට ගොස් සිංහාසනය මත හිඳ වධකයා කැඳවීය. කසාවත් වස්ත්‍ර හැඳ රතු පැහැති මල්දමක් ගෙල පැළඳ කෙටේරියක් උරෙහි එල්ලාගෙන, දංගෙඩියක් ද අත්-පා කැපීමට ආධාර කොටගන්නා දණ්ඩක් ද රැගෙන රජු ඉදිරියෙහි පෙනී සිටි වධකයා, 'දේවියන් වහන්ස, කුමක් කළ යුතු දැ'යි ඇසීය. 'වධකය, වහා දේවියගේ සිරියහන් ගැබට ගොස් ධර්මපාල කුමාරයා මෙහි ගෙනෙව'යි රජතුමා නියෝග කෙළේ ය. මේ අතර රාජදේවිය රජු කිපී ආපසු හැරී ගිය බව තේරුම් ගෙන බියට පත් ව, බෝසතුන් පසුවට තුරුලු කොටගෙන හඬමින් හුන්නාය.

රජුගේ අණ පිළිගත් වධකයා වහා ගොස් දේවියට පිටි අතින් පහරක් ගසා, ඇගේ අතින් දරුවා ඇදගෙන විත් රජු ඉදිරියට පමුණුවා 'දේවියන් වහන්ස, දැන් කුමක් කරමිදැ'යි ඇසී ය. අනතුරුව එක් මේසයක් එතැනට ගෙන්වූ රජා, එය තමන් ඉදිරියෙහි තබවා, ඒ මත දරුවා භොවන්නට අණ කෙළේ ය. වධකයා සියල්ල කී අයුරෙන් ම කෙළේ ය. වන්ද්‍රා දේවිය දරුවා පසුපස වැලපෙමින් පැමිණියාය. ඉක්බිති වධකයා 'දේවයිනි, දැන් කුමක් කරමිදැ'යි ඇසීය. 'ධර්මපාලගේ දෙඅත් කපව'යි රජ කීය. මේ අසා සිටි වන්ද්‍රා දේවිය 'මහරජතුමනි, මගේ පුතා සත්මස් වියැති ළදරුවෙකි. ඔහු කිසිත් නො දනී. මෙය ඔහුගේ වරදක් නොවේ. විශාල වරදක් වුවත් ඊට වගකිව යුත්තේ මා යි. එබැවින් දරුවා වෙනුවට මගේ අත්දෙක සිඳවනු මැනවැ'යි කියමින් මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කළාය.

කිසිත් නො දනී. මෙය ඔහුගේ වරදක් නොවේ. විශාල වරදක් වුවත් ඊට වගකිව යුත්තේ මා යි. එබැවින් දරුවා වෙනුවට මගේ අත්දෙක සිඳවනු මැනවැ'යි කියමින් මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කළාය.

අහමෙව දුසියා භූතභතා රඤ්ඤා මහා පතාපසස
එතං මුඤ්ඤා ධම්මපාලං හඤ්ඤා මෙ දෙවෙ ජෙදෙහි ති

දේවයිනි, මහාප්‍රතාප රජු වන ඔබතුමාට වරද කෙළේ, අයහපත කෙළේ මම ම ය. මේ ධර්මපාල කුමරුන් මුදනු මැනවි. මගේ අත් සිඳවනු මැනවි.

මෙහි 'දුසියා' යනු වරදකාරියයි. එනම් 'ඔබතුමා දැක නැගී නො සිටීමෙන් වරදක් කළ තැනැත්තිය' යන අර්ථයි. මීට 'දුසිකා' යනුවෙන් ද පාඨයක් ඇත. එහි අර්ථය ඉහත දැක් වූ අර්ථය ම ය. 'භූතභතා' යනු 'අයහපත සිදුකළ' යන අර්ථ යි. මෙහි 'රඤ්ඤා' යන පදය 'දුසියා' යන වචනය හා යෙදිය යුතු ය. මහා ප්‍රතාප රජුට අපරාධ කළ තැනැත්තිය මම වෙමි. මේ කුමරා නොවේ. එබැවින් නිවැරදිකරු වූ මේ ළපටි ධර්මපාල කුමරු මුදවනු මැනව. අත්-පා කපනු කැමැති නම් වැරදිකාරිය වන මගේ අත්-පා කපනු' යන්න මෙහි අර්ථ ය යි.

මෙය අසා සිටි වධකයා, තමා දෙස බලාසිටින රජුගෙන් 'දේවයන් වහන්ස, දැන් කුමක් කරමිදැ'යි ඇසීය. 'වධකය, පමා නොවී කුමරාගේ අත්දෙක කපව'යි රජතුමා නැවත ද අණ කෙළේ ය. එවිට වධකයා සිය තියුණු කෙටේරිය ගෙන ළදරු කුමරාගේ උණගොබ වැනි ළපටි දෙඅත් කපා හෙළී ය. ළදරුවා තම දෙඅත් කපන කල්හි නො හැඬුවේ ය. නො වැලපුණේ ය. ක්‍ෂාන්තිය හා මෛත්‍රිය පෙරටු කොටගෙන සියල්ල ඉවසී ය. කැපී වැටුණු අත් කැබැලි උකුලෙහි භොවාගත් රාජදේවිය ලෙසින් නැහැවී සිරුර ඇතිව වැලපෙමින්, ඒ මේ අත ඇවිද්දා ය. නැවත රජු දෙසට හැරුණු වධකයා, 'දේවයිනි, දැන් කුමක් කරමිදැ'යි ඇසීය. 'කකුල් දෙක ද කපව'යි රජතුමා අණ කෙළේ ය. ඒ ඇසූ දේවිය මෙසේ කීවා ය.

2. දේවයිනි, මහා ප්‍රතාප රජුනි, ඔබතුමාට වරද කෙළේ, අයහපත කෙළේ මම ම ය. මේ ධර්මපාල කුමරුන් මුදනු මැනවි. ඒ වෙනුවට මගේ පා කප්පවනු මැනවි.

කකුල් කෙටි තුරුලු කොටගත් වන්දා දේවිය වැලපෙමින් 'ස්වාමීනි, මහා ප්‍රතාප රජකුමනි, මින් පෙර දඬුවම් වශයෙන් ඔබතුමා විසින් අත්-පා කප්පවන ලද දරුවන්, ඔවුන්ගේ මැණිවරු ගෙන ගොස්, පොෂණය කරති. එබැවින් ස්වාමීනි, මම කුලීවැඩ කොට හෝ මගේ පුතා පෝෂණය කරන්නෙමි. මට මගේ දරුවා දෙනු මැනවැ'යි කීවාය. එවිට වධකයා 'දේවයිනි, කී දෙය කෙළෙමි. මගේ වැඩ අවසන් දැ'යි ඇසීය. 'තව ම අවසන් නැත. 'දැන් කුමක් කරමිද?' 'මොහුගේ හිස සිඳලව' රජුගේ මේ නියෝග ඇසූ සැණින් දේවිය මෙසේ කීවා ය.

3. දේවයිනි, මහා ප්‍රතාප රජ වන ඔබතුමාට වරද කෙළේ, අයහපත කෙළේ මම ම ය. මේ ධර්මපාල කුමරුන් මුදනු මැනවි. ඒ වෙනුවට මගේ හිස කප්පවනු මැනවි.

මෙසේ කී දේවිය දරුවාගේ හිසට ළං විය. නැවත වධකයා ඊළඟට කළයුත්ත රජුගෙන් විමසී ය. දරුවාගේ හිස ගසා දැමීමට රජුගෙන් අණ ලැබුණි. අණ ඉටුකළ වධකයා දැන් කුමක් කරමිදැ'යි රජුගෙන් ඇසීය. දරුවාගේ කඳ කැබැල්ල කඩුවේ තුඩෙහි අමුණා 'අසිමාලක' කරව'යි, රජා වධකයාට අණ කෙළේ ය. අනතුරුව වධකයා කුමරුගේ කඳ කැබැල්ල කඩු තුඩෙ අමුණා උඩ විසි කරමින් ද, නැවත කඩු තුඩෙන් එය පිළිගනිමින් ද, මේ අසිමාලක නම් වූ ක්‍රියාව සිදුකොට, අවසානයේ දී සිරුරු කැබැල්ල බිම හෙළී ය. වන්දා දේවිය කඩුවෙන් කැපී වැටුණු මස් කැබලි සහිත සිරුර, සිය උකුල මත හොවාගෙන, බිම වැටී හඩමින් වැලපෙමින් මෙසේ කීවා ය.

4. 'තමාගේ ම පුතා නො මරනු මැනවැ'යි රජුට යම් කෙනෙක් නො කියත් ද? එබඳු මිත්‍රයෝ ද, ඇමැතියෝ ද, සුභදයෝ ද, මේ රජුට නැත්තාහු යැයි සිතමි.

5. මෙහි 'මිත්තා මව්වා ව විජජරෙ' යනු 'ඒකාන්තයෙන් මේ රජුට දැඩි මිත්‍රයෝ හෝ, සියලු කටයුතු වල දී උදව් උපකාර වන ඇමතිවරු හෝ, මෘදු හදවත් ඇති සහාදයෝ හෝ, කිසිදු කෙනෙක් හෝ නො වෙති' යන අර්ථ යි. 'යෙ න වදනති' යනු 'යම්කෙනෙක් මෙවැනි අවස්ථාවක පැමිණ 'සිය පුතු නො මරනු මැනවැ'යි නො කියද්ද? යමෙක් රජු ඉන් වළකත් ද? එබඳු අය නැතැ යි සිතමි. දෙවන ගාරාවේ 'ඤාති' යනු 'නෑයෝ ය.'

මේ ගාථා දෙක පැවසූ වන්දා දේවිය දැකින් ම සිය පපුව බදාගෙන මේ ගාථාව කීවාය.

වැනන සාරානුලිතතා - බාහා ජීජජනනි ධම්මපාලසස
දායාදසස පඨබ්බා - පාණා මෙ දෙවරුජ්ඣනනිති

මුළු පොළොවට අයිතිය ඇති ධර්මපාල කුමරුගේ සඳුන් කල්කයෙන් අලෙවි දුන්, හස්තයෝ කපනු ලැබෙති. දේවයිනි, මාගේ ප්‍රාණයෝ නිරුද්ධ වෙති.

මෙහි 'දායාදසස පඨබ්බා' යනු 'පියා සන්තක වූ සිව් සයුරු කෙළවර කොට ඇති, මහ පොළොවේ අයිතිය ඇති කුමරුගේ, රත්සඳුන් සාරයෙන් ආලේප කරන ලද හස්තයෝ සිඳ දමනු ලැබෙති. පාදයෝ සිඳ දමනු ලැබෙති. හිස සිඳ දමනු ලබයි. අසීමාලකයෙක් කරනු ලැබී ය. ඔබේ කුලය සිඳ දමා ගියෙහි දැ'යි මේ ආදී වශයෙන් වැලපෙමින්, මෙසේ ද කීවා ය' යන අර්ථයි. 'පාණා මෙ දෙවරුජ්ඣනනි' යනු 'දේවයිනි, මට මෙ ශෝකය දරාගත නොහැකි බැවින් ජීවිතය නිරුද්ධ වේ' යන අර්ථයි.

මෙසේ වැලපෙන ඇයගේ හදවත ගින්නෙන් දැවෙන උණ වනයක උණ ගසක් මෙන් පැලී ගියේ ය. ඇය එතැන ම වැටී අවසන් හුස්ම හෙළවා ය. එවිට රජා ද සිය රාජාසනයෙන් බිමට ඇද වැටුණේ ය. ඉක්බිති දෙලක්ඛ සතළිස් දහසක් සන වූ බොල් පොළොව රජුගේ දුර්ගුණ උසුලාගත නො හැකිවාක් මෙන්, පැලී විවර විය. අවිච්චි මහා නිරයෙන් පැමිණි ගිනිදැල්, කුලසන්තක සලුවකින් වටකර ගන්නාක් මෙන් වටකොට ගෙන, රජු අවිච්චිට ඇද දැමීය. ඉන්පසු ඇමතිවරු වන්දාවගේත් බෝසතුන්ගේත් සිරුරු ආදාහනය කළහ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා රජා නම් දේවදත්ත ය. වන්දා දේවිය නම් මහා ප්‍රජාපති ගෝතමී ය. ධර්මපාල කුමාරයා වූ කලී මම ම වීම්'යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

5.1.9

සුවණ්ණමිග ජාතකය

'විකකම රෙ මහමිගා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, සැවැත් නුවර විසූ එක් කුල දුට්ඨ් අරබයා වදාළ සේක. සැවැත්නුවර අගසව් දෙනමට උපස්ථාන කරන සැදැහැති පවුලක උපන් ඉහත කී කුලදුට් සැදැහැයෙන් ද, පැහැදීමෙන් ද, බුදු බැතියෙන් ද, තෙරුවන් කෙරෙහි විශ්වාසයෙන් ද, හැදියාවෙන් ද, බුද්ධිමත් බවින් ද, යුක්ත ව විසූවා ය. දානාදී පින්කම්වල නිරත වූ ඇයට, සැවැත්නුවර ම විසූ, එක ම කුලයට අයත්, එහෙත් අන්‍යාගමික පවුලකින් විවාහ යෝජනාවක් ලැබුණි. ඉන්පසු ඇයගේ දෙමව්පියෝ විවාහ යෝජනාව ගෙනා පවුලේ උදවියට 'හිතවතුනි, අපේ දුව තෙරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවත්ය. දානාදී පින්කම්හි, නිතර ඇලී කටයුතු කරයි. ඔබ හැම වෙනත් ආගමකට අයත් ය. එබැවින් අපේ පවුලේ දෙක මෙවැනි සම්බන්ධයකට නො ගැලපේ. මේ විවාහය සිදු වුවහොත් ඇයට හිතේ හැටියට දන් දෙන්නට හෝ, බණ අසන්නට හෝ, පන්සල් යන්නට හෝ, සිල් ගන්නට හෝ, පොහෝ කටයුතු සිදුකරන්නට හෝ, ඉඩකඩ නො ලැබෙනු ඇත. එබැවින් මේ මඟුලට අපි අකැමති වෙමු. වෙනත් ගැලපෙන තැනකින් විවාහ කටයුතු කරගනු මැනවි'යි කීහ. මේ කථාව අසා සිටි විවාහ යෝජනාව ගෙනා පිරිස, ඊට එකඟ නොවී 'හිතවතුනි, අපට මේ කුමාරිකාව දුන මැනව. ඇයගේ ආගමික නිදහසට අපි කිසිසේත් බාධා නො කරමු. ඇයට රිසි සේ කටයුතු කරන්නට ඉඩ පහසුකම් සලසන්නෙමු. එබැවින් අපට ඔබගේ දියණිය පාවා දෙනු මැනවැ'යි කීහ. මේ ඉල්ලීම ගැන බොහෝදුරට සිතාබැලූ කුමාරියගේ දෙමාපියෝ, යෝජනාවට එකඟ වූහ. ඉන්පසු මනාලයාගේ පාර්ශ්වයේ උදවිය සුදුසු සුභ නැකැත් යෝගයක් බලා, මඟුල් උත්සවය සිදුකොට, මනාලිය සිය ගමට පෙරහැරකින් කැටුව ගියහ. කුලගෙට පිවිසි මේ කුලකුමරිය වත්පිළිවෙත් සරුව, නැන්දා-මාමා දෙපලට කීකරුව, සිය සැමියා දෙවියකු මෙන් සලකා කටයුතු කළාය. දිනෙක සිය සැමියා ඇමතු ඇය 'ස්වාමීපුත්‍රය, දන්නා හඳුනන හිමිවරුන්ට අපි දානයක් දෙමුදැ'යි ඇසුවාය. එවිට සැමියා 'මැනව සොදුර, ඔබ කැමති හැටියකට දන්දුන මැනවැ'යි සිය බිරිඳ දිරිමත් කෙළේ ය.

අනතුරුව හික්කුන් වහන්සේට ආරාධනා කළ ඇය, ප්‍රණීත භෝජන සකස්කොට උන්වහන්සේ මැදුරට වඩමවා, සකසා දන් පිළිගන්නවා සැදැහැයෙන් වළඳවා දානයෙන් පසු, එකත්පසෙක හිඳගෙන, හික්කුන් අමතා 'ස්වාමීනි, මේ පවුලේ උදවිය අන්‍යාගමිකය. සැදැහැයෙන් තොරය. තෙරුවන් ගුණ නො දනිති. එබැවින් මොවුන් තෙරුවන් ගුණ අවබෝධ කරගන්නා තෙක්, ඔබවහන්සේ මෙහි ම දානයට වඩිනු මැනවැ'යි ආරාධනා කළා ය. ආරාධනාව පිළිගත් හික්කුහු, දිනපතා එහි ම දන් වැළඳුහ. දිනක් කුමාරිකාව සිය සැමියාට 'ස්වාමී පුත්‍රය, හිමිවරු මෙහි නිතර දානයට වඩිති. එය බලන්නටවත් ඔබතුමා නො පැමිණෙන්නේ මන්දැ'යි ඇසුවාය. 'මැනවි සොඳුර, මම හෙට නො වරදවා පැමිණෙන්නෙමි'යි සැමියා පිළිතුරු දුන්නේ ය. පසුදා තෙරවරුන්ට දන් පිළිගැන් වූ කුමාරිය, හික්කුන් දන් වළඳ අවසන් වනවාත් සමග ම සිය සැමියාට එතැනට පැමිණෙන ලෙස, දැනුම් දුන්නාය. තෙරවරුන් වෙත පැමිණී ඔහු, උන්වහන්සේ සමග පිළිසඳර කථාකොට, එකත්පස්ව හිඳ ගත්තේ ය. ඉක්බිති දම්සෙනෙවි සැරියුන් තෙරණුවෝ, අනුමෝදනා බණ වදාළහ. බණ ඇසූ ඔහු තෙරුන්ගේ බණට ද, උන්වහන්සේලාගේ ඇවතුම් පැවතුම්වලටද පැහැදී, එතැන් පටන් දිනපතා හික්කුන්ට අසුන් පනවයි. පැන් පෙරා දෙයි. දානෙන් පසු අනුමෝදනා බණ ද අසයි. මෙසේ ටික කලෙක දී ම ඔහුගේ මිසඳිටු බව පහව ගියේ ය.

පසුදිනක අනුමෝදනා බණ දෙසන සැරියුන් තෙරණුවෝ අඹු-සැමි දෙදෙනාට, චතුරාර්ය සත්‍යය මාතෘකා කොටගෙන දම් දෙසූ හ. දේශනාව අවසානයේ දී දෙදෙනාම සෝවාන් ඵලයට පත් වූහ. එතැන් පටන් නිවසේ මව්පියන් ඇතුළුකොට, යටත් පිරිසෙයින් දැසි-දස්-කම්කරුවන් දක්වා සියලු දෙනා ම, මිථ්‍යා දෘෂ්ඨියෙන් මිදී තෙරුවන් කෙරෙහි මාමකත්වයෙන් යුතුව, ඉමහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් කටයුතු කරන්නට පටන් ගත් හ.

දිනක් කුමරිය සැමියා අමතා 'ස්වාමී පුත්‍රය, මේ ගිහිගෙයි වාසය මම අප්‍රිය කරමි. එබැවින් පැවිදි වීමට කැමැත්තෙමි'යි කීවා ය. 'සොඳුර, ඉතා මැනවි, මම ද පැවිදිවීමට ඉතා කැමැත්තෙන් සිටිමි'යි සැමියා සිය බිරිඳට උත්තර දුන්නේ ය. පසුදිනෙක ඔහු සිය බිරිඳ මහත් වූ පිරිවරින් කැඳවා ගෙනගොස්, මෙණෙවරකට පමුණුවා පැවිදි කරවා, තෙමේ ද බුදුරදුන් වෙත ගොස්, උන්වහන්සේගෙන් පැවිද්ද ඉල්ලා සිටියේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහු පැවිදි කරවා, උපසම්පදාව ද ලබාදුන් සේක. දෙපලක සිටි ස්වාමි-භාර්යා දෙදෙනා ම, විදසුන් වඩා නොබෝ දිනකින්ම රහත් බවට

පත් වූහ. දිනක් දම්සභාවට රැස් වූ භික්ෂූහු, ඉහත කී රහත් දෙන ම ගැන කථා කරමින් 'ඇවැත්නි, අසවල් තරුණ භික්ෂුණිය තමා ද පැවිදි වී, සැමියාට ද පැවිද්ද ලබා ගන්නට සලස්වා, තමාද රහත් බවට පත්වී, සිය සැමියාට ද රහත්වීමට උදව් කළා යැ'යි ප්‍රකාශ කළහ. මේ අතර එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ සාකච්ඡා කළ කරුණු ගැන භික්ෂූන්ගෙන් අසා දැන, 'මහණෙනි, ඒ ළදරු භික්ෂුණිය, මේ හවයේ දී සිය සැමියා කෙලෙසුන්ගෙන් මුදා ගත්තා ය. පෙර ඇය ඇයගේ සැමියා මරණයෙන් මුදා ගත්තා යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා ප්‍රවෘත්තිය දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ මුව ජාතියෙහි ඉපිද තරුණවියට එළඹ ඉතා දැකුම්කලු, දුටුවත් පැහැදෙන රූප විලාසයකින් යුක්ත මුවෙක් විය. රන්වන් සිරුරක් ඇති, මේ මුවාගේ කකුල් ලාකඩ පිරියම් කළාක් වැනිය. රිදී පැහැති අංතට්ටුවක් ඇති, මේ මුවාගේ ඇස් මැණික්ගල් යුවලක් වැනි විය. රතු පැහැති සේද රෙද්දෙන් තැනූ රෙදි ගුළියක් වැනි මුවක් උඟ තිබුණි. උගේ බිරිඳ වන මුව දොන ද ඉතා තරුණ ය. සුරූපී ය. දුටුවත් පහදවන සුලු ය. මේ දෙදෙනා ඉතා සමගියෙන් එක් ව විසූ හ. අසු දහසක් පමණ වූ, විසිතුරු මුවෝ රංචුවක් මේ දෙදෙනා පිරිවරකොට ගත්හ.

මෙකල ද වැද්දෝ මුව දඩයමෙහි යෙදී සිටිය හ. මළපුඩු ද යෙදූහ. එක්දිනක් බෝසත් මුවා, සෙසු මුවන් පිරිවරා ඉදිරියෙන් ගමන් කරන විටකදී, උගේ එක් කකුලක් මළපුඩුවකට හසුවිය. මළපුඩුව කඩා දමන්නට සිතූ මුවා තදින් සිය කකුල ඉවතට ඇද්දේ ය. එයින් කකුලේ සම ඉරි තුවාල විය. මෙසේ නැවත නැවත ඇදීම නිසා, සම ද මස ද නහර ද කැපී ගොස්, කකුලේ ඇටකටුව දක්වා මළපුඩුව හිර විය. කොපමණ උත්සාහ දැරුවත්, මළපුඩුව කඩාගත නො හැකි වූ තැන මුවා මහහඬින් හැඬීය. ඒ හඬින් බියට පත් මුවෝ වහා එතැනින් පලා ගිය හ. මුවන් අතර සිටි මුවදෙන, සිය සැමියා වන මුවරජාට වූ විපත ගැන කිසිවක් නොදැන, දිවයන මුව රංචුවට එකතු වූවාය. මද දුරක් දිවගිය ඇය මුව රංචුව තුළ සිය සැමියා නො දැක, ආපසු හැරුණා ය. 'එකත් එකට ම විලාප හඬ නගන ලද්දේ මුව රජු විසින් යැ'යි සැක කළ ඇය ඉතා වේගයෙන් සැමියා සොයමින් දිව අවුත්, උගුලට හසු වූ මුවරජු සමීපයට පැමිණියා ය. කඳුළු වැගිරෙන ඇස් ඇති ඇය, විලාප හඬ නගමින් 'ස්වාමිනි, ඔබ මහත් බලසම්පන්න මුව රජෙකි. කුමක් නිසා මේ මළපුඩුව සිදු දමන්නට නො හැක්කෙහි ද? එබැවින්

වෙර යොදා එය සිඳිනු මැනවැ'යි, මුව රජුට උත්සාහ ඇති කරවමින්, මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කළාය.

විකකම රෙ මහාමිග විකකම රෙ හරිපද
ජිඤ දවාරනතිකං පාසං නාහං එකො වනෙ රමෙති

පින්වත් මහා මුවාණෙනි, විරියය කරනු මැනව. රන්වන් පා ඇති පින්වතාණෙනි, විරියය කරනු මැව. වරමන්ද සිඳිනු මැනව. මට තනි ව වනයේ ජීවත්විය නො හැකි ය.

මෙහි 'විකකම' යනු 'විරියය කරනු මැනව, තදින් අදිනු මැනව', යන අර්ථයි. 'රෙ' යනු ආමන්ත්‍රණයෙහි නිපාතයකි. 'හරිපදා' යනු 'රන්වන් පා ඇත්තාණෙනි, උගේ මුළු සිරුර ම රන්වන් ය. මේ තද ඇල්ම නිසා කියන ලද්දකි. 'නාහං එකා' යනු 'මම ඔබෙන් තොර ව තනිවම වනයේ නො වසන්නෙමි. තණකොළ නො කා වතුර නො බී විශැලීමට පත් ව මිය යන්නෙමි'යි දක්වයි.

මුවැන්තියගේ මේ ඉල්ලීම අසා සිටි මුවා, මෙසේ කීවේ ය.

2. මම උත්සාහ කරමි. නමුත් නො හැක්කෙමි. වේගයෙන් බිමට ගසමි. වරමන්ද ශක්තිමත් ය. මාගේ පාදය තුවාල වී ඇත.

මෙහි 'විකකමාමි' යනු 'සොඳුර, මම විරියය කරමි' යන අර්ථ යි. 'න පාරෙමි' යනු 'මන්ද කැඩීමට නො හැකි වෙමි', යන අර්ථ යි. 'භූමිං සුමහාමි' යනු 'මන්ද කැඩේ' යැයි සිතා බිමට පහර දෙමි' යන අර්ථයි. 'වෙගසා' යනු 'වේගයෙන්' යන අර්ථයි. 'පරිකනනති' යනු 'සම ආදිය සිඳීමෙන් ඒ අවට ද තුවාල වේ යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති මුවැන්තිය මුවාට කථාකොට 'ස්වාමීනි, මම මාගේ මුළු ශක්තියෙන් ම උත්සාහ ගෙන වැද්දාට යාඥා කොට ඔබට ජීවිත දානය ලබා දෙන්නෙමි. යම් විදියකින් එය කළ නො හැකි වුවහොත්, මාගේ ජීවිතය පූජාකොට ඔබේ ජීවිතය රැක දෙන්නෙමි'යි, බෝසතුන් අස්වසා ලෙයින් තෙත් වූ, සිය සැමියාගේ සිරුර වැළඳගෙන සිටියා ය. මේ අතර වැද්දා කඩුවක් ද, උල් ආයුධයක් ද අත්හි දරාගෙන කල්පාවසානයෙහි

හටගත් ගින්නක විලාසයෙන් පැමිණෙමින් සිටියේ ය. ඒ දුටු මුවදෙන සැමියා අමතා 'ස්වාමීනි, වැද්දා පැමිණෙයි. ඔබතුමා බිය නො වනු මැනව. මම මාගේ බලය පෙන්වන්නෙමි'යි මුවා අස්වසා, වහා වැද්දාගේ ඉදිරියට ගොස්, මඳක් පසෙකට වී එකත්පස් හිඳ, වැද්දාට නමස්කාර කොට, 'ස්වාමීනි, මේ රන්වන් වූ ශිලාවාර මුවරාජයා වූ කලී මාගේ සැමියා ය. ඔහු අසුදහසක් මුවන්ගේ රජතුමා යැ'යි කියමින් මුව රජුගේ ගුණ කථනය කොට, කරුණා පෙරදැරි ව මුව රජුට අහස දානය දී ඔහු වෙනුවට මා මරා ප්‍රයෝජනයට ගනු මැනවැ'යි කියමින්, මේ ගාථාව කීවාය.

3. වැද්දාණෙනි, (මස් තැබීමට) කොළ අතුරනු මැනව. කඩුව කොපුවෙන් ඉවතට ගන්න, පළමු ව මා මරා පසු ව මුව රාජයා මරනු මැනව.

මෙහි 'පලාසානි' යනු 'මස් තැබීමට කොළ අතුරන්න' යන අර්ථයි. 'අසිං නිබ්බාත' යනු 'කඩුව කොපුවෙන් ඉවතට ගන්න' යන අර්ථයි.

මුවැන්තියගේ මේ කථාව අසා සිටි වැද්දා, 'මිනිස් ජාතියෙහි උදවිය, සිය ස්වාමියා වෙනුවෙන් තම ජීවිතය පූජා නො කරති. එහෙත් මේ නිරිසන් සතා එසේ සිය ජීවිතය පරිත්‍යාග කරමින් මනුෂ්‍ය භාෂාවෙන් මිහිරි සරිත් කථා කරයි. එබැවින් අද මම මැයට ද, මැයගේ සැමියාට ද ජීවිත දානය දෙමි'යි වැද්දා සිය අදහස මෙසේ පැවසීය.

4. මුව දෙනක් මිනිස් බසින් කථා කරනු මා දැක නැත. අසා හෝ නැත. සොඳුර, නුඹ ද, මේ මුව රාජයා ද සුවපත් වෙත්වා!

මෙහි 'සුතං වා දිට්ඨං වා' යනු 'මා විසින් මින් පෙර මෙවැන්නක් දැක හෝ අසා හෝ නැත යන අර්ථයි. 'භාසනතිං මානුසිං විහිං' යනු 'මම වනාහී මින් පෙර මුවදෙනක මිනිස් බසින් කථා කරනු නො දුටුවෙමි, නො ඇසුවෙමි' යන අර්ථයි. ඇතැම් තැනෙක පෙළෙහි 'න සුතා වා දිට්ඨා වා භාසනති මානුසිං මිහි' යනුවෙන් දක්නට ලැබේ. ඒ තත්හි පෙළට අනුව අර්ථය දැක්වේ. 'භදෙද' යනු 'සොඳුර', යන අර්ථයි. එනම් පණ්ඩිත වූ, උපායෙහි දක්ෂ වූ, වැද්දා 'සොඳුර' යනුවෙන් මුවැන්තියට ඇමතීමයි. 'ඛඤ්ච එසොවාපි මහාමිගො' යනු 'දෙදෙනාම නිදුක් වෙත්වා. සුවපත් වෙත්වා' යන අර්ථ යි.

වැද්දා මෙසේ ඇය අස්වසා, බෝසතුන්ගේ සම්පයට ගොස්, සිය වෑයෙන් මළ පුඬුව කපා දමා කකුලේ හිරවී තිබූ වරමන්ද සෙමින් ඉවත්කොට, නහරින් නහර මසින් මස සමෙන් සම සම්බන්ධ වන පරිද්දෙන් සිය අතින් පිරිමැද්දේ ය. එකෙණෙහිම බෝසතුන්ගේ පූර්ව පාරමිතානුභාවයෙන් ද, වැද්දාගේ මෙහි සිතේ ආනුභාවයෙන් ද, මුවැත්තියගේ කරුණාවේ ආනුභාවයෙන් ද, නහරින් නහර මසින් මස සමෙන් සම එකට සම්බන්ධ විය. සුව වූ බෝසත් තෙමේ, නිදුකින් නැගී සිටියේ ය. බෝසතුන් සතුවත් නැගී සිටිනු දුටු මුවැත්තිය අතිශයින් සොම්නසට පත් ව වැද්දාට පින් අනුමෝදන් කරමින්, මෙසේ කීවා ය.

5. 'වැද්දාණෙනි, මිදුණු මුව රාජයා දැක, අද යම්සේ සතුටු වෙමි ද? එසේ ම ඔබ ද, සියලු නැයින් සමග සතුටු වනු මැනවි.'

මෙහි 'ලුදුක' යනුවෙන් 'නපුරුකම් නිසා ලැබූ, නමින් ම වැද්දාට අමතයි' යන අර්ථයි.

බෝසත් තෙමේ 'මේ වැද්දා මට පිහිට විය. මම ද ඔහුට පිහිට වන්නෙමි'යි ගොදුරු සොයා ගිය විටෙක දැක තිබූ, මැණික් ගොඩක් ඔහුට දී 'මිතුර, මෙතැන් පටන් පණ නැසීම් ආදිය නො කරනු මැනව. මේ මැණික්වලින් ඔබේ පවුල ආරක්ෂා කරමින්, දරුවන් පෝෂණය කරමින්, දාන ශීලාදී පින් කරනු මැනවැ'යි වැද්දාට අවවාද කොට කැලයට යන්නට පිටත් විය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. තව ද එදා වැද්දා නම් අද 'ජන්න හික්කුව'යි. මුවදෙන නම්, මේ තරුණ හික්කුණියයි. මුව රාජයා වූ කලී මම ම වීම්'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

5.1.10

සුසන්ධි ජාතකය (සුසෙසාන්දි ජාතකය)

'වාහිගන්ධො කිම්ඵරානං' යන මේ ගාථා කොටස දැක්වෙන ජාතක කථාව, බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, කලකිරුණු හික්කුචක අරඹයා වදාළ සේක. එහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉහත කී හික්කුච කැඳවා, 'මහණ, ඔබගේ කලකිරීම සැබෑවක් දැයි ඇසු සේක. 'ස්වාමීනි, එසේ යැයි, හික්කුච උත්තර දුන්නේ ය. 'මහණ, කුමක් දැක කලකිරුණෙහි ද?' 'අබරණින් සැරසුණු කාන්තාවක් දැකීමෙනි.' 'මහණ, කාන්තාවෝ වනාහි, රැකීමට නො හැක්කෝ ය. පැරණි පඬුවරු පවා, ගුරුළු භවනයෙහි තබා රැකීමට උත්සාහ ගත් නමුත්, ස්වකීය භාර්යාවන් ආරක්ෂා කරගන්නට අපොහොසත් වූහ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, ඒ කලකිරුණු හික්කුචගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර 'තමබ' නම් රජෙක් රාජ්‍යය කරවී ය. ඒ රජතුමාට 'සුසන්ධි' නම් අගමෙහෙසියක් වූවා ය. ඇය උසස් රූපශ්‍රීයෙන් යුක්ත ය. එකල බෝසත් තෙමේ ගුරුළු ජාතියෙහි ඉපිද සිටියේ ය. එකල 'නාගදීපය', 'සේරුම දීපය' නමින් හැඳින්වීය. බෝසත් තෙමේ එම දිවයිනෙහි ගුරුළු භවනයක වාසය කරයි. දිනක් ගුරුළු භවනයෙන් නික්මුණු බෝසත් ගුරුළුරාජයා බරණැසට ගොස් මානවක ස්වරූපයක් මවා ගෙන, තමබ රජු සමග දූකෙළියෙහි යෙදුණේ ය. ගුරුළු රජුගේ රූප සම්පත්තිය දුටු රාජ සේවිකාවක්, අගමෙහෙසිය වෙත දිවැ ගොස් රජු සමග සුදුකෙළින තරුණ මානවකයා ගැන, වර්ණනාත්මක විස්තරයක් දේවියට පැවසුවා ය. ඒ ඇසූ දේවියට තරුණයා බැලීමට, තද ආසාවක් ඇති විය. එය ඉවසා සිටි දේවිය පසුදිනෙක මානවකයා රජු සමග ක්‍රීඩා කරමින් සිටි අවස්ථාවක් බලා, වස්ත්‍රාභරණයෙන් සැරසී, ක්‍රීඩා මණ්ඩපයට පැමිණ, සෙසු සේවිකාවන් අතර සිටිමින් තරුණ ගුරුළු රජු දෙස බැලුවා ය. ඔහු ද ඇය දෙස බැලුවේ ය. දෙදෙනා ම එක බැල්මෙන් ම ඔවුනොවුන් කෙරෙහි පිළිබඳ සිත් ඇත්තෝ වූහ. එවිට ගුරුළු රාජයා තමාගේ ආනුභාවයෙන් නුවර පුරා තද සුළඟක් මැවී ය. සුළඟේ බරපතලකම නිසා 'රාජමාලිගය බිමට පාත්වේ'යැයි සිතූ මිනිස්සු, වහා එයින් ඉවතට පැන ගත් හ. ඒ අතර තම ආනුභාවයෙන් දැඩි අන්ධකාරයක් මැවූ ගුරුළු රාජයා, වහා දේවිය රැගෙන අහසට නැග

නාගදීපයෙහි, ස්වකීය භවනයට ගියේ ය. 'රාජ දේවිය කොහි ගියාදැ'යි කිසිවෙක් නො දක් හ. එදා සිට ගුරුළු රාජයා ඇ සමග සිත් අලවා වෙසෙමින්, සුපුරුදු ලෙසින් ම රජු සමග දූ කෙළියට බරණැස බලා යයි. එපමණක් නොව, කිසිවක් නො දන්නාක් මෙන් රජු සමග ක්‍රීඩාවෙහි ද යෙදෙයි.

බරණැස් රජුට හිතවත් 'අගග' නම් ගාන්ධර්වයෙක් විය. 'සිය දේවිය කොහි ගියා දැ'යි, සොයමින් සිටි රජතුමා, දිනක් ඉහත කී ගාන්ධර්වයාට කථාකොට, 'පුත, යන්න. සියලු ගොඩබිමත් සයුරත් වෙනත් ජලය ඇති ස්ථානත් සොයා බලා, 'දේවිය කොහි සිටීදැ'යි මට දැන්වන්න' යැයි කියා ඔහු පිටත්කොට යැවී ය. රජුගෙන් අවසර ගත් ගාන්ධර්වයා ගමනට අවශ්‍ය සියලු දේ සපයාගෙන, වාසල්දොරටුවේ පටන් සොයමින් ගොස්, 'භාරු කවඡ' නම් ස්ථානයට පැමිණුනේ ය. භාරු කවඡ යනු වරායකි. එහි සිට නිතර වෙළෙන්දෝ නැම්වලින් ස්වර්ණ භූමියට, එනම් බුරුම දේශයට යති. වරායෙහි සිටි වෙළෙඳුන් වෙත පැමිණි අගග, 'වෙළෙඳුනි, මම ගාන්ධර්වයෙක් වෙමි. මා ද ඔබේ ගමනට සම්බන්ධ කරගනු මැනවි. මම ඔබට සංගීතය සපයන්නෙමි. එබැවින් මාගෙන් මුදල් අය නො කරනු මැනවැ'යි කීය. ඊට එකඟ වූ වෙළෙන්දෝ අගගද නැවට නංවාගෙන, නැව දියත් කළ හ. වෙළෙන්දෝ නැවෙන් සැප සේ ගමන් කරන අතරේ දී, අගගට කථා කෙට 'ගාන්ධර්වය, අපට සංගීතය පවත්වනු මැනවැ'යි කීහ. 'හීතවතුනි, මට සංගීතය දැක්විය හැකි ය. එහෙත් සංගීතයට මාලු කැළඹෙති. එසේ වුවහොත් නුඹලාගේ මේ නැව බිඳී යන්නට බැරි නැතැ'යි, අගග පැවසී ය. මේ අදහස නො පිළිගත් වෙළෙන්දෝ 'තනි මිනිසකුගේ සංගීතයට මාලුවෝ නො කැළඹෙති. අපට සංගීතය දක්වනු මැනවැ'යි කීහ. 'එසේ නම් මා හා අමනාප නො වනු මැනවැ'යි කී අගග තම විණාව ඉවතට ගෙන එය සුසර කොට, විණා නාදයත් ගීත ගායනයත් එකින් එක අභිබවා නො යන පරිද්දෙන් සම ව සංගීත ප්‍රසංගය ඇරඹීය. එයින් මත් වූ මාලු රැළ මහත් සේ කලබල කරන්නට පටන් ගත්හ. ඒ අතර සිටි දැවැන්ත මෝරෙක් කරණමක් ගසා නැවට පැන්නේ ය. එයින් ම නැව බිඳී ගියේ ය. සුන් වූ නැවෙන් වක් වූ ලැල්ලක් හසුකොට ගත් අගග, එය ආධාර කොටගෙන ලැල්ල සුළඟට යොමු කරමින් කෙසේ හෝ නාගදීපයට ළඟාවීය. එහි ඒ මේ අත ඇවිදින අගග, ගුරුළු භවනය පිහිටා තිබූ විශාල නුග ගස සමීපයට පැමිණුනේ ය. සුසන්ධි දේවිය ද, ගුරුළු රජු භවනයෙන් බැහැර වූ අවස්ථාවල දී වෙරළෙහි ඇවිදින්නට යයි. එසේ විමානයෙන් බැස ඇවිදින

ඇයට අගභයා මුණගැසිණි. දුටු පමණින් වහා හඳුනා ගත ඇය, ඔහු වෙත ගොස් 'ඔබ මෙහි කෙසේ පැමිණියෙහිදැ'යි ඇසුවා ය. අගභ සියලු විස්තර මුලපටන් ඇයට කීවේ ය. 'එසේ නම්, ඔබ බිය නො වන්න. මම ඔබට පිහිට වන්නෙමි'යි කී දේවිය, ඔහු අස්වසා ඔහුගේ දැන් වැළඳගෙන, විමානයට කැඳවාගෙන ගොස්, යහන මත ඔහු සතපවා විඩා හරින්නට සලස්වා පසුව දිව්‍යභෝජන අනුභව කරවා දිවසුවද මුසු ජලයෙන් නහවා, දිවසලු හඳවා දිව්‍යමය සුවදින් හා මලින් සරසා, දිව යහනක නිදන්නට සැලැස්වුවා ය.

මේ අයුරින් අගභයා පෝෂණය කළ සුසන්ධි රාජදේවිය, ගුරුළු රජු පැමිණෙන අවස්ථාවලදී අගභයා සඟවා තබන්නටත්, ගුරුළු රජු බැහැර ගිය කල්හි, සැඟ වූ තැනින් එළියට ගෙන, ඔහු හා විනෝදයෙන් කෙළිදෙළෙන් කල් ගෙවමින්, අඹුසැමියන් ලෙස ජීවත් වන්නටත් පටන් ගත්තාය. මෙයින් මාස එකහමාරකට පමණ පසුව, බරණැස් නුවර වැසි වෙළෙඳ පිරිසක් දර හා වතුර අවශ්‍යතාවක් නිසා, ඔවුන්ගේ නැවෙන් නාගදීපයට ගොඩබැස්සාහු ය. ගුරුළු විමානය සහිත නුගභස සමීපයෙහි හැසිරුණු ඔවුන් දුටු අගභ, ඔවුන් හා කථාකොට මිතුරුව, ඔවුන් සමග එම නැවෙන් බරණැස් නුවරට පැමිණියේ ය. බරණැසට පැමිණි වහාම රජු හමුවට ගිය අගභට, පෙර පරිද්දෙන්ම දුකෙළියෙහි යෙදී සිටින රජවරුන් දෙදෙනා දැකගත හැකිවිය. විණාවක් රැගෙන ඔවුන් සමීපයට ගිය අගභ, ඔවුන්ට සංගීත රසය ලබාදෙන අයුරෙන් මෙසේ ගායනා කෙළේය.

වාහි ගණ්ඩා නිමිථානං - කුස මුද්දාව සොසවා
 දුරෙ ඉතොහි සුසන්ධි - තමබකාමා තුදනහි මනහි

තමිබ රජතුමනි, මිදෙල්ල මල්වල සුවද හමයි. කුඩා සමුදුර සෝභා කරයි. සුසන්ධිය මෙයින් බොහෝ ඇත ය. (එබැවින්) ආශාවෙන් මා රිදවති.

මෙහි 'නිමිථානං' යනු 'මිදෙල්ල මල්ය' එම නුගරුක පිරිවරා මිදෙල්ල ගස් ඇත. මේ කියන ලද්දේ එය යි. 'කුසමුද්දො' යනු 'දිය සමුදුර'යි. 'සොසවා' යනු 'මහා නාදය'යි. මෙයින් ඒ නුග ගස සමීපයේ ඇති මුහුදු ගැන කියන ලදී. 'ඉතො හි' යනු 'මේ නගරයෙන්', යන අර්ථයි. 'තමබ' යනු 'එසේ රජු අමතයි' යන අර්ථයි. තවද 'තමබකාමා' යනුවෙන් ගතහොත් 'තමබ විසින් කැමති වන ලද බැවින් තමබකාමා වී යැ'යි, කිය හැකි ය. 'ඒ ඇය මා හඳු රිදවා යැ'යි දක්වයි.

අග්ගගේ මේ ගීතය අසා සිටි ගුරුළු රාජයා මෙසේ පැවසී ය.

2. අග්ගය, (නුඹ) සමුදුර කෙසේ තරණය කෙළෙහි ද? සේරුමදීපය දුටුවේ කෙසේද? ඔබෙන් ඇයගේත් එක විම කෙසේනම් සිදු වීද?

මෙහි 'සෙරුමං' යනු 'සේරුම දිවයින'යි.

ගුරුළු රාජයාට පිළිතුරු දෙන අග්ග, මෙසේ පැවසී ය.

3. හරුකච්ඡා පටුන් ගමින් ගමන් කරන, ධනය සොයන, වෙළෙන්දන්ගේ නැව, මෝරුන් විසින් බිඳ දමන ලදී. මම ලෑල්ලක් සහය කොටගෙන එතෙර වීම්.

4. නිරතුරු සඳුන් සුවඳ වහනය වන, ඒ යහපත් තැනැත්තිය, තම පුතා වඩාගන්නා මවක මෙන් සිලිටිව මෘදුව, මා දැකින් ඔසවා ගත්තාය.

5. තම්බ රජතුමනි, මෙසේ දැනගනු මැනවි. ඒ මන්දලෝචනිය ආහාර පානයෙන් ද වස්ත්‍රයෙන් ද යහනින් ද සිය සිරුරෙන් ද මා සැතපුවාය.

මෙහි 'සා මං සණ්ඨාන මුදුනා' යනු 'මෙසේ ලෑල්ලක ආධාරයෙන් ඉවුරට ගොඩ බැස්සා වූ මා දුටු, වෙරළෙහි ඇවිදීමින් සිටි ඇය, බිය නොවන ලෙස සිලිටි මෘදු වචනයෙන් අස්වැසුවා ය' යන අර්ථයි. 'අංගෙන' යනුවෙන් 'බාහු යුවල ගැන' කියන ලදී. 'හදදා' යනු 'දැකුම්කලු ප්‍රසාදය එළවනසුලු' යන අර්ථයි. 'සා මං අනෙනන' යනු 'ඇය ආහාර පානාදියෙන් මා සන්තර්පණය කළා ය' යන අර්ථයි. 'අනනනාපි ච' යනු 'හුදෙක් ආහර-පානවලින් පමණක් නො ව, සිය සිරුරෙන් ද මා සතුටු කළා ය. සන්තර්පණය කළා ය' යන අර්ථයි. 'මඤ්ඤකම්' යනු 'වැනදලෝචනා' යන්නයි. 'මෘදු ලෙස බලනසුලු' යන අර්ථයි. 'මනනකම්' යනු ද පාඨයකි. 'රාගයෙන් මත් වූවාක් වැනි ඇස් ඇති, එබඳු ඇස්වලින් යුතු' යන අර්ථයි. 'එව තම්බ' යනු 'තම්බ රජතුමනි, මෙසේ දැනගනු මැනවි' යන අර්ථයි.

ගුරුළු රාජයා අග්ගනම් වූ මේ ගාන්ධර්වයාගේ කතාව අසා සිට, අතිශයින්ම කලකිරීමට පත්ව 'මම ගුරුළු විමනක වාසය කොටත්, ඇය රැක ගැනීමට අපොහොසත් වීම්. දුසිල්වත් ඇගෙන් මට කවර නම්

ප්‍රයෝජනයක් දැයි කල්පනාකොට බලා, වහා ඇ රැගෙන විත් බරණැස් රජුට ම නැවත පවරා දී ආපසු ගියේ ය. නැවත ඔහු කිසිදිනෙක පෙරළා පැමිණියේ නැත.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, කලකිරුණු හික්කු ව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. 'එදා රජු නම්, අනඳ තෙරණුවෝ යැයි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගුරුළු රාජයා වූ කලී 'මම ම විමි'යිද වදාළ සේක.

ප්‍රථම මණිකුණඩල වර්ගය යි.

5.2.1

විශේෂරෝහ ජාතකය

'විශේෂාරොහෙන' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර ඇසුරුකොට දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, අගසවු දෙනම අරබයා වදාළ සේක. එක් කලෙක ඉහත කී තෙරවරු දෙනම 'මේ වස් කාලය කැළෑ ප්‍රදේශයක විසිය යුතු යැයි කල්පනාකොට, බුදුරජුන් වෙත ගොස් ඊට අවසර ලබාගෙන, හික්කු ගණයාගෙන් වෙන් ව, තමන්වහන්සේම පා-සිවුරු ගෙන දෙවරමින් නික්ම, එක් පසල්ගමක ආසන්නයේ වූ කැළෑ පෙදෙසක වස් විසූ හ. මේ අතර තෙරවරුන් ඇසුරෙහි උන්වන්සේට ලැබෙන දැයින් ජීවත් වීමට ඉටා ගත් කිසියම් පුරුෂයෙක්, අවසර ලබා ගෙන එකී දෙනමට උවටුන් කරමින් එම කැළෑ පෙදෙසෙහි ම ජීවත් විය. දින කිහිපයකින් ම තෙරවරුන් දෙනමගේ සමගි සම්පන්න බව මැනවින් තේරුම් ගත්, යට කී උපස්ථායකයා, 'මේ දෙනම ඉතාම සමගි ව වෙසෙහි. මා මොවුන් හේදකොට මිතුරුදම සිද

දැමිය යුතුයැයි සිතුවේ ය. එසේ සිතා සැරියුත් තෙරුන් වෙත එළඹ 'කිමෙක්ද? ස්වාමීනි, මහ මුගලන් තෙරුන් සමග ඔබේ කිසියම් වෛරයක් අමනාපයක් වේදැ'යි ඇසී ය. 'ඇවැත්නි, එසේ ඇසීමට හේතුව කිමදැ'යි තෙරහු ඇසූ හ. 'ස්වාමීනි, මා උන්වහන්සේ වෙත ගිය කල්හි, 'ඔය සාරිපුත්ත හික්කුච ජාති-ගෝත්‍ර-කුල ප්‍රදේශ අතින් ද, සුත්‍රාන්ත දැනුම අතින් ද, අවබෝධයෙන් ද, සෘද්ධි බලයෙන් ද මා අනුව බලන කල්හි, කුමන හැකියාවක් ඇත්තෙක් දැ'යි මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ ඔබවහන්සේගේ අගුණ ම මා සමග, කීහ'යි, ඇබිත්ත තරුණයා පැවසී ය. එවිට සැරියුත් තෙරණුවෝ සිතා සි, 'ඇවැත් තරුණය, දැන් ඔබ මෙතැනින් ගියොත් හොඳ යැ'යි වදාළ හ. එයින් නො නැවතුණු ඇබිත්ත තරුණයා මුගලන් තෙරුන් වෙත එළඹ, ඒ කථාව ම පැවසී ය. මුගලන් තෙරහු ද සිතා පහළකොට 'ඇවැත්නි, ඔබ දැන් මෙතනින් ගියොත් හොඳ යැ'යි වදාළහ. අනතුරුව සැරියුත් වෙත වැඩි මහ මුගලන් තෙරහු 'ඇවැත්නි, ශාරිපුත්‍රය, මේ ඇබිත්තයා ඔබ සමීපයට පැමිණ කිසිවක් කියේ දැ'යි ඇසූ හ. 'එසේය ඇවැත්නි, මා සමග ද ඔහු යම් යම් දේ කියා ඇත. එබැවින් මොහු මෙතැනින් බැහැර කරන්නට සුදුසු යැ'යි, සැරියුත් තෙරණුවෝ පිළිතුරු වශයෙන් කීහ මෙසේ දෙනමගේ ම අනුමැතියෙන් ඉහත කී කේලාමී කීමෙහි යෙදුණු තරුණයා අසුරන් ගසා සැරියුත් තෙරණුවන් විසින් පන්නා දමනු ලැබී ය. ඉන්පසු දෙදෙනා වහන්සේ ම සමගියෙන් වස්වැස ඉන් අනතුරුව බුදුරදුන් සමීපයට ගොස් වැඳ, එකත්පස්ව හුන් හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ දෙනම සමග පිළිසඳර කථාකොට 'සැප සේ වස් විසුහුදැ'යි විවාල සේක. එවිට අගසවු දෙනම වස් විසීමේ දී ඇබිත්ත තරුණයාගෙන් තමන් වහන්සේට සිදු වූ ගැහැට, බුදුරදුන් ඉදිරියේ ප්‍රකාශ කළහ. 'ඇවැත් ශාරිපුත්‍රය, ඔබ දෙදෙනා බිඳවීමට ඔහු ගත්, පළමු උත්සාහය මෙය නො වේ. පෙර ද ඔහු එසේ උත්සාහ කොට, එය බැරි වී අවසානයේ දී පැන ගියේ යැ'යි වදාරා, අගසවු දෙනමගේ ආරාධනයෙන්, මේ අතීත කථාව වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර 'බ්‍රහ්මදත්ත' රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ කැලයක රුක් දෙවියෙක් ව උපන්නේ ය. එකල ඒ කැලයේ ම සිංහයෙක් ද, ව්‍යාඝ්‍රයෙක් ද මිතුරුව පර්වත ගඟාවක විසූ හ. එක් සිවලෙක් ඉහත කී සතුන් දෙදෙනාට උපස්ථාන කරමින්, ඔවුන්ගේ ඉඳුල්වලින් යැපෙමින් ජීවත් විය. ඉඳුල් කා ඉතා විශාල වූ කයක් ඇති, මේ සිවලා 'මා විසින් මින් පෙර සිංහමස් හෝ ව්‍යාඝ්‍ර මස් නොකෑ විරූය.

එබැවින් මුත් දෙන්නා එකිනෙකා කොටවා ඔවුන් මළ පසු මස් කන්නෙමැයි මෙසේ සිතී ය. පසුදිනෙක සිංහයා හමුවට ගිය සිවලා 'ස්වාමීනි, ව්‍යාඝ්‍රයා ඔබවහන්සේ සමග තරහදැයි ඇසී ය. එවිට සිංහයා 'යහලුව, නුඹ එසේ කියේ මන්දැයි ඇසී ය. 'ස්වාමීනි, මා ව්‍යාඝ්‍රයා ළඟට ගියවිට 'ඔය සිංහයා ශරීර වර්ණයෙන් හෝ, ආරෝහ පරිණාහයෙන් හෝ, ජාතියෙන් බලයෙන් විරියයෙන් යන මෙකී ගුණයන් අනුව මා හා සසඳ බලනකල්හි, ඔහුගේ හැකියාව අඩකලාවක් (1/32) පමණවත් නොවටී යැ'යි, ඔබතුමාගේ අගුණ ම කිවේ යැ'යි, සිවලා පැවසීය. එවිට සිංහයා 'ඔහු කිසිවිටෙක මට එසේ නො කියයි. එබැවින් බොරු නොකියා වහා මෙතැනින් යව'යි කීය. පසුව සිවලා ව්‍යාඝ්‍රයා වෙත ගොස්, ඒ කථාවම ව්‍යාඝ්‍රයාට ද පැවසීය. එය විශ්වාස නොකළ ව්‍යාඝ්‍රයා සිංහයා වෙත එළඹ, 'මිතුර, ඔබ මට මේ මේ දැ කීවෙහිදැ'යි විචාරමින් මෙසේ පැවසීය.

**විඤ්ඤාරොහෙන ජාතියා බලනිකක මණෙනව
සුබාහු න මයා සෙයො - සුදාය් ඉති භාසසිති**

වර්ණයෙන් ද, ආරෝහ සම්පත්තියෙන් ද, ජාතියෙන් ද, බලයෙන් ද, උත්සාහයෙන් ද, මේ 'සුබාහු' නම් ව්‍යාඝ්‍රයා මා තරම් උතුම් නොවේ. 'සුදාය්' (මනා වූ දළ ඇත්තාණෙනි) ඔබ එසේ කීවෙහිද ? ('සුබාහු' යනු ව්‍යාඝ්‍රයාගේ නම වන අතර 'සුදාය්' යනු සිංහයාගේ නමයි)

මෙහි 'බලනිකකමණෙන ව' යනු 'කාය බලයෙන් මෙන් ම විරියයෙන්' යන අර්ථයි. 'සුබාහු න මයා සෙයො' යනු මේ සුබාහු නම් ව්‍යාඝ්‍රයා මෙකී කරුණුවලින් මා හා සමාන නොවේ. මා තරම් උසස් ද නොවේ. ශෝභන දළවලින් යුක්ත වූ, මනා වූ දළ ඇති මෘග රාජයාණෙනි, ඔබ මෙසේ කී බව සැබෑවක් ද?

මේ අසා සිටි 'සුදාය්' නම් වූ සිංහයා සෙසු ගාථා සතර ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

2. වර්ණයෙන් ද, ආරෝහ සම්පත්තියෙන් ද, ජාතිය-බලය-උත්සාහය යන මෙයින් ද, මේ සුදාය් නම් සිංහයා මා තරම් උතුම් නොවේ. සුබාහු ඔබ එසේ කීවෙහි ද?

3. සුඛානු මිත්‍රය, ඉදින් මෙසේ වාසය කරන්නා වූ මට (ඔබ) දෝහි වෙහි ද? දැන් මම ඔබ සමග එක්ව, විසීම නො කැමැත්තෙමි.

4. යමෙක් අනුන්ගේ වචන සත්‍ය ලෙස ගෙන අදහා ද? (ඔහු) මිත්‍රයා කෙරෙහි වහා බිඳෙන්නේ ය. චෛරය ද බොහෝ සේ උපදවන්නේ ය.

න සො මිත්තො යො සදා අපපමනෙනා
හෙදා සංකී රක්ඛ මෙවානු පසසී
යසමිඤ්ච සෙති උරසීව පුතෙනා
සවෙ මිත්තො සො අහෙජ්ජා පරෙහී

යමෙක් සැමකල්හි නො පමා ව මිත්‍රභේදය ගැන සැකයෙන් පසු වේ ද? (මිත්‍රයාගේ) අඩුපාඩු ම දකියි ද? ඔහු මිත්‍රයෙක් නොවේ. යමෙක් අනුන් විසින් නො බිඳිය හැක්කෙක් ව, යමකු කෙරෙහි (නිර්භය ව) ජාත පුත්‍රයකු යන හැඟීමෙන් යුතු ව සැතපේ ද? ඒකාන්තයෙන් ඔහු මිත්‍රයෙකි.

මෙහි 'සමම' යනු 'මිත්‍රය' යන්න යි. 'දුබ්භසී' යනු 'ඉදින් ඔබ මෙසේ ඔබ සමග එක් ව වසන මට, සිවලකුගේ කථාව පිළිගෙන දෝහ කෙරේ ද? මා නසන්ට කැමති වේ ද? මේ මොහොතේ පටන් මම ඔබ හා විසීමට නො කැමති වෙමි' යන අර්ථ යි. 'යථාතථං' යනු 'ඇති සැටියෙන්, සත්‍යය පරිද්දෙන්, සත්‍යවාදී වූ උතුමකු විසින් කියන ලද වචනය විශ්වාස කළ යුතුය. මෙසේ ඇතැමෙක් එක එක අයගේ වචන විශ්වාස කරති' යන අර්ථයි. 'යො සදා අපපමනෙනා' යනු 'යමෙක් නිතර නො පමා ව සිය මිතුරාට විශ්වාසය තුළපදවයි ද? ඔහු මිතුරකු නොවේ' යන අර්ථ යි. 'හෙදාසංකී' යනු 'මිතුරුකම අද බිඳෙන්නේ ය, හෙට බිඳෙන්නේ යැයි මෙසේ මිතුරාගේ මිතුරුකම බිඳීම ගැන ම සැක කෙරේ', යන අර්ථ යි. 'රක්ඛමෙවානුපසසී' යනු 'සිදුරක්, අඩුපාඩුවක් ම බලන්නා' යන අර්ථ යි. 'උරසීව පුතෙනා' යනු මවකගේ හදවතෙහි සිය පුතා ගැන ඇති හැඟීම මෙන්, යම් මිතුරකු නිසැකව නිර්භය ව සැතපේ ද?' යන අර්ථයි.

මෙසේ මේ ගාථා සතරෙන් සිංහයා විසින් මිත්‍ර ගුණයන් වර්ණනා කළ කල්හි, ව්‍යාසයා 'මගේ වැරැද්දට සමාවන්නැ'යි සිංහයා සමා කරවා ගත්තේ ය. ඉන්පසු ඔවුහු පෙර සේ ම සමගි ව එක් ව විසූ හ. සිවලා එතැනින් පැන අන් තැනකට ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා සිව්ලා නම්, අද ඇබිත්තයා ය. සිංහයා නම් සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. ව්‍යාසයා නම් මුගලන් තෙරණුවෝ ය. ඒ කරුණ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන් දැක, ඒ වනයේ ම විසූ වාක්‍ෂ දේවතාවා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

5.2.2

සීලවිමංස ජාතකය

'සීල සෙයො' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර දී, සිල් විමසන එක් බ්‍රාහ්මණයකු අරඹයා වදාළ සේක. රටේ රජතුමා ඉහත කී බමුණා සිල්වතෙකැ යි යන හැඟීම නිසා, සෙසු බමුණන් ඉක්මවා ඔහුට සලකයි. බමුණා රජුගේ මේ සැලකිල්ල ගැන වෙසෙසින් කල්පනා කොට, 'මේ රජතුමා මා සිල්වතකු කොට සිතා සලකා ද? එසේ නැතහොත් මා උගතකු යැයි කල්පනාකොට සලකා ද? පළමුකොට මේ ගැන විමසා බලා මා තුළ සීලය අධික ද? නැතහොත් උගත්කම අධිකදැ'යි, දැන ගන්නෙමි'යි අදිටන් කර ගත්තේ ය. මෙසේ සිතූ බමුණා එක් දවසක් කහවණු හා රන්මසු වෙළෙන්දෙකුගේ මේසය මතින් කහවණුවක් ගත්තේ ය. ඒ වෙළෙන්දා ද ගෞරවය නිසා කිසිවක් නො කී ය. තවත් වරෙක බමුණා එය ම කළ ද, වෙළෙන්දා එවර ද නිශ්ශබ්ද විය. තෙවන වර බමුණා කහවණුව ගන්නවාත් සමග ම වෙළෙන්දා, 'මේ මං පහරන සොරෙකැයි' ඔහු අල්වාගෙන රජුට දක්වා, පසෙකට වී බලා සිටියේය. එවිට රජතුමා 'මොහු කළ වරද කුමක්දැ'යි ඇසී ය. 'මොහු මා සතු වස්තුව පැහැර ගත්තේ යැ'යි වෙළෙන්දා පිළිතුරු දුන්නේ ය. 'බමුණ, මේ කථාව සත්‍යයක් ද?' 'මහරජතුමනි, මම මොහු සතු වස්තුව පැහැර නො ගත්තෙමි. මට, මා තුළ සීලය අධික ද? නැතහොත් දැනුම අධිකදැ'යි කුකුසක් ඇතිවිය. එබැවින් මම ඒ ගැන විමසමින් තුන්වරක් මොහුගෙන් කහවණුව බැගින් ගත්තෙමි. තෙවනවර මොහු මා අල්වාගෙන, ඔබතුමාට දැක්වී ය. දැන් මා විසින් උගත්කමට වඩා සීලයේ මහත් බව තේරුම් ගන්නා ලදී.' මෙසේ උත්තර දුන් බමුණා 'මට දැන් මේ ගිහිගෙයි

විසීමෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැත. එබැවින් පැවිදි වන්නෙමි'යි රජුගෙන් පැවිද්දට අනුමැතිය ලබාගෙන, සිය ගෙදර දෙසවත් නො බලා ම දෙවරමට ගොස් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් පැවිද්ද ඉල්ලා සිටියේ ය. බුදුහු ඔහුට පැවිද්ද ද උපසම්පදාව ද දෙවූ හ. උපසම්පදාවෙන් නොබෝ කළෙකින්ම විදසුන් වැඩු ඔහු රහත්ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. මේ සිද්ධිය සම්බන්ධයෙන් දම්සභාවට රැස් වූ භික්ෂුහු දිනක් සාකච්ඡා කරමින් හුන්හ. එවිට එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ, භික්ෂුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ගැන ඔවුන්ගෙන් අසා දැ, 'මහණෙනි, මේ භික්ෂුව පමණක් නොව, පෙර විසූ පඬිවරු ද, සීලය ගැන හොඳින් විමසා බලා දැන, පැවිදි ව තමාට යහපතක් ම සිදුකර ගත්තාහු යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ බමුණු කුලයක උපන්නේ ය. නිසි වියට පත් වූ ඔහු තක්සිලාවට ගොස්, එහි දී සියලු ශිල්ප ශාස්ත්‍ර උගෙන නිමවා, බරණැසට පෙරළා පැමිණ, රජතුමා බැහැදැක්කේ ය. ඔහු කෙරෙහි පැහැදුණු රජතුමා ඔහුට පුරෝහිත තනතුර දුන්නේ ය. මේ බමුණු තරුණයා නිති පත්සිල් රකියි. රජතුමා ද ඔහුගේ සිල්වත්කම නිසා, වැඩිපුර ඔහුට සලකයි. ගෞරව දක්වයි. දිනක් මේ බමුණු තරුණයා 'කිමේක් ද? රජතුමා සිල්වත්කමට මට සලකා ද? නැතහොත් මගේ උගත්කමට මේ ඔහුගේ ගෞරව දැක්වීමක්දැ'යි, මෙසේ සිතුවේ ය. ඉතිරි සියලු විස්තර මෙහි ම, වර්තමාන කථාවට අනුවූ දත යුතු ය. අතීත කථාවට අනුව මේ බ්‍රාහ්මණ තරුණයා 'උගත්කමට වඩා සීලයේ මහත්තත්වය, මා විසින් අවබෝධ කරගන්නා ලදැ'යි මේ ගාථා ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

සීලං සෙයොසා සුතං සෙයොසා - ඉති මෙ සංසයො අහු
 සීලමෙව සුතා සෙයොසා ඉති මෙ නඤ්ච සංසයො

සීලය උතුම් ද? උගත්කම උතුම් ද, යන මේ ගැන මට සැකයක් ඇති විය. උගත්කමට වඩා සීලය ම උතුම් ය. දැන් මට සැකයක් නැත.

මොසා ජාති ව වණෙණ ව සීලමෙව කිරුතනමං
 සීලෙන අනුපෙතසස සුතෙනෙයො න විජජති

ජාතිය-කුලය යන මේවා නිෂ්ඵල ය. ශීලය ම උතුම් ය. ශීලයෙන් තොර පුද්ගලයාගේ උගත්කමෙන් වැඩක් නැත.

බතනියොව අධම්මවෙයා වෙසෙසා ත්වා ධම්ම නිසසිනො තෙ පරිවචජුහො ලොකෙ උපපජ්ජනති දුගගතිං

අධර්මයෙන් පිහිටි ක්‍ෂත්‍රියාද, අධර්මය ඇසුරු කරන වෛශ්‍යයා ද යන දෙදෙනා ම දෙලොව අතහැර දුගතියෙහි උපදිත්.

බතනියා බ්‍රාහ්මණ වෙසසා සුද්දා චණ්ඩාල පුකකුසා ඉධ ධම්මං චරිත්වාන භවනති තිදිවෙ සමා

ක්‍ෂත්‍රියයෝ ද, බමුණෝ ද, වෛශ්‍යයෝ ද, ක්‍ෂුද්‍රයෝ ද, චණ්ඩාලයෝ ද, කසල ශෝධකයෝ ද යන මොවුහු මෙලොව දහම් හි හැසිර, දෙවිලොව සම ව උපදිත්.

න වෙදා සමපරායාය - න ජාති පිබන්ධවා සකඤ්ච සීලං සංසුදධං සමපරාය සුඛා වහනති

පර ලෝ සැප පිණිස උගත්කම ද, ජාතිය ද, නෑයෝ ද, හේතු නොවේ. තම පිරිසිදු ශීලය ම පර ලෝ සැප ගෙන දේ.

මෙහි 'සීලමෙව සුතා සෙයො' යනු 'උගත් ධර්මයට වඩා ශීලයම සිය-දහස් ගුණයෙන් උත්තරීතර ය. මෙසේ ද කියා ශීලය වූ කලී, සංවර ශීලය වශයෙන්, එක් වැදෑරුම් ද, වාරිත්‍ර-වාරිත්‍ර වශයෙන්, දෙ වැදෑරුම් ද, කායික-වාචසික-මානසික වශයෙන්, තෙ වැදෑරුම් ද, ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ සංවර ශීලය - ඉන්ද්‍රිය සංවර ශීලය - ආජීව පාරිශුද්ධ ශීලය - ප්‍රත්‍ය සංනිශ්‍රිත ශීලය වශයෙන්, සිව් වැදෑරුම් ද වේ යැයි මාතෘකා තබා, විස්තර කරමින් ශීල වර්ණනාව දේශනා කෙළේ ය' යන අර්ථ යි. 'මොසා' යනු 'නිශ්ඵල, හිස් යන අර්ථයි. 'ජාති' යනු ක්‍ෂත්‍රිය ආදී කුලවල ඉපදීම යි. 'වණණා' යන 'ගරීර වර්ණය හා රුමත්කම යි. යම්හෙයකින් දුස්සීලයාගේ යම් බඳු ජාති සම්පත්තියක් හෝ, වර්ණ සම්පත්තියක් හෝ, දෙවිසැප ලබාදීමට ප්‍රමාණවත් නො වේ ද? එබැවින් ඒ දෙකම හිස් යැයි දේශනා කෙළේ ය,' යන අර්ථයි. 'සීලමෙව කිර' යනු 'අසා පුරුද්දෙන් කියයි. නමුත් තෙමේ එය නො දැනි'

යන අර්ථ යි. 'අනුපෙතසස' යනු 'යුක්ත නොවූ පුද්ගලයාට' යන අර්ථ යි. 'සුතෙ නකො න විජජති' යනු 'ඒ දුස්සීලයෝ දෙවිලොචන් මිනිස්ලොචන් යන දෙලොච ම අතහැර දුගතියෙහි උපදිත් යන අර්ථයි. 'වණධාල පුකකුසා' යනු 'මිනි අදින වණධාලයෝ ද, පර මල් ඉවත ලන පුක්කුසයෝ ද' යන අර්ථයි. 'භවනති තිදිවෙසමා' යනු 'මේ සියලු දෙනාම ශීලයෙහි ආනුභාවයෙන් දෙවිලොච භටගත් බැවින් සම ව උපදිත්. ඔවුහු අවිශේෂයෙන් දෙවිවරු ගණයට වැටෙත්. පස් වැනි ගාථාව වනාහි, උගත්කම් ආදී සියල්ලේ හිස්බව දැක්වීමට කියන ලදී. මෙහි අර්ථය මෙසේ ය. මහරජතුමනි, මේ උගත්කම් ආදිය, මෙලොව යසස් මාත්‍රයක් හැර, පරලොව දෙවන හෝ තෙවන හෝ භවයක දී යසස් සම්පත් හෝ සැප ලබාදීමට අපොහොසත් වේ. එබැවින් තමාගේ පිරිසිදු ශීලය ම ඊට ප්‍රමාණවත් වේ.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ ශීලයෙහි ගුණ වර්ණනාකොට, රජුගෙන් පැවිද්දට අවසර ද ලබාගෙන, එදිනම හිමාලයට පිවිස සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව අභිඥාවන් ද, සමාපත්ති ද, උපදවාගෙන ජීවත් ව සිට, දිවි කෙළවර බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි උපත ලැබී ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමාකොට, 'එදා ශීලය විමසා බලා සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි වූයේ මම ම විමි'යි කියා වදාළ සේක.

5.2.3

හිරි ජාතකය

'හිරිං තරනතං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවසන සේක, අනේපිඬු සිටුතුමාගේ සභායක වූ පසල් දනව් වැසි සිටුවරයකු අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුවත් අතීත කථා වස්තුවත් යන කථා දෙක ම ඒකක නිපාතයෙහි නව වැනි වර්ගයේ අවසාන ජාතකයෙහි (අකතඤ්ඤ ජාතකයෙහි) දක්වා ඇත. මේ ජාතකයට අනුව 'පසල් දනව් වැසි සිටුවරයාගේ

මිනිස්සු සියලු සම්පත් පැහැර ගන්නා ලදුව, ස්වකීය ඇදිවන පවා අභිමිච පැන දිවුහ'යි බරණැස් සිටුතුමාට ආරංචි විය. එවිට බරණැස් සිටු තෙමේ 'තමා වෙත පැමිණි අයට කළයුතු උදව් උපකාර නො කරන උදවිය, කිසි දා ප්‍රත්‍යුපකාර නො ලබන් යැ'යි කියා, මේ ගාථා ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

හිරිං තරනනං විජ්ඣවජ මානං
තවා හමසමි ඉති භාසමානං
සෙය්‍යානි කමමානි අනාදියනනං
නෙ සො මමනති ඉති නං විජ්ඣඤ්ඤා

ලජ්ජාව ඉක්මවා කටයුතු කරන, මිතුරන් පිළිකුල් කරන, එහෙත් 'මම ඔබේ මිත්‍රයෙක්මි'යි කියන, උතුම් කටයුත්තක් නොකරන, එවැනි පුද්ගලයකු ගැන 'මොහු මාගේ මිතුරෙක් නොවේ යැ'යි, තේරුම් ගන්නේය.

2. යමක් කරන්නේ ද, එය කියන්නේ ය. යමක් නො කරන්නේ නම්, එය නො කියන්නේ ය. නොකර කියන දෑ පඬිවරු හොඳින් හඳුනති.

3-4 මිත්‍රත්වය වූ කලී ප්‍රමෝදය ඇතිකිරීමට හේතු වේ. ප්‍රශංසාව හා සැපය ගෙනදේ. එබැවින් මනා වූ පෞරුෂත්වයක් ඇති තැනැත්තා, මිත්‍රත්වයේ ඵලය හා ආනිසංස වර්ධනය කරයි.

5. ධර්මප්‍රීති රසය බොන තැනැත්තා, කාය-චිත්ත විචේක රසයද, කෙලෙස් සංසිදීමේ රසය ද, පානය කොට කෙලෙස් උවදුරු නැත්තෙක් ද, නිෂ්පාපියෙක් ද වේ.

මෙහි 'හිරිං තරනනං' යනු 'ලජ්ජාව ඉක්ම වූ' යන අර්ථයි. 'විජ්ඣවජ මානං' යනු 'මෙහි හැඟීමක් නැති බැවින් මිතුරන් පිළිකුල් කරන', යන අර්ථ යි. 'තවාහමසමි' යනු 'මම ඔබේ මිතුරෙක්මි'යි හුදු වචන මාත්‍රයක් පමණක් කියන', යන අර්ථයි. 'සෙය්‍යානි කමමානි' යනු 'දෙන්නෙමි, කරන්නෙමි යන වචනවලට අනුරූප වූ උතුම් ක්‍රියා' යන අර්ථ යි. 'අනාදියනනං' යනු 'නොකරන' යන අර්ථ යි. 'නෙසො මම' යන අර්ථයි. 'පාමොජ්ජකරණං ධානං' යනු දානයක් ශීලයක් භාවනාවක් පණ්ඩිත වූ කලාණ මිත්‍රයන් සමග ඇති මිත්‍රභාවයක් ය.' මෙය කියන ලද්දේ ඉහත සඳහන් මිත්‍රභාවය සඳහාම ය. පණ්ඩිත වූ කලාණ මිත්‍රයකු සමග වූ

මිත්‍රභාවය ප්‍රමෝදය ද ඇතිකරයි. ප්‍රශංසාව ද ගෙන දේ. මෙලෝ පරලෝ දෙකේ කායික-වෛතසික සැපයට හේතුවන බැවින් මිත්‍රයාට 'සකි' යන වචනය කියනු ලැබේ. එබැවින් මේ එලයන් ආනිසංසයන් දකින්නා, ඒ දෙකට ම හිමිකම් ඇති කුලපුත්‍රයෙකි. මනුෂ්‍යයන් විසින් දාන-ශීල-භාවනා-මිත්‍රධර්මය යන මේ සිවුවැදැරුම් පෞරුෂත්වය ඉසිලිය යුතු ය. මේ මිත්‍රභාව සංඛ්‍යාත පෞරුෂත්වය උසුලන්නා, සතුට ඇති කිරීමට හේතුවන ප්‍රශංසාව හා සැපය ගෙන දෙන මිත්‍රත්වය වඩයි. වර්ධනය කරයි. පණ්ඩිතයන් විසින් මිත්‍රභාවය නොබිඳිනු ලැබේ යැයි දක්වයි. 'පව්වෙකරසං' යනු 'කාය-චිත්ත-උපධි විචේකයන්ගේ රසය යි.' ඒ විචේකයන් නිසා උපත් සොම්නස් රසය මින් අදහස් කෙරේ. 'උපසමසසව' යනු 'කෙලෙස් සංසිදීමෙන් ලබන ලද සොම්නසේ' යන අර්ථයි. 'නිදුරො හොති නිපපාපො' යනු 'සියලු කෙලෙස් උවදුරු නැති බැවින් 'නිද්දර' නම් වේ. කෙලෙස් නැති බැවින් 'නිපපාප' නම් වේ. 'ධම්මපීතිරසං' යනු 'ධර්මපීති සංඛ්‍යාත රසය යි. එනම් විමුක්ති ප්‍රීතිය බොන්නා' යන අර්ථයි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ පාපමිත්‍රයන් හා එක්වීම ගැන කලකිරුණේ ය. පසුව බුදුරජාණන් වහන්සේ සත්ත්වයන් විචේක රසය කරණ කොටගෙන අමා මහ නිවණට පමුණුවා මේ ජාතක කථා ධර්ම දේශනාව කුළුගැන්වූ සේක.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා පසළු දනව් වැසි සිටුවරයා නම්, මෙදා දු'පසළු දනව් වැසි සිටුවරයා ම ය. එදා බරණැස් සිටුවතුවා වූ කලී, 'මම ම විමි'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

5.2.4

බජේජාපණක ජාතකය

'කොනු සතනමහි පජේජාතෙ' යන මේ ගාථා කොටස අයත් බජේජාපණක ජාතකයෙහි දැක්වෙන බජේජාපණ ප්‍රශ්න මහා උමීමග්ග ජාතකයෙහි විස්තර වශයෙන් දැක්වේ.

5.2.5

අභිගුණධික ජාතකය

'ධුතොමහි' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සමයෙහි, එක් මහලු හික්කුවක අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව මීට පෙර 'සාලක ජාතකයෙහි විස්තර කරන ලදී. මේ ජාතකයට අනුව ඒ මහලු හික්කුව එක් ගමෙක කුඩා දරුවකු මහණ කොටගෙන නිකරුණේ ඔහුට බනියි. පහරදෙයි. දිනක් ඒ කරදරයෙන් මිදීමට සිතූ සාමණේර නම, අරමෙන් පලාගොස් සිවුරු හැරියේය. මහලු හික්කුව දෙවන ධර ද, දරුවා කැඳවාගෙන ඇවිත් නැවත පැවිදි කෙළේ ය. එහෙත් ගුරුවරයාගේ රළු පරළුකම් නිම වූයේ නැත. එබැවින් සාමණේර නම දෙවන වතාවට ද සිවුරු හැර ගියේ ය. මහතෙර නම නැවත වතාවක් දරුවා සොයා ගොස් ඔහුට පැවිදි වනු සඳහා ආයාචනා කළ ද, ඔහු මහලු තෙරුන් දෙස බලන්නටවත් කැමති නො වී ය. පසුදිනෙක දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුහු මේ ප්‍රවාන්තිය මාතෘකා කොටගෙන සාකච්ඡා කරමින්, 'ඇවැත්නි, කුඩා දරුවා යහපත් තැනැත්තෙකි. එහෙත් මේ මහලු තෙර නම සාමණේරයා ඇතුළත් නැතුවත්, වසන්තට අපොහොසත් තැනැත්තෙකැ'යි ප්‍රකාශ කළ හ. මේ අතර එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන්ගෙන්, ඔවුන් සෘක්ච්ඡා කළ කරුණු අසා දැන, 'මහණෙනි, ඔය මහලු හික්කුව දැන් ඒමණක් නොව, පෙර ද එබඳු ම ගති සිරිත් ඇත්තෙක් ව විසී යෑ'යි, වදාරා මේ අතීත කථාව දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ධාන්‍ය වර්ග විකුණන වෙළෙඳ පවුලක ඉපිද, තරුණවියට පත්ව වෙළෙඳමෙන් ජීවිකාව ගෙන ගියේ ය. මේ අතර එක් අභිගුණටිකයෙක් නයි නැටවීමට අමතර ව වදුරකු අල්වා ගෙන, මැනවින් පුරුදු කරවා සතුන් දෙදෙනා නැටවීමෙන් ජීවිකාව කෙළේ ය. මේ සමයෙහි බරණැස් නුවර සැණකෙළි උත්සවයක් ආරම්භ විය. ඉහත කී නයි නටවන්නා බෝසත් වෙළෙඳකුමා හමුවට පැමිණ, වදුරා වෙළෙන්දාගේ භාරයේ තබා, නයා ද රැගෙන උත්සවයට නයි නටවන්නට ගියේ ය. අභිගුණටිකයා සතියක් ම නයි නටවමින් ඒ මේ අත සැරිසැරුවේ ය. වෙළෙන්දා ද වදුරාට ඇති තරම් කැම-බීම දුන්නේ ය. දින හතකට පසු අභිගුණටිකයා හොඳට ම

මත් වී පැමිණ, නිකරුණේ වදුරාට උණ පතුරකින් තුන්විටක් තැළී ය. අනතුරුව වදුරා ද, රැගෙන උයනකට ගිය ඔහු වදුරා එහි ගසෙක බැඳ, නින්දට වන්නේ ය. වදුරා ද කෙසේ හෝ බැඳුමෙන් මිදී අඹ ගසකට නැග, අඹ කමිත් අත්තක වාඩිවී හුන්නේ ය. ටික වේලාවකින් නින්දෙන් ඇහැරුණු අභිගුණ්ටිකයා වටපිට බලා, වදුරා අඹ අත්තක හිඳිනු දැක, 'මු නළවා වාටුවෙන් අල්ලා ගත යුතුයැ'යි, සිතා වදුරා සමග කථා කරමින් මෙසේ කී ය.

ධුතෝමහි සමම සුමුඛ - ජුතෙ අකඛ පරාජිතෝ
 හරෙහි අමඛ පකකානි - විරියනෙත භකඛයමසෙ

ලස්සන මුහුණක් ඇති මිත්‍රය, මම සුදු කාරයෙක්මි. සුදුවෙන් පැරදුනෙමි. අඹ බිමට හෙළන්න. උඹේ මහන්සියෙන් උපයාගත් දේ අනුභව කරමු.

මෙහි 'අකඛපරාජිතෝ' යනු 'දු කෙළියෙන් පැරදුනෙමි' යන අර්ථයි. 'හරෙහි' යනු 'හෙළන්න' යන අර්ථයි. 'පාතෙහි' යනුවෙන් ද පාඨයක් ඇත.

අභිගුණ්ටිකයාගේ කථාව ඇසූ වදුරා මෙසේ කී ය.

2. මිත්‍රය, ඔබ මට නැති ගුණ කියා ප්‍රශංසා කරහි, ඒකාන්තයේ ඕවා බොරු ය. 'වදුරකුට ලස්සන මුහුණක් ඇතැ'යි, ඔබ දැක තිබේ ද? කවරකුගෙන් හෝ අසා තිබේ ද?
3. නයි නටවන්නාණෙනි, මත් වූ ඔබ බඩගින්නෙන් සිටී මා, ධාන්‍ය කඩයකට දමා, කුමට මට තැළුවෙහි ද? එයි දැනුදු මගේ සිතේ පවතී.
4. ඒ දුක් විඳීම සිහිකරන මම, එසේ ම බියට පත්කරන ලද මම, රාජ්‍යත්වයෙහි තබන බව කීවත්, ඔබට අඹ නො දෙමි. තොප විසින් මම බියෙන් තැති ගත්වන ලදිමි.

5. උසස් කුලයක උපන්, යහන් ගැබක තෘප්තිමත් ව වෙසෙන, මසුරුකම් නැති, යමකු ගැන දන්නේ ද? ඔහු හා සමග හිතවත්කමක්, මිත්‍රත්වයක් ඇතිකර ගැනීම ගැටීමට හේතු වේ.

'අලිකං වත' යනු 'ඒකාන්තයෙන් බොරුවකි', යන්නය. 'අභුතෙන' යනු 'නැති දැයින්', යන අර්ථයි. 'කො තෙ' යනු 'ඔබ විසින් කොහි දී, යන අර්ථ යි. 'සුමුබො' යනු 'සුන්දර මුහුණක් ඇති, යන අර්ථයි. 'අභිගුණධික' යනු 'එනමින් ඔහු අමතයි' යන අර්ථයි. 'අභිගුණධික' යනු ද පාඨයකි. 'ජාතං' යනු 'බඩසයින් පෙළුණු, දුබල වූ, අසරණ වූ' යන අර්ථයි. 'හනාසි' යනු 'උණ පතුරෙන් තුන්විටක් ගැසුවෙහි' යන අර්ථයි. 'තාහං' යනු 'මම ඔබට' යන අර්ථයි. 'සරං' යනු 'සිහිකරමින්' යන අර්ථයි. 'දුකඛ සෙය්‍යං' යනු 'ඒ කඩයෙහි දුකසේ නිදීම', 'අපිරජජමපි කාරයෙ' යනු 'ඉදින් බරණැස් රාජ්‍යය අල්වාගෙන, එය මට දී, මා රාජ්‍යත්වයට පත් කරන්නෙහි නමුත්, ඒ ඔබට' යන අර්ථයි. 'නෙවාහං යාවිතො දජජං' යනු 'ඔබ ඉල්ලා සිටියත් මම ඔබට එක අඹ ගෙඩියක්වත් නො දෙන්නෙමි' යන අර්ථයි. මක්නිසාද? 'තථා හි භයතජජතො' යනු 'මම තා විසින් බියට පත්කරන ලද්දෙක් වන බැවින්' යන අර්ථයි. 'ගබෙහ තිතතං' යනු 'රස අහරින් ද, මවු කුසක වැනි අලංකාර කරන ලද, යහන් ගැබෙක තෘප්තිමත්ව, සම්පත් පරිභෝගයෙන් පොහොසත් ව, යන අර්ථයි. 'සබ්බඤ්ච මිතතඤ්ච' යනු 'යහලුකමෙන් යුතු, නො මසුරු තැනැත්තකු සමග මිතුරුකමක් ඇතිකර ගැනීමට, සම්බන්ධවීමට පණ්ඩිතයෙක් කැමති ය' යන අර්ථයි. 'අරහ' යනු දිළිඳු අභිගුණධිකයෙකු වූ තා සමග නැවත කවරෙක් නම් මිත්‍ර සම්බන්ධයක් ඇතිකර ගනීද? යන අර්ථයි.

වඳුරා මෙසේ ද කියා වහා වන වදුලට පැන ගත්තේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා අභිගුණධිකයා නම් මෙදා මේ මහලු තෙර නම ය. වඳුරා නම් සාමණේරයා ය. ධාන්‍ය වෙළෙඳ වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

5.2.6

ගුමබිය ජාතකය

'මධුවණණං මධුරසං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවීරම් වෙහෙර වෙසෙන සේක්, කලකිරුණු එක් හික්කු නමක අරබයා වදාළ සේක. ඒ හික්කු නම කැඳ වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'මහණ, ඔබ කලකිරුණෙහි ය යන්න සැබෑවක්දැ'යි ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එසේ ය.' 'කුමක් දැක කලකිරුණෙහි ද?' 'අබරණින් සැරසුණු කාන්තාවක් දැකීමෙනි.' 'මහණ, මේ පංචකාම ගුණ වනාහි, ගුමබිය නම් වූ යක්ෂයකු විසින් හලාහල විෂ යොදා මහමග තබන ලද, මධු සටලයක් (මීවදයක්) වැනි යැ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ එය විස්තර කර දෙන ලෙස ඉල්ලා සිටි, එම හික්කුවගේ ම අයැදුමෙන් මේ අතීත කථා පුවත වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ ගැල්වලින් වෙළෙඳම් කරන වෙළෙඳ කුලයක උපන්නේය. තරුණ වියට පත් වූ බෝසත් තෙමේ කිසියම් සුදුසු දිනයක පන්සියයක් ගැල්වල බඩු පුරවාගෙන, පිරිස ද සමග වෙළෙඳම සඳහා බරණැස් නුවරින් පිටත්විය. ප්‍රධාන මාර්ගයෙහි බොහෝ දුරක් ගමන් කළ එතුමා, ප්‍රධාන මාර්ගයෙන් කැලෑ මගකට පිවිසෙන දොරටුවක් වෙත පැමිණ, එහි දී සියලු ගැල් නවත්වා පිරිස තමා ළඟට කැඳවී ය . අනතුරුව බෝසත් තෙමේ, තම අනුවර පිරිස අමතා 'පින්වතුනි, මේ මාර්ගය ඉතා බිහිසුණුය. මෙහි තැනින් තැන, විෂ සහිත කොළ-මල්-ගෙඩි ආදිය එමට ඇත. එහෙත් තෙපි මීට පෙර නොකැවීරු යමක් වේ නම්, මගෙන් ඒ ගැන නො විමසා, අනුභව නො කරවු. එපමණක් නො ව අමනුෂ්‍යයෝ විෂ යෙදූ බත් මුල්, දඩුවැල් බෑ, ගෙඩි වර්ග මග තන්හි තන්හි තබති. එවැන්නක් දුටහොත්, මගෙන් නාසා අනුභව නො කරවු යැ'යි අවවාද දී මගට පිළිපන්නේ ය.

ඉක්බිති එක් 'ගුමබිය' නම් යකෙක් මේ කැලෑබද මාර්ගයේ මැදට වන්නට තැන තැන පාර අද්දර, කොළපත් එලා, ඒ මත හලාහල විෂ යොදන ලද මීවද තබා, තෙමේ ඒ පෙනෙන මානයේ ගසක් ළඟට වී 'මීයක් කැඩීමට ගසකට කොටන මිනිසකු මෙන්, ගසට කොටමින් සිටියේ ය. මේ කිසිත් නො දන් මිනිස්සු 'පින් පිණිස තබන ලද ආහාර විය යුතු යැ'යි

සිතා, ඒවා රිසි සේ භක්ති විඳිති. ටික වේලාවකින් ඒ ආහර අනුභව කළ සියලුදෙනා මැරී වැටෙති. අමනුෂ්‍යයෝ වටවී මළමිනී බුදිති. බෝසතුන්ගේ ගැල් සාන්තුවේ ගැල්කරුවෝ ද, ඉහත කී ආකාරයේ මග දෙපස තැනින් තැන තබා තිබුණු ආහාර දුටුවාහු ය. කරන්න නවත්වා, එතැනට රැස් වූ, ඒ ගැල්කරුවන් අතරින් සමහර කැදර මිනිස්සු දුටුමතින් ආශාව පාලනය කොටගත නො හැකි ව. වහා පැන ඒවා කා දැමූ හ. එතැන සිටි නුවණැති මිනිස්සු, 'අසා බලා දැනගෙන ම අනුභව කරන්නෙමු යැ'යි කියා බෝසතුන් වෙත ඒවා රැගෙන ගිය හ. බෝසත් තෙමේ ඔවුන් දුටු විගස ම අත්වල තිබූ ආහාර වහා ඉවත දමන ලෙස අණ කෙළේ ය. ආහාර අනුභව කළ පිරිස අතුරෙන් මුළුමනින් ගිල දැමූ උදවිය, ඉක්මණින්ම ජීවිතක්‍ෂයට පත්වූහ. කොටසක් ආහාරයට ගත් උදවියට වමනය කරවීමෙන් හා විරේක කරවීමෙන් අනතුරුව, වතුමධුර කන්නට දී, ඔවුන්ගේ දිවි ගලවා ගැනීමට බෝසත්තුමා සමත් විය. මෙසේ එතුමාගේ ආනුභාවයෙන් බොහෝ අය ජීවිත ලාභය ලැබූ හ. අනතුරුව බෝසත් තෙමේ වෙනත් කරදරයකින් තොරව, යහතින් බලාපොරොත්තු වූ ස්ථානයට ළඟා වී, එහිදී බඩු විකුණා, සියලු කටයුතු නිමාකොට, සුවසේ පෙරළා සිය නිවෙස වෙත පැමිණියේ ය. මේ කරුණ පැහැදිලිකොට වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, පහත එන ගාථා දේශනා කළ සේක.

මඩුවණණං මධුරසං - මඩු ගන්ධං විසං අහු
 ගුම්බියො සාසමෙසානො - අරඤ්ඤ ඔදගී විසං

මීපැණි පැහැය ඇති, මීපැණි වැනි රස ඇති, මීපැණි මෙන් සුවද ඇති විෂ වර්ගය වී ය. ගුම්බිය යකා තමාට අහර සොයමින් කැලයෙහි විෂ තැබීය.

2. ඒ 'මීවද යැ'යි සිතූ යම් කෙනෙක් වෙත් ද? ඔවුහු ඒ විෂ කෑහ. ඒ විෂ ඔවුන්ට කටුක විය. ඒ විෂෙන් ම මරණයට පත් වූහ
3. ලෙඩ වූවන් අතුරෙන්, දැවෙන්නන් අතුරෙන්, යම් කෙනෙක් ඒ විෂ ප්‍රතික්‍ෂේප කළාහු ද? ඔවුහු නිදුක් වූහ. නිවුණාහ.
4. එපරිද්දෙන් මිනිසුන් කෙරෙහි ඇති, කාම සම්පත් විෂ නම් වේ. එබැවින් කාම සම්පත් යනු, විෂ මුසු අහරකි. බන්ධනයකි. කාමාශක්ත

පුද්ගලයා වනාහි, මාරයාට වසඟව ශරීරය නමැති ගුහාවෙහි, සයනය කරන්නෙකි.

5. එපරිද්දෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් ආතුර වූ, යම් කෙනෙක් වෙත් ද? ඔවුහු පිරිවර සහිත මේ පංචකාමයන් හැමකල්හි, දුරු කෙරෙති. ඔවුහු ලෝකයෙහි ඇලුම් ඉක්ම වූ අය වෙති.

මෙහි 'ගුම්බියෝ' යනු 'ඒ වන ලැහැබෙහි සැරිසරන බැවින් ඒ නම ලැබූ යකෙකි' යන අර්ථ යි. 'සාසමෙසානෝ' යනු 'ඒ විෂ කා මළවුන් ආහාරයට ගන්නෙමි'යි මෙසේ සිය අහර සොයන්නා වූ' යන අර්ථයි. 'ඔදහී' යනු පැහැයෙන් - සුවඳින් - රසයෙන් මී හා සමාන කොට විෂ යෙදුවේ ය' යන අර්ථයි. 'කටුකං ආසී' යනු තියුණු විය' යන අර්ථයි. 'මරණං තෙතූපාගමුං' යනු ඒ සත්ත්වයෝ ඒ විෂ කරණකොට ගෙන, මරයට පැමිණියාහු ය' යන අර්ථ යි. 'ආතුරෙසු' යනු විෂ වේගයෙන් මරණාසන්න වූවන් අතුරෙන්, යන අර්ථයි. 'දයහමානෙසු' යනු 'විෂ සැරෙන් දැවෙනවුන් අතුරෙන්' යන අර්ථ යි. 'විසං කාමා සමොහිතා' යනු 'ඒ මහා මාර්ගයෙහි විෂ යොදා තබන ලද දෑ යම් සේ ද? මිනිසුන් විෂයෙහි ඇති රූපාදී වූ පස්වැදෑරුම් වස්තු කාමයන් ද එසේ ය. ඒවා ද ඒ ඒ තැන දමන ලද විෂ මුසු අහර වැනි යැයි දත යුතු ය' යන අර්ථයි. 'ආමිසං බන්ධනඤ්චනං' යනු 'මේ පස්කම් ගුණ නම්, මාරයා නම් වූ බිලි වැද්දා විසින් දමන ලද ආහාර ද, හවයෙන් නික්මෙන්නට නො දෙන පිණිස යෙදූ දම්වැල් වැනි, නන් වැදෑරුම් බැඳුම් ද යන අර්ථ යි. 'මච්චවසො ගුහාසයෝ' යනු 'ශරීර නමැති ගුහාවේ වසන බැවින්, මරණ නමැති මාරයාට වසඟව වෙසේ' යන අර්ථයි. 'එවමෙච ඉමෙ කාමෙ' යනු 'මහමග තබන ලද විස මුසු අහර යම් සේ ද, ඒ ඒ තැන ඇති රූපාදී කාම වස්තූන් ද එසේ ය' යන අර්ථ යි. 'ආතුරා' යනු 'මරණය ඒකාන්ත ධර්මයක් වන බැවින් එයින් ආතුර වූ මරණය ආසන්න එකෙකැ යි දත් පණ්ඩිත මිනිස්සු යන අර්ථ යි. 'පරිවාරකෙ' යනු 'කෙලෙස් පිරිවරා ඇති අරමුණු, කෙලෙස් බැඳුම් යන අර්ථ යි. 'යෙ සදා පරිවච්ඡේදනති' යනු 'යට කියන ලද ආකාරයේ පණ්ඩිත මිනිස්සු නිරතුරු ව, මෙබඳු කාමයන් බැහැර කෙරෙති' යන අර්ථයි. 'සංගං ලොකෙ' යනු 'ලොවෙහි ඇලුම් ඇතිකරන බැවින් 'සංග' නම් වූ කෙලෙස්වලින් හටගත්, රාගාදී ප්‍රභේදයන්, යන අර්ථයි. 'උපච්චගුං' යනු 'ඉක්මව්වාහු වෙති'යි දතයුතු ය. ඉක්මවති' යන වචනය ද, මෙහිලා අර්ථවත් වේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී කලකිරුණු හික්කුළු සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. බුදුහු 'එදා සාත්තු නායකයා වූයේ මම ම යැ'යි වදාළ හ.

5.2.7

සාලිය ජාතකය

'යවායං සාලියජාපො' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේඵවනාරාමයේ වැඩවෙසෙන සේක, 'ඇවැත්නි, දෙව්දත්තේ මේ බුදුන් බියගන්වන්නට අපොහොසත් වී යැ'යි හික්කුළු විසින් කියන ලද ප්‍රකාශයක් නිමිතිකොට ගෙන වදාළ සේක. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කරුණ සම්බන්ධයෙන් 'මහණෙනි, දෙව්දත්තේ මේ, දැන් පමණක් නො ව, පෙර ද මට බිය උපදවන්නට අසමත් වූයේ යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථාපුවත දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ කිසියම් කුඩා ගමක කෙළෙහි පවුලක උපන්නේ ය. ඔහු ළාබාල වියේ දී, වැලිකෙළියෙහි නිරත දරුවන් සමග එකතුව, ගම් දොරටුවෙහි නුග ගසක් මුල නිතිපතා සෙල්ලම් කරයි. දිනක් ඒ ගමට පැමිණි එක් දුර්වල වෙදෙක්, ගමෙන් කිසිදු වැඩක් නොලැබුණු තැන, වෙනත් ගමකට යන්නට සිතා, ගම් දොරටුවට පැමිණියේ ය. එහි දී ළමයින් නුග ගස මුල ක්‍රීඩා කරනු දැක, නුග ගස සම්පයට පැමිණි වෙදා, එහි නැවතී ළමයින්ගේ ක්‍රීඩා බලමින් සිටියේ ය. අහම්බෙන් නුග ගස දෙස බැලූ වෙදාට එහි වෙළෙඳ් අතර, හිස පිටතට දමා නිදන නයකු දක්නට ලැබිණි. ඒ දුටු වෙදා 'මට මේ ගමෙන් කිසිදු වැඩක් ලැබුණේ නැත. එබැවින් මම මේ දරුවන් රචවා සර්පයා ලවා දෂ්ට කරවා, ඔවුන්ට වෙදකම් කොට, මුදලක් උපයා ගන්නෙමි'යි සිතී ය. අනතුරුව බෝසත් දරුවාට කථා කළ වෙදා, 'දරුව, සැලලිහිණි පැටවකු දුටුවොත් අල්ලා ගන්නෙහි දැ'යි ඇසී ය. 'එසේය.

අල්වා ගන්නෙමි.' 'එසේනම් බලන්න. උඟ් අර අකු අතර නිදා සිටී යැ'යි වෙදා සර්පයා පෙන්වී ය. අභිංසක දරුවා ඒ සර්පයකු බව නො දැන, ගසට නැග උඟ් බෙල්ලෙන් ම අල්ලා ගත්තේ ය. ළමයා උඟ් සර්පයකු බව තේරුම් ගත්තේ, අල්ලා ගැනීමෙන් පසුව ය. නයාට ආපසු හිස හරවන්නට ඉඩ නො ලැබෙන සේ, තරකොට අල්ලා ගත් දරුවා, ඉතා වේගයෙන් උඟ් ඉවතට විසිකොට දැමී ය. විසි වී ගිය නයා, වෙදාගේ බෙල්ල මතට වැටුණි. කිපී සිටි නයා, වෙදාගේ බෙල්ල තදින් වෙළා ගෙන, 'කර-කර' යන හඬින් ගෙල සපා කෑවේ ය. කපටි වෙදා, එතැන ම මැරී වැටුණේ ය. මේ කලබලය ඇසී මිනිස්සු වහා එතැනට රැස් වූහ. රැස් වූ පිරිසට කරුණු පැහැදිලි කරමින්, දම් දෙසමින් බෝසත් දරුවා, මෙසේ පැවසී ය.

යවායං සාලිය ඡාපොති - කණහ සප්පං අගාහසී
 තෙන සප්පෙනයං දට්ඨො - තතො පාපානුසාසකො

ඒ මේ පුද්ගලයා 'සැළලිහිණි පැටියා යැ'යි කියා කලු සර්පයකු අල්ලා ගන්නට සැලැස් වී ය. ඒ පාපී අනුශාසකයා, ඒ සර්පයා විසින් ම දෂ්ට කරන ලදුව මරණයට පත් විය.

අහනතාර මහනතාරං යො නරො හනතු මිවජති
 එවං සො නිහතො සෙති - යථායං පුරිසො හතො

යම් මිනිසෙක් කාට හෝ හානියක් කිරීමට, විනාශයක් සිදුකිරීමට තමන් ඉදිරිපත් නො වී, වෙනකකු ලවා කරවීමට කැමති වේ ද? මේ මිනිසා නැසුණු පරිද්දෙන් ඔහු විනාශයට පත් වේ.

අහනනන මසාතෙනතං යො නරො හනතු මිවජති
 එවං සො නිහතො සෙති යථායං පුරිසො හතො

යම් මිනිසෙක් කාට හෝ හානියක් කිරීම සඳහා, කවුරුන් හෝ සාතනය කිරීම සඳහා, වෙනකකු යොදා ගැනීමට කැමති වේ ද? ඔහු මේ මිනිසා නැසුණු පරිද්දෙන්, විනාශයට පත් වේ.

යථා පංසුමුට්ඨිං පුරිසො පට්ඨාතං පට්ඨකඛිපෙ
 තමෙව සො රජො හනති තථායං පුරිසො හතො

යම් සේ පුරුෂයෙක් පස් කුඩු මිටක් උඩු සුළඟට දමා ද? එහි දූවිල්ල ඔහුට ම වදී. මේ මිනිසාගේ මරණය මෙනි.

5. කිසි වැරැද්දක් නැති, පිරිසිදු වූ, කෙලෙස් දුරුකළ, මිනිසකුට යමෙක් ද්වේෂ කෙරේ ද? උඩු සුළඟට විසිකරන ලද සියුම් දුහුවිල්ලක් මෙන්, ඒ පාපය අනුවණයා කරා පෙරළා පැමිණේ.

මෙහි 'යවායං' යනු 'යම් බඳු වූ මොහු' යන අර්ථ යි. නිවැරදි පාඨය මෙය ම හෝ විය හැකි ය. 'සපෙපනයං' යනු 'ඒ සර්පයා විසින් මේ මිනිසා දෂ්ට කරන ලදී' යන අර්ථයි. 'පාපානුසාසකො' යනු 'පවිටු අනුශාසකයෝ ය. 'අභනනාරං' යනු 'පහර නො දෙන' යන අර්ථ යි. 'අභනනාරං' යනු 'නො මරණ' යන අර්ථ යි. 'සෙති' යනු 'මරණ මංවකයේ හෝනේ ය' යන අර්ථයි. 'අසානෙනතං' යනු 'නො මරණ' යන අර්ථයි. 'සුදධසස' යනු 'නිරපරාධ වූ යන අර්ථ යි. 'පොසසස' යනු 'සත්ත්වයාට' යන අර්ථයි. 'අනංගණසස' යන මෙය ද, 'නිරපරාධ භාවය' සඳහා ම කියන ලද්දකි. 'පච්චති' යනු 'කළ කර්මයට ගැලපෙන ලෙස විපාකය පෙරළා පැමිණේ' යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා දුබල වෙදා නම්, දේවදත්තයා ය. පණ්ඩිත (නුවණැති) දරුවා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

5.2.8

තවසාර ජාතකය

'අමිත්තභ්‍යථුත්තො' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවීරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සේක, ප්‍රඥා පාරමිතාව නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. එම අවස්ථාවෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, තථාගත තෙමේ දැන් පමණක් නො ව, පූර්වයේ දී ද

ප්‍රඥා සම්පන්නයෙක් ව උපාය කුසලතාවයෙන් යුතු, සමතෙක් ව විසී යැයි වදාරා, හික්කුන්ගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජාය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ කුඩා ගමක කෙළෙඹි පවුලක උපන්නේ ය. ඉතිරි සියල්ල මීට මුලින් කී ජාතකයෙහි ආ පරිද්දෙන් දත යුතු ය. මේ ජාතකයට අනුව වෙදා මළ කල්හි, එතැනට රැස්වුණු මිනිස්සු 'මේ මිනීමරුවන් පිරිසකැ'යි කියා ඒ දරුවන් උණ කෝටු තබා බැඳ, රජුට දැක්වීම පිණිස බරණැසට ගෙන ගිය හ. බෝසත් දරුවා අතරමග දී ම, සෙසු දරුවන්ට කථා කොට, 'තෙපි බිය නො වවු. රජු ඉදිරියට ගිය විටත්, අහිත ව, සතුටු මුහුණ ඇති ව සිටිවු. රජතුමා පළමුකොට අපට කථා කරන්නේ ය. එතැන් සිට ඉතිරි කොටස මම බලා ගන්නෙමැ'යි අවවාද දුන්නේ ය. සෙසු ළමයි ද බෝසත් දරුවා ගේ උපදෙස් පිළිගෙන, කී පරිද්දෙන් කටයුතු කළ හ. රජතුමා මේ දරුවන් අහිත ව, සතුටු මුහුණ ඇතිව සිටිනු දැක, 'මොවුහු මිනීමරුවෝ යැ'යි කියා උණදඬු තබා බැඳ මෙහි ගෙනෙන ලද්දාහු වුවත්, ඔවුහු බිය නො වෙති. සතුටු මුහුණවලින් යුක්ත වෙති. එබැවින් මොවුන්ගේ ශෝක නො විමට හේතුව කවරේ ද? ඔවුන්ගෙන් ම ඒ ගැන අසා දැන ගන්නෙමි'යි සිතා මෙසේ පැවසී ය.

**අමිත්ත හස්සංගතා තවසාර සමපපිතා
පසන්න මුඛ වණණස්ස - කසමා තුමෙහ නසොවථා ති**

උණ දඬු තබා බඳිනා ලදුව, සතුරන්ගේ අත්අඩංගුවට පත් වූ නුඹලා ප්‍රසන්න මුහුණ ඇත්තාහු වෙති. තෙපි කුමක් හෙයින් ශෝක නො කරවු ද?

මෙහි 'අමිත්තහස්සංගතා' යනු 'බෙල්ලෙහි උණ දඬු තබා බැඳගෙන එන්නා වූ ද, සතුරන්ගේ අත්අඩංගුවට පත් වූ', යන අර්ථ යි. 'තවසාරසමපපිතා' යනු 'උණ දඬු තබා බඳින ලද බැවින් මෙසේ කියන ලදී. 'කසමා' යනු 'මෙබඳු විපතකට වැටීත්, තෙපි කුමන කරුණක් නිසා ශෝක නො කරවුදැ'යි විචාරයි යන අර්ථ යි.

ඒ අසා බෝසත් දරුවා ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ උත්තර දුන්නේ ය.

2. ශෝක කිරීමෙන් ද, හැඬීමෙන් ද, මද වූ ප්‍රයෝජනයක්වත් නො ලැබේ ම ය. ශෝක වන බව, දුක්වන බව, දත් සතුරෝ, එයින් සතුටු වෙති.

3. හොඳ නරක තේරුම් ගතහැකි, නුවණැත්තා යම් හෙයකින් ආපදාවල දී කම්පා නො වේ ද? එසේ හෙයින් ඔහුගේ වෙනසකට පත් නො වූ, පැරණි මුහුණු ම දැක, සතුරෝ දුක් වෙති.

4. මන්ත්‍ර ජප කිරීමෙන් හෝ, සාකච්ඡා මාර්ගයෙන් හෝ, ප්‍රිය වචන කථා කිරීමෙන් හෝ, වන්දි ගෙවීමෙන් හෝ, පරම්පරාවේ වැදගත්කම කියාපෑමෙන් හෝ යන මේ යම් ආකාරයකින් වැඩක් වේ නම්, ඒ ඒ ආකාරයෙන්, එම අවස්ථාවෙහි යන්න දරන්නේ ය.

5. මවිසින් හෝ අනෙකකු විසින් හෝ මෙකී අර්ථය නො ලැබිය හැකි යැ යි යම් හෙයකින් දන්නේ නම් ශෝක නො වි 'නමා කළ දේ බරපතල ය. දැන් කුමක් කරමිදැ' යි, ඉවසන්නේ ය.

මෙහි 'අපො' යනු 'යහපතක්' යන අර්ථ යි. 'පවච්ඡේකා අතභමනා' යනු 'මේ මිනිසා ශෝක වන බව, දුක් වන බව, දැන සතුරෝ සතුටු වෙති. ඔවුන් තුටු කිරීම නම්, නුවණැත්තකු විසින් සිදුකිරීම නො වටී යැ' යි, දක්වයි. 'යනො' යනු 'යම් දිනක්', යන අර්ථ යි. 'න වෙධනී' යනු ත්‍රාසයේ හා බියෙන් හිත කම්පා නො වේ' යන අර්ථ යි. 'අත්චිතච්ඡයක්ඝ්ඤා' යනු 'ඒ ඒ යහපත් දෑ සම්බන්ධයෙන් විනිශ්චය කරගැනීමේ දක්ෂකම් ඇත්තා' යන අර්ථ යි. 'ජපෙන' යනු 'මන්ත්‍ර ජප කිරීමෙන්' යන අර්ථ යි. 'මනෙනන' යනු 'නුවණැත්තන් සමග සාකච්ඡා කිරීමෙන්' යන අර්ථ යි. 'සුභාසිනෙන' යනු 'ප්‍රිය වචනයෙන්' යන අර්ථයි. 'අනුපපදානෙන' යනු 'අල්ලස් දීමෙන්', යන අර්ථ යි. 'පවෙණියා' යනු 'කුල වංශය ගැන කීමෙන්', යන අර්ථයි. මින් කියන ලද්දේ මේ අදහස යි. එනම් 'මහරජතුමනි, පණ්ඩිතයකු විසින් නම්, විපත හටගත් කල්හි, ශෝක නො විය යුතුය. අවසිහියෙන් කටයුතු නො කළ යුතු ය යනුවෙනි. ඉහත කියන ලද කාරණා පහ අතුරෙන්, එකෙකින් හෝ සතුරෝ දිනිය යුතු වෙති. එසේ ම හැකිනම්, මන්ත්‍ර මතුරා මුව ගොඵකොට හෝ, ඔවුහු ජයගත යුතු වෙති. එය ද නො හැකි වූ නුවණැත්තා විසින්, ඔවුන් සමග සාකච්ඡා කොට කිසියම් උපායකින් ජයගත යුතු වෙති. මිහිරි වචන කථා කිරීමට හැකියාව ඇත්තකු විසින් නම්, එසේ

කිරීමෙන් ඔවුහු ජය ගත යුතු වෙති. එය ද නොහැකි නම්, විනිසුරුවන්ට අල්ලස් ලබා දී, ඒ මාර්ගයෙන් ජයගත යුතු වෙති. එය ද නො හැකි නම්, කුලවංශය ගැන කියා එනම්, 'අපි අසවල් පරම්පරාවේ අය වෙමු. අපින් ඔබත් එකම පරපුරකට අයිති වෙමු. මෙසේ ඔප්පු කළ හැකි නෑ සබඳකම්, කෙතරම් දුර නෑකම් වුවත්, සම්බන්ධ කොට කියා එයින් ජයගත යුතු වෙති' යන අර්ථ යි. 'යථා යථා' යනු 'මේ කරුණු පහ අතුරෙන්, යම් යම් කරුණකින් යම් යම් තැනක දී තමාට යහපතක් වන්නේ නම්, යන අර්ථ යි. 'තථා තථා' යනු 'ඒ ඒ කාරණයෙන් ඒ ඒ තැන දී උත්සාහ කරන්නේ ය, එසේ උත්සාහ දරා සතුරන් ජය ගන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'යතො ච ජානෙය්‍යා' යනු 'යම්විටෙක දැන ගන්නේ ද? මවිසින් හෝ, අනෙකකු විසින් මින් වැඩක් නො වන්නේ යැයි, එනම් උත්සාහ කොට ද, මිදීමක් ලැබිය නො හැකි නම්, එකල නුවණැති පුරුෂයෙක් නම්, ඔහු ශෝක නොවී වෙහෙසට පත් නොවී 'මවිසින් පෙර කළ කර්මය බරපතල ය. එය ස්ථිරව ම වැළැක්විය නො හැකි ය. දැන් කුමක් කරන්නදැ'යි, සිතා ඉවසන්නේ ය.

රජතුමා බෝසත් දරුවාගේ මේ දැහැමි කථාව අසා, ඔවුන්ගේ නඩුව පිරිසිදු ව විනිශ්චය කොට බලා, දරුවන් නිදොස් බව දැන බැඳ තිබූ උණ දඬු බැහැර කරවා, බෝසතුන්ට මහත් යසඉසුරු දී, රජුට අර්ථයෙන් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කරන ඇමති රත්නයක් බවට පත් කෙළේ ය. සෙසු දරුවන්ට ද යස ඉසුරු දී සුදුසු තනතුරු ද දුන්නේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා බරණැස් රජනම් අනඳ තෙරණුවෝ ය. දරුවෝ නම් ථේර, අනුථේර හිමිවරු ය. පණ්ඩිත දරුවා වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුහු වදාළ හ.

5.2.9

මිත්තවිඤ්ඤ ජාතකය

'කෘෂාභං දෙවානමකරං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර දී, එක් අකීකරු හික්ෂුචක අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව 'මහා මිත්ත විඤ්ඤ' ජාතකයෙහි

දැක්වේ. මේ මිත්ත විඤ්ඤයා වනාහි, මුහුදේ පතිතව අධික ආශාවෙන් යුක්ත වූ බැවින් පෙරටු ව ගොස්, නිරයට අයත් සත්ත්වයන් පැසෙන තැනක් වන 'ඔසුපත්' නිරය දැක, 'එය එක් නගරයකැ'යි සිතා, ඒ හැඟීමෙන් එහි පිවිස 'බුරු වක්‍රය'ක් ස්පර්ශ කෙළේ ය. (මෙහි බුරු වක්‍රය යනු ඉතා තියුණු ලෙස මුවහත් වූ දැළිපිහි වැනි වූ පාරා වළල්ලක ස්වරූපය ඇති ආයුධයකි.) මේ අතර දිව්‍යපුත්‍ර භාවයක් ලබා සිටි බෝසත් තෙමේ, එදින ඔසුපත් නිරයෙහි වාරිකාවක යෙදුනේ ය. ඔහු දුටු මිත්ත විඤ්ඤයා මෙසේ කී ය.

කෘෂාහං දෙවන මකරං කීංපාපං පකතං මයා
යං මෙ සිරසමීං මිභවච වකකං හමති මඤ්ඤෙ

යම් හේතුවකින් මාගේ හිස මත පිහිටා, වක්‍රයක් කැරකේ ද? මම දෙවියන්ට කළ වරද කුමක් ද? මවිසින් කිනම් පාපයක් කරන ලද ද?

මෙහි 'කෘෂාහං දෙවමකරං' යනු 'ස්වාමී දේවපුත්‍රය, මම දෙවියන්ට කුමක් නම් කෙළෙමි ද? දෙව්වරු කුමක් නිසා මා පෙළන් ද?' යන අර්ථයි. 'කීං පාපං පකතං මයා' යනු 'මහත් වූ දුක නිසා වේදනාවෙන් යුක්තව තමා විසින් කළ පාපය නො දන්නා නිසා මෙසේ කී ය' යන අර්ථ යි. 'යං මෙ' යනු 'යම් පාපයක් නිසා මගේ හිස මත වේදනා දෙමින් මේ පාරා වළල්ලක් වැනි වූ ආයුධය මගේ හිස මත කරකැවේද?' යන අර්ථ යි. මෙය කුමක් ද? යන අදහසයි.

ඒ අසා බෝසත් දෙවියා මෙසේ කී ය.

2. පළිඟු පහය - රිදී පහය - මැණික් පහය - රන් පහය යන මේවා ඉක්මවා කුමන කරුණක් නිසා මෙහි පැමිණියේ ද?

මෙහි 'රමණකං' යනු 'පළිඟු පහය යි'. 'දුහකං' යනු 'මැණික් පහය'යි. 'සදා මනනං' යනු 'රිදී පහය'යි. 'බ්‍රහ්මතරඤ්ඤ පාසාදං' යනු රන් පහයයි. 'කෙනටෙට්ඨන' යනු 'ඔබ පළිඟු පහය ආදී වූ සිවු ගුණයකින්, අට ගුණයකින්, සොළොස් ගුණයකින්, දෙතිස් ගුණයකින් යුතුවූ දෙවඟනන් ඇති, දෙව්ලෝ අනභර, ඒ ප්‍රාසාදයන් ඉක්මවා කුමන කරුණක් නිසා, මෙහි පැමිණියේ ද?' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති මිත්තවිඤ්ඤා පිළිතුරු දෙමින් මෙසේ කී ය.

3. මෙහි ලා සම්පත් මීට වඩා බොහෝ වන්නේ යැ යි, සිතුවෙමි. මෙසේ මේ හැඟීම නිසා, විපතට පත් මා දෙස බලන්න.

මෙහි 'ඉතො ඛන්තරා' යනු 'මේ සිවු පහයන්හි සම්පත්වලට වඩා වැඩි සම්පත් ඇත්තේ ය' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති බෝසත් තෙමේ ඔහුට පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ කීය.

4. සතරක් ඇති තැනින්, අටක් ඇති තැනට ගියේ ය. එතැනින් දහසයක් ඇති තැනටත්, ඉනුත් තිස්දෙකක් ඇති තැනටත් ගියේ ය. අධික වූ ආශාව නිසා ම වක්‍රය වෙත පැමිණියේ ය. තෘෂ්ණාවෙන් පීඩිත වූ මිනිසාගේ හිස මත වක්‍රායුධය කැරකේ.

5 යම් කෙනෙක් මතු මතු පිරවීමෙන් නිමාවක් දැකිය නො හැකි වූ විශාල වෙහෙසකට පමුණුවන්නා වූ, ආශාවට ගිජුකම් දක්වත් ද? ඔවුහු හිස මත වක්‍රායුධ දරන්නෝ වෙති.

මෙහි 'උපරි විසාලා' යනු 'මිත්තවිඤ්ඤා, මේ තෘෂ්ණාව ඇසුරු කිරීමෙන්, මතු මතු පැතිරීමෙන් විශාලත්වයට පත් වේ. මහසයුර මෙන්, එය පිරවිය නො හැක. රූපාදීන්හි ඒ ඒ අරමුණු කැමති වන බැවින්, කැමති දෑ පතන බැවින් වෙහෙසට පත් වේ. එබැවින් යම් මනුෂ්‍ය කෙනෙක් මෙබඳු වූ, ඒ තෘෂ්ණාවට අනුව ගිජුකම් දක්වත් ද? නැවත නැවත ගිජුකම නිසා එය ග්‍රහණය කර ගනිත් ද?' යන අර්ථයි. 'තෙ භොනති වකකධාරිනෝ' යනු 'ඔවුහු මේ වක්‍රායුධ දරත් යැ' යි දක්වයි.

මිත්තවිඤ්ඤා මෙසේ කථා කරමින් සිටිය දී ඔහු පීඩාවට පත් කරමින් හිස මත කැරකෙන වක්‍රය පහතට කිඳු බැස්සේ ය. එයින් ම මිත්තවිඤ්ඤාට කථා කරගත නො හැකි විය. ඉන්පසු දේව පුත්‍රයා තම දෙවිලොව බලා පෙරළා ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා මිත්තවිඤ්ඤා නම්, මේ අකීකරු හික්කුව යි. දේවපුත්‍රයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

5.2.10

පලාස ජාතකය

'හංසො පලාසමචච' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ දී, ක්ලේශ නිග්‍රහයක් අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'පඤ්ඤාස' ජාතකයෙහි දැක්වේ. මෙහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් අමතා, 'මහණෙනි, ක්ලේශ නම්, සැක කළ යුතු ම ය. මක්නිසාද යත්, ඉතා කුඩා වූ නුග පැලයක් වුවත්, කලක දී විනාශයක් ඇති කරයි. මේ හේතුව නිසා පැරණි පඬුවරු පවා, සැක කළ යුතු දෑ සැක කළාහු ම යැ'යි, වදාරා මේ අතීත කථාව දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බහ්දත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ස්වර්ණහංස ජාතියෙහි ඉපිද, නිසිවිට එළම 'චිත්‍රකුට' පර්වතයෙහි රන් ගුහාවක වෙසෙයි. දිනපතා මේ හංසයා හිමාල පෙදෙසෙහි ඉබේ හටගත් විලෙක, ඉබේ හටගත් හැල් අනුභව කොට ආපසු සිය නවාතැනට පැමිණේ. ෭෦ ගමනාගමනය කරන මාර්ගයෙහි මහා කැලයක් විය. හංසයා කෑම සොයා ගමන් කරන විටත්, ආපසු එන ගමනේදීත්, ඒ කැල ගස ෭ඩ ගිමන් හැරීම පුරුද්දක් කොට ගත්තේ ය. මේ කැල ගසේ රුක් දෙවියෙක් වාසය කරයි. හංසයා ටික කලක දී ම, ඒ දෙවියා සමග මිත්‍ර විය. පසු කලෙක එක් කිරිල්ලියක් කිසියම් නුග ගසෙකින් නුග එල අනුභව කොට අවුත්, ඉහත කී කැල ගස මත හිඳ රුක් දෙබලක් අතර වර්වස් හෙළවා ය. එයින් නුග පැලයක් ටික කලක දී ම හට ගත්තේ ය. ඒ නුග පැලය අගල් හතරක ප්‍රමාණයට වැඩුණු කල්හි, රතුපැහැති දලු හා කොළවලින් ශෝභමාන විය. දිනක් විඩා හැරීම සඳහා එහි පැමිණි හංස රාජයා ඒ නුග පැලය දැක,

රුක්දෙවියා අමතා 'මිත්‍ර පලාස දේවයිනි, මේ 'නුග' නම් වූ ගස් වර්ගය, යම් ගසක් මත පැල වුවහොත්, ඊක කලෙකින්ම මුල් ගස වනසා දමන වෘක්ෂ විශේෂයකි. එම නිසා මේ නුග පැලයට වැඩෙන්නට ඉඩ නො දෙනු මැනවි. නැතහොත් ඔබේ විමානය විනාශයට පත් වන්නේ ය. එම නිසා කල් ඇතුව ම එය උදුරා ඉවත දමන්න. සැක කටයුතු දේවල් සැමවිට ම සැක කළ යුතු ම යැ'යි, පලාස දේවතාවාට උපදෙස් දෙමින් මේ ගාථාව කීවේ ය.

හංසො පලාසමචච - නිග්‍රොධො සමමජායති
 අංකසමිං තෙ නිසිනෙනාව - සො තෙ මමමානි ඡෙච්ඡති ති

හංසයා පලාස දෙවියාට මෙසේ කී ය. 'යහලුව, නුග ගසක් පැල වී ඇත. ඒ නුග ගස ඔබේ ඇකයෙහි හිඳ, ඔබේ ම මර්මස්ථාන විනාශ කරන්නේ ය.

මෙහි පළමු පාදය බුද්ධත්වයෙන් අනතුරුව බුදුරදුන් විසින් වදාරන ලද්දකි. 'පලාසං' යනු 'පලාස දෙවියාට ආමන්ත්‍රණය කළ බව'යි. 'සමම' යනු 'මිත්‍රය', යන අර්ථයි. 'අංකසමිං' යනු 'වෙළපෙහි' යන අර්ථ යි. 'සො තෙ මමමානි ඡෙච්ඡති' යනු 'ඒ නුග ගස ඔබේ ඇකයෙහි (එනම් නුග ගසෙහි වෙළපෙහි) වැටුණු සතුරකු මෙන්, ජීවිතය සිඳ දමන්නේ ය', යන අර්ථයි. මෙහි 'මමමානි' යනු ජීවිත සංස්කාරයෝ ය.

හංසයාගේ මේ වචන අසා සිටියත්, එය ගණනකට නො ගත් පලාස දේවතාවා මෙසේ කී ය.

2. නුග ගස වැඩේවා! මම එයට මවක මෙන් ද, පියකු මෙන් ද පිහිට වන්නෙමි. එය එසේ වන්නේ ය.

'මිතුර, ඔබ නො දන්නෙහි ද? මේ නුග පැලය වැටුණා වේ. යම් සේ මවුපියවරු ළමා කාලයේ දරුවන්ට පිහිට වෙත් ද? මම නුග පැලයට එසේ පිහිට වෙමි. යම් සේ වැටුණු දරුවෝ පසු කලෙක මහලු දෙමාපියන්ට පිහිට වෙත් ද? එසේ මේ නුග ගස පසුව මට පිහිට වන්නේ ය' යන අදහස යි.

ඉක්බිති හංසයා පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ කිය.

3. ඔබ ඇකයෙහි ලා යම් භයානක වූ, කිරි රුකක් වඩයි ද? මේ ගසේ වැසීම මට රුචි නො වේ. එබැවින් ඔබට කිය යුතු දේ කියා, මම යමි.

මෙහි 'යං කං' යනු 'යම් හෙයකින් ඔබ බිය ඇතිකරන බැවින් භයානක වූ 'මේ කිරි ගස සතුරකු මෙන්, ඇකයෙහි ලා වඩයි ද?' යන අර්ථ යි. 'ආමනන ඛො තං' යනු 'එබැවින් අපි ඔබ අමතා දැනුම්වත් කොට යමු' යන අර්ථ යි. 'වුඩසීමසස' යනු 'මේ ගසේ වැඩීම, මට රුචි නො වේ' යන අර්ථ යි.

හංස රාජයා දෙවියාට මෙසේ කියා, පියාපත් විදහා ගෙන විනුකුට පර්වතය බලා පියැඹී ය. එදා සිට ඔහු නැවත එහි නො පැමිණියේ ය. පසු කළෙක නුග ගස වඩා වර්ධනය විය. එහි එක් වෘක්ෂ දේවතාවෙක් ද, අධිගෘහිත විය. නුග ගසේ වැඩීමෙන් කැල ගස බිඳ වැටුණි. අතුත් සමග දෙවි විමන බිම පතිත විය. දේවතාවා එවිට හංස රජුගේ වචන සිහිපත් කොට, 'මේ අනාගත බිය ගැන හංස රාජයා මට කීවේ ය. මම වනාහි, ඔහුගේ වචන අනුව ක්‍රියා නො කෙළෙමැ'යි වැලපෙමින් මෙසේ කී ය.

4. දැන් මේ ගස මා බියට පත් කරයි. මහාමේරුව පෙන්වූවාක් මෙන් හංසයා කළ අනතුරු ඇඟවීම, තේරුම් නො ගැනීමෙන් මේ මහා බිය මා වෙත පැමිණියේ ය.

මෙහි 'ඉදානි ඛො මං භායති' යනු 'මේ නුග ගස කුඩා කල මා සතුටුකොට, දැන් මා තුස්තකොට බිය ගන්වයි' යන අර්ථ යි. 'මහානෙරුනිදසසනං' යනු 'මහමෙර සේ මහත්කොට කී හංසරජුගේ වචනය අසා, එය තේරුම් නො ගෙන, කුඩා කල දී ම උදුරා නො දැමීම නිසා යන අර්ථ යි. 'මහා මෙ භයමාගතං' යනු 'දැන් මට මේ මහා භය පැමිණියේ යැයි වැලපුණේ ය' යන අර්ථ යි.

නුග ගස හොඳට ම වැඩුණු විට කැල ගස මුළුමනින් ම විනාශ වී, කණු කැබැල්ලක් පමණක් ඉතිරි විය. දේවතාවා විමානය සම්පූර්ණයෙන් ම අනභූරු දමා අතුරුදහන් විය.

5. යමෙක් වැඩෙනවිට මුල දී, තමාට ආධාර වූ තැනැත්තා කා දමයි ද? නුවණැත්තෝ එබන්දකුගේ වැඩීම, අනුමත නො කරති. එබන්දකුගෙන් වන හානිය ගැන සැක කරන නුවණැත්තා, එම කරදරය මුලිනුපුටා දැමීමට උත්සාහ දරන්නේ ය.

මෙහි 'කුසලපපසඤා' යනු 'නුවණැත්තයන් විසින් පසස්නා ලදී යන අර්ථ යි. 'සසතෙ' යනු 'කයී, විනාශ කරයි' යන අර්ථ යි. 'පනාරයි' යනු 'යන්න දරයි, උත්සාහ කරයි' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථ ය යි. එනම්, 'මහණෙනි, වැඩෙන යමෙක් තමාට මුල දී පිහිට වූ අය නසයි ද? එබන්දකුගේ වැඩීම පණ්ඩිතයින් විසින් නො පසස්නා ලදී. අභ්‍යන්තර හෝ වේවා, බාහිර හෝ වේවා, 'මෙයින් මට විපතක් වන්නේ යැ'යි, මෙසේ ඒ උවදුර සම්බන්ධයෙන් සැක කොට පණ්ඩිත වූ නුවණැත්තා, එය මුලිනුපුටා දැමීමට උත්සාහ දරයි' යන අර්ථයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව කෙළවර පන්සියයක් හිඤ්ඤු රහත් බවට පැමිණිය හ. අවසානයේ දී එදා ස්වර්ණහංස ව උපන්නේ 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

දෙවෙනි වර්ණාරෝහ වර්ගය යි.

5.3.1

දීපිති කෝසල ජාතකය

'එවං භුතසස තෙ රාජා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, කොසඹූ නුවර විසූ කලහකාරී හිඤ්ඤු පිරිසක් අරබයා වදාළ සේක. පසුව ඒ හිඤ්ඤු පිරිස දෙවරමට විත් බුදුරදුන්ට වැඳ සමාකරවා ගත් කල්හි, බුදුරජාණන්

වහන්සේ ඔවුන් අමතා 'මහණෙනි, ඔබ හැම මාගේ මුඛයෙන් හටගත් ඔෟරස පුත්‍රයෝ ය. දරුවන් විසින් කිසිදා පියාගේ අවවාද බිඳ දැමීමට නුසුදුසු ය. එසේ වුවත් ඔබ හැමදෙනා මාගේ අවවාද නො පිළිපැද්දාහු ය. පැරණි පඬිවරු, සිය දෙමාපියන් නසා, රජය පැහැර ගත්, සොරා කැලයේදී අතට පත් වුවත්, සිය දෙමාපියන් දුන් අවවාද බිඳීමට නො හැකි බැවින් සතුරාට අහස දානය දුන්න'යි වදාරා මේ අතීත කරා පුවත වදාළ සේක.

මේ ජාතකයෙහි වර්තමාන කරා වස්තුවත්, අතීත කරා වස්තුවත් යන දෙක ම, 'සංඝභේදක' ජාතකයෙහි විස්තර වශයෙන් දැක් වේ. ඊට අනුව ඒ 'දීඝාවු' කුමරයා කැලයේ දී තමාගේ උකුල මත වැද හෙව නිදන, බරණැස් රජුගේ කෙස්වැටියෙන් අල්ලාගෙන, 'දැන් මාගේ දෙමාපියන් ඝාතනය කල සොරා කැලි දාහතරකට කපා මරණයට පත් කරන්නෙමි'යි කඩුව එසවී ය. එකෙණෙහි ම තම මවුපියන් තමාට දුන් අවවාද කුමරුට සිහිපත් විය. 'ජීවිතය ගියත් මවුපියන්ගේ අවවාද නො බිඳින්නෙමි'යි ඉටා ගත් කුමරු, 'එහෙත් මොහුට තර්ජනය කරන්නෙමු'යි සිතා රජුට මෙසේ කී ය.

එවං භුතසස තෙ රාජ - ආගතසස වසෙ මමං
අඤ්ච නු කොච්ච පරියායො - යො තං දුක්ඛා පමොචයෙ

රාජය, මගේ වසඟයට පැමිණ මේ තත්වයට පත් වූ, තට මේ දුකෙන් මිදීමට යම්කිසි හේතුවක් ඇත්නම්, එය කියව.

මෙහි 'වසෙ මමං' යනු 'මගේ වසඟයට පැමිණි', යන අර්ථ යි. 'පරියායො' යනු 'කාරණයකි' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති රජතුමා, කුමරුට මෙසේ පැවසී ය.

2. පුත, ඔබේ වසඟයට පැමිණ, මේ තත්වයට පත්වූ මට, මේ දුකෙන් මිදීමට කිසිදු හේතුවක් නැත.

මෙහි 'නො' යනු නිපාතයක් පමණි. 'මා මේ දුකෙන් මුදවාලීමට කිසිදු හේතුවක් නැත' යන අර්ථයි.

අනතුරුව බෝසත් තෙමේ, රජුට මේ අදහස් පැවසී ය.

- 3. මරණ මොහොත ළංවූ විට, සුවර්තය හැර අන් සරණක් නැත. සුභාෂිතය හැර අන් පිහිටක් නැත. ඉන් අන්‍ය වූ ධනය වනාහි, ධනය ම පමණි.
- 4. මට බැන්නේ ය, මට පහර දුන්නේ ය, මා පැරද වී ය, මාගේ දේ පැහැර ගත්තේ යැ යි, යමකු ගැන යම් කෙනෙක් වෙර බඳිත් ද? ඔවුන්ගේ ඒ වෙරය නො සන්සිඳේ.
- 5. මට බැන්නේ ය, මට පහර දුන්නේ ය, මා පැරදවී ය, මගේ දේ පැහැර ගත්තේ යැ යි යමකු ගැන යම් කෙනෙක් වෙර නො බඳිත් ද? ඔවුන්ගේ ඒ වෙරය සන්සිඳේ.
- 6. මෙලොව වෙරයෙන් වෙරය කිසිකලෙකත් නො සන්සිඳේ. අවෙරයෙන් ම වෙරය සන්සිඳේ. මෙය සදාකාලික දහමකි.

මෙහි 'නාඤ්ඤං සුවරිතං' යනු 'සුවර්තය හැර අන් යමක් නො දකිමි' යන අර්ථ යි. 'නාඤ්ඤං සුවරිතා' යන මෙය ම පාඨය හෝ විය හැකි ය. මෙහි 'සුවරිත යැ යි ද, සුභාෂිත යැ යි ද කියන ලද්දේ මවුපියන් විසින් දෙන ලද අවවාද සඳහා ය' යන අර්ථ යි. 'එවමෙව' යනු 'නිරර්ථක ය' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අදහස යි. එනම් 'මහරජ, අවවාද අනුශාසනා සංඛ්‍යාත සුවර්තය හා සුභාෂිතය හැර, මරණ මොහොතට ළං වුවකුට පිහිටවන, රැකවරණය දෙන, අන් කිසිවක් නැත. ඉන් අන්‍ය වූ ධනය යන යමක් වේ නම්, එය ධනය ම පමණි. එනම් එය නිරර්ථක දෙයක් ම වේ. ඔබ වනාහි, දැන් මට කෝටි ලක්ෂයක පමණ ධනයක් දුන්නත්, ඉන් ජීවිතය නො ලබන්නෙහි ය. එබැවින් ධනයට වඩා, සුවර්තය ම සුභාෂිතය ම උත්තරීතර යැ'යි, දත යුතු ය. සෙසු ගාථාවන්හි අර්ථය සැකෙවින් මෙසේ ය. 'මහරජ, යම් කෙනෙක් මොහු මට බැන්නේ ය. පහර දුන්නේ ය. මා පැරදවී ය. මා සන්තක දේ පැහැර ගත්තේ යැ'යි මෙසේ වෙරය සිත තබා ගනිත් ද, වෙර බැඳ ගනිත් ද? ඔවුන්ගේ ඒ වෙරය නොසන්සිඳේ. යම් කෙනෙක් එසේ වෙර බැඳ නො ගනිත් ද? වෙරය සිහි තබා නො ගනිත්ද? ඔවුන්ගේ ඒ වෙරය සන්සිඳේ. වෙරයෙන් වෙරය කිසිදා නො සන්සිඳේ.

අවෙරයෙන් ම සන්සිද්දේ' යන අර්ථ යි. 'එසධමෙමා සනනනනෝ' යනු 'මෙය පුරාණ දහමකි. බොහෝ කලක සිට පැවතෙන ස්වභාවයකි.' යන අදහසයි.

මෙසේ කියූ බෝසත් තෙමේ, 'මහරජ, මම ඔබට ද්වේෂ නො කෙරෙමි. ඔබකුමා මා මරනු මැනවැ'යි කියා, රජුගේ අතෙහි කවුච තැබී ය. එවිට රජකුමා ද 'පුත, මම ද ඔබට ද්වේෂ නො කෙරෙමි'යි, දිවුරා පොරොන්දු වී, කුමරුන් කැටුව නුවරට ගොස්, ඇමතියන් රැස් කොට ඔවුන්ට කුමරු පෙන්වා, 'හිතවතුනි, මේ කොසොල් රජුගේ පුත් දීඝාචු කුමාරයා ය. මොහු විසින් මට ජීවිත දානය දෙන ලදි. මොහුගෙන් කිසිදු පීඩාවක් නො ලැබීමි'යි කියා, තම දියණිය කුමරුට පාවා දී කුමරු පියසන්තක රාජායෙහි පිහිට වී ය. එතැන් පටන් මේ දෙදෙනා ම, සමගි ව සතුටු සිතින් යුතු ව රාජය විවෘළ හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දම් දෙසුම ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා දෙමාපියෝ නම්, මෙදා මහාරාජ කුලය (සුද්ධෝදන රජකුමා හා මහාමායා බිසව) ය. දීඝාචු කුමාරයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

5.3.2

මිගපෝතක ජාතකය

'අගාරා පච්චුජේතසස' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවසන සේක්, එක් මහලු හික්කුචක් අරබයා වදාළ සේක. කිසියම් දිනෙක, ඉහත කී හික්කුච එක් කුඩා දරුවකු පැවිදිකොට ගත්තේ ය. ඒ සාමණේරයා තම ගුරුවරයා වන, මහලු හික්කුචට සකසා උවටැන් කෙළේ ය. පසුකලෙක කිසියම් අසනීපයක් නිසා කුඩා නම මිය ගියේ ය. ඔහුගේ මරණය මහලු හික්කුචට ඉවසුම් නො දෙන්නක් විය. මහත් වූ ශෝකයෙන් පෙළුණු මහලු හික්කුච, හඬ නගා වැළපෙමින් ඒ මේ අත යයි. ඔහුගේ හිත හදන්නට සෙසු හික්කුචු උත්සාහ

ගත් නමුත්, එය නො හැකි වූ හ. දම් සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුහු ඒ ගැන සාකච්ඡා කරමින් හුන් හ. එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් අමතා මහණෙනි, තෙපි කුමක් සම්බන්ධයෙන් සාකච්ඡා කරන්නාහු දැයි ඇසූ සේක. එවිට හික්කුහු 'ස්වාමීනි, අසවල් මහලු හික්කුව සාමණේරයාගේ මරණය ඉවසිය නො හී, වැලපෙමින් ඒ මේ අත ඇවිදීයි. ස්වාමීනි, ඒ හික්කුව මරණානුස්සති භාවනාවෙන් පරිබාහිර වූවෙකැයි උත්තර දුන් හ. 'මහණෙනි, ඔහු දැන් පමණක් නොව පෙර ද එසේ මළගමක් ඉවසාගත නොහී, වැලපෙමින් හැසුරුණේ යැයි, වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ හා සම්බන්ධ, මේ අතීත කථාව දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ශක්‍රයා ව ඉපිද සිටියේ ය. එකල එක් කසීරට වැසි පුද්ගලයෙක් හිමාල වනයට පිවිස සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, එලවැලින් යැපෙමින් දිවි ගෙවී ය. ඔහු කිසියම් දවසක කැලයේ දී මව මළ එක් මුව පොව්වකු දැක, උභ්‍ය අසපුවට ගෙනැවිත් ආහාර කවා පෝෂණය කෙළේ ය. මුව පැටියා ද ඉතා රූපසම්පන්න ව සෞභාග්‍යයෙන් යුතු ව වැඩුණේ ය. තාපසයා උභ්‍ය තමාගේ පුත් තනතුරෙහි ලා කටයුතු කරයි. කිසියම් දවසක පමණ ඉක්මවා තණකොළ කෑ මුවපොව්වා, ඒවා දිරවාගත නොහැකි වී, එයින්ම මරණයට පත්විය. ඒ දුටු තාපසයා 'මගේ පුතා මළේ යැයි, කියමින් වැලපෙමින් ඒ මේ අත හැසුරුණේ ය. එකල සක්දෙව් රජ ලොව පිරික්සා බලනුයේ, ඉහත කී වැලපෙන තවුසා දුටුවේ ය. දුකෙන් පෙළෙන ඔහු සංවේගයට පත් කිරීමට කල්පනා කළ ශක්‍රයා වහා අවුත් අහසෙහි සිට මෙසේ පැවසී ය.

අගාරා පව්වුපෙතසස - අනාගාරසස තෙ සතො
සමණසස න තං සාධු - යං පෙන මනු සොවසී ති

මළගිය කෙනකු වෙනුවෙන් ශෝක කිරීමක් වේ නම්, එය ගිහිගෙයින් වෙන් වී අනගාරික වූ ශ්‍රමණයකුට නුසුදුසුයි. ශක්‍රයාගේ ඒ කියමන ඇසූ තවුසා, මෙසේ කී ය.

2. ශක්‍රය, ඒකාන්තයෙන් එකට විසීමෙන් මිනිසකුගේ ද, මුවකුගේ ද හදවත්හි ප්‍රේමය ඇති වේ. එබැවින් ශෝක නොකර ඉන්නට නො පිළිවන.

මෙහි 'න තං සතතා' යනු 'ප්‍රේමය මිනිස් වුවත්, තිරිසන් වුවත්, ශෝක නො කර ඉන්නට නො පිළිවන. එබැවින් මම ශෝක කරමි' යන අර්ථයි.

ඒ පිළිතුරෙන් පසු ශක්‍රයා මෙසේ පැවසී ය.

3. මළ තැනැත්තාට ද මැරෙන්නාට ද යම් උදවිය හඬති. වැලපෙති. සෘෂිය, එබැවින් නුඹ නො හඬව. සත්පුරුෂයෝ 'හැඬීම හිස් වැඩෙකැ'යි කියති.

4. බමුණ, ඒකාන්තයෙන් හැඬීමෙන් මළ තැනැත්තා නැවත පණ ලබා නම්, අපි සියලුදෙනා එක් ව, ඔවුනොවුන්ගේ නෑයින් වෙනුවෙන් හඬමු.

මෙහි 'මරීසසං' යනු 'යමෙක් දැන් මැරෙන්නේ ද? ඔහුයි' 'ලපනති ච' යනු 'වැලපෙති' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මෙය යි. එනම්, ලොව යම් කෙනෙක් මළවුන් හා මැරෙනවුන් උදෙසා හඬද්ද, වැලපෙද්ද? ඔවුන්ගේ කඳුළු වියැලෙන දවසක් නැත. මක්නිසාද? මැරෙන අය සදාකාලික ව ඇති නිසා ය. එබැවින් 'සෘෂිය, නුඹ නො හඬව' කුමක් නිසාද? සත්පුරුෂයන් 'හැඬීම හිස් දෙයකැ'යි කියන ලද බැවිනි. බුද්ධාදීහු 'හැඬීම හිස් ක්‍රියාවෙකැ'යි කියති. 'මනො පෙනො' යනු 'යමෙක් මළේ නම්, ඔහුට 'ප්‍රේත' යැයි කියනු ලැබේ. ඉදින් හැඬීම නිසා ඒ මළ තැනැත්තා මළවුන්ගෙන් නැගිටින්නේ නම්, එසේ ඇතිකල්හි, කුමක් නිසා උත්සාහ නොකොට ඉවත්ව යමු ද? එබැවින් සියලුදෙනා ම එකට එක්ව ඔවුනොවුන්ගේ නෑයින් වෙනුවෙන් හඬමු. යම් හෙයකින් හැඬීම කරණ කොටගෙන ඔවුහු මළවුන්ගෙන් නො නැගිටිත් නම්, හඬන්නාගේ මෝඩකම ම ඉන් ප්‍රකට වේ.' යන අර්ථයි.

මෙසේ ශක්‍රයා දිගින් දිගට ම කරුණු කියන විට තාපසයා හුඬීමෙහි නිර්ථර්ථක බව තේරුම් ගත්තේ ය. අනතුරුව ශක්‍රයාට ස්තූති කරමින් තාපසතුමා මෙසේ කී ය.

5. ගිතෙල් ඉසින ලද ගින්නක් දිය ඉස නිවන්නාක් මෙන්, දැවෙන මාගේ සියලු පීඩාවන් නිවා දැමී ය.

6. ශෝකයෙන් පීඩිත වූ මාගේ පුත්‍ර ශෝකය, යමෙක් දුරු කෙළේද? ඔහු මාගේ හදවතෙහි ඇති තිබූ ශෝක නමැති හුල ද, උදුරා දැමී ය.

7. සක්රජුනි, ඒ මම ඔබට ඇහුම්කන් දී, උදුරන ලද හුල් ඇත්තේ වෙමි. ශෝකය පහ කෙළෙමි. නො කැළඹෙමි, දුක් නො වෙමි, නො හඬමි.

මෙහි 'යමාසී' යනු 'යමක් මා තුළ වී ද?' යන අර්ථ යි. 'හදයනිසසිතං' යනු 'හදවතෙහි පවතින', යන අර්ථ යි. 'අපානුදි' යනු 'බැහැර කෙළේ ය' යන අර්ථ යි.

මෙසේ ශක්‍ර තෙමේ තවුසාට අවවාද දී, සිය දෙව්ලොව බලා පෙරළා ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙන හැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා තාපසයා නමි, මේ මහලු හික්‍රව ය. මුවා නමි, සාමණේරයා ය. සක්දෙව්දු වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන්වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

5.3.3

මූසික ජාතකය

'කුභිං ගතා කසථ ගතා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේළුවනාරාමයෙහි වැඩවෙසෙන සේක, අජාසත් රජු අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව මීට පෙර 'ධූස' ජාතකයෙහි විස්තර කරන ලදී. මේ ජාතකයට අනුව බුදුරජුන් දම් දෙසද්දී අජාසත් රජතුමා විටෙක තම පුතා සමග සෙල්ලම් කරයි. තවත් විටෙක බණ අසයි. මේ බව දුටු බුදුරජාණන් වහන්සේ 'කවදා හෝ මේ දරුවා නිසා රජුට බිය උපදින්නේ යැ'යි දැන, 'මහරජතුමනි, පැරණි රජවරු සැක කළ යුතු අවස්ථාවන්හි සැක කොට සිය පුතාට, 'මා මියගිය කල්හි, ආදාහනයෙන්

පසු ව ඇවිත් රාජ්‍යය බාරගන්න යැයි කියා, ඔහු සිය රාජ්‍යයෙන් බැහැරකොට තැබූහ'යි වදාරා මේ අතීත කථාව දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසන් තෙමේ තක්ෂිලාවෙහි බමුණු කුලයක ඉපිද, දිසාපාමොක් ආචාර්යවරයා බවට පත්විය. ඔහු ළඟ බොහෝ දරුවෝ උගනිති. ඒ අතර බරණැස් රජුගේ පුත්‍රයා වන 'යව' කුමාරයා ද ශිල්ප උගනිති. සියලු ශිල්පශාස්ත්‍ර උගෙන අවසන් කළ කුමරු නිසි අනුයෝග ආචාර්යවරයාට දී සිය රට බලා යාමට අවසර ඉල්ලී ය. අංග විද්‍යාවෙහි කෙළ පැමිණි ගුරුතුමා කුමරා පරීක්ෂා කොට බලා, 'කවදා නමුත් මොහුට මොහුගේ පුතාගෙන් අනතුරක් වන්නේ ය. එබැවින් එය දුරු කරන්නෙමි'යි සිතා ගමනට අවසර නො දුන්නේ ය. අනතුරුව කුමරු බේරා ගැනීමට ඇදුරුතුමා කිසියම් උපායක් කල්පනා කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ ඇදුරුතුමාට අශ්වයෙක් සිටී. ඇදුරුතුමා උගේ කකුලේ ඇති තුවාලයක් නිසා, උෟ මඩුවක් ඇතුළේ තබාගෙන උවැටන් කරවයි. මේ මඩුව සමීපයෙහි එක් ළිඳක් විය. මඩුව තුළ හුන් එක් මී පැටික්කියක්, සිය ගුළෙන් නික්ම අවුත් අසුගේ තුවාලය කයි. ඇය මේ තුවාලය කා දැමීම දිගින් දිගට ම කළා ය. අශ්වයා උත්සාහ කළත්, ඇගෙන් මිදීමට අපහසු විය. එක් දවසක් මී පැටික්කිය අවුත් තුවාලය කන්නට පටන් ගත්තා ය. වේදනාව ඉවසිය නො හැකි වූ අශ්වයා ඇයට පයින් වෙරු යොදා ගැසී ය. ඒ පහරින් ම මියගිය මී පැටික්කිය විසි වී ගොස්, අසල තිබූ ළිඳට වැටුණි. මේ අතර අසු බලාගන්නා අස්ගොව්වෝ මීපැටික්කිය දින කිහිපයකින් දක්නට නොලැබුණු බැවින්, 'ඇය කොහි ගියා දැ'යි කියමින් ඔවුනොවුන් සමග කථා කරමින් හුන් හ. මේ කාරණය තත් වූ පරිද්දෙන් දැනගත්, දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමා 'මේ අස්ගොව්වෝ මී පැටික්කිය කොහි ගියා දැ'යි ප්‍රශ්න කරති. ඇයට වූ දේ මම පමණක් දනිමි'යි සිතා ඒ කාරණය නිමිති කොටගෙන ගාථාවක් රචනා කොට එය රාජකුමාරයාට පාඩම් කරගැනීමට දුන්නේ ය.

එයින් නො නැවතුණු ඇදුරුතුමා, තවත් උපායක් සොයමින් කල් හැරියේ ය. මේ අතර තුවාලය සුවපත් ව අශ්වයා දිනක් අසල තිබූ යව (බාර්ලි) වත්තක් සමීපයට ගොස් යව කන්නට සිතා වැටේ කපොල්ලකින් ඔලුව ඇතුලට දැමී ය. ඒ දුටු ඇදුරුතුමා එය නිමිති කොට, තවත් ගාථාවක් රචනාකොට, එය ද පාඩම් කරගැනීම සඳහා කුමරුට දුන්නේ ය. ඊට අමතර ව තමන්ගේ ම ප්‍රඥා මහිමයෙන් තවත් ගාථාවක් පද බැඳ, එය ද

කුමරුට දී 'පුත, නුඹ රජයෙහි පිහිටා දරුවන් ද ලැබ, පළමු පුත්‍රයාට සොළොස් වයස වන සමයේ දී කිසියම් දිනෙක ඔබට සැදෑ කාලයක නාන්ත යන්නට සිදු වුවහොත් නාන පොකුණට ගොස්, එහි පඩිපෙළ මුදුනේ සිට, මා දුන් පළමු ගාථාව කියමින් ගමන් කරන්නැ'යි කියා ඇදුරුතුමා උපදෙස් දුන්නේ ය. තවද කිසියම් දවසක ස්වකීය සිරියහන් ගබඩාවට යන්නට සිතා උඩුමහල් තලයට ගොඩවෙන තැන දී සැකයක් ඇති වුවහොත්, එහි පියගැටපෙළ මුලසිට මේ ගාථාව කියමින් ගමන් කරන්නැ'යි කියා ඒ සඳහා මේ දෙවන ගාථාව කටපාඩම් කොට තබාගත යුතුයැ'යි ඇදුරුතුමා කුමරුට උපදෙස් දුන්නේ ය. එයින් ද නො නැවතුණු ඇදුරුතුමා 'පුත, යහන්ගැබට ඇතුළු වන්නට සුදානම් වන විටෙක දී සැකයක් ඇති වුවහොත්, පියගැට පෙළේ මුදුන්පඩිය මත සිට, ඔබට දී ඇති තෙවන ගාථාව ගායනා කරන්න. එසේ ගායනා කරමින් යහන් ගැබ වෙත පිය නගන්නැ'යි කුමරුට උපදෙස් ලබා දී, සිය රට බලා යන්නට අවසර දුන්නේ ය.

මෙසේ සිය රටට පැමිණි රාජ කුමාරයා පියරජු සතුටු කොට යුවරජ තනතුර ද ලබාගෙන, රාජ්‍ය කටයුතුවල නිරත වුණි. පසුකලෙක පියරජුගේ ඇවෑමෙන් යුවරජ, මහරජතුමා බවට පත් විය. කලක දී ඔහුට පුතෙක් ද ලැබුණි. පුත් කුමරුට, වයස දහසය වනවිට රාජ්‍යයට ලෝභ සිතක් ඇතිවිය. ඒ නිසා ම රාජ කුමාරයා තම පියරජු මරා, රාජ්‍යය පැහැර ගන්නට සිතුවේ ය. එසේ සිතා තමාගේ ආරක්ෂක පුරුෂයන් වෙත ගිය කුමරු ඔවුන් අමතා 'හිතවතුනි, මගේ පියා තවම තරුණය. එහු මැරෙනතෙක් ඔහුගේ ආදාහනය සිදුවන තෙක්, බලා සිටියොත්, මම මහල්ලෙක් වන්නෙමි. නාකි වූ පසු ලැබෙන රජ සැපතින් කවර ප්‍රයෝජනයක් දැ'යි කීවේ ය. ඒ ආසු ආරක්ෂක පුරුෂයෝ 'කුමරුනි, අපට පසල් දනව්වකට ගොස් සොරකම්කොට අවශ්‍ය දෑ සපයා ගෙන, රාජ්‍යයක් ගොඩනැගීම, කිසිදා කළ නො හැක්කකි. එබැවින් කුමන හෝ උපායකින්, පියරජු මරා රාජ්‍යය ගනු මැනවැ'යි කුමරුට උපදෙස් දුන් හ.

ආරක්ෂකයින්ගේ උපදෙස් අකුරට ම ක්‍රියා කිරීමට තීරණය කරගත් රාජ කුමාරයා පියරජු ඝාතනය කිරීමට මාන බලමින් සිටියේ ය. මේ අතර කිසියම් දිනක රජතුමා, නාන්තට අවශ්‍ය වූ බැවින් රජමාලිගය සමීපයේ ඇති, පොකුණ වෙත යන්නට තීරණය කර ගත්තේ ය. රජුගේ සාමාන්‍ය සිරිත නම්, ස්නානයට මඟුල් පොකුණට යාමයි. එහෙත් සැදෑ කලෙක වුවහොත් මාලිගය සමීපයේ වූ පොකුණෙන් ස්නානය කිරීම රජතුමා

පුරුද්දක් කොට ගත්තේ ය. රජු මේ සැන්දෑවේ නාන්තට සුදානම් වන බව දැනගත් රාජකුමාරයා, තමාගේ මනදොළ මුදුන්පත් කරගැනීමට අදිටත්කොට ගෙන, කඩුවක් ද අතෙහි දරා 'මෙහි දී රජු මරා දමන්නෙමි'යි සිතා, පොකුණ සමීපයෙහි සැඟවී සිටියේ ය. රාජ මාලිගයෙහි 'මූසිකා' නමින් දාසියක් වූවා ය. රජතුමා ඇයට කථාකොට 'මම තව ටිකෙකින් ස්නානය සඳහා පැමිණෙන්නෙමි. නුඹ ගොස් පොකුණ අවට පිරිසිදු කරව'යි කියා, දාසිය පිටත්කොට හැරියේ ය. අණ ලද සැණින් එහි ගිය මූසිකා නම් වූ දාසිය, පොකුණ අවට පිරිසිදු කරගෙන යනවිට, සැඟව සිටි කුමරුන් දැක්කා ය. එවිට 'තමාගේ මේ ක්‍රියාව ප්‍රකට වේ යැ'යි, යන බියෙන් කුමරු වෙච්චන්තට පටන්ගත්තේ ය. එම හේතුවෙන් ඉදිරියට පැන ගත් කුමරු, කඩුව ඇද එයින් දාසියට පහර දී ඇය දෙකට කපා, පොකුණෙහි ම ගිල්වී ය. මේ අතර රජතුමා නාන්තට එතැනට එමින් සිටියේ ය. රජු සමග පැමිණි පරිවාර ආරක්ෂක පුරුෂයෝ, 'පොකුණ පිරිසිදු කිරීමට මෙහි පැමිණි මූසිකාව කොහිදැ'යි, කොතැනට ගියා දැ'යි ප්‍රශ්න කරමින් පොකුණ සමීපයේ සිටිය හ. රාජපුරුෂයන් විසින් කියන ලද 'මූසිකා' යන වචනය ශ්‍රවණය කළ රජතුමාට, ඔහු පාඩම් කළ ගාථා අතුරෙන් පළමුවැන්න සිහිපත් විය. එබැවින් පොකුණුතෙර සිට රජතුමා එය මෙසේ පැවසී ය.

කුහිං ගතා කප්ථ ගතා - ඉති ලාලපපති ජනෝ
අහමෙව එකෝ ජානාමී - උදපානෙ මූසිකා හතා

ජනයා මූසිකා කොහි ගියා ද? කොහි ගියාදැ'යි කථා කරයි. මැරුණු මූසිකාව ලිඳ තුළ යැයි, මම එකහෙළා දනිමි.

මෙහි 'කුහිං ගතා කප්ථගතා' යන වාක්‍ය දෙක එක හා සමාන ය. 'ඉති ලාලපපති' යනු 'මෙසේ දොඩයි' යන අර්ථ යි. මෙසේ මේ ගාථාව නො දන්නා ජනයා 'මූසිකා දාසිය කොහි ගියාදැ'යි, ඒ ගැන කථා කරයි. 'කුමරා විසින් මූසිකාව දෙකට කපා පොකුණට හෙළන ලද බව මම එකහෙළා දනිමි'යි, යන අදහස, ඒ ගැන කිසිත් නො දත් රජුගේ කියමනෙන් පැහැදිලි වෙයි.

මේ අතර 'තමා කළ කර්මය පියරජු විසින් තේරුම් ගන්නා ලදැ'යි බියට පත් කුමාරයා, වහා හුන් තැනින් පලා ගියේ ය. ස්වකීය ආරක්ෂක පුරුෂයන් වෙත දිවැගිය රාජකුමාරයා, ඔවුන්ට සිදු වූ සියලු දේ නො

වළඟා පැවසී ය. ඒ මොහොතේ දී වික්‍ෂිප්ත වූ රාජ පුරුෂයෝ කිසිත් නො කියා සිට, දින හත අටකට පසු කුමරුට කථාකොට, 'කුමරුවනි, ඉදින් ඔබේ ක්‍රියාව රජ දැනගත්තේ නම්, කිසිසේත් නිශ්ශබ්ද ව නො සිටී. රජුගේ කියමන, තර්කානුසාරයෙන් ගොතා ගත් එකක් විය යුතු ය. එබැවින් කෙසේ හෝ රජු අවසන් කරනු මැනවැ'යි, උපදෙස් දුන් හ. ඒ උපදේශයෙන් නැවත ශක්තිමත් වූ රාජ කුමාරයා, පසුදිනෙක කඩුව ද අතෙහි තබාගෙන රාත්‍රී රජතුමා යහන් ගැබට පිවිසීම සඳහා උඩු මහලට නගින පියගැට පෙළ සමීපයට පැමිණෙන තෙක්, පුල පුලා බලා සිටියේ ය. කුමරුගේ අදහස පඩිපෙළ මුල දී ම, රජුට පහර දීමට යි. රජතුමා පැමිණෙන තෙක් කුමරු ඒ මේ අත ඇවිදීමින්, නො ඉවසිල්ලෙන් බලා සිටියේ ය. මේ අතර උඩුමහල් තලයට යන්නට සිතා, පියගැටපෙළ වෙතට පැමිණෙන රජුගේ සිත්හි, සැකයක් උපනි. වහා සිය ගුරුතුමා උගන්වන ලද ගාථාව සිහිපත් කළ රජතුමා, එය මෙසේ පැවසී ය.

2. කොටඵවකු මෙන් ඒ මේ අත බලමින් යම් කාරණයකට පසුබසීද? ළිඳෙහි මුසිකාව මරා දමා, යව (රජු වන මා) කා දමන්නට කැමැත්තෙහිද?

මේ ගාථාව දක්වන අදහස මෙසේ ය. 'යම් හෙයකින් නුඹ යම් යම් ආකාරයකින් පහර දීමට අවකාශ සොයමින්, කොටඵවකු මෙන් පසු බසිනි ද? ඒ අයුරෙන් ම මම එය දනිමි. පෙර දා මුසිකා නම් වූ දාසිය මරා, පොකුණෙහි දමා, යව රජු වන මා කා දමන්නට කැමැත්තෙහිද?' යනුවෙනි. කිසිත් නො දැන කී, රජුගේ මේ ගාථාවෙන් ඉහත කී අදහස අර්ථවත් වේ.

රාජ කුමාරයා ද 'පියතුමා විසින් මම තේරුම් ගන්නා ලද්දෙමැ'යි, අභිගයින් බියට පත් වී පලා ගියේ ය. අඩ මසකට පසු නැවත වතාවක් රජු මරණයට පත් කිරීමට උපක්‍රමයක් කල්පනාකොට දිගට් දණ්ඩක කෙළවරේ සවිකළ යකඩ බෝලයක් අතැති ව උඩුමහල් තලයෙහි රජුගේ යහන් ගැබටත්, පියගැට පෙළෙහි මුදුනටත්, අතර ඒ සමීපයේ පිහිටි බැම්මක එල්ලිගෙන, රජු යහන්ගැබට පැමිණෙන තෙක්, බලා සිටියේ ය. මේ අතර රාත්‍රියෙහි සැතපීමට තීරණය කළ රජතුමා, පියගැටපෙළ සමීපයට පැමිණියේ ය. පියගැටපෙළ නගින්නට ආරම්භ කිරීමත් සමග සැකයක් ඇති වූ බැවින්, රජතුමා තෙවන ගාථාවත් ගායනය කරමින් ම සෝපාණය මුදුනට නැග්ගේ ය. තෙවන ගාථාව මෙසේ ය.

3 මෝඩය, තෝ දෙරුවෙකි. උපතින් පළමු වයසෙහි සිටි බාලයෙකි. දිග දණ්ඩක් ගෙන පහරදීමට බලා සිටින තට ජීවත්වීමට ඉඩ නො දෙමි.

'පයමුප්පනිතො' යනු 'උපතින් පළමු වයසින් යුක්ත වූ, බාල විශේ සිටි' යන අර්ථ යි. 'සුසු' යනු 'තරුණ' යන අර්ථ යි. 'දිසං' යනු දිග දණ්ඩක සවි කළ ආයුධය, යන අර්ථ යි. මේ ගාථාව දක්වන අදහස මෙසේ ය. 'මෝඩය, තෝ තගේ ආයු, පරිභෝග කිරීමට ඉඩ නො ලබන්නෙහි ය. මම දැන් නිර්ලජ්ජිත වූ තට, ජීවත් වීමට ඉඩ නො දෙන්නෙමි. තා මරවා කැලිවලට කපා හුල්වල ගස්සවන්නෙමි' යනුවෙනි. කුමරාට තර්ජනය කරමින් කියන ලද ගාථාවක් වුවත්, රජු විසින් මෙය කියන ලද්දේ, කුමරාගේ ක්‍රියා ගැන කිසිත් නො දැන ය. (ගුරුවරයා උගන්වා තිබූ බැවිනි.)

කුමරාට එදින පලා යා ගත නො හැකි විය. එබැවින් 'දේවයිනි, මට ජීවිත දානය දෙනු මැනවැ'යි රජුගේ පාමුල, කුමරා වැදහොත්තේ ය. එවිට කාරණය මැනවින් තේරුම් ගත් රජතුමා, තම පුතාට තර්ජනය කොට මාංචුවලින් දැන් බැඳ, බන්ධනාගාරයෙහි දම්මවා, එතැනින් පිටත්ව ගොස් සේසත යට වූ අලංකාර රාජාසනයෙහි වාසි වී, 'අපගේ ආචාර්ය වූ දිසාපාමොක් බ්‍රාහ්මණතුමා, මට මේ උවදුර ඇතිවන බව කල්තියා දැන, මේ ගාථා තුන ඉගැන්වූයේ යැ'යි, තුටු පහවුව උදන් අනමින්, මෙසේ පැවසී ය.

4. පුතා විසින් මම මරණයට සම්ප කරන ලද්දෙමි. දේව බලයකින් හෝ, අංගසම පුත්‍රයාගේ හොඳකම නිසා හෝ, නොව මේ ගාථා නිසාම, මරණයෙන් මිදුණෙමි.

5. උසස්-පහත්-මධ්‍යම යන සියල්ල අසා, දැන උගත යුතු ය. ඒ හැම දෙයක ම අර්ථය දැනගත යුතු ය. එහෙත් ඒ සියල්ල පාවිච්චි නො කළ යුතු ය. යම්කලෙක ඒ උගත් දේ, යහපත සලසා ද? (කවදා හෝ) එබඳු කාලයක් පැමිණේ.

මෙහි 'නානතලිකබහවනෙන' යනු 'අන්තරීක්ෂ හවනය සඳහා කියන ලදී. මම අද දෙව් විමනකට, අන්තරීක්ෂ හවනයකට ගොඩවූයේ නැත. එබැවින් අද දින අන්තරීක්ෂ හවනය කරණකොට ගෙන, මරණයෙන් මිදුණේ නො වෙමි' යන අර්ථ යි. 'නාඩගපුත්තසිරෙන වා' යනු 'අංගසම පුතා නිසා

නො මිදුණෙමි' යන අර්ථ යි. 'පුතෙතන හි පටයයිනො' යනු 'මම වනාහි, මගේ ම පුතා විසින් අද මරණයට සමීප කරන ලද්දේ වෙමි' යන අර්ථ යි. 'සිලොකෙහි පමොවිනො' යනු 'ඒ මම මගේ ම ගුරුතුමා විසින් රචනාකොට දෙන ලද, ගාථා කරණකොට ගෙන මිදුණේ වෙමි.' යන අර්ථයි. 'සුතං' යනු 'උගත් දෑ' යන අර්ථ යි. 'අධියෙථ' යනු 'ඉගෙන ගන්නේ ය, හික්මෙන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'හිනමුකකටයමජකධිම' යනු 'උසස්-පහත්-මධ්‍යම යන මේ සියල්ල උගත යුතු ම යැ'යි දක්වයි. 'න ව සබ්බ පයොජයෙ' යනු 'පහත් හෝ, මධ්‍යම හෝ මන්නු හා ශිල්ප ප්‍රයෝජනයට නො ගත යුතු ය. උතුම් දේ පමණක් ප්‍රයෝජනයට ගත යුතු ය' යන අර්ථයි. 'යත් අත්ථාවනං සුකං' යනු 'මහොෂධි පඬිතුමාගේ කුඹල් වැඩ මෙන්, උගත් ශිල්පයෙන් කිසියම් ප්‍රයෝජනයක් වේ ද? එවැනි කාලයක් එළඹේ ම ය' යන අදහස යි.

පසුකලෙක රජතුමා මිය ගියේ ය. අනතුරුව කුමාරයා රජබවට පත්විය. බුදුහු මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා දිසාපාමොක් ඇඳුරුතුමා වූයේ මම ම යැ'යි බුදුහු වදාළහ.

5.3.4 චුල්ල ධනුග්ගහ ජාතකය

'සබ්බං භණ්ඩං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, ගිහි කල බිරිය විසින් පොළඹවන ලද හික්කුවක අරඬයා වදාළ සේක. බුදුරදුන් හමුවේ දී, ඒ හික්කුව විසින් ම 'ස්වාමීනි, මා මහණකමට කළකිරුණේ මාගේ ගිහි කල භාර්යාව නිසා යැ'යි කී කල්හි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'මහණ, ඔය ස්ත්‍රිය ඔබට අනර්ථය සිදුකෙළේ දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද ඔබ ඇය නිසා කඩුපතින් ගෙල සිදගත්තෙහි යැ'යි වදාරා සෙසු හික්කුන්ගේ අයැදුමෙන්, මේ අතීත කථා පුවත දේශනා කොට වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ශක්‍ර ව උපන්නේ ය. එකල බරණැස් නුවර වැසි එක් බ්‍රාහ්මණ තරුණයෙක් තක්‍ෂලාවට ගොස් එහි දී සියලු ශිල්ප උගෙන දුනු ශිල්පයෙහි කෙළ පැමිණ නිමාවට පත්වී 'චූල්ල ධනුශ්ලත පණ්ඩිතයා යැ'යි ප්‍රසිද්ධ විය. ඔහුගේ ආචාර්යතුමා කිසියම් දවසක 'මේ තරුණයා මා වැනි ම දැක්‍යෙකි. සියලු ශිල්ප මා මෙන් ම උගත්තේ ය. එබැවින් මොහුට මාගේ දියණිය පාවා දිය යුතු යැ'යි කල්පනාකොට එසේ කෙළේ ය. මේ බමුණු කුමරා ද ඇයත් රැගෙන බරණැසට යනු සඳහා ගුරුතුමාගෙන් අවසර ද ගෙන ගමට පිළිපන්නේ ය. මේ ගමනේ දී දිගු කැලෑබඳ ප්‍රදේශ දෙකක් පසුකළ යුතු විය. මෙසේ මහමග ගමන් කරන මේ තරුණ යුවළ පළමුවන කැලෑබඳ ප්‍රදේශය ආසන්නයේ ම ඇති ගමට පැමිණිය හ. මේ කැලෑ ප්‍රදේශයේ ඉතා දරුණු වණ්ඩි හස්තිරාජයෙක් වෙසේ. උභ්‍ය ඵ්‍රම පලාතම වනයයි. එබැවින් කිසිකෙනෙක් ඵ්‍ර මගින් ගමන් කරන්නට එඬිතර නොවෙයි. චූල්ල ධනුශ්ලත පඬිතුමා ඵ්‍ර කැලෑ පෙදෙසට ළං වනවිට, ගමේ මිනිස්සු වණ්ඩි හස්තිරාජයා සහ උගේ කෙරුවාවන් ගැන කියා, ඔවුන් වළක්වන්නට උත්සාහ ගත් හ. එහෙත් ඵ්‍ර කිසිවක් ගණනකට නොගත් බමුණු කුමරා, සිය බිරිය ද කැටුව කැලෑ මගට පිවිසුණේ ය.

කැලෑ මගේ මැදක් තැන් යනවිට, ඇත් රාජයා හඬ නගා ගෙන ඔවුන් ඉදිරියට පැන්නේ ය. ධනුශ්ලත කුමරු එක ම හියකින් ඇතුගේ කුම්භස්ථලයට විද්දේ ය. ඊතලය ඇතා විනිවිද ගොස් උගේ පසුපසින් නිකුත් විය. ඇතා එතැන ම මැරී වැටුණේ ය. මෙසේ ඇතුගෙන් ගැලවුණු ධනුශ්ලත පඬිතුමා, වන පියස කෙළවර කොට, තවත් ගමකට පිවිසුණි. මේ ගමෙන් අනතුරුව ඇත්තේ තවත් විශාල කැලෑ ප්‍රදේශයකි. මේ කැලයෙහි පණහක් පමණ වූ සොරු කණ්ඩායමක් මං පැහැරීම් කරති. මෙකී ගමේ මිනිස්සු ද ධනුශ්ලත කුමාරයාත් එම කුමාරියත් දැක, වහා ළඟට අවුත්, මේ කැලෑබඳ මාර්ගයෙන් නො යන ලෙසත්, කැලෑවේ මංපහරණ සොරුන් වෙසෙන බවත්, ඔවුන් ඉතා බිහිසුණු බවත්, තරුණ යුවලට පැහැදිලි කොට දුන්න. එහෙත් ඵ්‍ර කිසිවක් නොසැලකූ ධනුශ්ලත කුමරා බිරියද, කැටුව වනයට ඇතුළු විය. ඵ්‍ර වනගත මාර්ගයෙහි කිසියම් තැනෙක රැස් වූ, ඉහත කී සොරු කණ්ඩායම, එක් මුවකු මරා ගින්නෙන් පුලුස්සමින් කතා හුන් හ. අනුක්‍රමයෙන් තරුණ යුවල එතැනට පැමිණිය හ. ඵ්‍ර දුටු සොරු 'ස්වර්ණාභරණයෙන් සැරසුණු ඵ්‍ර යුවල අල්ලා ගන්නෙමු'යි කියා ඊට උත්සාහවත් වූහ. සොර නායකයා අංග ලක්‍ෂණ විද්‍යාවෙහි දැක්‍යෙකි. ඔහු

නිකුත් විය. ඇතා එතැන ම මැරී වැටුණේ ය. මෙසේ ඇතුගෙන් ගැලවුණු ධනුග්ගහ පඬිතුමා, වන පියස කෙළවර කොට, තවත් ගමකට පිවිසුණි. මේ ගමෙන් අනතුරුව ඇත්තේ තවත් විශාල කැලෑ ප්‍රදේශයකි. මේ කැලයෙහි පණහක් පමණ වූ සොරු කණ්ඩායමක් මං පැහැරීම් කරති. මෙකී ගමේ මිනිස්සු ද ධනුග්ගහ කුමාරයාත් එම කුමාරියත් දැක, වහා ළඟට අවුත්, මේ කැලෑබද මාර්ගයෙන් නො යන ලෙසත්, කැලෑවේ මංපහරණ සොරුන් වෙසෙන බවත්, ඔවුන් ඉතා බිහිසුණු බවත්, තරුණ යුවලට පැහැදිලි කොට දුන්හ. එහෙත් ඒ කිසිවක් නොසැලකූ ධනුග්ගහ කුමරා බිරියයද, කැටුව වනයට ඇතුළු විය. ඒ වනගත මාර්ගයෙහි කිසියම් තැනෙක රැස් වූ, ඉහත කී සොරු කණ්ඩායම, එක් මුවකු මරා ගින්නෙන් පුළුස්සමින් කකා හුන් හ. අනුක්‍රමයෙන් තරුණ යුවල එතැනට පැමිණිය හ. ඒ දුටු සොරු 'ස්වර්ණාභරණයෙන් සැරසුණු ඒ යුවල අල්ලා ගන්නෙමු'යි කියා ඊට උත්සාහවත් වූහ. සොර නායකයා අංග ලක්ෂණ විද්‍යාවෙහි දක්ෂයෙකි. ඔහු කුමරු දුටු පමණින් ම, 'මේ උත්තම පුරුෂයෙකි'යි තේරුම් ගත්තේ ය. එබැවින් තම රැළේ එක ද සොරකුටවත් නැගිටින්නට ඉඩ නො දී, නැවත හිඳගන්නා ලෙස, ඔවුන්ට අහින් සන් කෙළේ ය. මේ අතර ධනුග්ගහ කුමාරයා ද, ගමන් විඩාව නිසා ම ගසක් මුල වාඩි වී 'දැන් දැන් බඩගින්න අධික ය. එබැවින් සොඳුර, ඔබ ගොස් අපට ද එක් මස් පෙත්තක් සොරුන්ගෙන් ඉල්ලාගෙන එව'යි කියා බිරිය සොරුන් වෙත පිටත් කෙළේ ය.

කුමරිය සොරුන් වෙත ගොස්, ඔවුන්ගෙන් එක් මස්පෙත්තක් ඉල්ලවා ය. එවිට සොර නායකයා 'මැයගේ ස්වාමියා උතුම් පුරුෂයෙකි. එබැවින් ඔවුන්ට මස් පෙත්තක් දෙව'යි සොරුන් අණ කෙළේ ය. එවිට සොරු පිළිස්සූ මස් අප විසින් කන ලදී. එබැවින් මෙය ගන්නැ'යි කියා නො පිසූ මස් වැදැල්ලක් කුමරියට දුන් හ. මහත් අභිමානයෙන් යුතු පුරුෂයකු වූ ධනුග්ගහ තරුණයා 'මට නොපිසූ මස් එවන ලදැ'යි සොරුන් කෙරෙහි කිපුණේ ය. ඒ දුටු සොරු 'නුඹ මෙහි සිටින එක ම පුරුෂයා කොට සිතහි ද? කිමෙක්ද? අපි ගැණු දැ'යි කියා කලබල වී නැගී සිටියහ. ධනුග්ගහ තරුණයා තම් ඉදිරියට සටනට එන ඒ ඒ සොරාට එක එක ඊතලය බැගින් ගෙන, විද මැරී ය. මෙසේ සොරු හතළිස් නව දෙනෙක් ඊපහර කා මැරී වැටුණහ. සොර නායකයා විද මැරීම සඳහා ධනුග්ගහ ළඟ ඊයක් නො වී ය. ඔහුගේ හිවුරෙහි තිබුණේ ඊතල පනහක් පමණි. ඉන් එකෙකින් ඇතාට විදින ලදී. ඉතිරිව තිබුණේ ඊතල හතළිස් නවයකි. සොරුන් හතළිස්

නවදෙනා මරා දමන ලද්දේ, ඒවා උපයෝගී කොට ගෙන ය. විද මැරීමට ඊතලයක් නොමැති බැවින් ධනුශ්‍රී කුමරු වහා පැන, සොරදෙටුවාට පහර දී, ඔහු බිම හෙළී ය. සොරුගේ පපුව මත හිඳගත් ධනුශ්‍රී කුමරු සොර දෙටුවාගේ හිස සිඳ දැමීම සඳහා කුමරියගෙන් කඩුව ඉල්ලීය. මීට කලින් එනම් දුන්නෙන් සටන් වැදීමට පෙර ම කුමරු විසින් සිය කඩුපත කොපුවත් සමග ම, කුමරිය අතට දී තිබුණි. ධනුශ්‍රී කුමරු තමාගෙන් කඩුව ඉල්ලූ නමුත්, සොරදෙටුවා කෙරෙහි ආල සිතක් ඇති කොටගත් කුමරිය, කොපුව සහිත කඩුව සිය දෑතට ගෙන, කඩුවේ මීට සොර නායකයාගේ දෙසටත්, කඩුපත තම සැමියා දෙසටත්, හරවා කඩුව කොපුවත් සමග ම පිරිනැමුවා ය. ඉන් ප්‍රයෝජන ගත් සොර නායකයා වහා කඩුමීට අතට ගෙන, කඩුව ඉවතට ඇද, එක පහරින් ම ධනුශ්‍රී කුමරුගේ හිස සිඳ දැමී ය.

කුමරු ඝාතනය කළ සොර නායකයා, කඩුව ද කුමරිය ද ගෙන, යන්නට පිටත් විය. මෙසේ ගමන් කරන අතරේ දී, සොර නායකයා කුමරියගෙන් ජාතිය ද, ගෝත්‍රය ද, වෙනත් විස්තර ද ඇසීය. ඇය ඒ සියල්ල නො වළඟා පැවසුවා ය. එවිට සොර නායකයා 'කුමරිය, ඔබේ පියා විසින් ඔබ ධනුශ්‍රී කුමරුට පාවා දෙන ලද්දේ කුමරුගේ කුමන විශේෂයක් දුටු නිසාදැ'යි ප්‍රශ්න කෙළේ ය. 'මගේ පියා 'තමා හා ධනුශ්‍රී කුමරු දුනු ශිල්පය අතින් එක හා සමානයැයි ද, වෙනත් ශිල්ප ඉගෙනීම අතින් ද තමා හා සම මට්ටමේ දක්‍ෂයෙකැ'යි ද කියා, තම දියණිය වන මා ඔහුට පාවා දුන්නේ ය. එසේ ධනුශ්‍රී කුමරු, පියාගෙන් මට ලැබුණු සැමියා වුවත්, ඔබතුමා කෙරෙහි මා තුළ ඇති වූ සෙනෙහස නිසා, මගේ සැමියා මැරවීමි'යි, කුමරිය උත්තර දුන්නා ය. මේ ඇසූ සොර නායකයා මහත් කලබලයට පත් ව, 'මැය කුල පරම්පරාවෙන් තමාට හිමි වූ සැමියා මැර වූ එකියකි. එහෙව් ඇ අනෙකකු දැක මට ද ඒ වික කරන්නට බැරි නැත. එබැවින් මැය අත්හැර දැමීම වඩාත් යෝග්‍ය යැ'යි සිතා, ඊට උපක්‍රමයක් කල්පනා කරමින් ම ගමන් කෙළේ ය. මේ යන අතරමග දී, ඔවුහු දෙදෙනා ක්‍රමයෙන් නො ගැඹුරු කුඩා නදියක් වෙතට අවතීර්ණ වූහ. ඒ නදියේ කිසියම් තැනෙක, හැරුණු වලවල් සහිත ස්ථානයක් දුටු සොර නායකයා 'සොඳුර, මේ දියෙහි බොහෝ කිඹුල්ලු වෙති. උන් ඉතා නපුරු ය. අපි දැන් එගොඩට කෙසේ හෝ යා යුතු වෙමු. එබැවින් කුමක් කරමුදැ'යි කුමරියගෙන් ඇසී ය. 'හිමියනි, ඔබ මාගේ සියලු ආහාරණ ගලවා මගේ ම උතුරු සඵවේ ඔතා, ඒවා ද රැගෙන කෙසේ හෝ එගොඩට යනු

මෙහි 'ලභ්‍යංඛිප්‍යං' යනු වහා ආපසු එන්න. දැන් මෙතැනින් ඉක්මණින් මා ද එගොඩ කරන්න' යන අර්ථයි.

කුමරියගේ ඉල්ලීමට පිළිතුරු වශයෙන් එගොඩ සිට සොරා මෙසේ පැවසී ය.

2. පින්වතිය, ඇසුර පත් නො වූ මා, දිගුකලක් ඇසුරුකළ තැනැත්තකු බවටත්, අස්ථිර වූ මා, ස්ථිර සැමියෙකු බවටත් පත් කළා ය. නී අතිකකු නිසා මා ද වෙනස් කරන්නී ය. එබැවින් මම මෙතැනින් ඉතා ඇතට යන්නෙමි.

ඉහත සඳහන් ගාථාවට මීට පෙර අර්ථ සපයා ඇත. මෙසේ කී සොරා 'මම මෙතැනින් තවත් ඉතා ඇතට යන්නෙමි. නුඹ ඔතැන ම සිටුව'යි කියා, ඇය මහ හඬින් හඬද්දී ම, ආහරණ පොදියත් රැගෙන පලා ගියේ ය. ඉක්බිති දැඩි ආශාවෙන් යුතු අනුවණ තැනැත්තියක් වූ ඇය, මෙබඳු වූ මහත් විපතකට පත් ව අනාථ ව නුදුරෙහි වූ එක් තෝර ගස් මණ්ඩියක වාඩි වී හඬමින් හුන්නා ය. මේ මොහොතෙහි ලොව පරික්‍ෂා කරන ශක්‍රයා, දැඩි ආශාව නිසා විනාශයට පත් වූ, සැමියාගෙන් ද, සොර නායකයාගෙන් ද පිරිහුණු කුමරිය හඬමින් හිඳිනු දැක, 'මැයට නිග්‍රහකොට ලජ්ජාවට පත් කර ආ යුතු යැ'යි සිතා, මාතලී දිව්‍ය පුත්‍රයාට ද, පංචශිඛ දිව්‍ය පුත්‍රයාට ද යන දෙදෙනාට කථාකොට ඔවුන්ට කැටුව, ඉහත කී නදීතෙරට පැමිණියේ ය. එහි දී සක්දෙවිඳු දෙවිපුත්‍රන් අමතා 'මාතලිය, නුඹ මාලුවෙක් වෙව, පංචශිඛ, නුඹ කුරුල්ලෙක් වෙව. මම සිවලෙක් වී කටින් මස් කැබැල්ලක් ගෙන ගංතෙර හිඳින අර ගැහැණිය සම්පයෙන් ගමන් කරන්නෙමි. මාතලිය, මාලුවෙක් වූ නුඹ, මා එසේ ගමන් කරන විට, ගංදියෙන් උඩට පැන, මට ඉදිරියෙන් බිමට වැටෙව, එවිට මම කටින් ගත් මස් පිඬ ඉවත දමා, නුඹ අල්ලා ගන්නට පනින්නෙමි. නුඹ ඊට පෙර නැවත උඩ පැන ගඟට වැටෙව. පංචශිඛ, කුරුල්ලෙක් වූ නුඹ මා ඉවත දමන ලද මස් පිඬ රැගෙන වහා අහසට පැන ගනුව'යි මෙසේ උපදෙස් දුන්නේ ය. දේව පුත්‍රයෝ ද, සිය නායකතුමාගේ අණ, ඒ අයුරින් ම ඉටුකිරීමට භාර ගත් හ.

සිවලෙක් බවට පත් වූ සක්රජ මස්වැදැල්ලක් කටින් ඩැහැගෙන, හඬන කුමරිය හමුවට යන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ අතර ගංදියේ හුන්

මාලුවෙක් කුමරියටත් සිවලාටත් අතර නැතකට, එක්වර ම පැන්නේ ය. මාලුවා දුටු හිවලා වහා කටින් ගත් මස් කැබැල්ල ඉවත හෙළා, මාලුවාට පැන්නේ ය. ඒත් සමග ම මාලුවා තවත් පිම්මකින් නැවත නදියට ම පැන ගත්තේ ය. මේ අතර කොහේදෝ සිට පැමිණි කුරුල්ලෙක්, සිවලාගෙන් ගිලිහුණු මස් කැබැල්ල ඩැහැගෙන අහසට පියැඹී ය. ආහාර දෙක ම අහිමි වූ සිවලා, කුමරිය හුන් තෝරගස් යායෙහි ම දුක් මුසු මුහුණින් යුතු ව, ඉවත බලාගෙන හුන්තේ ය. සියල්ල මුල සිට බලා හුන් කුමාරිය, 'අධික ආශාව නිසා, මේ සිවලා නැසුණි. උෟට කටෙ තිබූ මස් කැල්ල ද, බිමට වැටුණු මාලුවා ද යන ආහාර දෙකම අහිමි වී යැ'යි, කළගෙඩියක් පොළොවේ ගසා බිඳින්නාක් මෙන්, මහ හඬින් සිනාසෙන්නට පටන් ගන්නා ය. ඇගේ සිනාහඬ අසා සිටි සිවලා මෙසේ කී ය.

3. තෝර ගස් ලැහැබෙහි මහ හඬින් සිනාසෙන මැය කවරියක්ද? මැනවින් යෙදූ නැටුමක් හෝ ගීතයක් හෝ තාල වාදනයක් හෝ මෙහි නැත. මනා වූ උකුලුතලයක් ඇති ශෝභන තැනැත්තිය, හැඬිය යුතු විටෙක, කුමක් නිසා මහ හඬින් සිනාසෙහි ද?

මෙහි 'කායං' යනු 'මැය කවරියක් ද?' යන අර්ථයි. 'එළාගළාගුමේබ්' 'තෝර ගස් ලැහැබක' යන අර්ථ යි. 'අහුභාසියං' යනුවෙන් 'දත් විදහා මහහඬින් සිනාසීමට' කියනු ලැබේ. එනම්, 'මේ ලැහැබෙහි මහ හඬින් සිනාසෙන ඇය කවරක් දැ'යි විචාරයි යන අර්ථයි. 'නයිධ නවංචා' යනු 'මෙතැන කිසියම් නැට්ටුවකුගේ නැටුමක් හෝ ගායකයකුගේ ගැයුමක් හෝ වාදකයෙකුගේ අතෙහි තබා මැනවින් වයන වාදනයක් හෝ නැත' යන අර්ථයි. 'සුසමාහිතං' යනු 'යමක් දැක ඔබ සිනාසෙහි ද? එබඳු තාළ වාදනයක් නැත' යන අර්ථයි. 'අනමහි කාලෙ' යනු 'හැඬිය යුතු කාලයෙහි' යන අර්ථයි. 'සුසෙසාණි' යනු සුන්දර උකුලක් ඇති තැනැත්තිය', යන අර්ථ යි. 'කිනනු ජහසසි' යනු හැඬිය යුතු කල, ඔබ කුමන කරුණක් නිසා නො හඬා, මහ හඬින් සිනාසෙහිද? යන අර්ථයි. 'සොහනෙ' යනු 'පැසසීමෙන් යුතු ව ඇය අමතයි' යන අර්ථයි.

සිවලාගේ කථාව අසා හුන් කුමරිය, මෙසේ පැවසුවා ය.

4. අනුවණ සිවල, මෝඩ කැණහිල, තෝ අඥානයෙකි. මාලුවාත්, මස් කැබැල්ලත්, යන දෙක ම අහිමි විය. දැන් අසරණයෙක් ව කල්පනා කරයි.

මෙහි 'ජනෝ' යනු 'හානියට පත් වී' යන අර්ථ යි. 'පෙසිඤ්ච' යනු 'මස් පෙත්තක්' යන අර්ථ යි. 'කපණො විය ක්‍රියාසී' යනු 'දහසින් බැඳී පියල්ලක් පැරදුණු අසරණයකු මෙන් කල්පනා කරයි, ශෝක කරයි, සිතමින් සිටී' යන අර්ථ යි.

කුමරියගේ ප්‍රකාශයට සිවලා මෙසේ උත්තර දුන්නේ ය.

5. අනුන්ගේ වරද හොඳින් පෙනේ. තම වරද නො පෙනේ. සැමියාගෙන් ද, සොර සැමියාගෙන් ද පිරිහිණු තී මටත් වඩා ශෝක කරති.

'මමපි කච්ඤාඤ්ච ක්‍රියාසී' යනු 'පවිටු හැසිරීම් ඇති දුස්සීල තැනැත්තිය, මට නැති වූයේ ගොදුර පමණකි. තී අධික ආශාව නිසා නැසුණි. තී අහම්බෙන් දුටු සොරකු කෙරෙහි, පිළිබඳ සිත් ඇති වී, ඒ සොර සැමියා නිසා, කුල දහමින් ලැබුණු සැමියාගෙන් පිරිහුණි. දැන් මට වඩා සිය-දහස් ගුණයෙන් අන්ත අසරණ වී කල්පනා කරයි. හඬයි. වැලපේ යැයි, ලජ්ජාවට පත්කොට, ඇය විහිළුවට ලක් කරමින් බෝසත් තෙමේ, ඉහත සඳහන් අදහස ප්‍රකාශ කෙළේ ය' යන අර්ථයි.

ඊළඟට සිවලාට පිළිතුරු දෙමින් කුමරිය මෙසේ කීවා ය.

6. මෘගරාජ වූ සිවලාණෙනි, ඔබ යමක් කීවෙහි ද? එය එසේ ම ය. ඒකාන්තයෙන් එසේ වූ මම, මෙතැනින් ගොස් සැමියකුට අවනතව වෙසෙන්නෙමි.

මෙහි 'නුන' යනු ඒකාන්ත අර්ථයෙහි නිපාතයකි. ඒ මම මෙතැනින් පිටත් ව ගොස්, නැවත වෙනත් සැමියකු ලැබ, ඒකාන්ත වශයෙන් ම ඔහුගේ වසඟයට පත් ව, ඔහුට අවනත ව, වාසය කරන්නෙමි' යන අර්ථයි.

ඉක්බිති අනාවාරී වූ දුසිල් තැනැත්තියක් වූ, ඇයගේ කථාව අසා සක්දෙව් රජ, මේ අවසාන ගාථාව පැවසී ය.

7. මැටි කලයක් සොරකම් කළ යමෙක්, රන් තලියක් වුවත් සොරකම් කරන්නේ ය. තී විසින් පවිකරන ලදී. නැවත ද තී එය ම කරන්නී ය.

'අශ්ලාචාර කී කුමක් කියහිද? මැටි තලියක් සොරකම්කොට පුරුදු වූ යමෙක්, රන්තලි, රිදී තලි ආදී වූ වටිනා දෑ, සොරකම් කෙරේ ම ය. කී විසින් මේ පව කරන ලදී. එබැවින් කී විශ්වාසී කිරීමට නො හැකි ය. නැවතත් කී මෙවැනි දෑ කරන්නීම යැයි මෙසේ සක් දෙවිදු ඇයට පැවසීය' යන අර්ථයි.

මෙසේ ශක්‍රයා ඇය ලජ්ජාවට පමුණුවා, විහිළවකට පත්කොට, ස්වකීය දෙව්ලොව බලා පිටත් ව ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, කළකිරුණු හික්‍ෂුව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා ධනුශ්ගහ නම්, මේ කළකිරුණු හික්‍ෂුව ය. ඒ කුමරිය නම් මේ පුරාණ භාර්යාව ය. සක්දෙව් රජ වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

5.3.5

කපෝත ජාතකය

'ඉදානි බොමහි' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙව්රම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, ආශාවෙන් ලොල් වූ හික්‍ෂුවක අරබයා වදාළ සේක. මින් පෙර මෙවැනි අය ගැන කොතෙකුත් විස්තර කරන ලදී. ඉහත කී හික්‍ෂුව ළඟට කැඳවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහුගෙන් ලෝලත්වය ගැන ප්‍රශ්නකොට විස්තර දැන, 'මහණ, ඔබ ලෝලයකු වූයේ දැන් පමණක් නොවේ. පෙර ද ලෝලභාවය නිසා ම දීවි පුද කරන්නට ඔබට සිදු වී යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බහ්දත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ පරෙවි ජාතියෙහි ඉපිද බරණැස් නුවර ප්‍රධාන සිටුවරයාගේ

මුළුතැන්ගෙයි විවෘත කුඩුවක ජීවත් වේ. මේ අතර මස්-මාලු වලට කැදර වූ එක් කාක්කෙක් පරෙවියා සමග මිතුරු වී උෆත් සමග එකට ජීවත් වන්නට කැමති කරවා ගත්තේ ය. මේ දෙදෙනා ම දැන් මුළුතැන්ගෙයි ඇති පරෙවි කුඩුවේ වාසය කරති. එක් දවසක් කපුටා කුස්සිය තුළ මස්-මාලු සකස් කරනු දැක, ඒවා කෑමට කැදර ව හදිසියේ ලෙඩ වූවාක් මෙන්, කෙදිරිගාමින් කුඩුවට ම වී වැද හොත්තේ ය. එදින පරෙවියා කෑම සොයා යන්නට සිතා 'හිතවත, එනු මැනවි. අපි ගොදුරු සඳහා පිටත් ව යමුදැ'යි ඇසී ය. එවිට කපුටා කථාකොට, 'මිතුර, නුඹ යනු මැනවි. මම අප්ප්ණයක් නිසා වැදහොත්තේ වෙමි'යි, කියා නිශ්ශබ්ද විය. පරෙවියා කුඩුවෙන් නික්ම ගිය පසු, කපුටා 'මොහු මාගේ මිතුරෙක් නොව සතුරෙකි. විෂ කටුවකි. ඔහු මෙහෙන් ගිය එක ම හොඳ ය. ඒ නිසා මට කැමති හැටියට මස්-මාලු කන්නට හැකි යැ'යි සිතා, මෙසේ පැවසී ය.

ඉදනි බොමහි සුබිතො අරොගො
 නිකකණටකො නිප්පතිතො කපොතො
 කාභා මිදානි හදයසස තුට්ඨං
 තථාහිමං මංසසාකං බලෙති ති

පරෙවියා නික්ම ගියේ ය. කරදරය පහ විය. දැන් මම සුවපත් ද, නිරෝගී ද වෙමි. එසේ ම මේ මස් කැල්ල ද මට බලපෑම් කරයි. එබැවින් දැන් මම හදවතට සතුට ගෙන දෙන්නක් කරන්නෙමි.

මෙහි 'නිප්පතිතො' යනු 'නික්මුණේය' යන අර්ථයි. 'කපොතො' යනු 'පරෙවියා'ය. 'කාභාමිදානි' යනු 'දැන් කරන්නෙමි' යන අර්ථයි. 'තථා හි මං මංසසාකං බලෙති' යනු 'එසේ ම මස් ද, සෙසු දෑ ද, මට බල කරයි. එනම් නැගිටුව, කව යි, කියන්නාක් මෙන් මා උත්සාහ කරයි' යන අර්ථයි.

මෙසේ ඒ කපුටා අරක්කැමියා මස්-මාලු පිස මුළුතැන්ගෙයින් නික්ම එළිමහනට වී දහදිය වියළමින් සිටින කල්හි, කුඩුවෙන් නික්ම, කුළුබඩු රැස්කොට තබා ඇති බේසමට බැස, එහි සැඟවෙන්නට උත්සාහ කෙළේ ය. එහෙත් කපුටාගේ නිය පහරවල් වැදුණු බේසම 'කිරි කිරි' යන හඬ නැංවී ය. මේ ශබ්දය ශ්‍රවණය කළ අරක්කැමියා, 'ඒ කුමක්දැ'යි දැගනු රිසියෙන් වේගයෙන් මුළුතැන්ගෙට අවුත් බලා, කපුටා දැක එක පහරින් ම උෆ අල්ලා ගත්තේ ය. කපුටා ග්‍රහණයට ගත් අරක්කැමියා, පළමුකොට උගේ

සියලු පිහාටු ගලවා දැමීය. අනතුරුව උග පැත්තකින් තැබූ අරක්කැමියා, අමුඉඟුරු ඉස්ම ගෙන, එයින් අඛ අඹරා, එයට අඹරා ගන්නා ලද සුදුසුනු ද එක්කොට, කුණු වූ කිරිමෝරු වලින් සියල්ල කලතා කපුටාගේ මුළු සිරුර පුරා මැනවින් තවරා, එක් කැබිලිති කටුවක් බිම අතුල්ලා රවුම්කොට, එහි කෙළවරකින් සිදුරක් කොට නූලක් දමා, එය කපුටාගේ බෙල්ලෙහි එල්ලා, කපුටා, උග නිදාගන්නා කුඩුවෙහි සුපුරුදු තැන ම තැබී ය. මේ අතර කෑම සොයා ගොස් ආපසු පැමිණී පරෙවියා කපුටා දැක, උගට සිදු වූ හදිස සිතින් සිතා ගත්තේ ය. එහෙත් කිසිත් නො දන්නාක් මෙන්, පරෙවියා කපුටා දෙසට හැරී, 'මේ කෙකින්න කවරියක් ද? මාගේ මිතුරාගේ නවාතැනට කුමට පැමිණියා ද? කෙකින්න, මගේ මිතුරා වණ්ඩියෙකි. උග මෙහි පැමිණියහොත් සිදු වන්නේ මහා විපතකි. උග නුඹ මරා දමනු ඇතැ'යි කපුටා විහිළුවට ලක් කරමින් මෙසේ ද පැවසී ය.

2. මේසය, මුත්තණුවන් කොට ඇති, සෙරක් වූ, ශිඛා ඇති, මේ කෙකින්න කවරියක් ද? කෙකින්න, ඉවතට යන්න. මගේ මිතුරු කපුටා වණ්ඩියෙකි.

ඉහත සඳහන් ගාථාවෙහි අර්ථ මීට පෙර කියන ලදී. පරෙවියාගේ විහිළු කථාව ඇසූ කපුටා, මෙසේ පැවසී ය.

3. අරක්කැමියා විසින් පියාපත් සිඳින ලද, අඛ පිටි කල්කය තවරන ලද, එවැනි මා දැක සිනාසෙන තාගේ ඒ සිනාසීම නවතුව.

මෙහි 'අලං' යනු 'ප්‍රතිෂේධනාර්ථයෙහි නිපාතයකි. 'ජගසිතායෙ' යනු 'සිනාසී', යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම් 'මෙසේ දුකට පත් වී සිටින මෙබඳු මා දැක ඔබට සිනාසීමට සුදුසු නොවේ. මෙවැනි අවස්ථාවක නුඹ මෙවැනි කෙළි-කවටකම් නො කරව යි යනුවෙනි.

පරෙවියා නැවතත් කපුටාට විහිළු කරමින් මෙසේ කීවේ ය.

4. හොඳට නාපු බව පෙනේ. මැනවින් සුවද ගල්වා ඇත. ආහාර පානයෙන් ද සන්තර්පිත ය. ඔබගේ බෙල්ලේ ද විදුරු මැණිකකි, කිමෙක්ද? බරණෑසවත් ගියා ද?

මෙහි 'කණෙය් ව තෙ වෙඵරියො' යනු 'ඔබේ ගෙලෙහි මේ විදුරුමිණකි. මෙකුවක් කල්, ඔබ එය අපට නො පෙන්නුවෙහි යැ'යි කැබිලිති කටුව සඳහා කී ය යන අර්ථ යි. 'අජංගලං' යන්නෙන් මෙහි දී 'බරණැස් නුවර' අදහස් කෙරේ. 'කිමෙක් ද? මෙතැනින් නික්ම බරණැස් නුවරටවත් ගියා දැ'යි විචාරයි' යන අර්ථයි.

ඉක්බිති කාක්කා ඊට මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේ ය.

5. තාගේ මිතුරෙක් හෝ හතුරෙක් හෝ බරණැසට නො ගියේ ය. එහි පියාපත් සිඳ ගෙලෙහි කැබිලිති කටු බඳිති.

මෙහි 'පිඤ්ජානි' යනු 'පියාපත් ය'. 'තස් ලායිකා' යනු 'ඒ බරණැස පියාපත් සිඳ' යන අර්ථ යි. 'වට්ඨනං' යනු 'කැබිලිති කටුව' ය.

අවසානයේ දී පරෙවියා කපුටා අමතා මෙසේ කී ය.

6. මිතුර, ඔබ නැවත මේ තත්වයට පැමිණෙන්නෙහි ය. නුඹේ ස්වභාවය එවැනි ය. පක්ෂියකුට මිනිස් ලොව සම්පත් අනුභව කිරීම පහසු නොවේ.

මෙහි 'පුනපාපජජසි' යනු 'නැවත ද මෙවැනි තත්වයට පැමිණෙන්නෙහි ය. නුඹේ ස්වභාවය එබඳු ය' යන අර්ථ යි.

මෙසේ පරෙවියා කපුටාට අවවාද කොට, එහි තවදුරටත් නො වැස පියාපත් විදහාගෙන, වෙනත් නවාතැනක් සොයා පිටත් වී ගියේ ය. කපුටා එතැන ම ජීවිතක්ෂයට පත් විය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාවසානයෙහි ලෝල හික්කුව අනාගාමී ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා කපුටා නම්, ලෝල හික්කුව ය. පරෙවියා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

තෙවැනි අධ්‍ය වර්ගය යි.

පඤ්චක නිපාත වර්ණනාව නිමියේ ය.

6.1.1

අවාරිය ජාතකය

'මාසසු කුජස්සි භූමිපති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, එක් තීරුව නාවිකයකු අරඹයා වදාළ සේක. සැබවින් ම මෝඩයකු වූ ඔහු අනුවණ තැනැත්තෙකි. බුද්ධාදී රත්නත්‍රයෙහි ගුණ නො දන්නා ඔහු, අත් කිසිදු පුද්ගලයෙකුගේ ගුණයක් ද නො හඳුනයි. එසේ ම ඔහු වණ්ඩියෙකි. පරුෂ ය. සාහසික පුද්ගලයෙකි. කිසියම් දිනක දනවී වැසි එක් හික්සුවක් බුදුරදුන්ට උපස්ථාන කිරීම සඳහා එමින් සිටියේ ය. මේ ගමනේ දී සැදෑ සමයක, 'අවීරවතී' ගංතෙරට පැමිණි ඒ හික්සු නම ඉහත කී සැරපරුෂ නාවිකයා වෙත එළඹ, 'උපාසකය, එගොඩට යාමට කැමැත්තෙමි. ඒ සඳහා ඔබේ නැව යොදවනු මැනවැ'යි කීයේ ය. 'හිමියනි, එගොඩට යෑමට, දැන් මේ සුදුසු වේලාවක් නො වේ. එබැවින් කොතැනක හෝ, නවාතැන් ගෙන, හෙට මෙහි එනු මැනවි'. 'උපාසකය, මෙහි කොතැනක වසන්නෙමි ද? ඒ නිසා මා එතෙර කරනු මැනවැ'යි, ඒ හික්සුව නාවිකයාට කීයේ ය. ඉන් කිපුණු නාවිකයා 'බොල මහණ, මෙහි එව, එතෙරට දමන්නෙමැ'යි කියා, තෙරුන් නැවට නංවාගෙන කෙළින් ම එතෙරට නොගොස්, ගඟ පහළට නැව පදවා, එසේ ම නැව තදින් ඒ මේ අත පැද්දෙන්නට සලස්වා, තෙරුන්ගේ පාසිවුරු තෙමා, උන්වහන්සේ මහත් වෙහෙසට පත්කොට එතැනින් ඉවුර වෙත නැව පදවාගෙන ඇවිත්, අඳුර වැටුණු පසු තෙරුන් නැවෙත් බස්වා පිටත් කෙළේ ය. ඉක්බිති ඒ හික්සුව විහාරයට ගොස්, එදවස බුදුරදුන්ට උපස්ථාන කිරීමට අවකාශයක් නො ලැබුණු බැවින්, පසුදා බුදුරදුන් වෙත එළඹ, උන්වහන්සේට වැද එකත්පස් ව හුන්නේ ය. කරන ලද පිළිසඳර ඇති, බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ පැමිණියේ කවදා දැ'යි ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, මම ඊයේ මෙහි පැමිණියෙමි.' 'එසේ නම් කුමක් හෙයින් බුද්ධ උපස්ථානයට අද පැමිණියෙහිදැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්සුවගෙන් ඇසී සේක. එවිට හික්සුව ගත වූ රාත්‍රියෙහි සැදෑ සමයෙහි සිදු වූ සියල්ල තත්වාකාරයෙන් ම බුදුරදුන් ඉදිරියෙහි දී විස්තර කෙළේ ය. ඒ ඇසූ බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'මහණ, ඔය නාවිකයා සැඩපරුෂ පුද්ගලයෙක් වූයේ දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද ඔහු පඬිවරුන් වෙහෙසට පත් කෙළේ යැ'යි වදාරා, ඒ හික්සුවගේ ම අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාපුවත දේශනාකොට වදාළ සේක.

තෙරුන්ගේ පාසිවුරු තෙමා, උන්වහන්සේ මහත් වෙහෙසට පත්කොට එතැනින් ඉවුර වෙත නැව පදවාගෙන ඇවිත්, අඳුර වැටුණු පසු තෙරුන් නැවෙන් බස්වා පිටත් කෙළේ ය. ඉක්බිති ඒ හික්කුට විහාරයට ගොස්, එදවස බුදුරදුන්ට උපස්ථාන කිරීමට අවකාශයක් නො ලැබුණු බැවින්, පසුදා බුදුරදුන් වෙත එළඹ, උන්වහන්සේට වැද එකත්පස් ව හුන්නේ ය. කරන ලද පිළිසඳර ඇති, බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ පැමිණියේ කවදා දැ'යි ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, මම ඊයේ මෙහි පැමිණියෙමි.' 'එසේ නම් කුමක් හෙයින් බුද්ධ උපස්ථානයට අද පැමිණියෙහිදැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුටගෙන් ඇසී සේක. එවිට හික්කුට ගත වූ රාත්‍රියෙහි සැදෑ සමයෙහි සිදු වූ සියල්ල තත්වාකාරයෙන් ම බුදුරදුන් ඉදිරියෙහි දී විස්තර කෙළේ ය. ඒ ඇසූ බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'මහණ, ඔය නාවිකයා සැඩපරුෂ පුද්ගලයෙක් වූයේ දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද ඔහු පිඬුවරුන් වෙහෙසට පත් කෙළේ යැ'යි වදාරා, ඒ හික්කුටගේ ම අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාපුවත දේශනාකොට වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ බ්‍රාහ්මණ පවුලක ඉපිද, තරුණවියට පත් වූ පසු, තක්සිලා නගරයට ගොස් එහි දී සියලු ශිල්ප-ශාස්ත්‍ර උගෙන, ඍෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, දීර්ඝ කාලයක් හිමාල වනයෙහි පලවැලිත් යැපෙමින් සිට, පසුකලෙක ලුණු-ඇඹුල් සේවනය පිණිස, බරණැසට පැමිණියේ ය. බරණැස් නුවර රජුට අයත් උයනෙහි නවාතැන් ගත්, මේ තාපසතුමා පසුදා පිඬු පිණිස නුවර හැසිර, අවසානයේ දී රජගෙදරට ද, පැමිණියේ ය. රජතුමා රජමිදුලෙහි සිටි තාපසතුමා දැක, ඔහුගේ ඉරියව්හි පැහැදී මාලිගය ඇතුළට තවුස්තුමා කැඳවාගෙන ගොස්, දානය වළඳවා රාජකීය උයනෙහිම වසනු සඳහා එතුමා කැමති කරවා ගත්තේය. එදා සිට රජතුමා දිනකට වරක් තාපසතුමා හමුවීමට උයනට යාම සිරිතක් කොට ගත්තේ ය. බෝසත් තවුසා ද රජුට 'මහරජතුමනි, සතර අගතියෙන් තොර ව එසේම අප්‍රමාදයෙන් යුක්ත ව ශාන්ති-මෙත්‍රී-දයා යන මේ උතුම් ගුණයන්ගෙන් යුතු ව, දැහැමින් රාජ්‍යය කරවිය යුතු යැ'යි දිනපතා ම ඔවදන් දෙමින් මේ ගාථා දෙක දේශනා කරයි.

මාසසු කුජ්ඣි භූමිපති - මාසසුකුජ්ඣි රටේසහ
 කුද්ධං අපපටි කජ්ඣනෙනා - රාජා රට්ඨසස පුජ්තො

රජතුමනි, නො කිපෙනු මැනවි. දේවයිනි, තරහ නොගනු මැනවි. කිපුනකුට, නො කිපෙන රජතුමා රටකට පුජනීය වස්තුවකි.

ගාමෙ වා යදි වා රඤ්ඤා - හිනෙන වා යදි වා ඵලෙ
සබ්බති මනුසාසාමි - මාසසුකුජ්ඣ රථෙසභාති

ගමේ හෝ අරණෙහි හෝ නිම්නයක හෝ, උස්බිමෙක හෝ, සැම තන්හි දී අනුශාසනා කරමි. රජතුමනි, නො කිපෙනු මැනවි

මෙහි 'රටයසස පුජනෝ' යනු 'මෙබඳු රජතුමා රටකට පුජනීය වස්තුවක් වේ යන අර්ථයි. 'සබ්බසු මනුසාසාමි' යනු 'මහරජතුමනි, ඒ ගම් ආදී වූ කිසියම් තැනෙක වසන මම, මේ අනුශාසනාවෙන් ම ඔබට අනුශාසනා කරමි. ඒ ගම් ආදී වූ කිසියම් තැනෙක වුව ද, එක් අයෙකුට, එක් පුද්ගලයෙකුට වුව ද අනුශාසනා කරමි' යන අර්ථයි. 'මාසසු කුජ්ඣ රථෙසභ' යනු 'කිපීම රජවරුන්ට නුසුදුසු දෙයකි. මක්නිසා ද? රජවරුන්ගේ වචන ආයුධ වැනි ය. කිපුණු ඔවුන්ගේ වචන මාත්‍රයෙන් ම, බොහෝ අය ජීවිතක්‍ෂයට පත්වෙති' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ රජු පැමිණි-පැමිණි සැම විටෙක දී ම, මේ ගාථාවලින් අනුශාසනා කෙළේ ය. තවුස්තුමා කෙරෙහි පැහැදුණු සිත් ඇති රජතුමා, ලක්‍ෂයක ආදායම උපදින එක් ගම්වරයක් බෝසතුන්ට පූජා කෙළේ ය. බෝසත්තුමා එය එක් වර ම ප්‍රතික්‍ෂේප කෙළේ ය. මෙසේ බෝසත් තවුසා රජතුමාගේ මේ රාජකීය උයනෙහි වසර දොළහක්ම, වාසය කෙළේ ය. දිනක් බෝසත් තෙමේ 'මම මෙහි ම දොළොස් වසරක් විසුවෙමි. එබැවින් මෙහෙන් පිටත් ව ගොස්, නැවත මෙහි පෙරළා එන බව රජතුමාට කියව්'යි දැනුම් දී පිටත් ව ගියේ ය. මෙසේ ගිය එතුමා අනුක්‍රමයෙන් ගංගා තදියෙහි නැව් තොටට පැමිණියේ ය. එහි 'අවාරිය පිතා' නම් වූ නාවිකයෙක් විය. පියෙවින්ම මෝඩපතේ පුද්ගලයකු වූ ඔහු, ගුණවතුන්ගේ කිසිදු ගුණයක් නො දැනී. එපමණක් නොව තමාගේ අයපත-අයහපත ගැන ද, කිසිවක් ඔහු නො දත්තේ ය. ඔහු ගඟ තරණය කිරීමට පැමිණෙන උදවිය පළමුවෙන් එතෙර කෙට, ගම්නාන්තයේ දී ඔවුන්ගෙන් කුලිය ඉල්ලයි. එසේකෙට කුලිය දීමට අකමැති අය සමග නිතර කලහ කරන ඔහු බැණ අඩගැසීම් හා පහරදීම් වලට ද, පෙළඹෙයි. ඔහු මේ නිසා ලබන අලාභ බොහෝ ය. ලාභ

මොහු ඒකාන්ත වශයෙන් ම මට යමක් දෙන්නේ යැයි තමා ම තීරණය කොට ගෙන, තවුසා නැවට නංවාගෙන එකුමා පරතෙරට පමුණුවා, 'මගේ නැව් කුලිය මට දෙව'යි කී ය. ඒ ඇසූ තවුසා 'ඇවැත්නි, මැනවැයි, කියා පළමුකොට හෝඟ වෘද්ධිය නාවිකයාට පැහැදිලි කරමින්, මේ ගාථාව පැවසුවේ ය.

4. නාවික දරුව, තරණයට පෙර මෙතෙර දී ම, කුලිය ඉල්ලනු. එතෙර ය නු පිණිස මග සොයන්නාගේ සිත එකකි. තරණය කළ තැනැත්තාගේ සිත අනෙකකි.

මෙහි 'අපාරං' යනු 'පුත, නාවිකය, පරතෙරට යන්නට පෙර ම, මෙතෙර සිටිය දී ම, මිනිසුන්ගෙන් කුලිය ඉල්ලනු. එයින් ලැබූ ධනය ගෙන, ආරක්ෂක ස්ථානයක තබා, නැවත ද මිනිසුන් එගොඩ කරන්නේය. මෙසේ ඔබගේ සම්පත් වැඩි වන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'අකෙකුඤා හි කිණණසස මනෝ' යනු 'නාවික දරුව, එතෙර ගිය අයගේ සිත වෙනස් වන්නේ ය. යමෙක් කිසිවක් නො දී ම යන්නට කැමති වේ. යමෙක් තරණය කරන්නට කැමති වේ නම්, එතෙර යන්නට කැමති වේ නම්, ඊට මගක් සොයයි. එවැනි අවස්ථාවක වැඩිපුර මුදල් දී, හෝ යන්නට කැමති වේ. එබැවින් ඔබ තරණයට පෙර ම, මිනිසුන්ගෙන් කුලිය ඉල්ලන්න. මෙය 'හෝඟ වර්ධනය' නම් වේ යන අර්ථයි.

ඒ අසා නාවිකයා 'මේ පළමුවෙන් ම ඔහු මට දෙන අවවාදය විය යුතු ය. පසු ව අන් කිසිවක් මට දෙනු ඇතැයි සිතුවේ ය. ඉක්බිති බෝසත් තෙමේ, නාවිකයාට කථාකොට 'ඇවැත්නි, මේ මම ඔබට දුන්නේ 'හෝඟ වර්ධනය' නම් වූ පළමු උපදේශය යි. දැන් අර්ථ වෘද්ධියත්, ධර්ම වෘද්ධියත් යන දෙක ඇසුව මැනවැයි කියා ඔවදන් දෙනු රිසියෙන්, මේ ගාථාව කීවේ ය.

5. ගමේ හෝ අරණෙක හෝ නිම්නයක හෝ උස්බිමෙක හෝ සියලු තන්හි දී ම, මම අනුශාසනා කරමි. නාවිකය, නො කිපෙනු මැනව.

මෙසේ තවුස්තුමා නාවිකයාට මේ ගාථාවෙන් අර්ථ-ධර්ම-අභිවෘද්ධිය කියා දී 'පුත, මේ මම ඔබට දෙන අර්ථ වෘද්ධියත්, ධර්ම වෘද්ධියත් යැයි කීවේ ය. එවිට ඒ දුෂ්ට පුරුෂයා තවුසාගේ අවවාද කුට්ටුවක් තරම්වත්,

නො සලකා 'මහණ, ඔබ ඔය කී ටික මට දෙන නැව් ගාස්තුව දැ'යි ඇසී ය. 'ඇවැත්නි, එසේ ය.' ඇවැත්නි, මා ඔබට දුන් මේ අවවාද හැර, අන් යමක් මා ළඟ නැත' 'එසේ නම්, තෝ කුමට මගේ නැවට නැග්ගෙහි දැ'යි කෑ ගැසූ, නාවිකයා තමතෙර දී තවුසාට පහර දී, බිම හෙළා පසුව මත වාඩි වී තවුසාගේ මුහුණට ම පහර දෙන්නට, පටන් ගත්තේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, මෙසේ ඒ තවුසා රජුට අවවාදයක් දී, ගම්වරයක් ලැබුවේ ය. එහෙත් එවැනි ම අවවාදයක් අද බාල නාවිකයකුට දී, මුහුණ පොඩිකර ගත්තේ ය. එබැවින් අවවාද දෙන්නකු විසින්, නුසුදුසු අයට නො ව, සුදුසු අයට ම දිය යුතු යැ'යි වදාරා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

6. යම්බඳු අනුශාසනාවකින් රජතුමා ගම්වරයක් දුන්නේ ද, එවැනි අනුශාසනාවකින් ම, නාවිකයෙක් මුහුණට පහර දුන්නේ ය.

මෙසේ නාවිකයා තවුසාට පහර දෙන කල්හි, ඔහුගේ ගැබ්බර බිරිඳ, ඔහුට කෑම රැගෙන නැව් තොටට පැමිණියා ය. බිම වැටුණු තවුසාට පහර දෙන තම සැමියා දුටු විගස, ඇය 'හිමියනි, මේ තාපසතුමා රජුගේ කුලුපග උතුමෙකි. එබැවින් නො ගසනු මැනවැ'යි කීවා ය. මේ කියමනෙන් තවත් කිපුණු නාවිකයා 'තෝ මට මේ කුට තාපසයාට පහර දෙන්නට ඉඩ නොදේ දැ'යි කියා වහා නැගිට ඇයට පහර දී, බිම හෙළුවේ ය. එයින් ම ඇය ගබ්සා විය. හිස මත තිබූ බත් සැළිය ද, වැටී බිඳුණි. මේ දුටු මිනිස්සු නාවිකයා වටකොට ගෙන, 'මිනීමරු සොරා යැ'යි, කියමින් ඔහු අල්ලා බැඳ, රජු හමුවට ගෙන ගියහ. රජතුමා නඩුව විනිශ්චය කොට, ඔහුට රාජ නීතිය ක්‍රියාත්මක කර වී ය. මේ කාරණය පැහැදිලි කරමින් බුදුරජාණන් වහන්සේ, මේ අවසාන ගාථාව වදාළ සේක.

7. බත්සැළිය බිඳෙන ලදී. බිරිඳට පහර දෙන ලදී. දරුගැබ බිම හෙළන ලදී. රත්රන්වල වටිනාකම නො දත් වන සතකු මෙන් ඒ අවවාදයෙන් දියුණුවක් ඇති කරගන්නට, ඔහු අපොහොසත් විය.

මෙහි 'හතනං හිනනං' යනු 'බත්සැළිය බිඳෙන ලදී' යන අර්ථ යි. 'හතා' යනු 'පහර දෙන ලදී' යන අර්ථයි. 'ජමා' යනු 'බිම'යි. 'මිගොව ජාහරුපෙන' යනු 'යම්සේ මුවෙක් රන් හෝ අමු රන් හෝ මුතු-මැණික්

ආදිය හෝ පාගමින් ගමන් කළත්, ඒවා උඩ නිදා ගත්තත්, ඒ රන් ආදියෙන් තමාට යහපතක් සිදුකර ගැනීමට අපොහොසත් වේ ද? එපරිද්දෙන් ම, ඒ අද බාල පුද්ගලයා පඬුවරුන් දුන් අවවාද ශ්‍රවණය කළ නමුත්, තමාගේ දියුණුව වඩා වර්ධනය කර ගන්නට අපොහොසත් වී යැයි කියන ලදී.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, ඒ හික්කු නම සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා නාවිකයා නම්, මෙදා ද නාවිකයා ම ය. රජතුම නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. තවුසා වූ කලී 'මම ම යැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.2

සේතකේතු ජාතකය

'මා තාක කුජකී නහි සාධු කොධො' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවීරම් වෙහෙර වැඩවසන සේක්, එක් කුහක හික්කුවක අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව, 'කුද්දාල' ජාතකයේ දැක්වේ.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ බරණැස් නුවර දිසාපාමොක් ආචාර්ය ව ඉපිද පන්සියයක් මානවකයන්ට වේදය උගන්වයි. ඒ මානවකයන් අතුරෙන් ජ්‍යෙෂ්ඨ ශිෂ්‍යයා උසස් බ්‍රාහ්මණ කුලයක උපන් 'සේත කේතු' නම් වූ තරුණ මානවකයෙකි. ඔහු තමාගේ කුලය හේතු කොටගෙන, මහත් අභිමානයකින් යුක්ත ව කටයුතු කරයි. එක් දවසක් අන් මාණවකයින් සමග නගරයට යන සේතකේතු නගරයට පිවිසෙනවාත් සමග ම, එක් වණ්ඩාලයකු දැක 'නුඹ කවරෙක් දැයි ඔහුගෙන් විචාළේ ය. 'මම වණ්ඩාලයෙක් මි'යි ඔහු උත්තර දුන්නේ ය. එවිට සේතකේතු තරුණයා, එම වණ්ඩාලයාගේ ඇගේ වැදී එන සුළඟ තමාගේ සිරුර ස්පර්ශ කෙරේ යැයි බියෙන් 'කාලකණ්ණි වණ්ඩාලය, නෝ නැසෙව. මෙතැනින් ඉවත් ව, යටි සුළඟෙන් ගමන් කරව'යි, කිය එම

වණ්ඩාලයා සිටි දිසාවට උඩු පැත්තෙන් ගමන් කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. එවිට වණ්ඩාලයා ද වහා දිවැ ගොස් සේනකේතුගේ ගමන් මගෙහි උඩු පැත්තෙන් ගමන ඇරඹී ය. ඉක්බිති ඒ දුටු සේනකේතු 'වසල කාලකණ්ණිය, තෝ නැසෙව්'යි පෙර ද වඩා වැඩියෙන්, ආක්‍රෝශ පරිභව කෙළේ ය. ඒ ඇසූ වණ්ඩාලයා 'ඔබ කවරෙක් වෙහි දැ'යි ප්‍රශ්න කෙළේ ය. 'මම වූ කලී බ්‍රාහ්මණයෙක් මි.' 'ඔබ බ්‍රාහ්මණයෙක් වී නම්, මා අසන ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දිය හැකි ද?' 'එසේ ය. මම ඊට පිළිතුරු දෙන්නෙමි.' 'ඔබ එසේ කීවත්, යම් විදියකින් පිළිතුරු දීමට අපොහොසත් වුවහොත්, මාගේ දෙපා අතරින් දණ ගාගෙන යා යුතු යැ'යි වණ්ඩාලයා කී ය. ඒ ප්‍රකාශය ගැන තර්ක කොට බලා, අභියෝගය බාර ගැනීමට සේනකේතු තීරණය කෙළේ ය. අනතුරුව වණ්ඩාල පුත්‍රයා එතැන සිටි පිරිසට මේ සියල්ල පැහැදිලි කොට දී, වාදය මෙසේ ආරම්භ කෙළේ ය. 'මාණවකය, ලොව 'දිසා' නම් කවරේ ද? 'වණ්ඩාලය, දිසා යනු පෙරදිග ආදිකොට ඇති, සිව් දිසාවන් ය.' බමුණු තරුණයාගේ මේ පිළිතුරෙන් සැහීමකට පත් නොවූ, වණ්ඩාලයා 'තරුණය, මම ඔබගෙන් විචාළේ, ඔය කියන දිසාවන් ගැන නොවේ. මට පුදුම මෙපමණක්වත් නො දන්නා ඔබ, මාගේ ඇගේ වැදී එන සුළඟත් පිළිකුල් කිරීම යැ'යි, කියා බමුණු තරුණයාගේ පිටට අත තබා, තමා සිටි දිසාවට නමා, තමාගේ පා අතරින් ගමන් කරන්නට සැලැස්වී ය. මේ සියල්ල බලා සිටි සෙසු තරුණයෝ, එපුවත සිය ගුරුවරයා වෙත වාර්තා කළ හ.

ඒ ඇසූ ගුරුතුමා තම පිරිස සමග වහා එතැනට ගොස් සේනකේතු ශිෂ්‍යයා තමා වෙතට කැඳවා, 'පුත, සේනකේතු, වණ්ඩාලයකු විසින් තමාගේ පා අතරින් ඔබ ගමන් කරවන ලද්දෙහි ය, යනු සැබෑවක්දැ'යි ප්‍රශ්න කෙළේ ය. 'එසේය, ඇදුරුතුමනි, ඔහු මට 'දිසාවක් වත් නො දන්නා වණ්ඩල දාසියකගේ පුතා යැ'යි, බැන ඔහුගේ පා අතරින් මා යැවී ය. එබැවින් මම දැන් ඔහුට කළ යුතු දේ දැනීම'යි කියූ සේනකේතු මහත් සේ කිපී, ඉහත කී වණ්ඩාල පුත්‍රයාට තම ගුරුවරයා ඉදිරිපිට දී ම, ආක්‍රෝශ පරිභව කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. එවිට ඇදුරුතුමා 'පුත සේනකේතු, ඔහුට නො කිපෙව. ඔය වණ්ඩාල පුත්‍රයා පණ්ඩිතයෙකි. ඔහු ඔබෙන් විචාළේ ඔබ කියන දිසාවන් ගැන නොවේ. ඔහු අපේක්ෂා කෙළේ වෙනත් දිසාවකි. ඔබ විසින් දක්නා ලද, අසන ලද, අවබෝධ කොට ගන්නා ලද දේට වඩා, නො දුටු නො ඇසූ නො දත් දේ බොහෝ යැ'යි, තම ගෝලයාට අවවාද කරමින් මෙසේ ප්‍රකාශ කෙළේය.

මා තාත කුජස්සි න හි සාධු කො ධො
 බහුමපි තෙ අදිට්ඨං අසසුතඤ්ච
 මා තා පිතා දිසනා සෙන කෙතු
 ආචරියමාහු දිසනං පසිඤ්ඤා

දරුව සේනකේතු, නො කිපෙව. ක්‍රෝධ කිරීම යහපත් නො වේ. ඔබ නො දුටු, නො ඇසූ දේ බොහෝ ය. මව්පියන් එක් දිසාවකිසි ද, ගුරුවරුන් තවත් දිසාවකිසි ද උතුමෝ කියති.

අගාරිනො අනන ද පාණවත්ථා
 අවහායිකා තමපි දිසං වදනති
 එසා දිසා පරමා සෙන කෙතු
 යා පඤ්ඤා දුක්ඛි සුඛිනො භවනති ති

සේනකේතු, ආහාර-පාන-වස්ත්‍ර දන් දෙන ගෘහපතිවරු යම් කෙනකු කැඳවා දන් දෙත් ද? ඒ (මහණ බමුණු) උදවිය ද දිසා යැ යි කියති. දුක්ඛ පත් අය යමක් වෙත පැමිණ සැප ඇත්තෝ වෙත් ද? එය (නිවන) උතුම් ම දිශාව යැ යි කියති.

මෙහි 'නහි සාධු කොධො' යනු 'ක්‍රෝධය හටගත් විට හොඳ වචන - නරක වචන, යහපත-අයහපත, හිත-අහිත නො වැටහේ. එබැවින් ක්‍රෝධය යහපත් එකක් නො වේ' යන අර්ථයි. 'බහුමපි තෙ අදිට්ඨං' යනු 'නුඹ විසින් ඇසින් නො දුටු කණින් නො ඇසූ දේ ඉතා බොහෝ ය' යන අර්ථයි. 'දිසනා' යනු දිශාවන් ය. මවුපියවරුන් දරුවන්ට කලින් ලොව පහළ වූ අය බැවින් පූර්ව 'දිශාව' නම් වන බව කියයි' යන අර්ථයි. 'ආචරියමාහු දිසනං පසිඤ්ඤා' යනු 'ගුරුවරුන් දක්ෂිණාර්ථ බැවින් ප්‍රශස්ත වූ බුද්ධාදී ආර්යයෝ ඔවුන් දකුණු දිශාව යැ යි කියති. දක්වති.' යන අර්ථයි. 'අගාරිනෙ' යනු 'ගෘහස්ථයෝ'ය. 'අනනදපාණවත්ථා' යනු 'ආහාර-පාන-වස්ත්‍ර පූජා කරන අය'යි. 'අවහායිකා' යනු 'එනු මැනවි. මේ දාන වස්තු පිළිගනු මැනවැ'යි කැඳවන අය'යි. 'තමපි දිසං වදනති' යනු 'බුද්ධාදී ආර්යයෝ ඒ අයද දිශාවෙකැයි කියති' යන අර්ථයි. මේ සිව්පසය සපයන ගෘහස්ථයෝ සිව්පසය සකස් කළ කල්හි, ඒ බව දැනුම් දුන් විට, දැහැමි මහණ බමුණන් විසින් එතැනට එළඹිය යුතු බැවින්, ඒ මහණ බමුණන් එක් දිශාවකැයි දක්වයි. තව ද අදහසකි. එනම් ආහාර-පාන-වස්ත්‍ර ලබාදෙන

යම් ඒ ගිහියෝ වෙන් ද? ඔවුන්ට සද්ව්‍ය ලෝක සම්පත් ලබාගැනීම සඳහා නැවත නැවත කැඳවන බැවින්, ඒ කැඳවීම් ලබන මහණ බමුණෝ දිශා නාමය ලබති. එබැවින් බුද්ධාදී ආර්යයෝ, ඔවුන් උඩ දිශාව යැයි කියති' යන අර්ථ යි. මෙසේ ද කියා ඇත.

3-4 මව්පියෝ පූර්ව දිසාව ය. ගුරුවරු දකුණු දිශාව ය. අඹුදරුවෝ බටහිර දිශාව ය. මිත්‍රාදිහු උතුරු දිශාව ය. දැසි දස් කම්කරුවෝ යට දිශාව ය. මහණ බමුණෝ උඩ දිශාව ය. ගිහි ගෙයි වසන අප්‍රමාදී පුද්ගලයා, යට කී දිසාවන් නමස්කාර (ආවරණය) කරන්නේ ය.

දෙවන ගාථාවෙහි එන 'එසා දිසා' යන මෙය නිවන සඳහා කියන ලද්දකි. ජාති ආදී වූ නන් වැදෑරුම් දුකින් වෙහෙසට පත් සත්ත්වයෝ නිවනට පැමිණ නිදුක් ව සැප ඇත්තේ වෙති. නිවන්මග සත්ත්වයන් පෙර නො ගිය වීරු බැවින් 'දිශාව' නම් වේ. එහෙයින් ම නිවන වූ කලී උතුම් ම 'දිශාව' වේ. මෙසේ ද කියා ඇත.

5. කට ළගට පිරුණු තෙල් පාත්‍රයක් නො ඉතිරෙන ලෙස, යම්සේ ගෙන යන්නේ ද? එසේ නො ගිය වීරු 'නිවන' නමැති දිශාව ප්‍රාර්ථනා කරන්නා, සිය සිත රක්තේ ය.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ සිය ශිෂ්‍ය මාණවකයාට 'දිශා' විස්තරකොට දුන්නේ ය. ඒ මාණවකයා වණ්ඩාලයූ විසින් තමාගේ පා අතරින් ගමන් කරවී ය යන ලජ්ජාව නිසා, තවදුරටත් එහි නො වැස එතැනින් පිටත් ව තක්ෂිලාවට ගොස්, එහි දී දිසාපාමොක් ඇදුරතුමාගේ සමීපයෙහි සියලු ශිල්ප උගෙන, සිය ගුරුතුමාගේ අනුමැතියෙන් තක්ෂිලාවෙන් නික්ම සියලු සමයයන් ද වෙනත් ශිල්ප ද ප්‍රගුණ කරමින් සැරිසරන්නට පටන් ගත්තේ ය. මෙසේ ඇවිදින ඔහු එක් පසල්ගමකට පැමිණියේ ය. ඒ ගමේ පන්සියයක් තාපසයෝ තවුස්දම් රකිති. ඔවුන් දුටු ඉහත කී මාණවකයා ඔවුන් සමීපයෙහි තවුස් පැවිද්දෙන් පැවිදි විය. මෙසේ ටික කලක් එහි විසූ ඔහු, එම කාලය අතරතුරේ දී ම, තවුසන් දැන සිටි සියලු ශිල්ප ද, මන්ත්‍ර ද, ඇවතුම් පැවතුම් ද, උගෙන පිරිසේ නායකයා බවට පත් විය. දිනක් ඔහු සියලු තවුසන් පිරිවරාගෙන බරණැසට ගොස්, එදා එහි වැස පසුදා පිඬුසිඟා යමින් රාජ මාලිගයට පිවිසුණේ ය. ඒ තවුසන්ගේ ඉරියව් ඇවතුම් පැවතුම් කෙරෙහි පැහැදුණු රජතුමා මාලිගාව ඇතුළට ඔවුන් කැඳවාගෙන ගොස්,

දානය වළඳවා තමාගේ රාජකීය උයනෙහි නවාතැන් ගන්නට සැලැස්වී ය. එක් දවසක් මේ රජතුමා තවුසන්ට මාලිගය තුළ දී, දන් පිළිගත්වා තවුසන් අමතා 'ස්වාමීනි, අද සවස ඔබවහන්සේ දැක වැඳ පුදා ගැනීමට මම උයනට එන්නෙමි'යි පැවසී ය.

සේනකේතු තාපසයා උයනට ගිය විගස සෙසු තවුසන් තමා වෙතට කැඳවා 'හිතවතුනි, අද සවස රජතුමා මෙහි පැමිණෙන්නේ ය. රජවරු යනු එක්වරක් පහඳවා ගතහොත් මුළු ජීවිත කාලයට ම සැපසේ කල්ගත කිරීමට මග පාදාගත හැකි පිරිසකි. එබැවින් රජු පැමිණෙන විට ඔබ අතුරෙන් සමහර කෙනෙක් 'වවුල් වත' රැකිය යුතුය. ඇතැමෙක් කටු මැස්සක සැතපිය යුතු ය. තවත් කෙනෙක් පංචවිධ තාපයෙන් තැවිය යුතු ය. තවත් කෙනෙක් උක්කුවයෙන් හිඳිය යුතු ය. තවත් කෙනෙක් කරවටක් ජලයේ බැස සිටිය යුතු ය. ඉතිරි කොටස වේද මන්ත්‍ර පාඨ සජ්ඣායනා කළ යුතු යැ'යි මෙසේ නීති පනවා තෙමේ, අසපු දොරටුවෙහි ඇදී සහිත පුටුවක හිඳ පස්වත් පැහැයෙන් බබළන, සුවඳ කවන ලද එක් පොතක් විසිතුරු ලෙස වර්ණවත් කරන ලද ආධාරකයක තබාගෙන, මැනවින් පුහුණු කළ මාණවකයන් හතරපස් දෙනෙකුන් වටේට හිඳවා ගෙන, ඔවුන් ලවා ප්‍රශ්න අස්සවා ඒවා විසඳමින්, පැහැදිලි කරමින් හුන්නේ ය. මේ අතරතුරේ රජතුමා පිරිවර සහිතව එතැනට පැමිණ, තවුසන්ගේ බොරු තපස්කම් දැක එයින් තුටු ව, සේනකේතු තවුසා වෙත එළඹ, ඔහුට නමස්කාර කොට පසෙක වාඩි වී පුරෝහිතයා සමග කථා කරමින් මෙසේ කීවේ ය.

6. රළු අඳුන් දිවිසම් හඳින, ජටා දරන, කිලුටු දත් ඇති, දුර්වර්ණ වූ සිරුරු ඇති, ඒ මේ තාපසවරු මන්ත්‍ර ජප කරති. කිමෙක් ද? ඔවුහු මිනිස් ලොව කටයුතු මැනවින් දැන අපායයන්ගෙන් මිදුණාහු වෙත් ද?

මෙහි 'බරාජනා' යනු 'නියපොතු සහිත අඳුන් දිවිසම් වලින් යුතු, යන අර්ථ යි. 'පංකඳනනා' යනු දැහැටි පාවිච්චි නො කිරීමෙන් කිලුටු වූ දත් ඇති' යන අර්ථ යි. 'දුමුකබරුපා' යනු 'බැබළීමෙන්, සැරසීමෙන් තොර, රළු වස්ත්‍ර පොරවන, මල්-ගඳ විලවුන්වලින් තොර, කිලිටි සිරුරු සඳහා කියන ලද්දකි. 'යෙ මෙ ජපනති පයොගෙ' යනු 'මිනිසුන් විසින් කළ යුතු ප්‍රයෝගයන්හි පිහිටි' යන අර්ථ යි. 'ඉදං විදු පරිමුතනා අපායා' යනු මේ ප්‍රයෝගයෙහි පිහිටා මෙලොව ගැන දැන ප්‍රකට කොට, කිමෙක්ද? මේ තාපසවරු සිව් අපායයන් මිදුණාහු දැ'යි විචාරයි යන අර්ථයි.

රජුගේ මේ කර්මය අසා සිටි පුරෝහිතතුමා මෙසේ කීවේ ය.

7. රජතුමනි, බහුගුරුන්ගේ පව්කම්කොට ධර්මයෙහි නො හැසිරෙන්නේ නම්, ඔහු දහසක් දේ දත් පුද්ගලයකු වුවත් ශීලයට නො පැමිණ, දැනුමෙන් පමණක් දුකෙන් නො මිඳෙන්නේ ය.

මෙහි 'කර්මය' යනු 'සිදුකොට' යන අර්ථ යි. 'වරණය' යනු ශීලය සහිත අණට සමාපත්ති, යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථ ය යි. එනම් 'මහරජ, මම බහුගුරුන්ගේ වෙමි. දහසක් දේ දන්නෙක් වෙමි'යි කියා, යමෙක් ප්‍රකාශ කළත් ඔහු ත්‍රිවිධ සුවර්ත ධර්මයෙහි නො හැසිරෙන්නේ නම්, පාපයන් ම කරන්නේ නම්, ඔහු එම පව්කර්ම කොට ඒ කියන ලද, බහුගුරුන් භාවය නිසා දුකෙන් නො මිඳෙන්නේ ය. එනම් යමෙක් ශීල සමාපත්ති සංඛ්‍යාත වරණයට පත් නො වී, දුකෙන් නො මිඳෙන්නේ ය. අපාය දුකෙන් නො මිඳේ ම ය' යන අර්ථයි.

ඒ අසා සිටි රජතුමා තවුසන් කෙරෙහි ඇති කොටගත් ප්‍රසාදය අත්හළේ ය. ඉක්බිති සේනකේතු තවුසා 'මේ රජුට තවුසන් කෙරෙහි ප්‍රසාදයක් ඇති විය. එහෙත් එය මේ පුරෝහිතයා වැයෙන් කැපුවාක් මෙන් කපා හෙළි යැ'යි තමාට ම කියා ගත්තේ ය. අනතුරුව 'පුරෝහිතතුමා සමග සාකච්ඡාවක් කළොත් යහපතැ'යි කියා සිතු සේනකේතු තවුසා පුරෝහිත බමුණා අමතා මෙසේ කීවේ ය.

8. 'දහසක් දේ දත් තැනැත්තෙක් වුවත් වරණයට පත් නොවී, උගත් දේ හේතු කොටගෙන දුකෙන් නො මිඳෙන්නේ ය. එබැවින් 'වේදයන් නිෂ්ඵල යැ'යි හඟිමි. ශීලය සහිත වූ මරණය ම සත්‍යය වේ.

දහසක් දේ දන්නා අයෙක් වුවත්, ඒ බහුගුරුන් භාවය හේතුකොට ගෙන, වරණයට නො පැමිණ දුකෙන් නො මිඳෙන්නේ ය. එසේ ඇතිකල්හි, 'ත්‍රිවේදය නිෂ්ඵල යැ'යි මම සිතමි. ශීලය සහිත අණට සමාපත්ති හේතු කොටගෙන, වරණය අනුගමනය කිරීම ම සත්‍යය වේ.

ඒ අසා පුරෝහිතතුමා තවුසාට මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේ ය.

9. වේද නිෂ්ඵල නැත. නමුත් ශීලය සහිත වරණය ම උතුම් ය. වේදයන් හදාරා කීර්තියට පැමිණේ. තව ද සිල්වතා වරණය කරණ කොටගෙන නිවනට පැමිණේ.

ත්‍රිවේදය නිෂ්ඵල නො වේ. එහෙත් ශීලය සහිත වරණය ම සත්‍ය ය. ශ්‍රේෂ්ඨ ය. උතුම් ය. මහාර්ඝ ය. වේද නිෂ්ඵල නො වන්නේ කුමන කරුණක් නිසා ද? ත්‍රිවේදය හදාරා මෙලොව දී ම, කීර්ති-යශස්-ලාභ ලබයි. මීට වැඩිමනත් අන් යමක් නැත. එබැවින් වේද නිෂ්ඵල නොවේ. 'සනතං පුනෙති වරණෙන දනෙතා' යනුවෙන් ශීලයෙහි පිහිටා සමාපත්ති උපදවා සමාපත්ති පදනම් කොටගෙන විදසුන් වඩන්නා ඒකාන්ත වශයෙන්ම ශාන්ත වූ ඒ නිර්වාණයට පැමිණේ' යන අදහස යි.

මෙසේ පුරෝහිතතුමා සේතකේතුගේ වාදය බිඳ දමා, ඔවුන් සියලු දෙනා ගිහියන් බවට පත්කොට අත්වලට පලිභ හා කඩු දී ඔවුන් විශේෂ ආරක්‍ෂක කටයුතු භාර උසස් රාජ්‍ය නිලධාරීන් බවට පත් කෙළේ ය. මේ මෙම තනතුරේ ආරම්භය යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා සේතකේතු නම්, මෙදා මේ කුහක හික්‍ෂුව යි. වණ්ඩාල පුත්‍රයා වනාහි, සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. පුරෝහිතතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.3 දර්ශන ජාතකය

'පංකා ව කාමා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වසන සේක්, මහා අභිනිෂ්කුමණය නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව මීට ඉහතින් විස්තර කරන ලදී. එහි අතීත කථාව පහත පළවේ.

පෙර රජගහ නුවර 'මගධ' නම් රජෙක් රාජ්‍යය කරවී ය. එකල අප බෝසත් තෙමේ, ඒ රජුගේ අග මෙහෙසියගේ කුසෙහි උපන්නේ ය. බෝසත් කුමරාට නම් තබන දිනයෙහි දී, 'බ්‍රහ්මදත්ත' කුමාරයා යැ යි නම් තැබූ හ. බෝසතුන් උපන් දවසේ දී ම, පුරෝහිතතුමාගේ බිරියට ද පුතෙක් උපන්නේ ය. ඔහුගේ මුහුණ අතිශයින් බබළයි. ඒ නිසා ම ඒ කුමරුවාට 'දරිද්‍ර' යැයි නම් කළහ. මේ කුමාරවරු දෙදෙනා ම රජ මාලිගය තුළ ම ඇති දැඩි වෙති. මේ දෙදෙනා ම ඔවුනොවුන්ට ප්‍රිය-මනාප වූ හ. වයස සොළොස් වන විටේ දී දෙමාපියන්ගේ අනුදැනුමෙන් තක්සිලාවට ගිය කුමාරවරු දෙදෙනා, එහි දී සියලු ශිල්ප-ශාස්ත්‍ර උගෙන නිමාකොට ඉන් සැහීමකට පත් නො වී 'සියලු සමයයන් හා ඉගෙන නොගත් වෙනත් ශිල්පයන් සොයා ඉගෙන ගන්නෙමු' එපමණක් නොව, අපේ දේශයට අයත් සියලු කල වාරිත වීධි ද, උගත යුතු යැ'යි, තීරණය කොට, ගම්-නියමිතම ආදියෙහි සැරිසරන්නට පටන් ගත් හ. මෙසේ වාරිකාවෙහි යෙදුනු මේ කුමාරවරු දෙදෙනා, බරණැසට පැමිණ එදා කිසියම් දේවස්ථානයක වැස පසුදින, බරණැස් නුවර පිඬු පිණිස ඇවිද්දා හ. මේ අතර බරණැස් නුවර කිසියම් නිවෙසක ජීවත්වන උදවිය, 'අපි බමුණන්ට ආරාධනාකොට මෙහි ගෙන්වා ඔවුන් ලවා වේද පාඨ සථිකයානා කරවා, ඔවුන්ට පඬුරු දී කිරිබත් ද පුජා කරමු'යි කියා, ඊට සූදානම් වී කිරිබත් ද පිස, බමුණන් සඳහා අසුන් ද පණවා, බමුණන් එන මග බලා සිටියාහු ය. එදින ම, ඉහත කී කුමාරවරු දෙදෙනා, පිඬු පිණිස වාරිකාවේ යෙදුණේ. කලින් කී නිවසේ සිටි මිනිස්සු, මේ කුමාරවරුන් දෙදෙනා පිඬු පිණිස පැමිණෙනු දුටු වහා ම 'බමුණු උතුමෝ පැමිණියාහු' යැ යි, ඉදිරියට ගොස් ඔවුන් පිළිගෙන ගේ ඇතුළට කැඳවාගෙන අවුත්, බෝසතුන් සඳහා සුදු වතක් එලූ ආසනයක් පනවා, දරිද්‍ර කුමරුට රතු කම්බිලියක් එලන ලද ආසනයක් පිළිගැන්වූ හ. එවිට දරිද්‍ර කුමරා ඒ නිමිත්ත දැක, 'අද මාගේ මිත්‍රයා මේ බරණැස් නුවර මහරජු බවට පත් වන්නේ ය. මම ද එතුමාගේ සේනාපති වන්නේ යැ'යි ස්ථිරව දැන ගත්තේ ය. ඒ කෙසේ වෙතත් කුමාරවරු දෙදෙනා එහි දී දානය අනුභව කොට පුජා ද පිළිගෙන, නිවැසියන්ට සෙත් වඩා, එතැනින් නික්ම රාජකීය උද්‍යානයට ගිය හ. එම උයනෙහි මඟුල් ගල් තලාවට පැමිණ බෝසත් කුමරා, එහි වැද හොත්තේ ය. වැදහොත් කුමරුගේ දෙපා පිරිමදිමින් දරිද්‍ර කුමරු එහි හුන්නේ ය. එදා බරණැස් රජතුමා මරණයට පත් වී, සත්වන දිනය යි. ඒ රජුගේ පුරෝහිත බමුණා, රජුගේ ආදාහන කටයුතු සියල්ල නිමාකොට රජුට දරුවන් නොමැති නිසා, අපුත්‍රක රාජ්‍යයට රජකු සොයාගැනීමට අවශ්‍ය බැවින්, මේ සත්වන දිනයෙහි, 'රාජ රජය'

සරසා මුදා හැරියේ ය. මේ රාජ රථයෙන් (ඵ්‍රස්ස රථයෙන්) කෙරෙන රාජකාරිය, 'මහා ජනක' ජාතකයෙහි විස්තර වශයෙන් දැක්වේ. නගරයෙන් නික්මුණු රාජ රථය සිව්වරග සෙනග පිරිවරා නොයෙක් සිය ගණන් පසඟතුරු නාදය මැද, උයන් දොරටුවට පැමිණුනේ ය.

පසඟතුරු නද ශ්‍රවණය කළ දරිමුඛ කුමරු 'මාගේ මිත්‍රයා වෙනුවෙන් රාජ රථය පැමිණේ. ඔහු අද ම මේ රටේ රජතුමා වී, මට සේනාපති තනතුර දෙන්නේ ය. මේ ගිහිගෙයි විසීමෙන් මට කවර ප්‍රයෝජනයක් වන්නේ ද? එබැවින් මම මෙතැනින් නික්ම පැවිදි වන්නෙමි'යි සිතා, බෝසතුන් නො පුබුදුවා එතුමාට නො දන්වා ම, එක් පැත්තකින් පැන, මඟුල් ගල්තලාව අවට ආරක්‍ෂිත ස්ථානයක සැඟවී බලා සිටියේ ය. උයන් දොරටුව වෙතට රථය සමීප වූ වහා ම, පුරෝහිතතුමා රථය එතැනින් නවත්වා, උයනට පිවිසියේ ය. මඟුල් ගල් තලාව මත වැදහෙව නිදන බෝසතුන් දුටු පුරෝහිත තුමා, බෝසතුන්ගේ පා ලකුණු පරීක්‍ෂා කොට බලා, 'මහ පිනැති කුමරෙකි. දෙදහසක් දිවයින්වලින් පිරිවරන ලද සතර මහාද්වීපයන්ට රජකම් කිරීමට තරම් සමත් වූ, උත්තමයෙකි'යි සිතා 'බෝසතුන්ගේ ධෛර්ය සම්පන්නභාවය කෙබඳු දැ'යි පරීක්‍ෂා කිරීම සඳහා, සියලු කුර්යනාද පවත්වන්නට අණ කෙළේ ය. එයින් පිබිදුන බෝසත් කුමරා මුහුණ වසා තිබූ ආවරණ සඵව ඉවත්කොට, එහි රැස්ව සිටි මහජනකාය දෙස බලා, නැවත සඵවෙන් මුහුණ වසාගෙන මද වේලාවක් වැතිරී සිට සන්සුන් වූ පීඩා ඇති ව නැගිට ගල්තලාව මත පලක් බැඳ වැඩ හුන්නේ ය. එවිට පුරෝහිතයා දණින් හිඳ, 'දේවයන් වහන්ස, ඔබතුමා වෙත රජකම පැමිණියේ යැ'යි පැවසී ය. 'කිමෙක් ද හිතවත? රජයට ඔටුන්න හිමි කුමරකු නැද්දැ'යි කුමරා ඇසී ය. 'එසේ ය දේවයන් වහන්ස,' 'එසේ වී නම් යහපතැ'යි කියා, කුමරා රජකම පිළිගත්තේ ය. එහි සිටි පුරෝහිත තුමා ඇතුළු රාජකීය පිරිස, කුමරා උයනෙහි දී ම අභිෂේක කළ හ.

මෙසේ රජකමට පත් මේ අලුත් රජතුමාට සිය මහත් වූ යසඉසුරු නිසා ම තම මිතුරා දරිමුඛ අමතක විය. මඟුල් රථයට නැගුණු රජතුමා මහජනයා පිරිවරාගෙන නුවරට පිවිස මුළු නුවර පැදකුණු කොට, රාජකීය දොරටුව සමීපයේ දී ම ඇමතිවරුන්ගේ තනතුරු ගැන විචාරා, මාලිගාවට පිවිසුණේ ය. මේ අතර දරිමුඛ කුමරා 'දැන් උයන මිනිසුන්ගෙන් හිස්වී

ඇතැයි සිතා, හුන් තැනින් නික්ම අවුත් මඟුල් ගල්තලාවේ හිඳ ගත්තේ ය. එවිට ම ගසෙකින් ඉදි වැටුණු කොළයක් එතුමාගේ ඉදිරිපිට, බිම පතිත විය. කුමරා කහ පැහැති වූ ඒ කොළයෙහි වෙනස්වීම, විනාශය ගැන සිත යොමුකොට, තිලකුණු මෙනෙහි කොට පොළොව කම්පා කරමින් 'පසේ බුදු' බවට පත් විය. එකෙණෙහි ම එතුමාගේ ගිහි ලක්ෂණ මුළුමනින් ම අතුරුදහන් විය. සෘද්ධිමය වූ පාසිවුරු අහසින් අවුත්, එතුමාගේ සිරුර හා සම්බන්ධ විය. එකෙණෙහි ම අටපිරිකරින් සම්පූර්ණ වූ, ඉරියව්වලින් පරිපූර්ණ වූ එතුමා වස් සියයක මහතෙරුන් වහන්සේ නමක් ව, පෙනුණි. උන්වහන්සේ සෘද්ධියෙන් අහසට පැන නැග, හිමාල පෙදෙසෙහි 'නැඤ්චලක' පර්වත ප්‍රාන්තයට වැඩි සේක.

මේ අතර බෝසත් රජතුමා දැහැමින් රාජ්‍යය කරවී ය. මහත් යසඉසුරු නිසා එයින් ම ප්‍රමාදයට පත් වී, අවුරුදු සතළිහක් තුරාවට රජුට දර්ම බ නම් වූ සිය මිතුරා මතකයට නැගුණේ නැත. අභිෂේකයෙන් වසර හතළිහක් ඉක්ම ගියපසු රජුට අහම්බෙන් මෙන් අතීතය සිහි වීමෙන් තම සහායකයා මතක් විය. එවිට රජතුමා 'මගේ මිතුරු දර්ම බ කොහි වෙසේ ද? ඔහු දැකගන්නට ඇත්නම් යෙහෙකැ'යි සිතී ය. එදා සිට රජතුමා මාලිගාව තුළ දීත් සභාව මැද දීත් 'මගේ මිතුරු දර්ම බ කොහි ද? ඔහු විසඳා තැනක් සොයා බලා මට දැනුම් දෙවු. එසේ කරන්නකුට මහත් යසඉසුරු ලබා දෙන්නෙමි'යි නිතර නිතර කියයි. රජතුමා මෙසේ තම මිතුරා නිතර නිතර සිහි කරමින් පසුවෙද්දී තවත් වසර දහයක කාලයක් ඉකුත් විය. දර්ම බ පසේබුදුරජාණන් විහන්සේ ද, අවුරුදු පණහක් ඇවෑමෙන් තම මිතුරු රජුට තමන් වහන්සේ සිහිපත් වූ වග ආවර්ජනා කිරීමෙන් දැන, 'දැන් මේ වනවිට ඔහු මහල්ලෙකි. ඔහුගේ දූ දරුවන් ද නිසි වියට පත් වී ඇතුටාට සැක නැත. එබැවින් ඔහු වෙත ගොස් දහම් දෙසා ඔහු පැවිදි කරවන්නෙමි'යි කල්පනා කොට සෘද්ධි බලය උපයෝගී කොටගෙන අහසට පැන නැගී, බරණැසට අවුත් රාජකීය උද්‍යානයට බැස, එහි මඟුල් ගල් තලාවෙහි රන් පිළිමයක් වෙන් වැඩ හුන් සේක. පසේ බුදුරජුන් දුටු උයන්පල්ලා උන්වහන්සේ වෙත එළඹ, 'ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ කොහි සිට වැඩි සේක්දැ'යි විචාලේ ය. 'ඇවැත්නි, නැඤ්චලක පර්වත ප්‍රාන්තයේ සිට මෙහි පැමිණියෙමි. ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ කිනම් වන සේක් ද?' 'ඇවැත්නි, මම දර්ම බ නම් වූ පසේ බුදුවරයා වෙමි.' 'ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේ අපේ රජතුමා හඳුනන සේක් ද?' 'එසේ ය. ඔහු මාගේ ගිහි කල මිතුරෙකි'. 'ස්වාමීනි, අපේ රජතුමා ඔබවහන්සේ දකිනු රිසියෙන් නිතර ඒ ගැන කථා කරමින් සිටියේ ය. දැන්

ඔබවහන්සේගේ පැමිණීම ගැන එතුමාට කියන්නදැයි උයන්පල්ලා ඇසී ය. 'යන්න, ඔබ ගොස් ඒ ගැන රජුට කියන්නැයි, පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ උයන්පල්ලාට අවසර දුන් සේක. 'යහපතැයි පිළිගත් උයන්පල්ලා වහ- වහා දිවැ ගොස් සියලු විස්තර රජුට දැන්වී ය.

ඉමත් සන්තෝෂයට පත් රජතුමා 'මගේ මිතුරා පැමිණියේ ය, එතුමා දැක ගන්නෙමි'යි, වහාම රථයට නැගී මහත් පිරිවර සහිත ව උයනට ගොස්, පසේ බුදුරජුන් දැක, නමස්කාර කොට පිළිසඳර කථා නිමවා, එකත්පසෙක හිඳ ගත්තේ ය. ඉක්බිති රජු ඇමතු පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'බ්‍රහ්මදත්ත රජතුමනි, කිමෙක් ද? දැහැමින් රාජ්‍යය විවාරන්නෙහි ද? සතර අගභියට නො ගොස් පාලන කටයුතු කරන්නෙහි ද?' ධනය අපේක්‍ෂාවෙන් ලෝ වැස්සා නො පෙළන්නෙහි ද? දානාදී පින්දහම්වල නිතර වන්නෙහි දැ'යි මෙසේ ප්‍රශ්නකොට, ඒ පිළිසඳර කථා නිමාවීමෙන් අනතුරුව, 'රජතුමනි, ඔබ දැන් මහල්ලෙකි. දැන් මේ එළඹ ඇත්තේ කාම සම්පත් හැර දමා, පැවිදිවීමට සුදුසු කාලය යැ'යි, වදාරා රජුට දහම් දෙසමින් මෙසේ ද පැවසූ සේක.

පංකොච කාම පලිපොච කාමා
හයඤ්ච මෙතං තිමුලං පචුතතං
රජො ච ධුමොච මාය පකාසිතා
හිත්වා තුවං පබ්බජ බ්‍රහ්මදත්තනාති

බ්‍රහ්මදත්තය, කාමයෝ කිලුටු ය. කාමය මඩවගුරකි. මුල් තුනක් ඇති එය බිහිසුණු යැ'යි මා විසින් කියන ලදි. කෙලෙස් හා උවදුරු ගැන මා විසින් කියන ලදි. එබැවින් ඔබ මේවා අත්හැර පැවිදි වන්න.

මෙහි 'පංකො' යනු 'ජලයේ හටගත් තෘණ-සෙවෙල්, තෘණබට, කුමුදු ආදී පැලෑටි සමූහය'යි. ඒවා ජලයෙහි පීනන අයගේ සිරුරුවල ඇලේ. එසේ ම සසර සයුරේ තරණය කරන යෝගාවචරයාගේ සිරුරේ පඤ්චකාම ගුණයන් සියල්ලම හෝ වස්තුකාම, ක්ලේශකාම වශයෙන් හෝ, ඇලෙන බැවින් 'පංක' නම් වේ. මේ මධෙහි ඇලුණු-පැටලුණු දෙවි-මිනිස්-තිරිසන් සත්ත්වයෝ වෙහෙසති. හඬති. වැලපෙති' යන අර්ථයි. 'පලිපො ච කාමා' යන මෙහි 'පලිප' යනු 'මහා මඩ වගුර'යි. මඩ වගුරෙහි එරුණු, ඌරු-මුව-සිංහ-ඇත් ආදීහු ස්වෝත්සාහයෙන් බේරී යන්නට අපොහොසත් වෙති.

වස්තුකාම හා ක්ලේශකාම ද, ඒ හා සමාන බැවින් 'පලිපා' යැයි කියන ලදී. ප්‍රඥාව ඇතත් සත්ත්වයෝ ඒ කාමයන්හි එක් වරක් ඇලුණු තැන් පටන්, ඒ කාමයන් දෙපලුකොට වහා නැගිට ඇල්මක් නැති පළිබෝධ රහිත රමණීය වූ පැවිද්දට එළඹෙන්නට අපොහොසත් වෙති' යන අර්ථ යි. 'භයඤ්ච මෙතං' යන මෙහි 'භයංච එතං' යන තැන ඇති 'ම' කාරය ව්‍යාඤ්ජන සන්ධි වශයෙන් කියන ලද්දකි. 'තිමුලං' යනු 'මුල් තුනකින් පිහිටි බැවින් ගලක් මෙන් ශක්තිමත් ද, බිහිසුණු ද වේ' යන අර්ථ යි. 'පවුතතං' යනු 'මහරජ, මේ කාමයෝ නම් මෙලොව, පරලොව අත්තානුවද භය ආදී කොට ඇති, තිස්දෙකක් කම්කටොලු, අට අනුවක් රෝගාදී වශයෙන් පවතින බියට වඩා වැඩි බියකට, ප්‍රත්‍යය වන බැවින් ම අතිශයින් බියජනක යැයි බෝධිසත්ත්වයන් විසින් ද වදාරන ලදී. කියන ලදී. දක්වන ලදී' යන අර්ථ යි. නැතහොත් 'භයඤ්ච මෙතං' යනු 'මා විසින් මේ මුල් තුනක් ඇති බිය ගැන කිය ලදී, යන මේ ආකරයෙන් ද මෙහි අර්ථය දත යුතු ය' යන අර්ථයි. 'රජො ව ධුමො ච' යනු 'රජස්-ධුම හා සමාන වන බැවින් 'රජො' යැයි ද 'ධුමො' යැයි ද මා විසින් කියන ලදී. යම් සේ වතුර නා විලවුන් ගල්වා සැරසුණු මිනිසකුගේ සිරුරෙහි සියුම් දුහුවිලි වදී ද? එවිට ඒ සිරුර දුර්වර්ණ වේ. ශෝභා රහිත වේ. කිලිටි වේ. එපරිද්දෙන් ම සෘද්ධි බලයෙන් අහසින් අවුත්, සඳු මෙන් ද, හිරු මෙන් ද ලොව ප්‍රකට වුවත්, එක් වරක් කාම රජස් ඔහු තුළට පිවිසී කල්හි, එතැන් පටන් 'ඤාණ' නමැති වර්ණයත්, ශෝභාවත්, පිරිසිදු භාවයත් නැසෙන බැවින් දුර්වර්ණ වේ. ශෝභා රහිත වේ. කිලිටි වේ. එසේම දුම් වැදුණු තැන් පටන් ඉතා පිරිසිදු බිත්තියක වුවත්, කළුපැහැ වේ. එපරිද්දෙන් ඉතා පිරිසිදු ඤාණයක් වුවත්, කාම නමැති දුම් වැදුණු තැන් පටන්, ගුණ විනාශ වීමෙන් මහජනයා මැද දුර්වර්ණයෙන් පෙනේ යැ යි, මෙසේ කාමයන් රජස් හා දුමට සමාන යැයි මා විසින් ඔබට කියන ලදී. එබැවින් බ්‍රහ්මදත්තය, ඔබ මේ කාමයන් අත්හැර පැවිදි වෙව'යි රජු පැවිද්දට උනන්දු කරවී ය' යන අර්ථ යි.

මේ දේශනාව අසා සිටි රජතුමා, තමා කෙලෙස්වලින් වෙළී සිටින බව පැහැදිලි කරමින්, මෙසේ ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

2. උතුමාණෙනි, මම කාමයන්හි ඇලුනෙමි. රත් වූයෙමි. මුළා වූයෙමි. ජීවිතයට ආශා ඇති මම, බිහිසුණු ස්වරූප ඇති, ඒ කාමයන් දුරු කරන්නට අපොහොසත් වෙමි. එහෙත් අනල්ප ව පින් කරන්නෙමි.

මෙහි 'ගථිතො' යනු 'විෂම ලෝභය නමැති බැම්මෙන් බැඳුනෙමි.' යන අර්ථයයි. 'රතෙනා' යනු 'රාගය විසින් ප්‍රකෘතිය දුරුකිරීම නිසා, එයින් රත් වූයෙමි, යන අර්ථයයි. 'අධිමුච්ඡතො' යනු 'අතිශයින් මූලා වූයෙමි' යන අර්ථයයි. 'කාමෙසවාහං' යනු 'මම දෙවැදෑරුම් කාම වස්තූන්හි යන අර්ථයයි. 'බ්‍රාහ්මණ' යනුවෙන් 'දරිමුඛ' නම් වූ පසේ බුදුරදුන් එසේ අමතයි. 'හිංසරූපං' යනු 'බලවත් ස්වරූප ඇති' යන අර්ථයයි. 'නං නුස්සහෙ' යනු 'ඒ දෙවැදෑරුම් කාමය ගැන උත්සාහ නො කරමි. ඊට අපොහොසත් වෙමි' යන අර්ථයයි. 'ජීවිකඤ්ඤා පහාකුං' යනු මේ ජීවිතයට ආහා ඇති මම, ඒ කාමයන් දුරු කරන්නට අපොහොසත් වෙමි'යි කියයි' යන අර්ථයයි. 'කාහාමි පුඤ්ඤානි' යනු 'දාන-ශීල-උපොසථ ශීල ආදී වශයෙන් අනල්ප වූ පින් බොහෝ සේ කරන්නෙමි'යි, මෙසේ ක්ලේශ කාමයෙන් කිලිටි වූ තැන් පටන්, එය ඉවත් කරන්නට නො හැකි යැයි ද ප්‍රකාශ කරන, එයින් ම කිලිටි වූ සිත් ඇති බෝසත් තෙමේ, පසේ බුදුරදුන් විසින් පැවිද්දෙහි ගුණ කියද්දීත්, පැවිදි වීමට නො හැක්කෙමි'යි කිය' යන අර්ථයයි.

බෝසත් තෙමේ පැවිදි වීමට අකමැති බව, මෙසේ ප්‍රකාශ කළත් ඔහුම දීපංකර පාද මූලයේ දී තමා තුළ හටගත් ඤාණයෙන්, බුද්ධ කාරක ධර්මයන් සොයනවිට, තුන්වැනි 'නෙකඛම්ම පාරමිතාව' දැක, එහි ගුණ මෙසේ වර්ණනා කෙළේ ය.

3. ඉදින් ඔබ බුදුවීමට කැමැත්තෙහි නම්, මේ තෙවන පාරමිතාව පළමුකොට දැඩිව සමාදන් වී නෙක්ඛම්මයෙහි කෙළවරට යන්න.
4. යම්සේ සිරගෙයක බොහෝ කලක් විසූ දුකෙන් පීඩිත වූ මිනිසෙක් එහි නො ඇල්ම වෙසෙසින් ඇතිකර ගනියිද? ඉන් මිදීම ම සොයා ද?
5. එසේ ම ඔබ සියලු භවයන් සිරකුටි සේ දකින්න, නෙක්ඛම්ම පාරමිතාවෙන් ඉදිරියට ගොස් සම්බෝධියට පැමිණෙන්න.

පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් පැවිද්දෙහි ගුණ කියා, 'කෙලෙස් හැර දමා 'මහණ, වන්න යැ'යි කියද්දීත්, බෝසත් තෙමේ එසේ කිරීමට තමා අසමත් බව ම කියයි. මේ ලෝකයෙහි උම්මත්තකයෝ අටදෙනෙකි. ඒ ගැන පැරණි ආචාර්යවරු මෙසේ කියති. මෙලොව පුද්ගලයෝ අටදෙනෙක් උම්මත්තක සංඥාව ලබති. එනම්, ලෝභයෙහි වසඟයට පත්

'කාම උම්මත්තකයා'ය, විහිංසාවේ වසඟයට පත් 'ක්ලෝධ උම්මත්තකයා'ය. විපර්යාසයෙහි වසඟයට පත් 'දිව්ඨී උම්මත්තකයා'ය. මෝඛකමෙහි වසඟයට පත් 'මෝභ උම්මත්තකයා'ය. යකුන්ගේ වසඟයට පත් 'යක්ඛ උම්මත්තකයා'ය. පිනේ වසඟයට පත් 'මෝභ උම්මත්තකයා'ය. සුරාවෙහි වසඟයට පත් 'සුරා උම්මත්තකයා'ය. ශෝකයෙහි වසඟයට පත් 'වාසන උම්මත්තකයා' වශයෙනි. බෝසත් තෙමේ මේ ජාතකයට අනුව ඉහති කී උම්මත්තකයන් අතුරෙන් ලෝභයෙහි වසඟයට පත් වූ කාම උම්මත්තකයෙකි. එබැවින් මොහු පැවිද්දෙහි ගුණ තේරුම් නො ගත්තේය. මෙසේ අනර්ථය ඇතිකරන ගුණ මකන මේ ලෝභ සිතිවිලිවලින් මිදීමට, කුමක් හෙයින් සත්ත්වයෝ අපොහොසත් වෙත් ද? කෙළවරක් නැති සසර දී, නොයෙක් කෝටි සියදහස් ගණනක් කල්පයන්හි එකට එක් ව විසීම නිසා ය. එක් ව වැඩීම නිසා ය. මෙබඳු දිග සම්බන්ධයක්, සසර බැඳීමක් ඇති නමුත් පඬිවරු 'කාම වස්තූන් අල්ප වූ ආශ්වාද ඇත්තේ යැ'යි ආදී වශයෙන්, ප්‍රත්‍යාවේක්ෂ ඥානය උපයෝගී කොටගෙන, ඒ කාමයන් දුරු කෙරෙති. එනිසාම දර්ශන පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ බෝසතුන් විසින් පැවිද්දට ඇතුළුවීමට නො හැකි බව කියනු ලබද්දීත්, ස්වකීය අපේක්ෂාව බැහැර නොකොට තවදුරටත් රජුට අවවාද වශයෙන්, මෙසේ වදාළහ.

6. අවවාද ලැබ යමෙක් වැඩ කැමති හිත අදහසින් අනුකම්පා කර තැනැත්තාගේ අවවාදානුශාසනය අනුව කටයුතු නො කෙරේ ද? අනුවණ වූ ඔහු 'මෙය ම උතුම් යැ'යි, යන හැඟීමෙන් යුතු ව, යළි-යළිත් මවුකුසට පිවිසෙයි.

7. හේ සුභ හැඟීම් ඇත්තන්ට අසුභ වූ, මළ-මුත්‍රවලින් පිරුණු බිහිසුණු ස්වරූප ඇති, නිරය (මවුකුස)ට පිවිසෙයි. යම් කෙනෙක් කාමවස්තූන්හි රාගය දුරු නො කළාහු වෙත් ද? ඒ සත්ත්වයෝ ස්වකීය ශරීරයන් ගැන ගිජුකම් අත් නො හරිති.

'අපටකාමසස්' යනු 'දියුණුව කැමැත්තාගේ' යන අර්ථ යි. 'ඔවජ්ජමානෝ' යනු 'අවවාද දෙන' යන අර්ථ යි. 'ඉදමෙව සෙයො' යනු 'තමා විසින් දන්නා ලද, ශ්‍රේෂ්ඨ නොවන-උතුම් නොවන, යමක් මෙය ම උතුම් යැයි සිතන්නා' යන අර්ථ යි. 'මජ්ඤා' යු 'ඒ අනුවණ පුද්ගලයා මවුකුස වාසය නො ඉක්මවයි, මවුකුසට පිවිසේ ම ය' යන අර්ථ යි. 'සො සොරරූපං' යනු 'මහරජ, ඒ අනුවණයාගේ මවුකුසට පිවිසීම, බිහිසුණු

ස්වරූප ඇති, දරුණු උපත් ඇතිකරන නිරයකට පිවිසීම හා සමාන ය. ආශ්වාද රහිත ස්ථානයක් බැවින්, මවුකුස නිරය යැයි මෙහි දී දක්වන ලදී. 'චතුකුට්ටික නිරය' යැයි ද ඊට කියනු ලැබේ. චතුකුට්ටික නිරය යනු කුමක් දැයි ඇසූ කල්හි එය මවු කුස යැයි කීමට සුදුසු ය. අවිච්චි මහා නිරයෙහි උපත් කෙනෙකුට ඉදිරියට වටේට දිවීමට පහසුකම් ඇත. එබැවින් ඊට චතුකුට්ටික නිරය යැයි කිය නො හැකිය. මවු කුස ය වනාහි නවමසක්, දසමසක් පුරාවට ඒ මේ අත යන්නට සතර අතින් ම ඉඩක් නැත. ඉතා කරදර සහිත ඉඩකඩක් ඇති බැවිනි. සතර අතින් ම සතරට ගුළි වී හිඳිය යුතු ය. එබැවින් මවුකුසට චතුකුට්ටික නිරය යැයි කියනු ලැබේ' යන අර්ථයි. 'සුභාසුභං' යනු 'සුභයන්ට අසුභ ය. සුභයන්ට යනු සසර බිය දකින යෝගාවචර කුල පුත්‍රයන්ට ය. ඔවුහු මව්කුස ඒකාන්ත අසුභ සම්මත දෙයක් ලෙස දකිති' යන අර්ථ යි. එහෙයින් මෙසේ ද කියන ලදී.

8. උසස් බවක් නැති, එහෙත් උසස් සේ ගණන් ගන්නා, අපිරිසිදු වුවත් පිරිසිදු යැයි සම්මත, නොයෙක් කුණපයන්ගෙන් පිරුණු, පිරිසිදු ස්වභාවයක්, ස්වරූපයක් දක්නටවත් නැති,

9. යම් සිරුරක ඇලී ගැලී එයින් සිහිමුළා වූ අය, සුගතියට එළඹීමේ මග දුරු කරත් ද? දුගඳ හමන, අපිරිසිදු වූ, ව්‍යාධියට මූල හේතුව වන, ආකූර වූ මේ කුණු කයට නින්දා වේවා.

ඉහත සත්වැනි ගාථාවේ දැක්වෙන 'සතතා' යනු 'ඇලුණු, පැටලුණු, එල්ලුණු, ලග්න වූ' යන අර්ථ යි. 'සකායෙ න ජනනති' යනු 'ඒ මවුකුස අත් නො හරිති' යන අර්ථ යි. 'ශිදධා' යනු 'අශාවෙන් යුක්ත වූවාහු වෙති' යන අර්ථයි. 'යෙ භොනති' යනු 'යම් කෙනෙක් කාමයන්හි පහ නොකළ රාගය ඇත්තාහු වෙද්ද, ඔවුහු ඒ ගර්භ වාසය අත් නො හරිති.' යන අර්ථ යි.

මෙසේ දරිමුඛ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මවුකුස පිළිසිඳ ගැනීමට හේතුවන කරුණත්, එහි දුකක්, ගැබ රැක ගැනීමෙහි සහ එහි විසීමේ දුකත්, පැහැදිලි කිරීමෙන් අනතුරුව මවුකුසින් බිහිවීමේ දී, විදින්නට සිදුවන දුක සම්බන්ධ ව මෙසේ වදාළ සේක.

10. අසුවී තවරාගෙන, ලෙයින් නැහැ වී, සෙම වැකුණු සිරුරු ඇතිව සත්ත්වයෝ බිහිවෙති.

11. එවේලෙහි කයින් යම් යම් දේ ස්පර්ශ කෙරෙත් ද? ඒ සියල්ල අමිහිරි ය. හුදෙක් ඒවා දුක් ම වේ. මම අනුන්ගෙන් අසා නො කියමි. පෙර විසූ කඳ පිළිවෙළ බොහෝකොට සිහිපත් කරමි. ඒ දැක මෙසේ කියමි.

මෙහි 'මිළෙන නිතනා' යනු 'මහරජ, මේ සත්ත්වයෝ මවුකුසින් නික්මෙන්නාහු වතුර්විධ සුවඳ තවරාගෙන, මිහිරි සුවඳැති මල්මාලා පැළඳ, නො නික්මෙන්, අසුවි තවරාගෙන කරදර සහිතව ම නික්මෙන්' යන අර්ථ යි. 'රුහිරෙන මකබිතා' යනු රතු පැහැති රත්සඳුන් ගාගෙන නො නික්මෙන්, රතු පැහැතිව ලේ තවරාගෙන ම නික්මෙන්' යන අර්ථ යි. 'සෙමෙන නිතනා' යනු 'සුදු සඳුන් ආලේප කොටගෙන නො නික්මෙන්, සන වූ ඇලෙන, ලිස්සන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වූ සෙම තවරාගෙන, නික්මෙහි. ස්ත්රීන් දරුවන් බිහිකරන අවස්ථාවන්හි ඉහත කී අපිරිසිදු දෑ නික්මෙයි' යන අර්ථයි. 'තාවදේ' යනු 'එසමයෙහි' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද අර්ථය මෙසේ ය. එනම්, මහරජතුමනි, මේ සත්ත්වයෝ මවුකුසෙන් නික්මෙන අවස්ථාවේ මෙසේ අසුවි ආදිය තවරාගෙන නික්මෙන්, නික්මෙන ගමන්මගෙහි යම් යම් ස්ථානවල අගපයඟ ස්පර්ශ වේ. එ සියලු ස්ථාන අමිහිරි ය. අමධුර ය. හුදෙක් අසුවියෙන් වැකි දුකක් ම ලබති. එසමයෙහි සැපයක් නම් ඔවුන්ට නැත' යන අර්ථයි. 'දිසවා වදාමි නහි අඤාඤානො සවං' යනු 'මහරජ, මම මෙය මේ තරම් කියන්නේ, අනුන්ගෙන් අසා ගෙන නොවේ, එනම් වෙනත් ශ්‍රමණයකුගෙන්, බමුණකුගෙන් අසා නො කියමි. ස්වකීය පව්වේක බුද්ධ ඥානයෙන් දැක අවබෝධ කොටගෙන කියමි' යන අර්ථයි. 'පුබ්බ නිවාසං බහුකං' යන මෙය තමාගේ ආනුභාවය දක්වමින් කී ය. ඉන් කියන ලද අර්ථය මෙසේ ය. මහරජ, මම වනාහි පෙර විසූ කඳපිළිවෙළ සංඛ්‍යාත පූර්ව උපත් බහුලව සිහි කරමි' යන අර්ථයි.

එදා ඒ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, ඒ ආකාරයෙන් සුභාමිත ගාථාවලින් රජුට සංග්‍රහ කළ බව වදාළ, බුදුරජාණන් වහන්සේ අවසානයේ දී මේ ගාථා අර්ථය දේශා කළ සේක.

12. දර්ම බ නම් වූ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, විසිතුරු වූ යහපත් අදහස් ඇති ගාථාවලින්, නුවණැති රජු නැවත සිතා බලන්නට පෙළඹවූ සේක.

මෙහි 'චිත්‍රාහි' යනු 'නොයෙක් අරථයන්ගෙන් සපිරුණු' යන අර්ථයි. 'සුභාසිකාහි' යනු 'මැනවින් දේශනා කළ' යන අර්ථ යි. 'දරීමුඛො නිජඤාපයි සුමෙධං' යනු 'මහණෙනි, ඒ දරීමුඛ පසේ බුදුරජ තෙමේ ඒ නුවණැති උසස්, ඥානයෙන් යුතු, කාරණා කාරණා දැනගැනීමට හැකියාව ඇති රජු, නැවත සිතා බලන්නට පෙළඹවී ය. දැනුම්වත් කෙළේ ය. තමාගේ වචන ගැන් වී ය' යන අර්ථයි.

මෙසේ පසු බුදුරජාණන් වහන්සේ කාමයන්හි දොස් දක්වා, තමාගේ වචන රජුට ඒත්තු ගන්වා, 'මහරජ, දැන් පැවිදිවීම හෝ නොවීම ඔබට අයත් කාර්යයකි. ම විසින් ඔබට කාමයන්හි ආදීනවයත්, පැවිද්දෙහි ආනිසංසත් කියන ලදි. එබැවින් ඔබ නො පමා ව කටයුතු කරන්නැ'යි වදාරා රන්වන් රාජ භංසයකු මෙන් අභසට පැන නැගී වලාගැබ මතින් නඤුලක පර්වත ප්‍රාන්තයට ම වැඩි සේක. එවිට බෝසත් තෙමේ දසැඟිලි එක්කොට දොහොත් මුදුනෙහි තබා ඇදිලි බැඳගෙන, පසේ බුදුරජුන්ට නමස්කාර කරමින් ම උන්වහන්සේ ඇසට නො පෙනෙන තුරු, හිටිවන ම සිටියේය. උන්වහන්සේ නොපෙනී ගියපසු, මාලිගය තුළට පැමිණි රජතුමා, සිය දෙටු පුතු කැඳවා ඔහු රජයෙහි පිහිටුවා මහජනයා හඬමින්, වැලපෙමින් සිටිද්දී, සියලු සම්පත් හැරදමා, හිමාලයට පිවිසියේ ය. එහි පත්සලක් සාදා ගත් රජතුමා, ඍෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව නොබෝ කලකින් ම, අභිඥාවන් හා සමාපත්ති ද උපදවාගෙන, කලක් එහි වැස, ආයු කෙළවර මැරී ගොස් බඹලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාවසානයේ දී බොහෝ උදවිය සෝවාන් ආදී මාර්ග ඵලවලට පත්වූහ. එදා රජතුමා නම්, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.4

නේරු ජාතකය

'කාකෝළා කාකසංඝා ච' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවීරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, එක්තරා හික්කුළු අරඹයා වදාළ සේක. ඒ හික්කුළු බුදුරජුන් වෙතින් කමටහන් ගෙන, එක් පසල් ගමකට ගියේ ය. ඒ ගමේ මිනිස්සු තෙරුන්ගේ ඉරියව් කෙරෙහි පැහැදී, උන්වහන්සේට දානය පූජාකොට, එම ගමෙහි විසීමට උන්වහන්සේ පොරොන්දු කරවා ගත් හ. අනතුරුව එ ගම සමීපයෙහි වූ කැලයක පන්සලක් සැදූ මිනිස්සු ඒ හික්කුළු එහි නවත්වා ගත් හ. එපමණක් නො ව මහත් සේ සත්කාර ද කළහ. එයින් ටික කලකට පසු ශාස්වතවාදී පිරිසක් ඒ ගමට පැමිණිය හ. ගමේ මිනිස්සු ඔවුන්ගේ මතවාදය අසා, තෙරුන්ගේ දහම ප්‍රතිකේෂප කොට, ශාස්වතවාදය වැළඳ ගත් හ. ඔවුන්ට ම, ගමේ අය සත්කාර කරන්නට පටන් ගත්හ. තවත් කලකට පසු උච්චේදවාදී පිරිසක්, ඒ ගමට ම පැමිණිය හ. එහිදී ද, මිනිස්සු පෙර පරිද්දෙන් ම පැරණි දහම ඉවත ලා, අලුත් දහම වැළඳ ගත් හ. ඉනුත් කලකට පසු අවේලක වාදයත්, එගමට පැමිණියේ ය. මිනිස්සු තිබූ දහම අනහැර, අවේලක වාදය පිළිගත් හ. මේ අතර ඉහත කී පන්සලේ වෙසෙන හික්කුළු හොඳ-නරක තේරුම් ගැනීමට තරම් නුවණක් නො තිබූ ඒ මිනිසුන්ගේ සමීපයෙහි දුක සේ වස් කාලය ද, ගතකොට පවාරණයෙන් පසු බුදුරජුන් වෙත ගොස් උන්වහන්සේට නමස්කාර කෙට, පිළිසඳර කතා නිමවා එකත්පසෙක වාඩිවිය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ වස් විසුවේ කොහිදැ'යි විමසූ සේක. 'ස්වාමීනි, මම ගුණාගුණ නො දන්නා මිනිසුන් වෙසෙන ගමක, දුකසේ වස් විසුවෙමැ'යි හික්කුළු කීවේ ය. 'මහණ, පැරණි පඬිවරු තිරිසන් ජාතියෙහි ඉපිද සිටියත්, ගුණාගුණ නො දන්නවුන් සමග එක් දවසක්වත් එකට නො විසූ හ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ තමාගේ ගුණ තේරුම් නො ගන්නා පිරිසක් මැද, කුමට විසුවෙහි දැ'යි ප්‍රශ්නකොට, ඒ හික්කුළුගේ ම අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව දේශනා කොට වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ස්වර්ණභංස ජාතියෙහි ඉපදුණේ ය. මේ භංස රාජ්‍යයට බාල සොයුරෙක් ද විය. ඔවුහු 'චිත්‍රකුට' පර්වතය වාසභූමිය කොටගෙන වසමින්,

හිමාල පෙදෙසෙහි ස්වයං ජාත හැල් වී ඇති බැවින්, එහි ගොස් ඒවා අනුභව කරති. එක් දිනක් කෑම අනුභවයට හිමාල පෙදෙසට ගිය ඒ භංසයෝ දෙදෙනා එහි සැරිසරා ආහාරද අනුභව කොට පෙරළා විත්‍රකුට පර්වතයට පැමිණෙන අතරමග දී, අහම්බෙන් මෙන් එක් සුවිශේෂී පර්වතයක් දැක, එහි ගොස් ඒ මත හිඳගත් හ. මෙය 'නේරු' නම් වූ දඹරන් පර්වතයකි. මේ පර්වතය අවට වනපෙතෙහි විවිධ වර්ණ සහිත නා නා ස්වරූපයෙන් යුතු කුරුල්ලෝ ද, සාවෝ ද, වෙනත් සිවුපා වර්ග ද වෙසෙති. එහෙත් ඒ සියලු සත්ත්වයෝ පර්වතයට පැමිණිවිට, පර්වතයේ දීප්තියෙන් හැමදෙනා ම රන්වන් වෙති. මේ බව දුටු බෝසත් භංසයාගේ බාල සොයුරා, 'ඒ වෙනස කෙසේ වුවක්දැ'යි තේරුම් නො ගෙන 'ඊට හේතුව කුමක් විය හැකි දැ'යි සිය සොයුරා සමග කථා කරමින් මෙසේ කීය.

කාකොලා කාක සංඝාව මයඤ්ච පතකං වරා
සබ්බව සද්දිසා හොති ඉමං ආගමම පබ්බතං

වන කපුටෝ ද, කපුටු රංචු ද, පක්ෂීන්ට නායක වූ අපි ද, මේ පර්වතයට පැමිණ සියලු දෙනා ම සමාන බවට පත් වෙමු.

2. මෙහි දී සිංහයෝ ද, ව්‍යාඝ්‍රයෝ ද, පහත් සතුන් වන සිවල්ලු යන සියලු දෙනා සමාන වෙති. මෙය කිනම් පර්වතයක් ද?

මෙහි 'කාකෝලා' යනු 'වන කපුටෝ'ය. 'කාකසංඝා' යනු 'ප්‍රකෘති කාක සමූහයා' ය. 'පතකං වරං' යනු 'පක්ෂීන් අතුරෙන් උතුම් වූ' යන අර්ථ යි. 'සද්දිසා හොම' යනු 'සමාන පැහැ ඇත්තේ වෙමු' යන අර්ථයි.

සිය සොයුරාගේ ප්‍රකාශය ඇසූ බෝසත් භංසයා, ඊට පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ කී ය.

3. මිනිස්සු මේ උතුම් පර්වතය 'නේරු' (රන්) පර්වතය යැ යි කියා දනිති. මෙහි සියලු ප්‍රාණිහු වර්ණයෙන් පූර්ණත්වයට පැමිණ වසති.

මෙහි 'ඉධ වණණන' යනු 'මේ නේරු පර්වතයේ දීප්තියෙන්, වර්ණයෙහි පූර්ණත්වයට පැමිණ' යන අර්ථ යි.

ඒ අසා සිටි බෝසතුගේ බාල සොයුරා වන හංසයා, නැවත මෙසේ කී ය.

4. යම්තැනෙක සත්පුරුෂයන්ට අවමන් වන්නේ ද? බුහුමන් නො වන්නේ ද? හීනයන්ට සම්මාන ලැබෙන්නේ ද? එවැනි තැනක නො වසන්නේ ය.

5. යම්තැනෙක දක්‍ෂයා ද, අලසයා ද, වීරයා ද, බියසුල්ලා ද, පිදිය යුත්තෝ වෙත් ද? විශේෂයක් නැති, ඒ පර්වතයෙහි සත්පුරුෂයෝ නො වසති.

6. මේ රන් පර්වතය, උත්තම-මධ්‍යම-පහත් යන මේ අය විභාග නොකරයි. එසේ විශේෂයක් නො කරන රන් පර්වතය ඒකාන්තයෙන් හැර දමමු.

මෙහි සිව්වැනි ගාථාවෙහි අර්ථය මෙසේ ය. යම්තැනෙක සත් පුරුෂයන්ට, පණ්ඩිතයන්ට, සිල්වතුන්ට බුහුමන් කිරීමක් නැති නිසා ද, අවමන් කිරීමක් වන නිසා ද, හීන වූ දුස්සීලයන්ට සම්මාන ලැබෙන නිසා ද, එතැන වාසය නො කරන්නේ ය, යනුයි. මෙහි 'පූජ්‍යා' යනු 'මොවුහු මෙහි සමාන තත්වයෙන් පූජනීය වෙති. සමාන සත්කාර ලබති' යන අර්ථයි. 'හීනමුක්කට්ඨමජ්ඣිමෙ' යනු 'ජාති-ගෝත්‍ර-කුල ප්‍රදේශ-ශීල-ආචාර-ඥාන ආදිය මුල්කොට, පහත්-මධ්‍යම-උසස් වශයෙන් මේ පර්වතය සත්ත්වයන් ගැන බෙදීමක් නො කරයි' යන අර්ථ යි. 'හඤ' යනු 'ඒකාන්ත අර්ථයෙහි නිපාතයකි'. 'ජහාමසෙති' යනු 'අත්හරිමු' යන අර්ථයි.

මෙසේ කියා හංසයෝ දෙදෙනා ම, එතැනින් අහසට නැග විත්‍රකුට පර්වතය බලා පියඹා ගිය හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, ඒ හික්ෂුව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා කණිටු හංසයා නම්, ආනන්ද තෙරුණුවෝ ය. දෙටු හංසයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.5

ආසාදිත ජාතකය

'ආසාදිත නාම ලතා' යන මේ ගඟා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, ගිහි කල බිරිය විසින් පොළඹවන ලද හික්කුචක අරඹයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'ඉන්ද්‍රිය' ජාතකයෙහි විස්තර වශයෙන් දැක්වේ. ඒ අනුව ඒ හික්කුච තමන්වහන්සේ වෙතට කැඳවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ කලකිරුණෙහිය යනු සැබැවක්දැ'යි ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එය සත්‍යයකි. 'කුමක් නිසා කලකිරුණෙහිද?' 'ස්වාමීනි, මාගේ ගිහිකල භාර්යාව නිසා ය.' 'මහණ, ඔය ස්ත්‍රිය ඔබට අවැඩ කරන්නී ය. ඇය දැන් පමණක් නොව පෙර ද ඔබට එසේ කළා ය. අතීතයෙහි ඔබ ඇය නිසා සිවුරග සෙනග අතහැර දමා හිමාල පෙදෙසෙහි ඉමහත් දුකක් විඳිමින් වසර තුනක් විසුවෙහි යැ'යි වදාරා මේ අතීත කථාව ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

පෙරු බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ කසී රටට අයත් ගමක බමුණු පවුලක ඉපිද, නිසිවියට පත්වූ පසු තකඹලාවට ගොස්, ශිල්ප-ශාස්ත්‍ර ඉගෙන ජීවිතය ගැන කලකිරී සෑම පැවිද්දෙන් පැවිදි වී, වනමුල් පලවැල අහරකොට ගෙන අභිඤ්චන් හා සමාපත්ති ද උපදවාගෙන, හිමවත් පෙදෙසෙහි වාසය කෙළේ ය. මෙකල එක් පින්වත් සත්ත්වයෙක් තවුනිසා දෙවිලොවින් සැව අවුත්, එක් පියුම් විලෙක පියුමක ගැබ තුළ දැරියක් ව උපන්නා ය. මේ විල පිහිටා තිබුණේ ඉහත කී බෝසත් තවුසාගේ අසපුව සමීපයේ ය. විලෙහි නෙලුම් මල් සිරිත් පරිදි පිපී පරව යයි. එහෙත් එක් මලක් බණ්ඩිය විශාල වෙමින් පිපීමකින් තොර ව ම පවතී. නෑම සඳහා එක් දිනක් විලට පැමිණි තවුසා, පියුම්විලෙහි වූ මේ පියුම දැක 'මෙය කුමක් නිසා මෙසේ විශාල ව පවතී දැ'යි, සැකකොට එය විමසා බැලිය යුතුයැ'යි සිතා, නානකඩක් හැඳ දියට බැස, ඒ පියුම වෙත ගොස් එය විවෘත කොට බලා, එහි හුන් කුඩා දැරිය දැක දරු සෙනෙහස ඇතිවී, ඇය පත්සලට ගෙන ගොස් පෝෂණය කෙළේ ය. පසුකලෙක එනම් සොළොස් වස් වනවිට දැරිය ඉතා සිත්කලු ස්වභාවයක් ඉසුලුවාය. උතුම් රූපශ්‍රීයෙන් යුක්ත මේ යුවතිය මිනිස් බව ඉක්මවූ දෙව්බවට ළඟා වූ සුරූපී බවක් දැරුවාය. ඇයගේ පියාණන් වන මේ බෝසත් තවුසාට උපස්ථාන කිරීම සක්දෙවිදුන් සිරිතක් කොටගෙන තිබුණි. කලකට පසු

අසපුවට පැමිණි සක්දෙවිඳු, ඉහත කී යුවතිය දැක, 'ස්වාමීනි, මැය ලැබුණේ කෙසේ දැ'යි තවුසාගෙන් පිළිවිසී ය. තවුසා ඇය තමාට ලැබුණු ආකාරය මුළුමනින් ශක්‍රයාට විස්තර කෙළේ ය. ඒ අසා සතුටු වූ සක්දෙවිඳු, තවුසා අමතා 'ස්වාමීනි, මා මෑ වෙනුවෙන් කුමන උපකාරයක් කළ යුතුදැ'යි ඇසී ය. ඊට පිළිතුරු දෙන තාපසතුමා 'නිදුකාණෙනි, ඇට මෙහි වසන්නට සුදුසු නොවේ. එබැවින් පළිඟුමය මන්දිරයක් මවා, එහි දිවහහන්-දිවසළු සහ දිවාමය ආහරණත්, දිවාමය ආහර-පානත් ඇයට ලැබුණොත් මැනවැ'යි කීය. 'ස්වාමීනි, යහපතැ'යි කී ශක්‍රයා, ඒ සියල්ල අඩුවක් නැතිව මැවී ය. ඔහු විසින් මවන ලද ඒ පළිඟු පහය අමුතු එකෙකි. කුමරිය එයට ගොඩ වනවිට, එය බිමට පහත් වේ. ගොඩ වූ පසු එය වනපෙනට ඉහළ අහසේ රැඳේ. ඇයට බිමට බැසීමට අවශ්‍ය වූ සෑමවිට ම, එය කී පරිදි බිමට ළං වේ. සක්දෙවිඳු මෙය මෙසේ සකසන ලද්දේ සෑම අතින් ම ඇයට රැකවරණය සළසන අවිසේනි. මෙසේ ඇය දිනපතා සිය පියාණන් වන බෝසත් තවුසාට, වත්පිළිවෙත් දක්වමින් අනගි පහයෙහි වාසය කරයි.

පියුම් විලෙක පිපි අමුතු පියුමක් දැක, සැක කොට පරීක්‍ෂා කර බලා, ඇය සොයාගත් බැවින්, පිය තවුසා විසින් ඇයට 'ආසංකො' යැයි නම් තබන ලදී. මෙහි 'ආසංකො' යනු සැක කිරීම යි. මේ ආසංකා කුමරිය සිය පහයෙහි හිඳිනා අවස්ථාවක කැලයෙහි සැරිසරන වැද්දෙක් වන පෙනට ඉහළින් පාවෙන මන්දිරයක් එහි සිටි කුමරියත් දුටුවේ ය. ඉන් අන්ද-මන්ද වූ වැද්දා, එතැනට අවුත් අසපුවේ සිටි තවුස්තුමා වෙත ගොස්, ස්වාමීනි, අර මන්දිරයේ වෙසෙන කුමරිය ඔබතුමාගේ කවුදැ'යි ඇසුවේ ය. එසේ ප්‍රශ්නකොට ඇය තවුසාගේ දියණිය බව දැනගත් වැද්දා, වහා බරණැසට ගොස් රජතුමා බැහැදැක 'දේවයන් වහන්ස, හිමාල පෙදෙසෙහි දී මා විසින් එක් තාපසයකුගේ දියණියක් දක්නා ලද්දී ය. ඇයගේ රූ සිරි කියා නිම කළ නො හැකි යැ'යි, රජු ඉදිරියෙහි හිඳ, ඇය ගැන වර්ණනා කෙළේ ය. රජතුමා ආසංකා කුමරිය ගැන, කණින් ඇසූ පමණකින් ම, ඇය කෙරෙහි තදින් බැඳී ඒ වැද්දා ම මාර්ගෝපදේශකයා කොටගෙන, සිවුරඟ සෙනග පිරිවරා එතැනට ගොස්, එහි කඳවුරක් බැඳගෙන, අනතුරුව වැද්දා ද, ඇමති ගණයා ද, පිරිවරන ලදුව අසපුවට පිවිස බෝසත් තවුසාට වැඳ, එකත්පසෙක හිඳ ගත්තේ ය. ඊළඟට රජතුමා තවුසා අමතා 'ස්වාමීනි, ස්ත්‍රීහු නම්, බඹසර රකින උදවියට කරදරයකි. එබැවින් ඔබතුමාගේ දියණිය මට පාවාදෙනු මැනවි. මම ඇය මැනවින් පෝෂණය කරන්නෙමි'යි පවසී ය. එවිට තවුස්තුමා 'රජතුමනි, ඔබ, මට ඇයගේ නම කියා, ඇය කැටුව යනු

මැනවැ'යි කීය. තවුසා මෙසේ රජුට 'ඇය රැගෙන යනු මැනවැ'යි සෘජුව නොකියා ඉහත දැක්වූ ආකාරයේ ප්‍රකාශයක් කෙළේ, රජුගේ ඉවසීමත් ප්‍රඥාවත් විමසනු සඳහා ය. තවුසාගේ කථාව ඇසූ රජතුමා 'ස්වාමීනි, ඇයගේ නම මම නො දනිමි, ඔබතුමාගෙන් අසා, එය දැනගන්නට රිසියෙමි'යි කීවේය. 'දේවයිනි, මම එය ඔබට නො කියමි. ඔබ ඔබගේ ම ප්‍රඥා බලයෙන් ඇගේ නම සොයා දැන, ඇය කැටුව යන්නැ'යි තවුසා කීවේ ය. ඊට 'යහපතැ'යි කියා පිළිගත් රජතුමා, එතැන් පටන් දිනපතා ඇමතිවරුන් සමග එකතු වී 'ඇය කුමන නමක් ඇත්තියක් විය හැකිදැ'යි සාකච්ඡා කරමින් කල්ගත කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. රජතුමා ද ඇමති ගණයා ද, විවිධ දුර්ලභ නම් සහිත වව්ටෝරු තවුසාට ඉදිරිපත් කරමින් 'ඇගේ නම මෙයදැ'යි, එක් එක් නම කියමින් අසන්නට පුරුදු වූහ. ඒ සෑම නමක් ම තවුසා වෙතින් ප්‍රතිකේෂ්ප විය. මෙසේ නම් සෙවීමේ මෙම කාර්යයට ම වසරක් ගත විය. ඒ අතර රජතුමාගේ රාජකීය පිරිසට අයත් ඇතුන්, අසුන්, මිනිසුන් යන මොවුන් අතුරෙන්, සමහරුන් කැලේ සිටි සිංහ ආදී වූ වන මෘගයන්ටත්, සර්පයන්ටත් ගොදුරු විණි. සමහරුන්ට ජීවිත හානි නො වූණක් වන සතුන්ගෙන්, සර්පයන්ගෙන් මැසි මදුරුවන්ගෙන් පීඩා ඇතිවිය. සමහර කෙනෙක් සීතලෙන් ම මියැදුණාහු ය. මේ සියල්ලෙන් කෝපයට පත් රජතුමා, බෝසතුන් හමුවට ගොස් 'මට ඇයගෙන් වැඩක් නැත. එබැවින් මම මෙහෙන් පිටත් ව යන්නෙමි'යි කියා ගමනට සූදානම් විය. රජු එසේ සූදානම් වනු ආසංකා කුමරිය සිය මැදුරේ ජනේලයකින් දුටුවා ය. රජුගේ ගමන් මගට සෘජුව පෙනෙන සේ, විවෘත කළ ජනේලයක් ළඟට වී සිටි ඇය, සමීපයෙන් ගමන් ගන්නා රජුට මැනවින් දිස්වන සේ සිටියා ය. ඇය දුටු රජතුමා 'කුමරිය, මට ඔබේ නම දැනගන්නට නො හැකි විය. එබැවින් ඔබ මේ හිමාලයට ම වී සිටින්න. මම මෙහෙන් පිටත්ව යන්නෙමි'යි කී ය. 'මහරජතුමනි, ඔබතුමා කොතැනකට ගොස්, මා වැනි යුවතියක් ලබන්නෙහි ද? මගේ වචනය අසනු මැනවැ'යි කී කුමරිය, 'දේවයිනි, තවුකිසා දෙව්ලොව 'විත්‍රලතා' නම් ප්‍රකට වනයක් ඇත. එහි 'ආසාවතී' නම් වැලක් ඇත. ඒ වැලේ හට ගන්නා ගෙඩි තුළ දිව්‍යමය පානයක් ඇත. එය එක්වරක් පානය කළහොත්, ඉන් ඇතිවන මත්වීම, සිවුමසක් පුරාවට පහ ව නො යයි. එය පානය කළ දෙව්වරු සිවුමසක් මුළුල්ලේ දිව යහන්වලට වී මතින් කල්ගෙවති. එහෙත් ඉහත කී වැලේ ගෙඩියක් හට ගන්නේ වසර දහසකට වරකි. තත්වය එසේ වුවත් සොරාසොඩි දිව්‍ය පුත්‍රයෝ, වැලෙන් ගෙඩියක් ලබාගැනීමේ අපේක්ෂාවෙන් යුතු ව, දිව්‍යමය පානයට ඇති ආශාව ඉවසාගෙන, නිරතුරු ව වැල ළඟට

ගොස් 'වැල නිරෝගී ව පවතී දැ'යි සොයා බලති. ඉතින් රජතුමනි, ඔබතුමා මෙසේ එක් අවුරුද්දකින් ම කලකිරුණෙහි ය. ආශාවක් පල දැරීම සැප ගෙන දෙන්නකි. එබැවින් නොම කලකිරණු මැනවැ'යි කී කුමරිය තවදුරටත් මෙසේ ද පැවසුවා ය.

ආසාවතී නාමලතා ජාතා විතතලතා වනෙ
තසසා වසස සහසෙසන - එකං නිබ්බතා වලං

'විත්‍රලතා' වනයෙහි 'ආසාවතී' නම් වැලක් ඇත. ඒ වැලෙහි වසර දහසකට වරක් ගෙඩියක් හට ගැනේ.

තං දෙවා පයිරුපසනති තාවදුර එලංසතිං
ආසිංසෙව තුවංරාජ, ආසා එලවතී සුඛා

එතරම් දුර්ලභ ව ගෙඩි හට ගන්නා කල්හි ද, ඒ වැල කරා දෙව්වරු එළඹෙති. රජතුමනි, ඔබ බලාපොරොත්තුවෙන් ඉන්න. ආශාව සඵල වුවොත් සැපතකි.

මෙහි 'ආසාවතී' යනු ඒ වැල මේ නම ඇත්තී ය. යම්හෙයකින් ඒ වැලේ ගෙඩිවලට ආශා උපදී ද? එබැවින් මේ නම ලැබිණි. 'විතතලතා වනෙ' යනු 'මේ නම ඇති උයනෙහි වූ ගස්-වැල් වල ප්‍රභාව එහි පිවිසි පිවිසි දෙවියන්ගේ සිරුරු විසිතුරු කරයි. එහෙයින් එයට 'විත්‍රලතාවන්' යන නම ලැබිණි' යන අර්ථ යි. 'පයිරුපසනති' යනු 'නැවත නැවත එළඹෙති' යන අර්ථ යි. 'ආසිංසෙව' යනු 'බලාපොරොත්තුවෙන් ඉන්න, ප්‍රාර්ථනා කරන්න, ආශාව සිදු දමන්න' යන අර්ථ යි.

ඇයගේ කථාවෙහි බැඳුණු රජතුමා නැවත වතාවක් ඇමැතියන් ෫ ස් කරවා දිනකට දහසක් බැගින් නම් සාදවමින් නම් සොයමින්, තවත් වසරක් ගත කෙළේ ය. දිනපතා තාපසතුමා වෙත ඉදිරිපත් කරනු ලැබූ නම් අතුරෙහි ද, කුමරියගේ නම නො වී ය. දිනපතා ඉදිරිපත් කෙරුණු නම් දිනපතා ම තවුසා වෙතින් ප්‍රතිකෂේප වීණි. ඉන් කළකිරුණු රජතුමා 'මැයගෙන් මට කවර ප්‍රයෝජනයක්දැ'යි කියා, අසුපිට නැග සිය මාලිගය බලා යන්නට පිටත් විය. මෙදින ද කුමරිය ඇයගේ මාලිගාවෙහි ජනේලය ළඟ සිට අවර සිරි තරඹමින් සිටියාය. ඇය දුටු රජතුමා 'ඔබ සුව සේ හිදිනු

මැනවි. අපි යන්නෙමු'යි කී ය. 'මහරජතුමනි, ඔබ කුමක් නිසා මෙහෙත් පිටව යෙහි ද?' 'ඔබේ නම දැනගන්නට අපොහොසත් නිසා ය' 'මහරජතුමනි, කුමක් නිසා නම සොයා ගැනීමට අපහසු ද? ඉටු කොට ගත නො හැකි ආශාවක් නම් ලොවේ නැත. එබැවින් මගේ මේ වචනය ඇසුව මැනවැ'යි කී කුමරිය ඇගේ කථාව මෙසේ ආරම්භ කළා ය. 'පර්වත මුදුනක සිය නිවහන තනාගෙන සිටි එක් කොකෙක් තමාගේ ප්‍රාර්ථනාව ඒ අයුරින් ම ඉටුකර ගත්තේ ය. ඉතින් රජතුමනි, ඔබට ඔබේ අදහස ඉටු කොටගත නො හැක්කේ කුමක් නිසා ද? එබැවින් ඉවසනු මැනවි. මා ඉහතින් දැක් වූ කථාවෙහි එන කොකා, කිසියම් පියුම් විලෙක දිනපතා ගොදුරු ගෙන පියඹා ගොස් සිය නිවහන පිහිටා ඇති පර්වත මුදුනට යයි. දිනපතා මේ කාර්යයෙහි නියැලෙන කොකා, කිසියම් දවසක මෙසේ සිතුවේ ය. මම මේ පර්වත මුදුනෙහි සුව සේ හිඳිමි. ඉදින් මෙතැනින් ඉහිල නො ගොස්, මෙහි ම හිඳ ගොදුරු ද ගෙන පැන් ද බී, මුළු දවසම මෙහි ම වෙසෙන්නට ඇත්නම්, එය කෙතරම් සොදුරු වන්නේ ද?' යනුවෙනි. එදින ම සක් දෙවරජ අසුරයන් මැඩ, තවුනිසා භවනයට වී දෙවි ඉසුරු ලැබ 'මම මගේ බලාපොරොත්තු ඉටු කොට ගත්තෙමි. මෙලොව එසේ බලාපොරොත්තු ඉටුකර ගැනීමට නොහැකි වූ යමෙක් ඇද්දැ'යි, සිතා බැලුවේ ය. එවිට ඉහත කී කොකා දැක මම 'මේ කොකාගේ මනෝරථය මස්තකයට පමුණුවන්නෙමි'යි සිතා, ෭෦ වසන පර්වතය සමීපයෙන් ගලායන නදිය ජලයෙන් පුරවා, සැඩ පහරින් ජලධාරාව පර්වත මුදුන දක්වා එසවී ය. ඒ දුටු කොකා එහි ම හිඳ මාලුවන් අල්ලාගෙන කා, පැන් ද බී, එදා දවස එතැන ම, සතුටින් ගත කෙළේ ය. පසුව ජලය බැස ගොස් නදිය තිබූ තත්වයට පත් විය. 'මහරජතුමනි, මෙසේ කොකා ද තමාගේ ආශාව ඉටුකොට ගෙන එහි එලය භුක්ති වින්දේ ය. ඉතින් ඔබට ඔබේ මනදොළ ඉටු කරගන්නට බැරි මන්දැ'යි කී කුමරිය මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කළාය.

3. ඒ පක්ෂියා බලාපොරොත්තු සහගත වූයේ ම ය. ඒ කුරුල්ලා බලාපොරොත්තු සහගත වූයේ ම ය. කුරුල්ලාගේ ආශාව එතරම් දුරට ගිය එකක් වුව ද, එය ඉටු විය. එබැවින් රජතුමනි, ඔබ බලාපොරොත්තුවෙන් ඉන්න. ආශාව සඵල වුවොත් සැපතෙකි.

මෙහි 'ආසිංසපේව' යනු 'බලාපොරොත්තු වූයේ ම ය. ප්‍රාර්ථනා කෙළේ ම ය.' යන අර්ථ යි. 'පකඛී' යනු 'පියාපත්වලින් යුතු බැවින්, පකඛී නම් වේ. දෙවරක් උපදින බැවින් 'ද්විජ' නම් ද වේ. 'තාව දුරගතා සඛී'

යනු 'ඵර්වත මුදුනේ සිට මාලුවන්ට සහ ජලයට ඇති දුර ගැන සලකා බලන්න. මෙපමණ දුරට ගිය එකක් වුවත් ශක්‍රයාගේ ආනුභාවයෙන් කොකාගේ ආශාව සපිරුණි, යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති රජතුමා ඇයගේ කථාව අසා, ඇගේ රුසිරියෙහි බැඳුණු සිත් ඇති ව ඇගේ කථාවෙහි ද ඇලී, යා ගත නො හැකි ව ඇමතියන් නැවත රැස් කරවා, එදා සිට දිනකට නම් සියයක් සෑදීමට තීරණය කෙළේ ය. මෙසේ නම් සෙවීමටත්, නිර්මාණය කිරීමටත්, තවත් වසරක් ගත විය. සියලු නම් රැගෙන ගොස් තාපසතුමාට ඉදිරිපත් කළ මුත් සියල්ල ප්‍රතික්ෂේප විය. එවෙලේ ම සියල්ල හැර දමා නුවර බලා යන්නට තීරණය කළ රජතුමා ඒ සඳහා බෝසත් තවුසාට වැඳ නමස්කාර කොට අවසර ගත්තේ ය. පෙර මෙන් ම කුමරිය ද කවුළු දොර සිට, කැලයෙන් නික්මෙන්නට සුදානම් වන රජු දැක, ඒ දෙස විමසිලිමත් ව බැලුවා ය. ඒ දුටු රජතුමා 'කුමරිය ඔබ මෙහි හිඳිනු මැනවි, ස්ථිරව ම මම මෙහෙන් යන්නට යන්නෙමි'යි කීය. 'මහරජතුමනි, ඊට හේතුව කුමක් ද?' 'ඔබ මෙතෙක් වචනයෙන් පමණක් මා සන්තර්පණය කෙළෙහි ය. එහෙත් ඒ කායික ඇසුරකින් තොර ව ය. ඔබේ වචනවල බැඳී කටයුතු කළ මට, මෙතැනට ම වසර තුනක් කල්ගත විය. එබැවින් මේ දැන් මෙහෙන් පිටවන්නෙමි'යි, මේ ගාථාවන් ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

4. සුවඳ නැති වර්ණවත් වූ කටුකරඬු මල් මෙන්, වචනයෙන් මා සන්තර්පණය කෙළෙහි ය. ක්‍රියාවෙන් එසේ නො කෙළෙහි ය.

5. යමෙක් මිතුරන් විෂයෙහි සම්පත් බෙදා නො දෙන්නේ ද? පරිත්‍යාග නො කරන්නේ ද? මිහිරි වචන පමණක් කථා කෙරේ නම්, එය නිෂ්ඵලය. එවැනි කෙනකු හා ඇති සම්බන්ධය ඉක්මණින් අවසන් වේ.

6. යමක් කරන්නේ නම්, එය කියන්නේ ය. යමක් නො කරන්නේ නම්, එය නො කියන්නේ ය. නො කර කියන අය ගැන, පඬිවරු හොඳින් දනිති.

7. මගේ බලය ද, ඒකාන්ත වශයෙන් ම අඩු ය. මගවියදම් ද, අවසන් ය. ජීවිත භාතිය ගැන සැක උපදී. එබැවින් ස්ථිර වශයෙන් ම මම දැන් යමි.

මෙහි 'සමෙපසි' යනු 'සන්තර්පණය කෙළේ ය. පිණවිය' යන අර්ථයි. 'මාලා සෙරෙයාකසෙසව' යනු 'කටු කරඬු ගසේ මල්' යන අර්ථයි. මෙය දේශනා ශීර්ෂයකි. එනම් ප්‍රකට කියමනකි. මෙහි දී කිසියම් 'රන්කරඬු' මල් හෝ වදමල් ආදී වූ වෙනත් වර්ණවත්, එහෙත් සුවඳ නැති, මල් වේ නම්, ඒ සියල්ල සඳහා මෙසේ කියන ලදී. 'වණණවනනා අගන්කා' යනු 'යම් සේ කටුකරඬු ආදී මල් මාලාවක් වර්ණවත් බැවින් දර්ශනයෙන් පමණක් සන්තර්පණය කෙරේ ද? සුවඳ නැති බැවින් එයින් සන්තර්පණය නො කෙරේ. එසේ ඔබ දර්ශනයෙන් ද, ප්‍රිය වචනයෙන් ද, මා සන්තර්පණය කෙරෙහි ය, නමුත් ක්‍රියාවෙන් එසේ නැතැයි දක්වයි' යන අර්ථයි. 'අදදං' යනු 'සොඳුර, යමෙක් ඔබට මෙනම් වස්තුව දෙන්නෙමි'යි මිහිරි වචනයන් කියා, ඒ වස්තුව නො දෙමින්, පරිත්‍යාග නො කරමින්, හුදු මිහිරි වචනයන් පමණක් සංග්‍රහ කෙරේ ද? ඒ දෙදෙනාගේ සම්බන්ධය ඉතා ඉක්මණින් අවසන් වේ. එය මිතුරුකමට නොගැලපේ' යන අර්ථයි. 'පාටෙයාඤ්ච' යනු 'සොඳුර, ඔබේ මිහිරි වචනයෙන් බැඳී වසර තුනක් මෙහි වෙසෙන මගේ ඇත්-අස්-රිය-පාබල සංඛ්‍යාත බලය ද අඩු විය. මිනිසුන්ට ගෙවන බත් වැටුප් සංඛ්‍යාත මගවියදම් ද නැත' යන අර්ථයි. 'සංඛෙත පාණ්‍යපරොධාය' යනු 'ඒ මම මෙහි ම මගේ ජීවිතය විනාශ වේ යැයි සැක කරමි. එබැවින් ස්ථිර වශයෙන් ම මම දැන් යමි' යන අර්ථයි.

රජතුමාගේ හැඟුම්බර මේ වදන් අසා සිටි, ආසංකා කුමරිය, මහරජතුමනි, ඔබ මගේ නම දැන් දැනගන්න. ඒ මගේ ම පියතුමාට කියා, මා කැටුව යනු මැනවැයි රජු සමග කථා කරමින් මෙසේ කීවාය.

8. මහරජ, නාම අතුරෙන් මගේ නම යමක් නම්, ඒ (අසංකා යන) මෙය යි. රජතුමනි, ටිකක් හිටින්න, මම පියාට කථා කරමි.

මම යම් නමක් ඇත්තී වෙමි ද? ආසංකා යන මෙය මගේ නම යි, යන අර්ථ යි.

රජතුමා කුමරියගේ ඒ කථාව අසා බෝසතුන් වෙත ගොස් වැඳ, 'ස්වාමීනි, ඔබතුමාගේ දියණිය 'අසංකා' යන නම් ඇත්තී යැයි කීවේය. එවිට බෝසත් තවුසා 'මහරජ, ඇගේ නම දැනගත් තැන් පටන්, ඇය ඔබට ම අයිති ය. එබැවින් ඇය රැගෙන යනු මැනවැයි කීය. අනතුරුව රජතුමා තවුසාට වැඳ, පළිඟුමය මැදුරු දොරටුව වෙත පැමිණ, කුමරිය

අමතා සොඳුර, අද ඔබේ පියා විසින් ම ඔබ මට පාවා දෙන ලද්දී ය. එබැවින් එන්න. අපි දැන් යමු'යි කී ය. එවිට කුමරිය 'මහරජකුමනි, විකක් හිටින්න, මම මගේ පියාට කථාකොට එන්නෙමැ'යි කියා, පළිඟු පහයෙන් බිමට බැස බෝසතුන් වෙත ගොස් දෙපා නැමද, හඬා සමා කරවාගෙන, රජු වෙත පැමිණියා ය. රජතුමා ද ඇය පිළිගෙන, බරණැසට කැටුව ගොස්, අගමෙහෙසි තනතුර ද ඇයට පිරිනමා, දූ දරුවන් ද වඩමින් ප්‍රිය සංවාසයෙන් කල්ගත කෙළේ ය. පසුකලෙක බෝසත් තවුසා නොපිරිහුණු ධ්‍යාන ඇති ව වැස, දිවි කෙළවර බඹලොව උපන්නේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාවසානයෙහි කලකිරුණු හික්කුච සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා ආසංකා කුමාරිකාව නම් අද පැරණි බිරියයි. රජතුමා නම්, උකටලී වූ හික්කුච යි. තාපසතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.6

මිහාලෝප ජාතකය

'න මෙ රුවචී' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සේක, අකීකරු වූ එක් හික්කුචක අරබයා වදාළ සේක. ඒ හික්කුච තමන් වහන්සේ වෙතට කැඳවූ, බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ අකීකරු ය, යනු ඇත්තක්දැ'යි විමසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එසේ ය.' 'මහණ, ඔබ මෙසේ අකීකරු වූයේ දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද ඔබ අකීකරුකම නිසා ම, පණ්ඩිතයන්ගේ වචනය අනුගමනය නො කිරීම හේතුවෙන් වේරම්භ වාතය අභිමුඛයෙහිදී විපතට පත් වූයේ යැ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ අතීත කථා පුවත දේශනාකොට වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදක් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ ගිජු ලිහිණි ජාතියෙහි ඉපිද 'අපරණ්ණ' නමින් ප්‍රකට විය. මේ

අපරණණ ගිජු ලිහිණියා සෙසු ගිජු ලිහිණියන්ට නායක ව ඔවුන් පිරිවරා ගෙන 'ගිජ්ඣකුට' පර්වතයෙහි වාසය කෙළේ ය. මේ බෝසත් ගිජු ලිහිණියාගේ පුතා 'මීගාලෝප' නම් වූ තහඹු ගිජු ලිහිණියෙකි. ඔහුගේ තරුණකමට යෝග්‍ය වන පරිද්දෙන් ම, ඔහු ශක්තියෙන් ද, බලයෙන් ද, යුක්ත විය. ගිජුලිහිණියෝ ස්වභාවයෙන් ම අහසේ ඉතා දුරට පියාඹති. එහෙත් මීගාලෝප අකේ සියලු ගිජු ලිහිණියන්ගේ සීමාව ඉක්මවා, අහසේ ඉතාමත් ඇතට පියඹා යයි. මේ දුටු සෙසු ගිජු ලිහිණියෝ සිය නායකතුමා වෙතට පැමිණ, පුත්‍රයාගේ නො මනා හපන්කම් ගැන, ඔහු හමුවේ ප්‍රකාශ කළ හ. ඒ ඇසූ ගිජුලිහිණි නායකයා තම පුතා, තමා වෙත කැඳවා 'පුත, නුඹ අහසෙහි ඉත උස්තැන් බලා පියඹන්නෙහි ද? සීමාව ඉක්මවා යන උදවිය ජීවිත හානියට පැමිණෙන්නාහු යැ'යි කියා, ඔහුට අවවාද වශයෙන් මෙසේ කරුණු දැක්වී ය.

නමෙ රුවි මීගාලෝප - යසසතෙ තාදිසා ගති
 අතුච්චං තාත පතසි අභුතං තාත සෙවසි

පුත මීගාලෝප, ඔබ ඉතා ඉහළට යෙහි ද? නොයා යුතු තැන් ඇසුරු කෙරෙහි ද? ඔබේ එවැනි ගමන් මට රුවි නො වේ.

2. පුත, යම්කලෙක පොළොව සතරැස් කුඹුරක් මෙන් පෙනේ ද? එතැනින් නවතුව. ඉන් එහා නො යව.

3. පියාපත් යානා කොට ඇති, අහසේ ගමන් කරන, අන් පක්ෂීහු වෙති. වාත වේගයට යටත් නො වූ, ජීවිතය සදාකාලික ය යන හැඟීම් ඇති අය පවා නැසුනාහු ය.

මෙහි 'මීගාලෝප' යනුවෙන් 'නම කියා පුතාට අමතයි'. 'අතුච්චං තාත පතසි' යනු 'පුත, ඔබ අන් ගිජු ලිහිණියන්ගේ සීමාව ඉක්මවා ඉතා ඉහළට යෙහිද?' යන අර්ථ යි. 'වතුකකණණංව' යන 'මෙයින් ඔහුට සීමාව කියයි' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද අර්ථය මෙසේ ය. එනම්, පුත, 'ඔබට මේ මහපොළොව සතරැස් කුඹුරක් මෙන් පෙනේ ද? එසේ කුඩාවට පෙනී යා ද? එවිට ඔබ ඒ මට්ටමින් නවතින්න. ඉන් ඔබට නො යන්න.' යන අර්ථ යි. 'සතති අකොඤ්ඤපි' යනු 'ඔබ පමණක් නො වේ, වෙනත් ගිජු ලිහිණියෝ ද එසේ කළහ යි' දක්වයි. 'අකබ්භතා' යනු 'ඔවුහු ද, අපගේ

සීමාව ඉක්මවා ගියාහු ය. එහෙත් වාත වේගයට හසු වී, නැසුණාහුය, යන අර්ථයි. 'සසසනිසමා' යනු ජීවිතය සදාකාලිකය යන හැඟීමෙන් එනම්, මහපොළව පර්වත ආදියට තමා සමානකොට සිතා, වර්ෂ දහසක් පමණ වන තමාගේ ආයුෂ නො පුරාම, අතරමග දී විනාශ වූවාහු ය' යන අර්ථ යි.

අවවාදයට අනුව වැඩ නො කරන්නකු වන මිගාලෝප, සිය පියාගේ වචන ගණන් නො ගෙන අහසට පැන, පියා කී සීමාව දැක, එය ද ඉක්මවා 'කාලවාත' ප්‍රදේශයට පැමිණියේ ය. එයින් නො නැවතුණු ඔහු, එය ද විනිවිද ගොස 'වේරම්භ' වාතයට අභිමුඛ ව පැන්නේ ය. වේරම්භ වාතයෙන් ඔහුට ගැලවීමක් නො වුණි. වේරම්භ වාතයට හසු වූ මිගාලෝප කඩ-කඩ ව ගොස්, සුණු - විසුණු වී, අහසෙහි ම අතුරුදහන් විය.

4. 'අපරණ්ණ' නම් වූ මහලු පියාගේ අනුශාසනය අනුගමනය නොකොට (මිගාලෝප) කාලවාතය ඉක්මවා ගොස්, වේරම්භ වාතයේ වසඟයට ගියේ ය.

5. අවවාදයට අනුව ඒ පක්ෂියා කටයුතු නො කළ නිසා, ඔහුගේ දරුවෝ ද, අඹුවෝ ද, ඔහුගෙන් යැපෙන අන් අයද, යන සියලු දෙනා විපතට පැමිණියෝ ය.

6. මෙලොව යමෙක් වැඩිහිටියන්ගේ වචන තේරුම් නොගනීද? ඔහු අනුශාසනය ගණන් නො ගෙන සීමාව ඉක්මවා හැසිරුණු ආඩම්බරකාර ගිජුලිහිණියා වැනි ය. එපරිද්දෙන් බුද්ධානුශාසනය ක්‍රියාත්මක නොකරන සියලු දෙනා, විපතට පැමිණෙති.

ඉහත සඳහන් ගාථා (4.5.6) තුනම බුදුරදුන් විසින් වදාළ ඒවා ය. ඒවා අභිසම්බුද්ධ ගාථා නමින් හැඳින්වේ.

මෙහි 'අනුජීවනෝ' යනු 'ඔහුගෙන් යැපෙන්නෝ' ය යන අර්ථයි. 'අනොවාදකරෙ දිජෙ' යනු ඒ මිගාලෝප නම් ගිජුලිහිණියා අවවාදයට අනුව ක්‍රියා නො කරන කල්හි, ඒ සියලු දෙනා ද ඔහුත් සමග සීමාව ඉක්මවා ගොස්, විපතට පැමිණියාහු ය' යන අර්ථයි. 'එවමපි' යනු 'මහණෙනි, ඒ ගිජු ලිහිණියා යම් සේ ද? එසේ යම් වෙනත් ගිහියෙක් හෝ පැවිද්දෙක් හෝ බුදුවරුන්ගේ හිතානුකම්පි වචන නො පිළිගනී ද? ඔහුද, මේ සීමාව

ඉක්මවා හැසුරුණු ආඩම්බරකාර, දර්පයෙන් යුතු, ගිජුලිහිණියා මෙන්, විපතට පැමිණේ' යන අර්ථයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා මීගාලෝප නම්, අද මේ අකීකරු හික්කුවයි. 'අපරණණ' නම් වූ ගිජුලිහිණි නායකයා වූ කලී, 'මම ම' යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.7

සිරි කාලකණ්ණි ජාතකය

'කානු කාලෙන වණේණන' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සේක, අනේපිඬු සිටුතුමා අරඹයා වදාළ සේක. මේ සිටුතුමා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටි තැන් පටන්, නො කඩවා පන්සිල් රකියි. එතුමාගේ බිරිය ද, දු දරුවෝ ද, දාසයෝ ද, වැටුපට වැඩ කරන කම්කරුවෝ ද, යන මේ සියලුදෙනා, අඛණ්ඩව පන්සිල් රැක්කෝ ය. එක් දවසක දම්සභාවට රැස්වූ, හික්කුහු 'ආචාරිනී, අනාථ පිණ්ඩික සිටුතුමා තමා පිරිසිදු වර්ත ආත්තෙක් ව, එබඳු ම පිරිසක් පිරිවරාගෙන වෙසේ යැ'යි, ඒ ගැන කථා කරමින් හුන් හ. එවේලෙහි එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් කථා කරමින් හුන් කරුණු ගැන ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, දැන් මෙකල පමණක් නොව, පෙර විසූ පඬිවරු පවා, තමනුත් පිරිසිදු වර්ත ආතිව, එවැනිම අය පිරිවර කොටගෙන විසූ හ'යි වදාරා ඒ හික්කුන්ගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාපුවත ගෙනහැර දැක්වූ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසන්තෙමේ සිටුවරයෙක් ව ඉපිද නිරතුරු දන් දෙයි. සිල් රකියි. පොහෝ කටයුතු කරයි. එතුමාගේ බිරිඳ ද, දු දරුවෝ ද, දාස-කම්කරු පිරිස ද,

පත්සිල් රකිති. පිරිසිදු ජීවිත ගත කරති. එබැවින් මේ සිටුවරයා 'සුවි පරිවාර' සිටුවුමා යැයි ප්‍රකට විය. ඉක්බිති එක් දවසක් ඒ සිටුවුමා 'ඉදින් යම්කිසි පිරිසිදු වර්ත ඇති, එවැනි අය ම පිරිවර කොටගත් යම් කිසිවෙක් මා වෙතට පැමිණෙත් ද, කවරකු පැමිණියත් ඔහුට මම, මා හිඳින ආසනය හෝ නිදන ඇඳ හෝ, පරිත්‍යාග කිරීමට නුසුදුසු ය. මක්නිසාද යත්, ඒවා මා පරිභෝග කළ භාණ්ඩ නිසා ය. යමක් දිය යුතු නම්, නො ඉඳුල් දෙයක් ම දීමට සුදුසු ය. මෙසේ සිතූ එතුමා තමාගේ සමීපයෙහි එක් පැත්තකින්, පරිභෝග නො කරන ලද ආසනයක් ද, යහනාවක් ද, පණවන්තට සැලැස්වී ය.

මේ කාලයේ වාතුර්මහා රාජික දිව්‍ය ලෝකයෙහි 'විරූපාක්‍ෂ' මහරජතුමාට 'කාලකණ්ණි' නම් දියණියක් වූවා ය. එම දෙව්ලොව ම ධාතරාජ්‍යට මහරජුට 'සිරි' නම් දියණියක් වූවා ය. මේ දූ කුමාරිකාවෝ දෙදෙනා, බොහෝ සුවද වර්ග, මල්මාලා ගෙන 'අනෝතත්ත විලෙහි දිය කෙළින්නෙමු'යි කියා, විලෙහි ඉවුරට පැමිණිය හ. මේ අනෝතත්ත විලට තොටපළවල් කිහිපයක් විය. ඒවා අතුරෙන් බුදුවරුන්ගේ තොටුපළෙහි බුදුවරු පමණක් ම ස්නානය කරති. පසේ බුදුවරුන්ගේ තොටුපළෙහි පසේ බුදුවරු පමණක් ම නාති. හික්කුන්ගේ තොටුපළවල හික්කුන් පමණක් නාති. එහි තවුස් කොටසෙහි තවුසෝ පමණක් නාති. වාතුර්මහා රාජිකය මුල්කොට ඇති, දිව්‍ය ලෝක හයේම දිව්‍ය පුත්‍රයෝ ඔවුන්ට අයත් තොටෙහි ජල ස්නානය කෙරෙති. එකී දෙව් ලෝවල දෙව් දූවරු, ඒ අයටම වෙන්වුණු තොටුපළෙහි දිය නාති. තම නාන තොටුපළට පැමිණි එකී දෙව් දූවරු දෙදෙනා, 'මුලින් නාන්නේ මම යැ'යි කියමින් තොටුපළ වෙනුවෙන් කලහ කරන්නට පටන් ගත් හ. මෙහි දී කාලකණ්ණි කථා කරමින් 'මම ලෝකය පාලනය කරමි. විවාරමි. එබැවින් මුලින් නාන්නට සුදුසුකම් ඇත්තේ මට යැ'යි, කීවා ය. සිරි දෙව්දූව රට පිළිතුරු දෙමින් 'මම මහජනයාට ඉසුරු ලබා දෙන්නෙමි. යහපත් ප්‍රතිපදාවක පිහිටා කවදක් කටයුතු කරමි. එබැවින් මුලින් නෑමට සුදුසුකම් ඇත්තේ මට යැ'යි, කීවාය. මොවුන්ගේ මේ කෝලාහලය නිමාවට පත්කර ගැනීමට නො හුණු තැන' අප දෙදෙනා අතුරෙන් මුලින් නෑමට සුදුසු තැනැත්තිය හෝ, නුසුදුසු තැනැත්තිය සතරවරම් රජවරු දනිති. එබැවින් ඔවුන් ළඟට ගොස් 'අප දෙදෙනා අතුරෙන් පළමු ව අනෝතත්ත විලට බැස දියනෑමට කවරියක් සුදුසුදැ'යි ඔවුන්ගෙන් විචාරා දැනගන්නෙමු'යි තීරණය කළ දෙව් දූවරු දෙදෙනා, පළමුකොට, ධාතරාජ්‍යට හා විරූපාක්‍ෂ යන සිය පිය රජවරුන් දෙදෙනාගෙන්

ඉහත කී ප්‍රශ්නයට විසඳුමක් බලාපොරොත්තු වූහ. ඒ රජවරු දෙදෙනා ම 'මෙය අප විසින් විනිශ්චය නො කළ යුතුයැ'යි තීරණය කොට, එය විසඳීම සඳහා වෛශ්‍රවණ-වීරුළු යන රජවරු දෙදෙනාට භාර කළහ. ඔවුහු දෙදෙනා ද එය නො විසඳුම සක්රජුට භාර කළ හ. සක්දෙව් රජු වෙත එළඹුණු දෙව් දුවරු දෙදෙනා, එතුමාට සිය නඩුව ඉදිරිපත් කළ හ. ශක්‍රයා ඇලාගේ වචන අසා 'මේ දෙදෙනා ම මා යටතේ කටයුතු කරන ප්‍රධානීන් දෙපලකගේ දියණිවරු වෙති. එබැවින් මෙය මා විසින් විසඳීමට නුසුදුසු නඩුවකි'යි, තීරණය කොට 'දියණිවරුනි, බරණැස් නුවර 'සුවිපරිවාර' නම් සිටුවරයෙක් ඇත. ඔහුගේ ගෙදර පරිභෝග නො කළ ආසනයක් ද, යහනාවක් ද, පණවා ඇත. ඔබ දෙදෙනාගෙන් කවරියක් හෝ ඒ අසුනේ හිඳ ගැනීමටත්, යහනෙහි සැතපීමටත් අවස්ථාව ලබා ද? ඇය අනෝතත්ත විලෙහි පළමු ව දිය නැමට අවසර ලබනු ඇතැ'යි කියා, ඒ දෙදෙනා පිටත්කොට හැරියේ ය. සක්දෙව්දුගේ කථාව ඇසූ සැණින්, කාලකණ්ණි නම් දෙව්දුව නිල් වතක් හැඳ, නිල් පැහැති විලවුන් තවරාගෙන, නිල් මැණික් ඔබ්බන ලද පලඳනා පැලඳ, යන්ත්‍ර පාෂාණයක් මෙන්, වහා දෙව්ලොවින් බැස, මධ්‍යම රාත්‍රියට සමාන්තර ව සිටුවරයාගේ ප්‍රාසාදයට පැමිණ, එතුමාගේ යහන්ගැබ දොරටුවෙහි, ඔහු නිදා සිටි ඇදට නුදුරු තැනක සිට, නිල් පැහැති රශ්මිය විහිදුවමින් පොළොවට මදක් ඉහළින්, අහසෙහි රැඳී සිටියා ය. නින්දෙන් ඇහැරුණු සිටුවරයාට ඇය ඇස ගැසිණි. ඇයගේ දර්ශනයෙන් ම, සිටුවරයාට ඇය අප්‍රිය විය. කෙසේ වෙතත් ඇය සමග කථා කරමින්, සිටුවරයා මෙසේ කීය.

කානු කාළෙන වණණන - නවාසි පියදසසනා
 කා වා ත්වං තසසවාධිතා - කථං ජානෙමු තං මයනති

කළු පැහැය නිසා, දැකීම ප්‍රිය උපදවන්නේ නැත. ඔබ කවරියක්ද? කවරකුගේ දියණියක් ද? ඔබ ගැන අපි කෙසේ දනිමු ද?

මෙහි 'කාළෙන' යු 'නිල් (කළු) පැහැති යන අර්ථ යි. 'වණණන' යනු 'සිරුරු පැහැයෙන් ද, ආහරණවල වර්ණයෙන් ද,' යන අර්ථ යි. 'න වාසි පියදසසනා' යනු 'මහණෙහි, සත්ත්වයෝ ධාතු වශයෙන් සැසඳෙති'යි කියන ලදී. මේ දෙව්දුව ද අනාවාරී ය. දුශ්ශීලය. එබැවින් ඇය දර්ශන මාත්‍රයෙන් ම මට අප්‍රිය වූවා ය. එනිසා මෙසේ කී ය' යන අර්ථ යි.

'කාවාචං' යනු 'ඔබ කවරියක් ද?' යන අර්ථයයි. 'කා ව චං' යනු ද පාඨයකි.

කාලකණ්ණියා ඊට පිළිතුරු දෙමින්, මෙසේ පැවසුවා ය.

2. මම විරූපාක්ෂ මහරජුගේ දුව වෙමි. මම 'චණ්ඩි' නම් ද, 'කාලි' නම් ද වෙමි. 'අලක්ෂම්' යැ යි ද 'කාලකණ්ණි' යැ යි ද මට කියති. ඉල්ලන මට අවසර දුන මැනවි. අපි ඔබ සමීපයෙහි වසමු.

මෙහි 'චණ්ඩියා' යනු 'කිපෙනසුලු බැවින් ද, ක්‍රෝධ භාවය නිසාද, මට 'චණ්ඩි' යැ යි, නම් කළ හ' යන අර්ථයයි. 'අලක්ෂිකා' යනු 'පින් නැති' යන අර්ථයයි. 'මං විදු' යනු මේ අයුරින් මා ගැන වාතුර්මහා රාජක දෙව් ලෝ වැස්සෝ දැනිති' යන අර්ථයයි. 'වසෙමු' යනු 'අපි අද එක් රැයක් ඔබ සමීපයෙහි වසන්නෙමු, මට මේ නො ඉඳුල් අසුනෙහි හා සයනයෙහි වසන්නට ඉඩදෙනු මැනවි' යන අර්ථයයි.

ඇයගේ කථාවෙන් පසු බෝසත්තුමා, මේ ප්‍රකාශය කෙළේ ය.

3. කිනම් සිල් ඇති, කිනම් සමාවාර ඇති පුරුෂයකු කෙරෙහි විසීමට ඔබ කැමති ද? කාලිය, විචාරණ ලද මට එය කියව. අපි එය ඒ වූ පරිද්දෙන් දනිමු.

මෙහි 'නිවිසසෙ' යනු 'ඔබේ සිතේ වෙසෙහි ද? පිහිටියෙහි ද? යන අර්ථයයි.

ඉක්බිති ඇය ඇසුරට කැමති අයගේ ලක්ෂණ ඉදිරිපත් කරමින් මෙසේ කීවා ය.

4. ගුණමකු වූ, අනුන්ගේ දොස් දකින, එකටෙක කරන, ඊර්ෂ්‍යා ගති ඇති, මසුරු වූ, කපටි ගති ඇති, අනුන්ගේ දේපල විනාශ කරන යම් පුරුෂයෙක් වේ නම්, ඔහු මට ප්‍රිය ය.

යම් පුරුෂයෙක් තමාට කළ උපකාර අමතක කෙරේ ද? ගුණමකු වේ ද? තමාට කිසියම් කරුණක් කියූ කල්හි, 'කිමෙක් ද? මම එය නො දනිමි

දැයි තරඟයට ඉදිරිපත් ව එකටෙක කියයි ද? අනුන් විසින් කළ කිසිවක් දැක, ඊට ඉහළින් කරන්නට පෙළඹේ ද? අනුන්ට ලාභ ලැබෙන කල්හි, තුටු නොවේ ද? 'මගේ ඉසුරුමත් බව අනුන්ට නොවේ වා! මටම වේවා'යි, සිය සම්පත් සඟවා ගෙන, අනුන්ට තණ අගින් තෙල් බින්දුවක්වත් නො දෙයි ද? කපටි ලක්ෂණවලින් යුතුව, තමා සතු දේ අනුන්ට නො දී, යම් යම් උපා යොදමින් අනුන්ගේ දේ ම, පරිභෝග කරයි ද? යමකුගේ උපයාගත් ධන-ධාන්‍ය විනාශ කෙරේ ද? ඒවාට හානි පමුණුවා ද?, ස්ත්‍රී-සුරා-සුදු යන මේවාට ලොල් වී, ලැබූ ලැබූ දේ විනාශ කෙරේ ද? ඉහත කී ලක්ෂණවලින් යුතු පුරුෂයා මට ප්‍රිය ය. මනාප ය. ප්‍රීතිය ඇති කෙරේ. එවැනි අයගේ සිත්හි, මෙබඳු වූ මම වසම් යන අර්ථයි.

ඉක්බිති ඇය විසින් ම, මේ ගාථා ද කියන ලදී.

5. කිපෙනසුලු වූ, වෛරී වූ, කේලාම් කියන, අනුන් බිඳවන, සදොස් වචන කියන, පරුෂ වචන කියන එබඳු පුද්ගලයා, ඊටත් වඩ මට අතිශයින් ප්‍රිය ය.
6. අඳ කළ යුතු ය, හෙට කළ යුතු යැයි, පුරුෂයෙක් හොඳ දේ තේරුම් නො ගනියි ද? අවවාද කරනු ලබනවිට කිපේ ද? ඔහු උතුම් අය පහත්කොට සිතා ද? (එබඳු අය මට ප්‍රිය ය)
7. පස්කම් ගුණයෙහි ලොල් වූ පුරුෂයා, සියලු මිතුරන්ගෙන් පිරිහේද? ඒ පුරුෂයා මට ප්‍රිය ය. ඔහු කෙරෙහි දුක් නො වෙමි.

මේ ගාථාවන් ද පහත දැක්වෙන අයුරෙන් විස්තර කළ යුතු ය. එහි අර්ථය සැකෙවින් මෙසේ විස්තර කළ හැකි ය. මෙහි 'කොධනො' යනු 'සුලු දේටත් කිපෙන' යන අර්ථ යි. 'උපනාහී' යනු 'අනුන්ට හානි කිරීමේ අදහස හිතේ තබාගෙන කොයි කාලෙක හෝ අනර්ථය සිදුකරන යන අර්ථ යි. 'පිසුණො' යනු 'කේලාම් කියන' යන අර්ථ යි. 'විහෙදකො' යනු සුලු දෙයට පවා මිතුරන් කොටවන' යන අර්ථ යි. 'කණටකවාචො' යනු 'සදොස් වචන කියන' යන අර්ථයි. 'එරුසො' යනු 'නපුරු වචන කියන' යන අර්ථ යි. 'කනතතරො' යනු 'ඒ පුරුෂයා මට කලින් කෙනාටත් වඩා අතිශයින් ප්‍රිය ය' යන අර්ථ යි. 'අජජ සුවො' යනු 'මේ ක්‍රියාව අඳ කළ යුතුය. මෙය හෙට කළ යුතු ය. මෙය අනිද්දා යැ යි, මෙසේ තමාගේ

යහපත් කටයුතු අවබෝධ කොට නො ගනී ද? නො දනී ද? යන අර්ථයි. 'ඔවජ්ජමානෝ' යනු 'අවවාද කරනු ලබන්නේ' යන අර්ථ යි. 'සෙය්‍යසො අනිමඤ්ඤති' යනු ජාතිය-කුලය-ගෝත්‍රය-කාරණය-ශීලාවාරකම යන මෙකී ගුණයන් කරණ කොටගෙන උත්තරීතර වූ උතුම් පුද්ගලයාට කීමෙක්ද? තෝ මට තරම් වෙහි දැයි, ඉක්මවා සිතයි' යන අර්ථ යි. 'දවපපලදෙධා' යනු 'රූපාදි පංචකාම ගුණයන්හි නිරන්තර ආශාවෙන් ලොල්ව, එයින් මඩනා ලදු ව, එහි වසඟයට පත් වූයේ' යන අර්ථ යි. 'ධංසති' යනු 'තා විසින් මට කුමක් කරන ලද දැයි මේ ආදිය කියා සියලුම මිතුරන්ගෙන් පිරිහේ. දුරස් වේ' යන අර්ථ යි. 'අනාමයා' යනු 'මම එකී ගුණයන්ගෙන් යුතු පුද්ගලයා කෙරෙහි දුක් නො වෙමි. ශෝක නො වෙමි. ඔහුට ඇලී අත් තැනෙක සිත් නො අලවා වසමි' යන අර්ථ යි.

ඇයගේ මේ ප්‍රකාශයට ගරහමිත්, බෝසත් සිටුවරයා මේ ගාථාව කීවේ ය.

8. කාලිය, මෙනැනින් ඉවත් වන්න. එකී කරුණු (ඔබට රූපී දෑ) අප කෙරෙහි නැත. වෙනත් දනව්වකට, නියම්ගමකට, අගනුවරකට යන්න.

මෙහි 'අපෙහි' යනු 'ඉවත් වන්න' යන අර්ථ යි. 'නෙතං අමෙහසු' යනු 'මකුකම ආදී වූ ඔබ ප්‍රිය කරන ඒ කරුණු, අප කෙරෙහි නැත' යන අර්ථ යි. 'නිගමෙ රාජධානියෝ' යනු 'වෙනත් නියම්ගම - රාජධානි වෙත යන්න. අපි යම්තැනෙක දක්නට නො ලැබෙමු ද? එබඳු තැනකට යන්න යැයි කියයි' යන අර්ථයි.

බෝසතුන්ගේ කථාව ඇසූ කාලකණ්ණිය, මහත් පීඩාවට පත් ව, මේ ගාථාව කීවා ය.

9. එකී කරුණු ඔබ කෙරෙහි නැතැ යි, මම ද දනිමි. ලොව බොහෝ ධනය රැස්කරන, පින් නැති අය වෙති. මම ද මගේ සොයුරු වූ දේවපුත්‍රයා ද යන අපි දෙදෙනා එක්ව, ඔවුන් විනාශ කරමු.

මෙහි 'නෙතං තුමෙහසු' යනු 'මට ප්‍රිය භාවය ඇතිකරන, මා තුළත් ඇති ගුණමකු බව ආදී වූ දුර්ගුණ ඔබ කෙරෙහි නැතැ යි, මම ද දනිමි' යන අර්ථ යි. 'සනති ලොකෙ අලකඛිකා' යනු 'මෙලොව වනාහි, වෙනත් සිල්

නැති, පින් නැති අය වෙසෙති' යන අර්ථ යි. 'සංසරනති' යනු 'දුසිල්, පින් නැති ඒ අය, ඒ ගුණමකුකම් ආදිය යොදාගෙන බොහෝ ධනය රැස් කරති, ගොඩ ගසති' යන අර්ථයයි. 'උභො නං' යනු 'ඔවුන් විසින් රැස්කොට තබන ලද, ඒ ධනය මම ද, මගේ සොයුරු දේව පුත්‍රයාද, යන අපි දෙදෙනා එකතුව විනාශ කරමු, වනසමු' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කී ඇය 'අපේ දෙව්ලොව වනාහි, බොහෝ දිව්‍යමය පරිභෝගයන් ඇත. දිව්‍යහන් ඔබ මට දුන්නත් නැතත්, මට ඔබෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක්දැ'යි කියා, එතැනින් පිටත් ව යන්නට ගියා ය.

ඇය පිටත් ව ගියපසු 'සිරි දෙව්දූව' රන්වන් පැහැයෙන් බබළමින්, සුවද විලවුන් තවරාගෙන, රන් අභරණින් ගත දිලිසෙමින් සිටුවරයාගේ යහන්ගැබ දොරටුව වෙත පැමිණ, රන්වන් රැස් විහිදුවා සමච පාද තබා පොළොවෙහි පිහිටා, ගෞරව සහිත ව සිටුකුමා ඉදිරියෙහි සිටියා ය. ඇය දුටු බෝසත් සිටුකුමා ඇය අමතා, මෙසේ කීවේ ය.

10. දිව්‍යමය වර්ණයෙන් සැරසී පොළොවෙහි මනාව පිහිටා සිටින මැය කවරයක් ද? ඔබ කවර තැනැත්තියක් ද? කවරකුගේ දියණියක් ද? ඔබ ගැන අපි කෙසේ දනිමු ද?

මෙහි 'දිබේන' යනු 'විශිෂ්ට වූ, උතුම් වූ' යන අර්ථ යි.

ඒ අසා සිටි සිරි දෙව්දූව මෙසේ උත්තර දුන්නා ය.

11. මම ශ්‍රීමත් ධාතරාෂ්ට්‍ර නම් වූ මහරජුගේ දියණිය වෙමි. ශ්‍රී කාන්තාව ද මම වෙමි. මම ලක්ෂ්මී වෙමි. මහත් නුවණැත්තියෙකැයි, මා ගැන දනිති. ඉල්ලන මට අවසර දුන මැවි. අපි ඔබ ළඟ වසමු.

මෙහි 'සිරි ව ලකඛි ව' යනු 'ශ්‍රියා ද, ලක්ෂ්මී ද, මම ම වෙමි. අනෙකියක් නොවේ' යන අර්ථයයි. 'භූරිපඤ්ඤාති මං විදු' යනු 'වාතුර්මහා රාජ්ක දෙව්ලොව අය, මා පොළොව හා සමාන නුවණැත්තියකැයි, දනිති' යි අර්ථ යි. 'වසෙමු තච සනතිකෙ' යනු 'ඔබේ නො ඉඳුල් අසුනෙහිත්, සයනෙහිත්, එක් රැයක් විසීමට, මට අවසර දුන මැනව' යන අර්ථයයි.

ඉක්බිති බෝසත්තුමා, ඇය අමතා මෙසේ කිය.

12. කිනම් සිල් ඇති, කිනම් සමාවාර ඇති, පුරුෂයකු කෙරෙහි ඔබ වෙසෙහි ද? ලක්ෂ්මිය, විවාරන ලද මට එය කියව. අපි එය ඒ වූ පරිද්දෙන් දනිමු.

13. යමෙක් සිතල ද, නැතහොත් උෂ්ණය ද, අවි-සුළං-ඩැහැ ලේ බො මැසි-මදුරුවන් ද, සර්පයන් ද, බඩගින්න හා පිපාසය ද යන මේ සියල්ල මැඩගෙන දිවා රැ නිරතුරු සිය කටයුතුවල නිරත වේ ද? යමෙක් කාලානුරූප ව පැමිණි යහපත් කටයුතු අත් නො හරියි ද? ඔහු මා සිත් ගනී. එවැන්නකු ළඟ, ඒකාන්තයෙන් මම වසමි.

14. යමෙක් නො කිපෙන සුලු ද? මිතුරන් ඇත්තේ ද? ත්‍යාගවන්ද? ශීලයෙන් යුක්ත ද? කපටි නො වේ ද? සෘජු ගුණ ඇත්තේ ද? සංග්‍රහශීලී ද? මෘදු වචන ඇත්තේ ද? සිලුටු වචන ඇත්තේ ද? මහත් ඉසුරට පත් වූවද, උඩඟු නොවූ පැවතුම් ඇත්තේ ද?

15. යමෙක් මිතුරා කෙරෙහි ද, නැතහොත් සතුරා කෙරෙහි ද, උතුමා කෙරෙහි ද, සමාන්‍යා කෙරෙහි ද, නැතහොත් හීන්‍යා කෙරෙහි ද, සංග්‍රහ කෙරේ ද, ඔහුගේ වර්ණය බලන්නකුට තරඟ වැල ම මහත් ව යම්සේ පෙනේ ද? එබැවින් මම ඒ පුද්ගලයා ගැන, විපුල වූ හැඟුම් ඇත්තේ වෙමි.

16. තමාට යහපත සිදු කරන්නාටත්, අවැඩ කරන්නාටත්, ප්‍රකට වත්, අප්‍රකට වත්, සංග්‍රහය ම සිදු කෙරේ ද? කිසිකලෙක පරුෂ වචන නො කියාද? මළත් ජීවත් වුවත් ඔහුට මම ළං වෙමි.

17. මද නුවණැති යමෙක්, ශ්‍රියා කාන්තාව ලැබ, ගුණයන්හි පමා වේද? දිලෙන ස්වරූප (බොරු සෝබන) ඇති, විෂම හැසිරීම් ඇති, අසුවි වළක් වැනි, ඒ පුරුෂයා දුරු කරමි.

18. දියුණුව හෝ හානිය තමා විසින් ම, කරගන්නකි. කිසිවෙක් කිසිවකුට වාසනාව හෝ, අවාසනාව හෝ ගෙන දෙන්නේ නැත.

ඉහත සඳහන් ගාථා අතුරේ 12 වැන්න සිටුවරයා විසින් අසන ලද ප්‍රශ්න ඇතුළත් ගාථාව යි. සෙසු ගාථා ශ්‍රියා කාන්තාව විසින් ඊට දෙන ලද පිළිතුරු ය.

මෙහි 'ඩංසසිරිංසපෙ ව' යන්නෙහි 'ඩංස' යනු ඇට මැස්සෝ ය. ඩැහැ ලේ බොන සියලු මැසි වර්ග මීට ඇතුළත් ය. 'සිරිංසප' යනු සර්පයෝ ය. ඩංසා ව සිරිංස පා ව ඩංසසිරිංසපා, තසමිං ඩංසසිරිංසපෙ යනු (ද්වන්ද සමාස) යි.

මින් කියන ලද්දේ මේ අදහස යි. එනම් මහ සිටුතුමනි, යම් පුරුෂයෙක් ශීතයෙන් හෝ, උෂ්ණයෙන් හෝ, අවිච්චන් හෝ, සුළඟෙන් හෝ, ඩැහැ ලේ බොන මැස්සන්ගෙන් හෝ, සර්පයන්ගෙන් හෝ, යන මොවුන්ගෙන් පීඩාවක් ඇති කල්හි, ඒ සියල්ලත්, සා පිපාසාදී සියලු කරදරත් මැඩපවත්වා, ඒවා අභිබවා ගෙන, ඒ සියල්ල තණසුලක් පමණවත් ගණන් නො ගෙන, දිවා රැ කෘෂි-වණික් ආදී කටයුතුවල ද, දාන-ශීලාදී පින්කම්වල ද, තමාගේ පෞද්ගලික කටයුතුවල ද, නියුතු වේ ද? නිරතුරු ව ක්‍රියා කෙරේ ද, යන අර්ථයි. 'කාලාගතඤ්ච' යනු 'කෘෂි කර්මාන්ත කරන කාල වකවානුවල දී, එම කටයුතුවලත් ධන පරිත්‍යාග - සිල් රැකීමි - බණ ඇසීමි ආදී සුදුසු කල්හි, කළ යුතු දේත් සිදුකරන' යන අර්ථ යි. ධන පරිත්‍යාග ආදී වූ ප්‍රභේදයන් මේ භවයේ සහ යුතු වූ ම කාලයෙහි යෙදේ' යන අර්ථ යි. 'අඝ්ථ න භාපෙති' යනු යෝග්‍ය, එනම් යෙදිය යුතු වූ ම කාලයෙහි යෙදේ, 'යන අර්ථ යි. 'මනාපො' යනු මට එබඳු පුද්ගලයා ප්‍රියමනාප ය. මම නිතර ඒ පුරුෂයා සමීපයෙහි වසමි' යන අර්ථ යි. 'අකෙකාධනො' යනු ඉවසීම නමැති ක්‍ෂාන්තියෙන් යුක්ත බව'යි. 'මිහතවා' යනු කලණ මිතුරන්ගෙන් සමන්විත වූ' යන අර්ථ යි. 'වාගවා' යනු 'ධන පරිත්‍යාග කිරීමෙන් යුක්ත' යන අර්ථ යි. 'සංග්‍රහකො' යනු මිත්‍ර සංග්‍රහ - ආමිස සංග්‍රහ - ධර්ම සංග්‍රහ යන සංග්‍රහයන් සිදුකරන' යන අර්ථ යි. 'සබ්ලො' යනු මෘදු වචන ඇති' යන අර්ථයි. 'සණභවාචො' යනු 'විශ්වසනීය වචන කථාකරන යන අර්ථ යි. 'මහතතපතො පි නිවාතවුතති' යනු 'උසස් තනතුරු හා මහත් වූ යස ඉසුරට පත් වූවත්, එයින් උඩඟු නො වී, යටහත් පැවතුම් ඇති ව, කටයුතු කරන පුද්ගලයා පඬි ජනයාට ද අවවාද දෙන්නෙක් වේ' යන අර්ථ යි. 'තසමාහං පොසෙ' යනු 'මම ඒ පුරුෂයා කෙරෙහි' යන අර්ථ යි. 'විපුලා භවාමි' යනු 'විපුලත්වයට පත් වූයේ වෙමි', යන අර්ථ යි. 'එය ම මහත් වූ සම්පත්තියට හේතුව යි', යන අදහස යි. 'උමමි සමුද්දසස යථාපි වණණං'

යනු 'යම් සේ මුහුදේ ස්වරූපය බලන්නවුන්ට, මතු වෙවී එන තරඟ වැල මහත් සේ වැටහී යා ද? එසේ මම ඒ පුද්ගලයා ඇසුරෙහි විපුලත්වයට පත් වූවෙහි යි දක්වයි' යන අර්ථ යි. 'ආචී රහෝ' යනු ඉදිරිපිටත් නැති තැනත්' යන අර්ථ යි. 'සංගහමෙව වතෙත' යනු 'ඒ මිත්‍රාදීන් විෂයෙහි සිව් වැදැරුම් සංග්‍රහම පවත්වයි, වෙසෙසින් පවත්වයි' යන අර්ථයි. 'න වජ්ජා' යනු යමෙක් කවදාවත්, කිසි කලෙකවත්, එරූෂ වචන නො කියන්නේ ද? ඔහු මිහිරි වචන කියන්නේ ම වෙයි' යන අර්ථ යි. 'මතසස ජ්වසස ව' යනු 'මළත්, ජීවත් වුවත්, මම ඒ පුද්ගලයාට හක්ති ඇත්තේ වෙමි' යන අර්ථ යි. මෙලොවදීත්, පරලොවදීත් එබන්දකුම ඇසුරු කරමි යි, දක්වයි' යන අර්ථයි. 'එතෙස යෝ' යනු 'යම් පුද්ගලයෙක් ශීතය අභිබවා යාම ආදී වූ, යට කියන ලද ඒ ගුණයන් අතුරෙන්, එක් ගුණයක් ගැන හෝ, පමා වේද? අමතක කෙරේද? නැවත නැවත නො යෙදේ ද? යන අර්ථ යි. 'කනතාසිරි-කනතසිරිං - කනතංසිරිං' යනුවෙන් 'මෙහි පාඨාන්තර තුනෙකි. ඒ ඒ පාඨය අනුව අර්ථ යෙදේ. යම් පුද්ගලයෙක් සම්පත් ලැබ, 'මාගේ ශ්‍රියා කාන්තාව සුදුසු ම තැන පිහිටියා යැ'යි, ඉහත කී ගුණයන් අතුරෙන් එකෙක හෝ පමා වේද, අමතක කෙරේ ද? යම් පුද්ගලයෙක් 'ශ්‍රියාව යහපත් ය, ශ්‍රියාව ප්‍රිය යැ'යි ඊට කැමති වෙමින් යට කී ගුණයන් අතුරෙන් එකෙක හෝ පමා වේ ද, යම් පුද්ගලයෙක් කැමති වූ ද, මනාප වූ ද සම්පත් ලැබ, 'ශ්‍රියාව මට කාන්ත ය, මනාප යැ'යි යට කී ගුණයන් අතුරෙන් එකෙක හෝ පමා වේද, යන අර්ථ යි. 'අපපපඤ්ඤා' යනු 'අනුවණයා'ය. 'තං දිත්තරූපං විසමෙ වරතනං' යනු පිරිසිදු පැවතුම් ඇත්තෙක් අසුව වළක් දුරු කරන්නාක් මෙන්, මම ඒ දිලෙන ස්වභාව (බොරු සෝබන) ඇති, උඩගු ස්වභාව ඇති, කාය දුශ්චරිතාදී විෂම ගති පැවතුම් ඇත්තා, දුරින් ම දුරු කෙරෙමි. බැහැර කරන්නෙමි' යන අර්ථයි. 'අඤ්ඤා අඤ්ඤාසස කාරකෝ' යනු 'එසේ ඇති කල්හි, එක් පුරුෂයෙක් තවෙකෙකුට වාසනාව හෝ, අවාසනාව සාදන්නේ නැත. යම්කිසි පුද්ගලයෙක් දියුණුව හෝ හානිය හෝ, තමා ම කරගනී යන අර්ථයි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ ශ්‍රී දෙවියගේ වචන අසා, එයින් වෙසෙසින් සතුටුව 'කුමරිය, මේ නො ඉඳුල් ආසනයත්, පලඟත්, ඔබට ම සුදුසු යැ'යි, කියා 'ඒ ආසනයෙහි ඔබතුමිය හිඳගනු මැනව, ඒ සයනයෙහි වැදහෙව මැනවැ'යි කීය. ශ්‍රී දේවිය ද, එදා එහි වැස, පසු දා අලුයම් කාලයෙහි, එතැනින් නික්ම වාතුර්මහාරාජික දෙවිලොවට ගොස්, අනෝතත්ත විල්හි පළමුකොට ස්නානය කළා ය. සිරි දෙව්දූව සයනය කළ ඉහත කී යහත,

එදා සිට 'සිරියහන' නම් විය. මේ සිරියහනේ ඉතිහාසයයි. එසේ ම එහි ආරම්භය යි. මේ කාරණය නිසා අද දක්වාත් 'සිරියහන' යන වචනය ව්‍යවහාරයේ පවතී.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා සිරිදේවිය නම්, උප්පලවණ්ණා ය. සුවි පරිවාර සිටුවරයා නම්, බුදු වූ 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.8

කුක්කුට ජාතකය

'සුවිතන පහතව්‍යදන' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, කලකිරුණු සිත් ඇති එක් හික්කුටක අරඹයා වදාළ සේක. ඒ හික්කුට තමන් වහන්සේ වෙතට කැඳවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ කලකිරුණු බව සැබෑවක් දැ'යි ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එසේ ය.' 'මහණ, ඔබ කුමක් නිසා කලකිරුණෙහි ද?' 'ස්වාමීනි, අබරණින් සැරසුණු එක් ස්ත්‍රියක දැක, ඇ කෙරෙහි ලොල් සිතක් ඇති වීමෙනි.' 'මහණ, ස්ත්‍රීහු නම් රැවටීමෙන්, නැලවීමෙන්, වාටුවෙන් පුරුෂයන් වසඟයට ගෙන, පසු කලෙක 'ලෝබ බැලලිය මෙන්,' ඔවුන් විනාශයට පමුණුවන සත්ත්ව විශේෂයකි'යි, වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ එතැනින් නිශ්ශබ්ද වූ නමුත්, ඒ හික්කුටගේ ම ඇරයුමෙන්, මේ අතීත කථා පුවත ද මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ කැලයෙහි කුකුළු ජාතියෙහි ඉපිද, නොයෙක් සිය ගණන් කුකුළන්ට නායකව ඔවුන් පිරිවරාගෙන වාසය කරයි. බෝසත් කුකුළාගේ නාවතැනට නුදුරෙන් එක් බැලලියක් ද, වාසය කරයි. ඇය ඉතා කපටි ය. බෝසතුවන්

හැර, සෙසු කුකුළන් හා කිකිළියන් උපායෙන් රවටාගත් ඇ, උන් සියලු දෙනා ම මරා කෑවා ය. බෝසත් කුකුළා ඇයගේ වසඟයට හසු නොවී ය. එක්තරා දිනෙක ඒ කපටි බැලලිය, 'මේ කුකුළා මහ කපටියෙකි. මගේ කපටි වැඩත්, උපායශීලී භාවයත්, ඔහු දැනගෙන ඇති බව පෙනේ. එබැවින් 'කුකුළාණෙනි, මම ඔබට බිරිඳ වන්නෙමි'යි කියා, ඔහු නළවා මාගේ වසඟයට ගෙන, උභ ද කා දමන්නෙමි'යි සිතා කුකුළා වසන ගසමුලට ගියා ය. ගස මුල වාඩි වී කුකුළා දෙස බැලූ බැලලිය, වර්ණනා මුඛයෙන් කුකුළාට යදිමින් මෙසේ කීවා ය.

සුවිතන පනතච්ඡදන - තමබවුළු විහංගම
ඔරොහ දුම සාධාය - මුධා සරියා භවාමි තෙ

විසිතුරු පියාපත්වලින් වැසුණු, රතු කරමලක් ඇති, අහසෙහි පියාසර කරන කුකුළාණෙනි, ගසේ අත්තෙන් බසිනු මැනවි. කිසිදු අපේක්ෂාවකින් තොර ව ම, මම ඔබට බිරිඳ වෙමි.

මෙහි 'සුවිතනපනතච්ඡදන' යනු 'විසිතුරු පියාපත්වලින් වැසුණු' යන අර්ථ යි. 'මුධා' යනු මුදලකින් තොර ව, කිසිවක් නො ගෙන, මම ඔබට බිරිඳ වෙමි යන අර්ථ යි.

ඇයගේ මේ කරාව ඇසූ කුකුළා, 'මෑ විසින් මගේ සියලු නෑයෝ කන ලද හ. දැන් ඇය මා ද කනු කැමැත්තී ය. එබැවින් ඇය මෙතැනින් පලවා හරින්නෙමි'යි සිතා, මෙසේ කීවේ ය.

2. සිත්කලු කලාණිය, තී සිව්පා ඇත්තියකි. මම දෙපාවෙක්මි. මෘග-පක්ෂී දෙවගය නො ගැලපේ. එබැවින් අන් සැමියකු සොයාගන්න.

මෙහි 'මිඪී' යනු බැලලිය සඳහා කියන ලද්දකි. 'අසංයුතතා' යනු 'අඹු-සැමියන් වන්නට නුසුදුසු ය. නො ගැලපේ. ඔවුන්ගේ එබඳු සම්බන්ධයක් නැතැයි දක්වයි' යන අර්ථයි.

ඉක්බිති බැලලිය 'මු මහා කපටියෙකි. ඒ නිසා කුමන හෝ උපායකින් රවටා, මු ද කෑ යුතු යැ'යි, සිතා මෙසේ කීවා ය.

3. මම ඔබට පිවිතුරු බිරිඳක් වන්නෙමි. මිහිරි වචන, ප්‍රිය වචන කියන්නියක් වන්නෙමි. මගෙන් උසස් ආශ්වාදයක් ලබනු මැනවි. ඉඳින් ඔබ කැමති නම්, සොයා බලා මා ගැන දැනගන්න.

මෙහි 'කොමාරිකා' යනු 'මෙතුවක් කලකට මම අන් පුරුෂයකු ගැන නො දනිමි. එබැවින් ඔබට මම පිවිතුරු බිරිඳක් වන්නෙමි යි කියයි' යන අර්ථ යි. 'මඤ්ජුකා පියභාණිනී' යනු 'ඔබට මිහිරි කතා කියන්නියක්, ප්‍රිය වචන කියන්නියක් ම වන්නෙමි' යන අර්ථ යි. 'විෂු මං' යනු 'මා ලබාගන්න' යන අර්ථ යි. 'අරියෙන වෙදෙන' යනු 'සුන්දර වූ ප්‍රතිලාභයකින් යන අර්ථ යි. එනම් මම ද මීට පෙර පුරුෂයකුගේ පහසක් ගැන නො දනිමි. ඔබ ස්ත්‍රී පහසක් ගැන නො දනිති, මෙසේ ස්වභාවයෙන් ම බ්‍රහ්මචාරී වූ ඔබ, නිකැලැල් බ්‍රහ්මචාරීණියක වන මා, ප්‍රතිලාභයක් ලෙසින් ලබාගන්න, යන අර්ථ යි. 'යදි මං ඉවෂ්ඨි' යනු 'තව ද ඔබ මගේ වචන විශ්වාස නො කෙරේ නම්, බරණැස් නුවර දොළොස් යොදුනක් තැන් බෙර හසුරුවා 'මැය මාගේ දාසිය යැ'යි ප්‍රසිද්ධ කොට, මා ඔබේ දාසිය ලෙස, බාර ගන්නැ'යි කිය යි' යන අර්ථයි.

ඉක්බිති බෝසත් කුකුළා 'මැයට දැන් තර්ජනය කෙට මෙතැනින් පලවා හරින්නට සුදුසු යැ'යි, සිතා මෙසේ පැවසී ය.

4. මළකුණු කන, ලේ බොන, කුකුළන් මරන හෙර, තී උසස් ආශ්වාදය හේතු කොටගෙන, මා සැමියා ලෙස ගන්නට නො සිතව.

මෙහි 'න කං අරියෙන' යනු 'තී උතුම් වූ බබසර විසීම නිසා, මා සැමියා කොට ගන්නට නො සිතව' යන අර්ථ යි.

මෙසේ පැවසූ බෝසත් කුකුළා 'කිමෙක් ද? තී මා රවටා කන්නට කැමැත්තෙහි ද? පවිකාරිය, තී භංග වේවා'යි කියා, බැලලිය එතැනින් පලවා හැරියේ ය. ඇය ද එතැනින් පලා ගියා, ගියා ම ය. නැවත කිසිදිනෙක ඇය කුකුළා සිටි දෙස බලන්නටවත් උත්සාහ නො කළා ය. මෙහි පහත දැක්වෙන ගාථා බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාරන ලද ඒවා ය.

5. මෙසේ වතුර වූ ස්ත්‍රීහු උතුම් මිනිසකු දැක, කුකුළකු වසඟ කර ගන්නට උත්සාහ ගත් බැලලිය මෙන්, සිලිටි වචනවලින් වසඟයට පමුණුවති.

6. යමෙක් එළඹී කාරණය වහා අවබෝධ කොට නො ගනී ද? ඔහු සතුරන්ගේ වසඟයට පත් වේ. වූ දේ ගැන පසුව තැවේ.

7. යමෙක් එළඹී කාරණය වහා අවබෝධ කොට ගනී ද? කුකුළා බැලලියගෙන් මිදුනාක් මෙන්, ඔහු සතුරු කරදරයෙන් මිදේ.

මෙහි 'වතුරා' යනු 'දක්ෂබවින් යුතු', යන අර්ථ යි. 'නාරි' යනු 'ස්ත්‍රීහු'ය. 'නෙනති' යනු තමාගේ වසඟයට පමුණුවති යන අර්ථ යි. 'බ්ලාථි විය' යනු යම්සේ ඒ බැලලිය, ඒ කුකුළා ගෙන යන්නට වැයම් කළා ද? අන් ස්ත්‍රීහු ද, එපරිද්දෙන් ම කරති, යන අර්ථ යි. 'උපපතිතං අඤං' යනු එළඹී කිසියම් කාරණයක් යන අර්ථ යි. 'න අනුබුජ්ඣධිති' යනු ඇති සැටියෙන් තේරුම් නො ගනී ද?' යන අර්ථ යි. 'පවජා ව මනුතපපති' යනු 'පසු ව ද, ඒ ගැන තැවේ' යන අර්ථ යි. 'කුකුඤාචොව' යනු 'ඒ නුවණැති කුකුළා යනු 'පසු ව ද, ඒ ගැන තැවේ' යන අර්ථ යි. 'කුකුඤාචොව' යනු ඒ නුවණැති කුකුළා බැලලියගෙන්, යම් සේ මිදුනේ ද? එසේ සතුරු කරදරයෙන් මිදේ'ය, යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව මෙසේ ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, කලකිරුණු හික්කුව සෝවාන් එලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා කුකුළු රාජයා වූයේ, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.9

ධම්මදේවස් ජාතකය

'ධම්මං වරථ ඤාතයො' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙව්වරම් වෙහෙර වැඩවාසය කර සේක, එක් කුහක හික්කුවක අරබයා වදාළ සේක. එහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් අමතා 'මහණෙනි, මොහු දැන් පමණක් නොව, පෙර ද කුහකයෙක් ම වී යැ'යි, වදාරා මේ අතීත කථා ප්‍රවෘත්තිය දේශනා කොට වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ කුරුලු ජාතියෙහි ඉපිද, නිසි විටට පත් වූයේ, කුරුලු සමූහයාට නායක වී ඔවුන් පිරිවරා ගෙන, සමුදුර මැද පිහිටා තිබූ එක් කුඩා දිවයිනෙක වාසය කෙළේ ය. මේ අතර කසීරට වැසි එක්තරා වෙළෙඳ පිරිසක් දිසා කපුටකු ද, ගෙන වෙළෙඳම සඳහා නැව් නැග සමුදුර තරණය කළ හ. අවාසනාවකට මෙන්, සමුදුර මැද දී නැව කුණාටුවකට හසු ව බිඳුණි. එහි සිටි දිසා කපුටා වහා ඉන් ඉවතට පැන ගත්තේ ය. තෙරක් නො දැන, ඉබාගාතේ පියඹා යන කපුටා, ඉහත සඳහන් කළ කුරුල්ලන්ගෙන් පිරි කුඩා දිවයින දුටුවේ ය. ඒ දිවයිනට ගොඩබැස්සා වූ කපුටා, එහි සිටි මහා කුරුලු සමූහයා දැක, 'මා විසින් කුහකකමින් මොවුන් රවටා, මොවුන්ගේ බිත්තර ද, පැටවුන් ද, තෝර-තෝරා කෑමට සුදුසු යැ'යි සිතුවේ ය. මෙසේ සිතූ කපුටා දිවයින මැද පිහිටි කිසියම් පිට්ටනියක් වැනි ඉඩ ඇති තැනෙක, වටපිටාවේ හුන් කුරුලු සමූහයා මැදට වන්නට, මුව විවර කොටගෙන, තනි පයින් පොළොවෙහි පිහිටා සිටියේ ය. මේ අසිරිමත් ක්‍රියාව දුටු කුරුලු සමූහයා, කපුටා වට කොටගෙන, 'ස්වාමීනි, ඔබ කවරෙක් දැ'යි විමසූහ. 'හිතවතුනි, මම 'ධම්මික' නමි.' 'කුමක් නිසා ඔබ තනි පයින් සිටගෙන සිටී ද?' 'හිතවතුනි, මගේ අනෙක් පාදය පොළොවෙහි තැබුවහොත්, එය පොළොවට දරාගත නො හැකි ය.' 'ඔබ කට ඇරගෙන සිටින්නේ මන්ද?' 'මම අන් ආහාරයක් නො ගනිමි. සුළං පමණක් බි ජීවත් වෙමි'යි කපුටා පිළිතුරු දුන්නේ ය. අනතුරුව සියලු පක්ෂීන් ළඟට කැඳවූ කපුටා, 'පින්වතුනි, මම ඔබ සැමට අවවාද දෙන්නෙමි, එය මැනවින් ශ්‍රවණය කරවූ යැ'යි කියා, පක්ෂීන්ට අවවාද වශයෙන් මෙසේ කී ය.

ධම්මං වරථ ඤාතයො - ධම්මං වරථ හදදං වො
 ධම්මවාරී සුඛං සෙති - අසමිං ලොකෙ පරමහිව

නැයිනි, දහමිහි හැසිරෙවු. එය තොපට යහපතකි. දහමිහි හැසිරෙන්නා, මෙලොවත් පරලොවත් සුව සේ කල් හරියි.

මෙහි 'ධම්මං වරථ' යනු 'කාය සුවරිතාදි ප්‍රභේදගත ධර්මයන් අනුගමනය කරවු' යන අර්ථ යි. 'ඤාතයො' යනුවෙන් පක්ෂීන් අමතයි. 'ධම්මං වරථ හදදං වො' යනු 'එක්වරක් දහමිහි හැසිර නො පසුබසිවු, නැවත-නැවතත් දහමිහි හැසිරෙවු. එය තොපට යහපතක් වන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'සුඛං සෙති' යන 'මෙය ප්‍රකට දේශනාවකි. එනම් දහමිහි

හැසිරෙන්නා වූ කලී සැපසේ හිඳියි - සිටියි - යයි - නිඳියි - සියලු ඉරියව්හි සැප සේ ම කටයුතු කරයි, යනුවෙන් දක්වයි' යන අර්ථයි.

දිවයිනේ වැසි පක්ෂිහු 'මේ කපුටා කුහක කමින්, බිත්තර කෑමට මෙසේ කියා යැ'යි නො දැන, ඒ දුස්සීල කපුටා වර්ණනා කරමින් මෙසේ කී හ.

2. ඒකාන්තයෙන් ම මොහු යහපත් කුරුල්ලෙකි. පරම ධාර්මික පක්ෂියෙකි. එකපයින් සිටගෙන ධර්මය ම අනුශාසනා කරයි.

මෙහි 'ධම්මමෙව' යනු 'සත්‍යය ම' යන අර්ථ යි. 'අනුසාසනි' යනු 'ප්‍රකාශ කරයි' යන අර්ථ යි.

මේ දුස්සීල කපුටා විශ්වාස කළ පක්ෂිහු 'ස්වාමීනි, ඔබතුමා වෙනත් ගොදුරු නොගෙන සුළං පමණක් අනුභව කරන්නෙකි. එබැවින් අපේ බිත්තර ද, පැටවුන් ද, බලා ගනු මැනවැ'යි කියා, ගොදුරු ගැනීම පිණිස නික්ම යති. ඒ අතර මේ පව්කාර කපුටා, පක්ෂීන් නික්ම යනු බලා සිට, ඔවුන්ගේ බිත්තර ද, පැටවුන් ද, කුස පුරා කා, පක්ෂීන් ආපසු පැමිණෙන වේලාව බලා, උපශාන්ත පුද්ගලයකු මෙන් කට ද ඇරගෙන, තනි පයින් සිටගෙන සිටියි. කුරුල්ලේ පැමිණ තම-තමන්ගේ කුඩුවල බිත්තර හා පැටවුන් නො දැක, 'කවරෙක් අපේ දරුවන් කෑවේ දැ'යි, කියමින් මහ හඬින් හඬති. වැලපෙති. එහෙත් 'කපුටා දැහැමියෙකි'යි සිතූ, ඔවුහු කපුටා කෙරෙහි මද වශයෙන්වත් සැකයක් නො කළ හ.

කිසියම් දවසක බෝසත් තෙමේ, 'මේ අපේ දිවයිනෙහි මීට පෙර කිසිදු කරදරයක් තිබුණේ නැත. මේ කපුටා පැමිණිදා පටන්, අවුල ඇතිවිය. එබැවින් මු ගැන පරීක්ෂා කොට බැලීමට සුදුසු යැ'යි සිතා, සෙසු කුරුල්ලන් සමග සුපුරුදු ලෙස ගොදුරු ගන්නට පිටත් ව යන ආකාරයක් දක්වා, තනිවම ආපසු ැහරී අවුත්, කිසියම් තැනෙකට වී, සැඟ ව බලා සිටියේ ය. කාක්කා ද සෙසු කුරුල්ලන් ගොදුරු පිණිස නික්ම ගිය බව ඉඳුරා ම දැ, නිසැක ව සිටි තැනින් නික්ම ගොස්, පෙර පරිද්දෙන් ම බිත්තර ද, කුරුලු පැටවුන් ද කා, ආපසු සිටි තැනට ම පැමිණ, කට ඇරගෙන තනි පයින් සිටියේ ය. සෙසු කුරුල්ලන් ගොදුරු ගෙන පෙරළා පැමිණි කල්හි, බෝසත් කුරුලු රාජයා ඒ සියලු දෙනා එක් තැනකට රැස්කොට, 'හිතවතුනි, මම අද

ඔබ සැමදෙනාගේ දරුවන්ට 'උවදුරු සිදුවන්නේ කාගෙන්දැ'යි පරීක්ෂා කරමින්, බලා සිටියෙමි. එවිට මේ පවිටු කපුටා, ඔවුන් කා දඹු දුටුවෙමි. එබැවින් වහා එක් වවු. අද මේ දැන්මම උභ්‍ය අල්ලා ගනිමු'යි කියා, කපුටා වටකොට ගත යුතු පිළිවෙළක්, පලා යාමට උත්සාහ කළොත්, එය වළක්වා ගතයුතු අන්දමක්, පක්ෂීන්ට කියා දී, තවදුරටත් මෙසේ ද කිය.

3. මොහුට ශීලයක් නැති බව දැන ගනිවු. (හරිහැටි) නො දැන, ප්‍රශංසා නො කරවු, බිත්තර ද, පැටවුන් ද, කා 'ධර්මය-ධර්මය' යැයි කියයි.

4. වචනයෙන් එකක් කරයි, කයින් අනෙකක් කරයි. වචනයෙන් කියන දේ ක්‍රියාවේ නැත. ඔහු ධර්මයෙහි පිහිටියෙක් නොවේ.

5. වදනින් සිලුටු ය. මනසින් විෂම ය. බිලයන සැඟවී නිදන කළු සර්පයකු බඳු ය. ගම් නියම්ගමිහි 'ධර්මයට කොඩියක් වැනි යැ'යි සම්භාවනාවට පාත්‍ර වූ, මොහු අඥාන පුරුෂයකු වීසින්, හඳුනාගත නො හැකි ය.

6. මොහුට හොට වලින් ද, පියාපත් වලින් ද, පා වලින් ද, පහර දෙවූ, මේ නිවයා විනාශ කරවු, මොහු ජීවත්වීමට නුසුදුස්සෙකි.

මෙහි 'තාසස සීලං' යනු 'මොහුට ශීලයක් නැත' යන අර්ථයි. 'අනඤ්ඤාය' යනු 'නො දැන' යන අර්ථ යි. 'භුක්වා' යනු 'කා දමා', යන අර්ථයි. 'වාචාය නො ච කායෙන' යනු 'මොහු වචනයෙන් පමණක් ධර්මයෙහි හැසිරෙයි, එහෙත් කයින් නැත' යන අර්ථයි. 'න තං ධම්මං අධිධංතො' යනු 'එහෙයින් මොහු ධර්මය කියයි. එහෙත් ඔහු එම ධර්මයෙහි පිහිටා නැතැ'යි තේරුම් ගත යුතු ය' යන අර්ථයි. 'වාචාය සබ්බලො' යනු 'වචනයෙන් මෘදු ය' යන අර්ථයි. 'මනො විදුග්ගො' යනු 'මනසින් විෂම ය. තේරුම් ගැනීමට දුෂ්කර ය' යන අර්ථ යි. 'ඡනෙනා' යනු යම් බිලයක නිදා ද? එයින් සැඟවීණි' යන අර්ථයි. 'කුපසයො' යනු 'බිලයක නිදන්නා' යන අර්ථ යි. 'ධම්මධජො' යනු 'සුවරිත ධර්මය කේතුවක් කොට, හැසිරෙන බැවින් 'ධම්මද්ධජ' නම් වී ය' යන අර්ථ යි. 'ගාමකිගමාසු' යනු 'ගම්වල ද නියම්ගම්වල ද' යන අර්ථ යි. 'සාධු සමමතො' යනු 'යහපත් පුද්ගලයෙක් යැ යි, සම්භාවනාවට පාත්‍ර විය' යන අර්ථ යි. 'දුජජානො' යනු 'මොහු මෙබඳු දුස්සීලයෙකි. සැඟවුණු කටයුතු ඇත්තෙකි', යන අර්ථයි. 'බාලිසෙන'

යනු 'අනුවණ පුරුෂයකු විසින්, දැනගැනීමට අපහසු ය.' යන අර්ථයි. 'පාදාවිමං' යනු 'තම-තමන්ගේ පාවලින් මොහුට' යන අර්ථ යි. 'විහෙය්ථ' යනු 'පහර දෙවු' යන අර්ථ යි. 'ඡවං' යනු 'හීනයා', යන අර්ථ යි. 'නායං' යනු 'මොහු අප සමග එක තැන එකට වසන්නට නුසුදුසු ය යන අර්ථ යි.

කුරුල්ලන්ට නායක වූ බෝසත් කුරුල්ලා මෙසේ කියා, පිරිවර සමග කාක්කා සිටි තැනට ගොස්, එක්වර ම උගේ හිසට හොටෙන් පහර දුන්නේ ය. සෙසු කුරුල්ලෝ ද, හොටවලින්, නියවලින්, පාවලින් හා පියාපත්වලින් නොකඩවා කපුටාට පහර දෙන්නට පටන් ගත් හ. පව්ටු කපුටා එතැන ම ජීවිතක්ෂයට පත් විය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා කුහක කපුටා නම්, මෙදා මේ කුහක හික්කුවයි. කුරුලුරාජයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.1.10

නන්දිය මිගරාජ ජාතකය

'සවෙ බ්‍රාහ්මණ ගවඡසී' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවසන සේක, එක් මාතුපෝසක හික්කුවක අරඹයා වදාළ සේක. එහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ හික්කුව ළඟට කැඳවා 'මහණ, ඔබ ගිහියන් පෝෂණය කෙරේ ය, යනු සැබෑවක් දැ'යි විවාළ සේක. 'ස්වාමීනි, එය සැබෑවකි' 'ඒ ගිහියන් ඔබගේ කවුරුන් ද?' 'ස්වාමීනි, ඔවුහු මාගේ දෙමාපියෝ ය.' 'මහණ, මැනවි, මැනවි, ඔබ පැරණි පඬිවරුන්ගේ වංශය රකින්නෙකි'යි වදාළ බුදුහු 'මහණ. පුරාණ පඬිවරු කිරිසත් ජාතියෙහි ඉපිද සිටිය දීත් තම මවුපියන්ට ජීවිතය පූජා කළහ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත ගෙනහැර දැක්වූහ.

පෙර කොසොල් රට සාකේත නුවර කොසොල් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ මුව ජාතියෙහි ඉපිද නිසි වියට පත් වූයේ 'නන්දිය' නමින් ප්‍රකට ව, සිය මවුපියන් පෝෂණය කරමින් ශීලාවාර සම්පන්න ජීවිතයක් ගත කෙළේ ය. එකල කොසොල් රජතුමා මුව දඩයමෙහි ලොල් වූවෙක් විය. ඔහු මිනිසුන්ගේ කෘෂිකර්මාන්ත කටයුතු පවා නවත්වා ඔවුන්ගේ වැඩ කරගන්නට ඉඩ නො දී, ඔවුන් ද කැටුව මහ පිරිවර සමග දිනපතා ම මුව දඩයමේ යයි. මෙය මහත් කරදරයක් කොට සැලකූ මිනිස්සු, එක්රැස් වී 'පින්වතුනි, මේ රජා අපගේ වැඩ කටයුතු අඩල කොට, ගෙදරදොරේ පැවැත්ම ද, විනාශ කරයි. යම් විදියකින් අපි සියලුදෙනා එකතු ව, රජුට අයත් 'අංජන වන' උයන වටකොට, වැට බැඳ එහි පොකුණක් ද සාරා, ඒ අවට තෘණ වර්ග රෝපණය කොට, උයනට ගේට්ටුවක් ද සකස්කොට, දඬුමුගුරු ගත් අත් ඇති ව කැලයට පිවිස, වනලැහැබ්වලට දඬුවලින් පහර දෙමින්, මුවන් දක්කාගෙන, අවුත්, ඔවුන් උයනට ඇතුළුකොට, හරකුන් මෙන්, ඇති දැඩි කරමු. තව ද මුවන්ට එතැනින් පැන යන්නට නො දී, දොරවල් වසා වැටවල් තරකොට තබා, රජුට ඒ බව දැනුම් දෙමු. එවිට ඔහුට කැමති විටෙක අවුත්, මුවකු දඩයම් කෙටගෙන, රිසි සේ යා හැකි ය. ඉන්පසු අපි කැමති ආකාරයට අපේ වැඩ කරගනිමු'යි, කතිකා කොටගත් හ. 'එය කදිම උපයකැ'යි කියූ සියලු දෙනා එක්වත් ව, ඊට කැමැත්ත පළකොට, උයන ඉහත කී පරිද්දෙන් සකසා, සැවොම එක් ව කැලයට පිවිස, යොදුනක් පමණ කැලෑ ප්‍රදේශයක් වටකොට ගත් හ.

මේ අවස්ථාව වනවිට 'නන්දිය' සිය දෙමාපියන් සමග කිසියම් කුඩා වන ලැහැබක වැදහොත්තේ ය. ඒ අතර මිනිස්සු, නොයෙක් කඩු පලිහ ආදී විවිධ ආයුධ ගත් අත් ඇති ව, එකිනෙකා අතේ දුරින් සිටිමින්, බෝසත් මුවා හුන් ලැහැබ ද, වට කළ හ. මුවන් සොයමින් ලැහැබට ඇතුළු වූ, ඒ මිනිසුන් දුටු නන්දිය 'අද මාගේ ජීවිතය පරිත්‍යාග කොට හෝ, මවුපියන්ට ජීවිත දානය දිය යුතු යැ'යි, සිතා හුන් තැනින් නැගිට ගොස්, මවුපියන්ට වැඳ, 'මෑණියනි, පියාණෙනි, මේ මිනිස්සු අප සිටි තැනට පැමිණියහොත්, අප තිදෙනා ම දකිති. එබැවින් ඔබ දෙපළ කෙසේ හෝ, ජීවත්වනු මැනවි. ඔබ දෙදෙනාගේ ම ජීවිත ම උතුම්ය. මම ඔබට ජීවිත දානය දී, මිනිසුන් ලැහැබ කෙළවර සිට ලැහැබට දඬුවලින් පහර දෙනවාත් සමග ම, මම මෙතැනින් ඉවතට පැන දුවන්නෙමි. එවිට ඔවුහු 'මේ කුඩා වන ලැහැබෙහි සිටියේ, එක ම මුවකි'යි කියා, ලැහැබට ඇතුළු නො

වන්නාහුය. එයින් ඔබ දෙදෙනා රැකෙති. එබැවින් දෙමාපියනි, අප්‍රමාද ව කටයුතු කරනු මැනව'යි කියා සිය මවුපියන් සමා කරවාගෙන, ගමනට සූදානම් විය. මේ අතර මිනිසුන් ලැහැබ කෙළවර සිට මහ හඬින් සෝෂා කොට, ලැහැබට දඬුවලින් පහර දෙන්නට පටන් ගන්නවාත් සමගම, නන්දිය හුන් තැනින් නැගිට පලා දිව්වේ ය. ඒ දුටු මිනිස්සු 'මෙහි සිටියේ එකම මුවෙකැ'යි කියා ලැහැබට ඇතුළු නො වූහ. ඉක්බිති පැනගිය නන්දිය මුවා, දක්කා ගෙන යන මුව රංචුවට එකතු විය. මිනිස්සු දක්කාගෙන ගිය සියලු මුවන් උයනට ඇතුළුකොට දොරටු වසා, රජු හමුවට ගොස්, සියලු විස්තර රජුට කියා, තම-තමන්ගේ ගෙවල්වලට ගිය හ. එතැන් පටන් රජතුමා දිනපතා උයනට ගොස්, එක් මුවා බැගින් විද, සේවකයකු ලවා උඟ රජමැදුරට ගෙන්වා ගනියි. පසුව උයනේ සිටි සියලු මුවෝ එකතු වී, 'චාර ගමනයක්' තීරණය කොටගත්හ. ඒ අනුව සෑම මුවකුට ම මරණ වාරය කෙදිනක හෝ පැමිණෙයි. වාරය පැමිණි මුවා ප්‍රධාන දොරටුව සමීපයෙහි රජු පැමිණෙන තෙක් සිටියි. එතැනට පැමිණෙන රජා, ළඟම සිටි මුවා විද ගනියි. තව ම සිය වාරය නො පැමිණි නන්දිය, පොකුහේ පැන් බී තණ කා වාරය ගැන සිතමින් කල් ගෙවයි.

මේ අතර සිය පුතාගෙන් වෙන් ව කල්ගෙවන, මුව දෙමහල්ලන්ට නන්දිය සිහිපත් විය. බොහෝ දවසකට පසු නන්දිය දැකීමට දැඩි ආශාවකින් පෙළුණු නන්දියගේ දෙමාපියෝ, 'අපේ පුතා වන නන්දිය මුව රාජයෙකි. ඇතකු මෙන් ශක්ති සම්පන්න ය. ඉදින ඔහු ජීවත්ව සිටිනම්, ආරක්ෂා වැටට උඩින් පැන, අප දැකීමට නිත්‍ය වශයෙන් ම එන්නේ ය. කෙසේ වෙතත්, ඔහුට පණිවුඩයක් යවමුදැ'යි, සාකච්ඡා කොට කැලැබද මාවතක් සමීපයට පැමිණ, සාකේත නුවර දෙසට ගමන් කරන අයකු අපේක්ෂා කරමින්, මඟ බලමින් හුන් හ. එවිට සාකේතය බලා ගමන් ගන්නා එක් බ්‍රාහ්මණයකු දැක, 'උතුමාණෙනි, ඔබ කොහි යන්නෙහිදැ'යි විමසූ හ. මිනිස් කටහඬින්, කදිමට කථාකරන මුවන් දෙස, පුදුමයෙන් බැලූ බමුණා තමා සාකේතයට යන බව පැවසී ය. එවිට මුවෝ දෙදෙනා 'අපේ පුතා සාකේතයේ වෙසෙයි. ඉන්නා තැන් සොයා බලා ඔහුට මේ පණිවුඩය කියනු මැනව'යි කියා, මෙසේ පැවසූ හ.

- ස වෙ බ්‍රාහ්මණ ගවඡසී - සාකේත අඤ්ජනා වනං
- වජ්ජාසී නන්දියං නාම පුතතං අමහාකං ඔරසං
- මාතා පිතාව තෙ වුඩධා - තෙ තං ඉවජනති පසසිතුනති

බමුණ, ඉදින් සාකේත නුවර අංජන වනයට යෙහි නම්, අපේ නන්දිය නම් වූ ඔබරස පුතුව 'ඔබේ මහලු දෙමව්පියෝ, ඔබ දැකීමට කැමැත්තෙන් සිටිති'යි, කියනු මැනවි.

බමුණ, ඉදින් ඔබ සාකේතයට යෙහි නම්, සාකේතයෙහි අංජන වන නම් වූ උයනක් ඇත. එහි අපේ පුතා වන 'නන්දිය' නම් මුවෙක් ඇත. ඔහුට මෙසේ 'ඔබේ මහලු මවුපියෝ තමන් මැරෙන්නට පෙර පුත්‍ර දැකීමට කැමැත්තෙන් හිඳිති'යි, කියන්න, යනුවෙනි.

බ්‍රාහ්මණයා 'යහපතැ'යි, කියා පිළිගෙන සාකේතයට ගොස්, පසුදින උයනට පිවිස 'නන්දිය මුවා යනු කවරෙක්දැ'යි විමසා බලා නන්දිය හමුවට ගොස්, උච්ච පණිවුඩය නොවළහා කීවේ ය. එවිට නන්දිය කථා කරමින් 'බමුණ, මම කෙදිනක හෝ, ඔවුන් බලන්නට යන්නෙමි. එහෙත් වැටෙන් පැන, හොරෙන් නො යන්නෙමි. මක්නිසාද යත්, මා විසින් රජුට අයත් කැම-බීම-බොජුන් ආදිය, පරිභෝග කරන ලදී. එබැවින් රජුට ගෙවන්නට ණයක් ඇත. තව ද, මේ මුවන් මැද බොහෝ කලක් විසුවෙමි. ඔවුන්ට ද යුතුකම් වශයෙන්, යහපතක් කළ යුතුව ඇත. ඒවා සියල්ල ඉටු නොකොට, මගේ බලය ඔවුන්ට නො පෙන්වා, මෙහෙන් පිටව යාම අයුතුය. මාගේ මරණ වාරය පැමිණි කල්හි, ඒ සියලු යුතුකම් කරන්නෙමි. එසේ කොට තවදුරටත් ජීවත්වීමට ඉඩ ලදහොත්, සැපසේ මවුපියන් බලන්නට යන්නෙමි'යි කී නන්දිය මෙසේ ද පැවසී ය.

2. බමුණ, රජුගේ ආහාර ද, කැම-බීම ද, මා විසින් පරිභෝග කරන ලදී. ඒ රාජ පිණ්ඩය වැරදි ලෙස පරිහරණය කරන්නට උත්සාහ නො කරමි.

3. ඊ තලය අතේ දරාගත් රජුට, මම ඇලපහ පාන්නෙමි යි, එකල (මම එසේ කියා) මිදී, සැපසේ මෑණියන් දකින්නෙමි.

මෙහි 'නිවාපානි' යනු 'ඒ ඒ තන්හි වගා කරන ලද තෘණ ආදිය'යි. 'පාණභෝජනං' යනු 'පැන් හා සෙසු තණ කොළ'යි. 'තං රාජපිණ්ඩං' යනු 'රජු සන්තක වූ ආහාර-පානාදිය එකතුකොට රැස් කරන ලද ස්ථානය ය' යන අර්ථයෙන් 'පිණ්ඩ'යැයි කියන ලදී. 'අවභොතතුං' යනු, 'වැරදි ක්‍රමයට අනුභව කිරීමට' යන අර්ථයි. එනම්, රජුට සේවයක් නො කර, රජුගේ දේ අනුභව කිරීම 'අවභුක්ක' නම් වේ' ඒ මම ඊට උත්සාහ නො කරමි'යි

කියයි' යන අර්ථ යි. 'බ්‍රාහ්මණමුසසතේ' යනු 'බ්‍රාහ්මණයා ඇමතීමයි'. මෙහි 'ම' කාරය වනාහි පද සම්බන්ධ කිරීමට කියන ලද්දකි. 'ඔදගිසසාමහං පසසං බුරපපාණිසසරාජනෝ' යනු 'බමුණ, මම මගේ වාරය පැමිණි කල්හි, මුව රංවුවෙත් වෙත්ව පැත්තක සිට දුන්නට ඊතලය තබාගෙන පැමිණෙන රජුට, 'මහරජතුමනි, මා විදිනු මැනවැ'යි, කියා මගේ නිරෝගී ඇලපත පාත්තෙමි' යන අර්ථ යි. 'සුඛිතො මුතෙතා' යනු 'එකල මම මරණ බියෙන් මිදී, සැපසේ නිදුක්ව රජුගේ අනුමැතිය ලැබෙතොත්, මැණියන් දැක ගත්තෙමි' යන අර්ථයි.

නන්දියගේ මේ කතාව ඇසූ බමුණා එතැනින් නික්ම, යන්නට ගියේ ය. පසුකලෙක නන්දියගේ මරණ වාරය පැමිණියේ ය. එදින රජතුමා මහත් පිරිවරින් උයනට පැමිණියේ ය. බෝසත් මුවා පැත්තකට වී බලා සිටියේ ය. රජතුමා මුවා විඳ හෙළන්නෙමි'යි, දුනු දියට ඊතලයක් තබා සැකසී ය. මෙවැනි අවස්ථාවල දී, අන් මුවෝ මරණ බියෙන් බියපත්ව පලා දුවති. එහෙත් නන්දිය කිසිත් බියක් නැති ව පැන නො ගොස්, මෙමතිය පෙරදැරිව සිය ඇලපත රජු සිටි දෙසට පාගෙන, ඊතලයට ඉලක්ක ව, නිශ්චලව සිටියේ ය. බෝසතුන්ගේ මෙමතියෙහි ආනුභාවයෙන් රජුට, ඊතලය මුදාහැරීමට නොහැකි විය. එවිට බෝසත් මුවා 'මහරජතුමනි, කිමෙක්ද? ඊතලය නො මුදන්නෙහි දැ'යි අසා 'පමා නොවී විදිනු මැනවැ'යි කීවේ ය. 'මුව රජුනි, ඔබට විදීමට මම අපොහොසත් වෙමි.' 'එසේ නම් මහරජතුමනි, ගුණවතුන්ගේ ගුණ බලය තේරුම්ගත මැනවැ'යි, මුව රාජයා කීවේ ය. එවිට රජතුමා බෝසතුන් කෙරෙහි පැහැදී, දුනු ඊතල පසෙකට විසිකොට, 'මේ අවේනනික ලී දුන්නත්, ඊ තලයත්, ඔබේ ගුණ හඳුනා ගත්තේ ය. එහෙත් සචේතනික මිනිසෙක් වන මම, එය තේරුම් ගන්නට අපොහොසත් වූයෙමි'යි, කී රජතුමා මුව රාජය, මට සමාවුව මැනව. මම ඔබට අභය දානය දෙමි'යි කීවේ ය. එවිට මුවා 'මෙසේ මේ රජතුමා මට අභය දානය දුන් කල්හි, මේ උයනේ වෙසෙන මුව සමූහයා කුමක් නම් කරන්නාහු ද? එබැවින් රජතුමා ලවා ඔවුන්ට ද අභය දානය ලබා දෙන්නෙමි'යි සිතූ මුව රාජයා 'මිගරාජ' ජාතකයෙහි දැක්වෙන පරිද්දෙන් ම සියලු වන සතුන්ට ද, අභයෙහි පියාඹන පසමිත්ව ද, ජලයෙහි හැසිරෙන මාලුවන්ට ද, අභය දානය දෙවා රජු ද, පන්සිල්හි පිහිටුවා 'මහරජතුමනි, සතර අගතියෙන් තොර ව, දසරාජ ධර්මයන් නො ඉක්මවා, දැහැමෙන් සෙමෙන් රාජ්‍යය විචාරීම රජතුමාගේ යුතුකම වන අතර, රජතුට එය සුදුසුකමක් වන බවත් පවසමින් මෙසේද කිය.

5. දානය - ශීලය - පරිත්‍යාගය - සෘජුබව - මෘදුබව - තපස - අක්‍රෝධය - අවිහිංසාව - ඉවසීම - එකඟ බව යන මේ කුසල්දහමිහි පිහිටා ඒවා තමා කෙරෙහිලා බලන්න. එවිට ඔබට ප්‍රීතිය ද, සොම්නස ද, අනල්පව ලැබේ.

මෙසේ රාජ ධර්මයන් ගාථා වලින් ද, දක්වා තවත් දින කිහිපයක් රජු සමීපයෙහි විසූ බෝසත් මුවා, රටේ සියලු සතුන්ට අහස දානය දෙන බව නුවර පුරා රත්බෙර හසුරුවා, 'මහරජතුමනි, ඔබතුමා නො පමාව කටයුතු කරනු මැනවැ'යි, රජුට උපදෙස් දී, සිය මවුපියන් බැලීම සඳහා යන්නට පිටත් විය.

මීගරාජා පුරෙ ආසිං - කොසලසස නිකෙතමෙ
නන්දියො නාම නාමෙන - අභිරූපො වතුපපදො

පෙර මම කොසොල් රජුට අයත් වාස භූමියක විශිෂ්ට රූ ඇති සිවුපාවකු වශයෙන් 'නන්දිය' නමින් මුව රාජයෙක් වීමි.

තංමං විධිතු මාගඤ්ජ් - දායසමිං අඤ්ජන වනෙ
ධන්තං අධෙජ්ඣං - කඤ්ඤාන උසුං සන්ධාය කොසලෙ

වෙන් කොට දෙන ලද අංජන වනයෙහි දී, කොසොල් රජ දුන්නක් රැගෙන, ඊතලය දුනුදියෙහි පිහිටුවා ගෙන, මා මැරීමට මා වෙත පැමිණියේ ය.

තසසාහිං ඔදහිං පසසං - ධුරපපාණිසස රාජ්ඤෙ
තදාහං සුඛිතො මුතෙතා - මාතරං දට්ඨමාගතො

ඊතලය අතේ දරාගත් රජුට මම ඇලපන පෑවෙමි. එදා එයින් මිදුණු මම සුවසේ, මෑණියන් දැකීමට පැමිණියෙමි.

මෙහි ඉහත සඳහන් 6-7-8 යන ගාථා බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාළ ඒවා වේ.

මෙහි 'කොසලසස නිකෙතවෙ' යනු 'කොසෙල් රජුට අයත් වාසස්ථානයක රජ මාලිගයට සමීප වනයෙක' යන අර්ථ යි. 'දායසමිං' යනු 'මුවන්ට විසීමට වෙන් කළ වනයෙක' යන අර්ථ යි. 'අදෙජ්ඣං කඤ්ඤාන' යනු 'මුවන්ට විසීමට වෙන් කළ වනයෙක' යන අර්ථ යි.

යනු 'දුනුදිය සමග එක් කොට නංවා' යන අර්ථ යි. 'සන්ධාය' යනු 'සන්තද්ධ ව, යොදා' යන අර්ථ යි. 'ඔදහි' යනු 'යොමු කෙළෙමි' යන අර්ථයි. 'මාතරං දට්ඨුමාගතො' යන මෙය ප්‍රකට කියමනකි. ප්‍රකට දේශනාවකි. 'රජුට බණ කියා, සියලු සතුන්ට අභය දානය සඳහා රත්බෙර හසුරුවා, මවුපියන් දැකීමට පැමිණියෙමි' යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, මාතූපෝෂක හික්කුච සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා මුඛ දෙමහල්ලෝ නම්, මෙදා සුද්ධෝදන රජතුමා හා මහාමායා දේවිය යි. බමුණා නම්, සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ ය. රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. නන්දිය මුචරාජයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

පළමුවන අවාරිය වර්ගය යි.

6.2.1

බරපුත්ත ජාතකය

'සව්වං කිරෙවමාහංසු' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කරාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, ගිහිකල බිරිය විසින් පොළඹවන ලද හික්කුචක නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. ඒ හික්කුච ළඟට කැඳවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, තොප කලකිරුණු බව සැබෑවක් දැ'යි විමසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එසේ ය.' 'මහණ, ඔබ කුමක් කරණ කොටගෙන කලකිරුණෙහි ද?' 'ස්වාමීනි, මාගේ ගිහිකල බිරිය නිසා ය.' 'මහණ, මේ තැනැත්තිය තොපට අවැඩ කෙළේ දැන් පමණක් නො වේ, මීට පෙර ද ඔබ මෑ නිසා ගින්නට පැන මැරෙන්නට ගොස්, පඬිවරුන් නිසා දිවි ගලවා ගත්තෙහි යැ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, මේ අතීත කරාව මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර 'සේනක' නමින් රජෙක් රාජ්‍යය කෙළේ ය. එකල අප බෝසත් තෙමේ, දෙව්ලොව ශක්‍රයා වී ඉපිද සිටියේ ය. එකල මේ සේනක රජතුමා කිසියම් නාග රාජයකු සමග මිත්‍රභාවයක් ඇති කොටගෙන සිටියේ ය. මේ මිත්‍රභාවය ඇති වූයේ අහම්බෙනි. දිනක් ඒ නා රජතුමා සිය නාග භවනයෙන් නික්ම අවුත්, සේනක රජතුමාගේ රාජකීය උයන සමීපයෙහි ගොඳුරු සොයමින් සැරි සරයි. මේ දුටු ගම්දරුවෝ පිරිසක් 'මෙන්න නයෙක් යැ'යි, කියමින් ගල්කැට, කෝටු ආදියෙන් නාග රාජයාට පහර දෙන්නට පටන් ගත් හ. මෙවෙලෙහි සේනක රජතුමා උයන් කෙළියට යමින් මේ මාර්ගය දිගේ එමින් සිටියේ ය. දරුවන් එක් තැනකට රංවූ ගැසෙමින්, ඒ මේ අත දුවමින් දඟලනු දුටු රජතුමා රාජ පුරුෂයන් අමතා 'පුරුෂයෙනි, අර ගම්දරුවෝ කුමක් කෙරෙත් ද, යනු සොයා බලවූ යැ'යි අණ කෙළේ ය. දරුවන් සිටි තැනට ගිය රාජ පුරුෂයෝ, සොයා බලා, කරුණු වටහාගෙන, රජු සමීපයට අවුත් දේවයන් වහන්ස, ඔවුහු එක් නයෙකුට හිංසා කෙරෙති'යි, පැවසූ හ. එවිට රජතුමා රාජ පුරුෂයන් ලවා ගම්දරුවන් පලවා හැර, නාග රාජයා මුදවා ගත්තේ ය. ඉන් අනතුරුව රජතුමා යන්නට ගිය ගමන නැවත ආරම්භ කෙළේ ය.

ඉහත සඳහන් සිද්ධිය සිදු වූ දා මැදියම් රැයේ, සේනක රජතුමාගේ සිරියහන් ගබඩාවට අමුත්තෙක් පැමිණියේ ය. ඒ බලසම්පන්න නාග රාජයෙකි. නාගරාජයා ඉතා වටිනා මැණික් පොදියක් සේනක රජතුමාට පිළිගන්වා 'රජතුමනි, අද මම ඔබතුමා නිසා, ජීවිතය ලැබුවෙමි. ඔබතුමා නොඑන්නට අද මා මළවුත් අතර ය. එබැවින් ඊට තුටුපඬුරු වශයෙන් මේවා ගනු මැනවැ'යි කී ය. සේනක රජතුමා නාග රාජයාගේ කථාවට අතිශයින් පැහැදුනේ ය. මිනිස් වෙසින් නාගරාජයා පැමිණ සිටි බැවින්, මුල දී නාගරාජයාගේ කථාව තේරුම් ගැනීමට සේනක රජතුමාට මදක් දුෂ්කර විය. මේ සිද්ධියෙන් පසු රජවරු දෙදෙනා ම, ප්‍රාණසම මිත්‍රයෝ වූ හ. දැන් නාගරාජයා නිතර නිතර සේනක රජුගේ රාජ මාලිගයට පැමිණෙයි. කිසියම් දිනෙක නාගරාජයා සිය මිතුරා වන සේනක රජු බැහැදැකීමට පිටත් වන්නට සූදානම් වී, තමාට අයත් නාග මාණවිකාවන් අතරෙහි හුන් තෘප්තියට නො පැමිණෙන, කාමයෙහි ගිජු වූ, එක් නාග මාණවිකාවක් ද කැටුව, සේනක රජු හමුවට පැමිණියේ ය. නාග මාණවිකාව සේනක රජුගේ රැකවරණය යටතට පත්කළ නාගරාජයා, රජුට ඇ ගැන සියලු තොරතුරු කියා, ඇය හික්මවා ගැනීම සඳහා ටික කලකට මෙහි ගෙන ආ බව පැවසී ය. එසේ නාග මාණවිකාව සේනක රජුට භාර කළ

නාගරාජයා, 'ප්‍රිය රජතුමනි, ඔබට පෙනෙන මානසේ මෑ තබාගත මැනවි, යම් විටෙක ඇය වෙස්වළා ගතහොත්, ඔබට ඇය දැකගත නො හැකි ය. එවිට ඔබ මේ මන්ත්‍රය මතුරනු මැනවි. ඒත් සමගම ඇය සිටින තැන ඔබට පෙනී යනු ඇතැ'යි, කියා කිසියම් මන්ත්‍රයක් රජුට ඉගැන්වී ය.

එක් දවසක් ජල ක්‍රීඩාවට යනු සඳහා සුදානම් වූ රජතුමා, ඊට ඉහත කී නාග මාණවිකාව ද, එකතුකොට ගත්තේ ය. උයනට ගිය මේ රාජකීය පිරිස එහි මඟුල් පොකුණට බැස නාන්තට පටන් ගත් හ. රජතුමාත් නාග මාණවිකාවත් පොකුණ තුළ ජල ක්‍රීඩා කරමින් නාන අතරතුරේ සෙසු අය පොකුණ අවට ආරක්ෂාව පිණිස රැඳී සිටියහ. මේ අතර අහම්බෙන් මෙන් පොකුණෙහි සිටි දිය නයකු දුටු නාග මාණවිකාව උග්‍රකරෙහි පිළිබඳ සිත් ඇති ව, වහා සිය මිනිස් වෙස් අතහැර නාග වෙස් ගෙන, ඒ දිය නයා සමග වරදෙහි යෙදුනා ය. රජතුමා ඇය නො දැක 'කොහි අතුරුදහන් වූවා දැ'යි සොයන්නට විය. පසුව ඇය සොයා ගත නො හැකි වූ තැන රජතුමා මන්ත්‍රය මතුරා, අවට විමසා බැලී ය. ඇය හුන් ආකාරය දුටු රජතුමා ඉන් කිපී, පොකුණ ළඟ තිබූ උණ පතුරක් ගෙන, ඇයට තැළුවේ ය. එයින් කෝපයට පත් හැපින්න, වහා නාග ලෝකයට ගියා ය. ඇ දුටු නා රජතුමා 'තී කුමක් නිසා හදිසියේ මෙහි පැමිණියෙහි දැ'යි ප්‍රශ්න කෙළේ ය. 'දේවයිනි, ඔබතුමාගේ මිත්‍රයා ඔහුගේ වචනය මා ගණනකට නො ගත්තා යැ'යි මා කෙරෙහි කෝපව පිටට පහර දුන්නේ යැ'යි කී නාග මාණවිකාව තමාගේ පිට රජතුමාට පෙන්නුවාය. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නො දත්, නා රජතුමා එවේලේම නාග මාණවකයන් සතර දෙනකුන් ළඟට කැඳවා, 'මාණවකයෙනි, තෙපි වහා පිටත් ව යවු, සේනකයාගේ යහන්ගැබට පිවිස, එකවිට විෂ දුම් නිකුත් කොට ඔහුට හානි පමුණුවුව යැ'යි, ඔවුන්ට කළයුත්ත කියා දී, නාග ලොවින් පිටත්කොට එවී ය. එදා රාත්‍රී සේනක රජතුමා සැතපීම සඳහා, සිය සිරියහන් ගැබට ගියේ ය. සිරි සයනයෙහි වැදහොත් රජතුමා, දහවල් මඟුල් පොකුණේ දී සිදු වූ සිද්ධිය ගැන, කණගාටු වෙමින් හුන්නේ ය. මේ මොහොතේ විශාල නාග රාජයෝ සතර දෙනෙක් යහන් ගැබේ සතර පැත්තෙන් සැඟ වී, අපේක්ෂා සහගතව බලා හුන් හ. එවිට ම රාජදේවිය රජුගේ යහන වෙත පැමිණියා ය. දේවිය දුටු රජතුමා, සොදුර, කාරණයක් දන්නෙහි දැ'යි, ඇගෙන් ඇසුවේ ය. 'නො දනිමි, දේවයන් වහන්ස' 'සොදුර, නාග මාණවිකාව මා සමග අමනාපව මෙහෙන් පැන ගියා ය. අද මා සමග දියකෙළියට මඟුල් පොකුණට ගිය ඇය, එහි හුන් දිය නයකු සමග සම්බන්ධයක් ඇතිකොට ගෙන, මගේ අතට ම හසු වූවා ය.

මම එතැනදී ම ඇයට නිසි දඬුවම් දුන්නෙමි. ඉන් කිපුණු ඇය, නාග භවනයට පෙරළා යන්නට ඇතැයි මම සිතමි. එය මට ප්‍රශ්නයක් නොවේ. එහෙත් ඇය මා මිත්‍ර නා රජතුමාට කුමක් කියා ඇත්දැයි මම නො දනිම. මට බිය ඇ විසින් අප දෙදෙනාගේ මිත්‍ර භාවය සිදු දමනු ලැබේ ද, යන මේ කාරණය ගැන යැයි, රජතුමා දේවිය සමග කීවේ ය.

රජතුමා වෙහෙසන්නට සුදානමින් හුන් නාග මාණවකයෝ රජුගේ මුළු කථාව ම ශ්‍රවණය කොට, ස්වකීය අදහස මොහොතකින් වෙනස් කොට, වහ-වහා නාග භවනයට පිටත් ව ගොස්, නා රජු හමුවේ සේනක රජතුමා කී සියල්ල අකුරක් නැර පැවසූ හ. තම ප්‍රාණප්‍රිය මිතුරාට තමාගෙන් සිදුවන්නට ගිය අනර්ථය ගැන, නා රජතුමා මහත් සංවේගයට පැමිණියේ ය. එය ඉවසිය නො හුණු තැන, එවේලේ ම තීරණයකට ආ නා රජතුමා තැගිබෝග ද ගෙන, සැණෙකින් නාග ලෝකයෙන් පිටත් වී සේනක රජතුමාගේ සිරියහන් ගබඩාවෙහි පෙනී සිටියේ ය. දේවිය යහන් ගැබෙන් පිටමං කළ සේනක රජතුමා ඉමහත් භක්තියෙන් සිය මිතුරා පිළිගත්තේ ය. එවිට වරදකට හසු වූවකු මෙන් කථාකළ නා රජතුමා, නාග මාණවිකාව තමාට කී දැත්, තමා සේනක රජුට එරෙහිව ගන්නට යෙදුණු දැඩි පියවරත්, ඒ නිසා ම සිද්ධියේ යථා තත්වය දැන ගන්නට ලැබුණු ආකාරයත්, යන මේ සියල්ල ම සිය මිතුරා වන සේනක රජුට පැහැදිලි කෙළේ ය. මෙයින් නො නැවතුණු නා රජතුමා, සේනක රජු සමා කරවාගෙන, 'සබ්බරූත ජාතන' නම් වූ බලසම්පන්න මන්ත්‍රයක් සේනක රජුට දී, 'මා මිත්‍ර සේනක රජතුමනි, මගෙන් සිදු වූ වරදට දඬුවම් වශයෙන් මේ මන්ත්‍රය ගනු මැනවි, මෙය ඉතා වටිනා මන්ත්‍රයකි. මෙය සිහි කළ පමණින් ඔබට ලොව සියලු ම සතුන් කරා කරන භාෂාව වහා වැටහේ. එහෙත් මේ වටිනා මන්ත්‍රය කිසිවකුට නො දිය යුතු ය. යම් විදියකින් ඔබ මේ මන්ත්‍රය කාට හෝ කියන්නට යෙදුනොත්, ඒ නිසා ම ඔබට එදා ම ගින්නකට පැන, දිවි නහ ගන්නට සිදු වනු ඒකාන්ත ය. එබැවින් රජතුමනි, පණට ආදරය ඇතොත්, මේ මන්ත්‍රය කිසිවෙකුට නො දෙනු මැනවැයි කීවේ ය. 'යහපති නා රජතුමනි' යි කී සේනක රජතුමා රජු කී සියල්ල ඒ අයුරින් ම පිළිගත්තේ ය.

සේනක රජතුමා 'සබ්බරූත ජාතන' මන්ත්‍රය උගත් දා පටන් කුහුඹුවන්ගේ භාෂාව පවා, මැනවින් තේරුම් ගනී. එය රජුට විනෝදයක් ද, මහත් අස්වැසිල්ලක් ද විය. එක් දවසක් උඩුමහල්තලයට වී සේනක රජතුමා කැවිලි ආදී වූ, අතුරුපස හෝපනයක් ගනිමින් හුන්නේ ය. කැවිලි කන

රජුගේ ඇඟිලි අතරින් මිපැණි බිඳක් ද, පැණි බින්දුවක් ද, කැවුම් කැබලිලක් ද, බිම වැටුණි. එතැනට පැමිණි කුඹියෙක් ඒ දැක, 'යහලුවනි, රජුගේ මේ උඩුමහලෙහි මිපැණි කළයක් බිඳී ඉහිරි ඇත. ඒ හැර පැණි සහ කැවුම් කරත්තයක් ද පෙරළී ඇත. වරෙවු, පැණි-කැවුම් ඇති තාක් අනුභව කරවුයැ'යි කියමින් මහ හඬින් කෑගසමින්, ඒ මේ අත දුවන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ අසා සිටි රජුට මහ හඬින් සිනහ පහළ විය. රජු සම්පයෙහි හුන් දේවිය අන්ද-මන්ද වී 'මේ රජතුමා කුමක් දැක සිනාසේ දැ'යි, සිතුවුන් ඒ ගැන තම සැමියාගෙන් අසන්නට තරම් ධෛර්යවත් නො වූවා ය. කැවිලි කා අවසන් වූ රජතුමා එතැනින් නැගිට ගොස්, ස්නානය කෙළේ ය. රජවරුන් ස්නානය කොට පැමිණි කල්හි, අදාල රාජකාරියෙහි නියුතු රාජ සේවකයෝ, ඒ රජුන් වෙත පැමිණ, තෙත මාන්තු කිරීම, සුවද ගැල්වීම, සුවද සුණු කැවරීම, විලවුන් ආලේප කිරීම යනි මේ ආදිය සිරිත් වශයෙන් කෙරෙති. ඒ අනුව සේනක රජතුමා ද, ස්නානයෙන් පසු මාලිය තුළට පැමිණ නියමිත ස්ථානයෙහි, සෙසු රාජකාරිවලට සේවකයන් හෝ, සේවිකාවන් හෝ පැමිණෙන තෙක්, සෝපාවක හිඳගෙන බලා හුන්නේ ය. එවිට එතැනට පැමිණි මැසි ජෝඩුවක් අතුරින් මැස්සා රජුගේ පිට මත වැසුවේ ය. මැස්සිය අසුන කෙළවරෙහි හුන්නා ය. රජුගේ පිට මත හුන් මැස්සා, සිය බිරිඳ වන මැස්සියට කථා කොට 'සොඳුර, මෙහි එනු මැනව. අපි දෙදෙනා රජුගේ පිට මත හිඳ කම්සුව විඳිමුදැ'යි මැස්සියට යෝජනා කෙළේ ය. එවිට මැස්සිය කථා කරමින්, 'හිමියනි, මඳක් ඉවසුව මැනව. දැන් සේවිකාවෝ රජුට සුවද වර්ග රැගෙන එති. ඔවුන් රජුගේ සිරුරෙහි තවරන සුවද වර්ග බිමට ද වැටේ. මම එහි ලැග, සුවද ද තවරා ගෙන, සුවදවත් ව ම පැමිණෙන්නෙමි, එවිට රජුගේ පිට මත වැද හෙව, අපට රිසි සේ සතුටු වන්නට හැකි නොවේ දැ'යි කීවා ය. මැස්සාගේ සහ මැස්සියගේ සංවාදයට කන් දුන් රජතුමා, හඬ නගා සිනාසෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ අතර රජු හුන් තැනට එමින් සිටි රාජ දේවිය, 'මේ රජතුමා කුමක් දැක, මෙසේ හඬ නගා සිනා සේ දැ'යි සිතූ මුත් රජුගෙන් ඒ ගැන කිසිවක් නො අසන්නට වගබලා ගන්නා ය.

රාත්‍රී ආහාර ගැනීම සඳහා හෝජනාගාරයට ගිය රජතුමා බොජුන් අනුභව කරමින් හුන් කල්හි, එක් බත් ඇටයක් බිම වැටුණි. එතැනට රැස් වූ කුහුඹුවෝ 'රජගෙයි බත් කරත්තයක පෙරළී ඇත. වහා අවුත් බත් අනුභව කරවු යැ'යි කියමින් මහ හඬින් කෑ ගැසූ හ. එවිට ද, රජුට සිනා ගියේ ය. රන් හැන්දකින් රජුට බත් බෙදමින් සිටි රාජ දේවිය, 'රජතුමා මේ

සිනාසෙන්තේ මාගේ අඩුපාඩුවක් දැකීමෙන් දැයි, කල්පනා කළමුත්, ඒ ගැන රජුගෙන් ප්‍රශ්න නො කළා ය. ආහාරයෙන් පසු රාත්‍රී සිරියහන් ගතවූ රජතුමා වෙත පැමිණි-රාජදේවිය, එතෙක් සිතේ තදකොට ගෙන තිබූ සියලු ප්‍රශ්නවලට, රජුගෙන් විසඳුම් ලබාගන්නට තීරණය කළා ය. අනතුරුව රජුට කරා කළ දේවිය, 'රජතුමනි, ඔබතුමා මේ මේ අවස්ථාවල, පෙනෙන කිසිදු හේතුවක් නැතත්, සිනාසුණෙහි ය. ඒ කුමන කාරණයක් නිසාදැයි කියනු මැනවි. මම එය දැනගන්නට කැමැත්තෙමි'යි කීවා ය. 'මගේ සිනාසීමෙන් ඔබට කුමන ප්‍රයෝජනයක්ද? එබැවින් නිහඬවනු මැනවැයි, රජතුමා කීවේ ය. එයින් නො නැවතුණු දේවිය, නැවත නැවත රජුගෙන් ප්‍රශ්න කරන්නට පටන් ගත්තාය. දේවියගේ ඇවටිල්ලෙන් බේරෙන්නට නොහැකි වූ තැන, මන්ත්‍රය ගැන තොරතුරු දේවියට කියන්නට, රජතුමා තීරණය කෙළේ ය. මන්ත්‍රය ගැන ඇසූ දේවිය 'රජතුමනි, ඔබ දත් ඒ මන්ත්‍රය මට දෙනු මැනවැයි කීවාය. 'එය කෙසේවත් කළ නොහැක්කකි'යි රජතුමා කී නමුත්, දේවිය මන්ත්‍රය තමාට අවශ්‍යම බව කියමින්, ඇවිටිලි කරන්නට පටන් ගත්තාය. අවසානයේ දී, රජතුමා දේවිය අමතා 'දේවිය, මේ මන්ත්‍රය තවත් කෙනෙකුට දුනහොත්, එයින්ම මාගේ ජීවන කාලය අවසන් වේ. එපමණක් නොව මේ රජය ද, එතැනින් ම අරාජික වේ. මේ නිසා මට ඇවිටිලි නො කොට නිශ්ශබ්ද වනු මැනවැයි කීවේ ය. එවිට රාජදේවිය 'රජතුමනි, ඔබේ ජීවත්වීම හෝ, මරණය මට ප්‍රශ්නයක් නො වේ, එබැවින් මන්ත්‍රය හේතුවෙන් ඔබ මළත් මට එය අවශ්‍යම යැයි, තරයේ කීවා ය. බිසවගේ වසඟයට දැඩි ව නතු වී හුන්, රජතුමා දේවියට මන්ත්‍රය දානය කොට, දිවි හරින්නට තීරණය කෙළේ ය. අනතුරුව දේවිය ඇමතු ඔහු 'දේවිය, හෙට උදෑසන ම අපි දෙදෙනා පමණක් මඟුල් උයනට යමු, එහි දී, මම ඔබට මන්ත්‍රය උගන්වා, ගිනි ගොඩක් ගසා, එයට පැන දිවි තොර කරගන්නෙමි'යි කීවේ ය. පසු දා මන්ත්‍රය දේවියට දී, ගින්නට පනින්නට තීරණය කොටගත් රජතුමා, ඇය ද රථයෙහි නංවාගෙන, තමා ම රථය පදවාගෙන, උයනට යන්නට පිටත් විය. මෙවෙලෙහි ලෝකය බලන සක්දෙවි රජුට, සේනක රජු කරන්නට යන මේ අනුවණ ක්‍රියාව පෙනී ගියේ ය. 'මේ මෝඩ රජා ගැහැණියක නිසා, ගින්නට පනින්නට යයි, එබැවින් මොහුට ජීවිත දානය කළ යුතු යැයි, තීරණය කළ සක්දෙවි රජතුමා අසුර කන්‍යාවක් වන 'සුජා' නම් වූ සිය බිරිය ද කැටුව, බරණැසට අවුත් රජතුමාගේ ගමන් මගෙහි ඉදිරියට පැමිණියේ ය. සක්දෙවි රජ සිය බිරිඳ සමග කතිකා කොටගෙන, සුජා දෙවගන එළු දෙනක් බවට පත්කොට, තෙමේ එළුවකුගේ වෙස් ගත්තේ ය. අනතුරුව 'මහජනයා අප නො දකිවා!

රජුටත් අසුන්ටත් පමණක් අප පෙනේවා' යැ යි, අදිටන් කොට ගත් ශක්‍රයා, එළඳෙන සමග රථයට ඉදිරියෙන් ගමන් කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ එළ ජෝඩුව රජුටත් අසුන්ටත් හැර, අන් කිසිවකුට නො පෙනිණි. රථයේ කිසිවකු සංවාදයට අල්ලා ගනු රිසින්, එළවා එළඳෙන සමග, කම්සුව විදීමට උත්සාහ ගන්නා බවක්, පෙන්නුම් කෙළේ ය. ඒ දුටු රථයෙහි බැඳි අශ්වයන්ගෙන් එකෙක් කථාකොට 'යහලු එළවාණෙනි, අපි මීට පෙර 'එළවෝ ලජ්ජා නැති මෝඩ සත්ත්ව විශේෂයකැ' යි, අසා ඇත්තෙමු, එහෙත් අද වන තෙක් ඒ බව දැසින් නො දැක්කෙමු, තෝ වනාහි රහසිගත ව, රහස් තැනක දී, කළ යුතු දෑ අප මෙපමණ දෙනෙක් බලා සිටිද්දී ම, කරන්නෙහි ය, තොට ලජ්ජා නැද්දැ' යි ප්‍රශ්න කෙළේ ය. තවදුරටත් කථා කළ ඒ අශ්වයා 'මේ එළවා අප කලින් අසා තිබූ දේ අප ඉදිරියේ දී ම, ඔප්පු කෙළේ යැ' යි කියා, මේ ගාථාව පැවසුවේ ය.

සව්චං කිරෙව මාහංසු - භසනං බාලොති පණ්ඩතා
පසස බාලො රහොකමමං - ආවි කුබ්බං න බුජ්ඣතිති

එළවා මෝඩයෙකැයි (පැරණි) පඬිවරු ඇත්තක් ම කී හ. රහසිගතව කළ යුතු දේ, ප්‍රසිද්ධියේ කරන සැටි බලන්න, මේ මෝඩයා එය තේරුම් නොගනියි.

මෙහි 'භසනං' යනු 'එළවා' ය. 'පණ්ඩතා' යනු 'නුවණැත්තෝ වූ මෝඩයෙකැ' යි ඇත්තක් ම කියති' යන අර්ථ යි. 'පසස' යනු 'ඇමතිම' යි. 'බලවු,' යන අර්ථ යි. 'න බුජ්ඣති' යනු 'මෙසේ කිරීම නො හොබී යැ' යි තේරුම් නො ගනී' යන අර්ථයි.

අශ්වයාගේ ප්‍රකාශය ඇසූ එළවා, පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ පැවසී ය.

2. යහලු කොටළු පුත්‍රය, රැහැණින් වට කරන ලද, ආවරණය කරන ලද මුව ඇති, වක් වූ තොල් ඇති, තෝ මට වඩ මෝඩයෙකැ' යි දනුව.
3. යහලුව, මිදීමක් ලැබුණු විගස පලා නො යාම, තගේ අනෙක් මෝඩකම යි. තා විසින් උසුලා ගෙන යන, ඔය සේනකයා ද නුඹටත් වඩා මෝඩයෙකි.

අද වන තෙක් ඒ බව දැසින් නො දැක්කෙමු, තෝ වනාහි රහසිගත ව, රහස් තැනක දී, කළ යුතු දෑ අප මෙපමණ දෙනෙක් බලා සිටිද්දී ම, කරන්නෙහි ය, නොට ලජ්ජා නැද්දැයි ප්‍රශ්න කෙළේ ය. තවදුරටත් කථා කළ ඒ අශ්වයා 'මේ එළවා අප කලින් අසා තිබූ දේ අප ඉදිරියේ දී ම, ඔප්පු කෙළේ යැයි කියා, මේ ගාථාව පැවසුවේ ය.

සවචං කිරොව මාහංසු - හසනං බාලොති පණ්ඩිතා
පසස බාලො රහොකමමං - ආචි කුබ්බං න බුජ්ඣතිති

එළවා මෝඩයෙකැයි (පැරණි) පඬිවරු ඇත්තක් ම කී හ. රහසිගතව කළ යුතු දේ, ප්‍රසිද්ධියේ කරන සැටි බලන්න, මේ මෝඩයා එය තේරුම් නොගනියි.

මෙහි 'හසනං' යනු 'එළවා'ය. 'පණ්ඩිතා' යනු 'නුවණැත්තෝ වූ මෝඩයෙකැයි ඇත්තක් ම කියති' යන අර්ථ යි. 'පසස' යනු 'ඇමතිම'යි. 'බලවු,' යන අර්ථ යි. 'න බුජ්ඣති' යනු 'මෙසේ කිරීම නො හොබී යැයි තේරුම් නො ගනී' යන අර්ථයි.

අශ්වයාගේ ප්‍රකාශය ඇසූ එළවා, පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ පැවසී ය.

2 යහලු කොටළු පුත්‍රය, රැහැණින් වට කරන ලද, ආවරණය කරන ලද මුව ඇති, වක් වූ තොල් ඇති, තෝ මට වඩ මෝඩයෙකැයි දනුව.

3. යහලුව, මිදීමක් ලැබුණු විගස පලා නො යාම, තගේ අනෙක් මෝඩකම යි. තා විසින් උසුලා ගෙන යන, ඔය සේනකයා ද නුඹටත් වඩා මෝඩයෙකි.

මෙහි 'කුං නු බො සමම' යනු 'යහලු සෙසන්ධිය, මටත් වඩා තෝ මෝඩයෙකි' යන අර්ථ යි. 'බරපුතන' යනු 'මෙයින් කියැවෙන සනා කොටළුවකුට ජාතක වූවෙකි, එබැවින් උඟට එසේ කී ය' යන අර්ථ යි. 'විජානති' යනු 'මම ම මෝඩයෙක් මි'යි, මෙසේ දනුව', යන අර්ථ යි. 'පරිකබ්භෙනා' යනු 'විගස සමග ගෙල වටකොට බඳිනා ලද' යන අර්ථයි. 'චංකොටෙයා' යනු 'වක් වූ තොල් ඇති' යන අර්ථ යි. 'ඔහිනො මුබො' යනු 'මුඛ බන්ධනයෙන් ආවරණය කරන ලද මුව ඇති', යන අර්ථයි. 'මුතො

5. යමෙක් උතුම් වූ දෙයක් ලැබ, එය බිරියට පිරිනමන්නේ ද? තෙමේ ද එයින් පිරිහේ. බිරිඳ ද තමාට අහිමි වේ.

මෙහි 'උත්තමත්ථං' යනු 'සියලු සතුන්ගේ හඬ තේරුම් ගැනීමේ මන්ත්‍රය'යි. 'තෙන' යනු 'ඇයට මන්ත්‍රය ප්‍රදානය කිරීම නම් වූ කාරණය නිසා, එනම් ඇයට එය ලබා දීම නිසා, ගින්නට පිවිසෙන්නට සිදු වේ. එවිට තමාට තමා ද අහිමි වේ, ඔහු තම බිරිඳ ද, අහිමි කර ගනී. එබැවින් මොහු නුඹටත් වඩා, වැඩි තරම් වූ මෝඩයෙකි. ලැබුණු යසස රැක ගැනීමට නො හැකි වන බැවිනි.'

එළුවාගේ කර්මය ඇසූ රජතුමා වහා රජය නවත්වා, එළුවාට ළං වී 'එළ රාජය, අපට යහපතක් කරන්නට කල්පනා කෙළේ ඔබ පමණකි. දැන් අපට කියනු ගැනවි, මා කුමක් කළ යුතු දැ'යි ඇසී ය. ඉක්බිති 'මහරජතුමනි, මෙලොව සත්ත්වයන්ට තමාට වඩා වැඩි තරම් වූ, අත් ප්‍රිය වස්තුවක් නැත. එබැවින් ප්‍රිය වූ එක් දෙයක් නිසා, තමා විනාශකොට ගැනීමටත්, ලැබූ යසඉසුරු පහකොට දැමීමටත්, නුසුදුසු යැ'යි කී එළ රාජයා, තවදුරටත් මෙසේ ද පැවසුවේ ය.

6. රජතුමනි, ඔබ වැන්නෙක් ජීවිතය හැරපියා, ප්‍රිය වස්තූන් සේවනය කරයි ද? 'මට ප්‍රිය යැ'යි දෙයක් ඒකාන්තයෙන් නැත. ලොව උතුම් ශ්‍රේෂ්ඨ වස්තු ඇතත්, තමා ම ශ්‍රේෂ්ඨ ය. ජීවිතය වර්ධනය කරගත් පුද්ගලයා, පසුව ප්‍රිය වස්තු ලබා ගන්නේ ය.

මෙහි 'පියමෙම' යනු 'මට ප්‍රිය යි' යන අර්ථ යි. 'පියං මෙ' යනු ද පාඨයකි. මින් කියන ලද අර්ථය නම්, 'රජතුමනි, ඔබ වැනි මහත් යසස් ඇති පුද්ගලයෙක් ප්‍රිය වූ එක් දෙයක් නිසා, 'මෙය මට ප්‍රිය යැ'යි ජීවිතය හැරපියා, ආත්මය අත්හැර, ඒ ප්‍රිය වස්තූන් සේවනය කරයි නම්, එය නොකළ යුතු ම ය. මක් නිසා ද යත්? 'අත්තාවසෙයො පරමාවසෙයො' යනු 'යම් හෙයකින් ද? ලොව කෙතරම් උතුම්, ශ්‍රේෂ්ඨ වූ ප්‍රිය වස්තූන් ඇතත්, ඒ හැමට වඩා සිය ගුණයෙන්, දහස් ගුණයෙන්, තමා ම ශ්‍රේෂ්ඨය. උතුම්ය. මහාර්භ ය. එනිසාය' යන අර්ථ යි. මෙහි ඇති 'ව' කාරය, 'ද' කාරාර්ථයෙහි නිපාතයකැ'යි දත යුතුය. 'ලබ්භා පියා ඔවිතතොපන පච්ඡා' යනු 'සුදුසු තත්වයට දියුණු වූ මිනිසකු විසින්, 'පසු ව ප්‍රිය වස්තු ලැබීමට හැකි යැ'යි සිතා, එක් දෙයක් වෙනුවෙන් සිය ජීවිතය නො නැසිය යුතු ය.

මෙසේ බෝසත් එළුවා රජුට ඔවදන් දුන්නේ ය. ඉතා සතුටට පත් වූ රජතුමා, 'එළු රාජය, ඔබ කොතැනක සිට පැමිණියෙක් දැ'යි ඇසී ය. 'මහරජතුමනි, මම වනාහි ශක්‍රයා වෙමි, ඔබට අනුකම්පාවෙන්, ඔබ මරණයෙන් මුදාගැනීම සඳහා මෙහි පැමිණියෙමි'. 'සක්දෙව් රජුනි, මම මැයට මන්ත්‍රය දෙන බව කීවෙමි. ඉතින් දැන් කුමක් කරමිද?' 'මහරජතුමනි, ඔබ කරන්නට යන දෙයින් පාඩු දෙකක් සිදු වේ. විනාශ දෙකෙකින් කාටවත් සිදුවන ප්‍රයෝජනයක් නැත. එබැවින් මන්ත්‍රය ඉගෙනීමට පෙර, ඒ සඳහා කළයුතු උපචාර විධියක් ඇතැ'යි, බිරිඳට කියා, ඇයට පහර කිහිපයක් ගසනු මැනවි, එවිට ඇය මන්ත්‍ර ඉගෙනීම ප්‍රතිකේෂප කරනු ඇතැ'යි, එළුවා පැහැදිලි කෙළේ ය. 'යහපතැ'යි කියා එළුවාගේ උපදෙස් පිළිගත් රජතුමා, 'උපචාර විධියට' සුදානම් විය. රජුට ඔවදන් දුන් සක්දෙව්‍ය සිය බිරිය ද, කැටුව පෙරළා දෙව්ලොවට ගියේ ය. සිය දේවිය සමග උයනට ගිය රජතුමා, දේවිය ළඟට කැඳවා 'සොඳුර, මන්ත්‍රය ඉගෙන ගන්නට කැමති දැ'යි ඇසී ය. 'එසේ ය, දේවයන් වහන්ස.' එසේ නම් ඊට අවශ්‍ය උපචාර දැක්විය යුතු ය.' 'දේවයන් වහන්ස, කුමන උපචාරයක්ද?' 'දේවිය, මන්ත්‍රය ඉගෙන ගැනීමට පෙර, එය ඉගෙන ගන්නා තැනැත්තා හෝ තැනැත්තිය සිට ගන්නට සලස්වා, පිට ප්‍රදේශයට පහර සියයක් ගැසිය යුතු ය. එසේ ම පහර දෙද්දී, කෙදිරියක්වත් නො නැගිය යුතු යැ'යි, රජතුමා උපචාර විධිය විස්තර කෙළේ ය. මන්ත්‍ර ලෝභයෙන් යුතු දේවිය, ඊට එකඟ විය. වහා වධකයන් කැඳ වූ රජතුමා දේවියගේ වම්පසින් සහ දකුණුපසින් සිට, එක්කෙනා පහර පණහක් බැගින් කස පහර සියයක් තැළීමට රජතුමා අණ කෙළේ ය. වධකයෝ ද දෙපසින් සිට, දේවියට කස පහර එල්ල කරන්නට පටන් ගත් හ. පහර දෙක තුනක් ඉවසා සිටි දේවිය 'මීට වඩ මට නො ගසනු මැනවි, මට ඔය මන්ත්‍රයෙන් කම් නැතැ'යි, කියා මහ හඬින් කෑ ගැසුවාය. ඉක්බිති රජතුමා 'නුඹ මා මරවා මන්ත්‍රය ලබා ගන්නට සිතූ එකියකැ'යි, කියා පිට පැළෙන තෙක්, තවත් පහර කීපයක් ගසා අත්හැරියේ ය. එදා පටන් ඇය රජුගෙන් කවදාවත් කිසිවක් නො ඉල්ලුවා ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, කලකිරුණු හික්‍ෂුව, සෝවාන් එලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා රජතුමා නම්, මේ කලකිරුණු හික්‍ෂු නම යි. දේවිය නම්, ඒ හික්‍ෂුවගේ ගිහි කල බිරිය යි. අශ්වයා නම්, සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. සක්දෙව් රජ වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

6.2.2

සුවි ජාතකය

'අකකකසං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙව්රම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, ප්‍රඥා පාරමිතාව නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'මහා උම්මග්ග' ජාතකයෙහි විස්තර වේ. කිසියම් දවසක බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් අමතා 'මහණෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ දැන් පමණක් නොව පෙර ද නුවණැත්තෙක් ව, උපායෙහි දක්ෂයෙක් ව, කටයුතු කළාහු යැ'යි, වදාරා මේ අතීත කථාව දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ කසී රට කර්මාර කුලයෙහි ඉපිද තරුණ වියට පත් වූයේ, තම ශිල්පයෙහි අති දක්ෂයෙක් විය. ඔහුගේ මවුපියෝ ඉතා දිළිඳු ය. ඔවුන්ගේ ගමට නුදුරෙහි පවුල් දහසකින් යුතු වෙනත් කර්මාර ගමක් විය. ඒ ගම කර්මාන්ත සඳහා විර ප්‍රසිද්ධියක් ඉසුලුවේ ය. ඒ කර්මාර ගමෙහි ගම්දෙටු නායකතුමා රජුට ඉතා හිතවත් ය. සියලු වස්තූන්ගෙන් ආභාස වූ ඔහු, මහා ධනවතෙක් ද විය. ඔහුට උතුම් වූ රූ සිරියෙන් යුතු දිවා අප්සරාවක් බඳු ජනපද කලාණියකට සුදුසු සියලු ලක්ෂණවලින් සමන්විත එක ම දියණියක් වූවා ය. අසල්වැසි ගම්වල මිනිසුන් වැ, පොරෝ, නගුල් තල ආදිය සාදවා ගැනීම පිණිස, නිතර මේ ගමට පැමිණෙති. මිනිසුන් වැඩිමනත් එසේ පැමිණෙන්නේ තම කටයුතු කරවා ගැනීමටත් වඩා, බෙහෙවින් ඒ කුමරිය දැක ගැනීමේ අපේක්ෂාවෙනි. තම-තමන්ගේ කටයුතු කරවා ගත් මිනිස්සු පෙරළා ගම්වලට ගොස්, ඒ ඒ තැන්වල දී තමන් සාදවා ගත් බඩු ගැන නො ව කුමරිය ගැන ම, ඇගේ රූසිරි ගැන ම කතා කළහ. වර්ණනා කළහ. ඒ ඒ තන්හි දී මේ කතා ඇසූ බෝසත් තෙමේ, ඇසීම් පමණකින් ම ඇ කෙරෙහි බැඳී 'මම කෙදිනක හෝ ඇය ම පාදපරිවාරිකා කොට ගන්නෙමි'යි සිතුවේ ය. මෙසේ අදිටන් කොටගත් බෝසත් තරුණයා, උසස් වර්ගයේ ය කඩ කැල්ලක් ගෙන, ඉත ම සියුම්, ඉතාම ඝන වූ ඉදිකටුවක් තනා, එහි මලය ද විද, එය ජලයෙහි ගිල්වී ය. අනතුරුව තවත් එබඳු ම යකඩ කැබැල්ලකින් ඉහත කී ඉදිකටුවට, ඉතාම සියුම් ලෙස කොපුවක් තැනුවේ ය. එම කොපුවෙහි ද මලයක් සාදා, බැලූ බැල්මට ඉදිකටුවක් මෙන් පෙනෙන ආකාරයට සකස් කෙළේ ය. මේ ආකාරයට එකම ස්වරූපයෙන් පෙනෙන

පරිද්දෙන් කොපු සතක් තැනුවේ ය. මේ කොපු එකින් එකට විශාල වූයේ ඉතා ම ඉතා සියුම් අයුරෙනි. ඒවා කෙසේ කෙළේ දැ'යි, විස්තර කළ නො හැකි ය. බෝසතුන්ගේ ම මහත් වූ නුවණින් කළ දේවල් නිසා, ඉතා උසස් තත්වයේ නිමැවුම් ලෙස මේවා හැඳින්විය හැකි ය. ඉඳිකටුව පළමුකොට ප්‍රථම කොපුවේ දමයි. කොපුව වසා ඉන් පසු, එය දෙවන කොපුවේ තැන්පත් කරයි. මෙපරිද්දෙන් අවසානයේ දී, දක්නට ලැබෙන සත්වැනි කොපුව ද, පෙනෙනුයේ ඉඳිකට්ටක ම ස්වරූපයෙනි.

බෝසත් තරුණයා කොපු තුළ බහාලන ලද, ඉහත කී ඉඳිකටුව කිසියම් නළයක දමා, එම නළය වසා ඉනෙහි රුවාගෙන, කලින් කියන ලද ප්‍රසිද්ධ කර්මාර ගමට ගියේ ය. ඔහු එගමට ගිය නමුත්, ගම්දෙටු නායකතුමාගේ ගෙය හෝ, ගේ පිහිටි විටිය හෝ, නො දන්නේ ය. එබැවින් අනුන්ගෙන් තොරතුරු අසමින් නායකතුමාගේ මැදුර වෙත පැමිණි, බෝසත් තරුණයා එහි ඉදිරිපස සිට, 'මාගේ අත්ලෙහි ඉතා මහාර්ඝ ඉඳිකටුවක් ඇත. කවරෙක් නම්, එය මුදල් දී ගන්නට කැමැත්තෙහිදැ'යි ශබ්ද නගා ඉඳිකටුව ගැන වර්ණනා මුඛයෙන් කථා කෙළේ ය. එසේ කළ ඔහු තවදුරටත් තම නිර්මාණය අගය කරමින්, මෙසේ ද පැවසී ය.

**අකකකසං අඵරුසං බරධොතං සුපාසියං
සුඛුමං තිබ්ණගගඤ්ච කො සුතිං කෙතු මිච්ඡිති**

කර්කශ නො වූ, සිලුටු වූ, පීරෙන් මට්ටම් කළ, කදිම ඉඳිකටු මලයක් සහිත තියුණු වූ තුඩක් ඇති, මේ ඉඳිකටුව කවරෙක් මිලදී ගන්නට කැමැත්තේ ද?

මා තැනූ ඉඳිකටුවේ මහත් වූ (ගෙඩි ගැසුණු) තැන් හෝ, කැළැල් ඇති තැන් හෝ, ඉරි තැන් හෝ නොමැති බැවින් 'අකකකස' නම් වූ ද, මටසිලුටු බැවින් 'අඵරුස' නම් වූ ද, පීරෙන් හා කුරුඳු ගලෙන් පිරිසිදු කළ බැවින් 'බරධොත' නම් වූ ද, මනාව විදින ලද ඉඳිකටු මලින් යුතු බැවින් 'සුපාසිය' නම් වූ ද, සියුම් බැවින් 'සුඛුම' නම් වූ ද, තුඩග තියුණු බැවින් 'තිබ්ණගග' නම් වූ ද, ඉඳිකටුව මාගේ අතින් කවරෙක් නම්, මිලදී ගන්නට කැමති වේ ද? යන අර්ථ යි.

මෙසේ කී බෝසත් තරුණයා තවදුරටත් සිය නිමැවුම වර්ණනා කරමින්, මෙසේ ද පැවසීය.

2. මැනවින් මදින ලද, සොදින් ඉදිකටු මලය සාදන ලද, අනුක්‍රමයෙන් සිහින් කරන ලද, සන වූ දෙයක් නමුත් විනිවිද යන ඉතා ශක්තිමත් වූ, මේ ඉදිකටුව කවරෙක් නම් මිලදී ගන්නට කැමති වේ ද?

මෙහි 'සුමර්ජන' යනු 'කුරුඳු පාෂාණයේ කුඩුවලින් මැනවින් මදින ලද' යන අර්ථ යි. 'සුපාසං' යනු 'සිදුරු විදින කටුවෙන් සියුම් ලෙස විදින ලද බැවින් ඉතා හොඳ ඉදිකටු මලයක් ඇති' යන අර්ථ යි. 'සනසාතිමං' යනු 'යම් පහර දීමකින් කිණිහිරක් පසා කරගෙන යා ද? ඒ ඉදිකටුව 'සනසාතිම' යැ'යි, කියනු ලැබේ. මේ ඉදිකටුව එබන්දකි' යන අර්ථ යි. 'පටිත්ථං' යනු 'මෘදු නො වූ තද එකකි' යන අර්ථ යි.

මේ අතර උදේ ආහාර අනුභව කළ නායකතුමා වෙහෙස දුරුකර ගැනීම සඳහා කුඩා ඇඳක භාන්සි වී හුන්නේ ය. එවේලෙහි ඔහුගේ දූ කුමරිය සිය පියාට පවත් සලමින් තල් වටක් අතින් ගෙන, ඇඳ ළඟ වාඩි වී හුන්නාය. බෝසතුන්ගේ මිහිරි කටහඬ ඇයට ඇසුනේ මෙවිට ය. ඒ කටහඬ ඇසූ කල්හි, සිනිඳු අමු මස් පිඩකින් සිය හදවතට ගැසුවාක් මෙන් ද, ශ්‍රීෂ්මයෙන් පීඩාවට පත් වී හුන් කලෙක, සිසිල් දිය කළගෙඩි දහසකින් නැව්වාක් මෙන් ද, ඇයට දැනුණි. 'මිහිරි හඬින් මධුර නාදයෙන් යුතු කටහඬින් කම්මල්කරුවන් වසන මේ ගමේ ඉදිකටු වෙළෙඳම් කරන මේ තැනැත්තා කවරෙක් ද? කුමන කරුණකට ඔහු මෙහි පැමිණියේ දැ'යි, නිසැකව එය දැනගන්නෙමැ'යි, අදිටන් කොටගත් තරුණ කුමාරිකාව, තල්වට පසෙකින් තබා ගෙයින් එලියට බැස්සා ය. සිය නිවසේ ආලින්දයේ සිට ඇය ඔහු සමඟ කථා කරන්නට පටන් ගත්තා ය. බෝසත්වරුන්ගේ ප්‍රාර්ථනා වූ කලී කෙසේ නමුත් ඉටුවේ. බෝසත් තෙමේ කර්මාර ගමට පැමිණියේ ම ඇ ගැන බලාපොරොත්තුවෙන් ය. ඇය ම දැන් ඇවිත් ඔහු සමඟ කතා කරයි. කුමරිය කතාව අරඹමින්, 'තරුණය, මේ මුළු රටේ ම වැසියෝ ඉදිකටු ආදී උපකරණ සඳහා මේ ගමට පැමිණෙති. ඔබ වනාහි, ළාබාලකම නිසාදෝ මේ ගමේ ඉදිකටු විකුණන්නට සිතූ සෙයක් පෙනේ. එසේ වුවද, ඔබ මුළු දවස පුරාම ඔබ තැනූ ඉදිකටුව ගැන වර්ණනා කළත්, ඔබේ අතින් එය මිල දී ගන්නට කෙනකු මේ ගමේ නැත. එබැවින් ඔබට

අවශ්‍ය වන්නේ මුදල් නම්, වෙනත් ගමකට යනු මැනවැ'යි කියා වැඩිදුරටත් මෙසේ ද පැවසුවා ය.

3. මෙකල ඉඳිකටු, බිලි කොකු (යනාදිය) මෙහෙන් (මේ ගමෙන්) බෙදා හරිති. ලෝකුරු ගමක ඉඳිකටු විකුණන්නට හදන, මේ ඔබ කවරෙක්ද?

4. විවිධ වූ කර්මාන්ත බොහෝ ය. (ඒවාට) ආයුධ මෙහෙන් ම යයි. (එසේ වූ) ලෝකුරු ගමක ඉඳිකටු විකුණන්නට කවරෙක් නම්, සුදුසු වේද?

අටුවාව : මෙහි 'ඉකොදානි' යනු 'දැන් මේ රටේ' යන අර්ථ යි. 'සුවියො ච බලිසානි ච' යනු 'ඉඳිකටුත්, බිලිකටුත්, වෙනත් උපකරණත්, මේ ලෝකුරු ගමෙන් ම' යන අර්ථ යි. 'පතායනති' යනු 'නික්මෙත්, ඒ ඒ දිසාවට පැතිර යති' යන අර්ථ යි. 'කොයං' යනු 'මෙසේ ඇති කල්හි මේ ලෝකුරු ගමේ ඉඳිකටු විකුණන්නට හදන මොහු කවුද?' යන අර්ථ යි. 'සත්ථානි' යනු 'බරණැසට යන විවිධ ආයුධ මෙහෙන් ම යයි' යන අර්ථයි. 'විවිධා පුටු' යනු 'සියලු රටවැසියන්ගේ නානාප්‍රකාර වූ බොහෝ කර්මාන්ත මෙහෙන් ගත් උපකරණ වලින් ම පවතී' යන අර්ථ යි.

ඇයගේ වචන ශ්‍රවණය කළ බෝසත් තරුණයා ඇය අමතා 'සොදුර, ඔබ නො දන්නාකම නිසත්, නුවණ මද නිසාත්, එසේ කියන බව පෙනේ. මෙය ද අසනු මැනවැ'යි කී ඔහු මේ ගාථා පැවසීය.

5. නුවණැත්තකු විසින් (මේ) ඉඳිකටුව ලෝකුරු ගමේ ම විකිණිය යුතු ය. නිර්මාණයේ හොඳ-තරක ආචාර්යවරු ම දනිති.

6. සුන්දර තැනැත්තිය, ඔබේ පියා මා විසින් නිර්මාණය කළ මේ ඉඳිකටුව තේරුම් ගත්තොත් ඔබ ද, ගෙදර යම් ධනයක් වෙතොත් එය ද මට පවරා දෙන්නේ ය.

මෙහි 'සුවිං' යනු 'විභක්ති විපර්යාසයක් කළ තැනකි. මින් කියන ලද අර්ථය නම් පණ්ඩිත පුරුෂයකු විසින් නම් මේ ඉඳිකටුව ලෝකුරු ගමේම විකිණිය යුතු ය.' යන අර්ථයි. මක්නිසා ද යත්? 'ආචරියාව ජානනති' යනු 'ඒ ඒ ශිල්පය දත් ආචාර්යවරු ම, ඒ ඒ ශිල්පයේ හොඳ-තරක තත්වය දනිති. ඒ මම ලෝකුරු කර්මාන්තයක තත්වය නොදන්නා, ගෘහපතියන්ගේ

ගමකට ගොස්, මා තැනූ ඉදිකටුවේ හොඳ-රක තත්වය කෙසේ නම්, අවබෝධ කරවන්නෙම් ද? මේ ගමෙහි උදවියට මගේ ශක්තිය අවබෝධ කරවන්නෙමැ'යි, මෙසේ බෝසත් තෙමේ මේ ගාථාවෙන් තමාගේ හැකියාව වර්ණනා කෙළේ ය' යන අර්ථයි. 'තයා ච මං නිමනෙනයා' යනු 'සුන්දරිය, ඉදින් ඔබේ පියා මා විසින් නිමවන ලද මේ ඉදිකටුව ගැන 'මෙය මෙබඳු ය, නිමවන ලද්දේ මෙසේ යැ'යි තේරුම් ගත්තේ නම්, 'මම ඔබට මේ දියණිය පාදපාරිවාරිකා කොට දෙමි, හැර ගනුව'යි කියා මෙසේ ඔබ ද මට පිරිනමන්නේ ය' යන අර්ථයි. 'යඤ්චපඨඤ්ඤං සරෙ ධනං' යනු 'සවිඤ්ඤාණක හෝ අවිඤ්ඤාණක හෝ යමක් වෙතොත්, එනම් වෙනත් කිසියම් ධනයක් ගෙදර වේනම්, එයින් ද මට සලකන්නේ ය' යන අර්ථයි. 'යඤ්චසසඤ්ඤං' යනු ද පාඨයකි. මොහුගේ ගෙදර යම් වෙනත් ධනයක් වේ ද? යන අර්ථයි.

මේ අතර ගේ ඇතුළේ හාන්සි වී හුන්, ගම්පතියා ඔවුන් දෙදෙනාගේ මුළු කතාව ම අසා සිට, සිය දුටු කතා කොට 'දියණියනි, නුඹ කා සමග කතා කළෙහි දැ'යි විමසුවේ ය. 'පියාණෙනි, ඉදිකටු විකුණන්නට මෙහි පැමිණි එක් පුරුෂයකු සමග ය.' 'එසේ වී නම්, ඔහු මෙහි කැඳවව යි' පියා තම දියණියට අණ කෙළේ ය. වහා මිදුලට දිවූ ඇය තරුණයා ගෙතුළට කැඳවූවා ය. ගෙට පිවිසි බෝසත් තෙමේ, ගම්පතියාට නමස්කාර කෙළේ ය. එවිට ගම්පතියා 'තරුණය, ඔබ කවර ගමෙක වැසියෙක් දැ'යි, ඇසී ය. 'ගම්පතිතුමනි, මම අසවල් ගමෙහි අසවල් ලෝකුරුවාගේ පුතා වෙමි.' 'තරුණය, කුමක් සඳහා ඔබ මෙහි පැමිණියෙහි ද?' 'නායකතුමනි, ඉදිකටුවක් විකිණීම පිණිස මෙහි පැමිණියෙමි.' 'තරුණය, ඔබ තැනූ ඉදිකටුව මෙහාට ගන්න. මම එය බලන්නෙමි'යි, ලෝකුරු නායකයා බෝසතුන්ට පැවසී ය. ස්වකීය කුසලතාව හැමදෙනා ම ඉදිරියේ දැක්වීමට තීරණය කළ බෝසත් තරුණයා 'නායකතුමනි, ඔබ තනියෙන් මෙය පරීක්ෂා කරනවාට වඩා, ගමේ සියලු ම කම්මල්කරුවන් මෙහි රැස්කොට, විමසා බලතොත් වඩාත් හොඳ නොවේ දැ'යි, ඇසී ය.

නායකතුමා ද 'මැනව දරුව'යි කියා සියලු ලෝකුරුවන් සිය නිවෙසට කැඳවා, ඔවුන් වටකොට ගෙන, ඒ මැද්දෙහි වාඩි වී 'පුත, ඔබේ නිර්මාණය අපට පෙන්වව'යි කීය. 'ඇදුරුකුමනි, පළමුකොට මෙතැනට කිණිතිරක් ද, ජලය පුරවන ලද ලෝහ බඳුනක් ද ගෙන්වනු මැනව'යි තරුණයා කීය. ඔහු කී සියල්ල ගම්පතිතුමා එතැනට ගෙන්වීය. එවිට බෝසත් තෙමේ සිය ඉණ

අත ගා, එහි තිබූ ඉඳිකටුව බහාලන ලද නළය මැත්කොට, නායකතුමාගේ අත්ල මත එය තැබී ය. ඒ දුටු නායකයා නළයෙන් ඉඳිකටුව ඉවතට ගෙන 'පුතණුවනි, මේ ඉඳිකටුවදැ'යි විචාළේ ය. 'නායකතුමනි, ඔය ඉඳිකටුව නොව එහි කොපුව යැ'යි තරුණයා කී ය. අනතුරුව එය ඒ මේ අත හරවමින් පරීක්ෂා කොට බැලූ මුත්, නායකතුමාට එහි විවෘත කෙරෙන කෙළවර සොයාගත නො හැකි විය. එය අතට ගත් තරුණයා සිය නියගින් කොපුව විවරකොට 'හිතවතුනි, මේ කොපුව ය. මේ ඉඳිකටුව යැ'යි සභාවට පෙන්වා, එය නායකතුමාගේ අතෙහි තැබී ය. නායකතුමා ඉඳිකටුව පිරික්සා බලා පුත, මේ ඉඳිකටුව නොවේදැ'යි කීය. එවිට ද 'නායකතුමනි, ඔය ඉඳිකටුව නොව කොපුවයි, ඉඳිකටුව ඇත්තේ කොපුව ඇතුළේ යැ'යි තරුණයා පිළිතුරු දුන්නේ ය. එය ද විවරකොට ගැනීමට ගම්දෙටුවා අසමත් විය. නැවත ඔහුගේ අතින්, ඉඳිකටුව තමා වෙතට ගත් තරුණයා නියගින් එය විවරකොට, පිළිවෙළින් තවත් කොපු හයක් මැත්කොට, ඒවා නායකතුමා ඇතුළු සභාවට පෙන්වා, සියලු කොපු ගම් දෙටුවාගේ පාමුල තබා, 'නායකතුමනි, මේ ඉඳිකටුව යැ'යි එය ඔහුගේ අත්ල මත තැබී ය. මේ අසිරිය දුටු දහස් ගණන් ලෝකුරුවෝ අත්පොළසන් දෙන්නට ද, හිස්වටා සළු කරකවන්නට ද පටන් ගත්හ. ඉක්බිති ලෝකුරු නායකතුමා, තරුණයා අමතා, 'පුත, මේ ඉඳිකටුවේ ශක්තිය කෙසේ දැ'යි විමසී ය. 'ඇදුරුකුමනි, ශක්තිමත් පුරුෂයකු ලවා, මේ කිණිහිර ඔසවන්නට සලස්වා ඊට යටින් ජලය පුරවන ලද ලෝහ පාත්‍රය තබා, මේ කිණිහිර මැද ඉඳිකටුව සිරස් අතට, තුඩ කිණිහිර මැදට සිටින සේ තබා, පහර දෙනු මැනවැ'යි තරුණයා කී ය. නායකතුමා පුරුෂයකු ලවා ඒ කටයුත්ත, කියන ලද පරිද්දෙන් ම සිදු කෙළේ ය. එවිට ඒ ඉඳිකටුව කිණිහිර විනිවිද ගොස් යට තිබූ බඳුනේ ජලය මත තිරස් අතට පිහිටියේ ය. එය කෙස් අගක් පමණවත් දියෙන් මතු වීමක් හෝ යටට නැඹුරු වීමක් හෝ නොවී සමාන්තරව දිය මත පිහිටා තිබුණි. මේ දුටු ලෝකුරු පිරිස අපිදු මෙපමණ කලක් ලෝකුරුවෝ වෙමු. එහෙත් මෙවැනි දෙයක් ආරංචියක්වත්, නො ඇසූ විරු යැ'යි, කියමින් අත්පොළසන් දෙමින් තම-තමන්ගේ හිස් වටා සළු වනමින්, ප්‍රීති සෝෂා පවත්වන්නට පටන් ගත්හ. ගම්දෙටු නායකතුමා ඒ පිරිස මැද දී ම, සිය දියණිය ළඟට කැඳවා, තරුණයා අමතා 'පුත, මේ මාගේ දූ කුමරිය සුදුසු ඔබට ම යැ'යි පවසා අත පැන් වත්කොට ඇය තරුණයාට පාවා දුන්නේ ය. තරුණයා ද පසුකලෙක නායකතුමාගේ අභාවයෙන්, ලෝකුරු ගමේ ගම්පති පදවියට පත්විය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශ කොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා කර්මාර දියණිය මි, මෙදා රාහුල මාතාව ය. නුවණැති තරුණයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.2.3

තුණ්ඩල ජාතකය

'නවජන්ම' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාවක් වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක, මරණයට බියවන එක් හික්කු කෙනකුන් අරබයා වදාළ සේක. ඒ හික්කුව සැවැත් නුවර වැසි කුල පුත්‍රයෙකි. සසුනෙහි පැවිද්ද ලැබූ මුත් ඔහු මරණයට නිතර බියෙන් පසු වේ. ඉතා සුලු දෙයකට පවා එනම්, ගසක අත්තක් සෙලවීම, දඬු කැබැල්ලක් බිමට වැටීම, කුරුල්ලකුගේ හෝ සිව්පාවකුගේ හඬක් ඇසීම හා එවැනි අන් කිසියම් ශබ්දයක දී වුව ද, ඔහු බියෙන් සැලේ. එසේ බිය වූ අවස්ථාවල දී ඔහු බඩට පහරක් වැදුණු සාවකු මෙන්, බියෙන් ගැහෙමින් වෙවුලමින් ඒ මේ අත ඇවිදී. දිනක් දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුන් 'ඇවැත්නි, අසවල් හික්කුව සැම විට ම මරණ බියෙන් තැතිගෙන සුලු ශබ්දයක් ඇසුණ විට පවා, බියෙන් ගැහෙමින් පලා යයි. ලොව සියලු සතුන්ට මරණය ම ස්ථිර ය. ජීවිතය අස්ථිර ය. හික්කුවක විසින් එය ම සිහි කළ යුතු නොවේ දැ'යි කථා කරමින්, හිඳින අතරතුරේ දී, ඒ හික්කුන් අතරට බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩි සේක. හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන්ම අසා දැනගත්, බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, එ හික්කුව මෙහි කැඳවුව යැ'යි වදාළ සේක. අදාළ හික්කුව ළඟට කැඳවා ගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ මරණය ගැන නිතර බියෙන් පසුවේ ය, යනු සැබෑවක් දැ'යි ඇසූ සේක. එය සැබෑවක් බව හික්කුව විසින් පිළිගන්නා ලදී. එවිට සෙසු හික්කුන් ඇමතු බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, මොහු මරණයට තැති ගත්තේ, එයින් බියපත් වූයේ දැන් පමණක් නො වේ, පෙරද ඔහු එසේ ම යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ එක් ඊරියකගේ කුසෙහි පිළිසිඳ ගත්තේ ය. මේරු ගැබ ඇති ඊරිය පැටවුන් දෙදෙනකු වැදුවා ය. ඇය එක් දිනක් සිය පැටවුන් රැගෙන ගොස්, එක් වළෙක වැද හොත්තී ය. ඉක්බිති බරණැස් නුවර වාසල් දොරටු සමීපයෙහි ජීවත්වන එක් මහලු ස්ත්‍රියක් කපු හේනකන් කුඩයකට පුළුන් පුරවාගෙන, කුඩය හිස මත තබාගෙන, එක් අතෙකින් සැරමීටියක් බිමට අනිමින්, ඉහත කී උගුරු පැටවුන් නිදා හුන් වළ සමීපයෙන් පැමිණියා ය. හැරමීටි ශබ්දයෙන් බියපත් වූ ඊරිය, පැටවුන් එහි දමා පැන දිව්වා ය. ඒ ශබ්දය ඇසූ මැහැල්ල වළට එබී බලා, උගුරු පැටවුන් දෙදෙන දැක දරු සෙනෙහස ඉපදී, වහා වළට බැස පැටවුන් දෙදෙනා රැගෙන, පුළුන් කුඩය මත තබාගෙන, ගෙදර පැමිණියා ය. උගුරු පැටවුන් ගෙදර ගෙනවුත් හොදින් සැලකූ මැහැල්ල පැටවුන් දෙදෙනා අතුරෙන් මදක් තර වූ වැඩිමහල් පැටියාට 'මහා තුණ්ඩිල' යැයි ද, කුඩා පැටියාට 'වුල්ල තුණ්ඩිල' යැයි ද, නම්කොට තමාගේ ම දරුවන් මෙන්, මැනවින් පෝෂණය කළා ය.

පසු කලෙක උගුරු පැටවු දෙදෙනා සිරුරු වලින් ඉත විශාල වූහ. විවිධ උදවිය මැහැල්ල හමුවට පැමිණ මුදල් දී, උගුරු පැටවුන් ඉල්ලා සිටි මුත්, 'මේ මගේ දරුවෝ යැ'යි, කී මැහැල්ල ඒ සියලු ඉල්ලීම් තරයේ ප්‍රතික්ෂේප කළා ය. මේ අතර නුවර පුරා මහත් සැණකෙළියක් ආරම්භ විය. එය නුවරුන්ට ඉතා ප්‍රීතිමත් සමයක් විය. බේබදු මිනිසුන් පිරිසක් සැණකෙළි භූමියෙහි සුරා බොමින්, මස් කමින්, විනෝදයෙන් කල් යැවූහ. ටික වේලාවකින් ඔවුන්ගේ මස් අවසන් විය. 'කොහෙන් නමුත් මස් ටිකක් සොයාගත යුතු යැ'යි, සිතූ බේබද්දෝ මස් මිල දී ගත හැකි තැනක් ආරංචි කරන්නට පටන් ගත්හ. මෙසේ විමසමින් ඒ මේ අත යන ඔවුන්ට, මැහැල්ලගේ ගෙදර තර උගුරන් සිටින බව, දැනගන්නට කැබුණි. සුරා කළ ද රැගෙන වහා එහි ගිය බේබදු පිරිස, මැහැල්ල හමු වී 'මෑණියෙනි, මුදල් ගෙන අපට එක් උගුරකු දෙනු මැනවැ'යි කී හ. 'දරුවනි, ඔය ඉල්ලීමෙන් වැඩක් නැත. තම දරුවන් මස් පිණිස විකුණන රටක් ඇත්දැ'යි ඇසූ ඇය මේ ගණුදෙනුවට කිසිසේත් කැමති නො වූවා ය. එවිට ඉන් නතර නොවුණු බේබදු පිරිස, 'මෑණියෙනි, මනුෂ්‍යයන්ට උගුරු දරුවන් ඇති බවක්, අපි මෙතෙක් අසා නැත්තෙමු, එබැවින් අපට එකකු දෙනු මැනවැ'යි කියමින්, නැවත නැවත ඇවටිලි කළ නමුත් මැහැල්ල ඊට එකඟ නො වූවා ය.

කොපමණ මුදල් දුන්නත්, අන් කුමන තැගිබෝග පිරිනැමුවත්, මොනවා කීවත්, මැහැල්ලගෙන් උගරු පැටියෙකු ලබාගත නො හැකි බව, තේරුම් ගත් බේබදු පිරිස කෙසේ හෝ ඇයට සුරා පෙවූ හ. සුරාවෙන් හොදටම මත් වූ, මැහැල්ලගේ අතෙහි මුදල් පොදියක් තැබූ ඔවුහු 'මෑණියනි, මේ උගරන්ගෙන් ඔබ මොනවා නම් කරන්න ද? එබැවින් මේ මුදල් ගෙන, ඒවා ඔබේ එදිනෙදා වියදමට තබාගෙන අපට එක් උරකු දෙනු මැනවැ'යි කී හ. මත්වී සිටි ඇය කහවණු පොදිය දැක, පෙර නොවූ උනන්දුවකින් පිරිස දෙස බලා 'දරුවනි, මහා තුණ්ඩලයා නම් කොහොමවත් දිය නො හැකි ය. අවශ්‍ය ම නම්, චුල්ල තුණ්ඩලයා ගනිවු' යැයි කීවා ය. 'මෑණියනි, උග දැන් කොහි ද?' 'දරුවනි, නිතර උග සිටින්නේ අර පඳුරු අතර ය. 'මෑණියනි, උගට කථා කරනු මැනවි'. 'දරුවනි, උග කැඳවිය හැක්කේ ආහාර පෙත්වීමෙනි. දැනට මා ළඟ ආහාර කිසිවක් නැතැ'යි මැහැල්ල කීවා ය. එවිට ඒ ධූර්තයෝ ඔවුන් අතුරෙන් එකකු, අසල පිහිටි කඩයකට යවා, බත් භාජනයක් මිල දී ගෙන්වාගෙන, එය මැහැල්ල අතට පත් කළ හ. අතර බඳුන අතට ගත් මැහැල්ල දොරකඩ තබන ලද උගරන්ට කෑම දෙන භාජනයෙහි ඒ බත් පුරවා, එතැන ම හිස් බඳුන අත තබාගෙන සිටියාය. තිහක් පමණ වූ බේබදු පිරිස උගරා අල්ලා ගැනීමට සූදානම් ව, මළපුඬු සහිත රැහැන් අත්හි දරා, උගරා පැමිණෙන තෙක් නො ඉවසිල්ලෙන් වට්ට සිටියහ. මැහැලිය 'පුත, චුල්ල තුණ්ඩල, මෙහි වර බොල'යැ යි හඬ ගැවා ය. ඒ ඇසූ මහා තුණ්ඩල නම් වූ බෝසත් උගරු පැටියා, 'මෙපමණ කලක් මගේ අම්මා අපට කෑම දෙනවිට, මුලින් මට කතා කිරීම සිරිතකි. කවදාවත් මගේ මලණුවන්ගේ නම කියා කථා කළ බවක්, මම නො දනිමි. එබැවින් නිසැකව ම මෙය අපට බිය ගෙනදෙන කරුණක් විය යුතු යැ'යි, ඉවෙන් මෙන් තේරුම් ගත්තේ ය. අනතුරුව සිය මලණුවන් දෙසට හැරුණු, මහා තුණ්ඩල 'මලණුවෙනි, අපේ අම්මා ඔබ කැඳවයි, එබැවින් වහා ගොස් කරුණු දැන එව'යි කී ය. එසැණින් පඳුරු අතරින් නික්මුණු චුල්ල තුණ්ඩලයා මඳක් තැන් ගොස්, බත් භාජනය සමීපයෙහි සූදානමින් සිටි මහ පිරිස දැක, 'අද මාගේ මරණය ස්ථිර යැ'යි, මරණ බියෙන් බියපත්ව ආපසු හැරී වෙවුලමින් සිය සොයුරා වෙත පැමිණි නමුත්, පියෙව් ස්වභාවයෙන් සිට ගත නො හැකි ව ගැහෙමින් කරකැවෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. ඒ දුටු මහා තුණ්ඩල 'මලණුවෙනි, ඔබ ගැහෙයි, කැරකෙයි, සැඟවීමට තැනක් සොයයි, ඔබ මේ කරන්නේ කුමක්දැ'යි විචාළේ ය. ඊට පිළිතුරු වශයෙන් චුල්ල තුණ්ඩල තමා දුටු කරුණ පැහැදිලි කරමින් මෙසේ කී ය.

නව ඡන්ද කෙදානි දියාති
 පුණණායං දොණි සුවාමිණි ධීතා
 බහුකෙ ජනෙ පාස පාණිකෙ
 නො ව බො මෙ පටිභාතු භුඤ්ජතුනති

අලුත් තාලේ දානයක් දෙනු ලැබේ. මේ කෑම දෙන ඔරුව බිතින් පිරී ඇත. ස්වාමි දුව ද එතැන සිටියා ය. මළපුඩු ගත් අත් ඇති බෙහෝ ජනයෝ ද, වෙති. (අඩ ගසන්නේ) කෑමට දැ යි, මට නො වැටහේ.

මෙහි 'නවඡන්දකෙදානි දියාති' යනු 'සොයුර, පෙර අපට (සහල්) කුඩු කැඳ හෝ, දන්කුඩ හෝ දෙනු ලැබේ. අද වනාහි අලුත් තාලේ, අලුත් ආකාරයේ දානයක් දෙනු ලැබේ' යන අර්ථ යි. 'පුණණායං දොණි' යනු 'අපගේ මේ බත් ඔරුව පිරිසිදු බිතින් පිරී ඇත', යන අර්ථ යි. 'සුවාමිණි ධීතා' යනු 'අපගේ උත්තමාවිය ද, ඒ සම්පයේ සිටියා ය' යන අර්ථ යි. 'බහුකෙ ජනෙ' යනු උත්තමාව පමණක් නො ව, වෙනත් බොහෝ ජනයෝ ද, මළපුඩු ගත් අත් ඇති ව සිටිය හ' යන අර්ථ යි. 'නො ව බො මො පටිභාති' යනු මෙසේ මේ අය මෙහි සිටින කාරණයත්, මේ බත් කෑමට කථා කිරීමත්, මට නො වැටහේ. එය මට රුචි නො වේ' යන අර්ථයි.

මේ ඇසූ බෝසත් තෙමේ මහා තුණ්ඩිල, 'මලණුවෙනි, අපේ අම්මා මේ ගෙදර උරුම පැටවුන් ඇති කෙසේ යම් ප්‍රයෝජනයකට ද? අද ඇයගේ ඒ අදහස ඉටු වන දිනය යි. එබැවින් අමුත්තක් නො සිතනු මැනවැ' යි, කියා මිහිරි හඬින් ප්‍රබුද්ධ ලීලාවෙන් දහම් දෙසමින් මෙසේ කී ය.

2. 'තුණ්ඩිලය, (නුඹ) තුස්ත වෙහි ද? භ්‍රමණය වෙහි ද? පිහිටක් බලාපොරොත්තු වන්නෙහි ද? අසරණ වූවෙහි ද? කොහි යන්නෙහි ද? නිරුත්සාහී ව කෑම කරන්න. අපි වනාහි මස් පිණිස පෝෂණය කරන ලද්දෝ වෙමු.

3. මඩ නැති විලට බසින්න. සියලු දහදිය-කුණු සෝදා හරින්න. යමකුගේ සුවඳ කිසි කලෙක නො සිඳේ ද? ඒ අලුත් විලවුන් තවරා ගන්න.

මෙසේ දස පාරමිතාවන් ආවර්ජනා කොට, මෙමත්‍රී පාරමිතාව පෙරදැරි ව ගෙන, පළමු පදය කියනවාක් සමග ම, බෝසතුන්ගේ ඒ කටහඬ

දොළොස් යොදුනක් පුරා මුළු බරණැස පැතිර ගියේ ය. ඒ ශබ්දය ශ්‍රවණය කළ රාජ-උපරාජ ආදීහු ප්‍රධාන කොට, බොහෝ බරණැස් වැසියෝ, බෝසතුන් සිටි තැනට රැස් වූ හ. එහි නො පැමිණි උදවිය තම-තමන්ගේ ගෙවල්වල සිට, ඒ ශබ්දය ශ්‍රවණය කළ හ. රාජ පුරුෂයෝ එහි පැමිණ වනලැහැබ සිඳ බිඳ දමා, ඒ ස්ථානයෙහි භූමිය සමකොට වැලි ඇතිරුවහ. එපමණකින් ම බේබද්දන්ගේ වෙරි සිඳුණේ ය. මළපුඩු ඉවත දැමූ ඔවුහු, බණ ඇසුමට ඉඳ ගත් හ. මැහැල්ලගේ ද වෙරි සිඳුණි. බෝසත් තෙමේ අනතුරුව මහජනකය මැඳ හිඳ, චූල්ල කුණ්ඩලයාට ධර්මය දේශනා කිරීමට පටන් ගත්තේ ය.

මෙහි 'තසසි හමසි' යනු 'මරණ බියෙන් ත්‍රස්ත වෙහි ද? ඒ හේතුවෙන් ම වෙහෙසට පත් ව භ්‍රමණය වෙහි ද?' යන අර්ථ යි. 'ලෙණම්චස්සි' යනු 'දරුව, මුල දී අපේ මේ මව අපට පිහිට වූවා ය. දැන් ඇය අප කෙරෙහි අපේක්ෂා රහිත ය. එබැවින් අප ඉවත දමා ඇතැ, දැන් කොහි කියා යන්නද?' යන අර්ථ යි. 'ඔගහ' යනු 'බසින්ත', යන අර්ථයි. 'ඔගාහ' යන මෙය ම පාඨය විය හැකි ය. 'පවාහය' යනු බැහැර කරව' යන අර්ථ යි. 'න ජ්ජ්ඡති' යනු 'නොනැසේද?' යන අර්ථයි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම, ඉදින් මරණයට බිය නම්, මඩ නැති පොකුණකට බැස ඔබේ සිරුරෙහි සියලු ඩාදිය ද, කුණු ද සෝදා, නිතර මිහිරි සුවඳ ඇති විලවුන් තවරා ගන්න' යන අර්ථ යි.

මේ අසා චූල්ල කුණ්ඩල 'මගේ සොයුරා මට මෙසේ කියයි, අපේ පරපුරේ අය පොකුණුවල බැස නාන සිරිතක්වත්, ඩාදිය-කුණු සෝදා හරින සිරිතක්වත්, කලින් තවරා ගත් දෑ බැහැරකොට, අලුත් විලවුන් වර්ග ගල්වා ගැනීමක්වත්, කිසිදින සිදු නො කෙරෙහි. එසේ ඇති කල්හි, මගේ සොයුරා මේ කියන ලද්දේ කුමක් දැ'යි, විමසමින් මෙසේ ප්‍රශ්න කෙළේ ය.

4. (සොයුර) මඩ නැති විල යනු කුමක් ද? ඩාදිය-කුණු යනුවෙන් කුමක් අදහස් කෙරේ ද? අලුත් විලවුන් යනු කවරේ ද? කවරකුගේ සුවඳක් කිසි දා නො සිඳේ ද?

මීට පිළිතුරු දෙන බෝසත් තෙමේ 'සොයුර, එසේ නම් කන් යොමුකොට මෙය අසව'යි කියා, ප්‍රබුද්ධ ලීලාවෙන් දහම් දෙසමින් මෙසේ කියේ ය.

5. මඩ නැති විල නම් ධර්මය යි. පාපය, ඩාදිය හා කුණු යැ යි, කියනු ලැබේ. අලුත් විලවුන් නම් සීලය යි. ඒ ශීලයේ සුවඳ කිසිදා නො සිඳේ.

6. පරපණ නසන්නෝ (එයින්) සතුටු වෙති. (ඊට කැප වූ) සිරුරු දරන්නෝ සතුටු නො වෙති. සතුටු සිත් ඇති අය, පිරුණු සඳ ඇති පුණු පෝදා වුවත්, දිවි අත් හරිති.

මෙහි 'ධමමො' යනු 'පන්සිල් - දස සිල් - ත්‍රිවිධ සුවර්තය - සත් තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්ම - අමාමහ නිවන යන මේ සියලු ධර්මයෝ ය. 'අකඤ්ඤා' යනු 'රාග - දෝස - මෝහ මාන - දිට්ඨි යන මේ කෙලෙස් මඩ නොමැති බැවින්, 'අකඤ්ඤා' නම් වේ. සෙසු ධර්මයන්ගෙන් වෙන්කොට මෙයින් නිර්වාණය ම දක්වයි' යන අර්ථ යි. 'මහණෙනි, සංඛත වූත් අසංඛත වූත් යම්කාක් ධර්ම වේ නම්, එම ධර්මයන් අතුරෙන් විරාගය ම අග්‍ර යැ'යි, කියනු ලැබේ. මක්නිසා ද? මල නැති කරන බැවින් ද, ආශාව හික්මවන බැවින් ද, ආලය උග්‍රා දමන බැවින් ද, කෙලෙස් වට සිඳ දමන බැවින් ද, තෘෂ්ණාව ක්‍ෂය කරන බැවින් ද විරාගය - නිරොධය - නිර්වාණය යැයි කියන ලදී. මොහු එයම ප්‍රකට කරමින් 'දරුව, වුල්ල තුණ්ඩිලය, මම නිවන නමැති තඩාගයට 'විල' යැයි කීවෙමි. ජාති-ජරා-ව්‍යාධි-මරණ එහි නැත. ඉදින් මරණයෙන් මිඳෙනු කැමති' නම්, නිර්වාණයාමී ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කරව'යි. උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය වශයෙන් බෝසත් තෙමේ මෙසේ කීවේ ය.' යන අර්ථ යි. 'පාපං සෙදමලං' යනු 'දරුව, වුල්ල තුණ්ඩිලය, පාපය, ඩාදිය-කුණු හා සමාන ය. එබැවින් පැරණි පඬිවරුන් විසින් එය 'සෙදමල' යැයි කියන ලදී. සිත දුෂ්‍ය කරන බැවින් එය එක් අයුරකින් පාපයකි. පව්වු ශීලයත්, පව්වු දෘෂ්ටියත් අනුව දෙ ආකාරයකින් ද, එය පාපයකි. සිතට කරදර පමුණුවන කරුණු පහ අනුව, පස්වැදෑරුම් පාපයකි. අගරු වශයෙන්, සවැදෑරුම් පාපයකි. අසත්ධර්ම වශයෙන්, සත් වැදෑරුම් පාපයකි. සම්මා දිට්ඨි ආදී වූ කරුණු අටට සමාන්තරව, මිච්ඡා දිට්ඨි ආදී වශයෙන් ඇති කරුණු අට අනුව පාපය අට වැදෑරුම් ය. වෛර බැඳීමට හේතුවන කරුණු අනුව, පාපය නව වැදෑරුම් ය. අකුසල කර්ම පථ වශයෙන් පාපය, දස වැදෑරුම් ය. රාග-දෝස-මෝහ වශයෙන් ඒකවිධ-ද්විවිධ-ත්‍රිවිධ වශයෙන් හත් කල, පාපය විවිධාකාරයෙන් බෙදා දැක්විය හැකි අකුසල ධර්මයකි. මෙසේ මේ සියලු පාපය සිරුරු ඇසුරුකොට ඇති ඩාදිය හා කුණු වැනියැ'යි, පඬිවරුන් විසින් දක්වන ලදී' යන අර්ථයි. 'සීලං' යනු 'පන්සිල් - දසසිල් - සිව් පිරිසිදු සිල් යන මේවා ය. දරුව, මේ සීලය කොකුම් - යොන් මල්

- කුචරලා - කුරුක් තෙල් යන 'සිචි වැදැරුම් සුවද විලවුන්' වැනි යැයි කියති' යන අර්ථ යි. 'තසස' යනු 'ඒ සීලයේ සුවද කිසි කලෙක නො සිදේ, මුළු ලොව පුරා පැතිර යයි' යන අර්ථයි.

7. සඳුන් - කුචරලා - දැසමන් යන මල් සුවද, උඩු සුළඟට නො යයි. එහෙත් සත්පුරුෂයාගේ (සිල්) සුවද, උඩු සුළඟටත් යයි. සත්පුරුෂ (සිල්) සුවද සියලු දිසාවන්හි හමයි.

8-9 සඳුන් - කුචරලා - උපුල් - ඉද්ද යන මේ සුවද වර්ග අතුරෙන්, සිල් සුවද ම උතුම් ය. කුචරලා - සඳුන් යන මේවායේ සුවද, ඉතා ම අල්පමාත්‍ර වේ. එහෙත් සිල්වතුන්ගේ ඒ උතුම් සිල් සුවද දෙවිලෝහි පවා හමා යයි.

'නැදනති සරීරසානිනෝ' යනු 'දරුව, තුණ්ඩිලය, මේ අනුවණ මිනිස්සු 'රසැති මස් කන්තෙමු'යි ද, 'ඒවා අඹුදරුවන්ට කවන්තෙමු'යිද, කියා පරපණ තසමින් තුටු වෙති. සතුටට පත් වෙති. පාණාතිපාතය සේවනය කිරීමෙන්, භාවිත කිරීමෙන් එහි බහුලව යෙදීමෙන් නිරයගාමී වෙති. තිරිසන් හා ප්‍රේත ලෝකවල උපදිති. 'පරපණ නැසීමේ අවම විපාක විදින මිනිසාට ද අල්පායුෂ ඇතිවේ'යැ යි, පරපණ නැසීමේ ආදීනව නො දත්, අනුවණයෝ නො දනිති. එසේ නො දත් අය 'විපාක නො දෙන තාක් මෝඩයා පවා මිහිරි දෙයක් කොට සිතයි' යන කියමනට අනුව ඒ මිහිරි හැඟුමෙන් යුතු ව, පහත දැක්වෙන මේ උපදේශයවත්, තේරුම් නො ගනී.

10. මෝඩ අනුවණයෝ නපුරු විපාක ඇති, පවිකම් කරමින් සතුරකු වැනි වූ තමා සමග හැසිරෙති.

11. යම් ක්‍රියාවක් කොට පසුතැවීමට සිදු වේ ද? යමකුට එහි විපාකය කඳුළු පිරි මුහුණින් යුතු ව විදින්නට සිදු වේ නම්, කරන ලද ඒ ක්‍රියාව යහපත් එකක් නො වේ.

'න ව නැදනති' යනු 'දරුව තුණ්ඩිලය, (මරණයට කැප වූ) ඒ සිරුරු දරන සතුන් අතරින්, ඉදිරියේ පැමිණෙන මරණය දැකීමෙන් නොව මෘගරාජ වූ සිංහයකු - ආජාතීය හස්තියකු - ආජාතීය අශ්වයකු - රහතන් වහන්සේ නමක පමණක් නො ව, යටත් පිරිසෙයින් බෝසතුන් දැකීමෙන් පවා, බිය නො වන සතෙක් නම් නැත' යන අර්ථ යි.

12 සියල්ලෝ දඬුවමට බිය වෙති. ජීවිතය හැමෝට ම ප්‍රිය ය. එබැවින් තමාට තමා උපමා කොටගෙන, නැසීම නො කරන්න, සාතනය නො කරවන්න.

'පුණණාය' යනු 'ගුණ පිරුණු' යන අර්ථ යි. 'පුණණමාසියා' යනු 'පුන්සදින් යුතු, මසක් පුරා පිරෙමින් අවුත් 'පුන්සද උදාවන දවස, පොහෝ දිනය නම් වේ' යන අර්ථ යි. 'රමමානාව ජහනති ජීවිතං' යනු 'දරුව තුණ්ඩිලය, ශෝක නො කරව. නො වැලපෙව. යම් ඉකනකුන්ට ශීලාදී ගුණධර්ම නැත්තේ ද, ඔහු මරණයට බිය වෙති. අපි වූ කලී ශීලාවාර සම්පන්න නුවණැත්තෝ වෙමු. එබැවින් අප වැනි සත්ත්වයෝ සතුටු සිත් ඇතිව ම ජීවිත අත්හරිති' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ මිහිරි සරින් පුබුද්ධ විලාශයෙන් දහම් දෙසී ය. එහි රැස්ව සිටි මහජනතාව සියදහස් ගණනින් අත්පොළසන් දෙන්නට පටන් ගත් හ. සමහරු හිස වටා රෙදි කරකවන්නට පටන් ගත්හ. අවට අහස සාධුකාරයෙන් ගිගුම් දුන්නේ ය. බෝසතුන් කෙරෙහි අතිශයින් පැහැදුණු බරණැස් රජතුමා, සිය රජයෙන් බෝසතුන් පිදී ය. මැහැලියට ද යස-ඉඹුරු දෙවී ය. මහා තුණ්ඩිල, වුල්ල තුණ්ඩිල යන දෙදෙනා ම, සුවද පැනින් නැහැ වූ රජතුමා ඔවුන්ට වස්ත්‍ර අන්දවා, ගෙලවල මාණිකා රත්ත පළඳවා නගරයට රැගෙන ගොස්, ඔවුන් පුත් තනතුරෙහි තබා, මහත් වූ යස-පිරිවරින් පෝෂණය කෙළේ ය.

බෝසත්තුමා රජුට පන්සිල් දුන්නේ ය. සියලු බරණැස් වැසියෝ ද, මුළු කසිරට වැසියෝ ද, පන්සිල් රැකීමට පටන් ගත් හ. බෝසත් මහා තුණ්ඩිල පසළොස්වක හා අමාවක යන පොහෝ දිනවල ඔවුන්ට ධර්මය දෙසී ය. එපමණක් නො ව, නඩු ශාලාවෙහි නඩු විසඳුවේ ද, ඔහුම ය. ඔහු එහි රාජකාරි කළ තාක් කල් බොරු නඩු අටවන්නෝ නො වූ හ. පසුකලෙකි රජතුමා මිය ගියේ ය. එවිට බෝසත් තෙමේ, ඔහුට අදහසට අනුව රජුගේ ආදාහන කටයුතු ආදි සියල්ල කරවී ය. පසු ව නීති පොතක් ද, සම්පාදනය කරවූ මහා තුණ්ඩිල, නිලධාරීන් කැඳවා 'මින්පසු මේ පොත බලා පොතේ හැටියට නඩු විසඳවූ' යැයි කියා මහජනයාටද දහම් දෙසා 'නො පමා ව කටයුතු කරවූ' යැයි ඔවදන් දී, ඒ සියලුම දෙනා හඬද්දී වැලපෙද්දී, සිය මලණුවන් වන වුල්ල තුණ්ඩිලයා ද සමග, වනගත විය. එදා ඒ බෝසතුන්ගේ අවවාද වසර සැටදහසක් කල් නොකඩවා පැවතුණි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව කෙළවර මරණ බියෙන් තැති ගන්නා හික්කුච සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. වුල්ල තුණ්ඩිලයා නම්, මරණ බියෙන් යුතු හික්කුච ය. එකල හුන් පිරිස, අද මේ බුදුපිරිස ය. මහා තුණ්ඩිලයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.2.4

සුවණ්ණ කක්කටක ජාතකය

'සිංගිමිගො' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේඵවනයෙහි වැඩවෙසෙන සේක, තමන් වහන්සේ වෙනුවෙන් ආනන්ද තෙරුන් සිදුකළ ජීවිත පරිත්‍යාගයක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව, බුදුරදුන්ට විරුද්ධව දුනුවායන් යෙදවීමේ සිද්ධිය දැක්වෙන 'බණ්ඩහාල' ජාතකයෙහි ද, 'ධනපාල' හස්තිරාජයාගේ ගර්ජනය දැක්වෙන 'වුල්ල හංස' ජාතකයෙහි ද, විස්තර කරන ලදී. එක්දිනක් දම් සභාවෙහි රැස්වුණු හික්කුචු 'ඇවැත්නි, ධර්ම භාණ්ඩාගාරික ආනන්ද තෙරණුවෝ, සේබ-සිව්පිළිසිඹියා පත් උතුමෙක් ව ධනපාල හස්තියා බුදුරදුන් ඉදිරියට පැමිණෙද්දී, සිය ජීවිතය බුදුරදුන් වෙනුවෙන් පරිත්‍යාග කළාහු නො වේ දැ'යි, ඒ ගැන කථා කරමින් හුන් හ. ඒ අතර එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ, හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, දැන් පමණක් නොව පෙර ද ආනන්ද, මා වෙනුවෙන් දිවි අත් හළේ යැ'යි, වදාරා මේ අතීත කථා පුවත දේශනා කළ සේක.

අතීතයෙහි රජගහ නුවර පෙරදිග දිශාවෙහි 'සාලින්දිය' නමින් ප්‍රකට බමුණු ගමක් විය. අප බෝසත් තෙමේ, එදා ඒ ගමේ ගොවි කටයුතු කරන බමුණු කුලයක ඉපිද, තරුණ වියට පත් වූයේ, මුළු පවුලේ ම බර කරට ගෙන, කටයුතු කෙළේ ය. ඔහු ඒ ගමට ඊසාන දෙසින් පිහිටි මගධ කෙතෙහි,

වී අමුණු දහසක පමණ කුඹුරක් අස්වැද්දීමේ කටයුතුවල නිරතව සිටියේ ය. මේ තරුණ බ්‍රාහ්මණයා, එක්දිනක් තම මිනිසුන් සමග කෙතට ගොස්, සීසැම් ආදී ඒ ඒ කටයුතුවලට කම්කරුවන්ට අණකොට, මුහුණ සෝදා ගැනීම පිණිස කෙතෙහි කෙළවර පිහිටා තිබූ විලක් වෙත එළඹියේ ය. ඒ විලෙහි රත්වත් වූ එක් කකුළුවෙක් වාසය කරයි. ඉතා ලස්සන සතකු වූ, මේ කකුළුවා දුටුවන්ට ප්‍රසාදය එළවයි. දැහැට්ටක් හපමින් පැමිණි බෝසත් බමුණා, විලට බැස්සේ ය. ඔහු මුව දෝවනය කරන කල්හි, කකුළුවා සෙමින් සෙමින් එතුමා වෙතට ළං වූයේ ය. ඒ දුටු බෝසත් තෙමේ, ෮෦ අතින් ගෙන තමාගේ උතුරු සළුවෙහි හොවා, ෮෦ත් රැගෙන ගොස් කෙතෙහි සියලු කටයුතු, අත් නො හැර සිදුකොට, ආපසු නිවෙස බලා යන්නට සූදානම් වී, පෙර පරිද්දෙන් ම විලට ගොස්, කකුළුවා එහි දියට දමා, ගෙදර ගියේ ය. එතැන් පටන් කෙතට පැමිණෙන බෝසත්තුමා, පළමුකොට විලට යයි. එතැනින් කකුළුවා අතට ගන්නා ඔහු, ෮෦ උතුරුසළුව අතරත තබා ගෙන, වැඩ කරන්නට පටන් ගන්නේ ඉන් අනතුරුව ය. මෙසේ මේ දෙදෙනාගේ මිත්‍රත්වය කලක් යනවිට, නොබිඳිය හැකි එකක් බවට පත්විය.

බෝසත්තුමා නිබඳ ව කෙතට පැමිණෙයි. ඔහුගේ දෑසෙහි ප්‍රසාද පහකි. මණ්ඩල තුනකි. එබැවින් අතිශය දීප්තිමත් වූ ඒ ඇස්වලට හැමදේම ඉතා පිරිසිදුව පෙනෙයි. මේ කෙතේ කෙළවරක එක් තල්ගසක් ඇත. එහි කපුටු කුඩුවකි. කුඩුවෙහි කපුටු ජෝඩුවක් වෙසෙති. බෝසතුන්ගේ ඇස් දැකීමෙන් පසු, කපුටියට ඒවා කැමට තදබල ආශාවක් ඇතිවිය. ඒ නිසා සිය සැමියා වන කපුටාට කථා කළ ඇය 'හිමියනි, මට දොළඳුකක් ඇතිවී යැ'යි කීවා යි. 'සොඳුර, ඒ කිනම් දෙළඳුකක්ද?' හිමියනි, අර බමුණාගේ ඇස් හඤ්ඤය කිරීමට, මට අශාවක් ඇති විය.' 'සොඳුර, ඔබට ඇතිවූයේ ඉටුකොට ගැනීමට ඉතා අමාරු දොළඳුකකි. එය ගෙන එන්නට කවුරු නම්, සමත් වෙත් ද?' 'ස්වාමීනි, ඔබට එය කළ නොහැකි නම්, මම ඊට කදිම උපායක් කියන්නෙමි. අප වෙසෙන මේ තල්ගසට නුදුරෙහි, අර පෙනෙන තුඹසෙහි, කළු නයෙක් වෙසේ. ඔබ ෮෦ට උදව් කළ යුතුය. පසුව ෮෦ ලවා බමුණා මරවා, බමුණාගේ ඇස් උපුටාගෙන ඒමට ඔබ සමත් නොවේ දැ'යි කපුටිය ඇසුවා ය. 'මැනව සොඳුර, මම එසේ කරන්නෙමි'යි, පැවසූ කපුටා එතැන් පටන්, කළු නයාට උපස්ථාන කරයි. මේ අතර බෝසත් තෙමේ, කුඹුරෙහි බණ්ඩි ගොයම් හටගන්නා කාලය වනවිට, දවසට කීපවිටක් කුඹුරට පැමිණීම පුරුද්දක් කොටගත්තේ ය. මේ වනවිට රත් කකුළුවා ද, ශරීරයෙන් ඉතා විශාලත්වයට පැමිණ සිටියේ ය.

එක් දිනක් නයා කපුටාට කථා කොට, 'යහලුව, ඔබ නිරතුරු මට උදව් කරයි. මම ඔබ වෙනුවෙන් කළ යුත්තේ කුමක් දැ'යි ඇසී ය. 'ස්වාමීනි, ඔබේ දාසියට, අර කෙත් හිමියා වන බමුණාගේ ඇස් උපුටා කරන්නට දොළඳුකක් ඇති විය. ඒ නිසා එය ඔබතුමාගේ උදව් ඇති ව, ඉටුකර ගැනීමේ බලාපොරොත්තුවෙන්, ඔබට මෙතෙක් උපස්ථාන කෙළෙමි. ඉතින් ඔබ මට ඊට උදව් වෙනවා නොවේ දැ'යි කපුටා ඇසී ය. 'කපුට, එසේ ම වේවා! මෙය මට එතරම් ලොකු වැඩක් නොවේ. ස්ථිර ව ම ඔබට බමුණාගේ ඇස් ලැබෙන්නේ යැ'යි කී කළු නයා කපුටා අස්වසා, පසුදා බමුණා කුඹුරට පැමිණෙන ගමන් මගෙහි, කෙත පටන් ගන්නා සීමාවෙහි, ඒ සමීපයේ වූ තණකොළ ගොමුවක සැඟ වී, බමුණාගේ ආගමනය බලාපොරොත්තුවෙන්, ඒ මේ අත බලමින්, නො ඉවසිල්ලෙන් හුන්නේ ය. මේ අතර කුඹුරට පැමිණෙන බෝසත්තුමා, ප්‍රථමයෙන් සුපුරුදු ලෙස විලට ගොස්, එහි බැස මුහුණ සෝදා, සෙනෙහස පෙරදැරිව රන් කකුළුවා වැළඳගෙන, උතුරු සළුව අතරත කකුළුවා රුවාගෙන කෙතට පිවිසියේ ය. බමුණා කෙතට පැමිණෙනු දුටු නයා, ඉතා වේගයෙන් පැන බමුණාගේ කකුල වෙලා ගෙන, බමුණාගේ තට්ටම් ප්‍රදේශයට දෂ්ට කෙළේ ය. බමුණා එතැන ම ඇඳ වැටුණි. ඒ දුටු සර්පයා, වහා ගොස් තුඹසට වැදුණි. බෝසතුන් බිම ඇඳ වැටෙනවාත් සමග ම, රන් කකුළුවා සාටකය තුළින් ඉවතට පැන ගත්තේ ය. අනතුරුව එතැනට පියඹා ආ කපුටා, බෝසතුන්ගේ පපුව මත වැසුවේ ය. මේ කාරණා තුනම එනම්, බෝසතුන්ගේ සිරුර බිමට ඇඳ වැටීමත්, කකුළුවා ඉවතට පැන ගැනීමත්, කපුටා බෝසතුන්ගේ පපුව වෙත ළංවීමත්, එක ම අවස්ථාවක සිදුවිය. කපුට බමුණාගේ මුහුණට නැඹුරු වී සිය තුඩග, බමුණාගේ ඇස් දෙසට දිගු කෙළේ ය. එවිට ම කකුළුවා, 'මේ කපුටා නිසා මගේ මිතුරාට, හානියක් සිදු වන්නට යන බව පෙනේ. එබැවින් මු අල්වා ගතහොත්, ඒ මාර්ගයෙන් සර්පයා මෙතැනට ගෙන්වාගත හැකි වන්නේ යැ'යි සැණෙකින් සිතා තීරණයකට එළඹ, යකඩ අඬුවකින් යමක් තරයේ ගන්නාක් මෙන්, පැනපු ගමන් කපුටාගේ බෙල්ල, සිය අඬුවෙන් දැඩිව අල්ලාගෙන, මදක් තද කිරීමෙන් කපුටා මහත් බියට පත්කොට, අනතුරුව අඬුව තරමක් ලිහිල් කෙළේ ය. එවිට කපුටා ඉතා අපහසුවෙන් කථා කරමින්, නාගයා අමතා 'මිතුරු නාගයාණෙනි, ඔබ මා හැර දමා, මෙසේ පලා යන්නේ ඇයි? මේ කකුළුවා මට හිංසා කරයි. මා මැරෙන්නට පෙර, මෙහි එනු මැනවැ'යි සර්පයා කැඳවමින් මෙසේ කීය.

සිංගී මිගො ආයත වකඬු නෙතෙතො
 අටඨිකතමො වාරිසයො අලොමො
 තෙණාහි භුතො කපණං රුදාමී
 හරෙ සංඛා කිසසනු මං ජහාසීති

අනේ මිත්‍රය, පිටට තෙරු ඇස් ඇති, ඇටකටු ම හම කොට ඇති, ලොම් නැති, දියෙහි ජීවත්වන, රත්වත් මෘගයෙක් මෙහි සිටී. ඔහු විසින් මඬනා ලද මම අසරණ ව හඬමි. කුමක් හෙයින් මා අනහරු ගියෙහි ද?

මෙහි 'සිංගීමිගො' යනු 'රත්වත් පැහැ ඇති බැවින් හෝ, අඬු නමැති අං ඇති බැවින් හෝ, කකුළුවාට ඒ නම කියන ලදි' යන අර්ථයි. 'ආයතවකඬු නෙතෙතො' යනු 'දීර්ඝ වූ ඇස් සංඛ්‍යාත, තෙත්වලින් සමන්විත' යන අර්ථයි. 'අටඨිකතො' යනු 'කකුළුවාගේ ඇට ද, හම ද, එකක් ම වේ' යන අර්ථයි. 'හරෙසඛා' යනු ඇමතුමකි. පින්වත් යහලුව, යන අර්ථයි.

සිය මිතුරා වන කපුටාගේ මර හඬ ඇසූ නාගයා මහත් වූ පෙණය ප්‍රමිඛා ගෙන කාක්කා අස්වසමින්, වහා ඌහි සිටි තැනට පැමිණියේ ය. එතැන දී සිදු වූ සිදුවීම් කුළුගත්වමින්, බුදුරජාණන් වහන්සේ පසුකලෙක, දේශනාකොට වදාළ ගාථාවක් පහත දැක් වේ.

2. කපුටාගේ මිතුරා වූ ඒ නාගයා මහත්කොට පෙණය ප්‍රමිඛාගෙන, පිඹිමින් මිතුරා රැකගනු වස්, කකුළුවා සමීපයට පැමිණියේ ය. (එවිට) කකුළුවා, ඒ නයා ද සිය ග්‍රහණයට ගත්තේ ය.

මෙහි 'කකකටමජ්ඣපතො' යනු 'කකුළුවා ළඟට ම පැමිණියේ ය' යන අර්ථ යි. 'සඛා සංඛාරං' යනු 'මිතුරෙක් මිතුරකුට', යන අර්ථ යි. 'සකංසඛාරං' යනු ද පාඨයකි. 'තමාගේ මිතුරා' යන අර්ථයි. 'පරිතායමානො' යනු 'ආරක්‍ෂා කරමින්' යන අර්ථ යි. 'ගහෙසි' යනු අනෙක් අඬුවෙන් දැඩි ලෙස, බෙල්ලෙන් අල්ලා ගත්තේ ය' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති නාගයාගේ බෙල්ල ද, අල්ලා ගත් කකුළුවා එය ද, තදකොට මදක් බුරුල් කෙළේ ය. එවිට නයා 'කකුළුවෝ නම්, කවදාවත් කපුටු මස් නො කති. සර්ප මස් ද, නො කති. එසේ නම්, කුමන කරුණක් නිසා, මොහු අප දෙදෙනා අල්ලා ගත්තේ දැ'යි, සිතා එය විවාරමින් මෙසේ කිය.

3. කකුළුවෙක් ආහාර සඳහා කපුටකු හෝ, සර්ප රාජයකු හෝ අල්ලා නො ගන්නේ ය. ඉදිරියට නෙරා ගිය ඇස් ඇති තැනැත්තාණෙනි, මම ඔබෙන් විචාරමි. කුමන හේතුවක් නිසා අපි දෙදෙනා, අල්ලා ගන්නා ලද්දෝ වෙමු ද?

මෙහි 'සාසැකිකො' යනු 'ආහාර අවශ්‍ය වී' යන අර්ථ යි. 'අදෙයා' යනු 'ගන්නේය', යන අර්ථ යි. මෙය 'න' කාරය සහිතව ගත්විට නො ගන්නේ ය, යන අර්ථ යි.

මෙය ඇසූ කකුළුවා, තමා ඔවුන් අල්ලා ගත් කාරණය ප්‍රකාශ කරමින්, මෙසේ පැවසුවේ ය.

4. මේ පුරුෂයා මගේ දියුණුව කැමැත්තෙකි. ඔහු මා ගෙන ගොස්, දියට දමයි. ඔහු මළ කල්හි, එය මට අතිවිශාල දුකකි. මමත් ඔහුත් දෙදෙනෙක් නො වෙමු.

5. වැඩුණු කය ඇති, මිහිරි වූ ද, මහත් වූ ද, මෘදු වූ ද මස් ඇති, මා දැක සියලු ජනයා, හිංසා කිරීමට කැමති වන්නේ ය. කපුටෝ ද මා දැක, වෙහෙසට පත් කරන්නා හ.

මෙහි 'අයං' යනුවෙන් බෝසතුන් පෙන්වයි' යන අර්ථ යි. 'අඤ්ඤාමො' යනු 'හිත කැමති' යන අර්ථ යි. 'දකාය නෙති' යනු 'යමෙක් මට ප්‍රියතාවය දක්වමින්, උතුරුසළුව මත තබාගෙන ගොස්, ජලයට අත්හරියි ද? තමා වාසය කරන දියවළට පමුණුවයි', යන අර්ථයි. 'තසමිං මතෙ' යනු 'ඉදින් ඔහු මෙතැන මැරෙන්නේ ද? එසේ ඔහු මළ කල්හි, එය මට කායික, වෛතසික වශයෙන් මහත් දුකක් වන්නේ ය', යන අර්ථ යි. 'උභො න භොම' යනු 'අපි දෙදෙනෙක් නො වන්නෙමු' යන අර්ථ යි. 'මමඤුව දිසවා' යන මේ ගාථාවෙහි මේ අර්ථය ද ඇත. මෙය අමතර අදහසකි. එනම්, මොහු මළ කල්හි, අනාථ වූ සත්‍යායකයා රහිත වූ, වැඩුණු කයක් ඇති මා දැක, 'මේ කකුළුවාට මිහිරි වූ ද, මහත් වූ ද, මෘදු වූ ද, මස් ඇතැ'යි, මා මැරීමට කැමති වන්නේ ය, හුදෙක් මිනිසුන් පමණක් නො ව තිරිසනුන් වූ කපුටෝ පවා, මා දැක හිංසා කරන්නාහු ය. මරන්නාහු ය යන අර්ථ යි.

ඒ අසා සර්පයා 'මේ කකුළුවා කිසියම් උපායකින් රැවටිය යුතු ය. එසේ කොට, මගේ මිතුරා වන කපුටාත් යන අප දෙදෙනා ම මුගෙන් මිදිය යුතු යැ'යි, සිතා කකුළුවා රැවටීමේ අදහසින්, මෙසේ කීවේ ය.

6. ඉදින් මොහු වෙනුවෙන්, අපි දෙදෙනාම අල්වා ගන්නා ලද්දෙමු. මම (මොහුගේ) විෂ ඇද ගනිමි. එවිට මේ පුරුෂයා නැගිටිනු ඇත. එබැවින් මේ තැනැත්තාගේ විෂ, දැඩි සේ වැඩි වෙන්නට පෙර, මාත් කපුටාත් වහා මුදනු මැනවි.

මෙහි 'සවෙනසස හෙතු යනු 'ඉදින් මොහු වෙනුවෙන්', යන අර්ථයි. 'උටඨාකු' යනු 'විෂ නැති වේව!' යන අර්ථ යි. 'විසමාවමාමි' යනු 'මම මොහුගේ විෂ ඇදගනිමි, ඔහු විෂ රහිතයකු කරමි' යන අර්ථයි. 'පුරෙ විසං ගාළහමුපෙති මවං.' යනු 'මා විසින් විෂ නො ඇද්දොත්, මේ තැනැත්තාගේ විෂ බලවත් වේ. විෂ වැඩිවී මරණයට පත් වන්නේ ය. ඔහුට එසේ නො වන්නට වහා ම, අප දෙදෙනා මුදනු මැනවි' යන අර්ථයි.

නාගයාගේ කථාව අසා සිටි කකුළුවා 'මොහු කිසියම් උපායකින් මාගෙන් මිදී, සිය මිතුරාත් මා ලවා මුදවාගෙන, පැන යන්නට උත්සාහ කරන බව පෙනේ. මේ අය මෙසේ කරනුයේ, මාගේ උපාය කෞෂල්‍යය හරිහැටි නො දැන යි. මම මේ සර්පයා මුදා, උභ්‍ය ලවා මගේ මිතුරාගේ විෂ උරවන්නෙමි. එහෙත් කපුටා නමි, නො මුදන්නෙමි'යි සිතා, මෙසේ කීවේ ය.

7. (මම) කවුඩා නොව පළමුකොට සර්පයා මුදා හරිමි. ඒ තාක් කවුඩා ඇපයට හිදිනු ඇත. මේ පුරුෂයා සුව අතට හැරෙනු, නිරෝගි වනු දැක, සර්පයා මෙන් ම, කපුටා ද මුදා හරිමි.

මෙහි 'පට්ඨදාකො' යනු 'ඇපය'යි. 'යථෙව සප්පං' යනු 'පින්වත් සර්පයා මිදුවේ, යම් සේ ද, එසේ කපුටා ද, මුදා හරිමි' යන අර්ථ යි. හුදෙක් නුඹ මේ බමුණාගේ සිරුරෙන්, වහා විෂ ඇද ගනුව' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කී කකුළුවා නයාට සුවසේ ඇදී යනු පිණිස තම අඬුව ලිහිල් කෙළේ ය. නයා ද බෝසතුන්ගේ විෂ ඇද, සුවපත් කෙළේ ය. බෝසත් බමුණා කිසිවක් නො වූවාක් මෙන්, පියෙවි ස්වභාවයෙන් නැගී සිටියේ ය. මේ අතර කකුළුවා 'යම් විදියකින් මුත් දෙන්නා ජීවතුන් අතර

සිටියහොත්, මාගේ මිතුරාට යහපතක් නම් නො වන්නේ ය. එබැවින් මුත් විනාශ කළ යුතු ම යැ'යි සිතා, කතුරකින් පුල් පොහොට්ටුවක් කපා දමන්නාක් මෙන්, සිය අඬුවලින් උන් දෙදෙනාගේ ම හිස් කපා දමා, ජීවිතක්ෂයට පැමිණවී ය. ඒ දුටු කැවිඬිය, වහා එතැනින් පලා ගියා ය. බෝසත් බමුණා සර්පයාගේ කඳ දඬුවක වෙළා පඳුරක් මතට දැමී ය. අනතුරුව කකුළුවා ඔසවා ගත් ඔහු, උගේ නවාතැන වන විලට මුදාහැර, විලෙන් ම වතුර ද නා, සාලින්දිය ගමට ගියේ ය. එතැන් පටන් බමුණාගේ ද, කකුළුවාගේ ද, මිත්‍රත්වය පැවතියාටත් වඩා, ඉතා අධිකතර විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශ කොට ජාතකය නිමවමින් මේ අවසාන ගාථාව වදාළ සේක.

8 එදා කපුටා නම්, දේවදත්තයා ය. කළු නයා නම්, මාරයා ය. කකුළුවා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. එදා එහි බ්‍රාහ්මණ ව ඉපිද සිටියේ මම ම ය.

මේ දේශනාව අවසානයේ දී, බොහෝ අය සෝවාන් ආදී මාර්ගඵල විලට පත් වූහ. ඉහත සඳහන් ගාථාවෙහි කැවිඬිය ගැන නො කියැවේ. ඇය විංචි මාණවිකාව වූවා ය.

6.2.5

මයහක ජාතකය

'සකුණො මයහකො නාම' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සේක්, 'ආගන්තුක' සිටුවරයා අරභයා වදාළ සේක. සැවැත් නුවර ආගන්තුක සිටුවරයා නමින් ප්‍රසිද්ධ, සම්පතින් ආචාර, ඉතා ධනවත් සිටුවුමෙක් විය. කෙතරම් ධනය තිබුණත්, ඒ සම්පත් තෙමේ ද, පරිහරණය නො කරයි, අනුන්ට ද නො දෙයි. විවිධ රස ඇති ප්‍රණීත හෝජනයක් ඔහුට ලැබුණත්, එය අනුභව නො කරන ඔහු, ඒ වෙනුවට කාඩ් හොදී සමග සුණුසහල් බත් ම කයි. සුවඳ කවන ලද කසි සළු ලැබුණුවිට, ඔහු ඒවා සගවා තබා, දළ රෙදි සාටක ම හඳියි. ආජාතීය අසුන් යොදන ලද, මැණික් හා රනින් විසිතුරු කරන ලද, වාහන ලැබුණු කල්හි, ඒවා ඉවත්කොට තබා, කොළ

අතුටලින් වහලය ආවරණය කරන ලද ඉතා කුඩා කරත්තයකින් ගමන් කරයි. ජීවත් ව සිටි තාක් කල්, දානාදී පින්කම් අතුරෙන් එකකදු නො කළ ඔහු මරණින් මතු, රෝගව නරකයේ උපන්නේ ය. අඹුදරුවන් නො සිටි, ඔහුගේ සියලු සම්පත් රාජ සන්තක වූ බැවින්, රජුගේ ඇණවුමෙන් රාජපුරුෂයෝ දිවා රාත්‍රී දින හතක් මුළුල්ලේ ඒවා, රාජ භාණ්ඩාගාරයට ඇද්දාහු ය. මේ කටයුතු සියල්ල හමාර කළ රජතුමා, පසුදා උදයේ ආහාරයෙන් පසු දෙවරමට ගොස්, බුදුරදුන් වැද එකත්පසෙක හිඳ ගත්තේ ය. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ රජු අමතා 'කිමෙක් ද? මහරජතුමනි, ඔබ දින කිහිපයකින් බුද්ධෝපස්ථානය සඳහා පැමිණියේ නැහැ නො වේ දැ'යි, ඇසූ හ. 'ස්වාමීනි, මේ සැවැත්නුවර විසූ ආගන්තුක සිටුවරයා කලුරිය කෙළේ ය. අස්වාමික වූ ඔහුගේ සියලු ධනය රාජකීය භාණ්ඩාගාරයට බැර කිරීමේ කටයුත්තෙහි යෙදීමෙන් ම, දින හතක් ගතවිය. ස්වාමීනි, ඔහු මෙපමණ විශාල ධනයක් ඇතිව සිටියත්, හරිහැටි කෑම වේලක් අනුභව කෙළේවත්, කිසිවක් අනුන්ට දුන්නේවත් නැත. ඔහුගේ ධනය රකුසකු අරක් ගත් පොකුණක් වැනි විය. ස්වාමීනි, එක් දිනක්වත් ප්‍රණීත රස බොජුනක් අනුභව නොකර ම ඔහු මිය ගියේ ය. මෙවැනි මසුරු පවිකාරයෙක් කුමක් නම් සිදුකොට, මෙපමණ ධනයක් ලැබුවේ ද? කුමක් නිසා තම සම්පත් භුක්ති විඳීමට, ඔහුගේ සිත නො නැමුණේ දැ'යි, රජතුමා බුදුරදුන්ගෙන් විමසා සිටියේ ය. 'මහරජතුමනි, ධන ලාභයට හේතු වූ කාරණයත්, ලැබූ ධනය පරිභෝග කරන්නට තරම් වාසනාවක් නොමැති වූ කාරණයත්, ඔහු විසින් ම සිදුකොට ගත්තකි'යි, වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, රජුගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාව, මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බරණැස් සිටුවතා ශ්‍රද්ධාවක් නැති මසුරෙක් විය. ඔහු කිසිවක් කිසිවකුට නො දෙන සුලු ය. එබැවින් කිසිම සංග්‍රහයක් කා වෙනුවෙන්වත් නො කරයි. ඔහු කිසියම් දවසක රජුට උපස්ථාන පිණිස රජ මැදුරට යද්දී 'තගරසිබ්' නම් පසේ බුදුරදුන් පිඬු පිණිස වාරිකාවේ යෙදෙනු දැක, උන්වහන්සේ වෙත ගොස් නමස්කාර කොට, 'ස්වාමීනි, පිණ්ඩපාතය ලැබුණු සේක් දැ'යි විචාළේ ය. එවිට පසේබුදුරදහු 'සිටුවතනි, තවම නැත, මේ පිඬුසිඟා යන ගමන් යැ'යි වදාළ හ. ඒ ඇසූ සිටුවතා තම පුරුෂයකු කැඳවා 'පුරුෂය, වහා අප නිවසට මේ පසේ බුදුරදුන් වඩම්මා ගෙන ගොස්, මාගේ අසුනෙහි උන්වහන්සේ වැඩහිඳුවා, මා වෙනුවෙන් පිළියෙල කරන ලද භෝජනය පාත්‍රයෙහි පුරවා, උන්වහන්සේට පිළිගන්වව'යි, අණ කෙළේ ය. ඒ මිනිසා ද

පසේ බුදුරදුන් සිටු මාලිගයට කැඳවා ගෙන ගොස්, සිටුතුමාගේ අසුනෙහි වඩා හිඳුවා, ඊළඟට කළ යුතු කාරිය, සිටු බිරියට දැනුම් දුන්නේ ය. ඇය ද නා නා රසයෙන් යුක් වාසඤ්ජන සහිත ව දානය පාත්‍රය පුරවා, පසේ බුදුරදුන්ට පූජා කළා ය. බත් පාත්‍රය අතට ගත් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, සිටු නිවසින් නික්ම විදියට පිළිපත් සේක. රජගෙදර සිට පෙරළා පැමිණෙන සිටුවරයාට පසේ බුදුරදුන් මුණගැසුණි. උන්වහන්සේ දුටු සිටුතුමා වහා ගොස්, උන්වහන්සේට නමස්කාර කොට 'ස්වාමීනි, දානය ලැබුණු සේක්දැ'යි ඇසී ය. 'ලදිමි, සිටුතුමනි,'යි, පසේ බුදුරදහු වදාළ හ. උන්වහන්සේගේ පාත්‍රය වෙතට නැඹුරු වී බැලූ සිටුතුමාට සිත පහදවා ගැනීමට නො හැකි විය. 'මාගේ මේ භෝජනය දාසයන්ට භෝ කම්කරුවන්ට භෝ දුන්නේ නම්, දුෂ්කර වැඩක් වුව ද, පහසුවෙන් කරගත හැකි ව තිබුණා නොවේ ද? අහෝ මට වූ භානියක තරමැ'යි, සිතු ඔහුගේ අපර චේතනාව ද පරිපූරණය කරගැනීමට නො හැකි විය. 'දානයක් නම්, ත්‍රිවිධ චේතනා පරිපූරණය කරගැනීමෙන් පමණක් ම මහත් ඵල වේ.'

පුබ්බව දානා සුමනා හවාම
 දදමපි වෙ අත්තමනා හවාම
 දඤ්චි වෙ නාත්‍රපාම පච්ඡා
 තසමාහි අමහර පච්ඡා

අපි දානයට පෙර ම සතුටු වෙමු. ඒකාන්තයෙන් දන් දෙන විටද, සතුටු සිතින් යුක්ත වෙමු. දීමෙන් අනතුරුව පසුතැවිලි නො වෙමු. මේ හේතුවෙන් අපේ අය කුඩා කල නො මියෙති.

පුබ්බව දානා සුමනො - දදා විතතං පසාද යෙ
 දඤ්චි අත්තමනො හොති - ඵසා යඤ්ඤසස සමපදා

දානයට පෙර සතුටු සිත් ඇතිකොට ගැනීමත්, දන් දෙන අවස්ථාවේ සිත පහදවා ගැනීමත්, දීමෙන් පසු ඒ ගැන සතුටු වීමත් යන මේවා දානයේ පරිපූර්ණත්වයට අදාළ කරුණු වේ.

'මහරජතුමනි, මෙසේ මේ ආගන්තුක සිටුවරයා තරගසිබ් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේට දුන් දානය කරණ කොටගෙන, බොහෝ ධනය ලැබී ය. දන් දීමෙන් පසු අපර චේතනාව පරිපූර්ණය කරගැනීමට බැරිවීම

නිසා, ඇති සම්පත් පරිභෝග කිරීමට අපොහොසත් වී යෑයි, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක. 'ස්වාමීනි, කුමක් නිසා ඔහුට දරුළු අභිමි විදැයි, රජතුමා පෙරළා විමසුවේ ය. ඊට පිළිතුරු දෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'මහරජතුමනි, පුත්‍ර ලාභය අභිමි කරගන්නා ලද්දේ ද, ඔහු විසින් ම යෑයි වදාරා, රජුගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථා පුවත ද දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ අසු කෙළක් ධනය ඇති මහත් සම්පත්තියෙන් හෙබි සිටු කුලයක ඉපදුණේ ය. තරුණ වියට පත් ඔහු සිය මවුපියන්ගේ ඇවෑමෙන්, තම කණිටු මලඤ්චන් ද රැක ගෙන පවුලේ සියලු කටයුතු මැනවින් විචාරමින්, සොයා බලමින් සිටු මාලිගයි ඉදිරිපිට දන්සැල් කරවා, මහ දන් පවත්වමින්, ගිහිගෙයි ජීවිතය මැනවින් ගත කෙළේ ය. නිසි කල විවාපත් වූ ඔහුට එකම පුතෙක් විය. ඒ දරුවාට පයින් ඇවිද යා හැකි සමය වනවිට, කාමයන්හි ආදීනව හොඳින් තේරුම් ගත්, එසේ ම තෙක්බම්මයෙහි ආනිසංස ද මැනවින් වටහා ගත් බෝසත් සිටුතුමා, තම අඹු දරුවන් ද, සියලු සම්පත් හා සෙසු වස්තූන් ද, සිය මලඤ්චන්ට පවරා දී 'මලඤ්චනි, නො පමා ව සියලු කටයුතු කරව. මේ දන් වැට ද නො කඩවා පවත්වාගෙන යන්නට කටයුතු යොදවයි, අවවාද දී සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි වී, අභිඥාවන් ද, සමාපත්ති ද, උපදවා ගෙන හිමවත් පෙරෙසෙහි වාසය කෙළේ ය.

සිය අයියණ්ඩිය නිවසින් පිටත්ව ගොස් ටික කලකට පසු, බාල සොයුරා විවාහ දිවියට ඇතුළත් විය. කලෙක දී ඔහුගේ ඇඟේණියට ද පුතකු ලැබිණි. සිය වැඩිමල් සොහොයුරාගේ කදිමට වැඩෙන පුත්‍රයා දුටු කණිටු සොයුරා 'මාගේ අයියණ්ඩියගේ මේ පුත්‍රයා තවදුරටත් ජීවත් වුවහොත්, අපේ පවුලේ සියලු වස්තූව කොටස් දෙකකට බෙදන්නට සිදුවනු, නිසැක ය. එබැවින් මොහු දැන් දැන් ම, මරා දමන්නේ නම්, මැනවැයි සිතුවේ ය.

එක් දවසක් බෝසතුන්ගේ බාල සොයුරා සිය ඤාති පුත්‍රයා සමග නෑම පිණිස නදියට ගියේ ය. ඔහු දරුවා නාවන විලාශයෙන් ළඟට කැඳවා, හුස්ම යනතුරු දිය යට ඔබාගෙන සිටියේ ය. අනතුරුව චතුර නා සිය නිවෙසට පැමිණි ඔහුගෙන්, වැඩිමල් සොහොයුරාගේ බිරිය, 'සොයුර, ඔබ කැටුව ගිය මගේ පුතා කොහි ද? ඔහුට කුමක් විණිදැයි ඇසුවා ය. 'සොයුරිය, මා දියෙහි ගිලෙමින් නාන අතර, ඔහු ජල ක්‍රීඩා කෙළේ ය. නෑමෙන් පසු සොයා බලනවිට, ඔහු පෙනෙන්නට සිටියේ නැත. කොහි ගියාදැයි, සොයා

බැලුමින් ඔහු සොයාගත නො හැකි වියැයි, බාල සොයුරා පිළිතුරු දුන්නේ ය. දරුවාගේ මැණියෝ තම පුතා සිහි කරමින්, කඳුළු බොමින් කල්ගත කළ හ. මේ අතර මේ සිද්ධිය සියැසින් දුටුවාක් මෙන්, අවබෝධ කරගත් බෝසත් තෙමේ, 'සිය මලඡුවන්ගේ ක්‍රියාපිළිවෙත ප්‍රකට කළ යුතු යැයි සිතා, අහසින් අවුත් බරණැස් නුවර බැස, මැනවින් හැඳ පොරවා මලඡුවන්ගේ නිවෙස අසලට අවුත්, පෙර තිබූ දන්සැල් එහි නො දැක, 'මේ අසත්පුරුෂයා විසින් දන්සැල් පවා විනාශ කරන ලදැයි, කල්පනා කොට, තමා එහි පැමිණ සිටින බව මලඡුවන්ට දන්වා, සේවකයකු පිටත්කොට යැවී ය. සිය අධියණ්ඩිය වන තාපසතුමා පැමිණි බව අසා මහත් කලබලයට පත් කණිටු සොයුරා, වහා අවුත් බෝසතුන් වැඳ අල්ලාප-සල්ලාපයේ යෙදුණු තාපසතුමා, 'මලඡුවනි, සියලුදෙනා මෙහි ඇතත්, දරුවා පෙනෙන්නට නැත. ඔහු කොහි ගියේ දැයි ඇසී ය. 'ස්වාමීනි, ඔහු අකාලයේ මිය ගියේ ය' 'කවර කරුණෙකින් ඔහු මිය ගියේ ද?' 'ස්වාමීනි, අසවල් කරුණෙන් මිය ගියේ යැයි, කිය නො හැකි ය. එහෙත් ජලක්‍රීඩා කරමින් සිටි විට, නදියේ දී ඔහු අතුරුදහන් වී යැයි කණිටු සොයුරා පිළිතුරු දුන්නේ ය. එවිට බෝසත්තුමා 'කිමෙක් ද? අසත්පුරුෂය, තමා කළ ක්‍රියාව, තෝ නො දන්නෙහි ද? එය මැනවින් ම, හොඳින් ම දන්නේ නුඹ නොවේ ද? නුඹ එසේ කෙළේ, මේ හේතු නිසා නො වේ දැයි, කියා තවදුරටත් කථා කරමින්, 'නුඹේ පවිකම් නිසා, රාජසත්තක වීම් ආදී වශයෙන් විනාශ මුඛයට යන, මේ නිවසේ ධනය රැක ගැනීමට කෙසේ නම්, නුඹ සමත් වන්නෙහි ද? නුඹෙන් 'මයහක' නම්, කුරුල්ලාගේත් කිසිදු වෙනසක් මට නො පෙනේ යැයි, කියා ප්‍රබුද්ධ ලීලාවෙන් දහම් දෙසමින් මෙසේ පැවසී ය.

3. පර්වතවල, කඳු මත ඇති සම බිම්වල - පර්වත විවරවල හැසිරෙන 'මය්හක' නම් වූ කුරුල්ලා, පැසුණු ගෙඩි ඇති පුලිලි ගසකට නැග, මගේ-මගේ කියමින් හඬයි.

4. උඟ එසේ වැලපෙන අතර එහි පැමිණි වෙනත් කුරුල්ලෝ, පුලිලි ගෙඩි කා, නික්ම යති. ඒත් 'මය්හක' පක්‍ෂියා දිගටම හඬයි.

5. මෙසේ ම මෙලොව ඇතැම් අය බොහෝ ධනය රැස්කොට, තමා ද පරිභෝග නො කරයි. නැයින්ට ද සුදුසු අයුරින් නො දෙයි.

6. ඔහු කෑම - හැඳීම - මල් හා විලවුන් දැරීම නිසි සේ නො කරයි. නැයින්ට ද එක් වරක්වත්, කිසිදු සංග්‍රහයක් නො කරයි.

7. මෙසේ වස්තුව රකින, මගේ - මගේ යයි කියමින් වැලපෙන, ඔහුගේ ඒ ධනය, රජුන් ද නැතහොත් සොරුන් ද, අප්‍රිය නැයින් ද රැගෙන යද්දී, ඒ මිනිසා දිගට ම හඬයි.

8. නුවණැති පුරුෂයා සම්පත් ලැබ, නැයින්ට ද සංග්‍රහ කරයි. ඔහු ඒ ධනයෙන් ම, කීර්තියට ද පැමිණෙයි. මරණින් මතු, දෙව්ලොව දී ද සතුටු වේ.

මෙහි 'මය්හකො' යනු 'මගේ - මගේ කියමින් සැරිසරන බැවින් ලැබූ නමකි. 'නිරිසානුදරිවරො' යනු 'පර්වත - සානු - දැදුරුවල හැසිරෙන' යන අර්ථ යි. 'පකකං පිපථලිං' යනු 'හිමාල පෙදෙසෙහි පල බරින් යුතු, එක් පුලිල ගසක්' යන අර්ථ යි. 'කඤ්ඤි' යනු 'පකෂි සමූහයා ඒ ගස වට කරගෙන ගෙඩි කන කල්හි, එය වැලැක්වීමට 'මගේ - මගේ' කියමින් වැලපෙමින් හැසිරෙයි' යන අර්ථ යි. 'තසෙසවං විලපනනසස' යනු 'ඔහු මෙසේ වැලපෙද්දී ම' යන අර්ථ යි. 'භුක්ඛාන පිපථලිං යනති' යනු 'ඒ පුලිල ගසේ ගෙඩි අනුභව කොට, වෙනත් ගෙඩි ඇති රුකක් කරා යති' යන අර්ථ යි. 'විලපිකෙව' යනු 'ඒ කුරුල්ලා දිගට ම හඬයි' යන අර්ථයි. 'යථොධිං' යනු 'කොටස් වශයෙන් එනම් මවුපියන්ට - සොයුරු - සොයුරියන්ට, දූ දරුවන්ට උපභෝග - පරිභෝග වශයෙන්, යම් යම් කොටසක් දිය යුතු නම්, ඒවා නො දෙයි' යන අර්ථ යි. 'සකිං' යනු 'එක් වරක් වත්, අනුභව නො කරයි' යන අර්ථ යි. 'සකං' යනු ද පාඨයකි. 'තමා සන්තක වූ' යන අර්ථ යි. 'න සංගණහාති' යනු ආහාර - ඇඳුම් - බීජ වර්ග - නගුල් ආදී වූ පරිත්‍යාගයන්ගෙන් සංග්‍රහ නො කරයි' යන අර්ථ යි. 'විලපිකෙ සො නරො' යනු 'රජවරුන් ආදී වූ ඒ ඒ අය විසින් ධනය ගෙන යන කල්හි, ඒ පුරුෂයා දිගට ම හඬයි' යන අර්ථ යි. 'ධිරො' යනු 'පණ්ඩිතයා'ය. 'සංගණහාති' යනු 'තමා වෙත පැමිණි දුප්පත් ඤාතීන්ට ආහාර - වස්ත්‍ර - බීජවර්ග - නගුල් ආදිය දීමෙන්, සංග්‍රහ කරයි' යන අර්ථයි. 'තෙන' යනු 'ඒ සත්පුරුෂයා ඒ ඤාති සංග්‍රහය නිසා, සිවු පිරිස් මැද කීර්තියට ද ආත්ම වර්ණනාවට ද පාත්‍ර වෙයි' යන අර්ථ යි. 'පෙවච සගෙච ච මොදති' යනු දෙව්ලොවදීත් ඔහු සතුටු වේ' යන අර්ථ යි.

බෝසත් තෙමේ මෙසේ ඔහුට දහම් දෙසා, දන්සැල් නැවත ප්‍රතිසංස්කරණය කොට, මහදන් පැවැත්වීම පිණිස අනුශාසනා කොට,

පෙරළා හිමවතට ම ගොස්, නො පිරිහුණු ධ්‍යාන ඇති ව ජීවත් වී, මරණින් මතු බලලොව උපන්නේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, 'මහරජතුමනි, මෙසේ මේ ආගන්තුක සිටු තෙමේ, සිය සොයුරාගේ පුත්‍ර මරණයට පත්කළ බැවින්, මේ සා විශාල කාලයක් තුළ පුතකු හෝ දුවක නො ලැබුවේ යැ'යි, වදාරා මේ ජාතක කථාව නිමවා වදාළ සේක. එදා කණිටු සොයුරා නම්, මේ ආගන්තුක සිටුවරයා ය. වැඩිමල් සොයුරා නම්, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.2.6

ධජවිනෙයී ජාතකය

'දුබ්බණණා රූපං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙනුහර වැඩවෙසෙන සේක, ලෝකාර්ථ වර්යාව නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව 'මහාකණ්ඨ' ජාතකයෙහි දක්නට ලැබේ. කිසියම් දවසක බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් අමතා 'මහණෙනි, තථාගත තෙමේ දැන් පමණක් නොව, පෙර ද ලෝකයාට යහපත පිණිස ක්‍රියා කෙළේ ම යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථාපුවත දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බලිදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ සක්දෙව් රජ ව ඉපිද සිටියේ ය. එකල බරණැස් නුවර විසූ එක් විද්‍යාධරයෙක් රැ මැදියමේ දී මන්ත්‍ර මතුරා, අහසින් බරණැස් රජුගේ මාලිගාවට අවුත් රජුගේ අන්තඃපුරයේ, අග බිසව නිදන යහන් ගැබවට රහසේ ඇතුළු වී, ඇය සමග රහස් ජීවිතයක් ගත කරයි. අග බිසවගේ පරිවාර ස්ත්‍රීහු, කෙසේ හෝ මේ රහස දැන ගත් හ. ඉන්පසු අග මෙහෙසිය ම රජු වෙත එළඹ 'දේවියන් වහන්ස, එක් පුරුෂයෙක් රැ මැදියමේ සිරියහන් ගැබට පිවිස, මා දූෂණය කෙළේ යැ'යි කීවා ය. 'දේවිය ඒ පුරුෂයා නැවත ඔබ වෙත පැමිණියහොත්, ඔහුගේ සිරුරේ කිසියම් සලකුණක් තැබීමට හැකි ද?' 'ස්වාමීනි, එය මට අසිරු කාරණයක් නොවේ යැ'යි කී රාජදේවිය රත්තිරියල් කුඩු භාජනයක්, සේවිකාවක් ලවා සිය යහන් ගැබට ගෙන්වා

ගත්තා ය. එදා රැ මැදියමේ දී ද, ඉහත කී විද්‍යාධර පුරුෂයා දේවියගේ යහන්ගැබට පැමිණ, ඇය සමග රාත්‍රිය එහි ගතකොට, ආපසු යන්නට සූදානම් විය. එවිට දේවිය රත්රිසයල් බඳුනෙහි අත තබා, ඒ පුරුෂයාගේ පිට මත ඇගේ අතේ ඇඟිලි පස ම සිටින සේ සලකුණක් තැබුවා ය. පසු දා ඒ සලකුණේ විස්තර, දේවිය රජතුමා හමුවෙහි පැහැදිලි කළා ය.

රාජපුරුෂයන් කැඳ වූ රජතුමා 'පුරුෂයෙනි, සියලු දිසාවන්හි ගොස් සොයා බලා පිටෙහි සිරියල්වලින් කරන ලද අත් සලකුණක් ඇති, මිනිසකු වී නම්, ඔහු අල්වාගෙන මෙහි ගෙනෙවු යැ'යි අණ කෙළේ ය. ඉහත කී විද්‍යාධරයා ද රට රට අනාවාරයේ හැසිර, දිවා කාලයෙහි සුසාන භූමියකට ගොස්, එක් පයින් සිට සූර්ය නමස්කාරයෙහි යෙදෙයි. පරික්ෂණයෙහි යෙදී සිටි රාජපුරුෂයන් අතුරෙන් කිසියම් පිරිසකට, සූර්ය වන්දනා කරන විද්‍යාධරයා දක්නට ලැබුණි. රාජපුරුෂයෝ වහා ඔහු වටකර ගත්හ. රාජපුරුෂයන් තමා ළඟට ළංවෙනු දුටු විද්‍යාධරයා 'මාගේ කෙරුවාව රජු දැනගෙන ඇති බව පෙනේ යැ'යි තේරුම්ගෙන, කිසියම් මන්ත්‍රයක් මතුරා, අහසට නැගී පලා ගියේ ය. කිසිවක් කරකියා ගත නොහුණු රාජ පුරුෂයෝ, රජවාසලට පැමිණ සිඳු වූ සියල්ල, රජුට දැනුම් දුන් හ. එවිට රජතුමා 'රාජපුරුෂයෙනි, තෙපි ඒ පුරුෂයා හොඳින් දැක ගත්තහු දැ'යි ඇසී ය. 'එසේ ය, දේවියන් වහන්ස, අපි ඔහු මැනවින් දැක ගත්තෙමු. රාජපුරුෂයෙනි, ඔහු කවරෙක් ද?' 'දේවියන් වහන්ස, ඔහු තවුසෙකි. ඔහු රාත්‍රී කාලයෙහි අනාවාරයේ යෙදෙමින් දිවා කාලයෙහි තවුස් වෙස්ගෙන හැසිරෙන්නෙකි'යි, රාජපුරුෂයෝ උත්තර දුන් හ. මින් කිපුණු රජතුමා 'මේ රටේ වෙසෙන සියලු තවුසෝ, මෙබඳු වූ ම වර්ත ඇත්තෝ වෙති'යි, යන මිථ්‍යා විශ්වාසයක් ඇති කොටගෙන, සියලු රාජපුරුෂයන් කැඳවා 'පුරුෂයෙනි, මාගේ විජිතයෙහි වෙසෙන සියලු තවුසන් රටින් පිටුවහල් කරවූ, දුටු දුටු තවුසන්ට එසේ කළ යුතු බවට රටවැසියන්ට ද, මා රාජාඥා නිකුත් කළ බව දැනුම් දෙවූ, ඒ වෙනුවෙන් අණ බෙර ද, හසුරුවූ යැ'යි නියෝග කෙළේ ය. මේ ව්‍යසනය නිමිති කොටගෙන රටෙහි විසූ සියලු තපස්වීරු, යොදුන් තුන්සියයක් වූ කසී රටින් පලා ගොස්, වෙත වෙත රාජධානිවල ලැගුම් ගත් හ. මුළු කසී රට වැසියන්ට අවවාදයක් දීමට පමණවත් එකඳු දැහැමි මහණ බමුණෙක්, රට තුළ නොවී ය. අවවාද - අනුයාසනාවලින් බැහැර වූ මිනිස්සු, ටිකෙන් ටික පරුෂ වචන කථා කරන්නට, රළු පැවතුම් ඇතිකර ගන්නට පටන් ගත්හ. දාන-ශීල ආදියෙන් තොර මිනිස්සු, මැර-මැරී ගොස් බෙහෙවින් අපායවල උපන්න. දෙවිලොවට

යන කිසිදු කෙනෙක් එරට නො වූ හ. 'දෙව්ලොවට පැමිණෙන සත්ත්වයන් මෙපමණ හිඟ වූයේ, කුමන හේතුවක් නිසාදැ'යි, සිතා බැලූ සක්දෙව් රජ සියලු හේතූන් පරීක්ෂා කර බලා, සියල්ල තත්වාකාරයෙන් දැන 'බරණැස් රජුගේ මේ මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය බිඳීමට, මා හැර අන් කවරෙක් ඊට සමත් වේ දැ'යි කල්පනා කොට බලා, 'මේ රජුටත් රට වැසියන්ටත් පිහිට වන්නෙමි'යි, අදිටන් කර ගත්තේ ය. මෙසේ තීරණයකට බැසගත් ශක්‍රයා 'නන්දමූලක' පර්වත ප්‍රාන්තයට ගොස්, එහි වැඩවෙසෙන පසේබුදුවරුන් හමු වී, උන්වහන්සේට නමස්කාර කොට කසී රටට සිඳු වී ඇති විපත උන්වහන්සේ හමුවෙහි පැහැදිලි කොට, 'ස්වාමීනි, මට එක් මහලු පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලබාදෙනු මැනව, මම උන්වහන්සේගේ මාර්ගයෙන් කසී රටට යහපතක්, ශාන්තියක් කරන්නෙමි. කසී රට පහදවන්නෙමි'යි කීය. උතුම් පරමාර්ථයක් පෙරදැරි කොටගත්, සක්දෙව් රජුට, තම කාර්යය ඉෂ්ට සිද්ධ කරගැනීම සඳහා සංඝඥෝර (පැවිද්දෙන් හා උපසම්පදාවෙන් සියලු දෙනා වහන්සේට වැඩිමහලු වූ) පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ම ලැබුණි.

පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙරටු කොටගත්, ශක්‍රයා උන්වහන්සේගේ පාසිවුරු ගෙන, දොහොත් මුදුන් දී වැදගෙන, පසුපසින් ඉතා සන්සුන් ලීලාවෙන් අහසින් ගමන් කෙළේ ය. බරණැස් නුවර පුරා අහසෙහි ඉතා පහළ මට්ටමකින් ගමන් කරන මේ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ හා උසස් රූපශ්‍රීයෙන් යුත්, මේ තරුණ මාණවකයා දුටු බොහෝ අය පුදුමයට පත් වූහ. වට තුනක් නුවර පුරා මෙසේ ගමන් කළ ශක්‍රයා, ඉන්පසු පසේ බුදුරජුන් කැටුව රාජ මාලිගාවට ගොස්, රජ දොරටුව සම්පයෙහි බුදුරජුන් පෙරටු කොටගෙන නමස්කාර කරමින් සිටියේ ය. ඒ දුටු රාජ පුරුෂයෝ රජු වෙත ගොස් 'දේවයන් වහන්ස, අහිරුපී වූ එක් මාණවකයෙක් තවත් ශ්‍රමණයකු සමග මෙහි අවුත්, රාජකීය දොරටුව අබියස අහසෙහි සිටි යැ'යි, දැනුම් දුන් හ. වහා අසුනින් නැගිට ගත් රජතුමා, සීමැදුරු කවුළුව සම්පයට පැමිණ, 'මාණවකය, ඔබ විශිෂ්ට රූපශ්‍රී ඇත්තෙකි. එතකුදු වුවත් මේ විරූපී මහණකුගේ, පාසිවුරු ගෙන වදිමින් කුමට නම් සැරිසරා දැ'යි, ශක්‍රයා සමග කරා කරමින් මෙසේ කීය.

අබිණණ රූපං තුව මරිය වර්ණි පුරකවතවා පඤ්චලිකො නමසසසි
 සෙය්‍යානු තෙසො උදවා සරිකෙබ්බා නාමං පරසසත්ත නො වාපි බ්‍රාහ්මී

සුන්දර රූ සිරි ඇති ඔබ, දුර්වර්ණ ස්වරූප ඇති තැනැත්තකු පෙරටු කොට ගෙන දොහොත් මුදුනේ තබා වදින්නෙහි ය. ඔබ තැනැත්තා ඔබතුමාට වඩා උතුමෙක් ද? නැතිනම් ඔබ හා සමානයෙක් ද? ඔහුගේත්, ඔබේත් නම කියනු මැනව.

මෙහි 'අරියවණණි' යනු 'සුන්දර රූසිරි ඇති' යන අර්ථයි. 'සෙයොහනු තෙ තො' යනු 'මේ විරූපී පැවිද්දා කවරෙක් ද? ඔබට වඩා උතුම් කෙනෙක් ද? නැතහොත් ඔබ හා සමාන කෙනෙක් ද?' යන අර්ථයි. 'පරසසත්තනො ව' යනු 'ඒ ඔහුගේ ද, ඔබගේ ද නම කියව යි, කියා ප්‍රශ්න කෙළේ ය' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති ශක්‍රයා රජු අමතා 'මහරජතුමනි, ශ්‍රමණයෝ නම්, ගරු කටයුත්තෝ ය. එබැවින් මාගෙන් උන්වහන්සේගේ නාමය නො කියැවේ. එහෙත් මගේ නම මම ඔබට කියන්නෙමි'යි පවසා මේ ගාථාව කී ය.

2. රජතුමනි, රහත් ව නිවනට පත් උතුමන්ගේ නාම-ගෝත්‍ර දෙව්වරු උච්චාරණය නො කෙරෙති. මම ඔබට මගේ නම කියමි. මම වූ කලී තිදස පුර දෙවියන්ට ප්‍රධාන වූ ශක්‍රයා වෙමි.

මෙහි 'සමමග්ගනානුජ්ජුගතාන දෙවා' යනු 'මහරජ, සියලු සංස්කාර ධර්මයන් ඇති සැටියෙන් සිහිකිරීම් වශයෙන් මෙනෙහිකොට, අග්‍රඵලය වූ රහත් භාවයට පත් බැවින් 'සමමග්ගන' නම් වූ ද, සෘජු වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන් නිවනට පැමිණි බැවින්, ඒ නිවන් පත් මහරහතුන්ගේ, උත්පත්ති දෙවියන්ට වඩා උත්තරීතර වූ, 'විසුද්ධි දේව' නම් වූ රහතන් වහන්සේගේ නාම-ගෝත්‍ර උත්පත්ති දෙව්වරු උච්චාරණය නො කෙරෙති' යන අර්ථ යි. 'අහං ච තෙ නාමධෙයාං' යනු 'එසේ වුවත් මම ඔබට මගේ නම කියමි' යන අර්ථ යි.

මෙය අසා සිටි රජතුමා හිඤ්ඤන්ට නමස්කාර කිරීමෙහි, ආනිසංස ශක්‍රයාගෙන් විමසමින් මෙසේ ප්‍රශ්න කෙළේ ය.

3. දේවරාජය, මේ කාරණය මම ඔබෙන් විචාරමි. යමෙක් වරණයෙන් යුතු හිඤ්ඤවක් දැක, උන්වහන්සේ පෙරටු කොටගෙන, දොහොත් මුදුන් දී

නමස්කාර කරන්නේ ද? ඔහු මෙලොවින් වුන වූ පසු, කිනම් සැපයක් ලබා ද?

රජුගේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙමින් ශක්‍රයා මෙසේ කී ය.

4. යමෙක් වරණයෙන් යුතු හික්‍රවක් දැක, උන්වහන්සේ පෙරටු කොට ගෙන, දොහොන මුදුන් දී නමස්කාර කරන්නේ ද? ඔහු මෙලොව දී ම, ප්‍රශංසා ලබයි. මරණින් මතු දෙවිලොව යයි.

මෙහි 'හික්‍රං' යනු 'බිඳ දැමූ කෙලෙස් ඇති පිරිසිදු පුද්ගලයා ය. 'වරණපපනනං' යනු 'ශීල-වරණ යන මෙයින් යුතු' යන අර්ථ යි. 'දිට්‍ඨවධමෙම' යනු 'හුදෙක් මෙයින් වුන වූ පසු පමණක් නො ව, මේ ආත්ම භාවයේ දී ම ඔහු ප්‍රශංසා ලබයි. පැසසුම් සුවය ද විදිසි' යන අර්ථයි.

රජතුමා ශක්‍රයාගේ කථාව අසා, තමා ගත් මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය සිඳ දමා, සතුටු සිතින් මෙසේ පැවසී ය.

5. අද දෙවියන්ට ප්‍රධාන වූ 'වාසව' නම් වූ, යම් ශක්‍රයෙක් දුටුවෙමිද, ඒකාන්තයෙන් ම එයින් මට සම්පත්තියක් පහළ විය. 'සක්දෙව්දුනි, අද මේ හික්‍රවත්, ඔබත් දැකීමෙන් අනල්ප වූ පින් කරගනිමි.

මෙහි 'ලකඛි' යනු සම්පත්තිය යි. ප්‍රඥාව ගැන ද මෙසේ කියති. මින් කියන ලද්දේ මේ අදහස යි. එනම් අද ඔබේ වචනයට ඇහුම්කන් දුන් මට කුශලාකුශල විපාක තේරුම් ගන්නා නුවණ පහළ විය' යන අර්ථයි. 'යං' යනු 'නිපාතයක් පමණි'. 'භුතපතදාසාම' යනු 'ශක්‍රයා දුටුවෙමු' යන අර්ථ යි.

ඒ ඇසු ශක්‍රයා නුවණ පාදා ගත් රජුට, ස්තූති කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

6. බහුශ්‍රැත වූ, බොහෝ කරුණු ගැන වින්තනය මෙහෙයවිය හැකි ප්‍රාඥ වූ, යම් කෙනෙක් වෙත් ද? ඒකාන්තයෙන් ඔවුහු ඇසුරු කළ යුතු වෙති. රජතුමනි, මේ හික්‍රවත් මාත් දැකීමෙන්, අනල්ප වූ පින් රැස්කර ගනුව.

මෙහි 'බහුධර්මානවිනතිනෝ' යනු 'බොහෝ කරුණු ගැන සිතා බැලීමට සමත්' යන අර්ථයයි.

ශක්‍රයාගේ එම ප්‍රකාශයෙන් පසු, රජතුමා අවසාන වශයෙන් මෙසේ කී ය.

7. දේවේන්‍ද්‍රය, ඔබේ සුභාමිතයන් අසා ක්‍රෝධ නැත්තෙක් වෙමි. නීති ප්‍රසන්න සිත් ඇත්තෙක් වෙමි. සියලු ආගන්තුකයන්ගේ ඉල්ලීම්වලට සුදුස්සෙක් වී, මානය දුරුකොට (උතුමන්ට) නමස්කාර කරන්නෙක් වෙමි.

මෙහි 'සබ්බාතිපීයාවයොගො භවිත්වා' යනු 'සියලු ආගන්තුකයන්ට එනම්, පැමිණි-නොපැමිණි ආගන්තුකයන් අතුරෙන්, යම්කිසි කෙනෙක්, යම්-යම්දෙයක් ඉල්ලන් ද? ඒ ඒ දේ දීමට යෝග්‍ය වූ, සුදුසු පුද්ගලයෙක් වී ඔවුන් විසින් ඉල්ලන ලද, ආයාචනා කරන ලද සියල්ල ලබාදෙන්නෙක් වී' යන අර්ථයයි. 'සුඛවාන දෙවිඤ්ඤ සුභසිතානි' යනු 'ඔබේ සුභාමිතයන් අසා, 'මම එවැනි පුද්ගලයෙක් වන්නෙමි'යි කියයි' යන අර්ථයයි.

මෙසේ කී රජතුමා වහා මාලිගාවෙන් බැස, පසේ බුදුරදුන්ට නමස්කාර කොට, එකත්පසෙක සිටියේ ය. පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අභසෙහි පලක් බැඳ වැඩ හිඳ, 'මහරජතුමනි, ඔය කියන ලද විද්‍යාධරයා ශ්‍රමණයෙක් නො වේ. මේ ලෝකය දැහැමි මහණ බමුණන්ගෙන් හිස් වූවක් නො වේ. එබැවින් දන් දෙන්න. සිල් රකින්න. පොහෝ කටයුතු නීති සිදු කරන්නැ'යි රජුට අවවාද කළ සේක. ශක්‍රයා ද ස්වකීය ශක්‍ර ලීලාවෙන් අභසෙහි ම සිට, 'මෙතැන් පටන් අප්‍රමාදී ව කටයුතු කරවූ යැ'යි නුවර වැසියන්ට අවවාද දී, එම රටින් පිටුවහල් කරන ලද මහණ බමුණන්ට, නැවත රටට පැමිණෙන්නට ආරාධනා කරමින්, බෙර හසුරුවන ලෙස රජුට දැනුම් දී, පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ද කැටුව, තම-තමන්ගේ වාසස්ථාන කරා යන්නට පිටත් විය. රජතුමා ඒ අවවාදවල පිහිටා බොහෝ පින්කම් කෙළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා ඒ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, පසුකළෙක පිරිනිවන් පෑ සේක. රජතුමා නම් ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. සක්දෙව් රජ වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.2.7

හිසපුළු ජාතකය

'යමෙකං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සේක්, එක්තරා හික්කුචක අරඹයා වදාළ සේක. ඉහත කී හික්කුච ජේතවනාරාමයෙන් නික්ම කොසොල් රටේ එක්තරා කැලෑබද ප්‍රදේශයක් ඇසුරුකොට වාසය කෙළේ ය. එක්දිනක් ඒ කැලෑවෙහි ම පිහිටි පියුම් විලක් දැක එහි බැසගත් ඔහු, මුහුණ කට සෝදන අතරේ දී, සමීපයෙහි තිබූ පිපුණු පියුමක් දැක, ඊට ළංව පියුමට යටි සුළඟෙහි සිට පහත් වී, එහි සුවද ආඝ්‍රාණිය කෙළේ ය. ඒ කැලයෙහි එම වනපියසෙහි ම අධිගෘහිත ව ජීවත් වූ දේවතාවෙක් හික්කුචගේ ඒ ක්‍රියාව දැක 'නිදුකාණෙනි, ඔබ සුවද සොරෙකි. ඔබ කළ ක්‍රියාව සොරකමේ එක් අංගයකැ'යි කියා, හික්කුච සංවේගයට පත් කෙළේ ය. දේවතාවා විසින් සංවේගයට පත්කරන ලද, හික්කුච පෙරළා ජේතවනයට ගියේ ය. එහි දී බුදුරජුන් බැහැරුටු, ඔහු උන්වහන්සේට වැද එකත්පසෙක වාඩි විය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ මෙතෙක් කොහි විසුවෙහි දැ'යි, විචාළ සේක. 'ස්වාමීනි, මම පසුගිය දිනවල අසවල් වනලැහැබෙහි විසුවෙමි. එහි දී මාගේ ක්‍රියාවක් දුටු දේවතාවෙක් මේ මේ අයුරින් මා, සංවේගයට පත් කෙළේ යැ'යි, එහි දී වූ සියලු සිදුවීම්, පැහැදිලි කරමින් ඒ හික්කුච බුදුරජාණන් වහන්සේට, කරුණු කීවේ ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔය වැනි අවස්ථාවන්ට මුහුණපාන්නට සිදු වූයේ, ඔබට පමණක් නො වේ. පෙර විසූ පඬිවරු පවා යම් යම් අය විසින් එසේ සංවේගයට පත් කරන ලදහ'යි වදාරා, ඒ හික්කුචගේ ඇරයුමින් මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ එක්තරා නියම්ගමක බමුණු පවුලක ඉපිද තරුණවියට පත් වූයේ ය. නිසිකාලයේ දී තකම්ලාවට ගොස් ශිල්ප-ශාස්ත්‍ර ඉගෙන ගත් ඔහු පසුකලෙක ගිහිගෙය කලකිරී සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, විශාල කැලෑ ප්‍රදේශයක පියුම් විලක් සමීපයේ ජීවත් විය. එක් දිනක් හිමිදිරි උදයේ, විලට බැසගත් ඔහු, සුවිපුණු පියුම් දෙස බලමින් සිටියේ ය. ළඟම තිබූ පිපුණු පියුමකට නැඹුරු වූ මේ තරුණ තාපසයා, මහත් අහිරුවියෙන් එය සිප ගත්තේ ය. ඒ අසල තිබූ රූස්ස විවරයක හුන්, එක් දෙවිදුවක් තවුසාගේ ඒ කියාව දැක, ඔහු සංවේගයට පත් කරමින් මෙසේ කීවා ය.

යමෙතං වාරිජං පුප්ඵං - අදින්නං උපසිඛසසී
එකංග මෙතං ථෙය්‍යාන - ගන්ධජෙථ නොසි මාරිසාති

නිද්‍රාකාණෙනි, යම් ඒ ජලයෙහි හටගත්, නො දුන් නෙලුම් මලක් සිම්ඹෙහි ද, එය සොරකමේ එක් අංගයකි. (එබැවින්) ඔබ සුවද සොරෙකි.

මෙහි 'එකංගමෙතං' යනු 'එය එක් කොටසකි' යන අර්ථයයි.

දේවතාවියට පිළිතුරු දෙමින්, බෝසත් තවුසා මෙසේ පැවසුවේ ය.

- 2. (මම) නෙලුම් සොරකම් නො කෙළෙමි. නො කැඩුවෙමි. දුර තියා ආඝ්‍රාණය පමණක් කෙළෙමි. එසේ ඇතිකල්හි, කවර කාරණයක් නිසා (මට) 'සුවද සොරා'යැ'යි කියනු ලැබේ ද?

මෙහි 'ආරා සිංසාමි' යනු 'දුර සිට සුවද බලමි' යන අර්ථයයි. 'වණණන' යනු 'කාරණයකින්' යන අර්ථයයි.

මේ දෙදෙනා මෙසේ තර්ක කරන අතරේ විලට පැමිණි එක් පුරුෂයෙක්, ඒ විලෙහි බැස නෙලුම් අල ද සාරයි. පිපුණු පියුම් ද නෙලයි. ඒ දුටු බෝසත් තවුසා, දෙවිදුව අමතා 'දේවතාවිය, නෙලුම් මලක් සිපගත් පමණකින් ඔබ මට 'සුවද සොරෙකැ'යි කියයි. අර අතන නෙලුම් අල ගලවන, නෙලුම් මල් කඩන ඒ මිනිසාට ඔබ කුමක් නිසා නො බණින්නෙහි ද? ඔහුට ද දොස් කියව'යි කී ය. බෝසත් තවුසා ඒ අදහස දේවතාවියට පැහැදිලි කරමින් මෙසේ ද කීවේ ය.

- 3. කිසියම් තැනැත්තෙක් නෙලුම් අල සාරයි. හෙල පියුම් නෙලයි. මෙසේ විවිධ වැඩකරන ඒ මිනිසාට, කුමක් හෙයින් කිසිවක් නො කියනු ලැබේ ද?

මෙහි 'ආකිණණ කමමනොතා' යනු 'රළු වැඩ කරන - නපුරු කටයුතු කරන' යන අර්ථයයි.

නෙලුම් මල් නෙලන පුරුෂයාට, නො බණින කාරණය පැහැදිලි කරමින් දෙවිදුව මෙසේ පැවසුවා ය.

4. නපුරුකම් බහුල මිනිසා කිරිමවකගේ වස්ත්‍රයක් මෙන් කිළිටි ය. එවැන්නකුට කීමට, මට වචන නැත. එහෙත් ඔබට කියාදීමට (මම) සුදුසු වෙමි.

නිතර නිවැරදි දේ සොයන, නිර්දෝෂ වූ පුද්ගලයකුට, කෙස් අගක් පමණ වූ පාපයක් වුවත්, මහා මේසයක් මෙන් වැටහේ.

මෙහි 'ධාතීවෙළං වා' යනු 'කෙළ - සොටු - මළ - මුත්‍ර තැවරුණු කිරිමවු දාසියකගේ ඇඳිවතක් මෙන්, ඔහු පවෙහි ගැලී ඇත. ඒ කාරණය නිසා ඔහුට කීමට මට වචන නැත' යන අර්ථ යි. 'තඤ්ච අරහාමී' යනු 'ශ්‍රමණයෝ වනාහි අවවාද කැමැත්තෝ ය. ප්‍රියශීලී ය. එබැවින් හිමියනි, ඔබ අල්පමාත්‍ර වූ නුසුදුසු යමක් කළොත්, එය කියාදීමට සුදුසු වෙමි' යන අර්ථ යි. 'අනංගණසස්' යනු 'නිර්දෝෂ වූ ඔබ වැනි අයට' යන අර්ථයි. 'අබහාමනතංච බායති' යනු 'මහා මේසයක් තරම් ව වැටහේ. දැන් කුමක් නිසා, මෙවැනි දෝෂයක් ගණන් නො ගත යුතු ලෙස කටයුතු කෙරේ ද?' යන අර්ථ යි.

මෙසේ ඒ දෙවඟන විසින් සංවේගයට පත්කරන ලද බෝසත් තෙමේ, එම සංවේගයෙන් යුතු ව ම මෙසේ පැවසී ය.

6. දේවතාවිය, ඒකාන්තයෙන් ඔබ මා හඳුනයි. එබැවින් ම මට අනුකම්පා දක්වයි. දෙවිදුව, නැවත යම්දිනෙක එබන්දක් දුටුවහොත්, මට එය කියා දෙන්න.

මෙහි 'යකඛා' යනුවෙන් දේවතාවිය අමතයි. 'වජ්ජාසී' යනු 'කියන්නෙහි ය' යන අර්ථ යි. 'යදා පසසසී එදිසං' යනු 'යම් දිනෙක මගේ එබඳු වූ දෝෂයක් දුටුවොත්, එකල මෙපරිද්දෙන් ම, මා වළක්වා ලන්න යැ'යි කියයි' යන අර්ථ යි.

බෝසතුන්ගේ මේ ඉල්ලීමට පිළිතුරු සපයන, දේවතාවිය මෙසේ පැවසුවා ය.

7. තවුසාණෙනි, මම ඔබ නිසා ජීවත් වන්නියක් නො වෙමි. ඔබේ බැලුමෙහෙවරෙහ යෙදුනියක් ද නො වෙමි. යමක් නිසා සුගතියට යන්නේ නම්, ඔබ ම එය තේරුම් ගන්න.

මෙහි 'භතකමහසෙ' යනු 'ඔබේ බැලුමෙහෙවර කරන වැඩකාරියක් නො වෙමි. කුමන කරුණක් නිසා, හැමදාම ඔබ රකිමින් හැසිරෙන්නෙමි දැ'යි දක්වයි' යන අර්ථ යි. 'යෙන ගවේෂයා' යනු 'තවුසාණෙනි, යම් ක්‍රියාවකින් ඔබ සුගතියට යන්නෙහි ද? එය ඔබ ම දැනගන්න' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තවුසාට අවවාද කළ, ඒ දෙවගන තමාගේ විමානය කරා පිටත් ව ගියා ය. බෝසත් තෙමේ ද ධ්‍යාන උපදවාගෙන, නො පිරිහුණු ධ්‍යානයෙන් යුතුව දිවි ඇති තෙක් වැස, මැරී ගොස් බඹලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, ඒ හික්කුළු සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා දෙව්දූව නම්, උත්පලවණ්ණාය. තාපසයා වූ කළී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.2.8

විසාස ජාතකය

'සුසුබං වත ජීවනති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ පූර්වාරාමයේ වැඩවෙසෙන සේක, කෙළිලොල් හික්කු පිරිසක් අරබයා වදාළ සේක. ඔවුන්ගේ එම හැසිරීමට ප්‍රතිචාර දැක් වූ මහ මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ ඔවුන් විසූ පහය කම්පාකොට ඔවුන් සංවේගයට පත් කළ හ. පසුදිනෙක දම්සභාවට රැස් වූ හික්කුහු ඉහත සඳහන් කළ කෙළිලොල් හික්කුන්ගේ නො හැදුණුකම් ගැන කථා කරමින් හුන් හ. එවිට එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ගැන, ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, ඔවුහු දැන් පමණක් නොව අතීතයේ

දී ද කෙළිලොල් වූවාහු ම යැයි, වදාරා මේ අතීත කරා ප්‍රවෘත්තිය දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හී, අප බෝසත් තෙමේ සක්දෙව් රජ ව ඉපිද සිටියේ ය. මේ අතර කසී රටට අයත් කිසියම් ගමක සහෝදරවරු සත්දෙනෙක කාමයන්හී දොස් දැක, ගිහි ගෙයින් නික්ම සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව 'මෙජ්ඣ' නමින් ප්‍රසිද්ධ කැලයෙහි වාසය කරමින්, භාවනානුයෝගීව කටයුතු නො කොට, කාය වර්ධන ක්‍රියාවන්හී නිරත ව ඊට අදාල නානා ප්‍රකාර වූ ක්‍රීඩාවල යෙදෙමින් වාසය කළ හ. මොවුන්ගේ මේ නො කටයුතු දේවල් දුටු සක්දෙව් රජ, 'මම මොවුන් සංවේගයට පත් කොට, ඔවුන්ට කරුණු වටහා දී, සත් ක්‍රියාවන්හී යොදවන්නෙමි'යි කල්පනා කොට ගිරවකුගේ වේෂයක් මවාගෙන, ඒ තවුසන් වසන තැනට පැමිණ ඔවුන් අසල තිබූ ගසෙක සැඟ ව සිට, ඔවුන් සංවේගයට පත් කරමින් මෙසේ කීවේ ය.

සුසුබං වන ජීවනනී - යෙ ජනා විසාසාදි නො
දිට්ඨෙව ධමෙම පාසංසා - සමපරායෙව සුගතිනීති

යම් කෙනෙක් විසාසාදි වෙද් ද? ඒකාන්තයෙන් ඔවුහු සැපසේ ජීවත් වෙති. මෙලොව දී ම පැසසුමට ලක් වෙති. පරලොව සුගතිගාමී වෙති.

මෙහි 'විසාසාදිනො' යනු 'පරිභෝග කිරීමෙන් ඉතිරි වූ දෙය අනුභව කරනවුන් සඳහා කියන ලදී' යන අර්ථ යි. 'දිට්ඨෙවධමෙම' යනු 'යම් කෙනෙක් මෙබඳු වෙද් ද? ඔවුහු මෙලොව දී ම ප්‍රශංසාවට ලක් වෙති.' යන අර්ථ යි. 'සමපරායෙව' යනු 'ඔවුහු සුගතිගාමී වෙති, දෙව්ලොව උපදිති යන අදහසින් කියයි' යන අර්ථ යි.

ගිරවාගේ මේ කර්මය අසා සිටි තවුස් පිරිසෙහි හුන් අය අතුරෙන් එක් තවුසෙක්, සෙසු අය අමතා මෙසේ කීවේ ය.

2. ප්‍රාඥයිනි, ගිරවාගේ කියමන් වරදවා තේරුම් නො ගනිවු, මේ වචනය අසවු, ඔහු සහෝදරයන් වන අපට ම ප්‍රශංසා කරයි.

මෙහි 'භාසමානසස' යනු 'මිනිස් බසින් කථා කරන' යන අර්ථයයි. 'න නිසාමෙථ' යනු 'නො අසවු' යන අර්ථයයි. 'එදං සුඤ්ඤාථ' යනු 'ඔහුගේ මේ වචනය අසවු' යන අර්ථයයි. 'සොදරියා' යනු 'එක ම කුසක උපන් බැවින්, ඔවුන් අමතමින් එසේ කී ය' යන අර්ථයයි.

ඉක්බිති ඒ අදහස ප්‍රතිකේෂ්ප කරමින් ගිරවා මෙසේ පැවසී ය.

3. මළකුණු කන්නෙනි, මගේ වචනය අසවු. මම තොපට ප්‍රශංසා නො කරමි. තෙපි ඉදුල් කන අය වෙති. තෙපි 'විසාසාදි' අය නො වෙති.

මෙහි 'කුණපාදා' යනු 'මළකුණු කන්නෙනි යි ඔවුන් අමතයි' යන අර්ථයයි.

තාපසවරු සියලු දෙනා ගිරවාගේ කීම අසා, මෙසේ පැවසූ හ.

4. 'මෙජ්ඣ' නම් ආරණ්‍යයෙහි, හිස මුදුනේ පමණක් කෙස් ටිකක් ඇතිව වසන අපට, පැවිද්දෙන් සත් වසක් ගතවිය. ඒ අපි සිංහ, ව්‍යාඝ්‍රාදීන් විසින් කා ඉතිරි වූ දේ කමින් යැපෙමු. ඉදින් අපි ඔබගේ ගැරහුමට ලක්වෙමු නම්, ඔබේ පැසසුමට ලක්වන්නෝ කවරහු ද?

මෙහි 'සිබණඩිනෝ' යනු 'හිස මුදුනේ පමණක් කෙස් ඇති' යන අර්ථයයි. 'විසාසේන' යනු 'මෙපමණ කලක් එනම්, සත් වසරක් සිංහ ව්‍යාඝ්‍රයන් කා ඉතිරි වූ දැයින් යැපුනෙමු. ඉදින් අපි ඔබගේ ගැරහුමට ලක් වෙමු නම්, ඔබේ ප්‍රශංසාවට ලක්වන්නෝ කවරහු ද?' යන අර්ථයයි.

අනතුරුව තවුසන් ලජ්ජාවට පත්කරමින්, බෝසත් ගිරවා මෙසේ කීවේ ය.

5. සිංහයන්ගේ ද, ව්‍යාඝ්‍රයන්ගේ ද, වෙනත් නපුරු සතුන්ගේ ද ආහාරවලින් ඉතිරි වූ දෑ අනුභව කිරීමෙන් යැපෙන තෙපි, එසේ 'විසාසාදිහු' යැයි සිතන බව පෙනේ.

මෙහි 'වළානඤ්චාවසිට්ඨකං' යනු 'වෙනත් නපුරු සතුන් කා ඉතිරි වූ දෑ එනම්, ඉදුල් කෑම' යන අර්ථයයි.

ගිරවාගේ කථාව ඇසූ තාපසවරු 'ඉදින් අපි විසාසාදීහු නො වෙමු නම්, එකල්හි කවුරු නම් විසාසාදීහු වෙත් ද? එය අපට කියනු මැනවැ'යි ගිරවාගෙන් අයැද සිටිය හ. ඉක්බිති බෝසත් ගිරවා, තාපසවරුන්ට 'විසාසාදීන් යනු කවුරුන්දැ'යි පැහැදිලි කරමින් මේ අවසාන ගාථාව පැවසුවේ ය.

6. යම් කෙනෙක් බමුණන්ට, ශ්‍රමණයන්ට හා වෙනත් පුලන්තන්ට දන් දී, ඉතිරි වූ දෙය අනුභව කරත් ද? ඔවුහු 'විසාසාද' නම් වෙති.

මෙහි 'වණිබබිනො' යනු 'ඒ ඒ දෑ ඉල්ලන්නාට' යන අර්ථ යි.

මෙසේ තවුසන් ලජ්ජාවට පත්කළ බෝසත් ගිරවා, ස්වකීය භවනය බලා පිටත් ව ගියේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා ඒ සහෝදරවරු සත්දෙනා නම්, මේ කෙළිලොල් හික්කු පිරිස ය. ශක්‍රයා වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.2.9

වට්ටක ජාතකය

'පණිතං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වැඩවසන සේක, එක් ලෝල හික්කුවක අරබයා වදාළ සේක. ඒ හික්කුව තමන් වහන්සේ වෙත කැඳ වූ, බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ ලෝල හික්කුවක් ය, යනු සැබෑ දැ'යි විමසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එය එසේ යැ'යි, එ හික්කුව පිළිගත්තේ ය. 'මහණ, ඔබ මෙසේ ලොල් වූයේ දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද බරණැස් නුවර ඉපදී ඇතුන්-අසුන්-ගවයන්-මිනිසුන් යන මේ සත්ත්වයන්ගේ කුණපවලින් තෘප්තියට පත් නො වී, ඊටත් වඩ වැඩිමනත් දේ ලැබීම සඳහා, වනයට පිවිසියේ දැ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, මේ අතීත කථා පුවත මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ වටු ජාතියෙහි ඉපිද කැලෑ ප්‍රදේශයක රළු තණකොළ ඇට ආහාරයට ගනිමින් ජීවත් විය. එකල බරණැස් නුවර විසූ, එක් කෑදර කපුටෙක් ඇත් කුණප ආදියෙන් සෑහීමකට පත් නොවී, 'මීට වඩා වැඩිමනත් යමක් ලබන්නෙමි'යි සිතා මහ වනයට පිවිස පලවැල ආදිය කමින්, ඒ මේ අත ඇවිද යනවිට බෝසතුන් දැක, 'මේ වටුවා විශාල සිරුරක් ඇත්තෙකි. එකක් එකට ම මූ මිහිරි ආහාර වර්ග කනවා විය යුතු ය. එබැවින් මුඟෙන් ඒ ගැන අසා, ඒවා ම ආහාරයට ගෙන මම ද ඇඟ හදා ගන්නෙමි'යි, සිතා බෝසතුන් වසා සිටි අත්තට, උඩින් පිහිටි අත්තෙහි වසා, බෝසතුන් අමතා 'පින්වත් වටුවාණෙනි, කුමන ප්‍රණීත වූ ආහාරයක් ඔබ අනුභව කරතිද? කෙසේ නම් සිරුර මහත් කොට ගත්තෙහි දැ'යි, විචාලේ ය. ඊට පිළිතුරු දෙමින්, කපුටා සමග පිළිසඳර කථාවක ලීලාවෙන් බෝසත් වටුවා මෙසේ කීවේ ය.

පණිතං භුඤ්ජසෙ භතතං - සපපි තෙලඤ්ච මාතුල
 අථ කෙන නුවණෙණන - කිංසා තිමසි වායසාති

කපුටු මාමේ, ඔබ බත්-ගිතෙල්-තෙල් ආදී වූ ප්‍රණීත අහර අනුභව කරති ය. එහෙත් කුමන හේතුවකින් කෙටිටු වෙහි ද?

මෙහි 'භතතං' යනු 'මිනිසුන්ගේ බොජුන් සඳහා පිළියෙළ කරන ලද බත්, යන අර්ථ යි. 'මාතුල' යනුවෙන් 'ප්‍රිය උපදවන ආකාරයට අමතයි' යන අර්ථ යි. 'කිංසා' යනු 'මස් ලේ අඩු' යන අර්ථ යි.

ඔහුගේ වචන ඇසූ කපුටා, මෙසේ පැවසී ය.

2. සතුරන් මැද වසන, ඔවුන් අතුරෙහි කෑම සොයන, නිතර කලකිරීමෙන් යුතු හදවතක් ඇති, කපුටාට පුෂ්ටිමත් බවක් කොයින් ද?
3. 'ධංක' නම් වූ කපුටෝ, නිතර බියෙන් පසුවෙති. පව්කමින් ලබන ලද ආහාර, නො පිණවයි. වටුව, ඒකාන්තයෙන් ඒ නිසා මම කෙටිටු වෙමි.
4. වටුව, ඔබ රළු වූ ද, තෙල් අඩු තෘණ බිජ අනුභව කෙරෙහි. එසේ වුවත් ඔබ කවර කරුණක් නිසා, මහත් වෙහි ද?

මෙහි 'දළුහියං' යනු 'මෙබඳු ස්වරූප ඇති කපුටකු වන මගේ මහත් බවක්, පුෂ්ටිමත් බවක් කොයින් ද?' යන අර්ථ යි. 'උබෙබ්නො' යනු 'බියෙන් පසුවන' යන අර්ථ යි. 'ධංක' යනු 'කපුටන් සඳහා කියන නමකි. 'පාපෙන කමුඛ්‍යා ලදොධා' යනු කාක්කකු විසින් මිනිසුන්ට අයත් දෑ පැහැර ගැනීම් වශයෙන් වූ, පව්කමින් ලබන ලද ආහාර' යන අර්ථයි. 'න පිණෙති' යනු 'සන්තර්පණය නො කෙරේ' යන අර්ථ යි. 'තෙනසම්' යනු 'ඒ කාරණය නිසා මම කෙට්ටු වෙමි' යන අර්ථ යි. 'අපපසෙනහානි' යනු 'ඕපේර් ගුණය අඩු', යන අර්ථ යි.

කපුටා බෝසතුන් ප්‍රණීත හෝජන කනු ඇතැයි යන හැඟීමෙන්, වටුවන්ට ස්වභාවයෙන් ලැබෙන ගොදුරු ගැන සලකා ගෙන එසේ කීවේ ය. ඒ අසා බෝසත් තෙමේ, තමාගේ මහත්වීමට හේතුව පැහැදිලි කරමින් මෙසේ කීවේ ය.

5. අල්පේච්ඡතාව නිසා ද, ලොකු ලොකු සිතිවිලි නැති බැවින් ද, වැඩිදුර ගමන් නැති නිසාද, ලද දෙයින් යැපෙමින් වසමි. කපුට, මා මහත් වූයේ එබැවිනි.

6. අල්පේච්ඡ වූ, සැප ගැන ලොකුවට නො සිතන, පමණ දැන ආහාර ගන්නා තැනැත්තාගේ ජීවිත පැවැත්ම, මැනවින් පවත්වාගෙන යා හැකි ය.

මෙහි 'අපපිච්ඡා' යනු 'ආහාරයෙහි අල්පේච්ඡතා ඇති බැවින් ද, ආශා නැති බැවින් ද, හුදෙක් ශරීරයේ පැවැත්ම සඳහා ම ආහාර ගන්නා බව ය' යන අර්ථ යි. 'අපපච්ඡතාය' යනු 'අද කොහෙන් ආහාර ලබන්නෙමි ද? හෙට කොහෙන් දැ යි මෙසේ ආහාර ගැන සිතිවිල්ලක් නැති බැවින්' යන අර්ථ යි. 'අවිදුර ගමණෙන ව' යනු 'අසවල් තැන මිහිරි ආහාර ඇතැ'යි සිතා ඒ වෙනුවෙන් දුර ගමන් නො යන', යන අර්ථ යි. 'ලදොධා ලදොධන' යනු 'රඵ හෝ වේවා, ප්‍රණීත හෝ වේවා යමක් ලැබුණි නම් එයින් ම යැපෙන' යන අර්ථ යි. 'චුලො තෙනසම්' යනු 'ඒ කාරණා සතර නිසා තර වූයෙමි' යන අර්ථ යි. 'වායස' යනු 'එනමින් කපුටා අමතයි' යන අර්ථ යි. 'අපපච්ඡනි සුඛසස' යනු 'ආහාර ගැන සිතිවිලි නැති, අල්ප වූ අදහස්, 'උතුමන්ගේ සැපය මොහුට ඇතැ'යි යන අර්ථයෙන් 'අපපච්ඡනි සුඛ' නම් වේ. එවැනි සැපයෙන් යුතු ඒ පුද්ගලයාගේ' යන අර්ථ යි. 'සුසංගහිත පමාණසස' යනු 'මෙපමණක් අනුභවකොට දීරවා ගන්නට හැකි

වන්නෙමැ'යි මැනවින් ප්‍රමාණවත් කොට ආහාර ගන්නා පුද්ගලයාට' යන අර්ථ යි. 'වුතභී සුසමුදානියා' යනු 'එබඳු පුද්ගලයාගේ ජීවිත පැවැත්ම සැපසේ පවත්වා ගෙන යන්නට, මැනවින් පාලනය කරගන්නට හැකි ය' යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී ඉහත කී ලෝල හික්කුළුව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා කපුටා නම්, මේ ලෝල හික්කුළුව ය. වටුවා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

6.2.10

කාක ජාතකය

'විරසං වත පසසාම' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වහෙර වැඩවාසය කරන සේක, එක්තරා ලෝල හික්කුළුවක අරඬයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාව මීට ඉහත 'වට්ටක' ජාතකයේ දී විස්තර කරන ලද කථාවට සමාන ය. ඊට අයත් අතීත කථාව මෙසේ ය.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ පරෙවි කුලයේ ඉපිද, බරණැස් සිටුකුමාගේ මුළුතැන්ගෙයි, වෙසෙසින් සාදන ලද කුඩුවක වාසය කරයි. කපුටෙක් ද එහි පැමිණ බෝසත් පරෙවියා සමග මිතුරු වී එහි ම, කල් ගෙවන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ හා සමාන ම විස්තරයක් එනම්, කපුටකු හා පරෙවියකු අතරේ පැවති මිතුරුකමක් ගැන මීට ඉහත දක්වන ලද 'කපෝත' ජාතකයෙහිදී විස්තර කරන ලදී. ඊට අනුව සියලු විස්තර තේරුම් ගත යුතු ය. එහි දී අරක්කැමියා කපුටාගේ පිහාටු ගලවා දමා, ඔහු විසින් සාදාගන්නා ලද ඔෟෂධ සංයෝගය, කපුටාගේ ඇඟ පුරා තවරා කෙළවරකින් සිදුරු කරන ලද සිප්පි කටුවක් කපුටාගේ බෙල්ලෙහි මාලයක් මෙන් පලද, නැවත උෟ හුන් කුඩුව තුළ ම තැබුවේ ය.

බෝසත් තෙමේ මේ කිසිත් නො දැන වනයේ සිට සිය කුඩුව වෙත පැමිණ, සිය මිතුරු කපුටා දැක, උඟට විහිළී කරමින් මෙසේ කී ය.

වීරසං වන පසසාම - සභායං මණි ධාරිතං
සුගතාය මසසු කුතනියා - සොභතෙ වන මෙ සධානි

ඒකාන්තයෙන්, බොහෝ කලෙකින් මැණිකක් පැලඳී මිතුරකු දුටුවෙමි. මගේ යාලුවා රැවුල බැම නිසා, ඒකාන්තයෙන් ශෝභමාන ය.

මෙහි 'මසසුකුතනිය' යනු 'මේ රැවුල කැපීමේ ක්‍රියාව නිසා' යන අර්ථ යි.

ඒ අසා සිටි කපුටා පරෙවියාට පිළිතුරු දෙමින්, මෙසේ පැවසී ය.

2. වැඩ කටයුතුවල නිරත ව සිටි මම, වැඩුණු ලෝම-නිය ඇත්තේ වෙමි. හුඟ කලෙකින් කරණවැමියකු හමු වී, ඒ ලෝම ආදිය ඉවත් කරවිමි.

මෙහි 'අහං කමෙමසු ව්‍යාවටො' යනු 'මම මේ රාජකාරිවල යෙදී සිටීම හේතුවෙන් ඉඩක් නො ලද නිසා, වැඩුණු කිහිලි රෝම හා නිය ඇත්තේ විමි'යි කියයි' යන අර්ථ යි.

නැවත බෝසත් පරෙවියා මෙසේ කීවේ ය.

3. යම් භෙයකින් කරණවැමියකු ඉතා කලාතුරකින් ලැබ, ලෝම බැහැර කරවුවෙහි ය. තවද මිතුර, දැන් ඔබේ ගෙලෙහි කුමක් නම්, කිණි-කිණි ගායි ද?

ඔබ බොහෝ කලෙකින් කපුවකු ලැබ, ලෝම ඉවත් කරවුවෙහි ය. ලොම් බැහැර කරවුවෙහි ය. තවද මිත්‍රය, දැන් ඔබේ ගෙලෙහි කුමක් නම් කිණි-කිණි ගායි ද? යන අර්ථ යි.

ඊට පිළිතුරු වශයෙන්, කපුටා මෙසේ උත්තර දුන්නේ ය.

4. සියුමැලි මිනිසුන්ගේ ගෙලවල මැණික් එල්ලෙයි. ඔවුන්ට අනුව මම ද ක්‍රියා කෙළෙමි. නුඹ එය සෙල්ලමකට කළ දෙයක් ලෙස, නො සිතව.

ඉදින් මාගේ මැනවින් කරන ලද රැවුල බැම ඔබට ප්‍රිය නම්, සබඳ ඔබට ද එය කරවන්නෙමි. මැණිකක් ද ඔබට දෙමි.

මෙහි 'මණි' යනු 'මිනිසුන්ගේ ගෙලවල මෙබඳු එක් මැණිකක් බැගින් එල්ලෙයි' යන අර්ථ යි. 'තෙසාහං' යනු 'මම ඔවුන්ට' යන අර්ථයි. 'මා කං මඤ්ඤි' යනු 'ඔබ වනාහි මා විසින් මෙය විහිළුවට කරන ලද්දකැ'යි නො සිතව' යන අර්ථ යි. 'පියහසි' යනු ඉදින් මාගේ මේ රැවුල බැමේ ක්‍රියාවට ඔබ කැමති වෙහි ද?' යන අර්ථ යි.

ඉන් පසු බෝසත් පරෙවියා අවසාන වශයෙන්, මෙසේ කීවේ ය.

6. මැණිකට සුදුස්සා ඔබ ම ය. මනා වූ රැවුල බැමට ද ඔබ ම සුදුසු ය. ඔබේ දර්ශනය ද, මට ප්‍රිය ය. ඔබ හා කථාකොට මම යන්න යමි.

මෙහි 'මණිනා' යනු 'මැණිකට' යන අර්ථ යි. මෙහි 'මණිනෝ' යන මේ පදය ම නිවැරදි පාඨය විය හැකි ය. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම් 'සබඳ, කවුඩුව, මේ මැණිකට සුදුස්සා ඔබ ම ය. මෙලෙස රැවුල කැපීමට ද ඔබ සුදුසු ය. මට වනාහි ඔබේ නො දැක්ම ම ප්‍රිය ය, එබැවින් ඔබ අමතා මම යමි' යන අර්ථ යි.

බෝසත් පරෙවියා මෙසේ කියා අහසට පැන, අත් තැනක් බලා පියඹා ගියේ ය. කපුටා වනාහි ටික වේලාවකට පසු, එතැන ම ජීවිතක්‍ෂයට පත් විය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව මෙසේ ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී ඉහත කී ලෝල හික්‍ෂුව අනාගාමි ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා කපුටා නම් මෙකී ලෝල හික්‍ෂුව ය. පරෙවියා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

දෙවෙනි සේනක වර්ගය යි.

ජක්ක නිපාත වර්ණනාව නිමියේ ය.

7.1.1

කුක්කු ජාතකය

'දියඩ්ඪ කුක්කු' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක, රජුට දුන් අවවාදයක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'තේසකුණ' ජාතකයෙහි විස්තර වේ. එහි අතීත කථාව මෙසේ ය.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ රජුට අර්ථයෙන් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කරන ඇමතිවරයා විය. අගතියෙහි පිහිටි රජතුමා අධර්මයෙන් රාජ්‍ය පාලය ගෙන ගියේ ය. ජනපදවාසීන් පෙළා ධනය ම එකතු කිරීම, රජුගේ අභිලාෂය විය. බෝසත් ඇමතිතුමා රජුට අවවාද කරනු සඳහා ඊට අවස්ථාවක් සොයමින් සිටියේ ය. රජතුමාගේ මඟුල් උයනෙහි රජු විසින් අරඹන ලද විවේකාගාරයක් විය. එහි කටයුතු අඩකින් අවසන් ව තිබුණි. කුමක් හෝ හේතුවකින් හෝ එම විවේකාගාරයෙහි වහලයේ කටයුතු පමා වී තිබුණි. එහි වහලයේ දැව කර්ණිකාව සකස්කොට, පරාල යොදා තිබුණ මුත්, එකඳු පරාලයක්වත්, කර්ණිකාවට සම්බන්ධකොට තිබුණේ නැත. කිසියම් දවසක උයන්කෙළි පිණිස රාජකීය උද්‍යානයට සපිරිවරින් ගිය රජතුමා, එහි දී අඩක් නිම කොට තිබූ ශාලාව වෙත ගොස්, එය විවෘතකොට ඇතුළට පිවිස වහලය පිරික්සා කොට බලා 'වහලේ කැණීමඬල සිය හිස මත වැටේ' යන බියෙන් වහා ශාලාවෙන් ඉවතට පැන, එලියේ සිට එය නැවත නරඹා 'කිමෙක්ද? කුමක ආධාරයෙන් මේ කැණීමඬල නො වැටී මෙසේ පවතී ද? කුමක් නිසා පරාල ඉවතට නො ඇදී මෙසේ පවතී ද?' යි කල්පනා කරමින්, බෝසතුන්ගෙන් ඒ ගැන විමසමින් මෙසේ පැවසී ය.

දියඩ්ඪකුක්කු උදයෙන කණණිකා - විදන්ථියො අට්ඨපරිකඛි පනතිනං සසිංසපා සාරමයා අපේගගකා - කුහිං ධීතා උපරිතො න ධංසති ති

කැණීමඬල උසින් රියන් එකහමාරකි. එහි වට්ට වියත් අටකි. එය එළය නැති ඇට්ටේරියා අරවුවෙන් නිමවන ලදී. එය කොහි පිහිටා ඇත්ද? උඩින් පහත් නො වී එය කෙසේ පවතී ද?

මෙහි 'දියඩ්ඳකකු' යනු 'රියන් එකහමාරය' යන අර්ථයයි. 'උදයෙන' යනු 'උසින්', යන අර්ථයයි. 'පරිකබ්පනති නං' යනු 'එය වියත් අටකින් වටකොට ඇත' යන අර්ථයයි. වටින් අට වියනක් පමණ යැයි කියන ලද්දේ වේ. 'කුහිංඨිතා' යනු 'කොතැනක පිහිටා', යන අර්ථයයි. 'ධංසති' යනු 'නො වැටේ ද?' යන අර්ථයයි.

ඒ ඇසූ බෝසත් තෙමේ 'රජුට අවවාද දීම සඳහා කදිම අවස්ථාවක්, සුදුසු මාතෘකාවක් මට ලැබුණේ යැයි, සිතා මෙසේ උත්තර දුන්නේ ය.

2. අරටුවෙන් නිමවන ලද, වක් වූ තිහක් පමණ වූ පරාලවලින් වටකරන ලදුව, සම ව ඇති බැවින්, ඒවායේ ශක්තියෙන් තෙරපන ලදුව, මැනවින් ඒකාබද්ධ ව සම ව පිහිටා ඇති බැවින්, එය උඩින් පහක් නො වේ.

3. එපරිද්දෙන් නුවණැත්තා දැඩි මිත්‍රශීලිත්වයෙන් යුතු, නො බිඳෙන සුලු වූ, පිරිසිදු වර්ත ඇති මන්ත්‍රීන් සමග ඒකාබද්ධ වූ විට, පරාල වලින් බර ඔසවා සිටින කැණීමඬලක් මෙන්, සම්පත්තියෙන් නො පිරිහේ.

මෙහි 'යා තිංසති සාරමයා' යනු 'ගස්වල අරටුවෙන් නිමවන ලද තිහක් පමණ වූ පරාල', යන අර්ථයයි. 'පරිකිරිය' යනු 'පිරිවරා' යන අර්ථයයි. 'සමධ්විතා' යනු 'සම ව පැවති' යන අර්ථයයි. 'බලසා ව පිළිතා' යනු ඒ ඒ පරාලවල ශක්තියෙන් තෙරපා, මැනවින් සම්බන්ධකොට ඒකාබද්ධ කරන ලද' යන අර්ථයයි. 'පණධිතො' යනු 'නුවණැති රජතුමා' යන අර්ථයයි. 'සුචිති' යනු පිරිසිදු සමාවාර ඇති කලාශාණ මිත්‍රයන් විසින්' යන අර්ථයයි. 'මනනීති' යනු 'මන්ත්‍රණයෙහි දක්‍ෂයන් විසින්' යන අර්ථයයි. 'ගොපාණසීභාරවභාව කණණිකා' යනු 'යම් සේ පරාලවලින් බර උසුලන කැණීමඬල පහත් නො වී පවතී ද? එසේ රජතුමා ද, ඉහත කී ලක්‍ෂණවලින් යුතු ව හදවතින් බැඳී, මන්ත්‍රීන් සමග සුසම්බන්ධ වූයේ සම්පතින් නො පිරිහේ, ඉසුරින් නො පිරිහේ, නො වැටේ' යන අර්ථයයි.

බෝසතුන් මෙසේ කියන කල්හි, රජතුමා තමාගේ ක්‍රියාවන් ගැන නැවත සලකා බලා, 'කැණීමඬල නැති කල්හි, පරාලවල පැවැත්මක් නැත. පරාල නොමැති ව කැණීමඬල නො පවතී. පරාල බිඳී වැටෙනවිට, කැණීමඬල ද ඇද වැටේ. මෙ පරිද්දෙන් ම අධාරමිත රජෙක්, මනා වූ ඒකාබද්ධතාවක් නොමැතිකම නිසා, තමාට හිතවත් ඇමතිවරුන්ගෙන් ද,

හමුදාවෙන් ද, බ්‍රාහ්මණ-ගෘහපතියන්ගෙන් ද වෙන් වූ කල්හි, ඒ නිසා ම එනම්, නිලධාරීන්ගේ එකඟතාව නොමැති වීමෙන් ඉසුරුමක් බවින් පිරිහේ. එබැවින් රජකු නම්, දැහැමි විය යුතුම යැයි සිතුවේ ය. මේ අතර රජුට තැගි වශයෙන් ලැබුණු නාරං කුඩයක්, රාජපුරුෂයෝ රජු වෙතට ගෙන ආහ. රජතුමා 'මිතුර, මේ නාරං ගෙඩිය කන්න යැ'යි, කියා බෝසතුන්ට ඉන් එකක් දුන්නේ ය. බෝසත් තෙමේ එය අතට ගෙන 'මහරජතුමනි, නාරං කෑමට නො දන්නා උදවිය, එය පොඩිකර ගැනීමෙන් තිත්ත රස කර ගනිති. එහි ඇඹුල් ද ඉවත හලා ගනිති. නාරං කෑමට මැනවින් දන්නා අය, නාරං රසය නො නසා ම ඒවා කති'යි, කියා රජුට උපමාවකින් ධනය රැස්කරන ක්‍රමය පැහැදිලි කරමින්, මෙසේ ද කීය.

4. යම් සේ අයුධයක් අතේ ඇත්තා තද ලෙල්ලක් ඇති නාරං ගෙඩිය ලෙලි නො ගසා තිත්ත රස කරයි ද? රජතුමනි, නාරං ගෙඩිය (ලෙලි ගසා) ගන්නා තැනැත්තා එය මනාව මිහිරි රස කරයි. ඇතුළත සිවිය ගලවන්නා ද එය (පොඩිකර ගැනීමෙන්) අමිහිරි කරයි.

5. රජතුමනි, මෙසේ නුවණැත්තා සැහැසි නො වී ගම්-නියම්ගමිහි ධනය රැස් කරන්නේ, ධර්මයට අනුව කටයුතු කරමින්, ධර්මය පිළිපදිමින්, අනුන් නො වෙහෙසා අභිවෘද්ධිය සිදු කරන්නේ ය.

මෙහි 'බරතනංචං' යනු 'තද ලෙල්ල යි'. 'මෙලලං' යනු 'නාරං'ය. 'බෙලලං' යනු ද පායියකි. අර්ථය එය ම වේ. 'සසථවා' යනු 'ආයුධ ගත් අත් ඇත්තා' ය. 'අනාමසනෙතා' යනු 'පිට ලෙල්ල සියුම් ලෙස ඉවත් නො කරන්නා නාරං ගෙඩිය තිත්ත රස කරයි' යන අර්ථ යි. 'සමාහරං' යනු එය මැනවින් සකස් කරන්නා පිට ලෙල්ල ඉවත්කොට ඇතුළත ඇඹුල්, පිට නො වැගිරෙන පරිද්දෙන් එය මැනවින් කරයි' යන අර්ථ යි. 'පසථවා' යනුවෙන් රජුට අමතයි. 'තනුවධමුද්ධරං' යනු 'සියුම් කොටස් පවා ඉවත් කරන්නා මුළුමනින් තිත්ත රස බැහැර නො කළ බැවින්, එය අමිහිරි දෙයක් බවට පත් කරන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'එචං' යනු 'මෙසේ පණ්ඩිත වූ රජතුමා ද සැහැසි නො වී, තණ්හාවේ වසඟයට නො ගොස්, අගතිගාමී නො වී, රට නො පෙළා, වේයන්ගේ කුඹසක් වැඩෙන අයුරින්, මීමැස්සන් රොන් ගෙන ගොස්, මීවදයක් සාදන නියායෙන් ධනය රැස් කරන්නේ ය' යන අර්ථ යි.

6. දානය - ශීලය - පරිත්‍යාගය - සෘජු බව - මෘදු බව - තපස - අක්‍රෝධය - අවිහිංසාව - ඉවසීම - අවිරෝධතා යනු (දසරාජ ධර්ම)යි.

මේ දසරාජ ධර්මයන්ට අනුව පවතිමින් ධර්මානුවර්තී ව එය පිළිපදිමින් ඒ රජතුමා තමන්ගේ ද අනුන්ගේ ද අභිවාද්ධිය, දියුණුව ඇති කරන්නේ ය. අනුන් වෙහෙසට පත් නො කරන්නේ ය.

අනතුරුව බෝසතුන් සමග කථා කරමින් ම, මඟුල් පොකුණේ ඉවුරට ගිය රජතුමා එහි, ලා හිරු පැහැයෙන් යුතු, ජලයෙන් උඩට විත් දියේ නො ගැවී තිබුණු, එක් පිපුණු පියුමක් දැක 'මිත්‍රය, මේ පියුම ජලයෙහි ම හටගත්තකි. එහෙත් එය දියෙහි නො ගැවී පවතී යැ'යි බෝසතුන්ට කී ය. 'මහරජතුමනි, රජතු විසින් ද එබඳු ම විය යුතු යැ'යි, කී බෝසත් තෙමේ රජුට අවවාද වශයෙන් මෙසේ පැවසී ය.

7. මෙසේ ම පිරිසිදු ව්‍යවහාර ඇති, සැහැසි ක්‍රියාවලින් තොර, පිරිසිදු කර්මාන්ත ඇති, පවින් වැළකුණු එබඳු පුද්ගලයා, පොකුණුවල හටගත් පියුමක් දියෙහි නො ගැවෙන්නාක් මෙන්, කර්ම-ක්ලේශයන්හි නො ගැවේ.

මෙහි 'මිදාතමුලං' යනු 'සුදු පැහැති අල ඇති' යන අර්ථ යි. 'අමුක්‍රුජං' යනු 'පියුමට ම කියනන තවත් නමකි. 'අගගිනිකාසිඵාලිමං' යනු 'ගිනි වැනි සුර්යයා කරණ කොටගෙන පිපෙන, විකසිත වන' යන අර්ථ යි. 'න කඤ්ජො න රජො න වාරි ලිමපති' යනු 'මඩ ද, දූවිලි ද, ජලය ද නො ගැවේ, නො තැවරේ' යන අර්ථ යි. 'ලෙපති' යනු ද පාඨයකි. මේ ප්‍රථමා විභකතානන පද විටෙක සත්‍යමි විභක්තියෙහි යෙදේ. ඒ අනුව (පියුම) ඒ මඩ ආදියෙහි නො ගැවේ, නො ඇලේ' යන අර්ථ යි. 'වොහාර-සුචං' යනු පැරණි දැහැමි රජුන් විසින් ලියවා තබන ලද විනිශ්චය ක්‍රමයෙහි, පිරිසිදු ව අගතිගාමී නො වී දැහැමි ව විනිශ්චය කරන ලද' යන අර්ථ යි. 'අසාහසං' යනු 'දැහැමි විනිශ්චයෙහි පිහිටා සිටි බැවින් සැහැසි ක්‍රියා රහිත' යන අර්ථ යි. 'විසුද්ධකමමනං' යනු 'ඒ සැහැසි ක්‍රියා නැති බව නිසා ම, පිරිසිදු කටයුතු ඇති, සත්‍යවාදී වූ, ක්‍රෝධ රහිත වූ, ලෝකයාට මධ්‍යස්ථ ව, තුලාවක් මෙන් වූ' යන අර්ථයි. 'අපෙනපාපකං' යනු 'පවින් ඉවත් වූ' යන අර්ථ යි. 'න ලිමපති කමමකිලෙසනාදිසො' යනු 'ප්‍රාණඝාතය, අදත්තාදානය, මිථ්‍යාවාරය, මුසාවාදය යන මේ කර්ම ක්ලේශයෝ රජු කෙරෙහි නො ඇලෙති. මක් නිසා ද යත්? එවැනි රජතුමා පොකුණුවල හටගත් පියුම

දියෙහි නො ඇලී පවතින්නාක් මෙන්, කෙලෙසුන් කෙරෙන් නො ඇලෙන බැවිනි' යන අර්ථ යි.

රජතුමා මෙසේ බෝධිසත්ත්වයන්ගේ අවවාද අසා, එතැන් පටන් දැහැමින් රාජ්‍යය විවාරමින්, දානාදී විවිධ පින්කම් කරමින් ජීවත් ව සිට, පසුව මියගොස් දෙවිලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. පණ්ඩිත වූ ඇමතිවරයා නම්, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.2

මනෝජ ජාතකය

'යථා වාපො නිනනමනි' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේළුවනයෙහි වාසය කරන සේක, ප්‍රතිපක්‍ෂ උදවියට සේවා කම් කළ එක් හික්‍ෂුවක අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව මීට පෙර 'මහිලාමුඛ' ජාතකයෙහි දී විස්තර කරන ලදී. ඒ අනුව බුදුරජාණන් වහන්සේ සෙසු හික්‍ෂුන් අමතා, 'මහණෙනි, මේ හික්‍ෂුව විපක්‍ෂ සේවකයකු වූයේ, දැන් පමණක් නො ව, පෙර ද එසේම වූයේ යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථාව මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ සිංහරාජයෙක් ව ස්වකීය සිංහ ධේනුවක් සමග එක් ව වාසය කෙළේ ය. ඔවුනට පුතෙක් හා දුවක් වශයෙන් දරුවෝ දෙදෙනෙක් වූ හ. 'මනෝජ' යනු ඒ එක ම පුතාගේ නම යි. මනෝජ ද තරුණ වියට පත් වූ පසු ගැලපෙන සිංහ ධේනුවක් සමග පවුල් විය. මෙසේ ඔවුන් විසූ ගුහාවේ මුළු පවුලේ එකතුව පස්දෙනෙකි. මනෝජ කුළු මිමුන් ආදී වන සතුන් මරා ගෙනවුත් සිය මවුපියන් ප්‍රධාන, පවුලේ උදවියට දී, ඔවුන් පෝෂණය

කරයි. එක්දිනක් ගොදුරු බිම ඇවිදින මනෝජට සිවලකු දක්නට ලැබුණි. 'ගිරිය' නම් වූ මේ සිවලා තරුණ සිංහයා දුටු සැණින් පලා යන්නට උත්සාහ කළත්, එය නිෂ්ඵල බව දැන බයාදු ලෙස ගාත් දෙපසට දමා බිම වැතිරුණේ ය. ඒ දුටු සිංහයා 'මිතුර, මේ කිම දැ'යි ඇසී ය. 'ස්වාමීනි, මම ඔබතුමා දැකීමට පැමිණියේ ඔබේ ළඟ සේවාකම් කරමින්, උපස්ථාන කරමින් උදව් වීමට යැ'යි සිවලා කීවේ ය. එවිට සිංහයා තමා ඊට කැමති බව සිවලාට දැනුම් දී, උඟත් කැටුව තමා වසන ගුහාවට ගියේ ය. සිවලා දුටු බෝසත් සිංහ රාජයා 'පුත මනෝජ, සිවල්ලු නම් දුස්සීලයෝ ය. පාප ධර්මයෙහි ඇලුණු අය වෙති. අවැඩෙහි යොදවන්නෝ ම වෙති. එබැවින් එවැන්නකු ළං කර නො ගත යුතු යැ'යි සිය පුතුවට අවවාද කෙළේ ය. එසේ වුවත් ඒ කිසිවක් ගණන් නොගත් මනෝජ, සිවලා සමග ම සියලු ගමන් බිමන් ගියේ ය. කිසියම් දවසක අශ්ව මස් කෑමට ආශාවක් ඇති වූ සිවලා, මනෝජ අමතා 'ස්වාමීනි, අප විසින් අශ්ව මස් හැර වෙනත් නො කෑ මසක් නැත. ඒ නිසා අපි අශ්වයකු අල්ලා ගනිමුදැ'යි කීවේ ය. 'සබද, අසුන් ඇත්තේ කොහිද ?' 'ස්වාමීනි, බරණැස් නුවර නදී තෙර ඕනෑ තරම් අශ්වයෝ සිටිති'යි සිවලා කී ය. උගේ වචන පිළිගත් මනෝජ උඟත් සමග එකී නදිය වෙත ගොස්, නදියෙහි බැස නාන අශ්වයන් දැක, ඉන් එකකු අල්ලාගෙන, සිය පිට මත දමාගෙන වේගයෙන් අවුත් නැවතුණේ, සිය නවාතැන වන ගල් ගුහාව ළඟ ය. එදා පවුලේ සියලු දෙනා ද, සිවලා ද අශ්ව මස් හිතේ හැටියට කෑ හ. කෑමෙන් පසු සිය පුතු ඇමතු සිංහරාජයා, 'පුතණුවනි, අශ්වයෝ නම් රජුට අයත් සත්ත්ව විශේෂයකි. රජවරු විවිධ මායා ඇති අය වෙති. එබැවින් ඔවුහු දක්ෂ දුනුවායන් යොදා සතුරන් මරවති. එබැවින් අශ්ව මස් කන සිංහයෝ වූ කලී, දීර්ඝ ආයුෂ ඇත්තෝ නො වෙති. ඒ නිසා මින් මතු අශ්වයන් අල්ලන්නට නො යව'යි, තරයේ මනෝජට අවවාද කෙළේ ය.

පියාගේ වචනය මායිම් නො කළ, මනෝජ සිය කටයුතු සුපුරුදු ලෙසින් ම කරගෙන ගියේ ය. මේ අතර සිංහයකු තමාට අයත් අශ්වයන් අල්ලා මරන බව දැනගත් රජතුමා, ඇතුළු නුවර ම අශ්වයන්ට සුවසේ විසිය හැකි භූමියක් වෙන්කොට, එහි විශාල පොකුණක් ද කර වී ය. සිවලා සැපයූ තොරතුරු අනුව එහි ගිය මනෝජ, එතැනින් ද අශ්වයන් අල්ලා මරාගෙන ගියේ ය. අනතුරුව ඒ ගැන තොරතුරු දැනගත් රජතුමා වෙනම අස්හලක් සාදවා, අශ්වයන් එහි ගාල්කොට තණකොළත් වතුරත් වෙනත්

අවශ්‍ය දෑ ද, එතැනට ම සැපයීමට කටයුතු සංවිධානය කෙළේ ය. සිවලාගේ මගපෙන්වීම යටතේ එහි යන්තට පවා, මනෝජ එඩිතර විය. ඒ ස්ථානය පවුරකින් වටකොට තිබුණි. එහි ගිය මනෝජ එක්වර ම පවුර මත පැන, එතැනින් අස්හලට ඇතුළු වී එහි සිටි අසුන් අතරින් එකකු පැහැර ගත්තේ ය. මේ සිද්ධිය පසුදාම රජතුමාට ආරංචි විය. විදුලිඵලියෙන් සතකු විද මැරිය හැකි දුනුවායකු කැඳවූ රජතුමා 'පුත, නුඹට රාත්‍රී කාලයෙහි සිංහයකු විද මරා හෙළන්නට හැකි දැ'යි ඇසී ය. ඒ හැකියාව තමාට ඇතැයි පිළිගත්, දුනුවායා රජුට පොරොන්දු වී, අස්හලේ පවුර සමීපයෙහි, සිංහයා පවුරට ගොඩවෙන ස්ථානය සලකා, ඒ අසල අටල්ලක් බැඳ, එහි සැඟව සිංහයාගේ පැමිණීම අපේක්‍ෂා කරමින් බලා සිටියේ ය. මේ අතර සිවලා ද කැටුව පැමිණි මනෝජ, අස්හල සමීපයෙහි වූ සුසාන භූමියක සිවලා නවත්වා, තනිව ම අසකු අල්ලා ගැනීමේ අදහසින් ඇතුළු නුවරට පිවිසියේ ය. සිංහයා අස්හල සමීපයට පැමිණ එක්වර ම, එහි තාප්පය උඩට පැන්තේ ය. ඒ දුටු දුනුවායා 'ගොදුර ගැනීමට පැමිණෙන සිංහයා ඉතා වේගවත් ය, ඉතා තියුණු ස්වරූප ඇත්තේ යැ'යි සිතා, එවෙලෙහි සිංහයාට විදීමට තීරණය නො කොට, අශ්වයකු මරාගෙන ඒ ගොදුර ඔසවාගෙන අපහසුවෙන් සිංහයා පැමිණෙන විට, විදීම වඩාත් ප්‍රඥාගෝචර යැ'යි, අදිටත්කොට ගෙන ඒ අවස්ථාව පැමිණෙන තෙක්, නො ඉවසීල්ලෙන් බලා සිටියේ ය. මේ අතර අසකු මරාගත් සිංහයා, ඒ බරත් ඔසවාගෙන, අපහසුවෙන් මඳ වේග ඇතිව ගාටමින්, පවුර සමීපයට පැමිණියේ ය. ඒ දුටු දුනුවායා ඉතා තියුණු ඊතලයක් ගෙන, සිංහයාගේ පසුපසට එල්ලකොට විද්දේ ය. සිංහයාගේ පසු පෙදෙසින් ඇතුළු වූ ඊතලය උගේ හිස සමීපයෙන් නික්ම අහසට විසි විය. ඊතල පහර කෑ සිංහයා මරහඬ තැලී ය. එවිට ම දුනුවායා ද හෙනහඬ නංවමින් දුනුදිය පෙළී ය. පිට නුවර අස්හලට නුදුරෙහි සුසාන භූමියෙහි හුන් සිවලා සිංහයාගේ මරහඬත්, දුනුදියේ නාදයත් අසා, 'මාගේ ස්වාමියා ස්ථීර වශයෙන් ම මරණයට පත් වූයේ යැ'යි සිතා 'මළ අය සමග කුමන විශ්වාසයක් දැ'යි සලකා, පූර්වයේ දී තමා විසූ ස්ථානය සිහිකොට, එහි යන්ට පිටත්වෙමින්, තමාට ම මෙසේ කියා ගත්තේ ය.

යථා වාපො නිනනමති - ඡයා වාපි නිකුජති
 හඤ්ඤතෙ නුන මනොජො - මීගරාජා සබා මම

යම් සේ දුන්න නැමේ ද? දුනුදිය ද හඬ තළයි ද? ඒකාන්තයෙන් මාගේ මිත්‍ර මනෝජ නම් වූ සිංහරාජයා නැසුනේ ය.

හන්දානි වනං තාණං - පකකමාමි යථා සුඛං
නෙතාදිසා සඛා භොනති - ලබ්භා මෙ ජීවිතො සඛා

ඒකාන්තයෙන් දැන් ආරක්ෂිත ස්ථානය නම් කැලයයි. සුවසේ එහි යමි. මෙබඳු (මැරුණු) අය මිතුරෝ නො වෙති. ජීවත් වුවොත්, මට යහලුවන් ලැබිය හැකි ය.

මෙහි 'යථා' යනු 'යම් ආකාරයකින් දුන්න නැමේ ද?' යන අර්ථයි. 'හන්දානෙ නුන' යනු 'ඒකාන්තයෙන් නැසේ' යන අර්ථ යි. 'නෙතාදිසා' යනු 'මෙවැනි මියගිය අය නම් යාලුවෝ නො වෙති' යන අර්ථ යි. 'ලබ්භා මෙ ජීවිතො' යනු 'යහලුවන් ලබාගැනීම නම්, මට කළ හැකි ය, යන අර්ථයි.

ඊතල පහර කෑ නමුත් සිංහයා සිය ගොදුර අත්හළේ නැත. සිය ගොදුර ඩැහැ ගත් උභ, එක ම වේගයෙන් සිය ගුහාව වෙත ගොස්, අසුගේ මළකුණ ගුහා දොරටුවෙහි හෙළනවාත් සමග ම, මැරී වැටුණේ ය. ඒ ශබ්දය ඇසී ගුහාවෙන් බැහැරට ආ පවුලේ උදවිය ලෙයින් වැකුණු සිරුරු ඇති, ලේ වැගිරෙමින් අවසන් නින්දෙහි වැටී හුන්, පව්වු ජනයන් සේවනය කිරීමෙහි ප්‍රතිඵල වශයෙන්, සිය ජීවිතයෙන් වන්දි ගෙවූ, මනෝජ දුට හ. ඒ දුටු මනෝජගේ පියා ද, මව ද, සොයුරිය ද, බිරිඳ ද යන මේ අය පිළිවෙළින් මේ ගාථා සතර ප්‍රකාශ කළ හ.

3. පව්වු ජනයා ඇසුරු කරන්නා, වැඩි කලක් සැප නො ලබයි. ගිරියාගේ අනුශාසනා ලැබ (මර නින්දේ) නිදන, මනෝජයා දෙස බලන්න.
4. පවට නැමුණු පුතකු නිසා, මවක් සතුටු නො වේ. තමාගේ ම ලේවල ගිලී (අවසන් නින්දේ) නිදන, මනෝජයා දෙස බලන්න.
5. ඒකාන්තයෙන් යමෙක් යහපත පෙන්වා දෙන හිතවතුන්ගේ, වචන අනුව ක්‍රියා නො කෙරේ ද? ඒ පුරුෂය පව්ටකු බවට ද පත් වේ. මේ තත්වයට ද (එනම්, මරණයට ද) පැමිණේ.
6. යම් උත්තමයෙක් නිව ජනයන් සේවනය කෙරේ ද? මෙසේ ඒ තැනැත්තා ඊටත් වඩා පව්ටෙක් වේ. නිව ජනයන් සේවනය කරන ලදුව,

උසස් තත්වයේ ඊතල පහරකින් විනාශ කරන ලද, මේ උතුම් සිංහරාජයා දෙස බලන්න.

මෙහි 'අවනතං සුබමෙධනී' යනු 'වැඩි කලක් සැප නො ලබයි' යන අර්ථයයි. 'ගිරියසසානුසාසනී' යනු 'මෙබඳු වූ මේ ගිරියාගේ අනුශාසනා යැයි, යනුවෙන් ගරහමින් කී ය' යන අර්ථයයි. 'පාපසමපවංකෙන' යනු 'පවට නැමුණු, පවට සහාය වූවකු කරණ කොටගෙන,' යන අර්ථයයි. 'අච්ඡන්තං' යනු 'ගිලුණු', යන අර්ථයයි. 'පාපියො ව නිගව්ඡති' යනු 'පවක් ම ලබයි' යන අර්ථයයි. 'හිතානං' යනු 'වැඩ කැමති අයගේ', යන අර්ථයයි. 'අත්ඳසසිනං' යනු 'අනාගත දියුණුව පෙන්වා දෙන්නන්ගේ' යන අර්ථයයි. 'පාපියො' යනු 'පාපතරයා' ය. 'අධමජනුපසෙවි' යනු හීනයන් සේවනය කරයි' යන අර්ථයයි. 'උතතමං' යනු කාය ශක්තියෙන් උතුම් වූ' යන අර්ථයයි.

මේ පසුකලෙක බුදුරජාණන් වහන්සේ, ඒ ගැන වදාළ ගාථාවකි.

නිහියති පුරිසො නිහින සෙවි
නව භායෙට කදාවි තුලා සෙවි
සෙට්ඨමුපනමං උදෙති බිපපං
තසමා අතතනො උතතරි භජථා

හීනයන් සේවනය කරන පුරුෂයා පිරිහේ. සමානයකු ඇසුරු කරන්නා කවදාවත්, නො පිරිහෙන්නේ ය. උතුමකු වෙත එළඹෙන්නා, වහා දියුණු වේ. එබැවින් තමාට වඩා උතුම් අයකු ඇසුරු කරවූ.

මෙහි 'නිහියති' යනු 'මහණෙනි, හීනයන් ඇසුරු කරන්නා මනෝජ නම් වූ සිංහයා මෙන් පිරිහේ, පරිහානියට පත් වේ, විනාශයට පැමිණේ' යන අර්ථයයි. 'තුලාසෙවි' යනු සිල් ආදියෙන් තමා හා සමාන වූවකු ඇසුරු කරන්නා නො පිරිහේ' යන අර්ථයයි. 'සෙට්ඨමුපනමං' යනු 'සිල් ආදියෙන් තමාට වඩා, උත්තමයෙකු වෙත එළඹෙන්නා' යන අර්ථයයි. 'උදෙති බිපපං' යනු 'ඉක්මණින් ම ශීලාදී ගුණයන්ගෙන් වැඩේ, අභිවාද්ධියට පැමිණේ' යන අර්ථයයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, විපක්ෂ සේවක හික්කුච සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා සිවලා නම්, දේවදත්ත ය. මනෝජ නම්, විපක්ෂ සේවක හික්කුච ය. සොයුරිය නම්, උප්පලවණ්ණා ය. බිරිය නම්, බේමා හික්කුචී ය. මව නම්, රාහුල මාතා ය. පියා නම්, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.3

සුතනු ජාතකය

'රාජා නෙ භගතං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක, මාතුපෝෂක හික්කුචක අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව 'සාම' ජාතකයෙහි විස්තර කෙරේ. එහි අතීත කථාව මෙසේ ය.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ දුප්පත් පවුලක ඉපදුනේ ය. ඔහුගේ දෙමාපියෝ, නම් තබන දවසෙහි ඔහුට 'සුතනු' යන නම තැබූ හ. තරුණ වියට පත් වූ එතුමා වැටුපට වැඩ කොට, සිය මව්පියන් පෝෂණය කෙළේ ය. පසුකලෙක ඔහුගේ පියා මිය ගියේ ය. එයින් අම්මත්, පුතත් යන මේ දෙදෙනා පමණක් නිවසේ තනි වූ හ. දැන් ඔහුට ඇති බර, සිය මෑණියන් පෝෂණය කිරීමේ පමණෙකි. මෙකල බරණැස් රජතුමා මුව දඩයමෙහි ලොල් වී ක්‍රියා කෙළේ ය. එක් දිනක් රජතුමා මහත් වූ පිරිවරක් කැටුව, යොදුන් දෙක තුනක් පමණ කැලයේ ඇතට ගොස්, තම පරිවාර පිරිස අමතා 'පුරුෂයෙනි, සෑම දෙනා ම මුවන් රැක්මෙහි යෙදිය යුතු ය. කාගේ හෝ සම්පයෙන් මුවකු පැන ගියහොත්, ඒ මුවා ගැන, ඔහු ම වගකිව යුතු ය. කෙසේ හෝ ඒ මුවා අල්ලා ගැනීම, ඔහුට ම බාර යැ'යි පිරිස දැනුවත් කෙළේ ය.

ඇමතිවරු, මුවන් නිතර ගමන් කරන අඩි පාරක් සොයා, ඒ සමීපයෙහි කොටුවක් බැඳ, මුවන්ට සැක නො සිතෙන පරිද්දෙන්, ඒ කොටුවේ වටේට කොළ අතු එල්ලා, රජතුමාට ඒ තුළ හිඳින්නට පහසුකම් සලසා දුන්හ. පසුව කැලය වටකොට ගිය මිනිසුන් කෑ ගසමින් දඬුවලින් කැලයට ගසමින් රැක සිටි පිරිස දිහාවට මුවන් දක්කන කල්හි, එක් ඒණි මුවෙක් රජුගේ ඉදිරියට පැමිණියේ ය. ඒ දුටු රජතුමා මුවා විඳ හෙළීමට සිතා, ඊතලයක් ගෙන, මුවා ඉලක්ක කොට විඳදේ ය. කපටිකම් මැනවින් දැන සිටි මුවා, ඊතලය තමාගේ ඇලපත දෙසට ඉලක්ක වී ඇති බව තේරුම් ගෙන, සැණෙකින්, වටයක් කැරකී, ඊපහර ලද්දකු මෙන් බිම වැටුණේ ය. එයින් සතුටට පත් රජතුමා 'මා විසින් මුවා විඳින ලදැ'යි, යන හැඟීමෙන් උතු අත්පත් කරගනු සඳහා, එතැනට දිවැ ගියේ ය. රජු ළං වෙනවාත් සමග ම වහා නැගිට ගත් මුවා, එක පිම්මේ වාත වේගයෙන් දුවන්නට පටන් ගත්තේ ය. ඒ දුටු ඇමතිවරු ආදි පිරිස, රජුට අපහාසයට සිතාසෙන්නට පටන් ගත් හ. රජතුමා කිසිදු පැකිලිමකින් තොර ව ම, මුවා ලුහුබඳින්නට පටන් ගත්තේ ය. කැලයේ අභ්‍යන්තරයට බොහෝ දුරක්, ලුහුබැඳ ගිය රජතුමා, දිවීමෙන් ඉතා වෙහෙසට පත් වී සිටි මුවා වෙත ළං වී එක කඩු පහරකින් ම, උතු දෙකට කපා දැමී ය. කැලයෙන් ම දණ්ඩක් කපා, එය ශුද්ධකොට ගත් රජතුමා, මුවාගේ කැපුණු කොටස් දෙක දණ්ඩෙහි දෙපස එල්ලාගෙන, එය කදක් මෙන් කර තබාගෙන, තම සගයන් සිටි දෙසට එන්නට, ගමන් ආරම්භ කෙළේ ය. මද දුරක් එනවිට රජතුමා බොහෝ වෙහෙසට පත් ව සිටියේ ය. රජු පැමිණෙන ගමන් මාර්ගයේ මඳක් නුදුරෙහි තිබූ, අතිවිශාල නුගරූකක් රජුට දක්නට ලැබුණි. 'එහි ගොස් මඳක් විඩාහැරිය යුතු යැ'යි තීරය කළ රජතුමා, කදක් රැගෙන ම නුග ගස වෙත ගොස්, එහි සිසිල් සෙවනෙහි මඳක් සැතපුණේ ය. මේ නුග ගසෙහි 'මබාදේව' නම් වූ කුරිරු යක්ෂ රාජයෙක් අරක් ගෙන සිටියේ ය. නුග ගසේ සෙවන යටට පැමිණෙන ඕනෑ ම සතකු අල්ලා කැමට 'වෙසවුණු' රජුගෙන් වරම් ලබා තිබූ, ඒ යකා දිගින් දිගට ම ඒ ක්‍රියාවේ යෙදුණේ ය. ඊක වේලාවකට පසු නින්දෙන් ඇහැරුණු රජතුමා, කදක් කරටගෙන, එතැනින් නික්ම යන්නට සැරසුණි. එවිටම මබාදේව යක්ෂයා පැනපු ගමන්, රජුගේ අතින් තරයේ අල්ලා ගත්තේ ය. 'පුරුෂය, දැන් තා අයිති මට ය. එබැවින් මෙතැනින් අඩියක්වත් යන්නට නො සිතව. මම දැන් තා කා දමන්නෙමි'යි, යක්ෂයා රළු හඬින් රජුට පැවසී ය. 'එම්බල යක්ෂයා, තෝ කවරෙක් ද?' 'පුරුෂය, මම මේ නුග ගස අරක් ගත් යක්ෂයා වෙමි. මෙතැනට ඇතුළු වූවකුට මගෙන් බේරුමක් නැතැ, උන් හැමදෙනා ම මගේ ආහාරය යි', මෙහි දී

මනාලෙස පියෙවි සිහිය උපදවා ගත් රජතුමා මෙසේ කීවේ ය. 'යක්‍ෂය, කීමෙක් ද? අද පමණක් කෑම ලැබුණොත්, නුඹට ඒ ඇති ද? නැතහොත් දිනපතා කෑම ලැබුණොත්, එය වඩා හොඳ ද?' 'පුරුෂය, දිනපතා ආහාර ලැබෙන්නේ නම්, එය වඩාත් හොඳ ය'. 'යක්‍ෂය, එසේ නම් අදට මේ මුවා අනුභව කරව, මා මුදා හරුව, මම තට හෙට පටන්, දිනකට එක් බත් පාත්‍රයක් අතට දී, මිනිසකු බැගින් දිනපතා තා සම්පයට එවන්නෙමි'. 'පුරුෂය, එසේ නම් අප්‍රමාදී ව, මේ කාරණය සිහියේ තබා ගනුව, එසේ මා සඳහා බිල්ලක් නො එවූ දිනෙක, මම ඇවිත් තා කා දමන්නෙමි'. 'යක්‍ෂය, මම බරණැස් රජතුමා වෙමි. මට තේරුම් ගත නොහැකි කිසිවක් නැතැ'යි, රජතුමා උත්තර දුන්නේ ය. අනතුරුව රජු පොරොත්තු කරවා ගත් යක්‍ෂයා ඉන් පසු ඔහු මුදා හළේ ය.

යක්‍ෂ ශ්‍රවණයෙන් මිදී සිය මාලිගාවට පිවිසි රජතුමා, තමාට හිතවත් ම ඇමතියා ළඟට කැඳවා, සියලු තොරතුරු නො වළඟා ඔහුට කියා 'අපි දැන් මීට කුමක් කරමු දැ'යි ඇසී ය. 'දේවයන් වහන්ස, ඔබතුමා, 'අසවල් දින පටන්, අසවල් දින දක්වා යැ'යි, බිලි පූජාවට දින වෙන් කර ගත්තේ දැ'යි, ඇමතියා රජුගෙන් ඇසී ය. එවැනි දින නියම කර ගැනීමක් නො කෙළෙමැ'යි, රජතුමා උත්තර දුන්නේ ය. 'දේවයන් වහන්ස, ඔබ කර තිබෙන්නේ නො කට යුත්තකි. එවැන්නක් ඔබතුමා තබා, මෙලොව කිසිවකු විසින් වත්, නො කළ යුතු වැඩෙකැ'යි කී ඇමතිවරයා, 'දේවයින්, දැන් කමෙක් නැත. ඒ ගැන කිසිවක් නො සිතනු මැනවි. බන්ධනාගාරවල මිනිස්සු ඕනෑතරම් සිටිති. අපි ඔවුන්ගෙන් බිලි පූජාව අරඹමු'යි කී ය. 'ඇමතිය, එසේ වී නම්, මගේ ජීවිතය බේරාගැනීම ඔබට ම බාරය . ඔබ මේ කටයුත්ත තමන්ගේ ම වැඩක් ලෙස ගෙන, එය ඉටුකරව'යි, රජතුමා ඇමතිවරයාට දැනුම් දුන්නේ ය. 'යහපතැ'යි පිළිගත් ඇමතිතුමා, දා පටන් දිනපතා බන්ධනාගාරයෙන් මුදාගත් මිනිසකු අතට බත් පාත්‍රයක් දී, ඔහු කිසිවකුට නො දැනෙන පරිද්දෙන්, යක්‍ෂයාගේ වාසස්ථානය වෙත යැවී ය. යකා පළමු කොට බත් පාත්‍රය කා, දෙවනු ව මිනිසා ද ගිල දමයි. මෙසේ යනවිට ටික කලක දී ම බන්ධනාගාර, සිරකරුවන්ගෙන් හිස් විය. මෙසේ යකාට බත් ගෙනියන මිනිසුන් හිඟ වනවිට, රජතුමා මරණ බයෙන් වෙවුලන්නට විය. එවිට රජු අස්වැසූ, ඉහත කී ඇමතිවරයා 'දේවයන් වහන්ස, ජීවිත ආශාවට වඩා, ධනයට ඇති ආශාව ඉතා බලවත් ය. එබැවින් මඟුල් ඇතුළුව රන්මසු දහසක පොදියක් තබා බැඳ, මෙහුවර කවරෙක් මේ ධනය අයත් කොටගෙන, යක්‍ෂයා සඳහා බත් පාත්‍රයක් ගෙන යන්නට සමත් වන්නේ ද?

එවැන්නෙක් වේ නම් රජවාසලට පැමිණ ඒ බව දැනුම් දී තැගි මුදල ලබා ගන්නැ'යි කියා, අණබෙර හසුරුවමු'යි රජුට යෝජනා කෙළේ ය. රජතුමා ද එය එසේ ම ක්‍රියාත්මක කර වී ය. මේ ආරංචිය දැනගත් බෝසත් තෙමේ, 'මම කුලී වැඩ කොට මසුරමක්, මසුරන් භාගයක් බැගින් මුදල් එකතු කොට ඉතා අපහසුවෙන් දුක සේ, මෙතෙක් මගේ මෑණියන් පෝෂණය කෙළෙමි. රජුගේ මේ තැගි මුදල ලබාගෙන, එය මෑණියන්ට දී, මම යක්‍ෂයා වෙත යන්නෙමි. යම් විදියකින් එහි දී යක්‍ෂයා දමනය කරලන්නට හැකි වෙතොත්, නො පසුබට ව එය කරන්නෙමි. එසේ වුවහොත් එය මහා හපන්කමෙකි. එය නො හැකි වන්නේ නම්, මාගේ මෑණියන්වත් සුවසේ ජීවත් වන්නේ නොවේ දැ'යි සිතුවේ ය. මෙසේ සිතූ බෝසත් තෙමේ, ඒ කාරණය සිය මෑණියන්ට දැනුම් දුන්නේ ය. 'පුතණුවනි, ඔය ධනයෙන් මට ප්‍රයෝජනයක් නැත. එබැවින් කිසිසේත් මින් මතු එවැන්නකට උත්සාහ නො කරව'යි මෑණියෝ එය වැළකූ හ. මෙසේ ඇය බෝසතුන්ගේ මේ ඉල්ලීම, දෙවරක් ම ප්‍රතික්‍ෂේප කළා ය. බෝසත් තෙමේ තෙවන වර සිය මෑණියන්ට නො දන්වා ම, රාජ පුරුෂයන් හමුවට ගොස්, ඔවුන් අතින් දහසක මසුරන් පොදිය ලබාගෙන, ගමනට එකඟ ව සිය නිවසට පැමිණ, එය මෑණියන් අත තබා 'මෑණියෙනි, බිය නොවනු මැනවි. මම යක්‍ෂයා දමනය කොට මහජනයාට ද යහපතක් කොට, අද ම ඔබේ ඔය කඳුදු පිරි මුහුණ සිනාගන්වමින් ආපසු පැමිණෙන්නෙමි'යි කියා මවට වැඳ රාජපුරුෂයන් සමග ම රජු වෙත ගොස්, රජුට නමස්කාර කොට එකත්පස් ව සිටියේ ය.

ඉක්බිති රජතුමා බෝසතුන්ට කථාකොට 'පුත, නුඹ යකුට බත් ගෙන යාමට සමත් වන්නෙහි දැ'යි ඇසී ය. 'එසේ ය දේවයන් වහන්ස.' 'එසේ නම් ඒ ගමනට එබට කුමක් නම් මගෙන් ඕනෑ කෙරේ ද?' 'දේවයිනි, ඔබතුමාගේ ම රන් මිරිවැඩිසඟල ඊට අවශ්‍ය ය.' 'පුත, ඒ කවර කරුණක් සඳහා ද?' 'දේවයිනි, ඒ යක්‍ෂයාට අවසර ඇත්තේ ස්වකීය රුක් සෙවන යටට පැමිණියවුන් අල්ලා කෑමට පමණි. මම ඔහු සන්තක භූමියෙහි නො සිට මිරිවැඩි සඟල මත සිටින්නෙමි. එවිට මා උගෙන් නිදහස් ය.' 'පුත, වෙනත් කුමක් මාගෙන් අවශ්‍ය ද?' 'දේවයිනි, ඔබවහන්සේගේ කුඩය ද මට ඕනෑ ය.' 'ඒ කුමට ද?' 'දේවයිනි, යක්‍ෂයා රුක් සෙවන යට සිටි අය පමණක්, ආහාරයට ගනියි. මම එහි දී සිටිනුයේ රුක් සෙවන යට නො ව, කුඩය යට ය. එවිට මා උභව යටත් නැත.' 'පුතණුවනි, වෙනත් කුමක් ඔබට අවශ්‍ය ද?' 'දේවයිනි, ඔබේ කඩුව ද මට අවශ්‍ය ය.' 'පුත, නුඹ එයින් කුමක්

කරන්නට අදහස් කෙරේ ද?' 'දේවයිනි, අමනුෂ්‍යයෝ වුවත්, ආයුධ අතේ ඇති අයට බිය වෙති. කඩුව ඒ සඳහා ය.' 'පුත වෙනත් යමක් මාගෙන් අවශ්‍ය වේ ද?' 'එසේ ය. රජතුමනි, ඔබතුමා වළඳන රන් පාත්‍රය ද, ඊට සරිලන රාජ භෝජනය ද අවශ්‍ය වේ.' 'ඒ කුමකට ද?' 'දේවයිනි, මා වැනි පණ්ඩිත පුරුෂයකුට, රළු අතර පිරවූ මැටි පාත්‍රයක් ගෙන යාම, තරම් නො වේ. ඒ නිසා යැයි, බෝසත් තෙමේ උත්තර දුන්නේ ය. 'පුත, යහපතැයි කී රජතුමා, ඔහු ඉල්ලා සිටි සියලු දේ ඔහුට දී, ඊට අමතර ව අත් උදව්කාරයන් කිහිප දෙනෙකුත් සිය කැමැත්තෙන් ම දෙවී ය.

ඉතික්ඛිති ව බෝසත් තෙමේ 'රජතුමනි, බිය නො වනු මැනවි. මම අද යකා දමනය කොට, ඔබට යහපත සලසා දෙන්නෙමි'යි, රජුට වැද උපකරණ ද ගෙන්වාගෙන, එහි ගොස් නුග ගහට නුදුරෙහි මිනිසුන් නවත්වා තබා, තෙමේ ම රන් මීරිවැඩි පැලඳ, කඩුවෙන් ද සන්නද්ධ ව, සේසත ඉහලාගෙන, රත්රන් පාත්‍රය රාජ භෝජනයෙන් පුරවාගෙන, නුග ගස වෙත තනි ව ම ගියේ ය. මගබලා සිටි යක්‍ෂයා බෝසතුන් දැක, 'මේ පුරුෂයා එසේ මෙසේ අයකු නො වන බව පෙනේ. අන් දවස්වල ආහාර ගෙනෙන්නන් පැමිණෙන අයුරෙන් නොව, ඊට හාත්පසින් අමුතු ම ස්වභාවයකින්, මොහු මෙසේ පැමිණෙන්නේ කුම කරුණක් නිසා දැයි, යක්‍ෂයා කල්පනා කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. ඒ අතර ගස සමීපයට පැමිණි බෝසත් තෙමේ ගසේ ඡායාව සමීපයෙහි රන් පාත්‍රය තබා, කඩුව අතට ගෙන, එහි තුඩෙන් බත් පාත්‍රය ගස් සෙවන යටට තල්ලු කොට, ඡායාව කෙළවරෙහි සිට මෙසේ කීවේ ය.

රාජා තෙ භතතං පාහෙසී සුවිමංසුපසෙ වනං
මබාදෙවසමීං අධිවතො එහි නිකධමථ භුඤ්ජසසුනි

මෙහි අධිගෘහිත වූ මබාදේවය, එලියට එන්න. රජතුමා මසවුලෙන් යුතු බතක් ඔබ සඳහා ම එවී ය. එය අනුභව කරව

මෙහි 'පාහෙසී' යනු 'එවී ය' යන අර්ථ යි. 'මබාදෙවසමීං අධිවතො' යනු 'මබාදේව' යැයි නුග ගසට කියනු ලැබේ. එහි අධිගෘහිත යක්‍ෂයාට එසේ අමතයි, යන අර්ථ යි.

මේ ප්‍රකාශය අසා සිටි යකා 'මේ පුරුෂයා රවටා ඡායාව යටට කෙසේ හෝ ගෙන්වාගෙන, ඉන්පසු මම ඔහු කා දමන්නෙමි'යි සිතා මෙසේ පැවසී ය.

2. මාණවකය, මසවුලු සහිත භෝජනය ගෙන, ඔතැනින් මෙහාට එව, මාණවකය, ඔබ ද (ඔබ ගෙනා) භෝජනය ද යන දෙක ම, මට අහර පිණිස වන්නේ ය.

මෙහි 'හිකබං' යනු 'මට නිතර ලැබෙන භෝජනය'යි, යන අර්ථයි. 'සුපිතං' යනු 'වාඤ්ජන සහිත' යන අර්ථ යි.

බෝසත් තෙමේ ඊට මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේ ය.

3. මරණ බිය ඇති මිනිස්සු, තට ආහාර නො ගෙනෙන්නා හ. යක්‍ෂය, තෝ සුලු දෙයක් නිසා, විශාල දෙයක් අත් හරින්නෙකි.

4. යක්‍ෂය, තට රසයෙන් යුතු ප්‍රණීත වූ ද, පිරිසිදු වූ ද නිත්‍ය හික්‍ෂාව (ආහාරය) ලැබෙන්නේ ය. මා මරා කෑ කල්හි, තට ආහාර ගෙනෙන මිනිසෙක් මේ රටෙහි අතිශයින් ම හිඟ වන්නේ ය.

මෙහි 'ථුලලමසං' යනු 'සුලු දෙයක් වෙනුවෙන් මහත් වූ දෙයක්, අත් හරින්නෙහි යැ'යි දක්වයි' යන අර්ථ යි. 'නාහරිසසනති' යනු 'මෙතැන් පටන් මරණ බිය ඇති වී ආහාර නො ගෙනෙන්නා ය. තව ද මැලවුණු අතු ඇති ගසක් මෙන්, නිරාහාරයෙන් දුර්වල වන්නෙහි ය' යන අර්ථ යි. 'ලදායං' යනු 'ලැබෙන දේ' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මෙයයි. එනම්, යහලු යක්‍ෂය, මම අද යමක් ගෙනාවෙමි ද? උතුම් රසයෙන් යුතු ප්‍රණීත වූ ද, පිරිසිදු වූ ද, තාගේ ඒ නිත්‍ය වූ ආහාරය දිනපතා ලැබෙන අයුරින් ලැබෙන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'ආහරියො' යනු 'ගෙනෙන්නාය' යන අර්ථ යි.

අනතුරුව සුභනු යකාට මෙසේ කීවේ ය. 'යක්‍ෂය, ඉදින් නුඹ මේ ආහාර ගෙන ආ මා කන්නෙහි ද? එසේ නුඹ මා කෑ කල්හි, තට කෑම ගෙනෙන වෙනත් නරයකු මේ රටින්, සොයාගත නො හැකි වන්නේ ය. මක් නිසා ද යත්? මේ බරණැස් නුවර මා වැනි අත් නුවණැති මිනිසකු තැනි බැවිනි. නුඹ මා කෑ කල්හි, 'සුභනු ද යකා විසින් කන ලදී, අත් අය

ගැන කවර කථා දැ'යි, රජතුමා ලජ්ජාවට පත් වන්නේ ය. මෙසේ ආහාර ගෙනෙන්නකු සොයා ගැනීමට ඉන්පසු නො හැකි වන්නේ ය. ඊළඟට එතැන් සිට තට ආහාර දුර්ලභ වන්නේ ය. අපේ රජු ද තට අල්ලා ගැනීමට නො හැකි වන්නේ ය. මක්නිසාද ? තගේ ගස යට, ඔහු නැති බැවිනි. ඉදින් නුඹ මේ බත අනුභව කොට මා මුදා හරින්නෙහි නම්, මම රජුට කියා තට නිබදව ම ආහාර එවන්නෙමි. එසේ නැතිනම්, තට කන්නට වන්නේ මේ ගෙනා බත් පාත්‍රය පමණකි. මම තට මා ආහාර කොට ගන්නට ඉඩ නො තබමි. කුමක් නිසා ද? මම තට අයත් භූමි ප්‍රදේශයෙහි නො සිටිමි. මම මීරිවැඩි සඟල මත සිටිමි. තට අයත් වෘක්‍ෂයේ සෙවන ද මම නො ලබමි. මා සිටින්නේ මේ සේසත යට ය. යම් විදියකින් තෝ මා සමග විරුද්ධ වන්නෙහි නම්, මේ කඩුවෙන් තා දෙකට කපන්නෙමි. මම අද මේ සඳහා ම සුදානම් වී පැමිණියෙමි'යි කියා යකාට තර්ජනය කෙළේ ය. මද වේලාවක් කල්පතා කළ යක්‍ෂයා 'මේ මාණවකයා සුදුස්සක් ම කියන බව පෙනේ. එබැවින් ඊට කැමති වන එක, වඩාත් නුවණට හුරු යැ'යි ප්‍රසන්න වූ සිත් ඇති ව, මෙසේ පැවසී ය.

5. සුතනු මාණවකය, ඔබ කියන දෑ, මට යහපත පිණිස පවතී. මගේ අනුමැතිය ලැබූ, ඔබ සුවසේ පිටත් ව ගොස්, මෑණියන් දකින්න.

6. මාණවකය, කඩුව ද, කුඩය ද, පාත්‍රය ද අරගෙන ම යන්න. ඔබේ මව සුව සේ ඔබ දකිවා! ඔබ ද සුව සේ, ඔබේ මව දකින්න.

මෙහි 'සුතනො' යනුවෙන් බෝසතුන් අමතයි. 'යථා භාසසි' යනු 'ඔබ යමක් කියයි ද? ඒ ඔබ කී දෙය අර්ථවත් ය. එය මට ම යහපත පිණිස, මගේ ම දියුණුව පිණිස පවතී' යන අර්ථ යි.

යකාගේ කථාව ඇසූ බෝසත් තෙමේ 'මගේ කටයුත්ත දැන් අවසන් ය. මා විසින් යකා දමනය කරන ලදී. මම අද බොහෝ ධනයද ලැබුවෙමි. රජුගේ උචමනාව ද ඉටු කෙළෙමි. මාගේ බලාපොරොත්තු ද ඉටු වී යැ'යි සතුටු සිතින් යුක්ත ව, යකාට පින් අනුමෝදන් කරමින්, මේ අවසාන ගාථාව කීවේ ය.

7. යක්‍ෂය, රජු කී දේ ද, කෙළෙමි. මට ධනය ද ලැබුණි. ඒ නිසා ඔබත් ඔබේ නෑසියන් සමග සුවපත් වේවා!

බෝසත් තෙමේ මෙසේ කියා, යකා අමතා, 'මිතුර, නුඹ පෙර අකුසල කර්ම කොට, කර්කඟ, පරුෂ, අනුන්ගේ ලේ-මස් බුදින යකෙක්ව ඉපදුණේ ය. එබැවින් මෙතැන් පටන් පරපණ නැසීම් ආදිය නො කරව'යි දේශනා කොට, යකාට තවදුරටත් ශීලයෙහි ආනිසංස හා දුසිල් බැවිහි ආදීනව කියා දී, ඔහු පන්සිල්හි පිහිටුවා, 'යක්‍ෂය, මේ කැලයේ වාසය කිරීමෙන් තට කවර ප්‍රයෝජනයක් ද? එබැවින් මා සමග එව, මම තට හිඳීමට නුවර දොරටුව සමීපයෙහි දෙවොලක් කොට, උසස් දන් ලැබීමට මාර්ගය සලසා දෙන්නෙමැ'යි කියා, යකුත් සමග කැලයෙන් නික්ම අවුත්, කඩුව ආදී වූ තමා ළඟ තිබූ උපකරණ යකුට ම දී, බරණැසට කැඳවා ගෙන ගියේ ය. මේ අතර 'සුභනු මාණවකයා යකකු රැගෙන පැමිණියේ යැ'යි, රජුට ආරංචි විය. රජතුමා ඇමති ගණයා පිරිවරා බෝසතුන්ගේ පෙරමගට ගොස්, නුවර වාසල් දොරටුව සමීපයෙහි දී ඔවුන් මුණ ගැසී, යක්‍ෂයාට එහි නවාතැන් සකසා දී, දිනපතා උසස් ආහාර යකුට ලැබෙන්නට පිළියෙල කොට, බෝසතුන් සමග නුවරට පැමිණියේ ය. එහි දී අණබෙර ලවා, නුවරුන් රජවාසල වෙත කැඳවූ රජතුමා, ඔවුන් ඉදිරියෙහි බෝසතුන්ගේ ගුණ වර්ණනාකොට, ඔහුට සේනාපති තනතුරක් ද දුන්නේ ය. අනතුරුව බෝසතුන්ගේ අවවාදයෙහි පිහිටි රජතුමා, දානාදී වූ බොහෝ පින් රැස් කරමින් ජීවත් ව සිට, පසු කලෙක මියගොස් දෙවිලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, මාතුපෝෂක හික්‍ෂුව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා යක්‍ෂයා නම් අංගුලිමාල තෙරණුවෝ ය. රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. මාණවකයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.4

ගිජකධ ජාතකය

'තෙ කථනනු කරිසසනති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙහි වැඩවාසය කරන සේක්, මාතුපෝෂක එක් හික්කුචක අරබයා වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ ගිජුලිහිණි ජාතියෙහි ඉපිද, තරුණවියට පත්වූයේ, මහඵ වූ ඇස් අන්ධ වූ දෙමාපියන් ගිජු ලිහිණි ගුහාවෙහි තබා, ගවමස් ආදිය ගෙනවුත්, ඔවුන් පෝෂණය කෙළේ ය. එකල බරණැස් නුවර සුසාන භූමියක එක් වැද්දෙක් නිශ්චිත භාවයකින් තොර ව ගිජු ලිහිණියන්ට මළපුඬු ඇටවී ය. ඉක්බිති එක් දවසක් බෝසත් ලිහිණියා ගව මස් සොයමින් සුසාන භූමියට පිවිසියේ ය. එහි ඇවිදින කල්හි, ලිහිණියාගේ එක් කකුලක් උගුලක හිර විය. එහෙත් එහි දී ඌ තමා ගැන නො සිතුවේ ය. ඌ සිතුවේ, තම මහලු දෙමාපියන් ගැන ය. 'මට මෙතැනින් බේරී යන්නට නො හැකි වුවහොත්, කෙසේනම් මාගේ මව සහ පියා යැපෙන්නාහු ද? මා උගුලක සිරවූ බව නො දන්නා ඔවුහු අනාථ ව, ආහාර නැති ව, පර්වත ගුහාව තුළ ම, වියලී මිය යන්නාහ'යි ඒ ගැන කල්පනා කොට වැලපෙන්නට පටන්ගත්, ගිජු ලිහිණියා මෙසේ පැවසී ය.

**තෙ කථනනු කරිසසනති - වුද්ධා ගිරිදර්පයා
අහං බද්දොසම් පාසෙන නිලියසස වසංගතොති**

නිලිය වැද්දාගේ වසගයට හසු වූ මම, මළපුඬුවේ බැඳුනෙම්, පර්වත කුහරයෙහි නිදන, ඒ මහලු මව්පියෝ කුමක්නම් කරන්නාහු ද?

මෙහි 'නිලියසස' යනු 'ඒ ම ඇති වැදි පුත්‍රයාගේ' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති වැදිපුත්‍රයා ගිජු ලිහිණි රාජ්‍යයාගේ වැලපීම් ශබ්දය අසා මෙසේ කීවේ ය.

2. ගිජු ලිහිණිය, කුමට වැලපෙහි ද? කුමන වැලපුමක් ද ? මිනිස් බසින් කථා කරන කුරුල්ලකු, මා මීට පෙර දැක නැත. අසා ද නැත.
3. මම පර්වත කුහරයෙහි නිදන, මහලු දෙමාපියන් පෝෂණය කරමි. මම දැන් ඔබේ වසඟයට පත් වූයෙමි. දැන් ඔවුහු (මව්පියෝ) කුමක් නම්, කරන්නාහු ද?
4. ගිජු ලිහිණියෙක් යොදුන් සියයක් දුර ඇති මළ කුණු දකියි. මෙතරම් ළංවීත්, කුමක් නිසා දැලත්, මළපුඩුවත් ඇති බව තේරුම් නො ගත්තේද?
5. යම්කලෙක විනාශය ළං වනවිට, ජීවිත හානිය කීට්ටු වනවිට, ඒ තැනැත්තා සමීපයේ වූ දැලත්, මළපුඩුවත් අවබෝධ කොට නො ගනියි.
6. පර්වත ගුහාවෙහි සයනය කරන, මහලු දෙමාපියන් පෝෂණය කරව. එය මා විසින් අනුමත කරන ලදි. ඔබ සුව සේ ගොස් නැයින් දකින්න.
7. වැද්දාණෙනි, එපරිද්දෙන්, ඔබත් සියලු ඥාතීන් සමග සතුටු වේවා! මම පර්වත ගුහාවෙහි නිදන, මහලු දෙමාපියන් පෝෂණය කරන්නෙමි.

මෙහි 2-4-6 යන ගාථා වැදි පුත්‍රයා විසින් ද 3-5-7 යන ගාථා ගිජු ලිහිණියා විසින් ද කියන ලද්දේ ය.

මෙහි 'යනනු' යනු 'ලෝ වැස්සන් විසින් යමක් කියනු ලැබේ ද?' යන අර්ථ යි. 'ගිරිජකායා යෝජනසතං කුණපානි අවෙකබ්භි' යනු 'යොදුන් සියයක් ඉක්මවා පැවති මළකුණු ගිජු ලිහිණියෙක් දකියි යන මෙය ඇත්තක් වුවත් නැතත්, කුමක් හෙයින් ඔබ මේ දැලත් මළපුඩුවත් මෙතරම් ළංව තිබියදීත්, අවබෝධ කොට නො ගත්තෙහි ද? ළඟට ඇවිල්ලත්, දැන නො ගත්තේ ද? යන අර්ථ යි. 'පරාභවො' යනු 'විනාශය'යි. 'භරසු' යනු 'මෙසේ ඒ වැද්දා බෝසතුන්ගේ දැහැමි කථාව අසා 'මේ නුවණැති ගිජුලිහිණි රාජයා වැලපුනත්, එය තමා වෙනුවෙන් නො ව, සිය මවුපියන් වෙනුවෙනි. එබැවින් මොහු මැරීම අයුතු යැයි, බෝසතුන් ගැන සතුටු ව එසේ කිය' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති මරණ දුකින් මිදී සුවපත් වූ බෝසත් තෙමේ, වැද්දාට පිං අනුමෝදන් කරමින්, ඉහතින් දක්වා ඇති සත්වන ගාථාව කිය, සිය මුඛයට ගතහැකි තරම් මස් රැගෙන ගොස්, සිය මවුපියන්ට ඒවා දුන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙන හැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශ කොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, මාතුපෝසක හික්කුව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා වැදිපුත්‍රයා නම්, ඡන්ත ය. මවුපිය දෙදෙනා නම්, සුද්ධෝදන රජතුමා සහ මහමායා දේවිය යි. ගිජුලිහිණි රාජයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.5

දබහපුළු ජාතකය

'අනුකීරවාථී හඳුනෙන' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, ශාක්‍යපුත්‍ර වූ උපතන්ද තෙරුන් අරබයා වදාළ සේක. සසුනෙහි පැවිදි වූ ඔහු අල්පේච්ඡතා ආදී උතුම් ගුණ අත්හැර දමා, තණ්හාධික ව කල්ගෙවී ය. වස් වසන අවස්ථාවන්හි දී විහාරස්ථාන දෙක-තුනක වස් වසන්නට බාර ගන්නා ඔහු, එක් විහාරස්ථානයක තමාගේ කුඩය හෝ වහන් සඟල තබයි. තවත් එකෙක හැරමිටිය හෝ ඔහුගේ වතුර සෙම්බුව තැන්පත් කරයි. අනෙකෙහි තෙමේ වස් වසයි. මෙසේ එක නගරබද වෙහෙරක වස් එළඹී උපතන්ද හිමි, එහි විසූ අනෙකුත් හික්කුන් රැස්කොට 'ඇවැත්නි, හික්කුන් විසින් අල්පේච්ඡ ම කටයුතු සිදු කළ යුතු යැ'යි, අහසෙහි හඳ මතුකොට පෙන්වන්නාක් මෙන්, ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් සතුටු විය යුතු ආකාරය, හික්කුන්ට පැහැදිලි කරන 'අරියවංශ ප්‍රතිපදාව' දේශනා කෙළේ ය. ඒ ඇසූ එම වෙහෙරෙහි හික්කුහු තමන්ට ලැබී තිබූ, මනෝරමය වූ පාසිවුරු හැර දමා, මැටි පාත්‍ර හා පාංශුකුල වීචර ප්‍රයෝජනයට යොදා ගත් හ. අනතුරුව

ඔවුන් බැහැර කළ ඒ වටිනා සිවුරු හා පාත්‍රා එකතු කොටගත් උපනන්ද හිමි, ඒවා තමා වසන තැන ගොඩගසා ගත්තේ ය. වස් අවසානයේ දී පවාරණයෙන් පසු, සියලු බඩු-මුට්ටු කරත්තයක පටවා ගත් උපනන්ද හිමි, ජේතවනය බලා පිටත් විය. අතරමග දී එක් කැලැබද විහාරයක් දුටු ඔහු, ඒ ගැන සිය සිත්හි කිසියම් අදහසක් ඇති කොටගෙන, කකුල්වල වැලක් පැටලුනාක් මෙන්, එකපාරටම නැවතී 'මෙහෙත්‍රත් මොනවා හරි ලැබිය හැකි වන්නේ යැ'යි සිතා, ඒ විහාරයට පිවිසියේ ය. ඒ වෙහෙරෙහි මහලු හික්කු දෙනමක් වස් එළඹ විසූ හ. ඒ දෙනමට දායකයන්ගෙන් දළ සළ දෙකක් ද, ඉතා සියුම් ලෝම වර්ගයකින් වියන ලද එක් මහඟු කම්බිලියක් ද, ලැබී තිබුණි. ඒවා ක්‍රමවත්ව බෙදාගත නො හැකි ව සිටි ඒ දෙනම, උපනන්ද තෙරුන් දැක, ඔහු ලවා වස්ත්‍ර වෙන්කොට ගැනීමට සිතා, සතුටු සිත් ඇති ව 'ස්වාමීනි, අපට මේ වස්සාවාසික සළ බෙදාගත නො හැකි ය. මේ නිසා අප අතර විවාදයක් වුව ද හටගන්නට බැරි නැත. එබැවින් කරුණා පෙරදැරි ව මෙය අපට බෙදා දෙනු මැනවැ'යි උපනන්ද තෙරුන්ට කීහ. ඒ අසා සිටි උපනන්ද හිමි 'මැනව, මම එය සුදුසු ලෙස බෙදා දෙන්නෙමැ'යි කියා, දළ සළ දෙක ඒ දෙනමට දී, 'මේ ප්‍රශ්නය විසඳු විනයධරයාට මේ වස්ත්‍රය සුදුසු යැ'යි කියා, සිනිඳු කම්බිලිය ගෙන, යන්නට ගියේ ය. කම්බිලිය ගැන අදහස් ඇති ව සිටි, ඒ මහලු හික්කු දෙනම උපනන්ද තෙරුන් සමග ම දෙවරම් වෙහෙරට ගොස්, එහි විසූ විනයධර හික්කුන්ට සියලු විස්තර කියා, 'ස්වාමීනි, විනයධර හික්කුන්ට මෙවැනි පැහැර ගැනීම් කරන්නටත්, ඒවා පරිභෝග කරන්නටත් සුදුසු දැ'යි, ඇසූ හ. මේ අතර උපනන්ද තෙරුන් විසින් කරත්තයක් පුරා පටවාගෙන ආ, පාත්‍ර හා සිවුරු පිරිකර රාශිය දුටු, සෙසු හික්කුහු, 'ඇවැත්නි, උපනන්ද, ඔබට බොහෝ පා සිවුරු ලැබී ඇති බව පෙනේ. එබැවින් ඔබ මහා පුණ්‍යවත්තයෙකි'යි, පැවසූ හ. එවිට උපනන්ද හිමි 'ඇවැත්නි, මොන පිතක් ද? මේ සියලු දේවල් මම උපායෙන් ලබා ගත් ඒවා යැ'යි පැවසී ය. මේ සියලු සිද්ධීන් වැඩි වෙලාවක් යන්නට පෙර, සියලු හික්කුන් අතර ප්‍රකට විය. දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුහු, උපනන්ද තෙරුන්ගේ ක්‍රියා පටිපාටිය ගැන කථා කරමින් හුන් හ. එවෙලෙහි එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ගැන, ඔවුන්ගෙන් ම විමසා දැන 'මහණෙනි, උපනන්ද හික්කුව නො ගැලපෙන ප්‍රතිපදා ඇත්තෙකි. අනුන්ට හික්කු ප්‍රතිපත්ති කියාදෙන හික්කුවක විසින්, පළමුකොට තමා සුදුසුකම් ඇත්තකු ව, පසු ව අනුන්ට අවවාද දිය යුතු ය.'

අනන්‍යාන මෙව පයමං - පතිරූපෙ නිවෙධියෙ
අඵඤ්ඤ මනුසාසෙය්‍ය - න කිලිසෙසය්‍ය පණ්ඩිතො

පළමුකොට තමා ම සුදුසු තත්වයට පත් වන්නේ ය. අනතුරුව නුවණැත්තෙක් නම්, නො කෙලෙසෙන්නේ යැයි අනුන්ට අනුශාසනා කරන්නේ ය.

යන මේ ධම්මපදයෙහි එන ගාථාවෙන් ධර්ම දේශනාකොට 'මහණෙනි, දැන් පමණක් නො ව, උපනන්ද පෙර ද මහා ලෝභයෙකි. මේ මහලු දෙනම සන්තක වූ දේ, ඔහු කොල්ලකෑ පළමු වතාව මෙය නොවේ යැ'යි වදාරා මේ අතීත කථාපුවත මෙසේ දේශනා කළ හ.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදත් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ නදී තෙරක රුක් දෙවියෙක් ව උපන්නේ ය. එකල එක් සිවලෙක් 'මායාවි' නම් වූ සිය බිරිඳ ද රැගෙන අවුත්, එම නදී තීරයෙහි ම කීසියම් තැනෙක වාසය කෙළේ ය. දිනක් සිවලා ඇමතු සිවලිය 'ස්වාමීනි, මේ නදියෙහි වෙසෙන රතුපැහැති මාලුවකු, මරපු ගමන් කන්නට මට දොළඹුකක් හටගත්තේ යැ'යි කීවා ය. එවිට සිවලා 'ඔබ සිතට කරදර නො ගන්න. මම එය ඔබට කෙසේ හෝ ගෙනත් දෙන්නෙමි'යි සිවලිය අස්වැසුවේ ය. ඉන්පසු නදී ඉවුරට ගිය සිවලා, පාවල වැලක් පැටලුනාක් මෙන් ගංතෙර ම, එහෙට මෙහෙට ගියේ ය. මේ අතර 'ගම්හීරවාරී' (ගැඹුරු දියේ හැසිරෙන්නා) නම් වූ ද, 'අනුතීරවාරී' (නොගැඹුරු දියේ හැසිරෙන්නා) නම් වූ ද, දිය බල්ලෝ දෙදෙනෙක්, මාලු සොයමින් නදී තෙරට පැමිණිය හ. ඒ දෙදෙනා අතුරෙන් ගම්හීරවාරියා මහත් වූ රතුපැහැති මාලුවකු දැක වේගයෙන් දියට පැන, මාලුවාගේ වලිගය ඩැහැ ගත්තේ ය. බලවත් මාලුවා දිය බල්ලා ද, ඇදගෙන පිනා ගියේ ය. එවිට ඒ ගම්හීරවාරියා මාලුවාත් සමග වතුරෙන් උඩට මතු වූ විටෙක, සිය මිතුරා වන අනෙකාට කථා කරමින් 'මේ මාලුවා අතිවිශාල ය. අප දෙදෙනාට ම සෑහේ. එබැවින් වහා මෙහි එව. මට සහාය වෙව'යි, මෙසේ කීවේ ය.

අනුතීර වාරී හඤ්ජෙන - සහාය මනුධාව මං
මහා මෙ ගහිතො මවෙජා - සො මං හරති වෙගසා

යහලු අනුතීරිවාරිය, ඔබට යහපතක් වේවා! මා වෙත දිවැ එන්න. මා විසින් මහා මාලුවෙක් අල්ලා ගන්නා ලදී. උඟ මා වේගයෙන් ඇදගෙන යයි.

මෙහි 'සභායමනුධාව මං' යනු 'යහලුව, මා වෙත දිවැ එන්න', යන අර්ථ යි. මෙහි 'ම' කාරය සන්ධි පිණිස යොදන ලද්දකි. මෙහි අර්ථය මෙසේ ය. එනම්, යම් සේ මේ මාලුවාට, මා ඇදගෙන යන්නට බැරිවන ලෙස, මෙසේ මාලුවාගේ වලගය තදින් ධැහැගෙන සිටින මා වෙතට, ඔබ දිවැ එන්න, යනුවෙනි.

ඒ ඇසූ අනුතීරිවාරියා මෙසේ පැවසී ය.

3. ගම්හීරිවාරිය, ඔබට යහපතක් වේවා! ශක්ති පරිද්දෙන් දැඩිව අල්ලා ගන්න ගුරුළෙක් සර්පයකු ධැහැ ගන්නාක් මෙන්, මම ඔබ ගොඩට ගන්නෙමි.

මෙහි 'ථාමසා' යනු 'ශක්තියෙන්', යන අර්ථ යි. 'උදධරිසසාමි' යනු 'ඉවතට ගන්නෙමි' යන අර්ථ යි. 'සුපඤ්ඤා උරගමමිව' යනු 'ගුරුළෙක් උරගයකු මෙන්' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති දෙදෙනා ම එකතු වී, රතුපැහැති මාලුවා දියෙන් ගොඩට ගෙන උඟ මරා, 'ඔබ බෙදන්න, ඔබ බෙදන්නැ'යි කියමින්, එකිනෙකා කලහ කරමින්, මාලුවා බෙදාගත නො හැකි ව, උඟ පසෙකින් තබා, දෙදෙනා දෙපසට වී බලා සිටිය හ. එකෙණෙහි සිවලා එතැනට පැමිණියේ ය. ඒ දුටු දිය බල්ලෝ දෙදෙනා පෙරගමන් ගොස්, උඟ හමුවී 'මිතුර, දබ්බපුප්ඵ', අප දෙදෙනා එකතු වී මාලුවෙක් අල්ලා ගන්නා ලදී. උඟ බෙදාගත නො හැකි ව අප දෙදෙනා අතර විවාදයක් හට ගත්තේ ය. එබැවින් මාලුවා සමභාග කොට අපට බෙදා දෙනු මැනවැ'යි මෙසේ පැවසූ හ.

4. දබ්බපුප්ඵය, මාගේ වචනය අසන්න. අප අතර විවාදයක් ඇති විය. මිත්‍රය, මේ කලහය, මේ විවාදය සංසිඳුවනු මැනව.

මෙහි 'දබ්බපුප්ඵ' යනු 'කුසතණ'වලට සමාන පැහැ ඇති බැවින් සිවලාට එනමින් අමතයි' යන අර්ථ යි. 'මේධගං' යනු 'කලහය'යි.

ඒ දෙදෙනාගේ වචන අසා සිටි සිවලා තමාගේ බලය ප්‍රදර්ශනය කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

5 පෙර සිට මම ධර්මයෙහි පිහිටියෙක් වෙමි. මා විසින් බොහෝ නඩු විසඳන ලදි. මිත්‍රවරුනි, කලහය සංසිදුවමි. විවාදය සංසිදේවා!

මෙසේ කී සිවලා මාලුවා බෙදමින්, මේ අදහස් පළ කෙළේ ය.

6. නගුට අනුකීරවාරියාට ය. හිස ගම්හීරවාරියාට ය. තව ද (මාලුවාගේ) මේ මැද කොටස, ධර්මයෙහි පිහිටි මට ලැබිය යුතු වන්නේ ය.

මෙහි පස්වන ගාථාවේ අර්ථය මෙසේ ය. 'මම පෙර රජවරුන්ගේ විනිශ්චයකාර ඇමැතියා වීමි. එහි දී විනිශ්චයාසනයෙහි හිඳ ගන්නා ලද මා විසින් බොහෝ නඩු විසඳන ලදි. ඒ ඒ බ්‍රාහ්මණ-ගෘහපතියන්ගේ බොහෝ නඩු ද විසඳන ලදි. ඒ මම තොප වැනි සම ජාතික සිටුවාවුන්ගේ නඩුවක් විසඳීමට, කුමක් නිසා අපොහොසත් වෙමි ද? මම තොපගේ කලහය සංසිදුවමි. මිත්‍රවරුනි, මා හේතුකොට ගෙන, තොපගේ විවාදය සංසිදේවා!' මෙසේ කී සිවලා මාලුවා කොටස් තුනකට වෙන්කොට 'අනුකීරවාරිය, නුඹ වලිගය ගනුව. හිස ගම්හීරවාරියාට ය. මැද කොටස මට යැ'යි කීවේ ය.

මෙහි 'අඨායං මජ්ඣමො බණ්ඩා' යනු 'තව ද මේ මැද කොටස යි' යන අර්ථ යි. මෙහි එන 'අඨායං' යන්න 'අඨවායං' යනුවෙන් ගතහොත් එහි අර්ථය 'ඉක්මවා' යනු යි. එනම් මේ කොටස් දෙක ඉක්මවා ඇති මේ මැද කොටස, විනිශ්චයට ස්වාමි වූ, ධර්මයෙහි පිහිටි මට සුදුසු වන්නේ ය' යන අර්ථ යි.

මෙසේ සිවලා ඒ මාලුවා බෙදා, තෙපි කලහ නො කොට නගුටත් හිසත් කා දමවූ යැ'යි කියා, මැද කොටස කටින් ඩැහැගෙන, දිය බල්ලන් බලා සිටිද්දී ම පලා ගියේ ය. ඒ දුටු දිය බල්ලෝ දෙදෙනා සුදු කෙළ, දහසක් පරාද වූවන් සේ, දුර්වුබ ව බලාහිඳ, මෙසේ පැවසූ හ.

7. ඉදින් (අප අතර) විවාදයක් නො වූයේ නම්, බොහෝ කාලයකට කෑම ඉතිරි කරගන්නට තිබුණි. හිස නැති, වලිගය නැති, 'රෝහිත' නම් වූ මේ මාලුවා, සිවලා ගෙන ගියේ ය. (රෝහිත යනු රතු පැහැති යන තේරුමයි.)

මෙහි 'විරමපි' යනු දින දෙක-තුනක් සඳහා කියන ලදි' යන අර්ථ යි.

මේ අතර සිවලා ද 'අද බිරියට රෝහිත මාලුවා කවන්නෙමැ'යි, සතුටු සිතින් ඇ වෙත ගියේ ය. සිවලා එනු දුටු සිවලිය අතිශයින් සතුටු ව මෙසේ කීවා ය.

8. යම් සේ ක්ෂත්‍රිය රජෙක් රාජාත්වය ලැබ සතුටු වන්නේ ද? එපරිද්දෙන් මම අද (සතුටින්) පිරුණු මුහුණ ඇති සැමියා, දැක සතුටු වෙමි.

මෙසේ කී සිවලිය මාලුවා ලැබූ ආකාරය සිය සැමියාගෙන් විමසමින් මේ ප්‍රශ්නය ඇසුවා ය.

9. සබඳ, විවාරණ මට කියනු මැනවි. ගොඩබිම වෙසෙන ඔබ, ජලයෙහි වෙසෙන මාලුවා කෙසේ ඇල්ලුවෙහි ද? කෙසේ නම් ඔබ විසින් උග්‍ර ග්‍රහණය කර ගන්නා ලද ද?

මෙහි 'කථනනු' යනු 'සිවලා, සොඳුර, කවයි කියා මාලු කැල්ල ඇ ඉදිරියේ තැබූ කල්හි, ගොඩබිම වෙසෙන ඔබ කෙසේ නම් දියෙහි වූ මාලුවා අල්ලා ගත්තෙහි දැ'යි සිවලිය විචාළා ය' යන අර්ථ යි.

සිවලියගේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙන සිවලා ඇට තමා මාලු කැල්ල ලබාගත් අයුරු පැහැදිලි කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

10. කලහ නිසා ඇති දේ නැති වේ. ඒ නිසා ම ධනය ද නැති වේ. දියබල්ලෝ කලහය නිසා පිරිහුණාහු ය. 'මායාවිය, මාලුවා අනුභව කරව'

මෙහි 'විවාදෙන කිසා හොනති' යනු 'සොඳුර, මේ සත්ත්වයෝ දෙදෙනා විවාද කරමින්, ඒ විවාදය නිසා ම ඉතා මද වූ ද, ඉතා අල්ප වූ ද මස් හා ලේ ලැබූ හ' යන අර්ථ යි. 'විවාදෙන ධනකඛයා' යනු 'අමු රත්, රත්රන් ආදී වූ ධනයන්ගේ විනාශය ද, කලහ නිසා සිදු වේ. දෙදෙනකු කලහ කරගන්නා කල්හි, පරාජිතයා ඒ පරාජය නිසා ම, ධන හානියට පැමිණෙයි. අනෙකා ජය හේතුවෙන් සංග්‍රහ කරන්නට ගොස්, ධන හානියට පැමිණේ' යන අර්ථ යි. 'ජිනා උද්දා' යනු 'මේ දිය බල්ලෝ දෙදෙනා ම, විවාදය හේතු කොටගෙන ම, මේ මාලුවා අහිමි කර ගත් හ. එබැවින් ඔබ

මා විසින් ගෙනෙන ලද, මේ සතාගේ උප්පත්තිය නො විවාරව. මායාවිය, මේ රෝහිත මාලුවා තුඹ්බු තනියෙන් අනුභව කරව' යන අර්ථ යි.

මෙහි පහතින් දැක්වෙන අදහස් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ඒවා ය.

11. එපරිද්දෙන් මිනිසුන් අතර, යම්විටෙක කලහ ඇති වේ ද? පසුව ඒ අය විනිශ්චය සොයා දුවති. විනිශ්චයකරු ඔවුන්ට විසඳුම ලබා දෙන්නේය. එහි දී ධනය විනාශ වේ. රජයේ ආදායම වැඩි වේ.

මෙහි 'එවමෙවං' යනු 'මහණෙනි, යම් සේ මේ දිය බල්ලෝ හෝජනයෙන් පිරිහුණාහු ද? එපරිද්දෙන් මිනිසුන් අතර ද, කිසියම් විටෙක වාද විවාද හට ගනියි. එහි දී එ මිනිස්සු විනිශ්චය සොයා දුවති. නීති විශාරදියින් වෙත එළඹෙති. මක්නිසා ද? ඔවුන්ට විසඳුම ලබා දෙන්නන් නීතිඥයන් වන බැවිනි. මෙහි 'විනායක' යනු විවාදාපන්න මිනිසුන්ගේ විවාදය සංසිදුවන්නා' යන අර්ථ යි. 'ධනාපි තසං' යනු 'එහිදී ඒ විවාදාපන්න මිනිස්සු සිය ධනයෙන් ද පිරිහෙති' යන අර්ථ යි. 'ජියං' යනු 'තමා සත්තක දෙයින් පිරිහෙති, එනම්, දඩ ගෙවීමෙන් ද, ජයග්‍රහණය නිමිත්තෙන් කරන විසඳුම්වලින් ද, වශයෙනි. ඊටත් අමතර ව, එයින් රජයේ බාණ්ඩාගාරය ද තර වේ' යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා සිවලා නම්, උපනන්ද තෙරණුවෝ ය. දිය බල්ලෝ දෙදෙනා මී, මේ මහලු හික්කු දෙනම ය. මේ සියලු කරුණු ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දුටු වෘක්ෂ දේවතාවා නම්, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.6

දසණණක ජාතකය

'දසණණකං තිබ්බණධාරං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙව්වරම් වෙහෙර වැඩවසාසය කරන සේක්, ගිහිකල බිරිය විසින් පොළඹවන ලද, හික්කුවක අරබයා වදාළ සේක. ඒ

හික්කුච ලඟට කැඳවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ කලකිරුණෙහි ය, යනු සැබැවක් දැ'යි ඇසූ සේක. 'එසේය ස්වාමීනි,' මහණ, කුමන කරුණක් හේතු කොටගෙන කලකිරුණෙහි ද?' 'ස්වාමීනි, මාගේ ගිහි කල භාර්යාව හේතුකොට ගෙන ය.' 'මහණ, ඔය ස්ත්‍රිය ඔබට අනර්ථ සිදු කෙළේ, දැන් පමණක් නො ව, පෙර ද, ඔබ මැය නිසා හිතේ අමාරුවෙන් මැරෙන්නට ගොස්, පඬිවරුන් නිසා දිවි ගැලවුණේ යැ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, මේ අතීත කතා පුවත මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර 'මද්දව' මහරජතුමා රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ බ්‍රාහ්මණ පවුලක උපන්නේ ය. ඔහුගේ දෙමාපියෝ ඔහුට 'සේනක' කුමාරයා යැයි නම් කළ හ. සේනක කුමාරයා තරුණ වියට පත් වී, තක්කලාවට ගොස්, එහි දී සියලු ශිල්ප - ශාස්ත්‍ර උගෙන බරණැසට පෙරළා අවුත්, මද්දව රජුට අර්ථයෙන් හා ධර්මයෙන් අනුශාසනා කරන, ඇමැතිවරයා බවට පත් විය. මුළු බරණැස් නුවර 'සේනක පඬිතුමා' යැ යි කී කල්හි, ඉර හඳ මෙන් ප්‍රසිද්ධ ය. නො දන්නා කෙනකු නැත. මේ අතර රජතුමා විසින් හිටපු පුරෝහිතතුමාගේ පුත්‍රයා, පුරෝහිත තනතුරට පත් කරන ලදී. වැඩ භාරගත් අලුත් පුරෝහිතතුමා, ප්‍රථම වතාවට රාජ සභාවට පැමිණියේ ය. එහි දී ඔහු, රජතුමා සමීපයෙහි හුන්, රජුගේ අග මෙහෙසිය දුටුවේ ය. සියලු අබරණින් සැරසුණු, අතිශයින් සුරූපී රාජ දේවිය දුටු සැණින්, ඇ කෙරෙහි පිළිබඳ සිත් ඇති කොටගත් තරුණ පුරෝහිතයා, කලින් ම සිය නිවසට ගොස් නිරාහාර ව, ඇ ගැන ම සිතමින් යහනෙහි වැඳ හොත්තේ ය. ඔහු වෙත පැමිණුන ඔහුගේ හිතමිතුරන්, නො කා නො බී එසේ හිඳීමට හේතු වූ කරුණු පුරෝහිත තරුණයාගෙන් ඇසූ මුත්, ඔහු ඊට කිසිදු පිළිතුරක් නො දුන්නේ ය. එයින් පසුබට නො වූණු ඔවුහු, කෙසේ හෝ කාරණය ඔහුගෙන් ම, පසුව දැනගත් හ.

මේ අතර රජතුමා රාජපුරුෂයන් අමතා 'පුරුෂයනි, පුරෝහිත පුත්‍රයා දක්නට නැත. ඔහු කොහිදැ'යි විචාළේ ය. ඒ අතර සිටි කිසියම් රාජපුරුෂයෙක් පුරෝහිත පුත්‍රයාට සිදු වී ඇති දේ, රජුට පැහැදිලි කෙළේ ය. සියලු විස්තර මැනවින් තේරුම් ගත්, රජතුමා පුරෝහිත පුත්‍රයා රජවාසලට කැඳවා, හැම තොරතුරක් ම ඔහුගෙන් අසා නිවැරදි ව දැන, 'පුරෝහිත තරුණය, මම ඔබට මාගේ අගබිසව සතියකට භාර කරමි. ඔබ සතියක් පුරාවට ඇය සමග සිත් සේ වැස, අටවැනි දිනයෙහි රජවාසල වෙත ඇ කැඳවාගෙන එව'යි කියා ඇය ඔහුට පාවා දුන්නේ ය. 'දේවයන් වහන්ස,

යහපතැ'යි කී පුරෝහිතයා රජුගේ නියෝග එලෙසින් ම පිළිගෙන, අගමෙහෙසිය සිය නිවෙසට කැඳවාගෙන ගොස්, ඇය සමග මහත් අභිරුචියෙන්, කෙළිදෙලෙන් ඒ සතිය පුරාවට කල්ගත කෙළේ ය. ඔවුන් දෙදෙනාගේ මේ සතියක මිතුරුදම කෙතරම් බලවත් වී ද යත්, ඔවුහු එකිනෙකාගෙන් වෙන් කරන්නට බැරි තරමට, ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ඉතා දැඩි ලෙස බැඳී සිටියහ. එකකුගෙන් වෙන් ව විසීමට දෙදෙනාගේම ඇති අකැමැත්ත නිසා, ඔවුහු දෙදෙනා සාකච්ඡාකොට, සත්වැනි දින ෫ කිසිවකුටත් නො දන්වා, අගනුවර ප්‍රධාන වාසල් දොරටුවෙන් නික්ම, පැනගොස් වෙනත් රජකුගේ රාජධානියකට පත් ව, එහි දී අඹුසැමියන් මෙන් ජීවත් වන්නට පටන් ගත්හ. ඔවුන් දෙදෙනා ගිය තැනක්, කිසිවෙක් නො දැනී. නැවක් ගිය පාරක් වැනි ය.

අග මෙහෙසිය පෙරළා තමා වෙතට පැමිණෙනතුරු බලා සිටි රජකුමා, බැරි ම තැන ඇ ගැන සොයා බැලී ය. ඔවුන් ගැන තොරතුරක් දත් කිසිවකු සොයාගැනීමට රජකුමා අපොහොසත් විය. අනතුරුව නුවර බෙර ලවා, නොයෙක් අයුරෙන් ඔවුන් ගැන සෙවූ මුත්, ඔවුන් ගිය තැනක් කිසිකෙනෙක් නො දත් හ. අගමෙහෙසිය ගැන ම නිතර ම කල්පනා කිරීම නිසා, රජුට බලවත් ශෝකයක් හට ගත්තේ ය. රජුගේ හදවත උණු විය. චිත්ත වේගය බලවත් විය. ඒ ශෝකය නිසා ම රජකුමාට ලේ වමනය ගියේය. එතැන් පටන් ලේ බඩ යාමේ රෝගය ද, රජකුමාට වැළඳුණේ ය. රාජකීය වෛද්‍යවරයෝ බොහෝ දෙනෙක් රජුට ප්‍රතිකාර කළත්, රජු සුවපත් කිරීමට නො හැකි වූහ. බෝසත් තෙමේ රජකුමාගේ හදිසි අසනීපය ගැන ගැඹුරින් කල්පනා කොට බැලුවේ ය. 'අපේ රජකුමාට ස්ථිර වශයෙන් ම රෝගයක් නැත. ඔහුට ඇත්තේ තම බිරිඳ නො දැකීම නිසා හටගත් වෛතසික රෝගයකි. හිතේ අමාරුවකි. එබැවින් මම කිසියම් උපායකින් ඔහුට ප්‍රතිකාර කොට සුවපත් කරන්නෙමැ'යි කල්පනා කළ බෝසත් සේනක පඬිතුමා, සිය මිතුරන් වන 'ආයුර' හා 'පුක්කුස' යන රජුගේ පණ්ඩිත ඇමැතිවරුන් දෙදෙනා හමු වී, රජුගේ බරපතල අසනීපය ගැන සාකච්ඡාවක් කෙළේ ය. එහි දී මිතුරන් ඇමතු සේනක පඬිතුමා 'හිතවතුනි, රජකුමාට වෛතසික රෝගයක් හැර, අන්කිසි අමාරුවක් නැත. අපේ රජකුමා අපට බොහෝ උපකාර වූවෙකි. එබැවින් මම ඔහුට යම්කිසි උපායකින් ප්‍රතිකාර කිරීමට තීරණය කෙළෙමි. මේ රජමිදුලෙහි විවිධ ප්‍රසංගයක් ආරම්භකොට, කඩු ගිලීමට දන්නා අයකු ඒ ප්‍රසංගයට ගෙන්වා, කඩුවක් ගිලින අයුරු, කෙසේ හෝ අපේ රජකුමාට පෙන්වමු. එදින රජකුමා සී මැදුරු කවුළුව

වෙත කැඳවාගෙන අවුත්, ප්‍රසංගය බලන්නට අවස්ථාව සලසමු. කඩුව ගිලිණු දුටු රජතුමා, සිකුරටම පුදුමවනු ඒකාන්ත ය. ඉන්පසු ඔහු ඔබ දෙදෙනා අතුරෙන් එකකුගෙන් 'මේ කඩු ගිලීමට වඩා වෙනත් අමාරු දෙයක් ඇත්දැ'යි ප්‍රශ්න කරනු ඇත. 'ආයුර ඇමතිතුමනි, රජතුමා ඒ ප්‍රශ්නය ඔබෙන් ඇසුවහොත්, දේවයන් වහන්ස, ඔය කඩු ගිලීමට වඩා 'මම අසවල් දෙය ඔබට දෙමි'යි කියා, කෙනෙකුට කීම, පොරොන්දු වීම ඉතා අමාරු දෙයකැ'යි, රජුට කියන්න. 'මිතුරු පුක්කුස ඇමතිතුමනි, අපේ රජතුමා 'මිටත් වඩා එනම්, මම ඔබට අසවල් දෙය දෙමි'යි කීමටත් වඩා, අමාරු අපහසු වෙනත් යමක් ඇද්දැ'යි, ඔබෙන් ඇසුවහොත්, දේවයන් වහන්ස, යමක් දෙමැයි කියා එය නො දුනහොත්, ඒ කීම නිෂ්ප්‍රයෝජන ය. එබඳු වචනයකින් පමණක් කිසිවෙකුට ප්‍රයෝජනයක්, ලාභයක් නැත. ඒ වචනයෙන් කිසිවෙක් ජීවත් නො වේ. එවැනි වචනයකින් කිසිවකුට, කැමක් බිමක්වත් නො ලැබේ. එබැවින් යමෙක් කී වචනයට අනුව ක්‍රියා කෙරේද?, එනම් පොරොන්දු වූ දේ, ඒ අයුරින්ම ප්‍රදානය කෙරේ ද? එය පොරොන්දු වීමට වඩා අමාරු අපහසු දෙයකැ'යි කියන්න. ඉන් පසු කළයුතු දේ කුමක්දැයි කියා, මම දන්නෙමැ'යි ප්‍රකාශකොට විවිධ ප්‍රසංගය ආරම්භ කිරීම සඳහා එතැනට ගියේ ය.

ඉක්බිති මේ පඩිවරු තිදෙනා රජු සමීපයට ගොස්, 'මහ රජතුමනි, රාජාංගනයෙහි විවිධ ප්‍රසංගයක් පවතී. එය බලන්නන්ගේ දුක් පහ ව යයි. එන්න රජතුමනි, අපි එය බලමු'යි කියා රජතුමා රැගෙන විත් සීමැදුරු කවුළුව විවරකොට, ප්‍රසංගය රජුට පෙන් වූ හ. එහි සිටි බොහෝ ශිල්පීහු තම තමන් දත් ශිල්ප, සියල්ලන් ඉදිරිපිට පෙන්වූ හ. ඒ අතර සිටි එක් මිනිසෙක් අඟල් තිස්තුනක් දිග, තියුණු මුවහතක් ඇති වටිනා කඩුවක් ගිල්ලේ ය. ඒ දුටු රජතුමා 'අර මිනිහා ඒ කඩුව ගිල්ලේ ය. මිටත් වඩා අමාරු කාරියක් ඇත් දැ'යි, 'මම මේ පණ්ඩිත ඇමතියන්ගෙන් විචාරන්නෙමැ'යි සිතා 'ආයුර' ඇමතිතුමාගෙන් මෙසේ විමසී ය.

දසණ්ණකං නිබ්ණධාරං අසිං සමපනනපායිනං
 පරිසායං පුරිසො ගිලති කිං දුක්කරතරං ඉතො
 යදඤ්ඤං (දුක්කරං) ධානං තුමෙහ අකබාහි පුවඡ්ඤො ති

මිනිසෙක් 'දසණ්ණක' රටේ නිෂ්පාදිත තියුණු මුවහතක් ඇති අනුන්ගේ රුධිරය පානය කරන කඩුවක් පිරිස් මැද සිට ගිලී. මීට වඩා

අමාරු වැඩක් තවත් ඇත් ද? මීටත් වඩා දුෂ්කර යමක් ඇත්නම්, විවාරන ලද මට එය කියව.

මෙහි 'දසණණකං' යනු 'දසණණක රටේ නිෂ්පාදිත' යන අර්ථයයි. 'සමපනනපායිනං' යනු 'අනුන්ගේ ලේ බොන' යන අර්ථයයි. 'පරිසායං' යනු 'ධන ලෝභය නිසා, මේ මිනිසා පිරිස මැද සිට කඩුවක් ගිලිසී යන අර්ථයයි. 'යදඤ්ඤං' යනු 'මේ කඩු ගිලීමටත් වඩා දුෂ්කර වූ අන් යමක් වේ නම්, ඒ කරුණ ඔබ විවාරන ලද මට කියව' යන අර්ථයයි.

ආයුර ඇමැතිවරයා රජුට පිළිතුරු දෙමින් මෙසේ කීවේ ය.

2. මගධාධිපති රජතුමනි, පුරුෂයෙක් ලෝභය හේතු කොටගෙන, අනුන්ගේ රුධිරය බොන, කඩුවක් ගිලින්නේ ය. අන් සියලු දේ කිරීම පහසු ය. එහෙත් යමෙක් 'දෙමැ'යි කියා, යම් වචනයක් කියන්නේ ද? එය ඊටත් වඩා දුෂ්කර යැයි, මෙසේ දත මැනව.

මෙහි 'චජජා' යනු 'කියන්නේ ය' යන අර්ථයයි. 'තං දුක්කරතරං' යනු 'දෙමි' යන ඒ වචනය, ඒ කඩුව ගිලීමටත් වඩා දුෂ්කරය' යන අර්ථයයි. 'සබ්බඤ්ඤං' යනු 'අසවල් දේ ඔබට දෙමි' යන වචනය හැර අන් සියලු කරුණු කිරීම පහසු ය' යන අර්ථයයි. 'මාගධා' යනුවෙන් රජුට ගෝත්‍ර නාමයෙන් අමතයි.

රජතුමා ආයුර පඬිතුමාගේ වචනය අසා 'කඩුවක් ගිලීමටත් වඩා 'මම නුඹට මෙය දෙමැ'යි කියා පොරොන්දු වීම දුෂ්කර ය. මම ද පුරෝහිත පුත්‍රයාට 'අගමෙහෙසිය දෙමැ'යි කීවෙමි. ඒ අනුව මා විසින් කරන ලද්දේ ඉතා දුෂ්කර කටයුත්තකි. 'මෙසේ මේ ගැන සිතන්නට රජුගේ හදවතෙහි වූ ශෝකය, ටිකෙන් ටික තුනී වී ගියේ ය. ඊළඟට 'දෙමි'යි කියන වචනයටත් වඩා, වෙනත් දුෂ්කර යමක් ඇත්දැ'යි සිතූ රජතුමා පුක්කුස පඬිතුමා දෙසට හැරී, ඔහු සමග කථා කරමින් මෙසේ ප්‍රශ්න කෙළේ ය.

3. අර්ථ - ධර්ම දෙකිහි දක්‍ෂයෙක් වන ආයුර, ප්‍රශ්නය විසඳුවේ ය. දැන් මම ඊටත් වඩා දුෂ්කර වූ යමක් ඇත්දැ'යි පුක්කුසගෙන් විචාරමි. වෙනත් දුෂ්කර වූ යමක් ඇත් නම්, එය විවාරන ලද මට කියව.

මෙහි 'පඤ්ඤාං අත්ථං' යනු 'ප්‍රශ්නයට විසඳුම ප්‍රකාශ කරව යි කියන ලද්දේ වේ' යන අර්ථ යි. 'ධම්මසස කොවිදො' යනු 'ඒ අරුත් පැහැදිලි කිරීමේ, අර්ථ ගැලපීමේ දක්‍ෂ වූ' යන අර්ථ යි. 'තතො' යනු ඒ වචනයටත් වඩා වැඩියෙන් කුමක් දුෂ්කර දැයි, යන අර්ථ යි.

රජුගේ ප්‍රශ්නයට උත්තර දෙමින්, කරුණු පැහැදිලි කරමින්, පුක්කුස පඬිතුමා මෙසේ කී ය.

4. මගධාධිපති රජතුමනි, වචනයෙන් ප්‍රයෝජනයක් නො වේ නම්, කියන ලද ඒ වචනය නිෂ්ඵල ය. යමෙක් කී දේ ප්‍රදානය කොට, ආශාව සිදින්නේ ද? එය ඊටත් වඩා දුෂ්කර ය. එයින් අන්‍ය වූ සියල්ල පහසු යැයි, මෙසේ දත මැනව.

මෙහි 'දත්ථා' යනු 'අසවල් දේ දෙමැ'යි කියා පොරොන්දු වී' යන අර්ථ යි. 'අවාකයිරා' යනු 'ඒ පොරොන්දු වූ දේ දෙමින්, එහි ලෝභය දුරු කරන්නේ ය, සිදින්නේ ය, ඒ කී දේ දෙන්නේ යැයි, කියන ලද්දේ වේ' යන අර්ථ යි. 'තතො' යනු 'ඒ කඩු ගිලීමටත් වඩා, 'ඔබට අසවල් දේ දෙමැ'යි යන වචනයටත් වඩා, වැඩියෙන් එය දීම ම දුෂ්කර ය' යන අර්ථයි.

පුක්කුසගේ වචනය ඇසූ රජතුමා 'මම පුරෝහිත පුත්‍රයාට දේවිය දෙමැ'යි පළමුව කියා, එකී වචනයට අනුව, ඔහුට ඇය පාවා දුන්නෙමි. මා විසින් කරන ලද්දේ, ඉතා අමාරු ක්‍රියාවක් නේ දැ'යි, කල්පනා කෙළේ ය. එසේ සිතත් ම, රජුගේ ශෝකය වඩාත් තුනී වී ගියේ ය. ඉක්බිති රජුට, 'සේනක පණ්ඩිතයට වඩා වැඩිතරම් වූ පඬිවරයෙක් නැත. ඒ නිසා මම ඔහුගෙන් මේ ප්‍රශ්නය විචාරන්නෙමැ'යි සිතුවිණි. අනතුරුව සේනක පඬිතුමා දෙසට හැරුණු රජතුමා, ඔහුගෙන් මෙසේ විමසී ය.

5. අර්ථ-ධර්ම දෙකේ පණ්ඩිත වූ පුක්කුස, ඒ ප්‍රශ්නය විසඳුවේ ය. දැන මම සේනක විචාරමි. මීටත් වඩා දුෂ්කර වූ යමක් ඇත් ද? අන්‍ය වූ දුෂ්කර යමක් වේ නම්, එය විචාරන ලද මට කියව.

රජුගේ මේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු සපයමින්, සේනක පඬිතුමා මෙසේ කී ය.

6. මගධාධිපති රජතුමනි, ඉදින් මිනිසෙක් මද වශයෙන් හෝ, විශාල වශයෙන් හෝ, දන් දෙන්නේ ය. යමෙක් එසේ දුන් පසු, පසුතැවිලි නො වන්නේ නම්, එය ඊටත් වඩා ඉතාමත් දුෂ්කර ය. එයින් අන්‍ය වූ සියල්ල පහසු යැයි, මෙසේ දත මැනව.

මෙහි 'නානුතපෙ' යනු 'තමාට අතිශයින් සතුට ගෙනදෙන, ඉතා මනාප වූ ප්‍රිය වස්තුවක් අනුන්ට දී 'මා විසින් එය කුමට දෙන ලද දැයි, මෙසේ ඔහු ඒ ප්‍රිය වස්තුව අරඹයා, පසුතැවිලි නො වේ ද? ශෝක නො කෙරේ ද? එය කඩුවක් ගිලිමටත් වඩා, අසවල් දේ දෙමි' යන වචනයටත් වඩා, පොරොන්දු වූ තැනැත්තාට 'එය දීමටත් වඩා, අතිශයින්ම දුෂ්කර යැයි, බෝසත් තෙමේ, රජුට කරුණු අවබෝධ කරවමින් කීවේය. දානයක් දී අපර වේතනාව දරා ගැනීම ම, අපහසු ය. එහි දුෂ්කරතාව වෙස්සන්තර ජාතකයෙහි මෙසේ දක්වා ඇත.

7. වම් අතෙහි කඩුව හෝ, වම් උරයේ දුන්න හෝ, එල්ලාගෙන ගොස්, මගේ දරුවන් ගෙන එන්නෙමි ද? දරුවන්ට දෙන වධ දුකෙකි.

8. යම්හෙයකින් දරුවෝ වෙහෙසෙත් ද? එය නො විය යුත්තකි. එය මට දුක් ඇතිකරයි. උතුමන්ගේ ධර්මය දැන, කවරෙක් නම් දන් දී, පසුතැවිලි වේ ද?

රජතුමා බෝසතුන්ගේ මේ වචන අසා, මෙසේ සලකා බැලී ය. 'මම මගේ සිතැඟි පරිදි, පුරෝහිත පුත්‍රයාට දේවිය පාවා දුන්නෙමි. එසේ කෙට ඒ හිත ම පාලය කරගැනීමට අපොහොසත් වීමි. ශෝක කෙළෙමි. මහත් වෙහෙසට පත් වූයෙමි. එසේ කිරීම කිසිසේත් සුදුසු නො වේ. ඉදින් ඇය මා කෙරෙහි සෙනෙහස ඇත්තියක් වූවා නම්, මේ ඉසුරු හැර දමා ඇය පලා නො යන්නී ය. මට ආදරයක් නො දක්වා, පැන ගිය ඇගෙන්, මට කවර ප්‍රයෝජනයක් ද? මෙසේ සිතන්නා වූ රජතුමාගේ සියලු ශෝකය, පියුම් පතෙක දිය බිඳක් මෙන් පෙරැළී ගියේ ය. එකෙණෙහි ම රජුගේ බඩේ අමාරුව සුව විය. නිරෝගී වූ සුවපත් වූ රජතුමා, බෝසතුන්ට ස්තුති කරමින් මෙසේ කීවේ ය.

9. ආයුර ද, ප්‍රශ්නයක් විසඳුවේ ය. පුක්කුස නම් පුරුෂයා ද ප්‍රශ්නයක් විසඳුවේ ය. තව ද සේනක ප්‍රශ්නය විසඳුවේ යම් සේ ද? එය සියලු ප්‍රශ්න විසඳීම් අභිබවා යන්නකි.

මෙහි 'යථා භාසති' යනු 'පඬිතුමා යම් සේ කියයිද? එය එසේ ම ය. එනම් 'දානය නම් දීමෙන් පසු ශෝක නො කළ යුත්තකි' යන අර්ථ යි.

රජතුමා මෙසේ සේනක පඬිතුමාට ස්තූතිකොට ඔහු කෙරෙහි සන්තෝෂයට පත් වී, ඔහුට බොහෝ ධනය ප්‍රදානය කෙළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී කලකිරී සිටි හික්කුච, සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා රජ මෙහෙසිය නම්, මේ හික්කුචගේ ගිහි කල බිරියයි. රජතුමා නම්, මේ කලකිරුණු හික්කුචයි. ආයුර පඬිතුමා නම්, මුගලන් තෙරණුවෝ ය. පුක්කුස පඬිතුමා නම්, සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. සේනක පඬිතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.7

සත්තුහස්ත ජාතකය

'විබහනන විතෙතා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, තමන් වහන්සේගේ 'ප්‍රඥා පාරමිතාව' අරබයා වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව 'උම්මග්ග ජාතකයෙහි' විස්තර වේ. මේ එහි අතීත කථාව යි.

පෙර බරණැස් නුවර 'ජනක' නම් රජෙක් රාජ්‍යය කරවී ය. එදා අප බෝසත් තෙමේ කිසියම් බ්‍රාහ්මණ පවුලක ඉපිද සිටියේ ය. ඔහුගේ දෙමාපියෝ ඔහුට 'සේනක' කුමාරයා යැයි නම් තැබූ හ. තරුණවියට පත් වූ සේනක කුමරා තකමිලාවට ගොස්, එහිදී සියලු ශිල්ප-ශාස්ත්‍ර උගෙන

බරණැසට පෙරළා අවුත්, රජු මුණ ගැසුණේ ය. රජතුමා සේනක කුමරාට ඇමැති තනතුරක් දී, ඊට අමතරව මහත් වූ යශස් සම්පත් ද පිරිනැමී ය. ඔහු රජුට අර්ථයෙන් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කෙළේ ය. මෙසේ ක්‍රමයෙන්, මිහිරිකථා ඇති ධර්ම කථිකයෙක් වූ සේනක ඇමැතිතුමා, රජු පත්සිල්හි පිහිටුවා, දානයෙහි ද පොහෝ කටයුතුවල ද දස කුසල කර්ම පථයන්හි ද යන මේ යහපත් පිළිවෙත්හි රජු මෙහෙය වී ය. මුළු රට ම බුද්ධෝත්පාද කාලයක් වැනි විය. පසළොස්වක හා අමාවක පොහෝ දිනවල රජතුමා ද, යුවරජ ආදීහු ද, සියලු නිලධාරීහු ද, සෙසු සියල්ලෝ ද එකතු වී, ධර්මශාලාව පිළියෙල කරති. බෝසත් පඬිතුමා, සකසන ලද ධර්ම සභාවෙහි සරභ මුවකුගේ හැඩය ඇති පළඟ මත වාඩි වී, බුද්ධිමත් ලීලාවෙන් දහම් දෙසයි. ඔහුගේ දහම් කථා බුද්ධාදීන්ගේ දහම් කථා හා සමාන ය.

මේ අතර එනුවර විසූ කිසියම් මහලු බමුණෙක්, ධන හික්‍ෂාවෙහි යෙදී කහවණු දහසක් එකතුකොට ගෙන, එය ආරක්‍ෂාව සඳහා කිසියම් බමුණු පවුලක භාරයේ තබා, තවදුරටත් ධන හික්‍ෂාව සඳහා පිටත් ව ගියේ ය. ඔහු එසේ ගිය පසු, ඔහුගේ ධනය රැකීමට භාරගත් පවුලේ උදවියට, ඒ ධනය ටිකෙන් ටික වියදම් විය. පසුකලෙක, එහි පැමිණි බමුණා තමා තැබූ කහවණු ආපසු ඉල්ලා සිටියේ ය. ඒ මුදල බමුණාට දීමට අපොහොසත් වූ ගෙදර අය, ඒ වෙනුවට තමන්ගේ දියණියක බමුණාට පාදපරිවාරිකා කොට දුන්හ. බමුණා ද ඇ කැටුව ගොස්, බරණැසට නුදුරෙහි වූ, කිසියම් බමුණු ගමෙක වාසය කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. බමුණාගේ මේ තරුණ බිරිය, ළාබාල නිසා ම කාමයන්හි තෘප්තියට නොපැමිණ, වෙනත් තරුණ බ්‍රාහ්මණයකු සමග, රහසිගත ව මිථ්‍යාවාරයෙහි හැසිරුණා ය.

ලෝකයෙහි කිසිදා තෘප්තියට පත් නොවන වස්තු දහසයක් ඇත. ඒ වස්තු සොළස මෙසේ ය. (1) කෙතරම් ඇල-දොල-ගංගා ගලා පැමිණියමුත්, එයින් සාගරය තෘප්තියට පත් නොවේ. (2) දර-තෘණ-පරඬුල් මේ ආදිය කෙතරම් දැමූමුත්, එයින් ගින්නක් තෘප්තියට පත් නොවේ. (3) කෙතරම් රාජ්‍ය ලැබුණත්, රජෙක් ඉන් සෑහීමට පත් නොවේ. (4) මෝඩයෙක් පව්කම්වලින් තෘප්තියට පත් නොවේ. (5) ස්ත්‍රියක් මෙමටුන ධර්මයෙන් ද, ආභරණ ලැබීමෙන් ද, දරුවන් වැදීමෙන් ද යන මේ කරුණු තුනෙන් තෘප්තියට පත් නොවේ. (6) බමුණෙක් වේද මන්ත්‍රයන්ගෙන් තෘප්තියට පත් නොවේ. (7) ධ්‍යාන වඩන්නෙක් විහරණ හා සමාපත්තිවලින් සෑහීමට පත් නොවේ. (8) සේබ පුද්ගලයෙක් (සෝවාන් මාර්ගයේ පටන් අරභන්ත

මාර්ගය දක්වා කිනම් තත්වයකට හෝ පැමිණ සිටී අයෙක්) රැස්කළ දෙය දන් දීමෙන් තෘප්තියකට පත් නො වේ. (9) අල්පේච්ඡ පුද්ගලයෙක් ධුතාංග ගුණයන්ගෙන් සැහීමට පත් නො වේ. (10) අරඹන ලද විර්යය ඇත්තෙක් විර්යාරම්භනයන් ගෙන් තෘප්තියට පත් නො වේ. (11) ධර්ම කපීකයෙක් ධර්ම සාකච්ඡාවලින් සැහීමට පත් නො වේ. (12) විශාරදයෙක් පිරිස්වලින් තෘප්තියට පත් නො වේ. (13) සැදැහැවතෙක් සංඝ උපස්ථානයෙන් සැහීමට පත් නො වේ. (14) දායකයෙක් පරිත්‍යාගයෙන් සැහීමට පත් නො වේ. (15) පණ්ඩිතයෙක් ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් සැහීමට පත් නො වේ. (16) සිවුවණක් පිරිස තථාගත දර්ශනයෙන් සැහීමට පත් නො වේ.

මෙසේ ඒ බැමිණිය ද, සිය තරුණකම නිසා මෙමථුන ධර්මයෙහි තෘප්තියට පත් නො වූවා ය. එබැවින් ම බමුණා ගෙදරින් බැහැර කොට, හිතේ විශ්වාසයෙන් යුතු ව, පවිකම් කිරීමට කැමැත්තක් ඇති වී, දිනක් හිතේ දුකින් මෙන් වැද හොත්තී ය. එතැනට පැමිණි බමුණා, 'පින්වතිය, කීමෙක්ද? ඔබට ඇති ප්‍රශ්නය මට කියනු මැනවැ'යි කීය. 'බමුණ, මට මේ ගෙදර කටයුතු කළ නො හැකි ය. එබැවින් දාසියක ගෙනෙව'. 'පින්වතිය, ඒ සඳහා මට මුදල් නැත. කුමක් දී ගෙනෙම් ද?' 'පෙර මෙන් හික්‍ෂාවෙහි හැසිර ධනය සොය, එයින් දාසියක ගෙනෙව' 'පින්වතිය, එසේ වී නම් මට, මගට අවශ්‍ය දෑ පිළියෙල කොට දෙනු මැනවැ'යි බමුණා තම තරුණ බිරියට කීවේ ය. ඇය ඔහුට බැඳපු පිටිවලින් අග්ගලා සකසා, ඒවා හම් පසුම්බියක පුරවා දුන්නා ය. එය උරයේ එල්ලාගත් බමුණා ගම්-නියම්ගම්-රාජධානිවල හැසිර, කහවණු සත් සියයක් එකතු කොටගෙන, 'දාසියකු හෝ දාසියක හෝ ලබා ගැනීමට මට මේ ධනය ප්‍රමාණවත් යැ'යි එතැනින් ආපසු හැරී, ස්වකීය ගමට එන්නට පිටත් විය. අතරමග දී පහසුවෙන් ජලය ලබා ගතහැකි තැනක් දැක, එතැන නැවතී අග්ගලා පසිම්බුව ලිහා එයින් අග්ගලා අනුභව කොට, මල්ලෙහි කට නො බැඳ ම, පැන් බිම සඳහා දියට බැස්සේ ය. ඒ ස්ථානයෙහි පිහිටි ගසෙක, රුක් බිලයක විසූ, එක් කළු නයෙක් අග්ගලා සුවඳ ආඝ්‍රාණය කොට, මල්ල වෙත අවුත් ඊට පිවිස, දරණ ගසාගෙන අග්ගලා කමිත්, එහි ම හොත්තේ ය. දියෙන් ගොඩට ආ බමුණා, මල්ලෙහි ඇතුළත පරීක්‍ෂා නො කොට ම මල්ල බැඳ, එය උරයේ එල්ලාගෙන ගමන පිටත් විය. ඒ එන ගමනේ දී අතරමග, එක් ගසෙක හුන් රුක් දෙවියෙක් ගසේ කඳෙහි වූ විවරයක සිට, 'බමුණ, ඉදින් නුඹ අතරමග නවාතැන් ගතහොත්, මරණයට පත් වන්නේ ය. ඉදින් අද ම ගෙදර ගියහොත්, ඔබේ බිරිඳ මරණයට පත් වන්නී යැ'යි කියා අතුරුදන් විය.

කලබල වී වටපිට බැලූ, බමුණා කිසිවකු නො දැක බියට පත් ව, මරණ බයෙන් තර්ජන ව, හඬමින්, වැළපෙමින්, බරණැස් නුවර වාසල් දොරටුව වෙත පැමිණුනේ ය. හරියට ම එදා පසළොස්වක පොහෝ දිනය යි. අලංකාර කරන ලද ධර්මාසනයක වැඩහිඳ, බෝසතුන් බණ කියන දවසකි. මේ අතර මහජනයා සුවඳ-මල් ආදිය ගත් අත් ඇති ව කාණ්ඩ-කාණ්ඩ වශයෙන්, බණ ඇසීම සඳහා ශාලාව වෙත පැමිණෙති. ඒ දුටු බමුණා 'පින්වතුනි, තෙපි කොහි යවුදැ'යි විචාරා සිටියේ ය. 'බමුණ, අද සේනක පඬිතුමා, මිහිරි සරින් ප්‍රබුද්ධ ලීලාවෙන් දහම් දෙසයි. ඒ බව ඔබ නො දන්නෙහි දැ'යි පිරිස කී කල්හි, බමුණා කල්පනා කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. 'මේ සේනක පඬිතුමා වනාහි, ධර්ම කථිකයෙකි. මම දැන් බියෙන් පීඩිතව, මරණ බියෙන් බියපත් ව හිඳිමි. පඬිවරු නම් මහත් වූ ශෝකයක් වුවත්, බැහැර කරලන්නට සමත් වුවෝ වෙති. එබැවින් ධර්ම ශාලාවට ගොස් බණ අසන්නට ඇත්නම්, එය මට බෙහෙවින් ම වටී යැ'යි මෙසේ කල්පනා කළ බමුණා සෙසු මිනිසුන් සමග එහි ගොස්, රජු සහිත මහ පිරිස වටකොට ගෙන, බෝසතුන් අසුනෙහි හිඳිනු දැක, අග්ගලා මල්ලක් එල්ලා ගෙන, ධර්මාසනයට නුදුරෙහි මරණ බියෙන් බියපත් ව, හඬමින් ම වාඩි විය. බෝසත් තෙමේ අහස් ගඟින් ගලා හැලෙන අමා වැස්සක් වස්සන්නාක් මෙන්, දහම් දෙසයි. මහජනයා ද හටගත් සොම්නසින් සාධුකාර දෙමින් බණ ඇසී ය. 'පඬිවරුන්ට හැම පැත්තට ම ඇස් ඇතැ'යි කථාවක් තිබේ. ඒ මොහොතෙහි බෝසත් තෙමේ, ප්‍රසන්න වූ පංච ප්‍රසාද ඇති ඇස් දල්වා, අවට පිරිස දෙස බලමින් දම් දෙසනවිට, ඒ බමුණා හඬනු දුටුවේ ය. එසේ දැක 'මොහු, මෙතෙක් පිරිස සොම්නසට පත්ව සාධුකාර දෙමින්, බණ අසන අතරතුරේ, මේ බමුණා තනි ව ම දොම්නසට පත් ව හඬයි. එබැවින් මොහුගේ සිත තුළ කදුලු ඉපදවීමට තරම් වූ ශෝකයක් තිබිය යුතු ම ය. එබැවින් ඇඹුල් ඇතිල්ලීමෙන් තඹ භාජනයකින් බැහැර කළ පැල්ලම් සේ, පියුම් පතෙකින් ඉවත් වූ දිය බිඳුවක් සේ, මොහුගේ එම ශෝකය බැහැරකොට මෙතන දී ම ඔහු ශෝක නැත්තකු, සතුටු සිත් ඇත්තකු, බවට පත්කොට දහම් දෙසන්නෙමැ'යි සිතූ, බෝසත් තෙමේ බමුණා අමතා 'බමුණ, මම සේනක පඬිතුමා වෙමි. එබැවින් මේ දැන් ම ම ඔබේ ශෝකය දුරු කරන්නෙමි. විශ්වාසවන්තව ඔබේ ගැටළුව මට කියව'යි, බමුණා සමග කථා කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

විබහනන විතො කුපිතිඤ්ඤො සී
 නෙනෙහි තෙ වාරිගණා සවනති
 කිං තෙ නට්ඨං කිං පන පඤ්ඤා නො
 ඉධාගමා බ්‍රාහ්මණා ඉංස ඔූහිති

බමුණ, ඔබ අවුල් වූ සිත් ඇත්තෙහි ය. සසල වූ ඉඳුරන් ඇත්තෙහිය. ඔබේ දෑසින් කඳුලු ගලයි. ඔබේ කුමක් අහිමි වී ද? කුමක් බලාපොරොත්තුවෙන් මෙහි පැමිණියෙහි දැ'යි කියව.

මෙහි 'කුපිතිඤ්ඤොසී' යනු වක්ඛු ඉඤ්ඤ සඳහා ම මේ වචනය කිය යන අර්ථ යි. 'වාරිගණා' යනු 'කඳුලු බිඳු ය. 'ඉංස' යනු වෝදනා අර්ථයෙහි නිපාතයකි. බෝසත් තෙමේ ඔහුට වෝදනා කරමින් මෙසේ කීය. 'බමුණ, සත්ත්වයෝ නම්, කරුණු දෙකකට ශෝක කෙරෙහි. වැලපෙහි. සත්ත්වයෝ තමන් රැස්කොට ගත් වස්තූන් අතුරෙන්, කුමන හෝ ප්‍රිය වස්තුවක් විනාශ වූ කල්හි, හෝ එබන්දක් ප්‍රාර්ථනා කොට නො ලද කල්හි, හෝ ශෝක කෙරෙහි' යනුවෙනි. ඔබගේ කුමක් නැති වී ද? ඔබ කුමක් ප්‍රාර්ථනා කරමින් මෙහි පැමිණියෙහි ද? එය මට වහා කියව' යන අර්ථයි.

ඉක්බිති බෝසතුන්ගේ වචනය ඇසූ බමුණා, තමාගේ ශෝකයට හේතුකු වූ කරුණු පැහැදිලි කරමින්, මෙසේ පැවසී ය.

2. අද ගෙදර ගියොත් මගේ අඹුව මියදෙනැයි ය. නො ගියොත් මට මරණය වන්නේ යැයි, දෙවියෙක් කීවේ ය. මම ඒ දුකෙන් වෙවුලන්නේ වෙමි. සේනක පඬිතුමනි, මෙහි අර්ථය මට කියා දෙනු මැනව.

මෙහි 'වජනො' යනු 'ගෙදර යන්නාගේ' යන අර්ථ යි. 'අගච්ඡනො' යනු 'නො යන්නාගේ' යන අර්ථ යි. 'යකෙධා' යනු 'අතරමග දී එක් රැක් දෙවියෙක් මෙසේ පැවසී යැයි කියයි යන අර්ථ යි. 'ඒ දෙවියා වනාහි බමුණ, ඔබේ ඔලගුවෙහි කළු සර්පයෙකැ'යි නො කියා හැරියේ, බෝසතුන්ගේ ඥානයේ අනුභාවය ප්‍රකට කිරීම සඳහා ය' යන අර්ථ යි. 'එතෙන දුකෙබන' යනු ගෙදර ගියොත් බිරියගේ මරණය දුකෙන් ද, නො ගියොත් තමාගේ මරණ දුකෙන් ද යන අර්ථ යි. 'එබැවින් මම කම්පා වන්නේ, වෙවුලන්නේ, ගැහෙන්නේ වෙමි' යන අදහස යි. 'එතමඤ්ඨං' යනු 'ගෙදර ගියොත් අඹුවගේ

මරණයත්, නො ගියොත් මගේ මරණයත් සිදු වන්නේ යම් කාරණයකින් ද? ඒ මේ කාරණය මට කියනු මැනවි' යන අර්ථ යි.

බෝසත් තෙමේ බමුණාගේ වචන අසා මුහුදු මත දැලක් එලන්නාක් මෙන් ස්වකීය ඥාණ ජාලය මෙහෙයවා 'මෙලොව සතුන්ට මරණයට කාරණා බොහෝ ය. මුහුදේ ගිලී මැරෙති. එහි වැටී නපුරු මාලුන් විසින් කන ලදුව මැරෙති. නදීන්හි වැටී ද මැරෙති. කිඹුලන් විසින් අල්ලා ගන්නා ලදුව ද මැරෙති. ගස්වලින් වැටී ද මැරෙති. කටුවලින් විදීම නිසා ද මැරෙති. විවිධ ආයුධවලින් පහර කෑමෙන් ද මැරෙති. වස-විස කා-බී මැරෙති. බෙල්ලේ වැල් ලා ගැනීමෙන් ද මැරෙති. ප්‍රපාතයෙන් පැනීම නිසා ද මැරෙති. අධික ශීතල නිසා ද මැරෙති. විවිධ රෝග කරණ කොටගෙන ද, විවිධ උවදුරු නිසා ද මැරෙති. මෙසේ බොහෝ අය විවිධ කාරණා නිසා මිය යති. අද ඒ කාරණා අතුරෙන් 'කුමන කාරණයක් නිසා, 'මේ බමුණාට අතරමග සිටියොත් මැරෙන්නට සිදු වේ යැ'යි කියා ද, 'ගෙදර ගියොත් ඔහුගේ බිරිඳට මැරෙන්නට සිදු වේ යැ'යි කියා ද යන මේ ප්‍රකාශ කියන ලද්දේ දැ'යි, ඒ ගැන දැඩි ලෙස තර්ක කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. මෙසේ සිතමින් හුන් බෝසත්තුමා එක් වර ම බමුණාගේ උරෙහි එල්ලෙමින් තිබූ මල්ල දැක, 'ස්ථීර වශයෙන් ම මේ මල්ල තුළට කිසියම් සර්පයකු පිවිස ඇතුළුවාට සැකයක් නැත. එකත් එකට ම මේ බමුණා උදේ ආහාරය සඳහා මල්ලෙහි ඇති දෑ කන්නට ඇත. එසේ කෑ ඔහු මල්ලෙහි කට නො බැඳ, පැත් බීම සඳහා ඉවත් ව යන්නට ඇත. කෑම සුවඳින් පිබිදුණු නයා මල්ලට පිවිසෙන්නට ඇත. නැවත මල්ල වෙත පැමිණි බමුණා, මල්ලට සර්පයකු පිවිසි බව නො දැන ම, එහි කටබැඳ එයත් රැගෙන පිටත් වූයේ විය යුතු යැ'යි කල්පනා කෙළේ ය.

තව ද 'මේ බමුණා අතරමග නවාතැන් ගතහොත්, රැ කෑම පිණිස මල්ලට අත දැමීමෙන්, සර්පයා ලවා දෂ්ට කරවාගෙන, මැරෙන්නේ ය' 'මග සිටියොත් නුඹ මරණයට පත් වන්නේ ය' යන කීමෙහි අර්ථය මෙය විය යුතු ය. 'යම් විදියකින් බමුණාට ගෙදර යන්නට ලැබුණොත්, මල්ල බිරිඳගේ අතට පත් වන්නේ ය. ඇය මල්ලට අත දැමූ සැණෙකින්, සර්පයා දෂ්ට කොට ජීවිතඤ්ඤයට පත් වන්නී ය.' මේ කාරණය නිසා 'ගෙදර ගියොත් අඹුව මිය යන්නේ ය' යන ප්‍රකාශය කළා විය යුතු යැයි මෙසේ මේ සියලු විස්තර, බෝසත් තෙමේ තම උපාය-කෞශල්‍ය ඥාණයෙන් ම තේරුම් ගත්තේ ය.

ඉක්බිති බෝසතුන්ට මෙසේ සිතුවේ. 'බමුණාගේ මල්ලෙහි හිඳින මේ සර්පයා සුරයකු විය යුතුය. භය නැති එකකු විය යුතු ය. මේ මල්ල බමුණාගේ ඇලපතෙහි කී වරක් නම්, වඳින්නට ඇත් ද? එවිට උග දැඟලුවා නම්, පිම්බා නම්, එය බමුණාට දැනේ. දැන් මෙතැනදීත් මෙතරම් පිරිසක් මැද වුවත්, මේ සර්පයා, තමා මල්ලෙහි ඇති බවක් වත්, නො පෙන්වයි. එබැවින් ස්ථිර වශයෙන් ම, මු ශුරයකු, බිය නැති එකකු විය යුතු ය' යනුවෙනි. බෝසත්තුමා මේ කාරණය ද, ස්වකීය උපාය කෞශල්‍ය ඤාණයෙන් ම, දිවැසින් දකින්නාක් මෙන්, තේරුම් ගත්තේ ය. ඊළඟට රජු සහිත පිරිස මැද දී බෝසත් තෙමේ, මල්ලට සර්පයකු පිවිසෙනු ඇසින් දුටු කෙනකු මෙන්, ස්වකීය උපාය කෞශල්‍ය ඤාණයෙන්ම, සියල්ල පිරිසිඳ දැන, බමුණාගෙන් ප්‍රශ්න කෙරෙමින් මෙසේ කීය.

3. මම බොහෝ කරුණු සලකා බලා මෙහි දී, යමක් කියම් ද? එය සත්‍යයක් ම ය. බමුණ, ඔබගේ අග්ගලා මල්ලට ඔබ නො දැනුවත් ව, කළු සර්පයෙක් පිවිසියේ යැයි සිතමි.

මෙහි 'බහුනි ධානානි' යනු 'බොහෝ කරුණු', යන අර්ථ යි. 'විචිතනයිඛා' යන අර්ථ යි. 'යමෙතථ වකඛාමි' යනු 'මේ කරුණු අතරින් මම ඔබට කිසියම් එක් කරුණක් ගැන කියමි' යන අර්ථ යි. 'තදෙව සචචං' යනු 'එය ම සත්‍ය ය, 'දිවැසින් දැක කියන ලද්දක් වැනි යැ'යි දක්වයි' යන අර්ථ යි. 'මඤ්ඤාමි' යනු 'සලකමි' යන අර්ථ යි. 'සතතුභසනං' යනු 'අග්ගලා ඔලඟුව'යි. 'අජානතො' යනු 'ඔබට නො දැනෙන්නට, 'එක් කළු සර්පයෙක් එහි පිවිසුණේ යැ'යි හඟමි' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කී බෝසත් පඬිතුමා 'බමුණ, ඔබේ ඔය මල්ලෙහි අග්ගලා ඇද්දැ'යි ඇසී ය. 'එසේ ය, පඬිතුමනි, එහි අග්ගලා ඇත.' 'බමුණ, ඔබ අද උදයේ අග්ගලා කෑවෙහි ද?' 'එසේ ය, පඬිතුමනි,' 'බමුණ, කොහි දී කෑවෙහි ද?' 'පඬිතුමනි, කැලයේ ගසක් මුල තබාගෙන කෑවෙමි.' 'බමුණ, අග්ගලා අනුභවකොට ඔබ පැන් බොන්නට යද්දී, මල්ලේ කට බැඳ තබා ගියෙහි ද?' 'පඬිතුමනි, මල්ලෙහි කට බැඳීමට මට අමතක විය.' 'බමුණ, පැන් බී ආපසු පැමිණ, ඔලඟුව පරීක්ෂා කොට බලා, එහි කට බැන්දේ ද?' 'පඬිතුමනි, පරීක්ෂා නො කොට ම, මල්ලේ කට බැන්දෙමි' 'එසේ නම් බමුණ, ඔබ පැන් බොන්නට ගිය කල්හි, ඔබට නො දැනෙන්නට අග්ගලාවල සුවදට 'මල්ල වෙත පැමිණී සර්පයෙක්, එහි පිවිසියේ යැ'යි සිතමි. ඒ

අනුව ඔබ මෙහි පැමිණියේ, උෟත් සමග විය යුතු ය. එබැවින් දැන් ඔබ ඔය මල්ල, මේ පිරිස මැද තබා එය ලිහා, එතැනින් ඉවත් ව, එක් දණ්ඩක් ගෙන මල්ලට තට්ටු කරව, එවිට 'සු සු' යැ යි පිහිමින් එලියට පැමිණෙන සර්පයා දැක, සැක දුරු කරගත හැකි යැ'යි, බෝසත් පඬිතුමා බමුණාට ප්‍රකාශ කරමින්, තවදුරටත් මෙසේ ද කීයේ ය.

4. අද සැකයන්, විවිකිච්ඡාවන් නැති කරගනුව. මල්ල ලිහා සර්පයා දැක ගන්න. දණ්ඩක් ගෙන මල්ලට තට්ටු කරන්න. කෙළ වැගිරෙන කටක් ඇති, දිව දෙකක් ඇති සර්පයා දැක ගන්න.

මෙහි 'පරිසුමහ' යනු 'ගසන්න' යන අර්ථ යි. 'පසෙසලමුගං' යනු 'කෙළ වැගිරෙන කටින් යුතු ව මල්ලෙන් නික්මෙන, දිව දෙකක් ඇති සර්පයා දෙස බලන්න' යන අර්ථ යි. 'ඡ්ඤජජ කංඛං විවිකිච්ඡතානි' යනු මගේ මල්ලේ සර්පයා ඇත්තේ ද? නැති නම් නැත්තේ දැ'යි, යන සැකය ද, නැවත නැවත ඇතිවන විවිකිච්ඡාවන් ද, අද සිදු ගනුව. මා විශ්වාස කරන්න. මා විසින් පැහැදිලි කරන ලද්දේ සත්‍යයකි. දැන් මල්ල ලිහන්න. එළියට එන සර්පයා දෙස බලන්න' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති බමුණා බෝසතුන්ගේ කථාව අසා, සංවේගයට ද, බියටද පත් ව, බෝසතුන් කී කටයුත්ත කෙසේ හෝ ඉටු කෙළේ ය. දණ්ඩෙන් පහර ලද සර්පයා ද, මල්ලෙහි කටෙන් එලියට පැමිණ, මහජනයා දෙස බලමින් සිටියේ ය. මේ කාරණය පැහැදිලි කරමින්, බුදුරදුන් වදාළ ගාථාවකි මේ.

5. සංවේග ස්වරූප ඇති, ඒ බ්‍රාහ්මණයා පිරිස මැද දී, අග්ගලා මල්ල ලිහී ය. ඉක්බිති උග්‍ර තේජස් ඇති, වහා පැතිර යන විෂ ඇති, උරගයකු වන ඒ කඵ නයා පෙණය පුප්පාගෙන, එලියට ආවේ ය.

සර්පයා පෙණය කරගෙන මල්ලෙන් එලියට ආ කල්හි, බෝසතුන්ගේ මේ පැහැදිලි කිරීම, බුදුරදුන්ගේ පැහැදිලි කිරීමක් මෙන්, බලා සිටි අයට ඒත්තු ගියේ ය. මේ දුටු මහජනයා, දහස් ගණන් සළ හිස වටා කරකවමින්, දහස් ගණනින් අත්පොළසන් දෙමින් නටන්නට පටන් ගත් හ. ඝන මේස වර්ෂාවක් මේ, සත්රුවන් වැසි වසින්නට විය. ලක්‍ෂ ගණනින් පැවැත් වූ සාධුකාරය, අවට ගිගුම් දුන්නේ ය. පොළව කම්පා වෙන්නාක් මෙන්,

මහත් ශබ්දයක් ඇතිවිය. මෙසේ ප්‍රබුද්ධ ලීලාවෙන්, මෙබඳු ගැටලුවක් විසඳීම නම් වූ, මේ කාරණය උත්පත්ති බලයකින් කළ දෙයක් නො වේ. කුල-ගෝත්‍ර-ප්‍රදේශ-යශස-ධනය ආදී වූ වෙනත් කිසියම් ශක්තියකින්, කළ දෙයක් ද නොවේ. එසේ නම් මෙය කුමන බලයක්ද? ප්‍රඥාවේ බලයයි. ප්‍රඥා සම්පන්න පුද්ගලයෙක් විදර්ශනා වඩා, ආර්ය මාර්ගයේ දොරටුව විවරකොට, අමා මහ නිවනට පිවිසෙයි. ශ්‍රාවක පාරමිතා ව ද, පසේබුදු බව ද, සම්මා සම්බුද්ධත්වය ද, ප්‍රඥාව කරණ කොටගෙන ම අවබෝධ කෙරේ. අමා මහ නිවනට පමුණුවන ධර්මයන් අතුරෙන්, ප්‍රඥාව ම ශ්‍රේෂ්ඨ ය. සෙසු සියල්ල ඊට පරිවාර වේ. එහෙයින් ම මෙසේ දක්වන ලදී.

6. කුසල් ඇත්තෝ, 'ප්‍රඥාව ශ්‍රේෂ්ඨ යැ'යි කියති. එය තරු මඩුල්ලට සඳ වැනි ය. සත්පුරුෂ ධර්මය ද, ශීලය ද, සම්පත්තිය ද, යන මේ ධර්මයෝ, ප්‍රඥාවන්තයා අනුගමනය කරන්නාහු වෙති.

මහ බෝසතුන් විසින් මේ ගැටලුව මෙසේ විසඳූ කල්හි, රජුගේ අණින් එහි පැමිණි, එක් අභිගුණ්ඨිකයෙක් සර්පයාගේ මුඛ බන්ධනය කොට, සර්පයා ගෙනගොස් කැලයට මුදා හැරියේ ය. ඉන් පසු බමුණා රජු වෙත එළඹ, රජුට ජය ප්‍රාර්ථනා කොට, ඇදිලි බැඳ ගෙන රජුට ස්තූති කරමින්, මේ ගාථා අර්ධය පැවසී ය.

7. යමෙක් උතුම් ප්‍රඥාවක් ඇති සේනක පඬිතුමා දකී ද? එය ජනතාවගේ පියා වන රජුට මනා වූ ලාභයකි.

මෙහි 'සාධුපඤ්ඤං' යනු 'උතුම් ප්‍රඥා ඇති', යන අර්ථ යි. එබඳු වූ සේනක පඬිතුමා දෙස, ඇස් දල්වා කැමති කැමති අවස්ථාවල ප්‍රිය ඇස්වලින් බල-බලා ඉන්නට ඉඩ ලැබේ ද? ජනතාවගේ පියා වන, ඒ රජුට එකී සිතූ-සිතූ විට බැලීමේ දර්ශන ලාභය වනාහි, ඒකාන්තයෙන් ම මනා වූ ලාභයකි. ඔහු විසින් ලබන ලද, සියලු ලාභයන් අතුරෙන්, මේ ලාභය ම, 'උතුම් ලාභය ම නම් වේ' යන අර්ථ යි.

මෙසේ රජුට ස්තූති කළ බමුණා, සිය ඔලඟුව අත ගා කහවණු සත්සියයක් ඉන් ඉවතට ගෙන, පළමුව බෝසතුන්ට ස්තූතිකොට, එකී මුදල තුටු පඬුරක් ලෙසින් බෝසතුන්ට පිරිනැමීමට කැමති ව, මෙසේ මේ ගාථා එකහමාර කීවේ ය.

8. බ්‍රාහ්මණ සේනක පඬිතුමනි, ඔබ විසින් අද මට ජීවිතය ලබාදෙන ලදී. තව ද මගේ බිරිඳට ද, යහපතක් කෙළේ ය. ඔබ සියල්ල විවෘත කොට ප්‍රදර්ශනය කෙළෙහි ය. ඔබ සියල්ල දකින්නෙකි. ඔබේ ඤාණයද, ඉතා බලවත් ස්වරූප ඇත්තේ ය. සත්සියයක ධනයක් මා සතුව ඇත. ඒ සියල්ල මම ඔබට දෙමි. එය පිළිගනු මැනවි.

මෙසේ කී බමුණා තවදුරටත් කථා කරමින් 'පඬිතුමනි, මා වෙත ලක්‍ෂයක් විණි නම්, ඒ මුදල ඔබට දෙන්නෙමි. මා ළඟ ඇත්තේ මෙපමණක්ම ය. එබැවින් සත්සියයක් වූ මේ ධනය පිළිගනු මැනවැ'යි පුන පුනා බෝසතුන්ට යාඥා කෙළේ ය. ඒ අසා බෝසත් තෙමේ මෙසේ කියේ ය.

9. මැනවින් දේශිත වූ විසිතුරු ගාථා කරණ කොටගෙන, පඬිවරු (ඒ සඳහා) වැටුප් නො ගනිති. බමුණ, මෙතැනින් (මා වෙතින්) ද, ඔබට ධනය ලැබෙනු ඇත. එය ද රැගෙන සිය නිවෙසට යව.

මෙහි 'වෙනතනං' යනු 'වැටුප'යි. 'වේතන' යන මෙය ම පාඨය හෝ විය හැකි ය. 'ඉතොපි තෙ බ්‍රහෙම' යනු 'බමුණ, මාගේ පාද මූලයෙන් ද, ඔබට ධනය ලැබේ' යන අර්ථ යි. 'දදනතු විතතං ආදාය තං ගච්ඡ' යනු 'මෙතැනින් තවත් තුන්සියයක් මුදල් ගෙන, දහසක පොදියක් කොට, එයත් රැගෙන සිය නිවෙසට යන්න' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කී බෝසත් තෙමේ තමාගේ අතින් කහවණු තුන්සියයක් ද, එක් කොට කහවණු දහසක පොදියක් සකසා, බමුණාට එය දී 'බමුණ, ඔබ මේ ධන හික්‍ෂාවෙහි කවරකු විසින් යොදවන ලද්දෙහි ද?' 'පඬිතුමනි, මා ගියේ මාගේ බිරිඳගේ මෙහෙයවීමෙනි.' 'බමුණ, ඔබේ බිරිඳ මහලු ද? නැතිනම් තරුණ ද?' 'පඬිතුමනි, ඇ තරුණ ය' බමුණාගේ මේ පිළිතුරෙන් පඬිතුමා, 'බමුණාගේ බිරිඳ අනාවාරයේ යෙදෙන්නියකැ'යි තේරුම් ගෙන, 'මම මේ බමුණා මේ ප්‍රශ්නයෙන් ද, මුදවා ගන්නෙමැ'යි සිතා, බමුණාට කථා කොට, 'බමුණ, ඔබේ බිරිඳ අනාවාරී තැනැත්තියකි. එබැවින් ඔබ මේ ධනය ගෙදර රැගෙන ගියහොත්, ඔබ දුක සේ සපයා ගත් මේ මුදල, ඇය ඇගේ සොර සැමියාට දෙන්නී ය. එබැවින් ඔබ සෘජුව ම ගෙදර නො ගොස්, ගමෙන් පිට කිසියම් ගසක් මුල හෝ වෙනත් යම්කිසි තැනෙක ධනය සඟවා තබා, ගෙදර යනු මැනවැ'යි කියා, බමුණා පිටත් කොට හැරියේ ය. ගම් කිට්ටුවට ගිය බමුණා, කිසියම් ගසක් මුල කහවණු පොදිය සඟවා තබා, සැන්දෑ වූ

පසු ගෙදර ගියේ ය. මේ අවස්ථාව වන විට ද, බමුණාගේ බිරිඳ සිය සොර සැමියා සමග වැද හොත්තී ය. නිවසේ දොර ළඟට ගිය බමුණා 'පින්වතිය යැ'යි කියමින් සිය බිරිඳට අඬ ගැවේ ය. ඒ ශබ්දය ඇසූ තරු බැමිණිය, මඳක් කල්පනා කොට පළමුව, දැල්වෙන පහන නිවා දැමුවා ය. දෙවනුව තම සොර සැමියා දොර මුල්ලට සිටින සේ, දොර විවෘත කළ ඇ, බමුණා ඇතුළට ගෙන සොර සැමියා දොර ළඟ එලියෙන් තබා, ගෙට පිවිස බමුණා වෙතින් මල්ල අතට ගෙන, එහි කිසිදු වස්තුවක් නොමැති බව දැන, 'කිමෙක්ද බමුණ? ඔබ හික්ෂාවෙන් කිසිවක් නො ලද්දෙහි දැ'යි ඇසුවා ය. 'සොඳුර, කහවණු දහසක් ලැබුවෙමි.' 'ඒවා කොහි ද?' 'අසවල් තැන සැඟවූයෙමි. උදෙන්ම එහි ගොස් ගෙනැවිත් දෙන්නෙමි. එනිසා සිත නරක් කර නො ගන්නැ'යි බමුණා බැමිණියට කීවේ ය. වහා එතැනින් එලියට ගිය බැමිණිය, සොර සැමියාට සියලු විස්තර නො වළඟා කීවා ය. ෫ ම එතැනට ගිය සොර සැමියා, තමා තැබූ දෙයක් ගන්නාක් මෙන්, බමුණාගේ මුදල් පොදිය ගත්තේ ය.

පසු දා උදයේ ම නිවසින් පිට වූ බමුණා, ගස මුලට ගොස් සාරා බලා කහවණු නො දැක, ඒ ගමන් ම බෝසතුන් වෙත ගොස්, පසෙකින් දුක්මුසුව හිඳ ගත්තේ ය. ඒ දුටු සේනක පඬිතුමා 'බමුණ, කිමෙක්දැ'යි ඇසුවේ ය. 'පඬිතුමනි, මගේ කහවණු පොදිය තිබූ තැන නැත.' 'කිමෙක්ද? බමුණ ඔබ ඒ ගැන ඔබේ බැමිණියට කීවෙහි ?' 'එසේ ය, පඬිතුමනි,' 'බමුණාගේ මේ උත්තරයෙන් ම, බැමිණිය සොර සැමියාට මුදල් ගැන ආරංචිය දුන් බව, තේරුම් ගත් පඬිතුමා, 'බමුණ ඔබේ බිරිඳට හිතවත් වූ කිසියම් බ්‍රාහ්මණයෙක් ඇත්දැ'යි ඇසී ය. 'පඬිතුමනි, එවැන්නෙක් සිටී.' 'කිමෙක්ද? බමුණ, ඔබටත් එවැන්නෙක් සිටී ද?' 'පඬිතුමනි, එසේ යැ'යි බමුණා පිළිතුරු දුන්නේ ය. ඉක්බිති බමුණා ඇමතු සේනක පඬිතුමා, 'බමුණ, ඔබගේ නිවසෙහි සතියක් පුරාවට දානයක් පිළියෙල කරන්න. ඒ සියල්ලට අවශ්‍ය මුළු ධනය මම ඔබට දෙන්නෙමි. එම දානයට ප්‍රතිග්‍රාහකයෙක් වශයෙන්, ඔබ නමින් බමුණන් සත් දෙනකුන් ද, ඔබේ බිරිඳ නමින් සත් දෙනකුන් දැයි වශයෙන්, දහහතර දෙනෙකුන් වනසේ කැඳවා ගන්න. දිනපතා ඔබෙන් එක් කෙනකු ද, බිරිඳගෙන් එක් කෙනකුද වශයෙන් බමුණන් ගණන අඩු කරගෙන යන්න. එසේ කරන විට සත්වැනි දින දානයට ඉතිරි වන්නේ, බමුණන් දෙදෙනකු පමණි. ඒ ඔබෙන් එක් කෙනකුත් බිරිඳගෙන් එක් කෙනකුත් වශයෙනි. බිරිඳ නමින් දින හතේම

පැමිණි බමුණා හොඳින් හඳුනාගෙන, මට ඇවිත් කියව'යි බමුණාට උපදෙස් දුන්නේ ය. දානයට අවශ්‍ය මුදල් ද දුන්නේ ය.

ගෙදර ගිය බමුණා ද, එදා සිට පඬිතුමා කී අයුරින් සතියක් පුරා බමුණන්ට දන් දුන්නේ ය. සතිය අවසානයේ පඬිතුමා හමුවට පැමිණි බමුණා, 'පඬිතුමනි, මගේ ගෙදරින් සතියක් ම කෑ බමුණා මොහු යැ'යි කියා, කිසියම් බමුණකු ගැන තොරතුරු විස්තර කෙළේ ය. ඉන්පසු සේනක පඬිතුමා රාජ පුරුෂයන් කිහිප දෙනකුත් කැඳවා, ඔවුන් බමුණා සමග පිටත්කොට යවා, ඉහත කී 'සොර බමුණා' රාජාඥා යටතේ ගෙන්වා ගත්තේ ය. ඒ බමුණා තමාගේ ඉදිරියට කැඳවා ගත් පඬිතුමා 'බමුණ, අසවල් ගස මුල තිබූ මුදල් පොදිය, මේ බමුණාගේ ය. මේ බමුණා සත්තක ඒ කහවණු දහස, නුඹ ගත්තෙහිදැ'යි ඇසුවේ ය. 'පඬිතුමනි, මම එය නො ගත්තෙමි.' 'එම්බල බමුණ, නුඹ මා සේනක පණ්ඩිතයා බව නො දන්නෙහි ද? මම මේ දැන් ඒ මුදල්, මේ රාජපුරුෂයන් ලවා ගෙන්වන්නෙමි ද?' සේනක පඬිතුමාගේ මේ තර්ජනයෙන් අතිශයින් බියට පත් වූ, සොර බමුණා 'පඬිතුමනි, මම එය ගත්තෙමැ'යි කීයේ ය. වරද ද පිළිගත්තේ ය. 'බමුණ, තා විසින් ඒ මුදල් කොහි තබන ලද ද?' 'පඬිතුමනි, පසුව එය මම එතැන ම වැළලුවෙමැ'යි සොර බමුණා උත්තර දුන්නේ ය. එවිට බෝසත් පඬිතුමා, මහලු බමුණා අමතා මෙසේ කීය. බමුණ, කිමෙක් ද? ඔබට ඒ බැමිණිය ම බිරිද වශයෙන් අවශ්‍ය ද? නැතහොත් වෙනත් එකියක පාවා ගන්නෙහි ද?' 'පඬිතුමා මට ඇය ම හොඳ යැ'යි බමුණා කීය. ඉන්පසු සේනක පඬිතුමා රාජපුරුෂයන් පිටත් කොට යවා, 'බමුණාගේ මුදල් බමුණා අතට ම ලබා දිය යුතු යැ'යි සිතා රාජ පුරුෂයන්ට අණ කොට, බැමිණිය ද එතැනට ම ගෙන්වා ගත්තේ ය. මේ අතර රාජපුරුෂයන් රැගෙන ආ කහවණු, සොර බ්‍රාහ්මණයා අතට දී, ඔහු ලවා ම මහලු බමුණාට එය පිළිගැන්වී ය. අනතුරුව සොර බමුණාට රාජාඥා නිකුත් කරවා, ඔහු නුවරින් පිටුවහල් කරවී ය. නැවත බැමිණිය දෙසට හැරුණු පඬිතුමා ඇයට තදින් අවවාද කොට, නැවත වැරදි නො කරන ලෙස තරවටු කොට, බමුණාට මහත් යශස් සම්පත් දී, තමා වෙසෙන සමීපයෙහි ම වාසය කරන්නට ඉඩ සලසා දුන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, බොහෝ අය සෝවාන් ආදී මාර්ග-එලවලට පත් වූ හ. එදා බමුණා නම්, ආනන්ද

තෙරණුවෝ ය. දේවතාවා නම්, සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. පිරිස වනාහි බුද්ධ පිරිස ය. සේනක පඬිතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.8

අට්ඨකේන ජාතකය

'යෙ මෙ අහං ජානාමි' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ, අලවු නුවර 'අග්ගාලව' වෛත්ය ස්ථානයේ දී කුටිකාර ශික්ෂාපදය නිමිති කොටගෙන, වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව, මීට ඉහතින් 'මණිකණ්ඨ' ජාතකයෙහි දක්වන ලදී. බුදුරජාණන් වහන්සේ එම භික්ෂුන් අමතා, 'මහණෙනි, පෙර අබුද්ධෝත්පාද කාලයෙහි, බාහිර පැවිදි භාවයන් ලැබූ පැවිද්දෝ පවා, රජවරුන් විසින් සිය කැමැත්තෙන් යම් යම් දේ පැවරූ නමුත් 'ඉල්ලීම්' නම් අනුන්ට අප්‍රිය අමනාප ඇති කරන දෙයක් බැවින්, කිසි දා කිසිවක් කාගෙන්වත් නොඉල්ලූහ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ, කිසියම් නියමිතමෙක බ්‍රාහ්මණ පවුලක ඉපදුණේ ය. දෙමාපියෝ ඔහුට 'අට්ඨකේන' කුමාරයා යැයි නම් කළහ. තරුණ වියට පත් වූ ඔහු, තක්ෂිලාවට ගොස් එහි දී සියලු ශිල්ප-ශාස්ත්‍ර ඉගෙන, පසුකලෙක කාමයන්හි ආදීනව මැනවින් තේරුම් ගෙන, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි බිමට පත්විය. අභිඥාවන් ද, සමාපත්ති ද, උපදවා ගත් එතුමා හිමාල වනයෙහි බොහෝ කලක් වැස, ලුණු-ඇඹුල් සේවනය කිරීම සඳහා මිනිස් පියසට බැස, බරණැසට අවුත් රජතුමාගේ උයනෙහි නවාතැන් ගෙන, පසු දා භික්ෂාවෙහි හැසිරෙමින් රජ මිදුලට පැමිණියේ ය. එතුමාගේ හැසිරීම් ආදී විහරණයන්හි පැහැදුණු රජතුමා, එතුමා කැඳවාගෙන රජමැදුරේ උඩුමහල් තලයට කැටුව ගොස්, එහි මාහැඟි අසුනක වඩා හිඳුවා රාජ භෝජන වළඳවා, දානයෙන් පසු අනුමෝදනා බණ අසා, එතුමා කෙරෙහි අතිශයින් පැහැදී, සිය උයනෙහි රඳන මෙන් පොරොන්දු කරවාගෙන, බෝසතුන් එහි නවත්වා ගත්තේ ය.

එදා පටන් රජතුමා දවසට දෙතුන් වරක්, තවුසාට උවටැන් පිණිස උයනට යයි. එක්දිනක් තවුසාගේ ධර්ම දේශනාවකට පැහැදුණු රජතුමා, එතුමාට 'ස්වකීය රාජ්‍යය ප්‍රධානකොට, ඕනෑ ම දෙයක් ඔබතුමාට අවශ්‍ය වී නම්, එය මට කියනු මැනවැ'යි බලය පැවරුවේ ය.

බෝසත් තෙමේ 'මෙය මට අවශ්‍ය ය. එය දෙනු මැනවැ'යි කිසිදා රජුට නො කියයි. වෙනත් යාවකයෝ 'අපට මේ මේ දෑ දෙනු මැනවැ'යි කැමති කැමති දෑ රජුගෙන් ඉල්ලති. රජතුමා ද කිසිදු පැකිලිමකින් තොරවම, ඒ ඒ දෑ ඔවුන්ට දෙයි. දිනක් රජතුමා 'වෙනත් යාවකයෝ ද, වණිබ්බකයෝ ද, 'මේ මේ දෑ අපට දෙනු මැනවැ'යි කියමින් ඉල්ලීම් ඉල්ලති. එහෙත් අපේ මේ අවධීසේන උත්තමයා 'යිනෑ දෙයක් ඉල්ලන්න' යැයි කියා තිබියදීත්, කිසිවක් නො ඉල්ලයි. ඔහු ඒකාන්තයෙන් උපායෙහි දක්ෂ නුවණැත්තෙකි. එබැවින් ඔහුගෙන් මේ ගැන විමසා බැලිය යුතුයැ'යි රජතුමා තරයේ සිතා ගත්තේ ය. පසු දා උදේ ආහාරය නිම කළ රජතුමා, තවුසා වෙත ගොස්, එතුමාට වැද එකත්පසෙක හිඳ, අත් අයගේ ඉල්ලීම් ගැන ද, තවුසාගේ නො ඉල්ලීම ගැන ද, ප්‍රශ්න විචාරමින් මෙසේ කීවේ ය.

යෙ මෙ අහං න ජානාමි - අටධීසෙන වණිබ්බකෙ
තෙ මං සංගමම යාවනති කසමා මං ත්‍යා නයාවසී ති

අටධීසේන තවුසාණෙනි, යම් යම් යාවකයෝ මා වෙත පැමිණ, ඒ ඒ දෑ ඉල්ලති. මම ඔවුන් නො හඳුනමි. ඔබතුමා මගෙන් කිසිවක් නො ඉල්ලන්නේ ඇයි ?

මෙහි 'වණිබ්බකෙ' යනු 'යාවකයෝ ය' 'සංගමම' යනු 'වෙත පැමිණි' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, 'අටධීසේන උතුමාණෙනි, අත් යාවකයන් ගැන ජාති-ගෝත්‍ර-කුල-ප්‍රදේශ වශයෙන්, මේ මේ උදවිය යැයි මම නො හඳුනමි. ඔවුහු මා වෙත අවුත් කැමති කැමති දෑ මගෙන් ඉල්ලති. ඉතින් ඔබ කුමක් නිසා මගෙන් කිසිවක් නො ඉල්ලන්නෙහි ද?' යන අර්ථ යි.

ඒ අසා බෝසත් තවුසා, රජුට මෙසේ උත්තර දුන්නේ ය.

2. ඉල්ලන්නා අප්‍රිය වේ. ඉල්ලූ දේ නො දෙන්නා ද අප්‍රිය ය. තරභවට මම අකැමැති වෙමි. එබැවින් මම නො ඉල්ලමි.

මෙහි 'යාවකො අපපියො හොත' යනු 'මහරජතුමනි, යම් පුද්ගලයෙක් 'මෙය මට දෙන්නැ'යි කියා යමක් ඉල්ලයි ද? ඒ යාවකයා මවුපියන්ට ද මිත්‍රයන්ට ද අප්‍රිය හා අමනාප වේ' යන අර්ථ යි. ඒ අප්‍රිය භාවය ගැන මණිකණ්ඨ ජාතකයෙහි ද දක්වා ඇත. 'යාවං' යනු 'ඉල්ලිය යුතු දේ'ය. 'අදදං' යනු නො දෙන්නා ය. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම් 'යමෙක් ඉල්ලපු දේ නො දේ ද? ඒ නො දෙන අය මවුපියන් වුවත්, ඔවුන් ඉල්ලූ තැනැත්තාට අප්‍රිය වේ' යන අර්ථ යි. 'තසමා' යනු 'යම් හෙයකින් යාවකයා දායකයාටත්, ඉල්ලූ දේ නො දෙන දායකයා, යාවකයාටත් අප්‍රිය වේ ද? එබැවින් මම නො ඉල්ලමි' යන අර්ථ යි. 'මා මෙ විද්දෙසනා අහු' යනු ඉදින් මම යමක් ඉල්ලන්නෙමි නම්, ඔබත් එය දෙන්නෙහි නම්, එවිට ඔබට ඉන් අමනාපයක් ඇතිවිය හැකි ය. ඔබට ඇති වූ ඒ අමනාපය මා නිසා වූවකි. ඉදින් ඔබ, ඉල්ලූ දේ මට නො දෙන්නේ නම්, ඒ අමනාපය මට ඇති වූවකි. ඉදින් ඔබ, ඉල්ලූ දේ මට නො දෙන්නේ නම්, ඒ අමනාපය මට ඇති විය හැකි ය. මගේ ඒ අමනාපය ඔබ නිසා වූවකි. එබැවින් ඒ අමනාපයට මම මුළුමනින් අකැමැති වෙමි. එවිට අප දෙදෙනාගේම මෙමන්‍රීය නො බිඳේ. මේ කාරණය දන්නා නිසා, මම ඔබෙන් කිසිවක් නො ඉල්ලමි' යන අර්ථ යි.

මෙසේ තවුස්තුමාගේ වචනය ඇසූ, රජතුමා මේ අදහස් ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

3. ඉදින් ඉල්ලීමෙන් ජීවත්වන යමෙක්, සුදුසුවිට නො ඉල්ලයි නම්, ඔහු අනෙකා පිනෙන් බැහැර කරයි. ඔහු ද (යහතින්) ජීවත් නො වේ.

4. ඉල්ලීමෙන් ජීවත්වන යමෙක්, ඔහුගේ ඉල්ලීම සුදුසු කල්හි කරයි නම්, ඔහු අනෙකාට ද, පින් ලබා දෙන්නේ ය. ඔහු ද (යහතින්) ජීවත් වේ.

5. නුවණැත්තෝ තමන් වෙත පැමිණි යාවකයන් දැක, ඒකාන්තයෙන් නො කිපෙති. බ්‍රහ්මචාරිය, ඔබ මට ප්‍රිය ය. එබැවින් කැමති දෙයක් කියා, මගෙන් ඉල්ලනු මැනවි.

මෙහි 'යාවනජීවනෝ' යනු 'ඉල්ලීමෙන් ජීවත් වන' යන අර්ථයයි. 'යාවනජීවමානෝ' යන මෙය ම පාඨය හෝ විය හැකි ය. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, 'අට්ඨසේන උතුමාණෙනි, සිඟීමෙන් ජීවත්වන දැහැමි වූ යම් ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් හෝ, ඉල්විය යුතු අවස්ථාවේ, ඉල්විය යුතු කිසිවක් නො ඉල්ලයි ද? ඔහු දායකයා පිනෙන් බැහැර කරයි. පිරිහෙලයි. තමා ද සැපයේ ජීවත් නො වේ' යන අර්ථයයි. 'පුඤ්ඤං ලබෙහති' යනු ඉල්ලන්නට සුදුසු කල ඉල්ලන්නා, අනුන්ට පින් පමුණුවයි. තමා ද සැප සේ ජීවත් වේ' යන අර්ථයයි. 'න වෙ දීසසනති' යනු 'මම ද්වේෂයට අකැමැති වෙමි යි, ඔබ යමක් කීවෙහි ද? එය කුමක් නිසා කී වෙහි ද? දානයත්, එහි විපාකයත් දන්නා වූ බුද්ධිමත් පඬිවරු යාවකයන් එනු දැක, ද්වේෂ නො කෙරෙති. නො කීපෙති. ඒකාන්තයෙන්ම මුදිතාවෙන් යුතු වෙතැ'යි දක්වයි' යන අර්ථයයි. 'යාවකමාගතෙ' යන්නෙහි 'ම' කාරය ව්‍යඤ්ජන සන්ධි වශයෙන් යොදන ලදී. 'යාවකයන් පැමිණි කල්හි' යන අර්ථයයි. 'බ්‍රහ්මචාරී පියෝ මේසී' යනු 'අට්ඨසේන උතුමාණෙනි, පිරිසිදු හැසිරීම් ඇති, මහා ප්‍රඥාවෙන් යුතු ඔබ මට අභියයිත් ම ප්‍රිය ය. එබැවින් මගෙන් ඕනෑ දෙයක් ඉල්ලනු මැනවි' යන අර්ථයයි. 'හඤ්ඤමිච්ඡසී' යනු 'ඔබ යමක් ඉල්ලනු කැමැත්තෙහි නම්, ඒ සියල්ල මට කියන්න, මගේ රාජ්‍යය වුව ද, මම ඔබට දෙන්නෙමි' යන අර්ථයයි.

මෙසේ රජතුමා විසින් තම රාජ්‍යයෙන් පැවරූ නමුත්, බෝසත් තෙමේ ඔහුගෙන් කිසිවක් නො ඉල්ලී ය. රජතුමා තම අදහස තවුසා ඉදිරියෙහි දී පැහැදිලි කළ කල්හි, බෝසත් තවුසා රජතුමාට ප්‍රවෘජිත ප්‍රතිපදාව පැහැදිලි කරමින්, 'මහරජතුමනි, ඉල්ලීම් යන මේ කාරණය කාමභෝගී ගිහියන්ගේ පුරුද්දකි. එය කිසියෙක් පැවිද්දන්ගේ පුරුද්දක් නොවේ. පැවිද්දකු විසින් පැවිදි වූ දා පටන්, ගිහියන්ගෙන් වෙනස් වූ, පිරිසිදු ආජීවයකින් යුක්ත විය යුතු යැ'යි මෙසේ පැවිදි ආකල්ප තවදුරටත් පැහැදිලි කරමින් මෙසේ ද කීයේ ය.

6. නුවණැත්තෝ ඒකාන්තයෙන් නො ඉල්ලති. පණ්ඩිතයා අවබෝධයට සුදුසු ය. ආර්යයෝ 'උදෙසා' සිටිති. මෙය වූ කලී උතුමන්ගේ යාවනා ක්‍රමයයි.

මෙහි 'සප්පඤ්ඤා' යනු 'බුදුවරු ද, බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ ද, බෝධිය සඳහා ඍෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි වූ බෝධිසත්ත්වවරු ද, යන මේ ප්‍රාඥයෝ

එනම්, නුවණැති, සිල්වත් එවැනි පඬිවරු, අපට මේ මේ දේ දෙවූ යැයි, නො ඉල්ලති' යන අර්ථ යි. 'ධීරො වෙදිකුමරහති' යනු 'ධේර්යය සම්පන්න වූ නුවණැති උපස්ථායකයා ද, රෝගියෙකුට වුවත්, නිරෝගියකුට වුවත්, යම් යම් දෙයක් අවශ්‍ය නම්, ඒ සියල්ල තමා ම තම සිතින් ම, අවබෝධ කරගැනීමට සමත් වෙයි' යන අර්ථ යි. 'උද්දිසස අරියා තිට්ඨනති' යනු 'උතුමෝ වනාහි වචන කථා නො කොට, යමක් බලාපොරොත්තු වෙත් නම්, පිණිඬපාතාකාරයෙන් උදෙසා සිටිති. කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ, සිතැඟි නො පෙන්වති. කය හැසිරවීමෙන් හෝ, වචන හැසිරවීමෙන් හෝ, අවැසි දේ හැඟවීම 'සිතැඟි පෙන්වීම' නම් වේ. බුද්ධාදී උතුමෝ ඒවා නො කෙරෙති' යන අර්ථ යි. 'එසා අරියාන යාවනා' යනු 'එසේ කයින්-වචනයෙන් සිතැඟි නො පෙන්වා, පිඬු පිණිස සිටීම, උතුමන්ගේ යාවනා ක්‍රමය නම් වේ' යන අර්ථ යි.

රජතුමා බෝසත් තවුසාගේ මේ වචන අසා, 'ස්වාමීනි, ඉදින් නුවණැති උපස්ථායකයෙක්, තමා විසින් ම තේරුම් ගෙන, කුලුපග උතුමකුට දිය යුත්තක් දෙයි නම්, එය යහපත් ය. 'මම ද ඔබතුමාට මේ මේ දේ දෙමි'යි මේ ගාථාව කීවේ ය.

7. බමුණුතුමනි, උතුමකු වන ඔබගේ දැහැමි ගාථා අසා, උතුමෙක් කෙසේ නම්, (යමක්) නො දෙන්නේ ද? (මම) ඔබට වෘෂභ රාජයකු සමග රතු පැහැති ගවයන් දහසක් දෙන්නෙමි.

මෙහි 'රෝගිණීනං' යනු 'රතු පැහැති' යන අර්ථ යි. 'ගංචං සහසසං' යනු 'කිරි-දී කිරි ආදී මිහිරි පස් ගෝ රස සඳහා, මෙබඳු ගවයන් දහසක් ඔබට දෙමි. මාගේ ඒ පූජාව පිළිගනු මැනවි' යන අර්ථ යි. 'අරියො' යනු 'ආචාර සම්පන්න උත්තමයා'ය. 'අරියසස' යනු ආචාර සම්පන්න උත්තමයකුට' යන අර්ථ යි. 'කථං න දජජා' යනු 'කුමන කරුණක් නිසා, නො දෙන්නේ ද?' යන අර්ථ යි.

රජතුමා මෙසේ කී කල්හි, බෝසත් තවුසා 'මහරජතුමනි, මම සියල්ල අත්හළ, කිසිවක් නැති පැවිද්දෙක්මි. එබැවින් මට දෙනුන්ගෙන් කම් නැතැයි, එය ප්‍රතික්‍ෂෙප කෙළේ ය. රජතුමා ඉන්පසු බෝසතුන්ගේ අවවාදයෙහි පිහිටා, දානාදී වූ පින්කම් කොට, පසුකලෙක මියගොස්, දෙව්ලොව

උපන්නේ ය. නො පිරිනුණු ධ්‍යාන ඇති, බෝසත් තවුසා ද, පසුකලෙක මියගොස්, බබ්ලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, බොහෝ අය සෝවාන් ආදී මාර්ගඵලවලට පත් වූහ. එදා රජතුමා නම්, ආනන්ද තොරණුවෝ ය. අට්ඨසේන තවුසා නම්, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.9

කපි ජාතකය

'යක් වෙරි නිවසති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන කල්හි, දෙවිදන් තෙරුන්ගේ පොළොව පලා යාම නිමිති කොටගෙන, වදාළ සේක. දම් සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුහු, ඒ ගැන සාකච්ඡා කරමින් හුන් හ. එවිට එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු, ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, තම පිරිසත් සමග ම දෙවිදතුන් විනාශ වූයේ දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද ඔහු සිය පිරිවර සමග ම විනාශ වී යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ වඳුරු කුලයෙක ඉපිද, පන්සියයක් වඳුරන් පිරිවරාගෙන රාජකීය උයනෙහි වාසය කෙළේ ය. වඳුරු යෝනියෙහි ඉපිද සිටි දේවදත්ත ද පන්සියයක් වඳුරන් පිරිවරාගෙන, බෝසතුන් විසූ උයනෙහි ම, එක් පැත්තක විසුවේ ය. මේ අතර කිසියම් දවසක, රජතුමාගේ පුරෝහිත බමුණා ජල ස්නානය සඳහා, රජුට අයත් මේ උයනට පැමිණියේ ය. පොකුණට බැස වතුර නැ බමුණා වස්ත්‍ර හැඳ අලංකාර වී, උයනෙන් නික්මෙන කල්හි, එක් කැදර වඳුරෙක් බමුණාට පෙර උයන් දොරටුව වෙත ගොස්, එහි තොරණ මතට නැගී, එහි වාඩි වී, උගේ නො හික්මුණුකම ප්‍රකට කරමින්, තොරණ

යටින් ගමන් කරමින් සිටි, පුරෝහිත බමුණාගේ හිස මතට වර්වස් කෙළේ ය. බමුණා 'තම ඔලුව උඩට වැටුණේ කුමක් දැ'යි විමසනු වස් උඩ බැලුවේ ය. එවිට ම වඳුරා බමුණාගේ මුණ පුරා නැවත වරක් වර්වස් හෙළී ය. සිය ගමන නවතා ආපසු හැරුණු පුරෝහිත බමුණා, 'හොඳයි, තොපට කළ යුතු කාර්ය මම දන්නෙමැ'යි කියා, වඳුරන්ට කර්ජනය කොට, නැවත පොකුණට පැමිණ, දෙවන වරටත් චතුර නා ගත්තේ ය. මෙසේ වඳුරන් සමග වෙර බැඳ ගෙන, පුරෝහිත බමුණා උයනින් පිට ව ගිය බව, සිය වඳුරු සහවරයන්ගෙන්, බෝසත් වඳුරා දැන ගත්තේ ය. ඒ සම්බන්ධ ව සියලු තොරතුරු දැනගත් බෝසත් තෙමේ, 'සතුරන් වෙසෙන තැනෙක නම්, විසීම නුසුදුසු ය. එබැවින් සියලු වඳුරෝ මෙතැනින් පලා ගොස්, අන් තැනකට පිවිස ජීවත් වෙත්වා'යි සියලු ම වඳුරන්ට එනම්, පක්ෂ දෙකේ වඳුරන් දහසට ම, දැනුම් දුන්නේ ය. මේ අතර බෝසතුන්ගේ කථාව ගණන් නො ගත් අකීකරු වඳුරා, තමාගේ සහවර වඳුරු සමූහයාට 'අපි පසුව ඒ ගැන බලා ගමු'යි කියා, පලා නො ගියේ ය. බෝසත් වඳුරා තම පිරිස ගෙන, නො පමා ව මහ වනයට පිවිසියේ ය.

කිසියම් දවසක රජගෙදර එක් දාසියක් අවිවේනි වී වනා, පසෙක සිට වී කොටන්නට පටන් ගත්තා ය. එතැනට පැමිණි එක් එච්චෙක්, වනා තිබූ වී කන්නට සුදානම් විය. ඒ දුටු දාසිය ගිනි පෙනෙල්ලක් අතට ගෙන, වී කන එච්චාට දමා ගැසුවා ය. එච්චාගේ ලෝමවලට ගිනි ඇවිලුණි. එයින් වේදනාවට පත් එච්චා, පලා දුවන්නට පටන් ගත්තේ ය. එසේ දිවූ ගිය උභ එක් ඇත්හලක සමීපයේ තිබූ තණකොළ සෙවිලි කරන ලද කුටියක බිත්තියෙහි ගිනි ඇවිල ගත් සිය පිට ඇතිල්ලුවේ ය. එහි දී කෙසේ හෝ තණකොළවලට ගිනි ඇවිලුණි. කුටියේ පියස්සට ඇවිලුණු ගින්න, එයින් උඩට නැගී ඇත්හලට ඇවිල ගත්තේ ය. ඇත්හලේ පියස්සෙහි ගිනි ගත් කොටස්, ගිත්දරන් සමග ඇතුන්ගේ සිරුරු මත ඇඳ හැලුණි. රජුගේ නියමයෙන්, ඇත් වෙදවරු ඇතුන්ට ප්‍රතිකාර කළ හ. එහෙත් ඇතුන්ට ඒ හැටි සුවයක් නො වී ය. මේ අතර වඳුරන්ගෙන් පලිගැනීම සඳහා උපායක් කල්පනා කරමින් සිටි පුරෝහිත බමුණා, රාජ්‍ය සේවය පිණිස රජවාසලට පැමිණියේ ය. ඔහු දුටු රජතුමා, 'ආචාර්යතුමනි, කුචාල වූ බොහෝ ඇතුන්ගේ සිරුරුවල, පිළිස්සීමෙන් ගෙඩි හටගෙන ඇත. ඇත් වෙද්දු එවැනි දේට ප්‍රතිකාර නො දනිති. ඔබ ඊට කිසියම් බෙහෙතක් දන්නෙහි දැ'යි ප්‍රශ්න කෙළේ ය. වඳුරන්ගෙන් පලිගැනීමට මේ සුදුසු ම අවස්ථාව මේ යැයි, කල්පනා කළ පුරෝහිතයා 'දනිමි දේවයන් වහන්සැ'යි උත්තර දුන්නේ ය.

'ඒ කීනම් බෙහෙතක් ද?' 'රජතුමනි, වදුරන්ගේ 'චුරුණු තෙල්' ඊට කදිම බෙහෙතකි.' 'ආචාර්යය, චුරුණු තෙල් කෙසේ ලබමිද?' 'රජතුමනි, ඔබතුමාගේ උයනෙහි බොහෝ වදුරෝ වෙති. පුරුෂයන් යොදවා වදුරන් මරවා, චුරුණු තෙල් ගෙන්වාගත මැනවැ'යි, පුරෝහිතයා රජුට කීය. අනතුරුව රජතුමා දුනුවායන් පිටත් කොට යවා, පන්සියයක් වදුරන් විද මැරවී ය. වදුරු රැළේ නායක වදුරා ඊ පහර කා, එතැන නො වැටී තනිව ම පලා ගොස්, බෝසත් වදුරා වෙසෙන ස්ථානයට පිවිස එහි ඇද වැටුනේ ය. ඒ දුටු එතැන සිටි වදුරෝ, වහා උෟ ළඟට කිට්ටු වී බලා උෟ මියගොස් ඇති බව දැන, තම නායකයා වන බෝසත් වදුරු රාජයා වෙත වහා ගොස්, ඒ බව ඔහුට දැන්වූ හ. ඉක්මණින් මළ වදුරා වෙත පැමිණි බෝසත් වදුරා, වදුරු ගණයා පිරිවරා, ඒ මැද හිදිමින් 'නුවණැත්තන්ගේ අවවාද ක්‍රියාත්මක නො කොට සතුරන්ගේ ඇසුරෙහි වසන අය, මෙසේ වැනසෙන්නා හ'යි පිරිසට අවවාද වශයෙන් කියා, තවදුරටත් මෙසේ ද කීවේ ය.

යථා වෙරී නිවසති - න වසෙ තඤ්ඤා පණ්ඩිතො
 එකරතතිං දිරතතං වා - දුකඛං වසති වෙසුකි

යම් තැනෙක වෛරක්කාරයෙක් වෙසේ ද? එහි පණ්ඩිතයෙක් නො වසන්නේ ය. රැයක් - දෙකක් වුව ද, වෛරක්කාරයන් අතර විසීම දුකකි.

2. ලසු සිත් ඇත්තා, අනුවර්තී පුද්ගලයාට, ඒකාන්තයෙන් සතුරු වන්නේ ය. එක් වදුරකු නිසා, වදුරු රංචුවට ම හානියක් විය.
3. සේනාව පරිහරණය කරන්නා වූ 'මම නුවණැත්තෙක්මි' යි, සිතන අනුවණයා, තම සිතට වහල් වී, මේ වදුරා මේ විපතට පත් වන්නේ ය.
4. පිරිස පරිහරණය කරන අනුවණයා බලවතකු වුවත්, යහපත් නොවේ. එවැන්නා කුරුල්ලන්ට 'සේ වටුවා' මෙන්, නෑයන්ට සතුරු වේ.
5. පිරිස පරිහරණය කරන නුවණැති බලවතා යහපත් ය. එවැන්නා 'තව්නිසා වැසියන්ට ශක්‍රයා මෙන්' නෑයන්ට හිතවැඩ සලසයි.
6. යමෙක් ශීලයත්, ප්‍රඥාවත්, උගත්කමත්, තමා කෙරෙහි දකී ද? ඔහු තමාට ද අනුන්ට ද යන දෙකොටසට ම හිතවැඩ සලසයි.

7. එබැවින් තමා තුළ ඇති ශීලය-ප්‍රඥාව-උගත්කම යන මේවා තුලනය කර බලන්නේ නම්, ඒ නුවණැත්තා පිරිසක් පරිහරණය කළත්, තනිව ජීවත් වුවත් කම් නැත.

මෙහි 'ලහුච්ඡතසස' යනු 'ලහු සිත් ඇත්තෙක් වන්නේ ය' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථ යි. 'එනම්, යම් මිනිසෙක් ලහු සිත් ඇති මිතුරකුට හෝ නැයින්ට හෝ අනුගත ව පවති ද? ලහු සිත් ඇති ඒ පුද්ගලයා, ඒ මිනිසාට සතුරු වන්නේ ය. විරුද්ධව කටයුතු කෙරෙයි' යන අර්ථ යි. 'ඒකසස කපිනෝ' යනු 'බලවු, ලහු සිත් ඇති එක් අදබාල වදුරකුගේ ක්‍රියා කලාපය හේතුවෙන්, මුළු වදුරු රංචුවට ම මේ විපත සිදුවුණි. මහා විනාශයක් කරන ලදී' යන අර්ථ යි. 'පණ්ඩිතමානි' යනු 'යමෙක් තෙමේ ම බාලයෙක් ව, 'මම පණ්ඩිතයෙක්මි'යි මෙසේ තමා ගැන ම සිතමින් පඬිවරුන්ගේ අවවාද නො තකා, තම සිතට වසඟව කටයුතු කෙරේ ද? තම සිතට වහල් වූ මේ අකීකරු වදුරා මෙන්, මරණ මංවකයේ හෝනේ වේ. මෙසේ සයනය කරන්නට වන්නේ ය, යන අර්ථයි. 'න සාධු' යනු 'රංචුවේ ආරක්ෂකයා බලසම්පන්නයකු වුවත්, ඔහු මෝඩයෙක් නම්, නුසුදුස්සෙකි. මක්නිසාද යත්, එවැන්නෙක් සිය ඥාතීන්ට පවා අහිත කරන්නෙකි. විනාශයක් ම ළඟා කරන්නෙකි. කුරුල්ලන්ට සේවවුවකු වැනි ය. සේ වටුවෙක් එක්තැනෙක දවසක් වාසය කළොත්, උෟ උගේ නාදයෙන් වටුවන් පමණක් එනම්, තම ඥාතීන් පමණක් කැදවා මරණයට පමුණුවයි. උෟ වටුවන් හැර අනෙක් සතුන්ට හානියක් නො කරයි. මේ වදුරා ද එසේ ය' යන අර්ථ යි. 'හිතො භවති' ය නු 'සිත-කය-වචන යන තුන් දොරින් ම හිත-වැඩ සලසන්නේ වේ' යන අර්ථ යි. 'උහිනනමඤ්ච වරති' යනු 'මෙලොව යම් පුද්ගලයෙක් මෙකී ශීලාදී ගුණ තමා කෙරෙහි දකී ද? ඔහු මා ළඟ ආචාරශීලී භාවය ඇත. ප්‍රඥාව ද උගත්කම ද ඇතැ'යි ඇති සැටියෙන් දැන, පිරිස පරිහරණය කරන්නේ, තමා ද, තමා වටේ හැසිරෙන අය ද යන දෙගොල්ලට ම යහපත සලසයි යන අර්ථයි. 'තුලයාමඤ්ඤානානං' යනු 'තමා ගැන තුලනය කොට බලා' යන අර්ථයි. 'සීලපඤ්ඤා සුතාමිව' යනු 'මේ ශීලාදිය මෙහි දී යන අර්ථ යි. මින් කිය ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, තමා ළඟ ඇති සීල් ගැන සොයා බලා, දෙගොල්ලට ම යහපත සලසයි. එබැවින් පණ්ඩිතයෙක් මේ සීල් ආදිය ගැන මෙන්, තමා තුළ ඇති ගුණධර්ම ගැන තුලනය කොට බලා, තමා ශීලයෙහි මැනවින් පිහිටා, ප්‍රඥාවෙන් හා උගත්කමෙන් යුතුව, ඒ සියලු ගුණයන් තමා තුළ ඇත්දැ'යි බලා, ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දැන, දෛර්‍ය සම්පන්නව පිරිස පරිහරණය කරන්නේ ය. සිවු

ඉරියවිහි එක්වත් ව සැරි සරන්නේ ය. ඒ අනුව පවතින්නේ ය. පිරිස් හසුරුවන්නකු විසින් වුවත්, තනි ව හැසිරෙන්නකු විසින් වුවත්, මේ ත්‍රිවිධ ධර්මයන්ගෙන් යුක්ත වුවත් විය යුතු යැයි, යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ වඳුරු රජෙක් ව ඉපිද සිටියත්, විනය පර්යාප්තියේ කටයුතු මෙසේ පැහැදිලි කෙළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ, මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා අකීකරු වඳුරා නම්, දේවදත්ත ය. ඒ වඳුරාගේ සහාය වඳුරු පිරිස, දේවදත්තගේ පිරිස යි. නුවණැති වඳුරු රජා වූ කලී, 'මම ම යැයි, බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.1.10

බක බ්‍රහ්ම ජාතකය

'ආසත්තති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, බක බ්‍රහ්මයා අරබයා දේශනා කළ සේක. ඒ බ්‍රහ්මයාට ඔහුගේ 'බ්‍රහ්මත්වය නිත්‍ය ය, ස්ථිර ය, ශාස්වත වුතවීමක් නැති ධර්මයක් යැයි හැඟීමක් ඇති විය. එපමණක් නො ව එම බ්‍රහ්මත්වයෙන් තොර අන්‍ය වූ ලෝකයාට මිදීමක්, නිවනක් නම්, නැතැයි යන මේ දෘෂ්ටිය ඇති විය. බ්‍රහ්මත්වයෙන් පහළ ලෝකවල ඉපිද සිටිය දී, ඒ බ්‍රහ්මයා ධ්‍යාන උපදවාගෙන 'වේහප්ඵල' බඹලොව ඉපදුණේ ය. ඔහු එහි කල්ප පන්සියයක් ආයු වින්දනය කොට එම ආයු ප්‍රමාණය ගෙවා දවා, 'සුභකිණ්හ' බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි උපන්නේ ය. එහි ද කල්ප හැටහතරක් ආයු වින්දනය කළ ඔහු, එයින් වුත ව කල්ප අටක් ආයුෂ ඇති, 'ආභස්සර' බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි උපත ලැබුවේ ය. බක බ්‍රහ්මයාට ඉහත කී දෘෂ්ටිය ඇති වූයේ, එහි දී ය. ඔහු මේ ආභස්සර බඹලොවින් වුත වීමක් ඇති බව, තේරුම් නො ගත්තේ ය. එහි උපතක් ඇති බව ද, ඔහුට සිහි නො වී ය. මේ කාරණා දෙක ම තේරුම්ගත නො හැකි වීම නිසා, ඔහු

මේ දෘෂ්ටියේ එල්බ ගත්තේ ය. ඔහුගේ සිතේ ඇති වූ මේ පරිච්ඡාරකය, සිය සිතින් අවබෝධ කර ගත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'ශක්තිමත් පුරුෂයෙක් හැකිලූ අතක් දිගු කරන්නේ යම් සේ ද? දිගු කළ අතක් හකුලන්ට යම් සේ ද?' එපමණ වේලාවක් තුළ දී, දෙවරම් වෙහෙර ඉදිරිපිට අතුරුදන් ව, ආභස්සර බඹලොව පහළ වූ සේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දුටු බ්‍රහ්මයා, 'නිදුකාණෙනි, එනු මැනව. ඔබ වහන්සේගේ පැමිණීම ඉතා යෙහෙකි. ඔබවහන්සේ මේ බ්‍රහ්ම ලෝකයට බොහෝ කලකින් පැමිණි සේක. නිදුකාණෙනි, මේ බ්‍රහ්ම ලෝකය වූ කලී නිත්‍යය. ස්ථිර ය. ශාස්වත ය. කිසිදා මෙතැනින් චුත නො වන සුලු ය. ලොව ඇති 'කේවලත්වය'ද මෙය මය. මෙහි ඉපදීමක් නැත. වයසට යාමක් ද නැත. මරණයක් නැත. චුත වීමක් ද, ඉපදීමක් ද මෙහි නැත. මෙයින් අන්‍ය වූ, වඩා උසස් වූ, 'මිදීමක්' කොහේවත් නැතැ'යි කීය. බ්‍රහ්මයා මෙසේ කී කල්හි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'බක බ්‍රහ්මය, ඔබ අවිද්‍යාව නිසා මෙසේ කියයි. පින්වත් බක බ්‍රහ්මයා ඒකාන්තයෙන් අවිද්‍යා ග්‍රහණයට හසුවී ඇත. පින්වත් බක බ්‍රහ්මය, ඔබ යම්තැනෙක ඇති, අනිත්‍ය භාවය ම නිත්‍ය යැයි කියති. එසේ ම යම්තැනෙක ඇති, අස්ථිර භාවය, අශාස්වත භාවය, චුත වන ස්වභාවය, ඊට විරුද්ධ ව දකියි. මීට වඩා උසස්, මෙයින් අන්‍ය වූ 'මිදීමක්' ඇති කල්හි, එවැන්නක් ලොව තුළ නැතැ යි කියති. එය එසේ නොවේ දැ'යි වදාළ සේක. බුදුරදුන්ගේ මේ ප්‍රකාශය අසා සිටි බ්‍රහ්මයා, 'මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ යම් යම් ප්‍රකාශ කරමින් මා පසුපස ම ලුහුබදින සේකැ'යි සිතා, 'යම් සේ පහර කීපයක් ලැබූ, එයින් අධිපණ වූ, දුබල සොරෙක් 'කිමෙක් ද? සොරා මං චිතරක් ද? අසවලාත්, සොරෙකි. අසවල් තැනැත්තාත්, සොරෙකැ'යි කියමින්, සියලු සභායකයන් ගැන තොරතුරු කියන්නාක් මෙන්, 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ඉදිරියේ දී, 'කරුණු පැහැදිලි කරන්නට කී දේ ඔප්පු කරන්නට වේ ය' යන බියෙන් තමාගේ සභායක වූ අන් අය ගැන ද, පැහැදිලි කරමින් මෙසේ කීවේ ය.

ද්‍රාසනනි ගොතම පුඤ්ඤ කමමා
 වසවනනිනො ජාති ජරං අනිතා
 අයමනනි මා වෙදගු බ්‍රහ්මපනති
 අසමාහි ජප්පනති ජනා අනෙකා

ගොතමයන් වහන්ස, ජාති-ජරා ඉක්ම වූ, ස්වීයත්වය ඇති, පින් කළ උදවිය සැත්තෑ දෙදෙනෙකි. ප්‍රඥාවෙන් අගතෑන් පැමිණී, මේ 'නිෂ්ඨාව'

උතුම් ම ප්‍රාප්තිය වේ. අප හා එක්වන්නට, බොහෝ ජනයෝ ප්‍රාර්ථනා කෙරෙති.

මෙහි 'දවාසතනති' යනු 'ගෞතමයන් වහන්ස, තව ද මේ බඹලොව හුදෙක් මා පමණක් නො ව, පුණ්‍යකාමී වූ අපි සැත්සෑ දෙදෙනෙක් වෙමු' යන අර්ථ යි. 'වසවතනිනෝ' යනු 'අනුන් කෙරෙහි බලය පැවැත්විය හැකි බැවින්, එනම් වේ' යන අර්ථ යි. අපගේ ප්‍රඥාව කරණ කොටගෙන, ජාති-ජරා ඉක්මවා ගිය බැවින්, මේ 'වේදගු' යන වචනය යෙදේ. ගෞතමයන් වහන්ස, මේ 'අනතිමා බ්‍රහමපතති' යනු කෙළවරේ ම ඇති, අන්තිමට ම ඇති 'ප්‍රාප්තිය'යි. එනම්, උතුම් ම තත්වයට පැමිණීම යි. 'අසමාහිජපපනති' යනු 'අප ගැන අන් බොහෝ ජනයෝ ඇදිලි බැඳ, 'මේ තෙමේ පින්වත් බ්‍රහ්මයෙකි. මේ මහා බ්‍රහ්මයා යැ'යි කියමින් නමස්කාර කෙරෙහි. ප්‍රාර්ථනා කෙරෙති. ආශා කෙරෙති. 'අහෝ! ඒකාන්තයෙන් අපිදු මෙබඳු උතුමෝ වන්නෙමු'යි, කැමැත්ත පළ කෙරෙති' යන අර්ථ යි.

බ්‍රහ්මයාගේ මේ කථාව අසා, බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පැවසූ සේක.

2. බක බ්‍රහ්මය, මම ඔබේ ආයු ප්‍රමාණය දනිමි. ඔබ දීර්ඝායු සේ සිත්ත, ආයු ප්‍රමාණය දීර්ඝායුෂක් නො වේ. එය 'නිරබ්බුද' ගණනින් කියතොත්, නිරබ්බුද ලක්‍ෂයකි. එය මද ආයු ප්‍රමාණයකි.

මෙහි 'සතං සහසසානං නිරබ්බුදානං' යනු 'නිරබ්බුද ගණනින් ලක්‍ෂයකි' යන අර්ථ යි. වර්ෂයන්ගේ දහයේ ඒවා දහයක්, සියයයි. සියයේ ඒවා දහයක්, දහසකි. දහසේ ඒවා සියයක්, ලක්‍ෂයකි. ලක්‍ෂ සියයක් කෝටියකි. කෝටි ලක්‍ෂයේ සියයක්, ප්‍රකෝටියකි. ප්‍රකෝටි ලක්‍ෂයේ සියයක්, කෝටි ප්‍රකෝටියකි. කෝටිප්‍රකෝටි ලක්‍ෂයේ සියයක්, නහුතයකි. නහුත ලක්‍ෂ සියයක් නින්තහුතයකි. දැන ගණිතඥයෙක් මෙපමණක් ගණන් කරයි. එය ඉක්මවා යාම බුද්ධ විෂයකි. ඒ අනුව නින්තහුත ලක්‍ෂ සියයක්, 'අබ්බුද' නම් වේ. අබ්බුද විස්සක් 'නිරබ්බුද' නම් වේ. නිරබ්බුද ලක්‍ෂ සියයක්, 'අහහ' නම් වේ. බක බ්‍රහ්මයාගේ එම භවයෙහි, ඉතිරි ආයු ප්‍රමාණය සලකා, 'නිරබ්බුද ලක්‍ෂයකැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ විවරණය ඇසූ බක බ්‍රහ්මයා මෙසේ කීවේ ය.

3. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඔබවහන්සේ 'මම අනන්තය දක්නේ වෙමි. ජාති-ජරා-ශෝක ඉක්මවා සිටියෙමැ'යි කියන සේක. (එසේ නම්) 'පෙර මාගේ ශීලයන් හා වෘත සමාදානයන් කෙබඳු දැ'යි, මාගේ දැනීම සඳහා කියනු මැනවි.

මෙහි 'භගවා' යනු 'භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඔබවහන්සේ 'මම ඔබේ ආයු ප්‍රමාණය දනිමි'යි ද, මම අනන්තය දක්නේ වෙමි කියා ද, ජාති-ජරා-ශෝක ඉක්මවා සිටියේ වෙමැ'යි කියා ද පවසන සේක' යන අර්ථ යි. 'වත සීලවතනං' යනු 'ව්‍රත සමාදානය ද, සිල්වත්කම් ද' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථ ය යි. එනම් 'ඉදින් ඔබවහන්සේ සර්වඥ වූ බුදුවරයෙක් නම්, එසේ වූ කල්හි, පෙර මාගේ ශීලයන් හා වරණයන් ද, වූත සමාදානයන් ද, කෙසේදැයි මට කියනු මැනව. ඔබවහන්සේ කියන දේ යමක් ද? මම එය අවසර ලත් පරිද්දෙන් දැන ගන්නෙමි' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහුගේ අතීත කතා පුවත් ගෙනහැර දක්වමින් ඔහුට ඒවා පැහැදිලි කරමින් ගාථා හතරක් වදාළ සේක.

4. ඔබ ග්‍රීෂ්ම කාලයෙහි දාහයෙන් පීඩිත වූ, පිපාසිත වූ, බොහෝ මිනිසුන්ට යමක් (පානීය ජලය) පෙවූයෙහි ද? ඔබේ ඒ පුරාණ ශීල හා ව්‍රත සමාදානයන් (මම) නිදා පිබිදියාක් මෙන්, සිහිපත් කරමි.

5. බිහිසුණු නාගයකු විසින් මිනිසුන් නසනු කැමති ව (ඔවුන්ගේ) නැව 'ගංගා' නදියේ සැඩ පහර මැද දී, අල්ලා ගත් කල්හි, ඔබ ඔබේ ශීලය යොදා, එය මැඩ පවත්වා මිනිසුන් මුදා ගත්තෙහි ද? ඒ ඔබගේ පුරාණ ශීල හා ව්‍රත සමාදානයන්, (මම) නිදා පිබිදියාක් මෙන්, සිහිපත් කරමි.

7. (පෙර) 'කප්ප' නමින් (මම) ඔබේ අතවැසියෙක් වීමි. මනා බුද්ධිය හා ව්‍රත ඇත්තකු කොට (ඔබ ගැන) සිතුවෙමි. ඒ ඔබගේ පුරාණ ශීල හා ව්‍රත සමාදානයන්, (මම) නිදා පිබිදියාක් මෙන්, සිහිපත් කරමි.

මෙහි 'අපායෙසී' යනු 'පෙව්'ය යන අර්ථය යි. 'සමමනි සමපරේත' යනු 'ග්‍රීෂ්මයෙන් අතිශය පීඩාවට පත් වී, එයින් ක්ලාන්ත වූවන්' යන අර්ථය යි. 'සුත්තපඤ්ඤා' යනු 'නිදා හුන් කල්හි, අලුයම් කාලයේ දී සිහිනයක් දැක ඇහැරී, එය සහිපත් කරන්නාක් මෙන්, සිහි කරමි' යන අර්ථය යි. ඒ බක බ්‍රහ්මයා එක් කල්පයක තවුසෙක් වී මරු කතර වසමින්, ඒ කතරෙහි පටන් ගන්නා, බොහෝ අයට පැන් ලබා දුන්නේ ය. ඉක්බිති එක් දිනක් පන්සියයක් ගැල් සහිත එක් ගැල් සාත්තුවක්, ඒ මරු කතරට පැමිණියේ ය. දිසාවන් තීරණය කරගැනීමට අපහසු වූ මිනිස්සු, දින හතක් ඒ මේ අත ඇවිද, දර හා දිය අවසන් වූ පසු, නිරාහාර ව පිපාසිතව 'දැන් අපට ජීවිතයක් නැතැ'යි ගොනුන් මුදා හැර, ගැල් අනෙක් අතට පෙරළා දමා, එම ගැල් යට වැද හොත්තාහු ය. එදා ආචර්ජනා කිරීමෙන් ඔවුන් දුටු තවුසා, 'මා බලා සිටියදී ඔවුන්ට මීය යන්නට ඉඩ දිය නො හැකි යැ'යි සිතා තම සෘද්ධි ආනුභාවයෙන් 'ගංගා' නදියේ ජලකඳ ඔසවා, ගැල් සාත්තුව දෙසට යොමු කෙළේ ය. ගැල් සාත්තුවට නුදුරෙන්, එක් වන ලැහැබක් ද මැවී ය. එවිට ඒ ගැල්කරුවෝ පැන් බී, දිය නා, ගොනුන් ද සන්තර්පණය කොටගෙන, වන ලැහැබින්, තණකොළ කපාගෙන, දර කඩාගෙන වූත් අහර සකසා ගෙන, පසුව දිසාව ද සොයාගෙන, සුව සේ කාන්තාරය තරණය කළ හ. ඉහතින් සඳහන් කළ සිව්වන ගාථාව ඒ ගැන කියන ලද්දකි. 'ඒණි කුලසමි' යනු 'ඒණි නම් වූ නදී තෙර දී' යන අර්ථය යි. 'ගයනක නියතමානං' යනු 'බලහත්කාරයෙන් අල්ලාගෙන යනු ලබන' යන අර්ථය යි. ඉහත කී තවුසා ම පසුකාලයකදී, එක් පසල් ගමක් ඇසුරුකොට නදී තෙරක තිබූ, වන ලැහැබක වාසය කරයි. කිසියම් දිනක ඒ අසල තිබූ, පර්වතයක විසූ සොර පිරිසක් පර්වතයෙන් බැස, ඒ ගමට අවුත්, ගමේ වස්තුව පැහැරගෙන, ගමේ විසූ මහජනයාද අත්අඩංගුවට ගෙන, එකී පර්වතයට නගින අවස්ථාවේ දී, අතරමඟ වර පුරුෂයන් යොදවා තබා, මදක් තැන් ගොස් නැවතී, දිවා ආහාරය සකසන්නට පටන් ගත්හ. මේ කටයුතු සිදු කරන ලද්දේ, ඔවුන් නවාතැන් ගත් ස්ථානයේ පිහිටි, ගල් ගුහාවක් තුළ දී ය. ඔවුහු එහි දී ආහාර පිසමින් තැනින් තැන වාඩිගෙන හුන් හ. මේ අතර තවුසා ඉහත කී පිරිස අතරේ හුන් දරු දැරියන්ගේ ද, ඒ පිරිසට ම අයත් එළ හරක්, මී හරක් ආදී සතුන්ගේ ද, මහත් වූ බැගෑ හඬ අසා, 'මා බලා හිඳිද්දී මොවුන්ට නැසෙන්නට ඉඩ දිය නො හැකැ'යි කල්පනා කොට, ස්වකීය සෘද්ධියේ ආනුභාවයෙන්, සිය ස්වභාවය වෙනස් කොටගෙන, සිවුරඟ සෙනඟ පිරිවරා ගත් රජකුගේ විලාසයෙන්, යුද බෙර

වයමින්, ඇතුන් අසුන්ගේ ශබ්ද නංවමින්, ඉහත කී සොරුන් ඇතුළු පිරිස වෙත හඹා ගියේ ය. විශාල රාජකීය හමුදාවක් එනු දුටු වර පුරුෂයෝ, වහා දිවැ ගොස්, සොරුන්ට ඒ බව දැන් වූ හ. මහත් බියට පත් වූ සොරු, 'රජකු සමග මොන සටනක් දැ'යි කියා, පැහැරගත් සියලු භාණ්ඩ සහ ගම්වැසි මිනිසුන් ද හැර දමා, කෑම ද, නො කා ම පලා ගිය හ. තවුසා එහි සිටි සියලු පිරිස් කැඳවාගෙන අවුත්, ඔවුන්ගේ ගමටම ඇරලුවේ ය. මේ විස්තරය පස්වන ගාථාව සඳහා කියන ලද්දකි. 'ගහිතනාවං' යනු 'අල්වා ගත් නැව' යන අර්ථ යි. 'ලුදෙදන' යනු 'බිහිසුණු වූ' යන අර්ථ යි. 'මනුසසකප්පා' යනු 'මිනිසුන් විනාශ කරනු කැමති ව' යන අර්ථ යි. 'බලසා' යනු 'බලයෙන්' යන අර්ථ යි. 'පසයන' යනු 'මැඩ පවත්වා' යන අර්ථ යි. 'ඒ තාපසයා ම පසුකලෙක දී, ගංගා නදියේ තීරයෙහි වාසය කෙළේ ය. එකල්හි මිනිස්සු නැව් දෙක තුනක් එකට සම්බන්ධ කොට බැඳ, ඒ මැද පුෂ්ප මණ්ඩපයක් සකස් කරවා, ඒ තුළ වාඩි වී, ඒ ඒ පවුල්වල උදවිය එකතු කොටගෙන කමින්, බොමින්, විනෝද වෙමින් ගමන් කරති. මෙසේ යන අතර ඔවුන් විසින් පානය කිරීමෙන් ඉතිරි වූ සුරා ආදිය ද, කෑමෙන් ඉතිරි වූ බත්-මස්-මාලු-සහල් ආදියද, ගඟට ම හෙළති. මේ ගංගා නදියෙහි මහා බලසම්පන්න නාගරාජයෙක් වෙසේ. නැව තුළ වූ මිනිසුන්ගේ මේ ක්‍රියාදාමය ගැන කල්පනා කළ නාගරාජයා, 'මොවුහු උන්ගේ ඉඳුල් මාගේ වාසස්ථානයෙහි හෙළති. එබැවින් මුත් සියලු දෙනා අල්ලා ගඟේ ගිල්වන්නෙමි'යි, කෝපයෙන් මහත් වූ ඔරුකඳක් පමණ වූ විශාල ශරීරයක් මවාගෙන, ජලය දෙබෑ කරගෙන, අති විශාල පෙණය පුප්පාගෙන, මිනිසුන් හිඳින නැවට මුහුණලා, ඒ දෙසට ඉතා වේගයෙන් ඇදී ගියේ ය. තමන් ලුහුබැඳ එන නාගරාජයා දුටු මිනිස්සු මරණ බියෙන් බියපත්ව, එක හඬින් සෝෂා කරන්නට පටන් ගත්හි. සමහරු හැඬූහ. තවත් සමහරු මහ හඬින් වැලපුනහ. ඔවුන්ගේ ඒ වැලපීම් ශබ්දයක, නාගරාජයාගේ කෝපයත්, මැනවින් තේරුම් ගත් තාපසතුමා, 'මා බලා සිටිද්දී මොවුන්ට මේ විනාශය සිදු කිරීමට ඉඩදිය නො හැකැ'යි සිතා, ස්වකීය ඍද්ධියේ ආනුභාවයෙන්, වහා මහත් වූ ගුරුළු වෙසක් මවාගෙන, නැව දෙසට පියඹා ගියේ ය. දැවැන්ත ගුරුළා දුටු නාගරාජයා මරණ බියෙන් බියපත් ව, දිය යට සැඟවුනේ ය. විපතීන් මිදුණු මිනිස්සු සුවපත් භාවයට පත් ව, ඔවුන්ගේ ගමන ගිය හ. මෙය සවැනි ගාථාව සඳහා කියන ලද්දකි. 'බද්ධවරො' යනු 'අනවැසියා'ය. 'සම්බුද්ධිවනතං වනිතං අමඤ්ඤං' යනු 'ඔබ බුද්ධි සම්පන්න හා වුත සම්පන්න තවුසෙක් ය යන හැඟීමෙන් යුක්ත ව' යන අර්ථ යි. මින් කුමක් නම් දක්වයි ද? 'මහා

බ්‍රහ්මය, පෙර ඔබ කේශව තාපසයාව සිටි කාලයේ දී මම නමින් 'කප්ප' නම් වූයෙමි. එසේ ම ඔබට වතාවත් කරන අන්තේවාසිකයා ද වූයෙමි. එකල 'නාරද' නම් වූ ඇමැතියා විසින් අසනීපයෙන් පසු වූ ඔබ, බරණැස් පුරයෙන් හිමවතට එනම්, මා විසූ තැනට කැඳවාගෙන එන ලදී. එහි දී මම ඔබගේ ඒ රෝගය සංසිදුවූයෙමි. ඔබ හිමවතට ඇරලා, පෙරළා බරණැසට ගිය නාරද ඇමැතියා දෙවන වර ඔබගේ සුවදුක් බලන්නට හිමාලයට පැමිණියේ ය. එහි දී ඔබ නිරෝගී ව හිඳිනු බලා, නාරද මේ ගාථාව කීවේ ය.

8. තමා කැමති සියලු ම දැයින් සපිරී රජු අතහැර, කෙසේ නම් පින්වත් කේශව තවුසා, කප්ප තවුසාගේ අසපුවෙහි සිත් අලවා වෙසේද?

නාරද ඇමතියාගේ මේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙමින් ඔබ එදා මෙසේ කීවෙහි ය.

9. නාරදය, කප්ප තවුසාගේ රමණීය වූ සුභාෂිත වචන මිහිරි ය. වනපෙත ද සිත්කලු ය. මේ හැම දෙයක් ම මා සතුටු කරයි.

මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'තමා ඔහුගේ අතවැසියා වී ඔහුගේ රෝගය සුව කළ බව' පැහැදිලි කරමින්, මේ සත්වෙහි ගාථාව වදාළ සේක. මෙය ද 'ඒ බ්‍රහ්මයා විසින් මිනිසත් බව ලැබ සිටි කාලයේ දී කරන ලද්දකැ' යි යනුවෙන්, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක. මේ සියල්ල එසේ වදාළේ මහා බ්‍රහ්මයා දැනුවත් කිරීම සඳහාම ය.

මෙවිට බක බ්‍රහ්මයා, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනයෙන් අනතුරුව, පෙර තමා විසින් කළ කටයුතු සිහිකොට, තථාගතයන් වහන්සේට ස්තූති කරමින්, මේ අවසාන ගාථාව කීවේ ය.

10. ඔබ මාගේ ආයු ප්‍රමාණය ඒකාන්තයෙන් ම දන්නේ ය. වෙනත් දේවල් ද දන්නේ ය. ඒ නිසාම ඔබ 'බුද්ධ'ය. ඒ නිසා ම (ඔබගේ) මේ දිලිසෙන, (තේජස් සම්පන්න) ආනුභාවය බඹලොව බබුළුවමින් සිටී.

මෙහි 'තථා හි බුද්ධො' යනු 'ඒ නිසා ඔබ බුද්ධ ය. බුදුවරුන්ට තේරුම් නො ගත හැකි කිසිවක් නැත. සියලු ධර්මයන් අවබෝධ කළ බැවින් ම, ඔවුහු 'බුද්ධ' නම් වුවාහු වෙතැ'යි, දක්වයි' යන අර්ථ යි. 'තථා හි තායං' යනු 'බුදු වූ බැවින් ම ඔබගේ මේ දිලිසෙන ශරීර ප්‍රභාව', යන

අර්ථ යි. 'ඛනාසයං තිට්ඨති' යනු 'මේ මුළු මහත් බඹලොව බබුළුවමින් සිටි' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ බුදුගුණ ප්‍රකට කරමින්, දහම් දෙසා සත්‍යය ම ප්‍රකාශ කළ සේක. මේ දේශනාව අවසානයේ දී බ්‍රහ්මයා දස දහසක් පමණ, ආශ්‍රවයන්ගෙන් සිත් මුදාගෙන නිවන් දුට හ. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බොහෝ වූ බ්‍රහ්මයන්ට පිළිසරණ වී, බඹලොවින් හැරී ජේතවනාරාමයට වැඩ, බඹලොව දී දේශනා කළ ආකාරයෙන් ම දෙවරම දී ද, එම දේශනාව ම හික්කුන්ට දෙසා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා 'කේශව' තාපසයා නම්, බක බ්‍රහ්මයා විය. 'කප්ප' මාණවකයා නම්, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

පළමුවන කුක්කු වර්ගය යි.

7.2.1

ගැටුණු ජාතකය

'හික්වා ගාමසහසසාති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව, බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, 'හෙසජ්ජසනනිධිකාර' ශික්ෂාපදය නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව රජගහ නුවරදී සිදු වූවකි. ඒ අනුව ආයුෂ්මත් 'පිලිනිදිවච්ඡ' තෙරුන් වහන්සේගේ ආරාමය සකස් කරගැනීම සඳහා, අත් උදව් දුන් පවුල් අතරින්, කිසියම් පවුලක් රජු විසින් අත්අඩංගුවට ගත් කල්හි, ඒ දායක පවුල රජුගෙන් මුදාගැනීම සඳහා, පිලිනිදිවච්ඡ තෙරුන් වහන්සේ රජමැදුරට වැඩි සේක. එහිදී රජතුමා සමග සංවාදයක යෙදුණු තෙරුන් වහන්සේ ස්වකීය සෘද්ධි බලයෙන්, මුළු මාලිගාව ම ස්වර්ණමය මන්දිරයක් බවට පත් කළ හ. මේ සිද්ධිය මුළු නුවර පුරා පැතිර ගියේ ය. මෙයින් පසු මිනිසුන්ගේ සිත් තුළ, පිලිනිදිවච්ඡ තෙරුන් ගැන අතිශය ප්‍රසාදයක් ඇති විය. එසේ පැහැදුණු මිනිස්සු, තෙරුන් වහන්සේට

පඤ්චභෙසජ්ජ (ගිතෙල්-වෙඬරු-තලතෙල්-මීපැණි-සකුරු) රැගෙන ගොස් සිදු හ. උන්වහන්සේ ඒ පස් බෙහෙත් සෙසු හික්කුන් අතර බෙදාහැරී සේක. මෙසේ නිතර නිතර එකී පස් බෙහෙත්, විහාරස්ථානයට නො කඩවා ලැබෙන්නට විය. තෙරණුවෝ ද ඒවා බෙදා හරිති. මෙසේ එම වෙහෙර හික්කුහු එම පිරිකරවලින් බහුලත්වයට පත් වූහ. ලැබෙන ලැබෙන ගිතෙල් ආදී ද්‍රව්‍ය, විශාල සැලිවල ද, කළවල ද, පාත්‍රා කවරවල ද, පුරව පුරවා ඒ ඒ තන්හි තැන්පත් කරති. මේ අතර පන්සලට පැමිණෙන මිනිස්සු, ඉහත කී පස් බෙහෙත් සමූහය දැක, 'මෙහි වෙසෙන හික්කුහු බොහෝ අපේක්ෂා ඇත්තෝ ය. ඇතුළත කොටු පුරවා, ඒවා රකින්නෝ යැ'යි හික්කුන්ට දොස් නැගූහ. කෙසේ හෝ මේ පුවත බුදුරදුන්ට ආරංචි විය. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ 'යානි බො පන තානි ගිලානාන හික්කුනං පටිසායනීයානි භෙසජ්ජා නි' (වි.පි. මහාවග්ගපාලි, භෙසජ්ජක බන්ධකය) යන ශික්ෂාපදය පනවා, 'මහණෙනි, පෙර අබුද්ධෝත්පාද කාලයෙහි බාහිර පැවිද්දෙන් පැවිදි වූ (තවුස් පැවිදි ආදී වූ කිසියම් පැවිද්දකින් ශ්‍රමණ භාවයට පත් වූ (පඬිවරු පවා, පන්සිල් පමණක් රකිමින් වුව ද, ලුණු කැටයක් පමණවත් පසුදිනට ගැනීම සඳහා සඟවා තබා ගන්නා අයට, ගර්භා කළ හ'යි වදාරා, 'මෙබඳු වූ තෛර්යායාණික (නිවනට පමුණුවන) ශාසනයෙහි පැවිදි වූ තොප දින දෙක තුනක් සඳහා මෙසේ බඩු රැස් කිරීමෙන්, අයුත්තක් ම කරන්නහු යැ'යි දේශනා කොට, ඊට අනුගත ව මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර 'ගන්ධාර' රටේ ගන්ධාර රජතුමා රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ, ඒ රජුට පුත් ව උපන්නේ ය. පියාගේ ඇවෑමෙන් රජකමට පැමිණි එතුමා, දැහැමින් රාජ්‍යය කරවී ය. මේ අතර මධ්‍යම දේශයෙහි 'විදේහ' රටේ, විදේහ රජතුමා මනා වූ පාලකයෙක් ව, රාජ්‍යය විවෘතේ ය. මේ රජවරු දෙපලම නො දුටු මිතුරෝ වූ හ. ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ස්ථිර විශ්වාසයෙන් දෙදෙනා ම කටයුතු කළ හ. මෙකල මනුෂ්‍යයෝ ඉතා දීර්ඝ ආයුෂ ඇත්තෝ වූ හ. එකල ඔවුන්ගේ පරමායුෂ වසර කිස්දහසකි. කිසියම් දිනෙක බෝසත් ගන්ධාර රජතුමා, පසළොස්වක් පොහොය උදා වූ බැවින්, සිල් සමාදන් ව උඩුමහල් තලයෙහි පනවන ලද උතුම් පළඟක වාඩි වී, විවර කළ සීමැදුරු කවුළුවෙන් පෙරදිග ලෝකය දිහා බලාගෙන ඇමතියන්ට අර්ථ-ධර්ම දෙකින් යුතු දේශනාවක් පවත්වමින් හුන්නේ ය. එකෙණෙහි ගගන තලයට පැන නැගී තිබුණු, පිරිපුන් සඳමඬල රාහු ගිල ගත්තේ ය. සඳකිරණ අතුරුදන් විය. ඒ දුටු ඇමැතිවරු සඳ, රාහු ගිලගත් බව රජුට දැනුම් දුන් හ. රජතුමා සඳ දෙස බලා, 'මේ සඳ ආගන්තුකව පැමිණි

කෙලෙසුන්ගෙන් (උවදුරු වලින්) කිලිටි විය. එයින් ම නිෂ්ප්‍රභා විය. එසේ ම මාගේ පරිවාර සම්පත්තිය ද, ආගන්තුක ව පැමිණෙන කිසියම් උවදුරකින් කිලුටට පත් වුවහොත්, එය අයුත්තකි. යම් විදියකින් එසේ වුවහොත්, මම ද රාහු ග්‍රහණයට ගත් වන්ද්‍රයාගේ තත්වයට වැටී, නිෂ්ප්‍රභා වන්නේ නම්, එය නුසුදුස්සකි. එබැවින් පිරිසිදු අහස්තලයෙහි බබළන සඳමඬල වැනි මේ රාජ්‍යය, හැරදමා පැවිදි වන්නෙමි. ඒ සඳහා අනුන්ගේ අවවාදයෙන් මට කවර ප්‍රයෝජනයක් දැයි කල්පනා කළ රජතුමා, ස්වකීය රාජ කුලය (රජ පවුල) ද, රාජකීය පිරිස ද, නො සලකා ඔවුන් කෙරෙහි නො ඇලී, 'තෙමේ තමාට ම අවවාද කර ගනිමින් වසන්නෙමි. එය මට ඉතාම සුදුසු යැයි කල්පනා කොට, සිය ඇමැතිවරුන් ළඟට කැඳවා 'මේ රජය භාරගෙන තෙපි, යමක් සුදුසු නම්, එය කරවු යැයි, ඔවුන්ට රජය පවරා දුන්නේ ය. මෙසේ රජය අත්හළ ඔහු සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, ධ්‍යාන හා අභිඥා උපදවා ගෙන, ධ්‍යාන රතියෙන් යුතු ව සතුටින්, හිමවත් පෙදෙසෙහි වාසය කෙළේ ය.

මේ අතර ගන්ධාර නුවර සිට විදේහ රාජ්‍යයට පැමිණි වෙළඳ පිරිසක් හමු වූ විදේහ රජතුමා, ඔවුන්ගෙන් තම යහලුවාගේ සැප දුක් ගැන විචාරා, ඔහු රජකම අත්හැර පැවිදි වූ බව, ඒ වෙළෙඳුන්ගෙන් දැන, 'මගේ මිතුරා පැවිදි වූ කල්හි, මම මේ රජය බදාගෙන කුමක් නම් කරන්නෙමි දැයි සිතා, සත් යොදුනක් දිග පළල ඇති 'මිටීලා' අගනුවර ද, යොදුන් තුන්සියයක් දිග-පළල ඇති මුළු විදේහ රට ද, සොළොස් දහසක් ගම්වල පුරවන ලද කෝෂ්ඨාගාර ද, සොළොස් දහසක් නාටිකාංගනාවන් ද, හැරදමා, දූ පුතුන් ගැන මෙනෙහි නො කොට ම හිමවතට පිවිස, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, පවත්තඵල භෝජන (වැටුණු ගෙඩි පමණක් අනුභව කරන්නෙක්) ව, සමාන වත් ඇති ව, සැරසරමින් වාසය කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. හිමාලයේ වෙසෙන ගන්ධාර තවුසා ද, විදේහ තවුසා ද යන මේ දෙදෙනා ම සම වත් ඇති ව, සම ආචාර ඇතිව, මෙසේ සැරිසරන කල්හි, පසුකලෙක එකට මුණ ගැසුණ හ. එහෙත් ඔවුනොවුන් හඳුනා නො ගත් හ. එසේ වූ නමුත් දෙදෙනා ම ඉතා සතුටින් එකට එකතු ව, සම වූ වත් ඇති ව වාසය කළ හ. මේ අතර විදේහ තවුසා, ගන්ධාර තවුසාට උවටැන් කරන්නට ද, පටන් ගත්තේ ය. කිසියම් පුන් පොහෝ දවසක එක්තරා ගසක් මූල වාඩි වූ ඔවුහු දැහැමි කතාවත් කතා කරමින් කල්ගත කළ හ. ඒ අතර අහස් තලයේ බබළන සඳමඬල, එක්වරම රාහු ඩැහැ ගත්තේ ය. සඳේ ආලෝකය කෙසේ නැති වී දැයි, සොයා බැලූ විදේහ තාපසතුමා, එය රාහුගේ ග්‍රහණයට හසු

වූ බව දැන, 'ආදුරුතුමනි, කවරෙක් නම්, මේ සඳ වසාගෙන, එය නිෂ්ප්‍රභා කෙළේදැ'යි විචාළේ ය. 'අන්තේවාසිකය, සඳට ඇති එක ම උපක්ලේශය රාහු ය. ඔහු ඊට බබළන්නට ඉඩ නො දෙයි. මම ද රාහු ගිලගත් සඳමඬ දැක පැවිදි වූයෙමි'යි, ගන්ධාර තවුසා උත්තර දුන්නේ ය. 'ආදුරුතුමනි, එතකොට ඔබතුමා ගන්ධාර රජතුමා ද?' 'අන්තේවාසිකය, එසේ ය. ඒ මම වෙමි.' 'ආදුරුතුමනි, එසේ නම් අසනු මැනවි. මම විදේහ රටේ මිටීලා නුවර, විදේහ රජතුමා වෙමි. එබැවින් අපි දෙදෙනා ඔවුනොවුන් නො දුටු මිතුරෝ නේදැ'යි විදේහ තවුසා කීය. 'අන්තේවාසිකය, ඔබ කුමක් අරමුණු කොට, පැවිදි වී ද?' 'ආදුරුතුමනි, ඔබ පැවිදි වූ බව ඇසූ මම, ඒකාන්තයෙන් ම ඔබ පැවිදි වූයේ, පැවිද්දෙහි වූ කිසියම් විශේෂ ගුණයක් දැකීමෙන් ම විය යුතු යැයි සිතා, ඔබ ම අරමුණු කොට ගෙන, මම රාජ්‍යය අතහැර, පැවිදි බිමට පත් වූයෙමි'යි, විදේහ තවුසා පැහැදිලි කෙළේ ය.

එතැන් පටන් ඔවුහු පෙරටත් වඩා, අතිශයින් සතුටු සිතින් යුතු ව සමගිව, වැටුණු ගෙඩි පමණක් අනුභව කරමින් වාසය කළ හ. මෙසේ හිමාල අඩවියේ දිගුකලක් විසූ ඔවුහු, ලුණුඇඹුල් සේවනය පිණිස, පසුකලෙක හිමවතින් බැස, එක් පසල්ගමකට පැමිණිය හ. ඒ ගමේ මිනිස්සු තවුසන් දෙදෙනාගේ ඉරියව්වි පැහැද, ඔවුන්ට පිණිඩපාතය දෙමින්, එගම සම්පයෙහි නවතින්ට ඔවුන් පොරොන්දු කරවාගෙන, ගම අසල කැලැබද පෙදෙසක, රාත්‍රී ස්ථාන-දිවා ස්ථාන ආදිය සකසා දී, එහි ම නවත්වා ගත් හ. එම ආරණ්‍යයට යන පාරෙහි අතරමග, තවුසන්ට දානය වැළඳීම සඳහා ජල පහසුව ඇති තැනෙක, පන්සලක් ද, ඉදිකොට දුන් හ. තාපසවරු පසල් ගම් පිඬුසිඟා ගොස්, එකී පන්සලට පැමිණ, එහි වැඩහිඳ දන් වළඳ, තමන් වෙසෙන කැලයට පිටත් ව යති. තවුසන්ට දානය පිරිනමන මිනිස්සු, ඇතැම් දවසක වෙන ම ලුණු ටිකක් පාත්‍රයට දමා දෙති. සමහර දිනෙක නෙලුම් කොළයක ලුණු මුලක් බැඳ, පූජා කෙරෙති. සමහර දිනෙක, ලැබෙන දානයෙහි ලුණු නැත. එදාට, කලින් දා ලැබුණු, අමතර ලුණු ප්‍රයෝජනවත් වේ. කිසියම් දිනෙක විදේහ තවුසාට ලුණු ගොඩක් ලැබුණි. එය රැගෙන ගිය ඔහු, බෝසතුන් දන් වළඳන වේලාවෙහි, ඔහුට සෑහෙන ප්‍රමාණයක් ලුණු දී, තමා ද ඇතිතාක් ගෙන ඉතිරිය, ඒ කොළයේ ම බැඳ, ලුණු නැති දිනෙක ගන්නෙමැ'යි සිතා එය තණ වැටියක් අතර සඟවා තැබුවේ ය. පසුදිනෙක ලුණු නැති අහර, තවුසන් දෙදෙනාට ම ලැබුණි. එකල්හි විදේහ තවුසා තණවැටිය අතුරෙන් ලුණු මුල ගෙන, ගන්ධාර තවුසා වෙත ගොස්, 'ආදුරුතුමනි, ලුණු ගනු මැනවැ'යි කීය. 'අන්තේවාසිකය, අද මිනිසුන්ගෙන්

ලුණු ලැබුණේ නැත. එසේ ඇති කල්හි, ඔබට ලුණු කොයින් ද?' ඇදුරුතුමනි, කලින්ද, මිනිස්සු අපට බොහෝ ලුණු දුන් හ. එවිට මම ලුණු නැති දවසට ප්‍රයෝජනවත් වේ යැයි සිතා, ඒවා සඟවා තැබුවෙමි'. 'හිස් මිනිස, යොදුන් තුන්සියයක් දිග-පළල ඇති, මුළු විදේහ රට අතැර දමා, පැවිදි වී, කිසිත් නැති තත්වයට පත් වී, දැන් ඔබ ලුණු කැටයකට තෘෂ්ණාව උපදවන්නෙහි දැ'යි විදේහ තවුසාට තර්ජනය කළ බෝසත් තවුසා, ඔහුට අවවාද වශයෙන් මෙසේ ද කීය.

හිතා ගාම සහසානි - පරිපුණ්ණානි සොළස
කොට්ඨාගාරානි චීතානි - සනනිධිං දානි කුබ්බසිති

(සියලු දැයින්) පිරිපුන් සොළොස් දහසක් ගම් ද, පිරුණු කෝෂ්ඨාගාර ද, අතහැර දැන් (නැවත) රැස්කිරීම පටන් ගත්තේ ද?

මෙහි 'කොට්ඨාගාරානි' යනු 'රන්-රිදී-මිණි-මුතු ආදී රත්නයන්ගෙන් යුතු කෝෂ්ඨාගාර ද, රෙදි හා ධාන්‍ය කෝෂ්ඨාගාර ද' යන අර්ථයයි. 'චීතානි' යනු 'පිරුණු', යන අර්ථයයි. 'සනනිධිංදානි කුබ්බසි' යනු 'දැන්, හෙට-අනිද්දා ප්‍රයෝජන වන්නේ යැයි ලුණු ටිකක් අරන් තියන්නෙහි ද?' යන අර්ථයයි.

මෙසේ බෝසතුන් විසින් ගරහනු ලැබූ විදේහ තවුසා, එම ගැරහීම නො ඉවසමින් ඊට විරුද්ධ ව 'ඇදුරුතුමනි, ඔබ ඔබගේ දොස් නො බලා, මගේ ම දොස් ගැන බලන්නෙහි ද? මට අනුන්ගේ අවවාදයෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක් ද? එබැවින් මම මට ම අවවාද කර ගන්නෙමැ'යි කියා, පැවිදි වූ ඔබතුමා දැන් මට කුමට අවවාද කරහි දැ'යි කියා, මේ ගාථාව පැවසී ය.

2. බොහෝ ධන-ධාන්‍ය ඇති, ගන්ධාර රට හැරදමා, (තමා ම) අවවාද කර ගනිමින් නික්මුණු (ඔබ) දැන් මෙහිදී (මට) අවවාද දෙන්නෙහි ද?

මෙහි 'පසාසනිතො' යනු 'අවවාද අනුශාසනා දීම් වශයෙන්', යන අර්ථයයි. 'ඉධදානි' යනු 'දැන් මේ කැලයේ දී කුමක් හෙයින් මට අවවාද කරහි ද?' යන අර්ථයයි.

මේ ඇසූ බෝසත් තවුසා පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ කීවේ ය.

3. විදේහ තවුස, මම ධර්මය කියමි. අධර්මය මට රුචි නො වේ. බණ කියන මා කෙරෙහි පාපය නො ඇලේ.

මෙහි 'ධම්මං' යනු 'ස්වභාව යි. බුද්ධාදී උතුමන් විසින් වර්ණනා කරන ලද උසස් කාරණා ම' යන අර්ථ යි. 'අධමමො මෙ න රුවච්ඡි' යන මෙහි 'අධම්මො' යනු 'අසභාව'යි. 'එය මට කවදාවත් රුචි නැත' යන අර්ථ යි. 'න පාපමුපලිපපති' යනු 'ස්වභාව ම, කාරණ ම, කියන මගේ හදවතෙහි, පාපය නො ඇලේ. අවවාද දීම නම් වූ මේ කාරණය, බුදු-පසේබුදු-බුද්ධග්‍රාවක-බෝධිසත්ත්ව යන උතුමන්ගේ ප්‍රවේණිය යි. ඔවුන් විසින් දෙන ලද අවවාද අනුවණයෝ නො ගනිති. අවවාද දෙන්නාට ඉන් වන පාපයක් නැත' යන අර්ථ යි.

4. නිධානයක් පෙන්වන්නාක් මෙන්, යමෙක් තමා තුළ ඇති වරද පෙන්වා දේ ද? නිග්‍රහ කෙරේ ද? එබඳු වූ නුවණැත්තකු, පඬිවරයකු ඇසුරු කරන්න. එබන්දකු ඇසුරු කරන්නා උතුමෙක් වේ. පවිටකු නො වේ. (ධම්මපදය)

5. අවවාද අනුශාසනා කරන, පවිත් වළකන, ඒ පුද්ගලයා සන්පුරුෂයන්ට ප්‍රිය වන අතර, අසන්පුරුෂයන්ට අප්‍රිය වේ. (ධම්මපදය)

විදේහ තාපසයා බෝසත් තවුසාගේ මේ කතාව අසා, 'ඇදුරුතුමනි, අර්ථ සහිත යමක් කියනවිට, අනුන් හා ගටා, තරහින් කීම නො වටියි. ධර්මය වුවත් ඔබ මට කියා දුන්නේ, මොව්ට ආයුධයකින් හිස මුඩු කරන්නාක් මෙන්, ඉතාමත් පරුෂ ආකාරයකින්'යි කියා මේ ගාථාව පැවසී ය.

6. යම්කිසි කාරණයකින් අනෙකා ගටනු ලබයි ද? ඉදින් මහත් අර්ථයක් ඇති වචනයක් වුවත්, පණ්ඩිතයෙක් එවැන්නක් නො කියන්නේ ය.

මෙහි 'යෙන කෙනවි' යනු 'දහමින් යුතු කරුණෙකින්' යන අර්ථ යි. 'ලහති රුපපනං' යනු 'ගැටුමක්, දූෂණයක්, තරහක් ලබා ම ය' යන අර්ථ යි. 'න තං භාසෙය්‍ය' යනු 'එබැවින් ඔහු ඒ අන්‍ය පුද්ගලයා යම් වචනයකින්

තරඟ ගත්වා ද? එය මහත් වූ අර්ථයක් සලසන වචනයක් වුවත්, නො කියන්නේ ය' යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති බෝසත් තවුසා, විදේහ තවුසා අමතා මෙසේ කීවේ ය.

7. ඒකාන්තයෙන් ගැටුනත්, නො ගැටුනත්, බොල් මෙන් විසිර ගියත්, ධර්මය ම කියන්නා වූ මට පව් සිදු නො වේ.

මෙහි 'කාමං' යනු 'ඒකාන්තයෙන්' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, නුසුදුසු යමක් කරන කෙනෙකුට ඔබ විසින් නුසුදුස්සක් කරන ලදැයි අවවාද දෙන විට, ඒකාන්තයෙන් කිපුණත් නැතත්, නැති නම් බොල් මිටක් මෙන් විසිර ගියත්, ධර්මය ම කියන මට පවක් නැත' යන අර්ථ යි.

මෙසේ ද කියා තවදුරටත් කරුණු දක්වමින් (බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'ආනන්දය, කිසියම් කුඹලෙක් අමු මැටිවල ඇති රොඩු, ගල් බොරු තෝර තෝරා ඉවත් කරන්නාක් මෙන්, මම එසේ අනුන් හික්මවනු පිණිස විරිය නො කරන්නෙමි. ආනන්දය, මම නිග්‍රහ කරමින්, දොස් කියමින් කරුණු දක්වන්නෙමි. යමෙක් නුවණැත්තේ නම්, ඔහු එහි පිහිටන්නේ ය යන මේ බුදුරජුන්ගේ අවවාදයට අනුරූප වූ ප්‍රතිපත්තියක පිහිටා, යම් සේ කුඹලෙක් පිළිස්සූ භාජනවලට අතින් තට්ටු කරමින් බලා, නො පිළිස්සුණු වළං ඉවත් කරමින්, පිළිස්සුණු ඒවා ම ගනී යි ද? එසේ නැවත නැවත අවවාද කොට, නිග්‍රහකොට මැනවින් පිළිස්සුණු වළඳක් වැනි, පුද්ගලයා ම ගත යුතු යැ'යි දැක්වීම සඳහා)* නැවතත් ඔහුට අවවාද කරමින් මෙසේ කිය.

8. ඉදින් ස්වකීය වූ බුද්ධියක් නැතිනම්, හික්මීමක් හෝ පුහුණුවක් හෝ නැතිනම්, ඒ බොහෝ වූ ජනයා, වනයෙහි වෙසෙන අන්ධ මීමකු මෙන්, හැසිරෙන්නේ ය.

9. යම් හෙයකින් මෙලොව සමහර අය, ගුරුවරුන් කෙරෙහි මැනවින් හික්මුණාහු ද, ශික්ෂිත විනය ඇති, ඒ නුවණැත්තෝ සාමාහිත සිත් ඇතිව හැසිරෙති.

යහලු වේදේහය, මේ සත්ත්වයන් අතුරෙන් යමෙක්, ඉදින් තමාගේ බුද්ධියෙන් හෝ, අවවාද දෙන පඬිවරුන් නිසා හෝ ගුරුවරුන්ගේ පැණවිම් සංඛ්‍යාත විනයෙන් හික්මුණු තැනැත්තෙක් නො වන්නේ නම්, එසේ ඇති කල්හි, ඔහු තෘණ-ලතාදියෙන් ගහණ වනයෙක, අන්ධ මීමකු වැනි ය. යෝග්‍ය කෑම හෝ අයෝග්‍ය කෑම හෝ, සැක සහිත ස්ථාන හෝ, සැක රහිත ස්ථාන හෝ, යන මේ කිසිවක් උභ්‍ය නො දැනීයි. ඔබ වැන්නෝ ද, එසේ වෙති. එවැනි බොහෝ අය මෙලොව වෙති. මෙලොව ස්වකීය බුද්ධියෙන් තොර ඇතැම් උදවිය, ගුරුවරුන් සමීපයෙහි දී ආචාර-ප්‍රඥප්තීන්ගෙන් මොනවට හික්මුණාහු වෙති. එබැවින් ගුරුවරුන් විසින් තම-තමාට සුදුසු වූ විනයෙන් හික්මවන ලද බැවින්, ඔවුහු 'විනිත විනයා' නම් වෙති. ඔවුහු සුසමාහිතව, එනම් එකඟ වූ සිත් ඇති ව, හැසිරෙති. මෙයින් දක්වනුයේ මේ කරුණ යි. එනම්, මේ පුද්ගලයා විසින් ගිහියකු වශයෙන් නම්, සිය පවුලට අනුරූප වූ ද, පැවිද්දකු වශයෙන් නම්, මහණකමට අනුරූප වූ ද, ශික්ෂාවන්ගෙන් හික්මිය යුතු ය. ගිහියෝ පවා, තම පවුලට සුදුසු වූ කෘෂි කර්මාන්ත, ගව පාලනය ආදී වූ දේවල් ඉගෙන, යහපත් ජීවිතාවෙන් සම්පූර්ණ ව, සමාහිත සිත් ඇති ව, කටයුතු කරති. පැවිද්දෝ ද, මහණකමට අනුරූප වූ, පැහැදීමිවලට තුඩු දෙන ලක්ෂණවලින් යුතු යෑම්-ඊම් ආදියෙහි ද, අධිශීල-අධිවිත්ත-අධිප්‍රඥා යන ශික්ෂාවන්හි ද, මැනවින් හික්මී, කලබල හා අවුල් ස්වභාවයන් දුරුකොට, සමාහිත සිත් ඇති ව, හැසිරෙති. ලෝකයෙහි,

10. බහුශ්‍රැත තාවයන්, ශිල්ප ඤාණයන්, විනයෙන් ලද හික්මුණු බවත්, සුභාෂිත වචන කතා කිරීමත්, යන මේවා මංගල කරුණු වේ. (මහාමංගල සූත්‍රය, සුත්ත නිපාත)

මේ අසා විදේහ තාපසයා, 'ඇදුරුතුමනි, මෙතැන්පටන් මට අවවාද කරනු මැනව. නො ඉවසන්නකු වන මම ඔබ සමග විරුදු ව කතා කෙළෙමි. ඊට මට සමා වුව මැනවැ'යි කියා, බෝසතුන් සමා කරවා ගත්තේ ය. අනතුරුව ඔවුහු ඉතා සමගියෙන් බොහෝ කලක් වැස, ඒ ගමෙන් නික්ම පෙරළා හිමිපනට ම ගිය හ. එහිදී බෝසත් තවුසා, විදේහ තාපසයාට කසිණ පරිකර්මය ඉගෙන්වීය. ඔහු ද, එය අනුගමනය කොට අභිඥාවන් ද, සමාපත්ති ද, ඉපද වී ය. මෙසේ ඔවුහු දෙදෙනා ම, නො පිරිහුණු ධ්‍යාන ඇති ව ජීවත් වී, පසුකලෙක දිවි කෙළවර මියගොස්, බබ්ලොව උපන්න.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා විදේහ තාපසයා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. ගන්ධාර රජතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.2

මහා කපි ජාතකය

'අතතානං සංකමං කතවා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාවස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම වෙහෙර වැඩවසන සේක, ඥාතීන්ට සැලකීමක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථා වස්තුව 'හද්දසාල' ජාතකයෙහි දැක්වේ. ඒ අනුව දම්සභාවට රැස් වූ හික්කුහු 'ඇවැත්නි, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඥාතීන් විෂයෙහි අර්ථ වර්යාවෙහි හැසුරුණු සේකැ'යි ඒ ගැන කථා කරමින් හුන් හ. ඒ අතර එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, තථාගත තෙමේ ඥාතීන්ට සංග්‍රහ කෙළේ දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද සංග්‍රහ කෙළේ ම යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ වදුරු ජාතියෙහි උපත ලැබ, නිසි වියට පත් ව ආරෝහ පරිණාහ දේහ විලාශයෙන් යුතු ව, ශක්ති සම්පන්න ව, ඇතුන් පස් දෙනෙකුගේ ජවයෙන් යුතු ව, අසුදහසක් වදුරන් පිරිවරන ලදු ව හිමාල වනයෙහි වෙසේ. එහි ගංගා නදිය ඉවුරෙහි අතු-පතර විහිදුණු, පැතිරුණු සෙවන ඇති, කොළවලින් වැසුණු, පර්වත කුටයක් මෙන්, ඉහළට නැගුණු අඹ ගසක් විය. ඇතැමෙක් මෙය 'නුග ගසෙකැ'යි කියති. ඒ කෙසේ වෙතත් මේ අඹ ගසේ මිහිරි රසැති ගෙඩි, දිව්‍යමය රසයෙන් හා සුවදින් යුක්ත ය. එක ගෙඩියක් කළයක් තරම් වේ. ඒ අඹ ගසේ එක් අත්තක ගෙඩි ගොඩබිමට වැටේ. තවත් එකෙක ගෙඩි නදී ජලය මත වැටේ. අතු දෙකක ගෙඩි හරි මැද්දට එනම්, ගස මුලට වැටේ. බෝසත් තෙමේ වදුරු රංචුවක් රැගෙන

විත්, ඒ අඹ ගසේ ගෙඩි කමිත් හුන් එක් දිනෙක 'කවදා මුත් මේ ගසෙන් දියට වැටෙන අඹ ගෙඩියක් නිසා, අප හැමෝට ම බියක් ඇතිවන්නේ යැ'යි කල්පනා කොට බලා, ගඟ දෙසට නැමුණු අත්තේ එකදු ගෙඩියක් වත් ඉතිරි නොකොට මල් කාලයේ දී ම වදුරන් ලවා විනාශ කරවයි. කඩල ඇටයක් තරම් වූ අඹ ගැටයක් වත් ඉතිරි නො කරවයි. කන්නට නො හැකි අඹගැට කඩා බිම හෙළන්නට සලස්වයි. මෙසේ ඇති කල්හි ද, දහස් ගණනක් වදුරන්ට දැකගත නො හැකි ව, දිම ගොටුවලින් වැසී පැවති, එක් අඹ ගෙඩියක් ඉදී ජලයට වැටුණි.

රටේ රජතුමා ඉදහිට ගංගා දියේ ජල ස්නානය පිණිස පැමිණේ. එදා රජු එසේ නැමට පැමිණි දවසකි. සිරිතක් වශයෙන් රජු නාන ස්ථානයට ඉහළින් හා පහළින් කෙවුළෝ (ධීවරයෝ) දැල් බඳිති. ඒ දියේ පා වී එන අපද්‍රව්‍ය රජුගේ සිරුර ස්පර්ශ කිරීම වළකාලීම සඳහා ය. මෙසේ රජතුමා මුළු දවස පුරා ම ජලක්‍රීඩා කොට, සවස් කාලයෙහි පෙරළා නුවර බලා යන්නට සූදානම් විය. දැල් මුදන කෙවුළෝ දැලේ රැඳුණු විශාල අඹ ගෙඩිය දැක, පුදුමයට පත් වී, 'එය කිනම් එලයක් දැ'යි නො දැන රජුට පෙන් වූහ. එවිට රජතුමා 'මේ ගෙඩිය කුමක් දැ'යි කෙවුළන්ගෙන් ඇසුවේ ය. 'දේවයන් වහන්ස, අපි නො දනිමු' 'කවුරු නම් මේ ගැන දනිත් ද?' 'දේවයිනි, වැද්දෝ දනිති.' 'එසේනම් වැද්දන් මෙහි කැඳවවූ යැ'යි රජතුමා නියෝග කෙළේ ය. වැද්දන් රජු වෙතට පැමිණි කල්හි, ඔවුන්ගෙන් අසා එය අඹ ගෙඩියක් බව දැනගත් රජතුමා වහා පිහියක් අතට ගෙන, අඹ ගෙඩිය කපා, පළමු කැල්ල වැද්දන්ට කන්නට දුන්නේ ය. පසු ව අඹ රසය විඳි රජතුමා අන්තෘපුර කාන්තාවන්ට ද, ඇමතියන්ට ද, අඹ කන්නට දුන්නේ ය. ඒ අඹ ගෙඩියේ රසය, රජුගේ මුළු සිරුර පුරා පැතිර ගියේ ය. රස තෘෂ්ණාවෙහි බැඳුණු රජතුමා, ඒ අඹ ගස පිහිටි ස්ථානය වැද්දන්ගෙන් අසා, එය හිමාල පෙදෙසෙහි, මේ ගංගා නදියේ ම ඉවුරෙහි පිහිටි එකක් බව දැන, නැව් කිහිපයක් එකට සම්බන්ධ කොට, බැඳ, වැද්දන් මාර්ගෝපදේශකයන් කොටගෙන, ඔවුන් විස්තර කළ මගින් ගංදියේ උඩුගං බලා ගියේ ය. ගස පිහිටි තැන සම්බන්ධයෙන් විස්තර කිරීමේ දී, 'මේ ගමනට මෙතෙක් දවස් ගත වේ යැ'යි වැද්දෝ රජුට නො කීහ. එහෙත් ගමනට දවස් කීපයක් ගතවිය. කෙසේ වුවත් අනුපිළිවෙළින් ගස ඇති තැනට පැමිණි පසු, වැද්දෝ 'දේවයිනි, මේ ඒ අඹ ගස යැ'යි රජුට දැනුම් දුන් හ. නැව එතැනම රැඳු රජතුමා මහජනයා පිරිවරාගෙන පයින් ම ගස ඇති තැනට ගොස්, ගස මුල යහනාවක් සකසවාගෙන, එහි හිඳ ඉඳුණු අඹ

ඇති තාක් අනුභව කොට, නොයෙක් රස ඇති වෙනත් බොජුන් ද වළඳ, එහි ම වැද හොත්තේ ය. සියලු දිසාවන්හි ආරක්‍ෂක පුරුෂයන් රැකවල්හි යොදා තිබුණි. රාත්‍රී කාලයේ ආරක්ෂාව සඳහා විශාල ගිනිමැලයක් ද, ආරක්‍ෂක පුරුෂයෝ දැල් වූ හ. මෙසේ රජු ඇතුළු පිරිස නින්දට වැටුණු කල්හි, බෝසත් වඳුරු රාජයා සිය පිරිවරත් සමග මැදියම් රැ අඹ ගස වෙත පැමිණියේ ය. අසුදහසක් වඳුරෝ අත්තෙන් අතට පනිමින් සිත් සේ, අඹ කන්නට පටන් ගත් හ. උන්ගේ ශබ්දයෙන් පිබිදුණු රජතුමා සඳළියෙන් වඳුරන් දැක, වහා මිනිසුන් නැගිටුවා දුනුවායන් කැඳවා 'මිනිසුනි, මේ ගෙඩි කන වඳුරන් අතුරෙන් එකදු වඳුරෙකුටවත් පැන යන්නට බැරි වන ලෙසින් වට කොට විදිවූ. හෙට අපි අඹත් සමග වඳුරු මස් කන්නෙමු'යි කීය. දුනුවායෝ ද 'යහපතැ'යි පිළිගෙන, ගස වටකොට දුනුවලට ඊතල යොදා බලා සිටිය හ. මේ දුටු වඳුරෝ මරණ බියෙන් බියපත් ව පලා යාමට මගක් නො දැක බෝසතුන් වෙත ගොස් 'දේවයිනි, පලා යන වඳුරන් විද හෙළන්නෙමු'යි කියා දුනුවායෝ ගස පිරිවරා සිටිති. අපි දැන් කුමක් නම් කරමුදැ'යි අසා වෙවුලමින් බලා සිටියහ.

උදා වී ඇති තත්වය සැලකිල්ලට ගත්, බෝසත් වඳුරු රාජයා සෙසු වඳුරන් අමතා, 'තෙපි කිසිසේත් බිය නො වවු. මම තොපට ජීවිත දානය ලබා දෙන්නෙමැ'යි, වඳුරන් අස්වසා, ගසේ මුදුනට විහිදුණු උස ම අත්තට නැග, එතැනින් ගගට නැමී තිබුණු අත්තට පැන ගත්තේ ය. එම අත්තෙහි කෙළවරට ම ගිය වඳුරු රාජයා, දුන්නක උසින් දුනු සියයක් පමණ ඇතින් වූ ගඟෙන් එගොඩ පිහිටි ගස් ගොන්නක් මත්තට පැන, එතැනින් බිමට බැස, කල්පතා කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. 'අඹ අත්තේ සිට මේ ස්ථානයට පැමිණි දුර මෙපමණෙකි'යි, මෙසේ අහසේ ඇති දුර ප්‍රමාණය, තම සිතෙන් තීරණය කොටගත් වඳුරු රාජයා, එක් වේවැලක් මුලින් සිඳ එය මැනවින් පිරිසිදු කොටගෙන, 'මේ වේවැලෙන් මෙතරම් ප්‍රමාණයක්, ගසේ බැඳීම සඳහා යන්නේ ය. අහසේ දුර ප්‍රමාණයට මෙතරම් ප්‍රමාණයක් සැහෙන්නේ යැ'යි කියා, මේ ස්ථාන දෙක ගැන පමණක් සිතූ නමුත්, තමාගේ ඉඟටියෙහි බැඳීම සඳහා යන වේවැල් ප්‍රමාණය ගැන අමතක කෙළේ ය. අනතුරුව වේවැල අතට ගත් වඳුරා, එහි එක් කෙළවරක් නදියේ ඔබ්බෙන් පිහිටි කිසියම් ගසක බැඳ, අනෙක් කෙළවර තම ඉඟටියෙහි බැඳගෙන, මහත් වූ ජවයක් උපදවාගෙන, සුළඟින් වෙන් වූණු වලාකුළක් මෙන්, හුන් අත්තෙන් පැන, අඹ අත්ත අල්ලා ගත්තේ ය. වේවැලේ ඉඟටියෙහි බැඳීමට යන වේවැල් ප්‍රමාණය නො සලකා හැරී බැවින්, අඹ අත්තට ගොඩනැගීමට

නො හැකි වූ වඳුරු රාජයා, අත්දෙකින් පමණක් අත්තෙහි එල්ලී සිටියේ ය. අනතුරුව සෙසු වඳුරන්ට සංඥා කොට ළඟට ගෙන්වා ගත් වඳුරු රජයා, තමාගේ පිට පාගමින් ගොස්, වේවැල දිගේ එගොඩට යන ලෙස ඔවුන්ට දැනුම් දුන්නේ ය. අසුදහසක් වඳුරෝ බෝසතුන්ට වැද සමා කරවාගෙන, සැපසේ එගොඩ වූහ. එකල දේවදත්ත ද වඳුරෙක් ව වඳුරු රංචුවෙහි සිටියේ ය. මේ අවස්ථාව තදින් සිතට ගත් ඒ වඳුරා 'මේ මාගේ පසමිතුරා පිටුදකින්නට සුදුසු වේලාව යැ'යි කල්පනා කොට, තමා සිටි අත්තෙන් ඉතා උඩින් පිහිටි අත්තක් මුදුනට නැග, මහත් වූ ජවය උපදවාගෙන, බෝසත් වඳුරාගේ පිට මැදදට පැත්තේ ය. එම පහරින් බෝසතුන්ගේ හදවත දැදුරු විය. වේදනාව ඉතා බලවත් විය. පව්වු වඳුරා බෝසතුන්ට වේදනාව ඉතිරිකොට එගොඩට පැන ගත්තේ ය. බෝසත් වඳුරා එතැන ම තනි විය.

නො නිදා සියල්ල ගිනිමැලයේ එලියෙන් ද, සදඑලියෙන් ද, මැනවින් බලා සිටි රජතුමා, බෝසතුන් ගැන කල්පනා කොට 'මේ වඳුරු රාජයා තිරිසන් සතෙක් වීත්, තමාගේ ජීවිතය ගණන් නො ගෙන, තම පිරිසට යහපතක් ම කෙළේ නොවේ දැ'යි, සිතමින් වැද හොත්තේ ය. රාත්‍රිය පහන් වූ කල්හි, හිමිදිරි උදෑසන පිබිදුණු රජතුමා, බෝසතුන් ගැන අතිශයින් පැහැදී, 'මේ වඳුරු රාජයාට මෙසේ මැරෙන්නට ඉඩ හැරීම අයුතු ය. එබැවින් කිසියම් උපායකින් ඔහු බස්සවාගෙන, පෝෂණය කරන්නෙමි'යි කල්පනා කොට, එකට බැඳී නැව් සමූහය, වඳුරා එල්ලී සිටි තැනට පහළින් නවත්වා, නැව මත අට්ටාලයක් බන්දවා, සෙමෙන් සෙමෙන් වඳුරා සිටි තැනින් මුදා පහතට ගෙන්වා ගත්තේ ය. කිසියම් සයනයක කසාවතක් එළා, ඒ මත තැබූ වඳුරාගේ ශරීරය, ගංගා ජලයෙන් පිරිසිදුකොට, වඳුරාට හකුරු පැන් පොවා, මුළු සිරුර පුරා, දහස් වතාවක් සිඳින ලද තෙල්වලින් පිරිමැද, යහන මත එළු සමක් එළා, ඒ මත වඳුරා හොවා, කිසියම් කුඩා ආසනයක් ගෙන්වාගෙන එහි වාඩි වූ රජතුමා වඳුරාට මෙසේ කීවේ ය.

**අනතානං සඛකමං කත්වා - යො සොත්ථීං සමනාරඨී
කීං ත්වං තෙසං - කීමො තුයහං හොනති එතෙ මහාකපී**

මහා වඳුරාණෙනි, යමෙක් ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් (වඳුරු රංචුව) සුවසේ එතෙර කරවී ද? ඒ ඔබ උන්ගේ කවුද? ඔවුහු ඔබේ කවුරු වෙත්ද?

පින්වත් මහා වදුරාණෙනි, ඒ ඔබ තම ජීවිතය ගණන් නොගෙන එනම්, තුලනය කොට බලා, ජීවිතය පරිත්‍යාග කොට, මේ වදුරන් සුවසේ එතෙර කරවූයෙහි ය. කීමෙක් ද? ඔබ ඔවුන්ගේ කවුද? ඔවුහු ඔබේ කවුරු වෙත් ද? යන අර්ථ යි.

රජතුමාගේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙමින් බෝසත් වදුරු රාජයා රජුට අවවාද වශයෙනුත් සමග මේ ගාථා ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

2. රජතුමනි, ඔබට බිය වූ, ශෝකයෙන් පීඩාවට පත් වූ, ඒ (වදුරු) රංචුව පරිහරණය කරන මම, උන්ගේ ප්‍රධානියා වන රජතුමා වෙමි.

3-4 ඒ මම තෙමේ ම දුනු සියයක් පමණ ඇතට පැන, පසුපස දෙපා සමීපයෙහි, (ඉගටියෙහි) අඹරන ලද වැලක් දැඩි ව බැඳ එතැන් සිට, සුළඟින් වෙන් වුණු වලාකුළක් සේ නික්මුනේ (අඹ) ගසට පැන්නෙමි. (ගස අල්ලා ගන්නට) නො හැකි වූ මම, අත්වලින් එහි අත්තක් අල්ලා ගත්තෙමි.

5. අත්තෙන් හා වැලෙන් ඇදී සිටින ඒ මා, කකුල්වලින් පාගමින් වදුරෝ සුවසේ නික්ම ගිය හ.

6. (වැලෙන් කළ) බැඳීම මා නො තවයි. මෙයින් සිදු වන මරණ වදය ද මා නො තවන්නේ ය. යම් පිරිසකට මම රජ කෙළෙමි ද? මා විසින් ඔවුහු සුවසේ මුදා හරින ලද හ.

7. සතුරන් දමනය කරන රජතුමනි, මෙය ඔබට උපමාවකි. එය අසනු මැනවි. මනා අවබෝධයක් ඇති ඤාණිය රජතු විසින් රටට ද, යෝග්‍යා හැමට ද, බල සේනාවන්ට ද, නියමි ගම්වලට ද, සියලු දෙනාට ද සැප සැලසිය යුතු ය.

මෙහි 'තෙසං' යනු 'ඒ අසුදහසක් වදුරන්ට' යන අර්ථ යි. හීනානං තෙ යනු 'විදීමට අනකොට සිටි ඔබට බිය වූ' යන අර්ථ යි. 'අරීදම' යනුවෙන් රජු අමතයි. සොරුන් ආදී වූ සතුරන් දමනය කරන බැවින් රජුට අරින්දම යැයි කියනු ලැබේ. 'විසසධාසිනුනො සනං' යනු 'නො නගන ලද දුනු සියයක් පමණ දුර අහසෙහි, තෙමේ ම පැන, මිදී ගොස්, යන අර්ථ යි.

'තනෝ' යනු 'මේ ගසින් පැන, පිටත් ව ගිය තැනින්', යන අර්ථ යි. 'අපරපාදෙසු' යනු 'පසුපස දෙපාවල, මෙය ඉගටිය සඳහා කියන ලද්දකි' යන අර්ථ යි. බෝසත් තෙමේ ඒ අඹරන ලද වේවැල සිය කටි පෙදෙසෙහි දැඩි ව බැඳ, පසුපස පාවලින් පොළවට ඇන, එතැනින් මිදී වාත වේගයෙන් අහසට පැත්තේ ය' යන අර්ථ යි. 'නුණේණා රුකඛං උපාගමිං' යනු සුළඟින් කැඩුණු වලාකුළක් මෙන්, තමාගේ ජව වේගයෙන් වෙන්ව ගොස්, එනම්, සුළං පහරින් වෙන් කරන ලද වලාකැටියක් මෙන්, ඒ අඹගසට පැමිණියෙමි' යන අර්ථ යි. 'අපපහවං' යනු ඒ මම ඒ අහස් පෙදෙසෙහි, ගසට පැන ගැනීමට නො හැකිව, ඒ ගසේ අත්තක් දැතින් අල්ලා ගත්තෙමි' යන අර්ථයි. 'විශායතං' යනු විණාවක බමර තන මෙන්, ගසේ අත්තෙන් ද, මේ වැලෙන් ද, දෙපසට අදින ලද ශරීර ඇති ව' යන අර්ථ යි. 'සමනුකකමනනා' යනු 'මා විසින් අනුදන්තා ලදුව, මට වැද සමා කරවාගෙන, පාවලින් මගේ ඇඟ පාගා ගෙන, නිරතුරු ව පාගමින් සුව සේ ගියාහු ය.' යන අර්ථ යි. 'තං මං න නපතෙ බන්ධො' යනු 'ඒ වේවැල් බැඳුම මා නො තවයි. දැන් මේ මරණයත් මා නො තවන්නේ ය. කුමක් නිසා ද? මම යම් කෙනෙකුන්ට රජකම් කෙළෙමි ද? මා විසින් ඔවුහු සුව සේ එතෙර කරන ලදහ. ඒ නිසාය. මහරජතුමනි, මේ තැනැත්තා අපට ඇති වූ දුක දුරුකොට, සැප ගෙන දෙන්නේ යැ'යි, ඔවුහු මා ඔවුන්ගේ රජතුමා බවට පත් කළ හ. මමද 'තොපට උපන් දුක දුරු කරන්නෙමි'යි යන හැඟීමෙන් ම, ඔවුන්ගේ රජතුමා බවට පත් වූයෙමි. අද මා විසින් ඔවුන්ගේ මරණ දුක මගහරවා ජීවිත සුවය ඔවුන්ට ලබාදෙන ලදි. එබැවින් මේ බන්ධනය මා නො තවයි. මේ මරණ වධය ද මා නො තවන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'එසා තෙ උපමා' යනු 'මහරජතුමනි, මේ මා විසින් කළ ක්‍රියාව ඔබට කදිම උපමාවකි.' යන අර්ථයි. 'තං සුණොහි' යනු 'එබැවින් මේ උපමාව සසඳ බලා තමාට දෙනු ලබන අවවාද අසනු මැනව' යන අර්ථ යි. 'රක්ඛා රට්ඨසස' යනු 'මහරජතුමනි, රජකු විසින් උක් යන්ත්‍රයක උක් අඹරන්නාක් මෙන්, රුට නො පෙළා, සතර අගතියෙන් වෙන් ව, සතර සංග්‍රහ වස්තුවෙන් ජනයාට සංග්‍රහ කරමින්, දසරාජ ධර්මයන්හි පිහිටා, මා මෙන් ස්වකීය ජීවිතය පරිත්‍යාග කොට හෝ, 'කිමෙක් ද? මාගේ රටවැස්සෝ බියෙන් තොරව, ග්‍රීෂ්ම කාලයෙහි විවර කරන ලද දොරවල් ඇති ව, නැයින්ගෙන් හා පිරිවර ජනයාගෙන් පිරිවරන ලදුව, සිය පපුව මත තම දරුවන් නළවමින්, සිසිල් සුළං පවත් සලමින්, හිතේ හැටියට තමා සත්හක දේ පරිභෝග කරමින්, කායික හා වෛතසික සුවය විඳිමින් ජීවත් වන්නාහුදැ'යි මුළු රට ගැන ද රට-වාහන-ගැල් ආදියෙහි යොදන සතුන් ගැන ද, පාබල සේනා ආදි වූ

බලසේනා ගැන ද, ගම්-නියම්ගම්-ජනපද ආදිය ගැනද, සියලු දෙනාගේ ම, සැප ගැන සෙවිය යුතු ය. පරීක්ෂා කර බැලිය යුතු ය' යන අර්ථ යි. 'බතභියෙන පජානතා' යනු කෙත්වලට අධිපති බැවින්, ක්ෂත්‍රිය යන නම ලැබූ රජු විසින්, සෙසු ජනයා ඉක්මවා අවබෝධයෙන්, පරිපූර්ණ ඥානයෙන් යුක්ත විය යුතු ය', යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ රජුට ඔවදන් දී, අනුශාසනා කරමින් ම කලුරිය කෙළේ ය. රජතුමා ඇමැතියන් කැඳවා, 'පුරුෂයෙනී, මේ වඳුරු රාජයාට රජකුට මෙන්, ආදාහන කටයුතු කරවු'යැයි, නියෝග කොට අන්තඃපුර ස්ත්‍රීන්ට ද කථාකොට 'තෙපි රතු වත් හැඳ, කෙස් විසුරුවාගෙන අත්වල පන්දම් දරා, වඳුරු රාජයා පිරිවරා ආදාහන මලුවට යවු'යැයි, අණ කෙළේ ය. ඇමැතිවරු ගැල් සියයක පමණ දර එකතුකොට, මහත් වූ චිතකයක් සාදා රජකුට කරන ආකාරයෙන් බෝසතුන්ගේ ආදාහන කටයුතු සිදුකොට, හිස් කබල වෙන් කොටගෙන, රජු සමීපයට ගිය හ. රජතුමා බෝසතුන් වෙනුවෙන්, ඒ ආදාහන මලුවෙහි සැයක් ද කරවා, එහි පහන් දල්වා තබා, සුවද මල් ආදියෙන් පුදා හිස්කබල රනින් ආලේප කරවා, එය කුන්තායුධයෙහි රඳවා, එය පෙරටුකොට ගෙන, සුවද-මල්වලින් පුද සත්කාර කරමින්, බරණැසට ගෙන ගොස්, රාජකීය දේවාරයෙහි ඇතුල් පැත්තෙහි කුන්තායුධය සිටුවා තබා, මුළු නුවරම සරසවා සතියක් පුරා පූජා පැවැත්වී ය. ඉක්බිති ඒ හිස් කබල ගෙන වෛත්‍යයක් කරවා, දිවි ඇති තෙක්, සුවද-මල් ආදියෙන් පුදමින්, කටයුතු කළ රජතුමා බෝසතුන්ගේ අවවාදයෙහි පිහිටා, දානාදී පින්කම් කොට, දැහැමින් රාජ්‍යය විවාරා ජීවත්ව සිට, දිවි කෙළවර මියගොස් දෙවිලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. දුෂ්ට වඳුරා නම් දේවදත්ත ය. පිරිස බුදු පිරිස ය. වඳුරු රාජයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.3

කුම්භකාර ජාතකය

'අම්බාහමදදං වනමනතරසම්' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක, ක්ලේශ නිග්‍රහයක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කථාවස්තුව 'පාණිය' ජාතකයෙහි දැක්වේ. ඒ අනුව සැවැත්නුවර විසූ පන්සියයක යහලු පිරිසක් සසුනෙහි පැවිදි වී දෙවරම් වෙහෙර විශ්‍රාම ශාලාව තුළ කෙළවරෙහි වාසය කළ හ. නො නිදා හුන් කිසියම් දවසක රැ මැදියමේ දී ඔවුන්ට කාම විතර්කයක් ඇති විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ තම ශ්‍රාවකයන් ගැන දවල්ට තුන්වරක් බැගින් ද, රැට තුන්වරක් බැගින් ද, සය වරක් සොයා බලන සේක. කිරල් දෙනක් තම බිත්තර රකින්නාක් මෙන් ද, සෙමර මුවකු වලිගය රකින්නාක් මෙන් ද, මවක ස්වකීය ප්‍රිය පුත්‍රයා රකින්නාක් මෙන් ද, කණකු තම එක ම ඇස රකින්නාක් මෙන් ද, බුදුරජාණන් වහන්සේ තම සවිචන් රකින සේක. ඒ ඒ අවස්ථාවල උපන් ක්ලේශයන්ට නිග්‍රහ කරන බුදුරජාණන් වහන්සේ, එම කෙලෙසුන්ගෙන් මීදෙන අයුරු, හිඤ්ඤන්ට උගන්වන සේක. එදා ද බුදුරජාණන් වහන්සේ රැ මැදියම් වේලෙහි හිඤ්ඤන් ගැන සොයා බලද්දී, මුළු ජේතවනය ම පිරික්සද්දී, එකී හිඤ්ඤන්ට ඇති වූ විතර්කය දැක, 'මේ හිඤ්ඤන්ගේ සිත් තුළ, මේ කාම විතර්කය වැඩුණහොත්, එය මොවුන්ගේ රහත් වීමට ඇති හේතුව සිදු දමන්නේ ය. එබැවින් දැන්ම ම ඔවුන්ගේ ක්ලේශ, නිගරු කොට බැහැර කිරීමෙන්, ඔවුන්ට රහත් බව ලබා දෙන්නෙමි'යි, ගඳකිළියෙන් නික්ම ආනන්ද තෙරුන් කැඳවා, 'ආනන්දය, සන්ථාගාරයෙහි කෙළවර වෙසෙන සියලු හිඤ්ඤන් මෙතැනට රැස් කරවන්නැ'යි වදාරා, ඔවුන් එතැනට රැස් කොට, තමන් වහන්සේ, පණවන ලද බුද්ධාසනයෙහි වැඩ හිඳ, 'මහණෙනි, සිත තුළ ඇතිවන කෙලෙසුන්ට වසඟ වීම, කිසිසේත් නො වටී, වැඩෙන කෙලෙස් වනාහි සතුරකු වැනි ය. ක්ලේශයෙන් යුත් හිඤ්ඤව මහා විපතකට පැමිණෙයි. එබැවින් හිඤ්ඤන්ට නම් අල්පමාත්‍ර වූ ද ක්ලේශයක් ඇති වූ කල්හි, එයට නිග්‍රහකොට බැහැර කරන්නට වටී. පැරණි පඬිවරු අල්පමාත්‍ර වූ ද අරමුණක් දැක, තම සිතේ පැවති කෙලෙසුන් බැහැරකොට, පසේ බුදු බව උපදවා ගත්හ'යි කියා මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසන් තෙමේ බරණැස් නුවර ප්‍රධාන වාසල් දොරටුව සමීපයෙහි කිසියම් කුඹල් පවුලක උපත ලැබ, නිසි වියට පත් ව පවුල් බර කරට ගෙන එක් පුතකු ද එක් දියණියක ද ලැබ, වළං සාදා විකිණීමෙන් අඹු දරුවන් පෝෂණය කරයි.

මෙකල කළුඟු රටේ දන්ත පුරයෙහි 'කරණ්ඩු' නම් රජතුමා මහත් වූ පිරිවරින් උයනට යන කල්හි, උයන් දොරටුව සමීපයෙහි ගෙඩිවලින් පිරි අතු බරවුණු, මිහිරි රසැති ගෙඩි ඇති, අඹ ගසක් දැක ඇතුපිට ම හිඳගෙන, අත දිගුකොට ඉදුණු එක් අඹගෙඩියක් කඩාගෙන, උයනට පිවිස මඟුල් ගල්තලාවෙහි වාඩි වී, දිය යුතු අයට ද දී, අඹගෙඩිය අනුභව කෙළේ ය. එතෙක් කිසිවකු විසින් අතක් නො තැබූ, අඹගසට රජු අත තැබීමෙන් පසු, මහත් අපල කාලයක් උදා විය. රජු ගෙඩියක් කඩා ගනු දුටු ඇමතිවරු ද, බ්‍රාහ්මණ-ගෘහපති ආදීහු ද, සෙසු පරිවාර ජනයෝ ද, අඹ කඩාගෙන කන්නට පටන් ගත් හ. පසු ව එතැනට පැමිණි පැමිණි අය, පොලු මුගුරුවලින් ගසා ද, ගසට නැග අතු පිටින් බිඳ ගෙන ද අඹ කෑ හ. අන්තිමේ දී ගසේ අමු අඹ ගෙඩියක්වත් ඉතිරි නොවී ය. මුළු දවස පුරා ම උයන් ක්‍රීඩාවෙහි නිරත වූ රජතුමා, සැඳෑ කාලයේ, අලංකාර කරන ලද ඇතුපිට නැගී, පෙරළා වාසල වෙත යන්නට පිටත් විය. උයන් දොරටුව ළඟට පැමිණි රජතුමා ඉහත කී අඹ ගස දැක, එක්වර ම ඇතුපිටින් බිමට බැස්සේ ය. තනිව ම අඹගස වෙතට ගිය රජතුමා අඹ ගස දෙස බලා, 'මේ අඹ ගස උදෑසන දුටු අයට කෙතෙක් බලා සිටියත්, සෑහීමකට පත් නො වන අයුරින් තිබුණේ ය, ගෙඩිවලින් පිරි, අතු බර වී, ශෝභමාන ව තිබුණේ ය. දැන් වනාහි ගෙඩි කඩා ගැනීමෙන් අතු සුණු විසුණු වී, විනාශ වූ අඹ ගසක් ව අශෝභමාන ව පවතී යැ'යි සිතුවේ ය. මෙසේ සිතන රජතුමා වටපිට බලන අතර, වෙනත් ගෙඩි නැති අඹ ගසක් දැක, 'මේ අඹගස මේ විපතට මුහුණ දුන්නේ, තමාගේ ගෙඩි නිසා ම ය. මේ ගිහි ජීවිතය ද, ගෙඩි ඇති අඹ ගසක් වැනි ය. පැවිද්ද වූ කලී ගෙඩි නැති ගසක් වැනි ය. කරදර එනුයේ ගෙඩි ඇති ගසට ය. බිය ඇති වන්නේ යමක්-කමක් ඇති පුද්ගලයාටම ය. ධනය නැත්තකුට බියක් ද නැත. මා ද, ගෙඩි නැති ගසක තත්වයට පත්විය යුතු යැ'යි සිතා, ගෙඩි ඇති ගස අරමුණු කොටගෙන, ගස මුලදී ම හිටගෙන ම තිලකුණු මෙනෙහි කොට, විදර්ශනා වඩා, 'පව්වේක බෝධි ඥානය' උපදවා ගත්තේ ය. අනතුරුව 'මම මාගේ මව්කස නමැති කුටිය සිඳ-බිඳ දැමුවෙමි. හව තුන ම සින්දෙමි. ප්‍රතිසන්ධිය බැගෑර කෙළෙමි.

සසර නමැති නිසරු භූමිය පිරිසිදු කෙළෙම්. කඳුලු සමුදුර වියලා දැම්මෙමි. ඇටසැකිල්ල නමැති පවුර බිඳ දැම්මෙමි. මට නැවත පිළිසිඳ ගැනීමක් කැල ම නැතැ'යි මෙසේ ආවර්ජනා කළ රජතුමා සර්වාභරයෙන් ම සැරසී, ගස ළඟ හිටිවන ම සිටියේ ය. මේ දුටු ඇමැතිවරු 'මහරජතුමනි, ඔතැන බොහෝ වේලාවක් සිටගෙන සිටියේ නොවේ දැ'යි කීහ. 'ඇමැතිවරුනි, මම රජෙක් නොවෙමි. මම වූ කලී පසේ බුදුවරයෙක්මි'යි එතුමා කිය. 'රජතුමනි, පසේ බුදුවරු නම් ඔබ වැන්නෝ නො වෙති'. 'ඇමතිවරුනි, ඔවුහු කෙබඳු වෙන් ද?' 'රජතුමනි, උන්වහන්සේ කෙස්ඵලු බහා, කසාවතින් වැසී, කුලයෙහි හෝ පිරිස් හි නො ඇලී, සුළඟින් වෙන්වුණු වලාකුළක් මෙන්, රාහුගෙන් මිදුණු සදමඬල මෙන්, බබළමින් හිමාල වනයෙහි 'නැඤ්ඤක' පර්වත ප්‍රාන්තයෙහි වාසය කෙරෙති. දේවයිනි, පසේ බුදුවරු නම්, එබඳු ස්වරූප ඇත්තෝ යැ'යි ඇමැතිවරු උත්තර දුන්හ. එකෙණෙහි ම එතුමා සිය දකුණු අත ඔසවා, තම හිස පිරිමැද්දේ ය. ඒත් සමග ම ගිහි බව අතුරුදන් විය. ශ්‍රමණ භාවය පහළ විය.

1. තුන් සිවුර ද, පාත්‍රය ද, දැළි පිහිය ද, ඉදිකටුව හා නූල් ද, පටිය ද, පෙරහන්කඩ ද, යෝගී හික්කුටට සුදුසු ය.

මෙසේ දක්වන ලද මේ සියලු ශ්‍රමණ පිරිකර, එතුමාගේ කය භා සම්බන්ධ විය. මොහොතකින් අහසට නැගුණු මේ පසේ බුදුරජ තෙමේ අහසෙහි සිට මහජනයාට අවවාද දී, අහසින් ම උතුරු හිමාලයෙහි පිහිටි නැඤ්ඤක පර්වත ප්‍රාන්තයට වැඩියේ ය.

ගන්ධාර රටේ තක්ෂිලා නුවර 'නග්ගජ්' නම් රජතුමා ස්වකීය ප්‍රාසාදයෙහි උඩුමහල් තලයට නැග, එහි පණවා තිබුණු මාහැඟි ආසනය මත වැඩ හුන්නේ ය. ඒ සමීපයෙහි බිම හිඳගත් එක් වනිතාවක්, අවට සුවඳ ගැන්වීම සඳහා, සුවඳ කුඩු අඹරමින් හුන්නා ය. ඇගේ එක් අතෙක එක් මැණික් වළල්ලක් බැගින් තිබුණි. දැනින් ම මඳ වේලාවක් සුවඳ කුඩු ඇඹරූ ඇ එක් අතෙක තිබූ වළල්ල ගලවා අනෙකෙහි පැළඳ ගෙන වළල්ල නැති අතින් සුවඳ කුඩු එක්තැන් කරමින් ද, අලුත් කොටස් එකතු කරමින් ද, නැවත අඹරන්නට පටන් ගත්තා ය. ඒ දුටු රජතුමා 'මේ තැනැත්තියගේ අතෙහි වළලු දෙකක් එක් වූ පමණින්, ගැටෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. නාදය පටන් ගත්තේ ය. වළලු දෙක වෙන් ව දැනේ පවතිද්දී, කිසිදු ගැටීමක් නැත. එකතුවෙන් ම ගැටුමත්, ශබ්දයත් ඇති විය. මෙපරිද්දෙන් ම මෙලොව

සත්ත්වයෝ ද වෙන් වෙන් ව සිටින කල්හි නො ගැටෙති. ශබ්ද නො කරති. එකට එකතු වූ කල්හිම එනම්, දෙන්නෙක් තුන්දෙනෙක් එක් වුවත්, ඔවුනොවුන් හා ගැටෙති. කලහ කෙරෙති. මම වනාහි කාශ්මීර-ගන්ධාර යන රාජ්‍ය දෙකෙහි ම රටවැසියන්ට රජකම් කරමි. මේ සියල්ල ම අත්හැර දමා තනි ව වාසය කරන්නට වටී. එවිට මෙතෙක් පැවති කිසිදු ගැටුමක් මා ඉදිරියට නො පැමිණේ යැ'යි හිඳගෙන ම වළලුවල ගැටීම අරමුණට ගෙන තිලකුණු මෙතෙහි කොට, විදර්ශනා වඩා, 'පව්වේක බෝධි ඥානය' උපදවා ගත්තේ ය. සෙසු විස්තර මීට මුලින් කී කථාවට සමාන ය.

විදේහ රටේ මියුලු නුවර 'නිමි' රජතුමා උදේ ආහාරය නිමවා ඇමැති ගණයා පිරිවරාගෙන, උඩුමහල් තලයේ සීමැදුරු කවුළුව විවරකොට ගෙන, විටිය දෙස බලාගෙන සිටියේ ය. ඒ අතර කිසියම් මස් කඩයකින් මස් පෙත්තක් ධූර්ගත්, උකුස්සෙක් අහසට පියඹා ගියේ ය. ඒ දුටු එහෙත් මෙහෙත් පියඹා ආ ගිජු ලිහිණි ආදී වෙනත් පක්ෂීහු ඒ උකුස්සාට, මස් කැබැල්ල හේතු කොටගෙන, උභ්‍ය වටකොට හොටවලින් කොටන්නටත්, පියාපත්වලින් පහර දෙන්නටත්, පාවලින් පාගන්නටත් පටන් ගත් හ. තමාට ඇති වූ වධය ඉවසාගත නො හුණු, උකුස්සා මස් පෙත්ත බිම හෙළී ය. බිම වැටෙන්නට පෙරාතුවම එය වෙනත් කුරුල්ලෙක් ධූර්ග ගත්තේ ය. සැණෙකින් උකුස්සා අත්හළ පක්ෂීහු, මස් පෙත්ත ධූර්ගත් කුරුල්ලා පසුපස එලවමින් පහර දෙන්නට, ලුහුබදින්නට පටන් ගත්හ. උභ්‍ය ද එය අත් හළේ ය. වෙනෙකෙක් එය ධූර්ග ගත්තේ ය. මේ දුටු රජතුමා 'යම් යම් පක්ෂියෙක් මස් පෙත්ත ගත්තේ ද? ඔහුට ම දුක ඇතිවිය. ඔහුම පීඩාවට පත් විය. යමෙක් එය අත්හළේ ද, ඒ ඒ අයට සැනසීම ලැබුණි. මේ පංචකාම සම්පත්තිය එසේම ය. යමෙක් යමෙක් එය ගනී ද? ඔහුට ම දුක ලැබේ. අනෙකාට එනම්, එයින් මිදුණු තැනැත්තාට සැප ය. මෙය හැමෝට ම සාධාරණ දහමකි. මට ස්ත්‍රීන් පමණක් සොළොස් දහසකි. එබැවින් උකුස්සා අත්හළ මස් කැබැල්ල මෙන්, මේ සියලු පස්කම් ගුණයන් බැහැරකොට, සැපවත් වන්නට මේ සුදුසු කාලය යි. මෙසේ කල්පනා කළ ඔහු, ඒ ගැන නුවණින් මෙතෙහි කොට බලා, තිලකුණු මෙතෙහිකොට, විදසුන් වඩා හිටිවන ම 'පව්වේක බෝධි ඥානය උපදවා ගත්තේ ය. ඉතිරි විස්තරය මීට මුලින් කී කථාවට සමාන ය.

උත්තර පංචාල රටේ කම්පිල්ල නුවර 'දුම්මුඩ' නම් රජෙක් රාජ්‍යය විවෘතය. උදෑසන ආහාරය වැළඳු රජතුමා සියලු අලංකාරයෙන් සැරසුනේ,

ඇමැති ගණයා විසින් පිරිවරන ලදු ව, විවර කළ සීමැදුරු කවුළුවෙන් රජමිදුල දෙස බලමින් සිටියේ ය. එවිට ම රජගෙදර ගොපල්ලෝ හරක් ගාල් විවෘත කළ හ. ගාලෙන් නික්මෙන හරක් අතර සිටි ගොන්නු කිහිප දෙනෙක්, එක් වැස්සියක කෙරෙහි හැඟීම් ඇතිකොට ගෙන, ඇ පසුපස ලුහුබැන්දාහ. එහි සිටි ඉතා සියුම් උල් සහිත අං යුවලක් ඇති, විශාල ගොනෙක් වැස්සියගේ ළඟින් ම යන කල්හි, තවත් ශක්තිමත් ගොනකු එතැනට පැමිණෙනු දැක, වහා නැවතී උභ දෙස තරහින් බැලුවේ ය. ලිංගික ඊර්ෂ්‍යාවෙන් මැඩුණු (උල් සහිත අං යුවලක් ඇති) ඒ ගොනා ඔහු හා තරගයට පැමිණී ගොනාගේ පිටුපසින් ගොස්, උගේ දෙකලවා අතරට වැරෙන් පහර දුන්නේ ය. කුවාලය බරපතල විය. සිරුරෙහි ඇතුළත කොටස් කුවාලයෙන් එලියට පැන්නේ ය. පහර කෑ ගොනා එතැනම මරණයට පත්විය. ඒ දුටු රජතුමා 'තිරිසනනුන්ගේ පටන් මේ සත්ත්වයෝ ඇල්ම නිසා දුකට පත් වෙති. කාමයෙන් වැනසෙති. මේ ගොනා කාමය වෙනුවෙන් දිවි පිදුවේ ය. කාමයෙන් මුළාවට පත් සත්ත්වයෝ, ඒ නිසාම කම්පනයට පත්වෙති. එබැවින් සත්ත්වයන් කම්පනයට පත් කරන, මේ කාමයන් දුරු කිරීම ම වටී යැ'යි, කල්පනා කෙළේ ය. මෙසේ හිටිවන ම බොහෝ වේලාවක් කල්පනා කළ රජතුමා තිලකුණු මෙනෙහි කොට විදසුන් වඩා, 'පව්වේක බෝධි ඥානය' ඉපදවීය. සෙසු සියලු විස්තර පෙර පරිදීම ය.

ඉක්බිති කිසියම් දවසක මේ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර නම, පිඬු සිඟා යන වේලාව සලකා, නැඳුමුලක පර්වත ප්‍රාන්තයෙන් නික්ම 'අනෝතප්ත' විලට පැමිණ, එහි දී නාලිය දැහැටි වළඳ, සිරුරු පිළිදැගුම් (අත-පය-මුහුණ-කට සෝදා) කොට, ඒ සමීපයෙහි වූ හිරියල් පර්වත තලාවෙහි සිට, සිවුරු හඳු පොරවා පා සිවුරු ගෙන, සෘද්ධියෙන් අහසට පැන නැඟී, පංච වර්ණ වලාකුළු මඩිමින් අහසින් ම ගොස්, බරණැස් නුවර වාසල් දොරටු සමීපයෙහි වූ ගමකට නුදුරෙන් බැස, කිසියම් සුවපහසු තැනකදී සිවුරු පොරවා පාත්‍රා ගෙන, එකී ගමේ පිඬු පිණිස හැසිරෙමින් අනුකූමයෙන් බෝසතුන්ගේ නිවෙස වෙත පැමිණී සේක. පසේ බුදුවරුන් දුටු බෝසත් තෙමේ සතුටු සිතින්, උන්වහන්සේ ගේ තුළට වැඩිමවා පණවන ලද අසුන්හි වඩා හිඳුවා, පැන් පිළිගන්වා ප්‍රණීත වූ කෑම හා භෝජනයන්ගෙන් ද, පාන වර්ගයන්ගෙන් ද, සංග්‍රහ කොට, එකත්පසෙක හිඳ ඒ පසේබුදුවරුන් අතුරෙන් සංඝභෞර (වැඩිමහලු ම) තෙරුන්ට වැඳ, 'ස්වාමීනි, ඔබේ පැවිදි ස්වරූපය අභිශයින් බබළයි. ඉතා ප්‍රසන්න ඉඳුරන් ඇත. සමේ වර්ණය පිරිසිදු ය. පැහැපත් ය. ඔබවහන්සේ කුමක් නම් අරමුණු කොටගෙන, මේ

හික්ෂාවෙන් යැපෙන පැවිද්දට එළඹුනාහු දැ'යි විචාළේ ය. එයින් නො නැවතුනු බෝසත් තෙමේ සෙසු පසේ බුදුවරුන් වෙත ද එළඹ, ඒ ප්‍රශ්නයම විචාළේ ය. අනතුරුව ඒ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර නම අතුරෙන් එක් එක් නම වශයෙන් 'මම අසවල් රටේ, අසවල් නුවර, අසවල් රජතුමා වී, ආදී වශයෙන් තම-තමන්ගේ අභිනිෂ්ක්‍රමණයන්ට හේතුභූත වූ කරුණු පැහැදිලි කරමින්, එක් එක් ගාථාව බැගින්, අනුපිළිවෙළට මෙසේ ප්‍රකාශ කළ හ.

අමබාහං මදදං වන මනතරසමිං
නිළොභාසං ඵලිතං සංචිරුළහං
තමදදසං ඵලහෙතු විහගං
තං දිසවා හිකබාවරියං වරාමි

වනය ඇතුළෙහි, මනාව වැඩුණු නිල් පැහැයෙන් පල ගත් අඹගසක් දුටුවෙමි. ඒ අඹගස, ගෙඩි හේතු කොටගෙන, කැඩී, බිඳී තිබෙනු ද දුටුවෙමි. ඒ දැක හික්ෂු වර්යාවෙහි හැසිරෙමි.

3. කාන්තාවක්, දක්ෂ ශිල්පීන් විසින් නිමවන ලද, මට්සිලිටි, හඬ නැගීමකින් තොර, වළලු දෙකක් දැරුවා ය. එක් වළල්ලක් අනෙක වෙත එකතු වූ කල්හි, නාද විය. ඒ දැක හික්ෂු වර්යාවෙහි හැසිරෙමි.

4. කුණපයක් රැගෙන එන තනි වූ කුරුල්ලකුට, බොහෝ කුරුල්ලෝ එකතු වී, ආහාර හේතු කොටගෙන, වටකොට පහර දෙන්නට පටන් ගත්හ. ඒ දැක හික්ෂු වර්යාවෙහි හැසිරෙමි.

5. (ගව) රංචුව මැද, සැලෙන මොල්ලියක් ඇති, වර්ණයෙන් හා බලයෙන් යුක්ත ගොනකු මම දුටුවෙමි. උභ්‍ය කාම හේතුවෙන් ඇණුම් කනු ද දුටුවෙමි. ඒ දැක හික්ෂු වර්යාවෙහි හැසිරෙමි.

මෙහි 'අමබාහමදදං' යනු 'මම අඹගසක් දුටුවෙමි' යන අර්ථ යි. 'වනමනතරසමිං' යනු 'වනය අතරේ එනමි, වනය මැද' යන අර්ථ යි. 'සංචිරුළහං' යනු 'මනාව වැඩුණු' යන අර්ථ යි. 'තමදදසං' යනු 'උයනින් නික්මෙන මම, 'ඒ ගස ගෙඩි හේතුවෙන් කඩාබිඳ දමනු' දුටුවෙමි', යන අර්ථ යි. 'තං දිසවා' යනු 'ගෙඩි හේතුවෙන් කඩා බිඳ දමන ලද, ඒ ගස

දැක, හටගත් සංවේග ඇති මම, 'පව්වේක බෝධි ඥානය' උපදවා ගෙන, මේ හික්කාවාර පැවිද්දට, ඒ හේතුවෙන් පැමිණියේ වෙමි' යන අර්ථ යි. 'හික්කාවරියං වරාමි' යනු 'ඒ මේ ඵල හේතුවෙන් භානියට පත් අඹ ගස, දුටු තැන් පටන් සිත තුළ ඇති වූ සියලු අදහස් කීවේ ය' යන අර්ථ යි. සෙසු ගාථා පැහැදිලි කිරීමේ න්‍යාය මෙය ම වේ. මේ දක්වනුයේ මෙතෙක් නො කියන ලද පදයන්හි වර්ණනා ය. 'සේලං' යනු 'මැණික් වළල්ල'ය. 'නරවීරනිට්ඨිතං' යනු 'වීර මිනිසුන් විසින් නිමවන ලද, පණ්ඩිත පුරුෂයන් විසින් කරන ලද' යන අර්ථ යි. 'යුගං' යනු 'එක් අතෙක එක බැගින් වන පරිද්දෙන් තිබූ, එක් වළලු ජෝචුවක්' යන අර්ථ යි. 'දිජා දිජං' යනු 'සෙසු කුරුල්ලෝ, මස් කැබැල්ල ගත් කුරුල්ලාට' යන අර්ථ යි. 'කුණපමාහරනනං' යනු 'ඒ මස් පිඩ රැගෙන යන්නා වූ' යන අර්ථ යි. 'සමෙව්ව' යනු 'එක් වී, රැස් වී' යන අර්ථ යි. 'පරිපාතයිංසු' යනු 'කොටමින් ලුහුබැන්දාහ' යන අර්ථ යි. 'උසභාහමඤං' යනු මම ගොනකු දුටුවෙමි' යන අර්ථ යි. 'වලකකකුං' යනු 'සෙලවෙන මොල්ලියක් ඇති' යන අර්ථ යි.

බෝසත් තෙමේ මේ එක් එක් ගාථාවක් අසා 'මැනව සවාමීනි, ඒ අරමුණු ඔබවහන්සේට ම අනුරූප ඒවා යැ'යි, එක් එක් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේට ස්තූති කෙළේ ය. ඒ සතරදෙනා වහන්සේ විසින් දේශිත වූ දහමි කථා අසා, ගිහිගෙයි කලකිරුණු බෝසත් තෙමේ, උන්වහන්සේ වැඩි පසු උදේ ආහාරය නිමවා, සුවපහසු ලෙස වාඩි වී, සිය බිරිය ළඟට කැඳවා, 'සොඳුර, ඒ පසේ බුදුවරු සතර නම ස්වකීය රාජ්‍යයන් අත්හැර පැවිදි වී, දැන් කිසිදු බරක් නැති ව, කිසිදු කරදරයකින් තොර ව, පැවිදි සුවයෙන් කල් ගෙවති. මම වනාහි කුලී වැඩ කිරීමෙන් දිවි ගෙවන්නෙක්මි. මේ ගිහි ජීවිතයෙන් කවර නම් ප්‍රයෝජනයක් ද? එබැවින් ඔබ දරුවන් බලාගෙන ගෙදර වෙසෙනු මැනවැ'යි මේ ගාථා දෙක කීවේ ය.

6. කළිඟු රටේ 'කරණ්ඩු' නම් රජ ද, ගන්ධාරයේ 'නග්ගජී' නම් රජ ද, විදේහ රටේ 'නිමි' රජ ද, පංචාලයේ 'දුම්මුබ' රජ ද, යන මොවුහු සිය රටවල් ද, අන් සියල්ල ද, අත්හැර පැවිදි වූ හ.

7. මෙහි වැඩි 'විසුද්ධි දේව' නම් වූ මේ සියලු දෙනා, දිලිසෙන ගිනි වැනි ය. භාර්ගවීය, අධික වූ මේ කාමයන් හැර දමා, මම ද තනිව ම (හික්කා වර්යාවෙහි) හැසිරෙන්නෙමි.

'සොඳුර, මේ සංඝඤ්ඤා වූ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දන්තපුර නම් නුවර කළුගුණ ජනපදයේ කරණ්ඩු නම් වූ රජතුමා ය. දෙවැනි පසේ බුදුරදහු තක්ෂිලා නුවර ගන්ධාර ජනපදයේ නග්ගේ නම් රජතුමා ය. තෙවැනි පසේ බුදුරදහු මියුලු නුවර විදේහ ජනපදයේ නිම් නම් වූ රජතුමාය. සිව්වෙනි පසේ බුදුරදහු කම්පිල්ල නුවර උත්තර පංචාල ජනපදයේ දුම්මුඛ නම් රජතුමා ය. උත්තරනන්සේ සතර නම එවැනි රටවල් අත්හැර, සියල්ලෙන් මිදී පැවිදි වූහ.

මෙහි 'සබ්බෙසි මෙ' යනු 'මේ සියලු දෙනා 'විසුද්ධි දේව' නම් වූ පුරව පසේ බුදුවරුන් හා සමාන වෙති. එකම තත්වයට පැමිණියාහු වෙති.' යන අර්ථ යි. 'අග්නි යථා' යනු 'ඒ සියලු දෙනා වහන්සේ දිලෙන ගිනි මෙන් බබළති' යන අර්ථ යි. 'තථෙවිමෙ' යනු 'එසේ ම උත්තරනන්සේ ශීලාදී වූ පංචවිධ ගුණයන්ගෙන් ද බබළති' යන අර්ථ යි. 'එකො වරිසසාමි' යනු 'උත්තරනන්සේ යම් සේ ද? මම ද එසේ ම පැවිදි වී හුදකලා ව හැසිරෙන්නෙමි' යන අර්ථ යි. 'භග්ගවි' යනුවෙන් සිය බිරිය අමතයි. 'භික්ඛාන කාමානි' යනු 'රූපාදී වූ වස්තු කාමයන් අත්හැර' යන අර්ථ යි. 'යථොධිකානි' යනු 'සීමාසහිත ව තමාට අයත් ව තිබුණු' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි.

එනම් රූපාදී වශයෙන් සීමා සහිතව තිබූ, වස්තුකාමයන් අත්හැර මම ද පැවිදි වී, එකලා ව හැසිරෙන්නෙමි' යන අර්ථ යි. 'යථො' යනු ද පාඨයකි. එහි අර්ථය මෙසේ ය. යමෙකින් වෙන් වී ද, එහි සීමාව 'යථොධිකානි' නම් වේ. එනම්, වෙන් වූ කොටසයි. 'පැවිදි වන්නෙමි'යි සිතූ තැන් පටන්, ක්ලේශ කාමයන්ගෙන් එක් කොටසක් නිමා වූයේ, නිරුද්ධ වූයේ වෙයි. ඔහුගේ 'වස්තු කාම' නම් වූ කොටස ද නිමා වූයේ වේ' යන අර්ථ යි.

ස්වාමී පුරුෂයාගේ මේ කර්ම ඇසූ ඇය 'ස්වාමීනි, පසේ බුදුවරුන්ගේ බණ ඇසූ තැන් පටන්, මගේ සිත ද ගිහිගෙයි නො ඇලේ' යැයි කියා මේ ගාථාව පැවසුවා ය.

8. භාර්ගවය, කාලය මෙය යි. වෙනත් අවස්ථාවක් නැත. පසුව මට අනුයාසනයක් නො ලැබෙන්නේ ය. මිනිසකුගේ අතින් මිදුණු කිරිල්ලක මෙන්, මම ද තනි ව ම (තපස් වර්ධාවෙහි) හැසිරෙන්නෙමි.

මෙහි 'අනුසාසිතා මෙ න භවෙයා පච්ඡා' යනු 'අනුශාසකයෙක්, අවවාද දෙන්නෙක් නො වන්නේ නම්, අවවාද දෙන්නන් දුර්ලභ බැවින්, ඒ නිසා මෙය ම පැවිද්දට සුදුසු කාලය යි. වෙනත් අවස්ථාවක් නැතැයි, දැක්වයි' යන අර්ථ යි. 'සකුණිව මුත්තා' යනු 'යම් සේ කුරුලු වැද්දකු විසින් අල්ලා ගෙන, කුරුලු කුඩුවක දමන ලද කිරිල්ලන් අතුරෙන්, ඔහුගේ අතින් මුදුණු එක් කිරිල්ලක් අහසට පැන, කැමති තැනකට ගොස් තනිවම හැසිරෙන්නේ ද, එසේ මම ද ඔබේ අතින් මිදී, හුදකලා වී හැසිරෙන්නෙමැයි තමා ද පැවිද්දට කැමති ව මෙසේ කීවා ය' යන අර්ථ යි.

බෝසත් තෙමේ ඇයගේ කථාව අසා නිශ්ශබ්ද විය. ඇය වනාහි බෝසතුන් රචටා, ඔහුට කලින් පැවිදි වනු කැමති ව 'ස්වාමීනි, මම දැන් පැන් තොටට යන්නෙමි. දරුවන් බලා ගනු මැනවැ'යි කියා, කළය ද අතට ගෙන දිය ගෙන ඒමට යන්නියක මෙන්, ගෙදරින් පලාගොස් නුවර කෙළවර පිහිටි තාපසාරාමයකට ගොස් තවුස් පැවිද්දෙන් පැවිදි වූවා ය. බෝසත් තෙමේ ඇය පෙරළා නො එන බව දැන, තෙමේ ම දරුවන් පෝෂණය කරන්නට පටන් ගත්තේ ය.

පසුකලෙක දරුවන් ටික ටික වැඩෙද්දී ඔවුන් හොඳ නරක තේරෙන වයසට පත් වූ කල්හි, දරුවන් පරික්ෂා කිරීමට සිතූ බෝසත් තෙමේ, එදා බත පිසනවිට, නො පැසුණු බතක් සැකසී ය. තවත් දිනෙක, කැඳ සහිත බතක් ද, වෙනත් දිනෙක මැනවින් පැසුණු බතක් ද, තවත් දිනෙක කැඳ ඉතා වැඩි බතක් ද, තවත් දවසෙක, ලුණු නැති ආහාර ද, එක් දවසක, ලුණු වැඩි ආහාර ද වශයෙන් විවිධ අයුරෙන් කෑම සකස් කෙළේ ය. ඒ සෑම දිනක ම ආහාරවල අඩුපාඩු, දරුවෝ සිය පියාට පෙන්වා දුන් හ. එවිට බෝසත් තෙමේ, දැන් මේ දරුවන්ට යමක් කමක් තේරෙන බව පෙනේ. ඔවුහු දැන් හොඳ නරක දනිති. එබැවින් කාරණා මැනවින් දැන ජීවත්වීම, මේ දරුවන්ට ගැටළුවක් නො වන නිසා, මේ මට පැවිදිවීමට සුදුසු කාලය යැ'යි කල්පනා කෙළේ ය. ඉක්බිති ඒ දරුවන් තම ශ්‍රෝතීන්ට පවරා දුන් බෝසත්තුමා වැඩිහිටි ශ්‍රෝතීන් අමතා 'මෑණියෙනි, පියාණෙනි, මේ දරුවන් මැනවින් රැක බලාගෙන, පෝෂණය කරනු මැනවැ'යි කියා, ඔවුන්ගෙන් සමුගෙන නෑයන් වැලපෙද්දී ම නුවරින් නික්ම, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, නගරය කෙළවරෙහි අසපුවක වාසය කෙළේ ය. කිසියම් දවසක ඔහු බරණැස් නුවර පිඬු පිණිස හැසිරුණේ ය. ඒ දුටු පරිබ්‍රාජිකාව වහා ඔහු වෙත ගොස්,

ඔහුට නමස්කාර කොට, 'උතුමාණෙනි, ඔබතුමා දරුවන් අත්හැර දැමුවේ යැ'යි සිතමි'යි කීවා ය. එවිට බෝසත් තවුසා 'මම දරුවන් අත්හැර නො දැමීමෙහි. ඔවුන්ට හොඳ නරක තේරෙන අවදියේ දී, ඒ සියලු දෙනා අපගේ ඥාතීන්ට පවරා දී, මම පැවිදි වූයෙමි'. එබැවින් ඔබ ඔවුන් ගැන නො සිතා, පැවිද්දෙහි ඇලී කටයුතු කරනු මැනවැ'යි මේ ගාථාව පැවසුවේ ය.

9. (බනේ) අමු බව, පැසුණු බව (ඔවුහු) දනිති. තව ද ලුණු මද බව, ලුණු ඇති බව ද දනිති. ඒ දුටු මම පැවිදි වීමි. ඔබ ද පැවිද්දෙහි හැසිරෙව. මම ද හැසිරෙමි.

මෙහි 'තමහං' යනු 'මම දරුවන්ගේ ඒ ක්‍රියාව දැක පැවිදි වූයෙමි', යන අර්ථ යි. 'චරෙව කං වරාමහං' යනු 'ඔබ ද හික්ෂාවර්යාවෙහිම හැසිරෙව. මම ද හික්ෂාවර්යාවෙහි ම හැසිරෙමි', යන අර්ථ යි.

බෝසත් තවුසා මෙසේ ඒ පරිබ්‍රාජිකාවට ඔවදන් දී, පිටත්කොට හැරියේ ය. ඇය ද, ඒ අවවාද පිළිගෙන බෝසතුන්ට වැද, ඇ කැමති තැනකට පිටත් ව ගියාය. එදා පටන් ඒ දෙදෙනා නැවත කිසි දා හමු නො වූ හ. බෝසත් තෙමේ ධ්‍යාන හා අභිඥා උපදවා, දිගුකලක් ජීවත්ව සිට, පසුකලෙක මිය ගොස්, බබ්ලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශ කොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, පන්සියයක් හික්ෂුහු රහත් ඵලයෙහි පිහිටිය හ. එදා දියණිය නම්, උප්පලවණ්ණා ය. පුතා නම්, රාහුල කුමාරයා ය. පරිබ්‍රාජිකාව නම්, රාහුල මාතාව ය. තාපසයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.4

දළහධම්ම ජාතකය

'අභඤ්ඤව දළහධම්මාය' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ කොසඹෑ නුවර සෝමිතාරාමයෙහි වැඩ වෙසෙන සේක, 'උදේනි' රජුගේ 'හදවතී' ඇතින්න නිමිතිකොට ගෙන වදාළ සේක. ඒ ඇතින්න විසින් ලබන ලද විවිධ වූ විධානයන් ගැන ද, උදේනි රජුගේ රාජ වංශය සම්බන්ධ විස්තර ද, 'මාතංග' ජාතකයෙහි විස්තර කෙරේ. කිසියම් දිනෙක ඉහත කී හදවතී ඇතින්න නුවරින් නික්මී යනවිට ආර්ය සංඝයා පිරිවරා ගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ, උදෑසන ම අප්‍රමණ වූ බුද්ධශ්‍රීයෙන්, පිඬු පිණිස නුවරට ඇතුල්වනු දැක, වහා ගොස් බුදුරජුන්ගේ පාමුල වැද හෙව, 'සියල්ලන් ලෝකයෙන් එතෙර කරන, සියල්ල දත්, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, උදේනි වංශික මේ රජතුමා, මා තරුණ කාලයේ දී, නියම කළ කටයුතු වහා නිම කළ හැකි කාලයේ දී, 'මැය නිසා මගේ ජීවිතය බේරුණි. මේ රාජ්‍යයත්, මාගේ අග මෙහෙසියත් ලැබුණේ මෑ නිසාම යැ'යි කල්පනා කොට, මා කෙරෙහි ප්‍රියභාවය උපදවා, මහත් වූ රැකවරණ හා සම්පත් මට දුන්නේ ය. සියලු අලංකාරයන්ගෙන් මාගේ සිරුර සැරසුවේ ය. එපමණක් නොව, මා වෙසෙන තැන සරසා, සුවද පිරිබඩ ගල්වා, හිස ඉහළින් රත්තරු වලින් වැඩ දමන ලද වියන් බන්දවා, අවට විසිතුරු වටතිරවලින් සරසා, සුවද තෙල් යොදා පහන් දල්වා, සුවද දුම් තැටි තැන තැන තබිබවා, මළපහ කරන තැන විශාල ස්වර්ණමය භාජනයක් පිහිටුවා, මා නිදාගන්නා ස්ථානයෙහි, විසිතුරු ඇතිරිල්ලක් එලා, ඒ මත මා සැතපවී ය. රාජභෝජන හා සම වූ නොයෙක් රසයෙන් යුතු ආහාර කන්නට දෙවී ය. එහෙත් දැන් වනාහී, මා මෙසේ මහලු බවට පත්වූ කල්හි, වැඩක් පලක් කරගැනීමට නො හැකි කල්හි, මට දුන් ඒ සියලු රැකවරණ හා සැප සම්පත් සිඳ දැමුවේ ය. අනාර්ථ පිහිටක් නැතිව ආහාර පවා හිඟව, දැන් මම කැලයට වැදී, වැටකේ කොළ කා ජීවත් වෙමි. එබැවින් ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ හැර අන් පිළිසරණක් මට නැත. මා කෙරෙහි අනුකම්පාකොට උදේනි රජුට මාගේ ගුණ සිහිපත් කරවා, අහිමි වූ පැරණි සැලකිලි හා රැකවරණ මට නැවත සලසා දෙනු මැනවැ'යි වැලපෙමින් කථාගතයන් වහන්සේට යැද්දාය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'ඇතින්න, ඔබ යන්නට ආ ගමන යන්න. මම ඔබ ගැන රජුට කියා, නැති වූ සම්පත් යසස් පෙරළා ලබා දෙන්නට කටයුතු කරන්නෙමැ'යි වදාරා රජුගේ මාලිගාව වෙත වැඩි සේක. බුදුරජුන් දුටු රජතුමා උන්වහන්සේ මාලිගාව තුළට වඩම්මා, රජගෙයි දී, බුද්ධපුත්‍රඛ මහා දන් පැවැත්වී ය. දානයෙන් පසු අනුමෝදනා බණ දෙසන බුදුරජාණන් වහන්සේ, දේශනාවෙන් අනතුරුව, 'මහරජතුමනි, හදවතිකා ඇතින්න කොහි දැ'යි ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, ඇ ගැන මම නො දනිමි'යි රජතුමා උත්තර දුන්නේ ය. 'මහරජ, තමාට උපකාර කළ අයට යසස් සම්පත් දී, ඔවුන්ගේ මහලු කාලයේ දී, දුන් සම්පත් ආපසු ලබාගැනීම නො වටී. කළගුණ සැලකීම, කෘතවේදී වීම, වටිනා දහමකි. හදවතිකා දැන් මහලු ය. ජරාජීර්ණ වූ ඇය අනාථ කිරීම, ඔබට තරම් වූවක් නො වේ. එය අයුතු යැ'යි වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'මහරජ, ඔබ නො දන්නවාට, ඇය දැන් කැලයට වැදී වැටකේ කොළ කා ජීවත් වන්නී ය. එබැවින් මහලු කල, පිහිටක් නැති කල, ඇය ධ කගැනීම ඔබේ යුතුකමකි. පැරණි සම්පත් ඇයට නැවතත් ලබාදීමට කටයුතු යොදනු මැනවැ'යි හදවතිකා ඇතින්නගේ ගුණ කී, බුදුරජාණන් වහන්සේ රජගෙදරින් නික්ම වැඩියේ ය. අනතුරුව රජතුමා ද, බුදුරජුන් කී අයුරෙන් ම ඇතින්න වෙනුවෙන්, කටයුතු සම්පාදය කෙළේ ය. මේ සිද්ධිය මුළු නුවර පුරා කටින් කට පැතිර ගියේ ය. හික්කු සංඝයා අතර ද, මේ පුවත පුවලිත විය. දම්සභාවට ධස් වූ හික්කුහු, ඒ ගැන කථා කරමින් හුන් හ. එවේලෙහි එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු, ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, දැන් පමණක් නො ව පෙර ද මම හදවතිකාගේ නැති වූ සම්පත් නැවත ලබා දෙන්නට, කටයුතු කෙළෙමැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර 'දළ්හධම්ම' නමින් රජෙක් රාජ්‍යය කෙළේ ය. එකල අප බෝසත් තෙමේ ඇමැති පවුලක උපත ලැබ, නිසිවියට පත්ව, රජුට රාජකාරිය කෙළේ ය. ඔහු ටික කලකදී ම රජුගේ සිත් දිනාගෙන මහත් වූ යසඉසුරු ලැබ ඉහළ ම තලයේ ඇමැති පදවියක් හෙබවී ය. එකල රජුට 'ඔට්ටිව්‍යාධි' නමින් යුතු, ශක්තියෙන් හා බලයෙන් ඉතාමත් ශක්ති සම්පන්න වූ, ජවාධික ඇතින්නක් වූවා ය. ඇ එක් දිනකට යොදුන් සියයක් ගමන් කරයි. ඇගේ ප්‍රධාන රාජකාරිය රජුගේ දූත මෙහෙවරෙහි යෙදීමයි. එහෙත් යුධමය අවස්ථාවක් එළඹුණු කල්හි ද, ඇ නො පිරිහෙලා සතුරන් මැඩීමෙහි යෙදේ. රජතුමා ඇයගෙන් ලද, බොහෝ උපකාර සැලකිල්ලට ගෙන, ඇයට සර්වාභරණ ලබා දී, උදේනි රජු විසින් හදවතිකා ඇතින්නට

ලබාදුන් ආකාරයේ සියලුම සම්පත් හා රැකවරණ දෙවී ය. එහෙත් ඇය ජරාජීරණ වී දුබල වූ කල්හි, රජතුමා ඇයට දුන් සම්පත් නැවත ආපසු ගත්තේ ය. එතැන් පටන් අනාථ අසරණ භාවයට පත් ඔට්ටිව්‍යාධි ඇතින් න කැලයට වැදී තණකොළ කමිත්, ජීවත් වන්නට පටන් ගත්තා ය.

කිසියම් දිනෙක රජපවුලෙහි වළං හිඟ වූ අවස්ථාවක, රජතුමා කුඹලා කැඳවා, රජමැදුරට වැඩිපුර භාජන අවශ්‍ය බව දැනුම් දුන්නේ ය. එවිට කුඹලා රජුට වැඳ 'ස්වාමීනි, වළං පිළිස්සීම සඳහා ගොමරිටි අත්‍යාවශ්‍ය ය. ගොම රිටි පටවා ගෙනෙන කරත්තයට යෙදීම සඳහා ගොනකු ලබාදෙනු මැනවැ'යි කීය. කුඹලාගේ කථාව ඇසූ රජතුමා, ළඟ සිටි පුරුෂයන් අමතා 'අපේ ඔට්ටිව්‍යාධි ඇතින් න කොහිදැ'යි ඇසී ය. 'දේවයිනි, ඇය ඉබාගාතේ ඇවිදිමින් සිටියැ'යි පුරුෂයෝ පිළිතුරු දුන්හ. කුඹලා ඇමතු රජතුමා, 'අද පටන් නුඹේ රථයෙහි, ඒ ඇතින් න යොදා ගොමරිටි ඇඳ ගනුව'යි කියා කුඹලාට ඇය භාර කෙළේ ය. කුඹලා ද සතුටින් යුතුව 'දේවයිනි, යහපතැ'යි කියා, කී ලෙසින් ම කටයුතු කෙළේ ය.

කිසියම් දවසක නගරයෙන් නික්මෙමින් සිටි ඇ, නගරයට පිවිසෙන බෝසත් ඇමතිතුමන් දැක, ඔහුගේ පාමුල වැතිර, හඬා වැලපෙමින් 'ස්වාමීනි, මා තරුණ කාලයේ දී 'බොහෝ උකාර වූ සතෙකැ'යි සලකා, රජතුමා මට මහත් යස ඉසුරු දෙවී ය. එහෙත් දැන් මා මහලු කල්හි, දුන් සියලු වස්තුව ආපසු ගෙන මා අමතක කොට දමා ඇත. දැන් ඔහු මා සිටින බවක්වත් සිහිපත් නො කරයි. එයින් අනාථ අසරණ භාවයට පත් වූ, මම දැන් කැලයට වැදී තණකොළ කා ජීවත් වෙමි. මෙසේ දුකට පත් මා විදින කරදර මදිවාට, කරත්තයකින් ගොම ඇදීම සඳහා මා කුඹලාට භාර කෙළේ ය. එබැවින් ස්වාමීනි, මට දැන් ඔබ හැර අන් පිළිසරණක් නැත. මා විසින් රජුට කළ උපකාරය ඔබ දනී. එබැවින් මාගේ ඒ අහිමි වූ සම්පත්, නැවත ප්‍රකෘතිමත් කොට දෙනු මැනවැ'යි, කී ඇතින් න තවදුරටත් කථා කරමින් මෙසේ ද කීවා ය.

අහඤ්ච දළභ ධම්මාය - වහන්සි නාහිරාධයිං
 නුදනති උරසී සලලං - යුදෙධ විකකනන වාරණී

ඉදින් මම සංග්‍රාමයේ දී (සතුරන්ගේ) පපුවලට ආයුධ විසිකරමින්, වික්‍රමාන්විත ක්‍රියා කෙරෙමින්, දළ්හධම්ම රජු ඔසවාගෙන යමින්, (ඔහු) සතුටු නො කෙළෙම් ද?

2. ඒකාන්තයෙන් රජතුමා මාගේ පෞරුෂය ද, වික්‍රමයන් ද, යුද්ධයේදී කළ ක්‍රියාවන් ද, දුත මෙහෙවර ද නො දනියි.

3. ගොමරිටි ඇදීම සඳහා කුඹලාට දෙන ලද්දා වූ, නෑයින්ගෙන් තොර, අසරණ වූ, ඒ මම ඒකාන්තයෙන් මරණයට පත් වන්නෙමි.

මෙහි 'වහනති' යනු 'පණිවිඩ පනත් ගෙන යාම, යුද්ධයේ දී බලකොටු බිඳීම ආදී වූ ඒ ඒ කටයුතු කරමින්, නිරත වූ කටයුතු නිමා කරමින්', යන අර්ථ යි. 'නුදනති උරසි සලලං' යනු 'යුධබිමේ දී පපු පෙදෙසෙහි බඳින ලද ඊයක් හෝ, කඩුවක් හෝ, ආයුධයක් හෝ, සතුරන් මතට පමුණුවමින්' යන අර්ථ යි. 'විකකනනවාරිණී' යනු 'වික්‍රම කොට සතුරු බලයන් දිනීමෙන්, සංග්‍රාමයේ දී විවිධ වික්‍රමයන් කරමින්', යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, 'ස්වාමිනි, ඔබ මේ කටයුතු කරමින් දළ්හධම්ම රජුගේ සිත් නො ගත්තෙන් නම්, ඔහු සතුටු නො කෙළෙම් නම්, එකල අත් කවරෙක් ඔහුගේ සිත් සතුටු කරන්නේ ද?' යන අර්ථ යි. 'සුකකනනානි' යන මෙහි 'කම්මානි' යන පදය 'කම්මන්තානි' වන්නා සේ, 'වනානි' යන්න 'වනන්තානි' වන්නා සේ, 'සුකතානි' යන පදය ම 'සුකන්තානි' යැයි කියන ලදී. එහි අර්ථය ඉතා මැනවින් කටයුතු කරන ලදී' යන්න යි. 'දුතවිපපහිතානි ච' යනු 'ගෙලෙහි පණිවුඩපත් එල්ලාගෙන, 'අසවල් රජුට මෙය දෙන්නැ' යි කියා පිටත් කළ කල්හි, මා විසින් එක් දිනකින් ම යොදුන් සියයක් ගොස්, දුත මෙහෙවර කරන ලදී' යන අර්ථ යි. 'නහනුන රාජා ජානාති' යනු 'ඔබතුමාගේ ඔය රජතුමා මා විසින් කරන ලද මේ සියලු කටයුතු, ඒකාන්තයෙන් නො දනී' යන අර්ථයි. 'අපරායිණී' යනු 'පිහිටක්, පිළිසරණක් නැති' යන අර්ථ යි. 'තදා හි' යනු 'තථාහි' යන්න යි. පාඨය මෙය ම හෝ විය හැකි ය. 'එසේ ම' යන අර්ථ යි. 'දිනනා' යනු 'රජු විසින් වළං තනන්නාට ගොමරිටි ඇදීම පිණිස මම දෙනු ලැබීම' යන අර්ථ යි.

බෝසත් තෙමේ ඇගේ කථාව අසා, 'ඔබ දුක් නො වන්න. මම රජුට කියා ඔබගේ නැති වූ සම්පත්, නැවත ලබාදීමට කටයුතු කරන්නෙමැ' යි, ඇ අස්වසා නගරයට පිවිස උදේ ආහාරය ගෙන, ඉන්පසු රජු වෙත ගොස්,

රජු සමග කථාවකට මුලපුරා 'මහරජතුමනි, ඔබතුමාගේ ඔට්ටිවහාධි ඇතින්න, අසවල් යුද්ධයේ දී, අසවල් සංග්‍රාමයේ දී, පපුවෙහි ආයුධ බැඳගෙන, යුධ කටයුතු නිමාකොට ජයග්‍රහණය ලැබුවා නොවේ දැ'යි මතක් කෙළේ ය. තව ද අසවල් දින ඇය, තම ගෙලෙහි පණිවිඩ බැඳී යව ලදු ව, යොදුන් සිය ගණන් දුර ගියා නොවේ දැ'යි, මතක් කෙළේ ය. එකල ඔබෙන් මහත් යසඉසුරු ලැබූ ඇය දැන් කොහිදැ'යි, රජුගෙන් ප්‍රශ්න කෙළේ ය. 'ඇමතිය, මම ඇ කුඹලාට ගොම ඇදීම සඳහා දුන්නෙමි'යි, රජතුමා පිළිතුරු දුන්නේ ය. එවිට බෝසන් තෙමේ 'මහ රජතුමනි, මෙතරම් ඔබට උදව් කළ ඇතින්න, කරත්තයක බැඳීමට දීම අයුතු නොවේ දැ'යි, කියා රජුට අවවාද වශයෙන් මේ ගාථා සතර ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

4. පුරුෂයා (යමකු) යම්තාක් බලාපොරොත්තු වේද? ඒතාක් කල්ම ඇසුර පවත්වයි. ඔහු (ඇය) ගෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැති කල්හි, 'රජතුමා ඔට්ටිවහාධි ඇතින්න මෙන්' අත්හැර දමයි.

5. යමෙක් පෙර කළ යහපත් දේවල්, දියුණුව සඳහා කළ උදව් උපකාර (පසුව) අමතක කෙරේ ද? ඔහු බලාපොරොත්තු වන යම් දියුණුවක් වෙනම්, එය විනාශ වේ.

6. යමෙක් පෙර කළ යහපත් දේවල්, දියුණුව සඳහා කළ උදව් උපකාර තේරුම් ගනී ද? ඔහු බලාපොරොත්තු වන යම් දියුණුවක් වේ නම්, එය මැනවින් වර්ධනය වේ.

7. මෙහි රැස් වූ, යම්තාක් ඔබ හැමට යහපතක් කියමි. සියලු දෙනා කළගුණ දන්නා අය වවු. දෙව්ලොව බොහෝ කලක් වාසය කරවු.

මෙහි දැක් වූ ගාථා අතුරෙන් පළමුවැන්නේ අර්ථය මුලින් දැක්වේ. 'පොසො යාවතාසිංස' යනු 'මෙලොව කිසියම් අනුවණ පුරුෂයෙක්' මොහු මේ මේ දේ කිරීමට හැකියාව ඇත්තෙකැ'යි, ඔහුගෙන් යම් ප්‍රයෝජනයක් බලාපොරොත්තු වේ ද? එය ඉටුකර ගන්නා තෙක්, ඒ පුරුෂයා සේවනය කරයි. ඇසුරු කරයි. ඔහුගෙන් ප්‍රයෝජනයක් ගත නොහැකි කල්හි, මහලු බවට පත්වූ කල්හි, ක්‍රියාකාරිත්වයෙන් පිරිහුණු කල්හි, නොයෙක් කටයුතුවල යෙදුණු ඒ පුද්ගලයා, ඇතැම් මෝඩ උදවිය 'මේ ඔට්ටිවහාධි ඇතින්න නො සලකා හළ මේ රජතුමා මෙන් 'අත්හැර දමති' යන අර්ථ යි. 'කතකල්‍යාණෝ'

යනු 'අනෙකා විසින් තමාට කළ, යහපත් උදව්-උපකාර යන අර්ථ යි. 'කතතො' යනු 'නිම කළ කටයුතු' යන අර්ථ යි. 'නාවබුජ්ඣති' යනු 'අනෙකා විසින් කළ ඒ උපකාර, පසුකලෙක එනම්, ඔහුගේ ජරා-ජීර්ණ කාලයේ දී, වැඩක් කරගත නොහැකි කාලයේ දී අමතක කර දමයි. තමා විසින් ඔහුට දෙන ලද යසස් ද ආපසු ගනියි' යන අර්ථ යි. 'පලුජ්ජනති' යනු 'බිඳෙති, නැසෙති' යන අර්ථ යි. 'යෙ හොනති අභිපත්තීනා' යනු 'යම කෙනෙක් කිසියම් දියුණුවක් බලාපොරොත්තු වෙත් නම්, ඒ සියල්ල වැනසේ යැ යි දක්වයි. මිත්‍රයෝහි පුද්ගලයාගේ පැතු-පැතු ප්‍රාර්ථනා ගින්නෙහි හෙළි බිඳුණු මෙන් නැසේ' යන අර්ථ යි. 'කතතො මනුබුජ්ඣති' යනු 'කළගුණ තේරුම් ගනී ද?' යන අර්ථ යි. මෙහි 'ම' කාරය ව්‍යඤ්ජන සන්ධි වශයෙන් යොදන ලද්දකි. 'තං වෝ වදාමි' යනු 'ඒ හේතුව නිසා තොපට කියමි' යන අර්ථ යි. 'යසසථ' යනු 'කළගුණ දන්නා අය වී, බොහෝ කලක් දෙව්ලොව සඟගමහි දෙවි සැප විඳිමින් එහි වසවු' යන අර්ථ යි.

බෝසත් තෙමේ මේ ආකාරයෙන් රජතුමා ප්‍රධානකොට එතැනට රැස් ව සිටි සියලු දෙනාට ම, අවවාද දුන්නේ ය. ඒ අවවාදවලට කන් දුන් රජතුමා, ඔට්ඨිව්‍යාධි ඇතිත්තට කලින් ලබා දී තිබූ පරිද්දෙන් ම සියලු සම්පත් හා ආරක්‍ෂාව ප්‍රකෘතිමත් කෙළේ ය. අනතුරුව බෝසතුන්ගේ අවවාදයෙහි පිහිටි, රජතුමා දානාදී වූ පින්දහම් සිදුකොට, පසුකලෙක මැරී දෙව්ලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා ඔට්ඨිව්‍යාධි ඇතිත්ත නම්, මෙදා හදුවනිකා ඇතිත්ත ය. රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. ඇමැතිතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ' යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.5

සෝමදත්ත ජාතකය

'යො මං පුරෙ පවුදෙති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, එක්තරා මහලු හික්කු නමක අරඹයා වදාළ සේක. ඒ හික්කුව කිසියම් දරුවකු පැවිදි කොට ගත්තේ ය. ඒ සාමනේර නම සිය ගුරුවරයාට මහත් උපකාරිකයෙක් විය. පසුකලෙක දැඩි රෝගයකින් පීඩාවට පත් සාමනේර නම, ඒ රෝගයෙන් ම කලුරිය කෙළේ ය. ඔහු මළ කල්හි, මහලු හික්කුවට එය දරාගත නො හැකි විය. එබැවින් උන්වහන්සේ අඩමින් වැලපෙමින් කල්ගත කරන්නට පටන් ගත් හ. මේ දුටු හික්කුහු දම්සභාවේ දී ඒ ගැන කතා කරමින් හුන් හ. ඒ අතර එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් ම විමසා දැන, 'මහණෙනි, මොහු මෙසේ වැලපුනේ, හැඩුවේ දැන් පමණක් නොවේ. පෙර ද එසේ කෙළේ ම යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කතාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ ශක්‍රයා ව ඉපිද සිටියේ ය. මේ අතර කසී රටට අයත් කිසියම් නියම්ගමෙක එක පොහොසත් බ්‍රාහ්මණයෙක් කම්සුව අතහැර හිමවකට පිවිස, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, හික්කා වර්යාවෙන් හා වනමුල් පලවැල වලින් යැපෙමින් දිවි ගෙව්වේ ය. පලවැල සොයාගනු සඳහා අසපුවෙන් පිටවුණු තවුස්තුමා කැලයෙහි ඇවිදිනවිට, අතරමං වූ එක් ඇත් පැටවකු දැක, උඹ තමාගේ අසපුව වෙත ගෙනවුත් පුත් තනතුරෙහි තබ, 'සෝමදත්ත' යන නම ද යොදා, ඇතිදැඩි කෙළේ ය. තණකෙළ අතුඉති ආදිය කවමින්, තවුසා මැනවින් ඇත්පැටියා පෝෂණය කරන්නට වගබලා ගත්තේ ය. ටික කලක දී ම සෝමදත්ත නම් වූ මේ ඇත්පැටියා, විශාල සිරුරක් ඇති ව වැඩුනේ ය. කිසියම් දවසක පමණට වඩා ආහාර ගත් ඇත් පැටවාට ඒ ආහාර දිරවාගත නො හැකි විය. අජීර්ණය හේතු කොටගෙන ඇත් සිරුර දුබල විය. මේ ගැන කිසිත් නො දත් තවුසා ඇත් පැටවා අසපුවෙහි තනිකොට දමා, පලවැල සඳහා වනාන්තරයට ගියේ ය. තවුසා පෙරළා අසපුවට එන්නට පෙරාතුව ම ඇත්පැටවා මිය ගියේ ය. පලවැල රැගෙන අසපුවට එන තවුසා ඇත්පැටවා කොහිදැ'යි විමසා බලා, 'මගේ සෝමදත්ත පුතා අන් දිනවල මා අසපුවට එන කල්හි, මගේ ඉදිරියට පෙරගමන් එයි.

අද ඔහු පෙනෙන්නට නැත්තේ කොහි ගිහින්දැයි වැලපෙමින් මෙසේ කීවේ ය.

යො මං පුරෙ පව්වුදෙති - අරඤ්ඤ දුරමායති
සො න දිසසති මාතංගො - සොමදතො කුහිං ගතො

පෙරදී යමෙක් කැලයේ ඇත නියා, දුර සිටින මා ඉදිරියට පැමිණේද? ඒ මහත් සිරුරක් ඇති සෝමදත්ත පෙනෙන්නට නැත. කොහි ගියේ ද?

මෙහි 'පුරෙ' යනු 'මින් පෙර' යන අර්ථ යි. 'පව්වුදෙති' යනු 'ඉදිරියට පැමිණෙයි' යන අර්ථ යි. 'අරඤ්ඤ දුරං' යනු 'මේ මිනිසුන් නැති කැලයෙහි, දුර සිටින ම ඉදිරියට පැමිණෙයි' යන අර්ථ යි. 'ආයති' යනු 'දිගින් යුතු' යන අර්ථ යි.

බොහෝ වැලපෙමින් අසපුවට පැමිණි තවුසා, සක්මන්මලුවේ කෙළවර වැටී සිටි ඇත්පැටවා දැක, උගේ බෙල්ල බදාගෙන විලාප දෙමින් මෙසේ කීවේ ය.

2. ඒ මේ ඇතා 'මාලුවා' වැලකින් සිද දැමූ දළුවක් මෙන් අවසන් නින්දේ නිදයි. බිම වැනිරී නිදන මේ ඇතා ඒකාන්තයෙන් මළේ ය.

මෙහි 'අයංවා' යන්නෙහි 'වා' ශබ්දය විස්තර කිරීම් අර්ථයෙහි වැටේ. 'අනෙකකු නො ව මේ ඔහු ම යැ'යි පැහැදිලි කරමින් මෙසේ කියා' යන අර්ථ යි. 'අලලපිංකං' යනු 'මාලුවා වැලේ අග දළුව'යි. 'ඡීජ්ඡීතො' යනු 'සිද දැමූ' යන අර්ථ යි. 'ශ්‍රීෂ්ම සමයේ මධ්‍යාහ්න වේලෙහි රත් වූ වැලි මත නියෙන් සිද හෙළා අංකුරයක් වැනි යැ'යි කියන ලද්දේ වේ. 'භූමසා' යනු 'පොළොවෙහි' යන අර්ථ යි. 'අමරා චත' යනු 'ඒකාන්තයෙන් මළේ ය' යන අර්ථ යි. 'අමරී' යනු ද පාඨයකි.

එකෙණෙහි ලොව බලන ශක්‍රයා, හඬන තවුසා දැක, 'මේ තාපසයා අඹුදරුවන් අතහැර පැවිදි වූවෙකි. එසේ වූ ඔහු දැන් ඇත් පැටවකු කෙරෙහි පුත්‍ර ප්‍රේමය උපදවා ගෙන වැලපේ. එබැවින් ඔහු සංවේගයට පත්කොට මනා සිහියෙහි පිහිටුවන්නෙමැ'යි කල්පනා කොට තවුසාගේ අසපුව වෙත පැමිණ, අහසෙහි සිට ඔහු අමතා මෙසේ කීවේ ය.

3. 'මළවුන් වෙනුවෙන් ශෝක කෙරෙයි' යන යමක් වේ නම්, එය අනගාරික භාවයෙන් යුතු, මිදුණු සිත් ඇති, පැවිද්දකුට තරම් නො වේ.

ශක්‍රයාගේ මේ කියමන අසා හුන් තවුසා, ඔහුට පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ කීයේ ය.

4. ශක්‍රය, එකට විසීම නිසා මිනිසකුගේ වුවත්, තිරිසනකුගේ වුවත් හදවතෙහි ප්‍රේමයක් හටගනී. (එබැවින්) ඔහු ගැන ශෝක නො කිරීමට නො හැකි ය.

මෙහි 'මිගසස වා' යන මෙහි 'මිගා' යන්නෙන් සියලු තිරිසනුන් ගැන කියන ලදී යන අර්ථ යි. 'තං' යනු 'ප්‍රිය කළ සතා' යන අර්ථ යි.

තවුසාගේ පිළිතුර අසා සිටි, සක්දෙව් රජ ඔහුට අවවාද වශයෙන් මෙසේ කිය.

5. යම් කෙනෙක් මියගිය තැනැත්තා වෙනුවෙන් හඬක් ද? 'මැරෙමි'යි කියා වැලපෙත් ද? ඒ හැඬීම හිස් දෙයකැ'යි සන්පුරුෂයෝ කියති. සෘෂිය, එබැවින් ඔබ නො හඬනු මැනව.

6. බමුණ, ඒකාන්තයෙන් මියගිය තැනැත්තා, 'හැඬීම' නිසා මළවුන්ගෙන් නැගිටී නම්, සියලු දෙනා එකතු වී ඔවුනොවුන්ගේ මිය ගිය නැයින් වෙනුවෙන් හඬමු.

මෙහි 'යෙ රුදනති ලපනති ව' යනු 'බමුණ, යම් සත්ත්ව කෙනෙක් හඬක් ද? වැලපෙත් ද? ඔවුහු මළ කෙනකු වෙනුවෙන් ම එසේ කෙරෙති. යමෙක් මැරේ ද? ඔවුහු ඒ මළ තැනැත්තා ගැන හඬති. එසේ හඬන ඔවුන්ගේ ඇස්වල කදුළු විශාලෙන දවසක් නැත' යන අර්ථ යි. 'තසමා තං ඉසි මා රොදි' 'එබැවින් සෘෂිය, ඔබ නො හඬනු මැනව. කුමක් නිසාද?' යන අර්ථ යි. 'රොදිතං මොසාමාහුසනෙතා' යනු 'පඬිවරු වනාහි හැඬීම නිෂ්ඵල වැඩෙකැ'යි කියති' යන අර්ථ යි. 'මතො පෙනො' යනු 'මේ මියගිය කෙනා ප්‍රේත යන සංඛ්‍යාවට වැටේ. ඉදින් හැඬීම නිසා, මියගිය කෙනා නැගිටින්නේ නම්, එසේ ඇති කල්හි, අපි සියලු දෙනා එක් ව ඔවුනොවුන්ගේ නැයින් වෙනුවෙන් හඬමු. එයින් ඉවත් ව කුමට හිදිමු ද?' යන අර්ථ යි.

තවුස්තුමා ශක්‍රයාගේ මේ වචන අසා, සිහි එළවා, ශෝකය දුරුකොට කඳුළු පිස, ශක්‍රයාට ස්තුති කරමින් මේ ගාථා ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

7. ගිතෙල් ඉසින ලද ගින්නක් මෙන්, රත් වී හුන් මට ජලය ඉස්සාක් වැනි විය. සියලු පීඩා නිව්වෙහි ය.

8. යමෙක් ශෝකයෙන් පීඩාවට පත් වූ මගේ, ඒ පුත්‍ර ශෝකය දුරු කෙළේ ද? (ඔහු) මාගේ හදවතෙහි වූ ශෝක නමැති හුල ඒකාන්තයෙන් උදුරා දැමී ය.

9. පහ වූ ශෝක ඇති, එකඟ වූ සිත් ඇති, ඒ මම ඉදිරි හුල් ඇත්තේ වෙමි. ශක්‍රය, ඔබේ දෙසුමත් අසා ශෝක නො කරමි. නො හඬමි.

මෙහි එන වචන ගැන විස්තර මීට ඉහතින් දක්වන ලදී. මෙසේ ශක්‍රයා තවුසාට අවවාද කොට ස්වකීය දෙවිලොව බලා ගියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා ඇත් පැටවා නම්, මෙදා සාමණේර යා ය. එදා තාපසයා නම්, මෙදා මේ මහලු හික්‍රු ව යි. සක්දෙව් රජ වූ කලී 'මම ම' යැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.6

සුසීම ජාතකය

'කාළානි කෙසානි පුරෙ අහෙසුං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, මහබිනික්මන් අරබයා වදාළ සේක. එකල දම්සභාවෙහි ෫ ස් වූ හික්‍රු පිරිසක් බුදුරජුන්ගේ අබිනික්මන් සම්බන්ධයෙන් වර්ණනා මුඛයෙන් කථා කරමින් හුන් හ. එවේලෙහි එතැනට වැඩී බුදුරජාණන්

වහන්සේ, හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, නොයෙක් කල්ප කෝටි ගණනක් පෙරුම්දම් සිරු මා විසින් මහානිනිෂ්ක්‍රමණය කිරීම මහා ආශ්චර්යයක් නො වේ. පෙරදී ද මම, දිග පළලින් යොදුන් තුන්සියයක් වූ 'කාසි' රට රාජ්‍යය අතහැර දමා, ගිහිගෙයින් නික්මී ගියෙමැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ රජුගේ පුරෝහිත බමුණාට පුත් ව උපන්නේ ය. ඒ වනවිට රජුගේ අග මෙහෙසිය ද ගැබ්ගෙන සිටියා ය. බෝසතුන් ඉපදුනු දා ම අගමෙහෙසිය ද පුත් කුමරුවකු බිහි කළා ය. ඒ කුමාරවරුන්ට නම් තබන දිනයේ දී බෝසතුන්ට 'සුසීම' කුමාරයා යැයි ද, රාජ කුමාරයාට 'බ්‍රහ්මදත්ත' කුමාරයා යැයි ද, නම් තැබූ හ. බරණැස් රජතුමා තම පුතණුවන් උපන්දින ම පුරෝහිත පුත්‍රයා ද උපන් බැවින්, මේ කුමාරවරුන් දෙදෙනා ම, එකට වැඩිය යුතු යැයි කල්පනා කෙළේ ය. අනතුරුව ඒ ගැන පුරෝහිතතුමා සමග සාකච්ඡා කළ රජතුමා, සුසීම කුමාරයා ද රජවාසලට ගෙනවුත්, කුමාරවරුන් දෙපල ම එකට තබා, දෙදෙනාටම රජුගේ අණින් වෙන වෙන ම කිරි මවුවරුන් යොදා, සම ව වැඩුවේ ය. මේ දෙදෙනා ම නිසිවිට පත් වූ කල්හි, විශිෂ්ට රූපයෙන් යුතු දිව්‍ය කුමාර විලාශයෙන් ද දුටුවන් සිත් බැඳගන්නා වර්ණ සම්පන්නියෙන් ද හා තේජාන්විත භාවයෙන් ද යුක්ත වූවාහු වෙති. රජුගේ අනුදැනීමෙන් තක්සිලාවට ගිය කුමාරවරු දෙදෙනා, එහි දී සියලු ශිල්ප උගෙන පෙරළා සිය රට බලා පැමිණිය හ. කුමාරවරුන්ගේ උගත්කම් ගැන සලකා බැලූ රජතුමා රාජපුත්‍රයාට යුවරජ තනතුර පිරිනැමී ය. බෝසතුන්ට කිසිදු තනතුරක් නො ලැබුණත් ඔහු තම මිත්‍රයා වන යුවරජු සමග, එකට කමින්-බොමින්-හිඳිමින්-නිඳිමින් කාලය ගත කෙළේ ය. ටික කලෙකින් අගරජතුමා මිය ගියේ ය. පියරජුගේ අභාවයෙන් අග රජු බවට පත් වූ, යුවරජතුමා බෝසතුන්ට මහත් යසස් සම්පත් දී, ඊට අමතරව පුරෝහිත තනතුර ද පිරිනැමුවේ ය. එක් දවසක් නුවර සරසවා, 'අලංකාර කරන ලද ඵෙරාවණ හස්තිරාජයා මතට නැගී සක්දෙව් රජු' මෙන්, බරණැස් රජතුමා සර්වාභරණයෙන් සැරසී, උතුම් වූ මංගල හස්තිරාජයා පිටට නැගී, බෝසත් පුරෝහිතතුමා තම අසුනට පිටුපස අසුනෙහි හිඳුවාගෙන, නුවර පැදකුණු කෙළේ ය. රජුත් පුරෝහිතතුමාත් දිව්‍ය රාජයන් මෙන් පෙනුණි. මේ අතර රජතුමාගේ මවු බිසව තම 'පුතා බලන්තෙමැ'යි සීමැදුරු කවුළුව ළඟට වී, නගරය දෙස බලා සිටියා ය. නුවර පැදකුණු කොට සහපිරිවරින් මාලිගයට එන රාජකීය පිරිස දෙස බලා සිටී, මවු බිසව ස්වකීය පුත් වූ, රජතුමා

ඉක්මවා පසුපස අසුනෙහි හුන් ආරෝහ-පරිණාහ දේහ විලාශයෙන් යුතු පුරෝහිතතුමා දැක, ඔහු කෙරෙහි පිළිබඳ සිතක් ඇතිකොට ගත්තාය. බොහෝ වේලාවක් ඔහු දෙස බලාගත් වන ම සිටි ඇ, එතැනින් ඉවත්ව තම යහන් ගැබට ගොස්, 'මේ පුරෝහිත තරුණයා මට නො ලැබෙන්නේ නම්, මෙහි ම මිය යන්නෙමැ'යි අධිෂ්ඨාන කොටගෙන, සියලු ආහාර ප්‍රතික්ෂේප කරමින් යහනෙහි වැද හොත්තී ය.

මැදුරට පිවිසි රජතුමා ටික වේලාවකින් සිය මෑණියන් දක්නට නොමැති බැවින්, 'මාගේ මෑණියන් කොහිදැ'යි සෙවිකාවන්ගෙන් අසා, ඇය ගිලන් ව ඇති බව ඔවුන්ගෙන් දැන, වහා මෑණියන්ගේ යහන් ගැබට පිවිස, පළමුකොට ඇයට වැඳ 'මෑණියනි, ඔබට ඇති අසනීපය කුමක්දැ'යි විචාළේ ය. ලජ්ජාවෙන් මිරිකුණු ඇය වචනයක්වත් නො කීවාය. මඳ වේලාවකින් ආපසු පැමිණි රජතුමා සිංහාසනයෙහි වාඩි වී කල්පතා කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. අනතුරුව සිය අගමෙහෙසිය ළඟට කැඳවා ගත් රජතුමා, 'සොඳුර, ඔබ අප මෑණියන්ගේ යහන්ගැබට යන්න. ඇට ඇති අසනීපය කෙසේ හෝ දැනගෙනම ආපසු එන්නැ'යි කියා මෙහෙසිය පිටත්කොට හැරියේ ය. අගමෙහෙසිය ද, මවු බිසව වෙත ගොස් ඇගේ පිට පිරිමදිමින් අසනීපය ගැන ප්‍රශ්න කළා ය. ස්ත්‍රීහු නම් ස්වකීය රහස් ස්ත්‍රීන්ගෙන් නො සඟවති. එබැවින් මවු බිසව තම සිතේ ඇති වූ ආශාව ස්වකීය ලේලියට රහසිගත ව කීවා ය. ඇය ද ඒ සියලු විස්තර නො වළඟා රජුට සැල කළා ය. ටික වේලාවක් කල්පනා කළ රජතුමා, 'සොඳුර, කමෙක් නැත. පුරෝහිතතුමා අගරජු බවට පත්කොට, මෑණියන් ඔහුට අගමෙහෙසිය කොට දෙන්නෙමැ'යි, මා කී බව මෑණියන්ට කියා ඇය අස්වසනු මැනවැ'යි නැවත වරක් අගමෙහෙසිය සිය මෑණියන් වෙත පිටත්කොට හැරියේ ය. අගමෙහෙසිය ද, රජුගේ පණිවුඩය මවු බිසවට කියා, ඇ අස්වැසුවා ය. පසුදා රාජකාරි සඳහා රජමැදුරට පැමිණි පුරෝහිතතුමාට කරා කළ රජතුමා, මේ සියලු කාරණා ඔහුට පවසා 'මගේ හිතවත් මිත්‍රය, මගේ මෑණියන්ගේ ජීවිතය බේරාදෙනු මැනවි. ඔබතුමා අගරජු වන්න. මාගේ මෑණියන් අග මෙහෙසියකොට පිළිගන්න. මම යුවරජු වන්නෙමි'යි කීයේය. 'මට මෙය කිසිසේත් කළ නො හැක්කකැ'යි කියා ගැනීමට නො හැකි වූ පුරෝහිතතුමා, වචනයකින්වත් විරෝධයක් පෑමට තරම් ශක්තියක් නැති ව, බලාගත් අත බලාගෙන, නිශ්ශබ්දව ම හුන්නේ ය. පසුව ඉතාමත් අපහසුවෙන් වචන ගොතා, ඒ යෝජනාවට තමා අකමැති බව පුරෝහිතතුමා, රජුට කෙසේ හෝ කියා ගත්තේ ය. එයින් දුර්මුඛ නො වූණු රජතුමා, නැවත නැවත

යාඥා කොට, එකී යෝජනාවට පුරෝහිතතුමා මහත් අපහසුවෙන් කැමති කරවා ගත්තේ ය.

මහත් උත්සවාකාරයෙන් පුරෝහිතතුමා අගරජු බවට පත් කළ රජතුමා, සිය මෑණියන් අගමෙහෙසය කොට, අලුත් රජතුමාට පාවා දී, තෙමේ යුවරජ තනතුරට පත් විය. මෙසේ යුගදිවියට එළඹුණු අලුත් රජතුමා වැඩි දවසක් යන්තට මත්තෙන් ගිහිගෙයි කළකිරුණේ ය. සියලු දේ අනහැර මහණවීම සඳහා සිත නැමුණේ ය. තමාගේ සිත නිතර නිතර, ඒ සඳහා ම බල කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. රතියෙහි අල්පමාත්‍ර වූ ද ඇල්මක් නැති ඔහු, තනි ව සිටින්නටත්, තනිව හිඳින්නටත්, තනිව නිදන්නටත් හුරු විය. මේ රජ සැප කෙතෙක් අධික ව තිබුණත් රජුට දැනුණේ 'තමා සිරගෙදර, සිරමැදිරියක කොටු වුවකු' ලෙසිනි. 'කුඩුවක දමන ලද කුකුළකු වැනි යැ'යි ඔහුට තමා ගැන ම සිතූණි. මේ අතර අගමෙහෙසිය රජු ගැන, නිතර නිතර සිතන්නට පටන් ගත්තා ය. මාගේ ස්වාමී වූ මේ රජතුමා මා කෙරෙහි ඇලුම් නො දක්වයි. තනි ව ම සිටී. තනිව ම හිඳී. තනි ව ම නිදයි. මොහු වනාහි ළාබාල තරුණයෙකි. මම මැහැල්ලක්මි. ඔහුගේ හිසකෙස් කළු ය. මාගේ හිසකෙස් සුදු වී ඇත. දැන් කරන්නට ඇත්තේ එක ම දෙයකි. එනම් කිසියම් උපායකින් රජු රවටා මා කෙරෙහි නතුකොට ගැනීම යි', මෙසේ සිතූ ඇය කිසියම් දිනෙක රජුගේ හිස පරීක්ෂා කරන ආකාරයක් බොරුවට පෙන්වමින්, හිස අතගාමින් සිට, 'දේවයිනි, ඔබතුමා මහලු වූ සෙයක් පෙනේ. ඔබේ හිසේ ඉදුණු කෙස්ගසක් ඇතැ'යි කීවා ය. මෙයින් කිසිදු වෙනසකට පත් නොවූ රජතුමා, 'සොඳුර, එසේ වී නම් ඒ ඉදුණු කෙස් ගස ගලවා මාගේ අත්ල මත තබනු මැනවැ'යි කීවේ ය. එවිට ඇය තම හිසින් එක් කෙස්ගසක් ගලවා, 'දේවයන් වහන්ස, මේ ඔබේ කෙස් ගස යැ'යි කියා, එය රජුගේ අත්ල මත තැබුවා ය. මුල දී බිසවගේ කරාව විශ්වාසයට නොගත් රජතුමා, මෙය දුටු මතින් බියෙන් ත්‍රස්ත විය. රත්රන් පටියක් වැනි සිය නළල් තලයෙන් ඩාදිය වැගිරෙන්නට විය. රජතුමා තමාට ම අවවාද කරගනිමින්, 'සුසීම, නුඹ තරුණයකු ලෙස සිතා සිටියත්, දැන් නුඹ මහල්ලෙකි. නුඹ මෙතෙක් කල් අසුවී වළක ගිලුණු, ගම් උගරකු මෙන්, කාම මඩෙහි එරී, ඒ මඩින් මිඳෙන්නට නො හැකි ව, සිටියෙහි ය. දැන් මේ උදා වී ඇත්තේ, කාමයන් අත්හැර, හිමවතට පිවිස පැවිදිව, බඹසර රැකීමට සුදුසු කාලය නොවේ දැ'යි සිතා, මෙසේ කීවේ ය.

කාළානි කෙසානි පුරෙ අහෙසුං
 ජාතානි සීසමහි යථා පදෙසෙ
 තානස් සෙතානි සුසීම දසවා
 ධම්මංවර බ්‍රහ්මවරියසස කාලො

සුසීම, හිසේ කෙස් ඇති ප්‍රදේශයෙහි හටගත් කෙස්, පෙර කළුපාට විය. ඒවා අද සුදුපාට වී ඇති බව දැක, ධර්මයෙහි හැසිරෙව. මේ බඹරු රැකීමට කාලය යි.

මෙහි 'යථා පදෙසෙ' යනු 'ඔබේ හිසේ කෙස් හටගැනීමට සුදුසු, ඒ ඒ ප්‍රදේශයෙහි, මින් පෙර බමර වර්ණයෙන් යුතු, කළු කෙස් හටගෙන පැවතිණි යැයි කියයි' යන අර්ථ යි. 'ධම්මං වර' යනු 'දස කුසල කර්මපථ ධර්මයෙහි හැසිරෙවැයි තමාට ම අණ කරයි' යන අර්ථ යි. 'බ්‍රහ්මවරියසස' යනු 'ඔබට මේ කාම සේවනයෙන් බැහැර වීමට සුදුසු කාලය යි' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත්තුමා විසින් බ්‍රහ්මවරිය ජීවිතයෙහි ගුණ වර්ණනා කළ කල්හි, ඒ අසා සිටි අගබිසව, 'මම රජුට මා කෙරෙහි ලෝභ උපදවන්නෙමැ'යි ඒ සඳහා කටයුතු කිරීමට ගොස්, සියල්ල අත්හැර දමා යාමට කටයුතු යෙදුවේ නොවේ දැ'යි, බියෙන් ත්‍රස්ත ව 'දැන් මම මොහු පැවිද්දෙන් වළක්වා ගැනීම සඳහා ඔහුගේ ම දේහ විලාශය වර්ණනා කරන්නෙමැ'යි කල්පනාකොට මෙසේ කීවා ය.

2. දේවයිනි, මේ පැසුණු කෙස් ගස මගේ ම ය. එය ඔබේ නොවේ. (පැසුණු කෙස් ඇති) හිස හෙවත් උත්තමාංගය මගේ ම ය. (මට) යහපතක් කර ගන්නෙමැ'යි බොරු කීවේමි. උතුම් රජතුමනි, (මාගේ) එකම අපරාධයට සමාවුව මැනව.

3. රජතුමනි, ඔබ තරුණයෙකි. ලස්සන ය. ළපටි ගොබයක් මෙන් පළමු වයසේ සිටින්නෙකි. ජනේන්ද්‍රය, රාජ්‍යයත් විචාරන්න. මා ගැන ද බලන්න. බ්‍රහ්මවරියාවට නො දුවන්න.

මෙහි 'මමෙව සීසං' යනු 'මගේ ම හිසේ හට ගත් පැසුණු කෙස් යැ'යි දක්වයි යන අර්ථ යි. 'උත්තමංග' යන වචනයේ ද තේරුම එයම වේ.

'අසඹ' යනු 'මට ම යහපතක් කර ගන්නෙමැ'යි බොරු කීමි' යන අර්ථ යි. 'ඒකාපරාධ' යනු 'මේ මගේ එක් අපරාධයකි.' යන අර්ථ යි. 'පටුමුගතො' යනු 'පළමු වයසේ පසුවන්නෙකි' යන අර්ථ යි. 'හොහි' යනු 'වෙහි' යන අර්ථ යි. එනම්, පළමු වයසේ පිහිටා සිටින්නෙකි යන අර්ථ යි. 'හෝසි' යනු ද පාඨයකි. 'යථා කළීරො' යනු 'සිනිඳු වූ මනා පැහැ ඇති ළපටි දළුවක්, මද සුළඟින් සැලෙන කල්හි, අතිශයින් සුන්දර ය. ඔබත් එසේ පෙනේ' යන අර්ථ යි. 'පටුමුගතොහොහි' යනු ද පාඨයකි. එහි අර්ථය මෙසේ ය. එනම්, පළමුවෙන් ඉහළට නැගී ආ ළා ගොබයක්, ළපටි දළුවක් කෙතරම් ලස්සන ද? ඔබ ද එසේ ලස්සන ය' යන අර්ථයි. 'මමඤ්ච පසස' යනු 'මා ගැනද බලනු මැනව, අනාථ වූ වැන්දඹුවක් නො කරනු මැනව' යන අර්ථයි. 'කාලිකං' යනු බඹසර වැස මරණයට පත්වීම වනාහි, දෙවන, තෙවන ආත්ම භාවයන්හි විපාක දෙන බැවින් 'කාලික' නම් වේ. රජසැප වනාහි, මේ ආත්මයේ දී ම කම්සුව ලබාදෙන බැවින්, 'අකාලික' නම් වේ. 'ඒ ඔබ මේ අකාලික සුව හැර දමා කාලික සුවය සොයා නො දුවනු මැනවැ'යි කියයි' යන අර්ථ යි.

බෝසත් තෙමේ ඇයගේ වචන අසා 'සොඳුර, ඔබ විය යුතු ම විය හැකි ම දෙයක් කීවෙහි ය. වයසට යනවිට මේ කළු කෙස් වෙනස් වී, හම වැරළි මෙන් සුදුපැහැ ගැන් වේ.-මම වනාහි, නිලුපුල් ආදී වූ මල්දම් වැනි සුකුමාල වූ, රත්පිළිම වැනි, උතුම් වූ යොවුන් විලාශයෙන් පිරිපුන්, රාජ කුමාරිකාවන් දැක ඇත්තෙමි. එසේ ම ඔවුන් වයසට පත් වී, ජරපත් සිරුරු ඇති ව, දුර්වර්ණ වී වකුටු ගැසුණු සිරුරු ඇති ව, මැරී වැටී ඇති අයුරු ද දැක ඇත්තෙමි. මෙබඳු වූ විපත්ති කෙළවර කොට ඇති, මේ ජීව ලෝකය සදාකල් එක් අයුරින් නො පවතී. එබැවින් සොඳුර, මෙය වටහා ගැනීම ඉතා යහපත් ය. මෙසේ කී බෝසත් තෙමේ ඉන්පසු පුබුද්ධ ලීලාවෙන් දහම් දෙසමින් මෙසේ පැවසී ය.

4. මම සිනිඳු පහස දනවන සුන්දර සිරුරක් ඇති, මනා වූ මැද පෙදෙසක් ඇති, සැලෙන කළුවැල් දළුවක් වැනි, තරුණ කුමාරිකාවක දුටිමි. ඇය මිනිසුන් සමීපයෙන් පොළඹවන්නට මෙන්, ගමන් කරයි.

5. පසුකලෙක ඒ කාන්තාව ම, වයසින් අසුවෙහි දී හෝ, අනුවෙහි දී හෝ, හැරමිටියක් අතින් ගෙන, වෙවුලමින් (නැමි පියසිවලට යොදන) නැමි පරාලයක් මෙන, වී ඇවිදිනු දුටිමි.

මෙහි 'වො' යනු නිපාතයක් පමණි. 'සාමට්ඨපසසං' යනු 'සිතිඳු පහස් ඇති' යන අර්ථ යි. 'සමමට්ඨපසසං' යන මෙය ම පාඨය හෝ විය හැකි ය. 'හැම පැත්තෙහි ම සුමුදු ඡවි වර්ණය ඇති' යන අර්ථ යි. 'සුතනුං' යනු 'සුන්දර සිරුරක් ඇති' යන අර්ථ යි. 'සුමජ්ඣං' යනු 'මනාව පිහිටි මැද පෙදෙසක් (ඉඟටියක්) ඇති' යන අර්ථ යි.

කාළාපවාළාව පවෙලලමානා යනු 'තරුණ කාලයෙහි යම් සේ මැනවින් උඩට නැගී කළු වැල් දළු වක් මෙන්, මඳ සුළඟින් ඒ මේ අත වැනේ ද? එසේ ලෙලෙන ස්ත්‍රී විලාශ දක්වමින්, ඒ කුමාරිකාව මිනිසුන් සමීපයෙන්, පොළඹවන්නට මෙන්, ගමන් කරයි' යන අර්ථ යි. 'නරෙසු' යන්න සමීප අර්ථයෙහි සන්නමි විභක්තිය යි. පුරුෂයන්ගේ සමීපයෙහි, ඒ පුරුෂයන් ආශාවෙන් පොළඹවන්නට මෙන්, ගමන් කරයි' යන අර්ථයි. 'නමෙනසපසසාමී පරෙන නාරං' යනු 'පසුකලෙක ඒ කාන්තාව ම, රූප ශෝභාව වැහැරී ගොස්, ජරාවට පත් ව සිටිනු දුටිමි. මෙසේ බෝසත් තෙමේ, සිවුවන ගාරාවෙන් රූපයෙහි ආශ්වාදය පැහැදිලි කොට, දැන් එහි ආදීනව දක්වමින් මෙසේ කිය' යන අර්ථ යි. 'ආසිතිකං නාචුතිකංව ජව්වා' යනු 'උපතින් වසර අසුවක් හෝ අනුවක් හෝ' යන අර්ථ යි. 'ගොපාණසිභොගහසමං' යනු 'නැමි පරාලයක් මෙන්, ඇඳවුණු යන අර්ථ යි. ඒ ආකාරයෙන් ශරීරයෙන් නැමි, නැති වූ කාසියක් සොයන්නාක් මෙන්, හැසිරෙන' යන අර්ථ යි. මෙය බෝසතුන් විසින් ඒකාන්තයෙන් කුඩා කල දක්නට ලැබී, නැවත වසර අනුවේ දී දැකීමෙන් කියන ලද්දක් නොවේ. ඤාණයෙන් දුටු බව පැහැදිලි කිරීම සඳහා, මෙසේ කියන ලදී' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ මේ ගාරාවෙන් රූපයේ ආදීනව දක්වා, නැවත මේ වනවිට තමා තුළ ගිහිගෙයි ඇල්මක් කැල ම නැති බව, පැහැදිලි කරමින්, මේ ගාරා දෙක ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

6. ඒ මම, ඒ ගැන ම සිතමින්, යහන මැද තනි ව තිදමි. මම ද මෙසේ (ජරාවට පත් වේ) යැයි බලමින් ගිහිගෙයි නො ඇලෙමි. මේ බ්‍රහ්මචරියාවට කාලය යි.

7. ඉදින් ගිහිගෙයි වසන්නාගේ යම් ඇල්මක් වේ ද? එය එල්ලෙන රැහැනක් වැනි ය. අපේක්ෂාවක් නැති ධෛර්ය සම්පන්න පුද්ගලයෝ, එය ද සිඳ දමා, කම්සැප අත්හැර පිටව යති.

මෙහි 'සොහො' යනු 'ඒ මම' යන අර්ථයයි. 'තමේවානුවිචිතනයනො' යනු 'රූපයන්ගේ ඒ ආශ්වාදය ද, ආදීනවය ද සිතමින්' යන අර්ථයයි. 'එවං ඉති පෙකධමානො' යනු 'යම් සේ ඇය මහලු ද? මම ද එසේ ජරාවට පත් ව, බිඳුන ගරීර ඇත්තෙක් වන්නෙමැ'යි බලමින්' යන අර්ථයයි. 'බුහමවරියසස කාලො' යනු 'සොඳුර, මේ මට බුහමවරියාවට කාලය යි. එබැවින් පැවිදි වන්නෙමැ'යි දක්වයි' යන අර්ථයයි. 'රජපුටාලමබනී වෙසා' යන මෙහි 'ව' කාරය නිපාතයක් පමණි. එය (සිරුරේ) එල්ලෙන රැහැනක් වැනි ය' යන අර්ථයයි. එය කුමක් ද? 'යා ගේහෙ වසතො රතී' යනු 'ගිහිගෙයි වසන්නාගේ රූපාදි අරමුණුවල යම් කාම රතියක් වේද? එයයි' යන අර්ථයයි. මෙයින් කාමයන්ගේ 'අල්පාස්වාදී බව' දක්වයි. එහි අදහස මෙය යි. එනම් ස්වභක්තියෙන් නැගී සිටින්නට බැරි, රෝගී මිනිසකුට 'මෙහි එල්ලී නැගී සිටුව'යි, කියා යම්සේ එල්ලීමට රැහැනක් බදින්නාහු නම්, එහි එල්ලී නැගී සිටින්නාට, අල්ප වූ කයික-වෛතසික සුවයක් එයින් ලැබෙන්නේ ය. එසේ විවේක සුව වශයෙන් නැගී සිටින්නට බැරි, කෙලෙසුන්ගෙන් රෝගී වූ, සත්ත්වයින්ට ගිහිගෙයි මැද තබන ලද, කම්සුව දෙන, රූපාදි අරමුණු ආශාවන් වශයෙන්, ඔවුන්ගේ සිරුරු දවන කල්හි, ඒ නිමිති කොටගෙන, මෙවුන්දම් සෙවිම් වශයෙන් ඇතිවන කායික-වෛතසික සුව සංඛ්‍යාත වෙනස්වීම්, 'කාම-රතී' නම් වේ. මොහොතක් තුළ ඇතිවන ඒ සැප ඉතා අල්ප ය. මෙසේ 'කාම' අල්පාස්වාද ඇත්තේ ය' යන අර්ථයයි. 'ඒතමපි ජෙක්ඛාන' යනු 'යම් හෙයකින් 'කාම' බොහෝ දුක් ඇත්තේ ද? බොහෝ කරදර ඇත්තේ ද? බොහෝ ආදීනව ඇත්තේ ද? එහෙයින් ඒ ආදීනව දක්වා වූ පඬිවරු මේ රැහැන ද, සිඳ දමා, අසුවි වළක ගිලුණු පුරුෂයකු ඉන් බැහැර වන්නාක් මෙන්, 'යන අර්ථයයි. 'අනපෙකධනො' යනු බොහෝ දුක් ඇති, මේ අල්පමාත්‍ර වූ කම්සුව බැහැර කොට යති. එසේ නික්ම ගොස්, මනෝරමය වූ පැවිද්දට පිවිසෙති' යන අර්ථයයි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ කාමයන්හි ආස්වාද ද, ආදීනව ද, ප්‍රකාශ කොට ප්‍රබුද්ධ ලීලාවෙන් දම් දෙසා, සිය මිතුරා වන සුවරජු කැඳවා, රාජ්‍යය ඔහුට පවරා දී, ඤාතීන්, මිතුරන්, හිතවතුන් හඬද්දී ම, වැලපෙද්දීම, සියලු සම්පත් හැර දමා, හිමවතට පිවිස සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, ධ්‍යාන හා අභිඤා උපදවාගෙන, දිගුකලක් එහි වැස, පසුකලෙක මියගොස්, බලිලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ජාතකය මෙසේ වදාරා, සත්‍යය ප්‍රකාශ කොට, බොහෝදෙනාට අමා පැන් පොවා දේශනාව නිමවා වදාළ සේක. එදා අගමෙහෙසිය නම්, රාහුල මාතාව ය. යුවරජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. සුසීම රජු වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.7

කෝට්ඨිමබලි ජාතකය

'අහං දසසතං ව්‍යාමං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතාවස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, ක්ලේශ නිග්‍රහයක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කතාවස්තුව 'පාණීය' ජාතකයෙහි දැක්වේ. ඊට අනුව බුදුරජාණන් වහන්සේ සන්තාගාරයෙහි ඇතුල් කෙළවරේ විසූ පන්සියයක් හික්කුන් කාම විතර්කයකින් පීඩා විදිනු දැක, ඔවුන් තමන්වහන්සේ වෙත කැඳවා, 'මහණෙනි, සැක කළ යුතු යමක් වේ නම්, එය සැක කිරීම ම වටී. ක්ලේශයෝ නම් වනයෙහි ගස්වල හටගත් නුග පැල වැනි වෙති. නුග පැලය කිසියම් ගසක් අල්ලාගෙන වැඩී, ටික දිනකින් ම ඒ ගස විනාශ කරයි. මිනිසා තුළ වැඩෙන ක්ලේශය ද, ටික කලකින් ම විශාලත්වයට පත්වී, ඒ මිනිසා විනාශයට පමුණුවයි. මේ නිසාම අතීතයේ දී, කොළ ඉඹුල් ගසකට අරක් ගෙන සිටි දේවතාවෙක්, නුග ගෙඩි අනුභව කළ එක් කිරිල්ලක් කොළ ඉඹුල් ගස වෙත පැමිණ, එහි අතුපතර වැසූ එක් අත්තෙක වර්ථස් පිඩක් හෙළනු දැක, 'මේ හේතුවෙන් මාගේ මේ විමානයට මහත් විනාශයක් වන්නේ යැ'යි අතිශයින් බියට පත් වී යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කතාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ කොළ ඉඹුල් ගසක රූක් දෙවියෙක් ව උපන්නේ ය. එකල එක් ගුරුළු රාජයෙක් යොදුන් එකසිය පණහක් පමණ වූ, දැවැන්ත ආත්ම භාවයක් මවාගෙන, ස්වකීය පියාපත්වල වාන වේගයෙන් මහා සමුද්‍රයේ ජලය දෙබෑ කරගෙන ගොස්, බඹ දහසක් පමණ දික් වූ, එක් නාගරාජයකු

නගුටෙන් ඩැහැගෙන, මුහුදු ජලයෙන් මතුපිටට පැමිණියේ ය. නාග රාජයාගේ මුව කුළ කිබු ගොදුරු, මුහුදු ජලය මතට ඇදවැටිණි. මෙසේ නාගයකු ඩැහැගත් ගුරුළා, ඉහත කී කොළ ඉඹුල් ගස වෙත, වනපෙතට ඉහළින් පියඹා ගියේ ය. විශාල සිරුරක් ඇති මේ නාගරාජයා, ගුරුළාගේ ග්‍රහණයට හසු වී සිටි නමුත්, උගෙන් මිදීම සඳහා මහත් වෙහෙසක් ගනිමින් සිටියේ ය. ඒ අනුව ගුරුළා ඩැහැගෙන යද්දී ම නාගරාජයා, ඒ යන ගමන්මගෙහි පිහිටි කිසියම් නුග ගසක් දැක, ක්‍ෂණිකව සිය දරණවැල නුග ගසෙහි පටලවා ගත්තේ ය. නාගරාජයාගේ සිරුර කෙතරම් දීර්ඝ එකක් වුව ද, ගුරුළාට එයින් වූ බලපෑම මඳ විය. එබැවින් අධික ශක්තියකින් යුතු දැවැන්ත ගුරුළු රාජයා, නා රජු වෙළී සිටි නුග ගසත් ගලවාගෙන ම, තම ගමන ගියේ ය. නාගරාජයා ද, නුග ගස මුදා හැරියේ නැත. මෙසේ අනුක්‍රමයෙන් කොළ ඉඹුල් ගස වෙත පැමිණි ගුරුළා, නුග ගසින් මුදා ගත්, නාග ශරීරය කොළ ඉඹුල් ගස මත හෙළා, නාගයාගේ බඩ පලා නාග මේදය අනුභව කෙළේ ය. ඉන්පසු නාගයාගේ මළකඳ ඔසවා ගත් ගුරුළා, නැවතත් සමුද්‍ර වෙත ගොස්, එය මුහුදු ජලපිට හෙළුවේ ය.

නාගරාජයාගෙන් මුදා ඉවත දමන ලද නුග ගසෙහි කුඩුවක එක කිරිල්ලක් වාසය කළා ය. ඇය කුඩුවෙන් එළියට පැමිණ, නුග ගෙඩි කමින් සිටියා ය. මඳ වේලාවකට පසු නුග ගසින් නික්මුණු කිරිල්ල, කොළ ඉඹුල් ගසට පියඹා විත්, එහි අත්තක වැසුවා ය. කොළ ඉඹුල් ගස සිය විමානය කොටගත් දේවතාවා, ඒ කිරිල්ලගේ ක්‍රියාව දැක, 'මේ කිරිල්ල මගේ මේ ගස මත වරවස් හෙළන්නී නම්, එයින් මේ ගසේ නුග පැලයක් හෝ, පිලිල පැලයක් හෝ, පැල වුවහොත් ටික කලකින් ම එය මේ ගස වසා පැතිරෙන්නේ ය. එවිට මාගේ මේ විමානය විනාශ වන්නේ යැ'යි, බියෙන් ත්‍රස්ත ව වෙවුලන්නට පටන් ගත්තේ ය. දේවතාවාගේ එම වෙවිලීමෙන් කොළ ඉඹුල් ගසේ මුල දක්වා ම හෙල්ලෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ වෙවිලීම දුටු ගුරුළු රාජයා, ඒ ගැන විමසමින් මෙසේ කීවේ ය.

අහං දසසතං වතමං උරගමාදාය මාගතො
 තඤ්ච මඤ්ච මහා කායං ධාරයං නපපවෙධසී

අඵ මෙං බුද්දකං පකඛිං අපපමංස තරං මයා
 ධාරයං ව්‍යාධසො භීතො කමඤ්ඤං කොටි සීමබ්බි ති

කටු ඉඹුල් වෘක්ෂය, මම බඹ දහසක් දිග උරගයකු ගෙන (මෙහි) පැමිණියෙමි. මහා ශරීර ඇති, අප දෙදෙනා උසුලමින් (නුඹ) කම්පා නො වූයෙහි ය. එසේ ඇතිකල්හි, මට වඩා ඉතාමත් මද වූ මස් ඇති, මේ කුඩා කිරිල්ල උසුලමින් කුමක් නිසා බියට පත්ව වෙවුලහි ද?

මෙහි 'දසසතං වෘෂමං' යනු 'බඹ දහසක්' යන අර්ථයයි. 'උරගමාදාය මාගතො' යනු 'මෙබඳු මහත් වූ උරගයකු ගෙන මෙහි පැමිණියෙමි' යන අර්ථයයි. 'තඤ්ච මඤ්ච' යනු 'ඒ උරගයා ද මා ද' යන අර්ථයයි. 'ධාරයං' යනු 'උසුලමින්' යන අර්ථයයි. 'වෘෂාධසෙ' යනු කම්පා වෙහි ද? යන අර්ථයයි. 'කමඝං' යනු 'කුමට ද? කුමන කාරණයක් නිසා දැ'යි විචාරයි' යන අර්ථයයි. 'කුමන කාරණයක් දැක දැ'යි යන අර්ථයයි. 'කොට්ඨිමබලි' යනු 'ගසේ නාමයෙන් දෙවියාට අමතයි' යන අර්ථයයි. 'ඒ කටු ඉඹුල් ගස මහත් වූ කඳන් හා අකු ඇති බැවින් ඒ නම ලැබී ය. එහි අධිගෘහිත දිව්‍ය පුත්‍රයාට ද ඒ නම ම කියයි' යන අර්ථයයි.

ගුරුළාගේ මේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු සපයමින් දිව්‍ය පුත්‍රයා ගාථා සතරක් පැවසී ය.

- 3. ගුරුළු රාජය, ඔබ මස් කන්තෙකි. මේ කුරුල්ලා ගෙඩි කන්තෙකි. මු නුගබිජ හෝ, පුලිල බීජ හෝ, දිඹුල් බීජ හෝ, ඇසකු බීජ හෝ අනුභව කොට මගේ (රුක්) කඳ මත හෙළන්නේ ය.
- 4. මගේ පැත්තෙක, සුළං නැති තැනෙක, පැලවුණු ඒ ගස් වර්ධනය වේ. ඒවා මා භාත්පසින් වෙළා ගනියි. මා ගසක් නැත්තකු බවට පත් කරන්නේ ය. (මට ගසක් නැති කරන්නේ ය)
- 5. මේ කුරුලු ජාතිය විසින් බීජ ගෙනැවිත් දමා, තසන ලද (මනා වූ) මුල් ඇති, කඳන් ඇති, 'දැම' නම් වූ වෙනත් ගස් ද ඇත.
- 6. රාජය, විශාල වූ මේ වනයේපති වෘක්ෂය අභිබවා (ඒවා) වැඩෙයි. එබැවින් මේ අනාගත භය දකිමින් වෙවුලමි.

මෙහි 'ඔදගිසසති' යනු 'වර්වස්' හෙළන්නේ ය' යන අර්ථයයි. 'තෙ රුකධා' යනු ඒ බීජවලින් හටගත් නුග ආදී ගස් යන අර්ථයයි. 'සංචිරුභනති'

යනු 'මැනවින් වැඩෙන්නාහ. වර්ධනය වන්නාහ' යන අර්ථ යි. 'මම පසෙස' යනු 'මාගෙ අකු පතර ආදියෙහි' යන අර්ථ යි. 'නිවාහජා' යනු 'මගේ අකුවලින් වළක්වන ලදු ව, වාතය නැති තැන්වල හටගත්' යන අර්ථ යි. 'පරියොනක්ඛිසසනති' යනු 'එසේ වැඩුණු ඒවා මා හාත්පසින් වෙළා ගන්නේ ය' යන අර්ථ යි. මෙය ම පාඨය හෝ විය හැකි ය. 'කරිසසරෙ' යනු 'තව ද මෙසේ වෙළාගෙන, මා ගසක් නැත්තකු කරන්නේ ය. මුළුමනින් විනාශ කරන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'රුකඛාසෙ' යනු 'ගස්'ය. 'මුලිනො ඛන්ධිනො' යනු 'වැඩුණු මුල් හා කඳ ඇති' යන අර්ථයි. 'දුමා' යනු ගසට කියන තවත් නමෙකි. 'බිජමාහරිත්වා' යනු 'බිජ ගෙනවුත්' යන අර්ථ යි. 'හතා' යනු 'මේ වනයෙහි විනාශ කරන ලද වෙනත් ගස ද වේ' යන අර්ථ යි. 'අජ්ඣාරුළහා හිවඩ්ඨනති' යනු 'නුග ආදී ගස්, ඒවා අහිබවා ගොස් එනම්, වෙනත් විශාල වනයේපති වෘක්ඛ ඉක්මවා වැඩේ යැයි දක්වයි, යන අර්ථයි. මෙහි 'වනෙපති වනයසපති, වනයේපති' යනුවෙන් පාඨ තුනෙකි. 'රාජා' යනුවෙන් ගුරුලාභ අමතයි.

වෘක්ඛ දෙවතාවාගේ කියමන් අසා සිටි ගුරුළු රාජයා මේ අවසාන ගාථාව කීවේ ය.

7. සැක කළ යුතු දේ සැක කරන්නේ ය. අනාගත බියෙන් ආරක්ෂා වන්නේ ය. අනාගත බිය හේතු කොටගෙන, නුවණැත්තා දෙලොවම බලන්නේ ය.

මෙහි 'අනාගත භයං' යනු 'පරපණ නැසීම් ආදියෙන් වැළකෙන්නා, මෙලොව ද පරලොව ද, අනාගත භයෙන් රැකෙන්නකි. පව්ටු මිතුරන්, වෛරක්කාරයන් වෙත, නො එළඹෙන්නා ද අනාගත බියෙන් රැකෙන්නකි. මෙසේ අනාගත බියෙන් ආරක්ෂා වන්නේ ය' යන අර්ථ යි.

'අනාගතභයා' යනු 'අනාගත බිය හේතු කොටගෙන, ඒ බිය දක්නා වූ නුවණැත්තා, මෙලොවත් පරලොවත් දකින්නෙකි' යන අර්ථයි.

මෙසේ කී ගුරුළු රාජයා තමාගේ ආනුභාවයෙන් ඒ කිරිල්ලිය, එම ගසින් එළවා දැමී ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, 'සැක කළ යුතු දෑ සැක කිරීම ම වටී යැ'යි, වදාරා සත්‍යය ප්‍රකාශ කොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, පන්සියයක් හික්කුහු රහත් බවට පත්වූහ. එදා ගුරුළු රජු නම්, සැරියුත් තෙරණුවෝය. වෘක්ෂ දෙවතාවා වූ කලී මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.8

ධුමකාරි ජාතකය

'රාජා අපුච්ඡ විධුරං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක, කොසොල් රජුගේ 'ආගන්තුක සංග්‍රහයක්' නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. කිසියම් දවසක කොසොල් රජතුමා ප්‍රවේණිගත ව පැමිණී, පැරණි යුධ භටයන්ට විශේෂ සැලකිලි නොකොට, අලුතින් පැමිණී, ආගන්තුක භටයන්ට සත්කාර සම්මාන කෙළේ ය. ඉන් ටික කලකට පසු රජුට අයත් කිසියම් පසල් දනව්වක මහත් වූ කලබලයක් හටගත්තේ ය. අතිවිශාල සොරු කණ්ඩායමක් ඒ පසල් දනව්වෙහි බලය අල්ලා ගන්නට උත්සාහ දැරූහ. මෙය දැනගත් රජතුමා සේනා පිරිසක් ගෙන, යුධ පිණිස එකී දනව්වට ළඟා විය. මේ යුද්ධ සේනාවට පැරණි අය මෙන් ම අලුතින් පැමිණී ආගන්තුක භටයන් ද ඇතුළත් විය. සංග්‍රාම භූමියේ දී 'රජුගේ සත්කාර ලැබූ අය යුද්ධ කෙරෙහි'යි, පැරණි යුධ භටයෝ යුද්ධයෙන් මගහැර සිටියෝ ය. අලුත් භට පිරිස ද, පලපුරුදු උදවිය යුද්ධය ගැන වගබලා ගනිති'යි සිතා, යුද්ධ නො කළහ. මෙයින් ප්‍රයෝජන ගත් සොරු රජු පරදවා ජය ගත් හ. පරාජයට පත් වූ රජතුමා තමාගේ පරාජයට මූල හේතුව ආගන්තුක භට පිරිසට කළ සංග්‍රහය විය යුතු යැ'යි, කල්පනා කොට ස්වකීය පරාජය පිළිගෙන සැවතට පසුබැස, 'කීමෙක් ද? මේ හේතුව උඩ පරාජයට පත් වූ පළමුවැන්නා මම වෙමි ද? නැතහොත් අන් රජවරුන් ද, මීට පෙර එසේ පරාජයට පත් වී ඇත්දැ'යි, කල්පනා කොට ඒ ගැන බුදුරජුන්ගෙන් විමසා බලා දැනගැනීමේ අවියෙන්,

උදේ ආහාරය ගැනීමෙන් අනතුරුව ජේතවනය බලා ගොස්, බුදුරදුන් වැද උනවහන්සේගෙන් එම ප්‍රශ්නය විචාලේ ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහරජකුමනි, එසේ පරාජය වූ පළමුවැන්නා ඔබ නොවේ. පැරණි රජවරුද ආගන්තුකයන්ට සංග්‍රහ සම්මාන සැලකිලි දක්වන්නට ගොස්, පරාජයට පත් වූවාහු යැ'යි වදාරා, රජුගේ අයැදුමෙන් මේ අතීත කථාපුවත මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර කුරු රට ඉදිපත් නුවර 'යුධිෂ්ඨිර' ගෝත්‍රයෙහි ධනංජය නම් කෝරවා රජෙක් රාජ්‍යය කරවී ය. එකල අප බෝසත් තෙමේ රජුගේ පුරෝහිත මැදුරෙහි උපත ලැබ, නිසි වියට පත් ව තකම්ලාවට ගොස්, සියලු ශිල්ප උගෙන පෙරළා ඉදිපත් නුවරට පැමිණ, සිය පියාගේ ඇවෑමෙන් පුරෝහිත තනතුරට පත්විය. එතුමා රජතුමාට 'අර්ථයෙන් හා ධර්මයෙන් අනුශාසනා කරන්නා' විය. මහත් ප්‍රඥාවන්තයෙක් වූ එතුමා 'විධුර' පඬිතුමා යැයි රටේ ප්‍රසිද්ධියට පත්විය. එකල ධනංජය රජතුමා පැරණි යුධ හටයන් ගණන් නොගෙන, ආගන්තුක හටයන්ට ම සංග්‍රහ කෙළේ ය. එකල පසල් දනව්වක කෝලාහලයක් ඇතිවිය. රජතුමා සේනාව රැගෙන එය මැඩලීමට ගිය නමුත්, ඉන් ලැබූ ප්‍රතිඵලය කොසොල් රජතුමාට අත්වූ ප්‍රතිඵලයම විය. පරාජයට පත් වූ රජතුමා පෙරළා ඉදිපත් නුවරට ම පැමිණ, ආගන්තුකයන්ට කළ සංග්‍රහය පරාජයට හේතු වී යැ'යි කල්පනා කෙළේ ය. මෙසේ සිතන ඔහුට 'මේ අයුරින් පරාජයට පත් වූ පළමුවැන්නා මම වෙමිද? නැතහොත් එවැනි පරාජයන් ලද වෙන අයත්, මීට පෙර සිටියාහුදැ'යි කල්පනා කොට, ඒ ගැන විධුර පඬිතුමාගෙන් විචාලේ ය. රජුගේ එම ප්‍රශ්න විචාරය පැහැදිලි කරමින්, බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් ගාථාවක් අර්ධය බැගින් මෙසේ වදාළ සේක.

රාජා අප්‍රණී විධුරං ධම්මකාමො යුධිට්ඨීලො
 අපි බ්‍රාහ්මණ ජානාසි කො එකො බහු සොවතී ති

දහමට කැමැති යුධිෂ්ඨිර ගෝත්‍ර රජතුමා, විධුර පඬිතුමාගෙන් විචාලේය.

මෙහි 'ධම්මකාමො' යනු 'සුවරිත ධර්මයට ප්‍රිය', යන අර්ථ යි.

බමුණ, කවරෙක් තනි ව බොහෝ ශෝක කෙරේ දැ'යි, දන්නෙහිද?

මෙහි දෙවන අර්ධයේ අදහස මෙසේ ය. එනම්, මෙලොව කවරෙක් තනි ව බොහෝ ශෝක කෙරේ ද? නොයෙක් අයුරෙන් ශෝක වේද?' යන අර්ථ යි.

ඒ අසා බෝසත් තෙමේ 'මහරජතුමනි, ඔබේ ශෝකය කිනම් ශෝකයක් ද? පෙර එළුවන් රකින 'ධුමකාරි' නමින් යුත් එක් බමුණෙක් මහත් වූ එළු රංචුවක් ගෙන කැලයට ගොස්, එහි ගාලක් සකසා එළුවන්ට ඒ තුළ පහසුවෙන් හිඳින්නට සලස්වා, ඊට උන්ගේ ආරක්‍ෂාවට ගිනිමැල දල්වමින්, මැසි මදුරුවන් එළවීම සඳහා දුම් ගසමින්, එළු රැළ මැනවින් පෝෂණය කෙළේ ය. ඔහු ද එළුකිරි ආදිය පරිභෝග කරමින් සැප සේ වාසය කෙළේ ය. කලෙක දී රන්වන් සිරුරු ඇති සරහ මුව රංචුවක් එතැනට පැමිණිය හ. ඒ දුටු බමුණා ඒ සරහ මුවන් කෙරෙහි තදින් සිත් බැඳ ගත්තේ ය. ඒ මුවන්ට දැඩි ආදරයක් දැක් වූ ධුමකාරි බමුණා එළුවන් ගණනකට නොගෙන, ඔවුන් වෙනුවෙන් කළ සියලු සත්කාර රන්වන් මුවන්ට දක්වන්නට පටන් ගත්තේ ය. මාස කීපයකට පසු 'ශරත් සෘතුව' පැමිණියේ ය. ශරත් සෘතුව එළඹෙනවාත් සමග ම සරහ මුවෝ බමුණා වෙතින් පලා ගොස්, හිමාල වනයට වත් හ. මේ වනවිට එළුවන් නො තකා හළ බැවින්, උන් ආ ගිය අතක් දැනගත නො හැකි විය. උදෑසන අවදි වී වටපිට බලන බමුණාට, සරහ මුවන් පැන ගොස් ඇති බව දැනුණි. එළුවන් ද දක්නට නැත. මුවන් නො දැකීමේ ශෝකයෙන් ම පාණ්ඩු රෝගියකු බවට පත් වූ බමුණා, ඒ දුකෙන් ම ජීවිතක්‍ෂයට පත් විය. රජතුමනි, ඒ බමුණා මෙසේ ආගන්තුක ව පැමිණි පිරිසකට සංග්‍රහ කරන්නට ගොස්, ඔබතුමාට වඩා සිය දහස් ගුණයෙන් ශෝක කොට, වෙහෙසට පත් ව, විනාශ වී යැ'යි යන මේ උදාහරණය දක්වමින් මේ ගාථා ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

2. වාසෙට්ඨ බමුණා එළු රැළත් සමග, බොහෝ දර ද රැස්කොට ගෙන, වනයෙහි වෙසෙමින්, දිවා-රැ දෙක්හි නො මැලි ව දුම් ගැසී ය.

3. ඔහුගේ ඒ දුම් ගඳින්, මදුරුවන්ගෙන් පීඩා ලැබූ සරහ මුවෝ, දුම් දෙන බමුණා ළඟට, වැසි කාලයේ විසීම සඳහා පැමිණිය හ.

4. සරභ මුවන් කෙරෙහි හිත ගිය ඔහු, පැමිණෙන හෝ පිටත් ව යන හෝ, ඒ එළඳෙනුන් ගැන තේරුම් නො ගත්තේ ය. (මෙසේ) ඔහුගේ ඒ එළචෝ විනාශ වූහ.

5. සරභ මුවෝ ද, ශරත් කාලයෙහි, වනය මදුරුවන්ගෙන් තොර වූ කල්හි, නදීන් හට ගන්නා ගිරි-දුර්ග කරා ගියහ.

6. එළචෝ ද විනාශ වූ හ. සරභ මුවන් පැන ගිය බව දුටු බ්‍රාහ්මණයා කෙට්ටු වී, දුර්වර්ණ වූ පාණ්ඩු රෝගියෙක් බවට පත් විය.

7. මෙසේ යමෙක් ස්වකීය අය පිටමං කොට, ආගන්තුකින් ප්‍රිය කෙරේ ද? ඔහු ධූමකාරී බමුණා මෙන් තනිව ම බොහෝ සෙයින් ශෝක කෙරේ.

මෙහි 'බහුතෙධො' යනු 'බොහෝ දර ඇති' යන අර්ථ යි. 'ධූමං අකාසී' යනු 'මැසි උවදුර දුරු කරනු සඳහා ගිනි ද, දුම ද ඇති කෙළේ ය' යන අර්ථ යි. 'වාසෙට්ඨා' යනු 'ඔහුගේ ගෝත්‍රය යි. 'අතඤ්ඤා' යනු 'නො මැලිව' යන අර්ථ යි. 'තං ධූම ගණ්ඨනා' යනු 'ඒ දුම්ගඳින් යන අර්ථ යි. 'සරභා' යනු 'සරභ මුවෝ' ය යන අර්ථ යි. 'මකසද්දිනා' යනු 'මදුරු උවදුරෙන් පෙළුණු' යන අර්ථ යි. 'මකස' යන්නෙන් සෙසු මැස්සන් ද අර්ථවත් වේ. 'වසසාවාසං' යනු 'වැසි කල ඇලී විසූ හ' යන අර්ථ යි. 'මනං කඤා' යනු 'සෙනෙහස උපදවා' යන අර්ථ යි. 'නාවචුජ්ඣධං' යනු 'කැලයේ හැසිර, ඉන් ගාලට පැමිණෙන්නා වූ ද, ගාලෙන් කැලයට යන්නා වූ ද (එළචන් ගැන) 'මෙපමණක් ආවාහු යැ'යිද, 'මෙපමණක් නාවාහු යැ'යි ද නො දනී' යන අර්ථ යි. 'තසස තා විනසසුං' යනු 'මෙසේ සිහියෙන් කටයුතු නො කරන, ඔහුගේ එළ දෙනුන් සිංහ උවදුරු ආදියෙන් නො රැකීමෙන්, එම උවදුර නිසා, එළචෝ විනාශ වූ හ. සියලු දෙනා නැසුණා හ', යන අර්ථ යි. 'නදීනං පහවානී ව' යනු 'පර්වතවල නදීන් හටගන්නා තැන්වලට පිවිසුණාහු ය' යන අර්ථයි. 'විභවං' යනු 'අභාවය යි. 'එළචෝ විනාශයට පැමිණියාහු යැ'යි දැක, හා දැන', යන අර්ථ යි. 'කිසෝ ව විවණණා' යනු 'කිරිදෙන එළ දෙනුන් හැර, සරභ මුවන්ට සංග්‍රහ කොට, ඔවුන් ද දක්නට නැති වීට, දෙවර්ගය ම පිරිහුණු කල්හි, බමුණා ශෝකයෙන් මදිනා ලදු ව, කෙට්ටු වී දුර්වර්ණ විය' යන අර්ථ යි. 'එවං යො සං නිරං' යනු 'මහරජතුමනි, මෙසේ යමෙක් ස්වකීය වූ ද, පැරණි වූ ද, තම ජනයන් බැහැරකොට, කිසිවක්

ගණන් නොගෙන, ආගන්තුකයන් ප්‍රිය කෙරේ ද? ඔහු ඔබ වැනි ව, තනිව ම බොහෝ ශෝක කෙරේ. මා විසින් ඔබට පැහැදිලි කරන ලද මේ ධූමකාරී බමුණා මෙන් බොහෝ සේ ශෝක කෙරේ' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ රජු දැනුම්වත් කරමින් කරුණු පැහැදිලි කෙළේ ය. රජතුමා ද එය මැනවින් තේරුම් ගෙන බෝසතුන් කෙරෙහි පැහැදී, ඔහුට බොහෝ ධනය පරිත්‍යාග කෙළේ ය. එතැන් පටන් ස්වකීය පැරණි ජනයාට ම සංග්‍රහ කරන්නට පටන් ගත් රජතුමා දානාදී වූ බොහෝ පින්කම් කොට, දිගුකලක් ජීවත් වී, පසුව මියගොස් දෙව්ලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව මෙසේ ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා කෝරව්‍ය රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. ධූමකාරී නවුසා නම්, මේ පසේනදී කොසොල් රජතුමාය. විධුර පඬිතුමා නම්, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.9

ජාගර ජාතකය

'කෝධ ජාගරතං සුතෙනා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, කිසියම් උපාසකයකු අරබයා වදාළ සේක. ඔහු වනාහි සෝවාන් වූ ආර්ය ශ්‍රාවකයෙකි. කිසියම් දිනෙක ගැල් සාත්තුවත් සමග, වෙනත් ගමනක් යනු පිණිස සැවතින් පිටත් වූ, ඒ උපාසකතුමා කාන්තාර මාර්ගයකට පිවිසුණේ ය. එහි ජල පහසුව ඇති කිසියම් තැනක ගැල් කණ්ඩායම නැවතුණි. පන්සියයක් ගැල්වලින් ගොනුන් මුදාහළ ගැල්කරුවෝ කෑම-බීම ආදී හෝජන සකසමින් එහි නවාතැන් ගත් හ. රැට කෑම කෑ ඒ මිනිස්සු ඒ ඒ තැන්වල වැදහෙව නිදාගත්හ. උපාසකයා ගැල් සමූහයට නුදුරෙන් කිසියම් ගසක් මුල සක්මන් කරමින් කාලය ගත කෙළේ ය. මේ අතර කිසියම් සොර මුලක් ගැල් සමූහය වටකොට ගෙන, සැඟව සිටියහ. පන්සියයක් වූ මේ සොරු

කණ්ඩායම උපාසකයා සක්මන් කරනු දැක, 'මොහු නින්දට ගියකල්හි ගැල් සමූහය කොල්ල කන්නෙමු'යි, කතිකා කොටගෙන බලා සිටියහ. උපාසකයා ද රාත්‍රියෙහි තුන්යම මුළුල්ලෙහි සක්මන් කෙළේ ම ය. සොරු අලුයම් සමය වනතෙක් බලා සිට, තම-තමන් විසින් ගත්-ගත් ගල්ගෙඩි, මුගුරු ආදිය ඉවත දමා, ගැල්කරුවන්ට කථාකොට, 'පින්වත් ගැල්කරුවෙනි, නුඹලා අපුමාදීව කටයුතු කරන, ආරක්ෂාවෙහි නිරත වූ මේ පුරුෂයා නිසා දිවි ලැබුවාහු ය. වස්තුවට ද හිමිකම් කීමට තවදුරටත් අවස්ථාව සලසා ගන්නාහු ය. එබැවින් මොහුට සත්කාර කරවූ යැ'යි කියා යන්නට ගියහ. මිනිස්සු මෙයින් කලබලයට පත්ව, කලින් ම නැගිට, අවට ඇවිද පරීක්ෂාකොට බලා, සොරුන් විසින් දමා යන ලද ගල්, මුගුරු ආදිය දැක, මේ උපසාකතුමා නිසා අපේ ජීවිත බේරුණේ යැ'යි සිතා, උපාසකයාට මහත් වූ සත්කාර කළහ. උපාසකයාද තමා යන්නට ආ ගමන ගොස්, කරගත යුතු කටයුතු ද ඉටුකොට ගෙන, පෙරළා සැවතට අවුත් දෙවිරම් වෙහෙරට ගියේ ය. එහි දී බුදුරදුන්ට නමස්කාර කොට පූජා පැවැත් වූ ඔහු, එකත්පසෙක හිඳ ගත්තේ ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'උපාසකය, ඔබ පසුගිය දිනවල පෙනෙන්නට නො සිටියෙහි යැ'යි වදාළහ. එවිට උපාසකයා තමාගේ ගමන ගැනත්, ගමනේ දී සිදු වූ සියල්ලත් බුදුරදුන් හමුවෙහි විස්තර කෙළේ ය. 'උපාසකය, මෙසේ නො නිදා රැකවල්හි යෙදී අනුන්ගේ සත්කාරයට පාත්‍ර වූයේ ඔබ පමණක් නො වේ. පෙර විසූ පඬිවරු ද එසේ තමා රැකීමෙන් අනුන් ද රැක, විශේෂ වූ ප්‍රතිලාභ ඔවුන්ගෙන් ලැබූහ'යි වදාරා උපාසකයාගේ අයැදුමෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ බමුණු කුලයක ඉපිද, නිසිවියට පත්ව තක්ෂිලාවට ගොස්, එහි දී සියලු ශිල්ප උගෙන, පෙරළා සියරට පැමිණ මඳ කලක් ගිහිගෙයි වැස, පසුකලෙක එයින් ද නික්ම, ඍෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව නොබෝ කලෙකින් ම ධ්‍යාන හා අභිඥා උපදවාගෙන, හිමාල පෙදෙසෙහි කිසියම් ස්ථානයක සක්මන් මලුවක් සකසාගෙන, සක්මන් ඉරියව්වෙන ම භාවනා කරමින් නින්දට නො ගොසින් මුළු රැයම පහන් කෙළේ ය. මේ අතර ඔහුගේ සක්මන කෙළවරෙහි කිසියම් ගසෙක ජීවත් වූ දෙවගනක් තවුසා කෙරෙහි සතුටට පත් ව, ගසේ අතු අතර සිට, තවුසාගෙන් ප්‍රශ්න විචාරමින් මෙසේ කීවා ය.

කොඬ ජාගරනං සුතො - කොඬ සුතෙතසු ජාගරෙ
කෙ මමෙතං විජානාති - කො තං පටිභණාති මෙ

මෙලොව නිදිවරන්තන අතුරෙන් කවරෙක් නිදා ද? මෙලොව නිදන්තන් අතුරෙන් කවරෙක් නිදිවරා ද? කවරෙක් මගේ මේ ප්‍රශ්නය තේරුම් ගනී ද? කවරෙක් එය මට පැහැදිලි කොට දේ ද?

මෙහි 'කෝඬ' යනු 'මෙලොව කවරෙක්', යන අර්ථයයි. 'කෝමමේතං' යනු 'කවරෙක් මගේ මේ ප්‍රශ්නය තේරුම් ගනී ද?' යන අර්ථයයි. 'කෝ තං පටිභණාති මෙ' යනු 'මා විසින් අසන ලද, ඒ මේ ප්‍රශ්නයට, මට කවරෙක් උත්තර දේ ද? කවරෙක් එය මට පැහැදිලි කරන්නට සමත් වේදැ'යි විචාරයි' යන අර්ථයයි.

බෝසත් තවුසා ඇයගේ ප්‍රශ්නය අසා, මෙසේ ඊට පිළිතුරු දුන්නේ ය.

2. මම නිදි වරන්තන් අතුරෙන් නිදන්තා වෙමි. මම නිදනවුන් අතුරෙන් නිදිවරන්තා වෙමි. මේ කාරණය මම දනිමි. මම එය ඔබට පැහැදිලි කරමි.

මෙ අසා සිටි දෙවඟන නැවත තවුසාගෙන්, මෙසේ ප්‍රශ්න කළාය.

3. කෙසේ නිදි වරනවුන් අතුරෙන් නිදන්තා වේ ද? කෙසේ නිදන්තන් අතුරෙන් නිදි වරන්තා වේ ද? කෙසේ මේ කරුණ තේරුම ගන්නෙහි ද? කෙසේ එය මට පැහැදිලි කරන්නෙහි ද?

ඇගේ ඒ ප්‍රශ්නයට අරුත් පැහැදිලි කරමින්, තවුසා මෙසේ පැවසී ය.

4. දෙවඟන, යම් කෙනෙක් 'සංයමය' කියාත්, (ඉඤ්ඤ) 'දමනය' කියාත්, ධර්මය නො දනිත් ද? ඒ (කෙලෙස් නින්දෙන්) නිදන්තවුන් අතුරෙන් මම ආරක්‍ෂා වන්නෙක් වෙමි.

5. දේවතාවිය, යම් කෙනෙකුගේ රාගය, ද්වේෂය, අවිද්‍යාව ප්‍රභීණද, ඒ නිදිවරන්තන් අතුරෙන් මම නිදන්තෙක් වෙමි.

6. මෙසේ නිදිවරන්තන් අතුරෙන් නිදන්තෙක් වෙමි. මෙසේ නිදනවුන් අතුරෙන් නිදිවරන්තෙක් වෙමි. මෙසේ මේ කාරණය තේරුම් ගනිමි. මෙසේ එය ඔබට ප්‍රකාශ කරමි.

මෙහි 'කථං ජාගරතං සුතෙනා' යනු 'ඔබ, කෙසේ නිදිවරන සත්ත්වයන් අතුරෙන් නිදන්තා නම් වෙහි ද?' යන අර්ථ යි. සෙසු තන්හි ද මේ ක්‍රමය යි. 'යෙ ධම්මං' යනු 'යම් සත්ත්ව කෙනෙක් නවවිධ ලෝකෝත්තර ධර්මයන් නො දනිත් ද?' යන අර්ථ යි. 'සඤ්ඤමෝති දමොති ච' යනු 'මොහු සංයම පුද්ගලයෙකි. මොහු ඉන්ද්‍රිය දමනය කළ තැනැත්තෙකි' යි මෙසේ යම් කෙනෙක්, 'මාර්ගයෙන් පැමිණි ශීලයත්, ඉන්ද්‍රිය සංවරයත් නො දනිත් ද? ඉන්ද්‍රිය සංවර පුද්ගලයා වනාහි, මනස සහිත ඉන්ද්‍රිය සය දමනය කිරීම වශයෙන් 'දම' යැයි කියනු ලැබේ' යන අර්ථ යි. 'තේසු සුපපමානෙසු' යනු 'ක්ලේශ නිද්‍රා වශයෙන් නිදිගත් ඔවුන් අතුරෙන්, මම අප්‍රමාදී වශයෙන් රැකෙමි' යන අර්ථ යි. 'යෙසං රාගො ච' යන ගාථාවෙන් යම්බඳු මහ රහතන් වහන්සේ නමකගේ පද සියයෙන් නිර්දේශ කරන ලද තණ්හා-ලෝභ සංඛ්‍යාත වූ කෙලෙස් එක්දහස් පන්සියයක් වූ රාගය ද, නව ආසාත වස්තුවෙන් හටගත් ද්වේෂය ද, දුක්ඛාදී වූ වස්තු අට නො දැනීමෙන් හටගත් අවිද්‍යාව ද යන මේ කෙලෙස් බැහැර කරන ලද, ප්‍රහීණ කරන ලද, සියලු ආකාරයෙන් නිදි වර්ජිත වූ, ඒ ආර්යයන් අතුරෙන් ඊට සාපේක්ෂව, මම නිදන්තෙක් වෙමි' යන අර්ථ යි. 'ඒවං ජාගරතං' යනු 'දේවතාවිය, මම මේ කරුණින් නිදි වරන්තන් අතුරෙන් නිදන්තා වෙමි' යන අර්ථ යි. සියලු පදයන්හි විස්තර කිරීමේ ක්‍රමය මෙය ම වේ.

මෙසේ බෝසතුන් විසින් ප්‍රශ්නය විසඳු උත්තර කී කල්හි, ඉන් සතුටට පත් දෙවඟන ස්ත්‍රීහි කරමින් මේ ගාථාව කීවා ය.

7. නිදිවරන්තන් අතුරෙන් නිදීම ද මැනවි. නිදන්තන් අතුරෙන් නිදි වැරීම ද මැනවි. මගේ ඒ ප්‍රශ්නය (ඔබ) මැනවින් තේරුම් ගත්තෙහි ය. මට එය පැහැදිලි කළ ආකාරය ද මැනවි.

මෙහි 'සාධු' යනු 'මැනවි, වැල්මී දඬුවක් කොට මේ ප්‍රශ්නය විසඳුවෙහි ය.' යන අර්ථ යි.

අපිඳු 'එය ඔය විදියට ම කියමු'යි ප්‍රකාශ කළ, ඒ දෙවඟන බෝසතුන්ට ස්තුති කොට, තමාගේ විමානයට ම පිවිසියා ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා දෙවඟන නම්, උප්පලවණ්ණා ය. තාපසයා වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදළ සේක.

7.2.10

කුමමාසපිණ්ඩ ජාතකය

'න කිරිසී' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සේක්, 'මල්ලිකා' දේවිය අරඹයා වදාළ සේක. ඇය සැවැත් නුවර කිසියම් ප්‍රධාන මල්කරුවෙකුගේ දියණියකි. අතීතය සුරූපී ඇය මහා පින්වන්තියකි. වයස දහසයේ දී ඇය තම මිතුරියන් වන තරුණ ගෑණු ළමයින් කිහිප දෙනකු සමඟ මල් උයනට යන්නට පිටත් වී, පිටවූ කැලි තුනක් ගෙන එය ද, මල්කුඩය තුළ රුවාගෙන ගමන ආරම්භ කළා ය. ඇ නගරයෙන් නික්මෙනවාත් සමඟ ම, හික්කු සංඝයා පිරිවරා ගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ, රශ්මි විහිදුවමින් නගරයට පිවිසෙනු දැක, උන්වහන්සේ වෙත ගොස්, කුඩයෙහි තිබූ පිටවූ කැලි තුන ගෙන, බුදුරදුන්ට පූජා කළා ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ, සතරවරම් රජදරුවන් විසින් දෙන ලද පාත්‍රයට, මල්ලිකාවගේ පූජාව පිළිගත් සේක. ඇය ද බුදුරදුන්ට නමස්කාර කොට, බුද්ධාලම්බන ප්‍රීතියෙන් පිනා ගොස්, එකත්පස් ව බලා සිටියා ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇ දෙස බලා, සිත්හ පහළ කළ සේක. ඒ දුටු ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරණුවෝ 'කවර හේතුවක් නිසා, කවර ප්‍රත්‍යයක් නිසා, තථාගතයන් වහන්සේ සිතා පහළ කළ සේක් දැ'යි කල්පනා කොට ඒ ගැන බුදුරදුන්ගෙන් විමසූ හ. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද තෙරුන් අමතා 'ආනන්දය, මේ කුමාරිකාව මේ පිටවූ පූජාවේ ආනිසංසයෙන්, අද ම කොසොල් රජුගේ අගමෙහෙසිය වන්නී යැයි දැන, සිතා පහළ කෙළෙමැ'යි වදාළ සේක. බුදුරදුන් එතැනින් වැඩි පසු, කුමරිය ද මල් උයන බලා ගියා ය. එදින ම

කොසොල් රජතුමා අජාසත්ත රජු සමග යුද කොට, ඉන් පැරදී පලා ගියේ ය. මෙසේ පැන ආ රජතුමා සිය රාජ්‍යයට පැමිණ, නගරයට ළඟා විය. අසුපිටින් පැමිණෙන රජතුමා මල්ලිකා කුමරිය මල් නෙලන මල් උයන සමීපයෙන් වැටී ඇති මාවත දිගේ පැමිණියේ ය. මල් උයනෙහි ගී ගයමින් මල් නෙලන මල්ලිකාවගේ, ඒ ගීත නාදය රජුගේ සවන් වැකුණි. එපමණකින් ම ගී හඬේ අයිතිකාරිය කෙරෙහි, 'පිළිබඳ සිත්' ඇති කොටගත් රජතුමා, සිය අසු මල් උයන දෙසට මෙහෙයවී ය. රජු දුටු පින්වත් මල්ලිකා කුමරිය, සිටි තැනින් පැන නො ගොස්, රජු ඉදිරියට පැමිණ, අසුගේ නාස් ලනුව අල්ලා ගත්තී ය. රජතුමා අසුපිට හිඳගෙන ම, 'කුමරිය, ඔබ අස්වාමික ද, සස්වාමික දැ'යි විමසී ය. ඇය තව ම අස්වාමික බව දැනගත් ඔහු, අසුපිටින් බැස, කිසියම් සෙවනක් යටට ඇ කැඳවාගෙන ගොස්, උණුසුම් සුළඟින් හා අව්වෙන් තමා වෙහෙසට පත් වී සිටි බැවින්, ඇගේ ඇකයේ හිස තබා වැදහෙව, මොහොතක් විඩා හැර ගත්තේ ය. අනතුරුව එතැනින් නැගිටි ඔහු, ඇය තම අසුපිට හිඳවා ගෙන, එතෙක් අවට රැඳී සිටි බලකායද පිරිවරාගෙන, නුවරට පිවිස එහි දී, මල්ලිකාව අසුපිටින් බස්වා, සවස් කාලයේ දී රථයක් එවා ඇයව මාලිගාවට ගෙන්වා ගන්නා බවට පොරොන්දු දී, ඇ ඇගේ නිවෙස වෙත පිටත්කොට හැරියේ ය. අනතුරුව මාලිගාවට ගිය රජතුමා සවස් කාලයෙහි, මල්ලිකාවට පොරොන්දු වූ නියායෙන් ම, රථයක් යොදවා මහත් වූ සත්කාර සම්මාන සහිතව, පෙරහැරකින් ඇ කුලගෙදරින් කැඳවාගෙන අවුත් මැණික් ගොඩක් මත සිටුවා, අභිෂේක කොට අගමෙහෙසිය බවට පත් කරවී ය. එදා පටන් ඇ රජුට ප්‍රියමනාපව විසූවා ය. උදෑසනින් පිබිදී ම ආදී වූ, පස්වැදෑරුම් කලණ දහම්වලින් සමන්විත වූ ඇය, සිය සැමියා දේවත්වයෙහි ලා සැලකුවා ය. එපමණක් නො ව ඇය බුදුරදුන් කෙරෙහි ද අතිශය භක්තිමත් තැනැත්තියක් වූවා ය. බුදුරජාණන් වහන්සේට පිටිටු කැලි තුනක් පූජා කොට, මල්ලිකාව මේ සියලු සම්පත් ලබාගත් බව, මුළු නුවර පුරා පැතිරී ගියේ ය. දිනක් දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුහු, මල්ලිකා දේවියගේ ඒ පිටිටු පූජාව ගැන කතා කරමින් හුන් හ. එවේලෙහි එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු, ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, මල්ලිකාව විසින් සර්වඥ වූ එක් සම්බුදුවරයෙකුට පිටිටු කැලි තුනක් දන් දී, කොසොල් රජුගේ අග මෙහෙසිය බවට පත්වීම, මහා ආශ්චර්යයක් නොවේ. මක්නිසාද? බුදුවරුන්ගේ ශුණ අතිවිශාල බැවිනි. පැරණි පඬිවරු පවා පසේ බුදුවරුන්ට ලුණු නැති, තෙල් නැති, පැණිවලින් තොර පිටිටු දන් දී, එහි විපාක වශයෙන් දෙවන ආත්ම භාවයේ දී, දිග පළලින් යොදුන් තුන්සියයක් වූ කසී රට

රාජ්‍යශ්‍රීයට පත් වූහ යි, වදාරා මේ අතීත කතාව මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බබ්බත රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ කිසියම් දිළිඳු පවුලක උපත ලැබ, නිසි වියට පත්ව, එක් සිටුවරයකු ළඟ කුලී වැඩ කරමින් ජීවිකාව ගෙන ගියේ ය. දිනක් ඔහු පාන්දර වැඩට යන්නට පිටත් වී, ස්වකීය උදය ආහාරය සඳහා කිසියම් කඩයකින් පිටිටු කෑලි සතරක් මිලට ගෙන, එයත් රැගෙන වැඩට ගියේ ය. මේ අතර පසේ බුදුවරු සිව් නමක් පිඬු පිණිස බරණැස් නුවර බලා වඩිනු දැක, මේ හික්කුහු පිඬු පිණිස බරණැසට යති. මා ළඟ ද පිටිටු කෑලි සතරක් ඇත. මම මේ පිටිටු කෑලි සතර මේ හික්කුන්ට දෙන්නෙමි නම්, ඉතා යෙහෙකැ'යි කල්පනා කොට, උන්වහන්සේ වෙත එළඹ, පළමු ව නමස්කාර කොට 'ස්වාමීනි, මාගේ මේ පිටිටු කෑලි හතර, මම ඔබවහන්සේට පූජා කරමි. එය පිළිගන්නාහු නම්, ඉතා යහපති, මෙසේ මේ පින, මට බොහෝ කාලයක් හිතසුව පිණිස පවතින්නේ යැ'යි කියා, නිශ්ශබ්දතාවයෙන් උන්වහන්සේගේ කැමැත්ත අවබෝධ කොටගත්, ඔහු වහා වැලි එකතුකොට, වැලි ගොඩවල් හතරක් ගසා, අවට ගස්වලින් කොළ අතු කඩ ගෙනවුත්, ඒවා වැලි ගොඩවල් මත අතුරා, අසුන් පනවා, පසේ බුදුවරුන් සිව්නම එක් එක් වැලිගොඩ මත වඩා හිඳුවා, කොළ ගොට්ටකට වතුර ගෙනැවිත් දක්ෂිණෝදකය (අත් සේදීමට පැත්) දී, පිළිවෙළින් පාත්‍රා සතර තුළට පිටිටු කෑල්ල බැගින් බෙදා, පළමුකොට උන්වහන්සේට වැද, 'ස්වාමීනි, මේ පිනෙන් කිසිදා මා දිළිඳු ගෙයක නූපදීවා. සර්වඥතා ඥානය උපදවා ගැනීම සඳහා මේ පින ප්‍රත්‍ය වේවා'යි ප්‍රාර්ථනා කොට, දානය පිළිගැන්වී ය.

පසේ බුදුවරු දානය වළඳ අවසානයේ දී, අනුමෝදනා බණ වදාරා, එතැනින් සතර නම ම 'නන්දමූල' පර්වත ප්‍රාන්තය බලා අහසින් වැඩියහ. බෝසත් තෙමේ ඇදිලි බැඳගෙන, පසේ බුදුවරුන් කෙරෙහි හටගත් ප්‍රීතියෙන් යුතු ව, උන්වහන්සේ ඇස් හමුවෙන් නො පෙනී යනතුරු බලා සිට, වැඩට ගියේ ය. ඔහු පසේ බුදුවරුන් විෂයෙහි දුන් මේ දානය දිවි ඇති තෙක් ම සිහිපත් කෙළේ ය. මෙසේ බොහෝ කලක් ජීවත් වූ ඔහු, මියගොස් පසේ බුදුවරුන්ට දුන් දානයේ අනුභවයින්, බරණැස් රජුගේ අගමෙහෙසිය කුස පිළිසිඳ ගත්තේ ය. නිසි කාලයේ දී උපත ලැබූ ඔහුට, ඔහුගේ මව්පියෝ 'බුත්මදත්ත' කුමාරයා යැයි නම් කළ හ. මේ කුමරුවා පයින් ඇවිද යා හැකි කාලයේ පටන් 'මම මේ නගරයෙහි ම කුලීකාරයක් වී වැඩට යමින්,

පසේ බුදුවරුන් සතර නමකට පිට්ටු කැලි සතරක් දන් දුන්නෙමි. එම දානයේ විපාක වශයෙන්, මෙහි උපන්නෙමි'යි, ඉතා පිරිසිදු කණ්ණාඩියකින් මුහුණ බලන්නාක් මෙන්, මුළුමනින් පෙර ජාතියේ කළ ක්‍රියාව ජාති ස්මරණ ඥානයෙන් ප්‍රකට ලෙස දැක්කේ ය. හෙතෙම නිසි වියට පත් ව, තක්‍ෂිලාවට ගොස්, එහි දී සියලු ශිල්ප උගෙන, පෙරළා සිය රටට පැමිණ, උගත් ශිල්ප තම පියා ඉදිරියෙහි දක්වා, ඉන් සතුටු වූ පියරජතුමා වෙතින් යුවරජ තනතුර දිනා ගත්තේ ය. පසුකලෙක පියාගේ ඇවෑමෙන්, ඔහු මහ රජතුමා බවට පත්විය. ඉක්බිති කොසොල් රජුගේ අතිශයින් රූමත් වූ දියණියක් අගමෙහෙසිය කොට පාවාගත්, මේ අග රජතුමා ඉතා සතුටින් යුතුව රාජ්‍යය විවෘතය. මේ අලුත් රජතුමාගේ 'සේසත් සිටුවන' මංගල දිනයේ දී, මුළු නුවර දෙව් නුවරක් මෙන්, අලංකාර කිරීමට නගර වැස්සෝ වගබලා ගත් හ. රජතුමා එදින නුවර පැදකුණු කොට අලංකාර කරන ලද ප්‍රාසාදයට නැගී, උඩු මහල් තලයෙහි ඔසවන ලද සේසත යට, පණවා තිබූ ආසනයෙහි වාඩි වී හුන් කල්හි, රජුගේ එක් පැත්තකින් ඇමතිවරුන් ද, තවත් පැත්තකින් තත් වැදෑරුම් ඇදුම් හා ආභරණවලින් බබළන බ්‍රාහ්මණ, ගෘහපති ආදී පිරිස් ද, තවත් පැත්තකින් විවිධ පඬුරු හා තෑගිබෝග අත්වලින් ගත් නාගරික මිනිසුන්ද, තවත් පැත්තකින් අබරණින් සැරසුණු දෙවගනන් සමූහයක් වැනි, සොළොස් දහසක් නාටිකාංගනාවන් ද රැස්කමින් හිඳිනු දුටුවේ ය. මේ ඉතා සිත් ගන්නා මනහර දර්ශනයන් ද, ශ්‍රී සම්පත් ද, තේන් පුරා දැකගත් රජතුමා තමාගේ පූර්ව කර්මය සිහිපත් කොට, 'මේ රනින් නිමවන ලද, රන් මාලාවලින් විසිතුරු කරන ලද සේසත ද, එසේ ම නොයෙක් දහස් ගණන් වූ ඇත් සේනාවන් ද, අශ්ව සේනාවන් ද, රථ සේනාවන් ද, මුතු මැණික් ආදියෙන් පිරුණු සාරභාර ගබඩාවලින් ද, තත් වැදෑරුම් ධාන්‍ය හල්වලින් පිරි මේ මහා පෘථිවිය ද, දිව්‍ය අප්සරාවන් වැනි වූ නාරීන් ද, යන මේ මගේ සියලු ශ්‍රී විභූතිය අත්සතු වූවක් නො වේ. මේ සියල්ල මට ම අයත් ය. මේ සියල්ල මට ලැබුණේ වෙනත් කිසිදු මාර්ගයකින් නොව, පසේ බුදුවරුන් සතර නමට පිට්ටු කැලි හතරක් පුදා, දුන් දානයෙන් උපන් විපාක වශයෙනි. ඒ නිසා ම මම මේ සියල්ල උරුම කොට ගත්තෙමැ'යි, පසේ බුදුවරුන්ගේ ගුණ අනුස්මරණය කොට, තමාගේ එම පෙර භවයේ ක්‍රියාව ප්‍රකට කෙළේ ය. එය සිහිකරන රජුගේ සකල ශරීරයම, ප්‍රීතියෙන් පිරි ඉතිරි ගියේ ය. ප්‍රීතියෙන් තෙත් වූ හදවතක් ඇති රජතුමා මහජනයා මැද හිඳ, උදාන ගී ගයමින් මෙසේ ප්‍රකාශ කෙළේය.

න කිරතී අනොමදසසිසු
 පාරිවරියා බුදෙධසු අපපිකා
 සුකබාය අලොණිකාය ව
 පසස එලං කුමමාස පිණ්ඩියා

පසේ බුදුවරුන් කෙරෙහි කළ සේවය මදි නැත. ලුණු නැති, වියලි පිට්ටු කැල්ලක විපාකය බලන්න.

හතී ගවසසා ව මෙ බහු
 ධන ධඤ්ඤං පඨපීව කෙවලා
 නාරියො විමා අච්ඡරූපමා
 පසස එලං කුමමාස පිණ්ඩියා

මට ඇත්තු ද, ගවයෝ ද, අශ්වයෝ ද, ධන ධාන්‍ය ද, මුළු පොළව ද, අප්සරාවන් වැනි, ස්ත්‍රීහු ද බොහෝ වෙති. පිට්ටු කැල්ලක විපාකය බලන්න.

මෙහි 'අනොමදසසිසු' යනු 'අනෝම වූ, අලාමක වූ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ බුද්ධ ඥානය දුටු බැවින්, පසේ බුදුවරු, 'අනෝමදස්සි' නම් වෙති' යන අර්ථ යි. 'පාරිවරියා' යනු 'වැදිම්, හුනස්නෙන් නැගී සිටීම්, ඇදිලි බැදිම් ආදී වූ, නිවැරදි කටයුතු වලින් ද, උතුමන් පැමිණි කල්හි, ඒ දැන තමා සත්තක වූ අල්ප වූ හෝ, බොහෝ වූ හෝ, රළු වූ හෝ, ප්‍රණීත වූ හෝ, දිය යුතු දේ, සිත පහදා ගුණ සලකා, තුන්සිත පහදවා, කර්මඵල විශ්වාස කොටගෙන, පරිත්‍යාග කිරීමෙන්' යන අර්ථ යි. 'බුදෙධසු' යනු 'පසේ බුදුවරුන් කෙරෙහි', යන අර්ථ යි. 'අපපිකා' යනු 'අල්ප වූ ද, මද වූ ද, කියා දෙයක් නැත' යන අර්ථ යි. 'සුකබාය' යනු 'තෙල් නැති' යන අර්ථයි. 'අලොණිකාය' යනු 'පැණි නැති' යන අර්ථයි. පැණි නැති බැවින් 'අලොණිකා' යැයි කියන ලදී. 'කුමමාසපිණ්ඩියා' යනු 'පිට්ටු කැලි සතර එකක් වශයෙන් ගෙන, ඒ සඳහා කියන ලදී' යන අර්ථ යි. ගුණවත් මහණ බමුණන්ගේ ගුණයන් සලකා, සිත පහදවා ගෙන, ප්‍රතිඵල අපේක්‍ෂාවෙන් වේතනා තුන පිරිසිදු කොටගෙන, දුන් දානයෙහි 'අල්ප' යැයි කියා දෙයක් නැත. උපතූපත් තන්හි එය මහා සම්පත් ලබා දේ. ඒ ගැන මෙසේ දක්වා ඇත.

3. තථාගත වූ සම්බුදු රදුන් කෙරෙහි හෝ, නැතහොත් බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් කෙරෙහි හෝ, සිත පැහැදුණු කල්හි, දක්‍ෂිණාවෙහි 'අල්ප' යැයි කියා දෙයක් නැත.

4. මම පිඬු පිණිස හැසිරෙන හික්කුචකට කිරිබතක් පුජා කෙළෙමි. එයින් මම දුටුවන් පහදවන වර්ණ සම්පන්නියෙන් යුක්ත වීමි. ඒ මාගේ විපාකය දෙස බලන්න. මම දැන් දිවා අප්පරාවක්මි. ඒ මාගේ විමානය ද බලන්න. මම දැන් අප්පරාවන දහසකට උත්තමාවක් වෙමි. පිනේ විපාකය බලන්න.

5. මගේ මෙබඳු වර්ණ ඇත්තේ ඒ නිසා ය. ඒ හේතුවෙන් ම මාගේ මෙලොව බලාපොරොත්තු ඉටු වේ. සිතට ප්‍රිය වූ යම්කිසි සම්පතක් වේ නම්, ඒ සියල්ල මට ඉබේ පහළ වේ.

6. එ නිසා ම මම මේ දිලිසෙන ආනුභාව ඇත්තී වෙමි. මාගේ ශරීර වර්ණය සියලු දිසාවන් එකලු කරයි. (විමානවස්තු පාළු)

මේ ආදී විමානයන් ලැබිය යුතු තත්වයට පත් වේ. 'ධනධාතුඤ්ඤං' යනු 'මුතු ආදි ධනය ද, සත්වැදැරුම් ධාන්‍ය වර්ග ද' යන අර්ථ යි. 'පඨවි ච කෙවලා' යනු 'මේ මහා පොළව ද' යන අර්ථ යි. 'මුළු මහපොළව අත්පත් විය, යන හැඟීමෙන් කියයි' යන අර්ථ යි. 'පසස ඵලං කුමමාසපිණ්ඩියා' යනු 'තමාගේ ප්‍රතිඵලය තමා විසින් ම පැහැදිලි කරමින් මෙසේ කිය. දාන ඵලය වූ කලී බෝසත් තෙමේ ද, සර්වඥ වූ බුදුවරු ද, යන මේ උතුමෝ ම දැනිති. එහෙයින් ම බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ඉතිචුත්තක පාළියෙහි' සූත්‍රයක් පැහැදිලි කරමින්, 'මහණෙනි, ඉදින් සත්ත්වයෝ, දාන ප්‍රභේදයන්ගේ විවිධ වූ විපාක මා මෙන් දන්නාහු නම්, කිසිවකුට නොදී අනුභව නො කරන්නාහු ය. එසේ වී නම්, මසුරු මල ඔවුන්ගේ සිත් ඉක්මවා නො පවතින්නේ ය. ඔවුන්ගේ බත්පතේ අවසන් බත්ගුළිය පමණක් ඉතිරි ව ඇත්නම්, ඉදින් ඔවුනට ප්‍රතිග්‍රාහකයෝත් වෙත්නම්, ඒ අවසන් බත් පිඩත්, කොටස් වශයෙන් නො බෙදා, අනුභව නො කරන්නාහු ය. යම් හෙයකින් මහණෙනි, සත්ත්වයෝ දාන ප්‍රභේදයන්ගේ විවිධ වූ විපාක මා මෙන්, මෙසේ නො දනිත් ද? එනිසා නො දී කති. ඒ නිසා ම මසුරු මල ද ඔවුන්ගේ සිත් ඉක්මවා පවතී යැ'යි, වදාළ සේක.

බෝසත් තෙමේ මෙසේ තමාගේ, සේසත් නැංවීමේ මංගල දිනයේ දී, හටගත් ප්‍රීති ප්‍රමුදිත භාවයෙන් ඉහත සඳහන් ගාථා (1,2 ගාථා) දෙකෙන් උදාන ගීත ගායනා කෙළේ ය. එතැන් පටන් රජුගේ 'ප්‍රියතම ගීතය' යැයි

එතුමාගේ නාටක ස්ත්‍රීහු ද, සෙසු නළුවෝ ද, ගාන්ධර්වයෝ ද, අන්තඃපුර ජනයා ද, ඇතුල් නුවර වාසීහු ද, පිට නුවර වාසීහු ද, මත්පැන් හල්වල ජනයා ද, ඇමැති මණ්ඩලයේ උදවිය ද, රජුගේ ඒ ගීතය ගායනා කරන්නට පටන් ගත්හ. මෙසේ කල්ගත වන කල්හී, රජුගේ අග මෙහෙසිය, රජතුමාගෙ ප්‍රියතම ගීතයේ අර්ථය දැනගැනීමට, ආශාවක් ඇතිකොට ගත්තා ය. එහෙත් ඒ ගැන බෝසත් රජතුමාගෙන් ඇසීමට තරම් ශක්තියක් ඇයට නොවීය. ඉක්බිති අග බිසවගේ කිසියම් ගුණයක් කෙරෙහි පැහැදුණු රජතුමා, දිනක් 'සොඳුර, මම ඔබට වරයක් දෙමි. එයින් ඔබට කැමති දෙයක් ඉල්ලා ගැනීමට අවසර ඇත. එම වරය ඔබ ගන්නවාදැ'යි ඇසීය. 'යහපති දේවයිනි, මම එය ගනිමි.' 'එසේනම් සොඳුර, මම ඔබට ඇතුන් අසුන් ආදී කැමති වස්තුවක් දෙන්නෙමි ද?' 'දේවයිනි, ඔබතුමා නිසා මට කිසිදු අඩුවක් නැත. එබැවින් එකී දේවලින්, මට ප්‍රයෝජනයක් නැත. දේවයිනි, ඉදින් ඔබතුමා කැමතිනම්, ඔබේ ප්‍රියතම ගීතයේ අර්ථය පැහැදිලි කොට කියා දෙනු මැනවැ'යි අගබිසව රජුගෙන් ඉල්ලා සිටියාය. එවිට රජතුමා 'සොඳුර, මේ වරයෙන් ඔබට ලැබෙන ප්‍රයෝජනය කුමක් ද? එබැවින් වෙනෙකක් ගනුව'යි කීවේ ය. ඒ අසා සිටි දේවිය 'රජතුමනි, වෙනත් දෙයකින් මට ප්‍රයෝජනයක් නැත. එබැවින් මා ඉල්ලූ දෙයම දෙනු මැනවැ'යි කීවා ය. 'මැනවි සොඳුර, මම එය කියන්නෙමි. මම ඔබට පමණක් රහසින්, එය කීමට අදහස් නො කරමි. ඒ නිසා දිග පළලින් සොළොස් යොදුන් වූ මේ බරණැස් නුවර පුරා බෙර පතුරුවා, සෙනග රැස්කොට, රජ දොරටුවෙහි රුවන් මණ්ඩපයක් තනවා, එහි මැණික් පලඟක් පණවා, ඇමැතියන් බමුණන් ආදී වූ නාගරිකයන්ගෙන්ද, සොළොස් දහසක් කාන්තාවන්ගෙන්ද, පිරිවරණ ලදුව, ඔවුන්ගේ මැද පිහිටුවන ලද, මැණික් පුටුවෙහි වාඩි වී, එය කියන්නෙමැ'යි රජතුමා සිය දේවිය අමතා කීවේ ය. ඇය ද 'දේවයිනි, යහපතැ'යි කියා, රජුගේ අදහස පිළිගත්තා ය.

රජතුමා එකී සියලු කටයුතු ඒ අයුරෙන් ම කරවා, දෙවියන් පිරිවරා ගත් සක්දෙවි රජු මෙන්, මහජනයා පිරිවරන ලදු ව, රුවන් පලඟෙහි හිඳ ගත්තේ ය. අග බිසව ද සර්වාභරණයෙන් සැරසී රනින් නිමවන ලද අසුනක් ගෙන රජුගේ ඇස් කොනට හසුවන සමීප දුරකින් අසුන තබා, ඒ මත හිඳ 'දේවයිනි, ඔබතුමා ඉමහත් සතුටින් ගයන, මංගල ගීතයේ අර්ථය ගගන තලයෙහි සඳුමඬල පෙන්වන්නාක් මෙන්, ප්‍රකට කොට මට කියාදෙනු මැනවැ'යි ප්‍රකාශකොට මෙසේ ද කීවා ය.

7. කුශලාධිපති වූ ශ්‍රේෂ්ඨ රජතුමනි, 'ඔබ) නිතර ගාථා කියන්නෙහිය. රට දියුණු කරන්නාණෙනි, එය විචාරමි. මහත් වූ සතුටු සිතින් එය පැහැදිලි කරනු මැනව.

මෙහි 'කෝසලාධිප' යන ප්‍රකාශය අනුව 'ඔහු කොසොල් රටේ අධිපතියා නොවේ. කුශල ධර්මයන් ප්‍රධාන කොටගෙන ඔහු වාසය කරයි. එබැවින් එසේ අමතමින් මෙසේ කිය' යන අර්ථ යි. 'බාළුහං පීතිමනො පහාසසී' යනු 'අතිශය ප්‍රීතියෙන් යුතු සිත් ඇති ව, කියනු මැනව' යන අර්ථ යි. 'එබැවින් පළමුකොට මට මේ ගාථාවන්ගේ අර්ථය කියනු මැනව' යන අර්ථ යි.

අනතුරුව දේවියට ගාථාවන්ගේ අර්ථයන් පැහැදිලි කරමින් බෝසත් රජතුමා, මේ ගාථා සතර ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

- 8. මම මේ නුවර ම එක්තරා පවුලක ඉපදුනෙමි. ශීලයෙන් සංවර වූ මම, වැටුපට අනුන්ගේ වැඩ කරන්නෙක් වූයෙමි.
- 9. වැඩට පිටත් වූ මම, ආචාර-ශීල සම්පන්න වූ, නිවුණු නිකෙලෙස් ශ්‍රමණයන් සතර නමක් දුටුවෙමි.-
- 10. මම උන්වහන්සේ කෙරෙහි සිත පහදවාගෙන, කොළ ඇතිරියක වඩා හිඳුවා, ප්‍රසන්න වූ සිත් ඇති මම, පසේ බුදුවරුන්ට තම දැතින් පිටවූ පූජා කෙළෙමි.
- 11. මාගේ ඒ කුශල කර්මයේ මේ විපාකය මෙබඳු ය. (ඒ මම) සමෘද්ධ වූ උතුම් පෘථිවියෙන් යුක්ත වූ, මේ රාජ්‍යය පරිභෝග කරමි.

මෙහි 'කුලෙ අඤ්ඤතරෙ' යනු 'නමින් හෝ ගෝත්‍රයෙන් අප්‍රකට වූ, කිසියම් වෛශ්‍ය කුලයක යන අර්ථ යි. 'අහුං' යනු 'ඉපදුනෙමි' යන අර්ථ යි. 'පරකකමකරො ආසිං' යනු 'ඒ කුලයෙහි උපන් මම දිළිඳුකම නිසා අනුන්ට වැඩකොට ජීවිකාව කරමින්, අනුන්ගේ වැඩකාරයෙක් වීමි' යන අර්ථ යි. 'හතකො' යනු 'අනුන්ගේ වැටුපට වැඩකරන' යන අර්ථ යි. 'සීල සංවුතො' යනු පංචශීල සංවරයෙහි පිහිටි' යන අර්ථයි. 'වැටුපෙන් ජීවත් වුවත්, දුස්සීල බව දුරුකොට ශීල සම්පන්නයෙක් වීමි'යි දක්වයි යන අර්ථ යි. 'කමමාය

නිකමනතාහං' යනු 'එදවස කළ යුතු වැඩක් කිරීම සඳහා නික්මුණු මම' යන අර්ථයයි. 'වතුරෝ සමනේ අද්දසං' යනු 'සොඳුර, මම නුවරින් නික්ම මහමගට බැස, සිය වැඩපොළට යන්නේ, හික්කා පිණිස බරණැස් නුවරට පිවිසි, පව සංසිදවු පැවිද්දන් සතර දෙනකුන් දුටුවෙමි' යන අර්ථයයි. 'ආචාරසීලසම්පන්න' යනු විසිඑකක් නුසුදුසු ජීවන ක්‍රමවලින් ජීවත්වීම, 'අනාචාර' නම් වේ. ඊට විරුද්ධ වූ ආචාරයෙන් ද, මාර්ග-එල වලින් ද, පූර්ණ වූ ශීලයෙන් ද, සමත්විත වූ' යන අර්ථයයි. 'සීතිභුතෙ' යනු 'රාගාදී ගිනි සංසිද වූ බැවින් ද, එකොළොස් ගිනි නිවූ බැවින් ද, සිසිල් භාවයට පැමිණි' යන අර්ථයයි. 'අනාසවෙ' යනු කාම ආදී ආශ්‍රවයන් රහිත' යන අර්ථයයි. 'නිසීදෙක්ඛා' යනු 'වැලිගොඩවල් මත්තෙහි අතුරන ලද, කොළ ඇතිරියෙහි වඩා හිඳවා' යන අර්ථයයි. මෙහි 'සජ්ජකෙ' යනුවෙන් දක්වා ඇත්තේ 'සන්ථාරෝ' යන්න යි. 'අදාසිං' යනු 'උන්වනන්සේට පැන් පිළිගන්වා, සකසා සියතින් පිටිවූ පිදුවෙමි' යන අර්ථයයි. 'කුසලසස' යනු 'ආරෝග්‍ය හා නිරවද්‍ය අර්ථයෙන් වූ කුසලයට' යන අර්ථයයි. 'එලං' යනු 'ඒ කුසලයේ විපාකය යි. 'වීතං' යනු 'සියලු සම්පතින් පිරුණු' යන අර්ථයයි.

මෙසේ බෝසත් රජතුමා තමාගේ කර්මයේ විපාකය විස්තරකොට ප්‍රකාශ කෙළේ ය. ඒ අසා සතුටින් යුතු ප්‍රසන්න මනසක් ඇති රාජදේවිය, 'මහරජතුමනි, ඉදින් මෙසේ ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් ඔබේ දානයේ විපාකය ඔබ අවබෝධ කරගත්තෙහි ය. එබැවින් මෙතැන් පටන් එක බත්පිඩක් ලැබුණත්, එයින් කොටසක් මහණ බමුණන්ට පූජා කොට ම, අනුභව කරනු මැනවැ'යි බෝසත් රජුට ස්තුති කරමින් මෙසේ කීවා ය.

12. කුලොධිපති වූ රජතුමනි, පරිත්‍යාග කරමින් පරිභෝග කරන්න අප්‍රමාදී වන්න. මේ ධර්ම වක්‍රය ම පවත්වන්න. අධාර්මික නො වන්න. ධර්මය ආරක්ෂා කරන්න.

මෙහි 'දද භුඤ්ජව' යනු 'අනුන්ට දී, ඔබ ද පරිභෝග කරන්න' යන අර්ථයයි. 'මා ව පමාදො' යනු 'දානාදී පින්කම්හි පමා නොවන්න' යන අර්ථයයි. 'වකකං වනතය කෝසලාධිප' යනු 'කුසල් අදහස් ඇති මහරජතුමනි, සුදුසු පෙදෙසක විසීම ආදී වූ, සිවු වැදෑරුම් දම් සක පවත්වනු මැනව.' යන අර්ථයයි. 'සාමාන්‍ය රථයක් රෝද දෙකකින් ගමන් කරයි. මේ කය වනාහි, මේ රෝද සතරින් දෙවිලොවට යයි. එබැවින් එය ධර්ම වක්‍ර සංඛ්‍යාවෙහි ලා ගැනේ. ඔබතුමා ඒ වක්‍රය පවත්වනු මැනව' යන අර්ථයයි.

'මා අධමමිකෝ' යනු 'යම් සේ අන් අය ඡන්දයෙන් අගතියට යන්නාහු, ලෝකයා උක් යන්ත්‍රයක ලා පෙළන්නාක් මෙන්, තළා ධනය ම එකතු කරමින් අධාර්මික වෙන් ද? ඔබතුමා එවැනි අධාර්මිකයකු නො වන්න' යන අර්ථ යි. 'ධමමං පාලය' යනු,

13. දානය - ශීලය - පරිත්‍යාගය - සෘජුබව - මෘදුබව - තපස - අක්‍රෝධය - අවිහිංසාව - ඉවසීම - අවිරෝධතාව (දස රාජ ධර්මය)යි. (ජාතක පාළි)

'මේ රාජ ධර්ම දහය ම ආරක්ෂා කරන්න. රකින්න. එය අත් නොහරින්න' යන අර්ථ යි.

බෝසත් රජතුමා ඇයගේ ඒ වචන පිළිගනිමින්, මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

14. සොඳුර, කෝශල දියණිය, උතුමන් හැසිරුණු, ඒ මාර්ගයේ ම, ඒ මම නැවත නැවතත් හැසිරෙන්නෙමි. රහතත් වහන්සේ, මා දැකීමට ප්‍රිය මනාප අය වෙති.

මෙහි 'වචුමං' යනු 'මාර්ගය'යි. 'අරියාවරිතං' යනු 'බුද්ධාදී ආර්යයන් විසින් පුරුදු කරන ලද', යන අර්ථ යි. 'සුකෝසලේ' යනු 'කොසොල් රජුගේ සුන්දර වූ දියණියනි', යන අර්ථ යි. 'අරහනෙනා' යනු 'කෙලෙසුන්ගෙන් බැහැර වූ බැවින් ද, (සංසාර වක්‍රයේ) 'අර' සිද දැමූ හෙයින් ද (කෙලෙස්) සතුරන් නැසූ හෙයින් ද, සිවුපසයට සුදුසු වන බැවින් ද, රහත් නාමය ලැබූ පසේ බුදුවරු', යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද අදහස නම්, මෙය යි. එනම්, සොඳුර, කෝශල රාජ දියණිය, මා විසින් දන් දෙන ලදැයි, ඒ මම එයින් තෘප්තියට පත් නොවී, ඒ උතුමන් හැසිරුණු දාන මාර්ගයෙහි ම හැසිරෙන්නෙමි. අග්‍ර දක්ෂිණේය වූ, ඒ රහතත් වහන්සේ දැකීම මට ප්‍රියමනාප ය. විවරාදිය පූජා කිරීමට ඇති කැමැත්ත නිසා උන්වහන්සේ දැකීමට කැමැත්තෙමි' යන අර්ථ යි.

බෝසත් රජතුමා මෙසේ ද කියා, දේවියගේ සම්පත් දෙස බලා, 'සොඳුර, මා විසින් ඔබට මාගේ පෙර භවයෙහි කුසලකර්ම විස්තර කොට කියන ලදී. මෙතැන්හි හිඳින මේ කාන්තාවන් මැද, රූපයෙන් හෝ භාවභාවලීලා විලාශයෙන් හෝ, ඔබ හා සමාන එකඳු කාන්තාවක් නැත. ඒ

ඔබ කිනම් කර්මයක් කොට, මේ සම්පත් ලැබුවාදැයි විචාරමින්, නැවත මේ ගාථාව ද කියේ ය.

15. සුන්දර කොසොල් දියණිය, ඔබ අප්සරාවක් වැනි ය. දෙවඟකන් වැනි ය. වරඟනන් මැද එසේ බබළයි. ඔබ යහපත් වූ කුමන කර්මයක් කෙළෙහි ද? කුමන කර්මයක් නිසා, වර්ණවත් තැනැත්තියක් වූයෙහි ද?

සොදුර, කොසොල් රජුගේ යහපත් දියණියෙනි, රූ සපුවෙන් ඔබ අප්සරාවක වැනි ය. තවුනිසාවෙහි සක්දෙව් රජුගේ කිසියම් දෙව්දුවක මෙන්, මේ නාරි ගණයා මැද බබළයි. ඔබ පෙර කිනම් වූ යහපත් පින්කමක් කෙළෙහි ද? කුමන කරුණක් නිසා මෙසේ වර්ණවත්ව ඉපදුනිද? යන අර්ථ යි.

ඉක්බිති තමාගේ පෙර භවයෙහි සිදුකරන ලද පින්කම් පැහැදිලි කරන රාජ දේවිය, එම විස්තරය ජාති ස්මරණ ඥානයෙන් පිරිසිඳ දැනගෙන ම, මේ ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළා ය.

16. රජතුමනි, මම (කිසියම්) කෙළෙහි කුලයක අනුන්ගේ මෙහෙවරෙහි යෙදුණු දාසියක් වීම. දැහැමින් ජීවත්වන, සංයම වූ, සිල්වත්, දැකුම්කලු තැනැත්තියක් ද වීම.

17. එකල්හි මම (මට) ලැබුණු බතක් පිඩු පිණිස හැසිරෙන හිඤ්ඤ නමකට දුනිමි. ඒ මම (ඒ ගැන) මැනවින් දැන, සතුටු වූයෙමි. මගේ ඒ කර්මයේ විපාකය යි මේ.

මෙහි 'අමබධං කුලසස' යනු 'කෙළෙහි කුලයක' යන අර්ථ යි. 'දාසාහං' යනු 'මම දාසියක් වීම' යන අර්ථ යි. 'දාසාහං' යනු ද පාඨයකි. 'පරෙපෙසසියා' යනු 'අනුන් විසින් ඒ ඒ කටයුතු කිරීම සඳහා, යවන ලද වැඩකාරියකි' යන අර්ථ යි. 'සඤ්ඤතා' යනු 'දාසියෝ නම්, දුසිල් තැනැත්තියෝ වෙති. මම වනාහි තුන්දොරින් සංවර වූ සිල්වතියක් වීම', යන අර්ථ යි. 'ධම්මජීවිනි' යනු 'අනුන්ට වංචා ආදිය නොකොට දැහැමින්, සෙමෙන් දිවි පවත්වාගෙන ගියෙමි' යන අර්ථ යි. 'සීලවතී' යනු 'ආචාර සම්පන්න ගුණවතියක් වීම' යන අර්ථ යි. 'අපාපදසසනා' යනු දැකුම්කලු පෙනුමක් ඇති, ප්‍රිය ස්වභාවයක් ඇති තැනැත්තියක් වීම' යන අර්ථ යි.

'උදධටභතනං' යනු 'තමන්ට කොටස් වශයෙන් ලැබුණු බත, එනම් කොටස් වශයෙන් තමන්ට වෙන්කොට දුන් බත' යන අර්ථයි. 'භික්ඛනො' යනු 'නැසූ කෙලෙස් ඇති, පසේ බුදුවරයකුට' යන අර්ථයි. 'විත්තා සුමනා' යනු 'සතුටට, සොම්නසට පත් වූ (මම) කර්ම-ඵල විශ්වාස කරමින්', යන අර්ථයි. 'තසස කමමසස' යනු 'එක් භික්ෂාවක් දන් දුන් ඒ කර්මයෙහි' යන අර්ථයි. මින් කියන ලද්දේ මේ කාරණය යි. එනම්, මහරජතුමනි, මම පෙර සැවැත්නුවර එක්තරා කෙලෙඹි කුලයක දාසියක් වී උපන්නෙමි. එහි දී මට අනුභවය සඳහා ලැබුණු කෑම කොටසත් රැගෙන නිවෙසින් නික්මුණු මම, එක් පසේ බුදුවරයකු පිඬු පිණිස හැසිරෙනු දැක, මගේ කෑම පංගුව ගැන, මා තුළ තිබූ ආශාව දුරුකොට, මාගේ සංයමය ආදී වූ ගුණවත්කම් අනුව, කර්ම-ඵල අදහමින්, උන්වහන්සේට ඒ මගේ කෑම කොටස පූජා කෙළෙමි. එසේ කළ ඒ මම, දිවි ඇති තෙක් ජීවත්ව සිට මියගොස්, ඒ සැවැත් නුවර ම කොසොල් රජතුමාගේ අග මෙහෙසිය කුස ඉපදුණෙමි. දැන් ඒ මම ඔබතුමාගේ පා ළඟ සැරිසරමින්, මෙබඳු වූ රූප සම්පත්තියක් ලැබ, මෙපමණ සැපසම්පත් විදිමි. ඒ මගේ පුණ්‍ය කර්මයේ විපාකය මෙබඳු යැයි රාජදේවිය තම පූර්ව භවයේ විස්තර මෙසේ ගලපා කීවා ය.' යන අර්ථයි. මෙහි ගුණ සම්පතින් පිරුණු උතුමන්ට දුන් දැයෙහි, මහත්-ඵල භාවය පැහැදිලි කරගැනීමට 'අගතො වේ පසනනානං' යන මේ (ඉතිවුත්තක පාළියේ - අග්ගපසාද සූත්‍රයේ එන) ගාථාව ද, 'ඒ' ස දේව මනුස්සානං සබ්බකාමදද්‍රෝනිධි' යන මේ (බුද්දක පාඨයේ - නිධිකණ්ඩ සූත්‍රයේ එන) ගාථාව ද, යන මේවා විමසා බැලිය යුතු ය, යන අර්ථයි.

මෙසේ රජතුමා ද, අගමෙහෙසිය ද, යන මේ දෙදෙනා ම තම-තමන්ගේ පූර්ව කර්මයන් විස්තරකොට කියමින්, පිරිස දැනුම්වත් කළහ. ඔවුහු එතැන් පටන් නුවර සතරවාසල් දොරටුවල ද, නගරය මැද ද, රජමැදුර ඉදිරිපිට ද, යන ස්ථාන භයක දානශාලා භයක් කරවා, මුළු දඹදිව වැස්සන්ගේ සියලු කටයුතු තාවකාලික ව නවත්වා, මහදන් පවත්වා, නිති පන්සිල් රකිමින්, පොහොය අටසිල් සමාදන් වෙමින්, දිවි ඇති තෙක් දැහැමි ජීවිත ගතකොට, මැරී ගොස් දෙව්ලොව උපන්න.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා දේවිය නම්, රාහුල මාතාව ය. රජතුමා වූ කලී මම ම යැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

7.2.11

පරන්තප ජාතකය

'ආගමිසසති මෙ පාපං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කර්ම වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේච්චනාරාමයෙහි වැඩවසය කරන සේක, දෙව්දකුන්ගේ නපුරු ක්‍රියාවක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. එකල දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුහු, සෙසු හික්කුන් අමතා 'ඇවැත්නි, දෙව්දක් තෙමේ තර්ථාගතයන් වහන්සේ සාතනය කිරීම සඳහා ම උත්සාහ ගත්තේ ය. එක්වරක් ඒ වෙනුවෙන් දුනුවායන් යෙදවී ය. තවත් විටෙක ගල් පෙරළුවේ ය. තවත් අවස්ථාවක නාලාගිරි හස්ති රාජයා ඉදිරියට මුදා හළේ ය. මෙසේ තර්ථාගතයන් වහන්සේගේ විනාශය සඳහාම උපා යෙදුවේ යැ'යි සාකච්ඡා කරමින් හුන් හ. එවිට එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, දෙව්දක් තෙමේ මට වද දීමට උත්සාහ කෙළේ දැන් පමණක් නොවේ. පෙර ද එසෙ කොට, මට අල්පමාත්‍ර වූ තැනි ගැනීමක්වත් ඇති කිරීමට ඔහු අපොහොසත් වූයේ යැ'යි, වදාරා 'ඒ හේතුව නිසා ඔහුට දුක් වින්දේ යැ'යි, පැහැදිලි කරමින් ඊට සාධක වශයෙන් මේ අතීත කර්ම මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ රජුගේ අගමෙහෙසියගේ කුසෙහි ඉපිද නිසිවියට පත්ව තසම්ලාවට ගොස් සියලු ශිල්ප උගෙන, ඊට අමතරව සියලු සතුන්ගේ හඬ හා ශිල්ප උගෙන අවසානයේ දී, සිය ගුරුවරයාගේ පරීක්ෂණයට ද පෙනී සිට, ඉන අනතුරුව බරණැස් නුවර බලා පැමිණියේ ය. රජතුමා සිය උගත් පුතණුවන් යුවරජ තනතුරෙහි තැබුවේ ය. වෙනත් අයුරකින් කියතොත්, රජුට කුමරු වෙනුවෙන් එය කරන්නට සිදු වුණි. තම පුත් කුමරා කෙරෙහි රජුට කිසිදු ප්‍රසාදයක් තිබුණේ නැත. පුතු මැරවීමට සිතා සිටි පිය රජතුමා, කුමරාගේ දර්ශනය ද පිළිකුල් කෙළේය.

මේ අතර කිසියම් දිනෙක එක් සිවලියක් ස්වකීය පැටවුන් දෙදෙනා ද ගෙන, රාත්‍රියෙහි මිනිසුන් නිදි ගත් කල්හි, කිසියම් කාණුවකින් ඇතුල් නුවරට පිවිසුණාය. බෝසත් කුමරාගේ හෙවත් යුවරජතුමාගේ ප්‍රාසාදයෙහි යහන්ගැබට නුදුරෙන් කිසියම් ශාලාවක් ඇත. එහි එක් දුප්පත් මිනිසෙක්, සිය පාවහන් මුදා, පාමුල බිම තබා, කිසියම් ලෑල්ලක් මත වැද හොත්තේ ය.

එහෙත් ඔහුට නින්ද ගියේ නැත. මේ අතර ඉහත කී සිවලියගේ පැටව් බඩගින්නෙන් කැගැසුහ. ඒ ඇසු සිවලිය 'දරුවනි, ශබ්ද නොකරවු. මේ ශාලාවෙහි එක් මිනිසෙක් පාවහන් මුදා බිම තබා, ලෑල්ලක ඇල වී හිඳියි. එහෙත් ඔහුට තවමත් නින්ද ගියේ නැත. මේ මිනිසා නිදාගත් පසු, ඔහුගේ පාවහන් ගෙනවුත් තොපට කවන්නෙමි'යි, සිවල් භාෂාවෙන් කීවාය. බෝසත් තෙමේ තමා උගත් මන්ත්‍රයේ ආනුභාවයෙන් සිවලිය කී කථාව තේරුම් ගෙන, යහන්ගැබින් නික්ම ජනේලය විවෘතකොට ඔය ශාලාවේ කවරෙක් හිඳී දැ'යි ඇසී ය. 'දේවයිනි, මම - දුප්පත් මිනිසෙක්මි. මම මෙහි හිඳිමි'යි ඉහත කී පුරුෂයා උත්තර දුන්නේ ය. 'පුරුෂය, නුඹේ පාවහන් යුවල කොහි ද?' 'දේවයිනි, එය මා ළඟම බිම ඇතැ'යි, මිනිසා උත්තර දුන්නේ ය. 'පුරුෂය, වහා නැගිට ඒ පාවහන් යුවල, උස්තැනෙක එල්ලා තබා නිදාගනුව'යි, බෝසත් යුවරජතුමා ඒ දුප්පත් මිනිසාට දැනුම් දුන්නේ ය. මේ කථාව අසා සිටි සිවලිය බෝසතුන් කෙරෙහි කිපී, වෛර බැඳගත්තා ය.

නැවත වෙනත් දිනෙක, ඒ සිවලිය පෙර ක්‍රමයට ම නුවරට ඇතුළු විය. එදින එක් බිගත් මිනිසෙක් මත්ව, පිපාසය සෑදී 'පැන් බොන්නෙමි'යි සිතා, සමීපයෙහි තිබූ පොකුණකට බැස ගත්තේ ය. පය ලිස්සා ගිය ඔහු පොකුණට වැටී වතුරෙහි ගිලී, ඉන් මිදීමට උත්සාහයක් ගත නො හැකිව ම එහි ම මිය ගියේ ය. ඒ මියගිය මිනිසා සළ දෙකක් හැඳ සිටියේ ය. ඔහුගේ සාක්කුවක කහවණු දහසක් ද, එක් ඇඟිල්ලක මුද්දක් ද තිබුණි. එදා ද සිවල් පැටවු බඩගින්නෙන් හඬන කල්හි, සිවලිය 'දරුවනි, ශබ්ද නො කරවු. අර පොකුණෙහි මළ මිනියක් ඇත. ඔහු ළඟ මේ මේ දේවල් ද ඇත. ඒ මිනිසා පොකුණට බසින පඩිපෙළෙහි වතුරෙන් යට වූ කොටසෙහි දී ම, මියගොස් වැතිර හිඳී. තොපට මම, ඒ මළ මිනියේ මස් කවන්නෙමි. එනෙක් නාඬා සිටිවු' යැයි කීවා ය. බෝසත් යුවරජු, සිවලියගේ කථාව අසා, සිදු වී ඇති සියල්ල මැනවින් තේරුම්ගෙන, ජනේලය විවෘත කොට බලා 'ඔය ශාලාවෙහි කවරෙක් සිටිදැ'යි හඬ නගා ඇසීය. එහි දී, ශාලාවේ හුන් කිසිවෙක්, 'දේවයිනි, මම මෙහි හිඳිමි'යි කීයේ ය. 'එසේ නම්, ඉදිරිපිට ඇති පොකුණ වෙත යව. එහි මළ සිරුරක් ද, සළද, සළ අතර කහවණු දහසක් ද, මළසිරුරේ ඇඟිල්ලක එක් මුදුවක් ද ඇත. ඒ සියල්ල ගෙන, මිනිය කිසිවෙකුට ඉවතට ඇදගත නො හැකි වන පරිද්දෙන්, දියෙහි ගිල්වා තබව'යි යුවරජතුමා අණ කෙළේ ය. එකී පුරුෂයා ද, එය එසේ ම කෙළේ ය. එවිට සිවලිය යුවරජු කෙරෙහි කිපී, 'මීට කලින් දිනකෙ මගේ දරුවන්ට, හම් සෙරෙප්පුවක් කා බඩගිනි නිවා ගැනීමට, මේ මිනිසා ඉඩ නො දුන්නේ ය. අද මේ

මළුමිනිය කන එකට, ඔහු විරුද්ධ විය. කමක් නැත. තව දින තුනකින් මේ රට ආක්‍රමණය කිරීමට කිසියම් සතුරු රජෙක් පැමිණ, මේ නුවර වටලන්නේ ය. එවිට මහරජතුමා, මේ යුවරජු සතුරු රාජයා සමග යුධ වදිනු සඳහා, පිටත් කොට හරින්නේ ය. එහි දී මොහු, හිස සිඳි බිම වැටෙනු ඒකාන්තය. එවිට මම, ඒ තගේ ගලලෝහිතය (ගෙලෙන් වැගිරෙන ලේ) පානය කොට, වෛරය පිරිමසා ගන්නෙමි. මා සමග වෛර බැඳගත් තා ගැන, මම බලාගන්නෙමැ'යි කෑගසා, බෝසත් යුවරජුට මෙසේ තර්ජනය කළාය. අනතුරුව තම දරුවන් ද, කැටුව සිවලිය යන්නට ගියා ය. සිවලියගේ ඒ කථාවෙන් කියවුණු තොරතුරු, යුවරජතුමා මැනවින් තේරුම් ගෙන නිශ්ශබ්ද විය.

ඉහත සඳහන් සිද්ධියෙන්, හරියට ම දින තුනකට පසු, සතුරු රජෙක් පැමිණ නුවර වටලා වේ ය. රජතුමා මෙය දැනගත් වහා ම, සිය පුතණුවන් වන යුවරජු වෙත පැමිණ, 'දරුව, යව ඒ සතුරු රජා සමග යුද්ධ කරව'යි කියේ ය. 'දේවයිනි, මා වේලාසනින් දැනගත් කරුණක් ඇත. එබැවින් මට, මීට මැදිහත්වීමට පුළුවන්කමක් නැත. මාගේ ජීවිතයට අනතුරක් ඇති බව දන්නා මම, බියට පත්වී සිටිමි. 'මා තා මළත්, නො මළත් ඉන් ඇති කාරිය කුමක් ද? එබැවින් තෝ වහා ම මා කී දේ කරව'යි රජතුමා තදින් ම කියා සිටියේ ය. 'දේවයන් වහන්ස, යහපතැ'යි කියා පිළිගත් බෝසත් යුවරජතුමා හට පිරිසක් ගෙන, සතුරු රජු මුහුණ ලා සිටින ප්‍රධාන වාසල් දොරටුව මගහැර, වෙනත් රහස් දොරටුවක් විවෘත කොට, එතැනින් පිටතුවරට පිවිස, ප්‍රධාන වාසල් දොරටුව දෙසට යන්නට නික්මුණි. යුවරජුගෙ මේ ක්‍රියාව දැක, ඉන් උද්දාමයට පත් සියලු රාජකීය හමුදාවෝ ද, සාමාන්‍ය ජනතාව ද, මේ අවස්ථාවේ දී යුවරජු සමග ම යුද්ධයට මුහුණ දීමට තීරණය කොටගෙන, ඔහු හා එකතු වූහ. මෙසේ නික්මුණු යුවරජතුමා ඉතාම සුදුසු කිසියම් තැනෙක, කඳවුරක් බැඳ නවාතැන් ගත්තේ ය. මේ අතර මහරජතුමා, 'මේ යුවරජයා මුළු නුවරම හිස්කොට, බලසේනාව රැගෙන පලා ගියේ ය. සතුරු රාජයා ද, නුවර වටලා සිටියි. දැන් මට ජීවිතයක් නැත. ඒ නිසා මම දැන්, මාගේ ආරක්ෂාව සලසා ගන්නෙමැ'යි කල්පනාකොට, සිය අග මෙහෙසිය ද, පුරෝහිතයා ද, 'පරන්තප' නම් වූ හිතවත් ම සේවකයකු ද ගෙන, රැ මැදියමේ වෙස් වළාගෙන, රහස් දොරටුවකින් පැන ගොස් කැලෑ වැදුණේ ය.

බෝසත් යුවරාජයා තම හිතවත් සේවකයකුගේ මාර්ගයෙන් මහරජු ඇතුළු පිරිසගේ, පලායාම දැනගත්තේ ය. අනතුරුව සියලු පිරිවර සහිතව, නුවරට කඩාවැදුණු යුවරජතුමා, සාර්ථකව යුධකොට, සතුරු රජු පලවා හැර, රාජ්‍යය අත්පත් කොට ගත්තේ ය. මේ අතර මහරජතුමා, කිසියම් නදී තෙරක අසපුවක් සාදාගෙන, පලවැල වලින් යැපෙමින්, වාසය කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. සිරිතක් වශයෙන් දිනපතා ම, අගමෙහෙසියගේ ආරක්ෂාවට කීකරු සේවකයා යොදවා තබා, රජතුමා ද, පුරෝහිත බමුණා ද, පලවැල සඳහා කැලයට යති. පරන්තප දාසයා ද, දේවිය සමග අසපුව බලාගෙන හිඳියි. මේ වන දිවියට පැමිණි පසු, රජතුමා නිසා අග මෙහෙසියගේ කුසෙහි, ගැබක් පිළිසිඳගෙන තිබුණි. එය දේවියත්, රජතුමාත්, පුරෝහිතතුමාත් දැන සිටි කරුණකි. සේවකයා මේ බවක් දැන සිටියේ නැත. කෙසේ නමුත් දවසේ වැඩි කාලයක් අසපුවේ කල්ගත කෙළේ, දේවියත්, එම සේවකයාත් යන දෙදෙනාය. වැඩිකලක් එකට එක්ව හිඳීම නිසාත්, සේවකයා තරුණ කොල්ලකු නිසාත් ඔහු තම වසඟයට ගත් අගමෙහෙසිය ඔහු හා රහසිගත සම්බන්ධතාවක් පවත්වාගෙන ගියා ය. ටික කලකින් ම, මේ බැඳීම ඉතා දැඩි වූවක් විය. එබැවින් කිසියම් දිනෙක පරන්තපයාට කථා කළ අගමෙහෙසිය, 'පරන්තප, අපේ මේ සම්බන්ධය රජු දැන ගතහොත්, ඔබෙන් මගෙන් ජීවිතය එතැනින් ම කම්මුතු ය. එබැවින් හොඳම දේ රජු ඉවරයක් කිරීම යැ'යි කීවා ය. 'දේවිය, මම එය කෙසේ නම් කරමි ද?' 'රජුගේ සිරිත දිනපතා නදියට නාන්නට යන කල්හි, සර්වාභරණයෙන් සැරසී, නාන සඵ නුඹ ලවා ගෙන්වාගෙන, නුඹත් සමග නදියට යාම යි. එහි දී ඇඳුම් මුදා තබා, රජ දියට බසිසි. නුඹ ඔහුගේ ප්‍රමාදයක් බලා, ඔහුගේ ම කඩුව ගෙන, රජුගේ හිස සිඳ, සිරුර කැලි-කැලිවලට කපා, පොළොවෙහි තැනින් තැන වළ දමව.' 'යහපති දේවිය, මම ඔබ කී ලෙස කරන්නෙමැ'යි, සේවකයා ඇගේ කීම පිළිගත්තේ ය. කිසියම් දිනෙක පුරෝහිතයා පමණක් පලවැල සඳහා නික්ම ගියේ ය. රජු සේවකයා සමග නාන්නට ගිය බැවින්, පලවැල සඳහා ඇත කැලයට නො ගිය පුරෝහිතතුමා, රජු නාන තොටමුණ සම්පයෙහි ගසකට නැග, එහි ගෙඩි කඩන්නට පටන් ගත්තේ ය. රජතුමා හෝ සේවකයා හෝ, පුරෝහිත බමුණාගේ මේ ක්‍රියාව නො දැක්කේ ය. පරන්තපයා සමග නාන තොටට පැමිණි රජතුමා, කඩුව හා සඵ මුදා තබා, එහි ආරක්ෂාවට සේවකයා රැකවල්හි යොදවා, නාන්නට පටන් ගත්තේ ය. රජු මෙසේ නාන කල්හි, රජු ඉවත බලා සිටි අවස්ථාවක් දුටු පරන්තපයා, රජුගේ බෙල්ලෙන් අල්ලා, පහර දීම සඳහා කඩුව එසවී ය. මරණ බියෙන් බියපත් වූ රජතුමා, මහ හඬින් කෑ ගැසීය. ඒ ශබ්දය සවන් වැකුණු

පුරෝහිතයා, හිස ඔසවා බලා, පරන්තපයා රජුට පහර දී මරණු දැක, බියෙන් කුස්ත ව, අතින් අල්ලා ගත් අත්ත ද අතහැරී, හුන් අත්ත ද බිඳගෙන, ගසින් ඇඳ වැටුණේ ය. ඉන් තුවාලයක් නොලත් ඔහු, අසල තිබූ කිසියම් වන ලැහැබකට, රිංගා ගත්තේ ය. අත්ත බිඳෙන ශබ්දය පරන්තපයාට ඇසුණි. එය සතකුගෙන් වූවක් ද? නැතිනම් මිනිසකුගෙන් වූවක්දැයි, තේරුම් ගැනීමට නො හැකි වූ, පරන්තපයා වහ-වහා රජුගේ සිරුර පොළොවෙහි වළ දමා, තම කටයුත්ත අවසන් කෙළේ ය. ඉන්පසු ගසේ අත්ත බිඳීම ගැන සැක සිතූ ඔහු, 'තමාගේ ක්‍රියාව කවරෙක් හෝ බලා සිටියේ දැයි, යන සැකය මත ඒ ගැන සෙවීමට, ඒ ගස වෙත ගියේ ය. එහි ගිය ඔහු, ඒ ගසත්, බිඳී වැටුණු අත්තත් දෙස විමසුම් ඇසින් බලා, ඒ අවට ද පරීක්ෂා කොට, කිසිදු හෝඬුවාවක්, සැකයට තුඩුදෙන කරුණක් දක්නට නොමැති බැවින්, නාගෙන අසපුවට ගියේ ය. ඔහු එතැනින් නික්ම ගිය පසු, පුරෝහිතයා සැඟව සිටි වන ලැහැබින් එලියට ආවේ ය. රජුගේ සිරුර කැලි-කැලිවලට කපා තැනින් තැන වළ දමා ඇති බව, මැනවින් තේරුම් ගත් ඔහු, එතැනින් ම දියට බැස නා, 'පරන්තපයාගෙන් තමාට අනතුරක් වේ' ය යන බියෙන් කිසියම් උවදුරකින් සිය දෑස අන්ධ වූ බව අඟවමින්, පෙරළා අසපුවට පැමිණියේ ය. අන්ධ වූ විලාශයක් හැඟ වූ ඔහු, ඊට ගැලපෙන ස්වභාවයකින් හැසුරුණේ ය. ඔහු දුටු පරන්තපයා 'බ්‍රාහ්මණය, ඔබට කුමක් සිදුවීදැයි ඇසී ය. එවිට පුරෝහිත බමුණා, දෑස නො පෙනෙන්නකු මෙන්, 'දේවයිනි, මගේ දෑස නො පෙනේ. මම කැලයේ දී, කිසියම් තුඹසක් සමීපයේ හුන්නෙමි. ඒ තුඹස තුළ උග්‍ර විෂ සහිත නාගරාජයෙක් විසී ය. මම ඒ බව නො දන්නෙමි. උගේ විෂ ධූමයකින් මාගේ දෑස අද වූයේ යැයි, සිතමි'යි කීයේ ය. එවිට පරන්තපයා 'සැබැවට ම මොහු අන්ධයකු විය යුතු ය. එසේ නොවී නම්, රජු අමතන අයුරින් කිසිවිටෙක මා අමතන්නේ නැත. එබැවින් මම මේ අසරණ මිනිසා සනසන්නෙමැ'යි සිතා, 'බමුණ, සිත නරක් කොට නො ගත මැනව. මම ඔබ පෝෂණය කරන්නෙමැ'යි කියා, පලවැල කන්නට දී, සැතපුවේ ය. එතැන් පටන් පරන්තප දාසයා, පලවැල කඩා ගෙනවුත් දෙමින්, අසපුවෙහි හුන් සියලු දෙනා, පෝෂණය කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ අතර දේවිය ද, පුතකු වැදුවා ය. අනුක්‍රමයෙන් දරුවා වැඩෙන කල්හි, කිසියම් උදෑසනක, සුවසේ වාඩිවී හුන් දේවිය, හදිසියේ මෙන් පරන්තපයා කැඳවා, 'පරන්තප තුඹ රජු මරා දමනු, කිසිවෙක් දුටුවේ දැ'යි ඇසුවා ය. 'දේවිය, කිසිවෙක් මාගේ ක්‍රියාව නො දුටුවේ ය. එහෙත් ඒ මොහොතේදී ම, අත්තක් බිඳෙන ශබ්දයක් ඇසුණි. ඒ බිඳදැමුයේ මිනිසකු විසින් ද? නැතහොත් තිරිසනකු විසින් දැ'යි යන බව මම නො දනිමි'යි, පරන්තපයා කීය. 'පරන්තපය, තුඹ

ඒ ගැන, සොයා බැලුවෙහි ද?' 'එසේ ය. එහෙත් සැකයට තුඩුදෙන කිසිදු කරුණක්, මට සොයාගත නො හැකි විය. නමුත් කවදා හෝ මට බියක් ඇති වුවහොත්, ඇතිවන්නේ ඔය කියපු තැනින් යැයි කී පරන්තපයා දේවිය සමග කථා කරමින් මෙසේ ද කියේ ය.

ආගමිසසති මේ පාපං - ආගමිසසති මෙ භයං
යදා හි වලිතා සාධා - මනුසෙසන මීගෙන වා ති

එදා මිනිසකු විසින් හෝ සතකු විසින් හෝ, අත්තක් සොලවන ලදී. (එයින්) මට නපුරක් වන්නේ ය. මට බියක් පැමිණෙන්නේ ය.

මෙහි 'පාපං' යනු 'ලාමක වූ, අනිටු වූ නපුරක්' යන අර්ථයි. 'භයං' යනු 'සිතේ ත්‍රාසයක්, බියක්' යන අර්ථයි. 'මෙ ආගමිසසති' යනු 'නො පැමිණෙන්නට බැරි නැත' යන අර්ථයි. කුමන කරුණක් නිසා ද? එදා ඒ අත්ත සොලවන ලද්දේ මිනිසකු විසින් ද, සතකු විසින්දැයි යනු නො පෙනේ. එබැවින් එතැනින් මට බියක් පැමිණෙන්නේ ම ය' යන අර්ථයි.

මෙසේ සාකච්ඡා කරන පරන්තප හා දේවිය යන මේ දෙදෙනා ම, මෙවැනි සාකච්ඡාවක් කෙළේ 'පුරෝහිතයාට නින්ද ගොස් ඇතැයි යන හැඟීමෙනි. එහෙත් නො නිදා හුන් පුරෝහිතයා, ඔවුන් දෙදෙනාගේ කථාව මැනවින් අසා සිටියේ ය. ඒ කථාවට අනුව රජුගේ විනාශය සිදුවී ඇත්තේ, දේවියගේ මෙහෙයවීමෙන් බව, ඔහු තේරුම් ගත්තේ ය. ටික දවසකට පසු වෙනත් දිනෙක පරන්තප දාසයා, පලවැල සඳහා කැලයට ගිය අතර, පැත්තකට වී කල්පනා කරමින් හුන්, පුරෝහිත බමුණාට සිය බිරිඳ වන බැමිණිය මතක් විය. ඈ සිහිකොට වැලපෙන්නට පටන් ගත් බමුණා මෙසේ පැවසී ය.

2. නුදුරෙහි වෙසෙන බියසුලු තැනැත්තිය ගැන, ඒකාන්තයෙන් මාගේ කැමැත්තක් ඇත. පරන්තපයා අන්ද-මන්ද කළ අත්ත මෙන් ඇය මා කෙට්ටු කරයි. පඬු පැහැ ගන්වයි.

මෙහි 'හිරුයා' යනු 'ස්ත්‍රිය නම් සුලු දෙයටත් බිය වෙයි. එබැවින් ඇයට 'හිරු' යැයි කියනු ලැබේ' යන අර්ථයි. 'අවිදුරෝ' යනු 'නුදුරෙහි

එනම්, මෙයින් යොදුන් කීපයක් නුදුරෙහි වෙසෙන 'හිරු' නම් වූ මාගේ බැමිණිය නිසා, මට යම් කාමයක් හටගත්තේ ද? එය ඒකාන්තයෙන් මා කෘශ භාවයටත්, පඬු පැහැයටත් පත් කරන්නේ යැයි දක්වයි' යන අර්ථයි. 'සාවසාඛා' යන මෙයින් උපමාවක් දක්වයි. එනම්, යම් සේ පරන්තපයා චලනයට පත්කළ, අත්ත මෙන් (කාම සිතිවිල්ල) මා චලනයට පත්කරයි. කෙටිවූ කරයි. පඬුපැහැ ගත්වයි' යන අර්ථයි.

බමුණා මේ ගාථාව නිතර කියයි. එහෙත් කිසිදා එහි අර්ථය නොකියයි. එබැවින් මේ ගාථාව කීමේ ප්‍රයෝජනය මේ යැයි, දේවියට අපැහැදිලි විය. දිනක් ඇය බමුණාට කථාකොට, 'බමුණ, ඔබ මේ ගාථාවෙන් කුමක් අපේක්ෂා කෙරෙහිදැ'යි ඇසී ය. එවිට බමුණා 'මා තුළ හටගත් සිතිවිල්ලක් නිසා, මම මෙසේ කිවෙමැ'යි, දේවියට උත්තර දුන්නේ ය. මේ සිද්ධියෙන් දින කිහිපයකට පසු, බමුණා වෙනත් ගාථාවක් මෙසේ ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

3. (මගේ) කාන්තාව ගමේ වසමින් මා ශෝකයට පත් කරන්නී ය. රූ සිරිත් යුතු ඇය, පරන්තපයා සසල කළ අත්ත මෙන්, මා කෘශ බවට, පාණ්ඩු රෝගියෙකු බවට පත් කරන්නී ය.

මෙහි 'සෝවයිසසති' යනු 'ශෝකය ඇති කිරීමෙන්, විශැලීමට පත් කරන්නීය' යන අර්ථ යි. 'කනනා' යනු 'යහපත් බිරිය'යි. 'ගමේ වසං' යනු 'බරණූස වසමින්' යන අර්ථ යි. 'අනිඤ්ඤා' යනු 'අනිඤ්ඤ වූ රූ සිරියෙන් යුතු' යන අර්ථ යි.

තවත් දවසක පුරෝහිත බමුණා ගායනා කළ ගාථාවකි මේ.

4. කෙළවර කළ පැහැ ඇති ඇස් ඇත්තිය, මද සිනා ඇත්තිය, මිහිරි වචන කියන්නිය, තී විසින් වනාහි පරන්තපයා සසල කළ අත්ත මෙන්, මා කෘශ බවට, සුදුමැලි තැනැත්තකු බවට පත් කරන්නේ ය.

මෙහි 'තයා මං හසිනාපංගි' යනු 'කෙළවර කළ පැහැති ඇස් ඇත්තිය, තී විසින් මා' යන අර්ථයි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථයයි. එනම්, සොඳුර, අඳුන් ගැ පින්සල ඇස් කෙළවරින් මැත් කරමින් සකසන ලද, කෙළවර කළ පැහැති ඇස් ඇත්තිය, තී විසින් පෙන් වූ සිනා ද, තිගේ මිහිරි වදන් ද, පරන්තපයා සසල කළ, ශබ්ද නගමින් කඩා වැටුණු ඒ අත්ත මෙන්, මා

කෘශ බවට, සුදුමැලි බවට පත් කරන්නේ ය යන අර්ථයි. මෙහි 'ප' යන්න 'ව' යන්න බවට පත් කොට 'වංගී' යනුවෙන් ද පාඨයක් ඇත.

පසුකලෙක දේවියගේ දරුවා, තරුණයෙක් බවට පත්විය. වයස දහසයක තරුණයකු වූ ඔහු, පුරෝහිත බමුණාට බොහෝ උදව් උපකාර කරයි. බමුණා ද ඔහුට ඉතා හිතවත් ය. බමුණාගේ හැරමිටියේ කෙළවර අල්ලාගන්නා, මේ තරුණ කුමාරයා, බමුණා නාන තොටට කැඳවාගෙන යයි. නහවා ඉන් අනතුරුව, අසපුවට ද කැටුව එයි. මෙසේ බමුණා නාන තොටට කැඳවා ගෙනගිය, එක් දිනෙක බමුණා මැනවින් ඇස් දල්වා, කුමරා දෙස බැලුවේ ය. ඒ දුටු කුමරා 'බමුණ, ඔබ අන්ධයකු නොවේදැ'යි ඇසී ය. 'කුමරුවනි, මම අන්ධයකු නොවෙමි. මාගේ අන්ධභාවය ජීවිතය රැකගැනීම සඳහා යෙදූ උපායකි. කුමරුවනි, ඔබ ඔබේ පියා ගැන දන්නෙහි ද?' 'එසේය බමුණ, පරන්තප යනු මාගේ පියා ය.' 'කුමරුවනි, ඒ ඔබේ පියා නොවේ. ඔබේ පියා වූ කලී, බරණැස් රජතුමා ය. මේ පරන්තපයා ඔබේ පියරජතුමාගේ දාසයාය. ඔබේ මව සමග අයුතු සම්බන්ධයක් ඇති කරගත්, ඔය පරන්තපයා ඔබේ පියා මරා, අප මේ සිටින තැන වළ දැමුවේ යැ'යි කියා, වළක් හාරා රජුගේ ඇටකටු අතට ගත් බමුණා, ඒවා කුමරුට පෙන්වී ය. ඒ දුටු කුමරු දැඩි ක්‍රෝධයෙන්, ගැහෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. 'බමුණ, දැන් අපි කුමක් කරමු දැ'යි කුමරා බමුණාගෙන් විචාළේ ය. ඊට පිළිතුරු දෙන බමුණා, 'කුමරුවනි, පරන්තපයා මේ තොටමුණේ දී, ඔබේ පියාට යමක් කෙළේ ද, එයම ඔහුට කළ යුතුයැ'යි, සියලු දේ විස්තර කොට දී, කුමරාට දවස් කිහිපයක් තුළ දී ඉතා රහසිගතව කඩු හරඹ පුහුණු කෙළේ ය.

දින කිහිපයකට පසු කුමාරයා කඩුවත්, නාන සඵවත් ගෙන 'පියාණෙනි, නාන්තට යමුදැ'යි පරන්තපයාට කියා, ඔහුත් කැටුව නාන තොටට ගියේ ය. මේ කිසිත් නොදත්, පරන්තපයා ද 'මැනවැ'යි කියා, කුමරු සමග නදියට ගියේ ය. නෑම සඳහා පරන්තපයා වතුරට බැසගත් කල්හි, තම දකුණු අතට කඩුව ගත් කුමාරයා, වම් අතින් පරන්තපයාගේ කෙස් වැටියෙන් අල්වාගෙන, 'තෝ මෙතැනදී, මේ තොටමුණේ දී මාගේ පියතුමාගේ කෙස්වැටියෙන් අල්වාගෙන, ඔහු මොර දෙද්දී ම, මැරුවා නොවේ ද? මම ද තට, එය ම කරන්නෙමැ'යි කීය. මරණ භයෙන් බියපත් වූ පරන්තපයා, වැලපෙමින් මෙසේ කීය.

5. ඒ ශබ්දය ඒකාන්තයෙන් තා කරා පැමිණියේ ය. එය නුඹට ඒකාන්තයෙන් (කරුණු) සිහිපත් කෙළේ ය. යමෙක් ඒ අත්ත වංචල කෙළේ ද, ඔහු විසින්, ඒකාන්තයෙන් එය නුඹට කියන ලදී.

6. එදා ඒ අත්ත වංචල කෙළේ මිනිසකු විසින් ද, සතකු විසින් දැයි යන, මෝඩ මගේ ඒ සිතිවිල්ල, තා වෙත පැමිණ මෙය සිදුවිය.

මෙහි 'ආගමා' යනු 'අත්තෙහි ඒ ශබ්දය ඒකාන්තයෙන් ම තා කරා ආවේ ය, පැමිණියේ ය' යන අර්ථයි. 'අසංසී නුන සො තච' යනු 'ඒ සත්ත්වයා තට කියේ යැ'යි හඟිමි' යන අර්ථයි. 'අකධාතං නුන තං තේන' යනු 'යම් සත්ත්වයෙක් එදා ඒ අත්ත වංචල කෙළේ ද? ඔහු විසින්, මෙසේ ඔබගේ පියා මරවන ලදැ'යි යන ඒ කරුණ ඒකාන්තයෙන් කියන ලදී' යන අර්ථයි. 'සමාගමම' යනු 'පැමිණ, ඇවිත්' යන අර්ථයි. එනම්, 'එදා අත්ත සෙලවිණැයි, මෝඩ මගේ සිතිවිල්ලක් වී ද, එය තා වෙත පැමිණ' යන අර්ථ යි. 'මනුසෙසන මිගෙනවා' යනු 'එතැනින් මට බිය හටගත්තේ යැයි, සිතන ලද්දේ, කල්පනා කරන ලද්දේ විය. මේය තා සමග පැමිණියේ යැයි, කියන ලද්දේ වෙයි' යන අර්ථයි.

ඒ අසා සිටි කුමාරයා මෙසේ කීවේ ය.

7. තෝ මාගේ පියා රැවටී ය. (ඔහු) මරා අතුවලින් වසමින්, මේ බිය මෙසේ ම මට ද පැමිණෙන්නේ යැයි, තේරුම් ගත්තෙහි ය.

මෙහි 'තරෙච තං අවේදෙසි' යනු 'එසේ ම තෝ තේරුම් ගත්තෙහිය' යන අර්ථයි. 'අවඤ්චි පිතරං මම' යනු 'තෝ වනාහි මගේ පියා නාන්තට යමුයි, කියා විශ්වාසය ඇති කරවාගෙන, නානවිට මරා කැලිවලට කපා වළ දමා, ඉදින් මේ ගැන කිසිවකු දැන ගත්තොත්, මට ද මෙබඳු වූම බියක් පැමිණෙන්නේ යැයි, එය සැඟවීය. දැන් ඒ මරණ බිය තා කරා පැමිණියේ ය' යන අර්ථයි.

මෙසේ කී කුමරා පරන්තපයා, එහිම ජීවිතක්‍ෂයට පත්කොට වළ දමා, අතුවලින් වළ වසා තබා, කඩුව ද සෝදා ගෙන, වතුරද නා අසපුවට ගොස්, තමා පරන්තපයා ඝාතනය කළ බව, පුරෝහිතයාට කියා, සිය මවට ද දොස් තබා, 'දැන් අපි මෙහි කුමට වසන්නෙමුදැ'යි කියා, සෙසු දෙදෙනා ද කැටුව, බරණැස් නුවරට ම පැමිණියේ ය. බෝසත් රජතුමා

තම බාල මලඤ්චන් හඳුනාගෙන, ඔහුට යුවරජ තනතුර භාරකොට, දානාදී පින්දහම් කරමින් බොහෝ කලක් වැස, මැරී ගොස් දෙව්ලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා පියරජතුමා නම්, දේවදත්තය, පුරෝහිතතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. වැඩිමල් පුත්‍රයා වූ රජතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

දෙවැනි ගන්ධාර වර්ගය යි.

සත්තක නිපාත වර්ණනාව නිමියේ ය.

8.1.1

කච්චානි ජාතකය

'ඔදානවස්වා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, සිය මෑණියන් පෝෂණය කළ, එක්තරා උපාසකයකු අරභයා වදාළ සේක. ඔහු වනාහි සැවැත් නුවර වැසි කුලපුත්‍රයෙකි. ආචාර සම්පන්න වූ ජීවිතයක් ගත කළ ඔහු, තම පියා මියගිය කල්හි, මෑණියන් දේවතාවියක කොට සලකමින්, මුව සෝදන ජලය පිළියෙළ කොට දීමෙන්, දැහැටි සකස්කොට දීමෙන්, නැවීමෙන් හා පා සේදීම් ආදී වූ වතාවත් කිරීමෙන් ද, කැඳ බත් ආදිය සකසා දීමෙන් ද, මෑණියන් පෝෂණය කෙළේ ය. කිසියම්දිනෙක තම එකම පුතඤ්චන් ඇමතු මේ මාතාව, 'පුතඤ්චනි, ගිහිගෙයි කටයුතු යනු, මෙපමණක් ම නො වේ. තවත් කළයුතු ම කටයුතු ඇත. එබැවින් සම ජාතික කුලයකින් කිසියම් කුමාරිකාවක පාවා ගනුව. එවිට ඔබට ඔබේ වැඩක් කරගැනීමට එය පහසුවක් වන්නේ ය. මගේ කටයුතු ඇ බලාගනියි යැයි ද, නිසැකව ම ඇ මා පෝෂණය කරනු ඇතැ'යිද කීවා ය. 'මෑණියනි, මම මගේ හිතසුව අපේක්ෂා කරමින් ඔබට උවදැන් කරමි. මා හැර අන්

කවරෙක් නම්, මා මෙන් ඔබට මෙසේ උපස්ථාන කරන්නේ ද?' 'පුතණුවනි, පරම්පරාවේ දියුණුවට කළයුතු ම වැඩ, කෙසේ හෝ කළ යුතුම ය.' 'මෑණියනි, මේ ගිහිගෙයි විසීමෙන් මට ඇති සෙනක් නැත. එබැවින් මම කවදා නමුත්, ඔබට මෙසේ උපස්ථාන කරමින් සිට, ඔබ නැති කලෙක මින් ඉවත් ව ගොස් පැවිදි වන්නෙමැ'යි, පුතා සිය මෑණියන්ට කීවේ ය. මාතාව තම පුතාට කොතෙක්දුරට, විවාහය ගැන කරුණු කීවත්, ඔහුගේ සිත ඊට නතු කරගැනීමට අපොහොසත් වූවා ය. පුතාගේ කැමැත්ත හා අකමැත්ත, තඹේකට ගණන් නොගත් ඇය, ඉතා හොඳින් සොයා බලා සම ජාතික පවුලකින් කුමාරියක කැන්දා ගෙන ආවා ය. තම මෑණියන් තමාගේ කැමැත්ත අකමැත්ත නො විමසා, මේ කසාදය කර දුන් නමුත් ඔහු ඇයගේ සිත තැළෙන වචනයක්වත් නොකියා, සිය මනාලිය සමග යුගදිවිය, එදා පටන් ඇරඹුවේ ය. තරුණ කුමාරිකාව ද, 'මගේ සැමියා මහත් උත්සාහයකින් ඔහුගේ මවට උපස්ථාන කරයි. මම ද ඇයට එසේ කළොත්, සැමියා මා වඩාත් ප්‍රිය කරනු ඒකාන්ත යැ'යි සිතා, එදා සිට සැමියාගේ මවට සකසා උවදැන් කරන්නට පටන් ගත්තා ය. එය දුටු සැමියා ද, 'මැය මගේ මෑණියන්ට ඉතා මැනවින් උපස්ථාන කරන්නී නොවේ දැ'යි, එතැන් පටන් ගෙනෙන ගෙනෙන මිහිරි කෑම වර්ග සිය බිරිඳගේ අතට ම දෙන්නට පුරුදු විය. ඊට පෙර ඔහු ඒ සියලු සැලකිලි දැක්වූයේ, සිය මෑණියන්ට ය. මෙසේ කලක් ගත වනවිට ඔහුගේ බිරිඳ, දිනක් 'මගේ සැමියා නිවසට ගෙනෙන ඕනෑම මිහිරි කෑමක් බීමක් මටම දෙයි. දැන් දැන් ඔහු මෑණියන් ගැන කලකිරුණු සෙයක් පෙනේ. එකක් එකට ම මෑණියන් ගෙදරින් බැහැර කිරීමට ඔහු අදහස් කරනවා විය යුතු යැ'යි කල්පනා කොට, මෑණියන් නිවසින් පිටමං කරන තැනට වැඩ සලසන්නෙමැ'යි තීරණය කොට, සිය අනුවණකමින් ඉල්ලුණු ඇය, එක් දවසක් සිය සැමියා අමතා, 'ස්වාමීනි, ඔබ ගෙයින් පිටවෙනවාත් සමග ම ඔබේ මව මට බැණ අඬ ගසන්නට පටන් ගනියි යැ'යි සැමියාට කේලමක් කීවා ය. ඇගේ කතාවට සැමියා වචනයක්වත් නො කියා, නො ඇසූ කන්ව හුන්නේ ය. එවිට බිරිඳ මඳක් කල්පනා කොට බලා 'මම මේ මැහැල්ල කෑ ගස්සවා, පුතාට පිළිකුල් කරවන්නෙමි'යි, අදිටන් කරගත්තාය. එදා පටන් මහලු මෑණියන්ට කැඳ දෙන ලේලිය, කැඳ බඳු ගිනි රස්නය පිට ම ඇගේ අත මත තබයි. එසේ නැතහොත් සිසිල් දිය මෙන්, නිවුණු කැඳ ඇයට දෙයි. තවත් විටෙක ලුණු වැඩි කෑම බීම ද, තවත් විටෙක ලුණු නැති ඒවා ද දෙයි. එවැනි අවස්ථාවල දී, මහලු තැනැත්තිය සිය ලේලිය අමතා, 'දියණියනි, මේවා උණු වැඩියි, මේවා ලුණු වැඩියැ'යි කී කල්හි, ඊට කිසිදු පිළිතුරක් නො දෙන ලේලිය, දිය

බඳුනක් ගෙනැවිත් එම කෑම, දිය රස වනතුරු ඊට වත්කරයි. එවැනි අවස්ථාවල 'දුවේ, දැන් මේවා ඉතා සීතල යැයි ද, දිය රස යැයි දැයි, මෑණියන් කීවොත් එකපාරට කඩා පනින ලේලිය, අවට ගෙවල්වලට ද ඇසෙන පරිද්දෙන් 'මේ දැන් නුඹ උණු වැඩියැයි කියා, එවේලේ ම සීතල වැඩියැයි කියහිද? ලුණු නැතැයි කියා කෑ ගසා, දැන් ලුණු වැඩි යැයි කියහි ද? තී සතුටු කිරීමට කාටනම් පුළුවන්දැයි, මහත් සේ සෝභා කරයි. මෑණියන් නාවන විට දී ද, ඉතා උණු වැඩි වතුර ඇගේ පිටට හළයි. එවිට මහලු කාන්තාව 'දුවේ, මගේ පිට පිළිස්සේ යැයි කී කල්හි, එවේලේ ම ඇල්වතුර පුරවා පිටට වත්කරයි. එවිට මැහැල්ල 'දුවේ, ඒ වතුර සීතල වැඩියැයි කියයි. එවිට ලේලිය 'මේ දැන් වතුර උණු වැඩි යැයි කෑ ගැසූ තී, දැන් සීතල වැඩි යැයි කෑ ගසහි ද? කවුරු නම්, මැගේ මේ අවමන් උසුලන්දැයි බැණ අඬ ගසමින්, නිවසෙන් එලියට විත් අසල්වැසියන්ට ද, තම මතය ඒත්තු ගැන්වූවා ය. මේ අතර තවත් දවසක මාතාව සිය ලේලියට කතාකොට 'දුවේ, මගේ ඇදේ මකුණෝ පිරි ඇතැයි කීවා ය. එවිට ඇඳ එළියට දැමූ ඇය, තමාගේ ඇඳ ද, එලියට ගෙනවුත් එය ගසා දමා, එහි හුන් සියලු මකුණන් මෑණියන්ගේ ඇඳට ම දමා, නැවත ඇඳ ගෙනවුත් තිබූ තැන ම සකස් කොට තබා, එහි නිදාගන්නා ලෙස මැහැල්ලට කීවාය. ඒ මහලු තැනැත්තිය ද, එදා මුළු රැ ම මකුණන්ගෙන් කරදර විඳිමින්, හිඳගෙන ම රැ පහන් කළා ය. උදේ ලේලියට කතා කළ ඇ, ගත වූ රැය පුරා මකුණන්ගෙන් පීඩා විඳි බව, ඇයට කීවා ය. ඒ අසා සිටි ලේලිය 'ඔබේ ඇඳ ඉතා හොඳින් ගසා දමා පිරිසිදු කෙළෙමි. එබැවින් ඔබේ වැඩ ඉවරකොට කෙළවරක් දැකිය හැක්කේ කාටදැයි, මැහැල්ලට විරුද්ධව වචන කතා කරමින්, ඉවත්ව ගියා ය. එසේ ගිය ඇ 'මැගේ පුතා ලවා ම මැයට දොස් කියවන්නෙමැයි, තීරණය කොටගෙන, තැන තැන කෙළ සොටු විසුරුවා, ඉදුණු කෙස් ගස් ගෙය පුරා තැනින් තැන විසුරුවා, සැමියා නිවසට එන වේලාව සලකා, පැත්තකට වී බලා සිටියා ය. මේ අතර ගෙදර ආ සැමියා, 'මේ මුළු ගෙය ම අපිරිසිදු කෙළේ කවුදැයි හඬ නඟා සිය බිරියගෙන් ඇසුවේ ය. එවිට ඇය 'ඔබේ මව මිසක් එසේ කරනුයේ වෙන කවුද? මා ඇයට එසේ නො කරනු මැනවැයි කී කල්හි, ඇය මා සමග කලහ කෙරේ. එබැවින් ස්වාමී පුත්‍රය, මෙබඳු කාලකණ්ණි ගැහැනියක සමග එකගෙයි වසන්නට නො හැක්කෙමි. එක්කෝ මා මෙහි නවත්වා ගන්න. නැතහොත් ඇය මෙහි රඳවා ගන්නැයි සැමියාට ආධිපාලි කීවා ය. ඇගේ කතාව මුලසිට මැනවින් අසා සිටි සැමියා, 'සොඳුර, ඔබ තව ම තරුණ ය. ඔබට කොහේ හෝ ගොස්, ජීවත් වන්නට බැරිකමක් නැත. එහෙත් මගේ මව

වයස ය. ඇය ඉතා දුබල ය. ඇයට මා හැර අන් පිළිසරණක් කොයින් ද? ඒ නිසා, ඔබ මෙහෙත් පිටත්වී යන්න. තමාගේ ගෙදරට ගොස් හොඳින් ජීවත් වන්නැ'යි කීවේ ය. ඔහුගේ මේ වචනවලින් පුදුමයට මෙන් ම, ඉමහත් බියට ද පත් වූ ඇය, 'මේ මගේ සැමියා මවගෙන් බිඳවන්නට නම්, කිසිදා බැරි ය. ඒකාන්ත වශයෙන් ම ඔහුට සිය මෑණියන් ප්‍රියමනාප ය. ඉදින් මම අපේ මහගෙදර යන්නෙමි නම්, ස්ථිරව ම වැන්දඹුවක් වශයෙන් ජීවත්වෙමින් අපමණ දුක් විඳින්නට සිදුවනු ඇත. එබැවින් ඒ මේ දේවල්, ඔලුවෙන් ඉවත්කොට දමා පෙර පරිද්දෙන් ම නැන්දම්මාට සලකා ගෙන, ඇය පෝෂණය කරමින් ඇගේ සිත් දිනා ගැනීමට කටයුතු කිරීම, නුවණට හුරුයැ'යි කල්පනා කළා ය. ඇ ඵදා පටන් මුල් යුගයේ දී මෙන්, සිය නැන්දණිය පෝෂණය කරන්නට පටන් ගත්තා ය. මේ අතර ඇගේ සැමියා බණ ඇසීම සඳහා කිසියම් දිනෙක දෙවරම් වෙහෙරට ගොස්, බුදුරදුන් වැද, එකත්පස් ව හිඳගත්තේ ය. 'කිමෙක් ද? උපාසකය, නො පමා ව පින්කම්හි නිරත වෙහි ද? මවගේ උපස්ථාන කටයුතු මැනවින් කරහිදැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ විචාළ සේක. 'ස්වාමීනි, එසේ ය. මගේ අම්මා මගේ අකමැත්ත පිට, එක් කුලකතක් ගෙදරට ගෙනාවා ය. ස්වාමීනි, ඇය මෑණියන්ට ම, මේ මේ අකටයුතු කළා යැ'යි තරුණයා තම බිරිඳගේ සියලු විස්තර බුදුරදුන් හමුවෙහි ප්‍රකාශකොට, සිත සැහැල්ලු කොටගෙන තවදුරටත් 'භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඒ මගේ බිරිඳ මෑණියන් කෙරෙහි මා බිඳවන්නට අපොහොසත් වූවා ය. දැන් ඇය පෙර මෙන් ම, මෑණියන්ට සකසා උපස්ථාන කරන්නී යැ'යි, පැහැදිලි කෙළේ ය. ඔහුගේ කතාව අසා සිටි බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'තරුණය, ඔබ මෙදා ඇයගේ කීම ප්‍රතිකේෂ්ප කොට, තම මෑණියන් රැක ගත්තත්, පෙර ඇගේ කීම විශ්වාස කළ ඔබ, මෑණියන් ගෙදරින් එලියට ඇඳ දමා, නැවත මාගේ මැදිහත් වීමෙන් ආපසු කැඳවාගෙන එන්නට සමත් වූයෙහි ය. එපමණක් නොව ඔබ ඇය මැනවින් රැකබලා ගත්තෙහි යැ'යි ද වදාරා, ඔහුගේ අයැදුමෙන්, මේ අතීත කතාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, කිසියම් ගමක කුලපුත්‍රයෙක් තම පියා මළ කල්හි මව දේවතාවියක කොට, සළකා මෙහි වර්තමාන කතාවේ කී අයුරින් ම මෑණියන් පෝෂණය කෙළේ ය. සෙසු සියලු විස්තර ද, වර්තමාන කතාව හා සමාන ය. මේ කතාවට අනුව ද, අලුතින් නිවෙසට කැඳවාගෙන ආ තරුණිය ද, සිය සැමියාට ඔහුගේ මෑණියන් ගැන ගතු කේලාම් කියමින්, 'මෙබඳු කාලකණ්ණි

ගැහැණියක සමග එක්ව වසන්නට මට බැරි ය. එක්කෝ මා මෙහි නවත්වා ගනු මැනව. නැතහොත් ඇය නවත්වා ගනු මැනවැ'යි කී කල්හි, ඇයගේ පැත්ත ගත් තරුණයා, 'මෙය මෑණියන්ගේ ම වරදෙකැ'යි කල්පනා කොට, 'මෑණියනි, ඔබ මේ ගෙදර නිතර කලහ කරයි. ඒ නිසා මෙහෙත් නික්ම ගොස්, කැමති තැනක වාසය කරව'යි කියේ ය. ඇය ද 'යහපතැ'යි කියා, පුතුගේ කීම පිළිගත් නමුත්, ගෙයින් එලියට බැස හඬ හඬා, හිතවත් වූ එක් පවුලක් වෙත ගොස්, ඒ ගෙදර නැවතී කුලී වැඩ කරමින්, දුකසේ දිවි ගෙව්වා ය. මෙසේ නැන්දම්මා ගෙදරින් පිටව ගොස් නොබෝ කලකින් ම ලේලිය ගැබ් ගත්තා ය. එවිට ඒ තරුණිය 'ඔය කාලකණ්ණිය මේ ගෙයි ඉන්නා තුරාවට මට ගැබක් පිහිටියේ නැත. ඇය ගෙයින් නික්මෙනවාත් සමග ම මගේ කුසට දරුවෙක් පැමිණියේ යැ'යි යන මේ කතාව, සිය සැමියාට ද, අසල්වැසියන්ට ද ප්‍රචාරය කරන්නට පටන් ගත්තා ය. කෙසේ නමුත් පසුකලෙක මේ යුවලට පුතකු ලැබිණි. එදින සිය සැමියාට ළඟට කතාකොට ගත් ඇය, 'ඔබේ අම්මා මේ ගෙයි වසද්දී, මට දරුවකු නො ලැබිණි. ඇ පිටමං වූ කල්හි ම, දරුවකු පිළිසිදුණි. මේ කාරණෙන් ම ඇගේ කාලකණ්ණිකම තේරුම් ගනුව'යි කීවා ය. මේ අතර මෑණියන් හට ද, තම ලේලිය දරුවකු වැදූ බවත්, ඉන් අනතුරු ව, ඇ ප්‍රචාරය කරමින් යන කතාවත්, දැන ගන්නට ලැබුණි. ඒ ආරංචියෙන් පසු, කල්පනාවට වැටුණු ඇ, 'ඒකාන්තයෙන් ම මේ ලෝකයේ ධර්මය මළා විය යුතු ය. ඉදින් එසේ නො වුණා නම්, මවට තළා ගෙයින් ඇද දැමූ එවුන්ට, දරුවකු ලැබෙන්නට විදියක් නැත. සැප සේ ජීවත් වීමට ද, ඉඩක් නො ලැබෙන්නේ ය. එබැවින් මට දැන් කරන්නට ඇත්තේ එක ම වැඩෙකි. එනම්, මතක දානයක් දී, මළ ධර්මයට පින් පැමිණවීම යි. මෙසේ තීරණයක් ගත් ඇ කිසියම් දවසක, සුදානම් වී තලපිටි ද, සහල් ද, පිසීමට ගන්නා සැළියක් ද, සැන්දක් ද යන මේ බඩු පොදියක් ගසාගෙන, අමු සොහොනට ගොස්, එහි ලිපක් නොමැති බැවින්, මිනී හිස්කබල් තුනක් ළංකොට, ලිපක් බැඳ ගිනි දල්වා තබා, අසල පිහිටි ජලාශයකට බැස, හිස සිට නහා මුහුණ පමණක් පිසදාගෙන, ලිප ළඟට පැමිණ, කෙසේ මුදාහැර, බත් පිසන්නට පටන් ගත්තා ය.

එකල අප බෝසත් තෙමේ, සක්දෙව් රජව ඉපිද සිටියේ ය. බෝසත්වරු වූ කලී, නිති අප්‍රමාදී ව කටයුතු කෙරෙහි. ඒ අනුව එවේලෙහි ලොව බලන ශක්‍රයා, 'ධර්මය මළේ යැ' යන හැඟීමෙන්, ධර්මය වෙනුවෙන් මතක දානයක් දෙන්නට උත්සාහ ගන්නා ඒ දුප්පත් අම්මා දැක, 'අද මම මගේ බලය ලෝකයාට පෙන්වන්නෙමැ'යි, බමුණු වෙසක් මවාගෙන,

මගියෙකුගේ විලාසයෙන්, ඇය සිටි අමු සොහොන වෙත ගොස්, ඇගේ සමීපයේ සිට 'මැණියනි, සොහොනක බත් උයන උදවිය ලොව කොහේවත් නැත. එහෙත් ඔබ පිසින මේ තලමුසු බතින්, කුමක් නම් කරන්නෙහිදැ'යි ඇ හා කතාවට මගක් පාදා ගනිමින්, මෙසේ ද කියේ ය.

ඔදාන වන්ධා සුවි අලලකෙසා
කවිවෘත්ති ත්වං කුමහි මධිසසයිත්වා
පිට්ඨා තිලා ධොවසි තණ්ඩුලානි
තිලොදනො හොහිති කිසසහෙනු ති

කවිවෘත්තිය, සුදුවත් හැඳ, පිරිසිදු ව, තෙත් කෙස් ඇතිව, හැළියක් ලිප තබා, පිටිකර ගත් තල ද ඇතිව, හාල් සෝදහි ද? මේ තලමුසු බත් කවරකුට කුමක් සඳහා ද?

මෙහි 'කවිවෘත්ති' යනුවෙන් ඇයට ගෝත්‍ර නාමයෙන් අමතයි. 'කුමහිමධිසසයිත්වා' යනු 'පිසන සැළිය, මිනිස් හිස් උදුන මත තබා' යන අර්ථ යි. 'හොහිති' යනු 'මේ තලමුසු බත, කවර හේතුවකට වන්නේ ද? කීමෙක්ද? තමාට අනුභව කිරීමට ද? නැතිනම්, වෙනත් කරුණක් ඇත්තේද?' යන අර්ථයි.

මේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙන, ඒ මහලු තැනැත්තිය මෙසේ කීවා ය.

2. බමුණ, මැනවින් පිසින ලද මේ තලමුසු බත, කෑම සඳහා නොවේ. ධර්මය මළේ ය. මම මේ සොහොන්බිම මැද දී, ඒ වෙනුවෙන් මතක දානයක් දෙන්නෙමි.

මෙහි 'ධම්මො' යනු 'වැඩිහිටියන්ට සැලකීමේ ධර්මය ද, ත්‍රිවිධ සුවර්ත ධර්මය ද' යන අර්ථයි. 'තසස බහුතමජජ' යනු 'මම ඒ ධර්මය වෙනුවෙන්, මතක දානයක් දෙන්නෙමි' යන අර්ථයි.

ඉක්බිති සක්දෙව් රජ තවදුරටත් කතා කරමින් මෙසේ පැවසුවේය.

3. 'මම අතුලා ආනුභාව ඇති, දහසක් නෙන් ඇති, ශක්‍රයා වෙමි. කවිවෘත්තිය, හොඳට විමසා දැන, කටයුතු කරව. කවරෙක් නම් ධර්මය මළේ යැ'යි යන මෙය, ඔබට කීවේ ද? උතුම් වූ ධර්මය කිසිකලෙකත් නොමැරේ.

මෙහි 'අනුවිච්ච' යනු 'පරික්ෂා කොට දැන' යන අර්ථයි. 'කොනු තවෙතසංසි' යනු 'තවරෙක් ඔබට මෙය කීවෙහි ද?' යන අර්ථයි. 'සහසසානෙනතො' යනු 'ශක්‍යා ස්වකීය ධර්මය උත්තම ධර්මය කොට ප්‍රකට කෙරෙමින්, මෙසේ කීයේ ය යන අර්ථයි.

ශක්‍යාගේ ඒ වචන අසා සිටි මහලු අම්මා, මේ ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළා ය.

4. උතුමාණෙනි, මෙහි ලා මේ අදහස මා තදින් ප්‍රමාණකොට ගත්තකි. 'ධර්මය මළේ ය' යන මෙහි මට සැකයක් නැත. මෙකල යම් යම් අය පව්වෝ වෙත් ද? දැන් ඒ ඒ අය සැප ඇත්තෝ වෙති.

5. මාගේ ලේලිය වද තැනැත්තියකි. ඇය මට වද දී, පුතකු ලැබුවාය. ඇය දැන් මුළු පවුලට අධිපතිනිය යි. මම වනාහි, හුදකලා ව, අත්හල තැනැත්තියක් වෙමි.

මෙහි 'දළහපපමාණං' යනු 'බමුණ, මෙහිදී දැඩිසේ, ස්ථිර වශයෙන්, නිසැකව, මා ප්‍රමාණ කොට ගත්තෙකැයි කියයි' යන අර්ථයි. 'යෙ යෙ' යනු 'ධර්මය මළ බවට කරුණු දක්වමින් මෙසේ කීය' යන අර්ථයි. මෙහි 'වධිකා' යනු 'තළා ඇද දමා', යන අර්ථයි. 'අපච්චිධා' යනු 'ඉවත දමන ලදුව, අනාථ වී තනිව වසමි' යන අර්ථයි.

ඉන් අනතුරුව සක්දෙව් රජ, මේ ගාථාව කීය.

6. මම නො මළෙමි. මම (තව ම) ජීවත් වෙමි. ඔබ වෙනුවෙන් මෙහි පැමිණියෙමි. යම් ගැහැණියක් ඔබට කරදර කොට පුතකු බිහි කළාද? පුතක් සමගම ඇය හළ කරමි.

මෙහි 'වො' යනු නිපාතයක් පමණි.

මේ ඇසූ මහලු කාන්තාව මහත් කලබලයට පත් ව, 'මම මේ කීවේ කුමක් ද? කෙසේ හෝ මාගේ මුණුබුරා මරණයෙන් මුදා ගන්නා තැනට කටයුතු කරන්නෙමැ'යි සිතා, මෙසේ කීවා ය.

7. දේවරාජය, ඔබට රිසි මෙය ද? ඔබ මෙහි පැමිණියේ මා වෙනුවෙන්ද? (එසේ නම්) මම ද, පුතා ද, ලේලිය ද, මුණුබුරා ද සතුටු සිතින්, ගෙදර වෙසෙමු.

ඉක්බිති සක්දෙවිඳු ඇයට මෙසේ පැවසුවේ ය.

8. කවිවානිය, ඔබට රිසි මෙය ද? තැළුම් කෑ ඔබ, ධර්මය අත් නොහළෙහි ය. ඔබ ද, පුතා ද, ලේලිය ද, මුණුබුරා ද එකගෙදර සතුටු සිතින් වසවු.

මෙහි 'හතාපි සන්තා' යනු 'ඉදින් තළා දැමූ, ඇද දැමූ ඔබ, ඔබේ දරුවන් කෙරෙහි මෙමනි ධර්මය අත් නොහරියි ද, එසේ ඇතිකල්හි, ඔබේ කැමැත්ත යම් සේ ද? එසේ ම වේවා! මම ඔබේ මේ ගුණයෙහි පැහැදුනෙමි' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කියා සක්දෙවි රජ, සියලු අබරණින් සැදි ආනුභාව සම්පන්න වූ, තමාගේ ප්‍රකාශි ස්වභාවයෙන්, අහසෙහි පෙනී සිට, 'කවිවානිය, ඔබ බිය නොවන්න. ඔබේ පුතා ද, ලේලිය ද, මාගේ ආනුභාවයෙන් ඔබ සොයා පැමිණෙමින්, දැන් මහමඟ ය. ඔවුහු ඔබ සමා කරවාගෙන, ගෙදර කැටුව යන්නා හ. එබැවින් අප්‍රමාදී ව කටයුතු කරව'යි, ඇයට උපදෙස් දී, ස්වකීය දෙවිලොව බලා ගියේ ය. මේ අතර පුතාගේ ගෙදර උදවිය ද, ශක්‍රයාගේ ආනුභාවයෙන්, සිය මවගේ ගුණ සිහිකොට, 'අපේ අම්මා කොහිදැ'යි, ගමේ මිනිසුන්ගෙන් ආරංචි කරමින් අවුත්, ඇය සොහොන් බිමට ගිය බව අසා, 'අම්මා, අම්මා' කියා ගෑගසමින්, සොහොනට යන මඟට පිවිස, එහි අවුත් ඇය දැකගත් හැටියේ ම, ඇගේ දෙපා ළඟ වැටී 'මෑණියනි, අපේ වැරද්දට සමාවනු මැනවැ'යි කියා, ඇ සමා කරවා ගත් හ. ඇය ද වහා සිය මුණුබුරා වඩා ගත්තා ය. මෙසේ අතිශය සතුටට පත්, මේ සියලු දෙනා ගෙදර ගොස්, එතැන් පටන් සමගි ව වාසය කළ හ. මෙහි යට දැක්වෙන ගාථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දකි.

9. ඒ කාතියානි (තම) ලේලිය සමඟ සතුටු සිතින් ගෙයි විසුවා ය. ශක්‍රයා විසින් මෙහෙයවන ලද පුතත්, මුණුබුරාත් (ඇයට) උවැරැත් කළහ.

මෙහි 'සා කාතියානි' යනු 'මහණෙනි, ඇය කච්චායන ගෝත්‍රයේ තැනැත්තියකි' යන අර්ථයි. 'දෙවනමිඤ්ඤ අධිගහිතා' යනු 'දෙවියන්ගේ ප්‍රධානියා වූ, ශක්‍රයා විසින් අධිගහිත වන ලදු ව, ඔහුගේ ආනුභාවයෙන් සමගි ව විසූ හ' යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, ඒ තරුණ උපාසකයා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා මව පෝෂණය කළ තැනැත්තා නම්, මෙදා ද, මව පෝෂණය කළ තැනැත්තා ම ය. ඔහුගේ එදා බිරිය නම්, මෙදා ද ඔහුගේ බිරිය ම ය. සක්දෙව් රජ වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.2

අට්ඨසද්ද ජාතකය

'ඉදං පුරෙ නිනනමාහු' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතාවස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක, මැදියම් රැයේ දී, කොසොල් රජතුමාට අසන්නට ලැබුණු ඉතා බිහිසුණු වූ, 'මේ මේ යැ'යි වෙන් වෙන් වශයෙන් හඳුනාගත නො හැකි ශබ්දයන්, නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මෙහි වර්තමාන කතාවස්තුව, මීට පෙර 'ලෝහකුමිහි' ජාතකයෙහි දී, කී අයුරින් ම දත යුතු ය. මෙහිදී බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට පැමිණි කොසොල් රජතුමා, උන්වහන්සේට වැද එකත්පස්ව හිඳගෙන, 'ස්වාමීනි, මේ ශබ්දයන් ශ්‍රවණය කළ බැවින්, මට කුමක් නම් වන්නේදැ'යි ඇසී ය. 'මහරජ, මේ ශබ්දයන් ඇසීම හේතු කොටගෙන, ඔබට සිදුවන කිසිදු අනතුරක් නැත. රජතුමනි, මෙබඳු බිහිසුණු වූ, වෙන් වෙන් වශයෙන් හඳුනාගත නො හැකි වූ ශබ්දයන් ශ්‍රවණය කළ, පළමුවැන්නා ඔබ නොවේ. පෙර විසූ රජවරු ද මෙබඳු ශබ්දයන් ශ්‍රවණය කොට, බමුණන් කැඳවා, තමාට ඇසුණු ශබ්දයන් ශ්‍රවණය කොට, බමුණන් කැඳවා, තමාට ඇසුණු ශබ්දයන් ඔවුන්ට විස්තර කොට කියා, බමුණන්ගේ

උපදෙස් මත 'සර්වචතුෂ්ක' යාගයක් කරනු කැමතිව, පඬිවරුන්ගේ කතා අසා, එතැනින් නැවතී, යාගයට ගෙනෙන ලද සතුන් මුදාහැර, නුවර මාසාත (ප්‍රාණසාතයෙන් සියල්ලන් වැලකිය යුතුය යන පණිවිඩය රැගත්) බෙර හසුරුවා, පඬිවරුන්ගේ සහයෝගයෙන් නිර්භයව, කටයුතු කරන්නට පටන් ගත් හ'යි, වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ රජුගේ අයැදුමෙන්, මේ අතීත කතාව මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ, අසුකෙළක් ධනය ඇති, බමුණු පවුලක ඉපිද, නිසිවිට පැමිණ තක්ෂිලාවට ගොස් ශිල්ප ඉගෙන, සිය මවුපියන්ගේ ඇවෑමෙන්, තමාට අයත් සියලු වස්තුව දෙස නුවණැසින් බලා, ඒ සියලු සම්පත් දාන විෂයෙහි විසුරුවා හැර, සියලු කාම සම්පත් හැර දමා, හිමවතට පිවිස සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, ධ්‍යාන හා අභිඥා උපදවාගෙන, පසුකලෙක ලුණු ඇඹුල් සේවනය කිරීමේ අටියෙන් මිනිස් පියසට පැමිණ, බරණැස් රජුගේ මගුල් උයනෙහි නවාතැන් ගෙන, වාසය කෙළේ ය. මේ අතර කිසියම් දවසක සිරියහන් ගැබේ යහන්ගත වූ රජතුමා, මැදියම් රැයේ දී ශබ්ද අටක් ශ්‍රවණය කෙළේ ය. නැතහොත් හඬවල් අටක් රජුට ඇසුණි. මින් පළමු ශබ්දය කොකකුගේ ය. උතුරු රජමාලිගයට නුදුරු තැනෙක පිහිටි උයනෙහි සිට, ශබ්ද කෙළේ ය. පළමු ශබ්දය නිමවන්නට පෙර ම, ඇත්හලේ තොරණ මත වාසය කරන කපුටියක් ශබ්ද කළා ය. තෙවනුව රජමැදුරේ කර්ණිකාවෙහි (කැණිමඩලෙහි) විසූ, කදන් පණුවෙක් ශබ්ද කෙළේය. සිව්වැනි ව, රජගෙයි ඇති දැඩි කරන කොවුලා ශබ්ද කෙළේය. පස්වනුව ද, රජගෙයි ම වෙසෙන මුවෙක් ශබ්ද කෙළේ ය. සයවැනිව ද, එහිම ඇති දැඩි කෙරෙන වඳුරෙක් ශබ්ද කෙළේ ය. සත්වැනිව ද, එහිම ඇති දැඩි කෙරෙන කිඳුරෙක් ශබ්ද කෙළේ ය. අටවැනි ව සත්වැනි ශබ්දය අවසන් වන්නට පෙර ම, රජගෙට ඉහළ අහසින් වඩින, බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක්, එක් උදානයක් උදන් අනමින් ශබ්ද කළ සේක.

බරණැස් රජතුමා මේ ශබ්ද අට ඇසීමෙන් බියෙන් ත්‍රස්තව, පසුදා ඒ ගැන බමුණන් ගෙන්වා ඔවුන්ගෙන් ප්‍රශ්න කෙළේ ය. බමුණු පඬිවරු රජු අමතා, 'මහරජතුමනි, ඔබට අනතුරක් ඇති බව පෙනී යයි. එබැවින් අපි ඔබට 'සර්ව චතුෂ්ක' යාගය යදින්නෙමු'යි, කියා පැවසූ හ. රජතුමාද 'ඔබ සැමගේ කැමැත්ත අනුව, කටයුතු කරනු මැනවැ'යි බමුණන්ගේ මතයට ඉඩ දී, නිශ්ශබ්ද විය. රජුගේ අනුමැතිය ලැබූ, එයින් තුටු පහටු වූ බමුණෝ,

රජගෙදරින් නික්ම ගොස් යාග කර්මයට සුදානම් වූහ. මේ අතර බමුණු පිරිස අතුරින්, ජ්‍යෙෂ්ඨතම නායක බමුණාගේ අතවැසි වූ මාණවකයෙක් විය. ඔහු පණ්ඩිත ය. ව්‍යාක්තය. සිය ඇදුරුතුමා වෙත ගිය ඒ මාණවකයා, 'ඇදුරුතුමනි, මෙවැනි කර්කශ, නපුරු, නොමිහිරි, බොහෝ සත්ත්වයන්ට විනාශය පමුණුවන, මේ යාග ක්‍රියාව නො කරනු මැනවැ'යි කීයේ ය. 'දරුව, නුඹ කුමක්නම්, දැන මෙසේ කියති ද? අපේ මේ ක්‍රියාවෙන් අන් කිසිදු යහපතක් සිදු නො වුණත්, අපට මස් මාංස ද, වෙනත් බොහෝ දෑ ද, ඇති තරම් කන්නට ලැබෙන්නේ ය.' 'ඇදුරුතුමනි, තම බඩ වෙනුවෙන් නිරයෙහි උපදින වැඩ නො කරනු මැනව' මාණවකයාගේ ඒ කතාව අසා, සෙසු බ්‍රාහ්මණයෝ, මේ තරුණයා අපට ලැබෙන්නට යන ලාභය විනාශ කරන්නට මෙහි පැමිණි එකෙකැයි, කියා තරුණයා කෙරෙහි, විවිධාකාරයෙන් තම-තමන්ගේ කෝපය ප්‍රකාශ කළ හ.

බමුණන්ගේ කතාවලින් තැනිගත් මාණවකයා, 'එසේ වී නම්, තෙපි මස් මාංස කෑම සඳහා, උපායන් සෙවීමෙහි ම යෙදෙවු යැ'යි කියා, එතැනින් නික්ම නුවරින් පිටව ගොස්, 'මේ අපරාධයෙන් රජු වළක්වාලන්නට සමත්කම් ඇති, කිසියම් දැහැමි ශ්‍රමණයෙක් ඇත්දැ'යි සොයමින් සැමතැන ම ඇවිදින්නට පටන් ගත්තේ ය. අහම්බෙන් මෙන්, රජුගේ උයන වෙත ගිය මේ තරුණයාට, බෝසතුන් මුණගැසිණි. බෝසත්තුමාට නමස්කාර කළ තරුණයා, 'ස්වාමීනි, කිමෙක් ද? අහිංසක සත්ත්වයන් කෙරෙහි, ඔබතුමා තුළ අනුකම්පාවක් නැත්තේ දැ'යි කියා, 'ස්වාමීනි, රජතුමා බොහෝ සතුන් මරා, යාගයක් කරවීමට සුදානම් වෙමින් සිටියි. ඉතින් මේ මහා සත්ත්ව ප්‍රජාව, ඒ බන්ධනයෙන් මුදා, ඔවුන්ට යහපතක් කිරීමට, ඔබ උත්සාහ නො ගන්නේ මන්දැ'යි කීය. 'මාණවකය, මේ රටේ රජතුමා අප ගැන නො දනියි. අපි දු රජු නො හඳුනන්නෙමු'යි තවුස්තුමා කීයේ ය. අනතුරුව රජුට අසන්නට ලැබුණු විවිධ වූ ශබ්ද ගැන ද, ඉන්පසු වූ සියලු සිදුවීම් ද, නොවළඟා තවුසාට පැවසූ මාණවකයා, 'ස්වාමීනි, අපේ රජතුමාට අසන්නට ලැබුණු මේ ශබ්දයන්ගේ නිෂ්පත්තිය, ඔබතුමා දනිතිදැ'යි ඇසුවේ ය. 'එසේ ය. මාණවකය, මම එය දනිමි.' 'එසේ වී නම්, කුමක් නිසා රජුට එය නොකියා ද?' 'මාණවකය, මම එය කෙසේ නම්, රජුට කියමි ද? මා එය දන්නා බව, නළලෙහි හොරණුවක් එල්ලාගෙන, එය පිඹිමින් රට පුරා ප්‍රචාරය කිරීමට, කාට නම් පුළුවන් ද? ඉදින් රජු මෙහි පැමිණ, මගෙන් විමසුවහොත්, මම එය ඔහුට කියා දෙන්නෙමැ'යි තාපසතුමා පැවසී ය. තවුසාගේ කතාව අසා සිටි, මාණවකයා වේගයෙන් රජමැදුරට ගොස්, රජතුමා බැහැදැක්කේ ය.

එවිට රජතුමා 'කීමෙක් ද? දරුව'යි, මාණවකයාගෙන් ප්‍රශ්න කෙළේ ය. 'රජතුමනි, ඔබතුමාට ඇසුණු ශබ්දයන්ගේ නිෂ්පත්තිය දක්නා වූ එක් තාපසතුමෙක්, ඔබේ උයනෙහි මගුල් ගල්තලාවෙහි වැඩ හිදීයි. ඉදින් යමෙක් මාගෙන් ඒ ගැන ඇසුවොත්, මම එය කියා දෙන්නෙමැ'යි, යනු එතුමාගේ අදහසයි. එබැවින් දේවයිනි, එහි ගොස් එතුමාගෙන් මේ ගැන විමසුවොත්, හොඳ නොවේ දැ'යි මාණවකයා කීයේ ය. මාණවකයාත් කැටුව වේගයෙන් එහි ගිය රජතුමා, තවුසාට වැද පිළිසදර කනා නිමවා පසෙකින් වාඩි වී, 'ස්වාමීනි, මේ මාණවකයා ඔබවහන්සේ ගැන කියන කතාව සත්‍යයක්දැ'යි ඇසී ය. 'එසේය මහරජතුමනි, ඔබට ඇසුණු ඒ ශබ්දයන් ගැන, තොරතුරු මම දනිමි.' 'එසේනම් ස්වාමීනි, මට එය කියනු මැනවැ'යි රජතුමා කීයේ ය. 'රජතුමනි, එම ශබ්දයන් ඇසීමෙන් ඔබට සිදුවන, කිසිදු අනතුරක් නැත. ඔබතුමාට අයත් පැරණි උද්‍යානයේ, එක් කොකෙක් වාසය කරයි. ගොදුරු ලබා ගැනීමට මගක් නැති ව, බඩසයින් පෙළුණු ඌ පළමු ශබ්දය කෙළේ යැ'යි පැවසූ තවුස්තුමා කොකාගේ ක්‍රියාව ගැන සිය නුවණ මෙහෙයා පිරිසිදු දැන මෙසේ කීයේ ය.

ඉදං පුරෙ නිනනමාහු බහුමව්ඡං මහොදිකං
 ආවාසො බකරාජසස පෙනතිකං භවනං මම
 තාජ්ජ භෙකෙන යාපෙම ධකං න විජභාමසෙ

මෙය (මගුල් පොකුණ) පෙර ගැඹුරු යැයි ද, මාලු බොහෝ යැයි ද, ජලය බොහෝ යැයි ද කියති. මෙය මාගේ පියා සතු භවනය යි. කොක් රජුගේ නිවහන යි. අපි අද මැඩියකුගෙන් යැපෙමු. (ඒත්) නිවහන අත් නොහරිමු.

මෙහි 'ඉදං' යනුවෙන් මගුල් පොකුණ සඳහා කියයි. 'පෙර ජලමාර්ග වලින් ජලය ලැබෙන කල්හි, එය දියෙන් පිරී, බොහෝ මසුන් ඇති ව තිබුණි. දැන් වනාහි දිය සිඳී ඇති බැවින්, වැඩි ජලයක් නැත' යන අර්ථයි. තාජ්ජ භෙකෙන යනු 'ඒ අපි අද මසුන් නො ලබමින්, මැඩියකු ගෙන් යැපෙමු' යන අර්ථ යි. 'ධකං' යනු 'මෙසේ බඩසයින්' පෙළුනත්, වාසස්ථානය අත් නො හරිමු' යන අර්ථ යි.

'මහරජතුමනි, මෙසේ ඒ කොකා බඩසයින් පීඩාවට පත් ව, ශබ්ද කෙළේ ය. ඉදින් ඌ ඒ කරදරයෙන් මුදා, ඌට ඔබතුමා පිහිටවීමට කල්පනා

කරන්නේ නම්, උයන පිරිසිදු කරවා, පොකුණ ජලයෙන් පුරවනු මැනවැ'යි තාපසතුමා කීයේ ය. රජතුමාද, එය එපරිද්දෙන් කිරීමට එවේලේම, එක් ඇමැතියකුට අණ කෙළේ ය.

තවදුරටත් කතා කළ තවුස්තුමා 'රජතුමනි, ඇත්හලේ තොරණ මත එක් කැවිඩියක් වාසය කරමින්, තමාගේ පුත්‍ර ශෝකය දෙවැනි ශබ්දයෙන් ප්‍රකාශ කළාය. එයින් ද, ඔබට වන පීඩාවක් නැතැ'යි, කී තවුසා මෙසේ ද පැවසී ය.

2. කවරෙක් දුසිල් 'බන්ධුරයා'ගේ ඇස අන්ධ කරන්නේ ද? දෙවනුව, කවරෙක් මාගේ දරුවන්ට ද කුඩුවට ද, මට ද යහපතක් කරන්නේ ද?

අනතුරුව රජු ඇමතු තාපසයා 'රජතුමනි, ඔබේ ඇත්හලේ ඇත්ගොව්වා කවරෙක් දැ'යි විචාළේ ය. 'ස්වාමීනි, බන්ධුර නමැත්තෙකි.' 'රජතුමනි, ඔහු එකැස් කණෙක් ද?' එසේ ය ස්වාමීනි' 'දේවයිනි, ඔබේ ඇත්හලේ දොරටුව සම්පයෙහි ඇති තොරණෙහි එක් කැවිඩියක් කුඩුවක් කොට, එහි බිත්තර දැමීමා ය. ඒවා මෝරන කල්හි, පැටවුන් එලියට නික්මුණි. ඇත්ගොව්වා ඇතා පිට නැගී, ඇත්හලෙන් නික්මෙන විට ද, ඇත්හලට පිවිසෙන විට ද, හෙණ්ඩුව කාක් කුඩුවේ ද, පැටවුන්ගේ සිරුරුවල ද වදියි. එයින් කුඩුව ද කැඩී යයි. කැවිඩිය ඒ දුකින් පීඩාවට පත්ව, ඇත්ගොව්වාගේ ඉතිරි ඇසට සාප කරමින්, මේ ශබ්දය කළා ය. ඉදින් රජතුමනි, කැවිඩිය, කෙරෙහි මෙන් සිතක් ඔබට වේ නම්, ඔබ ඔය කී බන්ධුර කැඳවා, කපුටු කුඩුවට වන හානිය වළක්වනු මැනවැ'යි, තවුසා කීයේ ය. රජතුමා ද වහා ඔහු කැඳවා, ඔහුට දොස් කියා තනතුරෙන් ද, ඔහු පහකොට, ඇත්හලට වෙනත් ඇත්ගොව්වකු පත් කෙළේ ය. 'රජතුමනි, ඔබේ මේ රජමැදුරේ එක් කඳන් පණුවෙක් වෙසේ. උඟ එහි දැවවල එළය කාගෙන ගොස් එය අවසන් වූ කල්හි, අරටුව හමු වූ මුත්, එය කා දමන්නට අපොහොසත් විය. දැන් උඟට ආහාර ද නැත. එතැනින් නික්මෙන්නට ද, ප්‍රඵචන්කමක් නැත. ඒ ගැන සිතා වැලපෙමින්, උඟ මේ තෙවැනි ශබ්දය කෙළේ යැ'යි, පැවසූ තාපසතුමා 'රජතුමනි, මෙයින් ද ඔබට බියක් නැතැ'යි පවසා, කඳන්පණුවාගේ ක්‍රියාව තම නුවණැසින් විමසා බලා පිරිසිදු දැන, මෙසේ පැවසී ය.

3. ලීවල යා හැකිතාක් (ගොස්) එළය මුළුමනින් කා අවසන් කරන ලදී. මහරජතුමනි, කෑ හැකි දේ අවසන් කළ, කඳපණුවා අරටුවෙහි නොඇලේ.

මෙහි 'යාව තසසා ගතී අහු' යනු 'ඒ එළයේ කෙළවර යම්තාක්ද? ඒ සියල්ල කන ලදී' යන අර්ථයි. 'න රමති' යනු 'නොඇලේ' යන අර්ථයි. 'මහරජතුමනි, ඒ පණුවා එතැනින් නික්ම යා යුතු අතක් නොදැක, වැලපෙයි.' යන අර්ථයි.

එබැවින් රජතුමනි, ඒ පණුවා එතැනින් බැහැර කරගනු මැනවැ'යි තවුසා රජුට කීවේ ය. රජතුමා ද එක් පුරුෂයකුට අණකොට, කිසියම් උපායකින්, පණුවා බේරා ගත්තේ ය. අනතුරුව රජු ඇමතු තාපසතුමා, 'මහරජතුමනි, රජගෙදර පෝෂණය කරනු ලබන කෙටිලියක් වේ දැ'යි ඇසී ය. 'ස්වාමීනි ඇත.' 'රජතුමනි, ඇ පෙර විසූ වන ලැහැබ සිහිකොට, රජගෙදර ගැන කලකිරී, 'මම කවදානම් මේ කුඩුවෙන් මිදී රමණීය වූ ඒ වන ලැහැබට පෙරළා යන්නෙමිදැ'යි සිව්වැනි ව, ශබ්ද කළා ය. රජතුමනි, එයින් ද, ඔබට වන හානියක් නැත. එබැවින් බිය නොවනු මැනවැ'යි කී තාපසතුමා මේ ගාථාව පැවසී ය.

4. 'මම ඒකාන්තයෙන් රජමැදුරෙන් මිදී, මෙතැනින් පිටව ගොස්, අතුපතර ඇති ගසක් නිවෙස් කොටගෙන, සිත්සේ ඇලී වසන්නෙමිදැ'යි ඇ කීවා ය.

මෙහි 'දුමසාධානිකෙතිනී' යනු 'මල් පිපුණු ගසෙක අත්තක් මත සාදාගත්, කුඩුවකට වී' යන අර්ථයි.

මෙසේ පැවසූ තවුසා 'මහරජතුමනි, ඒ කෝකිලාවිය රජගෙදර ගැන කලකිරීමෙන් වෙසේ. එබැවින් ඇ මුදාහරිනු මැනවැ'යි කීයේ ය. රජතුමා ද එය එසේම කරවී ය. 'රජතුමනි, ඔබේ මාලිගාවෙහි, ඔබෙන් පෝෂණය වන කිසියම් මුවෙක් වේ දැ'යි තවුසා ඇසී ය. 'ස්වාමීනි, ඇත.' 'රජතුමනි, උඟ මුව රංවුවෙක නායකයෙකි. ස්වකීය මුවදෙන සිහිකළ ඇ ඇය කෙරෙහි උපන් ආශාව නිසා, රජමැදුර ගැන කලකිරී පස්වැනි ව, ශබ්ද කෙළේ ය. එයින් ද ඔබට බියක් නැතැ'යි පැවසූ තවුසා මෙසේ ද කීයේ ය.

5. මම ඒකාන්තයෙන් රජමැදුරෙන් මිදී, එයින් පිටව ගොස් රංචුවට ඉදිරියෙන් යමින්, පිරිසිදු ජලය පානය කරන්නෙමිදැ'යි හේ සිතයි.

මෙහි 'අගොදකානි' යනු 'අග්ග උදකානි' යන්න යි. එනම්, අන් මුවන්ට පෙරාතුව ම (කිසිවකු විසින්) නො බොන ලද, නො ඉඳුල් ජලය' යන අර්ථයි. 'සුඵසස පුරතො' යනු 'රංචුවට ඉදිරියෙන් ගමන් කරමින්, කචදානම්, (පිරිසිදු ජලය) පානය කරන්නෙමිද?' යන අර්ථයි.

මෙසේ රජුට කරුණු කියා, මුවා ද රජමැදුරෙන් මුදවා හළ බෝසත් තවුසා, 'මහරජතුමනි, ඔබෙන් පෝෂණය වන වඳුරෙක් රජමැදුරේ ඇත්දැ'යි විචාළේ ය. 'ස්වාමීනි, එසේය.' 'මහරජතුමනි, ඒ වඳුරා ද, වඳුරු රංචුවකට නායක වී වැදිරියක් සමග කාමයන්හි ගිජු ව වැස, කිසියම් දිනෙක කැලයේ සැරිසරද්දී 'භාරත' නම් වූ, වැද්දකුට හසුව ඒ වැද්දා විසින් ම මෙහි ගෙනෙන ලද්දෙකි. දැන් උභ මෙහි විසීම ගැන කලකිරී, පෙරළා හිමවතට යනු කැමැත්තෙන් සවැනි ව, ශබ්ද කෙළේ ය. එයින් ද රජතුමනි, ඔබට බියක් නැතැයි පැවසූ තවුසා මේ සවැනි ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

6. රජතුමනි, ඔබට යහපතක් වේවා! 'බාහික' රටේ වැසි 'භාරත' නම් වූ වැද්දා කාමයන්ගෙන් පිරුණු, රාගයෙන් යුතු, කාමයන්හි මුළාවට පත් ඒ මා (මෙහි) ගෙනාවේ ය.

මෙහි 'බාහිකො' යනු 'බාහික රටේ වැසි' යන අර්ථ යි. 'හදදමඤ්ඤ' යනු 'ඔබට යහපතක් වේවා! යන මේ අදහස රජු වෙනුවෙන්, වඳුරා කීවේ ය' යන අර්ථයි.

'දේවයිනි, ඔහු ද මුදනු මැනවැ'යි කී තවුසා වඳුරා මුදවා, ඉන් අනතුරුව 'රජතුමනි, රජමැදුරෙන් යැපෙන කිඳුරෙක් මෙහි ඇත්දැ'යි රජුගෙන් විචාළේ ය. 'ස්වාමීනි, ඇත' 'රජතුමනි, මේ කිඳුරා, සිය කිඳුරිය තමාට කළ උපකාර, ඇගේ ගුණවත්කම් සිහිකොට, ඇ කෙරෙහි තණ්හාවෙන්, ආතුර වූවෙකි. ඔහු ඒ හැඟීමෙන් සත්වැනි ශබ්දය කෙළේය. රජතුමනි, මේ කිඳුරා, ඔහුගේ කිඳුරිය සමග එක්දිනක් 'තුංග' පර්වතය මුදුනට නැංගේ ය. එහි දී ඔවුහු වර්ණවත් වූ, සුවඳ විහිදෙන, නන්වැදැරුම් මල් නෙලමින්, ඒවා පළඳමින්, හිරු අවරට යනතුරු, ඒ ගැන සිහි නො කළහ.

හිරු බැස ගිය කල්හි, අඳුර පැතිරුණි. එහි දී කිඳුරා ඇමතු කිඳුරිය, 'ස්වාමීනි, අඳුර දැඩි ය. නො පැකිලෙමින් සිරුවෙන් බසිනු මැනවැ'යි කියා, ඔහුගේ අතින් අල්ලාගෙන, ගල මතින් බස්සවා ගත්තාය. කිඳුරාට ඇගේ මේ වචනය, කිසිසේත් අමතක කළ නොහැකිය. එබැවින් ඇගේ ඒ වචන සිහිකළ කිඳුරා, සත්වැනි ව, ශබ්ද කෙළේ ය. 'රජතුමනි, එයින් ද, ඔබට සිදුවන හානියක් නැතැ'යි පැවසූ බෝසත් තවුසා, ඒ කාරණය තමාගේ නුවණැසින් පිරිසිඳ දැන, එය ප්‍රකට කරමින් මෙසේ පැවසුවේ ය.

7. ඇස අඳුරු කරන කරුවලෙහි, තුංග පර්වත මස්තකයේ දී, පය ගලෙහි ඇත නොගන්නැ'යි ඇය මටසිලිට්ට, මෘදුව කීවා ය.

මෙහි 'අන්ධකාරනිමිසායං' යනු 'අද බැව් ඇතිකරන අඳුරෙහි', යන අර්ථ යි. 'තුංගේ' යනු 'නියුණු මුදුන් ඇති' යන අර්ථයි. 'සංභොත මුදුනා' යනු මටසිලිට්ටි මෘදු වචනයෙන් යන අර්ථයි. 'මා පාදං බණියසමනී' යන මෙහි 'ය' කාරය ව්‍යංජන සන්ධි සඳහා යෙදුනකි. මින් කියන ලද අර්ථය මෙය යි. එනම් ඒ කිඳුරිය මටසිලිට්ටි මෘදු වචනයෙන් 'හිමියනි, පමා නොවන්න. කකුල ගලෙහි හප්පා නො ගන්න. යම් සේ ගලේ කකුල හැපී, කොර ගසමින් නො යයි ද? එසේ බසිනු මැනවැ'යි කියා, අතින් අල්ලා ගලින් බස්සවා ගත්තා ය' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තවුසා, කිඳුරා විසින් කළ ශබ්දයේ අර්ථය, රජුට පැහැදිලි කොට දී, කිඳුරා මුදාහරවා, 'රජතුමනි, අටවැනි ශබ්දය වූ කලී, උදානයකි. 'නන්දමූලක' පර්වත ප්‍රාන්තයෙහි විසූ, එක් පසේබුදුවරයෙක් ස්වකීය ආයු සංස්කාරය නිම වූ බව දැන, මිනිස් පියසට ගොස්, 'මම බරණැස් රජුගේ උයනෙහි පිරිනිවන් පාන්නෙමි. එවිට රජුගේ පුරුෂයෝ මාගේ ආදාහන කටයුතු සිදුකොට, සාධුකීළන (මලින්, ගඳින් හා සංගීතයෙන් ද, නැටුමෙන් හා ගැයුමෙන් ද, කෙරෙන පූජා විධි) උත්සව පවත්වා, ධාතු පූජා ද සිදුකොට, ස්වර්ග මාර්ගය පාදා ගන්නාහු යැ'යි කල්පනා කොට, සෘද්ධියෙන් පැමිණ ඔබේ ප්‍රාසාදයට ඉහළින් අහසේ ගමන් කරමින්, ස්කන්ධයන්ගේ බර බහා තබා, නිවන්පුර පිවිසීමේ අවස්ථාව පැහැදිලි කරමින්, උදානයක් පැවසුවේ යැ'යි කියා, පසේ බුදුරදුන් විසින් වදාරන ලද ගාථාව, බෝසත් තවුසා මෙසේ ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

8. නිසැකව ජාතිය ඤය කිරීමේ, කෙළවර දුටු (මම) නැවත ගැබක ලැගුම් ගැනීමට නො පැමිණෙන්නෙමි. මේ මාගේ අන්තිම ගර්භ සෙය්‍යාවයි. නැවත ඉපදීමට හේතුවන, මාගේ සංසාරය ඤය විය.

ජාතිය කෙළවර කිරීමේ අන්තය වූ නිවන දුටු බැවින් 'ජාති බයනතදසසි' නම් වූ මම, නිසැකව නැවත ගර්භ සෙය්‍යාවට, ඇතුළු නොවන්නෙමි. මේ මාගේ අන්තිම ජාතිය යි. පශ්චිම ගර්භ සෙය්‍යාව, ඤය කෙළෙමි. මාගේ පුනර්භවයට හේතුවන වන, කඳපිළිවෙළ නම් වූ සංසාරය ඤය විය යන අර්ථයි.

තාපසතුමා මෙසේ මේ උදානය රජුට පැහැදිලි කොට දී, 'රජතුමනි, ඒ පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ, ඔබේ ප්‍රාසාදයට ඉහළින් ගමන් කරමින්, මේ ගාථාව වදාරා, ඔබේ ම උයනට වැඩ, එක් සුපිපුණු සල්ගසක් මුල, පිරිනිවන් පෑ සේක. 'එන්න රජතුමනි, අපි උත්වහන්සේගේ ආදාහන කටයුතු සිදු කරමු'යි කියා, තාපසතුමා රජු ද කැටුව පසේ බුදුරදුන් පිරිනිවන් පෑ තැනට ගොස්, පසේ බුදුරදුන්ගේ ශරීරය රජුට දැක්වීය. එතුමාගේ ශරීරය දුටු රජතුමා, ස්වකීය බලසේනාවන් කැඳවා, සුවදින් මලින් පූජා පවත්වා, බෝසතුන්ගේ වචනයට අනුව යාගය අතහැර, සවිසතුන්ට අභය දී, නුවර බෙර හසුරුවා, සතියක් මුළුල්ලෙහි සාධු ක්‍රීඩා උත්සව පවත්වා, සියලු සුවද දරවර්ග රැස්කොට, එයින් විතකයක් නංවා, මහත් වූ සත්කාර සම්මාන සහිත ව, පසේබුදුරදුන්ගේ සිරුර දවා, සිව්මංසලක ස්තූපයක් ද කරවී ය. බෝසත් තවුස්තුමා ද රජුට බණ දෙසා, 'අප්‍රමාදීව කටයුතු කරනු මැනවැ'යි ඔවදන් දී, හිමාලයට ම පෙරළා ගොස්, බඹ විහරණයන්ට අනුව කටයුතු කොට, නො පිරිහුණු ධා්‍යන ඇතිව, ජීවත්ව සිට, පසුකලෙක මියගොස්, බඹලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දම්දෙසුම ගෙනහැර දක්වා, 'මහරජතුමනි, ඔබට ඇසුණු ශබ්දයන්ගෙන්, ඔබට වන කිසිදු අනතුරක් නැතැ'යි වදාරා, යාගය අත්හරවා, 'මහජනයාට ජීවිත දානය දෙනු මැනවැ'යි වදාරා, රජු ලවා නුවර බෙර හසුරුවා, සියලු සත්ත්වයන්ට ජීවිත දානය ලබාදීමට කටයුතු සලස්වා, මෙසේ මේ ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා රජතුමා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. මාණවකයා නම්, සැරියුත් තෙරණුවෝ ය. බෝසත් තවුසා වූ කලී, මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.3

සුලසා ජාතකය

'ඉදං සුවණණකායුර' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, අනේපිඬු සිටුතුමාගේ එක්තරා දාසියක අරඬයා වදාළ සේක. ඒ දාසිය කිසියම් උත්සව දිනයක තවත් දාසියන් පිරිසක් සමග, උයනට යන්නට සූදානම් වී, තම ස්වාමි දුව වූ 'පුර්ණ ලක්ෂණ' දේවියගෙන් ආභරණයක් ඉල්ලා සිටියා ය. දේවිය ද එසේ-මෙසේ එකක් නොව, ලක්ෂයක් වටිනා ස්වකීය ආභරණයක් ඇයට දුන්නා ය. දාසිය ද එය පැලඳ, දාසිගණයා සමග උයනට පිටත් ව ගියා ය. මේ අතර කිසියම් සොරෙක්, ඒ දාසිය දෙස බලා, ඇගේ ආභරණයට ලොල් වී, 'මෑ මරා ආභරණය පැහැර ගන්නෙමැ'යි සනිටුහන් කොටගෙන, ඇ සමග කථා කරමින් ම, උයන තෙක් ගොස්, ඇයට මස්-මාංස හා සුරා ආදිය ද රැගෙන දුන්නේ ය. දාසිය ද ඒ සියලු පරිත්‍යාගයන් තමා කෙරෙහි ආදරයෙන් බැඳීම නිසා දුන් දේවල් ලෙස, කල්පනා කළා ය. සොරා දුන් සියලු දෑ, සතුටින් භාරගත් දාසිය, උද්‍යාන ක්‍රීඩාවෙහි යෙදී වෙහෙස නිවාගැනීම සඳහා සවස් කාලයෙහි කිසියම් සෙවන ඇති තැනක, සෙසු පිරිස සමග වැතිර සිටියා ය. මඳ වේලාවක් එසේ හුන් ඇ, උයනේ කෙළවරක සිටි ඉහත කී පුරුෂයා දැක, පිරිස අතුරෙන් නැගිට, පිරිසට නො දැනෙන සේ, එකී පුරුෂයා වෙත ගියා ය. එවිට ඒ මිනිසා 'සොදුර, මේ මේ සිටින තැන විවෘත වැඩී ය. මෙතැනින් මඳක් ඇතට යමුදැ'යි කීවේ ය. මේ අසා සිටි දාසිය, 'අප මේ සිටින තැන ඕනෑම රහස කටයුත්තකට සුදුසු තැනකි. එසේ තිබියදීත්, මොහු මා මෙතැනින් ඉවතට ගෙන යන්නට උත්සාහ දරනුයේ ය. නිසැකව ම මොහු මේ උත්සාහ ගන්නේ මා මරා දමා, ආභරණය පැහැර ගන්නට විය යුතුයැ'යි, සිතුවා ය. එසේ සිතූ ඇය, 'මම අද මුට හොඳ පාඩමක් උගන්වන්නෙමැ'යි කල්පනා කොට, 'ස්වාමීනි, සුරා මදයෙන් මාගේ ඇඟ වියැලී ගියේ ය. ඒ නිසා මට පැන් පොදක් පොවනු මැනවැ'යි කියා, එම මිනිසා ද කැටුව අසල තිබූ ලීඳක් වෙත ගොස්, මෙයින් පැන් කළයක් අදින්නට ඔබට පුලුවන් නේදැ'යි අසා, එතැන තිබූ රැහැනක් හා කළයක් පෙන්නුවා ය. සොරා ද රැහැන රැගෙන, ඉන් කළය බැඳ ලීඳට දැමුවේ ය. දෙකට නැමී වතුර අදින ඒ මිනිසාගේ පසුපස පෙදෙසට දැන තැබූ, ශක්තිමත් තරුණියක් වන දාසිය,

එක පහරින් ම ඔහු ලීඳ තුළට තල්ලු කළා ය. එපමණකින් නො නැවතුණු ඇය, 'ලීඳට වැටීමෙන් නො මැරුණොත්, මෙයින් තෝ ස්ථිර වශයෙන්ම මැරෙන්නෙහි යැ'යි කියා, මහත් වූ ගඩොලක් ඔසවා ලීඳ තුළ සිටි සොරාගේ හිස මතට දමා ගැසුවා ය. සොරා ද, එයින් ම ජීවිතක්ෂයට පත් විය. ඉන්පසු නුවරට පැමිණි ඇය, සිය ස්වාමි දුවට ආහරණය භාර දෙමින්, 'ස්වාමි දියණියනි, මාගේ සිත් ගත් එකකු, අද මේ ආහරණය නිසා, මාගෙන් මැරුම් කන ලදැ'යි, කියා සියලු විස්තර ඇය හමුවෙහි පැවසුවා ය. සිටු දේවිය ද, ඒ සියලු තොරතුරු අනේපිඬු සිටුතුමාට දැනුම් දුන්නා ය. සිටුතුමා එය බුදුරදුන් හමුවෙහි විස්තර කෙළේ ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ගෘහපතිය, ඔය දාසිය ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවෙන් ක්‍රියා කෙළේ, දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද ඇය නුවණින් යුතු ව ක්‍රියා කළා යැයි, වදාරා ඇය විසින් මරණයට පත් කළ ඒ මිනිසා ම, පෙර ද ඇයගෙන් ම මැරුම් කැවේ යැයි දෙසා, සිටුතුමාගේ අයැදුමෙන්, මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, 'සුලසා' නම් වූ නගරයෝහනියක් පත්සියයක් ගණිකාවන් පිරිවරාගෙන, බරණැස් නුවර වාසය කළා ය. ඇය එක රැයකට කහවණු දහසක් අය කරයි. ඒ නගරයෙහි 'සත්තුක' නමින්, ප්‍රසිද්ධ සොරෙක් වාසය කෙළේ ය. ඇතකුට සමාන ශක්තියකින් හෙබි, සත්තුක රාත්‍රී කාලයෙහි පොහොසත් ගෙවල්වලට පැන සිත් සේ, වස්තුව පැහැර ගනියි. නුවර වැස්සෝ එක්රැස් වී, රජුට මේ දැන දැනුම් දී, නෝක්කාඩු ද පැවසූ හ. රජතුමා නගරාධිපති කැඳවා, ඔහුට අණකොට නුවර තැන තැන හට පිරිස් රංචු-රංචු වශයෙන්, කාණ්ඩ, කාණ්ඩ වශයෙන් රැකවල්හි යොදවා, කෙසේ හෝ සොරා අල්ලා ගත්තේ ය. රජතුමා සොරාගේ හිස ගසා දමන ලෙසට නියෝග කෙළේ ය. හේවායෝ සොරුගේ දැන් පසුපස තබා බැඳ, සතරමං හන්දිවල දී කස පහර තළමින් ඔහු වධක භූමිය කරා ගෙන ගිය හ. 'මේ බිහිසුණු සොරා අල්ලා ගත්තේ යැ'යි යන, මේ පුවත රට පුරා ප්‍රසිද්ධ විය. එයින් මුළු නුවර වැස්සෝ ම, කලබලයට පත් වූහ. එදා සුලසාව සිය උඩුමහලෙහි ජනේලයක් විවෘත කොටගෙන විදිය දෙස බලා හුන්නා ය. එතැනින් තළ තළා ගෙන යන සොරා දුටු ඇය, ඒ සොරා ගැන පිළිබඳ සිතක් ඇතිකොට ගත්තා ය. 'ඉදින් යෝධයෙකු වැනි වූ, දක්ෂතා ඇති, මේ මිනිසා මුදවාගත හැකි වී නම්, මම මාගේ මේ පහත් රැකියාව අත්හැර දමා, මොහු සමග එක්ව, සතුටින් ජීවිතය ගෙන යන්නෙමැ'යි කල්පනා කළ සුලසාව මීට පෙර 'කණවේර' ජාතකයෙහි කී නියායෙන්, නගරාධිපතියාට කහවණු දහසක අල්ලසක් දී සොරා මුදාගෙන,

ඔහු සමග සතුටු සිතින් සමගිව, එක්ව වාසය කළා ය. සොරා ද මාස තුන-
 හතරක් ඇ සමග සුවසේ වැස, ඉන් අනතුරුව 'මට මෙතැන මෑ සමග
 වසන්නට බැරිය. හිස් අතින් මෙතැනින් පැනයාම ද, තේරුමක් නැති
 ක්‍රියාවෙකි. මේ සුලසාවගේ නිතර පලදින ආභරණය කහවණු ලක්‍ෂයක්
 වටී. එබැවින් මෑ මරා ආභරණය ද දැගෙන, මම මෙතැනින් පැන
 ගන්නෙමි'යි, කල්පනා කෙළේ ය.

දින කීපයකට පසු සුලසාවට කථා කළ, සොරා ඇය ළඟට කැඳවා
 'සොඳුර, එදා රාජපුරුෂයන් විසින් වධකස්ථානය කරා ගෙනයනු ලබන
 මම, අසවල් පර්වත මස්තකයෙහි පිහිටි ගසෙහි වෘක්‍ෂ දේවතාවාට, මාගේ
 ජීවිතාරක්‍ෂාව පතා පූජාවක් තැබීමට, පොරොන්දු වන ලද්දේ වෙමි. 'සොඳුර,
 අප ඒ පූජාව ඔප්පු කරමුදැ'යි කීය. 'ස්වාමීනි, යහපති. ඊට අවශ්‍ය දෑ
 සූදානම්කොට, දාසයන් ලවා ඒවා එහි යවමු.' 'සොඳුර, අනුන් ලවා පූජා
 ඔප්පු කිරීම නො වටී. එබැවින් අපි දෙදෙනා සර්වාභරණයෙන් සැරසී,
 මහත් වූ පිරිවර සමග එහි ගොස් පූජෝපහාර දක්වමු. 'ස්වාමීනි, මැනව.
 අපි එසේ කරමු'යි සුලසා උත්තර දුන්නා ය. මෙසේ මේ දෙදෙනා පූජා
 ද්‍රව්‍ය රැස්කොට ගෙන, සියලු අභරණින් සැරසී, සපිරිවරින් පර්වත පාදය
 තෙක් ගියකල්හි, සත්තුක සිය බිරිඳ අමතා, 'සොඳුර, මේ සා විශාල පිරිසක්
 දුටුවහොත්, දේවතාවා පූජාව ප්‍රතික්‍ෂේප කරන්නේ ය. එබැවින් අපි දෙදෙනා
 පමණක් එහි ගොස්, පර්වත මුදුනට නැග, පූජෝපහාර දක්වමු' යැයි කීය.
 සුලසා ද සැමියාගේ අදහස අනුමත කොට, සකසාගෙන ආ පූජා පාත්‍රය
 ඔසවාගෙන, කන්ද නගින්නට පටන් ගත්තා ය. සත්තුක ද පංචායුධයෙන්
 සමන්විත ව, පර්වත මුදුනට නැග, එහි නපුරු සොරුන් සිය ගණනක්
 පහතට හෙළා මරණයට පත් කරන ලද, ඒ නිසා ම 'වෝර ප්‍රපාතය' නමින්
 හඳුන්වන, ඒ ප්‍රපාතය අද්දර පිහිටි විශාල වූ ගසක් මුල, සුලසාව ලවා පූජා
 පාත්‍රය තබවා, 'සොඳුර, මා මෙහි කරන්නට ආ පූජාවක් නැත. මා මෙහි
 පැමිණියේ තී මරා ආභරණ ගෙන, මෙතැනින් පැන ගැනීමේ අදහස,
 සිත්හි තබාගෙනය, එබැවින් තිගේ සියලු ආභරණ ගලවා උතුරු සඵවෙහි
 තබා, පොදියක් කොට ගැට ගසව'යි අණ කෙළේ ය. එවිට සුලසාව 'ස්වාමීනි,
 කුමක් නිසා මා මරන්නෙහිදැ'යි ඇසුවා ය. 'තී මරණයේ ධනය සඳහාය'
 'ස්වාමීනි, මා ඔබට කළ උපකාර සිහිකරනු මැනව. ඔබ මරන්නට ගෙනයන
 කල්හි මම බොහෝ ධනය වියදම්කොට, ඔබට අලුත් ජීවිතයක් ලබාදී, ඔබ
 සිටුවුනුයකු කෙළෙමි. එක් දිනකට කහවණු ලක්‍ෂයක් ඉපයූ මම, ඒ සියල්ල
 අත්හැර දමා, එදා සිට අද වනතුරු අන් පුරුෂයකු දෙස බැලීමක්වත් නො

කරමි. මෙසේ ඔබට මහත් සේ උපකාරී වූ මා, නො මරණු මැනව. මම ඔබට බොහෝ ධනය ද දෙන්නෙමි. අද පටන් ඔබේ දාසියක ද වනනෙමැයි කියමින්, තමාගේ ජීවිතය ඉල්ලා යදිමින්, ඇ මෙසේ කීවාය.

ඉදං සුවණණ කායුරං - මුනතා වෙළඳියා බහු
සබ්බං හරසසු හඳුනෙන - මඤ්ච දාසීනි සාවයා ති
ඔබට යහපතක්ම වේවා! මේ ස්වර්ණාභරණ ද, මුතු ද, වෙරළමිණිද, යන සියල්ල ගන්න. මා දාසියක් බවට (අන් අයට) දැනුම් දෙන්න.

මෙහි 'කායුරං' යනු 'ගෙල පලදින ආභරණයකි. බාහු වළලු නොවේ' යන අර්ථයි. 'සාවයා' යනු 'මහජනයා මැද අසන්නට සලස්වා, දාසියක කොට ගන්න' යන අර්ථයි.

ඇයගේ කථාව ඇසූ, සත්තුක මෙසේ පැවසී ය.

2. සොදුර, (ආභරණ) මුදා තබව. ඔය තරම් නො වැලපෙව. නොමරා ලත් ධනයක් ගැන, මම නො දනිමි.

මේ කියමනෙන් සත්තුකගේ අදහස මැනවින් තේරුම් ගත්, සුලසාව ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවෙන්, සියලු කරුණු තුලනය කොට බලා, 'මේ සොරා මගේ ජීවිතය, කිසිසේත් බේරා දෙන්නේ නැත. එබැවින් කිසියම් උපායකින් පළමුකොට ඔහු මේ ප්‍රපාතයෙන් පහළට හෙළා, ජීවිතක්‍ෂයට පත් කරන්නෙමැයි, තීරණයක් ගෙන මෙසේ පැවසුවා ය.

3. යම්දිනක පටන් මා ගැන සිතන්නට පටන් ගත්තෙමිද? යම් දිනක පටන් නුවණැති බවට පැමිණියෙමි ද? එතැන් පටන් ඔබට වඩා ප්‍රිය වූ, අනෙකකු ගැන මම නො දනිමි.

4. එන්න, (මම) ඔබ වැළඳ ගනිමි. ප්‍රදක්‍ෂිණා ද කරන්නෙමි. මින් මතු නැවත, ඔබෙන් මගෙන් එක්වීමක් නැත.

ඇයගේ සත්‍ය වූ අදහස නොදත්, තේරුම් ගැනීමට නො හැකි වූ, සත්තුකයා, 'සොදුර, යහපති. එන්න, මා වැළඳ ගන්නැයි කීවේ ය. සුලසාව ද තුන්වරක් ඔහු පැදකුණු කොට, වැළඳගෙන 'ස්වාමීනි, මම දැන් ඔබට

සතර පැන්තෙහි සිට වදින්නෙමැ'යි කියා, පළමු කොට සොරාගේ දෙපා මත, සිය හිස තබා වැද, නැවත වම-දකුණ යන දෙපසට ද වැද, අනතුරුව පසුපසට ගොස්, වදින්නට සුදානම් වන අයුරක් පෙන්වා, තම ශක්තිමත් දැකින් එනම් ඇතින්නකට හා සමාන සුලසාවගේ දැකින්, සොරා දෙපසින් අල්ලාගෙන ඔසවා, සොරුගේ හිස පහතට සිටින සේ, වෝර ප්‍රපාතයෙහි හෙළවා ය. නිරයක් වැනි වූ එහි ඇදවැටුණු සත්තුකයා, සුණු-විසුණු වී මළේ ය. ඇයගේ මේ ක්‍රියාව දුටු පර්වත මුදුනෙහි වූ, වාක්‍යයට අධිගාහිත වූ දේවතාවා මේ ගාථා ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

5. සෑම තැන දී ම, පුරුෂයා පණ්ඩිත නොවේ. ස්ත්‍රිය ද පණ්ඩිත වේ. ඒ ඒ තන්හි විවක්‍ෂණ වේ.

6. සෑම තැන දී ම, පුරුෂයා පණ්ඩිත නොවේ. ක්‍ෂණිකව කරුණු වටහා ගතහැකි, ස්ත්‍රිය ද පණ්ඩිත වේ.

7. ක්‍ෂණිකව ද, සීඝ්‍රයෙන් ද (ඇය) ඒ මොහොත ගැන මැනවින් සිතුවා ය. ඉලක්ක ගෙන සිටි දුන්නකින් මුවකු (විද මරන්නාක් මෙන්) සුලසාව සත්තුකයා මැරී ය.

8. මෙලොව යමෙක් ළඟට පැමිණි, කාරණය (ගැටළුව) වහා අවබෝධ කොට නො ගනී ද? මද නුවණැති ඔහු, පර්වත කුහරයෙහි වැටුණු සොරකු මෙන් වැනසේ.

9. යමෙක්, ළඟට පැමිණි කාරණය, වහා අවබෝධ කර ගනීද? (ඔහු) සුලසාව සත්තුකයාගෙන් (මිදුණාක් මෙන්) සතුරු කරදරයෙන් මිදේ.

මෙහි 'පණ්ඩිතා හොති' යනු 'ඒ ඒ තන්හි විවක්‍ෂණ වූ, ස්ත්‍රිය ද පණ්ඩිත වේ. නැතහොත් ස්ත්‍රිය පණ්ඩිත ද, විවක්‍ෂණ ද වේ' යන අර්ථයි. 'ලහුමඤ්චි විචිතතිකා' යනු 'ක්‍ෂණිකව වහා කාරණය ගැන, චිත්තනය මෙහෙයවන' යන අර්ථයි. 'ලහුංච චත' යනු 'ඒකාන්තයෙන් ක්‍ෂණිකව' යන අර්ථයි. 'බිපපංච' යනු 'කල්ගත නොකොට' යන අර්ථයි. 'නිකටෙඨ සමචේතසී' යනු ළඟ සිට ම, ඔහු මරණයට පත් කළහැකි ක්‍රමයක් සිතුවාය' යන අර්ථයි. 'පුණ්ණායතෙනවං' යනු 'පූර්ව දුන්නෙහි' යන අර්ථයි. මින් කියන ලද්දේ, මේ කාරණය යි. එනම්, යම්සේ දක්ෂ මුව වැද්දෙක් ඊතලයක්

යොදා, ඉලක්කයට යොමුකොට ගෙන සිටී, දුන්නකින් මුවකු මරා ද? එපරිද්දෙන් සුලසා සත්තුකයා මැරුවා ය.' යන අර්ථයි. 'යෝධ' යනු 'මේ සත්ත්ව ලෝකයෙහි යමෙක්', යන අර්ථයි. 'නිබෝධනී' යනු 'දනියි ද?' යන අර්ථයි. 'සතතුකාමීව' යනු 'සුලසා සත්තුකයාගෙන්, යම්සේ මිදුනීද? එසේ මිදේ' යන අර්ථයි.

මෙසේ ඒ දරුණු සොරා මරා දැමූ, සුලසා පර්වතයෙන් බැස, සිය පිරිවර ජනයා වෙත ගොස්, නිවෙස බලා යන්නට සූදානම් වූවා ය. එවිට එහි සිටි පිරිස, 'ස්වාමී දියණියනි, අපගේ ආරය පුත්‍රයා කොහිදැ'යි ඇසූහ. මාගෙන් ඔහු ගැන, මින්පසු කිසිදිනෙක නො විමසවූ' යැයි, කී සුලසා රථයට නැගී සපිරිවරින්, නුවර බලා ගියා ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා සුලසා නම්, මෙදා මේ දාසියයි. එදා සත්තුක නම්, මෙදා මේ සොරා ය. දේවතාවා වූ කලී 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.4

සුමංගල ජාතකය

'භුසමහි කුදෙධා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථාවස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක, 'රාජෝවාද' සූත්‍රය අරබයා වදාළ සේක. එකල්හි රටේ රජතුමාගේ අයැදුමෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ අතීත කථාව, මෙසේ වදාළ සේක.

බෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු දැහැමින් රාජ්‍යය කරවන කල්හි, අප බෝසත් තෙමේ රජුගේ අග මෙහෙසියගේ කුසෙහි ඉපදුණි. ඔහුගේ තරුණ කාලයේ දී ම පිය රජතුමාගේ මරණය සිදු වූ බැවින්, ඔහුට රාජ්‍යය භාරගන්නට සිදුවිය. මහ දන් පවත්වමින් දැහැමින් සෙමෙන්, මේ බෝසත්

රජතුමා රාජ්‍යය විවාලේ ය. එතුමාට ඉතා හොඳ උයන්පල්ලෙක් විය. ඔහුගේ නම සුමංගල ය. මේ අතර 'නඤ්චුල' පර්වත ප්‍රාන්තයෙහි විසූ, එක් පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් එතැනින් නික්ම වාරිකාවේ සැරිසරන සේක, බරණැස් නුවරට වැඩි සේක. බරණැස රජතුමාට අයත් මගුල් උයනෙහි නවාතැන් ගත්, උන්වහන්සේ පසු දා නුවරට පිඬු පිණිස පිවිසි සේක. උන්වහන්සේ දුටු රජතුමා පසේ බුදුරදුන් කෙරෙහි අතිශයින් පැහැදී, රජමැදුරට වඩම්මාගෙන ගොස්, සිංහාසනයෙහි වඩා හිඳුවා, නන් වැදෑරුම් රස ඇති කෑම-බීම හා බොජුන් වළඳවා, උන්වහන්සේගෙන් අනුමෝදනා බණ ද අසා ප්‍රසන්න ව, තවදුරටත් උයනෙහි ම වැඩහිඳිනා ලෙසට උන්වහන්සේ කැමති කරවා ගත්තේ ය. අනතුරුව රාජකීය පිරිසක් සමග පසේ බුදුරදුන් මගුල් උයන වෙත පිටත් කර යැවූ රජතුමා, තෙමේ ද උදේ ආහාරය භුක්ති විඳ, එවේලේ ම උයනට ගොස් පසේ බුදුරදුන්ගේ පහසුව සඳහා, රාත්‍රී ස්ථාන, දිවා ස්ථාන ආදිය, සිය සේවකයන් ලවා සකස් කරවා දී, සුමංගල නම් වූ උයන්පල්ලා පසේබුදුරදුන්ගේ ආවේන්වකරුවා බවට පත්කොට, සිය මැදුර බලා පැමිණියේ ය. පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ ද, එතැන් පටන් නිබඳව රජමැදුරෙහි දන් වළඳමින්, එහි බොහෝ කලක් විසූ සේක. සුමංගල ද පසේබුදුරදුන්ට සකසා උපස්ථාන කිරීමට වගබලා ගත්තේ ය.

කිසියම් දිනෙක සුමංගල ඇමතු පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ 'මම දින කිහිපයකට අසවල් ගමට වඩින්නෙමි. ඉන්පසු නැවත මෙහි පැමිණෙන්නෙමි. නුඹ මේ කාරණය, රජතුමාට දැනුම් දෙව'යි කියා එතැනින් නික්ම වැඩි සේක. සුමංගල ද පසේබුදුරදුන්ගේ නික්මයාම ගැන විස්තර සහිත ව රජුට දැනුම් දුනි. පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ ද, එගම දින කිහිපයක් වැස, කිසියම් දිනෙක සැඳෑ කාලයේ හිරු බැස ගියාටත් පසු, උයනට පෙරළා වැඩි සේක. උන්වහන්සේගේ පැමිණීම ගැන කිසිත් නො දත් සුමංගල සැඳෑ කල්හි, සිය නිවෙස බලා ගියේ ය. පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ සිය පාසිවුරු තැන්පත් කොට තබා, මඳ වේලාවක් සක්මනෙහි ද යෙදී, කැලෑව මැද පිහිටා තිබූ කිසියම් ගල් පුවරුවක් මත වැඩහුන් සේක. මේ අතර නිවෙසට ගිය සුමංගලට, ගෙදරට අමුත්තන් පිරිසක් පැමිණ ඇති බව, දැකගන්නට ලැබුණි. එයින් මහත් උද්දාමයට පත්වූ ඔහු, ඒ අමුත්තන්ට සංග්‍රහ කිරීම් සඳහා, මස් ටිකක් ලබා ගැනීමට කල්පනා කොට, වේලාවේ හැටියට ඊට පහසුම මග, රජතුමාගෙන් අහස දානය ලැබ, උයනෙහි නිදැල්ලේ හැසිරෙන මුවන් අතුරෙන් එකකු විඳගැනීම යැ'යි සිතා බලා,

දුන්න ද රැගෙන රාත්‍රියේම උයන බලා ගියේ ය. එහි දී සිය දුන්නට ඊතලයක් යොදා ගත් සුමංගල, මුවකුගේ සංඥාවක් අපේක්ෂාවෙන් සෙමෙන් සෙමෙන් අඩි තබමින් ඇවිද යන කල්හි, පඳුරු අතරින් පසේ බුදුරදුන්ගේ රුව දැක, 'මේ නම් මහා මුවරාජයෙක් විය යුතු යැ'යි සිතා, දුන්න ඇද වෙර යොදා ඉලක්කයට විද්දේ ය. එසැණින් ම සිය හිස විවරකොට බැලූ, පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ 'සුමංගල' යැයි, යන උච්චාරණය පමණක් කළ සේක. පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුනා ගැනීමෙන් ඉමහත් සංවේගයට පත් සුමංගල වහා එතැනට දිවැ ගොස්, පසේ බුදුරදුන්ට වැඳ, 'ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේගේ මෙහි වැඩමකිරීම ගැන, කිසිත් නොදත් මම, මුවකු යන හැඟීමෙන් විද්දෙමි. ස්වාමීනි, මට ඊට සමා වුව මැනැවැ'යි කීවේ ය. 'සුමංගලය, කමෙක් නැත. මොනවා කරන්නද? එන්න, මෙහි ඇවිත් මේ ඊතලය ගලවා ඉවතට ගන්නැ'යි, පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ සුමංගලගෙන් ඉල්ලා සිටි සේක. සුමංගල ද පසේබුදුරදුන්ට නැවත වරක් වැඳ, ඊතලය මුදාලූයේ ය. වේදනාව ඉතා බලවත් විය. ඒ හේතූකොටගෙන ම, පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ එතැන දී ම පිරිනිවන්පෑ සේක.

මේ සිද්ධියෙන් කලබලයට හා මහත් හීතියට පත්වූ උයන්පල්ලා, 'ඉදින් මේ වගක් රජතුමා දැනගන්නේ නම්, ඔහු මෙය කිසිසේත් නො ඉවසන්නේ යැ'යි කල්පනාකොට, පසේබුදුරදුන්ගේ ශ්‍රී ශරීරය එතැනම තිබියදී, වහා ගෙදර ගොස්, සිය අඹුදරුවන් ද රැගෙන, රටින් ම පලා ගියේය. දෙවියන්ගේ ආනුභාවයෙන් ඒ මොහොත තුළ දී ම, 'පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ සේකැ'යි යන මේ පණිවිඩය, මුළු නුවර පුරා පැතිර ගියේ ය. එයින් මුළු නුවර ම එකම කෝලාහලයක් විය. පසුදා නුවර වැස්සො උයනට කඩා වැදී, පසේබුදුරදුන්ගේ සිරුර දැකබලා, උන්වහන්සේ සමග සිටි එකම පුද්ගලයා එදා එහි නො සිටි බැවින්, 'මේ ඝාතනය උයන්පල්ලාගේ වැඩකැ'යි උපකල්පනය කොට, 'සුමංගල මී වූ, උයන්පල්ලා පසේබුදුරදුන් මරා දමා පලා ගියේ යැ'යි රජුට දැනුම් දුන්හ. අනතුරුව රජතුමා මහත් වූ පිරිවර සමග උයනට ගොස්, සතියක් මුළුල්ලේ ශරීර පූජා පවත්වා, මහත් වූ සත්කාර සම්මාන සහිතව සිරුර ආදාහනය කොට, එයින් ධාතු ගෙන, සෑයක් කරවා එයට නිතර පුද-පූජා පවත්වමින්, දැහැමින් රාජ්‍ය කටයුතු කරගෙන ගියේ ය. මේ අතර සුමංගල රටින් පැනගොස්, වසරක් ගතවිය. ඉන්පසු ඔහු, 'තමා ගැන රජතුමා දරන අදහස් කෙසේදැ'යි, දැනගැනීම සඳහා නුවරට පැමිණ, හිතවත් එක් ඇමැතිවරයකු

හමු වී 'ඇමැතිතුමනි, අපේ රජතුමා මා ගැන කුමක්නම්, අදහස් කොට සිටිදැ'යි දැනගෙන ඇවිත් මට කියනු මැනවැ'යි කීයේ ය. ඒ ඇමැතිතුමා ද රජු හා එකට සිටින අවස්ථාවක උයන්පල්ලාගේ ගුණ රජු සමග කතා කෙළේ ය. රජතුමා, ඒ කිසිවක් නො ඇසුණු පුද්ගලයකු මෙන්, නිශ්ශබ්දව ම හුන්නේ ය. ඇමැතිතුමා වෙනත් යමක් කියාගැනීමට අපොහොසත් ව, එතැනින් පිට ව ගොස් සුමංගල හමු වී, රජු පෙන්නු නොසතුටු භාවය ඔහුට හෙලි කළේ ය. මෙසේ තවත් වසරක් ගත විය. මේ දෙවන වසරේදීත්, පෙර පරිද්දෙන් ම සුමංගල සිය රටට පැමිණ රජුගේ තත්වය පරීක්ෂා කළ නමුදු, කිසිදු වෙනසක් රජු වෙතින් දැන ගැනීමට නො හැකි වූ බැවින්, ආපසු යන්නට ගියේ ය. මෙසේ තවත් වසරක් ගතවිය. තෙවන වසරේ දී, 'වෙන දෙයක් වුනා වේ' යන හැඟීමෙන් සිය අඹු-දරුවන් ද කැටුව, සුමංගල සිය රටට පැමිණියේ ය. යම්-යම් ඉඟිවලින් රජුගේ මෘදු බව තේරුම් ගත්, ඇමැතිතුමා සුමංගල ද කැටුව රජවාසල වෙත පැමිණ, රාජකීය දොරටුව සමීපයෙහි සුමංගල නවත්වා තබා, තනි ව රජුවෙත ගොස් සුමංගලගේ පැමිණීම ගැන, රජුට දැනුම් දුන්නේ ය. රජතුමා එවෙලේම ඔහු තමා වෙතට කැඳවීය. සුමංගල සමග පිළිසඳර කථාකළ රජතුමා, 'සුමංගලය, කුමක් නිසා තා විසින් මාගේ පුණ්‍යකෂේත්‍ර වූ පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ මරණ ලද්දාහුදැ'යි විචාළේය. 'දේවයන් වහන්ස, මා මේ මැරීම කළේ පසේබුදුරජුන් මරමි'යි යන හැඟීමෙන් නොවේ. එසේ ද වුවත් වෙනත් කටයුත්තක් කිරීමේ අවිශේෂ එහි ගිය මම, වැරදීමකින් මේ පාපකර්මයට කර ගැසුවෙමැ'යි, සියලු විස්තර නො වළඟා රජුට පැවසී ය. ඒ අසා සිටි රජතුමා 'එසේ වීනම්, නුඹ බිය නොවී හිඳුව'යි කියා සුමංගල අස්වසා, නැවත උයන්පල් තනතුර ඔහුට ම පැවරී ය. ඉක්බිති එතැන සිටි ඉහත කී ඇමතිවරයා, රජු අමතා 'දේවයනි, ඔබතුමා අවස්ථා දෙකක දී, සුමංගලගේ ගුණ අසා සිටි නමුත්, ඔහු ගැන කිසිදු වචනයක් නො කීයෙහි ය. එසේ වුවත් තෙවනවර ඔහුගේ ගුණ අසා, ඒ මොහොතේ දී ම ඔහු කැඳවා, කරුණු විමසා බලා, අනුකම්පා දැක්වුවෙහි ය. එසේ කෙළේ කුමක් නිසාදැ'යි විචාළේ ය. 'පුත, කිපුණු පමණින් කිසිවකුට කිසිම දඬුවමක් නියම කිරීම, රජකුට නොගැලපේ. එබැවින් මම මුලින්-මුලින් නිශ්ශබ්ද ව හිඳ, තෙවනවර සුමංගලයා කෙරෙහි මගේ සිත තුළ වූ මෘදුභාවය, මම ම තේරුම් ගෙන, ඔහු කැඳවා ගනිමි'යි කී රජතුමා, රජකුට තිබිය යුතු, 'වත්' පැහැදිලි කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

භූසමභි කුදෙධාති අවෙකඛියාන
 නතාව දණ්ඩං පණයෙය්‍ය ඉසසරො
 අට්ඨානසො අපපතිරූප මත්තනො
 පරසස දුකඛානි භූසං උදිරයෙ

රජෙක් තරහක් සිතට ආ පමණින්, ඒ ගැන බලා, ඒ අනුව පළමුකොට දඬුවම් නො පමුණුවන්නේ ය. මක්නිසාද ? එවිට නිකරුණේ, තමාට නො තරම් වූ, දුක් ඇතිකරන දේවල්, බොහෝ කොට අනුන්ට නියම කරන්නේ ය.

2. යම් කාලයකින් රජෙක්, තමාගේ (අනෙකාට ඇති) ප්‍රසාදය තේරුම් ගන්නේ ද? එවිට අනෙකාගේ නපුරු ක්‍රියාව, පරීක්‍ෂාකොට බලන්නේ ය. එකල්හි 'මෙය ඔහුගේ ම දෝෂය යැ'යි දැන, අනතුරුව ඔහුට සුදුසු දඬුවම් නියම කරන්නේ ය.

3. මෙලොව රජෙක් සතර අගතියෙන් නො මුළා ව, යුක්තිය හෝ අයුක්තිය හෝ පරීක්‍ෂා කෙරේ ද? හෙතෙම තමා ද, අනුන් ද, නොපෙළයි. වරදට සුදුසු දඬුවම් නියම කරන ඔහු, ගුණයෙන්, යසසින්, සම්පත්තියෙන් නො පිරිහෙයි.

4. යම් රජකෙනෙක් අපරීක්‍ෂාකාරී ව සිහි මුළා වී, සැහැසි වී, දඬුවම් පමුණුවන් ද, ඔවුහු අපකීර්තියට පත්ව, ජීවිත අත්හරිති. මෙයින් මැරී දුගතියට ද යති.

5. යම් රජකෙනෙක්, ආර්ය ප්‍රවේදිත ධර්මයෙහි ඇලුනාහු ද? ඔවුහු වචනයෙන්, මනසින්, ක්‍රියාවෙන් උතුම් වූවෝ වෙති. ශාන්තියෙහි, ශීලයෙහි හා සමාධියෙහි පිහිටි එවැනි අය, දෙලොවට ම පැමිණෙති.

6. නර-නාරීන්ගේ ස්වාමියා වූ මම, රජතුමා වෙමි. ඉදින් කෝපයට පත් වුවත්, නීතිගරුක වෙමි. ජනතාව නිවැරදි කරන මම, අනුකම්පා පෙරදැරිව නුවණ මෙහෙයා දඬුවම් පමුණුවමි.

මෙහි 'අවෙකඛියාන' යනු 'බලා' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, පුත්‍ර, පොළොවට අධිපති රජෙක් නම්, 'මම බලවත් ක්‍රෝධයෙන් මැඩුණෙමැ'යි දැන, අෂ්ට වස්තුක ප්‍රභේදගත දණ්ඩණය, අනුන්ට

නො පණවන්නේ ය. කුමක් නිසාද ? කෝපයට පත් තැනැත්තා අණට වස්තුකය, සොළොස් වස්තුක කොට, අස්ථානයේ එනම්, නිකරුණේ ස්වකීය රජකමටත් නොගැලපෙන සේ, 'මොහුට මෙපමණක් දඩ ගසවූ, මොහුට මේ-මේ දඬුවම් දෙවූ' යනුවෙන්, අනුන්ට බොහෝ දුක් පමුණුවන්නේ ය' යන අර්ථයි. 'යනෝ' යනු 'යම්කලෙක' යන අර්ථයි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, යම්දිනෙක රජතුමා, අනෙකා කෙරෙහි තමාගේ ප්‍රසාදය උපදවන්නේ ද? එවිට අනෙකාගේ නපුරු ක්‍රියාව ගැන, පරීක්ෂාකාරීව සොයා බලන්නේ ය. එසේ පරීක්ෂා කරන ඔහු, 'මෙය මේ තැනැත්තාගේ දෝෂය යැ'යි දැන, තෙමේ ම, ඒ ගැන නුවණ මෙහෙයවා බලා, අනතුරුව ඒ අපරාධකරුවාට, අණට වස්තුක හේතුවක් නම්, කහවණු අටක් ද, සොළොස් වස්තුක හේතුවක් නම්, කහවණු සොළොසක් ද, වශයෙන් දඩ ගසමින්, කළ වැරද්දට අනුරූප වූ දඬුවමක් නියම කරන්නේ ය' යන අර්ථ යි. 'අඞුච්ඡතෝ' යනු 'ඡන්දාදී වූ සතර අගතියෙන් සිහිමුළා නොවී, ඒවාට යටත් නොවී, යුක්තිය අයුක්තිය පරීක්ෂාකොට බලයි. එසේ කරන ඔහු අනුන් ද තමන් ද නො දවයි. ඡන්දාදී වශයෙන් අයුතු දඬුවම් පණවන්නා, ඒ දඬුවමින් අනුන් ද දවයි. පීඩනයට පත්කරයි. පෙළයි. ඒ පාපය හේතුකොටගෙන ම, අනුන් පමණක් නොව තමා ද දවයි. පෙළයි' යන අර්ථයි. 'යො දණධාමො භවතීධ ඉසසරො' යනු 'යමෙක් පොළොවට අධිපති රජෙක් වේද, ඔහු මේ සත්ත්ව ලෝකයෙහි අපරාධයට සුදුසු දඬුවම් පමුණුවමින්, නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන්නා වේ' යන අර්ථයි. 'සවණණගුනො' යනු 'ගුණ වර්ණනාව ද, යශස් වර්ණනාව ද රැකගන්නා ඔහු, සම්පතින් නො පිරිහෙයි' යන අර්ථයි. 'අවණණසංයුතතා ජහනති' යනු 'අධාර්මික කැරුර රජවරු, අපකීර්තියෙන් යුතුව දිවි අත්හරිති' යන අර්ථ යි. 'ධමෙමවයෙ අරියපච්චේතෙ' යනු 'යම් රජකෙනෙක්, උතුම් ආචාර ධර්මයන්හි පිහිටි රජවරුන් විසින් දෙසන ලද, දසරාජ ධර්මයන්හි, ඇලුනාහු වෙත් ද?' යන අර්ථයි. 'අනුතතරා තෙ' යනු 'ඔවුහු වචනයෙන්, මනසින්, ක්‍රියාවෙන් යන මෙකී තුන්දොරින් ම උතුම් ය. ජ්‍යෙෂ්ඨ ය' යන අර්ථයි. 'තෙ සනතිසොරවචසමාධිසණධීතා' යනු 'ඔවුහු සතර අගති ප්‍රභාණය කිරීමෙන්, සමාදර ශාන්තියෙහි ද, සුසිල් බව නමැති සුරත භාවයෙහි ද, එකඟ බව නමැති සමාධියෙහි ද පිහිටි, එහි රැඳුණු දැහැමි රජවරු වෙති' යන අර්ථයි. 'වජනති ලෝකං දුභයං' යනු 'දැහැමින් රාජ්‍යය කරවා, මිනිස් ලොවින් දෙවිලොවටත්, දෙවිලොවින් මිනිස් ලොවටත් වශයෙන්, මේ ලෝක දෙකටම යති. නිරය ආදියෙහි නූපදිති' යන අර්ථ යි. 'නරපමදානං' යනු 'නර-නාරීන්ට' යන අර්ථයි. 'ධිපෙමී අතතනං' යනු 'කිපුණත් ක්‍රෝධය මත

ක්‍රියාත්මක නො වී, පැරණි රජුන් විසින් පණවන ලද න්‍යායෙහි ම, තමා පිහිටා සිට, 'මම ධර්මයෙහි ම පිහිටා සිටිමි. නීති ධර්මයන් නො බිඳිමි යි සිතයි' යන අර්ථයි.

මෙසේ ගාථා සයකින් රජු විසින්, තමාගේ ගුණ කී කල්හි, එහි සිටි සියලු රාජ පිරිස් එයින් තුටු ව 'රජතුමනි, මේ ශීලාවාර ගුණ සම්පන්නිය ඔබතුමාට ම සුදුසු යැ'යි, කියමින් රජුගේ ගුණ වැනුහ. සුමංගල ද, පිරිසේ කථා අවසන් වූ පසු, නැගිට රජුට වැඳ ඇදිලි බැඳ, රජුට ස්තූති කරමින්, මෙසේ ගාථා තුනක් ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

7. ජනාධිපති රජතුමනි, සම්පන්නිය ද, බුද්ධිය ද, කිසිදා ඔබ අත් නො හරිවා! ක්‍රෝධයෙන් තොර ව නිරතුරු ප්‍රසන්න සිත් ඇති ව, නිදුක්ව, ඔබ වර්ෂ සියයක් රට පාලනය කෙරේවා!

8. මෙකී ගුණයන්ගෙන් හෙබි රජතුමනි, දඟරාජ ධර්මයෙහි පිහිටා සිට, සුවච ව, අක්‍රෝධී ව, සැපවත් වී ජනයා නො පෙළා, අනුශාසනා කරනු මැනව. රට පාලනය කරනු මැනව. මෙලොවින් මිදුණු දාක සුගතියට යනු මැනව.

9. මෙසේ මනා වූ නීතියෙන් ද, සුභාෂිතයෙන් ද, දැහැමින් ද, නුවණින් ද, උපාය වශයෙන් ද (රට දියුණුව කරා) ගෙන යමින්, මහාමේඝයක් ජලයෙන් පොළොව නිවන්නාක් මෙන්, කැළඹුණු මහජනයා නිවන්තේ ය.

මෙහි 'සිරි ව ලකඛි ව' යනු 'පරිවාර සම්පන්නිය ද, ප්‍රඥාව ද' යන අර්ථ යි. 'අනීසොති' යනු 'නිදුක් ව' යන අර්ථයි. 'උපේත බතනිය' යනු 'යුක්ත වූ රජතුමනි', යන අර්ථයි. 'උපෙනො බතනිය' යනු මෙයම පාඨය හෝ විය හැකි ය. 'ධීතමරියවතනී' යන මෙහි 'අරියවත්ති' නම්, දසරාජ ධර්ම සංඛ්‍යාත ඉපැරණි රාජධර්මයි. එහි පිහිටි බැවින්, 'දසරාජ ධර්මයෙහි පිහිටා සිට' යන අර්ථය දක්වන ලදී. 'අනුපඪිළ පසාස මෙදිනිං' යනු 'පොළොවෙහි වෙසෙන අය, නො පෙළමින්, අනුශාසනා කරන්න, පාලනය කරන්න' යන අර්ථයි. පාඨයද මෙයම ය. 'සුනීතෙන' යනු 'මනා වූ න්‍යායයෙන්, මනා වූ කාරණයෙන්' යන අර්ථයි. 'ධමමෙන' යනු 'දඟ කුශල කර්මපථ සංඛ්‍යාත ධර්මයෙන්,' යන අර්ථයි. 'ඤායෙන' යනු 'මුලින් දැක්වූ 'න්‍යාය' යන්නට පර්යාය වචනයකි. 'උපායසො' යනු 'උපායෙහි දක්ෂ ව'

යන අර්ථයි. 'නයං' යනු (රට) ඉදිරියට පමුණුවන, රජයට අනුශාසනා කරන, දැහැමි රජතුමා' යන අර්ථයි. 'නිබ්බාපයෙ' යනු 'මේ ප්‍රතිපත්තිවලින්, කායික - වෛතසික පීඩාවන් දුරුකරමින් 'මහා මේඝයක් ජලයෙන් තෙමා පොළොව නිවන්නාක් මෙන්, ඔබ ද කායික-වෛතසික දුකින් කැළඹුණු මහජනයා, එසේ ම නිවනු මැනව'යි, දක්වමින් මෙසේ කිය' යන අර්ථ යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කොසොල් රජතුමාට අවවාද වශයෙන්, මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ සේක. සුමංගල නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. රජතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.5

ගංගමාල ජාතකය

'අංගාරජාතා' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, පොහෝ කර්මයක් නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. කිසියම් දිනෙක බුදුරජාණන් වහන්සේ, පෙහෙවස් සමාදන් ව හුන් උපාසක පිරිසක් අමතා, 'උපාසකවරුනි, ඔබ හැම යහපත් දෙයක් ම කරන ලදී. පෙහෙවස් සමාදන් වූවන් විසින් දන්දිය යුතු ම ය. සිල් රැකිය යුතුම ය. ක්‍රෝධ නොකළ යුතුම ය. මෛත්‍රී වැඩිය යුතුම ය. පෙහෙවස් විසිය යුතුම ය. පැරණි පඬිවරු ද, සිල් සමාදන් විය යුතු කාලය වන පැය විසිහතරෙන් පැය දොළසක් පමණක් සිල් සමාදන් වීමෙනුත්, මහත් වූ යශස් ලැබුන'යි වදාරා උපාසක පිරිසගේ ඉල්ලීම මත, මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, එනුවර 'සුවි පරිවාර' නම් වූ සිටුවරයෙක් ජීවත් විය. අසුකෙළක් ධන සම්පත් ඇති, මේ සිටුවුමා දානාදී පිංකම් ඇලුනෙකි. ඔහුගේ අඹුදරුවෝ ද, යන මේ සියලුදෙනා, මසකට දින හයක් පෙහෙවස් සමාදන් වෙති. එසමයෙහි අප

බෝසත් තෙමේ, කිසියම් දිළිඳු කුලයක ඉපිද කුලී වැඩ කරමින්, දුකසේ ජීවත් වෙයි. කිසියම් දිනෙක කුලී වැඩ සොයමින් සිටු ගෙවල් වැනි, පොහොසත් ධනවතුන්ගේ ගෙවල්වලින් 'වැඩට කිසිවකු අවශ්‍යදැ'යි සොයමින්, ඇවිද ගිය ඔහු, කිසියම් දිනෙක, සුවිපරිවාර සිටුවරයාගේ නිවෙසට ගියේ ය. සිටුවරයා ගෙනුළුත් එලියට පැමිණියේ ය. බෝසත් තෙමේ සිටුතුමාට වැද, පැත්තකට විය. 'තරුණය, ඔබ කුමට මෙහි පැමිණියෙහි දැ'යි සිටුතුමා බෝසත් තරුණයාගෙන් විමසී ය. 'ස්වාමීනි, මම මෙහි පැමිණියේ ඔබේ නිවසෙහි කුලී වැඩක් ඇතොත්, එය කරදෙනු සඳහාය' සිටුතුමා, සිය ගෙදරට වැඩට පැමිණෙන සෑම කෙනෙකුට ම, මුලින් අවවාද කොට වැඩට බඳවා ගැනීම, සිරිතක් කොට ගත්තෙකි. 'මාගේ ගෙදර වැඩ කරන්නට කැමති නම්, ඔබ සිල් රකින්නට ද, කැමැති විය යුතුම ය. එසේ කළ නො හැකිනම්, ඔබට මේ නිවසින් ලැබෙන රැකියාවක් නැති බව, තේරුම් ගනුව'යි, සිටුතුමා වැඩට පැමිණෙන ඕනෑම කෙනෙකුට, එසේ පැමිණි මුල් දිනයේදී ම දන්වයි. දැනට සිටු මාලිගයෙහි වැඩකරන සියලු දෙනාම පාහේ, ඒ කොන්දේසිය මත වැඩට බඳවා ගත් අය වෙති. එහෙත් බෝසත් තරුණයාගෙන් පුදුමයකට මෙන්, සිටුතුමා මේ ප්‍රශ්නය ඇසුවේ නැත. බෝසත් තරුණයා වැඩ ඉල්ලා පැමිණි විට, 'දරුව, යහපති. ඔබේ කුලියි ගැන දැනුම් දී වැඩකරව'යි, සිටුතුමා ඔහුට කීයේ ය. තරුණයා ද එතැන් පටන් කීකරු ව, සියලු වැඩ කරට ගෙන, තමාගේ වෙහෙස ද ගණන් නො ගෙන, සිටුතුමාගේ සියලු කටයුතු මැනවින් ඉටුකරන්නට පටන් ගත්තේ ය. උදෑසන ම සිටුමැදුරට වැඩට පැමිණෙන ඔහු, සැදෑ කල වැඩ නිමකරයි. මෙසේ ස්වකීය පහසුව ගැන, කිසිදු තැකීමක් නොකරන ඔහු, සිටුතුමාගේ පහසුව ගැනම සිත යොමුකොට වැඩකරයි.

ඉක්බිති කිසියම් දිනෙක නගරයෙහි සැණකෙළි උත්සවයක් ආරම්භ විය. මහසිටුතුමා දාසියක අමතා, අද පොහෝ දවසකි. එබැවින් සිටු මැදුරෙහි වෙසෙන කම්කරුවන්ට උදෑසනින් ම බත් පිස දෙව. එවිට ඔවුහු කල්තියා අනුභව කොට, පෙහෙවස් සමාදන් වන්නාහුයැ'යි කීයේය. මේ අතර බෝසත් තරුණයා ද, එදින අලුයමින් නැගිට වැඩට ගියේ ය. 'අද පොහෝ දිනෙකැ'යි යනු ද, 'ඔබ ද පෙහෙවස් සමාදන් වන්නැ'යි යනුවෙන් ද කිසිවෙක් තරුණයාට දැනුම් දුන්නේ නැත. සෙසු කම්කරුවෝ උදෑසනින් ම ආහාර අනුභව කොට, පෙහෙවස් සමාදන් වූහ. සිටුතුමා ද, අඹුදරුවන් සහිතව, පිරිවර ජනයා ද සහිතව, පෙහෙවස් සමාදන් විය. සිල් සමාදන් වූ මේ සියලු දෙනා, තම තමන්ට හුරු පුරුදු වූ වාසස්ථානයන් වෙත ගොස්, සිල්

ආචර්ජනා කරමින් හුන්හ. බෝසත් තෙමේ මේ කිසිවක් ගැන නොදැන, මුළු දවස පුරා වැඩකොට, ඉර බැසයන වේලාවෙහි වැඩ නිමකොට, ආහාර සඳහා සිටු මැදුරෙහි මුළුතැන්ගෙට පැමිණියේ ය. ඒ දුටු බත් බෙදා දෙන සේවිකාව හෙවත් කෑම උයන මෙහෙකාරිය, පළමුකොට තරුණයාට අත් සෝදාගැනීම සඳහා පැන් භාජනයක් පිරිනමා තැටිය ගෙන ඊට බත් බෙදා බෝසතුන්ට පිළිගැන්වූවා ය. වෙනදා මේ වෙලාව වනවිට එම ස්ථානයේ මහා සෝෂාවක් පවතී. එම නිසා බෝසත් තෙමේ ඒ සේවිකාව අමතා, 'මෙහි වැඩ කරන අය කොහි ගියාහුදෑ'යි ඇසී ය. 'ඒ සියලු දෙනා පෙහෙවස් සමාදන් වී, තම තමන් වසන තැන්වලට වී සිල් ආචර්ජනා කරමින් වෙසෙතැ'යි, සේවිකාව කීවාය. මේ ඇසූ බෝසත් තරුණයා 'මේ තරම් සිල්වතුන් පිරිසක් මැද වෙසෙන, එකම දුස්සීලයා මම වෙමි. එබැවින් මට, තවදුරටත් දුසිල්වත්ව විසිය නො හැකි ය. මම ද සිල්වතකු වන්නෙමැ'යි කල්පනාකොට, කෑම ද නොකා ම, සිටුවරයා වෙත ගොස් 'සිටුතුමනි, 'මම දැන් මේ වෙලාවේ සිල් සමාදන් වුවහොත්, එය පෙහෙවස් සමාදන් වීමක් වේ ද? නැතහොත් එසේ නොවේ දෑ'යි ඇසී ය. 'දරුව, පාන්දරින් ම සමාදන් නො වූ බැවින් පූර්ණ පෙහෙවස් සමාදන් වීමක් නොවේ. එහෙත් දැන් ඔබ සමාදන් වුවහොත්, එය අඩ පෙහෙවස් සමාදන් වීමකි. එයද ඉතා හොඳ වැඩෙකැ'යි සිටුතුමා තරුණයාට කීයේ ය. 'ඒකත් මට ප්‍රමාණවත් යැ'යි කී, තරුණයා සිටුවරයා වෙතින් සිල්ගෙන, පෙහෙවස් අධිෂ්ඨාන කොටගෙන, තමා වසන තැනට ගොස්, සිල් ආචර්ජනා කරමින් හුන්නේ ය. මුළු දවස තුළම වැඩ කිරීමෙන් ඇති වූ මත්සියත්, දවසේ ම නිරාහාර ව හිඳීම නිසාත්, රෑ පස්විම යාමයේ දී, ඉතා දරුණු වාත රෝගයක් තරුණයාට වැළඳුණේ ය. එය දැනගත් සිටුතුමා විවිධ බෙහෙත් ගෙනවුත්, තරුණයාට බොන්තට දුන් නමුත්, කෙතෙක් කීවත්, මොනතරම් පෙරැත්ත කළත් 'සීලය බිඳේ'ය යන බියෙන් සියලු බෙහෙත්, තරුණයා ප්‍රතිකෂේප කෙළේය. 'සිටුතුමනි, මම උපෝසථ ශීලයෙන් අඩක් සමාදන් වුවෙක්මි. මම එය දිවි කෙළවරකොට සමාදන් වූ බැවින්, ජීවිතය මෙතැනම ගියත්, ඒ මගේ ශීලය බිඳ නොගන්නෙමැ'යි, තරුණයා කීයේ ය. එන්න-එන්න ම වේදනාව ඉතා බලවත් විය. අරුණ නැගෙන වේලාව වන විට, තරුණයා සිහිය පිහිටුවා ගැනීමට පවා, අසමත්ව හුන්නේ ය. කෙමෙන් කෙමෙන් මරණාසන්න තත්වයට තරුණයා පත්ව සිටිනු දුටු සිටුතුමා, හුන් තැනින් ඔහු බැහැර කොටගෙන, ඉතා පහසුවෙන් හුස්ම ගැනීම සඳහා සිටුමැදුරේ ඉදිරි කොටසක සැතපවී ය.

මේ අවස්ථාවේ බරණැස් රජතුමා මංගල රථයට නැගී මහත් වූ පිරිවර සහිතව, නුවර පැදකුණු කරමින් සිටුවැදුර සමීපයට පැමිණියේ ය. සයනයෙහි වැතිර සිටි බෝසත් තරුණයා, රජතුමාගේ රාජ්‍ය ශ්‍රී දැක, ඊට ආශාව උපදවා ගෙන රාජ්‍ය සම්පත් ප්‍රාර්ථනා කෙළේ ය. ඒ මොහොතේ දී ම, ඔහු මෙලොවින් සමු ගත්තේ ය. ඔහු එසේ මියගොස්, තමා සමාදන් වූ අර්ධ උපෝසථ කර්මයේ විපාක වශයෙන්, බරණැස් රජුගේ අග මෙහෙසියගේ කුසෙහි පිළිසිඳ ගත්තේ ය. ලබන ලද ගැබ් පෙළහර ඇති ඇය, දස එකඩ මසක් ඇවෑමෙන් පුතකු වැදුවා ය. නම් තබන දවසේ ඔහුට 'උදය' කුමාරයා යැ'යි දෙමාපියෝ නම් කළහ. නිසිවිට පත් කුමරා සියලු ශිල්ප ශාස්ත්‍රයන්හි නිමාවට පැමිණුනි. ජාතීස්මරණ ඥානයෙන් තමාගේ පූර්ව කර්මයන් සිහිකළ කුමාරයා, 'මෙය මාගේ අල්ප වූ පුණ්‍ය කර්මයක විපාකය නොවේ දැ'යි නිතර නිතර ඒ ගැන, උදන් ඇනුවේ ය. මේ අතර කිසියම්දිනෙක නුවර සැණකෙළියක් ආරම්භ විය. මහජනතාව විවිධ ක්‍රීඩාවල නිරත ව, සතුටින් කල්ගෙවූ හ. එදා බරණැස් නුවර උතුරු වාසල් දොරටුව සමීපයෙහි වෙසෙන එක් තරුණයෙක්, කුලී වැඩ කරමින් දිවි ගෙවයි. සැණකෙළි උත්සවය පටන් ගත් දින උදයේ ම පිටත් වූ ඔහු, කිසියම් සිටුවෙදරක කුලියට වතුර අදින්නට බාරගෙන, කුලිය වන අඩමස්ස ද ලබාගෙන, එය එතැන ම පිහිටි ගඩොල් තාප්පයක ගඩොල් අතර සඟවා තබා, වතුර ඇදීම දිගටම කරගෙන ගියේ ය. ඒ ගෙදර ම කුලියට දිය අදින්නට පැමිණ සිටි දුප්පත් තරුණියක් තරුණයාට මුණගැසුණි. එකම කටයුත්තෙහි නිරතව සිටි, මේ දෙදෙනා අතර ඒ සුලු කාලයට මිතුරුකමක් ගොඩනැගුණි. කෙසේ හෝ වැඩ අවසන් කරන වේලාව වනවිට, මේ දෙදෙනා එකට එක්ව විවාහ දිවියක් ගතකිරීමට පවා, තීරණය කොටගෙන තිබුණි. ඒ නිසා වැඩ අවසන් කළ තරුණිය එතෙක් තනිකඩව ජීවත් වූ තරුණයා සමග, නව දිවියක් ගතකිරීමේ අපේක්ෂ පෙරදැරිව, ඒ ගමන්ම තරුණයා සමග ඔහුගේ නිවෙස බලා පිටත් ව ගියා ය. එදින රාත්‍රියේ සුවසේ ගතකළ තරුණ ජෝඩුව, වේලාසනින් අවදි වූහ. මෙහි දී තරුණයා ඇමතු තරුණිය, ස්වාමීනී, නුවර සැණකෙළි උත්සවයක් පවතී. ඉදින් ඔබ ළගත් යමක් ඇත්නම්, අප දෙදෙනාට ම උත්සව භූමියට ගොස්, කෙළිදෙලෙන් විසිය හැකි නො වේදැයි කීවා ය. 'සොඳුර, මා ළඟ මුදල් ඇත.' 'ස්වාමීනී, ඒ මුදල කොපමණක් ද?' 'සොඳුර, එය අඩමස්සකි.' 'ස්වාමීනී, එය කොහිද? මට එය පෙන්වනු මැනව.' 'සොඳුර, එය ද මා අත නැත. එය ඇත්තේ අප ඊයේ කුලී වැඩ කළ නිවෙස අසල තාප්පයෙහි,

කිසියම් තැනෙක ගඩොල් අතරේ ය. ඔබ හමු වීම නිසා, මට නැමදෙයක් ම අමතක විය.' 'ස්වාමීනි, ඔය ඔබේ නිධානය ඇත්තේ, මෙතැන් සිට දොළොස් යොදුනක් දුර ඇතක නොවේ ද?' 'සොඳුර, ඒ ගැන නුඹ කරදර නොවන්න. සොඳුර, ඔබ ළඟත් කිසියම් මුදලක් ඇත්තේද?' 'එසේය ස්වාමීනි, මා ළඟ ද මුදල් ඇත.' 'සොඳුර, ඔබේ මුදල කොපමණක් ද?' 'හිමියනි, මට ලැබුණේ ද, ඔබට ලැබුණු මුදලම ය. එනම් අඩ මස්සකි. එය දැන් මා ළඟ ඇත.' 'එසේ නම් සොඳුර, ඔබේ අඩමස්සත්, මගේ අඩමස්සත් එකතු වූ විට, මුළු මුදල මසුරමකි.' 'ස්වාමීනි, අපි ඒ මුදලින් අඩකට සුවඳ වර්ගත්, ඉතිරි මුදලින් සුරා ද, ගෙනැවිත් කෙළිදෙලෙන් කාලය ගෙවමු. එබැවින් ඔබ දැන් පිටත්ව යන්න. එසේ ගොස් ඔබ සඟවා තබන ලද ඒ අඩමස්ස වහා රැගෙන එනු මැනවැ'යි, තරුණිය සිය සැමියා වන තරුණයා අමතා කීවා ය. තරුණයා ද 'මාගේ බිරිදගේ ම මුවින්, පුදුමයකට මෙන්, මෙවැනි යෝජනාවක් කළා නොවේ දැ'යි ඉමහත් සතුටට පත්ව, 'සොඳුර, ඔබ සිතට කරදර නොගන්න. මම එය වහා රැගෙන එන්නෙමැ'යි, කියා එවේලේම ගමන පිටත් විය. ඇතකුට බඳු ශක්තියක් ඇති මේ තරුණයා, එක ගැමීමට යොදුන් හයක් තරම් වූ දිගු මගක් ගෙවා මද්දහන වේලෙහි ගිනිදළු නැති, ගිනිඅඟුරු ඇතිරුවාක් වැනි, රන් වූ වැලි පාගමින්, ධනය ලබාගැනීමේ අපේක්ෂාව නිසා හටගත්, උද්දාමයෙන් හා සතුටින් යුක්තව ගමන් කරයි. කසාවතක් හැඳ සිටි ඔහු, දෙ කන්හි පුස්කොළ තෝඩු එල්ලාගෙන තිබුණි. මේ ගම කෙතරම් දුෂ්කර එකක් වුව ද, ඔහුට ඒ දුෂ්කර භාවය දැනුණේවත් නැත. කිසියම් නැටුම් තාලයකට අඩි තබමින්, ගීතයක් ද, හඬ නගා ගායනා කරමින්, රජමැදුර ඉදිරිපිට ඇති මාවත දිගේ, ඔහු මෙසේ ගමන් කරයි. මේ අතර තද උෂ්ණයෙන් පීඩාවට පත්, උදය රජතුමා සීමැදුරු කවුළුව විවරකොට ගෙන, හමන සුළඟින් වෙහෙස නිවමින්, නුදුරෙහි ඇති වීදිය දෙසම, බලාගෙන සිටියේ ය. එසේ සිටි රජතුමා, මේ අරුමපුදුම මිනිසා එනම්, ගිනි අවිවේ ගිනිගෙන දැවෙන මාවතක, ගීතයක් ද ගයමින්, තාලයකට පා තබමින්, ගමන් කරන මේ තරුණයා දැක, අතිශයින් විස්මයට පැමිණ, 'කිමෙක්ද? මේ තරුණයා මේ රත්වූ සුළඟත්, තද අවිවත් ගණන් නොගෙන, සතුටින් ගී ගයමින් ගමන් කෙරේ. මොහු ගෙන්වා මේ ගැන විමසා බැලිය යුතුම යැ'යි සිතුවේ ය. එසේ සිතා රාජපුරුෂයෙකුට කථාකළ රජතුමා, ඒ තරුණයා වහා කැඳවාගෙන එන ලෙස නියෝග කෙළේ ය. තරුණයා වෙත දිවැ ගිය රාජපුරුෂයා, 'තරුණය, අපේ රජතුමා ඔබ කැඳවයි යැ'යි කීවේය. එවිට රාජපුරුෂයා දෙස බැලූ තරුණයා 'රජු

මගේ කවුද? මම ඔය රජා නො හඳුනමි'යි කියා, යන්නට ගියේ ය. ඉන්පසු ඔහු බලහත්කාරයෙන් අල්ලාගෙන රජු වෙත ගෙනෙන ලදී. අනතුරුව රජතුමා ඔහුගෙන් කරුණු විමසමින් මෙසේ කීයේ ය.

අංගාරජාතා පඩ්චී - කුකකුලානු ගතා මහි
අඵ ගායසී චතතානි - නතං තපති ආතපො

'මහි' නම් වූ පොළොව ගිනි අඟුරු වැනි ය. උණු අඵ වැනි ය. එසේ වුවත් තාලයට ගායනා කරන්නෙහි ය. අව්ව ඔබ නො තවයි ද?

උදධං තපති ආදිවෙවා - අධො තපති වාලුතා
අඵ ගායසී චතතානි - න තං තපති ආතපොති

උඩින් හිරු තවයි. යටින් වැල්ල තවයි. එහෙත් තාලයට ගායනා කරන්නෙහි ය. කීමෙක්ද? අව්ව ඔබ නොතවයි ද?

මෙහි 'අංගාරජාතා' යනු 'පින්වත් පුරුෂය, මේ පොළොව, දැල්ල නැති ගිනි අඟුරු මෙන්, උණුසුම් ය' යන අර්ථයි. 'කුකකුලා නුගතා' යනු 'ගින්නෙන් හටගත් අඵ වැනි, එනම් උණු අඵ වැනි, රත් වූ වැලි මත ගමන් ගන්නා' යන අර්ථ යි. 'චතතානි' යනු 'තාලයක් අනුව ගී ගයන්නෙහි ය' යන අර්ථයි.

තරුණයා රජතුමාගේ කථාව අසා සිට මෙසේ පැවසී ය.

3 අව්ව මා නො තවයි. සිතේ ඇති උනන්දුව ම මා තවයි. රජතුමනි, බලාපොරොත්තු වනාහි විවිධ ය. අව්ව නොව, මා තැවීමට පත් කරන්නේ ඒවා ය.

මෙහි 'ආතපො' යනු 'වස්තුකාම හා ක්ලේශ කාමයෝ යන මේවා පුරුෂයා තවති. එබැවින් ඒවා 'ආතප්පා' යයි කියන ලදී' යන අර්ථයි. 'අසාහි විවිධා' යනු 'මහරජතුමනි, වස්තුකාම හා ක්ලේශකාමයන් නිසා, කළ යුතු දේ මට බොහෝකොට ඇත. විවිධ වූ වැඩ ඇත. අව්ව නොව, ඒවා ම මා තවයි' යන අර්ථ යි.

අනතුරුව රජතුමා 'තරුණය, ඔබට ඇත්තේ කිනම් බලාපොරොත්තු දැ'යි ඇසී ය. 'දේවයිනි, දකුණු වාසල්දොරටුවෙහි ඉතා දිළිඳු තරුණියක සමග, මම විවාහ දිවියක් ගතකරමි. ඇය මට සැණකෙළි උත්සවයේ විනෝදවතු සඳහා යෝජනාවක් ඉදිරිපත් කළා ය. ඇ මගෙන් ඊට සෑහෙන මුදල් ඇත්දැ'යි ඇසුවා යැ'යි, කියා තමාත් තම බිරිඳත් අනරේ හුවමාරු වූ සියලු සංවාදයන් සහිත ව, රජතුමාට හැම විස්තරයක් ම පැහැදිලි කොට කී තරුණයා, 'දේවයිනි, ඇගේ ඒ කථාව, මාගේ හදවතින් බැහැර කළ නො හැකි ය. ඇ ගැන සිහිකරන මගේ හදමඩල, කාම ගින්නෙන් මා තවයි. දේවයිනි, මේවා නම් මාගේ බලාපොරොත්තු යැ'යි කීවේය. 'තරුණය, එසේ වුවත්, මෙබඳු වූ උණුසුම් සුළඟත්, ගිනියම් අවිවත්, ගණන් නොගෙන ඔබ කුමක් නිසා, කුමන සතුටක් ගෙන දෙන කරුණක් නිසා, ගී ගයමින් ගමන් කළෙහි ද?' 'දේවයිනි, ඒ මාගේ නිධානය ගෙනවුත්, මම ඇ සමග සතුටින් වෙලී කල් ගෙවන අයුරු, සිත් මවාගෙන මෙසේ සතුටින් ගී ගයමි' 'කිමෙක්ද? පින්වත් පුරුෂය, උතුරු වාසල් දොරටුවෙහි ඔබ සැඟවූ නිධානය කහවණු ලක්ෂයක් ද?' 'නැත දේවයන් වහන්ස, 'එසේ නම් පනස් දහසක් ද?' 'නැත දේවයිනි,' 'එසේනම් සකලිස් දහසක් ද, තිස් දහසක් ද, විසි දහසක් ද, දස දහසක් ද, පන් දහසක් ද, දහසක් ද, පන්සියයක්, හාරසියයක්, දෙසියක්, පණහක්, තිහක්, විස්සක්, දහයක්, පහක්, හතරක්, තුනක්, දෙකක්, එක් කහවණුවක්, කහවණු භාගයක්, මසුරන් හතරක්, මසුරන් තුනක්, මසුරන් දෙකක්, එක මසුරමක් දැ'යි වෙන් වෙන් වශයෙන් රජතුමා, තරුණයාගෙන් ඔහුගේ ධනය ගැන ප්‍රශ්න කෙළේ ය. රජුගේ සෑම ප්‍රශ්නයකට ම තරුණයා සැපයූයේ 'නැත' යන එක ම පිළිතුර ය. අවසානයේ දී රජතුමා 'කිමෙක් ද? තරුණය, ඔබේ ඒ ධනය අඩ මස්සක් දැ'යි ඇසුවේ ය. මෙතෙක් සියල්ල ප්‍රතිකේෂ්ප කළ තරුණයා, රජුගේ මේ අවසන් පැනයට 'එසේය දේවයන් වහන්ස, මගේ ධනය එපමණකැ'යි කීය. එය රැගෙන ගොස්, 'ඇය සමගින් සතුටින් කල් ගෙවමැ'යි යන, හැඟීමෙන්, ඒ ප්‍රීතියෙන්, ඒ සොම්නසින් මම, එසේ ගමන් කෙළෙමි. ඒ නිසා මේ නපුරු සුළඟත්, ගින්දර වැනි අවිවත්, මා නොතවා යැ'යි, තරුණයා රජුට තවදුරටත් පැහැදිලි කෙළේ ය.

ඉක්බිති තරුණයා ඇමතු රජතුමා, 'පින්වත් පුරුෂය, මෙබඳු වූ අවිවෙහි නුඹ, තවදුරටත් ගමන් නො කරව. මම නුඹට ඒ අඩමස්ස දෙන්නෙමැ'යි කීවේ ය. 'එසේ නම් දේවයන් වහන්ස, ඒ ඔබේ මුදලත් මම ගන්නෙමි. මගේ මුදලත් විනාශ කොට නො ගෙන, මගේ මේ ගමනත්

'චැඩකට නැති ගමනක්' බවට පත් නො කොට, එය ද ඔබතුමා දෙන මුදලට ම එකතුකොට ගන්නෙමැ'යි තරුණයා උත්තර දුන්නේ ය. 'තරුණය, නවතින්න. ඔබ මහන්සි නො වන්න. මම ඔබට මසුරමක් දෙමි.' 'දේවයිනි, මැනව. එවිට ඒ මසුරමත් මගේ මසුරන් භාගයත්, මගේ බිරිඳගේ මසුරන් භාගයත් යන සියල්ල එක් වූ විට, මසුරන් දෙකකි.' 'තරුණය, මම මෙසේ නුඹට මුදල් දෙනුයේ, වෙන දෙයකට නොවේ. නුඹ මෙසේ ගිනි අව්වේ, මසුරන් භාගයක් වෙනුවෙන් යන්නට සුදානම් වෙන දුෂ්කර ගමන, නැවැත්වීමේ අටියෙනි'යි රජතුමා කීයේ ය. එහෙත් තරුණයා සිය දහදිය මහන්සියෙන් ඉපයූ මුදල, නිකම්ම අත්හැර දමන්නට කිසිසේත් කැමැති නො වී ය. අනතුරුව රජතුමා 'තරුණය, මම නුඹට මසුරන් දෙකක් දෙන්නෙමැ'යි කියා, පසුව ඒ ගණන වැඩි කරමින් 'මසුරන් සතරක්, කහවණුවක්, කහවණු සියයක්, දහසක්, ලක්ෂයක්, කෝටියක්, කෝටි සියයක් ධනයක් දෙන්නෙමැ'යි කී නමුත්, තරුණයාගේ කැමැත්ත රජු දෙන ඒ සියලු මුදලත්, තමා ඉපයූ මසුරන් භාගයත් යන දෙකම ගැනීමට ය. තරුණයාගේ මේ අදහස රජතුමා පුදුමයට පත්කරන සුලු විය. අනිතුරුව ඔහු ඇමතු රජතුමා 'තරුණය, මම ඔබට සිටු තනතුරක්, ප්‍රධාන සිටු තනතුරක් දෙන්නෙමැ'යි කියා, මසුරන් භාගය වෙනුවෙන් යන වෙහෙසකර ගමන නවත්වා දමන ලෙස, තරුණයාගෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය. එහෙත් තරුණයා ඊට අදි-මදි කෙළේ ය. එයින් පසු රජතුමා විවිධ තනතුරු යෝජනා කරමින්, තරුණයා පොළඹවන්නට උත්සාහ ගෙන අවසානයේ දී සිය රටින් භාගයක් සහිතව 'යුවරජ' තනතුර පිරිනමන්නට කැමති බව දන්වා 'ගමන නවත්වන්නැ'යි කී කල්හි, තරුණයා ඊට එකඟ විය. අනතුරුව රජතුමා ස්වකීය ඇමතිවරුන් අමතා, 'තෙපි මගේ මේ හිතවතාගේ උඩුධුල සකස්කොට, ඔහු නහවා අලංකාර වූ ඇඳුම් හඳවා, සුදුසු අබරණ පලඳවා, පෙරළා රැගෙන එවූ යැ'යි අණ කෙළේ ය. ඇමැතිවරු ද රජු කී ලෙස ම කළ හ. රජතුමා සිය රාජ්‍යය කොටස් දෙකකට බෙදා වෙන්කොට, තම හිතවතාට එයින් එක් කොටසක් සමග යුවරජ තනතුර පිරිනැමී ය. සමහරු, 'රජුගෙන් ඒ සියල්ල ගත් තරුණයා තමා උපයා ගත් අඩමස්සට ඇති ආශාවෙන්, ඒ වෙනුවෙන් උතුරු පෙදෙස බලා ගියේ යැ'යි කියති. ඒ කෙසේ වෙතත්, එතැන් පටන් ඔහු 'අඩමස්සේ රජතුමා' යැයි ප්‍රසිද්ධ විය.

මෙසේ මේ අගරජතුමාත්, යුවරජතුමාත් යන දෙදෙනා ම ඉතා සමගිව සතුටින් යුතු ව රාජ්‍යය විචාළ හ. කිසියම් දිනෙක මේ දෙදෙනා එක්ව,

උයන්කෙළියට ගියහ. එහි දී ක්‍රීඩාවෙන් වෙහෙසට පත් වූ, මහරජතුමා වන උදය රජතුමා අඩමස්සේ රජු වන යුවරජුගේ ඇකයේ හිස තබාගෙන, වැද හොත්තේ ය. මෙසේ රුජු නින්දට වත් කල්හි, පරිවාර ජනයා විනෝද වනු සඳහා උයනෙහි, ඒ ඒ තැන් කරා ගියහ. වටපිට කිසිවකුත් නැති බව තේරුම් ගත් යුවරජතුමා මහරජු දෙස බලා 'මට මේ යුවරජ කමෙන් විතරක් ඇති ප්‍රයෝජනය කුමක්ද? තව කෙනෙක් කල් මහරජකම බලාගෙන සිටිය හැකි ද? එබැවින් මම මොහු මරා අගරජු වන්නෙමි'යි කල්පනා කොට, සිය කඩුව ඉවතට ඇද, පහර දෙන්නට සූදානම් වී, මඳකට නැවැති 'මේ රජතුමා දුප්පත් අසරණ මිනිසකු වන මට, තමා හා සමකොට සලකා, මහත් වූ ඉසුරු ලබා දී, රටින් ද අඩක් පවරා දී, යුවරජ තනතුර ද දුන්නේ ය. එබඳු වූ සම්පත් ලබාදුන් උත්තමයෙකු මැරීම නොව, මරන්නට සිතීම ද මහා අපරාධයකැ'යි මැනවින් සිතා බලා සිහිය පිහිටුවාගෙන, සිය කඩුව කොපුවේ ලා ගත්තේ ය. නැවත මද වේලාවක දී ඒ සිතිවිල්ල ම ඔහුට ඇති වී, නැවත වරක් කඩුව ඉවතට ඇද ගත්තේය. එවිට ද මහරජුගේ ගුණ සිහිපත් කළ යුවරජතුමා, පෙර මෙන් සිය කඩුව කොපුවේ ලා ගත්තේ ය. අනතුරුව මඳක් කල්පනා කළ ඔහු 'මේ මගේ සිත නැවත නැවතත් මා පවිකම්හි යෙදවීමට උත්සාහ දරයි. එබැවින් මා ප්‍රවේශම් විය යුතු යැ'යි සිතා, සිය කඩුව ඉවතට විසි කෙළේ ය. ඉන්පසු මහරජු ඇහැරවා නැගිටවෙව්වේ ය. අනතුරුව 'දේවයිනි, මට සමාවනු මැනවැ'යි කියා, රජුගේ දෙපා මුල ඇද වැටුනේ ය. මෙයින් පුදුමයට පත් රජතුමා, 'හිතවත, මට ඔබෙන් වූ වැරැද්දක් නැහැ නොවේදැ'යි ඇසී ය. 'ඇත රජතුමනි, ඔබ නිදිගත් කල්හි, මම ඔබට මේ මේ දෑ කරන්නට උත්සාහ කෙළෙමැ'යි සියලු විස්තර නො වළහා රජුට කීයේ ය. සියල්ල අසා සිටි මහරජතුමා එසේ වී නම්, මිත්‍රය, මම ඔබට සමාව දෙමි. එහෙත් ඔබ කැමැති නම්, අගරජු වී රාජ්‍යය කරව. මම යුවරාජායා වී ඔබට උපකාර කරන්නෙමැ'යි කීවේ ය. 'දේවයිනි, මට මේ රජකමෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැත. මට ඇති වූ මේ තණ්හාව මා අපායවලට තල්ලු කරන්නෙකි. එහි උපත ලබා දෙවන්නෙකි. එබැවින් දේවයිනි, ඔබ මට දුන් මේ යුවරජ තනතුර, ඔබතුමා ම ගනු මැනව. මම පැවිදි වන්නෙමි. කාමයේ මුල මා විසින් දක්නා ලදී. කාමය වූ කලී සිතන සිතන තරමට, වැඩෙන දහමකි. එබැවින් මම මේ මොහොතේ පටන්, කාමය ගැන කිසිවිටෙක නො සිතන්නෙමි'යි, කී යුවරජතුමා උදානයක් ප්‍රකාශ කරමින් මෙසේ කීවේ ය.

4. කාමය, මම තගේ ආරම්භය දුටුවෙමි. කාමය නුඹ ආශා සහිත හැඟීම්වලින් උපන්නෙහි ය. එබැවින් කාම හැඟීම් (නැවත) නො සිතන්නෙමි. එවිට නුඹ නුපදින්නෙහි ය.

මෙහි 'එවං' යනු 'මෙසේ මාගේ සිත තුළ' යන අර්ථ යි. 'න හොහිසි' යනු 'නුපදින්නෙහි ය' යන අර්ථ යි.

මෙසේ කී එතුමා, තවද, කාම සම්පත්හි ඇලී, කල්ගෙවන මහජනයා දෙසට හැරී, ඔවුන්ට ධර්මය දේශනා කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

5. මදක් වුවත් කාමයෙන් වැඩක් නැත. බොහෝ කාමයන්ගෙන් වුවත්, තෘප්තියට පත් නොවේ. බාල (තොදොල්) වචන විපතට පමුණුවයි. (දහමින්) පෝෂණය වූ තැනැත්තා මෙය තේරුම් ගන්නේ ය.

මෙහි 'අහතා' යනු සංවේගය ප්‍රකාශ කිරීමෙකි 'ජගතො' යනු 'පෝෂණය කරන්නා'ය. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. 'මහරජතුමනි, මේ මහජනයාට මද වූ ද, වස්තුකාම, ක්ලේශකාමයන්ගෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැතැයි, දත යුතු ව ඇත. බොහෝ කාමනයන්ගෙන් සැහීමට පත් නොවේ. 'අහෝ! මේ මාගේ රූපයෝ ය. මේ මාගේ ශබ්දයෝ යැ'යි කීම් වශයෙන්, මෝඩ වචන කථා කිරීමත්, කාමයන් නිසා ම සිදු වේ යැ'යි මේ සම්බන්ධයෙන් විදර්ශනා වඩා, බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් වැඩිම් වශයෙන් භාවනාවෙහි යෙදී, තමා ම පෝෂණය කරගන්නා කුලපුත්‍රයා, වෙසෙසින් දැන, ප්‍රහාණය කළ යුතු දෑ ලෙස, කාමයන් ගැන අවබෝධ කොට ගන්නේ ය. එසේ අවබෝධ කොටගෙන කාමයන් දුරු කරන්නේ ය' යන අර්ථයි.

මෙසේ යුවරජතුමා මහජනයාට දහම් දෙසා, උදය රජතුමාට තමා එතෙක් දැරූ යුවරජ තනතුර බාරකොට, කඳුළු පිරි මුහුණින් යුතුව මහනයා හඬා වැටෙද්දී, සියලු සම්පත් හැර දමා, හිමාලය බලා ගොස්, එහි දී, 'සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, ධ්‍යාන හා අභිඥා ඉපිද වූයේ ය. මෙසේ ඔහු පැවිදි වූ කල්හි, උදය රජතුමා ඒ උදානය සම්පූර්ණ උදානයක් බවට පත්කරමින් මෙසේ පැවසී ය.

6. උදය නම් වූ මම, ඉතා උසස් තත්වයක් ම ලැබුවෙමි. මෙය මාගේ අල්ප වූ කර්මයක විපාකය යි. යමෙක් කාමරාගය දුරුකොට පැවිදි වීද? ඒකාන්තයෙන් එය තරුණයාට ලැබුණු, මහත් වූ ලාභයෙකි.

මෙහි 'උදයෝ' යනු 'තමා සඳහා කියන ලද්දෙකි.' 'මහත්තපතනං' යනු 'මහත් භාවයට පත්, විශාල ඉසුරකට පත්වූයෙමි' යන අර්ථයි. 'මාණවසස' යනු 'යමෙක් කාමරාගය දුරුකොට, පැවිදි වී ද? එය මාගේ යහලු මිතුරාට, මනා වූ ලාභයෙක්, යන අදහසින් ම කියේ ය' යන අර්ථයි.

රජතුමාගේ මේ ගාථාවේ අර්ථය කිසිවකුට නොතේරුණි. ඉක්බිති කිසියම් දවසක රජුගේ අගමෙහෙසිය මේ ගාථාවේ අර්ථය රජුගෙන් විචාළාය. රජතුමා ඇයට එය නො කියේ ය. මේ රජුට 'ගංගමාල' නමින් නභාපකයෙක් (රජු නභවා, කොණ්ඩය සකස්කොට, ධවුල කපා අන්දම් තබන්නෙක්) විය. කිසියම්දිනෙක රජුගේ ධවුල කැපීමට පැමිණි ඔහු, දැළි පිහියෙන් ධවුල කපා, අඬුවකින් ලෝම උදුරයි. ධවුල කපන කල්හි, රජුට සුවයක් දැනේ. ලෝම උදුරන කල්හි, රජුට දැනෙනුයේ දුකකි. මේ නිසා ධවුල කපන අවස්ථාවල දී, එය සිදුකරන ගංගමාලට වරයක් දීමට පවා රජුට සිත් වේ. එහෙත් ලෝම ගලවනවිට ගංගමාලගේ හිස ගසා දැමීමට රජුට සිතේ. දිනෙක රජතුමා සිය දේවියට කථාකොට, 'සොඳුර, අපේ වැඩකරන, ගංගමාල මෝඩයෙකි යි කියා, එසේ කීමට හේතු ද දැක්විය. එවිට දේවිය 'රජතුමනි, ගංගමාල ගැන අපි කුමන පියවරක් ගනිමුදැ'යි ඇසුවා ය. 'දේවිය, පළමුව ලෝම උදුරා, දෙවනු ව ධවුල කැපීමට ඔහුට උපදෙස් දෙව'යි, රජතුමා සිය මෙහෙසියට කීවේ ය. රාජදේවියද, ගංගමාල කැඳවා, 'දරුව, අදින් පසු රජුගේ ධවුල කපනවිට, පළමුව ලෝම උදුරා, පසුව ධවුල කපව'යි උපදෙස් දී, තවදුරටත් කථා කරමින් 'මා කී ලෙසින් ඔබ වැඩකටයුතු සිදුකළොත්, රජතුමා ඔබට වරයක් පිරිනමනු ඒකාන්තය. එවිට ඔබ ඔබේ ඒ වරය ලෙසට, රජු කී උදාන ගාථාවේ අර්ථය කියා දෙන ලෙස, ඉල්ලා සිටුව. ඉන්පසු මම නුඹට බොහෝ ධනය දෙන්නෙමැ'යි දේවිය ගංගමාලට කීවා ය. ගංගමාල ද 'යහපතැ'යි කියා දේවියට උත්තර දී, දේවියගේ අදහස පිළිගෙන, රජුගේ ධවුල කපන දිනයේ දී, දේවියගේ උපදෙස් අනුවම ක්‍රියා කෙළේ ය. එවිට රජතුමා ගංගමාල අමතා, 'දරුව, නුඹ පෙර නො කළ දෙයක් අද කෙළේ නොවේ දැ'යි කියේ ය. 'දේවියනි, නභාපකයෝ නම්, පෙර නොකළ දේවල් ම කරන්නෝ වෙතැ'යි කියා, සිය රාජකාරිය නිම කෙළේ ය. ඉන් ගංගමාල

කෙරෙහි අතිශයින් සතුටට පත් රජතුමා, 'දරුව, නුඹ කැමති වරයක් ගනුව'යි කීයේ ය. 'දේවයිනි, මට අන් කිසිවක් උවමනා නැත. ඔබතුමා කී උදාන ගාථාවේ අර්ථය මට කියාදෙනු මැනවැ'යි රජුගෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය.

රජතුමා තමා පෙර භවයක දුප්පත් ව ඉපදී හුන් කල, සිදුකළ කටයුතු ප්‍රසිද්ධියේ කීමට ඇති ලජ්ජාව නිසා, 'දරුව, ඔය ඔබ ඉල්ලූ වරයෙන් ඔබට කවර ප්‍රයෝජනයක් ද? එබැවින් අනෙකක් ගනුව'යි කීය. 'දේවයිනි, මට මෙය ම දෙනු මැනවැ'යි ඔහු එය ම ඉල්ලා සිටියේ ය. රජතුමා ද මුසාවාදයට බියෙන් 'යහපතැ'යි කියා පිළිගෙන, 'කුමමාසපිණ්ඩ' ජාතකයෙහි දැක් වූ පරිද්දෙන් සියල්ල සකස්කොට, සරසා රුවන් පලඟක් පණවා, එහි වාඩි වී, 'ගංගමාලය, මම මීට පෙර භවයෙහි දී, මේ නුවර ම ඉපදුණෙමැ'යි ආදී වශයෙන් සියලු විස්තර හා ස්වකීය ක්‍රියාවන්, නො වළහා විස්තර කොට කියා, 'මේ කාරණය නිසා ගාථාවෙන් අර්ධයක් කීවෙමි'යි දක්වා, 'මාගේ මිතුරා පැවිදි වූයේ ය. පමා වූ මම තවම රාජ්‍යය විචාරමි'යි කියා, 'එම කාරණය නිසා, පසුව ගාථාවේ ඉතිරි අර්ධය කීවෙමැ'යි මෙසේ උදානයේ අර්ථය පැහැදිලිකොට කීයේ ය. මෙය ඇසූ ගංගමාල 'අඬ පෙහෙවස් සමාදන් විමකින් රජු විසින් මේ සා විශාල සම්පත්තියක් ලබන ලදි. එබැවින් කුසල් නම්, කළ යුතු ම යැ'යි කල්පනා කොට, 'මම ද පැවිදි ව, මට ම පිහිටක් කරගන්නෙමි නම්, ඉතා යෙහෙකැ'යි සිතා, ඤාති සම්පත් හා භෝග සම්පත් යන සියල්ල හැරදමා, රජුගෙන් පැවිද්දට අනුමැතිය ද ලැබ, හිමවතට ගොස්, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදිව, තිලකුණු නිමිති කොටගෙන, විදසුන් වඩා, 'පව්වේක බෝධි' ඤාණයට පත්ව, සෘද්ධි බලයෙන් ලැබුණු පා සිවුරු දරාගෙන 'ගන්ධමාදන' පර්වතයෙහි වසර පහක් වාසය කෙළේ ය. ඉන්පසු කිසියම් දිනෙක 'බරණැස් රජතුමා බලන්නෙමැ'යි, අහසින් අවුත්, රාජකීය උද්‍යානයෙහි මඟුල් ගල්තලාව මත, මේ අභිනව පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩහුන් සේක. උන්වහන්සේ හැඳින ගත් උයන්පල්ලා, වහා ගොස් රජුට ඒ බව, දැනුම් දුන්නේ ය. ඒ ඇසූ රජතුමා 'පසේ බුදුරජුන් වඳින්නෙමැ'යි රජමැදුරෙන් නික්ම, ඉතා වේගයෙන් උයන වෙත පැමිණියේ ය. රජතුමාගේ මව් බිසව ද පුතා සමග ම උයනට ගියා ය. උයනට ගිය රජතුමා පසේ බුදුරජුන්ට වැඳ, එකත්පස් ව සිය පිරිස ද සමග හිඳ ගත්තේ ය. රජු සමග පිළිසඳර කථාකරන, පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ, 'කීමෙක්ද, බුන්මදත්තය, අප්‍රමාදීව දැහැමින්, රාජ්‍යය විචාරන්නෙහි ද? දානාදි වූ පින්දහම්, කරන්නෙහිදැ'යි රජුට කුල නාමයෙන් ආමන්ත්‍රණය කොට, පිළිසඳර කථාබස්

කළ සේක. මෙය අසා සිටි රජුත් මව 'හීන ජාතියක උපන් මොහු කුණපයෙහි ඇලී කටයුතු කළ, නභාපක මිනිසකුගේ පුතෙකි. තමාගේ තරම තේරුම් නොගත් මොහු, පෘථිවියට අධිපති, උපතින් ම ඤාත්‍රිය වූ, මාගේ පුතාට බ්‍රහ්මදත්ත යැයි කියා, නමින් ආමන්ත්‍රණය කෙරෙයැ'යි කිසි මෙසේ පැවසුවා ය.

7. තපසින් පවිකම් දුරු කෙරෙති. තපසින් කරණවැමි බව, කුඹල් බව දුරු කෙරෙති. ගංගමාලය, අද තපෝ ගුණයෙන් මැඩ, 'බ්‍රහ්මදත්තයැ'යි නමින් ඇමතුවෙහි ද?

මෙලොව සත්ත්වයෝ තම-තමන් උපදවා ගත්, තපෝ ගුණයෙන් පවිකම් දුරු කෙරෙති. ගංගමාල, ඔබ ඔබේ තපසින් මැඩ, මගේ පුතා වන රජුට 'බ්‍රහ්මදත්ත යැ'යි නම කියා අමතන්නෙහි ද? එය ඔබට සුදුසුද? යන අර්ථයි.

මෑණියන්ගේ මේ කථාව අසා සිටි රජතුමා, වහා මෑණියන් වළකා, පසේබුදුරුන්ගේ ගුණ ප්‍රකාශ කරමින්, මේ අදහස් පැහැදිලි කෙළේ ය.

8. මේ ඉවසීමේ හා ශීලයේ විපාකය යි. එය මේ හවයේ දී ම, බලනු මැනව. යමෙක් සියලු ජනයාගේ වන්දනයට පාත්‍ර වේද? රාජකීයයන්, ඇමැතියන් සහිතව, එතුමාට නමස්කාර කරමු.

මෙහි 'බන්ධිසෝරවවසස' යනු 'ඉවසීම නම් වූ ඤාන්තියේ ද, සුරත භාවයේ ද' යන අර්ථයි. 'තං වන්දාම' යනු 'දැන් රාජකීයයන් සහිතව ඇමැතියන් සහිතව, අපි සියලුදෙනා ම එතුමාට වදිමු. 'මෑණියෙනි, ඉවසීමේ හා ශීලයේ, විපාකය බලනු මැනව.' යන අර්ථයි.

රජතුමා සිය මව වැළැක්වූ, නමුදු සෙසු මහජනයා හුන් තැන්වලින් නැගිට, 'දේවයිනි, මෙබඳු වූ හීන ජාතියෙහි උපන් අයකුට, ඔබවිහන්සේට නමින් ඇමතීම නුසුදුසු ම යැ'යි කීහ. එවිට රජතුමා මහජනයා ද, වළක්වාලමින්, පසේබුදුරුන්ගේ ගුණ වර්ණනා කරමින් මෙසේ කියේ ය.

9. මෞන පට්ඨයන්හි හික්මෙන, මුනිවරයකු වූ ගංගමාල උතුමාට, කිසිවක් නො කියවු. (යම් කෙනෙක්) යම් (සසර සයුරක්) තරණයකොට, ශෝකය දුරුකොට, සැරිසරද්ද, මේ උතුමා, ඒ සයුර තරණය කෙළේ ය.

මෙහි 'මුනි' යනු 'අගාරික-අනගාරික-සේඛ-අසේඛ, පසේ මුනිවරු අතුරෙන්, එක් පසේ මුනිවරයකු යන අර්ථයි. 'මොනපටේසු සිකඛමාන' යනු පූර්වභාග ප්‍රතිපදාවට අයත්, බෝධිපාක්ෂික ධර්ම සංඛ්‍යාත වූ, මෞන පට්ඨයන්හි හික්මෙන' යන අර්ථයි. 'අණණවං' යනු 'සසර සමුදුර'යි.

මෙසේ කී රජතුමා පසේ බුදුරදුන්ට වැද, 'ස්වාමීනි, මාගේ මෑණියන්ට සමාවනු මැනවැ'යි කීයේ ය. 'මහරජතුමනි, මම ඇයට සමාව දෙමි. 'ස්වාමීනි, මේ රාජකීය පිරිසට ද, සමාවනු මැනවැ'යි කී රජතුමා, පසේබුදුරදුන් සමා කරවාගෙන, තමා ඇසුරේ වසන ලෙසට, පසේ බුදුරදුන්ගෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය. එහෙත් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, රජුට ඒ සඳහා කිසිදු ප්‍රතිඥාවක් නො දී, රජු ඇතුළු පිරිස බලා සිටිද්දීම, අහසට පැන නැගී, අහසේ සිට රජුට ඔවදන් දී, ගන්ධමාදන පර්වතය බලා වැඩි සේක.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, 'උපාසකවරුනි, පෙහෙවස් සමාදන් වීම නම්, මෙසේ කළයුතු වන්නේ යැ'යි, වදාරා ජාතකය නිමා කළ සේක. එදා පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ සේක. අඩමස්සේ රජතුමා, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. මෑණියෝ නම්, මහාමායා දේවිය ය. අගමෙහෙසිය නම්, රාහුල මාතාව ය. උදය රජු වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.6

වේනිය ජාතකය

'ධම්මො භවෙ භතො භනති' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, දෙවිදතුන්ගේ 'පොළොව පලා යාම' නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක.

එදිනම දම් සභාවෙහි රැස් වූ භික්ෂුහු 'ඇවැත්නි, දෙව්දත් තෙමේ මුසාබස් කියා පොළොව පලා අවිච්චියට ගොස්, එහි උපත ලැබුවේ යැ'යි, මෙසේ ඒ ගැන කතා කරමින් හුන් හ. එවිට එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ, භික්ෂුන් සාකච්ඡා කළ කරුණු ඔවුන්ගෙන් ම අසා දැන, 'මහණෙනි, දෙව්දතුන්ට මුසා බස් කීම නිසා පොළොව පලා යාමට සිදු වූයේ දැන් මතු නො ව, පෙර ද ඔහු බොරුව හේතු කොටගෙන ම පොළෝ ගැබ තුළට පිවිසියේ ම යැ'යි වදාරා මේ අතීත කතාපුවත මෙසේ ගෙනහැර දැක් වූ සේක.

පෙර ප්‍රථම කල්පයෙහි 'මහා සම්මත' නමින් රජෙක් පහළ ව, වසර අසංඛ්‍යයක් ආයු වින්දනය කෙළේ ය. ඔහුගේ පුතා 'රෝජ' නම්. රෝජගේ පුතා 'වරරෝජ' ය. ඔහුගේ පුතා 'කල්‍යාණ' නම්. කල්‍යාණගෙ පුතා 'වරකල්‍යාණ'ය. එහුගෙ පුතා 'උපෝසථ'ය. උපෝසථගේ පුතා වරඋපෝසථ' නම්. වරඋපෝසථට 'මන්ධාතු' නමින් පුතෙක් විය. ඔහුගේ පුතා 'උපචර'ය. 'අපචර' යනු ද ඔහුට ම කියන තවත් නමෙකි. ඔහු 'වේනිය රටේ 'සොත්ථිහි' තුවර රජකම් කෙළේ ය. ඔහු වතුර්විධ සෘද්ධියෙන් සමන්විත රජෙකි. පොළොවට ඉහළින් හැසිරිය හැකි ඔහු, අහසින් යා හැකි පුද්ගලයෙකි. කඩු අතින් ගත් දිව්‍ය පුත්‍රයෝ සිවුදෙනෙක්, සිවු දිසාවන්හි සිට මේ රජු රකිති. රජුගේ සිරුරින් නිකි සඳුන් සුවඳ වහනය වෙයි. ඔහුගේ මුවින් උපුල් මල් සුවඳ හමා යයි. රජුගේ පුරෝහිත තනතුර දැරුවේ 'කපිල' නම් බ්‍රාහ්මණ උතුමෙකි. කපිල බමුණාට 'කෝරකලම්බ' නමින් බාල සොයුරෙක් විය. ඔහු රජු සමග එක ම ආචාර්යවරයකු ළඟ ශිල්ප උගත්තෙකි. කුඩා කල සිට ම, එක් ව හැදී වැඩුණු රජුගේ මිතුරෙකි. ඒ මිතුරුකම නිසා කුමාර කාලයේ දී ම ඔහු තම මිතුරා අමතා, 'මම කවදා නමුත් මේ රටේ අගරජු වන්නෙමි. එදින මම ඔබ මගේ පුරෝහිතයා කොට ගන්නෙමැ'යි කියා, කෝරකලම්බට පොරොන්දු විය. එහෙත් ඔහු රාජ්‍යයට පත් වූ නමුදු, තම පියරජතුමාගේ පුරෝහිතයා වන කපිල බමුණා, පුරෝහිත තනතුරින් පහකිරීමට අපොහොසත් විය. පුරෝහිතතුමා, රජුට සේවය කිරීම සඳහා රජමැදුරට පැමිණෙන කල්හි, ඔහු කෙරෙහි ගෞරවයෙන් සැලකිලි දක්වන්නට රජුට සිදුවිය. පුරෝහිත බමුණා ද රජුගේ තමාට ඇති ගෞරවය හා සැලකිලි ප්‍රමාණවත් කොට ගෙන, 'නියම රජයක් නම්, සමවියේ ඇති අය විසින් මැනවින් ආරක්ෂා කොටගත යුත්තකි. එබැවින් මම රජුගෙන් අසා බලා පැවිදි වන්නෙමැ'යි සිතා, රජු හමුවට ගොස්, දේවයිනි, මම දැන් මහලුය. මට තරුණ පුත් කුමරෙක් ද ඇත. ඔහු පුරෝහිතයා කරගනු මැනව. මම

පැවිදි වන්නෙමැ'යි කිය. මෙසේ රජුගේ අනුමැතිය ලැබූ, කපිල බමුණා සිය පුත්‍ර කුමාරයා මාලිගාවට කැඳවා ගෙනැවිත් ඔහු පුරෝහිත තනතුරෙහි පිහිටුවා, ඉන් අනතුරුව රාජකීය උද්‍යානයට පිවිස, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, ධ්‍යාන හා අභිඥා උපදවා ගෙන, සිය පුත්‍ර ඇසුරෙන් යැපෙමින් ඒ උයනෙහිම වාසය කෙළේ ය.

මේ අතර කෝරකලම්බක තෙමේ, සිය වැඩිමල් සොයුරා ගැන කල්පනා කරමින්, 'මොහු පැවිදි වූ මුත් ඔහුගේ තනතුර මට ලබා නො දුන්නේ යැ'යි, සිය සහෝදරයා කෙරෙහි වෛර බැඳගෙන, තරහින් කාලය ගත කෙළේ ය. කිසියම් දිනෙක රජු හමුවට ගිය ඔහු, රජු සමග සුව-දුක් කතා කරමින් සතුටු සාමිචියේ යෙදුණේ ය. එහි දී රජතුමා, 'හිතවත් කෝරකලම්බක, ඔබ තව ම පුරෝහිත තනතුරට පත් නො වූයෙහි දැ'යි ඇසීය. 'එසේ ය දේවයිනි, පුරෝහිත තනතුරේ අයිතිය ඇත්තේ මාගේ සහෝදරයාට ය. 'හිතවත, ඔබේ සොයුරා පැවිදි වූයේ නො වේද? 'එසේ ය දේවයිනි, ඔහු පැවිදි වූයේ පුරෝහිත තනතුර සිය පුත්‍රට දීමෙන් අනතුරුව ය. 'හිතවත, එසේ වී නම්, ඒ තනතුර ඔබ බාරගෙන කරන්න. 'දේවයිනි, ප්‍රවේණියෙන් පැමිණෙන තනතුරකින් එනම් මගේ සොයුරාට ඇති අධිකාරයෙන්, ඔහු පහකොට, එය මාගේ අයිතියට ගැනීම, කිසිසේත් නො කළ හැක්කකි. 'එසේ නම්, හිතවත, මට නුඹ, වැඩිමහලු පුද්ගලයා බවට, ප්‍රකාශයට පත්කොට, ඔබේ වැඩිමල් සොයුරා, බාලයා බවට ප්‍රකාශයට පත් කරන්නෙමි.' 'දේවයිනි, එය කෙසේ නම්, කළ හැක්කක්ද?' 'හිතවත, එය කළ හැක්කේ මුසාවාද කීමෙනි.' 'දේවයිනි, මාගේ සහෝදරයා මහත් වූද, විස්මයජනක වූ ද, පුදුම සහගත හැකියාවන්ගෙන් සමන්විත විද්‍යාධරයෙකි. ඒ බව ඔබවහන්සේ නො දන්නා සේක් ද? ඔහු නැති දේ මවා පෙන්වීමෙන් ඔබ මුළු කරන්නේ ය. ඔබ ආරක්ෂා කෙරෙන දේව පුත්‍රයන් සිවුදෙනා පවා, අතුරුදහන් වූවන් මෙන්, ඔබට පෙනෙන්නට සලස්වන්නේ ය. ඔබේ කයෙන් හා මුවෙන් හමා විහිදෙන සුවද දුගඳක් මෙන් කරන්නේ ය. එපමණක් නොව ඔබ අහසින් ඇඳ දමා, බිම හෙළු තැනැත්තකු මෙන්, කරන්නේ ය. එයින් නො නැවතී ඔබ පොළොවට පිවිසෙන්නකු බවට මවා පෙන්වන්නේ ය. එවිට ඔබතුමා ඔබේ කතාවෙහි ස්ථිර ව පිහිටා සිටින්නට, අපොහොසත් වන්නෙහි ය.' 'හිතවත, ඔබ මට මෙසේ අනතුරු හැඟවීම් නො කරව. මම එය ඔබට සිදුකොට ම, පෙන්වන්නෙමි.' 'දේවයිනි, ඔබවහන්සේ එය කවදා නම් කරන සේක්ද?' 'මම එය අදින් සත්වැනි දිනයේ කරන්නෙමැ'යි රජතුමා කීයේ ය.

සතියක් ඇතුළත මේ කතාව, මුළු නුවර පුරා පැතිර ගියේ ය. රටේ විවිධ උදවිය, මේ ගැන නොයෙක් කතා කීහ. 'අපේ රජතුමා මුසාවාද කියා, වැඩිමහල්ලකු ළාබාලයකු කරන්නේ ය. එසේ කොට පුරෝහිත තනතුර, බාලයාට ලැබෙන්නට සලස්වන්නේ ය. මේ මුසාවාදය යනු කුමක්ද? කෙබඳු දෙයක් ද? මුසාවාදය නම්, නිල් පැහැති හෝ කහ පැහැති හෝ දෙයක් ද? නැතිනම් එය වෙනත් කෙබඳු පැහැයක් ඇති දෙයක්දැ'යි, මෙසේ මහජනයාට මේ මුසාවාදය, විවිධ පරිකල්පනාවන් උපදවන්නක් විය. එසේ වීමට හේතුව එවකට ලෝකය සත්‍යවාදී අදහස්, ප්‍රකාශ කරන කාලයක් වීමයි. 'මුසාවාදය නම් මෙබඳු යැ'යි, කිසිකෙනෙක් නො දත් හ. ඒ නිසා පුරෝහිත පුත්‍රයා, රටේ පැවැති මේ කතාව අසා, සිය පියා වන කපිල තවුසා හමුවට ගොස්, 'පියාණෙනි, රජතුමා මුසාවාද කියා ඔබ බාලයා බවට පත්කොට, අපේ ප්‍රවේණිගත පුරෝහිත තනතුර, මාගේ සුලු පියාට දෙන්නේ යැ'යි කියේ ය. 'පුත, බොරු කියා අපේ තනතුර මගේ සොයුරාට ලබාදීම වූ කලී, රජුට ලේසි පහසු දෙයක් නොවේ. මෙය කරන්නට යන්නේ කවුදා ද?' 'පියාණෙනි, අදින් සත්වැනි දිනයෙහි, එය සිදුකිරීමට බලාපොරොත්තු වන බව සැලසී.' 'පුත, එසේ වීනම්, එදාට මට එය දැනුම් දෙවැ'යි, තාපසතුමා සිය පුතුට කියේ ය. නියමිත දිනය උදාවිය. රටේ මහජනයා 'මුසාවාදවය බලන්නෙමු'යි රාජාංගනයට (රජමිදුලට) රැස්ව, මැසිපිට මැසි බැඳ, වාඩි වී බලා සිටියහ. තරුණ පුරෝහිත කුමාරයා ද, වහා ගොස් තම පියතුමාට ඒ බව දැනුම් දුන්නේ ය. රාජාභරණයෙන් අලංකාර වූ රජතුමා රජමැදුරෙන් නික්ම මහජනතාව මැද, රාජාංගනයෙහි අහසෙහි සිටියේ ය. තාපසතුමා ද අහසින් ම එතැනට අවුත්, රජුගේ ඉදිරියෙහි පත්කඩයක් එලා, ආකාශය මතම වාඩි විය. අනතුරුව තවුසා රජු අමතා, 'මහරජතුමනි, ඔබ මුසාවාද කියා, ළාබාලයකු වැඩිමහල්ලකු කොට, ඔහුට පුරෝහිත තනතුර ප්‍රදානය කිරීමට කැමැත්තේ ය යන මෙය, කීමෙක් ද? සත්‍යයක්දැ'යි ප්‍රශ්න කරනු කැමැත්තේද? 'ආචාරීනි, එසේ ය. එය මා විසින් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලද්දකැ'යි රජතුමා උත්තර දුන්නේ ය. එවිට තාපසයා රජුට අවවාද කෙරෙමින් 'මහරජතුමනි, මුසාවාදය නම්, ඉතා බැරැරුම් ක්‍රියාවෙකි. ඇති ගුණ නසන්නකි. සිවු අපායන්හි, උපත ලබා දෙන්නකි. මුසාවාද කියන රජෙක් ධර්මය නසන්නෙකි. ධර්මය නසන ඔහු, තෙමේ ම වැනසේ යැ'යි කියා, මේ පළමු ගාථාව ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

ධමමා හවෙ හතෙ හනනී - නාහතො හනනී කිඤ්චනං
 තසමා හි ධමමං න හතෙ - මා තං ධමමා හතො හනී තී

(මුසාවාදයෙන්) සත්‍ය ධර්මය ඒකාන්තයෙන් නැසේ. (එයින් බොරු කියන්නා ද) වැනසේ. (ධර්මය) නො නැසූ කල්හි, කිසිවක් නො නැසේ. එබැවින් ධර්මය නො නසන්න. ධර්මය නසන්නට ගොස් ඔබ විනාශයට පත් නො වන්න.

මෙහි 'ධම්මො' යනුවෙන් 'වැඩිහිටියන්ට සැලකීමේ ධර්මය අදහස් කරන ලදී' යන අර්ථ යි.

මෙයින් නො නැවතුණු තවුස්තුමා තවදුරටත් රජුට ඔවදන් දෙමින් 'මහරජතුමනි, ඉදින් ඔබ මුසාබස් කියන්නෙහි නම්, ඔබේ වතුර්විධ සෘද්ධීන් අතුරුදන් වන්නේ යැයි කියා, මෙසේ ද පැවසී ය.

2. විමසන ලද ප්‍රශ්නයට යමෙක්, දැන දැන ම වැරදි පිළිතුරු සපයයිද? බොරු කියන ඔහු වෙතින් දෙවියෝ ඉවත් වෙති. ඔහුගේ මුච්චි ද කුණු ගඳ වහනය වෙයි. සිටි තැනින් ද ඔහු ගිලිහෙයි.

මෙහි 'අපකකමනති දෙවතා' යනු 'රජතුමනි, ඉදින් ඔබ බොරුවක් කියන්නෙහි නම්, දිව්‍ය පුත්‍රයෝ සතරදෙනා ආරක්‍ෂක කටයුතු අතැර දමා, අතුරුදන් වන්නාහු ය, යන අදහසින් මෙය කිය' යන අර්ථයි. 'පුත්තිකඤ්ච මුඛං වා' යනු 'ඔබේ මුච්චි ද, කයින් ද, යන දෙතැනින් ම කුණු ගඳ වහනය වන්නේ ය, යන අදහසින් කිය' යන අර්ථයි. 'සකට්ඨානාව ධංසනී' යනු 'අහසින් පහළට වැටී, පොළොවට පාත් වන්නේ යැයි, දක්වමින් මෙසේ කිය' යන අර්ථ යි.

තවුසාගේ මේ කතාව අසා, බියට පත්වූ රජතුමා කෝරකලම්බක දෙස බැලී ය. එවිට 'මහරජතුමනි, බිය නො වනු මැනව. මම මගේ අයිියණ්ඨියගේ තරම, ඔබවහන්සේට කල් ඇතිව ම කීවෙමි නොවෙමි දැයි, කෝරකලම්බකයන් රජු අස්වැසුවේ ය. එවිට රජතුමා කපිල සෘෂියාගේ වචනය අසා, තමා දරන අදහස ම පෙරටු කරමින්, 'ස්වාමීනි, ඔබ කනිටු සොයුරා වෙහි ය. දෙටු සොයුරා නම්, කෝරකලම්බක යැයි කී ය. රජුගේ මේ මුසාවාදයත් සමඟ ම, දිව්‍ය පුත්‍රවරු සතර දෙනා, 'මෙබඳු මුසාවාදියකු ආරක්‍ෂා නො කරන්නෙමු'යි කියා, අත්හි දැරූ කඩු පාමුලම හෙළා, අතුරුදන් වූහ. රජුගේ මුහුණ බිඳුණු කිකිළි බිත්තරයක් වැනි විය. වැසිකිළියක් විවර කළාක් මෙන්, රජු කෙරෙන් දුගඳ හමන්නට විය. කෙමෙන් අහසින් බිමට

පාත් වූ, ඔහු පොළොව මත හිට ගත්තේය. චතුර්විධ සෘද්ධිහු අතුරුදන් වූහ. එවිට සෘෂිවරයා රජු අමතා, 'මහරජතුමනි, බිය නො ගන්න. ඉදින් දැන් ඔබ ඇත්ත කියන්නෙහි නම්, නැති වූ ඔබේ ඒ සියල්ල, නැවත ප්‍රකෘතිමත් කොට දෙන්නෙමු'යි පවසා, මෙසේ ද කීය.

3. රජතුමනි, ඉදින් ඇත්ත කියන්නෙහි නම්, පෙර තත්ත්වයට පත් වන්නෙහි ය. වේනිය රජතුමනි, ඉදින් (ඔබ) බොරු කියන්නෙහි නම්, පොළොවෙහි ම සිටිනු මැනව.

මෙහි 'භූමියං තිට්ඨ' යනු 'දේවයිනි, බිම සිටිනු මැනව. නැවත අහසට පනින්නට, නො හැකි වන්නේ ය' යන අර්ථ යි.

තවදුරටත් රජු ඇමතු සෘෂිවරයා, 'මහරජතුමනි, ඔබේ පළමු මුසාවෙන් ම චතුර්විධ සෘද්ධීන් අතුරුදන් වූ බව සලකනු මැනව. දැන් වුවත්, අහිමි වූ දේවල් හිමි කර ගැනීමට, බැරිකමක් නැත. මා මෙසේ ඔබට කියා තිබියදීත්, ඔබ කල්පනා කළේ මා ඔබ රැවටීමට උත්සාහ ගන්නකු ලෙස ය. එසේ කල්පනා කළ ඔබ, නැවත වරක් ඒ බොරුව ම කියා, පයේ වළඳුකර දක්වා ම, පොළොවට පිවිසියේ ය. මෙසේ කී තවුසා නැවත වරක් උත්සාහ කරමින්, 'මහරජතුමනි, මෙය ද කල්පනාවට ගනු මැනවු'යි කියා මෙසේ පැවසී ය.

4. විමසන ලද ප්‍රශ්නයකට, යමෙක් දැන දැන ම වැරදි පිළිතුරු සපයයි ද, ඔහුගේ රටට, නොකල් වැසි වසී. (සුදුසු) කල්හි වැසි නො වසී.

මෙහි 'තසස' යනු 'ආසු ප්‍රශ්නයට යමෙක් දැන දැන බොරු කොට, වෙනෙකක් කියයි ද? ඒ රජුගේ විජිතයෙහි, සුදුසු කල්හි වැසි නො වැස, අකල්හි වැසි වසී' යන අර්ථයි.

තවුසා මෙසේ කී නමුත්, එය ගණන් නො ගත්, රජතුමා නැවත ඒ මුසාව ම කීයේ ය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් රජුගේ කෙණ්ඩා තෙක් පොළොවෙහි කිදී හියේ ය. එය දුටු තවුසා, 'මහරජතුමනි, මෙය ද සලකා බලනු මැනවු'යි කියා, මේ ගාථාව කීයේ ය.

සවෙනි සවිචං භණාසි හොතිරාජා යථාපුරෙ
ඉසා වෙ භාසසෙ රාජ, භූමිං පටිස වෙනියා

'රජතුමනි, ඉදින් ඇත්ත කියන්නෙහි නම්, පොළොවට පිටිසෙනු මැනව.'

තවුසා රජුට මෙසේ අනතුරු හැඟවූ නමුත්, රජතුමා තෙවන වරටත්, 'ස්වාමීනි, ඔබ කනිටු ය. ජ්‍යෙෂ්ඨයා නම්, කෝරකලමිබක යැ'යි, මුසාවාදය ම කීයේ ය. ඒ හේතුවෙන් රජ දණ මඬල තෙක් පොළොවෙහි එරී ගියේ ය. එය දුටු තවුසා 'මහරජතුමනි, මෙය ද සලකා බලනු මැනවැ'යි කියා ගාථා දෙකක් කීයේ ය.

ජිහා තසස දවිධා හොති උරගසෙසව දිසමපති
යොජානං පුච්ඡතො පඤ්ඤං අඤ්ඤාථා නං වියාකරෙ

විමසන ලද ප්‍රශ්නයට යමෙක් දැන දැන ම, වැරදි උත්තරයක් දේ ද? රජතුමනි, ඔහුගේ දිව උරගයකුගේ මෙන්, දෙකක් බවට පත් වේ.

7. 'රජතුමනි, ඉදින් ඇත්ත කියන්නෙහි නම්, පෙර තත්වයට පත් වන්නෙහි ය. වේනිය රජතුමනි, ඉදින් බොරු කියන්නෙහි නම්, තව තවත් පොළොවට පිටිසෙනු මැනව.

මෙසේ කී තවුසා 'රජතුමනි, දැන් චූචත් නැති වූ හැම දෙයක් ම, ලබාගත හැකි ය. එබැවින් සත්‍යය ම කියනු මැනවැ'යි කීයේ ය. තවුසාගේ වචන නො පිළිගත් රජතුමා, 'ස්වාමීනි, ඔබ බාලයා ය. වැඩිමහලු තැනැත්තා නම්, කෝරකලමිබක යැ'යි. සිවුවැනි වරටත් මුසා කියා, ඉගටිය දක්වා පොළොවෙහි ගිලුනේය. අනතුරුව තාපසයා 'මහරජතුමනි, මෙය ද සලකා බලනු මැනවැ'යි, කියා මෙසේ පැවසූ ය.

ජිහා තසස නහවති මච්ඡසෙසව දිසමපති
යො ජානං පුච්ඡ තො පඤ්ඤං අඤ්ඤාථා නං වියාකරෙ

විමසන ලද ප්‍රශ්නයට යමෙක් දැන දැන ම බොරු පිළිතුරු සපයාද? රජතුමනි, ඔහුට මාලුවකුට මෙන්, දිවක් නැති වේ.

මෙහි 'මව්පසෙසව' යනු 'උපනුපත් තන්හි මුසා කියන්නාට, කතා කිරීමට ප්‍රයෝජනවත් වන දිව, මාලුවකුට මෙන් අහිමි වේ. ගොඵවෙක්ම වේ' යන අර්ථ යි.

9. 'රජතුමනි, ඉදින් ඇත්ත කියන්නෙහි නම්, පෙර තත්ත්වයට පත්වන්නෙහි ය. වේනිය රජතුමනි, ඉදින් ඔබ බොරු කියන්නෙහි නම්, තව-තවත් පොළොවට පිවිසෙනු මැනව.

රජතුමා ඒ බොරුව ම, නැවත වතාවක් කියා, පෙකණිය තෙක් පොළොවෙහි කිඳු බැස්සේ ය. එය දුටු තවුසා 'මහරජතුමනි, තවදුරටත් සිතා බලනු මැනවැ'යි කියා, මෙසේ පැවසී ය.

ථී.යොව තසස ජායනනි - නපුමා ජායරෙ කුලෙ
යො ජානං පුච්ඡතො - පඤ්ඤාං අඤ්ඤාං නං වියාකරෙ

විවාළ ප්‍රශ්නයට, යමෙක් දැන දැන ම බොරු කියයි ද? ඔහුගේ පවුලෙහි ගැහැණුම උපදිති. පිරිමි නූපදිති.

11 රජතුමනි, ඉදින් ඇත්ත කියන්නෙහි නම්, පෙර තත්ත්වයට පත් වන්නෙහි ය. වේනිය රජතුමනි, ඉදින් බොරු කියන්නෙහි නම්, තව තවත් පොළොවට බසිනු මැනව.

මෙහි 'ථීයොව' යනු 'උපනුපත් තන්හි, මුසා කියන්නාට දූවරුම උපදිත්. පුත්තු නූපදිත්' යන අර්ථ යි.

තවුසාගේ මේ වචනය ද, තඹේකට නො සැලකූ රජතුමා, සවැනි වරටත් ඒ බොරුව ම කියා, තන මත්තක් දක්වා, පොළොවෙහි ගිලා බැස්සේ ය. මේ දුටු තවුසා එයින් පසු නො බැස, 'දේවයිනි, මෙය ද සලකා බලනු මැනවැ'යි කියා, මෙසේ පැවසී ය.

පුත්තා තසස න භවනනි - පකකමනනි දිසොදිසං

ඇසූ ප්‍රශ්නයට යමෙක් දැන දැන ම වැරදි දේ කියා ද, ඔහුට පුත්තු නො ලැබෙත්. පුතුන් ලැබුනත්, ඔවුහු තැන තැන යති.

13. 'රජතුමනි, ඉදින් ඇත්ත කියන්නෙහි නම්, පෙර තත්ත්වයට පත් වන්නෙහි ය. චේතිය රජතුමනි, ඉදින් බොරු කියන්නෙහි නම්, තවතවත් පොළොවට පිවිසෙනු මැනව.

මෙහි 'පකකමනති' යනු 'ඉදින් බොරුකාරයාට පුතුන් වෙතත්, ඔවුහු මවිපියන්ට උපකාර නො වී, පැන යති' යන අර්ථ යි.

පවිටු මිතුරකුගේ ඇසුර ලැබීමේ වැරද්ද නිසා, තවුසාගේ වචනය ඉවත දැමූ රජතුමා, සත්වැනි වරටත් එය ම කියේ ය. එවිට ම රජු සිටි තැන පොළොවෙහි මහා විවරයක් ඇති විය. අවිච්ඡේදන ආ ගිනිදළුවක්, රජු පටලවාගෙන ඇතුළට ඇද ගත්තේ ය. ඒ අවස්ථාව නිමිති කොටගෙන, බුදුරදුන් වදාළ ගාථා දෙකක් පහත දැක්වේ.

සරාජා ඉසිනා - සතොතා අනතලිකෙඛ වරොපුරා
පාවෙකඛි පය්චිං. වෙවො - හීනතොතා අනත පරියායං.

තසමාහි ඡන්දාගමණං - නපපසනති පණ්ඩිතා
අදුට්ඨ විතොතා භාසෙය්‍ය - ගිරං සවචුප සංහතනනා

පෙර මේ රජතුමා සෘෂිවරයකු නිසා (රජ) පැමිණ, ආකාශවාචීව සිට, දැනගෙන ම, හීන භාවයට පත්ව, තමාගේ දුර්වලකමක් නිසා ම, පොළොවට පිවිසුණේ ය.

එබැවින් පඬිවරු, ඡන්දාදියෙන් අගතිගාමී වීම, නො පසසත්. දුෂ්ට සිත් නැත්තා, සත්‍යයෙන් යුතු වචන ම කියන්නේ ය.

මෙහි 'සරාජා' යනු 'මහණෙනි, ඒ චේතිය රජු ම, පෙර ආකාශවාචීව සිට, සෘෂිවරයකු විසින් අභිෂේක කරන ලද නමුත්, පසුව තමා ම පිරිහී, කාලානුරූප ව, තමන් විහිත් ම පොළොවට පිවිසියේ ය' යන අර්ථ යි. 'තසමා' යනු 'යම් හෙයකින් චේතිය රජ ඡන්දයෙන් අගතියට ගොස්, අවිච්ඡේදන ගියේ ද, එබැවින්' යන අර්ථ යි. 'අදුට්ඨවිතොතා' යනු 'ඡන්දාදියෙන් දුෂිත නොවූ සිත් ඇත්තා, සත්‍යය ම කතා කරන්නේ ය' යන අර්ථයි.

මෙසේ 'වේනිය රජතුමා සෘෂිවරයාට නො මනා බස් හා මුසාබස් කියා, අවිච්ඡයට වැටුණේ යැයි, මහජනයා අතිශයින් බියට පත්විය. වේනිය රජතුමාට පුතණුවරු පස්දෙනෙකි. මේ අවස්ථාවේ තවුසා ළඟට පැමිණි ඔවුහු, තවුසාගේ දෙපා ළඟ වැටී, 'ස්වාමීනි, අපට පිහිට වනු මැනවැ'යි කිහ. එවිට තවුසා 'දරුවනි, තොපගේ පියා දහම් නසා මුසා බස් කියා, සෘෂිවරයකුට දොස් නඟා, අවිච්ඡයට පිළිපත්තේ ය. ඔහු ධර්මය නැසුවෙකි. එබැවින් තොපට මෙහි විසීමට සුදුසු නැතැ'යි කියා, ඒ කුමාරවරුන් අතුරෙන් හැමට ම වඩා වැඩිමල් කුමාරයා ළඟට කැඳවා 'දරුව, ඔබ නැගෙනහිර වාසල් දොරටුවෙන් නික්ම, සෘජුව ම ගමන්කොට, අවට විමසා බලන්න. එවිට කොතැනක දී හෝ මුළුමනින් සුදු පැහැති, ස්ථාන හතක් පොළොව ස්පර්ශ කෙරෙන, උතුම් ඇත් රාජයෙක්, ඔබට දක්නට ලැබෙන්නේ ය. ඒ සංඥාවෙන්, ඔබ එහි නගරයක් සකසාගෙන, එහි වාසය කරන්න. එය 'හස්තිපුරය' නම් වන්නේ යැ'යි කිය. දෙවනු ව, දෙවැනි කුමරා ඇමතු සෘෂිවරයා, 'දරුව, නුඹ දකුණු වාසල්දොරින් නික්ම, සෘජුව ම ගමන් කරන්න. එවිට ඔබට මුළුමනින් සුදු, අශ්ව රත්නයක් දක්නට ලැබෙනු ඇත. ඒ සුබ ලකුණින්, ඔබ එහි නුවරක් ඉදි කොටගෙන, එහි වසන්න. ඒ ඔබේ නුවර 'අසසපුර' නම් වන්නේ යැ'යි කිය.

තෙවැනි කුමාරයා ඇමතු සෘෂිවරයා, 'දරුව, නුඹ බටහිර වාසල් දොරටුවෙන් පිට ව, සෘජු ව ඉදිරියට යන්න. එවිට ඔබට කේශර සිංහයකු දක්නට ලැබෙන්නේ ය. ඒ සලකුණින්, එහි නුවරක් ඉදිකොට, වාසය කරන්න. ඒ නුවර 'සිංහපුර' නම් වන්නේ යැ'යි කිය. අනතුරුව සිව්වැන්නාට කතා කළ සෘෂිවරයා, 'දරුව, ඔබ උතුරු වාසල් දොරටුවෙන් නික්ම, සෘජුව ගමන් කරන්න. එහි දී ඔබට සත්රුවනින් නිමකළ, රථ කුඩුවක් දක්නට ලැබෙනු ඇත. ඒ සලකුණින්, එහි නුවරක් ඉදිකොට ගෙන වසන්න. ඒ නගරය 'උත්තරපඤ්චාල' නුවර නම් වන්නේ යැ'යි කිය. ඊළඟට පස්වැන්නාට කතා කළ සෘෂිවරයා, 'දරුව, ඔබට මෙහි විසීමට සුදුසු නැත. එබැවින් මේ නුවර මහා ස්තූපයක් තනවා, ඉන්පසු මෙතැනින් නික්ම, වයඹ දෙසට සෘජුව ගමන්කොට, විමසා බලන්න. එහිදී ඔබට පර්වත දෙකක් ඔවුනොවුන් හා ගැටෙමින්, 'දද්දර' යනුවෙන් ශබ්ද කරනු ඔබට දැකීමට ද, ඇසීමට ද ලැබෙනු ඇත. ඒ සලකුණින්, ඔබ එහි නුවරක් ඉදිකොට ගෙන, එහි වසන්න. ඒ නුවර 'දද්දරපුර' නම් වන්නේ යැ'යි කිය. මෙසේ මේ කුමාරවරු පස්දෙනා, ඒ ඒ සලකුණු අනුව ගොස්, ඒ ඒ තන්හි, නගරයක් ඉදිකොට ගෙන සුවසේ විසූහ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, 'මහණෙනි, දෙවිදන් දැන් පමණක් නො ව, පෙර ද, මුසාබස් කියා, පොළොව පලා ගියේ යැයි වදාරා, මේ ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා වේනිය රජතුමා නම්, දේවදත්ත ය. කපිල තවුසා වූ කලී, මම ම යැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.7

ඉන්ද්‍රිය ජාතකය

'යො ඉන්ද්‍රියානං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව, බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවිරම් වෙහෙර වැඩවාසය කරන සේක්, ගිහි කල භාර්යාව විසින් පොළඹවන ලද, හික්කුචක අරබයා වදාළ සේක. සැවැත් නුවර විසූ එක්තරා කුල පුත්‍රයෙක් බුදුරදුන්ගෙන් බණ අසා, 'මට මේ ගිහිගෙයි වසමින් ඒකාන්ත පරිපූර්ණ වූ, ඒකාන්ත පාරිශුද්ධ වූ, බුන්ම වර්යාව රකින්නට නො හැකි ය. තෙර්යාණික වූ ශාසනයෙහි පැවිදි වී, දුක් කෙළවර කරන්නෙමැයි, කල්පනා කොට, තමාට අයත් සියලු ම සම්පත් සිය අඹු දරුවන්ට පාවා දී, බුදුරදුන් වෙත ගොස්, උන්වහන්සේට වැද පැවිද්ද ඉල්ලා සිටියේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ද, ඔහුට පැවිද්ද දෙවා වදාළ සේක. ඔහු දැන් පිණ්ඩපාතයෙන් යැපේ. ස්වකීය ආචාර්ය-උපාධ්‍යායන් වහන්සේ සමග පිඬු පිණිස හැසිරෙන මේ නවක හික්කුචට, නවක භාවය නිසා ද, හික්කුන්ගේ බහුල භාවය නිසා ද, කුල ගෙදරකට දානය සඳහා වැඩියක, එහි අසුනක් එක්වර ම හිමි නොවේ. ආසන ශාලාවක දී වුව ද, තත්ත්වය එසේම ය. ඔහුට අසුනක් හිමි වෙතොත්, හිමි වනුයේ නවක හික්කුන්ගේ කෙළවරේ ම වූ කුඩා පුටුවකි. නැතිනම්, ලෑලි පුවරුවකි. ආහාර ලැබීමේ දී ද ඔහුට හිමිවනුයේ හැන්දට පොඩි වූ බත් හෝ කැඳ ය. තෝරා ගැනීමෙන් ඉතිරි වූ, වියලි කෑම වර්ග ද, දන්කුඩ හෝ වියලි බත්, කොතෙකුත් ඔහුට ලැබේ. ඒ ලැබුණත්, ඔහුට යැපෙන පමණ නො ලැබේ. මේ කරුණ නිසා, ඒ හික්කුච තමා ලැබූ ඒ ආහාරය ද රැගෙන ස්වකීය ගෙදර බලා යෑමට පුරුදු විය. ඔහු සතුවත් පිළිගන්නා, ඔහුගේ ගිහි කල බිරිය, පාත්‍රයේ

ඇති ආහාර ඉවතට විසිකොට දමා, ගෙදර සම්පාදිත කැඳ-බත්-සුප්-ව්‍යංජන ආදිය, හික්කුටට පිරිනමා වදියි. මෙසේ රස තෘෂ්ණාවෙහි බැඳුණු, හික්කුටට පැරණි බිරියගෙන් මිදීමට නො හැකි විය. දිනක් හික්කුට ගැන කල්පනා කළ පැරණි බිරිය, 'මේ හික්කු නම මා කෙරෙහි බැඳී ඇත්දැ'යි, විමසා බැලිය යුතු යැ'යි සිතා, කිසියම් දිනෙක, දනව් වැසි පුරුෂයකු සිය ගෙදරට කැඳවා, කිරිමැටි ඇඟේ උලා, ඔහු නහවා ගෙහි හිඳුවා, සේවකයන් කිහිප දෙනකු කැඳවා, ඔවුන්ට අණ කොට, ඉහත කී පුරුෂයාට ඒ ඒ කැම-බිම-භෝජන වික-වික පිළිගන්වන්නට සැලැස්සුවාය. මෙසේ ඒ හැමදෙනා ම, කමිත්-බොමිත් හිඳගෙන හුන්හ. ගෙයි දොරකඩ රථයක් නවත්වා, එහි රෝදවල ගොනුන් දිගේලි කොට තිබුණි. මේ සියල්ල හිතා-මතාම සංවිධානය කළ, මේ ගෙදර කාන්තාව, ගෙයින් පිටි පැත්තේ වූ කුටියක හිඳගෙන, කැවුම් උයන්නට පටන් ගත්තා ය. මේ අතර හික්කු නම නිවෙසට පැමිණ, ගෙයි දොරකඩට වී සිටියේ ය. අලුතින් තාවකාලිකව කාන්තාව විසින්, බඳවා ගනු ලැබූ ඉහත කී සේවකයන් අතුරෙන්, එක් සේවකයෙක් තෙරුන් දැක, ඒ බව සිය ස්වාමීද්‍රවට කියේ ය. මෙයි වූ කලී, ඇ බලාපොරොත්තුවෙන්ම සිටි දෙයකි. සේවකයා ඇමතු ඇ 'ඔබ ගොස් පළමුකොට තෙරුන්ට වදින්න. ඉන්පසු අන් ගෙදරකින් පිණිසපාතය බලාපොරොත්තු වනු මැනවැ'යි හික්කුනමට කියන්නැ'යි, සේවකයාට උපදෙස් දුන් ඇ, තමාගේ කටයුත්තෙහි නිරත වූවා ය. සේවකයා තෙරුන් වෙත ගොස්, තම ස්වාමීදියණිය තමාට උගන්වා ලූ වචන, කිහිප විටක් තෙරුන්ට කී නමුත්, ඔහු එතැනින් හෙල්ලුනේවත් නැත. හික්කුට කෙසේවත් එතැනින් නික්ම නො යන බව, තේරුම් ගත් සේවකයා ඒ බව, සිය ස්වාමීද්‍රවට කියේ ය. ඇය ගේ මැද්දෙන් ඉදිරියට අවුත් දොර රෙද්ද මැත්කොට බලා, සේවකයන් දෙසට හැරී 'පින්වතුනි, මේ ඇවිත් සිටින්නේ මාගේ දරුවන්ගේ පියා යැ'යි කීවා ය. එසේ කියා වහා ඔහු වෙත ගොස් වැඳ, පාත්‍රය අතට ගෙන, හික්කුට, ගේ තුළට වඩමවාගෙන අවුත්, වඩා හිඳුවා, දානය වළඳවා, දන් වැළඳීමෙන් අනතුරුව, තෙරුන්ට නමස්කාර කළ ස්වාමීද්‍රවණිය, 'ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ මේ ගෙදර ම ජීවත් වී, මෙහි ම පිරිනිවන්පානු මැනව. ඔබ මේ ගෙදරින් නික්ම ගිය දා පටන්, මම තනිව ජීවත් වූනෙමි. වෙනත් විවාහයක් ගැන මෙතුවක් කලකට නො සිතුවෙමි. හිමියනි, සැමියකු නැති ව ගිහි ගෙයක ගැහැණියකට වාසය කිරීම ඉතා අපහසු ය. ඒ නිසා මම අද, වෙනත් කුලයක සරණ පතා යන්නෙමි. ඇත දුර ජනපදයකට ගොස්, ජීවත් වන්නෙමි. ඔබතුමා අප්‍රමාදී ව, මහණදම් පුරනු මැනව. ඉදින් මාගෙන් වැරැද්දක් වී නම්, ඊට සමා වුව මැනවැ'යි

කීවා ය. ඇගේ ඒ වචන හික්කුවගේ හදවත පලා දමන්නක් වැනි විය. එබැවින් ඉතා අපහසුවෙන් මෙන්, හික්කුව කථා කරමින් 'මම ඔබ අත්හැර දමන්නට අපොහොසත් වන්නෙමි. එබැවින් කොහේවත් නො ගොස්, මෙහි ම නවතුව. මම සිවුරු හරින්නෙමි. එම නිසා මාගේ ඇඳුම්, අසවල් ස්ථානයට එවනු මැනව. මම මේ සිවුරු හා පාත්‍රය පිළියෙල කොට තබා, ඒවා භාර දී, ඔබ වෙත එන්නෙමැ'යි, කීයේ ය. ඇය ද එය, සතුටින් පිළිගත්තා ය. මෙසේ කී හික්කුව වෙහෙරට ගොස්, ස්වකීය ආචාර්යා-උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ ඉදිරිපිට, පා සිවුරු පිළියෙල කොට තබන්නට සූදානම් විය. එතනහි දී, කිසියම් තෙරුන් වහන්සේ නමක් 'ඇවැත්නි, ඔබ කුමක් නිසා මෙසේ කෙරේදැ'යි කී කල්හි, 'ස්වාමීනි, මාගේ පැරණි බිරිඳ අත්හැර දමන්නට, මම අපොහොසත් වෙමි. ඒ හේතුව නිසා සිවුරු හැර යන්නට, තීරණය කෙළෙමැ'යි හික්කුව කීයේ ය. මෙහි සිටි කීප නමක් හික්කුහු, ඔහුගේ අකමැත්තෙන්ම බුදුරදුන් වෙතට ඇදගෙන මෙන්, ගියහ. ඒ දුටු බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, අකමැත්ත පිට මේ හික්කුව, මෙහි කැඳවාගෙනි ආවේ කුමක් නිසාදැ'යි විමසූ සේක. 'ස්වාමීනි, මොහු මහණකම ගැන කලකිරී සිවුරු හරින්නට කැමති බව කියයි. එබැවින් අපි මොහු, ඔබවහන්සේ වෙතට රැගෙන ආවෙමු'යි හික්කුහු කීහ. 'මහණ, මේ කලකිරීම ඇත්තක් ද?' 'ස්වාමීනි, එය ඇත්තකි.' 'මහණ, ඔබ කුමක් නිසා කලකිරුණෙහි ද?' 'ස්වාමීනි, මාගේ ගිහි කල භාර්යාව නිසා පැවිද්දෙහි කලකිරුණෙමැ'යි, සියලු විස්තර බුදුරදුන් හමුවේ, ඒ හික්කුව ප්‍රකාශ කෙළේ ය. 'මහණ, ඔය ස්ත්‍රිය ඔබට අනර්ථකාරී වූයේ දැන් පමණක් නො වේ. පෙර ද ඔබ ඇය නිසා, චතුර්විධ ධ්‍යානයන්ගෙන් පිරිහී මහත් දුකකට පත් වී, මා නිසා ඒ දුකින් මිදී, නැති වූ ධ්‍යානයන් නැවත ලබා ගත්තේ යැ'යි වදාරා, මේ අතීත කථා පුවත, මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි, බෝසත් තෙමේ රාජකීය පුරෝහිතයාගේ බැමිණියගේ කුස තුළ පිළිසිඳ ගත්තේය. නිසිකල්හි, කුමරු උපත ලැබුවේ ය. එදා මුළු නුවර තිබූ සියලු ආයුධ දිලිසෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. මේ හේතුව නිසා දෙමාපියෝ කුමරුට 'ජෝතිපාල' කුමාරයා යැයි නම් කළහ. නිසිවිට පත් කුමරා තක්ෂිලාවට ගොස් සියලු ශිල්ප උගෙන, පෙරළා පැමිණ රජුට ශිල්ප දක්වා, රජු ඇතුළු පිරිස සතුටට පත් කෙළේ ය. මෙසේ ටික කලක් වැස, කිසියම් දිනෙක සියලු ඉසුරු හැර දමා, කිසිවකුට නො දන්වා, ප්‍රධාන වාසල් දොරටුවෙන් නික්ම ගොස්, කැලයට පිවිස ගක්‍රයා විසින් දෙන, දිවුල් ගසක් අසල පිහිටි

අසපුවක, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, ධ්‍යාන හා අභිඥාවන් උපදවා ගත්තේ ය. ඔහු එහි වාසය කරමින්, එහි සිටි සිය ගණන් සෘෂිවරුන්ට ප්‍රධානියා විය. මෙසේ එම ස්ථානයෙහි, සෘෂිවරු මහා පිරිසක් එකට ජීවත් වූහ. මේ ප්‍රධාන සෘෂිවරයා 'සරභංග ශාස්තෘෂ' නමින් ප්‍රකට විය. ඔහුගේ උපස්ථානයට ජ්‍යෙෂ්ඨ අන්තෝවාසිකයෝ, සත්තමක් වූහ. ඔවුන් අතුරෙන් 'සාලිස්සර' නම් වූ සෘෂිවරයා අසපුවෙන් නික්ම ගොස්, 'සුරට්ඨ' ජනපදයෙහි 'සාතෝදිකා' නම් නදිතෙර නොයෙක් දහස් ගණන් සෘෂින් පිරිවරාගෙන, වාසය කෙළේ ය. සරභංග සෘෂිවරයාගේ වෙනත් ගෝලයකු වන, 'මෙණ්ඩිස්සර' නම් වූ සෘෂිවරයා, 'පජ්ජෝතක' රජුගේ විජිතයෙහි, 'ලම්බවුළක' නම් වූ නියම්ගම ඇසුරුකොට, නොයෙක් දහස් ගණනින් සෘෂින් පිරිවරාගෙන, වාසය කෙළේ ය. 'පබ්බත' නම් වූ අනෙක් ශිෂ්‍ය සෘෂිවරයා, එක් කැලැබද ජනපදයක් ඇසුරු කෙටගෙන, නොයෙක් දහස් ගණන් සෘෂින් පිරිවරාගෙන, වාසය කෙළේ ය. සිවුවැනි ශිෂ්‍යයා වන 'කාළදේවල' සෘෂිවරයා, අවන්තියේ දකුණුපසෙහි, එක් ඝන වූ ශෛල පර්වතයක් ඇසුරු කොටගෙන, නොයෙක් දහස් ගණන් සෘෂින් පිරිවරාගෙන, වාසය කෙළේ ය. පස්වැනි ශිෂ්‍යයා වන 'කිසවච්ඡ' නම් වූ සෘෂිවරයා, තනිව ම 'දණ්ඩකි' රජුගේ 'කුම්භවතී' නම් නුවර ඇසුරුකොට ගෙන, රාජකීය උද්‍යානයෙහි වාසය කෙළේ ය. සෘෂිවරයාගේ දෙවැනි ශිෂ්‍යයා වූ තවුසා, බෝසත් සෘෂිවරයාගේ ප්‍රධාන උපස්ථායකයා වී, එතුමාගේ සමීපයෙහි වාසය කෙළේ ය. කාළදේවල සෘෂිවරයාගේ මලඡුවන් වන, නාරද නම් සෘෂිවරයා මධ්‍යම ප්‍රදේශයෙහි ආරණ්‍යයක, 'අරඤ්ජගිරි' නම් වූ පර්වත ජාලයක් මැද, තනිවම කිසියම් ගුහා ලෙනක, වාසය කෙළේ ය. අරඤ්ජරගිරි පර්වත වළල්ලට නුදුරෙන් මිනිසුන්ගෙන් ගැවසී ගත්, එක් නියම්ගමක් ඇත. ඒ ගම මැදින් ගලාබසින, මහත් වූ නදියකි. මේ නදියෙහි බොහෝ මිනිස්සු බැස නාති. උසස් රූ සිරියෙන් යුතු ගණිකාවෝ ද පුරුෂයන් පොළඹවමින්, ඒ නදී ඉවුරෙහි වාඩි වී හිඳිති. ඔවුන් අතුරෙන් එක් ගණිකාවක දැක, නාරද තවුසා ඇය කෙරෙහි, පිළිබඳ සිතක් ඇතිකොට ගත්තා ය. එයින් ම ඔහුගේ ධ්‍යානය, අතුරුදන් විය. ආශාව නිසා නිරාහාරව කල් ගෙවූ ඔහු, වියලී ගිය ශරීරයෙන් යුතුව, සතියක් එක ම තැන වැද හොත්තේ ය. ඔහුගේ සොයුරා වන කාළදේවල සෘෂිවරයා, සිය මලඡුවන් ගැන ආවර්ජනා කොට, සිදු වූ සියල්ල තත්වාකාරයෙන් දැන, අහසින් අවුත්, මලඡුවන් වෙසෙන ලෙනට පිවිසියේ ය. නාරද සෘෂිවරයා එය දැක, 'උතුමාණෙනි, මෙහි කුමට පැමිණියේ දැ'යි ඇසී ය. 'පිනැත්ත, ඔබ

අසනීපයෙන් පසුවන්නෙකි. එබැවින් ඔබට පිළිදැගුම් කරන්නට පැමිණියෙමැයි කියේ ය. ඉකබ්බි නාරද තවුසා කාළදේවල තවුසාට දොස් කියේ ය. 'ඔබ බොරුකාරයෙකැයි, හිස් වචන කථා කරන්නෙකැයි කියා, මුසාවාදයෙන් චෝදනා කෙළේ ය. කාළදේවල තවුසා ද, සිය මලඤ්චවත්තේ මේ ස්වභාවය ගැන, සිය සිත විකෘෂිත කොට නොගෙන, 'මොහුගේ මේ ස්වභාවය දුරු කළ යුතුයැයි කල්පනා කොට සාලිස්සර ඍෂිවරයා කැඳවා ගෙන ආවේ ය. නාරද ඍෂියා ඔහුට ද, මුසාවාදයෙන් චෝදනා කෙළේ ය. මෙයින් නො නැවතුණු කාළදේවල ඍෂියා මෙණ්ඩිස්සර ඍෂිවරයා ද, පබ්බතිස්සර ඍෂිවරයා ද, යන දෙදෙනා කැටුව ආවේ ය. නාරද ඍෂියා ඒ දෙදෙනාට ද, මුසාවාදයෙන් චෝදනා කෙළේ ය. මෙයින් පසු නොබා කාළදේවල තවුසා, 'මම සරභංග ශාස්තෘන් වහන්සේ කැටුව එන්නෙමැයි කියා, අහසින් ගොස් උන්වහන්සේ කැඳවාගෙන ආවේ ය. එතුමා අවුත් නාරද තවුසා දෙස බලා, 'මොහු ඉඤ්ජියයන්ගේ වසඟයට ගොදුරු වූවෙකැයි දැන, 'කිමෙක් ද? නාරදය, ඔබ ඉඤ්ජියයන්ගේ වසඟයට ගොදුරු වූවෙහි දැයි, විචාළේ ය. මේ කටහඬ ඇසූ නාරද ඍෂිවරයා අපහසුවෙන් නැගිට, එතුමාට වැද 'ඇදුරුතුමනි, එසේයැයි කියේ ය. 'නාරදය, ඉඤ්ජියන්ගේ වසඟයට නතු වූවාහු නම්, මේ ආත්ම භාවයේ දී ම වියලී ගොස්, දුක් අනුභව කොට ඊළඟ ආත්මයේ දී, නිරයෙහි උපදින්නාහු යැයි කියා, මෙසේ ද පැවසී ය.

යො ඉඤ්ජියානං කාමෙන - වසං නාර ද ගවඡති
 සො පරිචචජ්ඣො ලොකො - ඡ්චනෙතාව විසුසසති

නාරදය, යමෙක් කාමාශාවෙන්, ඉඤ්ජියන්ගේ වසඟයට යෙයිද? ඔහු (දෙව්-මිනිස්) දෙලොව ම හැර දමයි. ඡ්චත් වුවත් වියලී යන්නේ ය.

මෙහි 'යො ඉඤ්ජියානං' යනු 'නාරදය, යම් පුරුෂයෙක් රූපාදිය යහපත් වශයෙන් ගෙන, කාමාශාව නිසා, ඉඤ්ජියන් සයේ වසඟයට යයි යන අර්ථ යි. 'පරිචචජ්ඣො' යනු 'ඒ පුරුෂයා විසින් මිනිස් ලොවත්, දෙව්ලොවත් යන දෙලොව ම හැරදමා, නිරය ආදී අපායවල උපදී' යන අර්ථ යි. 'ඡ්චනෙතාව විසුසසති' යනු 'ඡ්චත්ව සිටියත් තමා බලාපොරොත්තු වන කාම වස්තු නො ලැබීමෙන්, ශෝකයෙන් වියලෙයි. මහත් දුකට පැමිණෙයි' යන අර්ථයි.

ඒ අසා නාරද ඍෂිවරයා 'ඇදුරුතුමනි, කාම සේවනය වූ කලී සැප ගෙන දෙන්නකි. එබඳු වූ සැපයක්, කුමක් නිසා දුකෙකැයි කියා දැ'යි විචාළේ ය. එවිට සරභංග ඍෂිවරයා 'එසේ නම්, ඇසුව මැනවැ'යි කියා, මෙසේ ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

2. සැපයෙන් අනතුරුව දුකට ද, දුකෙන් අනතුරුව සැපයට ද, පත් වේ. ඒ ඔබ සැපසේ සිට, දුකට පැමිණෙයහි ය. (එබැවින්) උත්තම සැපය ප්‍රාර්ථනා කරන්න.

මෙහි සුඛසානනතරං යනු 'කාම සැපයට අනතුරුව නිරය දුක් හිමි වේ' යන අර්ථය යි. 'දුකඛසස' යනු 'සිල් රැකීමේ දුකෙන් අනතුරුව දිව්‍ය-මානුෂික සැප ද, කෙළවර නිවන් සුවයට ද හේතු වේ. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, නාරදය, මෙලොව සත්ත්වයෝ කම්සුව විදින කාලයේ මියගොස්, ඒකාන්ත දුක් ඇති නිරයෙහි උපදිති. සිල් රකින උදවිය විපස්සනා වඩමින්, වෙහෙසට පත් වෙති. එහෙත් ඔවුහු දුකසේ සිල් රැක, සීල බලය නිසා, ඉහත කී ආකාරයේ සැප ලබති. මේ සඳහා මම මෙසේ කීවෙමි' යන අර්ථය යි. 'සොසි පනෙනා' යනු 'නාරදය, ඔබ දැන් ධ්‍යාන සැප නසා, ඊට වඩා සැපයකැයි සිතා, මහත් වූ කාම සිතුවිලි නිසා දුකට පැමිණියෙහි ය' යන අර්ථය යි. 'පාවිකඛබා' යනු 'මේ කෙලෙස් දුක හැර දමා, නැවත උතුම් වූ ධ්‍යාන සුවය කැමති වන්න, ප්‍රාර්ථනා කරන්න' යන අර්ථය යි.

නාරද ඍෂිවරයා 'ඇදුරුතුමනි, මේ දුක ඉවසිය නො හැක්කෙමි. එය මට දරාගත නො හැකි යැ'යි කීය. එවිට බෝසත් තවුසා ඔහු අමනා, 'නාරදය, දුකක් ඇති වූ විට, එය ඉවසිය යුතුම යැ'යි කියා මෙසේ ද පැවසී ය.

3. යමෙක් දුක් පැමිණි කල, ඒ දුක ඉවසා ද, එය පහසුවෙන් ඉක්මවා යා ද? ඒ නුවණැත්තා දුක කෙළවරෙහි ඇති, සැපය වන ධ්‍යානයට සුවසේ පැමිණෙයි.

මෙහි 'නාතිවතනති' යන මෙය 'න අනුවතනි' යනුවෙන් ද දක්වයි. පාඨය මෙය ම හෝ විය හැකි ය. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, නාරදය, යමෙක් කායික-වෛතසික දුක් සංඛ්‍යාත වූ, දුක උපත් කල්හි,

අප්‍රමාදී ව ඒ දුක නැති කිරීම සඳහා උපාය යොදමින්, දුක ඉවසමින්, ඒ දුකට අනුවර්තනය නො වේ ද? එහි වසඟයට නොගොස්, ඒ ඒ උපායන්ගෙන් ඒ දුක මැඩ පවත්වයි ද? විනාශ කරයි ද? ඒ නුවණැත්තා දුක් කෙළවර කිරීම නම් වූ, නිරාමිස සුවය වන, ධ්‍යාන සුවය හිමිකර ගනී ද? එය හෝ එසේ නැති නම්, දුකේ කෙළවර වන, නිවන් සැප ලබාදී? ඔහු වෙහෙසක් නැති ව ම, ඒ තත්වයට පත් වේ' යන අර්ථ යි.

මේ සියල්ල අසා සිටි නාරද සෘෂියා 'ඇදුරුතුමනි, කාම සුඛය නම් උත්තම සුඛය යි. එය අතහැර දමන්නට නො හැක්කෙමැ'යි කීය. ඉක්බිති බෝසත් සෘෂිවරයා ඔහු අමතා 'නාරදය, ධර්මය නම් කිසිදු කරුණක් නිසා, නො නැසිය යුතු යැ'යි කියා මෙසේ ද පැවසී ය.

4. දියුණුවට හේතු නො වන බැවින් ද, යහපතට කරුණු නො වන බැවින් ද, කාමයන්ට ආශා නො කළ යුත්තේ ම ය. ඇති තත්වය විනාශ කොටගෙන, ධර්මයෙන් වෙන් වීම සුදුසු නො වේ.

මෙහි 'කාමානකාමා' යනු 'කාමයන්ට ආශා කිරීම යි. වස්තු කාම ප්‍රාර්ථනා කිරීම', යන අර්ථ යි. 'නානස්වා නස්කාරණා' යනු 'අනර්ථය ඇති කරන බැවින් ප්‍රයෝජනයක් නැත. යහපත ද ඇති නො කරයි', යන අර්ථ යි. 'න කතඤ්ච නිරංකචා' යනු 'නිෂ්පාදනය කරන ලද, ධ්‍යානය විනාශ කොට', යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. 'එනම්, නාරදය, වස්තු කාම ප්‍රාර්ථනා කිරීමෙන්, ධර්මයෙන් බැහැර වීම නුසුදුසුය. එක් නරකක් වූ කල්හි, එය නැති කිරීමට උත්සාහ ගත යුතු ය. අනර්ථයෙන් අනර්ථය ම ඇතිකරන බැවින්, ධර්මයෙන් බැහැර වීම නුසුදුසු ය. 'මට අසවල් යහපත ඇති වන්නේ යැ'යි, මෙසේ හිතවැඩ සලසන බැවින් ද, ධර්මයෙන් ඉවත්වීමට නුසුදුසු ය. උපදවා ගන්නා ලද, ධ්‍යාන සුවය විනාශකොට, ධර්මයෙන් ඇත්වීමට සුදුසු නොවේ' යන අර්ථයි.

මෙසේ සරභංග මුනිවරයා, ගාථා සතරකින් දහම් දෙසූ කල්හි, කාළදේවල සෘෂියා නැවතත් සිය මලණුවන්ට ඔවදන් දෙමින්, මෙසේ පැවසී ය.

5. ගෘහපතියකුට වෙහෙසීම සුදුසු ය. බෙදා හදා පරිභෝගය ද, සුදුසු ය. වාසියක් වූ කල්හි, උද්දාමයට පත් නො වීමද මැනවි. සම්පත විනාශයේ දී ඇද නො වැටීම ද මැනවි.

මෙහි 'දුකබං ගහපතං' යනු 'නාරදය, ගිහිගෙහි වසන ගෘහපතියන්ට, හෝග සම්පාදනය සඳහා අනලස් බව, දක්ෂතාව, කාර්යශීලීභාවය සංඛ්‍යාත වූ දුක් යහපත් ය. එය කුසලතා වර්ධනයකි', යන අර්ථ යි. 'සංවිහජ්ජඤ්ච හෝජනං' යනු 'දුක සේ උපදවා ගත් හෝග, දැහැමි මහණ බ්‍රමණන්ට බෙදා, පරිභෝග කිරීමත්, දෙවැනි යහපත් කරුණ යි', යන අර්ථයි. 'අභාසො අසුලාහෙසු' යනු 'මහත් වූ ඉසුරු ලැබූ කල්හි, ප්‍රමාදයට තුඩු දෙන උඩගුකම, ආධිමඛරකම ඇති කොට නො ගැනීම ද, තෙවැනි යහපත් කරුණ යි' යන අර්ථයි. 'අසුබ්‍යාපනති' යනු 'යම්විටෙක තමාගේ සම්පත් විනාශයක්, යශස් හානියක් වේ ද? එකල්හි, එයින් ඇද නො වැටීම, වෙහෙසට පත් නො වීම, සිවුවන යහපත් කරුණ යි', යන අර්ථ යි. එබැවින් නාරද, ඔබ 'මගේ ධ්‍යානය නැති වී යෑ'යි ශෝක නො කරව. ඉදින් ඉන්ද්‍රියන්ගේ වසඟයට නො යන්නේ නම්, ඒ ඔබේ නැති වූ ධ්‍යානය, නැවත ප්‍රකෘතිමත් වන්නේ ය' යන අර්ථ යි.

දෙවන වතාවටත් මෙසේ කාළ දේවල විසින්, නාරද සෘෂියාට අවවාද දුන් බව දත්, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සම්බන්ධයෙන්, බුද්ධත්වයෙන් පසුව වදාළ ගාථාවකි මේ.

6. ඒ අසිත (කාළ) දේවල තවුසා ඔවුන්ට යමක් කියේ ද? පාණ්ඩිත්යය එපමණෙකි. යමෙක් ඉන්ද්‍රියයන්ගේ වසඟයට යයි ද? ඊට වඩා පවිටු කිසිවෙක් නැත.

'මහණෙනි, ඒ මේ දේවල තවුසා, යමක් කීවේ ද? ඒ පාණ්ඩිත්යය එපමණෙකි. යමෙක් ආශාව නිසා ඉන්ද්‍රියන්ගේ වසඟයට යයි ද? ඔහුට වඩා, අන් පවිටෙක් නැත' යන අර්ථයි.

ඉක්බිති සරභංග සෘෂිවරයා ඔහු අමතා, 'නාරදය, පළමුකොට මෙය අසන්න. මෙලොව යමෙක් මුලින් ම කළ යුතු දේ, නො කෙරේ ද? ඔහු 'කැලයට පිවිසි මාණවකයා මෙන්, ශෝක කෙරේ. වැලපේ යෑ'යි කියා, මේ අතීත කථාව මෙසේ පැවසී ය.

පෙර කසී රටට අයත් එක්තරා නියමිගමෙක උසස් රූප සම්පත්තියෙන් යුතු කිසියම් බ්‍රාහ්මණ තරුණයෙක් විසි ය. ඇතකුට හා සමාන ශක්තියකින් යුතු ඔහු, මහත් බලසම්පන්නයෙකි. කිසියම්දිනෙක කල්පනාවෙහි වැටුණු ඔහු, 'මේ කෘෂි කර්මාන්ත ආදිය කොට මවුපියන්ට උපස්ථාන කිරීමෙන්, මට ඇති ප්‍රයෝජනය කුමක්ද? අඹුදරුවන්ගෙන්, ඇති ඵලය කිම? දානාදී පින්කම්වලින් ද, ප්‍රයෝජනයක් නැත. එබැවින් කිසිවකු පෝෂණය නො කොට, කිසිදු පින්කමක් නො කොට, කැලයට පිවිස, මුවන් මරා, මම මා ම පෝෂණය කරන්නෙමැ'යි සිතූ ඔහු, පංචායුධ සන්නද්ධව හිමවතට පිවිස, නන්වැදෑරුම් මුවන් මරා කමින්, හිමාල වනපෙතෙහි 'විධවා' නම් වූ නදී තෙර, පර්වත වළල්ලකින් වට වූ පර්වත මණ්ඩලයක් මැද, වාසස්ථානය කොටගෙන, එහි මුවන් මරමින් උන්ගේ මස් අගුරෙහි ලා පුළුස්සා කමින්, වාසය කෙළේ ය. කිසියම්දිනෙක ඔහු 'මම සදාකල් ශක්තිවන්තයෙක් ව ජීවත් නො වෙමි. දුර්වල කාලයක දී කැලයේ ජීවත්වීමට ද අසීරු ය. ඒ නිසා දැන් දැන් ම, විවිධාකාර මුව වර්ගයන්, මේ පර්වත මණ්ඩලය තුළට දක්කාගෙන අවුත්, ඔවුන් මෙහි ගාල්කොට, දොරටුවක් ද යොදා, කැලයේ සංචාරය කිරීමකින් තොරව ම, හිතේ හැටියට මුවන් මරා කරන්නෙමි'යි සිතා ඒ අයුරින් ම ක්‍රියාත්මක වී, එය ද ඉටුකොට ගත්තේ ය. මෙසේ කල්ගත වෙද්දී, ඔහුගේ කර්මය බරපතල විය. දිට්ඨමම වේදනීය කර්මය විපාක දීමෙන් මුලින්ම ඔහුගෙ අත-පය වලංගු නැති වී, පසු ව ඒවා කොර විය. ඔබ-මොබ යන්නටවත්, හිටගන්නටවත් ඔහුට නො හැකි විය. කෑ යුතු, බිදිය යුතු, පානය කළ යුතු කිසිවක් ඔහු අසල නැත. ඒ නිසා ඔහුගේ සිරුර මැල වී ගියේ ය. ඔහු මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයෙක් බවට පත් විය. ඔහුගේ සිරුර ශ්‍රීෂ්ම කාලයෙහි, මහපොලව මෙන්, ඇඟ පුරා පැලී විවරව ගියේ ය. පැලී වළං පැලුණු පොළොවක් මෙන් විය. දුර්වර්චණ වූ සිරුරකින් යුතු ඔහු, ඉතා බිහිසුණු වූ, මහා දුකක් අනුභව කෙළේ ය.

මේ අතර සිව් රටේ සිව් රජතුමා කිසියම් දිනෙක කැලයට වැදී, මුවෙකු මරා ගින්නෙන් පුළුස්සා, මස් කෑමට ආශාවක් ඇති වී, සිය ඇමැති මඩුල්ලට රජය භාරකොට, තෙමේ පංචායුධයෙන් සන්නද්ධ වී පිරිසක් ද ගෙන, හිමාල වනයට පිවිසියේ ය. එසේ පිවිසි ඔහු, මුවකු මරා මස් අනුභව කරමින් ම, ක්‍රමයෙන් ඉහත කී පර්වත වළල්ල දෙසට පිය නගා, අහම්බෙන් මෙන් ඒ පුරුෂයා දැක මහත් බියට පත් විය. ධෛර්ය උපදවා ගත් රජතුමා, ඒ මිනිසාට ළං වී, 'පින්වත් පුරුෂය, නුඹ කවරෙක්දැ'යි විචාළේ ය. 'ස්වාමීනි,

මම මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයෙක්මි. මගේ ම කර්මය නිසා, එහි ඵලය මෙසේ අනුභව කරමි. පින්වත, ඔබ කවරෙක් ද?' 'පුරුෂය, මම සිව් රටේ රජතුමා වෙමි.' 'එසේ නම් කුමට මෙහි පැමිණියෙහි ද?' 'මුව මස් කෑම සඳහා ය.' 'මහරජතුමනි, මම ද මෙහි පැමිණියේ, ඔය කාරණයටම ය. දැන් මම එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයෙක් වීමි'යි කියා, සියල්ල විස්තර වශයෙන්, රජුට පැහැදිලි කොට දී, තමාගේ දුක්ඛිත බව රජුට පැහැදිලි කරමින්, මෙසේ කීවේ ය.

7-8 සිව් රජතුමනි, සතුරන්ගේ අතට පත් වූවකු මෙන්, (යමෙක්) මගේ තත්වයට වැටේ ද? රැකියාව, ශිල්ප ශාස්ත්‍ර දැනුම, දක්‍ෂකම්, විවාහය, ශීලය, මෘදු බව යන මෙතෙක් යශස් බැහැරකොට, ස්වකීය (පාප) කර්මයන් නිසා, (මනුෂ්‍ය ප්‍රේතව) උපන්නෙමි. ඒ මම දාහකගෙන් පැරදුනකු මෙන්, නෑයන් නැත්තෙක් ව, යම් සේ ආර්ය ධර්මයෙන් පහ වූයෙමි ද? එසේම මම ප්‍රේතයෙක් ද වූයෙමි.

9. සැප කැමැත්තන් දුකට පමුණුවා, මේ තත්වයට පත් වූයෙමි. ඒ මම ගින්නෙහි වැටුණකු මේ, වෙමි. සැපක් නො ලබමි.

මෙහි 'අමිත්තානංව හප්පං' යනු 'සතුරන් අතට පත් ධනය මෙන්, විනාශ විය' යන අර්ථ යි. 'සිව' යනුවෙන් රජුට අමතයි. 'පපෙපාති මාමිව' යනු 'මා වැනි පවුකාරයෙකු බවට පත් වේ. තමාගේ ක්‍රියාවෙන් විනාශයට පැමිණේ යැයි, කියන ලදී', යන අර්ථ යි. 'කමමං' යනු 'කෘෂිකර්ම ආදී වූ, ජීවන කර්මාන්ත', යන අර්ථ යි. 'විජජං' යනු 'හස්ති ශිල්ප ආදී වූ නානාවිධ ශිල්ප', යන අර්ථ යි. 'දකෙධායාං' යනු නොයෙක් ආකාරයෙන් වස්තුව ඉපදවීමේ දක්‍ෂතාව', යන අර්ථ යි. 'විවාහං' යනු 'ආවාහ-විවාහ සම්බන්ධතාවලින්, සම්පූර්ණත්වයට පත්වීම', යන අර්ථ යි. 'සීලමඟුවං' යනු පංචශීලයද, 'මද්දව' යන්නෙන් මෘදු වචන, හිතකාමී බව, පවින් වැළකීම, කල්‍යාණ මිත්‍රතාව, අදහස් කෙරේ' යන අර්ථ යි. 'එතෙව යසෙ හාපෙඤා' යනු මෙපමණක් වූ මේ යශස් ගෙන දෙන ධර්මයන් නසා', යන අර්ථ යි. 'නිබ්බතො සේහි කමෙමහි' යනු 'ස්වකීය කර්මයන් හේතු කොටගෙන උපන්නෙමි' යන අර්ථ යි. මින් කියන ලද්දේ මේ අර්ථය යි. එනම්, 'මහරජතුමනි, මම මේ ලෝකයෙහි ඉසුරු ලබාගැනීමට කළ යුතු වූ, කිසිදු කර්මයක් සිදු නො කොට, ශිල්ප ද නො ඉගෙන, උපායන්ගෙන් හෝග සම්පාදනය නො කොට, ආවාහ-විවාහ ද සිදු නො කොට, සිල් නො රැක,

නො කටයුතු දේ කරන මා, එයින් වලක්වා ගෙනැවිත් කලාණ මිත්‍රයන්, ඇසුරු නො කොට, මේ සා විශාල යශස් ඇති කළ හැකි, යශස් ලෙස ලෝකයා විසින් සම්මත කොට ගත්, සියලු සම්පත් හා ධර්මයන් බැහැර කොට, ඒවා ඉවත දමා, මේ මහා කැලයට පිවිස, විහිත් කරගත් පාප කර්මයන් නිසා, දැන් මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයෙක් ව ඉපදුනෙමි'යි යන අර්ථ යි. 'සහසසජ්ඣෝව' යනු 'දාහකින් පැරදුණු මිනිසකු මෙන්', යන අර්ථ යි. ඒ මම ධාර්මික ලෙස සම්පත් උපදවන්නෙක් නම්, ඒ දහස් ගණන් වූ, නොයෙක් සම්පත්වලින් පැරදුණෙමි' යන අර්ථ යි. 'අපරායණෝ' යනු 'අසරණයෙක්, පිහිටක් නැත්තෙක් වූයෙමි' යන අර්ථ යි. 'අරියධම්මා' යනු 'සත්පුරුෂ ධර්මයෙන්', යන අර්ථ යි. 'යථා ජේතෝ' යනු 'යම් සේ මළේ ද? ප්‍රේතව උපදින්නේ ය. මම ජීවත් වුවත්, එසේ මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයෙක්ව ඉපදුණෙමි.' යන අර්ථයි. 'සුඛකාමේ දුකඛාපෙත්වා' යනු 'සැප කැමති සත්ත්වයන්, දුකට පමුණුවා' යන අර්ථ යි. 'ආපනෙනාසමි පදං ඉමං' යනු 'එබඳු වූ මේ ප්‍රේත කොටසට වැටුණෙමි' යන අර්ථ යි. 'පථං' යනු ද පාඨයකි. මේ දුකට හේතුභූත වූ, ආත්ම භාවයකට පැමිණියෙමි' යන අර්ථයි. 'විනොභානුමනාමිව' යනු 'ගින්නට 'භානුමා' යැයි කියනු ලැබේ. 'දැල්ලෙන් තොර, ගිනි අඟුරුවලින් වටේට ගැවසී ගත්තාක් මෙන්, සිරුරෙහි උපන්, මහා දැවිල්ලෙන් දැවෙමින්, කායික-වෛතසික සැපයක් නම්, නො විඳිමි'යි කියයි', යන අර්ථ යි.

ඔහු මෙසේ ද කියා, 'මහරජතුමනි, මම සැප කැමැත්තෙන් අනුන්ට දුක් ඇති කොට, මේ භවයේ දී ම, මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයෙක්ව උපන්නෙමි. එබැවින් ඔබතුමා පව් නො කරනු මැනව. තමාගේ නගරයට ගොස්, දානාදී පින්කම් කරනු මැනවැ'යි කීවේ ය. රජතුමා ද, ඒ කී ලෙසින් ම කටයුතු කොට, ජීවත් ව සිට, මැරී ගොස් දෙව්ලොව උපන්නේ ය.

සරභංග ඍෂිවරයා මේ කාරණය ගෙනහැර දක්වා, නාරද තවුසා, මැනවින් දැනුම්වත් කෙළේ ය. ඔහු ද මුනිවරයාගේ කථාවෙන් සංවේගය උපදවා ගෙන, එතුමාට වැද, සමා කරවාගෙන, කසිණ භාවනා වඩා, ඇති වූ ධ්‍යාන ප්‍රකෘතිමත් කොට ගෙන, යහතින් කටයුතු කෙළේ ය. සරභංග ඍෂිවරයා, නාරද තවුසාට තවදුරටත්, එහි වසන්නට ඉඩ නො දී, ඔහු රැ ගෙන ගොස්, තමාගේ අසපුවෙහි පහසුවෙන් ජීවත් වීමට, ඉඩ සලසා දුන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, සත්‍යය ප්‍රකාශ කොට, ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, කලකිරීමෙන් ජීවත් වූ හික්කුච සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා නාරද තවුසා නම්, මේ කලකිරුණු හික්කුච යි. සාලිස්සර තවුසා නම්, සැරියුත්තරණුවෝ ය. මෙණ්ඩිස්සර තවුසා නම් කාශ්‍යප තෙරණුවෝ ය. පබ්බත තවුසා නම්, අනුරුද්ධ තෙරණුවෝ ය. කාළදේවල තවුසා නම්, කච්චායන තෙරණුවෝ ය. අනුශිෂ්‍ය තවුසා නම්, ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. කිසවච්ඡ තවුසා නම්, මුලලන් තෙරණුවෝ ය. සරභංග සෘෂිවරයා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.8

ආදිත්ත ජාතකය

'ආදිත්තසමීං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වෙසෙන සේක. අසදාශ මහා දානය නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. මේ දානය සම්බන්ධයෙන් වැඩිමනත් විස්තර 'මහා ගෝවින්ද' සූත්‍ර වර්ණනාවෙන් දැනගත හැක. මේ දානය පැවැත් වූ දිනයට පසු දින, දම්සභාවෙහි රැස් වූ හික්කුචු, 'ඇවැත්නි, කොසොල් රජතුමා මැනවින් සොයා බලා, උතුම් පුණ්‍ය ක්‍ෂේත්‍රය හඳුනාගෙන, බුද්ධ ප්‍රමුඛ වූ ආර්ය මහා සංඝරත්නයට මහදන් දුන්නේ යැ'යි, ඒ දානය ගැන කතා කරමින් හුන්න. මේ අතර එතැනට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ, හික්කුච්ච සාකච්ඡා කළ කරුණු, ඔවුන්ගෙන්ම විමසා දැන, 'මහණෙනි, රජතුමා මැනවින් සොයා බලා, අනුන්තර වූ පින් කෙත මැනවින් හඳුනාගෙන, ඒ ආර්ය සංඝයා විෂයෙහි දන් දීම වූ කලී, මහා ආශ්චර්යයක් නොවේ. පෙර පැරණි පඬිවරු පවා, එසේ මැනවින් සොයා බලා දන් දුන්නාහු යැ'යි, වදාරා මේ අතිත කතා පුවත මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර 'සෝවිර' රටේ 'රෝරුව' නුවර 'හරත' මහරජතුමා දසරාජ ධර්මයන් නො ඉක්මවා සිටු සඟරාවතීන්, (සතර සංග්‍රහ වස්තුවෙන්) මහජනයාට සංග්‍රහ කරමින්, ජනතාවට පියකු මෙන් ද, මවක මෙන් ද, වැඩ වඩමින්, දිළින්දන්ට වණිබ්බකයන්ට (වූර්ණනා කොට යමක් ඉල්ලන්නන්ට), යාවකයන්ට, මහදන් දුන්නේ ය. 'සමුද්දව්ජයා' නම් වූ දේවිය රජුගේ අග මෙහෙසියයි. ඇය පණ්ඩිත ය. ඤාණ සම්පන්න ය. කිසියම් දිනෙක ස්වකීය දන් වැට පරික්ෂා කරමින් සිටි රජතුමාට, 'මාගේ මේ දානය, දුසිල්වත් කැදර උදවිය පරිභෝග කෙරෙහි. ඒ හේතුව නිසා, මාගේ මේ ක්‍රියාවත්, මාත්, නුවණැත්තන්ගේ සිනාවට, පරිභාසයට ලක් වන්නට බැරිකමක් නැත. එබැවින් මම සීලසම්පන්න වූ, අග්‍ර දක්ෂිණෙයා වූ, පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේට දන් දෙන්නෙමැ'යි, කල්පනා කොට බලා 'පසේ බුදුවරු නම් හිමාල වනපෙතෙහි වසති. කවරෙක් නම් උන්වහන්සේට ආරාධනා කොට, මෙහි වැඩම කරවන්නේද? කවරකු නම්, ඒ වෙනුවෙන් හිමවතට යවන්නෙමි දැ'යි, ඒ ගැන කල්පනා කරමින් සිට, තම සිත්හි ඇති වූ ඒ අදහස, තම දේවියට දැනුම් දුන්නේ ය. 'මහරජතුමනි, ඔබතුමා මේ ගැන කරදර නොවනු මැනව. ඔබතුමා මෙතෙක් දුන් දානයේ බලයෙන් ද, සීලයේ හා සත්‍යයේ බලයෙන් ද, මල් වට්ටියක් අතට ගෙන, අධිෂ්ඨාන බලයෙන් ඒ මල් පසේබුදුවරුන්ට ආරාධනා පිණිස, උන්වහන්සේ වෙත යවා, එම ආරාධනාව පිළිගෙන උන්වහන්සේ මෙහි වැඩිකල්හි, සියලු පිරිකර සහිතව, අපි මහදන් පවත්වමු යැ'යි, දේවිය රජතුමාට කීවා ය. රජතුමා ද, 'යහපතැ'යි කියා එය පිළිගෙන 'මුළු නගර වැස්සෝ, සිල් සමාදන් වෙත්වා'යි බෙර හසුරුවා, පිරිවර ජනයා සහිතව තෙමේ ද, පෙහෙවස් සමාදන් වී, සිරිත් පරිදි දන් වැට ද ආරම්භ කොට, සමන්මල්වලින් පිරුණු රන් බඳුනක් දෝතට ගෙන, ප්‍රාසාදයෙන් බැස, රාජාංගනයෙහි මැද සිට, පොළොවෙහි පසග පිහිටුවා, නැගෙනහිර දෙසට වැද, නැවත මල් වට්ටිය දෝතට ගෙන, 'මේ නැගෙනහිර දිසාවේ, යම්තාක් රහතන් වහන්සේ වෙත් ද? උන්වහන්සේට මාගේ නමස්කාරය වේවා! ඉදින් අප කෙරෙහි යම්කිසි ගුණයක් ඇත්නම, එය සලකා අප කෙරෙහි අනුකම්පා උපදවා, අපගේ දානය පිළිගනු මැනවැ'යි කියා, මල් මීටවල් සතක් අහසේ පා කොට හැරියේ ය. පෙරදිග දිසාවෙහි පසේ බුදුවරුන් නොමැති බැවින්, රජුගේ ආරාධනාව නිෂ්ඵල විය. එම දිසාවෙන් කිසිවකු පැමිණියේ ද නැත. ඉන් පසුබැමකට පත් නො වූ රජතුමා, පළමු කී පිළිවෙළට ම ඊට පසුවදා ද සැරසී, දකුණු දිශාවට නමස්කාර කොට, දකුණු දෙසි බලා ආරාධනාවද සිදුකොට, අනතුරුව මල් අතට ගෙන ඒවා අහසෙහි පා කොට හැරියේය. දකුණු දිශාවෙහි ද, පසේ බුදුවරුන්

නොමැති බැවින්, රජුගේ ආරාධනාව නිෂ්ඵල විය. මෙසේ මේ ආරාධනාව තෙවන දිනයෙහි බටහිර දිශාවට ද, සිව්වන දිනයෙහි උතුරු දිශාවට ද, රජතුමා සිදු කෙළේ ය. 'උතුරු දිශාවේ හිමාල පෙදෙසෙහි වාසය කරන පසේ බුදුවරු වෙත් නම්, උන්වහන්සේ ඒකාන්තයෙන්, අපගේ මේ දානය පිළිගනිත්වා'යි රජතුමා, සමන්මල් සත්මීට ගුවනට මුදා හළේ ය. ඒ සමන්මල් පාවී ගොස්, 'නන්දමූලක' පර්වත ප්‍රාන්තයෙහි පන්සියයක් පසේබුදුවරුන් වහන්සේට, ඉහළින් මල්වියනක් මෙන් සැකසී, අනතුරුව ක්‍රමයෙන් බිමට වැටුණි. මේ කාරණය ගැන ආචර්ජනා කොට බැලූ, එක් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක්, මෙය රජුගේ දානයට කළ ආරාධනාවක් බව වටහා ගෙන, පසු දා පසේබුදුවරුන් සත්නමක් අමතා, 'උතුමනි, රටේ රජතුමා ඔබ හැමට ආරාධනා කෙරේ. එබැවින් 'රජුට සංග්‍රහ කරන්නේ නම්, මැනවැ'යි වදාළ හ. එය පිළිගත් පසේබුදුවරු අහසින් වැඩම කොට, රාජකීය දොරටුව අබියස පෙනී සිටිය හ. උන්වහන්සේ දුටු රජතුමා මහත් සොම්නසට පත් ව, නමස්කාර කොට, උන්වහන්සේ ප්‍රාසාදය වෙත වැඩම කරවා, මහත් වූ සත්කාර සම්මාන කොට, දන් පිරිනමා බත් කීස අවසන් වූ කල්හි, උන්වහන්සේට වැද 'ස්වාමීනි, හෙටත් මාගේ දානයට වඩිනු මැනවැ'යි, මෙලෙසින් පුන පුනා ආරාධනා කොට, දින හයක් පුරාවට නො කඩවා මහදන් පැවැත්වීය. සත්වැනි දින සියලු පිරිකර සහිත ව, දානය සකසා සත්රුවනින් වැඩදමන ලද, ඇඳ පුටු පණවා, තුන් සිවුරු ප්‍රධානකොට, සියලු ම ශ්‍රමණ පරිභෝග වස්තූන් පසේ බුදුවරුන් සත්නම ඉදිරියෙහි තබා, 'මේ සියලු පිරිකර ඔබ හැම දෙනා වහන්සේ විෂයෙහි දෙමු'යි කියා, උන්වහන්සේට දානය පිරිනැමූ රජතුමා හා දේවිය යන දෙදෙනා දන් වළඳ අවසන් වූ පසේබුදුවරුන් වෙත, දොහොත්මුදුන් දී නමස්කාර කරමින් ම බලා සිටියහ. උන්වහන්සේ සත්නම අතුරෙන් 'සංඝපෙර' වූ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, රජු ඇතුළු පිරිසට අනුමෝදනා බණ වදාරමින්, මෙසේ පැවසූ සේක.

ආදිත්තසමී අගාරසමී - යං නිහරති භාජනං
 තං තසස හොති අපථාය - නො ව යං තපථ ඩයහති

හිනිගත් ගෙයකින් යම් බඳුනක් බැහැර කෙරේ ද? එය ඔහුට ප්‍රයෝජන පිණිස පවතී. එසේ නොවුණහොත්, එය එහි දැවී යයි.

එවමාදිපිනො ලොකො - ජරාය මරණෙන ව
නීහරෙථෙව දානෙන - දිනනං හොති සුනීහනනති

එසේ ම ලෝකයා ජරාවෙන් ද, මරණයෙන් ද, ගිනිගෙන ඇත්තේ ය. දන් දීම (ගිනිගත් ගෙයින්) බඩු ඉවත් කිරීමක් වැනි ය. දුන් දේ නම්, මැනවින් රැකගත් දෙයක් වේ.

මෙහි 'ආදිතතසම්' යනු 'එවෙලෙහි ගිනිගත්', යන අර්ථ යි. 'භාජනං' යනු 'කිසියම් උපකරණයක්' යන අර්ථයි. 'නො ව යං තත්' යනු 'එහි යමක් දැවේ ද? යටත් පිරිසෙයින් තණ ඇතිරියක් වුවත්, ඒ සියල්ල ඔහුට අනුපකාරීම් වේ' යන අර්ථ යි. 'ජරාය මරණෙනව' යන්න ප්‍රකට දේශනාවකි. අර්ථ වශයෙන් මෙය, 'එකොළොස් ගින්නෙන් ඇවිලගත්, ලෝකයෙන් දැවීම් දාන වස්තුවට වැටෙන, ඒ ඒ පිරිකර දානය වූ කලී, සිතාමතා බඩු ඉවත් කරගැනීමක් වැනි ය' යන අර්ථ යි. 'දිනනං' යනු 'අල්ප වශයෙන් හෝ බොහෝ වශයෙන් හෝ යමක් දෙන ලද ද? එය මැනවින් රැකගත් දෙය නම් වේ' යන අර්ථයි.

මෙසේ සංඝතෙර වූ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, ස්වකීය අනුමෝදනාව නිමකොට, 'මහරජතුමනි, අප්‍රමාදීව කටයුතු සිදුකළ මැනවැයි, රජුට ඔවදන් දී, අහසට පැන නැගී රජමාලිගාවේ කර්ණිකාව අතරින් නික්ම, නන්දමූලක පර්වත ප්‍රාන්තය බලා වැඩි සේක. රජු විසින් උන්වහන්සේට පිදු පිරිකර ද, උන්වහන්සේ සමග ම අතුරුදන් වී නන්දමූලක පර්වත ප්‍රාන්තයෙහි ම, නිසි තැනෙක තැන්පත් විය. රජුගේද රාජදේවියගේ ද ශරීරයත්, අධික වූ ජීවිතියෙන් පිරී ගියේ ය. මෙසේ සංඝතෙර පසේබුදුරජාණන් වහන්සේ රජමැදුරෙන් ඉවත්ව වැඩිය පසු, සෙසු පසේ බුදුවරු එක් එක් නම, එක් එක් ගාථාව බැගින් අනුමෝදනා පිණිස වදාරා, එකී අයුරෙන් ම ස්වකීය පිරිකරත් සමගම නන්දමූලක පර්වත ප්‍රාන්තය කරා වැඩිය හ. උන්වහන්සේ වදාළ ගාථා පහත දැක්වේ.

3. යම් පුද්ගලයෙක් උට්ඨාන චීර්යයෙන් උපයාගත් දැයින්, ධර්මලාභී උතුමකුට දන් දේ ද? ඒ තැනැත්තා යමයාගේ 'වේතරණී' නිරය ඉක්මවා, දිව්‍යමය ස්ථානයන්ට පැමිණේ.

4. දානයක් යුද්ධයක් සමාන යැයි කිහි. සත්පුරුෂ වූ විකදෙනෙක්, බොහෝ දේ ජයග්‍රහණය කෙරෙහි. ඉදින් ශ්‍රද්ධාවෙන් යුතුව, සුලු දෙයක් දන් දුන්නත්, එයින් ඔහු පරලොවදී ද, සැපයට පත් වේ.

5. සුදුස්සන් සොයා බලා දන් දීම, බුදුරදුන් විසින් පසස්නා ලද්දකි. මේ මිනිස්ලොව දන් දීමට සුදුසු කෙනෙක් වෙත් ද? ඒ අය (උතුමන්) කෙරෙහි දුන් දේ, මහත් ඵලය. මනා වූ කෙනක වපුරන ලද බීජ වැනි ය.

6 යමෙක් සත්ත්ව හිංසාවෙන් තොරව හැසිරේ ද? අනුන්ගේ අපවාද නිසා පවී නො කෙරේ ද? (පවට) බිය නිසා ඔහු පැසසුම් ලබයි. එහි (පවෙහි) සුරයා පැසසුම් නො ලබයි. සත්පුරුෂයා බිය නිසා පවී නො කෙරේ.

7. අවම වූ බ්‍රහ්මචරියාවෙන් ද, රජ කුලයෙහි උපදියි. මධ්‍යම වූ බ්‍රහ්ම චරියාවෙන්, දේවත්වයටද, උපරිමයෙන්, නිවනට ද පත් වේ.

8. ඒකාන්තයෙන් දානය විවිධ ආකාරයෙන් පසස්නා ලද්දකි. දානයටත් වඩා, ධර්මයට පැමිණීම උතුම් ය. පෙරත් එනම්, ආදියේ දී නුවණැති සත්පුරුෂයෝ, නිවන් අවබෝධයම කළහ.

මෙහි 'ධම්මලද්ධසස' යනු 'රහතන් වහන්සේ ආදිකොට, යම්තාක් ශුෂ්ක විදුර්ශක යෝගාවචරයා, ධර්මය ලද බැවින් 'ධම්මලද්ධ' නම් වේ. ඔහු ම උටයාන චීර්යයෙන්, ඒ ධර්මය අවබෝධ කොටගත් බැවින් 'උටයානචීර්යායගත' නම් වේ. එබඳු පුද්ගලයකුට, යම් තැනැත්තෙක් දන් දේ ද?' යන අර්ථ යි. 'උටයාන චීර්යයෙන් යුතු ව, ධාර්මිකව උපයා ගත් දැයින්, ප්‍රථම කොටස ගෙන, යම් පුද්ගලයෙක් සිල්වතුන් කෙරෙහි දන් දෙයිද?', යන අර්ථ යි. උපයෝග (දුකියා) අර්ථයෙහි සාමී වචනය (ඡට්ඨී විභක්තිය) යොදා, මෙහි අර්ථය දක යුතු ය. 'වෙනරණී' යනු ප්‍රකට දේශනාවකි. 'අටමහා නිරයන් ද, සොළොස් ඔසුපත් නිරයන් ද, ඉක්මවා, යන අර්ථයි. 'දිබ්බානි යානානි උපෙති' යනු 'දෙව්ලොව උපදී' යන අර්ථයි. 'සමානමාහු' යනු 'සමාන කොට කියති' යන අර්ථ යි. වස්තුව ඉවර වේ යැයි යන බියෙන් පෙළෙන්නාට දානය වලංගු නැත. බියෙන් පෙළෙන්නාට යුද්ධය වලංගු නැත. ජීවිතශාව අත්හැර, යුද්ධයට පිවිසුණු තැනැත්තා ම, යුධ කීර්මෙහි හැකියාව ලබයි. සම්පත්වල ආශාව දුරු කළ දායකයාම, දන්

දීමේ හැකියාව ලබයි. ඒ නිසා ම දන් දීමත්, යුද්ධ කිරීමත්, සමානකොට කියති, යන අර්ථයි. 'අපපාපි සනතා යනු 'ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් ක්‍රියා කෙරෙන ටිකදෙනෙක්, බොහෝ දේ ජයග්‍රහණය කෙරෙති. එපරිද්දෙන් ම අල්ප වූ, පරිත්‍යාගී චේතනාවක්, බොහෝ මිසුරු සිත් ද, ලෝභාදිය ද, කෙලෙස් සමූහයන් ද, පරදවා ජය ගනී' යන අර්ථයි. 'අපපමපි චෙ' යනු 'දිය යුතු දාන වස්තුව මද වුවත්, කර්මය හා ඵලය විශ්වාස කෙට ගෙන දෙයි' යන අර්ථයි. 'තෙනෙව සො' යනු 'මහරජතුමනි, ඒ මද වූ දාන වස්තුවෙන්, අල්ප වූ පරිත්‍යාගයෙන්, ඔහු පරලොව දීත් සැප ඇත්තෙක් වේ' යන අර්ථයි. 'විවෙය්‍යදානං' යනු 'දිය යුතු දේත්, දිය යුතු අයත්, සොයාබලා දුන් දානය යි. එහිදී මොනවා හෝ නොදී, අගු වූ ද, ප්‍රණීත වූ ද දාන වස්තුවක් සපයාගෙන, පරිත්‍යාග කිරීම, 'දිය යුතු දේ සොයාගැනීම' නම් වේ. කාට කාට හෝ නො දී, සීලාදී ගුණසම්පන්න උතුමන් සොයා, ඔවුන්ට ම දන්දීම, 'දිය යුතු අය සොයා ගැනීම නම් වේ' යන අර්ථයි. 'සුගතපපසසං' යනු 'මෙබඳු වූ දානය බුදුවරුන් විසින් පසස්නා ලදී. මෙහි 'දිය යුතු අය සොයා ගැනීම' යන මේ කාරණය පැහැදිලි කිරීම සඳහා, 'යෙ දකඛිණෙය්‍යා..... ආදිය කියන ලදී. එහි දකඛිණෙය්‍යා යන්නෙන්, දකඛිණාවට අතිශයින් සුදුසු බුද්ධාදී උතුමන්, අපේක්‍ෂා කරන ලදී යන අර්ථයි. 'පාණභුතානි' යනු 'පණ ඇති සත්ත්වයන්' යන අර්ථයි. 'අභෙය්‍යං' යනු 'කරුණාවෙන් යුතුව, අනුන් වෙහෙසට පත් නො කරමින් හැසිරෙන', යන අර්ථයි. 'පරූපවාදා' යනු 'අනුන්ගේ දෝෂාරෝපණයට බියෙන්, පවි නො කෙරේ', යන අර්ථ යි. 'හිරු' යනු 'දෝෂාරෝපණයට බිය' යන අර්ථයි. 'නහි තස්ස සුරං' යනු 'යමෙක් නුවණින් විමසා බැලීමෙන් තොරව, දෝෂාරෝපණයේ සුරයෙක් වේ ද, පඬිවරු එවැන්නන් නො පසසති' යන අර්ථයි. 'හයාහි' යනු 'දෝෂාරෝපණ බිය නිසා ද, පඬිවරු පවි නො කෙරෙති' යන අර්ථයි. 'හිනෙන බ්‍රහ්මචරියෙන' යනු බුදුසමයෙන් බාහිර වූ සමයයන්හි, මෙවුන්දම් සෙවීමෙන් පමණක් වැළකීම, 'හින බ්‍රහ්මචරිය' නම් වේ. එයින් රජකුලයේ උපත ලබයි. ධ්‍යානයේ උපචාර මාත්‍රයක් උපදවා ගැනීම, 'මධ්‍යම බ්‍රහ්මචරිය' නම් වේ. එයින් දෙවිලොව උපදී. අෂ්ට සමාපත්තීන් උපදවා ගැනීම, 'උත්තම බ්‍රහ්මචරිය' නම් වේ. එයින් බඹලොව උපදින්නා 'විසුජ්ඣති' නම් වේ. දෙවිලොවක උපත ලැබීම, අපේක්‍ෂා කොටගෙන, බුද්ධ ශාසනයෙහි සිල් රකින්නකුගේ, බ්‍රහ්මචරියා ශීලය හීන බ්‍රහ්මචරියාව' නම් වේ. පිරිසිදු සිල්වතකුගේ සමාපත්ති උපදවා ගැනීම, මධ්‍යම බ්‍රහ්මචරියාව නම් වේ. පිරිසිදු සිල්හි පිහිටා, විදසුන් වඩා, රහත් ඵලයට පත්වීම උත්තම බ්‍රහ්මචරියාව නම් වේ. මෙහි අවසාන ගාථාවේ අර්ථය මෙසේ ය. එනම්, 'මහරජතුමනි,

කෙසේ නමුත් දානය වූ කලී, ඒකාන්තයෙන් ම බොහෝ සෙයින්, පසස්නා ලද්දකි. වර්ණනා කරන ලද්දකි. ඒ දානයටත් වඩා, සමථ-විදර්ශනා සංඛ්‍යාත වූ ද, නිර්වාණ සංඛ්‍යාත වූ ද, ධර්ම කොට්ඨාශයක් වන, ආර්ය ධර්මයට පත්වීම ම උත්තරීතර ය. මක්නිසා ද? මේ කල්පයෙහි ම පෙර විසූ, කාශ්‍යප ආදී වූ, බුදුවරු ද, ඊටත් පෙර වෙස්සභූ ආදී, බුදුවරු ද, ශාන්ත වූ සත්පුරුෂයෝ ය. ඒ නුවණැත්තෝ සමථ විදර්ශනා වඩා, නිවනට ම පැමිණුනාහු ය. නිවිත අවබෝධ කළාහු ය' යන අර්ථ යි.

මෙසේ සත්වැනි පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ස්වකීය අනුමෝදනාවෙන්, අමාමහ නිවන වර්ණනා කොට, බණ කියා, රජුට, අප්‍රමාදී ව කටයුතු සිදුකිරීමට ඔවදන් දී, පෙර කී ක්‍රමයෙන් ම ස්වකීය වාසස්ථානය වෙත වැඩි සේක. රජතුමා ද සිය මෙහෙසිය සමග දිවි ඇති තෙක්, දානාදී පින්කම් කරමින් ජීවත්ව සිට, මැරී ගොස් දෙව්ලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මදේශනාව ගෙනහැර දක්වා, 'මෙසේ පෙර විසූ පඬිවරු පවා, 'විවේශ්‍ය දාන දුන්නාහු යැ'යි, වදාරා ජාතකය නිමාවට පත් කළ සේක. එදා විසූ පසේ බුදුවරු හැමදෙනා වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ සේක. එදා සමුද්දවිජයා දේවිය නම්, රාහුල මාතාව ය. භරත රජතුමා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.9

අට්ඨාන ජාතකය

'ගංගාකුමුදිනී' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කතා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවෙසෙන සේක්, සිත කලකිරුණු එක් හික්කුවක අරඹයා වදාළ සේක. ඒ හික්කුව ළඟට කැඳවා ගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණ, ඔබ කලකිරුණෙහි ය, යනු සැබෑවක්දැ'යි ඇසූ සේක. 'ස්වාමීනි, එය සැබෑවකි.' 'මහණ, කුමන කරුණක් නිසා කලකිරුණෙහි ද?' 'ස්වාමීනි, කාන්තාවක් දැක ඇ ගැන ආශාවක් ඇතිවීමෙනි.' 'මහණ, ස්ත්‍රීහු

නම් අකෘතඥ ය. මිත්‍රඥෝහි ය. විශ්වාස නොකොට හැක්කෝ ය. පෙර විසූ පඬිවරු පවා, දිනපතා කහවණු දහසක් දීමෙන්වත්, කාන්තාවක පෝෂණය කරන්නට අපොහොසත් වූවාහු ය. එසේ මුදල් ලබාගත් එ කාන්තාව ම, එක ම එක දවසක්, දහසක මුදල රැගෙන එන්නට අමතක වීම නිසා, පුරුෂයාගේ බෙල්ලෙන් අල්ලා, ගෙයින් එළියට ඇද දැමුවා ය. මෙසේ ස්ත්‍රීහු අකෘතඥ වූවෝ වෙති. එබැවින් කාන්තාවන් නිමිති කොටගෙන, ආශාවන්ගේ වසඟයට නො යව'යි, කී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට අදාළ මේ අතීත කතාව, මෙසේ දේශනා කළ සේක.

පෙර බරණැස් නුවර බඹදන් රජ රාජ්‍යය විවෘතය. රජුගේ පුත්‍රයා 'බුන්මදන්ත කුමාරයා' නම් විය. බරණැස් සිටුකුමාගේ පුත්‍රයා, 'මහධන කුමාරයා' නම් විය. මේ කුමාරවරු දෙදෙනා ම වැලිකෙළියේ පටන්, දැඩි මිත්‍රයෝ වූහ. එක ම ඇදුරුකුමකුගෙන් ශාස්ත්‍රය හදාළ මේ දෙදෙනා, ශිල්ප උගෙනීම ද, එකට ම කළහ. බඹදන් කුමරා තරුණ වියේදී ම, සිය පියරජුගේ අභාවයෙන් පසු, අගරජ තනතුරට පත්ව, රාජ්‍යය විවෘතය. ඉහත කී සිටු පුත්‍රයා ද, පෙර සිට පැවත ආ, මිතුදම නිසා, නිතර රජු සමීපයෙහි ම, වාසය කෙළේ ය. බරණැස් නුවර, එවකට රට පුරා ප්‍රසිද්ධියක් ඉසිලූ, නගර සෝහිනියක් වූවා ය. ගණිකාවක් වන ඇ අතිශයින් සුරුපී තැනැත්තියක් ද, සියලු සමීපතීන් ආසාදිත ධනවතියක් ද වූවා ය. සිටු පුත්‍රයා ඇයට, දිනපතා කහවණු දහසක් ගෙවා, නිරතුරුව ඇ සමඟ සතුටුවෙමින් කල්ගත කිරීම, පුරුද්දක් කොට ගත්තේ ය. සිය පියාගේ ඇවෑමෙන් බරණැස් නුවර ප්‍රධාන සිටු තනතුරට, ඔහු හිමිකම් කී නමුත්, නගර සෝහිනියගෙන් මිදෙන්නට තරම්, මානසික ශක්තියක් උපදවා ගැනීමට අපොහොසත් වූයේ ය. මහසිටුවරයා වීමෙන් පසු ද, ඔහු දිනපතා කහවණු දහසක පොදියක් ද රැගෙන, ඇය හා සතුටු වනු රිසින්, ඇ වෙතට ගියේ ය. මහසිටුකුමාට මොනතරම් කටයුතු යෙදී තිබුණ මුත්, කෙසේ හෝ දිනකට දෙකුන්වරක්, සිය මිත්‍රයා වන රජකුමා මුණ ගැසීමට ද, නො වරදවා ම රජමැදුරට යයි.

කිසියම් දිනෙක සැඳෑ කල රජු හමුවට පැමිණි සිටුකුමා, රජු සමඟ අල්ලාප-සල්ලාපයේ යෙදී සිටියේ ය. ඔවුන් මෙසේ සතුටු සාමීචියේ යෙදී සිටි අතරතුරේදී ම, හිරු බැස ගියේ ය. අඳුර පැතිරුණි. ඒ කිසිවක් ඒ දෙදෙනාට දැනුනේවත් නැත. හොඳට ම අඳුර වැටුණු පසු, රජගෙදරින් නික්මුණු මහසිටුකුමා, ඉඳුරා ම ගියේ නගර සෝහිනියගේ ගෙදරට ය. එහෙත් ඔහුගෙ අතේ, නගර සෝහිනියට දිනකට ගෙවිය යුතු මුදල වන

කභවණු දහස නො තිබිණි. සිය නිවෙසට ගොස්, මුදල් රැගෙන, ආපසු ඒමටද වේලාවක් නැත. මේ සියල්ල කල්පනා කළ සිටුවනුමා, නගර සෝභිතියගේ මැදුර අසලින් රථයෙන් බැස, උපස්ථායකයන් සිය නිවෙසට පිටත්කොට හැර, තනිවම ඇගේ මැදුරට ගොඩවැදුණේ ය. සිටුවනුමා දුටු හැටියේ ම, 'ආර්ය පුත්‍රය, කභවණු දහස ගෙනාවෙහිදැ'යි, නගර සෝභිතිය ඇසුවා ය. 'සොඳුර, අද රජමැදුරට ගොස්, කල්ගත වී ගිය බැවින්, ගෙදර නොගොස්ම, සේවකයන් පිටත්කොට හැර, තනිවම මෙහි පැමිණියෙමි. මම හෙට එනවිට, ඔබට දෙදහසක් ගෙන එන්නෙමැ'යි සිටුවනුමා කීයේය. එවිට ඇය, 'ඉදින් මම අද මොහුට මෙසේ ඉඩ හරින්නෙමි නම්, එය පුරුද්දකට ගෙන, නැවත නැවතත් හිස් අතින් පැමිණෙන්නේ ය. එසේ වුවහොත් මාගේ ධනය ක්‍රමයෙන් පිරිහෙන්නේ ය. එබැවින් මෙවැනි දේට ඉඩ නො තැබිය යුතු යැ'යි, කල්පනා කොට සිටුවනුමා අමතා, 'ස්වාමීනි, අපි වූ කලී ගණිකාවෝ වෙමු. එබැවින් අප සමග විහිළු හොඳ නැත. ඒ නිසා වහා ගොස්, ඔබ ගෙවිය යුතු මුදල වන කභවණු දහස රැගෙන එන්නැ'යි කීවාය. 'සොඳුර, මම ඔබට ඒ මුදල දෙගුණ කොට, හෙට ගෙනැවිත් දෙන්නෙමි'යි සිටුවනුමා පුන පුනා කීයේ ය. එවිට සිය දාසියන් වෙත හැරුණු නගර සෝභිතිය, සිටුවරයා දෙසට අතක් දිගුකොට, 'කෙල්ලනි, මොහුට මෙහි සිට, මා දෙස බැලීමටවත් ඉඩ නොදී, මොහුගේ බෙල්ලෙන් අල්ලා මැදුරෙන් එළියට ඇද දමා දොර වසවු යැ'යි කීවා ය. සේවිකාවෝ ද, සිය ස්වාමීද්‍රව කී ලෙස ම කළහ. මැදුරෙන් පිටමං කරන ලද සිටුවනුමා, 'මම මෑ සමග එකට එක්වීම නිසා, අසුකෙළක් ධනය නැතිකර ගත්තෙමි. ඇ වෙනුවෙන් ඒ සා විශාල මුදලක් වියදම් කළ මා, අතේ මුදල් නැතිව පැමිණි එක ම දිනයේ දී හිස් අතින් පැමිණියේ යැ'යි කියා, ඇ මාගේ බෙල්ලෙන් ඇද, මැදුරෙන් එළියට දැමුවා ය. අහෝ! ගැහැණු නම් පව්වූ ජාතියකි. නිර්ලජ්ජිත වූ ඔවුහු අකෘතඥය, මිත්‍රදෝහියැ'යි කල්පනා කළ සිටුවනුමාට, කාන්තාවන්ගේ දෝෂ දැකින්නට, දැකින්නට ඔවුන් කෙරෙහි නො ඇල්ම ඇති විය. ඔවුන් පිළිකල් විය. මේ නිසා ම ඔහු ගිහිගෙයි ද කලකිරුණේ ය. 'මේ ගිහිගෙයි වාසය කිරීමෙන් මට ඇති ප්‍රයෝජනය කිම? අද ම මෙහෙන් නික්ම පැවිදි වන්නෙමැ'යි, කල්පනා කළ සිටුවනුමා සිය මැදුරට ද නො ගොස්, රජුට ද නො කියා ම, නුවරින් නික්ම කැලයට පිවිස, කිසියම් ගංතෙරක අසපුවක් සාදාගෙන, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදිව, ධ්‍යාන හා අභිඥා උපදවාගෙන, වන මුල් පලවැලින් දිවි ගෙවමින්, එහි වාසය කෙළේ ය.

වික දවසක පටන් ස්වකීය මිත්‍රයා දක්නට නො ලැබුණු රජතුමා, සිය 'මිතුරා කොහිදැ'යි සොයන්නට පටන් ගත්තේ ය. නගර ශෝභිතිය ප්‍රධාන සිටුවාමට සිදුකළ, මදිපුංචිකම මුළු නුවර පුරා, ඒ වනවිට පැතිර ගොස් තිබුණි. රජුට කිසිවකුගෙන් මේ තොරතුරු ආරංචි විය. රජුට මහසිටුවරයා ගැන තොරතුරු දැනුම් දුන් එක් පුරුෂයෙක්, 'දේවයිනි, ඔබතුමාගේ මිතුරා වන ප්‍රධාන සිටුවරයා නගරශෝභිතියගෙන් වූ, ලජ්ජාව නිසා සිය නිවෙසට ද නොගොස්, වන වැදී පැවිදි වූ බවට ආරංචියක් පැතිරේ යැ'යි කීවේ ය. මේ ඇසූ රජතුමා වහා ම නගර ශෝභිතිය රජමැදුරට කැඳවා, 'නුඹ, මුදල් අතැතිව නො පැමිණි නිසා, මාගේ මිතුරා බෙල්ලෙන් ඇඳ, නිවෙසින් එලියට ඇඳ දැමූ බව, සත්‍යයක් දැ'යි ඇසී ය. 'දේවයිනි, එය සත්‍යයකි.' 'පවිකාරය, පහත් ගති ඇත්තිය, නුඹ වහා මාගේ මිතුරා සොයා ගොස් කෙසේ හෝ නැවත ඔහු මා වෙතට රැගෙන එව. එය නො හැකි වුවහොත්, තිට ජීවිතයක් නැති බව තේරුම් ගනුව'යි, රජතුමා නගර ශෝභිතියට අණ කෙළේ ය. රජුගේ වචන ඇසූ ඇය, අතිශයින්ම බියට පත්ව, වහා රථයකට නැග මහත් වූ පිරිවර සහිතව, සිය මැදුරෙන් නික්ම, ප්‍රධාන සිටුවරයා සොයමින් ගොස්, ආරංචි මාත්‍රයෙන් ඔහු වෙසෙන තැනට පත්ව, තවුස්තුමා දැක වැඳ, 'උතුමාණෙනි, අදබාල වූ මාගෙන් සිදු වූ වැරද්දට, මට සමාවනු මැනව. නැවත කවදාවත් එවැනි දෙයක් සිදු නොවන්නට, මම වගබලා ගන්නෙමැ'යි කීවාය. 'මම ඔබට සමාව දෙමි. මා කෙරෙහි ඔබ ගැන වෛරයක් නැත.' 'ස්වාමීනි, ඉදින් ඔබ මට සමාව දේ නම්, මා සමග යන්නට එනු මැනව. අපි මේ රථයට නැග නුවර බලා යමු. ඔබ මාගේ නිවෙසට අධිය තැබූ හැටියේ ම, මගේ නිවසේ ඇති සියලු සම්පත් ඔබට දෙන්නෙමැ'යි, ඇය පින්සෙණ්ඩු වූවා ය. ඇගේ මේ වචන ඇසූ තවුසා 'සොදුර, දැන් මට තී සමග පැමිණීමට නො හැකි ය. මම නුඹ සමග මේ ගමන යන්නට එන්නෙමි නම්, එය මේ ලෝකයේ කිසිදිනෙක සිදුවිය නො හැකි ම වූ, සිද්ධිය යැ'යි කී තවුසා මෙසේ ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

ගංගා කුමුදිනී සනතා - සංඛ මණණාව කොකිලා
 ජම්බුතාල එලං දජජා - අථ නූන තදාසියා

ගංගා, කුමුදුවලින් ගැවසී ගනී ද, කෝකිලයෝ, හක්ගෙඩිවල පැහැ ගනිත් ද? දඹ ගස්, තල්ගෙඩි ලබා දේ ද? ඉක්බිතිව එකල, ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

'සොඳුර, යම් හෙයකින් කුමුදු විල්, කුමුදුවලින් ගැවසී පවතී ද? එසේ සියලු මහා ගංගාවෝ, සැඩපහර ඉක්මවා, පිපුණු කුමුදුවලින් ශාන්තව, උපශාන්තව පවතින් ද? සියලු කෝකිලයෝ, හක්ගෙඩිවල පැහැයෙන් යුක්ත වන්නාහු ද? සියලු දඹගස්, තල්ගෙඩි ලබා දෙන්නේ ද? එකල එනම්, ඒ කාලයේ දී, අපගේ එක්වීම ද, ඒකාන්තයෙන් සිදුවන්නේ යැ'යි කියන ලද්දේ වේ' යන අර්ථ යි.

තවුසා මෙසේ කී නමුත්, එයින් පසුබැමකට ලක් නොවූ නගර ශෝභිතිය, තමා සමග යාමට, තවුසාට පුන-පුනා ඇවිටිලි කළා ය. ඇගෙන් බේරෙන්නට බැරි වූ තැන, තාපසතුමා 'මේ මේ දේ කවර කලෙක හො ලොව සිදු වුවහොත්, මම තී සමග, තී කියන තැනකට යන්නට එන්නෙමැ'යි, පැවසූ තාපසතුමා ඒ කොන්දේසි මෙසේ පැහැදිලි කෙළේ ය.

2. යම්කලෙක ඉබ්ලොමින් සෑදූ, ලක්ෂණ තුනකින් යුතු, සඵචක් වන්නේ ද? ශීත කාලයට ඔබින පොරෝනාවක් වන්නේ ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

3. යම්කලෙක මදුරුවන්ගේ දළවලින් ශක්තිමත් වූ ද, නොසෙල්වෙන අට්ටාලයක්, මැනවින් සකසන ලද්දේ ද, එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

4. යම්කලෙක දෙවිලොවට නගිනු පිණිස සාවුන්ගේ අංවලින් හිණිමගක් මැනවින් සකසන ලද්දේ ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

5. යම්කලෙක මීයෝ හිණිමගකට නැග, සඳ කා දමන් ද? රාහුත් එළවා දමන් ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

6. යම්කලෙක මැස්සෝ රා කළයක් බී, රංවු-රංවු වී ගිනිඅඟුරු මත වාසය කරන් ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

7. යම්කලෙක ඉදුණු කෙම් ගෙඩි වැනි, (රතු පැහැති) තොල් ඇති, ලස්සන මුහුණක් ඇති, කොටඵවෙක් වන්නේ ද? උභ නැටුමෙහි හා ගැයුමෙහි දක්ෂයෙක් වේ ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

8. යම්කලෙක කාක්කෝ ද, බකමුණෝ ද, රහසිගතව හිඳ, සාකච්ඡා පවත්වන්නාහු ද, ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ප්‍රියමනාපව වසන්නාහු ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

9. යම්කලෙක කුඩා කැලෑ කොළවලින් සෙවිලි කළ කුඩයක්, ස්ථීරසාර වන්නේ ද? වැහි වතුර වළකාලන්නේ ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

10. යම්කලෙක කුඩා පක්ෂියෙක්, ගන්ධමාදන පර්වතය හොටින් ඔසවාගෙන යන්නේ ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේය.

11. යම්කලෙක කොලුවෙක් යන්ත්‍රය සහිත, වෙනත් අංගෝපාංග සහිත මුහුදු නැවක්, රැගෙන යන්නේ ද? එකල ඒකාන්තයෙන් (අපේ එකතුව) සිදු වන්නේ ය.

මෙහි 'කිවිඛො' යනු 'ඉබ් ලොම්වලින් මල ගවසා කරන ලද වස්ත්‍රයක් ද, පුලුන්වලින් කරන ලද එක් වස්ත්‍රයක් ද, එම දෙවර්ගය ම මිශ්‍රකොට තැනූ, එක් වස්ත්‍රයක් ද, වශයෙන් වූ, තුන් ආකාරයක වස්ත්‍ර යන අර්ථ යි. 'හේමනනිකං පාපුරණං' යනු 'හිම වැටෙන සමයෙහි පොරවා ගැනීමට සුදුසු වස්ත්‍රයක්' යන අර්ථයි. 'අඵ නූන තදා සියා' යනු 'ඉක්බිති එකල්හි, ඔබෙන් මගෙන් එකතුව ඒකාන්ත වශයෙන් සිදුවන්නකි' යන අර්ථයි. සියලු ගාථාවන්හි අවසාන පාදයට මෙය යෙදිය යුතු ය. 'අධාලො සුකතො' යනු 'උඩට නැග යුධ වදින පුරුෂයන් සිය දෙනකු දරා ගැනීමට හැකිවන පරිද්දෙන්, මැනවින් සැකසූ අට්ටාලයක් යන අර්ථයි. 'පරිපාතෙය්‍යුං' යනු 'පලවා හරිත් ද?' යන අර්ථයි. 'අංගාරො' යනු 'හිනිදැල්වලින් තොර, හිනිඅඟුරු ඇතිරූ' යන අර්ථ යි. 'වාසං කපෙපය්‍යුං' යනු 'රා කළය බැගින් බී, මත් වූ මැස්සෝ, වාසය කරන්නාහු ද?' යන අර්ථයි. 'බිමෙබාටඨ සමපනෙනා' යනු 'කෙම් ගෙඩි වැනි, තොල්වලින් යුතු', යන අර්ථයි. 'සුමුබො' යනු 'රන් කැටපතක් හා සමාන මුහුණක් ඇති', යන අර්ථයි. 'පිභයෙය්‍යුං' යනු 'ඔවුනොවුන්ගේ පැමිණීම කැමති වෙමින්, ප්‍රිය කරන්නාහුය. ප්‍රාර්ථනා

කරන්නාහුය' යන අර්ථයි. 'කුඵංකො' යනු 'එක් කුඩා කුරුල්ලෙකි', යන අර්ථයි. 'සාමුඤ්ඤං' යනු 'සමුදුර තරණය කරන මහා නැවක්' යන අර්ථයි. 'සයනතං සවටාකරං' යු 'යන්ත්‍රයෙන් ද, වටාකාරයෙන් ද, සියලු අංගෝපාංගයන්ගෙන් ද, යුක්ත' යන අර්ථයි. 'වේටො ආදය' යනු 'යම්කලෙක එබඳු නැවක් කුඩා ගම්දරුවෙක්, අතින් ගෙන යන්නේ ද?' යන අර්ථ යි.

මෙසේ බෝසත් තෙමේ, මේ කිසිදා සිදු නොවන සිතෙහි මවා ගත් අර්ථ ඇති, ගාථා එකොළහ නගර ශෝභිතිය හමුවෙහි ප්‍රකාශ කෙළේ ය. ඒ ඇසූ නගර ශෝභිතිය මහසතුන් සමා කරවාගෙන, පෙරළා නුවරට ගොස්, රජු හමුවෙහි ඒ සියලු විස්තර පැහැදිලිකොට, තමාගේ ජීවිතය බේරාදෙන මෙන්, රජුගෙන් යැද්දා ය. රජතුමා ද, ඇයට අභය දානය දුන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා, මහණ, මෙසේ මේ ස්ත්‍රීහු නම් අකෘතඥ වූ, මිත්‍රද්‍රෝහී සත්ත්ව වර්ගයෙකැ'යි වදාරා, සත්‍යය ප්‍රකාශකොට ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. දේශනාව අවසානයේ දී, කලකිරී හුන් හික්කුච සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එදා රජතුමා නම් ආනන්ද තෙරණුවෝ ය. තවුසා වූ කලී, 'මම ම යැ'යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

8.1.10

දීපි ජාතකය

'බමනීයං යාපනීයං' යන මේ ගාථා කොටස අයත් ජාතක කථා වස්තුව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේඵවනාරාමයෙහි වැඩ වෙසෙන සේක්, එක් එඵ දෙනක නිමිති කොටගෙන වදාළ සේක. කිසියම් කාලයක මහ මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ පර්වත වළල්ලකින් වට වූ, එක් දොරක් ඇති පර්වත මණ්ඩල සේනාසනයක වැඩ විසූ සේක. එහි දොරටුව සමීපයෙහි ම තෙරුන්ගේ සක්මන් මලුව විය. එකල එඵපල්ලෝ පිරිසක් එඵවන් ගෙන, උන්ට තණ කැවීම පිණිස, උන් පර්වත වළල්ල ඇතුලට දක්කා, ඉන්

අනතුරුව ඔවුහු ක්‍රීඩාශීලීව තැන තැන හැසිරුණහ. කිසියම් දවසක ඉතා හටස් වී පැමිණුනු ඒ එළපල්ලෝ එළවන් රැස්කොට, නැවත උන් ගම වෙත දක්කාගෙන යාම සඳහා, පර්වත වළලලෙන් පිටතට එළවන් දැක්කහ. මේ අතර එක් එළදෙනක් පර්වත මඩුල්ලේ කෙළවර, කිසියම් තැනෙක කොළ කමිත් සිටියා ය. එළපල්ලෝ ඒ වගක් නොදැන, සෙසු එළවන් දක්කා ගෙන යන්නට පටන් ගත් හ. සෙසු එළවන් දක්නට නොමැති තැන දී, ඉහත කී එළදෙන එළවන් ගිය මග ඉව අල්ලමින්, පර්වත මඩුල්ලෙන් ඉවතට යන්නට, එහි දොරටුව වෙතට පැමිණියා ය. මේ අතර තනි වූ ඇය අල්ලා කනු රිසියෙන්, මාන බලමින් පසු වූ එක් දිවියෙක් එකී දොරටුව අබියස සැඟව සිටියේ ය. එළ දෙන ද, ඔබ-මොබ බලමින් දොරටුවෙන් නික්මෙන්නට පැමිණ, පඳුරු අතරේ සැඟවී හුන් දිවියා දැක, 'මොහු මේ සිටිනුයේ එකක් එකට ම මා මරා කනු සඳහා යැයි, තේරුම් ගෙන 'ඉදින් මම ආපසු හැරී දුවන්නට සැරසුණහොත්, එවිට මාගේ ජීවිතය නො රැඳේ. ඒකාන්තයෙන් ම දිවියා සමග තරඟයට දිවැ යන්නට මට නො හැකි බැවිනි. එබැවින් අද මෙහි දී මා විසින් පුරුෂ ජෛවයය උපදවා ගැනීම, කළ යුතු යැ'යි සිතා, සිය අං යුවල උස්සා දිවියාගේ ඉදිරියට, මහත් වූ වේගයෙන් පැන්නා ය. මෙයින් හැකුළුණු දිවියා මදක් පසුපසට ගොස්, එළදෙන අල්ලා ගන්නට උත්සාහයක් දැරූ නමුත්, එය අසාර්ථක විය. දිවියාගේ ග්‍රහණයට හසු නො වූ එළදෙන, වේගයෙන් පලාගොස්, එළ රැළ අතරට එකතු වූවා ය. මුගලන් තෙරණුවෝ ඔවුන්ගේ ක්‍රියාව බලා සිට, පසුදා බුදුරදුන් හමුවට ගොස්, ඒ සියලු විස්තර උන්වහන්සේ හමුවෙහි පැහැදිලි කොට කියා 'ස්වාමීනි, මෙසේ මේ එළදෙන ස්වකීය උපාය කුසලතාවත්, පරාක්‍රමයත් නිසා ම, දිවියාගෙන් මිදුණා යැ'යි කීහ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මොග්ගල්ලානය, මෙදා ඇය දිවියාගෙන් මිදුනා ය. දිවියාට ද, ඇ අල්ලා ගැනීමට නො හැකි විය. එහෙත් අතීතයේ දී ඇය විලාප කියමින් කෑ ගසද්දී ම, කිසිදු අනුකම්පාවකින් තොර ව දිවියා ඇ මරා කෑවේ යැ'යි වදාරා, මුගලන් තෙරුන්ගේ අයැදුමෙන්, මේ අතීත කථාව මෙසේ වදාළ සේක.

පෙර මගධ රටෙහි කිසියම් ගම්මානයක මහත් සම්පත් ඇති කුල ගෙදරක උපත ලැබූ අප බෝසත් තෙමේ, නිසි වියට පත්ව, කම්සැප හැර දමා, සෘෂි පැවිද්දෙන් පැවිදි ව, ධ්‍යාන හා අභිඥා උපදවාගෙන, බොහෝ කලක් හිමාල වනයෙහි වාසය කෙළේ ය. කලකට පසු ලුණු ඇඹුල් සේවනය

කිරීම සඳහා රජගහ නුවරට පැමිණි එතුමා, වර්තමාන කථාවෙහි සඳහන් වූ පර්වත වළල්ලෙකින් වටකරන ලද, ඒ පර්වත මණ්ඩලයෙහිම අසපුවක් තනාගෙන, වාසය කෙළේ ය. එකල ද වර්තමාන කථාවෙහි දැක්වූ පරිද්දෙන්, එළුපල්ලෝ එළුවන් රැගෙන ඒ පර්වත මඩුල්ලෙහි එළුවන්ට තණ කැවීම පිණිස පැමිණෙති. දිනක් ඒ එළුවන් අතර සිටි එක් එළු දෙනෙක පර්වත මඩුල්ලේ ඇත කෙළවරක තණ කමීන් සිටි අතර, එළුපල්ලෝ ඒ බවක් නොදැන, සෙසු එළුවන් දක්කාගෙන, ගෙවල් බලා ගියහ. සෙසු එළුවන් ළඟපාතක නැති බව තේරුම් ගත් එළුදෙන, උන් ගිය මග ඉව කරමින්, පර්වත වළල්ලේ දොරටුව වෙත එළඹුණා ය. ඒ දුටු එක් දිවියෙක්, එළුදෙන අල්ලාගෙන කනු රිසියෙන්, දොරටුව අඛියස සැඟව බලා සිටියේ ය. දොරටුවට සමීප වූ එළුදෙන දිවියා දැක, 'අද මාගේ ජීවිතය කම්මුතු යැ'යි සිතා, 'කිසියම් උපායකින් මේ දිවියා සමග මිහිරි කථාබහකට සම්බන්ධ වී, දිවියාගේ හඳවන මෘදු බවට පත්කොට මම මාගේ ජීවිතය රැක ගන්නෙමි'යි මැනවින් සිතා බලා ඇත කියා ම, දිවියා සමග පිළිසඳර කථා කරමින් ඉදිරියට එන ගමන් ම, මෙසේ පැවසුවා ය.

**බමණියං යාපතියං කච්චි මාතුල තෙ සුබං
සුබං තෙ අමමා අවච - සුබ කාමාහි තෙ මයනති**

මාමේ, ඔබේ සැප සතීප කෙසේද? ඉවසිය හැකි ද? යැපිය හැකි ද? අපි ඔබේ සැප කැමැත්තෝ වෙමු. (මගේ) අම්මත්, ඔබේ සැප ගැන විවාළා ය.

මෙහි 'සුබං තෙ අමමා' යනු 'මගේ මවත් ඔබේ සැප ගැන, අද මගෙන් විමසුවා ය' යන අර්ථයි. 'මයං' යනු 'මාමේ, අපි ඔබේ සුවසම කැමැත්තෙමු' යන අර්ථයි.

එළුදෙනගේ කථාව ඇසූ දිවියා 'මේ කපටි එළුදෙන මට මාමා ය, කියා කථාකොට මා රැවටීමට කැමැත්තී ය. ඇ මාගේ නපුරුකම් නො දන්නා බව හැඟේ යැ'යි සිතා මෙසේ පැවසී ය.

2. එළිවිච්චිය, මාගේ නඟුට පාගා ගෙන, මා වෙහෙසට පත්කොට මාමා යැයි කථා කිරීමෙන් නුඹට අද මිදිය හැකි යැ'යි, නුඹ සිතන්නෙහිද?

'නුඹ මාගේ වලිගය සමීපය පාගාගෙන, මා වෙහෙසට පත් කොට එන්නෙහි ද? ඒ නුඹ අද 'මාමා යැ'යි කථා කිරීමෙන්, මම මිදිය යුතු වෙමි'යි, සිතන්නෙහි ද? නුඹ එසේ සිතන බව මට හැඟේය' යන අර්ථයි.

දිවියාගේ මේ කථාවෙන් පසු එළඳෙන, 'මාමේ, එසේ නො කියනු මැනවැ'යි, පවසා මේ ගාථාව කීවා ය.

3. (ඔබ) පෙරදිගට මුහුණ ලා හිඳින්නෙහි ය. මම ඔබේ ඉදිරියට පැමිණියෙමි. නඟුට ඇත්තේ පසුපසිනි. මම එය කෙසේ පාගම්ද?

මෙහි 'මුඛං' යනු 'ඉදිරියෙහි' යන අර්ථයි. 'කථං බොහං' යනු 'ඔබේ පසුපසින් ඇති වලිගය මම කෙසේනම් පාගන්නෙම්ද? යන අර්ථයි.

එවිට දිවියා 'එළිවිවිය, තී කුමක් කියෙහිද? මගේ නඟුට නැති තැනක් නැතැ'යි කියා, මෙසේ ද පැවසී ය.

4. සමුදුර සහිත, පර්වත සහිත, සිවුමහා දිවයින් යම්තාක් ද? මාගේ වලිගය ඒ තාක් (ව්‍යාප්ත) ය. නුඹ එය කෙසේ නම් මගහරී ද?

මෙහි 'තාවතා' යනු 'මගේ නඟුට මෙතෙක් තැන් වටකොට ගියේ යැ'යි කියයි' යන අර්ථයි.

දිවියාගේ මේ කථාව ඇසූ එළඳෙන, 'මේ පවිකාරයා මිහිරි කථාවක නො ඇලෙන්නෙකි. එබැවින් දැන් මම මොහුට විරුද්ධව කථා කොට බලන්නෙමැ'යි සිතා, මෙසේ පැවසුවා ය.

5 'දුෂ්ටයාගේ නඟුට දිග යැ' යන මේ කාරණය මවුපියෝ ද, සොයුරෝ ද, පෙර දී ම කීහ. (එබැවින්) ඒ මම අහසින් පැමිණියේ වෙමි.

මෙහි 'අකඛංසු' යනු 'මව ද, සොයුරෝ ද, මේ කාරණය මට මුල දී ම කීහ' යන අර්ථයි. 'සමහි' යනු 'ඒ මම නැයින්ගෙන් ඔබේ නඟුටේ දික් බව අසා, නඟුට මගහරිමින් අහසින් පැමිණියෙමි' යන අර්ථයි.

ඉක්බිති දිවියා 'එළිවිවිය, මම නුඹ ගැන දනිමි. තී අහසින් පැමිණි බව ද, දනිමි. මෙසේ පැමිණෙන තී මගේ ආහාරය වනසා දමා පැමිණියා නොවේ දැ'යි, දොස් තබා මෙසේ ද කීයේ ය.

6. එළිවිවිය, අහසින් එන තී දැක, මුව සමූහයා පැන ගියහ. (එයින්) මාගේ ආහාරය, තී විසින් නැතිකරන ලදී.

මේ අභූත වෝදනාව ඇසූ එළදෙන, මරණ භයෙන් බිය පත්ව, වෙනත් කිසිදු කාරණයක් කියාගත නො හැකි ව, 'මාමේ, මෙබඳු බිහිසුණු කටයුතු නො කරනු මැනවන. මට අභය දානය දෙනු මැනවැ'යි කියමින් වැලපුනා ය. එවිට දිවියා මෙසේ වැලපෙන එළදෙන එකපාරට ම සිය ග්‍රහණයට ගෙන, ඇ විලාප නියද්දී ම, මරාගෙන කැවේ ය. පසුකලෙක මේ සිද්ධිය සම්බන්ධයෙන් බුදුරදුන් වදාළ ගාථා දෙකක් පහත පළ වේ.

7. රුධිරය පානය කරන (දිවියා) මෙසේ වැලපෙන එළදෙනගේ ගෙල ඩැහැ ගත්තේ ය. දුෂ්ටයාට යහපත් වචන වලංගු නැත.

8. දුෂ්ටයාට නීතියක්, ධර්මයක්, සත්‍ය වචනයක් (කියා දෙයක්) නැත. ඔහු සත්පුරුෂයන් ප්‍රිය නො කරයි. එබැවින් දුෂ්ටයා වෙතින් ඉවත්වීමට උත්සාහ කරන්න.

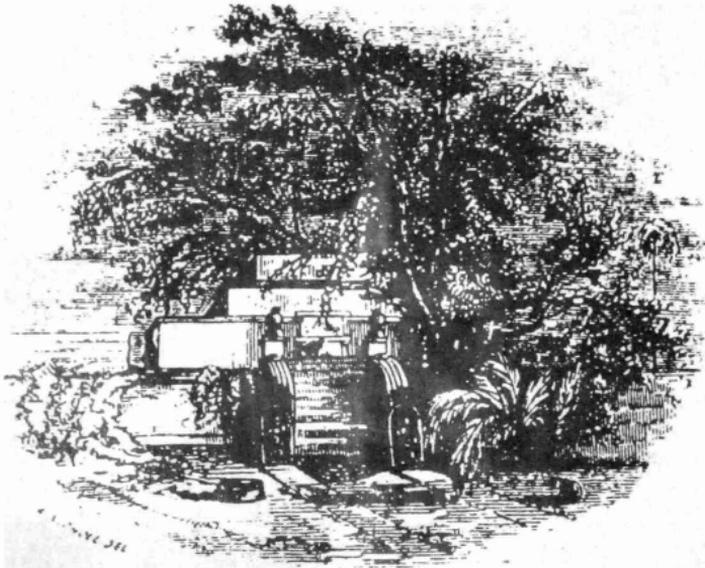
මෙහි 'රුහංසසො' යනු 'රුධිරය භක්ෂණය කරන, ලේ බොන සාහසික දිවියා' යන අර්ථ යි. 'ගලකං අන්ධාවමද්දී' යනු 'ගෙල මැඩ, ඩැහැගෙන ඉරා දැමී ය' යන අර්ථයි. 'නයො' යනු 'කාරණය'යි. 'ධමමො' යනු 'සද් භාවයයි 'සුභාසිතං' යනු 'මැනවින් කියන ලද වචනය යි. 'මේ සියල්ල දුෂ්ටයා කෙරෙහි නැත' යන අර්ථ යි. 'නිකකමං දුට්ඨං යුජෙජ්ජ' යනු 'මහණෙනි, දුෂ්ටයා වෙතින් ඉවත් වීමට උත්සාහ දරවු' යන අර්ථයි. 'සො ච සබ්බි න රජජති' යනු 'ඒ පුද්ගලයා වනාහි, සත් පුරුෂයන් ද, යහපත් වූ සොඳුරු වචන ද, ඇලුම් නො කරයි. ප්‍රිය නො කරයි.' යන අර්ථයි.

දිවියාත් එළඳෙනත් අතර වූ සංවාදය ද, ඉන් අනතුරුව එළඳෙනට සිදු වූ විපත ද, යන මේ සියල්ල තවුසා බලා සිටියේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්ම දේශනාව ගෙනහැර දක්වා ජාතකය නිමවා වදාළ සේක. එදා එළඳෙන නම්, මෙදා මේ එළඳෙන ම ය. එදා දිවියා නම්, මෙදා මේ දිවියාම ය. තවුසා වූ කලී, මම ම යැ'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සේක.

කච්චානි වර්ගය යි.

අධ්‍යක්ෂ නිපාත වර්ණනාව නිමියේ ය.

THE BO-TREE AT ANARAJAPOORA.

෧෮෫෯

හඳුන්ක බුද්ධසොභාවායඞ්පාදයන් අනුරාධපුර
ශ්‍රී මහා බෝධිය අසල ප්‍රදේශයෙහි වැඩවසමින්
සිහළධාකරා පාලියට පරිවර්තනය කළ බව
බොහෝදෙනාගේ විශ්වාසයයි

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය
125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදිමාල, දෙහිවල.
දුරකථන: 2734256, 2728468, 2726234 ෆැක්ස්: 2736737
විද්‍යුත් තැපෑල: bcc456@sltnet.lk, info@buddhistcc.com
www.buddhistcc.com

ISBN 978-955-1604-21-9